This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Digitized by Google

Fr. B. Br. e

507.

2° A. gr. b. 475

Diodorus

Digitized by Google

<36618525390015

<36618525390015

Bayer. Staatsbibliothek

Digitized by Google

Auct. fr. Vol. 134. p. 595.

Digitized by Google

DIODORI SICVLI BIBLIOTHECÆ HISTORICÆ LIBRI XV. HOC EST, quotquot Græcè extant de quadraginta. quorum quinque nunc primùm Latinè eduntur, de quibus in præfatione edoceberis.

Adiecta his sunt ex iis libris qui non extant, fragmenta quædam.

SEBASTIANO CASTALIONE TOTIVS OPERIS CORrectore, partim interprete.

PRAETEREA INTERIECTA EST

DICTYS CRETENsis & Daretis Phrygii de bello Troiano historia, ad supplendam lacunam quinq; librorum, qui inter quintum & undecimum desiderantur.

Cum gratia & priuilegio Cæs. Maiest.

BASILEÆ

Ad Conventum Monacensem Ord. Eremit. S. P. Augustini 1755.

Digitized by Google

Digitized by Google

Typographus pio Lectori S.

IODORVS SICVLVS libros scripsit Bibliothecæ historicæ quadraginta. Horum extant hodie Græcè quindecim, uidelicet à primo ad uigesimum ordine omnes, exceptis quinque qui inter quintum & undecimum esse debebant. Opus Græcum editum est hoc anno. Ex his quindecim libris excusi sunt Latinè à nobis decem, anno M. D. XLVIII. uidelicet quinque primi, (qui per errorem sex fuerunt habiti) & undecimus, duodecimus, decimustertius, decimussextus & decimusseptimus. Præter eos nunc eduntur decimusquartus, decimusquintus, duodeuigesimus, undeuigesimus, & uigesimus. et insuper fragmenta quædam. Horum omnium qui nam, & quales sint interpretes, & quid in toto opere præstitum sit, ordine iam explicabo. Quinque priorum interpres est Pogius Florentinus, qui ex quinque sex fecit. Is Pogius uertendo authorem, magna est usus breuitate, quod tamen studio quodam fecit quemadmodum ex prefatione eius liquet. Sequutus est interpres incertus librorum quatuor, uidelicet undecimi, duodecimi, decimitertij & decimiquarti. Is contrà quàm Pogius liberius & maiori uerborum & sententiarum copia uertendo oblectatus fuit. Librum decimumquintum transtulit Marcus Hopperus, duos sequentes Angelus Cospus. Hos omnes, quos commemoraui duodecim libros ad Græcum exemplar emendari ac restitui curauimus, eàque omnia præstitisse nos puto, quæ æqui lectores boni consulturi sint. Quod ad tres ultimos libros attinet, duodeuigesimum scilicet, undeuigesimum, & uigesimum, à Sebastiano Castalione

Digitized by Google

ſi conuerſi & ut reliqui caſtigati ſunt, qui & fragmenta quę-
dam Diodori, quæ reperit, partim tranſtulit, atque huc ad-
iecit. Cæterum quod ad Diodorum & eius ſcripta in u-
niuerſum attinet, refero me ad uitam eius quam
hîc adiectam cernis. Vale candide
lector & fruere.

Digitized by Google

De Diodoro & eius ſcriptis breuis tractatus Henrici Stephani.

DIODORVS ex Agyrio urbe Siciliæ ortus, non ab ea (utpote quæ ignobilior eſſet fortaſſe) ſed ab ipſa regione Sicilia cognomen accepit. nec enim ἀγυρίτης, ſed σικελιώτης cognominatus fuit. Vulgò Diodorus Siculus à Latinè ſcribentibus appellatur: quòd Siculum Latini indifferēter tam σικελιώτην quàm σικελὸν, ut Italum tam ἰταλιώτην quàm ἰταλὸν, uocaſſe exiſtimentur. Plinius Diodorum ſimpliciter nuncupat, non addito à natione cognomento. Sic & Iuſtinus Martyr, item Ariſtophanis ſcholiaſtes. At Euſebius alicubi addit, alicubi omittit. Agyrium autem nomino illam ciuitatem Siciliæ, patriam Diodori, potius quàm Argyriũm, aut Angyriũ: (quæ duæ lectiones in noſtris habentur exemplaribus) cum alios, tum eundem Plinium ac Stephanum ſequens. Porro ſe inde ortum teſtatur ipſe in procemio totius operis. pag. 3. huius uoluminis, non procul à fine, ἐμοὶ γὰρ ἐξ ἀγυρίου, &c

Vixit Diodorus (ut uarijs in locis ipſe docet) Iulij Cæſaris temporibus. At Suidas illum ſub Auguſto uixiſſe ſcribit: à ueritate tamen minimè diſcedens, nam Iulio Cæſari illum ſuperſtitem fuiſſe, & Auguſtum eius ſucceſſorem uidiſſe, uel ex ijs liquet quæ ſuperſunt ex poſtremo eius opere fragmentis. Et Suidas ita dicit ſub Auguſto eum uixiſſe, ut ante illum etiam extitiſſe non neget. Veruntamen uiderit Suidas cur non potius dixerit eum ſub Iulio Cæſare & poſt eum uixiſſe: uel, ſub Iulio Cæſare & ſub Auguſto. Equidem in tempora Iulij Cæſaris ſe incidiſſe ipſemet cum alibi teſtatur, tum uerò in his quos ſubſungam locis: in quibus omnibus illum Dei ornare cognomento, obiter animaduertendum eſt. Nam libri quarti pagina 178. de Aleſia urbe loquens, hæc ſcribit, (ſi modò uerba eius rectè interpretor) Celtæ autem noſtra etiam ætate ciuitatem hanc in honore & pretio habebant, tanquam uniuerſæ Celticæ aſylum & metropolim. Quæ quum libera & à nullo expugnata ab Herculis ætate ad noſtram uſque permanſiſſet, tandem à Caio Cæſare (qui ob fortia facta deus uocatus eſt) ui capta, Romanorum imperium accipere una cum alijs Celtis coacta fuit. Rurſum lib. 5. pag. 208 de Britannia loquens, Huic priſcis quidem ſeculis nihil rei cum peregrino ullo exercitu fuit: (ſiquidem nec Bacchum, nec Herculem, nec aliorum heroum quēquam aduerſus eam exercitum duxiſſe accepimus) uerum noſtra ætate C. Cæſar (ob res à ſe geſtas deus cognominatus) primus poſt hominum memoriã inſulam ſubiugauit, Britannoſque debellatos Romanis tributarios reddidit. In alio eiuſdem libri loco: qui eſt pagina 211. ſcribit, Ex fluuijs autem qui in mare influunt, maximi uidentur eſſe Danubius & Rhenus, quem noſtra ætate Cæſar (qui deus nuncupatus fuit) miro quodam & incredibili artificio ponte iunxit: quumque ſuum exercitum eò tranſportaſſet, tranſrhenanos Gallos ſubegit. Meminit uerò Iulij Cæſaris & libri 1 pagina 4, ſed eius ſe ætate uixiſſe non addens. ſcribit enim, In ſequētibus autem uigintitribus libris reliquas res omnes geſtas ordine collocauimus, uſque ad principium excitati Romanis aduerſus Celtas belli. Cuius dux C. Iulius Cæſar (qui ob res geſtas deus uocitatus fuit) maximam Celticarum gentium partem, & quidem quæ inter eas maximè bellicoſæ erant, ſubiugauit, Romanumque imperium ad Britannicas uſque inſulas promouit. Huius geſta initiũ habuerunt à primo Olympiadis centeſimæ & nonageſimæ anno, archonte Athenis Herode. Eadem autem Olympiade ſe in Aegyptum ueniſſe ſcribit, pagina 29. In Aegyptum (inquit) centeſima & nonageſima Olympiade peruenimus, regnante Ptolemæo, qui nouus Bacchus appellabatur. Rurſum pagina 73. Quo tēpore rex Ptolemæus à Romanis nondum amicus uocabatur, & populus aduenas Italos omni ſtudio ac fauore proſequebatur, ac ſeduló dabat operam ne &c.

Titulus operis Diodori eſt βιβλιοθήκη ἱστορικὴ in noſtris quidem certè exemplaribus. Euſebius quoque Euang. Præp. lib. 1 (pag. 11 editionis patris mei) dicit eum in unum opus colligiſſe uniuerſam ἱστορικὴν βιβλιοθήκην. Verum idem lib. 2. pag. 33 βιβλιοθήκας numero plurali uocat, nec addit ἱστορικάς. ſcribit enim, ὁ τὰς βιβλιοθήκας ἐπὶ τοσοῦτον ὁμοῦ συναγαγών. Itidem Iuſtinus Martyr de eo dicit, ὁ τὰς βιβλιοθήκας ἱστορήσας. Rurſum Euſebius pagina 56. citat librum quartum βιβλιοθηκῶν Diodori. Iam uerò & Plinius (niſi hic quoque mendoſa ſunt exemplaria) βιβλιοθήκας numero plurali appellat. Cuius locum repetam paulò altius, ut intelligi poſſit quod de hoc titulo ſcribit. hæc igitur eius ſunt uerba in præfatione totius operis, Iam Muſæ: Pandectæ

ἐπίθετον, κύριον, πατρωνυμικόν, inscriptiones propter quas uadimonium deseri possit. At quum intraueris, dij deæque quàm nihil in medio inuenies. Nostri crassiores Antiquitatũ, Exemplorum, Artiumque quam facetissimi. Lucubrationem puto, qui Antias ciuis erat & uocabatur, Valerius primus asserit. Varro in Satyris suis Sesculyxem & Flexibulas. Apud Græcos desijt nugari Diodorus, & βιβλιοθήκην historiam suam inscripsit. Appion quidem grammaticus &c. Hactenus Plinius. At enarrator Aristophanis citat locum quendam de tripode ex Diodori libro decimosexto τῶν ἱστορικῶν βιβλιοθήκης. Vbi fortasse scripserat τῆς τῶν ἱστορικῶν βιβλιοθήκης. Nec sunt ualde absimiles hi tituli, ἱστορικὴ βιβλιοθήκη, & ὁ τῶν ἱστορικῶν βιβλιοθήκης. Iam uerò de titulo qui est apud Athenæum quid nam dicemus? citat enim ille Diodorum ἐν τῇ πρὸς τῷ βιβλιοθήκῃ. Quo tamen sensu opus Diodori appellari possit τὰ πρὸς βιβλιοθήκῃ non intelligo, ac mendum subesse uerbis illis ἐν τῇ πρὸς existimo. Est autem locus quem citat, libro decimosexto, pag. 713 huius nostræ editionis. Porro quod ad præcedentes attinet inscriptiones, uidetur omnium simplicissima esse hæc (quæ & in nostris exemplaribus habetur) ἱστορικὴ βιβλιοθήκη, à qua non abludit ista (uti modò dixi) ὁ τῶν ἱστορικῶν βιβλιοθήκης. Nec enim aliud hisce inscriptionibus significari arbitror, quàm opus historicum ex uariorum historicorum scriptis ita conflatum, ut unum aliorum multorum instar esse, &, tanquam bibliotheca historicis uarijs instructissima, cognitionem historiarum omne genus subministrare possit. Quum autem uocatur βιβλιοθήκη, primum quidem subaudiendum relinqui puto adiectiuum ἱστορική: deinde pluralem numerum aliquid amplius significare quàm singularem: quasi non unius bibliothecæ, sed multarum bibliothecarum instar esse possit hoc opus. Quod uerò dicit Eusebius, Diodorum in unum opus collegisse bibliothecas historicas, eodem redire crediderim. intelligit enim, ut opinor, eum diuersorum authorum scripta (tam multa ut bibliothecas implere possent) in unum opus congessisse. Idem uerò Eusebius in procemio libri secundi, simplicius loquens de eo, Qui (inquit) ex pluribus historias collegit: πολύνομον τὴν ἱστορίαν ἀναπλάσας. At Iustinus Martyr (cuius modò protuli uerba) non dicit ut Eusebius, Qui bibliothecas collegit: sed, Qui contraxit, & in compendium redegit. Quod tamen dicens, nullo modo ab Eusebio dissentit. nam is alicuius opus in compendium redigit, qui non omnia quæ in eo sunt colligit, sed ex multis interdum pauca, & quidem ea quæ illi uidentur esse præcipua. Nec Eusebius collectionem talem intelligit quæ totos cæterorum historicorum libros coaceruarit, sed in qua delectus, quali opus est his in rebus, adhibitus fuerit.

Hoc autem opus quod historicam bibliothecam appellari diximus, in quadraginta libros à se distributum fuisse ipsemet in procemio testatur, pag. 4. scribens, Adeo ut uniuersum opus nostrum, quod quadraginta libros habet, annos mille centum triginta octo cõplectatur, ultra tempus rerum ante bellum Troianum gestarum. Sed animaduertendum est quosdam ex his libris esse duplices, id est, in duas partes diuisos: ut est liber primus, item decimus septimus. Quanquam ipse author diuisionis libri decimiseptimi non meminit, sed tantùm diuisionis libri primi. posteriorem enim eius inchoans partem, ita præfatur, Quum primus Diodori liber ob prolixitatem in duos libros diuisus sit, prior quidem &c. Vbi quòd scriptum sit, Primus Diodori liber, non, Primus meus liber, non debet cuiquam suspectam reddere positam hic præfatiunculam, quasi suppositiciã. nam quæ in calce eius habentur esse Diodori conuincunt, quum ibi de se non iam in tertia sed prima persona loquatur. Vt autem hic positus fuit iste titulus τμῆμα δεύτερον, ita & supra, pag. 4. illis uerbis, περὶ μὲν &c. quæ habentur continuò post procemium) uidetur debuisse præfigi hæc inscriptio, τμῆμα πρῶτον. sed nostris exemplaribus nihil ausi fuimus affingere. Cæterum hinc apparet quid Volaterranum & alios in errorem impulerit, citantes ex libro sexto Diodori quæ in quinto habentur. Nimirum is cuius edita fuit pridem Latina horum quinque priorum librorum uersio (uel potius peruersio) primus opinor, cæteris ansam errandi præbuit: qui, ubi Diodorus posteriorem libri primi partem inchoat, libri secundi principium constituit: ac deinceps ubi ille initium libri secundi facit, ipse tertium inde incipere credit. & ita in librorum sequentium enumeratione pergens, ut pro quinque sex habeamus facit. Quòd si in eius manus integrum uolumen uenisset, ex quadraginta libris fortasse quinquaginta hoc modo fecisset. nec enim dubito quin ex libris qui desiderantur aliquos hic author duplicauerit. Verum eos quibus non ipsos Diodori libros, sed eorum tantùm interpretationem uidere contigerat, excusatione dignos meritò iudicemus: at qui Græca uersauerant exemplaria, minus uenia digni uidentur. Imò uerò ne eos quidem qui Latinam duntaxat interpretationem uiderant (ac multo minus eius authorem) ueniam mereri dicere possumus: quum in ea ipsa liber primus in duos libros diuisus esse scribatur. Vo

lui

lui autem hunc errorem patefacere, propter eos etiam qui clamitant bellum hunc interpretem librum ſextum habuiſſe, qui tamen in ijs quæ notæ ſunt bibliothecis deſideretur. Quòd ſi quis aliqua ex uere ſexto libro legere cupit, habet apud Euſebium locum inde depromptum, Euang. Præp. liber ſecundus, pagina 38 editionis patris mei, quem & in calce huius operis inueniet.

Librorum Diodori omnium quidem ſimul titulus eſt is de quo paulo antè dictum eſt, Hiſtorica bibliotheca: ſed quoſdam ex ijs peculiares inſcriptiones habuiſſe, ex eo cõijcere poſſumus quòd ipſemet librum quintum νησιωτικὸν βίβλον inſcribat, id eſt, ad uerbum, Inſularem librum, quòd uidelicet in eo de inſulis agat. Atque hoc diligenter notandum eſt, ne ſi incidamus in aliquem authorem qui νησιωτικὸν βίβλον eius citet, eũ eſſe de numero librorum Hiſtoricæ bibliothecæ, inficiemur.

Argumentum huius operis in genere quidem ipſe titulus declarat: ſed particulatim ab ipſo authore exponitur, in fine paginæ 3, ubi ſcribit, Ex libris noſtris primi quidem ſex complectuntur res ante Troiani belli tempora geſtas, & ea quæ fabulis tradita de eo ſeculo fuerunt. atque horum tres priores antiquitates barbaricas, tres poſteriores Græcas fere complectuntur. Vndecim autem ſequentibus à Troiano bello uniuerſitatem rerum geſtarum, uſque ad Alexandri mortem, memoriæ prodidimus. In ijs qui ſuperſunt uiginti tribus reliqua omnia geſta collocauimus, uſque ad initiũ belli Romanis aduerſus Celtas exorti. Hæc ille. Qui autem magis particulatim ſingulorum librorum argumentum noſſe uolet, præfixa legat unicuique eorum κεφάλαια.

De temporis autem longitudine quod toto ſuo complectitur opere, paulo poſt ipſe ſcribens, ait ſe id quidem tempus quod bellum Troianum anteceſſit, certo ſpatio non definire: ſed à Troiano bello (Apollodorum Athenienſem ſequendo) nonaginta annos uſque ad Heraclidarum reditum ſtatuere: ab hoc autem uſque ad primam Olympiadem trecentos uiginti octo, à Lacedemoniorum regibus tempora computando. Poſtremò à prima Olympiade uſque ad Celtici belli initium (quo ſuam hiſtoriam clauſit) ſeptingentos triginta annos. Adeo ut uniuerſum opus, quod quadraginta libros habet, ſpatium annorum mille centum triginta octo complectatur, etiam tempore rerum antè Troianum bellum geſtarum excepto.

Cæterùm ad uniuerſalem hiſtoriam in unum opus includendam ſe deſiderio ſuauandorum lectorum impulſum, & nec laboris ad id neceſſarij magnitudine, nec temporis longitudine deterritum fuiſſe, in procœmio ſuo teſtatur. ubi etiam ait facile & promptum omnibus fore ex eiuſmodi opere, tanquam ex uberrimo fonte, quæ ad ſuum inſtitutum pertinent haurire. contrà uerò euoluere ſparſas per uarios libros hiſtorias (eorum uidelicet qui propria gentis aut ciuitatis unius geſta ſeorſum tractauerint) præterquam quod laborioſum ſit & ad perſpicuam rerum intelligentiam perincommodum, non cuiuſuis eſſe. quòd nimirum non omnibus tot datum ſit uolumina nanciſci. Se ergo totos triginta annos in hoc opus inſumpſiſſe, & bonam Europæ atque Aſiæ partẽ magnis cũ ærũnis periculiſque peragraſſe ſcribit. quòd locorum ignorationem ſciret nonnullos ex celeberrimis etiam hiſtoricis in errores uarios impuliſſe. Quibus hæc ſubiungit, Adminiculum autem nobis ad hoc incœptum fuit, ante omnia quidem huius argumenti pertractandi cupiditas (per quam omnibus mortalibus etiam quod alioqui nulla ratione effici poſſe uidetur, effectum redditur) deinde uerò ſuppeditata Romæ omnium rerum quæ ad huius argumenti tractationem faciebant abundantia & copia. Quum enim urbs hæc adeo ſupra omnes alias emineat, ut eius potentia uſque ad extremos orbis terminos pertingat, expeditiſſima & plurima nobis adminicula ſubminiſtrauit, utpote qui eius incolæ longo tempore fuerimus. Nos enim ex Argyrio urbe Siciliæ orti, & propter commercium quod nobis cum Romanis in inſula uerſantibus erat, magnã linguæ Romanæ cognitionem adepti, omnia huius imperij geſta ex ueteſtis quæ apud illos aſſeruantur monumentis deſumpſimus. Et hæc quidem hoc loco Diodorus. alibi autem Ephori exemplo ſe κοινὸν πράξεως memoriæ mandaſſe ſcribit.

Apud Diodorum conciſiones crebræ aut longæ, ſicut apud alios multos hiſtoricos quærenda non ſunt, utpote quas ipſe in illis reprehendat. Ait enim eas narrationis curſum interrumpere, & lectorem auidè in cognitione hiſtoriæ ulterius progredientem remorari. Inuehiturque in eos qui intẽpeſtiuè ſuã eloquentiã in hiſtoria ſcribẽdi oſten

oſtentant.atque ubi tot conciones orationeſque rhetoricis pigmẽtis aſperſæ inſarciuntur hiſtoriæ,totam hiſtoriam eſſe concionum acceſſionem ſcribit. Perinde eſt autem ac ſi diceret,ipſam hiſtoriam,quæ eſt τοῦ ἔργου fieri τὰ ῥήματα: contrà uerò conciones, quæ eſſe debent uelut τὰ ῥήματα, tractari tanquam ipſum ἔργον. Vbi autem locum habeant conciones,& quis earum debeat eſſe modus,declarat. An uerò & in Thucydidem cadat hæc reprehenſio,uiderint alij.

Res geſtas tam diligenter & accuratè atque adeo exactè temporibus diſtinguit, ut hac in re palmam inter hiſtoricos obtinuiſſe credatur. Porrò quod modò ἀρχόντων,modò conſulum,interdum utrorumque ſimul nomina ſecus apud eum quàm apud alios ſcripta reperiuntur,ea uerò ſcripturę diuerſitas debeat ne ipſis authoribus imputari,an ijs qui libros eorum deſcripſerunt librarijs,ſæpe dubium relinquitur. Sunt quidem certè loci nonnulli in quibus tanta eſt diuerſitas, ut eam ipſis authoribus liqueat eſſe imputandam. Verùm quod ad temporum nationem attinet,peculiare eſt hoc Diodoro,non ſolùm ἀρχόντων & conſulum,ſed & uirorum doctrina illuſtrium nominibus ea ſignare.Interdum etiam tempus quod deſcribit, eſſe id ait à quo hic uel ille ſuam ſit orſus hiſtoriam,ſimul & tempus in quod ea deſinat ſignificans. Exempla ſunt pag.258.& 306.& 387.præterea pag.390.& 420.item 421.item 442. Multos uerò ſimul enumerat pag.497. Alios omnes longum foret adnotare locos.

Hoc inſuper Diodoro uſitatum eſt,ſuis narrationibus clauſulam,quæ aut laudem aut uituperium contineat,imponere.nam ut,ſiquid inſigni cum prudentia aut fortitudine geſtum eſt, ſummis laudibus authorem huius rei proſequitur:ita ſi quo in facto inſignis temeritas uel ignauia uel improbitas ſe prodit, malè accipere uerbis authorem eius ſolitus eſt. Cuius ſuæ conſuetudinis cum alibi,tum in libri decimiquinti procœmio meminit. Præterea lib.17.pagina 503. morem inſtitutumque ſuum eſſe dicit, fortis alicuius uiri morte commemorata,laudes eius ſubiungere. Et quidem ut ibi in Epaminonda hoc facit,ita & paulo ante fecerat in Pelopida,pagin 499 Modum interim tam in laudationibus quàm uituperationibus tenet, & ne in eandem in quam Timæus reprehenſionem incurrat ſeduló cauet.nam propter crebras ac longas ἐπιτιμήσεις Timæum fuiſſe uocitatum Epitimæum ipſe quodam loco ſcribit.

Eſt etiam mos hic Diodori (qui præcipuè commendare ſcripta eius pijs omnibus debet)ut rerum multarum euentus,quos alij hiſtorici fortunæ imputarent, diuinæ prouidentiæ adſcribat. ut pagina 140. Et Tennem præter ſpem omnium, dei alicuius prouidentia ſeruatum,regno inſulæ potitum fuiſſe. Sic pagin. 141. Nam qui in templum confugerant, quum ſe deorum ope ſeruatum iri ſperaſſent, contrà diuina prouidentia factum eſt ut ſupplicio ſacrilegis digno afficerentur. Huc autem pertinent & hi loci,qui item pietatem eius (qualis in ethnicum hominem cadere potuit) teſtantur.ut pagina 488, Hi ergo,tanquam aliquo deo ipſis offenſo,iuſtas & debitas pœnas luerunt. Item 526. Quum autem exire inde non poſſet,cruciatúſque ſe captum manentes formidaret,ſeipſum præcipitauit: atque hoc modo dans numini pœnas, uitam finiuit. Et 544. Qui ergo numen contemnere auſi erant, eo quo diximus modo puniti à dijs fuerunt. Quodam etiam loco, infortunia quæ narrat, phyſicos quidem inter naturales & coactos rerum euentus annumerare ait: at eos qui pij ſint erga deos, interpretari à dijs inuectas eſſe calamitates illas aduerſus eos qui numen ipſorum uiolaſſent. Iam uerò & principibus nonnullis ſuam erga deum pietatem promoti eorum imperij cauſam fuiſſe perhibet. Pudeat pudeat ergo Chriſtianos quoſdam, in ſuis hiſtoricis ſcriptis omnia fortunæ tribuentes, ethnicos uerbis (utinam non etiam mente)comperiri.

Diodori autem idioma unuſquiſque aſſidua eius ſcriptorum lectione cognoſcere poterit.quod cognitum.ad multos in ijs emendandos locos, multos item alioqui perobſcuros intelligendos,itémque ad amouendam falſam ſuſpicionem de librariorum quibuſdam in locis fide, plurimum adiumenti attulerit. Quicunque enim nouus ſcriptoris huius lector erit(etiamſi alioqui in lectione aliorum omnium exercitatiſsimus ſit)futurum ut ei noua multa occurrant,præmonitum uolo.

Hoc addam,elogia de Diodoro uel potius Diodori ſcriptis extare apud Iuſtinum Martyrem & Euſebium Pamphili pulcherrima. Nam ille celeberrimum Græcorum hiſtoricorum eum appellat:hic autem illuſtrem uirum eum eſſe dicit, & de cuius doctrina omnium philologiæ ſtudioſorum magna ſit opinio. Subiungitque paulo poſt notiora Græcis eſſe Diodori quàm aliorum ſcripta. Quæ quidem ego afferens ad ornandum

Digitized by Google

De Diodoro & eius ſcriptis

nandum Diodorum elogia,idem propemodum facere mihi uideor ac ſi faces ſoli ad eũ illuſtrandũ admouerẽ. Quantũ eñ ſolis lumen inter ſtellas,tantũ inter omnes quotquot ad noſtra tẽpora peruenerũt hiſtoricos(ſi utilitatis potius quã uoluptatis auriũ habenda ſit ratio)noſter hic Diodorus eminere dici poteſt. Ac quanto uniuerſus orbis ciuitate aut gente una eſt capacior atque amplior, tanto maior eſt ſcriptorum Diodori(ſi eorum argumentum ſpectemus)quàm ullius eorum qui extant hiſtoricorum amplitudo. Nam quum ex aliorum unoquoque,tanquam ex riuulo,gentis unius aut ciuitatis aut principis geſta hauriamus:ex hoc, tanquam uberrimo fonte, uel potius patentiſſimo flumine, omnium ferè totius habitabilis orbis gentium, & particulatim quarundam etiam illuſtrium ciuitatum res geſtas haurire poſſumus. Etenim mihi laudare aggreſſo Diodorum id obiiciendum quiſpiam exiſtimaret, quod olim ei qui laudare Herculem parabat obiectum fuit, Ecquis eum accuſat? Sed aliter profectò ſe res habet,Extat enim eius,licet tribus tantùm conſtans uerbis, grauiſſima tamen accuſatio,quæ temporis quidem uetuſtate non nititur, nec eius ſe authoritate tuetur:ſed accuſatoris authoritate fortaſſe niti poſſe uidebitur. Is enim fuit Lodoicus Viues,qui noſtro ſeculo natus, Hiſpaniæ ſuæ maximũ decus & lumẽ ob doctrinam extitit. Eius hæc leguntur(& quidem cum applauſu à quibuſdam leguntur)uerba, Diodorus Siculus ab inundatione quæ ſub Ogyge fuit rege Bœotiæ,ad ſua tempora,id eſt ad C. Cæſarem dictatorem,hiſtoriam deducit,quem Plinius neſcio qua de cauſa dicat primum apud Græcos deſiiſſe nugari: quum nihil ſit eo nugacius. Niſi forſan quòd nullum operi ſuo illecebroſum aut magnificum titulum indiderit, ſed inſcripſerit tantum Bibliothecam. Hæc Viues:nimirum nugari dicens Diodorum propter fabuloſas quas prioribus libris tractat antiquitates. Quaſi uerò hic,dum παλαιὰν μυθολογίαν appellat, legitimam excuſationem apud lectores æquos nõ haberet. Equidem ſi quicunque fabuloſas antiquitates literis mandauerunt, talem crimination̄em à poſteris formidaſſent,quali Viues onerat Diodorum,quid nam ad intelligendas ſaltem poetarum fabulas relictum nobis adiumenti fuiſſet? Adde quod huiuſmodi ἀρχαιολογίας,licet fabuloſæ uocentur,non uſquequaque tamẽ fabuloſæ ſunt(earum autem bonam partem quæ à poetis manarunt excipio) ſed penitus in eas introſpiciendo,quandam ueritatis uelut ſcintillam ſæpenumero inter denſas mendaciorũ tenebras inuenire poſſumus. Exempla ſunt in promptu. Etenim quàm fabuloſa & futilia putamus ethnicis uiſa fuiſſe quæ de Moſe cum aliĩ tum Hecatæus & Alexãder Polyhiſtor memoriæ prodiderunt? Atqui bonam eorum partem quæ de ſeipſo Moſes ſcripſit,in illis habemus:adeo ut non hiſtoriam illam finxiſſe ,ſed tantummodo hiſtoriæ illi affinxiſſe multa dici poſſint. Quid aliud quàm delirãtium ſomnia eſſe exiſtimarunt ethnici ferè omnes quæ Beroſſus,quæ Hieronymus Aegyptius , q̃ Mnaſeas, q̃ Abydenus de diluuio ſcripta reliquerunt? Quotuſquiſq; hiſtoricæ Abydeni narrationi de turri ea quam uulgus turrim Babel à loci nomine appellat,plus fidei quàm anilibus fabulis tribuendum putauit? Atqui ex ſacris literis apertè cognoſcimus ita fabuloſa eſſe illa,ut ueritatis lumẽ,inter denſas mendaciorum uelut nubes, quoſdam tenues radios adhuc micantes habeat. Etenim ſi quis ſcripta eorum de diluuio & de illa turri cum ſcriptis Moſis conferat,falſa quidem in illorum ſcriptis eſſe quamplurima, ſi particulatim examinentur,ſed in ſummis(ut ita loquar)hiſtoriæ capitibus conuenire illis cum Moſe comperiet. Iam uerò quod in his accidit priſci ſeculi hiſtoriis,cur non & in aliis accidere potuiſſe ſuſpicabimur? Tantum abeſt igitur ut eos qui nobis ἀρχαιολογίας tradunt, mendacij protinus habere ſuſpectos debeamus, ut ne poetarum quidem fabulas(de multis,non de omnibus loquor)in totum fabulas eſſe dicere ſatis pudenter poſſimus. Cuius etiam rei teſtimonium in modò dictis hiſtoriis locupletiſſimum certiſſimumque habemus. Nam quid de diluuio,quid de turri illa Moſes ſcriptum reliquerit,omnes ad unum ſcimus:certè,ſi non uano Chriſtianorum titulo gloriamur,ſcire debemus. Supereſt igitur,quid ethnici antiquitatum ſcriptores, quid poetæ iiſdem de rebus tradiderint poſteris intelligere. Primùm quod attinet ad diluuium, ſeruatum quidem fuiſſe uirum quendam, uno conſenſu omnes tradunt, ſed nomen eius apud unum tantùm (eorum quos legerim) inuenitur, rerum Aſſyriacarum ſcriptorem Abydenum. Qui tamen pro Noe Siſithrum neſcio quẽ, pro Iehoua Saturnũ nobis memorat. Quid poetæ?nõne & ipſi diluuiũ meminerũt,& Deucalione ac Pyrrha lapidũq; in orbẽ iactatione,ceu inuolucris, maximè memorabi-

memorabilem historiam nobis texerunt? Hactenus de diluuio. Ad illam turrim ὑπερουράνιον ueniamus, & quid de illa idem Abydenus scripserit audiamus. Illi (inquit) quos primos terra edidit homines, ob robusta uastáque corpora elati, quum dijs superiores euadere in animo haberent, immensæ altitudinis turrim ædificare cœperunt. Quúmque iam parum abesset quin ad cælum usque pertingeret, uenti dijs opitulantes machinam illam disturbarunt. atque huius ruinæ reliquias Babylona esse quidam crediderunt. Cæterum quum ad eum usque diem uno eodémque sermone usi omnes fuissent, deorum numine factum est ut alij aliam linguam haberent. Postea autem Saturno cum Titanibus ortum est bellum. Hæc ille. Alius autem gigantes qui ex diluuio euaserant Babylonem condidisse scribit. Vbi quum illam historijs celebratam turrim extruxissent, eámque diuina potentia subruisset, per uniuersam terram eos dispergi cœpisse. Quo si quis ea retulerit quæ de gigantibus poetæ cecinerunt (quis autem eo referenda non uidet?) postquam legerit, gigantes regnum cæleste affectasse, montésque montibus superposuisse, scalam qua conscendi cælum posset molientes, an à ueríssima historia fabulam hanc manasse, uel potius, fabulam hanc ueritatis ueluti fundamento superstructam esse inficiari audebit? At si per se hanc spectaris, quid mendacius, quid uanius, quid nugacius fingi aut cogitari potest? Hæc (& alia quorum consideratio uirum iudicio præditum decebat) si considerasset Viues, non tam aperte, dũ Diodorũ nugacẽ appellat, nugatus ipsemet fuisset.

Digitized by Google

DIODORI VITA, ex Suida.

Diodorus Siculus historicus uolumen cõposuit, quod inscripsit Bibliothecam. Est autem historia, Romanas res, pariterq; externas, quadraginta libris complectens. Floruit autem Augusti Cæsaris temporibus, & ultra.

DE EODEM, EX VOLATERRANO.

Diodorus Siculus scripsit historiam, quam Bibliothecam inscripsit. Continet autẽ res & Romanas, & uarias, in libris XL, ut Suidas testatur: qui dicit eum floruisse sub Augusto, & suprà: quod & ipse quoq; libro sexto testatur. Iulius Cæsar, inquit, diebus nostris Rhenum pontibus miro modo iunxit. Primi sex libri Antiquorum gesta, quæ Fabulosa appellãt, ante bellum Troianum continent. In horum primis tribus Barbarorum, in reliquis antiquæ res Græcorum narrantur. In undecim deinde, conferuntur quæ de bello Troiano usque ad Alexandri Macedonis mortem gesta sunt. In reliquis XXIII continentur, quæ deinceps usq; ad bellum Gallicum, ꝙd Romani duce Iulio Cæsare gesserunt, qui annos in summa complectuntur M. C. XXXVIII. Huius historię tantum sex libri ad nostram ætatẽ peruenere. Hæc Volaterranus.

VITA DICTYS CRETENSIS, per Septimium Romanum.

Dictys, Cretẽsis genere, Gnoso ciuitate, ijsdem temporibus quibus & Atrides fuit, peritus uocis ac Phœnicum literarum, quę à Cadmo in Achaiam fuerãt delatę. Hic fuit socius Idomenei, Deucalionis filij, & Meronis, ex Molo, qui duces cum exercitu contra Ilium uenerant. A' quibus ordinatus est, ut annales belli Troiani conscriberet. Igitur de Troiano bello, in quo & ipse militauit, sex uolumina in tilias digessit Phœniceis literis. Quæ iã reuersus senior in Cretam, præcepit moriens ut secum sepelirentur. Itaq; ut ille iusserat, memoratas tilias in plumbea arcula repositas, eius tumulo condiderũt. Verùm secutis temporibus, uidelicet tertiodecimo anno Neronis imperij, in Gnoso ciuitate terræmotus facti, cum multis tum etiam sepulchrũ Dictys ita patefecerunt, ut à transeũtibus arcula uiseretur. Pastores itaq; prætereuntes quum eam uidissent, thesaurum rati, sepulchro abstulerunt. Et aperta ea, inuenerunt tilias incognitis sibi literis conscriptas. Continuoq; ad eius loci dominum, Eupraxidem quendam nomine, pertulerunt. Qui agnitas quæ' nam essent, literas, Rutilio Rufo illius insulæ tunc præsidi obtulit. Ille cum Eupraxide ad Neronem oblatas transmisit, existimans quædam in his secretiora contineri. Has autem quum Nero accepisset, aduertisset q; Phœniceas esse literas, interpretes ad se uocauit. Qui quum uenissent, interpretati sunt omnia. Quumq; uerò cognouisset, antiqui uiri qui prælio apud Ilium interfuerat, hæc esse monumenta, iussit in Græcum sermonem transferri. E' quibus Troiani belli uerior textus innotuit. Tunc Eupraxidem muneribus donatũ, ex Romana ciuitate ad propria remisit. Annales uerò nomine Dictys inscriptos, in Græcam bibliothecam recepit. Quorum seriem, qui sequitur textus, ostendit.

De

DE EODEM, Q. SEPTIMII ROMAni epiſtola, ad Q. Aradium.

Ephemeridem belli Troiani, Dictys Cretenſis (qui in ea militia cum Idomeneo meruit) conſcripſit literis Punicis, quæ tum Cadmo & Agenore autoribus per Græciam frequentabãtur. Dein poſt multa ſecula collapſo per uetuſtatem apud Gnoſon (olim Cretenſis regis ſedem) ſepulchro eius, paſtores quum eo deueniſſent, forte inter cęteram ruinam loculum ſtanno à fabro clauſum, offendêre: ac theſaurum rati, mox diſſoluunt, non aurũ, nec aliud quicquam prædæ, ſed libros ex philyra in lucẽ producturi. At ubi ſpes fruſtrata eſt, ad Praxim dominum loci, eos deferunt. Qui commutatos literis Atticis (nam oratio Græca fuerat) Neroni Romano Cæſari obtulit, pro quo plurimis ab eo donatus eſt. Nobis quũ in manus forte libelli ueniſſent auidis ueræ hiſtoriæ cupido inceſsit, ea uti erãt latinè diſſerere: nõ magis cõfiſi ingenio, q̃ ut ocioſi animi deſidiã diſcuteremus. Itaq; priorũ quinq; uoluminũ, quæ bello contracta, geſtaq; ſunt, eũdem numerũ ſeruauimus. Reſidua quidem de reditu Græcorum in unum redegimus, atq; ad te miſimus. Tu Ruffine mi, ut par eſt, faue cœptis.

DARETIS PHRYGII HISTORIci ex Volaterrano uita.

Dares Phrygius hiſtoricus, ſcripſit bellum Troianum Greçè, in quo & ipſe militauit, ut ait Iſidorus, primus ferè hiſtoricorum. Qui tãdem capto Ilio, cũ Antenoris factione remanſit, ut ſcribit Cornelius Nepos: qui opus eius è Græco ſermone conuertit, dicauitq; Criſpo Salluſtio.

Digitized by Google

Rerum & uerborum in XV. Diodori Siculi libros præcipuè memorabilium Index.

ABilæi & Gasandli Arabes 85
Acathartus sinus 82
achaia 162
achæus consilio præstãs 707
acherusia quid 44
achilles Delphos it. 214
achilles 167
achilles depopulatur 174
achilles Polyxenam adamat fol. 218
achilles Græcis infensus fol. 180
achilles iratus non pugnat fol. 219
achilles placatus 184
achilles Polyxenæ amore captus 184
achilles uulneratus 186
achillis funus 195
achilli parentat Neoptolemus 197
achillis & Aiacis uires 173
achillis ira 179
achillis oratio 183
achillis uerba ad Priamum fol. 150
achillis mors 194
aconiti inunctio 117
acoris Aegypti rex aduersus Persas se instruit 457
actæon 133
actisanes Aegypti rex 28
acragantini Siculas ciuitates uindicare in libertatẽ nituntur 670
acragantini 252
acragantinorum opes direptæ 370
acragantem oppugnãt Carthaginenses 367
acridophagi 78
acragãtini in prelio uicti 683
acragantinorũ belli susceptio aduersus Agatoclem fol. 642
acragantinorum fuga ex urbe ob famem 369
acragantinorum numerus & opes 366
acragantinę opes 364
acrotati in Siciliam ad auxiliandum Acragantinis nauigatio 642
acrotatus uoluptatibus intemperanter indulsit 642
acrotatus Persa nõ Spartiata uisus 642
acrotatus crudelis & mollis 642
admetus Macedo 547
admetus Molossorum rex fol. 254
adoptio filiorum 115
aduenas sacrificandi ritus ubi 117
achelous fluuius 113
æolides insulæ 137
ædificia insignia in Sicilia fol. 522
ægas belua 96
ægestanis auxilium decernunt Charthaginẽses 341
ægestani Selinuntios fundunt 342
ægestani obsidẽtium castra incendunt 417
ægestani & Selinuntij belligerant 312
ægestanorum miseria ab Agathocle illata 686
ægestæ uno die ab Agathocle uexata interitus et ruina 686
ægidis regis mors 555
ægis Athenas adoritur 358
æginetæ alijs prælati 2[illegible]9
ægij expugnatio 699
ægęi mors 124
ægistus adulter 205
æginę euersio 261
æneas 131
æneæ execratio 196
æneę uerba ad Menelaũ 177
ægypti aditus qualis 463
ægypti urbes & populus 15
ęgypti à Persis deficiunt 261
ægypti situs 15
ægypti reges uarij 22
ægypti fabula 17
ægyptus aditu difficilis 15
ægyptiorum Astrologia 37
ægyptiorum pignus 42
ægyptiorũ leges antiquæ 35
ægyptiorum priscorum uictus 21
ægyptiorum ad æthiopes collatio 70
ægyptiorum ordines 34
ægyptiorum mos in coma nutrienda 10
ægyptiorũ lex noua 13
ægyptiorum legum latores fol. 42
ægyptiorum leges, amores, iudicia, & inuenta 32
ægyptiorum aurifodinæ 73
ægyptiorum iudicia 35
ægyptiorum fabulosa 44
ægyptiorum regum mos fol. 29
ægyptiorum sacerdotum sacrificia 11
ægyptiorum sententia de uita futura 25
ægyptiorum nobilitas 42
ægyptiorum regũ sepultura 33
ægyptiorum inuenta 7
ælij strenui militis mors 643
ælij pudor gratia fugæ 643
æsculapius 160
æsculanis bellum illatum à Romanis 246
æsculapij posteritas cur fulmine cęsa 129
æthalia insula 139
æthiopes liberi semper 70
æthiopum fuga 193
æthiopes Lybij 69
æthiopiæ miranda 51
æthiopum cum Elephantibus certamina 77
æthiopum expiatio uetus fol. 67
æthiopum funera 72

Digitized by Google

Index

æthiopum supplicia 71
æthiopum genera & mores fol. 71
æthiopum literæ 70
leges 71
ætolorum in Thessaliam expeditio 556
ætoli Agrinienſibus fidem frangunt 641
ætolorum à Philippo profligatio 644
aër Pallas dicitur 8
aër ubi ſemper purus 68
afflictio Philippi & Euridices 617
affirmandi aliquid ratio 20
africę diuiſio 680
agamemnon 169
agamemnonis pertinatia fol. 178
agamemnonis magnificentia 133
agamemnon contumelijs laceſſitus 204
agamemnonis mors 205
agathocles Aceſtoridis inſidias callidè euaſit 614
agathocles Africa excedere ſtatuit 645
agathocles quo pacto opes quæſiuerit 686
agathocles bellum in Aphricam traijcit 659
agathocles Meſſanenſes fefellit 640
agathocles in Aphrica victor 671
agathocles cũ alijs regnare non uult 616
agathocles ſeditionem aduerſus ſe ſedat 671
agathocles in Aphricã proficiſcitur 660
agathocles nuncium Syracuſas de uictoria mittit 664
agathocles claſſem ſuam incendit 660
agathocles perfidè exules occidit 693
agathocles ſolus regnat fol. 616
agathocles cædibus graſſat fol. 612
agathocles priuatur præmio fortitudinis 613
agathocles Ophellã perfidè interficit 675
agathocles ſtrenuus & induſtrius creditus 613
agathocles conatus urbem Crotoniatarũ capere ſpe ſua excidit 613
agathocles conatu fruſtratus 670
agothocles tyrannus 612
agathocles Siculas urbes ſubigit 681
agathoclis parens Carthaginienſibus ſpectatoribus Delphos nauigantibus mandata dedit interrogãdi Dei de partu futuro 612
agathoclis naualis uictoria fol. 683
agathoclis natiuitas 612
agathoclis quędã geſta 640
agathoclis caſtrorũ noctu tumultuatio 684
agathoclis ad Dinocratem propter pacem legatos mittit 688
agathoclis ex Africa fuga fol. 685
agathoclis in Geloos ſæuitia 656
agathoclis incrementa 613
agathoclis ad Milas nauigatio 640
agathoclis ſacrilegium diuinitus punitum 698
agathoclis facetia 683
agathoclis ualidum imperium 643
agathoclis induſtria in liberandis ſocijs noctu urbem hoſtium irruentibus 613
agathoclis cum Chartaginenſibus pax 689
agathoclis cum Carthaginẽſibus prælium 673
ageſilaus Boetios iniquo loco aggredi non uult, prudentia, non metu 459
agathoclis in Aegeſtanos ſæuitia 616
agathoclis à ſuis compræhenſio 685
ageſilaus Tiſaphernen prælio uincit 429
ageſilaus Nectanebos copias profligat 485
ageſilaus Lacedęm. Perſarũ agros uaſtat 428
ageſilaus ex Aſia in Europam reuocatur, eiuſq; itinere geſta 430
ageſilaus Spartanorũ dux in Perſas 458
ageſilai mors 485
agricultura Aegyptiorũ 18
agricolæ boni, Aegyptij 34
agricolæ Indorum 62
agyris Siciliæ Tyrãnus 435
aiax Telamonius 167
aiax laudatus 182
aiax Telamonius 216
aiax Telamonius quas regiones infeſtet 174
aiacis funus 204
aiacis incurſio 177
aiacis mors 203
alcæus Hercules quis 12
alceta ab Epirotis interfectus 649
alcetas uictus 599
alcetæ mors 600
alcetas Piſidarum beneuolẽtiam ſibi conciliauit 599
alcibiades Cumæorũ agrũ depopulatur. poteſtate abdicatur, & decẽ uiri Athenis creantur 559
alcibiades ſibi reconciliat athenienſes 338
alcibiadis calliditas 355
athenas reuocatur & magnificè excipitur à culpa abſoluitur. Andrum aggreditur 356 & 357
alcibiades in exilium fugit fol. 360
alcibiades reuocatus Athenas, fugit 316
alcibiades Argos nauigat fol. 312
alcibiadis conſilium 290

alci-

Digitized by Google

Index.

alexandria Aegypti 25
alexander Alexandriam in Aegypto conſtruit 550
alexander ab Athen: poſtulat oratores ſibi oratione infenſos 534
alexander ad caucaſum proficiſcitur 564
alexander Babylonem uenit 555
alexander Aſiaticis delicijs corrumpitur 561
alexander aulæ ſuæ res cõponit 576
alexander ad Hammonis tẽplum it 549
alexander ducit uxorem fol. 575
alexander Miletum expugnat 537
alexander Polyſperthontis filius occiſus 641
alexander urbe potitur fol. 641
alexander pacem cum Dario repudiat 551
alexander copias ſuas Tigrim traducit 552
alexander Pheræus in Scotuſſanos ſæuit 476
alexander Indicas gentes aliquot ſubigit 572
alexander in Arimaſpos proficiſcitur 563
alexander per fluuium Aceſinem uerſus oceanum nauigat 569
alexander Alexandriam urbem ſecundam conſtruit fol. 574
alexander in fluminum cõfluente periclitatur 570
alexander Indum traicit 565
alexand. Hęphæſtiani ſumptuoſiſſimè parentat 579
alexander Halicarnaſſum oppugnat 538
diruit 539
alexander an ueneno ſublatus 581
alexander Poliſperchontis filius cum Antigono contrahit amicitiam 638
alexander Satibarzanen rebellantem ſubigit 562
alexander Priami. eiuſq; facinus 164
alexander fugit 180
alexander Attalum occidere ſtatuit 528
alexander Perſepolim militum direptioni exponit fol. 558
alexãder Spithrobatẽ Perſam occidit 536
alexandro Suſa deduntur fol. 556
alexander Troadem uenit fol. 535
alexander Tyri regem creat fol. 548
alexander Tyrum oppugnat 545
alexander Thebas oppugnat 533
alexander urbes duas conſtruit 567
alexander Vxiorum anguſtias ſuperat 557
alexander uulneratus in oppugnatione 571
alexandro Chaldęi mortis periculum nunciant ſi Babylonem Venerit 578
alexandro in ſomno monſtrata herba 573
alex: adeunt legati multi fol. 578
alexandrum Caſſander ſibi conciliat 639
alexandri concubinæ 562
alexandri quatuor ſucceſſorum 655
alexandri homines quæ in oceano uiderint 575
alexandri milites 531
alexandri ex Helena filij ruina oppreſſi 199
alexandri & Menelai coactum duellum 180
alexandri in Paromamiſadas expeditio 563
alexandri in Ida monte ſomnium 211
alexandri cum Poro rege certamen 566
alexandri prælium cum Dario 541
alexandri magni metus 61
alexandri ad Græcos epiſtola de captiuis reuocandis fol. 585
alexandri cum Dario ſecunda pugna 553
alexandri inſidiæ 194
alexandri equus à Barbaris raptus 561
alexandri Phærei mors 492
alexandri commentaria in quibus pręſcribebat quid fieri uellet 583
alexandri in matrem & uxorem & filias Darij humanitas 543
alexander Græciæ dux eligitur 529
alexandri duces Arios ſubigunt 564
alexandri mors 196
alexandri copiæ 535
alexandri cum Perſis pugna ad Granicum 536
alexandri & Aiacis mors fol. 221
alexandri in Græciam nauigatio 212
alexandri morbus 540
alexandri mors 580
alienſes populi 265
alienis inſtrui, tutum 329
alpes italiæ liberatæ 107
althemenes Cretenſis 155
alumen Liparenſe 138
amaſis rex 52
amaſis rex ſapiens 43
amaſis Aegyptiorum rex fol. 28
amalthiæ cornu 96
amalthie cornu 113
amazonum lex nomen unde 63
amozonum in Atticam expeditio 110
amazonum regina Alexandrum conuenit 561
amazones deuictæ 64

Digitized by Google

Index.

amazones Lybicæ 88
amazones fœminæ 63
ambraciotæ necantur 301
ambrosia ubi 85
ambitio præceps 85
antipatri interitus 606
amilcar carthaginensis, eius mors 256
amilcar occiditur 69
amilcaris aduersus Agathoclem missio in Siciliam fol 655
amnias ciuis Atheniẽsis uir fortis 239
amphiaraus 126
amphictyonum decretum fol. 512
amphipolis 280
amphipolis urbs 305
amyntas Macedonum rex regnum amittit 453
amyntas Philippi Macedonis pater 433
amyntæ mors 548
anaxagoras hæreseos accusatus 290
andromachæ somnium de morte Hectoris 217
andromacha 189
animalia apud Aegyptios sacra 38
animalia quæ Aegyptij colant 2
animantium formæ in cœlo cur uideantur 88
anima quando futura prænoscat 581
animas esse immortales unde probetur 581
annus Lunaris 13
annus magnus Græcorum fol. 64
anseres Iunonis 444
antenor in Græciam à patre legatus 211
antenor regnat 204
anteus deuictus 110
antæus superatus 106
antenoris ad Troianos oratio 198
antenor Græcos adit pro Troia danda 197
antenor pacem suadet Priamo 221
antenor & Aeneas ad Græcos redeunt, urbẽ prodituri 199
antenor Troianus 165
antenoris hortatio 212
antenoris fides 167
antigonus Pithonem ad necandum decipit 632
antigonus ab Eumene procul castra mouet 626
antigonus Tyro potitur fol. 638
antigonus Ephesum capit fol. 502
antigonus facti poenitentia ductus 636
antigonus Alcetã debellat fol. 599
antigonus grandi pecunia potitur 598
antigonus uincit Apollonidem 598
antigoni cum Eumene prælium 630
antigoni milites misere pereunt in fluuio Tigre fol. 620
antigoni consilium 688
antigoni promissio 623
antigoni quædam gesta 641
antigoni aciei instructio fol. 624
antigenis mors 631
antiochus Athe. pugnat cõtra Lacedæ. 358
antiochidis Antiochi filiæ uersutia 704
antiochi cædes 193
antimachus 176
antimachi filij necantur 197
antipater Athenis potitus quid agat 589
antipatri & Crateri expeditio in Aetolos 591
antipater auxilia corrogat fol. 286
antisthenis Acragantini opes & nuptiæ 366
antrum sudorificum 132
aper Erymanthius 104
aphrodites stagnum 82
apis id est Taurus in Aegypto 39
appius Claudius 672
apollo Gelous 352
apollo iratus in Græcos fol. 178
apollinis tripos 497
apollinis & Marsye contentio 91
apollinis inuenta 160
apries rex 32
apollinis responsum 277
aqua mirabilis 51
aqua quæ generet. 20
arbaces Medus 55
arabia fœlix 631
arabiæ situs & diuisio 65
araculum Pythij 173
aratus de deabus 132
arcades à Lacedæm. uicti fol. 476
archagatus Lyciscum interficit 671
archelaus Macedo Pydneis bellum infert 345
ascandrus 206
asiatici Thesauri 601
asopi filiæ 129
asphalti copia ubi 50
astapon Nilus 19
astidamia uirgo 114
assyriorum res gestæ 45
archelaus Macedoniæ rex moritur 408
archidamus rex 237
archidami mors 513
archimedis machina 17
argiuorum agros uastat Agesilaus 435
arethusa fons 136
argiui Lacedæmonijs bellũ indicunt 310
arctos ubi inconspicuus fol. 86
argyra Ciciliæ ciuitas 4
argonautarum iter 116
arginusæ insulæ 375
argonautarum nauigatio fol. 209
aristæus 133

Digitized by Google

Index.

aristidis prudentia 218
aristoteles expulsus ex insula 641
aristodemi quædã gesta 640
aristonous dux creatur 627
aristus à Lacedęmonijs missus Dionysij tyrannidem confirmat 392
aromatum copia in Arabia fol. 65
aromatum Arabũ uis 85
artabazus Persa 241
artaxerxes Aegyptũ bello adoritur 506
artaxerxes tota potitur Aegypto 508
artaxerxes Grecos persecutus, cum eis cõponit 402
artaxerxes Phœnicibus bellum infert 504
artaxerxis apparatus bellicus in Cyprum 446
artaxerxis expeditio in Aegyptum 462
artaxerxis apparatus 399
arundines ubi maximę 52
arx Persarum mira & eius incendium 559
atalanta 113
atalãta soror perdiccę occisa 596
athenæus Nabatæos opprimit 62
athenarum disciplinæ quando floruerint 273
athenarum laus 311
athenienses ciuitatum beneuolentiã sibi conciliãt 457
athenienses Thebanis auxilium mittũt aduersus Lacedæmonios 456
athenienses aduersus Lacedemonios malè pugnant fol. 337
athenienses se dedunt Syracusanis 325
athenienses classem in Siciliã mittunt 3
athenienses in Lacdæmonios 266
athenienses Laconicam uastant 293
atheniensis populi imperiũ & fortitudo 330
atheniensium & Lacedęmoniorũ inuicẽ ęmulatio 239
athenienſium captiuorum finis Syracusij 235
athenienſium aduersus Lacedęm. pugna naualis & victoria 345
atheniẽsium duces 14
athenienſiũ cum Lacedęm. prælium nauale 376
athenienſium pugna cum Bœotijs 306
athenienſiũ clades 324
athenienſium legatio furtim ad Antigonum missa fol. 646
athenienſium respub. restituitur, decem uiri creantur 406
athenienſium victoria 377
athenienſiũ crudelitas 334
athenienſium clades 321
athenienſium expeditio in Lacedæm. 457
athenienſium expeditio in Siciliam 298
athenienſium audacia & periculum 264
athenagoras simulata proditione Demetrium decipit 695
atlas mons 88
uir 92
atlantides sorores 92
atrei opes 164
auaritiæ sordes 381
aues ceruinæ 78
aues magnæ ubi nutriantur & cur 69
auium color unde sit 66
auiditas humana ubi exaturata 365
aurum apud Aegyptios ut extrahitur 73
aurum Arabicum 65
aurum apyron 85
aurum Galliæ 143
aureæ arenæ fluuius 85
auri copia ubi 85
auri elogium 73
auro & argento qui careant 140
autoris institutum 243
autor in patriam redit 203

B

BAbylonia urbs 48
babylonis obsessio 56
babylonem Demetrius inuadit 654
bacchus quis & unde 93
bacchus ubi ortus 95
bacchus cur lenæus 94
bacchus dux 61
bacchi tres 98
bacchi inuenta 97
bacchi uaria cognomina & causæ 100
bacchi formę 101
bactrianum bellum 47
bactrianorum defectio 56
bagistanus mons 50
bagistana regio 573
baleares insulæ 140
baleares funditores 656
balsamum in Arabia 65
banizomenę gentes 84
barbari an Græcis antiquiores 7
barbari incomposiți bello fol. 180
basilia insula 141
beleses Astrologus 11
belus Babylonis 49
beluæ fortissimæ atque terribilissimæ casus 610
bellicus apparatus Lacedæmon. 478
belluæ marinæ quando appareant 620
bellum gerunt Thessali. cum Alexandro Phæreo fol. 479
bellum Bosphori regis filiorum 666
bellum Perdiccas decernit in Ptolomæum 592
bellum inter Romanos & Gallos in Italia 445
bellum Corinthiacum 412
bellum Syracusanorum & Acragantinorum 276
bellum sacrum instaurat Onomarchus. 500
bellũ inter Aegestanos & Selinuntios 312

Digitized by Google

bellum Troglodítarum 79
bellum Romanorũ aduersus æquos ibid.
bellum Rhinocerotis cum elephante 80
bellum Samiorum cum Milisijs 285
bellum Crotoniatarũ cum Sybarienſibus 277
bellum Perſarum cum Aegyptijs 463
bellũ inter Argiuos & Mycenæos 285
bellum cum leonibus 76
bellum Italorũ contra Dionyſium 438
bellum phocenſium 499
bellum Lacedæmoniorum aduerſus Spartanos 467
bellum Volſcorum contra Romanos afflictos 444
bellum Rheginorum cum Dionyſio tyranno 477
belli Lamiaci origo 577
belli corinthiaci origo 287
belli ſacri origo 456
belli Pelopõneſiaci finis, & duratio 381
belli origo Lacedæmoniorum aduerſus Bœotios fol. 455
benеuolentię & odij ratio fol. 328
belli Troiani ſumma 223
beſſi ſupplicium 564
beſſus Darij interfector rex fit 559
bibulanus Romæ conſul fol. 263
bigę equis albis multæ ubi ſimul 365
bitumen 653
bocchorus rex Aegyptiorum 30
bolconis Syracuſij mors fol. 271
bomilcar ſuos prodit 663
bomilcar Tyrannus 675
boni publici corruptio fol. 166
boreas optimus 87
braſidæ uirtus 293
braſidę alia expeditio in Athenienſes 305
braſidæ & Cleonis interitus bellando 308
briſes rex 174
briſeis qualis 214
britannia inſula 141
britomartis uel Dictynna fol. 160
brutiorum origo 493
butes Lycurgi frater 152
bythiniæ bellum 312
byzantus 118
byzãtium oppugnatur ab Athenienſibus. per proditionem capiunt 319

C

CAdmea Thebanis deditur 456
cadmus 95. 99
cadmus in Rhodum 174
caietæ origo 122
calani Indi philoſophi mors mira 575
calchas 214
caliſtenes hiſtoricus 445
caloris uis 80
callantiani ubi habitent 643
callicratidis ſinceritas Delphino oppido potitur 351
callicratidę bellaturi oratio ad milites 376
callixenus calumniator & pſeudorhetor 379
calumniatorum pœna 278
camarinenſium fuga 384
camelopardus 66
campani entellanos perfidè opprimunt 391
cãpani Cumas expugnant fol 10
campi ſanguine redundant fol. 193
canes inſignes Alexandro donati 568
cappadocum gens 287
cappadocię reges 703
capite damnatorum pœna fol. 30
carbi Arabes 85
carduchorum gens 403
charidemus à rege Perſarum ob loquendi libertatem necatur 540
cari, pagi 577
cariarum urbiũ oppugnatio 641
carion promontorium fol. 142
carthaginenſes auxilia ex Sicilia petunt 664
carthaginenſes à Timoleonte pacem impetrant fol. 522
carthaginenſes expeditionem in Siciliam parant fol. 363
carthaginenſes peſte & turbis uexantur 415
carthaginẽſes per ſpeciem inducíarum Dionyſium circumueniunt 452
carthaginenſes Geloam diripiunt 384
carthaginenſes in Græcos bellum mouent 224
carthaginẽſes ad Acragantem caſtra ponunt, eorũq; legatio 366
carthaginenſes pacare deos conantur 428
carthaginenſiũ claſſis in Siciliam proficiſcitur 417
carthaginenſium clades fol 663
carthaginenſium naufragium 237
carthaginẽſium auaritia & uires 147
carthaginẽſium caſtra Dionyſius inuadit 426
carthaginenſium fuga fol. 352
carthaginenſium exercitus fame laborat 368
carthaginenſium immanitas 384
caſſandra Græcis infauſta prædicit 203
caſſander cum exercitu in Macedoniã contendit 627
caſſandri & Antigoni geſta quædam 665
caſſander accuſatore Antigono hoſtis Macedonum pronunciatur 638

caſſan-

Digitized by Google

Index

caſſander Acarnanes ſibi conciliat 641
caſſandri cum Antigono cõ ſpiratio 603
caſſandra uates 212
caſſander Ariſtonoum interficit 634
caſſandriam urbem condit Caſſander 634
caſſiterides inſulæ 147
caſtor & pollux 116
caſtor & pollux qui & quales 213
catana urbs Siculæ 259
catapultorum inuentio 410
catharorum gens 568
cauſæ peſtis Athenienſium fol. 300
cecropæ prædones 111
cella uinaria mira 361
celonæ regio 577
celtiberia 142
centaurorum origo 129
cenotropę mulieres 170
cepus 80
ceraſtæ ſerpentes 87
cercinna inſula 139
ceremoniæ deorum 161
ceres quę 93
cereris geſta & ſacra 136
certamen Piſatarum & Arcadum cum Eleis 478
cerua infantem alit 112
ceruam capit Hercules 104
chalabriæ ars militaris 459
chaldęorum aſtrologia 58
chaldæi quiales 57
eorũ doctrinę, philoſophia fol. 58
charmuta portus 85
charondas Legislator 278
charondę mors 282
chelonophagi 76
cherroneſus inſula 155
chio ſeditione infeſtatur 354
chryſes ſacerdos 174
chryſes filiam Agamemnoni reddit 182
cryſtallus lapis qui 66
chryſopolim cõdunt Athenienſes 353
chryſes filiã repoſcit à Græcis 177
cibi calore ſolis cocti 80
cilla incautus à Demetrio opprimitur 651
cilla captus 651
cilices cur liberi 89
cimonis in Ciprum expeditio 274
cimonis athenienſis geſta fol. 256
circæum promontorium fol. 117
circes ars uenefica 117
circulus aureus mirus aſtrologicus 24
cithęrea inſula 212
ciuitatis ſtatum componendi ratio Athen. 387
claſſis Athen. diſcedentis ceremoniæ 315
clazemeniorum & Cumęorum diſſidium 453
clearchus Tyrannus 480
clearchus Spartanus in Byzantinos ſæuit. tum à Lacedæm: profligatur 393
clearchũ ſibi Cyrus Perſa conciliat 393
cleopompus Athenienſiũ dux 293
cleopatræ procí 673
cleombrotus occumbit 469
cleopatrę mors 673
clitus ab Antigonianis nauali prælio uictus interit fol. 610
clitus Macedo Athen: prælio uincit 588
clytemneſtra 169
clytemneſtræ & Aegiſti mors 205
columba ubi adoretur 53
colchorum gentis origo 26
columnæ Herculis 106
cõcio Dionyſij ad Syracuſanos de bello Carth. inferẽdo 412
coniugalis lex 282
conõ Athenienſium mœnia reficit 431
conflictus magnus 53
coos inſula 162
conſiliarij quatuor Demetrij 642
conſuetudinis prauæ actio fol. 279
contentio de pace 200
conuiuium Heroicum 622
corcyra 179
corcyrenſis ſeditio 344
corcyræorũ de Corinthijs uictoria 237
corinthi ſeditio 432
corinthũ oppugnant Bœotij 474
corinthiorum ager depopulatur caſſander 639
coron ciuitas 173
corſica inſula eius urbes mores 159
crateres in Palicis Siciliæ qd fol. 270
craterus & Antipater cum Aetolis componunt 592
cræſus rex 527
creta à feris liberata 106
cretæ ciuitates 161
cretæ deſcriptio 156
cretenſibus immixtæ nationes 162
crocodili conſideratio 17
crotoniatę Elorim Syracuſanum ducem eligunt 438
crocuta animal 81
cteſias Cnidius medicus & hiſtoricus 59
cteſicles Corcyreis ſubuenit 465
culices in ortu canis 77
curetes iouis filij 93
currus apparatus qualis 593
cyaxares rex Medorum 59
cyane fons 136
cybeles 91
cyca planta oleaginea 17
cyclades inſulæ 163
cygni prælium & mors fol. 173
cylla ciuitas 173
cimbri. Cimmerij 145
cynamolgi homines 79
cynocephali 80
cynomeſſa quid 203
cyprium bellum 504

cyrene

Index.

cyrene regio 87
cyrenæos Thimbro ſubigit fol. 589
cyrenæi à Ptolemæo deficiunt 646
cyrus cruci affixus 63
cyrus fratrem uulnerat 400
cyrus quomodo imperator factus ex priuato 327
cyrus Darij filius cõtra Athenienſes 357
cyri apparatus aduerſus fratrem ſuum Artaxerxem fol. 397
cyri mors 401

D

DAmnati ad fodinas 73
damarat corona auri à carthag. donati 238
damophilus miſerè truncatur 706
damidis induſtria aduerſus Elephantes 609
daphnis 133
daphne Sibylla 127
dardanus & ſui 130
dardanus 150
dares phrygius 223
darius ad prelium aduerſus Alex: ſe iterum parat 551
darius pace non obtenta uires reparat 544
darius perſarum rex 530
darius Aegypti rex 43
darij regis obitus 381
darij fuga 543
darij mors 559
deabus attributa 159
debæ Arabes 85
deditis parcendum 329
defectio ſeruorum in ſicilia fol. 709
defectores ſternuntur 709
deianiræ mors 114
deiphobi mors 202
dei uindicta in quos parata ſtet 326
delitiæ deorum gentilium fol. 115
delta inſula Nili 17
delphici ſacrilegi puniti 231
delphica pecunia 511
demetrius Nabataeos inuadit 652
demetrius Rhodium obſidet 691
demetrius Poliorcetes appellatus 694
demetrij aciei inſtructio fol. 647
demetrij fuga 648
demoſtenes Pylum adoritur 301
demoſtenes lacedæmoniorum agros uaſtat 301
demoſthenis timor 529
democriti philoſophi mors fol. 392
dinocrates & Philonides à Paſiphilo oprimuntur fol 655
deos in primis colendos probitate 283
deorum æthnicorum fauor fol. 151
deorum genus unde 90
deus uiuens qui dictus ab Aegyptijs 43
derceta Dea 46
dexippus Laced. ſuppetias uenit Acragant. 367
diagoras Atheus Athenis profugit 317
diana Grecis infeſta cum peſte 169
dij Aegyptijs quales 72
dij hominibus utiliores 148
dij ex dijs geniti 8
dijs ſupplicia Carthag. 367
dictys cretenſis 164
diluuij damna 162
dioclis legislatoris laus & mors 336
diocles à Syracuſijs fugatur fol. 360
dioclis oratio contra Athenienſes captiuos 325
diodori inſtitutum in ſua hiſtoria 99
diodori operis laus 2
diodorus quos in hiſtoria cretenſium ſecutus fuerit fol. 162
diomedæa uirgo 174
diomedis Thracis equi 105
dion ſyracuſanus 489
dion Syracuſas liberat à Tyrannide 490
dionyſius 94
dionyſius aduerſus Carthaginenſes quærit occaſionẽ belli 451
dionyſius arma Syracuſis adimit. ſe munit 390
dionyſius Gelois fert auxilium 382
dionyſius Syracuſanus tyrannidem affectat 371
dionyſius arma fabricat ad bellum Carthaginenſibus inferendum 410
dionyſius urbes carthag. infeſtat 414
dionyſius Limneſtum Tyrannum opprimit. ciuitates ſibi ſubijcit 452
dionyſius pœnos ad cabala fundit 452
dionyſius cum Illyrijs ſocietatem init 451
dionyſius Magonẽ uincit. Rheginos aggreditur 435
dionyſius portas urbis Syracuſij comburit 385
dionyſius clam talenta trecenta à Carthag. accipit fol. 427
dionyſius Carthaginẽſibus bellum infert 476
dionyſius ob deſpectata ſua carmina ſæuit in amicos fol. 448
dionyſius in Phytonẽ Rheginorum ducem ſeuit 443
dionyſius quadrigas & cantores mittit ad Græcos ludos 440
dionyſius ex Locris uxorẽ ducit 412
dionyſius uires ſuas reparat fol. 421
dionyſius cũ Carthaginenſibus pacem facit 455
dionyſius bellum Carthag. indicit. copias educit 413

diony-

Digitized by Google

Index.

dionyſius finitimos ſibi ſub ĳcere tentat 394
dionyſius Rheginis bellum infert 437
dionyſius captos Italos libe raliter dimittit 439
dionyſius cum Magone pa cem facit 435
dionyſius poeticæ dat ope- ram 448
dionyſius Syracuſas & tyrā nidem ſuam firmat 389
dionyſius Agyllēſe tēplum depeculatur 451
dionyſiĳ expeditio in Italiā, fol. 438
dionyſiĳ deliberatio in ſedi- tione 390
dionyſiĳ animus in melius mutatus 412
dionyſiĳ oratio ficta ad po- pulum 373
imperator creatus tyran- nus fit ibidem
dionyſiĳ Syracuſani aſtutiæ fol. 374
dionyſiĳ copia contra Car- thaginenſes 419
dionyſiĳ Syracuſani miſeria fol. 886
dionyſiĳ aſſentatores 441
dionyſiĳ tyranni mors 476
dioſcorides cōſtitutus claſ ſis præfectus 641
diſſidium inter Attilum & Docimum 617
dioxippi mors ab inuidia fol. 572
doctrinæ quando excolan- tur 273
dolus in Athenienſes 325
dolonis exploratoris mors fol. 180
domitius Siculorum impe rator 263
dona Herculis à diĳs data fol. 105
dromada quot ſtadia emeti tur in die 629
ducetius in Siciliam redit fol. 276
ducetius Siculorum dux fol. 270
ducetius Siculorum rex fol. 265
ducetiĳ caſus 272
ducis militum officium 267
ducum diſcordia Perſarum fol. 463
ducum Athenienſium in bello ſententiæ contra riæ 320
duces ab Antigono miſsi quid egerint 638
ducis Eumenianorum ca- ſus 630
duellum Coragi & Dioxip pi 571
duodecim duces Aegypti fol. 31
dux argento Clypeatorum miſſus ad agmen hoſti um 630
dux claſſis Perſicæ in pug- nando perit 234
dux Menętius 679

E

EBrietatis effectus 101
Elanites ſinus 84
electrum ubi 142
elephantes ficti 52
elephantes Indici 60
elephantorum captura 78
elephantorum inconſueta eſca 633
elephantorum coitus, nutri tio, ætas 62
eliĳ cum Lacedæmoniĳs cō- ponunt 407
eliĳs bellum inferunt Lace- dæmoniĳ 396
elogium Palladis 232
eloquentiæ laus 4
eloris imprudens occiditur fol. 439
epaminundę mors & lau- des 483
epaminundas dux electus Boetios liberat 475
epaminundas Mantineam opprimere conatur 481
epaminundæ Thebani laus fol. 461
epaminundas Spartam op- pugnat 473
epaminundas in Peloponneſum irrumpit 474
epaminūdas Thebanis per- ſuadet maris imperiū 478
epidamniĳ tumultuantur fol. 287
ephialtes ſeditioſus Athen. dux 265
ephorus Cumanus & Diyl lus Athen. hiſtorici 519
ephorus Cymæus hiſtori- cus 99
epilogus partis primæ libri primi 21
epitaphia bellica 212
epitimæus 135
equus Troianus 201
equites haſtati 647
ergamenes Aethiopū rex ſapiens 71
eriginus Myniarū rex 103
eriĳ montes Ciciliæ 134
eruditi uiri 477
euagoras Salaminus 436
euagoras cum Perſa pacē facit 449
euagoras uſr & fortitudine & mirandus 632
eudami interitus 631
euphrates fluuius 50
euphron Sicyonius Tyran nidem occupat 475
eumenes 595
eumenis copiæ 630
eumenes uictoria potitus fol. 594
eumenes Aſiæ imperator conſtituitur 604
eumelus imperio potitur fol. 667
eumenis fortuna 602
eumenis modeſtia 605
eumenis proditores pœnas dant 633
eumenis adhortatio 629
eumenis aciei inſtructio fol. 624
eumeni mors inopinata fol. 668
eunus rex creatur 706
euripidis opinio 6
euriſtei iniquitas in filios Herculis 122
euriſtei mors 123

Digitized by Google

Index.

eurybiades Spartanus 230
eurypilus ad Troianos uenit 195
euripili mors 196
exercitus Dionysij 411
exercitus magni 47
expugnationum instrumẽta 286
exilium pro morte ubi nõ liceat 71

F

FAbiorum trecentorum mors 252
fabula de amore uirginis et leonis 623
facis cœlestis portentum Spartanis 467
facinora quæ immortalia 3
facta uerbis præferenda 335
factum audacissimum 229
fallacia Themistoclis in Persas 234
fames in Persarũ exercitu in Cypro 446
fames Rheginorum 441
fata accusat Priamus 191
fatale donum Troianis 201
fati lex ineuitabilis 155
fatorũ uis insuperabilis 195
ferẽte urbis Apuliæ à Romanis expugnatio 640
feretri Alexãdri descriptio fol. 592
ferri præparatio 145
fertilitas mira ubi 560
fertilitas agri urbis magnæ fol. 661
fertilitatis causa 60
filia Antiochi admodũ uersuta 704
filiorum exploratio 69
flumina exhausta ab exercitu Xerxis 226
fluminum cõgelatio 80
fluuij Galliæ 113
fluuius Stibætes 560
forgarita rex 174
furtuna in rebus desperatis quid possit 687
fortunæ uis 327
fortunæ insolentia 331
fortunę mutabilitas 605
fortunæ uicissitudo 427
fortunæ uel tempori quæ attributa 328
fortunatæ insulæ 162
frigoris uis 80
frumentum ubi primo ortum 135
frumenti inuentio 158
fundarum usus ubi 140
funeralis lex Syracusana fol. 245
furius Gallos profligat fol. 434
futura ubi dignoscantur fol. 206

G

GAdira urbs 141
gallia, Galatia 143
galli & Hispani missi Lacedæm. auxilio 475
galli in Capitolium ascendentes deterrebantur 444
galli Tyrrhenorũ sedes occupant 443
gallorum sacrificium 145
gallorum forma & mores fol. 143
gallorum pugna 144
gallorum crudelis mos 443
gallogræci 145
gamarga mediæ 626
gandari populi 61
ganges fluuius 61
ganymedes 131
garindei populi 84
gaulus insula 139
gela ciuitas recipit Acragãtinos 369
gelo à Carthaginẽsibus obsessa 382
gelo 259
gelo Carthaginẽses fundit fol. 235
gelonis de Carthaginensibus uictoria, lausq; 236
gelonis modestia 238
gelonis comitia 239
gelonis liberalitas 237
gelonis testamentũ & mors locus 245
gelliæ Siculi mors 370
gemmarum copia ubi 89
genitalia honore immortali celebrata 101
gigantes Cumæi uicti ab Hercule 107
gigantes sublati 158
gigantes qui 13
glauci prædictiones 118
glaucopis pallas cur 8
glebæ fusiles ut metalla 65
gloriæ nomen 237
gorgias orator 297
gorgium 693
gorgonidæ gentes 89
gorgonum gens 88
gramen hominib. cibus 21
gratiæ retributio apud Aegyptios 41
grecia tumultuatur 465
græcia unde diues 273
græciæ aliquod ciuitates aduersus Lacedæm. 430
græciæ diluuium 154
græci aduersum Macedon. qui 586
græcos rebelles Pitho subigit 584
græci Italiæ aduersus Dionysiũ conspirant 433
græci pacem faciunt 483
græci quidã deficiunt à Macedonibus 584
græciæ ciuitates cum Macedonibus pacem faciunt fol. 588
græci authore Artaxerxe pacem inter se faciũt 461
græci sequiunt in inquilinos Pœnos 413
græci Artaxerxi dedere se recusant 401
græci mutato Rerum statu, seditionib. laborãt 462
græci à Persis inuitati ad eorum fœdus 240
græcorum cupiditas 18
græcorũ de resistẽdo Persis cõiuratio & iuramẽtũ 240
græcorum cum Mysis prælium in portu 170
grecorum altera ad Troianos legatio 175
græcorum à Troia discessio 204
græcorum uaga & incerta doctrina 58

græco-

Digitized by Google

Index.

græcorum inuicem inuidia: fol. 174
græcorum militum solertia 228
græcorũ in Troianos finitimos incursatio 173
græcorum contra Xerxem defensionis apparatus fol. 225
græcorum reditus 204
græcorum ad Achillem legatio 182
græcorum ducum numerus 214
græcorum Xerxi qui adhæserint 225
græcorum belli causa 79
græcorum in Asia defectio à Persis 244
græcorum classis 178
græcorum rapinæ 177
græcorũ cum Troianis pugna 173
græcorum militum cõciliũ in summo periculo 228
græcorum mores 219
græcorum reditus 403
niue & gelu infestantur fol. ibid.
græcorum ad Troiã appulsio 216
græcorum cum Xerxianis pugnæ nauales 231
græcorum ducum descriptio personarum 213
græcorum mos 227
grynæum 127
gylippus ob furtum aufugit 381
gymnetæ Aethiopes 77

H

HAlicarnassum urbs 537
hammonis urbes 549
templum 550
Hannibal peste moritur 367
hannibal Carthaginensium dux 341
hannibal Himeram oppugnat 351
hannibal Selinuntios obsidet 348
hannibal à Sicilia cum preda recedit. 353
harmata urbs 573
harmostæ quid græcis 391
harpalus delicijs indulget fol. 575
harpali mors 576
hecates immanitas 117
hecatæus historicus 23
hector Achillem fugit 185
hecatompylon ciuitas 560
hectoris uires, uulnus 216
hector Priami 211
hectoris filij 204
hectoris mors 188
hecuba lapidatur 203
hecuba insidiatur Achilli fol. 220
hecuba qualis 213
hederæ herbæ inuentor 10
heleni uaticinium 211
hellesponti nomen 117
helenæ delineatio 213
helenæ raptus 125
helenam Deiphobus in matrimonium ducit 197
helenę ululatus 221
helenæ origo & sermo 166
helenus 185
heliadum peritia 154
heliopolis deus 28
helicæ simulachra 466
heraclea urbs 108
heraclienſis seditio 408
herbæ soporiferæ 68.
herculis facta 89
herculis labores unde 3
herculis uera historia 121
herculis cum eryce certamen 108
herculis ad inferos descensus 109
hercules qualis 9
herculis prudentia 105
herodoti historia 244
hermaphroditus 101
hermias historicus 461
hermocrates occiditur 370
hermocrates occisorum ossa Syracusas mittit 360
hermocrates instaurata Selinunte, Carthaginẽses in Sicilia infestat 353
heroica sacrificia 593
heroica fortitudo 707
heroum qui sapientissimus fol. 3
hesione regis filia 116
hesione uirgo 210
hierapolis ciuitas 174
hiero Cumanis fert auxiliũ fol. 231
hiero Syracusanus 245
hiero rex moritur 259
hieronymus Cardianus historiographus 631
himilco Syracusanorum cõmeatum intercipit 369
himeram expugnat Hannibal & omnes necat 352
himerenses iugulati 250
himilco Syracusanorum naues corrumpit 414
hyppolitus 125
hippocentauri unde 129
hippocratis ducis mors 355
hippopotamus 17
hispanię metalla 147
historici officium 486
historiorum Græcorum expensio 340
historicorũ uarij scopi 4
historici taxati 18
historico loca noscenda. 4
historicis cur aliquãdo nõ credatur 102
historicum quid deceat fol. 135
historia omnibus prælata 4
historiæ dissensio 116
historiæ prima solertia 300
historiæ credendum 79. & fol. 80
historiæ reginæ Lamiæ 674
historiæ Diodori diuisio & principium 5
historiæ natura 658
historiæ utilitas & uera cõmendatio 3
homerus insanus 209
homeri magister 96
homines sine potu 75
homines primi qui 69
homines rufi sacrificati fol. 40
homines astorgi 75
homeri ad Aegyptios profectio 8

homines

Index.

homines ubi progeniti 7
homines in abundantia sobrij 69
hominum cœtus primi 6
hominum gradus 14
hominum genus nouũ 68
hominum uoces quãdo discretæ 6
hominum origo, & prima uictus ratio 6
humanum ingenium 174
hylophagi 77
hyperion 157
hyperborei populi 64
hyphasis fluuius 568

I

IAmboli peregrinatio 69
Iapiges belli uictores 252
iason Tyrannus 470
iasonis historia 115
iasonis mors 121
iberiæ metalla 146
ibos recipit Alex. 569
icari obitus 131
iceta Syracusij dominus 515
ichneumon animal Aegypti 40
ichneumon animal 17
ichthiophagorum habitatio 75
ichthiophagi 74
idea insula 93
ideus ad Achillẽ à Priamo legatus 194
idei dactili 156
idomenei mors 206
ignis cœli sacer 91
ilij portæ 211
inachus Argiuorũ rex 155
inaro rex Aegypti 261
incantatores ubi 153
indiæ fertilitas 60
indomitus & ferus quis habendus 283
Indorũ uetus lex qualis 626
Indorum gentes, mores 61
Indorum mos 94
imitandos mites 328
imperatores duo Græci relegati & occisi 237
imperatoria ars 610
imperator ignauia taxatur fol. 710
imperij securitas ut paretur 54
insidiæ fratris in fratrem Aegypti regem 27
inducię belli 194
inducię Thebanorum cum Lacedæmonijs 469
inducię Troianorũ & Græcorum 182
insimulare absentes 165
insularum optima 135
insulę fœlices 86
insulæ mirabilis descriptio fol. 69
iolai sacra 109
iouis ceremoniæ 150
iouis Triphylij tẽplum 149
iouis studium 93
iouis filiæ 159
iphicratis laus 465
iphicli mors 111
iphigenia uirgo immolari prohibita 169
isaurorum urbs à Perdicca obsidetur 591
isaurenses seipsos concremant 591
ischolæ Spartani facinus heroicum 472
isidis gesta 2
isidis columna 14
isis quid designet 7
legifera 9
isis medica dea 13
istmos muro clauditur 233
iter ex Syria in Græciã descriptum 404
indorum circumcisio 14
iudicia quæ peruertant 35
iudicium uerorum imago fol. 24
iudicium de Teribazo 450
iudicum malorum pœna fol. 450
Iulius cæsar 5
iupiter 58
iupiter spiritus 8
iupiter binus 93
iupiter cur zena & pater dictus 159
ius p uim extorquere quando liceat 175
ius gentium 330
iusiurandum Græcorum in Troianos 168
ixionis crudelitas 128
mors 129

L

LAbyrinthi duo 29
labyrintus 131
lacedæmonij statum pauco rum per urbes constituunt 391
lacedæmonij cadmiam inuadunt. Thebas sibi subdũt fol. 454
lacedæmonij Atheniẽsibus infesti 245
lacedæmonij Tisapherni bellum inferunt 407
lacedæmonij Ilotas dolo necant 305
lacedæmonij bellum in Athenienses parant 292
lacedæmoniorũ Athenienſiumq; socij 292
lacedęmonij Olynthios sibi subijciunt 454
lacedæmonij fœdifragi 453
lacedæmonij Gylippum auxilio Syracusiis mittunt fol. 517
lacedæmonij cum Persis pacem componunt 441
lacedæmonij aduersus Persas se instruunt 458
lacedæmonij bellũ inferre Athenienſibus tentant 251
lacedæmonij Pylum opp. capere nituntur 302
lacedæmoniorum uitupera tio ob amissum regnum fol. 445
lacedæmoniorum uis belli ca 246
lacedæmonios prælio uincunt Olynthij 454
lacedæmoniorũ sæuitia 389
lacedæm. destituunt urbes aliquot 456
lacedæmoniorum & Athenienſium tractatio de pace 307
lacedæmoniorum inuidia in Athenas 258
lacedæmoniorũ clades 459

lacedæ-

Digitized by Google

Index

lacedæmoniorum reges inter se dissident 453
laconicã quadripartito inuadunt hostes 472
lacrinus fur 109
lacus auernus 108
laius Thebarum rex 125
laomedon rex 210
laomedontis mors 210
lapidum Arabicorũ laus 66
lapithæ 128
lapitæ cæsi 114
latitudo Tigris fluuij quanta 620
legatorum Agathoclis missio 688
legati ad Priamum 215
legati à Græcis Troiã missi ob Helenam 165
legum moderatio 281
leges quæ optimæ 42
leges Charondæ 278
leges Zaleuci 283
leges Dioclis quales 337
leges de commercijs 38
lemnos insula 176
leonidæ animus 228
leo cum rege pugnans 24
leonidas castra Xerxis cum paucis inuadit 229
leontini ab Athenienſibus auxilium petunt 297
leostenes Lamiam obsidet fol. 586
leosthenes occumbit 587
leonnatus à Græcis prælio occisus 587
leontini Syracusas commigrant 395
leptinis fuga 421
leptines factum pium 438
lernea hydra 103
lesbus insula 162
lesbij ab Athenienſibus deficiunt 298
letanum urbs conditur 389
liberos publico ære instituendos tradi 279
libertatis proditores qui Græci 225
libris trib. primis quid comprehensum sit 99
libri ex Philyra 164
libya à feris beluis purgatur 106
libiorum genera uita, mores 87
ligures laboriosissimi 107
lipara insula 137
urbs 138
liparę dux probus 434
lissa ciuitas in Adria 451
literarum laudes 279
literarum inuentor 154
locrenses prælio uincit Phi lomelus 498
locrorum naufragium fol. 204
locorum intercapedo 80
locus de Dijs 715
locus sceleratus unde appellatus 656
locustarum captura 78
lotos arbor 17
lunæ nimia obseruatio Athenienſibus nocuit 321
luna in hyperboreis 64
lunæ cur cornua dentur fol. 71
lusitanorum mores 146
lycophron Tyrannus 501
lycopolis urbs 40
lygustica regio 107
lysander regnum affectat fol. 393
lysander dux Lacedęmon. contra Athen. 357
lysandri de Athenienſibus uictoria naualis 381
lysius Rhetor 441
lyrnesus captus 174

M

MAchaon qualis 214
Macarius quis 162
macedonum rex Perdiccas contra Athenienses 288
macedones fame laborant fol. 474
macedoniæ status 601
macedones Olympiadẽ capitis damnant 634
macedones uirtute excellentes 594
macedones uirtute admirabiles 598
macedonicum agmen 594
macæ populi 87
magonis in Siciliam expeditio 434
mæandrini 173
mantineenses Lacedæmonibus se dedunt 450
maranæi populi 84
mardos subigit Alexander fol. 561
mare album 86
maris aqua dulcis 69
marij mors 714
marmares populi ab Alexãdro oppugnati. 539
maronea ciuitas 2
marsicum bellum 713
martis inuenta 160
martis filia 63
massiniſſe durities 704
mansuetudinis laus 327
massiniſſa Africæ rex 704
medeæ crudelitas multiplex 121
medeæ dolus in Peliam & uenena 119
medeæ historia 117
medicamentum Nessi 113
medicinæ tutores & inuentores 129
medicinæ inuentrix 13
medicinæ antiquitas 13
medicos esse necessarios fol. 280
medi in Græcos 227
medorum imperium cur deletum 327
mediterranea regio 83
medorum Reges 59
megarenses ab Athenienſibus deficiunt 275
melita insula 139
melampus diuinator 118
meleager 113
mel agreste 651
memphis urbs 24
memnon ad Troiam 54
memnonis mors 540
mena inde Luna 91
menetius sacra Herculi instituit 114
mentor Persa Aegypti urbibus potitur 508

Digitized by Google

Index.

menda urbs capitur 307
menides rex Aegypti 29
mercenarij 624
mercurius eiusq; inuenta cur Hermes 9
merdeus imperator 152
meridionales cur primi 69
merion qualis 214
meroes ciuitas 16
meroē insulae mores 71
messana potiuntur cito Carthaginenses & prorsus diruunt eam 419
messana urbs Ciciliae 134
messenij migrant 407
metallorum secturae 147
metallorum loca feracia fol. 73
metorensis ciuitas 173
micythus Rhegius 259
mileti optimates occidūtur fol. 379
militaris astutia 234
militaris lex 281
milites à rege desciscentes fol. 31
militum Grecorum desperatio 233
milo crotoniata 277
mindarus Cyzicum capit fol. 345
mindarus interficitur 346
minerua Dea 95
minotaurus 131
minotaurus 124
mirabilia ex animalibus fol. 79
miraculum Dianae 103
miserabilia carmina Dionysij 448
mitriphoros Bacchus 100
mytilenei malè ab Atheniē sibus tractati 334
mnasippus Lacedæmoniorum dux 465
mnemosyne 157
modus exercitationis equorum Eumenis 598
monumentum mirum 23
mons ida 530
mophis Sogdianorum rex Alexandro se dedit 566
mopsus Thrax 90
morborum curatio apud Aegyptios 37
mores Nabatæorum 651
mores in luctu Chartaginē sium 656
mortalitatis pronitas 279
mortalibus rebus non fidendum 459
mortalium societas 311
mortalium uita brœuis 3
mors Regum Aethiopum fol. 71
mosyneorum gens 405
motyā urbem obsidet Dionysius 414
motyæam oppugnat Dionysius 415
eam expugnat 416
motyensium diuitiæ 417
muliebre ingensum 204
mulieres ubi cōmunes 68
fol. 74
mulieres robustæ 59
mulierum labijs circulus æneus positus 71
mundi origo 5
mundi corporis partes 8
mundi bona non pura, & mala non inutilia 273
muri Athenis reficiuntur fol. 245
murium siluestriū ubi copia 79
mures ex Nilo geniti 6
murus Dionysij minus 397
musarum origo, nomina & numerus 101
musæ nouem 10
musica exposa 37
mycænarum euersio 258
mycerinus Aegypti rex 30
myrina regina 89
myronidis uictoria de Bœotijs 267
myrrhæ arbor 149
myris Aegypti rex 25
myxaria mala 17

N

NAbatæi populi 651
nabatæorum mores 651
nabatæi amantes libertatis fol. 651
narratio rerum gestarum in Europa 639
nasamones Libij 87
nationum leges quomodo datæ 42
natiuitas Agathoclis 612
naturam cōtraria ferre quorum nescitur causa 20
naturę uniuersitatis corpus quo alatur 7
natura propriū habet quoddam amatorium circa benemeritos 600
naufragium Persarum 230
naualis pugna Græcorum in Ionia 242
nauale prælium 642
naualis belli ratio 230
naualis uictoria Cimonis de Persis 256
nauigare bis quid 280
nauigatio periculosa 83
nauis Argo 115
naues quadriremes 639
nauium Græcorum numerus 214
nauigia ex arundinibus 52
nauis Charontis 44
nauis ex Cedro mira 27
naxus insula 152
nectanebos patrem regem Aegypti obsidet 485
necessitas rerum magistra 6
neogenes tyrannus à Therippide Lacedæmonio expugnatur 458
neoptolemi inuidia erga Eumenem 593
neoptolemi reditus 202
neoptolemi mors 208
neptunium 83
neptunus 158
nestoris genitores 128
nestoris eloquentia 169
nessus centaurus 113
niciæ oratio contra belli inconsulti studium 313
niciæ gesta aduersus Lacedæmonios 304
nicias milites cohortatur fol. 322

nicias

Index.

nicias ab Atheniẽsibus ſubſidia petit 318
niciæ captiui laus 331
nileus rex 29
nili beſtiæ 17
nili fœcunditas magna 7
nili origo 18
nili oſtia ſeptem 16
nili nomina 10
nili deſcriptio 15
fertilitas 18
nili aquæ dulcedo 20
nili inundationis cauſa 18.
fol. 19
nini ſepulchrum 48
nini exercitus incredibilis fol. 47
ninum urbs 46
ninus Aſſyriorum rex 45
ninyas Babyloniæ rex, eius uita, artes 45
niobs 130
niuis nocumenta 403
noctis profugium 103
nominum ſimilitudinem errores parere 122
nora caſtellum 598
nouercã liberis ſuperinducere malum 280
nuptiæ inhoneſtæ 140
nuncius Amilcaris interceptus 236
nyſeus Bacchus 13

O

OBſidionis pericula 176
Oceani inſulæ 141
oceani humiditas 8
oceani ac Thetidis filij 119
oceani inſulæ meridionales fol. 148
œnidrus rex 204
œnomaus 130
œnone mors 197
odeſſum ubi ſita 702
odij incommoda 329
odorum copia ubi 85
odorum uoluptas ubi 85
olympias ſæuit in Euridicem & Philippum 616
olympiades mater Alexandri 601
olympiadis mors 634
olympicorum ludorum ordo 120
olympium templum Siciliæ 364
olympus Triphylij 149
omphalæ ſeruus Hercules fol. 111
omphalus ora 158
onomarchi mors 501
operum ſtructura mirabilis Syracuſij 411
ophellę exercitus à Serpentibus læſus 675
ophellæ ad Agathoclem expeditio 674
ophellæ mors 675
ophiades inſula 82
opus audientibus utile 4
oracula Cumeli & Satyri mortem præſignificantia fol. 668
oraculi crudele reſponſum fol. 116
oraculi fabulæ 458
oratio Vlyſsis 176
oratio Gylippi Laconis pro necandis captiuis Athenienſibus 332
oratio Lampi 203
orationes in hiſtoria quæ laudanda 658
oratio Endij Laconis ad Athen. pro pace 347
oratorum nequitia & pœna 378 379
orbes quatuor celebrantiũ feſtum repleti 622
orbis ſiccitas 14
oreſtes Athenas nauigat fol. 205
oreſtes de nece matris cauſam dicit 205
oritarum funera mira fol. 574
orontes Artaxerxi prodit defectores 434
oropi ſeditio 395
oropios Thebani ſubigunt fol. 396
orontes mons 51
orphei origo & geſta 109
orphei uota in mari 116. & fol. 118
orphanorum lex 280
orpheus & eius acta 12
orus rex Aegypti 89
orus Apollo quis 13
oryon 134
oſſa piſcium ueſca 74
oſiridis nomina 13
oſiridis columna 14
oſiridis declaratio 7
oſiridis mors 2
oſtenta Tyri cladẽ antegreſſa 545
oſtendes inſula 138
oſymandias Aegypti rex fol. 23
oues ſine lana 72

P

PAcem mali cauſa eſſe fol. 290
pacis conditiones ab Athenienſibus acceptæ 381
pacis conditio cum Caſſandro 611
Pagi fortunati in Hyrcania fol. 560
palamedes imperium affectat 218
palamedis ad Priamum legatio 165
palamedis ſeditio & induſtria belli 216
palamedis mors 219
palinuri ſeminis uſus 149
palus attrahens 50
pallas quæ & unde 8
palladis ſepulchrum 290
palladium ex Troia exportatur 211
palladis prauidæ templum fol. 232
pallenam Arcades expugnant 474
pſammiticus Aegypti rex Tamum ſupplicẽ necat fol. 407
pan & eius ciuitas 10
panara urbs 149
panchæi populi 149
panchaiæ urbes & mores fol. 150
pandora 91

Digitized by Google

Index.

pandari mors 184
panormitani oppugnati fol. 353
panis ex piſcibus 74
panthaſilea à Græcis prælio occiſa 192
panthaſilea regina 64
panthaſilea 188
panthi prædictio 212
pãthaſileæ prælium & mors fol. 221
paridis iudicium 211
parij Pharum incolentes 451
parſodes Perſa dux 59
partus qui monſtra 101
patriæ amor 80
patrocli et Sarpedonis duellum 186
pauſanias regi Perſarum occultè fauet 248
pauſanias contra Thebas caſtra mouet 242
pauſanias cum claſſe à Lacedæmonijs emittitur liberatum Græcos 247
pauſaniæ mors 248
pax à Græcis cum Telepho inita 171
pax cũ Carthaginen. à Gelone 238
pecunia Aegypti 23
pecunia curiæ 693
periculi alati 78
pedaſus urbs 174
peliæ regis mors 120
pelopidæ mors & Laudes fol. 479
peloponneſiaci belli cauſa fol. 290
peltarum uſus 465
peluſio potiuntur Perſę 50
periarchus Lacedęm. occũbit prælio 431
perdiccas crudelis 595
perdiccas totum imperium affectat 591
perdiccas à ſuis militibus occiſus 590
perdiccas Capadociæ moderatorum profligat fol. 588
perdiccas uiuus captus fol. 597
periclis in Peloponneſum expeditio 268.270
pericles Athenienſibus bellum ſuadet aduerſus Lacedæmonios 291
periculum ex cętis 83
pericles abdicatus & reſtitutus 294
perinthus ciuitas 519
periclus captus 640
perſarum mulierum mos & clades 543
perſeæ arbores 17
perſarum ruina 543
perſarum mos 254
perſes in carcerem conjectus 703
perſæ Aegyptum inuadũt fol. 264
perſæ ab Aegypto re infecta diſcedunt 463
perſepolis ciuitas & in ea Theſauri 558
perſæ milites 227
perſei fabula 13
perſis Macedonum regis mors 703
perſia interrupta uallibus fol. 620
perſicæ notæ 593
petis rex 14
peryſtilum ſtupendum 24
peſte infeſtatur exercitus Carthaginenſis 425
peſte Athenienſes infeſtãtur & cauſa 294
peſtis apud Syracuſas ſymptomata 426
peſtis Carthaginenſis abſumit 385
petaliſmus quid 269
peuceſtis metus 629
peuceſtæ alacritas 622
phaetontis fabula 142
phalanges 624
phalaridis taurus 686
phalangis Macedonicæ author Philippus 487
phayllus Phocenſis bellum renouat, & eius mors 505
pharnabazi reſponſum 462
phęnicum in re nautica laus 253
phegęus rex Alexandro ſe dedit 568
phila prudentia excellens fol. 637
phidias ſculptor 273
philippus cum ſuo comitatu captus 616
philippus Bizantium obſidet 519
philippus Perinthum oppugnat 518
philippus à Græcis dux eligitur aduerſus Perſas 525
philippus auro pugnat & blanditijs 510
philippus Athenienſes prælio ſuperat 524
philippus Amphipolim ſubigit 490
philippus quo pacto Macedoniæ regnum occupauit 487
philippus Olynthios ſubigit 509
philippus Illirios prælio uincit 488
philippi mors 526
philiſtus hiſtoricus Syracuſanus 372
philoctetes ſagittarius 184
philomeli geſta 497
philonis Athen. mors 510
philomeli mors 500
philoſophi Alexandro perſuadent ut Babylonem intret 578
philoſophi Indorum 62
philoxeni de Dioniſij poematis liberũ iudiciũ 448
phinei filij liberati 116
phryges expugnati 174
phylocteta à ſerpente morſus 174
phocarum inſula 84
phocenſes uincunt prælio Locrenſes 311
phocenſium clades 512
phocenſis belli finis 512
phoenices quæſtuoſi 147
pholus centaurus 104

Digitized by Google

Index.

phorbantis uirtus 154
phormio Lacedæmonios uincit 295
pindarus poëta 239
piræum à Themistocle extruitur 246
piræum Cnemus occupare conatur 296
pisa urbs Pelopõnesi 130
pisces sacri ubi 136
piscium uenatio 76
pitho turbulentus 618
pitho illustrissimus 596
pithyusa insula 140
planetæ quales iuxta Chaldæos 58
plato in Dionysio accersitus & uenditus 448
plateas occupare conantur Lacedæmonij 292
plateęnses obsessi 295
plateænses à Lacedæmonijs necantur 299
platæas euertunt Lacedæmonij 465
plebs inimica diuitibus fol. 372
plebs Athen. miseria 388
pleiades 92
plutonem habere, quid 160
podalirius & Machaon medici 167
podalirius qualis 214
poesis parua utilitas 4
poetæ quãti fiant apud Gallos 145
poetæ fabulosi 121
poetæ Dithyramborum 413
polisperchõtis fuga in Aetoliam 635
polisperchon regum tutor constituitur 600
polysperchon pigrè præfectum regno tum socijs 611
polybidas dux Lacedę. 454
polycliti in Phamphiliã nauigatio 640
polycletus Historicus 365
polydorus lapidatur 177
polysperchon Herculem interficit 669
ponti gesta qualia 645
populi bilingues 305
portentum Apollinis 498
portenta Thebanum antegressa 532
portæ fauces Syriæ 399
posthumius dictator trium phat 303
potus ex hordeo quãdo & ubi cæperit 2
potus sylueſtris 79
potio ad luctum abolendũ fol. 44
prata siciliæ odoratissima 136
praxibulus Rector Athenis fol. 636
præconis Græci uox cũ stratagemate 243
præda Troiana diuiditur fol. 202
prædicenti falsa quæ pæna apud Indos. 62
prælium nauale Dionysii cum Carthaginensibus fol. 420
pręlium ad Issum Cilicię cũ Dario 543
prælium tertium Troianũ fol. 185
prælio nauali Lysander Athenienses fundit 380
prælium nauale 323
pręlia frequentia inter Tro. & Græ. 216
prælium ad Thermopylas fol. 227
prælium nauale inter Lacedæm. Cum Thebanis ad Mantineam 481
prælia duo magna 452
prælių Græcorũ & Troi. 180
prælium Sextum 196
pręlium nauale et clades Euagorę cum Persis 447
prælium quartum Troi. 187
prælium Gylippi cũ Athenienſibus 317
prælium Cyri & Artaxerxis fratrum 400
prælij naualis inſtructio 678
præstigiatores 683
præterita omittenda 183
priamus suos conuocat ut Græcos puniat 211
priami filij 210
ædificia 211
priami uitia 197
priamus Achilli ob Hectorem supplex 189
priami oratio pathetica fol. 189
priami probitas 118
priapus Græcis deificatus fol. 40
priapi origo 101
principum munus 283
principum officium 327
principum status quomodo coalescant et stent 586
proborum lubrica 279
proci Penelopes 206
procrustæ immanitas 123
prodigia Athenienſium & Lacedæm. bellum nauale antegressa 375
prodigia Thebanis in prælio 468
proditio in Cappadocia 484
proditio Antenoris 198
profugi Syracusas autore Dionysio reuocati 372
prometheus desperatus 10
proserpina 135
eius raptus 136
protesilai mors 173
proteus Rex Aegypti 29
prytanis mors 667
ptolemæus philadelphus fol. 18
ptolæmeus Aegyptum obtinet 587
ptolemæi gesta 668.672
ptolemæus amicos ad uirtutem exercendam cohortatur 595
ptolemæi in Aegyptum expeditio 702
ptolemæus Rhodijs frumẽtũ mittit 696
ptolemæus deprehenſos sub corona uendidit 646
ptolemæus Alexandrum honorat 593
ptolemæus Tyro potitus fol. 648

Digitized by Google

Index

ptolemæus Græcos ambit fol. 638
ptolemæus Syriam ſibi ſubigit 598
ptolemæi cũ Demetrio prælium 648
ptolemæi gratus magnusq; animus acceptus populo fol. 593
ptolemæi in Aegitum reditus 61
pudendorum ſacra cur 40
puellarum nubilium lex fol. 282
pugna naualis 52
pugna Gelonis cum Charthag. 236
pugna ob rapinam 165
pugna inteſtina Græcorum fol. 265
pugna ad Chalcedonem 355
pugna cum Græcis Antipatri 588
pugna naualis inter Syrac. & Athen. 318
pugna continua 217
pugna naualis omnium maxima inter Græcos 476
pugna in Leuctris Lacedæ. cum Theb. 469
pulchrius quid ſit 212
pugna Aegeſteorũ & Lilybeorum 269
puppis ſeptiremis 679
pylum obſident Lacedęmonij capiuntq; 354
pyramis maxima 29
pyramis pro ſepulchro 59
pyrænæi montes 146
pyrrha ciuitas 174
pyrrhus in Græcorum caſtra uenit 195
pyſiſtrati Atheniẽſis exemplum 374
pythagoræ ſententia de animabus 144
pythagoras Philoſophus fol. 277
pythiæ oraculum de morte Philippi 525

Q

QVinqueremus quando primũ inuentæ 42
quot annis opus hoc confectum ſit 4

R

RAdijdeaurati 593
ragæ profectura ab infortunijs ſic dicta 630
reges primi in orbe qui 6
reges Cappadociæ 705
regia ſpes 656
regiorum & locorum quorundam propria 20
regis amici in Aethiopia fol. 71
regum Aegyptiorum mores 32
regna antiquitus ad quos deferentur 22
regni diuiſio poſt Alexandri mortem 582
regni conſeruandi ratio fol. 445
regnum quinque dierum fol. 53
remigandi peritiæ utilitas fol. 339
retia ex calamis 28
rhadamantus eiuſque filij fol 161
rhegini in obſidione fame uicti Dionyſio ſe dedunt fol. 441
rhegium urbs Siciliæ 134
rhegini Dionyſio bellum inferunt 409
rheæ partus 155
rhegini Dionyſio ſe dedunt fol. 439
rheſi mors 182
rhizophagi 76
rhinocera urbs 28
rhinoceros 80
rhodiæ terræ fatum 154
rhodus inſula 153
rhodiorum coloniæ 162
rhodi obſeſſio 691
rhodi tertiũ diluuium exiſtit 631
rhodiorum cum Demetrio pax 697
rhodij, Demetrij quamuis hoſtis honores tuẽtur 695
rhodij apud Romanos purgare ſe conantur 703
rhodij murum alterum ędificant 694
rhodij ſeditione laborant fol. 438
rhodij à Laced. deficiunt fol. 429
roma reædificatur 444
romani memores 434
romani à Veis fuſi 411
romani Tyrrhenos bello uincunt 672
romani ſamnites uincunt fol. 668
romani in Volſcos 244
romani Boios diripiunt fol. 434
romani Fidenates ulciſcuntur 312
romanorum bellum in Aequos 303
romanorum in Samnites uictoria 654
romanorum expeditio ad Pollitium 656
romanorum uictoria in Sãnites 693
romanorum bellum cum Samnitibus 640
roxanę & eius filij mors 655

S

SAba urbs, eius diuitię 86
Sabaccus rex 30
ſabæi Arabes 85
ſardanapalus obſeſſus, eius mors 56
ſacerdotes Aethyopum & Aegyptiorum & quis eorum ordo 70
ſacerdotes Bacchi 152
ſacra gleba Aegypti 28
ſacerdotum initiatio 40
ſacrilegio caſtigati Carthaginenſes 422
ſodon ciuitas deleta 506
ſagittarij Græcorum 184
ſalmideſſus Thracię 408
ſamothracibus uota 116
ſamothracia inſula 90
ſamothraciæ deſcriptio 150
ſardanapali uita, Epithaphium, pugna 55
ſardinia inſula 139
ſarpedon 161

Digitized by Google

Index.

ſarpedonis mors 186
ſarpedon Lycius 173
ſaturnus 93
ſaturnia loca quæ 93
ſatyrus occiditur 667
ſatyras Boſphori rex 434
ſatyri longicomi 10
ſæbaſis Bacchus 100
ſcala caua & æſtuoſa 622
ſceleratorum familiaritas fol. 280
ſcirites cohors 458
ſcithæ uicti 643
ſcribendi nouus modus fol. 68
ſcribendi ordo laudatus 135
ſcribendi modus qui præſtãtior 4
ſcriptorum antiquorum uſus 4
ſcriptorum aliquot cribratio 135
ſcriptoribus uenia quæ danda 370
ſcriptores priſci fabuloſi 18
ſculptores antiqui 45
ſcytarum rex 174
ſcyron homicida 123
ſcytarũ origo & ſucceſſus fabula 63
ſecundæ res ut ferendę 328
ſeditio militũ aduerſus Dionyſium tyrannum 390
ſeditio in caſtris Timoleontis 520
ſeditio et clades Argiua 470
ſegetis inuentio 8
ſeleucus Babyloniam recuperat 650
Seleuci ex Aegypto cum centum nauibus aduentus 637
ſeleuci in Babyloniam profectio 649
ſeleuci & Antigoni belli primordia 636
ſeleuci metu Antigoni in Aegyptum fuga 636
ſemidæ templum 155
ſemiramis uulneratur 53
ſemiramidis dictum 52
ſemiramidis oraculum Ammonis petit 51
ſemiramis 46. & 47
ſemiramidis laſciuia 51
ędificia ibidẽ
ſemiramidis in Indiam expeditio & copiæ 52
ſemiramidis finis 53
ſenectę conditio 195
ſeniorum cõſilia cur laudata 3
ſepulchra Aegypti 29
ſepultura in littore maris 69
ſepulturæ Aethiopum 51
ſepulturæ ritus apud Aegyptios 41
ſeptimius Romanus 164
ſerapis quis 13
ſerpentes rubicundi 86
ſerpentes miri 567
ſerpẽtes terræ colorem referentes 675
ſerpentes cum elephãtis pugnantes ubi 72
ſerpentes miri 81
ſerui ex bello captiui 238
ſerui Græci populi 258
ſerui rebelles 708
ſeruonia palus 15
ſeruorum mira defectio 710
ſeſoſtris Aegypti rex 25
ſibylla quid 127
ſicania 135
ſicani occiſi 108
ſicanorum ortus 137
ſicilia quomodo inſula facta 134
ſiciliæ ampla deſcriptio 135
ſiciliæ quando pax magna fol. 244
ſiculi unde 137
ſiculi à Dionyſio deficiunt fol. 419
ſiculi cum Carthaginenſibus pacem faciunt 385
ſiculorum conſpiratio 515
ſilenus rex 97
ſilenus pędagogus 100
ſillæ fluuij mirum 61
ſimias capiendi ars 567
ſimonides poeta 230
ſimulachrum Apollinis 45
ſinis crudelitas 123
ſinope urbs 405
ſinon proditor 202
ſinus Arabicus 82
ſitalces Macedonibus bellũ infert 297
ſmaragdi ortus 66
ſocrates audet pro amico fol. 388
ſocratis nex 408
ſol ubi miræ formæ 86
ſolis aqua ſalubris 149
ſolis defectio 660
ſolis filij duo crudeles 117
ſomniorum uis & ueritas fol. 208
ſophocles & Euripides poetæ 379
ſophita Alexandro ſe dedit fol. 168
ſpartiatarum exitus & laudatio 229
ſpeculatorum deluſio 417
ſpelunca Siciliæ 136
ſpes Eumenis 630
ſphingis ænigma 125
ſphodriades Lacedæm. Pirceum occupare fruſtra nititur 457
ſpurius Caſſius ut ſeditioſus perit 244
ſpurius Nemo in Aegypto fol. 24
ſtagnum in Aegypto mirũ fol. 25
ſtagnum Aſphaltites 65
ſtatuta miræ magnitudinis fol. 23
ſtatuis Athenis capita obtruncata 314
ſtannum Britanniæ 142
ſtaurobates rex Indorũ 51
ſtipendiarij 647
ſtola Semiramidis 47
ſtola Perſica 618
ſtupra Virginibus illata 625
ſtratagema in Syracuſios fol. 316
ſtratagema Cimonis in Perſas 256
ſtratagema Athen. 355
ſtratagema Gelonis 236
ſtratagema Leotychidę 243
ſtratagema Themiſtoclis fol. 235
ſtrongyle inſula 152

Digitized by Google

Index

ſtrophus in Aegiſtum 205
ſtruthiocamelus 66
ſtrutiophagi 78
ſtyli ratio diuerſa pro ſubiecto ſit 658
ſtymphalides aues 104
ſubterraneus ignis 271
ſuperſtitio mira apud Aegyptios 38
ſuperbiæ incommoda 327
ſupplices & calamitoſi qui habendi 333
ſupplices eſſe protegendos fol. 277
ſybaris urbs 271
ſycomori duplices 17
ſyllæ & marij ſeditio 714
ſyracuſanus populus 237
ſyracuſana ſeditio 262
ſyracuſę conuentus 371
ſyracuſani claſſem Carthaginenſium incendũt 426
ſyracuſani Lacedæmonios remunerantur 336
ſyracuſani libertatem uendicant 260
ſyracuſani à Carthaginenſibus pacem non impetrãt fol. 363
ſyracuſani Atheniẽſes fundunt 317
ſyracuſani Carthaginenſium naues aliquot capiunt fol. 422
ſyracuſani Dionem reuocant 495
ſyracuſanę triremes Carthaginenſes fundunt 364
ſyracuſani Carthaginenſiũ naues aliquot capiunt 423
ſyracuſani diſſidijs laborant fol. 494
ſyracuſani Athenienſium claſſem obſident 322
ſyracuſij contra Athenienſes 315
ſyracuſij peregrinos ſuos acie uincunt 263
ſyri unde dicti 129
ſyriæ ultimæ aues 67

T

TAchos ab Artaxerxe uenia impetrat 485
tachus Aegypti regis apparatus bellicus 484
tantalus 130
tarentynorum & Iapygum bellum 251
taracina urbs 395
tauricæ regionis mos 117
tauropolium quid 64
taurus mons 642
taurus cretenſis 105
taurinus ſanguis 255
tauromenium ciuitas 420
taurus carniuorus 80
teij Græci quid iactent fol. 92
telamon portus 122
telamon Ilium capit 210
telegonus Vlyſſis filius 209
telephus 215
telephi natiuitas 112
telephi uulnus ſanatur 172
telephi regis prælium 170
telæ lineæ ubi optimæ 139
teleutias Spartanus 454
telys populi dux Sybaris fol. 276
temones 593
templum Thebarum 23
templa tria ignotis dijs ſacra 85
templum religione tutum fol. 156
tenebius Aſię locus 398
tenedos inſula 163
tenediorum ſtatuta 163
terra mater 8
terræ hiatus mirus 50
terræmotus Græciæ 301
terræmotus Spartæ 257
terræmotus & inundationes Pelopõneſi eiuſq; cauſa 465
teribatus in iudicio abſoluitur 450
teribazi in regẽ beneficia fol. 450
teſtudinum captura, uſus fol. 76
teuthras rex 215
thaleſtris fœmina 561
thamudæi Arabes 85
thaſios opprimit Thraciæ fol. 358
thebas euertit Alexand. 594
thebaidis agri mures 7
thebæ ab Alexãdro capiuntur 533
thebanorũ extrema & maxima clades 534
thebani Græcorũ duces 446
thebani pauci Lacedæmones multos uincunt 461
thebani contra Græcos 241
thebani cũ Lacedæmonijs fœdus ineunt 266
thebani in Lacedæmonios bellantur 458
thebani duces 7. & 125
thebanorum antiquitas & mira 24
thebanorum urbs ampla 22
themis 157
themiſtocles apud Perſas accuſatus 258
themiſtocles falsò accuſatus 253
themiſtocles ad Xerxẽ peruenit profugus 254
themiſtocles relegatus in 15 annos 358
themiſtoclis laus 246
themiſtoclis conſilium pro Athenienſibus 245
themiſtoclis fuga 254
themiſtoclis mors & laudes 255
theodoti & Perilai oppreſſio 639
theodoti ſaucij interitus 240
theonis emporium 10
theopompns ſcriptor 431
theopõpus Chius ſcriptor fol. 517
theramenes iuſtus à 30 Tyrannis occiditur 388
theribazus Cononem comprehendit 431
theros Himeræ præfectus fol. 235
theronis mors & laus 252
theandrus cæſus 170
theſſali Athenienſibus copias ſuas iungunt 586
theſei uita & geſta 123
thimbro Lacedęmon. in Aſiã profectus occidit 436

thim-

Digitized by Google

Index.

thimbronis aduersa fortuna 589
thiona ideſt terra 93
thraces Abderitas inuadũt fol. 460
thracum Diex Sitalces fol. 296
thracum cædes propè Troiam 182
thramenes Athen. 338
thraſibulus occiditur 436
thraſidęi cum Hierone bellum 252
thrasybulus imperiũ ob iniuſtitiam amittit 259
thraſybulus Phylam locum occupat 405
thucidydis hiſtoria 289
thuriorum contentio 289
thuris arbor 149
thuriæ urbis conditio 277
thuriorum bellum 437
tigris fluuius 50
tigris fluuius quãtum à Suſis diſtet 619
timæus hiſtoricus redargutus 370
timocles Piratarũ magiſter fol. 696
timoleontis Corinthij imperium 642
timoleon Syracuſarum res componit 517
timoleontis Corinthij in Siciliam expeditio 515
timoleõ fratrem occidit ob tyrannidem 514
timoleon icetæ tyranni caſtra opprimit 516
timoleon in Carthaginẽſes exercitum ducit 520
timoleon Siculis urbibus libertatem reſtituit 518
timoleõ Carthaginẽſes fundit 520
timoleontis obitus 525
timotheus occiſo Chabria ſuccedit 461
tintinnabulum aureum 593
tiſaphernes Perſa Græcorũ duces perfidè occidit 402
titani 90
titea urani filia 90
titus minutius alienæ famulæ amore captus 708
tlepolemus rex 155
tlepolemi mors 218
tolmides à Bœotijs occiſus fol. 275
tolmidæ Athenienſis expeditio in Laconicam 268
topazius lapis 82
torona urbs Greciæ 305
tormenti genus ab Agathocle excogitatum 686
troianorum deſperatio 194
trachinus Xerxi uiam mõſtrat contra Græcos 228
traiectus qua ex cauſa altior factus 596
transferendi lex 2
trapezon urbs 404
tralibuli Ath. expeditio 434
troglodytæ quales 79
trogloditæ 19
troia euertitur 202
troiani duces 215
troiæ euerſio 223
troianorum ad bellũ apparatus 172
troiani Grecos inuadũt 178
troili fortitudo 212
troili acris pugna mors 219 220
troianarum copiarum duces 179
troiani belli perſonæ 213
troia ab Hercule capta 119
trophæa Græcorum qualia fol. 330
tribuni plebis Romæ decẽ creantur 284
trieterica ſacra 100
triginta Athenienſium Tyrannorum infamia 386
trinacria 135
triopas 155
tripes æneus 122
tritonia cur dicta 96
tumultus Pelopõneſi 503
tunetum à Carthagine deficit cum alijs 428
turbæ in Peloponneſo 485
tutos concordia reddit 183
tydęus 126
tymbræus Apollo 184
tyndarides Syracuſis ſeditioſus 269
tyndaris urbs 428
tyrus ab Alexãdro capitur fol. 548
tyriorum acris urbis defenſio 547
tyriſtiades Cumanus Græcis amicus 228
tyrrheni laudati 148

V

VAcceorum natio 146
uchoreus rex Aegypti 24
uenus Erycina 14
ueneris uindicta 153
uẽtorum uis in Gallijs 143
uenatio Aethiopum 77
uellus aureum 117
uelerium promontorium fol. 142
ueritatem erumpere 386
ueſtes ex lanugine 69
uetuſtarum rerũ ſcriptores in multis labi 99
uictoria Lacedęmoniorum de Argiuis 312
uino qui abutantur 143
uini inuentio cur grata diluti & meri uſus 100
uini congelatio 80
uinum dilui quando cœpit fol. 100
uirgo innocens Romæ à patre necata 284
uiri nauales 637
uiri Athenis clari 273
uiriattus Vitellium Romanorum ducem profligauit 705
uiriatti robur 705
uirtutem perpendendi ratio 229
uirtutem pecunia pluris faciendam 1
uirtutis documentum 328
uita quibus obnoxia 329
uitæ inſtitutio pulchra 3
uitæ finis miſer 78
uitis an ſponte nata 93
uitia dominantibus quã cauenda ſint 326

uitrum

Digitized by Google

Index

uitrum Aethiopiæ 51
uiuendi finis quid 326
uiuẽdi terminus coactus 69
ulyſſis aſtutia 169
ulyſſis & Aiacis lis 203
ulyſſis oberrationes 206
ulyſſis ad Troianos oratio fol. 175
ulyſſis conteſtatio 166
ulyſſis fuga 203
ulyſſis mors 208
uranus 90
urbs Siciliæ munitiſſima fol. 1,2
urbs cẽtum portarum 9
utilitas hiſtorica in quo 4
uticæ expugnatio ab Agathocle 680
uulcani inuenta 159
uulcani antiſtites 174
uulcanus ignis 8
uxor Crateſipolis triginta ex captiuis crucifixit 641
uxorum in uiros iuſtum imperium unde 13
uxorem bis ducere 280

X

XEnopithes præſidij præfectus de ſaxo ſtadij altitudinem habente precipitatur 619
xenodocus ab Agathocleanis uictus 681
xenophon Athenienſis contra Perſas 408
xenophilus Theſaurorum cuſtos 620
xerxem Artabanus occidit 260
xerxes claſſe pugnat 230
xerxes incendit Græciam & omnia diruit 232
xerxis adiuratio 227
xerxes ad Thermopylas nũcios mittit 226
xerxes in Græcos à Mardonio incitatur 224
xerxis apparatus præcepta prima. 224
xerxis copiæ 225.226
xerxis expeditionis in Græciam utilitas 273
xerxis quæſitum 227
xerxis iuſiurandum 255
xerxis fuga 244

Z

ZAleucus legislator fol. 283
zarina Sacarum regina fol. 59
zenon ſcriptor 154
zuphones 673
zythi inuentor 100
zythum potus 17

FINIS.

Digitized by Google

ERRATA.

Pag. 4 linea 13 repreſentans 9 l 1 crudelitatiſq; 19 l 14 ſcriptori 22 l 28 monumentis 24 l 24 medicamentum 24 lin 44 interponunt pag. 25 l 15 ſempiternas 25 l 48 geſtis non 26 l ult. dominus 27 l 3 deuictas l 40 regnauit l 41 regib. pag 32 lin 33 & leges 33 l 1 potentes 35 l 41 ſi quis 41 l 3 quiq; 43 l 39 ad 48 l 11 Semiramide 49 l 15 iaculans l 25 latera ex pag. 50 l 28 ad l 34 ex largo 62 l 31 tribum 64 l 8 ſacrificia l 35 finit 72 l 30 paſtores 78 l 19 lateris l 36 adeò arctè, pag. 80 l 4 differt 81 l 27 hebesq; 82 l 22 ſtadijs 83 l 6 regio l 20 nauis in 86 l 6 felicitatem 88 l 26 natio multis ante l penult. imminens pag. 89 l 21 in libia l 42 delectas 93 l 24 bene erat 94 l 43 cum ad 97 l 1 peilem l 4 bacchiq; 99 l antepen. rogauit 102 l ult. q; prædixe 103 l 39 hac 104 l 4 inureret l 11 in æreo 107 l 12. morē l 14 Sponte 115 l 10 patrū l ult. unctam pag. 123 l 27 hercule 124 l 33 cum in 125 l 11 ferebatur 129 l 19 inuenit 138 l ult. Melitam 145 l 17 atq; 149 l 31 uc flumen pag. 165 l 27 deferri 166 l 36 apportata 172 l 6 Tum 173 l 1 nauigat 178 l 9 exitium 183 l 22 inuiolatam 168 l 7 At in l 35 agere uident, pag. 187 l 48 chariſſimo 188 l 3 auxiliarum l 2 Panthaſilea l 6 occipiētem 190 l 17 Græci ac 191 l 2 ad cineres pag. 194 l 37 quàm uenerāt 197 l ult. quippe 198 l antepen. luit 199 l 31 Helena 202 l penul. militiæ Cap. 205 l 6 ſeruitia pag. 203 l 12 id eſt ablatum l 14 Tum l 40 Neoptolemus 204 l 6 reges 208 l 4 genitus erat 210 l 5 cui nomen 211 l 27 Priamo pag. 215 l 9 fuerat 218 l antep. annus 219 l 24 dum inducīæ 220 l 22 procedit l 39 Agamēnon 221 l 28 ad præ lium pag. 222 l 18 de plebe 225 l 43 Græcis eas 228 l 15 fugiētibus 229 l 29 uitæ exitum 230 l 25 Græcam claſſem l 37 Huic claſſi pag. 232 l 27 inuaſit l 27 eadem, hoſtium l 46 pugnam 233 l 4 Barbarici 233 l 2 iam altius 234 l 16 latus in l 29 græ ca claſſe l 43 nam facili pag. 235 l 29 animiſq; l 38 ad cō 236 l 22 curſu in l 29 uir uirum l 43 primum cō 238 l 17 uilitatem l 20 phæacas l 48 nūmum ludit l 51 clemētiq; pag. 240 l 32 conſeſſu l 35 uicerint l 47 nullā 253 l 4 cōſeſſu l 5 ſami l 8 ad uerſum l 40 fingendo, ad l 43 eis pag. 244 l 8 obuexè 245 l 24 in Græcia 248 l 25 affatus 249 l 17 turpiſſimo l 39 cla ſſis pag. 250 l 28 dele illa uerba replicata, Hiero hac re arbitratus &c. 253 l 20 qui per 254 l 40 rurſus hic cauſis pericula 261 l 33 Hedona gente pag 262 l 7 comperta l 27 priſcis 265 l 19 perterruere l 33 mutuis uiciſſim 270 l. 2 & honeſtis 271 l penul. conſpiraſſe pag. 274 l 34 uſq; oram 276 l 16 diffiſus l 29 ſiculæ 279 l 1 confabulatione l 20 deterritum iri 280 l 19 contentus pag. 283 l 38 temulenta 286 l 29 ab athenienſibus 288 l 31 nūriarum eſt 292 l 21 deuolui 294 l 1 colonos l 3 exemplo l 7 par te alia l 24 acceptum pag. 299 l ult. patentis 294 l 24 platęenſes uaſtare l pen. publica 303 l 14 aſſueuerāt l 27 neceſſariarū l 30 decreuit l. 44 manubijsq; pag. 304 linea 42 proditioni 306 l 11 derectā 307 l 30 diſcuſſæ 308 l 42 fortiſſimū 311 l 39 coā cti pag. 312 l. 22 partes uidet 313 l 5 electi 315 l 11 remigum 316 l 2 differere l. 39 id tutius 318 l 30 in Atticam l 31 præſidio pag. 320 l 31 magnam uim 322 l 7 in altum 323 l 8 alij medium l 14 prorſus 328 l 46 infenſi eſſe 332 l 30 cum numerus dele cum pag. 333 l 9 uereri l 22 ſuſcipiētes 334 l 4 conſtiterit 335 l 33 ut criminis l 34 parati adſunt 335 l pen. diſſeruiſſent l. ult. ſocijq; pag 336 l 43 exigerētur l. 46 adeò l ult. hūc 337 l 29 promptius l 32 diffidentes 338 l 5 ope adniti l 15 tantā 339 l 35 prohibiti pag 345 l 44 agmine inſtructo 346 l 18 Nam l 22 cōſtanter l 28 atrociter 347 l 9 grauiusq; l 31 aſſeuerarim 349 l 14 dele alterum iam pag. 351 l ult. uertūtur 352 l 12 cum quinq; l 14 damnatus 353 l 20 inde per 354 l 10 pylum l 12 ac ceſſerant l 16 Malæam pag. 357 l 16 apud eum l 28 copias & imperium l 29 animi 360 l 30 Tandem Syracuſijs placuit 364 l 39 coliue cæptum l 41 excreuit l 46 æquata pag. 365 l 45 hoſpitū 366 l 44 remotius l 46 bina ibi 368 l 1 ui in ord. l 26 eſſe poſſe l 49 ſin negarentur pag. 369 l 6 At Syracuſij 671 l 2 mos eſt l 7 differēdum l 35 conſulere ſe l 39 faſtu cuncta 374 l 41 recuperarent l ult. ad unius pag. 375 l 2 quos 376 l 5 ſic ſum l 23 quam latiſs. l 24 thraſondas 377 l 9 deſciuerant l 30 flu ctu uolente pag. 379 l 3 dominis 383 l 35 ad ſuos 387 l 25 ſuæ parti 388 l 5 proſpexerant l 17 confingere l 37 ſua cauſa 391 l 31 uiribus rurſus l 39 Lacdæmonijs pag. 392 l 1 ſoluendam 362 l 41 mox ſtruem 395 l 42 animo elato 395 l 27 calamitas an te pag. 398 l penult. milites acquieuere 399 l 19 ſubnixus cliuo l 29 ac effectos l 30. nec diutius l 46 ubi in l 49 igitur eruit pag. 400 l 11 gladijq; 401 l 26 tria millia 402 l 14 qua ſibi 403 l 37 exanimati 404 l 39 proſtrati l 42 ſtupore 405 l 29 Herculē ex l 39 ductam exitus l 48 uinxit pag. 406 l 1 diſſenſiſſent l 4 id crimini l 11 depoſiturum 412 l antepen. fortuna 415 l 16 Nec enim l 20 Carthaginenſibus indici pag 414 l 30 agebatur 416 l 2 par pugna 419 l 29 primū petere l 30 exoſi 420 l 2 ſpatijs l 16 eos dies pag. 422 l 21 ut hac l 44 reliquos quoq; 423 l 7 inopinæ rei 426 l antep. delere 427 l. pen. propter enim l ult oc cæpit. pa. 427 l 41 euerſisq; l 42 millia peſte 428 l 1 diualgata 429 l 10 defecere l 21 alijsq; 31 ſardes l 34 illius dicto 430 l 7 quē uellet l 18 uolentes accerſiuere, communiterq; res ad bellū pertinentes l 26 eſſet l 27 incolas l 31 incolendam l 42 procedebant l 44 maximas pag. 432 l 1 collecti in 433 l 7 res Carth. l 10 cum mult. l 14 cum omnibus l 32 & in l 33, & Illi 434 l 9 ibi tum pag. 435 l 49 claſſiarios 436 l 30 duce cum ibidem dele in l 46 Trierarchi 438 l 45 circiter 40 439 l 25 precio dimi 440 l 13 pa rari iubebat l 41 ei laudem pag. 441 l 6 contererentur l 11 hac l 12 iōquiſit l 45 uicti 443 l 5 filium eius l 10 multitudini 442 l 52 atq; illi l 44 refert l 47 ſententiæ pag. 443 l 20. abiectis l 22 quieſcere 47 audirent 444 l 17 dele Gallis l 34 rectas 445 l 27 in eum l 37 præmittam pag 446 l 8 qui l 32 his multo l 36 naulibus, quas l 46 priorem inop 447 l 7 quaſdam rerū perdidit l 20 male ſibi l 22 Cypro ei l antep. ſoli ipſi pag. 448 l 7 ſi in l 19 procedentibus l 21 ait enim l 50 reſtituti ſunt 451 l 30 nauigia pag. 452 l 2 petitioni 453 l 1 diei l 9 Lacedæmonios l 33 omnes l 40 elegerunt 454 l 8 Phœbidas l 12 malè ab 460 l antepen. Thraciæ pag. 461 l 11 ui qua l 45 Thebanorum linea ultima cognitionem.

Ob inſtantes nundinas ulterius corrigere non potuimus.

Digitized by Google

Digitized by Google

POGIVS FLORENTINVS ad Nicolaum Quintum Pontificem Maximum.

VLLVS antea quantumuis præclarus rerum ſcriptor fuit Sanctiſſime pater, qui ſuum opus æquè meritò, atq; ego tibi has meas uigilias, alicui principi dicaret. Quid eſt em̃ æquius quàm ingenij monumẽta ad eum deſtinare, qui omnibus ingenio præſtet & doctrina? Aut quod magis debeam, quàm meos riuulos ad eum fontẽ referre, à quo curſus præſentis operis emanauit? Nam licet antea quicquid ocij ſupererat adſcribendi curam (ne per ſecordiam efflueret) mea ſponte conferrem, erat tamen paulò remiſſior animus ob temporũ, ne dicam ſuperiorum pontificum culpam, cum omne fermè tempus non in literarum prout optabam ſtudijs, ſed in quæſtu ad uitę ſuſtentaculum conſumi rerum inopia urgeret. Et certè quãquàm uitę meę inſtitutio ea ſemper fuerit, ut pluris uirtutem quàm pecuiam fecerim: tamen nimium aliquando (ſi uerum loqui licet) noſtri pontifices in erigendis ornandisq; doctorum uirorum ingenijs dormitarunt. Quidam bonarum artium inſcitia, quidam ita pecuniæ addicti, ut plus apud eos ambitionis & quęſtus, quàm uirtutis aut literarum ratio ualeret. Quæ res bonis uiris admodum grauis, multorum mentem à ſcribendi cogitatione alienauit. Indignum quippe eſt, nec ſapientibus uiris æquo animo ferendum, eos ſępiſſimè reiectis melioribus prę cæteris extolli, quos (ut leuiter dicam) nihil pręter pontificum uoluntariam indulgentiam commendet. Te ſolum hęc noſtra conſpexit ætas, qui cum probè noris uirtutem uitę mortalium ducem eſſe, pręſtãtis doctrina uiros ſubleuares, & ab inerti ocio ad ſcribendi negocium traduceres, ut uerè hanc noſtram Chriſtianam Rempublicam ab eo nunc regi gloriari poſſimus, qui & ſapientiſſimus exiſtat, & diligat ſapientię ſtudioſos. Quod unũ ſanè cœleſtis dei donum tanti faciendum cenſeo, quanti eſt uirtus uitijs præferenda. Nam ubi doctrinarum ceſſant exercitia, ubi nullum inter doctos atq; ignauos diſcrimen uiget, ubi nullus uirtuti locus, nulla ſtudiorum ratio habetur, uitia ibi regnent, torpeſcãt ingenia, principatus & regna decidant, rerumq; omnium dominetur confuſio, neceſſe eſt. Itaq; nunquã ſatis pro meritis tua probitas ac uirtus laudari poteſt, quę quum omnem ante actam uitam uarijs diſciplinis impenderit, nũc & doctis fauet uiris, & ſua munificentia reliquos ad eandem inuitat uirtutis æmulationem. Ego ſanè cuius inter omneis tenuis eſt & doctrina & dicendi facultas, profiteor me tuis exhortationibus liberalitateq; compulſum operoſius quàm ante ſcribendi ſtudio incubuiſſe. Nam quum prius hortatu tuo Xenophontem de Cyri uita Latinis legendum tradidiſſem, & hos quoq; ſex Diodori Siculi libros, quos fabuloſos ob antiquitatem temporum (nam ante bellum Troianum acta continent) appellauit, traducendi munus te inſtante ſuſcepi, haud ignarus rem tatis difficilem me ſubire, & multorum expoſitam obtrectationi, quæ licet ſit parui bonis pendenda; tamen quum priſcos illos ſumma authoritate uiros aliquãdo laceſſiuerit, quid de nobis exiſtimandum eſt, quos nõ authoritas, nõ dignitas tuetur? Sed tuo, quod eſt exquiſitiſſimũ,

doctorumq; iudicio fretus, hoc opus absolui, eam mihi transferẽdi legem instituens, quæ à me in Xenophontis procœmio præscripta est, ut omissa uerborum, qua multi Græcorum utuntur ambage, sententijs hærens nostrum dicendi morem fuerim salua rerum fide secutus. A lectoribus uerò, ut nostris acquiescant copijs, postulo: neq; ultra quàm uires ferant, exigere à nobis uelint. Si quis ampliora petat, ingrati hominis munere fungetur, non cõtentus his, quæ nulla cum impensa ultro liberali manu porrigũtur. Ne quis uerò id inscitia factum putet, sciat cõsultò me breuitati cõsulentem, aliqua omisisse, quæ sacietatem orationi peperissent potius, quàm uenustatem. Licet autem in libri primordio satis ab authore de historiæ utilitate sit explicatum, hùc tamen antiquitatis indagatio, in qua omnis priscarum rerum à primorum hominum usq; ad bellum Troianum cognitio uersatur, præcipuis est laudibus efferẽda. Ab hoc enim ueluti historiarum fonte, qui postmodum secuti sunt in priscis historijs fabulisq; recensendis hausere, unde ad cæteros transfundere ualerent. Opus hoc certè uarium est egregium, luculẽtum, nostris uerò adeò utile cognitu, ut existimem legentes ex tot rerum excellentium notitia labori nostro gratiam habituros. Sed iam ipse Diodorus loquatur.

FINIS PRÆFATIONIS.

Digitized by Google

DIODORI SICVLI BIBLIOTHECÆ, SIVE RERVM ANTIQVARVM HISTORIAE, POGIO FLORENTINO INTERPRETE,

PROOEMIVM.

MAGNAS meritò gratias rerum ſcriptoribus homines omnes debent, qui ſuo labore plurimũ uitæ mortalium profuere. Oſtẽdunt enim citra periculũ legẽtibus, præteritorũ exẽplis, quid nobis appetẽdum ſit quidúe fugiendũ. Nam qui multarũ experimenta rerũ uarijs cum laboribus, periculisq; procul ipſi ab omni diſcrimine, geſta legimus, nos admonẽt maximè quid cõferat ad degendã uitam. Ideoq; Heroum ſapientiſsimus eſt habitus is, qui ſæpius aduerſam fortunam expertus, multorum urbes ac mores conſpexit. Cognitio uerò ex aliorum tum ſecũdis tum aduerſis rebus percepta, doctrinam habet omnium periculorum expertem. Omnes præterea mortales mutua quadam cognatione uinctos, licet locis ac tempore diſtantes, ſub unum ueluti conſpectum redigũt: diuinam ſanè prouidentiam imitati, quæ tum cœli ornatum, tum naturas hominum uarias communi ordine quodam per omne æuum cõplexa, quid quenq; deceat, diuino munere impertitur. Eodem pacto qui totius orbis uelut unius ciuitatis acta ſui operibus inſtruxerunt, in communem ea utilitatem conſcripſere. Pulchrum eſt enim, ex aliorum erratis in melius inſtituere uitam noſtram: & non quid alij egerint quærere, ſed quid optimè actum ſit, nobis proponere ad imitandum. Etenim ſeniorum conſilia, quos longa ætas prudentiores effecit, magis laudantur à cunctis iunioribus. At hos tanto antecellit hiſtoria, quãto plura exempla rerum complectitur diuturnitas tẽporis, quàm hominis ætas. Itaque ad uitæ inſtitutionẽ utiliſsima hiſtoria cenſenda eſt, tum iunioribus, quos lectio diuerſarũ rerũ antiquioribus æquat prudentia: tum uerò ætate maturis, quibus diuturna uita rerũ experimẽta ſubminiſtrauit. Adde quod priuatos uiros imperio dignos efficit, imperatores ob immortalem gloriam ad præclara facinora impellit: milites propter laudẽ quæ mortuos ſequitur, promptiores efficit ad pericula pro patria ſubeunda: improbos timore infamiæ à malis facinoribus deterret. Denicq; literarũ monumentis, quæ teſtimonium uirtuti præbent, moti quidam, cõdidere ciuitates, alij leges utiles uitæ mortalium ediderunt: multi nouarum artium doctrinarumq; inuentores ad uſum gentium extitere. Sed omnium rerum quibus felicitas hominis paratur, laudem præcipuam cauſamq; hiſtoriæ tribui decet. Eſt enim cuſtos eorum quæ cum uirtute acta ſunt, teſtem ſe malefactis, beneficamq; erga omne genus hominum præbens. Etenim ſi ea quæ de inferis, & quidem fabuloſe, feruntur, multum conferunt hominibus ad pietatem ac iuſtitiam ſeruandam: quanto magis putandũ eſt hiſtoriam ueritatis aſſertionem, tanquam totius philoſophiæ parentẽ, mores noſtros effingere poſſe ad uirtutẽ? Omnes enim mortales naturæ infirmitate quaſi punctum temporis uiuunt, ſi eorum uitam cum æternitate cõferas, & in poſterum omnino interemit. Atque eorum quidem qui nihil memoria dignum geſſere, moriuntur unà cum corpore cætera omnia. Virtutis uerò facinora immortalia ſunt: cum hiſtoriæ beneficium acceſſit. Et quidem decorum eſt. mortales labores perpeti pro gloria immortali. Hercules quidem magnos multosq;, dum uixit, labores ac pericula ſponte adijt, ut pro ſuis erga omnes gentes beneficijs immortalitate donaretẽ. Cæteros egregios uirtute uiros, hos Heroum, illos deorũ honores aſſecutos uidemus: omnes certè magna laude

Digitized by Google

dignos:eorum omnium'geſta ac uirtutes hiſtoria ab interitu uindicante. Etenim cætera monumenta ad paruum tempus perdurant, uariis caſibus diſturbata:hiſtoriæ uirtus per uniuerſum orbẽ diffuſa, ipſum quod cætera cõſumit, tempus,cuſtodem ſui habet.Affert præterea multum opis eloquẽtiæ: qua nil ferè præclarius reperitur.Hac Greci Barbaris, docti indoctis præferũtur: cum hæc una ſit qua homines inter ſe cæteris antecellant. Videtur quoque res eſſe tanti,quanti fuerit dicentis uirtus & eloquentia. Et quidem uiros bonos laude dignos arbitramur:ut qui uirtutis iter nobis oſtenderunt. Verùm cum alij aliud iter ſibi delegerint,Poëſis quidem magis oblectare animos, quàm prodeſſe uidetur:& gentium leges ac inſtituta magis punire,quàm docere. Ita & artium reliquarum hæ nil ad felicitatem cõferunt, illarum utilitas damno permixta eſt.Quędam pro uero docent mentiri:Sola hiſtoria uerbis res geſtas re præſentantes,omnem complectitur utilitatem. Nam conſentientes ad honeſtum impellit,deteſtatur uitia.probos extollit,deprimit improbos.Denicq; rerum quas deſcribit experimento plurimum proficit ad rectam uitam. Aduertẽtes igitur,quanta laus ſcriptores maneat:exemplo eorum moti qui ſcribendo operam præbuerunt,hanc hiſtoriam aggreſſi ſumus. Verùm cum ſuperiores memoria ſcriptores repetimus, equidem eorum inſtitutũ maximè approbamus:ſed minorem eos ex ſuis operibus utilitatẽ attuliſſe quàm potuiſſent, arbitramur. Cum enim lectoribus in multarum diuerſarumq; rerum notitia poſita ſit utilitas,eorum tamen quidam aut gentis aut urbis unius hiſtoriam abſoluere:pauci à uetuſtis hiſtoriis initium ſumẽtes, uſque ad ſua tempora geſtas res,& in communi poſitas complexi ſunt.Et hi quidem ſua tempora tantum tradidere,haud continuata ſuperioribus rerum ſerie, illi Barbarorũ geſta tranſgreſſi ſunt. Alij antiquas hiſtorias ueluti fabuloſas,propter earũ difficultatem contempſerunt.Non nullorum,cum cœpiſſent,mors præueniens hiſtorias interrupit.Nulli uerò tranſcendêre ſcribendo Macedonum tẽpora, in Philippi,aut Alexandri,aut ſucceſſorum geſtis tantummodo uerſati.Multis autẽ memoratu dignis rebus deinceps uſque ad noſtram ætatẽ actis, nullus hiſtoricus eas ſcribere unica hiſtoria conatus eſt,rei magnitudine forſan diffiſus. Hinc fit ut cum tempora geſtaq; in multis diuerſiſq; ſcriptoribus diſperſa habeantur,ardua ſit & recordatu difficilis eorum deſcriptio. Itaq; eorum cuiſq; conditione perpenſa decreuimus eam hiſtoriam quæ multis prodeſſet, ob. eſſet nẽmini,legẽtibus tradere.Nam ſi quis memoratu dignas,& totius orbis tanquam unius ciuitatis,priſcorum temporum ad ſuam uſque ætatem geſtas res ſcripſerit,laborioſum quidẽ ſubibit opus:uerùm ſatis audientibus utile.Licebit enim tanquam ex fonte uberrimo quid cuiq; uſui exiſtat,haurire. Nam ſi quis percurrere omnes ſcriptores cupiat, opprimetur tum librorũ multitudine,tum diuerſa ſcribentium uarietate,ut haud facilè uerum poſſit elicere.At ea quæ ſub unicam hiſtoriam digerũtur,in promptu ſunt lectoribus, facilisq; eorum notitia eſt.Denique eo ſcribendi modus hic eſt præſtãtior cæteris,quo utilius parte aliqua totum habetur,& continuum rei præſtat diuiſæ. Id quoq; quod temporibus diſpertitur,notius eſt eo quod eſt tempore cõfuſum. Igitur penſitantes hunc ſcribendi modum eſſe utiliſſimum, uerùm plurimo labore & tempore longo egentem,triginta annos in hoc opus abſumpſimus.Multis enim difficultatibus ac periculis maiorem Aſiæ peragrauimus Europæq; partem:quò maiori quæ à nobis deſcripta ſunt,ex parte locis conſpectis, certa literis mandaremus.In multis enim locorum ignorãtia errarunt non ſolum quidam rudes ſcriptores,ſed etiam docti. Vrbs præterea Roma,in qua plurimo tempore uerſati ſumus,ob imperij magnitudinem per uniuerſum orbem diffuſi,plurimum nobis adſcribendũ opitulata eſt. Orti enim ex Argyra Siciliæ ciuitate,percepta à Romanis qui ad eam confluebant,latina lingua,ex ueteribus annalibus & duces eorum & geſta nouimus.Initium uerò ſcribendi ſumpſimus

pſimus ab ijs quæ tum Græci tum Barbari priſci ſcriptores, tanquam fabulis ſimilia literarum monumentis explicuerunt. Et quoniam priſca illa ad noſtrã uſq; ætatem tempora cõplectimur, in hũc modum paucis hiſtoriam noſtram diuiſimus. Primi ſex libri Antiquorum geſta, quæ illi fabuloſa appellant, ante bellum Troianum, cõtinent. In horum primis tribus Barbarorum, in reliquis antiquæ Græcorum res narrantur. In undecim deinde conferũtur, quæ à Troiano bello uſq; ad Macedonis Alexãdri mortem geſta ſunt. In reliquis tribus & uiginti conijcimus, quæ deinceps uſque ad bellum Gallicum continentur, quod Romani duce Iulio Cæſare (is ob geſta egregia inter deos eſt relatus, uir tute cuius Gallia omnis ſubacta eſt) geſſere. Protenditur uerò Romanum imperium uſq; ad Britanniæ inſulas. Huius res priores geſtæ primo centeſimæ octogeſimæ olympiadis anno actæ ſunt, magiſtratum gerente Athenis Hero de. Temporum, quæ noſtra hiſtoria ante bellum Troianum cõprehendit, ſcriptorum inopia haud ſatis certa nobis ratio comperta eſt. Ab eo Apollodorus Athenienſis octoginta annorum hiſtoriam contexuit, uſq; ad reditum Heraclidarum: à quibus uſq; ad primam olympiadem anni computatur trecenti & uigintiocto, numerato tempore quo reges Lacedæmoniæ imperarunt. A prima uerò olympiade, uſq; ad initiũ belli Gallici, quod nobis ſtatuimus ſcribendi finem, ſeptingenti ſunt & triginta anni. Omnis hæc ergo hiſtoria quadraginta explicata libris, annos complectitur 1130. his exceptis quos uſque ad bellum deſcripſimus Troianum. Hæc diligenter partiti ſumus: quò & legentibus perſpicuum fiat totum inſtitutum, & librarij minus corrumpent aliena opera: & quæ à nobis in tota hiſtoria rectè ſcripta erunt, careant inuidia: quæ uerò imperitè, corrigantur à peritioribus. Nunc principium ſcribendæ hiſtoriæ ſumetur. Igitur quid de diis, qui primi eos colere docuerunt, & quid de illorum immortalitate ſenſerint, haud paucis propter rei difficultatẽ exprimi poteſt. Sed quæ ad preſentem hiſtoriam pertinere uidebuntur, quò ſint notiora legentibus, in certa diſtribuemus capita: ut nihil dignum memoria omittatur. De genere autem hominum, deq; ijs quæ in orbe terrarum antiquitus dicuntur geſta, diligenter, quantum in tam remotis propter antiquitatem rebus licebit, à priſcis illis temporibus ſumpto initio ſcribemus.

DIODORI SICVLI

LIBER PRIMVS.

QVAE DE MVNDI CREATIONE,

deq; omnium prima origine ab Aegyptijs tradantur, & de primo hominum ortu, & eorum priori uita. Cap. I.

PRIMA hominum generatio apud doctiſſimos ac præſtantiſſimos uiros, qui rerum naturam & hiſtoriã tradiderũt, duplex fertur. Quidam mundum ingenitum & incorruptibilẽ, & genus hominum ab æterno extitiſſe, neq; habuiſſe ortus principium ſenſere. Quidam genitum corruptibilemq; arbitrati, & homines dixerũt generationis initium tempore eſſe ſortitos. Nam à rerum primordio & cœlum & tetram unicam habuiſſe ideam, immixta eorum natura. Exinde diſtinctis inuicem corporibus cepiſſe mũdum hunc ordinem, quem uidemus. Aẽrem quidem motum hunc cotinuum ſortitum, & igneam partem eius ſuperiora loca propter leuitatem aiunt appetiſſe. Eadem cauſa ſolem & aſtra curſus ſuos ſortita. Quòd uerò humori mixtum, eodem ſtetiſſe in loco propter grauitatem. Quæ commixta eſſent, ex humidis

quidem mare effectum: ex durioribus uerò terram lutosam euasisse,& omnino mollem. Hęc primum cùm solis ardore densior euasisset,eius postmodum superficie ui caloris tumefacta,multis in locis humores quosdam esse concretos:in quibus putredines tenui contectæ pellicula sint excitatæ, quemadmodum paludibus & stagnis adhuc uidemus accidere, cum frigidā terram subitò æstus aēris calefacit. Cum uerò in humidis calore adhibito generatio fiat.& noctu quidem circunfusus aër humorem præstet,qui die solis uirtute consoli detur,tandem putredines illæ ad summum perductæ, adueniente ueluti partus tempore,exutis confractisq; pelliculis omnis generis educunt animantium formas. quorum ea quæ maiorem calorem sortita sunt, in superiorem regionem uolatilia effecta abierunt: quæ uerò plus terræ continebant, serpētia, aliaq; terrestria euaserunt animantia. Naturam aquosam nacta,in sui generis elementū delata sunt,& appellati pisces. Terra deinceps tum solis ardore,tum uentis in dies magis arefacta, à gignendis maioribus animalibus desijt. Sed quæ generata erant,mutua commixtione alios animantes procrearunt. Hoc & Euripides Anaxagoræ physici discipulus sentire uidetur, cum in Menalippo cœlum & terram mixta olim fuisse tradat, separata postmodum generasse singula,arbores,uolatilia,feras,aquatilia & mortaliū genus. Ac de prima quidem uniuersi gnneratione hæc accepimus.De terræ uerò fortificatione quam uis præter opinionem nonnullis esse uideatur,tamen ea quę nunc quoque fiunt,his testimonium uidentur afferre.Nā iuxta Thebaiden Aegypti,cum Nili cessauit inundatio,calefaciēte repente sole limum ab aqua relictum, multis in locis ex terra multitudo murium gignitur. Quod argumentum est,ab ipso orbis primordio animantia similiter omnia generata esse. Iam uerò homines à principio genitos,dicunt in agris pastum quærentes, syluestri & incondita uita uixisse, quibus herbæ & arborū fructus ultro uictum præberent. Beluas autem his fuisse infensas:quibus ut obsisterent,cœtus hominum ob timorem factos aiunt communis utilitatis gratia:auxiliaq; inuicem præbita,& loca habitaculis quæsita.Sonus oris cum confusus esset, paulatim discreuisse uocem aiunt, & res omnes suo nomine appellasse. Verùm cum diuersis siti essent in orbis locis,non eisdem usos uerbis ferūt:propterea & diuersos literarum characteres extitisse:primosq; hominum cœtus suę quenq; gentis initium fuisse. Verùm primi homines nullo subsidio fulti,duram agebant uitam.Erant enim nudi,nullo neq; ædium neq; ignis adinuento usu:cibo in diem quæsito, cum ignorarent agrestes fructus in usum futurum condere, & seruare egestatem. quo fiebat ut hyeme multi aut fame aut frigore interirent. Experimento deinde edoctos, & speluncas aiunt quæsisse ad euitandam frigoris uim, & fructus seruare cœpisse. Ignis autem notitia, cæterarumq; utilium rerum,percepta,& cæteras quoq; uitæ hominum commoditates breui tempore esse adinuentas:deniq; necessitatem ipsam rerum magistram factam, singulorum peritiam ingenijs mortalium subministrasse: quibus adiutrices datæ sunt manus, sermo,animiq; solertia.Sed hactenus quæ ad primum hominum ortum, & uictum uetustū spectarent:nunc ea quæ diuersis orbis locis gesta, literarum monumenta tradiderunt,recenseamus. Igitur qui primi fuerint in orbe reges, nequaquam compertum habemus,cum nulli historici eos tradant. Impossibile quippe est,literas æquè ac primos reges,uetustas extitisse. Si uerò quis literas etiam tum fuisse contendat, certè rerum scriptores multo pòst tempore fuere. Sed de uitæ generisue primordio contendunt non solùm Græci,sed etiā Barbarorum multi, qui se indigenas primosq; rerum ad uitam utilium scriptores appellant,atq; ab se multorum temporum gesta memoriæ prodita affirmant. Nos uerò de singulorum antiquitate & quæ genteis cæteris tempore priores, & quot annis priores extiterint,certè nō trademus. Sed quæ apud quosq; de antiquitate ueteribusue gestis sint tradita, quæ similia uideantur uero secuti,

initium

initium ſumemus à Barbaris: nõ quòd eos Græcis antiquiores putem, quem admodum Ephorus dixit: ſed ut cum Barbara abſoluerimus, Græca narrantes, nihil externum eorum rebus inſeramus. Ac quoniã apud Aegyptios deorum genus primum fuiſſe fabulantur, aſtrorumq; ab his uetuſtiſſimas obſeruationes repertas, plurima quoq; ac pręclara excellentium uirorum geſta feruntur digna memoratu, ab rebus eorum hiſtoria ordietur.

QVÆ DE DIIS FABVLOSE Ægyptij ferant, & quæ in Aegypto ab eis urbes fuerint conditæ. Cap. II.

TRadunt Aegyptij, ab orbis initio primos homines apud ſe creatos, cùm bonitate felicitateq; ſoli, tum propter Nilum, qui & multa generat, & ſuapte natura quæ genuit, facillimè nutrit. Nam & arundinum radices præbet, & loton, & Aegyptiam fabam, & quem dicunt corſeum, multaq; præterea ad uictum hominum expoſita. Prima animantia apud ſe eſſe orta, ea utuntur coniectura, quòd nunc etiam in Thebaidis agro certis temporibus multi ac magni generentur mures. qua ex re plurimum ſtupent homines, cum uideant quorũdam anteriorem uſq; ad pectus & priores pedes murium partem animatam moueri, poſteriori nondum inchoata, ſed informi. Ex hoc perſpicuum fieri aiunt, ab ipſo orbis ortu primos homines Aegyptum protuliſſe. in nulla enim orbis parte accidit, eo modo animalia creari. Atq; in uniuerſum ſiue diluuiũ, Deucalionis tẽpore plurima animãtiũ abſumpſit, Aegyptum aiunt, utpote ad meridiẽ poſitã, cũ in ea pluuiæ rariſſimæ ſint, expertẽ eius calamitatis fuiſſe: ſiue (ut quidã ſentiũt) uniuerſa interierũt, æquũ eſt, ſi terra rurſus animalia genuit, apud Aegyptum principium generis omnium animantium extitiſſe. Temperiem quippe aẽris æquum eſt præbuiſſe generationi principium, & cauſam generandi. Etenim & nunc quoq; poſt Nili undationem conſpicitur diuerſorum animantium fœtus. Abſcedente enim aqua, limoq; terræ à ſole arefacto, ferunt quædam animalia perfecta, ſemiperfecta alia uideri in terrę gleba. Igitur primi illi homines olim in Aegypto geniti, hunc mundi ornatum conſpicientes, admirantesq; uniuerſorum naturam, duos eſſe deos, & eos æternos, arbitrati ſunt, Solem uidelicet, & Lunam: & hunc quidem Oſiridem, hanc Iſidem certa nominis ratione appellarunt. Et Oſiridem quidem Græca interpretatione, ut qui ſuis radijs ueluti pluribus oculis terram ac mare luſtraret, multos oculos habentem dixere. Cui rei poëtæ quoque uerba congruunt, Solem omnia conſpicientem dicentis, atq; audiẽtem. Græcorum uerò quidam, qui antiquiores ſcripſerunt fabulas, Bacchum Sirium cognomine appellant: quorum Eumolpus in carminibus Bacchicis inquit, Bacchum aſtrum inſigne incenſum radijs. Orpheus uerò eum ſplendentem, ac Bacchum uocat. Aiunt etiam quidam, cognomen illi à pelle, propter aſtrorum uarietatem inditum. Iſidem uerò interpretatam eſſe antiquam, ſumpto nomine ab æterno & ueteri eius ortu. Addũt ei cornua, tum propter aſpectum (ita enim uidetur quo tempore primis diebus apparet) tum quia bos ei ab Aegyptijs ſacrificatur. Hos deos arbitrati, aſſerunt illo uniuerſum circumire orbem, ac nutrire augereq; omnia, tribus anni temporibus motu continuo perficientes orbem, uere, æſtate, ac hyeme. Hæc inuicem contraria annum cõficiunt firma concordia. Quorum deorum natura plurimum conferat ad omnium animantium generationem: cum alter igneus ac ſpiritalis exiſtat, altera humida atq; frigida. aẽr utriq; communis. Ab eis itaq; generari atque nutriri corpora omnia, ideoq; totum corpus naturæ uniuerſitatis à ſole & luna perfici. Partes quas commemorauimus, quinq; eſſe: ſpiritum uidelicet, ignem, ſic-

Oſiris.
Iſis

cum,humidum,aëra.Sicuti uerò in homine caput,manus,pedes,aliæq; partes numerantur,eodẽ modo & mundi corpus ex partibus his perficitur: quarum quæquæ exiſtimetur deus, proprio nomine ab Aegyptijs à principio ſecundum cuiuſq; naturam uocatus. Nam ſpiritum, Iouem uerbi interpretatione, *Iupiter.* appellarunt,quòd cauſa uitæ mortalibus exiſtat,tanquam communem omni *Vulcanus.* um patrem.Idem & Græcũ inſignem poëtam de hoc deo ſentire uolunt,eum deorum hominumq; patrem uocantem.Ignem Vulcanum interpretãtur,ma- *Terra* gnum illum deum exiſtimãtes, & multum ad generationem perfectionemq; rerum conferre.Terram tanquã uas aliquod eorum quæ fierent putantes,matrem appellarunt.A Græcis ſimiliter terra mater,mutato deinde paulùm uer- *Oceanus* bo Ὠκεανὸς eſt dicta:ſicut & Orpheus eſt teſtis, qui terram omnium matrem dixit,diuitias largientem. Humiditatem Oceanum priſci uocitarũt, ueluti nutrientem,nominis interpretatione,matrem.Græcorum nõnulli Oceanum patrem dicunt,de quo poëta inquit:Oceanum generationẽ deorum,& matrem Thetim. Aegyptij putant Oceanum eſſe Nilum,à quo & deorum genus ducunt.Nam apud ſe tãtum multas eſſe urbes aſſerunt à priſcis dijs conditas,ueluti Iouis,Solis,Mercurij, Apollinis, Panis, Lucinæ, & aliorum plurium deorum. Aërem uerò nominatim Palladem, ac Iouis filiam dici, & uirginem fuiſſe:quoniam & non corrumpatur, & ſublimiorem locum teneat. quapropter ex uertice Iouis dicitur nata.Eandem dictam eſſe tergeminam,propter tria anni tempora,uer,æſtatem,hyemem.Dicitur etiam Glaucopis,non ea cauſa qua Græci quidam arbitrantur,quòd oculos habeat albos,quod ſtultum uidetur: ſed quia aër glauci ſic aſpectus. Ferunt autem hos quinq; deos omnem peragrare terram, apparentes hominibus in ſacrorum animalium formis, quan- *Homerus.* doque autem in hominum,aut aliorum ſpecie, quod minimè fabuloſum uidetur.Siquidem iſti ſunt qui omnia generant & producunt. Et Homerus qui ad Aegyptios profectus eſt,multaq; ab eorum ſacerdotibus percepit,hæc tanquam uera in opere ſuo fuiſſe deſcribit,deos ſæpius in alienis formis circumire urbes,uitia & uirtutes hominum inſpicientes. Hæc de cœleſtibus dijs,deque eorum genere æterno Aegyptij tradunt. Ferunt inſuper alios ex his genitos, qui fuerint mortales, ſapientia uerò, & in humanum genus beneficijs immortalitate potitos.Horum quoſdam in Aegypto regnaſſe, partimque eo fuiſſe nomine, quo & dij cœleſtes: partim proprio uocitatos, Solem, Saturnum, Rheam, Iouem quoque, à nonnullis Ammona appellatum, Iunonem præterea, Vulcanum, Veſtam, ultimò Mercurium. Primum, quidem re- *Vulcanus inuentor ignis.* gem fuiſſe apud Aegyptios Solem, eo nomine, quo & cœleſte aſtrum. Quidam ſacerdotes affirmant primum regnaſſe Vulcanum, inuentorem ignis, eoq; beneficio ducem ab Aegyptijs conſtitutum. Cum enim arbor ictu fulminis in montibus conflagraſſet, ligna propinqua hyberno tempore flamma ſunt comprehenſa, qua ex re Vulcanum calore lætatum, deficiente igne addidiſſe illi nouam materiam: & eo modo continuato igne, alios homines conuocaſſe ad eius aſpectum, tanquam à ſe reperti. Deinceps Saturnum,qui ſororem Rheam ceperit uxorem, aiunt extitiſſe, genuiſſeq; ſecundum quoſdam Oſiridem & Iſidem: plures genuiſſe Iouem ac Iunonem tradunt, qui *Oſiris.* propter uirtutem uniuerſo orbi imperarint. Hos quinque genuiſſe deos,pro- *Iſis.* ut apud Aegyptios dies habentur quinque intercalares: Oſiridem, Iſidem, Typhona Apollinem,& Venerem:& Oſiridem interpretari Bacchum.Iſidem uerò Cererem.Hac Oſiris in uxorem ſumpta, regnoque ſuſcepto, multa con- *Segetis inuentio.* tulit ad uſum uitæ communis. Eius enim uirtute mutuæ cibi gratia cædes hominum ceſſarunt. Inuento enim ab Iſide primùm tritico & hordeo, quæ prius incognita hominibus, caſu inter cæteras herbas oriebantur, ab Oſiride uerò eorum fructuum cibi utilitate animaduerſa, omnes eo nutrimenti genere eſſe uſos, tum propter cibi reperti ſuauitatem, tum quia utile uidebatur

ſæuitiæ,

ſæuitiæ,crudelitaſqúe promiſcuæ cauſam abeſſe. Signa huius inuentæ ſegetis ferunt, quòd ab eis ueteri lege & nunc quoque obſeruatur, ut meſſores æſtate ſpicas maturas prope manipulum excerpant in deæ oblationem, atque Iſidem inuocent,honorem ei deæ inuentæ frugis reddentes. Apud quaſdam uerò urbes in Iſidis pompa inter reliqua triticum & hordeum ferri in memoriam repertorum.Leges quoque Iſidem ſtatuiſſe ferunt, quibus iuſtitia æquè omnibus ſeruaretur,ui atque iniuria timore pœnæ ſublatis. Hac de cauſa priſci Græci Iſidem legiferam appellarunt, tanquam primam legum inuentricem. Fertur etiam ab Oſiri condita eſſe urbs in Thebaide Aegypti,centum portarum,à matre denominata.Poſteri uerò partim louis urbs, nonnulli Thebas dixere. Eius autem de conditore non ſolum reliqui ſcriptores, ſed etiam Aegyptij ſacerdotes contendunt multi enim tradunt, non ab Oſiride tempore,ſed multos poſt annos à rege quodam Thebas fuiſſe conditas. Verùm de hoc poſterius ſuo loco dicetur. Erexiſſe quoque templum louis & lunonis inſignè tùm magnitudine, tùm ornatu. Duo inſuper templa aurea, unum maius loui cœleiti, alterum minus loui regi eorum patri, quem quidam Ammonem uocant. Fecit etiam alijs dijs quos retulimus, aurea templa, honoribus cuique & ſacerdotibus inſtitutis.Artium quoque, aut rerum ad utilitatem uitæ ſpectantium repertores ab Oſiride & Iſiride in honore habiti fuere.Inuenti inſuper æris auriqúe in Thebaide fabri, armaqúe facta, quibus & feras occiderent,& excolerentur terræ. Statuæ præterea, & deûm templa aurea ab his cum omni ornatu fabricata ſunt. Fuiſſe & Oſiridem ſtudioſum agriculturæ tradunt. Nutritum autem in Nyſa felicis Arabiæ propinqua Aegypto, cum eſſet louis filius, unde & Græci à patre & loco Dionyſium appellant. Huius uerbis, poëta, qui in Aegypto fuit, in ſuis hymnis meminit, dicens eſſe Nyſam urbem ſupra montem excelſum, ac florentem, longè à Phœnicia, fermè Aegypto conterminum. Vineæ quoque fuiſſe eum inuentorem in Nyſa tradunt: quam plantandi, ac uini conficiendi, ſeruandiqúe, & ex alio transferendi uſum edocuerit.. Mercurium quoque maximè omnium ab eo honoribus affectum, ut repertorem rerum plurimarum, quibus uitæ hominum conſuleretur, uolunt. Hunc enim primum & uerba in ordinem redegiſſe, & multis indidiſſe rebus nomina, fuiſſe quoque literarum inuentorem aiunt, inſtituiſſeqúe quo honore, quibusúe ſacris colerentur dij. Mercurius.

In primis obſeruator aſtrorum curſus fuit, & uocum harmonias adinuenit. Palæſtrę, numerorumqúe, & ad corpora curanda medicinæ artis, lyræ inſuper ex neruis trium chordarum, inſtar trium anni temporum, repertorem tradunt. Tres enim inſtituit uoces, acutam, grauem, & mediam: acutam ab æſtate, grauem ab hyeme, mediam à uere ſumens. Hic & Græcos docuit uerborum interpretationem: unde & ipſum Hermen, hoc eſt, interpretem appellarunt. Denique Oſiridem hoc utentem ſacro ſcriptore, omnia cum eo communicare,eiuſqúe conſilio maximè uti ſolitum fuiſſe. Oleæ quoq; plantam ab eo, non à Minerua, quemadmodum Græci dicunt, repertam. Oſiridem uerò tanquam beneficum, gloriæqúe cupidum, ferunt ingentem exercitum coegiſſe, ut peragraret orbem, doceretqúe mortales plantare uites, ac tritici & hordei ſegetẽ pecorumq; fructũ:exiſtimans, ſi homines ab agreſti uita ad cultiorem mitioremq; traduceret,honoribus ſe (quod & conſequutus eſt)potiturũ immortalibus.Non enim priſci illi tantum,ſed poſteri etiam propter inuentas ab eo ſegetes,beneficij memores,pro uno ex maximis dijs eum habuere.Tradunt autem Oſiridem Aegypti regno conſtituto,rerumq; omnium cura Iſidi uxori permiſſa,tradidiſſe ei Mercuriũ,cuius conſilio,quoniã prudentia uideretur excellere inter amicos, uteretur. Ducem uerò exercitus,omniumq; quæ ſuę ditionis erant, reliquiſſe Herculem, tum quia genere proximus,tum quia fortitudine roboreq; corporis erat admirabili:regniqúe guber- Hercules

nationem ita partitus est. Phœniciæ & maritimæ oræ Busiridem, Aethiopiæ. Libyæq; proximis regionibus Anteum præfecit. Ipse cum omnibus copijs ex Aegypto in expeditionem profectus est, secum fratrem ducens, quem Græci Apollinem dicunt, & lauri repertorem: ob idq; laurum ei dicatam esse. hederam uerò ab Osiride repertam, quam ei consecrarunt, quemadmodum & Bacho Græci. lingua uerò Aegyptia hederam Osiridis plantam uocant. In sacris autem hedera uitibus præfertur: quoniam hæ folia amittant, illa uerò seruet continuam uiriditatem. quod & apud antiquiores in cæteris arboribus quæ semper uirent, accidit. Nam & Veneri myrtum, & Apolini laurum dedicarũt. Osiridẽ uerò duo filij uirtute dispares Anubis & Macedo comita sunt. Vterq; armis usus est insignibus, aliquo animali haud ab eorum natura dissimili. Nã
Anubis. Anubis canem, Macedo lupum insigne armorum tulit. Qua ex re hæc animalia Aegyptij summo in honore habent, & horum animantium formis apud
Macedo. Aegyptios colũtur. Duxit insuper secum Pana, cui ab Aegyptijs diuersis modis præcipuus honor habitus est. Nam eius regionis accolæ, non solum statuas illi in templis omnibus posuere, sed & apud Thebaidẽ urbẽ eius nominis ædificarunt, Chemnim, id est, Panis urbem uocitatam. Secuti quoq; sunt eum
Pan. agris colendis experti: qui uineas plantare nosset, Maro: qui triticũ serere, Tri-
Maro. ptolemus. Omnibus deinde compositis, oratis dijs, Osiridem comam quoad
Triptolemus. in Aegyptum rediret, nutrisse aiunt, ac uersus Aethiopiam profectum. Quæ consuetudo usque ad hæc tempora inoleuit apud Aegyptios, ut peregrinantes, quoad domum reuertantur, nutriant comas. Cum esset in Aethiopia, ferunt oblatos ei Satyros comas umbilicò tenus habentes. Dicitur Osiris fuisse cupidior risus delectariq; solitus musicis & choreis. Quapropter illum musicorum multitudo sequebatur. Inter eos nouem fuisse uirgines adolescẽtulas, tum canere solitas, tum in alijs eruditas: quas deinceps Græci appellarũt Musas. Has Apollinem docuisse dicunt: qua ex re musicus est nominatus. Satyros uerò ad psallendum, cantandum, ac animi remissionem aptos, secum in castris habebat. Non enim bellicosus, aut prælijs periculisq; deditus fuit, sed otio & hominum saluti. Quo beneficio pro deo omnes eum gentes habebant. Aethiopibus agriculturam ostendens, insignibus in ea urbibus à se ędificatis & præfectos dedit, & tributa instituit præstari. Hoc tẽpore Nilum ferũt circa Sirij canis exortum (tunc enim maximè crescere consueuit) maiorem Aegypti
Prometheus. partem, & eam maximè cui Prometheus imperabat, inundasse. Absumptis enim fermè omnibus eius regionis incolis, Prometheum dolore motum se interficere uoluisse. Fluuium uerò propter cursus uelocitatem, profunditatemq; aquarum, Aquilam tunc appellatũ. Herculem tum consilij magnitudine, tum uirtute uolunt uestigio compressisse aquarum impetum, & ad priorem cursum conuertisse. Vnde & Græci quidam poëtæ rem gestam in fabulam uertentes, Herculem tradunt aquilam Promethei iecur depascentem occidisse.
Nili nomina. Fluuij nomen uetus, Oceanus fuit: postquàm eius compressus decursus, Aquila: deinde à rege quodam Aegyptus est appellatus, quod & poëta testatur, dicens fuisse in Aegypto flumine naues triremes. Locũ ubi Nilus in mare defluit, Theonim uocatũ ferunt, antiquũ Aegypti emporiũ. Postmodum à Nileo rege, Nili, quo nunc utunt̃, nomen sortitũ. At uerò Osiris cum esset in mõtib. Aethiopię, utraq; ripas Nili aggere cinxit, ne modũ excederet inundatio, sed ueluti per portas quasdã exiens leniter flueret, quantũ usus postularet. Deinde per Arabiã iuxta rubrũ mare iter faciẽs, ad extremos Indos peruenit, ubi & plures cõstituit urbes: ex quib. unã Nysam nominauit, in eius memoriã in qua erat nutritus: ubi hederã plãtauit, quæ in eo tantũ loco Indiæ tũ finitimæ regionis manet. Multa quoq; alia reliquit sui apud Indos monumẽta, ex q̃bus posteri Indorũ de deo illo cõtenderunt asserẽtes eũ genere Indũ esse. Exercuit quoq; elephantorũ uenatiões. Colũnas insup multis in locis statuit suæ expe-

ditionis

ditiones teſtes Peragrauit aũt & cæteras Aſiæ nationes. Per Helleſpontũ in Europã cũ tranſiſſet, Lycurgũ in Thracia Barbarorũ regẽ ſibi obſiſtente peremit. Illi prouinciæ Maronem iam ſenem præfecit: qui ædificauit urbem, quam à ſe Maroneam nominauit. Macedonem filium regem ſtatuit eius prouinciæ, quæ ab eo Macedonia dicta eſt. Triptolemum colendis Atticis agris præfecit. Denicq; cum orbem totum peragraſſet, mitiſſimis fructibus excoluit hominũ uitam. Si qua regio uitibus inepta eſſet, docuit ex hordeo potum fieri, haud multum uirtute guſtuq; uino inferiorem. Cum in Aegyptum rediſſet, tulit dona ſecum à diuerſis gentibus data. Quapropter pro magnitudine beneficiorum, & donatus immortalitate, & honores cœleſtium eſt aſſecutus. Deinde cum ad deos ex hominibus eſſet translatus, & honores illi & ſacra ut maximo deorum ab Iſide & Mercurio inſtituta ſunt, multaq; myſtica ad cultum addita, quibus eius Dei potentiam ampliorem redderent. Verùm ex uetuſtis ſacerdotum arcanis qui Oſiridis tempore fuerant, poſtea compertum eſt, Oſiridem Aegypto iuſtè regnantem, à Typhone fratre impio atq; nefario interemptum: quem ille in ſex ac uiginti partes diſſectum, cuique eorum qui ſecum tanti ſceleris participes fuerant, partem dedit, ueluti eius facinoris conſcijs, & ſimul ut ipſos defenſores cuſtodesq; haberet regni fidos. Iſis, fratris, eiuſdemque uiri mortem auxilio filij (Orus ei nomen erat) ulta, Typhone, & qui cædis conſcij fuerant, interemptis, Aegypti regnum cepit. Commiſſa eſt pugna iuxta fluuium in parte Arabiæ, quam Antæi appellant uicum. Quod nomen ex Antæi morte ab Hercule occiſi Oſiridis tempore ſortitus eſt locus. Oſiridis partes omneis diſperſas, præter pudenda, cum inueniſſet, cupiens incertum eſſe uiri ſepulchrum, ab Aegyptijs autem ac ſingulis hominibus honori haberi, ex aromatibus ac cera ſingulas eas partes in formam hominis uiro ſimilem compoſuit. Conuocatis deinceps Aegypti ſacerdotibus, ſingulis dedit Oſiri, dis imaginem, aſſerens eis ſolis corpus illius creditum, atque adiurans ut nunquam apud ſe eſſe ſepulturam Oſiridis ulli panderent: utq; illum in abditis ſeruatum, ut deum colerent: eiq; animal ex ſuis, quod mallent, dicarent: quod & colerent ueluti Oſiridem, dum uiueret, & poſt obitum ſimili ceremonia obſeruarent. Vt autem maiori beneficio ſacerdotes ad hæc ſibi prõptiores faceret, tertiam eis agrorum partem ad deorum cultum & ſacra conceſſit. Hi tum meritorum Oſiridis memores, tum beneficio Iſidis allecti, eius mandata perfecere: qua ex re etiam nunc ſacerdos quiſque teſtatur, penes ſe Oſiridem ſepultum eſſe. Animantia quoque à principio ei dicata in honore habent: & cum moriuntur, in eorum funere renouant Oſiridis luctum. Tauros autem ſacros, hunc quidem Apim, alterum Memphim nominatos ſacrificant Oſiridi: quos etiam ueluti deos Aegyptij omnes colunt. Hoc enim animali tritici inuentores multum adiutos ſe aſſerunt, & ad ſerendum, & ad communem agrorum culturam. Iuraſſe autem Iſis dicitur, uiro mortuo nulli ſe amplius nupturam. Iuſto deinceps regnauit imperio, beneficijs in ſubditos reliquos omneis excedens. Poſt obitum uerò immortalium honores conſecuta eſt, ſepultaq; apud Memphim in Vulcani luco: ubi uſq; ad hoc tempus ſepulchrũ eius monſtratur. Nonnulli horum deorum corpora non illic ſita arbitrãtur, ſed in Aethiopiæ Aegyptiq; montibus, in inſula Nili, ſita ad locum qui Philæ appellatur, & ab euentu ſacer campus appellata. Veſtigia huius oſtendunt, tum ſepulchrum Oſiridi conſtructum, atque à ſacerdotibus Aegyptijs in honore habitum: tum urnas trecentas ſexaginta, quas quotidie lacte replent ſacerdotes ad id inſtituti, luctumq; renouant, Deos nomine uocantes. Hac de cauſa à tranſeuntibus aditu prohibetur. Apud Thebaidis uerò (quæ urbs antiquiſsima eſt omnium) incolas, maximum habetur iuſiurandum per Oſiridem in Philis ſitum omnibus Oſiridis partibus, ut retuli, ptæter pudenda, ibi ſepultis. Ea quippe in fluuium à Typhone,

Iſidis geſta.

Apis.¶ *Memphis.*

cum

cum nullus ex cædis conſcijs illa penes ſe eſſe uellet, erant proiecta. Ab Iſide poſtea non minori honore, quàm reliquæ partes, fuerunt ſepulchro condita. Eius imaginem coli, ſacraq; ei ac ceremonias pie ut Deo fieri docuit, nomen eius Dei præcipuum reddens atq; inſigne. Quapropter Græci cum Orgia ſacraq; Bacchi ex Aegypto tranſtuliſſent, huic quoq; portioni honores impenderunt, eam in ſacris ac ceremonijs Phallon appellantes. Ab Oſiride uerò atq; Iſide, uſque ad Alexandrum Macedonem, qui in Aegypto ſui nominis urbem condidit, annorum dicunt amplius decem millia: ut uero quidam aſſerunt, paulò minus tria ac uiginti millia extitiſſe. Qui deum hunc tradunt Thebis Bœotiæ ex Semele & Ioue fuiſſe genitum, aberrare uidentur. Orpheum enim, cùm ad Aegyptios tranſiſſet, percepiſſetq; apud eos ſacra & myſteria Bacchi, eſſet autem amicus Thebanis, à quibus plurimo in honore habebatur, retuliſſe ad eos tradunt in ipſorum gratiam huius Dei originem. Plebem poſtea tum ignorantia, tum ut Deum in Græcia ortus uideretur, libenter ea ſacra ac myſteria ſuſcepiſſe. Orpheum uerò hanc generis & ſacrorum originem ea coniectura uolunt ad Græciam tranſtuliſſe, quòd Cadmus ex Thebis Aegypti ortus, præter cæteros filios & Semelen ſuſcepit. eam à quopiam corruptam, poſt ſeptimum menſem peperiſſe infantem ferunt Oſiridi ſimilem: neque illum uixiſſe diutius, ſiue dijs improbantibus, ſiue repugnante natura. Quod ægrè ferens Cadmus, reſponſo accepto, ut parentum iuſta ſeruaret, infantem deaurauit, illiq; ſacra inſtituit, ut eſſet argumentum illum ab Oſiride natum. Ad Iouem inſuper genus retulit: ut & Oſiridis factum cohoneſtaret, & corruptionis infamiam demeret. Id cauſam præbuit Græcis, ut crederent Cadmi Semlen ex Ioue Oſiridem peperiſſe. Orpheum poſtea, cui magna erat apud Græcos gloria, tum propter cantus ſuauitatem, tum propter ſacra, hoſpitio acceptum à Thebanis ferunt, magnoq; in honore apud eos habitum. Hic cùm ab Aegyptijs theologiam percepiſſet, antiquum Oſiridis genus ad poſteriores tranſtulit: inq; Thebanorum gratiam nouum coſtituit ſacrificiorum ritum. Quod fabulis cauſam præbuit, ut Iouis ac Semeles filius Bacchus putaretur. homines uerò partim inſcitia, partim Orphei fama & opinione moti, eum ut Græcum libenter ſuſceperunt Deum. Poſtea adhibitis poëtarum quas theatra conprobabant fabulis, certa eſt præbita huic generi fides. Dicũt autem in uniuerſum Græcos, ut ſuos ac domeſticos ſibi uindicare inſigniores Heroas, ac deos, Deorum inſuper colonias aſſerere ab ſe miſſas. Nam Herculẽ, qui genere Aegyptius fuit, cum ſua uirtute perambulaſſet magnam orbis partem, in Libya columnam poſuiſſe. cuius rei teſtimonium à Græcis capere nituntur. Cum enim conſtet omnibus, Herculem adfuiſſe dijs in bello, quod aduerſus Gigantes geſſere, ferunt nequaquam Gigantes ex terra gigni ea potuiſſe ætate, qua Græci aſſerunt Herculem paulò ante bellum Troianum extitiſſe: ſed potius, ut ipſi dicunt, in primo humani generis ortu. Ab hoc enim plus quàm decem millia ab Aegyptijs numerantur anni: à Troiæ uerò tempore minus quàm mille ducenti. Eodem modo claua, & leonis pellis, antiquo Herculi conueniunt: quo tempore nondum erant arma adinuenta, ſed fuſtibus homines iniurias propulſabant, ac ferarum pellibus tegebant pro armis corpora. Et hunc quidem Iouis filium, matrem incertam ferunt. Qui autem ex Alcumena genitus eſt, plus annis mille poſt extitit, ipſe Alcæus ab ortu uocatus, cui poſt Herculis cognomen eſt inditum: non quòd propter Iunonem ſit gloria adeptus, ſicut matris ait, ſed quia priſci Herculis inſtitutum imitatis, illius gloriam ſimul & appellationem obtinuerit. Atq; illorum dictis conuenit antiqua apud Græcos fama, uidelicet Herculem orbis monſtra perdomuiſſe: quid illi Herculi tribui nequit, qui fermè coæuus temporibus Troianis fuit, iam maiori ex parte, tum cultura agrorũ, tum urbibus plurimis, tũ uerò hominũ ubiq; inhabitantiũ multitudine domitis. Magis igit ea decẽt

illum

Orpheus.

Hercules.

illum Herculem qui prisca ætate fuit cum homines infestarẽtur à beluarũ multitudine, in Aegypto præsertim, cuius nunc quoque regiones desertæ sunt, & feris immanibus plenæ. Huius uerisimile est, ueluti patriæ misertum Herculẽ, eiusmodi feris occisis eam reddidisse hominibus colendam: eoq; beneficio cœlestium honore donatum. Ferunt insuper Perseum in Aegypto natum, atque Isidis genus à Græcis ad Argos referri, fabulantes ab Io in bouẽ fuisse mutatam. Sed uana est de his diis opinio. Nam quidam Isidem, alij Cererem, quidam Thesmophoram, alij Lunam, nonnulli Iunonem, alij alio nomine appellant. Osiris uerò tum Serapis dicitur, tum Bacchus, tum Pluto, tum Ammon, tum Iupiter. Alij Pana eundem uocant. Multi existimant Serapim esse, quem Græci Plutonem putant. Asserunt autem Aegyptij, Isidem plurimum inuentricem ad morbos medicamentorum, & medicinæ arti admodum contulisse, eamq; immortalitate quoque potitam gaudere hominum cultu, inq; eorum ualetudine præcipuè uersari. Quin etiam in somnis opitulatur palàm eis quos censuerit dignos, tum ostendens suum numen, tum erga gentes curandas beneficentiam. Signa horum esse dicunt non Græcas fabellas, sed opera certa. Omnis enim fermè orbis hanc deam colit propter manifestas eius morborum curas. Etenim in somnis illam dicunt non rectè ualentium morbis auxilia præbere. Et qui eius monitis obtemperent, præter opinionem curari, etiam quorum medici salutem desperarint. Visu quoque aut alia quapiam corporis parte debiles, eius deæ numen implorantes, in pristinam ualetudinem restituuntur. Ab ea quoque medelam ad assequendam immortalitatem aiunt esse inuentam. Itaque Orum filium à Titanis insidijs interfectum, ac per aquam repertum, nõ solum in lucem restituit, sed & fecit immortalem. Videtur autem ultimus iste deorum regnasse, postquam pater Osiris fuit ad deos translatus. Orum dicunt Apollinem interpretari, ac medendi diuinandiq; artem à matre Iside edoctum, multum hominibus tum oraculis tum medelis attulisse utilitatis. Aegypti sacerdotes à Solis regno usq; ad Alexandri tẽpus, quo in Asiam transcendit, annos computant ferè mille & uiginti. Fabulantur quoq;, priscos illos deos regnasse annis amplius mille & ducẽtis posteriores uerò non minus trecentis. Et cum annorum numerus fide carere uideatur, conatur quidam, cum apud antiquiores nõdum Solis motus notus esset, ad lunæ cursum annum metiri. Ita cum annus triginta diebus cõficeretur, haud impossibile esse, quosdam annos mille ducentos uixisse. Siquidem nũc, cum duodecim conficiatur mensibus, plures centesimum excedunt annum. Similiter & de his accidit, quos aiunt trecentos regnasse annos. Illi enim tunc quatuor mensibus annum conficiebant secundum tria tempora, æstatẽ uidelicet, uer, ac hyems: quæ causa fuit ut quidam Græci annos uocant Horos, quasi tu dicas anni tempora, & annales Horographias. Scribunt insuper Aegyptij, Isidis ætate multi corpores fuisse quosdam, quos Gigantes Græci dixere, ipsi uerò eos monstrificè in sacris ornant, faciuntq; ab Osiride uerberari. Sunt qui hos existiment è terra genitos, recenti adhuc prima animantium generatione. Alij robore corporis cæteris ualidiores, cum multa præclara edissent opera, multi corporum nomen à facto sortitos affirmant. Multi existmant, cum Ioui, Osiridiq; dijs bellum intulissent, omnes peremptos fuisse. lege quoque Aegyptij præter communem cæterorum hominum morem sanxerunt, fas esse sororem à fratre uxorem capi: exemplo Isidis moti, quæ fratri Osiridi nupsisset: eoq; mortuo & iurasset illa amplius non nubere, & uiri mortem ulta, iusto imperio regnasset, plurimum etiam de genere hominũ suis in eos beneficijs merita. His de causis plus honoris ac dignitatis reginæ q; regi impẽditur. In priuatis quoq; mulier uiro dominari dicit, profitentibus in dotis confectione uiris omnib. esse uxoris arbitrio parendũ. Haud uerò inscius sum, à nõnullis scriptoribus tradi horũ deorũ sepulchra in Nysa Arabiæ sita: à qua Nysæum Bacchum

Perseus.

Orus.

Annus lunaris.

Vxorũ in uiros imperium.

Digitized by Google

Bacchum appellent, esse autem utriq; dicatam columnam sacris sculptam literis tradunt: inq; columna Isidis hæc scripta esse:

Ego Isis sum Aegypti regina, à Mercurio erudita. Quæ ego legibus statui, nullus soluere poterit. Ego sum uxòr Osiridis. Ego sum prima frugum inuentrix. Ego sum Ori regis mater. Ego sum in astro Canis refulgens. Mihi Bubastia urbs condita. Gaude gaude Aegypte, quæ me nutristi.

In columna Osiridis hæc scripta dicuntur:

Mihi pater Saturnus deorum omnium ultimus. Sum uerò Osiris rex, qui uniuersum peragraui orbem usq; ad desertos Indorum fines. Ad eos quoque profectus sum, qui Arcto subiacent, usq; ad Histri fontes. Et iterũ alias quoq; orbis adij usq; ad mare Oceanum partes. Sum aũt Saturni filius grãdissimus, germen ex pulchro & generoso ortum: cui non semen genus fuit. Neq; ullus est in orbe ad quẽ non accesserim locus, docens omnes ea quorũ inuentor fui.

Hæc tantum in columnis legi posse affirmant: alia (quæ plurima sunt) tempore esse corrupta. Et de his sanè quæ in sepulchris extant, consentiunt ferè omnes, Nam quæ sacerdotes condita in arcanis habent, nolunt, ut ueritas ignota sit, ad multos manare: pœna ijs adiecta, qui ea in uulgus proderent. Tradũt insuper Aegypti, ab eis colonias per uniuersum orbem deductas. nam in Babyloniam colonos traduxisse Belum Neptuni uolunt, Libyæq; filium: qui sedem apud Euphratem cum elegisset, sacerdotes (hos Chaldæos Babylonij uocant, qui more Aegyptiorum astra obseruarẽt) physicos etiam, astrologiæ qui

Danaus. dediti essent, instituit. Ferũt etiam Danaum ex Aegypto profectum, antiquissimam ferè urbium Græciæ Argos cõdidisse: Colchorum quoq; gentem, qui

Iudæi. in Ponto sunt: Iudæos insuper, qui Arabiam inter Syriamq; consedere, ab ipsis

Circumcisio. testantur transmigrasse. Quapropter & apud has nationes antiquo more circumcidi pueros, ab Aegypto ea consuetudine traducta. Quin etiam Athenienses colonos Saitarum Aegyptiæ gentis esse eo asserere nituntur, quòd soli Græcorum urbem appellent Actij, translata appellatione ab Aegyptie urbis uocabulo. Præterea ciuitatem Atheniensem eandem ordinationem ac partitionem habuisse cum Aegyptiei in partes tres distributa. Et primum quidem gradum fuisse nobiliũ: qui præ cæteris doctrinæ dediti, maiore honore digni habebantur, in ea re sacerdotibus Aegyptijs persimiles. Secundũ, eorum quibus agri erant assignati, ut armis intenti essent pro patriæ defensione: illis similes, qui in Aegypto agros tenentes, milites ad bellum subministrant. Tertius, plebis erat, atq; opificum, qui artibus mercenarijs intenti, necessarias operas præberent. ordo ab Aegyptijs sumptus. Fuisse & Aegyptios quosdam Athe-

Petes. niensium duces. Petem enim Mnesthei, qui ad Troiam militauit, patrem, cum esset Aegyptius, postmodum Atheniensium ciuem & regem factum fuisse.. Eum duplicis naturæ extitisse aiunt: quoniam duplicis politiæ, Græcæ scilicet & Barbaræ, quarum alterã partem feræ habet, hominis altera, particeps fu-

Erichtheus. erit. Similiter & Erichtheum tradunt Aegyptium genere, Atheniensibus imperasse: cuius rei hæc afferunt argumenta. Cum maxima siccitas omnes ferè orbem præter Aegyptum peruasisset, ex qua ingens frugum, hominumq; pernicies secuta est, attulisse ex Aegypto dicunt Erichtheum, propter cognationem, Atheniensibus frumentum: obq; id beneficium eis regem constitutum, qui sumpto regno, docuerit eos ceremonias ac mysteria Cereris Eleusinæ ab Aegyptijs translata. Eam quoq; deam his temporibus coæuam, Athenas frumenta comportasse dicunt, & serere denuò triticum docuisse. Athenienses regnante Erichtheo, cum omnes terræ fructus siccitas absumpsisset, Cererem præsentem frumento eos iuuisse: sacra insuper & mysteria eius deæ tunc in Eleusina suscepta, quæ eadem & penes Aegyptios celebrantur. Nam & Eumolpides ab Aegyptijs sacerdotibus traducti sunt, & à pastophoris præcones. Solos ex Græcis Athenienses per Isidem iurare, forma moribusq; Aegyptijs similes,

Digitized by Google

miles, pluraq; alia his similia magis ambitiosè (ut mihi quidem uidetur) quàm uerè asserentes, de hac colonia contendunt propter gloriam ciuitatis. In uniuersum autem plurimas colonias affirmant Aegyptij à suis maioribus ad uaria orbis loca, tum propter amplitudinem regum, tum propter hominum multitudinem traductas: de quibus cum neq; certis uestigijs, neq; scriptorum testimonio constet, indignas existimauimus quæ literis mandarentur. Sed hactenus de his quæ theolog: Aegyptij tradunt. Nunc de situ eius, deq; Nilo, ac cæteris memoratu dignis dicendum.

DE SITV ÆGYTI, ET QVÆ DE Nilo mira dicantur. Cap. III.

AEgyptus fermè ad meridiem sita, tum quia ipsa natura munita est, tum regionis amœnitate cæteris uidetur regnis excellere. Ab occidente desertum tutatur: & syluestris Libyæ pars in longum protensa, nõ solùm aquarum inopia, sterilitateq; rerum, difficili aditu, sed & admodũ periculoso. A meridie tum Nili cataractis cingitur, tum montibus ei contiguis. A Troglodytis enim, extremisq; Aethiopię finibus, stadijs quinq; millibus & quingentis, neq; facilè nauibus fluuius est peruius, neq; adiri itinere terrestri potest, nisi aut à regibus, aut magno quodam præparato ad uictum commeatu. Ab oriente uerò tum fluuio munita est, tum deserto latissimi campi Barathra appellati. Est enim Syriam inter Aegyptumq; palus admodum profunda, quam Seruoniam dicunt, latitudine omnino angusta: longitudo supra ducenta stadia protenditur. Loci inscijs pericula insperata afferunt. in arctum enim contractam, arenę cumuli circunstant, qui nothis uentis agitati, in aquam deferuntur, adeò arena densa, ut immixta aquę continens uideatur, neq; facilè, terra sit, an aqua, discerni queat. Quo fit, ut multi ignota loci natura, neq; uiam edocti, à uia aberrantes cum omni exercitu absorpti sint. Nam arenã, quæ eminus stare ut continens uidetur, ingressi, labunt longius: neq; deinde raptis gurgite, regrediendi aut emergẽdi facultas datur. Limo enim demersi, nullam sperant salutem, cum eniti, aut uti uiribus nequeãt, sed absorbeantur in profundum ab arena aqua circunfusa, cum ueluti limus neq; pedibus, neq; nauibus sit peruius: quę res Barathri cognomen dedit. Et hęc de tribus, quibus Aegyptus munitur partibns, dicta. A quarto latere mari clauditur importuoso, & quod difficilem præbeat euntibus accessum. Nam à Parætonio Lybię lopenusq;, quę est in Syrię sinu, stadijs ferè quinq; millibus nullus nauigantibus, excepto Pharo, tutus est portus. Loca sunt præterea per uniuersum littus stagnãtia, atq; ignota nautis. quo accidit, ut maris se fugere pericula existimantes, tanquam in tutum ad littus directis nauibus, de improuiso stagnis inhęreant, omni euadendi spe sublata. Quidam cum præuidere cõtinentem nequeant (regio enim omnis plana ac depressa est) hi quidem ad stagna ac palustria loca, alij deserta deferuntur. Aegyptus igitur his locis redditur tuta. Forma eius oblonga. nam maritima ora duo millia complectitur stadiorũ: mediterranea uerò, stadia circiter millia sexaginta. Olim numero hominum omnes ferè orbis gentes superauit, neq; nunc quoq; alijs nationibus multitudine cedens. Oppida insignia, urbesq; priscis temporibus, ultra decem & octo millia fuisse in Aegypto, libri sacri continent. Ptolemęi Lagi tempore amplius tria millia, quę & usq; ad nostram ætatem perdurãt, annumerata sunt. Vniuersi populi numerum fuisse antiquitus septies decies centena millia: nũc haud pauciores esse ter decies centenis millibus tradunt. Hæc extitit causa, cur tradant priores Aegypti reges, magnis mirandisq; operibus à se multitudine hominum cõstructis, immortalia glorię suę monumenta reliquisse. Sed de his posterius scribetur diligentius. Nunc Nili naturam, regionumq; quas interfluit, situm & proprietatem per-

De Nilo. tem perſequamur. Nilus à meridie ad ſeptentrionem fertur, ortus ex fontibus in extremis Aethiopię finibus: ad quæ loca (deſerta enim ſunt) propter æſtus intemperiem nullus aditus fuit. Maximum omnium flumen, cum per uarias pluresq; feratur regiones, magnos flexus facit, quandoq; ad orientem & Arabiam, quandoq; ad occidentem & Libyam fluens. Eius decurſus ab Aethiopię mõtibus uſq; ad mare, ſtadia duodecim ferme millia cum eius flexibus cõplectitur. Facit autem inſulas in Aethiopia cùm plures alias, tum maximè unã inſignem, nomine Meroën: ubi duorum & uiginti ſtadiorum latitudinem habet. Ab inferioribus uerò locis arctior eſt, curſu eius in duas partes diuiſo. Harum unam, quę in Libyam defluit, uaſtæ profundęq; abſorbent arenæ. Quæ contrà in Arabiam fertur, in paludes ac ſtagna ingentia, quæ circum uariæ inhabitant gentes, flectitur. Aegyptum ingreſſus, alicubi decem ſtadiorũ, alicubi pauciorum latitudine, nõ rècto curſu uarios flexus agit, nunc orientem, nunc occidentem uerſus, quandoq; in meridiem contrario delatus curſu. Sũt montes ab utraq; fluuij parte protenſi, conuallibus & anguſtis præcipitijs interiectis: in quę magno impetu lapſus, rurſus tanquã ui repulſus per campos fundítur, ad meridiem ſpectans, uſq; ad locum Efficanum nomine: & naturalem deinceps repetit curſum. Tam inſignis fluuius, ſolus omnium abſq; fluctibus quietus eſt & tranquillus, prętерquam cum fertur inter cataractas. locus eſt latitudine ſtadiorum decem, accliuis, pręceps in anguſtũ, clauſus inter conualles: ubi frequẽtia ſaxa ſcopulis ſimilia aquam magna uertigine mirabiliq; alliſam reflectunt, inq; contrarium curſum ſpumis agunt redundãtibus. Quæ res ſtuporem aſpicientibus prębet. Eſt enim ita uelox hoc in loco aquę, decurſus, ut ſagittę ſimilis uideatur. Cum uerò augetur aquarum incremẽto Nilus, aqua ſupereminente ſcopulis, quidam per cataractas nauibus uento cõtrario deſcendunt: aſcendendi nulla eſt facultas, ui fluminis omne hominum ingenium ſuperante. Cataractæ plures ſunt, ſed maxima in Aethiopia atq; Aegypti finibus ſita. Complectitur fluuius inſulas plurimas, ſed præcipuam Meroën, in qua eſt urbs inſignis inſulæ nomine, quam Cambyſes condidit, à matre eius denominata. huius inſulę forma ſcuti perſimilis, magnitudine ſuperat cæteras Nili inſulas. Patet enim lõgitudine ſtadiorum tribus millibus, latitudine mille. Vrbes in ea ſunt plures, ſed cæteris nobilior Meroẽ, à cuius uno latere Libyam uerſus plurimi arenę cumuli, ab altero ad Arabiam poſito præcipitia montis inſulam cingunt. Effodiuntur in ea aurum, argentum, æs, ferrum. Hebenum inſuper fert, lapidum multiplex genus. Tot autem Nilus inſulas continet, ut ferme ſit incredibile. Nam prętер eum locum quẽ à forma loci appellant Delta, ferunt alias quoq; in eo inſulas circiter ſeptingẽtas eſſe: harũ quaſdam ab Aethiopibus incoli, miliumq; in eis ſeri. Quaſdam ſerpentibus ac cynocephalis, uarijſq; feris ſylueſtribus infeſtas, ac propterea acceſſu difficiles. Nilus in Aegypto in plures ſciſſus partes, eam formam quam Delta dicunt, efficit. Profundiorem fluuium reddit maris ingreſſus, ſeptem oſtijs in pelagus delatum. Horum primum ad orientẽ uergit, quod Peluſiacum uocant: ſecundum Taniticum, deinde Mendeſicum uocant, Phatniticum, Sebenniticum, Bolbitinum: ultimum Canopicum, à nonnullis Herculeum nominatum. Sũt & alia oſtia manufacta de quibus ſcribere nihil neceſſe eſt. In eorũ quoq; urbs ſita eſt diuiſa flumine, põtibus ab utraq; parte exitus & cuſtodijs munita. Ab oſtio Peluſiaco foſſa eſt opere ſumtuoſo ad Arabicum ſinum ac rubrum mare ducta. Hanc primum à Nechao Sammatychi filio agi cœptam, Darius Perſarum rex perficere aggreſſus, imperfectam reliquit: admonitus à quibuſdam, ſi locus interiacẽs effoderetur, fore uti Aegyptus omnis, cum mari rubro eſſet depreſſior, ab aquis mergeretur. Secundus poſtmodum Ptolemæus illam perfecit, opportuniori loco foſſam ſumma arte efficiens. Hanc cum nauigare cuperet, aperiebat: eam rurſus cum uſus eſſet, claudens. Flumen quod in foſſam defluit,

Digitized by Google

defluit,à nomine authoris Ptolemęum uocant.In exitu urbs condita eſt,Arſinoe appellata. Illud quod Delta diximus,ſimile Siciliæ formæ,ab utroq; latere continet ſtadia ſeptingenta & quinquaginta:à marí uerò ſtadia mille trecẽta.Ipſa inſula pluribus foſsis manu factis diuiſa,agros habet fertiliſsimos Aegypti:circundata enim flumine,atq; irrigata fluuij incremento magnam uim limi affundentis,tum cura incolarũ,terram omnem quadam machina ab Archimede Syracuſio adinuenta,quam à figura cochleam dixere,irrigantium, multiplici fructu copioſa eſt. Nilus etiam leniter fluens,cum multã uariamq; terram ſecum ferat,quibuſdam in locis humilibus paulum ſtagnans,regionẽ fructiferã fertilemq; efficit. Radices in ea multifariam naſcuntur,guſtu uariæ, fructuum & olerum natura,quæ multum tum egenis conferunt.tum infirmis ad ualetudinem. Non ſolùm uero cibos uarios affatim præbet ad ſaturitatem egentibus,ſed alijs quoq; neceſſarijs ad uitam rebus non parum confert adiumenti.Loton præterea fert plurimum, ex quo panem cõficiunt ad uictus egeſtatem. Ciborium quoq;,quod fertiliſsimum eſt,fert eam quam appellant Aegyptiam fabam. Sut & arborum plura uariaq; genera, quarum quædam Perſeæ dicuntur,cibus dulcedine pręſtans,à Perſis ex Aethiopia allatus,quo tempore Cambyſes ea loca ſubegit.Sycomororum uerò aliæ mora ferunt,alię fructum ficubus ſimilem : quem cum toto fermè anno præbeant,non parum adiumenti uulgò eſurientibus præſtant. Mala,quæ Myxaria dicuntur,circa Nili oſtia naſcuntur:quæ quoniam ſuauia ſunt guſtu, tragematis præbentur loco. Conficiunt quoq; ex hordeo poculi genus Zythum nomine,haud multò inferius ſapore uini.Vtuntur etiam pro oleo ad lucernarũ uſum,liquore expreſſo ex planta quam Cycam uocant.Plura inſuper fert alia Aegyptus uictus hominum utilia,quæ ſingulatim perſequi longum eſſet.

Inſulæ Deltæ fertilitas.

Animalia Nilus compluria nutrit forma diſsimili ac natura: ſed duo præcipua,admodum inter ſe differunt,Crocodilum & equum : horum Crocodilus ex minimo in immenſum animal euadit. Nam cum oua eius anſerinis ſimilia exiſtãt,ex his genitus pullus ad ſedecim cubitorum magnitudinem excreſcit. Longitudine uſtæ hominem æquat,lingua caret : corpus mirabili natura munitum. Nam dorſum eius uniuerſum ſquamoſum eſt, duritie præcipua : ex utroq; oris latere dentes habet perplures, in queis duo maximè eminent. Non ſolum homines comedit,ſed & cætera terreſtria animantia flumini appropinquantia unguibus grauiter diſcerpit.Morſu eſt aſpero,tetroq;,ut quod dentibus lacerat, nunquam ſanetur. Capiebatur priſcis temporibus hamis recenti carne appoſita:nunc quandoq; reti ualido,prout & quidam piſces:quandoq; inſtrumento ferreo ex cymba ad caput iniecto . Eorum ingens eſt multitudo in flumine & ſtagnis propinquis,tum quia fœcũditate excedit (ſingulis enim parit annis) tum quia perrarò capitur. Nam & à quibuſdã accolarum ut deus ueneratur,& externis eſt inutilis labor,ob carnes eſui malas.At illorum fœcũditati natura ſalubri remedio obſtitit. Animal caniculo perſimile, Ichneumon (nam iuxta flumen belua parit)oua eius inquirens conterit:quodq; dictu mirabile eſt,neq; oua comedens,neq; ulla ſua utilitate, ſed natura duce,ad neceſſariam quandam mortalium commoditatem.

Nili beſtiæ. Crocodilus.

Equi uerò,quem uocant, magnitudo haud minor cubitis quinq;, quatuor pedibus,ungula more bouis fiſſa. Dentes ex utroq; latere tres habet:ultra reliquas feras eminentiores aures,caudam,uocem, equis ſimilem : reliquum corpus haud diſsimile elephanto . Pellis eſt ultrà quàm cæteris beluis duriſsima. Aquatilis ac terreſtris beſtia, die quidem in imis aquis latet : noctu in terram egreſſus,tum frumenta depaſcitur, tum fœnum, deſtruẽs paſsim propinquas agrorum meſſes. Fœcundiſsimum prole animal, ut quod ſingulis annis pariat. Capitur arte quadam hominum illos telis appetentium. Cum enim apparent,circunſtant undiq; homines, uulnerantq; telorum quæ alligant funibus

Hippopotamus.

Digitized by Google

iactu, laxantq; quoad exanguis factus capiatur. Carnibus est durissimis, & ad digerendum difficilimis. Interiora omnia inutilia ad uescendum.

Nili fertilitas. Præter has beluas uariũ ac multiplex piscium genus Nilus affatim præbet, usui non solum eius regionis incolis, sed externis quoq;, ad quos saliti deferũtur. Vtilitate commodisq; cæteros orbis fluuios excellit. Incrementum eius à solstitio incipiens æstiuo, usq; ad æquinoctium, semperq; nouum limum secũ uehens, rigat tum cultas regiones, tum incultas, quanto tempore uelint agricolæ. Aqua enim leniter fluente, facilè eam paruis aggerib. arcent, inducuntq; pro commodo terræ. Tantam uerò fertilitatem infert, & agri colendi facilitatem, ut cum seuerint, aut oues introducant in campos ad conculcanda iacta semina, aut aratro leui terrã subducant: neq; nisi quatuor aut quinq; exactis mẽsibus ad messem redeuntes, breui tempore uberrimos fructus absq; magna impensa labore'ue reportent. Alibi agricultura magno labore exercetur, ac sumptu: soli Aegyptij minima impẽsa, labore tenui fruges fertiles auferunt. Vineq; quoq; eodem rigatæ modo, uino abundant. Terra inculta pecori ad pastũ relicta, adeò exuberat herbis, ut oues bis in anno pariant, bisq; præbeant lanam. Incremẽtum Nili aspicientibus, uidetur admirabile, incredibile audientibus Solus enim inter reliqua flumina adeò æstate crescit, cum decrescant cætera, ut totam inundet Aegyptum. Hyeme minuitur, cum reliqua augeantur. Est Aegyptus plana, & campestris: cumq; urbes, uici, agricolarum mapalia aggeribus munita, aquæ inundationẽ deuitent, tanquam Cyclades apparent aspicientibus. Terrestres beluæ omnes quæ in campis remanent, suffocãtur aqua: quæ euadunt, ad altiora confugiunt loca. Pecora inundationis tempore in stabulis recluſa nutriuntur à colonis, ad id antea præparato pastu, uulgus remissis operibus rusticis otiosum epulis indulget, ac uoluptati. Quoniam autem plurima cura molestiaq; urgebat accolas Nili inundatio, excogitata est in Mẽphi quædam incrementi mensurandi à regibus obseruatio. Nam quibus id negotij demandatum est, per epistolas urbibus uicisq; significant, quot cubitis quot'ue digitis fluuius auctus sit, & simul quo tempore cœperit decrescere: hoc modo uacuus redditur à solicitudine populus, incrementi magnitudine, decrementoq; notis, ubertatemq; futuram eueſtigio ab inundationis modo, notatis prioribus temporibus, noscit. Occulta inundationis huiusmodi causa multos dubitare, tum philosophos, tum historicos, ac uaria sentire compulit. De qua re paucis disseremus: ut neq; modum excedat historia, neq; ab omnibus adeò quæsita agitataq; res relinquatur intacta.

De causis incrementorum Nili. De Nili incremento, de eius fontibus, de ostijs quibus descendit in mare, deq; rebus alijs quibus maximus omnium quæ in orbe sunt, à cæteris differat, quidam scriptorum nihil ausi sunt tradere, licet quandoq; etiam de paruis torrentibus copiosè scripserint. Alij causas reddere conati, procul à uero senserũt. Nam qui Hellanici Cadmiq; & Hecatæi ætate fuerunt, omnesq; prisci illi scriptores ad fabulas declinarunt. Herodotus, qui multarum conscripsit historiã rerũ, causam reddere uolens, sibijpsi repugnat. Xenophon, Thucydides, quorum historiæ ueritas comprobatur, Aegypti loca minimè attigerunt. Ephorum autem ac Theopompum, præ cæteris hæc scrutatos, deseruit ueritas. Aberrarunt uerò omnes, non negligentia, sed regionum situs ignorantia. Nam priscis usque ad Ptolemæum Philadelphum temporibus nulli Græcorum, nedum Aethiopiam, sed ne Aegypti quidem mõtes (ita difficiles aditus, periculosiq; admodum ad Aethiopiam erant) transcẽderunt. Ptolemæus primus omnium cum Græcorum exercitu Aethiopiam ingressus, diligenter de situ earum partium scrutatus est. Itaq; locorum inscitia, errandi materiam priscis scriptoribus præbuit. Nili fontes, locaq; ex quibus fluit, nullus ad hoc tempus scriptor neq; uidisse se dicit, neq; audisse ab alijs qui se asserent aspexisse: ex quo res ad opiniones & coniecturas peruenit. Aegyptij sacerdotes, ab

Oceano

Oceano, qui orbem circuit, Nilum habere principium ferunt: nil afferentes certi, sed incerta incertis inuoluentes, eaq; dicentes, quæ plurima indigeant fide. Troglodítæ, qui propter æstum loca incolunt eminentiora (Volgios uulgus appellat) aiunt loca aquosa esse, è quibus cõfluere propter plurimos eius regionis fontes in unum confluentes Nilum effici. Meroen uerò insulam habitantibus, quorum opinio, cum sint eis locis propinquiores, uerisimilior deberet uideri, adeò Nili ortus est incertus, ut ipsum Astapon, id est ortum ex tenebris aquam uocent. Ita Nilum à locorum inscitia cognominarunt. Nobis autem propius uero esse uidetur, quod procul ab omni figmento est alienum Haud uerò ignoramus, Herodotum, qui Libyam quæ ad orientem, quæ'ue ad occidentem uergit, interfluere Nilum scribit, arbitrari eos quos Nasamones dicunt, diligentius Nili ortũ esse scrutatos: ideoq; tradere, ex stagno quodam oriri, perq; Aethiopiam ferri. Verum neq; in hoc Libyis, quamuis uerum sequi uideantur, neq; scriptori incerta afferenti fides est adhibenda. Sed quoniam iam satis de fontibus cursuq; Nili scripsimus, deinceps causas incrementi discutiemus.

DE CAVSA INVNDATIONIS NILI;

& quid de illa tum historici, tum philosophi sentiant, eorumq; contradictiones. Cap. IIII.

THales, qui sapiens inter septem est annumeratus, tradit, spirantibus Etesijs Nili cursum à mari reprimi: eoq; aquis excrescentibus, Aegypti, quæ plana est & humilis regio, inundationem sequi. Quæ ratio quamuis nonnihil uideatur afferre, tamen facilè redargui potest. Nam si id uerum esset, fluuij omnes flantibus Etesijs simili augerentur incremento: quod quia minimè accidit in reliquis orbis partibus, alia causa uerior quærenda est. Anaxagoras physicus incrementi causam dixit esse niuem in Aethiopia liquefactam. Quod & eius discipulus Euripides uidetur sentire, scribens Nilum excrescere cum Aegypti liquescunt niues. Quæ ratio facillimè potest refelli, cum palàm sit omnibus, propter caloris intẽperiem, in Aethiopia niuem non esse: nã omnino nõ est in eis locis, pſertim circa Nili decursum, gelu aut omnino hyems. Quod si quis in Aethiopia esse niuium copiã cõtendat, tamen cõuincitur falsam eam causam uideri. Nam flumen omne niuibus excrescens, aurã frigidam, aẽremq; crassum reddit. At solus omnium Nilus neq; nebulas neq; auram frigidam gignit. Herodotus Nilum ait ipsa natura esse talem, qualis sit incrementi tempore: hyeme uerò solem ad Libyam delatum, attrahere ad se humorem, obeamq; rem præter naturã eo tempore flumen decrescere: æstate uerò abscedente uersus Arctum sole, tum Græciæ, tum similium locorũ fluuios arescere, minuiq;. Non esset igitur quod de Nilo fertur, admirandum, si æstiuo crescit tempore, diminuitur hyeme. Verùm si hoc Nilo accidat, ut solis æstu hyeme humiditas attrahaẽ, & in reliquis quoq; Libiæ fluuijs id cõtingere necesse esset, ut hyeme arefacto humore diminuantur. Quod cum procul à uero sit, certè scriptoris error palàm deprehenditur. Etenim Græciæ, non quia longius absit, augentur hyeme flumina: sed propter pluuias frequentes: Democritus Abderitas non meridioali niue aquarum augmentũ fieri dicit, sicut Euripides Anaxagorasq; sensere, sed septentrionali. Niuium enim coaceruatam magnitudinem in Boreæ regionibus ait brumæ congelatam tempore, æstate liquescere: ideoq; eleuatis sursum uaporibus, multas densasq; nebulas circa montana, tolli cacumina: quæ ab Etesijs ad altissimos, quales in Aethiopia sunt, montes delatę, deinde in pluuiam uersæ, magnos efficiant imbres, quibus Etesiarum tempore Nilus augeatur. Hæc opinio facilè reijci potest, si, quo tempore flant Etesiæ, perpendas. Incipit enim crescere Nilus solstitio æstiuo, nondũ flantibus Etesijs.

Ceſſat autẽ æquinoctio autũnali, iam olim his uẽtis quieſcẽtibus. Quãdo igit ratio opinionẽ ſuperat, laudandũ eſt ingeniũ ſcribẽtis, ſed haudquaq; adhibẽ da fides. Prætereo, quod palàm eſt, nõ magis ab Arcto flare Eteſias, q; ab Heſpero. Nõ enim Boreas, aut ſeptẽtrionales uẽti, ſed qui ab æſtiuo occidẽte flãt Eteſiæ uocãtur. Dicere autẽ hoc maximè circa Aethiopiæ montes cõtingere, nõ ſolũ improbandũ eſt, ſed etiam non credendũ. Ephorus recentiorẽ cauſam perſuadere conatur, plurimũ tamẽ à ueritate remotã. Ait enim, Aegypti terrã omnẽ Nili inundatione exaggeratã, raram aridamq; natura eſſe, in qua terræ hiatus maximis diuerſisq; in locis exiſtant. Ideoq; hyeme humiditatem omnẽ attrahere, atq; in ſe continere, quam æſtate ueluti ſudorem quendam, quo flumen augetur, emittat. Sed hic author nõ ſolũ uidetur Aegyti loca naturamq; neſciſſe, ſed ne eos audiſſe quidem qui ſcirent. Nam ſi ex ipſa Aegypto Nilus incrementum ſuſciperet, nequaq; in ſuperioribus inundaret per ſaxa & dura loca fluens. Atqui amplius ſex millibus ſtadiorum ex Aethiopia delatus, eodem eſt, quo anteq; Aegyptũ ingrediatur, incremento. Præterea ſi Nili curſus humilior eſſet raritatè terræ à flumine ſuperinductę, impoſsibile uideretur, hiatus qui in ſuperficie forent, tantam aquarum uim abſorbere potuiſſe. Itẽ ſi Nili decurſus humilior terra ſuperinducta foret, ſuperiores terræ hiatus eſſe cõtingeret: a quibus impoſsibile foret tantum aquæ manare. Si uerò ſuperiorem tenet fluuius locũ, haud eſt poſsibile, ex locis depreſsioribus concauisq; ſurſum ferri aquarum curſum. Quis unquã crederet fieri poſſe, ut humores qui ex raritate terræ affluerent, tantum incrementum flumini adderent, ut uniuerſa fermè Aegyptus inundaretur? Prętereo hanc rationem, in raritate terræ exaggeratæ tantum aquæ contineri, mendacem deprehendi palàm poſſe. Mæander quippe fluuius plurimum terræ attulit Aſiæ regionibus, per quas fluit: in quo nil ſimile Nili incremento conſpicitur. Simili modo & in Acarnania Achelous, Cephiſus in Bœotia à Phoceis deſcendens, non parum eis oris terræ ſuperaddidere, quæ coli poſſet. Ex quibus manifeſtè deprehenditur ſcribentis error. Itaq; nullus ab eo ueritatem requirat, uidẽs eum in paucis uera ſenſiſſe. Quidam in Memphi philoſophantes, rationem huius incrementi reddere conati ſunt, magis quę non reprehendi, quã quæ probari poſſet. Nam orbem in parteis tres diuidentes, unam eſſe aiunt quam nos incolamus, alteram huic è contrario ſitam, tertiam in Thebis inhabitabilem, ſolis ardore aduſtam. Si ergo Nilus hyeme creſceret, certè noſtra zona ortum haberet, cum eo tempore apud nos pluat maximè. Verùm cum æſtate augeatur, uidetur ſimile ueri, in zona nobis oppoſita hyemem eſſe, eoq; ingentem aquarum uim eo tempore manantem, incremento cauſam præbere. Hanc ob rem nulli ad fontes Nili ac ceſſus patêre tradunt, quoniam in oppoſita zona ortus, per terram inhabitabilem fluat, cuiusrei teſtis ſit aquarum Nili præcipua dulcedo: cum per loca ſole aduſta decurrat: quod cauſam præbet ut dulcedine cætera exuperat flumina, tanquam caloris natura eum ſaporem flumini præſtante. Sed huius ſententiæ depulſio in prõptu eſt. Impoſsibile enim uidetur, ex oppoſito nobis orbis flumen, ſi quidem terra rotunda exiſtet, ad nos ſurſum ferri. Si quis enim ita rem fieri audacius contendat, natura ipſa rerum repugnabit. Omnino enim illi ne refelli poſſent, loca deſerta inculta q; interpoſuere, ne eorum ſententia manifeſto argumento impugnaretur. Sed æquum eſt, qui aliquid pro comperto affirmant, aut rem ipſam ſuæ ſententiæ afferre teſtem, aut eam ex conceſsis principijs probare. Nam quo modo inter omnes fluuios Nilus ex illo orbe ad nos ſolus fertur ita reliqua quoq; flumina, quemadmodum in hoc orbe contingit, ab eo fluere meritò deberent. Dulcedinis uerò fluuij cauſa quã afferunt ratione penitus caret. Si enim caloris æſtu decoctus fluuius dulcedinem ſortiretur, nequaquam gigneret animantia, neq; uarias piſcium aut ferarum ſpecies contineret. Aqua enim omnis à natura ignis mutata nequaquam generat. Cum

autem

autem Nili natura omnino huic contraria exiſtat, exiſtimandum eſt eas incrementi cauſas nequaquam ueras eſſe. Inopides Chius tradit, æſtate aquas intra terram eſſe frigidas, calidas in hyeme. Hoc in puteis profundis planum oſtendi, quorum aqua maximis caloribus admodum frigida ſit, ingenti frigore calida: & Nilo igitur merito accidere, ut hyeme paruus compreſſiuſq; ſit, quòd interior terræ calor humorem conſumat, & in Aegypto non pluat, æſtate uerò, cum hoc fieri deſinat, nullo impedimento augeatur. Huic quoq; reſpondendum eſt, plures Libyę fluuios oſtijs & curſu Nilo ſimiles, diſſimili eſſe augmẽto, cum hyeme impleantur, qui æſtate ſint exiliores. Ex quo arguitur, non rectè ſenſiſſe authorem. Agathargines Cnidius propius ueritatem accedit. Ait enim, ſingulis annis per Aethiopiæ montes continuos ab æſtiuali ſolſtitio uſque ad æquinoctium autumnale imbres fieri, haud mirum igitur, Nilum hyeme cõpreſſum ſecundũ naturã ijs aquis fluere, quas fontes ſubminiſtrent: æſtate uerò propter imbres incrementũ capere. Licet autem cauſas hactenus nemo reddere potuerit illarum pluuiarum, non iccirco repudiandam eſſe ſuam ſententiam. Multa enim naturam ferre contraria, quorũ cauſæ ab hominibus perueſtigari nequeant. Exemplo eſſe quiddam quod in aliquibus Aſiæ locis fiat. Mõtes etenim Scythię Caucaſo contiguos annis ſingulis, iam exacta hyeme immenſis niuibus continenter multis diebus oppleri. In oris Indię quæ ad ſeptentrionẽ uergunt, certis tẽporibus plurimas grandines incredibili magnitudine deſcendere. Apud Hydaſpem fluuium æſtatis initio cõtinuos imbres pluere. In Aethiopia uerò poſt dies aliquot idẽ contingere. Non ergo procul â uero eſſe, ex Aethiopiæ montibus, quę Aegypto adiacet, continuos imbres incrementum fluuio præbere, præſertim cum etiam barbari ea incolentes loca, huic rei teſtimonium ferant. Si autem hæc contraria habent ijs quę apud nos ſiunt, naturam, non tamen propterea fidem huic rei detrahendã eſſe. Etenim Nothũ apud nos pluuiam afferre, apud Aethiopes ſerenitatẽ. Et uentos quoq; Boreæ in Europa eſſe uehemẽtes, in illis uerò regionib. remiſſos. Et de Nili inundatione, ne modum excedamus, hactenus. Quoniam autem hunc librum in duas partes propter magnitudinem partiti ſumus, abſoluta priori, ſecunda nobis ordienda eſt. In qua de antiquis Aegypti regibus, deq; ijs quæ priſcis temporibus acta ſunt, diſſeremus.

DIODORI SICVLI

LIBRI PRIMI PARS SECVNDA.

GESTA REGVM ÆGYPTI VSQVE ad Amaſim regem. Cap. I.

VM primus liber propter ipſius magnitudinẽ in duas ſit partes diuiſus, prior totius operis prœomium continet, & quę de mũdi creatione, deq; prima omniũ origine, ac de dijs, quas ue ſui nominis in Aegypto cõdidiſſe urbes Aegyptij tradant, primum inſuper hominum ortum, & eorum priorẽ uitam, præterea honores immortalium, & templorum ædificationẽ. Tum deſcribitur Aegypti ſitus, & quę de Nilo mira ferantur, eiusq; inundatione, quid'ue de ea tum hiſtorici tũ philoſophi ſentiãt, & in ea re ſcriptorũ diſſenſio. Altera pars continuato ſuperioribus ſcribendi genere, priſcorũ Aegypti regũ ad Amaſim uſq; regẽ geſta cõtinens, à primęua Aegyptiorũ uita initiũ ſumet.

Priſcis uictũ Aegyptijs herbas ac paluſtres caules radicesq;, quas guſtu experti comprobaſſent, fuiſſe tradunt, eamq; quam gramen dicunt, herbam tum pręcipua dulcedine, tum hominibus ac iumentis utilis in primis uſus. Eius uti *Priſcorum Aegyptiorum uictus.*

litatis memores ad hoc usq; tẽpus uiri, hac manibus decerpta deos orant, existimantes hominem limosum ac palustre animal esse, sumpta coniectura tum ab eius humili naturaliq; ortu, tũ quia magis humidis quàm siccis egeat cibis. Pisces deinde secundũ cibum Aegyptijs fuisse tradunt: Nilo eorũ copiam, præsertim cum decrescens in alueum redit, ferente. Pecorũ quoq; carnibus uescẽtes quidam eorum, pellibus pro ueste utebantur. Domos ex arundinibus conficiebant: cuius rei uestigia penes Aegypti pastores permansere: cum hucusq; nulla alia nisi ex calamis facta habitacula probent. Hac uita plurimo tempore exacta, postmodũ alijs fructibus, in queis panis erat ex loto factus, uesci ceperunt. Horum inuentionem quidam ad Isidem, quidam ad antiquiorẽ nomine Menam referunt, Aegypti regem. At uerò sacerdotes, disciplinarum artiumq; repertorem Mercurium fuisse tradunt: eorũ uerò quæ ad uitã spectent, reges. Quapropter antiquitus non ad principantium progeniem ferebantur regna, sad ad eos qui plurimũ de hominũ uita meriti uiderẽtur: siue ob cõmunem uitã creante sibi reges populo: siue quòd ita in libris sacris cõtineretur. Eorũ nonnulli fabulantur, deos primũ & Heroas in Aegypto paulò minus decẽ & octo millia regnasse annorũ, deorũq; postremũ Orum Isidis regno potitũ: homines uerò paulò minus annorũ quinadena millia, usq; ad cẽtesimã atq; octogesimã Olympiadẽ: quo tẽpore nos in Aegyptũ transcendimus, regnante Ptolemæo, qui nouus est Bacchus appellatus. Aegypti maiorẽ partem tenuere reges Indigetes, paucã Aethiopes, Persæq; ac Macedones. Aethiopes quatuor non cõtinuis sed diuersis tẽporibus regnarunt, annis fermè sex & triginta. Persæ duce Cambyse rege, qui Aegyptũ armis subegit, annis centũ triginta quinque: quorũ insolentiã, crudelitatemq;, atq; in deos patrios impietatẽ dãnantes Aegyptij, ab eis postmodũ desciuere. Postremi Macedones, & qui ab eis manarunt, annis ducentis septuaginta sex Aegyptijs imperarunt. Præter hos tẽporibus reliquis Aegptij omnes regnum tenuere, uiri quidem quadringenti septuaginta, mulieres quinq;. Quæ omnia sacrorũ librorũ monumextis sacerdotes à priscis illis temporibus scripta posteris reliquerunt, cuiusq; regis magnitudinẽ, naturam, mores, ætatem, gesta, scriptis mandantes. Nos autẽ, cum de quoq; singillatim tradere longum nimis superfluumq; esset, ijs quæ digna memoria uidebuntur contẽti, historiam cõtexemus. Primũ post deos in Aegypto regnasse ferunt Menam: qui populos colere deos, sacraq; his facere, mẽsas insuper & lectos sternere docuit, delicijs assuefaciens, & cultiori uitę. Qua ex re multo pòst tẽpore Gnefactum Vecchoridis sapientis patrem dicunt in Arabiam cum exercitu profectum, cõmeatu in locis desertis atq; asperis deficiente coactum esse cibũ uilẽ ab idiotis, qui fortè occurrebant sumere. Quo lætatum, cum præter modũ suauis uisus esset, despexisse aiunt, atq; abominatũ esse, qui primus regum sumptuosiori cibo esset usus. Adeò autẽ ei tum cibum tum potum, tum lectum humilẽ cordi fuisse, ut hoc in libris sacris inscribi imperarit, ac Thebis in templo Iouis poni. Eam causam ferunt cur nulla Menæ gloria aut honor ad posteros manarit. Huius regis deinceps progenies regnũ tenuit, quinquaginta duo reges, annis mille & quadraginta: à quibus nil memoria dignum prodijt. Busiris deinde, octoq; ab eo posteri regnarunt: quorũ ultimus, Busiris quoq; nomine, urbem condidit magnam, Solis urbem ab Aegyptijs, à Græcis uerò Thebas appellatam: cuius mœnia centum quadraginta sint stadia ambitu complexa. Eam magnis ædificijs, ac speciosis deorum tẽplis, alijsq; ornamentis pulcherrimis exornauit. Simili modo & priuatorum domus usq; ad quartam aut quintam contignationem construxit. Vrbem insuper omnem, non Aegypti solum, sed aliarum orbis omnium reddidit felicissimam. Huius urbis propter eius potentiam excellentiamq; ubiq; diffusam & poëta meminit, inquiens Aegypti Thebas ornatas ædificijs, in qua urbe centum sint portæ, per quarũ unamquanq; ducenti exeant uiri cum equis & curribus.

Menas.

Quidam asserunt non centum portas fuisse urbis, sed plures, & eas egregias templorum portas, à quibus centum sit tanquam plurimarũ portarum dicta. Ex ea uiginti millia curruum ad bellũ prodire solita, receptacula quoq; equorum centum, quorum singula supra ducentos equos caperent, iuxta flumen inter Memphim ac Thebas Libyam uersus fuisse aiunt, eorumq; etiamnũ uestigia monstrari. Non solum uerò hũc regem, sed & qui post eum regnarunt, multa accepimus ad huius urbis amplitudinem ornamenta contulisse: donis præterea decorasse pluribus, argenteis, aureis, eburneis, statuis insuper Colossorum instar, atq; obeliscis, ex unico lapide factis: ut planè constet, nullam sub sole urbem ita fuisse exornatam. Ex quatuor enim templis pulchritudine, magnitudineq; admirabili cõstructis, unum erat antiquissimum, cuius circuitus stadijs XIII. patebat, altitudo cubitis quinq; & quadraginta: muri latitudo erat pedum quatuor & uiginti. Respondere huius templi magnificentiæ aiunt ornamentorum cultum, magna impensa & mirãdo opere constructum. Ea structura usq; ad posteriora permansit tempora. Aurum uerò & argentum, ebur, & lapidum sumptus atq; ornatus, à Persis ablata, quo tempore Cambyses Aegyptiorum templa cõbussit. Transtulisse quoq; in Asiam ab Aegypto ferunt, non solum ornamenta rerum plurima, sed & artifices, quorum opera regiæ insignes, tum in Persepoli, tum in Susis, tum in Medis sint constructæ. Tantam pecuniarum copiam in Aegypto fuisse tradunt, ut ex incendijs, quæ omnia absumpsere, inter cætera parum quid auri, quod tamen ultra trecenta talenta sit pensum, effluxerit, argenti uero duo millia & trecenta. Sepulchra quoq; regum priscorum mirabili opere, & quæ minimè æquari à posteris possent, fuisse aiunt. Referũt sacerdotes, septẽ & quadraginta sepulchra regia, quorũ usq; ad Ptolemæum Lagum decem & septem tantum supererant, in eorum libris scripta contineri: & eorum etiam plurima, quo tempore ad eà loca accessimus absumpta erant, Olympiade centesima atq; octogesima. Non solum uerò ab Aegyptijs sacerdotibus hæc traduntur, sed Græci quoq; plures, & in his Hecatæus, qui Ptolemæi Lagi tẽpore Thebas profecti historias Aegyptias scripsere, nobiscum sentiunt: de prioribus enim regum sepulchris, in quibus traditur Iouis pellices fuisse conditas, recensens singula, regis monumentũ qui Simandius dictus est, fuisse tradit stadiorũ decẽ. Cuius in aditu porta erat uario lapide constructa. Et huius longitudinem duorum iugerum, altitudinẽ quinq; & quadraginta cubitorũ fuisse ait. Post hanc ingredientibus aderat lapideũ peristylum quadratum, cuius singula latera iugera quatuor cõplecterentur. In eo pro columnis animalia erant sita ex unico lapide, decem & sex cubitorũ ad antiquam formam fabricata. Textura omnis superior tecti confecta ex lapidib. duorum passuum latitudine, uarijsq; stellis cærulæis ornata. Ex hoc deinceps alter erat aditus, & in eo porta priori similis, sed sculptura uberiori. In ingressu statuæ tres positæ erant ingentes unici lapidis, Memnonis opus. Harum una sedens, cuius pedis mensura septẽ excedebat cubitos, cæteras Aegypti statuas magnitudine superabat. Duæ præterea usq; ad genu, altera à dextris, altera à sinistris, filiæ & matri minores positæ. Hoc opus non solum magnitudine conspicuum, sed arte mirabili, & lapidum natura excellens fuit, cum in tanta mole neq; fissura quæpiam, neq; macula inesset. Scriptum erat in eo:

REX REGVM OSYMANDYAS SVM. SI QVIS, QVALIS FVERIM, ET VBI IACEAM, NOSSE VELIT, MEORVM ALIQVID OPERVM EXVPERET. *Osymandyas Aegypti rex.*

Esse quoq; & aliud signum matris ferunt unico lapide, cubitorum uiginti, habens supra caput reginas tres, quæ ostenderent, filiam, uxoremq; se & regis matrem fuisse. Post hanc portam & aliud erat peristylum nobilius superiore, sculpturis uarijs, in queis bellum erat contra Bactrianos, qui ab eo defecerant, gestum aduersus hos quadringentis millibus peditum, equitum uiginti, in quatuor partes diuiso exercitu, quorum omnium filios regis gessisse

imperium. Prima muri pars obsidionem urbis sculptã continebat, ab ea parte qua fluuius muros alluit. Rege deinde cũ parte hostiũ cõgresso, leo una cum eo terribiliter pugnabat. Scriptores quidam ueram historiam fuisse, leonisq; opera domi enutriti regẽ in pugna uti solitũ ad uictoriam ferunt. Alij ob fortitudinem corporis præcipuã, leonis similitudine, corporis animiq; uires ipsum ostendere uoluisse. Secundus paries sculptus erat captiuis absq; pudẽdis, manibusq; à rege ductis: quæ nota erat illos esse animo viles, & corpore imbecilles. Tertiũ latus sculpturis uarijs picturisq; decoris, regis sacrificia, triũphumq; deuictis hostib. cõtinebat. In medio peristylo erat subdialis ara ex pulcherrimo lapide, & opere excellẽs, & magnitudine mirãda. In ultimo autem pariete statuæ iacebãt duæ ingẽtes ex unico lapide, cubitorũ septẽ & uiginti: ad quas tres ex peristylo aditus patebãt. Has propè, domus erat colũnis suspẽsa, cuius latus quoq; duo iugera cõplectebatur. In ea statuæ ligneæ positę haud paruo numero, repræsentãtes eos qui disceptarẽt, respicientes eos qui in iudicijs sententias ferrẽt. Hi ab una muri parte sculpti triginta numero erãt, & in medio iudicij princeps: cuius à collo suspẽsa ueritas pẽderet, & oculis esset subclausis, librorũ cumulo circunstãte. Hæ imagines præ se ferebant, iudices integros esse debere: prætorẽ solã inspicere ueritatẽ. Dehinc deambulatoriũ erat domibus plenũ, inq; eis diuersa epularũ genera suauia gustu præparata. Sculptus deinde eminẽs cæteris rex uarijs coloribus, aurũ atq; argentũ quæ ex aureis argenteisq; metallis annuatim accipiebat, deo offerẽs. Inscripta quoq; summa erat omnis in argentũ redacta: MINAE TER DECIES CENTENA, ET DVCENTA MILLIA MILLIVM. Sequebatur dehinc sacra bibliotheca, in qua inscriptũ erat: ANIMI MEDICAMERTVM. Erãt deinceps Aegypti deorũ omnium imagines: regis quoq; dona ferẽtis, quę cuiq; cõpeterent deo: ostendentis insuper & Osiridẽ & posteriores reges, tũ in deos cultu, tũ inter homines iustitia, plurimũ uitæ mortaliũ profuisse. Ponè bibliothecã domus sita erat egregia, in qua uiginti essent Iouis & Iunonis lectisternia, regis insuper statua, ubi & regis corpus sepultũ uidebat. Hãc circũstabant plurima habitacula, in quibus picta cernebantur animantia Aegyptia omnia sacris apta, omnia sepulchrum uersus ascendentia. Circumibat monumentum aureus circulus cubitis trecentis sexaginta quinq;, unius cubiti spissitudine: in quo descripti erant per singulos cubitos dies anni, & astrorum ortus atque occasus, quid ue ea secundum Aegyptios astrologos obseruata significarent. Eum circulum ferunt, quo tempore Cambyses & Persæ Aegyptijs imperarunt, ablatum. Hoc Osymandri monumentum non solum cæteris omnibus sumptuosius, sed & artificio excellentius fuit.

Thebani quidem se antiquissimos omnium profitentur: primumq; philosophiam ac astronomiã ab ipsis repertas, secq; à regionis situ adiutos ad cognoscendos orientium ac occidentiũ astrorũ motus. Insuper & mẽses ab eis & annos esse institutos. Dies non secundum lunam, sed secundum solem metiunt, triginta dierũ mẽsem cõficientes. Quinq; autẽ dies & quartã partẽ duodecim mensibus adiungentes, anni cursum perficiunt. Intercalares menses non interpenunt, neq; dies subducunt, sicut & Græcorum quidam. Solis & lunæ defectus diligenter scrutati sunt: ex quibus multa futura prædicere cœperunt. Ab huius regis progenie profectus postea octauus, qui Vchoreus cognominatus est, Memphim condidit ambitu stadiorum cẽtum & quinquaginta, urbẽ omnium Aegypti præclarissimã, opportunissimo totius eius oræ loco, ubi Nilus in plures scissus partes efficit formã Delta. Quo fit ut tanq; in Nili claustro posita aditum præbeat prohibeatq; ad superiora loca nauigantibus. Vrbs munita est, ac optimè sita: nã fluente iuxta eam Nilo, ad cohibendã aquarum inundationem uersus Nothum aggeres ingentes opposuit, & incremẽto fluuij præsidium, & aduersus hostes qui à terra irent, munimentum A partibus cęteris undiq;

Vchoreus Aegypti rex.

Memphis urbs.

Digitized by Google

teris undiq; effoſſus eſt lacus ingens ac profundus: qui ſuperabundãtia flumi-
nis in eum delata, ac locis urbi uicinis, excepto aggere, aqua repletis, urbem ef
ficit munitiſsimam. Talem igitur eius urbis conditor loci opportunitatem ele
git, ut poſteri reges fermè omnes relictis Thebis & regiã & habitationes in ea
ædificarint. Quapropter deinceps diminuta Thebarum magnificentia, aucta
Memphis eſt uſq; ad Alexãdri Macedonis tẽpus. Is urbẽ ſui nominis iuxta ma
re condidit, in augmentum cuius poſtea reges Aegypti omnes incubuerunt.
Hanc urbem quidam deorum donis, plurimisq; decoris rebus adeò exorna-
runt, ut prima apud quoſdam, aut ſecunda in orbe habeatur. Sed de hac ſepa-
ratim poſterius dicetur. Memphis conditor poſt ſtructum aggerẽ, ſtagnumq;
effoſſum, regiã ædificauit haud inferiorem reliquis, quæ alibi conſtructæ ſunt,
ſuperiorum uerò regum magnificentia atq; ornatu imparem. Aegyptij ſanè o
mnino paruifaciendum præſentis uitæ tempus eſſe putant: futurę uerò gloriã,
quæ uirtute comparatur, maximi æſtimandam. Domos noſtras diuerſoria ap-
pellant, tanquam breui tempore à nobis inhabitandas. Defunctorum ſepul-
chra ſempiterna domos, quoniam apud inferos infinitum ſit tempus, uocant.
Ideo domus ædificandæ curam contemnunt. Circa ſepulchrorũ magnificen-
tiam ſummum ſtudium operamq; impendunt. Memphim quidam à condito
ris filia denominatam uolunt. Eius amore fabulantur nonnulli captum Nilũ
fluuium, tauriq; ſub forma compreſsiſſe mulierem: exq; ea genitum, quẽ pro-
pter uirtutem incolæ Aegyptum dixere: à quo & regio ſit omnis denominata.
Hic cum regnare cœpiſſet, perhumanus ac iuſtus fuit, inq; ſingulis excellens.
Qua ex re comprobata ab omnibus eius erga ſingulos beneuolẽtia, hunc ho-
norem nominis ſortitus eſt. Hoc defuncto rege, duodecima poſt eum pro- Myris Aegy-
les Aegypti regnum poſſedit, nomine Myris: ædificauitq; in Memphi boreale pti rex.
propylæum, opus reliquis excellentius. Supra urbem decem ſtadijs lacum ef-
fodit, mirãda utilitate, magnitudine operis incredibili: cum pateat ambitu ſta-
dijs tribus millibus ſexcentis, profundum eius quibuſdam in locis ſit ulnarum
quinquaginta: ut qui rei magnitudinem aduertat, eius in omnes Aegyptios
beneficentiam, regiſq; prudentiam nullus pro meritis ſatis laudare poſsit.
Nã cũ Nili incerta ſint incremẽta, & pro eorũ modo fructus terra præbeat, lacũ
hũc effodit aquę inundãtis receptaculũ: ne cũ ſupra modũ excreſceret, ſtagnã-
tibus præter ſolitũ aquis, limo ſuperfluo patria inutilis redderet, neue ex defe-
ctu aquæ fructus ex ſiccitate perirẽt. Foſſam uerò à fluuio duxit ad lacũ ſtadijs
octogintaquinq; iugeri latitudine. Per hãc fluuij aqua & recepta & prohibita
præbet agricolis fertilitatẽ, nunc aperto ore foſſæ, nunc clauſo iuxta incremẽti
modũ, nõ abſq; magna impẽſa: cũ quinquaginta talentis opus ſit, ſiue claude-
re, ſiue reſerare os foſſæ uelint. Permãſit hoc ſtagnũ ſumma Aegyptiorũ utilita
te uſq; ad noſtrã ætatẽ a conditore Myride appellatum. Relictus eſt à rege qui
eum effodit, in eius medio locus, in quo ſepulchrũ ædificauit, duabus ſuperim
poſitis pyramidibus altitudine ſtadij, una ſibi, altera uxori. Super has ſtatuas
quoq; duas lapideas collocauit in throno ſedẽtes: exiſtimans ſe his operibus
relinquere ſuæ uirtutis memoriã immortalẽ. Vectigal piſciũ, qui in ſtagno ca-
piebantur, uxori conceſsit tum ad unguentorũ uſum, tum ad reliquũ corporis
cultum. Id, talẽti argẽtum ſingulis diebus pendit. Traduntur duo & uiginti pi
ſcium genera in eo eſſe, tantamq; eorũ capi multitudinẽ, ut abundè præbeat ijs
etiã cum plurimi ſint, qui ſaliendis piſcibus operã præbent. Poſt Miridẽ pro- Seſoſtris Aegy
les ſeptima Seſoſtris rex factus, ſuperiores omnes gloria & rerũ magnitudine pti rex.
exceſsit. Sed quoniã de huius regis peſtis non ſolum Græci ſcriptores, ſed etiã
Aegypti ſacerdotes, & qui cantu eius laudes ornant, non eadem ſentiunt: ex
ijs tum quę ſuperſunt ueſtigijs, tum in quibus ſcriptores conueniunt, ſimilima
ueri conſcribemus. Poſt eius ortum pater decorũ ac regium opus aggreſſus
eſt. Nã ex tota Aegypto omnibus qui eadẽ die qui filius nati erant infantibus

congregatis, nutriri, educari, ac omnes eadē disciplina exercitioq; erudiri fecit: existimans hoc pacto simul educatos atq; instructos, tum amiciores inuicem, tum audentiores melioresq; in bello fore. Hos continuo usu ad malorū patientiā exercebat. Non enim licebat alicui cibum priusq; cursus centū octo ginta stadia confecisset, capere: quo exercitio omnes uiri euaserant & robusto corpore, & animo præstantes. Primum Sesostris in Arabiam, cum eorum qui simul nutriti erant exercitu à patre missus, assuetusq; uenatui, ac cibi potusq; abstinentię, omnē eam gentem subegit, liberā antea, & seruitio insuetam. Deinde in Libyam profectus, maiorem eius partem in ditionem adhuc adole scētior redegit. Defuncto patri cum in regno successisset, rebus à se gestis elatus, adiecit animū ad imperium orbis. Dicunt quidam, à filia illū Athyrtia ad monarchiam hortatum, eamq; ingenio ac prudentia pręstantem docuisse patrem facillimè ex eo exercitu imperare omnibus posse. Alij eam ferūt diuinationis peritam, futura tum ex cœlestibus signis, tū sacrificijs nouissè. Asserunt & plures, patri post natum Sesostrem in somnis Vulcanum prædixisse, infantem genitum toti orbi imperaturum: eamq; fuisse causam cur filium cū coęuis, ut diximus, pueris instituerit, assueleceritq; regię eruditioni, quo dignior esset qui imperio potiretur. Sed iam uir factus cum dei prędictionem nosset, magno animo parauit exercitum. Verùm in primis, quò facilius optata perficeret, sibi omnium Aegyptiorum beneuolentiam conciliauit: ut & milites pro ducibus suis ad oppetendam mortem promptiores redderet, & qui in patria reliqui essent nouis rebus abstinerent. Omnes uerò beneficijs affecit. Hos donauit pecunijs, alios agris, nonnullos remissione pœnæ, singulos oratione & humanitate deuinxit. Omnes qui in regē deliquerant, dimisit impunitos. Ob æs alienum uictos (magna hæc multitudo erat) soluit. Aegyptum omnem in sex & triginta præfecturas diuisit, & cuiq; prætorem, qui & tributa regia exigeret, & pro regionis uarietate commodoq; omnia exquireret, pręfecit. Ex robusto milite exercitum elegit, quo animi consilia perficeret. Fuere pedestres copię millia hominum sexcenta, equitum millia quatuor & uiginti. Currus bello apti octo millia & uiginti. Deinde uarios duces ex ijs qui unà secum nutriti erant, exercitui pręposuit, uiros exercitatos bello, & à pueris uirtuti deditos. Hi erāt numero amplius mille septingenti, fraterna omnes mutuaq; erga regem beneuolentia. Quibus distribuit agros fertiles, ut rebus necessarijs fulti, nullaq; ducti inopia, liberius militię uacarent. Pręparatis ad bellum rebus, primùm Aethiopes qui ad meridiem spectant, aggressus, uictos acie tributum pendere compulit, hebenum, aurum, & elephantorum dentes. Deinde ad mare rubrū classe quadringentarum nauium missa, primus omnium longis nauibus usus & insulas omneis eius orę sibi subdidit, & partes maritimas usq; ad Indos subiecit. Asiam quoque omnem pedestri exercitu deuicit. Neque solum prouincias expugnauit ab Alexandro postmodum subactas, sed & gentes quasdam ad quas nūquam Alexander accessit. Nam & Gangem transijt, & uniuersam Mediam usq; ad mare Oceanum peragrauit. Scytharum quoq; gentem ad Tanaim fluuium, qui Europam ab Asia diuidit, pertransijt. Ibi multis Aegyptijs iuxta Mæotim paludem relictis, Colchorum genti originē prębuit. Hanc nationem ab Aegyptijs manasse, argumento esse dicunt, quod apud eos pueri Aegyptiorum ritu circuncidantur, priscum morē, quem & Iudæi sequuntur, colonia seruante. Asiam quoque reliquam sibi parêre coëgit. Cycladis insulis maiori ex parte potitus est. Transcendens in Europam, omnemq; Thraciam pertransiens, periculum exercitus subijt, tum propter inopiam frugum, tum locorum asperitate. Finem expeditionis in Thracia statuens, multis in locis à se deuictis columnas erexit, in quibus Aegyptijs, quas sacras dicunt, literis scriptum extat: HANC PROVINCIAM ARMIS SVBEGIT REX REGVM ET DOMIHVS DOMINORVM SESOSTRIS. Columnam insuper statuit, in belli-

in bellicosis quidem à se superatis gentibus, hominis pudenda: in ijs uerò quę essent imbelles ac timidæ, muliebria habentẽ sculpta: à potiori hominis parte gentes ab se deuictis ostendens. In locis quibusdã statuam suam lapideam ea qua tunc erat ætate reliquit, arcũ & iaculũ tenentẽ, supra quatuor cubitorũ magnitudinẽ. Ipse cum summa humanitate erga omnes subditos usus esset, omissa post nouem annos armorũ cura, statuit singulas gentes quotannis ad se dona in Aegyptũ ferre. Cum omnibus deinceps (permagna ea uis erat) captiuis, spolijsq; deuictarum nationum in patriã rediens, maximis à se rebus gestis, & quę superiorum acta excederent, templa deûm omnia Aegypti donis insignibus ac spolijs hostium ornauit. Milites quorum optima in bella opera usus esset, pro meritis donauit. Neq; solum ex hac expeditione ditati rediere milites, sed & Aegyptus uniuersa maxima rerum copia utilitateq; cumulata est.

Fine bellis impositò, militibus quorũ spectata sibi uirtus erat, quæ parta erant concessit: ipse gloriam sempiternam appetens, magno sumptu opera per multa edidit, & sibi immortalem laudem cõparans, & Aegyptijs in posterum securitatem. Primùm à dijs incipiens, in singulis Aegypti urbibus templum ei deo construxit, quem præcipuè colerent. Ad eorum structurã, non Aegyptiorum, sed quæ ceperat seruitiorum opera usus est. In omnibus uerò inscripsit tẽplis, nulli Aegyptio ad id opus se grauẽ fuisse. Asseritur autem seruos Babylonios operum laboris calamitatisq; pertęsos, à rege desciscentes, cum ponè orã fluminis consedissent, bellum Aegyptijs mouisse. Tandẽ assignatis sibi quos ceperant agris, condidisse urbem, quã à patria Babyloniam dixerunt. Eadẽ ex causa & appellata Troiam ferunt, etiamnũ iuxta Nilum sitam. Nam cum Menelaus ab Ilio ad Aegyptũ cum captiuorũ manu nauigasset, Troiani ab eo desicientes, cum ipso aliquandiu pugnarunt, quoad data libertate urbem condidere patriæ nomen sortitam. Haud uerô inscius sum, Ctesiam Cnidium diuersa de his urbibus scripsisse: illos uidelicet qui cum Semiramide ad Aegyptum penetrassent, has à se conditas urbes suorum nomine appellasse. Sed de his uerum perueſtigare difficile est, Nos quæ scriptores tradiderunt, retulimus: quò posteri uerũ iudicium sequi possint. Permultos insuper & magnos erexit Sesostris aggeres, in quibus urbes, quæ in humili solo erant, constituxit: quò homines pecoraq; à Nili inundatione tuta redderentur. In omni uerò ora quæ à Memphi ad mare spectat, frequentes à fluuio duxit fossas: quò fructibus breuiori itinere faciliusq; inuectis, maior rerum copia esset. Quod uerò maximũ fuit, munijt & ea loca quibus ad Aegyptum patere hostibus ingressus posset. Antea potior ferè Aegypti pars omnis aditu facilis, propter frequentes à fluuio ductas ab eo fossas, munitior, difficiliorq; accessu postmodum facta est. Duxit & murum ab eo latere Aegypti, quod orientem uersus ad Syriam atq; Arabiam spectat, à Pelusio usq; ad Solis urbem per desertum stadijs mille & quingentis. Nauẽ ex cedro fecit ducẽtorum octoginta cubitorum longitudine, deauratam exterius, interius uerò deargentatam, quam dono obtulit deo, qui maximè Thebis colitur. Duos prẽterea obeliscos ex lapide duro, utrunq; altum cubitis centum uiginti: in quibus tum imperij magnitudinẽ, tum multitudinem uectigalium descripsit: addidit & quas subegit nationes. Memphi in Vulcani templo suas & uxoris lapidis unius statuas altitudine cubitorum triginta, filiorum uerò uiginti ob hanc rem collocauit. Cum dimisso exercitu in Aegyptum reuertisset, ac circa Pelusium uacuus bello laxaret curis animum, frater ei apud se cum uxore ac filijs cœnanti insidias parauit. Nam illis post cibum à uino quiescentibus, lignis aridis ad id antea occultè præparatis, ignẽ in cubiculũ noctu iniecit. Increbrescente flãma, qui ad curam regis positi erant, sublato more ebriorum clamore, regem excitarunt: qui ambas extendens manus, salutemq; filijs & uxori deos orans, illæsus præter opinionem, cũ saluus flammam euasisset, tum cæteris dijs, tum maximè Vulcano ut liberatori uota

persoluit

Digitized by Google

perſoluit Cum multis ac pręclaris facinoribus nobilitatus eſſet, tum id magnificentiſsimum eſt habitum, quod cum nationes ab eo deuictæ, tum ij quibus regna tradiderat, duces quoq; quos diuerſis præfecerat prouincijs, præſtituto die in Aegytum uenientes, ei dona offerebant. hos ſuſcipiens benignè, alijs quidem in rebus uario honore afficiebat: at ſiquando aut ad templum iret, aut per urbem incederet, quatuor ex eis loco equorum currui iunctis, oſtendebat cum cæteros omnes reges ducesq; præclaros bello ſuperaſſet, nullos ſibi neq; uirtute neq; rebus geſtis eſſe comparandos. Et ſanè rex iſte uidetur omnes qui unquam regnaſſent, tum rebus bellicis, tum erga deos munificentia, tum uerò operibus à ſe in Aegypto conſtructis anteiſſe. Annos treis & triginta cum regnaſſet, ex optato uitam deficientibus oculis finiuit. Cuius uirtute haud facilè reperiatur dignum nomen. Vir magni animi, neq; ſolum ſacerdotibus, ſed uniuerſis Aegyptijs admirabilis: cum eadem animi magnitudine qua opera effecerat, & mortem oppetierit. Adeò autem diuturna eius gloria, ingensq; ad poſteros manauit, ut cum multis poſtea ſeculis Perſis Aegypti imperium tenentibus, Darius Xerxis pater uellet in Memphi ſuam ante Seſoſtris ſtatuam ponere, princeps ſacerdotum publicè contradiceret, aſſerens illum nondum Seſoſtris opera æquaſſe. Quod reſponſum haudquaquam ægrè ferens rex, ſed lætatus admodum libertate loquendi, ſe curaturum inquit, ut nihilo illius uirtute, ſi tantundem uiueret, eſſet inferior: hortatusq; eſt, ut ætatis eiuſdē conferret geſta: id uerum argumentum eſſe uirtutis.

Defuncto Seſoſtre, eius filius regnū capiens, aſſumpto patris nomine, nulla in re gloriam paternā eſt imitatus: ſed eodem quo pater caſu afflictatus eſt. oculis enim captus, ſiue propter communem patris naturam, ſiue (ut quidam fabulantur) propter impietatem erga Nilum, cuius curſum iaculatus eſt, coactus eſt ad deorum auxilium confugere, ac plurimo tempore uarijs peractis ſacris ad placanda numina, nulla ope adiutus eſt. Decimo pòſt anno reſponſo ei reddito, ut placato deo qui in Heliopoli coleretur, faciem mulieris inſpiceret, quæ nullum niſi proprium noſſet uirum, ab uxore propria incipiens, cum multas expertus eſſet, nullam reperit incorruptam, præter hortulani cuiuſdā: quam uiſu reſtituto uxorē cepit, reliquas omneis in uilla quadam uiuas combuſsit. Quem locum poſtea Aegyptij ſacram glebam uocitarunt. Deo autem Heliopolis gratias ſecūdum oraculum acceptum reddens, duos erexit unius lapidis obeliſcos, latitudinis octo altitudinis cubitorum centum. Poſt hunc plures reges nil memoria dignum geſſere. Tandem Amaſis quidam regnauit uiolentius quàm cęteri, permultos enim præter æquum pœna affecit, alios fortunis ſpoliauit: in omnes impotens ac ſuperbus. Tolerata eſt eius crudelitas, cum ulciſcendi locus non eſſet, quoad Actiſanes Aethiopum rex in Aegyptum contra eum deſcendit. Tunc odia occulta erupēre: & cum multi ab eo deſciuiſſent, rege capto Aegyptus in ditionem Aethiopum ceſsit. Actiſanes fortunam capti regni humaniter ferens, ſumma æquitate Aegyptijs imperauit. Latrocinia nouo more compeſcuit, ſontes neq; morte plectens, neq; linquens impunitos. Eorum iudicio conſtituto, reos omneis in unum cogens, miti ſententia damnauit, amputatis enim naribus, in ultima deſerti ire compulit, ibiq; urbem condidit, ab exciſis naſis Rhinoceram appellatam. Ea in Aegypti Arabiæq; finibus haud procul à mari ſita, omnibus uitæ commodis caret. Nam omnis uicina regio ſalſa eſt, intra urbis mœnia unicus eſt puteus, & is inutilis, utpote aqua amara guſtu. Hos autē in eo loco poſuit, ne ſuis moribus uicinas gētes inficerēt, neue eorū erga reliquos iniurię eſſent occultę: ſed ut tanq; in orā deſertā relegati, omni re egētes, cogēte neceſsitate ſibi uictū exquirerēt. Fiſsis itaq; calamis, quos ex uicinis agris collegerār, longa ſibi retia fecere: quibus iuxta littus per plura ſtadia diſpoſitis, ex captis coturnicib. (nā magnus earum numerus in littore ad capiendos piſces uerſat) uictū ſibi compararunt.

Amaſis Aegypti rex.

Actiſanes Aegyptirex.

Rhinocerarurbs.

De

DD SEPVLCHRIS PYRAMIDI-

busq; Aegypti, quæ inter ſeptem miracula annumerantur, & eorum conditoribus, Cap. II.

EO rege defuncto, Aegyptij regno ſibi uindicato, regẽ ex ſuis crearunt, Menidem nomine, quem nonnulli Marum cognominant, uirum minime bellis aptum. Is ſepulchrũ ſibi conſtruxit, quod Labyrinthus appellatur: rem mirandã profectò, non tantũ operis magnitudine, quantum arte ad imitandum difficili. Nam ingredientibus haud facilè regreſſus datur, niſi duce itineris experto. Ferunt quidam Dædalum cum in Aegyptum appuliſſet, admiratum huius operis artem, ſimilem in Creta regnanti Minoi conſtruxiſſe: in quo fabulantur extitiſſe Minotaurum: Sed Cretenſis Labyrinthus defecit, ſiue opera hominum, ſiue tempore corruptus: Aegyptius uerò uſq; ad noſtra tempora integer manet. Defuncto rege poſt quintum genus, cum Aegyptus rege careret, ex dignioribus quidam in regem aſſumptus eſt, *Proteus.* quem Aegyptij Cetem, Græci Proteum appellant, qui Iliaci belli tempore extitit. Hunc artium peritum fuiſſe tradunt, & in uarias ſe formas uertere ſolitũ: ut nunc animal, quandoq; arbor aut ignis, aut quid aliud uideretur. Quæ eadem & ſacerdotes de illo ſcribunt. Harum rerum cognitionem ex continuo aſtrologorum ac ſacerdotum uſu rex aſſecutus. Conſuetudo autem regibus tradita, Græcis anſam huiuſmodi tranſmutationes fingendi præbuit. Nam Aegyptijs mos erat regibus, aut leonis, aut tauri, aut draconis priorem partem in capite ferre, inſignia principatus. Quandoq; uerò arborem, aliquando ignem quandoq; redolentia ſupra caput unguenta: hæc tum ad decorẽ pertinebant, atq; ornatum: tum ſtuporem ac ſuperſtitionem quandam aſpicientibus inijciebant. Mortuo Proteo filius ſucceſsit, per omnem uitam uectigalibus, & ad cumulandum undiq; theſaurum intentus: uir puſilli animi, atq; auarus: ut qui neq; deorum muneribus, neq; ulli beneficentiæ uacarit: ita ut non rex, ſed ut diſpenſator bonus, pro uirtutis gloria plus auri argentiq; quàm præteriti reges omnes (quadringenta talentorum millia ea fuiſſe tradunt) reliquerit.

Poſt huius obitum ſeptem fuere reges, intantum ocio dediti ac uoluptati, ut ſacri libri nulla eorum geſta contineant hiſtoria digna, præter unius Nilei, *Nileus.* à quo fluuius ſortitus eſt nomen, cũ antea Aegyptus uocaretur. Hic cum plures foſſas, easq; opportunis feciſſet locis, & Nilum utilem admodum incolis reddidit, & nominis cauſam præbuit.

Octauus deinceps rex Chemmis Memphis annos regnauit quinquaginta: ædificauitq; trium pyramidem maximam, inter ſeptem præclariſsima opera annumeratam. Hæ uerſus Libyam ſpectant, longè à Memphi ſtadijs centum uiginti, à Nilo autem quinq; & quadraginta: quę & artificio & operis magnitudine mirabilem ſtuporem prębęrent aſpicientibus. Earum maxima qua- *Pyramis maxima.* tuor eſt laterum, quorum quodlibet ab inferiori parte iugera ſeptem continet. Altitudo amplius quàm ſex iugera tollit: latitudo quodlibet, deducta paulatim uſq; ad uerticem altitudine, continet cubitos ſexaginta quinque. Ex lapide duro, difficiliq; ad tractandum, ſed æternùm permanſuro ſtructura omnis conſtat. Nam fermè mille annis, ut aiunt quidam, ut alij tradunt, amplius tribus millibus quadringentis ad nos uſque ea moles integra permanſit. Ferunt eos lapides ex Arabia longo admodum itinere aduectos. Aggeribus autem fabricata eſt, nondum eo tempore inuentis machinis: opus certè mirabile, præſertim in terra undiq; arenoſa, ubi nulla neq; aggeris, neq; cæſi lapidis ſint ueſtigia: ut non ab hominibus, ſed à dijs tanta moles ſtructa uideatur. Conantur Aegyptij mira quędam de his fabulari, ex ſale & nitro aggeres eos factos, poſteaq; Nili incremẽto liquefactos abſq; hominũ labore penitus defeciſſe. Verùm id procul à uero abeſt. Nam & multitudine hominum agger

conſtru

constructus, & multitudine deletus est. Trecenta enim & saxaginta hominũ millia, ut aiunt, ad id opus deputata sunt: quod 20. fermè annis absoluerunt.

Cephus. Post huius regis obitum frater eius Cephus regnum cepit: regnauitq; annis sex & quinquaginta. Quidam non fratrem sed filium regnũ tenuisse asserunt, nomine Chabreum, quod similius uero uidetur: quoniam qui ei successit, imitatus superiorem regem, secundam pyramidẽ ædificauit, structura & arte priori similem, magnitudine imparem, utpote cuius singula in basi latera stadium comprehendant. Pecunia omnis ad opus prioris impensa: ut olera tantũ herbasq; (is enim cibus opificum fuit) ad mille & sexcenta talenta excessisse dicatur. Aliarum non extat sumptus. Illius aditus ab uno tantum latere patet. Verùm nullus ex ijs qui eas sibi pyramides in sepulchra condidere, rex in illis sepultus est. Nam partim nimij labores in operibus absumpti, partim crudelitas regum & insolentia ita populum compulere, ut eorum aut dissiparent corpora, aut eijcerent ex monumentis. Qua ex re domesticis mandarunt quidam, ut sua corpora in loco uili obscuroq; conderent, quo effugerent sęuitiam plebis.

Mycerinus. Hunc regem secutus est Mycerinus, quẽ nonnulli Cherinum uocant, prioris pyramidis authoris filius. Hic tertiam ab se incœptam minimè perfecit, præuentus morte. Erant singula latera in basi iugerum trium: murus usq; ad quintumdecimum cubitum, ex lapide nigro, Thebaico simili: reliqua pars ex eo lapide. quo & reliquæ pyramides, est constructa. Opus sanè tum magnitudine, tum artificio, tum uerò lapidum sumptu cæteris pyramidibus inferius. Scriptum erat in latere ad Boream uerso nomẽ authoris, Mycerinus. Hunc tradũt superiorum crudelitatem abominatum, uitam uixisse summa cum humanitate, & in subditos beneficentia, fecisseq; sedulo omnia quibus beneuolentiam omnium sibi cõpararet. Pecuniam contempsit, præbens etiam munera ijs qui iustè rectèq; iudicassent. Sunt & aliæ tres pyramides, quarum singula latera ad duo iugera protenduntur, uniuersum opus structura præter magnitudinẽ superioribus simili. Has dicunt à tribus regibus, quos retulimus, suis uxoribꝰ ædificatas: quæ traduntur alia Aegypti opera non solum mole ædificiorum atq; impensa exuperare, sed artificium excellentia: magisq; affirmãt admiranda esse architectorum ingenia, & artem, quàm regum sumptus. Hi enim propriis animi dotibus, illi alienis pecunijs laboribusq; tanta opera erexerunt. Verùm de harum pyramidum authoribus nil certi neq; apud incolas, neque apud scriptores constat. Quidam eos quos diximus reges, illas ædificasse, alij alios tradunt: ut maximæ asserunt Armeum extitisse conditorem, secundæ Amasim, tertiæ Massum, quam uolunt quidã Rhodopis pellicis sepulchrum fuisse: & id nonnullorũ principũ, qui eam amassent, cõmuni opera absolutũ.

Bocchorus. Regnum deinceps sumpsit Bocchorus, corpore quidem robusto ac ualido, ingenio uerò superiores excedens reges.

Sabaccus. Multis deinde exactis seculis regnuit Aegyptijs Sabaccus nomine, genere Aethiops, deorum cultu, liberalitateq; præ cæteris regicus excellens. Argumentum uirtutis eius uel maximum sit integritas, utilisq; in seruandis legibus animaduersio. Nam capite damnatos nequaquam mortis affecit pœna, sed opus facere uinctos compedibus per urbes coëgit: quæ res non paruo extitit uectigali, multas enim ex eo seruitio pecunias contraxit: eorum opera multos aggeres construxit: fossas uarijs locis opportunas fecit. Ita & pœnæ acerbitatem leniuit, & inutilem pœnæ asperitatem in magnum commodum uertit. Eius egregiam pietatem, & à principio uitæ institutionem, facilè quis ex uisione somnij perspiciat. Visus est ei Deus qui Thebis colitur, in somno dicere, regnum ipsius in Aegyptios neq; felix neque diuturnum fore, nisi sacerdotibus Aegypti omnibus occisis, per media ipsorum cadauera cum suis trãsiret. Hoc somnio sæpius oblato, omnes undiq; sacerdotes conuocauit: narratisq; quæ per somnium acceperat: Nolle se, inquit, in Aegypto manentem, alicui perniciem

ciem ſtruere: ſed malle purum, omniq; ſolutum ſcelere, ab Aegypto abſcedere ſe, fatisq; uitam reddere, quàm impia cæde inquinatum regno potiri Ita Aegyptijs regno tradito, in Aethiopiam redijt. Duobus itaq; annis Aegyptij absq; rege fuere, turbatis omnibus, cum etiam ad ciuilia bella peruentum eſſet. Duodecim igitur loco regis ex maioribus duces præficiuntur, quibus omnis regni cura permiſſa eſt. Conuenientes hi in Memphi, communi conſilio imperium exercebant. Cum uno animo concordiq; quindecim annis ut rex adminiſtraſſent, decreuere ut ſibi commune ſepulchrum ædificaretur: ut quemadmodũ in uita uno conſenſu ac pari honore Aegyptum gubernaſſent, ita & poſt obitum communis eſſet omnium unius ſepulchri gloria. Conati ſunt in ea re omnia ſuperiorũ regum opera excedere Electa ad id iuxta paludem Libyę aqua, quæ in Myridem deſcendit, ex pulcherrimis lapidibus ſepulchrum ædificarunt, quadratum, quaquauerſis ſtadij unius, ſculptura atq; artificum opere nihilo iam antea factis cedens. Ingredientibus illius ambitum domus aderat cõlumnis circumfulta, quatuor ad latus quoq; columnis poſitis. Et huius tecti contignatio unius erat lapidis, ſculpta præſepibus, uariisq; picturis ornata. Erant ibi ſummo artificio depicta Aegypti regum, templorum, ſacrorumq; monumenta. Tanto autem ſumptu, tanta magnificentia ea moles ab his regibus excitata eſt, ut ſi ante eorum diſſenſionẽ fuiſſet abſoluta, cætera ſepulchra excellentia operum ſuperaſſet. Verùm cum annis quindecim ſimul imperium tenuiſſent, regnum ad unicum redactum eſt, hac de cauſa. Pſammiticus Saites, unus ex duodecim, cui maritima ora obuenerat, tributo emporijs omnibus, præſertim Phœnicibus Græciſq; impoſito, magnaq; ui pecuniæ cõtracta, amicitiam plurimarum gentium principumq; ſibi liberalitate comparauit. Huius rei inuidia moti reliqui, bellũ ei intulerunt. Quidã ex antiquis ſcriptoribus fabulantur, reſponſum imperantibus redditum, qui ex illis primus æream phialam Deo qui erat in Memphi, dono tuliſſet, eum ſolum rerum in Aegypto potiturum. Pſammiticum, cum extuliſſet ſacerdotum quiſpiam è templo phialas aureas undecim, elegantiſsimã à ſe electam deo obtuliſſe. Quod reſciſcentes cęteri, cũ nollent occidere, relegaſſe illũ perhibentur in paludes iuxta mare ſitas, ſiue ob cauſam quã diximus, ſiue inuidia moti At Pſammiticus ex Arabia Caria, Ionia, cõducto milite, acie illos prope Memphim ſuperauit Alij reges partim cecidere in bello, partim fugientes in Libyã ceſſere regno. Sũpto imperio Pſammiticus ueſtibulũ orientẽ uerſus deo in Mẽphi conſtruxit. Circũ templum pro colũnis coloſſes duodenũ cubitorũ poſuit. Militibus mercede conductis, præter ſtipendiũ dona largè diſtribuens, cæteris agros ſorte diuiſit paulo ſupra Peluſij oſtia: quos multis pòſt annis Amaſis rex ad Memphim traduxit. Rex propter operã à mercenarijs militibus nauatã, poſtmodũ externo militi plurimũ fiſus, multũ illorũ præſidio uſus eſt. Cũ in Syriã exercitũ duceret, præ cęteris honore mercenarijs impẽſo, ſtatuit eos in dextra, Aegyptios à ſiniſtra phalangis parte: qua cõtumelia irritati Aegyptij, ad ducẽta millia eorũ ab rege deſciſcẽtes, Aethiopiã uerſus profecti ſunt, nouas ſedes ſibi uendicaturi. Rex ad eos duces primũ miſit, eam ignominiã deprecaturos. Ipſe quoq; cũ hi nihil profeciſſent, nauibus proſecutus eſt Cũ ipſos iuxta Nilũ proficiſcentes, iamq; Aegyti mõtes trãſcendentes reperiſſet, rogabat ut animũ mutarẽt, utq; templorũ, patriæ, uxorum ac filiorum in mentẽ ueniret. At hi omnes una uoce clamore ſublato, haſtisq; ſcuta percutientes reſpondere, quòd armorũ potentes eſſent, facilè ſe patriam reperturos. Oſtenſis uerò ſublata ueſte genitalibus, nec uxores nec filios, dũ eis uti poſſent, defuturos. Hoc dato reſpoſo, deſpicientes quæ alijs maxima eſſe uiderentur, in Aethiopiæ parte fertili ſortitis inter ſe affatim agris, conſedere Pſammiticus eorum diſceſſu haud parum dolens, ad curam regni conuerſus, & ueſtigalia diſpoſuit, & cum Athenienſibus quibuſdamq; alijs Græcis ſocietatem iunxit. Erga externos qui in Aegyptũ accederent

Duodecemuiri Aegyptij.

Pſammiticus.

Digitized by Google

cederent, summa beneficentia utebatur. Cum Græcos plurimum diligeret, filios disciplinis Græcis erudijt. Primus Aegyptiorum regum cęteras nationes ad importanda quæ apud se erant, allexit, securitate singulis adeuntibus præbita. Apud superiores enim reges nulli externi ad Aegyptum nauigabant, cũ partim occiderentur, partim adigerentur in seruitutem. Impietas Busiridis tẽpore apud Aegyptios aduersus exteros adhibita, Grȩcis causam prębuit, licet minimè uera, sed multa contractam crudelitate, scribendi quæ de eo in fabulis feruntur.

Apries. Post Psammiticum regnauit quarta exinde progenies Apries, annos duos & uiginti. Hic aduersus Cyprum ac Phœniciam terra mariq; bello moto, Sidonem ui captam cum diruisset, reliquis Phœniciæ urbibus subactis, classe Cyprios ac Phœnices superauit: spoliisq; hostium compluribus captis, in Aegyptum redijt. Misso deinde contra Byrenen & Barcen exercitu, magnaq; ex parte deuictis, reliquos ab se alienauit. Existimantes enim ipsum in eorũ perniciem comparasse exercitum, quò securius imperaret Aegyptijs, desciuerũt.

Amasis. Ad hos compescendos destinatus Amasis Aegyptius, uir insignis, mandatorum quæ ad concordiam spectabant oblitus, cum illos in regem incitasset, conspiratione facta, rex creatur: paulòq; pòst cum multi à rege desciscerent, coactus est ad mercenariorũ (ij ad triginta millia erant) opem confugere. Prælio circa Mariam pagum commisso, Aegyptiorum res superior fuit. Itaque captus Apries, strangulatusq; interijt. Amasis suscepto imperio, conuersusq; ad regni curam, iustè imperauit, magna cum laude multas Cypriorũ urbes euertit, multaq; donis insignibus deũm tẽpla exornauit. Cũ regnasset annis quinque & quinquaginta, mortem obijt: quo tempore Cambyses Persarũ rex Aegyptum armis cepit, circa tertium annum Olympiadis tertiæ & sexagesimæ: qua uictor in stadio fuit Parmenides Camerineus.

DE LEGIBVS AC IVDICIIS Aegyptiorum. Cap. III.

REcensitis uetustorum tempòrum usq; Amasim Aegypti rebus, nunc admiranda quædam, & quæ prosint legentibus, de moribus eorũ sunt scribenda. Multa enim uetera Aegyptiorum acta non solum ab indigenis æstimãtur magni, sed & apud Græcos quoq; non parum admirationis habent. Itaq; qui plurimum doctrina excelluerunt, in Aegyptum transierunt, ut & lege eorum & studia cognitione digna perciperent. Quamuis enim scirent Aegypti aditum externis difficilem, tamen omni studio olim illuc accedere appetiuerunt: in quibus antiquissimi extitere Orpheus, poẽtaq; Homerus: deinde posteri nonnulli, Samius Pythagoras, ac legumlator Solon. Asserunt Aegyptij literas, astrorum cursus, geometriam, artesq; plurimas ab se fuisse repertas: optimas insuper ab se institutas leges. Quorum maximũ ferunt esse argumentum, annis amplius tribus millibus & septingentis indigetes reges Aegypto imperasse, eamq; regionem cæterarum orbis esse felicissimam: quę nullo potuissent pacto fieri, nisi optimis moribus ac legibus uixissent, eruditiq; omni doctrinarum genere fuissent. Verùm nos ijs quæ Herodotus alijq; nonnulli Aegyptiorum gesta narrantes, præter ueri opinionem multa uoluptatis gratia fingentes tradunt, prætermissis, sacerdotum diligẽter à nobis scrutatos libros sequemur. Primùm, Aegyptij reges uitam, non aliorum regnantium, quibus uoluntas pro lege est, traducebant licentia, sed legũ institutа in cogendis pecunijs, quotidianoq; uictu, sequebantur. Eorum cultui obsequioq; nullus deputatus erat neq; emptitius, neq; domi genitus seruus, sed nobiliũ sacerdotũ filij, tum ultra uiginti annos nati, tũ doctrina præ cæteris eruditi: ut horũ corporis ministrorum die noctuq; astantium conspectu motus rex, nil turpe committeret.

Aegyptiorum regum mores.

Digitized by Google

committeret. Rarò enim potes rerum mali euadunt, ubi desunt suarum cupiditatum ministri. Institutæ erant diei noctisq; horæ, quibus regi lege permissa agere fas erat. Mane surgentem regem primùm epistolas omneis missas capere oportebat: ut cognitis ijs quæ sibi agenda essent, responso dato, singula in tempore exq; ordine rectè agerentur. His actis, cum in uirorum excellentiũ cœtu lauisset corpus, uestem præclaram indutus sacra dijs faciebat. Mos erat sacerdotũ, principi iuxta aram hostijs deductis, astante rege, magna uoce audiente populo ualetudinem prosperam, omniaq; bona precari regi. iustitiam in subditos colenti. Narrare insuper particulatim regis uirtutes, in deos pietatem ac religionem, in homines humanitatem seruantis: tum illum continentem dicere, iustum, magniq; animi, ueracem, liberalem, omneisq; frenantem cupiditates: pœnas insuper mitiores quàm postularent errantis crimina exigentem, reddentẽ uerò gratiam meritis ampliorẽ. Multa his similia, postquã orauerat ille, tandem execrationẽ in malos exequebatur. Tum regem culpa purgans, omne crimẽ in ministros qui regi iniqua suaderent, conijciebat. His actis sacerdos & regem ad felicem dijsq; gratam uitã hortabatur, & simul ad bonos mores, agendumq; non quæ suaderent mali, sed quæ ad laudem & uir tutem maximè pertinerent. Demum cum rex tauro dijs sacra fecisset, sacerdos quædam ex libris sacris clarissimorũ uirorum consilia actaq; proferebat, quibus rex monitus, imperio piè ac iustè illorum exemplo uteretur: Non autem pecunijs uacandi, iudicandiq; solum, legibus antiquis, sed deambulandi quo que, lauandiq;, & cum uxore cubandi, omnisq; degendæ uite tempus erat lege præstitutum. Cibo uescebantur simplici, ut quorum mense nihil præter uitulum & anserem inferretur. Vini potandi certa statuta erat mensura, qua neque farciri uenter, neq; inebriari possent. Denicq; ipsorũ uita ea tenebatur modestia, ut non à legislatore; sed à peritissimo medico ad seruandam sanitatem composita uideretur: Mirabile uidetur Aegypti reges non ex uoluntate, sed ex lege uitam priuatam agere. Sed multo est mirabilius, illis neque iudicandi, neq; pecuniam congregandi, nêque puniendi quenquàm per superbiam, aut iram, aut aliam iniustam ob causam; licentiam permissam. Sed ueluti priuati tenebantẽ legibus, neq; id ægrè ferebant, existimantes parendo legibus se beatos fore. Nam ab ijs qui suis indulgerent cupiditatibus; multa censebant fieri quibus damna periculaq; subirent. Scientes enim sæpius se peccare, tamẽ aut amore aut odio aut alio animi morbo uicti; nihilominus aberrant. Qui uerò sapientia consilioq; uitam instituunt, in paucis offeriunt. Hac usi erga subditos iustitia reges, omnium beneuolentiam adeò assecuti sunt, ut non solum sacerdotibus, sed singulis Aegyptijs maior regis quàm uxorum filiorumq; aut aliorum principũ salutis inesset cura. Etenim plurimi regum quos retulimus, ciuiles mores secuti, acta feliciter uita mortem obierunt, quoad ea legum disciplina permansit. Nationibus præterea uarijs subactis, multas possedere pecunias, regiones ædificijs operibusq; ingentibus, urbes ampliſsimis donis sumptuosisq; decorantes. Sed ea quæ post obitum Aegyptijs suis regibus præbuerunt, magnam, populi erga principes beneuolentiam monstrant. Id honor mortuis impensus ostendit. Nam cum quis regum decedit è uita, Aegyptij omnes mortem communi mœstitia lugent, uestes lacerant, templis clausis forum non frequentant, festa solennia non agunt, dies septuagintaduos luto deturpantes capita, ac sindone subtus mammas cincti, unà uiri mulieresq; ducenti fermè aut trecenti circumambulant bis in die, nouantes luctum, atq; ad numerum cum cantu uirtutes regis commemorantes. Cibis animantium, coctisq;, ac uino, omniq; mensæ apparatu abstinent. Non lauacris, non unguentis, non stratis lectis, non uenereis utuntur: sed tanquàm defuncto filio, per eos dies mœrentes lugent. Hoc tempore quæ ad pompam funeris spectant præparatis, postrema die corpus in arcà conditum ante sepulchri aditum po-

Aegyptiorum regum epulatura.

nunt. Ibi breuiarium in uita ab rege gestorum de more recitant: uolentiq; facultas datur defunctũ accusandi. Adsitant sacerdotes, mortui recte facta laudantes. populus, is permagnus est, qui exequias circunstat, applaudit ueris laudibus: in reliquis magno reclamat tumultu. quo accidit, ut plures reges repugnante multitudine solito caruerint sepulchri honore, ac magnificentia. Is timor coegit Aegypti reges iuste uiuere, ueritos futuram post mortem plebis iram, atq; odium sempiternum. Antiquorum regum uiuendi mos hic maxime fuit. Aegypto omni in plures partes, quarum quælibet Graeco uerbo νόμος appellabatur, diuisa, unicuiq; prætor aderat, qui omnium haberet curam. Aegypti uectigalibus trifariam partitis, primam portionem percipit collegiũ sacerdotũ, magna apud incolas authoritate, tum propter deorum curã, tum propter doctrinam, qua multos erudiunt. Hanc partem tum ad sacrificiorum ministeria, tum ad priuatæ uitæ commoda impartiunt. Neq; enim deorũ cultum omittendum putant, neq; publici consilij utilitatisq; ministris æquum censent uitę commoda deesse. Adsunt enim grauibus in rebus hi semper consilio atq; ope regibus, tum astrorum peritia, tum ex sacrificijs futura prędicentes. Ex libris præterea sacris priorum gesta referunt, quibus reges in agendis noscant quæ sint profutura. Non enim, quemadmodum apud Græcos, unus homo, aut unica mulier sacris præest, sed plures in cultu deorũ honoreq; uersantur, qui eandem sacrorum curam filijs tradunt. Hi omnes immunes sunt, secundumq; post reges honoris dignitatisq; locum tenent. Altera portio ad reges peruenit: quam & ad bella, & ad uitę cultum, tum ad liberalitatem erga strenuos uiros pro meritis impendunt. Qua ex re fit ut populares nullo grauentur tributo. Tertiam percipiunt milites, & qui belli sunt instituti ministerio: ut hoc stipendio accepto paratiorem habeant animum ad bellorum pericula obeunda. Iniquum enim foret, ad tuendam communem salutem intentos, nulla ex ea pro qua pugnarent patria, commoda percipere. Ea uerò præcipua utilitas uidetur, quòd mercede laborum impensa cum fiant opulentiores, facilius gignendæ proli operam dant. Quo fit ut referta multitudine hominum patria, nequaquam externo milite egeat. Hoc militandi ordine à progenitoribus susceptо, parentum uirtutem à pueritia imitati, bellicisq; exercitationibus, milites egregij euadunt. Est insuper eorum politia in tria hominum genera instituta, agricolarum, pastorum, opificum. Agricolæ parua quadam mercede à sacerdotibus regeq; aut militibus agros mercati, per omnem ætatem ab ipsa pueritia rei rusticæ sine intermissione uacant. Quo fit, ut agricultura cæteris tum ob doctrinam à parentibus perceptam, tum ob continuum usum præstent. Norunt enim præ cæteris diligenter agrorum naturam, rigandi, serendiq; ac metendi tempora, & fructuum seruandorum commoditates, tum parentum obseruatione, tum sua diligentia cognita. Eodem modo & pastores cura atq; arte regendi pecoris à patribus accepta, semper in eo gubernando ætatem agunt. Multum eis conferunt quæ à progenitoribus de pecorum cultu ac pascuis audierunt, à nonnullis etiam quædam suo studio adinuenta. Nam qui aues & anseres nutriunt, præter earum quæ apud alios homines habentur, procreandi naturam, adeò illis indulgent, ut in numerum dictu mirabilem auium euadant. Non enim ouis incubant aues, sed ipsi ingenio & naturali arte ex ouis præter cæterorum consuetudinem educunt fœtus. Artes quoque apud Aegyptios admodum excultas uidemus, & ad summum perductas. Nam soli Aegyptij opifices omissa rerum publicarum cura, nullum nisi aut legibus permissum, aut à patribus traditum opus exercent: ut neque eos docentis inuidia, neque ciuile odium, neque aliud quid ab instituto impediat exercitio. Alijs in locis licet artificibus relicto priori opificio cæteris se dedere, & hos cultui agrorum, hos mercaturæ, alios pluribus artibus

Antiquorũ Aegypti regum mores.

Aegyptiorum ordines tres.

Digitized by Google

bus operam præbere. quidam in ciuitatibus quæ à populo reguntur, ad conciones concurrunt, in perniciem ciuitatis precio corrupti. Apud Aegyptios si quis opifex ad rempub. accedat, aut plures exerceat artes, magna multatur pœna. Hanc antiquam tum reipub. tum priuatæ institutionem à patribus traditam, ueteres Aegyptij habebant. Iudicia uerò non uulgari cum diligentia fiebant. existimabant enim sententiarũ lationes maximi esse ad cõmunem uitam momenti in utranque partem. Nam punire nocentes, auxilium ferre oppressis, optimam ad prohibenda mala facinora uiam putant. Pœnam uerò delicti aut pecunia aut gratia tolli, existimabant confusionem uitæ communis fore. Quamobrem ex urbibus clarioribus, ut Heliopoli, Memphi, Thebis, uiros optimos eligebant, quos iudicijs præficerent: qui iudicum consessus neque Athenarum Areopagitis, neque Lacedæmoniorum senatui cedere uidebatur. Postquam hi conuenerant triginta numero, inter se eligebant optimum uirum, quem iudicij principem constituebant: in locum cuius ciuitas alium iudicem substituebat. His omnibus uictus, sed principi opulentior, à rege dabatur. Is aurea catena signum uarijs ornatum lapidibus à collo suspensum, quod appellabant ueritatem, gestabat. Cœptis iudicijs, ac signo ueritatis à principe iudicum proposito, omnibusq; legibus, quæ octo libris continebantur, in medio eorum constitutis, mos erat accusatorem scribere ea in quibus alium accusabat, modumq; patratæ iniuriæ, aut damni facti, quantique eam æstimaret. Reo autem dabatur tempus rescribendi ad singula, & aut se id non fecisse, aut rectè fecisse purgandi, aut iniuriam uel damnum minoris æstimandi. Rursus accusatori reoq; inuicem respondendi locus erat. Ita bis auditis litigatoribus, cum iudices de controuersia quæsissent, princeps signo ueritatis in partem ueriorem uerso, sententiam ferebat. Hic mos iudicio rum apud Aegyptios erat, existimantes accusantium excusantiumq; altercatione & scriptis ueritatem maximè elici posse. Sanè oratorum ars, hypocritarum fraudes, lachrymæ periclitantium, multos à recto ueroque iudicio auerterunt. Videre quidem licet aut errore, aut affectione aliqua, aut misericordia, aut oratione dicentis sæpius reos fuisse à iudicibus absolutos. Verùm si aduersantium scripta penitus intelligantur, existimarunt iudicari rectius, ueluti nota ueritate, posse: cum neque ingenio, neque astutia, neque mendacio, neque audacia, neque arte iudicia peruerterentur, sed cuique esset commune ius: tum quia tempus dabatur accusatori reoque ad disceptandum, tum quia iudices ex eorum responsis elicerent ueri iudicij modum. Quoniam de legum institutione mentio incidit, haud erit alienum ab instituta historia antiquas Aegyptiorum leges referre: quò palàm sit, quantum cæteris præstent & rerum ordine, & utilitate. Primùm periuri capite multabantur, tanquam qui duplici tenerentur scelere, ut qui & pietatem in deos uiolarent, & fidem inter homines tollerent, maximum uinculum societatis humanæ. Si quis iter faciens, aut hominem à latronibus cædi comperiret, aut quamlibet iniuriam perpeti, neque subueniret auxilio si posset, morte damnandus erat. Si auxilium ferre non posset, denunciare latrones debebat, & iniuriam accusatione persequi. qui ea negligeret, plagis ad certum numerum plectebatur, triduoq; carebat cibo. Falsò quempiam accusans, si postmodum ad iudicium delatus foret, pœnam calumniatoribus statutam subibat. Cogebantur Aegyptij omnes scripta sua nomina ad præsides regionum, & simul quo exercitio uiuerent, deferre: qua in re si quis mentiretur, aut si iniusto uiueret quæstu, in mortis pœnam incidebat. Dicitur hanc eandem legem à Solone, cum ad Aegyptios penetrasset, ad Athenienses traductam. Si quis sponte aut liberum aut seruum occidisset, morte damnari leges iubebant, quæ non fortunæ conditionem, sed consilium facti pendentes, homines à sceleribus deterrebant: & simul uindicata serui morte, reddebantur liberi securiores. Patribus

De Aegyptiorum legib. antiquis.

Digitized by Google

qui filios occiderent, non erat pœna mortis indicta, sed tribus diebus noctibusq; continuis edictum, ut circa defuncti corpus assisterent, publica etiam custodia astante. Non enim iustum putabant, eum priuari uita, qui uitæ filijs author fuisset: sed potius cõtinuo dolore, factiq; pœnitentia affligi, quò cæteri à simili facto auerterentur. Patricidis exquisitam imposuerunt pœnam. Nam articulatim præacutis calamis cæsos, iubebant uiuos supra spinarum aceruum comburi: maximum inter mortales iudicantes scelus, ei mortem per uim inferre, à quo uitam accepisset. Mulierum morti destinatarum, si prægnantes essent, partus expectabatur. quam legem multi Græcorum acceperunt, existimantes penitus iniquum esse, eum qui nihil commisisset, unà cum facinoroso pœnam pati: aut duos plecti, cum unus deliquisset: cumq; eo qui sponte peccasset, criminis uacuum puniri. Insuper cum sola peccasset mater, minime æquum censebant, filium patri matriq; communem, luere maternam pœnam. Etenim sæpe repertum est, iniquos iudices morte dignos liberasse, damnasse insontes. In bellis uerò qui aut ordinem reliquissent, aut non paruissent ducibus, non plectebantur morte, sed maxima omnium ignominia: qua postmodum uirtute & rectè facto deleta, ad priorem statum redibant. Ea lex & homines assuefaciebat ut id dedecus, pessimum malum, morteq; ipsa grauius censerent: & simul admonebat, mortuos nil iam uitæ mortalium prodesse: ignominia uerò affectos, plurimorum bonorum honoris desiderio cautos futuros. His qui secreta hostibus reuelassent, linguam lex iubebat abscindi. Et qui monetam circumcideret, aut adulterinam cuderet, aut pondus uel signa immutaret, aut falsis literis inscriberet, aut de scripto demeret, aut falsas syngraphas afferret, ambæ amputabantur manus: ut quæ corporis pars peccasset, per uniuersam uitam lueret pœnam: cæteri quoque illorum calamitate moniti, à simili scelere abstinerent. Asperæ etiam circa mulierum delicta pœnæ statutæ erant. Nam ei qui mulierem liberam uiolasset, uirilia execabantur, quoniam uno crimine tria haud parua scelera complexus esset, iniuriam, corruptelam, & liberorum confusionem. Si quis sine ui adulterauerat uirgis cædebatur ad mille plagas, mulier naso mutilabatur. Existimabant enim mulierem sese ad illicitam incontinentiam exornantem oportere ea parte mutilari, qua maximè facies exornatur. Legum quæ ad hominum commercia pertinent, Bocchoridem latorem scribunt fuisse. Hæmandant creditis absque scriptura mutuò pecunijs, si negarentur, stari debitoris iuramento, ut iusiurandum ueluti religiosam rem magni æstimarent. Nam cum certum esset, sæpius iuranti abrogatum iri fidem, fore ut quiuis magni duceret, ne boni uiri nomen amittatur, rarò ad iuramentum descendere. Legis insuper lator omnem fidem in uirtute constituens, bonis moribus iudicauit assuefieri homines ad probitatem, ne indigni fide uiderentur, debere. Iniquum etiam putauit, eis quibus absque iureiurando credita pecunia esset, de re sua iurantibus non præstari fidem. Fœnus quod ex scripto contrahebatur, prohibebat ultra contracti mutui duplum exigi. Solutio ex bonis debitoris solum fiebat: corpus non poterat addici creditori. Putabat enim, oportere bona tantum subdita esse debitis: corpora: quorum opera & bello & pace uterentur, ciuitatibus addicta esse. Non enim æquum uidebatur, milites qui pro patriæ salute pericula subirent, pro usuris in carcerem duci, aut ob unius auaritiam in periculum agi patriæ salutem. Hanc quoque legem uidetur Solon ad Athenienses transtulisse, quam Sisachtiam appellauit, decernens ne ob usuras ciuium corpora necterentur. Haud iniuria queruntur quidam de nonnullis Græcis legumlatoribus, qui arma, aut aratrum, aut aliud quiduis operi necessarium prohibeant ob fœnus addici creditori: corpora uerò quæ his utuntur, tradi permittant. Lex præterea priuatim de furibus apud solos Aegyptios hæc erat. Iubebat eos qui furari uolebant, nomen suum apud principem furum

scribere,

Digitized by Google

ſcribere,atq; eueſtigio furtum ad eum deferre. Similiter quibus res furto erepta erat, apud eundem rei ſublatæ tempus diem & horam ſcribere tenebantur. Hoc modo facilè inuento furto,qui rem amiſiſſet,quarta multabatur parte, quæ daretur furi. Satius lator eſſe legis duxit, cum impoſsibile eſſet furta prohiberi, potius alicuius portionis quàm totius rei amiſſæ homines iacturam pati. Nuptiarum non idem apud Aegyptios mos eſt. Sacerdotibus unam tantum uxorem ducere licet,reliqui pro uoluntate & facultatibus plures habent. Quam legem conferre exiſtimant propter hominum multitudinem,& ad felicitatem, & ad potentiam ciuitatum. Nullus ex eis, ne ex ſerua quidem empta genitus,ſpurius habetur. Solum enim patrem exiſtimant generis authorem: matrem & nutrimentum & locum infanti præbere. Arbores uerò fructum ferentes,præter Græcorum morem appellant mares:fœminas, quæ adiuuant maturitatem. Natos adeò parua educant faciliq́ue impenſa,ut uix credi poſsit. Nam tum ſcirporum, tum aliis radicibus, quas ſub cineribus coquunt,cum caulibus paluſtribus,quas partim coctas, partim aſſas igni,partim crudas pro cibo præbent,liberos nutriunt. diſcalceati nudiq; maiori ex parte ob patriæ temperiem,uitam ducunt. Omnis ſumptus in pueros quouſque ad ętatem perueniant,à parentibus impenſus,non excedit drachmas uiginti: Quà ex cauſa contingit Aegyptum gentes cæteras hominum numero excedere, pluraq; in ea magnifica eſſe opera effecta. Erudiunt ſacerdotes filios & literis quæ appellantur ſacræ, & aliis quæ ad communem ſpectant doctrinam,ut plurimum Geometrię Arithmeticæq; ſtudio interiti. Fluuius enim qui ſingulis annis propter inundationem uarias agrorum formas ſuperinducit,magnas contentiones inter uicinos de finibus agrorum excitat quæ abſq; Geometriæ adminiculo haud facilè componi poſſent. Arithmetica uerò & uitæ domeſticæ eſt utilis; & ad Geometriam atq; Aſtrologiam maximè confert. Accuratè uerò & ab aliis quibuſdam; & ab Aegyptiis traduntur ordo,& aſtrorum motus,eorumq; deſcriptio,res multis antea ſeculis ſummo ſtudio obſeruata. Planetarum inſuper motus, coniunctiones, epicyclos, quas etiam uires circa animantium generationem, quæue aut bona aut mala importarent hominibus,diligenter ſcrutati ſunt:ſępius quoq;,quò melius occurri futuris poſſet, ſterilitatem, præterea fructuum ubertatem, morbos tum hominibus tum pecoribus imminentes,terræ motum, atque inundationum tempora,cometarumq; ortus prędicebant. Multa etiam reliquis cognitu difficillima,diutina obſeruatio ne nota ſignificabant. Aſſerunt etiam in Babylonia Chaldæos Aegyptiorum colonos, Aſtrologiæ, ut qui eam ab Aegyptiorum ſacerdotibus acceperint,peritos eſſe. Reliqua Aegyptiorum multitudo à pueris ex patre aut cognatis diſcunt, ut dictum eſt, exercitia uitæ. Literas paululum docent non omnes, ſed artificio dediti. Palæſtræ aut muſicæ non uacant: exiſtimantes quotidianum illius exercitium iunioribus non ſanitatem allaturum eſſe,ſed breue robur, & omnino periculoſum. Muſicam non tolum inutilem,ſed & noxiam ducunt, tanquam uirorũ animos effœminantem. Morbos uel ieiunio curant,uel uomitu:idq; aut quotidie,aut tribus diebus aut quatuor interiectis. Aſſerunt enim, ex ciborum ſuperfluitate omnes creari morbos. Eam ergo ad ualetudinem curam eſſe optimam,quæ morborum principia auferat. In militiam aut peregrinationem profecti,nulla impenſa mercede curantur. Medici enim ex publico uictum ſumunt. Aegros ſecundum legem curant, ab antiquis medicis comprobatisq́ue ſcriptoribus traditam. Si quis normam ſacri libri ſecutus infirmum ſanare nequiuerit,omni caret crimine. Si præter ea quæ libris continentur, illum curauerit, morte punitur. Credidit enim legislator,ea medendi cura, quæ plurimo tempore ab optimis medicis obſeruata profectaq; ſit,haud facilè meliorem reperiri poſſe.

Digitized by Google

DE ANIMALIBVS DIIS APVD Aegyptios ſacris, eorumq; cultu. Cap. IIII.

ANimantia diis apud Aegyptios ſacra haud immeritò præter fidem uidetur, quanto honore habeantur, credere. Colunt enim animantia quædam præter modum, non ſolum uiua, ſed etiam mortua: ſicut Feles, Ichneumonas, Canes, Accipitres, Ibides, Lupos, Crocodilos, & eiuſmodi plura. Quorum cauſas reddere, ſi prius pauca de his diſſeruerimus, enitemur. Primùm, ſingulis animantibus quæ colunt, ſeparatim quampiam regionem ſacrant, quæ ſatis ſit ad eorum curam ac uictum. Faciunt etiam diis quibuſdam uota Aegyptij pro pueris, qui de morbo euaſerint: radentesq; capillos, ac in auro argentoue ponentes, dant munus Magis. Qui eiuſmodi animalium curam habent, alij carnes inciſas accipitribus uolantibus proijciunt, magna uoce donec carnes capiant appellantes. In cibum uerò felis, aciehneumonis, blandientes illis, ac allicientes, panem in lacte ponunt, aut nutriunt piſcibus Nili. Eodem pacto & animalibus cæteris opportunum cibum præbent. Non ſolum uerò horum cultum palàm profiteri non erubeſcunt, ſed tanquam in honoribus deorum effuſi, id laudi ſibi & decori ducunt. Cumq; cum ſignis illorũ proprijs urbes ac uaria loca circumeant, procul oſtentantes quæ obſeruant animalia, ea more ſupplicum ſinguli uenerantur. Cum aliquod eorum moritur, ſindone contectum, cum ululatu pectus percutientes, ſale liniunt, ac cedri liquore, unguentisq; odoriferis, quò diutius ſeruetur corpus unctum, in ſacris locis ſepeliunt. Si quis quod horum ſponte animalium occiderit, morte damnatur, æluro & ibide exceptis: quos ſponte an ſecus occiderit, interficitur, accurrente turba, & abſq; iudicio hominem uarijs ſupplicijs affectum interficiente. Quo timore, qui mortuos conſpexerit, procul aſtans lamentatur, teſtificans animal abſq; ſua culpa mortuum eſſe. Adeò autem mentes hominum ea ſuperſtitio peruaſit, adeoq; infixus animis horum eſt cultus, ut quo tempore Ptolemæus rex à Romanis ſocius atque amicus dictus eſt, applaudentibus Aegyptijs, Italosque ad ſe uenientes ſummo ſtudio colentibus, maximeq; annitentibus ne quam diſſenſionum aut belli cauſam præberent, tamen cum quidam Romanus felem occidiſſet, ad domum eis concurſu plebis facto, neque à regijs ad id miſsis principibus, neque Romanorum timore à pœna hominis abſterreri potuerint, quamuis non ſponte beſtiam occidiſſet. Quam rem non auditu percepimus, ſed uiſu: cum eo tempore in Aegyptum nauigaſſemus. Videntur hæc forſan indigna fide nonnullis, & fabulis quàm uero ſimiliora. Sed indigniora multò uideri debent quæ ſequuntur. Premente aliquando Aegyptios fame, adeò ut plures ab humana carne ob inopiam cibi non abſtinerent, animalia ſacra omnino intacta reliquere. Sicubi uerò canis domi mortuus repertus eſſet, ſinguli eius domus totum corpus facta lamentatione radunt. Hoc quoque eſt mirabilius. Sicubi uinum, frumentumue, aut aliud quid uictui accommodatum, ubi ſimile animal expirauit, inuentum eſſet, non amplius illis utebantur. Eodemq; luctu etiam ad alia loca profecti, æluros & accipitres mortuos in Aegyptum deficiente perſæpe uiatico deferebant. Quamuis etiam facile ſit, quomodo apud Memphim Apis, apud Heliopolim Mneuis, apud Midetam hircus, crocodilus apud Myridem paludem, leo apud Leontem urbem, multaq; alia uariè colantur, referre, tamen difficile eſt ea apud huiuſmodi rerum inſcios credi. Nutriuntur hæc animalia ſumma cura atque impenſa in templorum ambitu à uiris haudquaquam contemnendis: quæ ſimilagine, & alica, uarijsq; epulis lacte conditis cibant. Anſeres inſuper tum elixos, tum aſſos apponunt quotidie. His qui

qui crudâ edunt, aues captas præbent. Denique eas omnes magna sustentant cura ac sumptu. Lauant insuper aqua calida, unguentisq; optimis, odoriferisque: lectos quoque illis sumptuosos sternunt, atque ornatos. Si quod ex eis infirma natura nascitur, diligenter curant: præterea fœmellas cuique generi animalium præparant speciosas; quas appellant pellices. Inq; his nutriendis plurimum impensæ atque operæ ponunt. Eorum mortem æquè ac filiorum lugent, sepeliuntq; sumptuosius quàm eorum facultas ferat. Post Alexandri obitum, cum Ptolemæus Lagus Aegyptum teneret, Api in Memphi ex senecta mortuo, qui illius nutriendi curam ceperat, pecuniam quæ in eius sumptū data erat, permagnam, ac insuper quinquaginta talenta argenti, mutuò à Ptolemæo sumpta in eius sepulturam impendit. Nostra quoque ætate quidam qui ea animalia nutrierant, in illorum sepulchra haud minus centum talentis contulere. Addemus & his, quæ circa sacri tauri, quem uocant Apim, curam fieri percepimus. Eo mortuo, magnificeq; sepulto, quærunt ad id delecti sacerdotes uitulum priori persimilem: inuento, populus luctum finit. Sacerdotes quibus ea incumbit solicitudo, primùm in urbem Nili uitulum perducunt: in qua eum nutriunt diebus quadraginta. Deinceps in nauim contectam, habitaculum aureum habentem introducentes, & ad Memphim ut Deum ducentes, in Vulcani fano locant. His diebus solæ mulieres taurum uident: quæ ante eius faciem astantes, uestibus sublatis ei abrasum fœmen ostentant. Reliquo tempore prohibentur in conspectum huius Dei accedere. Honoris boui impensi causam nonnulli tradunt, quòd defuncti Osiridis anima in bouem transmigrasset: quæ deinceps ad posteros pergens fuerit transfusa. Alij à Typhone interfecto Osiride ferunt Apim membra eius collecta in bouem ligneum corio bouis albo circundatum coniecisse: ideoq; urbem Busiridem appellatam. Multa alia de Api fabulantur, quæ longum esset singulatim referre. Omnia uerò miranda & fide maiora de eiusmodi animalium honore differentes Aegyptij, dubitationem haud paruam quærentibus causas iniecerunt. Sacerdotes secretiora quædam scripta, ut iam diximus, habent. Multi Aegyptiorum tres causas reddunt: quarum prima omnino fabulosa est, & antiquorum simplicitate digna. Aiunt enim primos deos, cum pauci numero essent, uiribusq; populo impares, impietatem uerò hominum timerent, similes se quibusdam animantibus finxisse, eoq; modo crudelitatem uimq; hominum effugisse: parto deinceps orbis imperio, ut redderetur animalibus gratia quæ illis salutis causam præbuissent, consecrasse illa, quorum sumpsissent formam, ostendissēq; quo pacto & uiua nutrienda essent, & mortua sepelienda.

Secunda causa. Ferunt Aegyptios ueteres, apud quos nulla esset militaris disciplina, cum à uicinis sæpius bello superarentur, excogitasse ferè aliquod insigne quod milites sequerentur. Figuras igitur animalium quæ nunc colunt, in tabulis pictas, duces eorum in bello tulisse: eaq; ex re cognito seruatoq; sub quo quisque militaret ordine, uictoriam consecutos. Igitur usum esse gratiam his animalibus tanquàm uictoriæ authoribus reddi, statutumq; ne fas esse quodpiam eorum, quorum imago delata fuerit, occidi, sed coli potius debere, honoreq; affici. Tertia affertur causa, horum animantium illata uictui hominum utilitas. Nam bos fœmella & alios parit, qui terram arant: & ipsa haud inutilis ad arandum. Oues bis edunt fœtus, lanamq; præbentes uario accommodam usui, lac caseumq; abundè nobis præbent. Canis tum uenationi, tum ad custodiam prodest. Propterea Deum qui apud eos Anubis uocatur, capite fingunt canino, significant custodem corporis Osiridis atque Isidis fuisse. Quidam asserunt, Isidis canes quo tempore Osiris quæsitus est, & feras, & obuios omnes amouentes unà Osiridis corpus inuestigasse. Ideoq; in festis Isidis præire canes pompam, ueteri more antiquam erga canes gratiam ostentante. Feles uerò ad serpentum & aliorum reptilium morsus plurimum

mum conferunt. Ichneumon crocodilos obseruans, oua eorum conterit: qua diligentia occurrit, ne illorũ multitudine infestum flumen reddatur. Quodq; dictu incredibile uideatur, crocodilos occidunt. Mersi enim limo, cum bestiæ aperto ore in littore dormientes iacent, per os intra corpus insiliunt, eroso q; uentre confestim absque ullo periculo fera mortua egrediuntur. Ex auibus tum Ibis utilissima est ad serpentes ac locustas brucosq; delendos: tum accipitres admodum prosunt ad scorpiones, cerastasq;, & parua animalia quæ morsu nocent. Quidam ob eam causam honorem haberi accipitri uolunt, quòd his utantur Augures in futurorum prædictione. Alij accipitrem priscis temporibus dicunt librum puniceis inscriptum literis, in quo continebatur qui cultus dijs, quiue honor deberetur, Thebas ad sacerdotes detulisse. Quapropter literarum sacrarum scriptores & puniceum pileum gestant, & accipitris alam in capite. Thebæ aquilam honorant, tum quia regia uidetur auis, tum Ioue digna, Hircum deificarunt, sicut & Græci Priapum, propter eam corporis partem, à qua sit omnium ortus. Pudendis non solum Aegyptij, sed alij plures sacra faciunt, tanquàm causæ animantium creationis. Sacerdotes quoque cum in Aegypto sacra patria suscipiunt, primum huic Deo initiantur. Panas insuper & Satyros tradunt eadem causa ab hominibus coli. Igitur & imagines horum plurimas nonnulli in gratiam fœcunditatis eorum in templis ponunt, in hirci naturæ, quam libidinosam esse dicunt, similitudinem. Tauros sacros, Apim scilicet ac Mneuim pro dijs honorant. In Osiridis, ueluti frugum ac fructuum repertoris memoriam apud posteros immortalem, boues ruffos, quoniam uidentur colore similes Typhoni, qui Osiridem necauit, immolari permissum. Et homines quoque colore Typhonis antiqui reges ad sepulchrum Osiridis sacrificio mactabant. Qua ex causa pauci ruffi Aegyptij reperiebantur, externi plures. Hæc res materiam fabulandi Græcis dedit Busiridem hospites necasse. sed Osiridis sepulchrum ea crudelitate notatum est. Lupos uenerari ferunt propter similitudinem canum. parum enim natura, cum etiam mutuò coeant, à canibus differunt. Reddunt & aliam causam honoris huius Aegyptij fabulosiorem. nam cum Isis unà cum filio Oro cum Typhone esset bello dimicatura, ferunt Osiridem in lupi forma ab inferis auxilio & uxori & filio uenisse. Victores itaque Typhone interfecto honorem ei animanti impendisse, cuius interuentu subsidioq; uictoria parta esset. Tradunt nonnulli agros Aegyptiorum incursantes Aethiopes, à lupis facta acie usque ad urbem Elephantinam, repulsos. Qua ex re sit & locus ille dictus Lycopolis, & eis beluis honos à posteris habitus. Crocodilos admirantur multi, cum homines interficiant, edantq;, rem pernicioſam mortalibus, cur lege, ut pro dijs colantur, fuerit sancitum. Sed uidentur toti patriæ securitatem afferre, non tantum Nilus, sed & qui in eo sunt Crocodili: quos Arabiæ Libyęq; latrones ueriti, non audent flumen transire populatum, id quod nequaquam fieret si oppugnarentur crocodili, & sagenis funditus tollerentur. Affertur & alia ab historicis huius bestiæ colendæ ratio. Nam regem quem Menã dixere, cum sui canes persequerentur, fugisse aiunt in Myridis paludem, ibiq; à Crocodilo susceptum, mirabile dictu, in continentem fuisse delatum. Igitur ut gratiam animali redderet, condita ciuitate paludi propinqua, quam Crocodilam appellauit, mandasse accolis, ut pro Deo ea bestia coleretur, paludemq; in earum cibum uouisse. Eo quoque in loco pyramidem quaquauersus quadratam in sepulchrum sibi, arcem multis admirandam seculis Labyrinthum ædificasse uolunt. Similia & de multis alijs animantibus ferunt, quæ breuitatem sequentes, omisimus. Hæc autem ab eis utilitatis causa fuisse adinuenta indicium est, nonnullos cibis quibusdam qui in usu sint, abstinere. Nam quidam lentem, alij fabam, nonnulli caseum, alij cepe, cum plurimos eiusmodi fructus ferat Aegyptus, nequaquàm edunt. Adijcitur his & alia causa, apud priscos

priſcos reges ſæpius deſciſcente populo, quempiam prudentia præſtantem plures Aegyptum partes diuiſiſſe, edixiſſeque quæ animalia ſeparatim colerent, à quibus ue cibis abſtinerent. Eo id actum eſſe conſilio, ut cum cuiq; certa animantia pro dijs haberent, quæ ab alijs colerentur, contemptis, alteri alteros peroſi, nequaquam ſimul aduerſus principes conſpirarent. Quod & ſecutum eſt. Nam diuerſorum finium homines inuicem diſſentiunt, mutuò ſibi cultus impietatem obijcientes. Fertur & alia horum animalium conſecrandorum ratio. Nam à primordio orbis conuenientes ſimul homines ex ſilueſtri uita, primum carnibus humanis ueſcebantur, bellabantq; inuicem, eo cui plus uirium inerat, ſuperante. Tum iniurijs potentiorum imbecilles urgente neceſſitate edocti, acie facta ſignũ animalis ſibi ex his quæ poſtea conſecrata ſunt, propoſuere: ad quod poſtmodum congregati infirmiores, aduerſus aliorum iniurias ſe tuebãtur. Quo factum eſt, ut animali quod ſalutis cauſa fuerat, deorum honores tribuerentur. Ita diuerſæ Aegyptiorum gentes huiuſmodi animantibus à ſuis maioribus ſacratis, uſque ad hoc tempus honores præbent. Ex ea re dicuntur Aegyptij præter alias nationes erga benemeritos de ſe grati. Exiſtimant enim magnum uitæ ſubſidium eſſe gratiæ retributionem. Et ſanè mouentur omnes ad beneficia eis impendenda apud quos ſenſerint gratiam optimè locatam eſſe. Hac Aegyptij cauſa ſuos reges ſummo honore ueneratioq; ut deos obſeruant: nam neq; abſq; diuino numine illos tantum imperium credunt aſſecutos: & optimè de mortalibus meritos propter res egregiè geſtas diuinæ naturæ participes arbitrantur.

DE MORIBVS QVOS IN SEPELIendis mortuis Aegyptij ſeruant. Cap. VI.

VIdebuntur fortaſsis hæc quæ diximus, miranda: ſed nequaquam minus admirabitur quis, ſi quid apud quoſq; fiat Aegyptios in funere mortuorum, conſideret. Nam cum quis defunctus eſt, propinqui omnes amici, deturpato luto capite, lugentes urbem quoad mortuus ſepeliatur, circumeunt: interim neq; lauantur, neque uinum aut cibum niſi uilem ſumunt, neque ueſtibus utuntur ſplendidis. Sepulchrorum tres habentur ſpecies, ſumptuoſa, mediocris, humilis. In prima argenti talentum exponunt, in ſecunda minas uiginti, in ultima parum quid ſumptus erogant. Qui funera mortuorum curant, eo exercitio à maioribus tradito, funeris impenſam domeſticis deſcriptam ferunt, ſcrutantes quanti uelint celebrari funus. conuentione facta, corpus eis traditur, ut iuxta impenſam curetur funus. Primus is qui ſcriba appellatur, poſito humi corpore, circa ilia deſcribit quantum à ſiniſtra parte incidatur. Deinde qui dicitur ſciſſor, habens lapidem Aethiopicum, quantum lex ſinit, latus aperit: ſubitoq; curſu perſequentibus qui adſtant, lapidesq; cum execratione in eum iacientibus, fugit. Exiſtimãt enim odium inhærere, quicunq; agnati corpus uulnere illato uiolarit. Curatores uerò corporis, hos ſalitores appellant, honore digni exiſtimationeq; habentur. Verſantur enim cum ſacerdotibus, templaq; pariter ingrediuntur. His apud cadauer adſtantibus, unus ſciſſuram per corporis interiora præter renes & cor ducit, quæ ſingula alter uino Phœniceo ex rebus odoriferis lauat: deinde corpus totũ primũ ex cedro cum alijs precioſis unguentis ungunt dies amplius triginta. Myrrha deinceps, ac cinamomo, cæteriſq; rebus liniunt: quæ non ſolum id ſeruare diutinè, ſed odoriferum reddere queant. Curatum cadauer cognatis tradunt defuncti, ita ſingulis eius partibus, etiam ſuperciliorũ palpebrarumq; pilis integrè ſeruatis, ut omnis corporis ſpecies dormientis more inte-

gra perduret. Multi Aegyptij progenitorum corporibus domi magno ſum ptu conditis, reſpicientes ſuorum imagines uiuentium magnitudine & habi tu à longa progenie ductas, tanquàm uiuentium aſpectu animo oblectantur, Antequam ſepeliatur corpus, prædicitur à cognatis tum iudicibus, tum defuncti amicis, ſepulturæ dies. Aſſerunt uerò illum, nomine mortuum appellantes, paludem tranſiturum. Adſtantibus iudicibus amplius quadraginta numero, ſedentibuſq; in præparato ultra ſtagnum hemicyclo, trahitur nauis ad id compoſita ab iis quibus ea cura iniuncta eſt, regente magiſtro, quem ſua lingua Aegyptij Charontem uocant. Vnde & Orpheum (qua de re paulo pòſt dicetur) aſſerunt cum hunc morem apud Aegyptios conſpexiſſet, finxiſſe poſtmodum inferos, partim quæ uiderat imitatum, partim quæ ipſe commentus eſſet de quo poſtea copioſe ſcribemus. Perducta in ſtagnum naui, antequàm condatur in arca cadauer, permittitur lege uolenti mortuum ac cuſare. Si quis comprobatur malè uixiſſe, iudices ſententiam ferunt, qua cenſent corpus eius ſepulchro priuandum. Qui deprehenditur iniuſtè crimen obiecisſe, magna multatur pœna. Cum deeſt accuſator, aut per calumniam accuſatum conſtat, cognati finito luctu ad laudes mortui uertuntur: nil de genere eius, ſicut Græci conſueuerunt, narrantes, (exiſtimant enim omnes Aegyptij pariter ſe nobiles eſſe) ſed ordientes à pueritia, in qua uitæ inſtitutionem eruditionemq; recenſent, ad uiri ætatem deſcendunt, eius erga deos religionem, iuſtitiam, continentiam, uirtutesq; cæteras commemorantes. Inuocatis uerò inferis diis, precantur ut eum inter pios locent. Ad quæ uerba omnis multitudo correſpondet, gloriam mortui extollens, tanquàm apud inferos cum beatis ſemper futuri. Sepeliunt poſtea quique ſuos: hi in proprijs ſepulchris, alij quibus ea deſunt, domi apud infirmiorem parietem arca corporis erecta. Qui uerò ob crimina aut debita ſepultura prohibentur, domi abſque arca ponuntur. Quos poſteri ditiores facti, ac debita & crimina luentes, honorificè ſepeliunt. Gloriantur enim Aegyptij ſuos parentes maioresue magnificè eſſe ſepultos. Mos eſt apud eos, defunctorum parentum corpora dare in pignus creditori. Summa illos qui non redimunt, ſequitur infamia, & ſepultura carent. Mirabitur quis, & meritò, eos qui hæc inſtituerunt, non ſolum quæ ad uiuentium mores ſpectarent, perſecutos, ſed etiam quæ ad mortuorum ſepulchra cultumq; pertinerent. Adeò hoc pacto ad bonos mores, quantum fieri poſſet, componi uitam hominum exiſtimabant. Græci ſanè, qui fictis fabulis ac poëtarum dictis fidem excedentibus de piorum meritis, malorumq; pœna tradiderunt nequaquàm potuerunt ſuis ſcriptis traducere homines ad uirtutem, quin econtra potius deriſi contemptiq; ſunt ab improbis. Apud Aegyptios uerò non fabulis, ſed uiſu, impijs pœna, iuſtis laus impartita. Singulis diebus utroſque eorum quæ uitæ utilia exiſtant, admonent, cum uideant cuique pro his quæ egit, debiti præmij memoriam impendi. Qua ex cauſa ad meliorem ſinguli uertuntur uiuendi normam. Eas enim optimas eſſe leges putandum eſt, quibus non diuites, ſed honeſti prudentesq; homines fiant. Igitur de Aegyptijs legum latoribus, qui eas tam admirabiles exquiſitasq; tradidere, dicendum uidetur. Poſt antiquam Aegyptiorum uitam, quam Deûm Heroumq; tempore fuiſſe fabulantur, tradunt perſuaſiſſe primum multitudini ſcriptis uti legibus Menam, magni animi uirum, uitæq; inter omnes probatæ. Finxiſſe autem eas Mercurij datas præcepto, tanquàm magnorum bonorum cauſam futuras: quemadmodum apud Græcos aiunt in Creta quidem Minoëm, apud Lacedæmonios Lycurgum fe- iſſe, quorum alter louem, alter Apollinem ſuarum legum authorem extitiſ- dixit. Plures quoq; nationes eo modo traduntur leges ſuſcepiſſe, quę obtẽperantibus multorum bonorum cauſa fuere. Arianis nanq; ſcribunt Zatraſtẽ imulato numine dediſſe leges. Getis eodẽ modo Zamolxis Veſtã authorẽ habẽs leges tulit

De Aegyptijs legumlatoribus.

Menas.

Apud

Apud Iudæos Moſes qui uocetur Iao, A Deo, acceptas leges dare præ ſe ferebat: ſiue putantes rem mirandam, ac diuinam, maximeq; mortalibus utilem leges eſſe, ſiue ut citius populi ob rei excellentiam deũm timore legibus obtemperarent. Secundus apud Aegyptios legum lator dicitur uir prudentia excellens Saſychis. Hunc & ad Deũm religionem cultumq; multa prioribus legibus addidiſſe perhibent, geometriæq; fuiſſe inuentorem, ac incolis aſtrorum curſus oſtendiſſe. Tertium Seſoſtrem regem tradunt, qui ad rem militarem & belli munia plurima contulit inſtitutis ſuis. Quartus ſcribitur rex Vecchoris qui leges dederit, & commercia hominum iudiciaq; conſtituerit: cuius memoria in multis, ob ingenij acumen uſque ad hoc tempus manet. Eum dicunt infirmo extitiſſe corpore, pecuniarum præ cæteris cupidum. Poſt hunc legibus multa addidit Amaſis rex: quem tradunt & de ijs quæ ad monarchas pertinent, deq; omni Aegyptiorum œconomia præcepiſſe. Hunc admodum perſpicacem fuiſſe ſcribunt, iuſti æquiq; amatorem: qua ex re ab Aegyptijs eſt rex conſtitutus, cum regio genere ortus non eſſet. Cum Elienſes circa Olympiacum certamen occupati, legatis ad eum miſsis quæſiſſent qui maximè modo id certamen iuſtè fieret, Si nullus Elienſis certaret, reſpondit. Polycratem Samiorum principem, qui ſecum ſocietatem coierat, cum & ciues & externos eò nauigantes uiolentius tractaret, per legatos ad modeſtiam hortatus eſt. quo ſua conſilia aſpernante, per epiſtolam ſocietatem diremit, ſcribens, cum ſciret illum breui impiæ tyrannidis pœnas daturum, nolle ex amici caſu dolere. Admirati ſunt Græci plurimùm uiri prudentiam, cum Polycratri breui quod prędictum fuerat, euenisſet. Sextum ferunt Darium Xerxis patrem legibus Aegyptiorum addidiſſe. Cui cum diſpliceret Cambyſis qui antea regnauerat, erga deos Aegyptios iniquitas, humaniter pieq; uixit. Itaq; ſacerdotes eorum haud aſpernatus, theologia ab illis, geſtisq; quæ libris ſacris continebantur, perceptis, priſcorum regum magnificentiam, & in ſubditos humanitatem hiſtoria complexus eſt. Certè uirtutem illorum imitatus, ab Aegyptijs ſolus uiuens Deus appellatus eſt, mortuus uerò eos honores aſſecutus, qui regibus antiqua lege tribuebantur. Has communes leges priores illi magna gloria tradidere: plura poſt modum quæ antea comprobata erant, Macedonum tempore ſunt commutata.

Saſychis.

Seſoſtris.

Vecchoris.

Amaſis.

Darius.

DE GRÆCIS EXCELLENTIBVS

doctrina uiris, qui eruditionis gratia in Aegyptum profecti ſunt. Caput VI.

NVnc qui Græci ſapientia & doctrina prædíti in Aegyptum priſcis temporibus tranſierint, ut leges & doctrinam illorum perciperent, recenſebimus. Scribunt eorum ſacerdotes, in ſacris contineri libris tranſiiſſe primùm ab Aegyptios Orpheum, Muſeum, Melampodẽ, Dædalum, Homerũ poẽtam, & Spartanum Lycurgum. Deinceps Solonem Athenienſem, Platonẽ philoſophũ, ac Samiũ Pythagorã, Eudoxũ quoq; mathematicũ, ac Democritũ Abderitẽ, & Inopidem Chium. Omniũ uerò monſtrantur ueſtigia, quorundã imagines, nonnullorũ loca tum ab eis tum à doctrina quam ſecuti ſunt, denominata. In Aegypto certè perceperunt omnia, quæ illos apud Græcos admirabiles fecere. Nam Orpheũ hymnos deorũ plurimos, orgia, & inferorũ fictionẽ attuliſſe tradunt. Oſiridis ſanè ceremonias & Bacchi eaſdẽ eſſe, ſimilesq; eſſe Iſidis Cereriſq;, nominibus tantũ differre. Impiorũ uerò pœnas, & campos Elyſios, & ſtatuarũ uſum ab Aegyptiorũ ſepulchris ſumpta introduxit. Mercuriũ quoq; ſecundum antiquos deſtinantẽ finxit mortuorum animas. Erat mos Aegyptijs, Apis corpus reducentẽ aliquid ppè aſtanti Cerbero abſciſsũ porrigere. His ab Orpheo ad Græcos traductis,

Homerus

Homerus Orpheum imitatus idem in ſuo poëmate ſcribens, ait Mercurium Cyllenium animas Heroum euocare, habentẽ uirgam in manibus. Ruríuſq; erant prope Oceani fluxum, & Leucados petram, Soliſq; portas, ſomnia populorum. Sequebatur uirens pratum, ubi iuniorum erant animæ, ſimulacra mortuorum. Oceanum igitur Nilum uocat, quoniam ab Aegyptijs proprio nomine Nilus Oceanus appellatur. Solis portas Heliopolim dicit. Pratum uerò habitationem confictam putat eorum qui trans paludem delati ſunt, quæ Acheruſia nominatur. Et, Prope Memphim, circunq; prata amœna, paludesq; calamis plenæ. Proſequitur deinceps mortuos hæc incolere loca, quoniam Aegyptiorum ſepulchra maiori ſanè ex parte in eis locis ſint poſita. Corpora uerò per fluuium & Acheruſiam paludem ad ſepulchrum delata, ibiq; condita, aliaq; plura quæ nunc etiam ſeruant Aegyptij, dant fabulis quas Græci de inferis finxerunt, locum. Nam nauis quæ uectat corpora, uaris appellata, hæc apud Græcos eſt ἐπὶ ἑκάδρα. Obolum aiunt dari portitori, cui nomen inditum eſt ab incolis Charon. Aſſerunt circa hæc loca Hecates umbroſæ templum eſſe, Cocyti portas, atque obliuiones, æreis uectibus diſtinctas. Eſſe & alias portas ueritatis, quas prope ſtatua ſit iuſtitiæ abſque capite. Multa quoque alia fabuloſa de Aegyptijs feruntur, quæ adhuc nomine & opere perſeuerant. Nam in urbe Achanta trans Nilum Libyam uerſus procul à Memphi ſtadijs centum quinquaginta uas eſt perforatum, ad quod ſingulis diebus ſacerdotes CCCLX. aquam ex Nilo deferunt. Aſini etiam ficti fabula monſtratur in quadam celebritate. Nodos enim quos unus in principio longioris funis complicat, alij poſt ſequentes diſſoluunt. Melampodem inſuper ferunt Dionyſij ſacra ab Aegyptijs ad Græcos tranſtuliſſe, quæq; de Saturno feruntur, deq; Titanũ pugna, hiſtoria denique de omnibus deorũ caſibus docuiſſe. Dædalum quoque aiunt imitatum eſſe Labyrinthi errores, qui ad hoc uſque tempus manet. Hunc aliqui ædificaſſe dicunt Mendetem, alij Varonem regem multo antè quàm Saturnus regnaret. Numerus priſcarum apud Aegyptios ſtatuarum idem eſt qui eſt à Dædalo Græcis factus. Templi Vulcani ueſtibuli, quod pulcherrimum in Memphi ſitum eſt, Dædalum architectum fuiſſe conſtat: obq; eam rem à populo ſtatua lignea in templo quæ ab ipſo fabricata ſit, donatum. Huic propter artis præſtantiam, multaq; ab eo inuenta, magna gloria adepta, deorum honores accolæ impenderunt. In una enim Memphis inſularum templum nunc quoque eſt Dædalo dicatum. Homerum in Aegypto fuiſſe, tum alia multa indicia feruntur, tum maximè potio ab Helena in præteritorum obliuionem Telemacho data. Nam potionem ad abolendum luctum, quam poëta Helenam compoſuiſſe ſcribit, in Thebis Aegyptijs à Polydamna Thonis uxore factam conſtat, ubi nunc quoque mulieres hoc medicamine utuntur. Apud ſolos uerò Heliopolitas (eædem enim Heliopolis & Thebæ ſunt) priſcis etiam temporibus inuenta eſſe tradunt & iræ & doloris medicamenta. Venerem incolæ ex antiquo nomine auream appellant: agrumq; eſſe conſtat aureæ Veneris prope Memphim. Quæ de Iouis Iunonisq; connubio traduntur, deq; in Aethiopiam peregrinatione, exinde uidentur traducta, quòd annis ſingulis Aegyptij Iouis templum traiecto flumine in Libyam ferunt, & conſtitutis diebus iterum ad prior rem locum reducunt, tanquàm Ioue ex Aethiopia redeunte. Quin etiam Lycurgus, Plato, Solon, multas ab Aegyptijs ſumptas leges ad ſuas reſpublicas detulerunt. Pythagoras inſuper multa ex ſacris libris, geometriam quoque & arithmeticam percepit, ac animarum in alia corpora tranſmutationem. Exiſtimant autem & Democritum quinque annis quibus in Aegypto fuit, plurima in aſtrologia didiciſſe. Similiter & Inopidem cum ſacerdotibus aſtronomiſq; diutius uerſatum, & ſolis circulum, & aliorum curſus aſtrorum, Zodiacumque, ac multa alia ab eis percepta ad Græcos digna laude attuliſſe. Sculptores

Digitized by Google

ptores antiqui maximo in honore fuerunt Theledeus ac Theodorus Rhicifflij, à quibus Sami Pythij Apollinis simulacrum extat sculptum. Huius statuæ pars dimidia fertur Theledei opus fuisse, reliqua pars à Theodoro in Epheso perfecta. His simul positis, ita conueniebat totum corpus, ut ab uno artifice sculptum uideretur. Genus artis Græcis ignotum, sed apud Aegyptios erat usu cognitum. Nam soli Aegyptij non oculis totius statuæ compositionem metiebantur, sed dimensione, ut ex uarijs multisq; lapidibus in unum corpus ad certam mensuram redactis statua perficeretur. Res profectò miranda, diuersos artifices uarijs in locis ita in unam mensuram conuenire, ut quandoque ex uiginti, quandoque ex quadraginta partibus unica statua componeretur. Quod in Samo signum simile operi Aegyptio à capite usque ad pudenda ita pari forma diuisum, constat, ut unius opus appareat. Et hæc in modum statuæ Aegyptiæ fertur, protensis manibus, cruribus in ambulantis modum. Et de Aegyptijs hactenus: nunc ad Assyrios transeamus.

DIODORI SICVLI
LIBER SECVNDVS.

DE NINO, QVI PRIMVS IN Asia imperauit, deq; eius gestis. Cap. I.

SVperiore libro ijs quæ ad Aegyptiorum deos, Nili naturam, reges priscos, leges, mores, sacra, cæteraq; memoratu digna pertinebant descriptis, præsens antiquas Asiæ res continet, initio ab imperio Assyriorum sumpto. In Asia priscis temporibus regnauere Indigenæ, quorum gesta nomenq; uetustas aboleuit. Primus rex Assyriorum scriptores nactus est Ninus, qui eius gesta literis traderent. Is natura bellicosus, & uirtutis appetens, cum primùm robustissimos iuuenum plurimo tempore armorum usu ad omnem laborum patientiam, & belli pericula exercuisset, coacto exercitu societatem iniit cum Arico Arabum rege: quorum opes ea tempestate, ut res erant plurimum ui atque armis præstabant. Hæc gens libertatem seruans, nullum aduenam apud se regnare passa est. Ita neque Persarum neque Macedonum reges, quamuis potentes armis, eorum imperio potiti sunt. Est enim inexpugnabilis ab externo milite, propter loca partim deserta, partim arida, aquisq; deficientia. Sunt tamen fontes plurimi, sed absconditi, ac solis incolis noti.

Ninus igitur Arabum rege assumpto, exercitum duxit aduersus Babylonios Arabiæ conterminos. Nondum enim condita erat Babylonia, sed aliæ circà urbes nobiles incolebantur: quibus propter armorũ desuetudinem facilè superatis, tributoq; imposito, regem eorum cum filijs captum interemit. Deinde quibusdam Armeniæ urbibus in potestatem redactis, Barzanes rex Nino uiribus impar, cum multis donis occurrens, & se & regnum eius potestati permisit. Huic Ninus, magno usus animo, Armeniæ regnum restituit, commeatu & militibus imperatis. In Mediam deinde auctis uiribus transgressus, cum ei Farnus rex cum exercitu occurrisset, prælio uictum, cumque uxore & septem filijs captũ, cruci affixit. Prospera fortuna elatum Ninũ cupiditas cepit totius Asiæ, quæ inter Tanaim Nilumq; iacet, potiundæ. Secundæ etenim res ut plurimum maiorum ingerunt cupiditates. Itaq; præside ex amicis quodam Mediæ imposito, ipse ad reliquam subijciendam Asiam profectus, omnem annis decem & septem præter Indos ac Bactrianos in potestatem

Digitized by Google

tem redegit. Pugnas singulas, aut deuictorum numerum nullus scriptor tradidit. Nos illustrissimas gentium, Ctesiam Cnidium secuti, paucis narrabimus. Subiecit omnes maritimas ac propinquas gentes, Aegyptios, Phœnices, & interiorem Syriam, Ciliciam, Pamphiliam, Lyciam, Cariam, Phrygiam, Misiam, Lydiam, Troada, & Phrygiam que est supra Hellespontum. Propontida etiam, ac Bithyniam, & Cappadociam, & gentes iuxta Pontum barbaras usque ad Tanaim flumen suæ ditionis fecit. Adiecit imperio Cadusios, Tapyros, Hyrcanos, Drangas, Dernicos, Carmanios, Coroneos, Rhombos, Vorcanios, Parthos, Persas præterea, ac Susianos, Caspiosq; ad quos angustus est aditus, unde & portæ Caspiæ appellantur: pluresq; alias, quas recensere instituto opere prolixius esset, ignobiles nationes. Inito cum Bactrianis bello, cum & locorum difficultate, & hominum numero se tutarentur, retrocedens in tempus aliud id certamen distulit. Deducto in Syriam exercitu, urbi condendæ locum elegit. Verùm cum superiores omneis gloria & rebus gestis superasset, urbem quoq; ingentem condere statuit, cui par magnitudine neque fuisset antea, neque facile esset futura. Arabum regem donis spolijsq; cumulatum, magnificè cum exercitu domum remisit. Ipse coactis undique uiribus, & his quæ ad tantum opus spectarent, paratis, supra Euphratem urbem condidit, non æqua laterum dimensione. nam duæ muri partes longiores erant reliquis. Horum latus quodque longitudine est stadiorum centum quinquaginta, breuiorum uerò stadiorum nonaginta. Qua muri dimensione ambitus stadia complectitur quadringenta octoginta. Et sanè spe sua nequaquam frustratus est. Nulla enim postmodum urbs tanto ambitu, tantaue, mœnium magnificentia constructa est. Altitudo murorum, pedum est centum: latitudo, qua tres currus simul perambularent. Turres mille & quingentæ: quarum altitudo pedum est ducentorum. Habitare eam fecit maxima maiori ex parte Assyrios, & quidem potentissimos quosque. Ex reliquis nationibus uoluntarios assumpsit, à nomine suo urbem Ninum appellauit. Agros propinquos habitatoribus diuisit.

DE SEMIRAMIDIS GENERE, *& eius incremento.* Cap. II.

COndita urbe, arma in Bactrianos uertens, ibi Semiramidem uxorem cepit: quæ cum clarissima omnium mulierum feratur, quomodo ex humili fortuna ad tantam gloriam peruenerit, haud ab re erit referre. Est Syriæ urbs Ascalon: haud procul ab hac stagnum est piscibus plenum, iuxtaq; templum insigne deæ quam appellant Dercetam, facie hominis, reliqua parte corporis piscem. Huius causæ fabulam ferunt, incolarum literatissimi: Venerem aliquando obuiam ei deæ factam, magnum amorem cuiusdam speciosi adolescentis sacrificantis ei iniecisse, exq; eorum esse coitu filiam natam. Dercetam uerò deam sui peccati pudore ductam amouisse adolescentem, filiam uerò in loca quædam deserta ac saxosa, in quibus aues erant plurimæ, exposuisse: ibiq; quasi diuino nutu ab auibus infantem nutritam. Se uerò pudore doloreq; compulsam in lacum abiecisse, atque ibi in piscem conuersam. Vnde & Syri usque ad hęc tempora his piscibus abstinentes, eos pro dijs colunt. Tradunt rem mirandam, aues infantem alis confouentes, nutrisse coagulato lacte ac proximis pastorum mapalibus raptо. Acto anno, cum firmiori cibo egeret, aues caseum eodem ex loco raptum ori infantis admouisse. Qua re à pastoribus ex corrosione casei animaduersa, infantem speciosam forma compertam ferunt, nutritamq; apud se dono postea datam præsidi pastorum regio nomine Simma. Hic liberis carens, ut filiam magna cura nutritam, Semiramidem ab auibus (eo enim nomine lingua

Syra

Syra uocantur)appellauit. Quas postmodum Syri omnes ut deas honorant. Hæc de Semiramidis ortu fabulæ tradunt. Quæ cum iam nubilis esset, ac pulchritudine cæteras excederet uirgines, missus à rege ad recensendos greges præfectus Syriæ Menon, cũ apud Simmã diuertisset, conspectæ uirginis amore captus, uxorem illam duxit, Ninumq; duxit, exq; ea duos Iapetem atq; Idaspem liberos genuit. Cum multæ uirtutes Semiramidis formam exornarent, uir uxori deditus, nihil absq; eius agebat consilio. Ninus urbe à se condita adiecit animum ad Bactrianos, regionem montosam, accessuq; difficilem, & hominum numero ac uiribus ualidam. Cum autem priori expeditione nil profecisset, maioribus opus esse ratus copijs, coacto ex singulis gentibus electo ingenti exercitu aduersus eos profectus est. Tradit Ctesias scriptor, pedites ad decies septies centena millia fuisse, equitum millia ducenta, currus uerò falcatos paulo minus decem millibus & sexcentis. qui militum numerus incredibilis nunc forsan sit audientibus: sed haudquaquàm imposibile uidebitur, Asiæ magnitudinem, multitudinemq; in ea nationũ animo aduertenti. Nam si quis Darij aduersus Scythas expeditionem cum octingentis militum millibus, si quis item Xerxis in Græciam transitum cum infinita pènè hominum multitudine, sicq; in Europa paulo antè res gestas consideret, minimè dictis nostris abrogabit fidem. Nam ex unica Siciliæ urbium Syracusis Dionysius exercitum peditum centum uiginti, equitum duodecim milliũ confecit. Naues magnas partim triremes, partim quinqueremes ad quadringentas ex uno eduxit portu. Romani paulo ante Hannibalis tempora futuri belli præuidentes magnitudinem, censu in Italia tum ciuium tum sociorum qui bello apti essent habito, decies centena fermè millia hominum descripsere. At ea ne uni quidem aliæ prouinciæ hominum numero comparanda est. Quæ ideo recensuimus, ne quis ex hac quæ nunc est urbium solitudine priscam illarum gentium expendat copiam. Hunc tantum numerum gentium Ninus contra Bactrianos regionem asperam atque angustam ducens, exercitum in plures partes diuisit. Sunt in Bactria plures insignes urbes, quarum una (ea regia est) Bactria nomine, præstantior cæteris habetur, tum magnitudine, tum arce admodum munita. Bactrianorum rex erat Zoroastes, qui comparato hominum quadringentorum millium ualido exercitu, Nino in finibus occurrit: permissaq; de industria parte hostium prouinciam ingredi, pugna inita hostes in fugam uersos superat, persequitur cædendo usque ad montes proximos, ad centum millia hostium cæsis: deinde auxilium ferente suis Nino, superati à multitudine Assyriorum Bactriani, dispersi suæ quisque urbi subsidio abijt. Ninus Bactriam ingressus, cæteris urbibus captis, Bactriam & natura loci, & rebus cæteris quæ ad defensionem spectant, munitam, cum expugnare non posset, obsedit. Protracta longius obsidione, uir Semiramidis (is Nino aderat) amoris impatiens, uxorem accersit: quæ perspicax, magnicq; ultra muliebrem sexum animi, tempus nacta quo uirtutem ostenderet, uiam multorũ dierum ingreditur, induta eiusmodi formæ stola, ut uir ne an mulier esset, nequiret perspici. Tuebatur ea ab itineris æstu corporis colorem, agilis ad omne opus. Cuius tanta erat commoditas, ut postmodum Medi, cum Asiæ imperarent, Persæq; stola Semiramidis uterentur. Cum uenisset in Bactriam, perspecta obsidione, tum locis, urbisq; situ, quaq; adiri posset, animaduersis, arcem, quia loco natura munito difficilicq; erat, & quem nullus antea tentarat accessu, custodijs uacuam conspexit, intentis omnibus, ueluti arce ab hoste tuta, ut inferiori parti campestri subsidium ferrent. Sumptis igitur qui per loca petrosa abruptaq; ascendere soliti erant, per aditum uallis præcipitem superata loci asperitate partem arcis cepit: magnoq; ad terrorem excitato tumultu, signum captæ arcis obsidentibus dedit. Qui intra urbem erant, arce amissa obstupefacti, derelictis mœnibus fuga saluti consuluerunt.

Quomodo

QVOMODO NINVS DVXERIT uxorem Semiramidem propter eius uirtutes. Caput. III.

CApta urbe, admiratus Semiramidis uirtutem Ninus, in primis eam multis donis cumulauit: deinde pulchritudine eius allectus, persuadere uiro conatus est, ut illam sponte sibi uxorem condonaret, pollicitus filiam se matrimonio in eam gratiam daturum nomine Sosanē Renuenti comminatus est ei se oculos, ni pareret, erupturum. Hoc perculsus timore, simul & amore incensus Menon, cum laqueo uitam finisset, Semiramidem Ninus uxorem cepit. Thesauri omnes Bactrianorum, magnum auri atq; argenti pondus ad Ninum perueniunt: qui constitutis Bactrianorum rebus, exercitum dimisit. Genitoq; ex Semirade filio Ninya, excessit è uita, imperio uxori relicto. Sepultus est in regia, sepulchro ingentis molis, altitudine nouē stadiorum, latitudine, ut ait Ctesias, decem, ei constructo. Cum urbs iuxta Euphratem sit in plano condita, conspicitur uelut arx quædā ea moles, licet multis stadijs distans: quam nunc etiam stare dicunt.

QVOMODO SEMIRAMIS POST mortem Nini susceptō imperio multa egregia fecerit, & de edificatione Babylonis. Caput. IIII.

POst Ninum â Medis dirutam, quo tempore Assyriorum imperio potiti sunt, Semiramis magni mulier animi cupiens uirum rerum gloria excellere, urbem in Babylonia condere aggressa est, accersitis undiq; opificibus atq; architectis, cæterisq; quę ad tantam rem pertinebant paratis. Adhibuit ad id opus perficiendum ex omni regione hominum millia tercecies centena. Vrbs ab utroq; latere Euphratis, ut medius interfluat, ædificata: cuius mœnia ambitu stadia trecenta & sexaginta cōplectebantur, frequentibus turribus ac magnis. Erat tanta operis magnificentia, ut in muri latitudine sex equorum currus unà ire possent. Altitudo incredibilis audientibus, ut Ctesias Cnidius ait: ut autem Clitarchus, & qui cum Alexandro in Asiā profecti sunt, scripsere, pedum trecentorum sexagintaquinq;. Addiderunt etiam, unoquoq; anni die stadium muri absolutum, ut tot sint stadiorum circuitus, quot dies annum conficiunt. Mœnia ex lateribus asphalto facta: quorum altitudo, ut Ctesias tradit, est passuum quinquaginta: ut quidam posteriores scribunt, cubitorum quinquaginta: latitudo amplior quàm qua duo currus uehe rentur. Turres ducentæ quinquaginta numero, quarum altitudo latitudoq; magnificentiam æquat murorum. Non est autem mirandum in tanto mœniū ambitu paucas turres esse ædificatas. Nam cum plurimæ paludes urbem circunstent, non fuit consilium ea parte turres construere, quæ loci natura esset admodum munita. Inter murum atq; ædificia, pomerium duo iugera conficiunt. Vt celerius opus consummaretur, amicis stadium perficiundum, tradita ad id impensa assignauit. His mœnib. summa cura unico anno absolutis, pontem qua parte fluuius angustior fluebat, construxit stadiorum quinq; longitudinis, columnis in profundo summa arte inuicem pedes duodecim distantibus iactis: lapides ędificij uncis ferreis immixto iuncturis liquefacto plumbo coniunxit. Ante columnas, ad impetum aquæ scindendum, cursumq; fluuij reprimendum, firmos composuit angulos, quò ab omni aquæ undiq; circumfluentis ui tutæ essent. Pontem (is triginta pedum latitudine erat) ex cedrinis cupressiq; ac palmarum trabibus spectate magnitudinis coniunxit: opus nulli arte posterius eorum quæ à Semiramide facta sunt. Ab utroq; fluminis latere murum duxit stadijs trecentis sexaginta, pari mœniū urbis latitudine. Regias

gias iuxta flumen ex utroq; pontis latere duas ædificauit, quę & aſpectum late urbis præberent, & eſſent tanquàm ciuitatis propugnacula, Euphrate per mediam urbem meridiem uerſus fluente. Altera regia ad orientẽ, ad occidentem altera ſpectat, utraq; ingenti opere conſtructa. Nam quæ ad occidentem uergit, primum habet ambitum ſtadiorũ ſexaginta, altis & ſumptuoſis mœnibus ex cocto latere conſtructum: Alter deinde interior eſt circuitus: cuius in crudis adhuc lateribus uaria animantia quæq; ſuo colore ad naturæ ſimilitudinem expreſſa fuere. Huius longitudo ſtadiorum eſt quadraginta, latitudo laterum trecentorum, altitudo, ut Cteſias ſcribit, paſſuum quinquaginta. Turrium altitudo ad paſſus ſeptuaginta eleuatur. Eſt & tertius intimus circuitus, qui arcem continet, triginta ſtadiorum ambitu. Huius ædificij altitudo latitudoq; ſuperat ſecundi muri opus. Inerant diuerſorum animalium figuræ in turribus ac muris, colore quoq; ac forma naturali. Erat inſuper omnis generis animantiũ uenatio, quorũ magnitudo quatuor cubitos excedebat. In his Semiramis conſpiciebatur ex equo pardalim iaculatus, iuxtaq; eam uir Ninus iaculo leonem feriens. Erexerat & portas tres, ſuperq; eas uaria ex ære poſita ornamenta. Hæc regia longè excellentior ea, quæ ex altera ſita erat fluuij parte, fuit, tum magnitudine, tum ornatu. Illius enim muri ambitus triginta ſtadia ex cocto latere complectebatur. loco animalium æneę ſtatuæ inerant Nini, ac Semiramidis, præfectorumq;, & Iouis inſuper, quem Belum Babylonij uocãt. Inerant & acies ſtructæ, uarieq; uenationes ad aſpicientium uoluptatem. In loco Babyloniæ humillimo lacum quadratum effodit, cuius ſingula altera ex latere cocto aſphaltoq; ædificauit. ſtadia erant ducenta, profunditas pedum triginta quinq;, ad quam flumine ſuperinducto ab regia foſſa utrinq; aditum fecit. Ex utraq; uerò parte, ex cocto latere fornicibus conſtructis aſphaltum ſuperinduxit, ad quatuor cubitorum ſpiſſitudinem. Erant autem muri foſſæ latitudine laterum uiginti, altitudine ſupra fornices pedum duodecim. Septem diebus opere perfecto, flumen in priorẽ curſum reſtituit. Statuit autem ab utraq; foſſæ parte portas æneas, quæ uſq; ad Perſarum regnum ſtetere. In urbis medio templum Ioui erexit, quem uocant Babylonij Belum, ſicuti diximus. De quo cum & ſcriptores diſcordent, & opus ipſum uetuſtate collapſum ſit, certi nihil pronunciari poteſt. Conſtat tamẽ ob illius mirandam altitudinem, à Chaldæis tum orientem tum occidentem uerſus aſtrorum in eo obſeruationes factas. Id ex latere atq; aſphalto ſumma arte magnaq; impenſa eſt conſtructum. In ſummo templi tres ingentes aureas ſtatuas, Iouis, Iunonis, Opisq; erexit: quarum Iouis adhuc extat, longitudine pedum quadraginta, mille Babyloniorum talentorũ ponderis. Opis ſimili pondere in ſella aurea reſidet: ad cuius genua duo adſtant leones, iuxtaq; ſerpentes argentei ingentis magnitudinis, ponderis quiſq; eſt talentorum triginta. Iunonis ſtans ſignum, ponderis eſt talentorum octingentorum. Huius dextera caput ſerpentis tenet, ſceptrum lapideum ſiniſtra. His omnibus cõmunis erat menſa aurea manufacta, longitudinis pedum quadraginta, duodecim latitudinis, ponderis talentorum quinquaginta. Duo præterea carchefia talentorum triginta erant, totidemq; thuribula, utrunq; talentorum triginta. Crateres ex auro tres: quorũ Ioui dicatus talenta mille & ducenta Babylonica pendebat, aliorum quiſq; ſexcenta: quę omnia poſtmodum Perſarum reges diripuere. Regię & reliqua ornamenta tum tempore conſumpta ſunt, tum ab hominibus deleta. Ipſius quoq; Babylonis parua quædam portio ſuperſtat, maxima parte intra mœnia cultui agrorum expoſita. Erat & ortus penſilis iuxta arcem, non à Semiramide, ſed à quodam Syro rege poſtmodum in gratiã pellicis factus. Quæ cum Perſa eſſet genere, cupiens in montibus uidere iuxta morem Perſarum prata, uiro perſuaſit, ut artificio excitaret hortum, qui arboribus pratiſq; patriã repræſentaret. Huius horti ſingula latera iugeribus qua-

tuor extenduntur. Aditus ueluti in monte erat, ædificijs altero super alterum constructis, ut ex eo conspectus longè lateq; pateret. Testudines in solo positæ erant, quæ totius horti pondus sustinerent: inde aliæ super alias excrescente semper magnitudine ædificatæ. Nam superiores, in quibus horti murorum superficies continebatur, altitudine quinquaginta cubitorum eminebant: earum latitudo pedum erat duodecim. muri magna impensa constructi spissitudine erant pedum uigintiduorum. Solum hoc modo constabat. Erant positæ lapideæ trabes, longitudine pedum sedecim, sex latitudine. Super has pro pauimento stratæ arundines asphalto compactæ. Desuper cocti lateres duplici ordine gypso structi, tertiò tegulæ plumbeæ, nequa humiditas ad testudines manaret. Aquarum insuper receptacula, quibus humor effluueret. In hoc pauimento congesta humus profunda, ut magnarum arborum radicibus satis esset, ortum efficiebat. in eo proceræ omnis generis arbores aspectum iucundũ reddebant. Lumen quoque adeò testudines inuicem præbebant, ut in eis regia diuersoria haberentur. Præterea aquæductus occultè fabricatus rigabat hortum. Et hæc horti moles postmodum facta est. Semiramis & alias urbes super Euphratem Tigrimq; fluuios ædificauit, in queis emporia constituit eorum quæ ex Media ac Parætanis omniq; propinqua regione ferrentur. Post Nilum enim & Gangem, flumina totius Asiæ nobilissima, Euphrates ac Tigris ex Armeniæ montibus fontes habent. Distant autem ab inuicem stadijs mille & quingentis: delatiq; per Mediam & Parætanos descendunt in Mesopotamiã, quam undiq; circundantes, regioni nomen indiderunt. Deinde per Babyloniam fluentes, in mare rubrũ deferuntur. Flumina ingentia alueo compressa, magnæ emporia frequentantibus existunt commoditati: unde & locorum quæ iuxta aquas sunt, mercatores contingit ditissimos esse. Semiramis ex Armeniorum montibus lapidem excîdi fecit, longitudine pedum centum quinquaginta, latitudine uero spissitudineq; quatuor & uiginti. Hũc magna curruum multitudine ac flumen delatum, nauiq; impositũ, Babyloniam detulit, inq; uia nobilissima erexit. Res mirabilis aspicientibus quã à forma Obeliscum dicunt, inter septẽ miranda opera annumeratũ. Cum multa sint in Babylonia aspicientibus admiratione digna, non minus mirabitur quis magnam uim qui in ea gignitur, asphalti. tanta enim illius supereſt copia, ut non solum satis tot tantisq; ædificijs fecerit, sed & populus licet innumerabilis eo arefacto pro lignis utatur: adeò magna illius copia tanquã ex large fonte haurientibus adest. Hunc prope fontem est terræ hiatus haud magnus, sed uirtute mirabili. Eijcit enim odorem sulphureum, ac grauem, qui transeuntes animantes interficit. Ita enim anhelitum comprimit, ut spiritu intercluso, abrepta respirandi facultate mors subitò sequatur. Est & ultra flumen palus breui circumscripta loco, fumum habens circa solum: in quam si quis inscius ingrediat, euestigio attrahitur, nulla data regrediẽdi facultate. Deinde paulatim torpore quodam corporis totius in profundum delatus, mergitur, pauloq; post mortui corpus supernatat.

DE SEMIRAMIDIS IN ÆGYPTVM

Aethiopiam atq; Indiam expeditione. Cap. V.

His perfectis operibus Semiramis magno cum exercitu profecta Mediam uersus, cum peruenisset ad montem qui Bagistanus appellatur is Ioui sacer est, castra posuit, hortũq; iuxta in campis patentibus, cuius ambitus stadia duodecim cõplectebatur, construxit, fonte ibi erecto, cuius aqua hortum rigaret. Ponè hortum, saxum altitudine stadiorum decem & septem quadrauit, in inferiori eius parte suam effigiem, centumq; ei dona ferentium sculpsit. Syris in eo literis scriptum erat, Semiramidẽ exaggerato ex sequentium iumentorum armamentis colle illo, ex campo per ea ad cacumen ascendisse. Inde profecta cum in urbẽ Medię Chaonã accessisset, animad

uersa

uersa in quodã elato cãpo stupẽdę altitudinis ac magnitudinis petra, hortũ alterum permagnũ in medio illius fecit: ubi sumptuosa uoluptatis delitiarumque causa ædificia, ex quibus & hortum & omnem exercitum (is in campis erat) spectare posset, erexit. Hoc in loco diutius cõmorata est, quieti delitijsq; dedita. Nam alij uiro nubere noluit, uerita ne imperio priuaretur. Sed eos ex militibus eligebat, appetebatq;, qui in castris erant forma & decore præstantes. Quos omnes postea priuabat uita. Iter deinde per Ecbatanos flexit ad Iarcieum montem. Ad hunc multis stadijs per plura præcipitia ac conualles erat aditus. Cupiens ergo tum immortale sui monumentum relinquere, tum breuiorem facere uiam, abscissis anfractibus, locisq; concauis ad planum deductis, magno sumptu iter breuius reddidit, quod usq; ad hoc tempus Semiramidis appellatur. Ad Echatana inde campestrem urbem accedens, magno sumptu regiam ædificauit. Verùm cum aqua urbs, nullis propinquis fontibus, careret, aquæductum in eam urbem admodum necessarium magna impensa laboreq; perduxit. Est mons ubi propinquus stadijs duodecim, nomine Orontes, asper, & accessu difficilis: ut cuius recto itinere ascensus usque ad summum stadiorum sit uigintiquinque. Ex altera montis parte lacus magnus fluuium efficit: quem illa effosso ab radice monte in urbem induxit. Erat fossæ latitudo pedum quindecim altitudo quadragintaquinq;. His in media gestis, uenit in Persidem, aliaq; Asiæ quibus imperitabat loca, ibiq; montes saxaq; incîdens, uiam facilem transeuntibus reddidit: & in locis planis aggeres statuens, nunc sepulchra defunctorum ducum, nunc urbes in eis ædificauit. Consueuit & aliquando in castris paruos aggeres erigere, ubi tentorium suum tendens castra despiceret. Quo factum est, ut usque ad nostram ætatem multa in Asia eiusmodi rerum uestigia perdurent, quæ opera Semiramidis uocantur. Vniuersa deinceps peragrata Aegypto, Libyaq; magna ex parte inditionem redacta, ad Iouem Ammonem transijt, sciscitatura à Deo suæ uitæ finem. Dicitur responsum ei datum, ab hominibus migraturam esse, atque à multis Asiæ gentibus immortalium honores assecuturam. Idq; fore, cum ei Ninus filius insidiaretur. Aethiopiam postmodum ingressa, plurimaq; sibi subijciens, multa in ea miranda conspexit. Ferunt in ea stagnum esse quadratum, cuius circuitus CLX. efficiat pedes: aquæ eius colorem similem minio, odorem suauem, neque ueteri uino dissimilem, uirtute uerò mirabili, ut quæ pota in insaniam uertens cogat occulta errata palàm fateri. Sed his haud facile adhibetur fides. Sepulturas defunctorum Aethiopes diuersas ab reliquis faciunt. Salientes enim corpora, inq; uasis uitreis nuda condentes, supra columnas ponunt. Ita per uitrum defuncti corpus aspicitur, quemadmodum scribit Herodotus: quod Cnidius Ctesias improbat. Ait enim, saliri corpora, sed nequaquam in uitro nuda condi. Vri enim, ideoque corrupta non posse speciem seruare: sed statuas aureas cauas fieri, in quibus mortuos ponant, uitro circumposito. Quo fit ut in locis superioribus sitæ, circumstante uitro, imago aurea defuncto similis reddatur aspicientibus. Et hęc ditiorum sepulchra esse affirmant. Tenuiores, argenteas imagines ponunt, inopes uerò fictiles. Vitrum abundè, cum plurimum fiat in Aethiopia, omnes habent. Mores Aethiopum, aliaq; memoratu digna, paulopòst, cum res eorum priscæ referentur, narrabimus. Constitutis Aethiopiæ Aegyptiq; rebus, Semiramis ad Bactrianos Asiæ cum exercitu descendit, maximas habens copias. Cum diutius pacem egisset, honoris cupida excogitauit aliquod memoria dignum bellum gerere. Audiens igitur Indorum gentem maximam inter cæteras orbis, regionem uerò pulchram fertilemq; esse, arma in Indiam uertit. Imperabat Indis ea tempestate rex Staurobates, maximo fultus exercitu, elephantisq; plurimis bello aptis. Est India præ cæteris pulchritudine excellens, ac multis quæ illam rigent fluminibus distincta, bisq; fructus annuatim ferens.

Digitized by Google

Adeò autem omnibus exuberat ad uictum neceſſarijs, ut ſemper affatim incolis fructus præbeat. Dicitur, nunquam in ea ſterilitatem eſſe, aut fructuum uaſtitatem. Eſt & incredibilis elephantorum numerus, qui uirtute & robore corporis multo Libycis præſtant. Similiter auri, argenti, ferri, æris, lapidum præterea precioſorum, cæterarumq; rerum quæ ad delicias atque opes ſpectant, ſumma copia: quæ ſingula nota Semiramidi, ad bellum Indicum eius animum impulere. Videns autem quantũ bellum ſuſceptum eſſet, magnisq; ſibi uiribus opus eſſe, omnibus prouinciarum præfectis mandauit, ut pro magnitudine prouinciarum iuuenum optimos quoſq; conſcriberent, utq; nouas armaturas pararent. Reliquis quoque edixit, ut poſt triennium in Bactris parati inſtructiq; adeſſent. Iuſsit præterea in Phœnicia, Syria, Cypro, aliſq; maritimis locis, ubi ea materia ſuppetit, naues fluminibus aptas, quæ diuidi poſſent, parari. Indus enim, magnus præ cæteris eius loci fluuijs, regnum Indorum terminans, multis tum ad tranſuehendum, tum ad prohibendos à ripa hoſtes nauigijs egebat. Et cum iuxta flumen haudquaquam materia eſſet nauibus apta, neceſſe fuit illam ex Bactris per terram uehere. Inferior uerò elephantorum apparatu, rem excogitauit qua terreret Indos, cogitantes nequaquàm extra Indiam elephantos eſſe. Occiſis igitur trecentis boum millibus, carnes operarijs conceſsit, coria inſui fecit elephantorum inſtar: quę poſt modum fœno referta, ueri elephanti ſpeciem prę ſe ferebant. Intus hominem, camelumq;, ſuper quo ſedens formam beluæ duceret, incluſit. Hæc in loco ſemoto occluſoq; acta, ne qua exterius emanare poſſent, utq; Indi improuiſa re perculſi, ueras beſtias exiſtimarent. His biennio confectis, tertio copias omneis in Bactris coẽgit. Fuit peditum numerus, ut Cteſias tradit, ter decies centena millia, equitum millia quingenta, currus ad millia centum. Erant totidem numero homines ſuper camelos, cum gladijs cubitorum quatuor. Naues diuiſæ ad duo millia: quas unà, & elephantorum ſimulacra, cameli deferebant. Aſſuefecit autem equos, ne eis ſimulacris terrerentur. Quod & Perſeus Macedonum rex multis pòſt annis in eo bello imitatus eſt, quod cum eo Romani elephantos habentes Libycos geſſere. Verùm neq; illi in bello, neque Semiramidi profuerunt. Audita rex Indorum tum exercitus magnitudine, tum ingenti apparatu belli, conatu eſt excedere Semiramidis uires. Et primum ex arundinibus nauigia confecit ad quatuor millia fluuio accommodata. Ferunt enim Indiæ tum flumina, tum loca paluſtria, arundinum copiam ita craſſarum, ut nequaquàm ea ulnis homines amplecti queant. Ex his naues optimæ fiunt, propter arundinum robur. Armorum quoque omnis generis copiam parauit, ex uniuerſa India accitis maioribus quàm quæ erant Semiramidis copijs. Elephantorumq; ſylueſtrium uenatione facta, plurimos ad bellum inſtruxit, ut terrorem aſpicientibus iniĳcerent. Omnibus, quæ belli uſus poſcit, præparatis, nuncijs ad Semiramidem iam appropinquantem miſsis, reprehendit eius ambitionem, quòd nulla iniuria laceſsita bellum ſibi inferret. Multisq; uerbis eam per literas incuſans, deosq; inuocans, teſtes, minatus eſt, ſi acie uicta eſſet, ſe illam cruci affixurum. Lecta epiſtola ridens Semiramis, Non uerbis, ſed uirtute certandum eſſe reſpondit. Deinde ad Indum ubi peruenit, inuenta regis claſſe ad certamen parata, & ipſa ſuas naues electis militibus inſtruxit. Ibi durum certamen commiſſum eſt, ac diutius magnis utrinque uiribus pugnatum. Tandem ſuperata Indorum claſſe, qua in pugna ad mille naues ſubmerſæ ſunt, multiq; mortales capti, pontem, quò facilior eſſet tranſitus, ſupra flumen conſtruxit: præſidioq; ab utroque latere impoſito, omneis copias traduxit, inſulas quoq; ac urbes in flumine ſitas cepit, ad centum millia hominum in ſeruitutem redactis. Claſſe amiſſa Indorum rex ſimulans ſuas copias procul à flumine retro abduxit: ut

hoſtes

hostes id formidine factum rati, fluuium transirent. Quo cognito Semiramis cum ex uoto res cederet, parte copiarū ad pontis custodiā relicta, Indos cum reliquo exercitu persecuta est. Præcedebant elephaotorum simulacra, quò regij exploratores elephantorum apparatu conspecto regi metum iniicerent. Verùm ea simulatio haud diutius latuit. Nam admirantibus Indis unde tanta illi elephantorum copia suppeteret, quidam ex Semiramidis exercitu nocte capti rem prodidere. Quapropter confisus suis uiribus rex, fictionem elephantorum prædicens, ut sublato metu acrius pugnam inirent, copias omneis aduersus Assyrios eduxit. Instructa acie Semiramis quoq; proficiscebatur. Appropinquantibus exercitibus, rex equites ac currus in prima acie ante phalangem destinauit. Semiramis simulatis elephantis aduersus equites præmissis, initoq; certamine regios equites fudit. Assueti enim ueris elephantis equi, noua forma olfactuq; insueto turbati sunt. Itaque pars in hostes equorum impetu, pars in alia loca defertur. Semiramis cum electis militibus uictoriam secuta, in primis pugnans, Indos in fugam uertebat. Quibus ad phalangem refugientibus, Staurobates haud ea re perculsus, aciem peditum præcedentibus elephantis promouit. Ipse in dextro cornu pugnans, superq; ualidum elephantem insidens, aduersus reginam uirili animo proficiscitur, casu eodem in cornu pugnantem. Veri elephanti contra simulatos ibant, neque pari robore pugnabatur. Superiores erant regij, magnamq; edebant Assyriorum cædem, partim qui elephantorum pedibus contererentur, partim qui interirent aut lacerati dentibus, aut proboscide absumpti. Cum magnus interfectorum alterius super alterum cadentium cumulus fieret, timorq; ac terror omnia complesset, nulli iam ordinem seruabant. Ita omnibus fermè Assyrijs ad fugam intentis, rex Semiramidi casu obuius primùm sagitta brachium eius, deinde iaculo humerum sauciauit. Regina haud quaquam uulnere (leue enim erat) exterrita, cum equum ascendisset, belua insequente fermè capta est. Omnes in fugam uersi, ad naues tendunt. Insequentibus Indis magna cædes facta est per loca tantæ multitudini angusta, cum equitibus peditibusq; qui ad Pontem tendebant, immixtis, alter alteri impedimento esset, ut neque fugæ neque salutis ullus daretur locus, sed ipsi suomet tumultu oppressi interirent. multi ex utroque Pontis latere præfugientium multitudine in aquam præcipitati sunt. Semiramis, cum maior eorum pars qui bello superfuerant, flumen transissent, pontem (is super naues fabricatus erat) discidit. Naues in plures partes diuisæ, delatæq; per flumen, in diuersa loca applicuere, multis Indorum qui illas insequendo ascenderant, ui fluminis submersis. Rex multis prodigijs augurumq; responsis monitus ne flumen transiret, finem persequendi fecit. Semiramis permutatis captiuis in Bactrianos reuersa, maiorem exercitus partem dimisit. Paulo pòst detectis quas ei Ninus per eunuchum parauerat insidijs, omniq; iniuria iuxta Ammonis responsum remissa, cum omnibus filio ut regi parerent præfectis mandasset, euestigio euanuit, ad deos, iuxta oraculi responsum, ut creditum est, translata. Quidam fabulantur, illam in columbam fuisse comuersam. compluribus enim auibus domum ingressis, & illam cum reliquis auolasse uolunt. Quo factum est, ut Syrij columbam ut deam colant, immortalem reginam arbitrati. Imperitauit uniuersæ Asiæ præter Indos. Vixit annos, quemadmodum Ctesias Cnidius scripsit, duos & sexaginta, quadraginta duos regnauit. Athenienses, nonnulliq; alij scriptores asserunt, Semiramidem, cum pulchra decoraq; forma esset, à rege Assyriorum præter modum dilectam: cuius modestia admodum laudata. Cum eius uitæ integritas uulgata admodum foret, persuasisse uiro tradunt, ut quinque dies se solam regnare pateretur. Quo impetrato, sceptro regni stolaq; regia sumptis, prima die splendidum conuiuium fecisse, inq; eo omnes duces principesq;

adegisse ut sibi ueluti reginę parerent. Secunda die, cum populares primarijq; se tanquam reginam colerent, uiro in carcerem truso, magnoq; animo cum cepisset regnum, ad senium usque, multis à se præclarè magnificeq; gestis, tenuisse.

DE SVCCESSORIBVS SEMIRAmidis, Regum Babyloniæ delitijs, & ocio.

Cap. VI.

Ninyas. HAec de Semiramide à diuersis authoribus traduntur. Post eius obitū sumpto regno Ninyas Nini & Semiramidis filius pacem cum singulis egit, nequaquàm matrem imitatus: sed omne uitæ tempus reclusus in regia, conspectumq; hominum uitans, inter pellices & eunuchos ocium & delicias secutus traduxit. Existimabat enim, incommoda omnia uitare, in continuis uersari uoluptatibus, uacuum esse curis, summam in rege felicitatem esse. Ad securitatem imperij, ut à subditis timeretur, annuatim certum militum indicebat numerum, ac eorum ducem singulis prouincijs imperabat. Exercitus cum extra urbem conuenisset, ducem cuique nationi prudentissimum eorum qui secum erant constituebat. Acto anno copias, remisso domum priori milite, rursus à prouincijs petebat. Quo fiebat ut & subditi promptius imperata facerent, cum semper timor militum sub dio agentium immineret: & si qui fortè desciscerent, timore pœnæ quamprimum dicto parentes essent. Annuam uerò militum mutationem ad id conferre existimauit, ut parua tēporis consuetudine nulla inter eos amicitia contracta, neq; duces neq; cæteri aduersus regem conspirarent. Diutina enim militia tum milites robustiores, tum duces prudentiores solet efficere: quæ res sæpius magnas facultates ad desciscendum à principibus præbuit. Vita uerò principis exterioribus ignota, uoluptates eorum occultas reddit, & tanquā inuisibilem Deum ne uerbo quidem quis blasphemare principem præ timore audet. Hoc pacto duces exercitus, prouinciarum præsides, domesticarum rerum curatores, iudices insuper singularum gentium, aliaq; pro regni cura disponens, uitam agebat. Similiter & cæteri reges ad Sardanapalum usq; triginta regnum tenuere, cuius tempore Assyriorum imperium, quod annis mille trecentis sexaginta perseuerauit, quemadmodum Ctesias secundo libro tradit, ad Medos transijt. Nomina regū, quantoq; quisq; regnauerit tempore, cū nil memoria dignum egerint, nequaquàm scribit. Solum memoratur auxilium Troianis ab Assyrijs
Memnon. missum. Dux præsidij Memnon, Tithoni filius fuit. Theutamo enim in Asia regnante, qui uigesimus à Nino atq; Semiramide descendit, Agamemnonē tradunt aduersus Troiam cum Græcis bellum mouisse, cum Assyrij amplius mille annis Asiæ imperassent. Cum uerò Priamus bello oppressus, ab rege Theutamo præsidium, utpote Assyrijs subditus, per legatos postulasset, ille decem millia Aethiopū, totidemq; Susianos cum ducentis curribus duce Memnone ad Troiam misit. Erat tunc Tithonus præfectus Persarum, acceptus maximè regi. Memnon uerò ætate florens, ac animi corporisq; præstans uiribus, maximè ea tempestate uigebat. Aedificasse eum ferunt in Susis loco excelso regiam, quæ usq; ad Persarum imperium permansit, Memnonia ab illo denominata. Strauit & uiam leophoram in ea regione, quæ adhuc Memnonia uocatur. Asserunt qui sunt in Aegypto Aethiopes. Memnona eis in locis natum ostendentes antiquam illius regiam, quam nunc etiam Memnoniam dicunt. Sed constat illum Troianis cum uiginti peditum millibus, curribus ducentis, præsidio fuisse, multosq; Græcos pugnantem occidisse: tandem per insidias à Thessalis interfectum: corpus eius ab Aethiopibus ereptum, crematumq; fuisse, ossaq; eius ad Tithonum delata. Hęc de Memnone in scriptis regijs barbari tradunt contineri.

Quomodo

Digitized by Google

QVOMODO SARDANAPALVS VLtimus Assyriorum rex propter uoluptates regno ab Arbace Medo priuatus fuerit. Cap. VII.

SArdanapalus à Nino trigesimus rex, ultimus uero Assyriorum, excessit omnes superiores luxuria atque ignauia. Nam præterquam quòd à nullis exterius conspiciebatur, uitam muliebrem duxit, cum pellicibus uestę tum purpurea indutus, tum molli lana contexta. Stola insuper muliebri faciem totumq; corpus in modum meretricis fuco componens, ultra luxum muliebrem lasciuiebat: uocem fœmineam loquendo imitatus. Non solum cibum potumq; qui uoluptatem præberent, continuò appetebat, sed luxuriæ quoque deditus, nunc uiri, nunc mulieris uice abutebatur, omni posthabita sexus ac pudoris cura. Adeò uerò delitiæ, turpis uoluptas, incontinentiaq; in eo uiguere, ut successoribus post obitum suum in sepulchro inscribi barbarica lingua mandarit, quòd postmodum Græcus interpretatus est: Hæc habeo quæ comedi, & quæ cum amore & uoluptate percepi. Illa plurima & præcipua relicta sunt. Vita in hunc modum turpiter exacta, imperium Assyriorum, quòd diutius perseuerarat, euertit. Arbaces quidam genere Medus, uirtute & animi magnitudine præclarus, dux erat copiarum quę singulis annis in Ninum à Medis destinabantur. Contracta hic amicitia cum Babyloniorum duce nomine Belese, hortatus est ab eo ut principatum Assyriorum deleret. Erat enim insignis inter sacerdotes, quos Babyloniį Chaldæos uocant, peritus astrologiæ diuinationisq;, qui multis prædixerat quæ erant proculdubio futura. Hic Arbaci cum amicus esset, eum imperio omnium potiturum prædixit, quibus Sardanapalus regnaret. Laudato uiro, satrapam se illum Babyloniorum, si uera prædiceret, facturum promisit. Ipse tanquàm Dei uocibus in spem elatus, eum præ reliquis ducibus, tum benignè alloquendo, tum beneficijs ad suam beneuolentiam attraxit. Cupiens autem regem atque eius uitam inspicere, data uni ex eunuchis aurea phiala, ad Sardanapalum introductus est. Conspecta regis mollitie & muliebri apparatu, illum ut nullius rei hominem despexit: magisq; in spem incubuit à Chaldæo datam, inita cum Belese societate, ut ipse Medos ad imperium, Persas ad defectionem solicitaret, ille uerò Babylonios barbarorumq; ducem sibi amicũ ad communionem consiliorũ impelleret. Cum tempus missionis exercitus aduenisset, de more in patriã dimissi sunt cæteri. Arbaces ad Medos reuersus, illis persuasit ut pro imperio, Persis ut pro libertate sumerent arma. Similiter & Beleses Babylonios impulit ad libertatem: & ad Arabes legatis missis, præfectũ eorum sibi familiarem ad societatem consiliorum hortatus est. Acto anno ad Ninum conuenere omnes, succedere se de more cæteris simulantes: re autem uera ut imperium Sardanapalo auferrent. Erant quatuor gentes quę in unum conuenerant, numero millia hominum quadringenta, muniti castris, ac de rebus communibus consultantes. Cognita defectione Sardanapalus, aliarũ nationum exercitum aduersus desciscentes ducens, commisso certamine hostes superat: profligati ad montes confugiunt, stadijs à Nino distantes septuaginta: quibus, cum denuò ad campos fortunã experturi descendissent, Sardanapalus cum omnibus copijs occurrit. Instructa acie, per præconem, ei qui Arbacem aut Babyloniũ Belesem occidisset, talenta auri ducenta: qui uiuos tradidisset, duplex præmium, ac Mediæ præfecturam pollicitus est. Verùm nullum ea præmia mouerunt. Commisso certamine multi ex hostibus occubuere, reliquos Sardanapalus usq; ad castra in montibus sita persequit. Qui cum Arbace erant, aduersis prelijs pauentes, initio quid uictis agendum esset consultant: maior pars in patriã cuiq; redeundũ, ibi præoccupanda munita lo-

ca,alios in ſocietatem belli uocandos,neceſſaria ad bellum paranda eſſe cenſe bat Beleſis Babylonius aſſerens deos multis cum laboribus periculisq; victo riam polliceri,perſuaſit ut in bello perſeuerarent. Commiſſa igitur rurſus pugna,rex ſuperior fuit:caſtrisq; hoſtium potitus, uſque ad Babylonios inſecutus eſt. In eo certamine Arbaces uiriliter pugnans,multis proſtratis Aſſyriis uulnus accepit. Tot aduerſis prælijs, eorum qui deſciuerant icti duces, cum domum abire decreuiſſent,Beleſis ſub dio pernoctans, ex aſtrorum obſeruatione recedere uolentibus prædixit,paucos poſt dies ultro illis auxilia aduen tura,resq; eorum in melius ceſſuras eſſe. Hæc aſtris ſignificare deos. Suadere igitur ſe,ut ſuæ arti fidentes,parumper deorum beneficia expectarent. Huic exhortationi parentibus ducibus,promiſſumq; expectantibus tempus, nunciatum eſt,Bactrianorum exercitum ad regem mitti,propinquumq; eſſe, magnis itineribus proficiſcentem. Viſum eſt igitnr Arbaci,reliquisq;, cum expeditis militibus obuiam proficiſci,ut aut defectionem perſuaderent Bactrianis,aut ad id armis cogerent. Primùm duces, tum reliqui libertatem aſſerentes,copijs cæterorum ſeſe addiderunt. Hæc Sardanapalus ignorans, memor ſuperioris fortunæ, ad hilaritatem profuſus, epulas militibus ex ſacris, uinumq; abundè præbuit, aliaq; epuli accommodata. His intentis Aſſyrijs, Arbaces qui per transfugas hoſtium in caſtris negligentiam, ut qui uino ciboq; grauati,ſomno quietiq; indulgerent, norat,noctu caſtra hoſtium expugnauit, acie inſtructi incompoſitos, parati imparatos adorti, multis interfectis reliquos in urbem compulere.Sardanapalus cum exercitui ducem præfeciſſet Salamenum uxoris fratrem, urbis curam cuſtodiendæ ſumpſit. Hoſtes in locis patentibus iuxta urbem duobus prælijs copias regias fundunt:interfectoq; Salameno, reliquos perſequentes, partim in fuga cædunt, partim in flumen Euphratem præcipites agunt: paucis qui cædi ſuperfuerant, in urbem compulſis. Adeò ingens numerus occiſorum fuit, ut fluuius redundante hominum ſanguine colorem mutarit. Obſeſſo in urbe rege, multæ nationes,libertatis cupidine ad Arbacem defecerunt. Rex magno in diſcrimine regnum uerſari uidens,filios tres, duasq; filias cum magna auri argentiqûe copia in Paphlagoniam ad Cottum præſidem miſit, ducum omnium ſibi acceptiſsimum: tum per epiſtolas reliquorum qui non defecerant, auxilia accerſit, ad ferendam obſidionem paratus. Erat enim reſponſum progenitoribus datum,nunquam Ninum capi poſſe, niſi cum fluuius urbi hoſtis fieret.

Quod nunquam futurum ratus, ſpem ceperat obſidionis ferendæ, & ſimul futura auxilia expectabant.Hoſtes urbem, quam propter mœnium altitudinem expugnare nequibat, obſedere. Nondum enim catapultæ, neque uinearum,neque arietis quo muri urbium deijciuntur, uſus erat. Iis qui in urbe erant,omnes ad uictum res & obſidionem tolerandam neceſſarię,regis cura ad id antea impenſa ſupererant. Cum duobus annis obſidio perſeueraſſet,per ſummum ocium obſeſſorum,tertiò continuis imbribus excreſcens ſupra modum fluuius,cum partem urbis inundaſſet,muros deiecit ad ſtadia uiginti. Hic rex exiſtimans tempus oraculi aduenisſe, deſperata ſalute, ne in hoſtium poteſtatem peruenìret,pyram in rogia ingentem extruxit: ſuperqûe eam auro argentoq; omni, ueſte inſuper regia impoſitis, uxoribus quoque atque eunuchis in medio pyræ recluſis, ſe cremandum unà cum his in ignem iniecit. Hoſtes audita regis morte, urbem per eam quæ ab oraculo prædicta erat muri partem ingreſsi,Arbacem regia ſtola indutum, regem appellarunt, omnium ei rerum poteſtate permiſſa. Sumpto imperio Arbaces, cum belli ſocijs pro cuiuſque meritis dona impenderet, prouinciarum quoque præſides pronunciauit.Babylonius Beleſis,qui futurum imperium prædixerat, ad monens præmiſſorum, præfecturam Babyloniæ obtinuit: & ſimul teſtatus

eſt,

Digitized by Google

est,uotum se Belo,dum in dubio res esset, fecisse, uicto Sardanapalo, regiaq; incensa,cineres se ex ea Babyloniam delaturum:ac pone templum Dei aggerem erectum, qui ab omnibus per Euphratem nauigantibns conspiceretur, perpetuum monumentum regni Assyriorum deleti.Hoc petijt suasore eunucho quodam,à quo argentum aurumq; ad se delatum occultum tenuit.Quod ignorans Arbaces, (existimabat enim, omnia igni unà cum Sardanapalo absumpta esse)deferri Babyloniam cineres permisit, urbi immunitate concessa. Belesis paratis nauigijs unà cum cineribus Babyloniam uim magnam auri argentiq; destinauit. Qua re ad regem delata, iudices eius criminis dati sunt ex his qui unà cum eo fuerant uictores. Cum Belesis factum confiteretur, iudices eum capite damnarunt.Rex,magni uir animi, uolens regni principia humanitate ac clementia firmiora reddere,non solum Belesi pœnam remisit, sed & asportatum aurum argentumq; condonans, præfecturam Babyloniorum à principio concessam, habere iussit, asserens maiora illius erga se beneficia, quàm iniurias esse.Hac uulgata clementia, non solum beneuolentiam singulorum, sed & gloriam assecutus est, censentibus omnibus illum imperio dignum,qui ita ignoscere delinquentibus. Arbaces suis bonis ciuibus concessis, urbem à solo euertit: aurum argentumq; omne (nam ad multa talenta ex incendio extulerat)detulit in Ecbatana Mediæ urbem. Hoc pacto Assyriorũ imperium, quod ad trigesimã prolem à Nino peruenerat,annosq; plus mille & quadringentos durauerat,ad Medos transijt.

DE CHALDÆIS, ET DE OBseruatione astrorum. Cap. VIII.

NVnc equum uidetur,quo nil memoratu dignum omittamus,de his qui Chaldæi apud Babylonios uocantur, referre Chaldæi Babyloniorum antiquissimi, eum locum in sua rep. quem in Aegypto sacerdotes obtinuere. Ad cultum enim deorum deputati, per omnem uitam philosophantur, peritissimi astrologiæ habiti. Multi diuinatione quadam futura prædicebant,ac tum augurijs,tum sacris,tum alijs quibusdam incantationibus & mala auertere ab hominibus,& bona afferre, auguria insu per somnia q; & prodigia interptetari consueuere. Eorum prætera quæ ad sacra speculanda pertinent,peritissimi.Non enim quemadmodum Græci, horum omnium doctorinam percipiunt.Nam pueri à patribus progeniem secuti eam discunt philosophiam, omni aliarum rerum cura posthabita. Ita, tum quia à teneris annis in ea doctrina erudiuntur,tum quia diutius in illa perseuerant,doctissimi euadunt.Apud Græcos ut plurimum tardè ad philosophiam accedunt,paulumq; in ea immorati,ad quæstum uertuntur.Pauci admodum in ea immorantur perdiscenda, lucri gratia ad alia exercitia uersi. Non enim de more imitantur parentum doctrinam, sed ipsi sua sponte uarijs studijs arbitrio suo incumbunt. At barbari in susceptо exercitio semper immorantur, Græci uerò lucri gratia nouis semper opinionibus incumbentes, deq; maximis disciplinis inter se altercantes, incertos discipulos reddunt,animum q; eorum per omnem uitam dubium, nulla certa sententia, errare compellunt. Ita si quis præclarissimorum philosophorum diligenter sectas exquirat, repugnantes admodum, maximisq; de rebus inuicem contrarias comperiat. Igitur Chaldæi mundum sempiternum esse aiunt, neque principium habuisse,neque fortiturum esse finem. Vniuersorum ordinem atque ornatum diuina quadam prouidentia factum.Cœlestia omnia non casu,aut sua sponte,sed determinato quodam firmoq; deorum nutu iudicioq; esse perfecta. Astrorũ, longa obseruatione cursum naturamq; diligentissimè scrutati, multa futura

Digitized by Google

hominibus prædicunt. Maximam uerò uim ac motum quinq; astrorum qui Planetæ appellantur, interpretes illi, & eius præsertim qui à Græcis Saturnus dicitur esse affirmant. Clarissimum uerò, & cuius maxima sit uirtus, Solem dicunt. Reliquos quatuor eo nomine quo & nostri astrologi appellant, Martem, Venerem, Mercurium, Iouem. Mercurios illos propterea uocant, quòd cum alijs astris haudquaquam errantibus, sed motum ordinatum habentibus isti soli proprium cursum sortiti, futura ostendant, tanquam Deorum interpretes uoluntatis. Nam tum ortu, tum occasu, tum colore significare rectè aduertentibus futura testantur. Aliquando uerò uentis, quandoque imbribus, tum æstu, nonnunquam cometis, solis & lunæ eclipsi, hiatu terræ, multis denique signis, quæ prosint, quæue obsint, non solum gentibus ac locis, sed regibus & priuatis personis ostendunt. Sub horum cursu esse astra triginta, quæ deos consultores appellant: & horum dimidiam partem supra, reliquam subtus terram ferri, tum quæ apud homines accidunt, tum quæ à cœlestibus eueniunt, spectantia. Diebus autem decem ex superioribus unum ad inferiora ueluti astrorum nuncium, alterum rursus ab inferioribus ad supera mitti. Et hunc esse eorum præscriptum motum circuitu sempiterno. Deorum præcipuos duodecim asserunt esse numero, quorum cuique mensem, & unum ex signis Zodiaci tribuunt, perq; ea solem ac lunã reliquosq; planetas quinque efficere motum suum. Solem anno, lunam mense uno proprios cursus peragere. Planetarum autem unumquemque suum motum diuersis consummare, tum uelocitate tum tempore. Hos aiunt planetas plurimum in generatione conferre ad uel bona uel mala consequenda: perq; eorum naturam atque aspectum maximè cognosci quæ sint hominibus euentura. Multa quoque prædixere tum alijs, tum etiam regibus, præsertim Alexandro, cum esset cum Dario pugnaturus: postmodum Antigono, Nicanori, Seleuco. Prædicunt etiam idiotis futura ita euidenter, ut mirum, & ultra hominum ingenia esse putetur. Vigintiquatuor præterea astra præter Zodiaci circulum annumerant, quorum duodecim uersus Boream, duodecim ad Notum uergant. Et hæc quidem uideri, quæ attribuunt uiuentibus: alia uerò non apparere, & defunctis adesse putant: quæ iudices uniuersorum appellant. His omnibus inferiorem lunam ferri propius terram dicunt: quę breui tempore efficiat cursum suum, non quidem propter uelocitatem motus, sed propter circuli breuitatem. Quòd uerò lumen à sole habeat, quodq; propter terræ umbram obscuretur, sentiunt cum Græcis. De solis defectione uaria sentientes, neque de ea suam sententiam afferre audent, neque tempus prædicere. De terra priuatas sententias afferunt, asserentes scaphæ similem, & concauam esse: multaq; de hac, deq; reliquis quæ in orbe sunt, persuadere nituntur: de quibus alienum ab historia est singulatim referre. Hoc autem concedunt omnes, Chaldæos astrologiæ ultra cæteros, cum diutius in ea uersati sint, esse peritos. Numerum annorum quibus se huiusmodi astrorum doctrinæ uacasse affirmant, haud facile quis crediderit. nam quadringenta tria annorum millia annumerant usq; ad Alexandri ascensum, ex quo astrorũ obseruationes ab se cœptas dicũt. Et de Chaldæis hactenus. Nunc eò unde digressi sumus, redeat oratio.

DE REGIBVS MEDIS, ET QVO modo de eis dissentiant scriptores. Cap. IX.

QVoniam scriptores plurimi de Medorum imperio dissentiunt, haud ab re erit ueritatem historiæ exquirenti, in quibus differant referre. Herodotus, qui Xerxis tempore uiguit, Assyriorum regnum, qui annis antea quingentis Asiæ imperitauerant, scribit à Medis euersum: deinceps multo tempore nullum fuisse regem qui omnibus

Digitized by Google

bus imperaret: ciuitates singulas populari imperio usas, absq; regibus uixisse. Tandem plures post annos electum à Medis regem, iustitia insignem, nomine Cyaxarem, qui propinquis populis in Medorum societatem adductis, dux omnium creatus est. *Cyaxares.* Tum posteri eius susceptum imperium propagarunt usque ad Astyagem, quem Cyrus Persæq; deuicerunt. de quibus, nunc paucis contenti, postmodum suo tempore diligentius trademus. Secundo septimæ ac decimæ Olympiadis anno factus est Medorum rex Cyaxares, secundum Herodotum. Ctesias Cnidius post Herodotum, qui cum Artaxerxe aduersus Cyrum fratrem eius militans captus est, obq; artem medicinæ annis decem & septem cum rege summo cum honore fuit, ex annalibus regum in quibus prisca Persarum gesta obseruata consuetudine scripta erant, certam à se compertam historiam ad Græcos attulisse affirmat. Is tradit, post deletum Assyriorum regnum Medos imperio Asiæ potitos fuisse, Arbace regnante: qui cum Sardanapalum bello (ut dictum est) superasset, regnasset q; duodetriginta annos, Mandanes filius imperium suscepit, qui Asiæ imperauit annos quinquaginta. Post hunc annos triginta regnasse Sarsomenem, quinquaginta Artecarmim, Arbianem duos & uiginti, quadraginta Artæum, qui bello maximo cum Cadusijs gesto, superatus sit. *Artæus.* Eius rei causa traditur fuisse Parsodes Persa, ui fortitudine ac prudentia multisq; præterea uirtutibus memorabilis, qui regi apprimè charus, cum magna esset authoritate apud eos qui præcipui apud regem habebantur, ex quodam iudicio infensus regi, cum tribus millibus peditum, equitibus mille ad Caduſios aufugit. *Parsodes.* A quibus susceptus sororem despondit uni qui cæteris eo tempore potentia præstabat: cumq; iam à rege apertè defecisset, suasit Cadusijs omnibus ut se in libertatem uindicarent. Dux ipse belli ob uirtutem creatus, exercitum maximum ad ducenta hominum millia coëgit: castrisq; in finibus Caduſiorum positis, Arteum Medorum ducem aduersus se cum octingentis millibus hominum profectum, pugna ita superauit. Ad quingenta millia interfectis, reliquos abegit extra Caduſiorum fines. Hac uictoria insignis, è Cadusijs rex creatus, in Mediam transijt: omnicq; prouincia uastata, magnam gloriam assecutus est. Vergens in senium, cum instaret uitæ finis, execratus est successores qui odium inimicitiamq; inter Caduſios ac Medos delerent: qui pacem procuraret, exilio multaretur, siue progenies sua, seu Caduſius esset. Quapropter Caduſij semper Medis hostes extitere, nunquam illorum regibus subditi, usque ad Cyrum Persarum regem. Post Artæi obitum in Medis regnauit Artynes annis duobus & uiginti, Artabanus quadraginta. Post hunc Parthi à Medis deficientes, cum patriam urbemq; Sacis tradidissent, magnum bellum inter Sacas Medosq;, quod annis duobus magnis utrinque cladibus gestum est, exciterunt. Pax tandem constituta, ut Parthi subijcerentur Medis, Sacæ Medicq; amici sociiq;e inuicem perpetuò essent. Sacarum tum regina erat mulier, Zarina nomine, bellorum appetens: audacia quoque & rebus gestis cæteris fœminis inter Sacas longè præstantior. *Zarina Sacarum regina.* Habet ea regio mulieres robustas, quæ uiros appetunt præsertim belli gloria illustres. Fertur hæc tum pulchritudine, tum consilio prudentiaq;e mirabilis extitisse, propinquasq;e gentes barbaras superbia elatas, ac Sacis imperantes expugnasse, maioremq; eius regionis partem ad mitiorem traduxisse uitam. Multas insuper condidisse urbes, quas reddiderit cæteris uicinis gentibus feliciores. Post eius obitum, memores beneficiorum eius uirtutisq;e subditi, sepulchrum ei construxere, omnium quæ apud ipsos erant magnificentissimum. Pyramis ea fuit triangularis, cuius latus quodque tribus stadijs protendebatur: altitudo stadij erat unius, uertice in arctum constricto. Addiderunt sepulchro auream statuam instar colossi, honores insuper heroicos: aliaq;e ad sepulchri magnificentiam impenderunt, quæ suis maioribus consueuerunt largiri.

Astibara.

Digitized by Google

Astibara Medorum rege in Ecbatanis ob senectam defuncto, filius Apandæ
Astyages. regnum cepit à Græcis Astyages nominatus, quo à Cyro rege Persarum deuicto, Medorum regnum ad Persas transijt: de quibus suo loco scribemus. De Assyriorum Medorumqûe imperio, deqûe his in quibus dissentiunt scriptores, satis dictum putamus. Nunc ad Indos, eaqûe quæ de his traduntur, transeundum.

DESCRIPTIO INDIÆ, ET DE *ijs quæ in ea fiunt, deq; Indorum moribus & institutis.* Cap. X.

INdia in quatuor latera distincta est. Quod ad orientem, quodûe ad meridiem uergit, magnum mare circundat. Quod arctos spectat, Hæmodus mons ab ea Scythia quam habitant hi qui appellantur Saçę, diuidit. Quartum, quod est ad occidentem, fluuius Indus terminat, omnium ferè post Nilum maximus. Magnitudinem Indiæ ab oriente ad occasum scribunt stadiorum uigintiocto millium, à septentrione ad meridiem millium duorum ac triginta. Hæc tanta Indiæ magnitudo circulo æstiui tropici uidetur subiecta. In multis Indiæ locis aiunt erectum lignum nullam à sole umbram reddere: nocte Arctos non uideri. In ultimis uerò minimè aspici Arcturum: quo in loco umbras uersus meridiem inclinare dicunt. India multos montes ac magnos continet, arboribus omnis generis oppletos. Campos insuper plurimos, maximosq; fructibus uberes, pulchritudine egregios. Diuisa est fluminum multitudine, agros plurifariam rigantium. Hanc ob rem bis in anno præbet fructus: animantia uarij generis producit præ cæteris magna, ac robusta, partim terrestria, partim uolantia. Elephantes insuper plurimos maximosqûe, qui Libycos robore excellant. Vtuntur his, quos uenatione abundè capiunt, in prælijs: multumq; ad uictoriam conferunt. Homines quoque fert proceros ac ualidos, & artificio accommodatos: ut qui aërem purum ducant, & aquam bibant salubrem. Terra & domesticis fructibus opulenta est, & uarijs multiplicibusq; metallis fœcunda. Nascitur in ea ingens argenti auriq; uis: non parum quoque æris, ferriq;, & orichalci. Multa insuper ad cultum utilitatemq; uitæ, & belli apparatum. Præterea inter alias segetes fit apud Indos plurimum millij ac leguminum, agros aqua fluminum irrigante. Oryza quoque, & quod appellant bosphorum, multaq; alia ad cibum utilia. Plures insuper fructus ad animantium nutrimenta: quę longum esset recensere. Ob hanc causam affirmant nunquam Indiam fame aut rerum inopia premi. Nam cum bis annis singulis segetes ferat, hunc quidem hyeme, quo tempore alij rizum serunt, percipiunt: alterum æstate, cum oryza, sesamus, bosphorus, millium, seruntur. Quo accidit, ut præcipua sit apud Indos ubertas: cum & sua sponte nascantur fructus, & palustres dulcedine præcipua radices magnam copiam uictui hominum præbeant. Omnis enim ferè campestris regio dulcem tum à fluminibus humorem suscipit, tum à pluuia, quæ certo anni tempore fieri æstate consueuit. Sunt radices quoq; palustres æstu decoctæ, sed magnarum præcipuè arundinum, dulces. Confert etiam ad Indorum fertilitatem consuetudo quæ in bellis seruatur. Nam apud cæteras gentes hostes bellorum tempore regiones spoliant, uastantq;, neq; agros coli sinunt. apud Indos uerò belli tempestate in campis opus rusticum exercent absque cura agricolæ, procul ab omni discrimine belli. Hostes in prælijs mutua cæde grassantur: agricolis nulla in re nocent, sed intactos relinquunt, tanquam communis utilitatis ministros. Neque uerò hostium agros urunt, neque cædunt arbores. Habent insuper Indi multa flumina, ingentiaqûe, nauigijs apta, quæ ex fontibus montium ad septentrionem uergentium in campestria decurrunt.

runt. Horum permulta in unum coëuntia, in Gangem defluunt. Eius latitudo stadiorum est triginta. Fertur à septentrione ad meridiem, inq; mare Oceanum ingreditur, delapsus uersus orientem per Gandaros, apud quos permulti sunt maximiq; elephanti. Quo accidit, ut nullus unquam eis rex aduena imperarit, propinquis gentibus numerum uimq; beluarum uerítis. Alexander Macedo totius Asiæ imperium adeptus, solos Gandaros non oppugnauit. Nam cum ad Gangem cum exercitu peruenisset, cæteris sibi subditis Indis, ut nouit Gandaros quatuor millia elephantorum habere ad bellum parata, nequaquàm eos armis lacessiuit. Indus eodem modo quo Ganges ab Arcto incipiens, inq; Oceanum fluens, Indiam diuidit, lapsusq; per loca patentia augetur multis egregijs fluuijs qui in eum decurrunt, quorum præcipui Hipanes, Hydaspesq; & Acesines dicuntur. sunt præter hos haud uulgaria flumina Indiam interiabentia, quæ regiones eas hortis uarijsq; fructibus ubéres reddũt. Cur in India multa maximaq; sint flumina, causas philosophi physiciq; afferunt, Indiam situ esse humidam: Scythas uerò Bactrianos, Arianosq; uicinas gentes elatiores. Meritò igitur humiditatem ex superioribus locis ad infima fluentem loca illa reddere aquosa, multosq; fluuios gignere. Sed quod accidit inter cæteros fluuio quem dicunt Sillan, est dictu mirabile. Defluens enim à monte eiusdem nominis abrupto, neq; alterius fluuij decursu auctus, absorbetur ab hiatu terræ. Indiam omnem, cum supra modum amplitudine excedat, multæ uariæq; incolunt gentes: quarum nulla originem extra Indiam trahit, sed omnes indigenæ appellantur. Nunquàm externa colonia illuc adijt, neque ipsi ad alias gentes miserè. Asserunt priscos inde homines his cibis quos terra sua sponte produceret, pellibusq; animalium, quemadmodum & Græcos, pro uestibus usos: artesq; & cætera ad uitam necessaria paulatim adinuenta, utilitate homines docente, quibus natura manus, loquelam, & animi præstantiam adiumenta uitæ dedisset. Tradunt Indorum eruditissimi, priscis temporibus, cum adhuc homines dispersi per uicos habitarent, uenisse ad Indos cum exercitu ex occidentali Bacchum, omnemq; peragrasse Indiam, nullis adhuc præclaris constitutis urbibus quæ ei obsisterent. Cum uerò ob ingentes æstus exercitus eius peste interiret, ut dux prudens in montes ex locis planis milites traduxit. Vbi cum uenti frigidi afflarent, & aquæ potu uterentur, quæ pura ex fontibus manabat, à morbo sunt liberati. Locum montanum in quo exercitus à peste euasit, femur appellauit. Vnde & Græcos tradidisse de eo Deo posteris ferunt, in louis femore Bacchum esse nutritum. Cum multos fructus Indos plantare docuisset, & uini quoq;, aliorumq; ad uitam utilium usum dedit: plures insuper condidit egregias urbes, cogens ex uillis in urbem migrare. Deorum quoque cultum tradidit: leges ac iudicia constituit. Tandem propter impensa beneficia, rerumq; uarias inuentiones Deus existimatus est, & immortalium honore potitus. Scribunt etiam mulierum multitudinẽ in exercitu circundixisse, usumq; esse in acie tympanis cymbalisq;, nondum tuba reperta. Cum Indis imperasset annos duos & quinquaginta, senex defunctus est: cui successerunt in regno filij. sed paulatim labente successorum culpa principatu, cum longo tempore pòst regnum omnino defecisset, urbes libertatem asseruere. Hęc de Baccho, deq; progenitoribus eius, ab his qui Indiæ montana incolunt, traduntur. Herculem præterea uolunt ad Indos accessisse, sicut & Græci, claua. pelleq; leonis ornatum: qui corporis robore uirtuteq; multo cæteros homines excesserit, terræ insuper ac maris monstra perdomuerit. Cum multas cepisset uxores, filios multos, natam unicam genuit. filijs, cum ad ætatem peruenissent, omnem distribuit Indiam, regnis pro numero filiorum constitutis. Filiam ab se nutritam reginam fecit. Multas præterea urbes ab eo conditas scribunt: maximam clarissimamq; appellauit

Indus fluuius.

Sillæ fluuij miraculum.

Bacchus.

Hercules.

Digitized by Google

appellauit Palibotram. In qua sumptuosa ædificata regia, multos in eam induxit incolas: sepulchris etiam fluminibusq; reddidit urbem munitiorem. Et ipse quidem Hercules cum è uita migrasset, immortalium honorem consecutus est. Posteri eius Per multa regnantes secula, nil dignum memoria gessere, neq; exercitu aliquo extra Indiam ducto, neq; colonia ad alias nationes missa. Multis pòst annis plurimæ urbes in libertatem se uindicarunt. Nationes quædam regnum usque ad Alexandri aduentum passę sunt. Cum leges apud Indos uariæ habeantur, admiratione tamen dignæ hæ fuerunt, à priscis eorũ, philosophis editæ. Lege enim sanxerunt, neminem omnino seruum esse: liberos æquo iure honoreq; haberi omnes. Qui assuescerent neque præstare cæteris, neque iniuria quenquam afficere, optimè ad omnes fortunæ casus instituisse uitam. Stultum enim esse, leges æquas omnibus positas, fortunas non æquè omnibus communes esse. Indorum populus in tribus septem est distributus. Prima est philosophorum, qui cæteris numero pauciores, superemínent dignitate. Hi ab omni opere immunes, neque seruiunt cuiquam, neque imperant: recipiuntq; à priuatis & ea quibus sacra diis faciant, & quibus curam habeant defunctorum, tanquam chari diis, & quę fiant apud inferos, præcipuè norint: propterea dona plurima honoresq́ue eis impenduntur. Multum uerò prosunt Indorum uitæ. Nam anni principio unà conuenientes, siccitates, pluuias, uentos, morbos prædicunt, cæteraq; quorum cognitio possit utilis esse. Futura enim audientes tum populus, tum rex, & futura declinant mala, & semper aliquid ad utilitatem suam præparant. Qui philosophus falsa prædixerit, nullam, præterquam quod male audit & perpetuò silet, pœnam subit. Secunda tribus est agricolarum, qui multitudine superantes cæteros, à bello reliquoq́ue opere liberi, solis agris colendis tempus impartiunt. Nullus hostis eos lacessit, neque spoliat: sed existimans illos in communi utilitate uersari, ab omni iniuria abstinet. Ita soluti metu agricolæ, terramq; liberè colentes, rerum afferunt ubertatem. Viuunt autem in agris cum uxore ac liberis, neq; in urbes commeant. Dant regi (omnis enim India subdita est regibus) tributum. Nulli priuato licet agros possidere. Præter tributum, & quartam quoque fructuum partem regibus impendunt. Tertiam tributum conficiunt omnis generis pastores, qui neque in urbibus, neque in uillis morantur. Vtuntur tabernaculis: uenatu, ac retibus tutas à feris auibusq; regiones reddunt. Hoc exercitio Indiam curant, multis uariisq; tum bestijs, tum auibus sementi agricolarum infestis copiosam. Quartum locum artifices tenent: quorum pars armis, pars rusticis instrumentis, alij alijs utilibus rebus fabricandis uacant. Hi non solum immunes à tributo sunt, sed frumentum insuper à regia percipiunt. Quinto ordine milites, sed numero secundi, belli disciplina exercentur. Omnis ea multitudo armis dedita, tum equi elephantiq; bello apti ex regia uictum habent. Sextus est ordo Ephorum. Hi quæcunq; in India agun tur inspicientes, regi referunt: ubi rex defit, principibus. Septimo loco existunt, qui publicis consilijs præsunt, numero paucissimi, nobilitate prudentiaq́ue maximè insignes. Ex his enim ad regum consilia, tum ad rempublicam curandam, tum ad res dubias iudicandas adsciscuntur. Duces insuper ex his deliguntur, ac principes. Has in partes politia Indiæ distributa, haudquaquam licet unius ordinis uirum alterius uxorem ducere, neque exercitium mutare, neque enim fas est militem agrum colere, aut philosophari artificem. Habet India plurimos maximosq́ue elephantos, fortitudine ac magnitudine præstantes. Coit hoc animal, non, sicut quidam putant, promiscuè, sed uelut equi, & reliqua quadrupedia. Decimo ac sexto ut minimum mense ut plurimum pariunt, quandoque octauo & decimo. Vnicum, ueluti equi, pariunt: quem nutriunt matres annis sex. Viuunt maiori ex parte ætate longæui hominis.

Digitized by Google

minis. Qui uerò maximè seneſcunt, annis ducentis. Sunt & apud Indos ſtatuti principes, qui iniurias ab aduenis prohibeant. Si qui eorum ægrotant, conductis medicis curant, defunctosq; ſepeliunt, eorum pecunia proximis tradita. Iudices cauſas cognoſcũt: fontes diligenter puniunt. Et de Indis hactenus.

DE SCYTHIS, AMAZONIBVS, & Hyperboreis. Caput. XI.

NVnc de Scythis, qui ſunt Indiæ conterminí, dicendum. Hi olim à primordio paruam regionem poſsidebant. Poſtmodum paulatim per uirtutẽ & uires aucti, cum regiones multas ſibi ſubdidiſſent, in magnum imperium gloriamq; peruenere. Ea primum natio iuxta Araxem flumen parua numero, propterq; ignobilitatem contempta, conſedit. Nacti regem quendam bellicoſum, & militari uirtute præcipuum, agros ampliarunt, montanos quidem uſque ad Caucaſum, campeſtres uerò uſque ad Oceanum, & Mæotida paludem, aliaq; loca ad Tanam uſque flumen. Fabulantur Scythæ, natam apud eos ex terra uirginem umbilico tenus hominis forma, reliqua uiperæ. Eam ex Iouis congreſſu genuiſſe puerum, cuius nomen fuerit Scytha. Hunc, cum omnium qui ante eum fuerant, clariſsimus euaſiſſet, indidiſſe populis Scytharum nomen. Inter huius regis paſtores extitiſſe fratres duos ſumma uirtute, & unum Plutonem, alterum Napim appellatos: qui magnis rebus geſtis, regno inter ſe diuiſo, alteros populos Plutones, alteros Napas uocitarunt. Horũ magno pòſt tempore regum progenies uirtute & belli artibus inſignis, regiones ultra Tanaim uſque ad Thraciam ſubiecit. Verſis deinde ad alteram partem armis, ad Nilum Aegypti peruenere: redactisq; in poteſtatem quæ intermediæ erant gentibus, uſq; ad orientis Oceanum, & Caſpium mare, paludemq; Mæotidem imperium protenderunt. Aucta uiribus ea gens, reges habuit memoria dignos, à quibus quidam Sacæ, alij Maſſagetæ, quidam Arimaſpi alio nomine appellati. Sub his regibus ex prouincijs à ſe bello ſubactis coloniæ deductæ ſunt, ſed duæ maximæ: altera ex Aſſyrijs, inter Paphlagoniam ac Pontum poſita: ex Medis altera, ad Tanaim flumen, cuius populum Sauromatas appellarunt. Hi multis pòſt annis imperio latè diffuſo, magna ex parte uaſtata Scythia, eam penitus deſertam cultoribus reddidere. Deinceps deficiente Scytharum principatu, regnaſſe fœminas dicunt fortitudine corporum præclaras. In his enim gentibus exercentur ad bellum fœminæ, uiris nihilo uirtute inferiores. A quarum multis uirtute egregijs magnæ res non tantum in Scythia ſunt, ſed in propinquis locis geſtæ. Cyrum quidem Perſarum regem cum ingenti exercitu Scythiam ingreſſum, Scytharum regina prælio ſuperatum, captumq; crucí affixit. Adeò autem Amazonum uires claruere, ut non ſolum multas uicinas gentes, ſed magnam etiam Europæ Aſiæq; partem ſubegerint: de quibus poſteaquam ſcribere cœpimus, haud abſurdum erit, quæ de illis magis fabuloſè quàm uerè ſcribuntur, referre. Apud Thermodoonta fluuium primùm gens Amazonum fuit: quæ uiris ſimiles, bellicis artibus, uiribusq; corporis præſtabant. Earum regina exercitu mulierum coacto, exercuiſſe traditur eas militari diſciplinæ ac nonnullas ex uicinis gentibus expugnaſſe. Eius deinde gloria & uiribus ampliatis, propinquisq; ſubactis gentibus, filiam genuit, quam Martis filiam appellauit. Viros ad texturam, muliebriaq; deputauit exercitia. Lege autem ſtatuit, ut ſolæ fœminæ in re militari erudirentur, uiris interdicta eſſent arma, ſeruiliaq; officia permiſſa. Maribus qui ex eis naſcebantur, crura ac brachia debilitabant, quò bello inutiles fierent. Fœminabus dexteram inurebant mammam, ne pugnæ eſſet impedimento: ex quo & Amazonum eis eſt inditum nomen. De Amazonibus.

nomen. Regina, & prudentia, & rei militaris opinione præstans, urbem præclaram in ostijs Thermodoontis, quam appellauit Themiscyram, inq; ea regiam insignem condidit. Cum in bellis militarē disciplinam summo ordine seruaret, primum propinquas omneis gentes usq; ad Tanaim flumen suo imperio addidit. In quadam deinceps pugna cum uiriliter dimicans interijsset, filia in regno succedens, perq; omnia matris uirtutem imitata, gesta eius superauit. nam uirgines à primis annis uenationibus exercitans, quotidie ad belli munia instruxit. Marti quoq; & Dianæ sacrificio instituit, quæ Tauropolium appellauit. Sacra facere edocuit. Vltra Tanaim exercitu traducto, omnes eius oræ gentes ad Thraciam usq; deuicit. In regnum deinde cum multis spolijs reuersa, magnifica eis deis templa construxit, omnium subditorum beneuolentiam iusto æquoq; imperio adepta. Tum ad alteram fluminis partē uersis armis, magnam Asiæ partem usq; ad Syriam bello subegit. Post huius obitum semper propinquæ genere in regno succedentes præclarè imperarunt, Amazonumq; gentem potestate & gloria auxerunt. Multis pòst seculis uulgata earum per omnem orbem uirtute, Herculi Alcmenæ ac Iouis filio ab Eurystheo mandatum fuisse tradunt, ut Hippolytæ Amazonis baltheum ad se ferret. Qua ex re illato Amazonibus bello, acieq; profligato earum exercitu, uictam Hippolytam cum baltheo cepit: quo prælio Amazonum est regnum deletum. Barbaras deinde proximas gentes, contempto Amazonum nomine, præteritarum iniuriarum memores, adeò gentem earum continuò bello contriuisse aiunt, ut ipsarum sit nomen & genus extinctum. Paulo post hanc Herculis expeditionem, Troiani belli tempore, Pentesileam reginam Martis filiam tradunt suarum cæde perterritam, cumq; Amazonum reliquijs ex patria profugam, Troianis auxilio affuisse, ac post Hectoris obitum multis præclaris belli facinoribus editis, ab Achille interfectam. Hanc postremam Amazonum præcipua uirtute extitisse, reliquiasq; deinceps eius gentis paulatim defecisse ferunt. Ea causa est cur apud posteros cum robur earum uirtusq; refertur, fabularum antiquarum loco accipiantur. Nobis posteaquā res Asiæ quæ ad Arctum uergunt, dignas duximus quæ posteritati mandarentur, haud absurdum uisum est, quæ de Hyperboreis tradantur, conscribere. Eorum qui ueteres similesq; fabulis historias scribunt, Hecatæus quidam qúe alij oppositam Celtis iuxta Oceanum esse insulam multo Sicilia minorem ad Arctos tradunt: habitariq; ab his qui Hyperborei, eo quòd uento Boreæ sit admodum subditi, appellantur: insulam uerò fertilem ac fructuosam, ut in qua fructus annui bis nascantur. Fabulantur Latonam in ea natam: unde & Apollo ibi præ cæteris dijs maximè colatur. Esse quoq; eius insulæ homines ueluti quosdam Apollinis sacerdotes, cuius laudes & hymnos quotidie in cantu celebrent, summeq; eum honorent deum. Præterea lucum ingentem, templumq; Apollinis forma rotunda egregium, multisq; donis atq; ornamentis cumulatum. Vrbs ei sacra est, cuius incolas maxima ex parte aiunt esse citharistas, continueq; in templo sonare canentes hymnos in Apollinis laudem, cantuq; eius gesta exornantes. Habent Hyperborei propriam linguam Græcis: sed Athenienſibus maximè Delijsq; societate ac beneuolentia iuncti sunt, à priscis temporibus cœpta. Etenim Græcos quosdam dicunt cum ad Hyperboreos transissent, dona sumptuosa in templo apposuisse, Græcis literis inscripta. Eodē pacto ex Hyperboreis olim Abarim uenisse in Græciam, amicitiamq; cum Delijs antea contractam firmasse. Ferunt insuper lunam in hac insula uideri parum à terra distantem, ac terrestres quosdam ueluti cumulos habentem in se manifestos. Dicunt quoq; eum Deum per annos undeuiginti adire insulam, in quibus astrorum reuolutiones perficiantur. Ob eam rem huiusmodi annorum tempus à Græcis Magnus annus nominatur. Interea cithara sonare, psallereq; nocti continuò ab æquinoctio uernali usq;

De Hyperboreis.

usq; Pleiadum ortum deus existimatur, uoluptati deditus. Regiæ urbi imperant hic, temploq; pręsunt ij, quos appellant Boreades, progenies Boreæ, quę semper per genus accipit principatum.

DE ARABIA DEQVE HIS QVÆ *in ea sita esse fabulantur.* Cap. XII.

NVnc ad reliquas Asiæ partes, eas pręsertim in quibus cōtinetur Arabia, transeundū. Ea inter Syriam Aegyptumq; sita, multis uarijsq; distinguit gentib. Nā quę uergunt ad Orientē partes, Arabes incolūt quos nomināt Nabatæos, habitātes regionē tū desertā, tum inaquosam, tū in paucis ferentē fructus. Ideoq; latrocinijs uicinis gentib. infesti sunt, atq; difficiles bello. Qui regionē aquis carentē tenēt, puteos effodiunt exteris ignotos: quæ res hostium pericula depellit. Nam qui eos persequuntur, aut errātes siti deficiunt, fontium inscitia: aut uix redeunt labore defatigati. Ob hāc causam Arabes ea loca incolentes, cum bello expugnari nequeant, liberi uiuunt: neq; ulli unq̄ externo regi, non Assyrio, nō Medo, nō Persæ paruerunt. Ipsi Macedonum reges nunquam eos subigere quātumuis magnis copijs ualuere. Est in hac regione Nabatæorum saxum natura admodum munitum, unico angustoq; ascensu euntib. patens, paucis custodibus egēs: stagnū quoq; ingēs, ut quod lōgitudine quinquaginta, latitudine sexaginta fermè stadia cōplectatur, asphaltum producens, ex quo nō paruum uectigal percipit. Eius aqua odoris est pessimi atq; amari: quo fit ut neq; pisces ꝓducat, neq; aliquod aquatile animal. Et cum dulcis aquæ fluuij in illud decurrant, nequaq̄ tamen aquæ natura mutat. Asphaltum stagni dimidia pars plurimum annuatim gignit: quādoq; ad tria iugera, q̄doq; ad duo. Vnde & circunstātes barbari maiorem partem taurum, minorem uitulum appellant. Plenus asphalto lacus ꝓcul aspicientibus insula apparet. Cum asphaltum lacus est egesturus, palàm ante uigesimum & secundū diem apparent signa. Etenim circa stagnū stadijs multis fœtor à uento excitatus, proprium argento auroq; & æri colorē aufert: uento iterum reflante restituitur: ꝓpinqua loca ex calore fœtoreq; lacus corrupta, & morbos afferunt incolis, & breuioris uitæ reddunt. Fertilis est ea palmis regio, quæ fluminibus aut aquis fontium rigatur. Nascitur & in quadā eius conualle ad multa medicis utile balsamum, maximum uectigal, cum nulla orbis pars alia eam plantam producat. Ab hac deserta aridaq; regione uicina Arabia adeò differt, ut ob multitudinem fructuum, cæterarumq; rerum quæ in ea nascuntur, felix nominet. Calamo enim, & eo quem appellant schinum, rebusq; alijs quæ aromata dicuntur, plurimum abundat. folijs præterea odoris suauissimi, & quod ex arboribus stillat gummi. myrrham etiam, & dijs gratissimum, perq; uniuersum orbē diffusum thus extrema Arabiæ ferunt. costum insuper, casiam, cinamomum, & alia eiusmodi plura. Herbæ uerò & arbusta odorifera adeò illic abundant, ut quæ cęteri rarò super deorum altaribus ponant, illi pro lignis in furnis comburant: hisq; quæ apud alios habentur rara. Arabes seruorum domi lectos sternant. Cinamomum utilitate excellens, ad hoc resina, miriq; odoris terebinthus, apud Arabes nascuntur. Mōtes non solum abietes ac populos proferunt, sed cedros, & quem uocant * boraton. plurimas uerò alias nutrit plantas, suauem odorem transeuntibus inspirantes. Nam ipsum terrę solum habet naturalem quandā exhalationem, odoratis suffimentis similē. Hinc fit ut quibusdā in locis effossa terra, aliquæ reperiantur suaueolentes glebæ, quæ ueluti metalla fusæ, lapides ingentes fiunt, ædificandis domibus apti. In eos cum guttæ aquæ pluuiæ cadunt, ita liquefiunt ex humiditate iuncturæ lapidum, & coalescunt, ut unicus murus appareat. Effoditur in Arabia aurum quod non igni decoquitur, ut apud alios consueuit: sed euestigio effossum,

* *aliàs gyraton.*

nucibus id caſtaneis ſimile reperitur, colore eſt ita lucido, ut precioſos lapides ab artificibus auro incluſos, ſplendidiſsimos reddat. Pecorum adeò fertilis Arabia eſt, ut nationes plurimas uitam paſtorum ducentes enutriat. Frumento non eget, multarum rerum ubertate opulenta. Pars Syriæ contermina, multas uarias q; nutrit feras. Nam & leones & pardales multo plures maiores q; in ea quàm in Libya reperiuntur: præter hos qui Babylonij uocantur tigres. Fert & animalia naturæ duplicis, mixta ſpecie: quorum aliquos appellant ſtruthiocamelos, qui ex ſtruthione camelo q; conſtant: unde & nomen trahunt, magnitudine ad cameli naſcentes modum. Capite ſunt pilis minutis, oculis craſsioribus nigris q;, non diſsimili forma & colore camelis, collo oblongo, roſtro breui atq; acuto, elati mollibus pennis, duobus cruribus, pedibus ungula fiſſa: ut terreſtre ſimul uolatile q; animal uideatur. propter grauitatem nec q; altius extolli, nec q; uolare poteſt, ſed uelociter per terram graditur perſequuntur illum equites: quos ſæpius lapide pedibus ueluti funda iacto ferit. Cum effugere ne quit, inter arbuſta ſæpius aut umbroſa loca caput abſcõdit, nõ naturæ deſidia, ne uideatur aut conſpiciat ab alijs, ut quidam putãt: ſed quia ea corporis pars cæteris debilior, umbram ſibi pro tutela parat Natura enim optima ſingulis animantibus ad ſui ſalutem magiſtra, non ſuæ tantum, ſed eorum quoq; quos procreat curam ſalutis gerit. Qui camelopardi uocantur, ab his ambobus à quibus ſortiuntur nomen, naſcuntur: ſed camelis ſunt minores, & breuiore collo: capite, oculis, colore, pilis, pardis ſimiles: ungulæ fiſſura, camelo: caudam habent longam in modum pardi. Naſcuntur etiam in Arabia tragelaphi, ac bubali, multaq; alia uariæ formæ mixtæq; naturæ animantia, quæ breuitatis gratia omiſimus. Videtur autem ſol regioni ad meridiem poſitæ plurimam gignẽdi uirtutem afferre: propterea q; plurima in eis locis uaria ac pulchra animantia natura fieri. Eadem cauſa & in Aegypto crocodili, & fluuiatiles equi: in Aethiopia uerò ac Libyæ deſertis elephantes multi, uarij ſerpentes, dracones, cæteræq; feræ magnitudine ac uiribus eximiæ naſcuntur. In India quoq; elephãtes mole, uiribus, multitudine reliquis ſunt antecellentes. Non ſolum autem his in regionibus animalia ſpecie diuerſa ſolis opere uirtute q; fiunt, ſed lapides quoq; naturæ uariæ, tum colore tum ſplendore admodum lucido. Cryſtallus enim lapis ex aqua oritur pura, cogelata, non quidem frigore, ſed diurni caloris ui, qua duritie ſeruet, uarios q; ſuſcipiat colores. Smaragdi enim, beryllíq; inter metalla ærea naſcentes, à ſuperis formam colorem q; capiunt. Lapidibus etiam aureis, ſolis æſtus eum calorem indidit. Quapropter & adulteri nos quoq; arte hominum colore addito, cryſtallos fieri tradunt. Carbunculorum inſuper uarias ſpecies ſolis uirtus efficit. Eodem modo diuerſarum auium formis color eſt additus: ut inuicem differentes, quædam omnino purpureo, aliæ ſplendido, nonnullæ croceo, aliæ ſmaragdi colore exiſtant: quę omnia lumine ſolis effici uidemus. Hoc & in iride conſpicere cœleſti licet, quæ uarios colores à ſole accipit. Horum uarietatum naturales ſuperioribus tribuunt, calore ſolis cooperante, qui uiuificet omnium rerum formas, denicq; florum terræq; colorum uarietates faciat: cuius naturale opus ars poſtea hominum natura docẽte imitata, uarios ſingulis rebus colores addiderit. Etenim colores, fructuum odores, ſaporum uarietates, animalium magnitudinem, cuiusq; rei formam, terrarum diuerſas ſpecies, conſtat ſolis caliditate fieri: qui terræ humiditate cõcalefacta, cuiuslibet rei naturam producat. Itaq; nec q; Perſius, nec q; alius quiuis mirandus lapis, cum Arabicis eſt cõparandus, quorum & albedo ſplendida eſt, & pondus graue, nec cæteris cedunt læuore. Hanc ei prouinciæ proprietatem uirtus ſolis, ut diximus, elargitur. Calor enim condenſat, ſiccitas cõprimit, ſplendor illuminat. Auium genus omne caloris particeps, uolans propter leuitatem, ſolis opera diuerſi eſt coloris, in regionibus præſertim ſoli propinquis. Babylonia pauones plurimos colore uario diſtinctos nutrit. Vltima

Struthiocamelus.

Camelopardus.

Syria

Digitized by Google

Syria fert psitacos, porphyriones q̃, ac meleagridas, pluresq; alias animãtium ſpecies coloribus uarias. Simili modo & de alijs ſimilis plagę locis, ut eſt India Rubrum mare, Aethiopia, & Libyæ portio. Sed partes orientis quæ feraciores ſunt, nobiliora maioraq; ferunt animantia, reliquę ſecundum ſolis uirtutẽ. Eodem pacto inter arbores palmæ in Libya fructus producunt ſqualidos ac paruos: in interiori Syria qui Carioti appellantur, ſunt alijs excellẽtiores tum dulcedine, tum magnitudine, tum humore. His maiores multo Arabia fert, ac Babylonia: quorum magnitudo ſex eſt digitorum. Colore ſunt quidam ſubæreo, nonnulli puniceo, alij purpureo, aſpectu amœni, & ſuaues guſtu. Palmarum arbor procera eſt, ſtipite tereti, & uſq; ad uerticem æquo: coma eius uariè circumquaq; diffunditur. Ea quæ ad meridiem ſpectat Arabia, felix cognominatur. Interiorem paſtores colunt, in tabernaculis uitam ducentes. Hi pecoribus armentisq; dediti, latos habitant campos. Quæ inter hos fœlicemq; Arabiam interiacet, abſq; aqua eſt, &, ut iam diximus, deſerta. Quæ ad occaſum uergit, arenoſa eſt penitus: per eam iter qui faciunt, quemadmodum in mari nautæ, Arcti ſigna itineris duces habent. Reliqua pars Arabiæ uerſus Syriam ſita, multifariam agrorum cultoribus mercatoribusq; referta eſt: qui eorũ quæ exportant præmijs allecti, quę rara apud cęteros habentur, abundè ſubminiſtrant. Quę ad Oceanum pars reſpicit, ſupra felicem Arabiam poſita, multisq; ac magnis diuiſa fluuijs, multos ſtagnantes locos paludesq; haud parui ambitus facit, quæ tum fluminũ tum imbriũ aquis irrigata, maiori ex parte duplici fructu abundat. Nutrit autẽ is locus elephantorũ greges, aliaq; uaria ac diuerſa ſpecie formaq; animalia. Pecorum inſuper, præſertim boum atq; ouium magnas pingues q̃ caudas habentium copioſa eſt. Multa quoq; & diuerſa camelorum præbet genera, tum depilorum tum uilloſorum: quorum nonnulli gibbum duplicem in dorſo habent, à quo & dityli nominantur. Horum carnibus lacteq; ueſcuntur incolæ. Quidã ferendis oneribus apti, ſupra decem frumenti medimnos, homines uerò quinq; in lecto iacentes uehũt. Anacoli uerò, Lagarię, qui dromadum ſunt forma, plurimũ uitæ conficiunt, præſertim per deſerta, & aquis carentia loca. In bello quoq; duos in certamen ſagittarios ferunt dorſo, contrariè inuicem inſidentes: alterum à fronte aduerſus hoſtem, alterũ contra perſequentem pugnantes. Et de Arabia hactenus.

DE INSVLIS VERSVS MERIdiem in Oceano inuentis. Cap. XIII.

NVnc de inſula in Oceano uerſus meridiem reperta, & quæ de ea mira narrantur, deq; inuentionis cauſa, paucis ſunt explicanda. Iambolus à pueritia eruditus, poſt patris, qui mercator fuit, obitum, & ipſę mercaturæ operã dedit: per Arabiam tranſiens ad aromata emẽda, cũ ſocijs itineris à latronibus captus, primò cum uno ex cõſeruis paſtor deputatus eſt: deinde unà cum eo à quibuſdam Aethiopibus cõprehenſus, ultraq; maritimam Aethiopiam ductus. Hi cum eſſent externi, in expiationẽ eius regionis capti ſunt. Mos erat his qui ea loca incolebant Aethiopibus, à priſcis temporibus ex deorum reſpõſo traditus, perq; ætates uiginti, annos uerò ſexcentos (ætas enim triginta perficitur annis) obſeruatus, duobus hominibus expiationem facere. Habebant præparatum nauigiolum ad ferendas maris tempeſtates aptum, & quod duo uiri facilè poſſent regere. In id ſex menſium uictu, quod ſatis eſſet ambobus, impoſito, uiros inducentes mandabant, ut ſecundum oraculi reſponſa nauiculam uerſus meridiem dirigerent: uẽturos eſſe eos ad inſulam felicem, & humanos homines, qui beatè uiuerent. Eodem modo & eorum patriam, ſi ipſi in inſulam ſalui peruenirent, ſexcentis annis in pace felicitateq; futuram. Sin uerò longitudine maris territi curſum retro uerte-

Digitized by Google

rent, tanquam impios ac ſceleſtos, omni eorum genti magnarum calamitatũ cauſam præbituros. Aethiopes uerò aiũt dies egiſſe iuxta mare feſtos, ſacraq; feciſſe, optantes, quò ſolita fieret expiatio, proſperum nauigantium curſum. Hi poſt quatuor menſium nauigationem multis acti tempeſtatibus, ad inſulã deferuntur figura rotundam, ſtadiorum ambitu quinq; millium. Inſulæ appropinquantibus accolæ quidam obuij ſcapham deducunt. Alij accurrentes mirantur alienigenarum aduentum: eos humaniter benigneq; ſuſcipiunt: quæ apud ſe erant, cum illis communicantes. Sunt eius inſulæ homines corpore ac moribus haud noſtris ſimiles, eadem tamen omnes corporis forma, ſed quæ magnitudine quatuor cubitos excedat. Horum oſſa ueluti nerui, quò uelis flectũtur, reflectunturq;. Corpore ſunt plus quàm noſtra agili ac robuſto. Nam ſi quid manibus ceperint, nemo eripere ex digitis poteſt. Pilis carent, demptis capite, ſupercilijs, palpebris, ac mento: reliqua parte corporis adeò perpolita, ut ne parua quidem lanugo appareat. Pulchri ſunt, decori, & corpore compoſito, aurium foramina multo noſtris patentiora, quemadmodum & lingua à nobis differunt. Habet enim eorum lingua priuatim quid tum à natura tum ab ingenio datum. Diuiſam enim linguam natura dedit, quæ ſcinditur in inferiori parte, ut ab radice duplex eſſe uideatur. Ita uaria utuntur loquela: ut non ſolum uoce hominum loquantur, ſed auium diuerſarum imitentur cantus. Quod uerò uidetur admirabilius, unà cum duobus hominibus perfectè ſimul tum reſpondendo tum diſputando loquuntur. Vna enim linguę parte uni loquuntur, reliqua alteri. Purum ibi eſſe integro anno aërem conſtat: quemadmodum poëta ſcribit, pirum ſupra pirum, malum ſupra malum, uuam ſupra uitem, ficum ſupra ficum ſeneſcere. Eſſe inſuper tradunt continuò diem parem nocti. Circa meridiem nullam fieri rei alicuius umbram, cum ſupra uerticem ſol exiſtat. Viuunt autem ſecundum cognationes ac cœtus: qui tamen quadringentos non excedant. Habitant in pratis, ferente abſq; cultura ſponte ſua uberes fructus terra. Nam inſulæ uirtus, aëriſq; temperies terram ſua ſponte frugiferam ultra ꝙ ſatis eſt, reddit. Naſcuntur apud eos arundines plurimę, ferentes uberem fructũ albo eruo perſimilem. Hos collectos macerãt aqua calida, quoad auctus ouis columbæ magnitudinẽ æquet. ex his poſtmodum contritis panem conficiunt, dulcedine præſtantem. Sunt etiam in ea aquarum fontes permagni, ex quibus partim aquæ calidæ ad uſum balneorum, ad curandoſq; morbos manãt: partim ſumma dulcedine frigidæ, quę ad ualetudinem conferunt. Eſt quoq; omnium doctrinarum, maximeq; aſtrologiæ apud eos cura. Vtuntur literis, quas habent uiginti & octo ſecundum uirtutem ſignificandi, characteres uerò ſeptem: quorum quiſq; quattuor modis trãsformatur. Longiſsimæ ſunt ætatis, ut qui annos centum quinquaginta uitam agant, & abſq; aliquo ut plurimum morbo. Si quis febricitet, aut corpore æger fuerit, mori ſtatuta lege compellunt. Non ſcribunt per latus, ut nos, ſed à ſuperiori parte recta linea ad inferiorem. Mos eſt eis ad certam uſq; ætatem uiuere: qua perfecta, uariam ſibi mortem ſponte conſciſcunt. Gemina eſt apud eos herba: ſuper quam ſi quis iaceat, in ſuauem deductus ſomnum, moritur. Mulieres minimè nubunt, ſed omnibus ſunt communes. Simili modo & filij educantur, communiq; amore ſunt omnibus. Abducunt ſæpius à nutrientibus infantes, ne matres filium recognoſcant. Quò fit, ut cum nulla ſit apud eos ambitio, aut præcipua affectio, concordes abſq; ulla ſeditione uiuant. Sunt inſuper animalia ea in inſula magnitudine quidem parua, ſed natura ac ſanguinis uirtute admirabili. Corpore ſunt rotundo, ac teſtudinibus ſimili, duabus lineis inuicem per medium tranſuerſis: in quarum utriuſque extremo eſt auris & oculus: ut quatuor oculis uideant, totidem audiant auribus: unicis uentre atque inteſtinis, in quæ comeſa confluunt. Pedes circum habent plures, quibus in utranque partem ambulant. Huius beluę ſanguis mirabili aſſeritur uirtute.

Omne

Digitized by Google

Omne enim corpus cõcisum, dum spirat, hoc tinctum sanguine, e uestigio cohæret. Similiter & manus cæsa, reliquæq; corporis, dum uita suppetit, partes resarciuntur, si recenti adhuc applicẽtur uulneri. Quisq; cœtus nutrit magnas diuersæ naturæ aues, quibus explorãt quales filij sint futuri. Impositis enim super aues infantibus, si uolantes per aëra immoti non expauescant, educunt. Sin uerò timore ignauiaq; deficiunt, proijciuntur: ut neq; diutius uicturi, & animi exercitio inutiles. Cuiusq; cœtus natu maximus alijs tanq; rex, cui parẽt omnes imperat. Annis centum quinquaginta actis, se ipsum uita ex lege priuat: post eum natu maximus accipit principatum. Mare quo insula circundat, fluctuosum, & quod motus ingẽtes facit, dulcis est aquæ gustu. Arctus & pleræq; stellæ quę nobis apparent, minimè ab illis conspiciuntur. Septem uerò in sulę simili magnitudine paribus interuallis eiusdem gentis legisq; sunt. Omnibus eas incolentibus quamuis terra sua sponte abundè uictum ferat, tamẽ his modestè utuntur. Simplices enim cibos appetunt, nutrimẽtum quod satis est quærentes: carnibus tum assis, tum elixis uescuntur: coquorũ artem, uarijsq; saporib: cõdita ut inutilia reijciũt: deos, & id quod omnia cõtinet, Solemq;, & reliqua cœlestia colũt. Pisces avesq; uarij generis capiũt. Nascunt etiã sua spõte arbores fructiferę, oleæq; & uites, ex quibus olei uiniq; copiã educũt. Serpẽtes magnos, sed innocuos insula ꝓducit: quorũ carnes miræ dulcedinis edũt. Vestes parãt ex lanugine molli ac splẽdida, ex medio arũdinũ sumpta: qua maritimis tincta ostreis uestimẽta purpurea cõficiunt. Varia ibi sunt animãtia: & quia ꝓter opinionẽ, haud facilè credita. Certũ uiuẽdi ordinẽ seruãt, unico cibo in die cõtenti. Nã certo die pisces, alio aues, q; doq; terrestria animalia edũt: oleo aliq; do simplici q; mensa utunt. Diuersis exercitijs sunt diditi: quidã inuicẽ ministrãt, alij piscant, alij exercẽt artes, nõnulli circa alias res usui cõmodas occupant. Quidã exceptis senib. partitis inuicẽ operis, seruitio uacãt. In sacris, ac dieb. festis hymnos in deorũ, & maximè solis laudes canũt: cui se & insulas dicarũt. Mortuos in littore sepeliũt, cadauer cũ mare fluit, arena obruẽtes, ut aq; fluxu inundationeq; exaggeret locus. Calamos aiunt, ex quibus fructũ decerpũt, augeri minuiue ad lunę modũ. Põtium aqua dulcis ac sana caliditatẽ seruat, nisi frigida aqua aut uinũ immisceat. Iambolus, & qui cũ eo accesserãt, cũ septẽ annis in insula mãsissent. tandẽ eiectos fuisse aiunt inuitos, tanq; malos, malisq; assuetos morib. Igit præparata scapha, cibisq; impositis, abscedere coacti, mensib. quatuor ad regẽ Indiæ per arenosa ac uadosa loca maris appulere. Et alter quidẽ tẽpestate perijt: Iãbolus in uicũ quendã appulsus, ab incolis ad regẽ in urbẽ Polibothra plurimũ à mari distantẽ, deductus est. Cum Græcos diligeret rex, plurimq; eorum doctrinã faceret, multis illum donauit. Deinde tuto in Persidem primò, tum sospitẽ in Greciam misit. Hæc postmodum Iambolus literis mandauit: multaq; de India conscripsit, antea cæteris ignota.

DIODORI SICVLI
LIBER TERTIVS.

DE ÆTHIOPIBVS QVI SVNT VLtra Libyam, deq; hi quæ apud eos antiqua feruntur. Cap. I.

POsteaq; superius de Aegypti Asiæq; secundũ quamq; ꝓuinciam memoratu dignis rebus scripsimus, hic liber Aethiopes Libyos, Atlãtides cõplectet. Ferũt Aethiopes primos hominũ omniũ creatos esse: cuius rei coniecturã ferũt, q; nõ aliunde homines in eam accesserint, sed in ipsa geniti, meritò indigenæ omniũ cõsensu appellent. Et quidẽ simile ueri est, eos qui sub meridie habitãt, primos à terra fuisse homines genitos. Nã solis calore

terram quæ humida erat arefaciente, atq; omnibus uitã dante, consentaneum est locũ soli propinquiorem primò naturam animantium tulisse. Asserunt autem deorũ apud eos cultum primitus adinuentum. Sacra insuper, põpas, celebritates, aliaq; quibus diis honores impendunt, ab eis fuisse reperta. Qua ex re ipsorum in deos pietate religioneq; inter omnes uulgata, uidentur Aethiopum sacra diis admodum grata esse. Huius rei testimonium afferunt antiquissimum ferè ac celeberrimum apud Græcos poetarum, qui in sua Iliade Iouem reliquosq; una deos introducit in Aethiopiam tum ad sacra quæ eis de more fiebant, tum ad odorum suauitatem commigrantes. Dicitur etiam Aethiopas suæ erga deos pietatis præmium tulisse, quod nunquam ab externis regibus subacti sunt: semper enim liberi permẽsere. Etenim cum multi magnis copijs apparatuq; aduersus eos profecti sint, nullus tamen eorũ imperio potitus est. Cambyses quippe maximis uiribus Aethiopas aggressus, & exercitũ amisit, & ipse periculum subijt uitæ. Semiramis & consilij magnitudine, & rerum gestarum fama excellens, cum Aethiopiam intrasset, desperatione rerum subitò abscessit. Hercules quoq; & Bacchus uniuerso peragrato orbe, solos Aethiopas etiam Aegypto conterminos, tum propter eorũ in deos cultum, tum quia inexpugnabiles uidebantur, intactos reliquere. Asserunt insuper Aegyptios eorum colonos esse, colonia ab Osiride deducta. Quinetiam Aegyptum olim non terram firmam habitabilemq;, sed mare ab orbis exordio extitisse: eam: limo postmodum Nili inundatione ex Aethiopia aduecto, exaggerata à flumine terra paulatim cõtinentem factã: quod in ostijs fluminis conspici licet. Annis em̃ singulis noua materia inundatione Nili ostijs appositа, cedit pelagus ob cumulos terræ superinductæ. Ita regio omnis incrementũ ab Aethiopia ex terra allata cepit. Plurimæ etiam leges ab Aethiopibus sunt ad Aegyptũ translatæ, colonis maiorũ seruantibus institutа. Nam reges deos existimare, sepulchrorumq; præcipuum studium habere, aliaq; eiusmodi plura ex Aethiopum disciplina profecta sunt. Statuarum insuper magnarum usum, ac literarum formas ab Aethiopibus acceperunt, cum Aegyptij literis utantur propriis. Has quidem uulgò discunt omnes: eas uerò quas sacras appellant, soli sacerdotes norunt, à parentibus arcanè acceptas. Apud Aethiopes ijsdem omnes figuris utuntur. Sacerdotes uerò apud utranq; nationem eundem ordinem habent. Purè enim casteq; ad cultum deorum accedunt utriq;, similes ferentes stolas, eiusdemq; figurę sceptrum, in aratri formam, quo & utunt reges. Pileos etiam oblongos gestant, circa finem umbilicum habentes serpẽtibus, quos aspidas uocant, circumuolutos: monumentum insigne, eos qui contra regem insurgere audeant, mortiferis morsibus subesse. Plura alia de illorum antiquitate dicũtur, Aegyptiorum colonia: de quibus scribere haud operæprecium uidetur.

Aethiopum literæ.

Sed de Aethiopum literis, quas Aegyptij sacras uocant, ne quid de priscis rebus omittatur, dicendum, Sunt Aethiopum literę uarijs animantibus, extremitatibusq; hominum atq; instrumentis, sed præcipuè artificũ persimiles. Non enim syllabarum compositione aut literis uerba eorum exprimuntur, sed imaginum forma, earum significatione usu memoriæ hominum tradita. Scribunt quidem accipitrem, crocodilum, serpentẽ, hominis oculum, manum, faciem, & cætera eiusmodi. Accipiter rem denotat citò factam: quoniam hæc aliarum fermè omnium auis sit uelocissima. Transfertur hæc nouatio ad domesticas res, quæ uelociter fiant. Crocodilus malũ significat. Oculus, iustitiæ seruator, & totius corporis interpretatur custos. Reliquarum corporis partium, dextera manus digitis passis libertatem designat, sinistra uerò compressis tenacitatẽ atq; auaritiam. Eodem modo & cęterarũ corporis partium figura atq; instrumenta certum aliquid notabant. Quæ memoria hominum longo usu ac meditatione obseruata, eueſtigio quid ea exprimerent, internoscebant Aethiopũ leges quædam non parum ab reliquarum gentium legibus, maximè uerò circa regum

ca regum electionem, differunt. Nam ſacerdotes optimos ex ſeipſis eligunt. Quem uerò ex eis deus more quodã bacchantium circùm delatus cepit, hunc regem populus creat: ſtatimq; flexis genibus, quoniam ſit diuina prouidentia datus, ut deum honorat. Aſſumptus in regem, uitam ducit ſtatutam legibus, omniaq; agit ſecundum patrios mores: neq; præmio neq; pœna afficiens quẽ quam, præter traditam à ſuperioribus legem. Mos eſt illis, neminem ſubditũ, etiam damnatum, morte punire: ſed quidam ex lictoribus preferens mortis ſignum ad reum mittitur, quo accepto reus domum abiens ſibi mortem conſciſcit. Commutare mortem exilio, ueluti mos eſt apud Græcos, nefas habetur. Ferunt quendã miſſo ad ſe mortis ſigno, cogitaſſe ex Aethiopia fugere: quod præſentiens mater, zona ad filij collũ poſita, nequaq; manibus reniti auſum, ne ſuis dedecori eſſet, ſtrangulaſſe. Sed præter omnium opinionem mirandũ uidetur, quod fertur de regum morte. Nam qui in Meroë ſunt circa deorum ſacra, cultumq; dediti ſacerdotes (& hi quidem maxima apud omnes pollent authoritate) cum eis uiſum fuerit, regi nũciant ut mortem oppetat, Ita enim deorum iubere reſponſa, neq; fas eſſe immortalium uolũtatem à mortali homine contemni. aliasq; addunt rationes, quibus ex uetere obſeruataq; conſuetudine uoluntariam regi ſuadeant mortem. Et ſanè ſuperiores omnes reges, ſacerdotibus, non armis neq; ui coacti, ſed ipſa uicti ſuperſtitione, ſponte paruerũt. At Ptolemæi ſecundi tempore rex Aethiopum Ergamenes Græcis doctrinis philoſophiæq; deditus, hunc primus morem ſpreuit. Vſus nanq; prudentia rege digna, cum militibus in Auatum, ubi templum aureum erat Aethiopũ, protectus, ſacerdotibus omnibus interemptis, ueteriq; conſuetudine abolita, pro uoluntate regnum tenuit. Conſuetudinem quam ſeruant regis amici, quãuis mirabilem, tamen permanere ad hoc uſq; tempus dicũt. Moris enim aſſerunt Aethiopibus fuiſſe, ut ſiquando rex aliqua coporis parte ex quauis cauſa debilitaretur, domeſtici omnes ſponte ſua eandem partem debillitarent. Turpe & enim exiſtimabant, rege claudo non & omnes claudos amicos eſſe. Et quidẽ abſurdum uidebatur: cum uerè ſit amicitiæ, ex rebus aduerſis amicorum dolere, lætari ſecundis, non & corporis quoq; doloris amicos participes eſſe. Ferũt quoq; conſuetudinis eſſe, amicos ultrò in regis morte uite defungi, exiſtimantes eum interitum glorioſum, ueraq; amicitiæ teſtem. Ideo haud facilè eſt Aethiopibus aduerſus talem amicorum conſenſum inſidias parare: cum & rex & amici uno animo communi eorũ conſulant ſaluti. Hæ leges apud eos Aethiopes qui metropolim ac inſulam Meroën uicinaq; Aegypti loca incolunt, ſeruantur. Sunt et alia genera Aethiopum admodũ populoſa, quorum hi utraſq; Nili ripas inſulasq; in Nilo ſitas habitãt, illi Arabiæ ſunt proximi. Alij mediterraneas tenent regiones uerſus Arabiam ſitas. Horũ pars maior, maximeq; iuxta fluuium inhabitantes, colore nigri ſunt, facie ſimiles, capillis criſpis, ſyueſtres fermè omnes, atq; aſpectu efferi, corpore robuſto, ungues protenſos habentes, feris ſimiles, abſuntq; à mutua humanitate plurimum, uocem pronunciant acutam. In cæteris quæ ad uictum ſpectant, nihil domeſtici humaniq; habent: plurimum à noſtris moribus differentes. Arma ferũt hi quidem ſcuta ex corio crudo bouis, ac paruas haſtas: alij præacutas ſudes: quãdoq; ligneos arcus quatuor cubitorum, quibus iaculantur altero protenſo pede. Conſumptis ſagittis, ſudibus pugnant. Armant inſuper uſq; ad certã ætatem fœminas, quibus ut plurimũ moris eſt æreum circulum in labijs ferre. Veſtibus quidam minimè utuntur, uitam per omnem nudi: expoſitiq; ſolis ardoribus, nulla re præterquam quę caſu ſe offert, adiuuantur. Nonnulli pecudum caudas pudendis uelamen femori circundant. Alij pecorum ueſtiuntur pellibus. Sunt qui ſubligaculis, quæ ex capillis contexũt, uſq; ad medium corpus cooperiantur. Non enim oues eorum (ita fert regio) lanam habent. Cibis utuntur quidam herba, quæ in aqua ſua ſponte circa ſtagnantia ac paludoſa oritur loca: quidam arbo-

Aethiopum ſupplicia.

De regibus Aethiopum.

Digitized by Google

rum fructibus, quibus etiam corpora ab æstu meridiano circundant. Alij sesamum & lotum serunt. Sunt qui teneras arundinum radices edant. Multi arcu exercitati, auibus occisis famem sedant. Magna pars pecorum carnibus, lacte, caseo uitam ducunt. De dijs, qui superiores accolunt regiones, dupliciter sentiunt. Nam quosdam eorum opinantur sempiternos atq; incorruptibiles esse, ueluti Solem, Lunam, & uniuersum mundum: quosdam uero putant mortalis naturæ participes: sed propter uirtutem, & in homines benefacta, honores immortales fuisse sortitos. Isidem nanq;, Pana, Herculem, Iouem præcipuè colunt, existimantes multa ab his hominum generi beneficia impensa. Quidam Aethiopum nullos censent esse deos: ideoq; solem orientem ut hostem, in loca palustria fugientes execrantur. Moribus circa mortuorum funera sunt uarijs. Nam hi defunctos in flumen proijciunt, existimantes id optimum sepulchrum esse. Hi circundatos uitro diu seruant, ne eorum aspectus sit posteris ignotus: neue in obliuionem incidant domesticorum. Alij in urnis fictilibus condentes, circa templa sepeliunt: per quos habetur maximum præstitum iusiurandum. Regna tribuunt, hi quidem optimis quibusque, arbitrati fortunæ dona utraq; & monarchiam & uirtutem esse. Alij bonos pastores in regnum assumunt, tanquam eos qui rei optimę curam habeant. Quidam ditioribus, ut qui suis facultatibus soli cęteris opitulari queant, regnum mandant. Nonnulli fortitudine præstantes eligunt reges, putantes eum qui bello plurimum possit, solum imperio dignum esse. Eius iuxta Nilum oræ quæ Libyam respicit, quædam pars pulchritudine cæteras superat, uarias ad usum uitæ res copioseq; afferens. Ad euitandos uerò ardentes solis æstus, paludes aptissimum refugium habet. Quamobrem is locus à Libycis atq; Aethiopibus sæpius bello lacessitur. Ipsi quoq; accolæ mutuis decertant bellis. Accedunt ad eos ex superiori plaga elephantes, allecti (ut quidam tradunt) fertilitate loci, pastusq; suauitate. Paludes enim mirandæ à ripis fluuij manant, in quibus multi uariiq;, ut alga, arundinesq;, nascũtur cibi: quos cum degustarunt, libenter in his locis morantur: consumentesq; ut plurimum nutrimenta hominum, eos compellunt ad alia loca fugere. At ipsi, utpote pasteres in tabernaculis habitantes, fertiliores agros suam patriam esse putant. Elephantes autem mediterranea aridaq; loca procul ab aquis linquunt, pascuorum inopia: nam tum æstus magnitudine, tum raritate fontium pauca ibi nascuntur. Tradunt quidam, in desertis ac efferis locis serpentes, qui cum elephantis propter aquas pugnent, magnitudine numeroq; admirabiles esse. Complicant enim corpus assurgentes, annixiq; uiribus, elephantorum crura connectunt pluribus spiris, adeò rectè, summaq; ui, ut spumantes bestias natura graues ad casum compellant: tum pluriũ concursu facto, bestiam haud facilè mobilẽ depascuntur: omissis inde elephãtis, ad assuetos uertuntur pastus. Dicunt hos serpentes loca fugere campestria habitare autem inter longas conualles in altis speluncis, neq; assuetos tutosq; deserere locos: natura quod cuiq; ad tutelam conferat, singula animantia docente. Et de his Aethiopibus hactenus. Nunc pauca de authoribus, qui de Aegyptijs atq; Aethiopibus scripsere, sunt nobis dicenda. Horum nonnulli, famæ, & quidem mendaci, credentes, quadam scribendi uoluptate seducti, nullam merentur fidem. Agatharchides quippe Cnidius in secundo rerum Asiaticarum, ac Artemidorus Ephesius in octauo geographiæ libris, nonnullique alij qui in Aegypto habitantes historias edidere, in plurimis eorum quæ retulimus, conueniunt. Et sanè nos quo tempore ad Aegyptum uenimus, multorum sacerdotum consuetudine usi, cũ senioribus quoq; nonnullis qui ex Aethiopia aduenerant collocuti, ab his diligenter rerum ueritatem scrutati sumus: multaq; ab historicis falsò scripta deprehendentes, ea in quibus conueniebant, literis mandauimus.

Ægyptiorum funera.

DE AVRO

DE AVRO QVOD IN EXTREMIS

Aegypti effoditur, deq; eius præparationis artificio.

Caput 11.

NVnc Aethiopes, qui meridiem uersus & mare rubrum incolunt, referemus. Verùm prætermittendum nobis non uidetur, quomodo aurum apud Aegyptios reperiatur. In Aegypti finibus qui ad Aethiopiam & Arabiam uergunt, loca sunt metallorum feracia, ex quibus magno cum labore atq; impensa aurum educitur. Nam terra nigra natura meatus ac uenas habet marmoris albissimi, & quod super omnem luceat splẽdorem. Huic operi qui præsunt, magna hominum copia ad excudendum aurum utuntur. Aegypti enim reges, crimine damnatos omneis, ac ex hostibus captos, insuper ob aliquam falsam calumniam aut regum iram in carcerem detrusos, interdum ipsos, interdum uniuersam cognationem auro effodiendo deputant, simul sumentes facinorum pœnas, simul magnum quæstum ex eorum labore percipientes. Illi compedibus uincti, magnus hominum numerus, absque ulla intermissione die noctéque operantur, nulla neque requiẽ concessa, omnique ablata fugiendi facultate. Nam barbari milites diuersa inuicem lingua, eorum custodiæ pręsunt: quorum nullus, sermonis cõmercio sublato, aut precibus aut amore potest corrumpi. Ex terra durissima, plurimo igni decocta, aurum extrahitur. Molliorem petram, & quæ mediocri labore frangitur, ferro effodiunt infinita ferè hominum millia. Qui auri uenas discernit, præcedit operarios, ostendens quæ effodiant loca. Monstratum lapideum marmor, robore corporis prævalidi, non arte, sed magna ui cuneis ferreis proscindunt. Cuniculos uerò agunt non rectos, sed quò splendentis auro marmoris natura ducit: cum propter uarios flexus circuitusq; obscuri existãt. Lumen opifices ante frontem præferentes, saxa magno conatu in frustra excisa, in solum deijciunt. Ab hoc labore nunquam conquiescũt, inclementia uerberibusq; ad continuum opus coacti. Impuberes pueri in duas partes diuisi, hi quidem proiecta frusta minutim scindunt, illi uerò efferunt. Qui annum trigesimum excedunt, sumpta ab his ad mensuram concisa frusta, in lapideis uasis ferreo malleo ad erui magnitudinem terũt. Ea deinceps in molas, quæ plurimæ sunt, coniecta, fœminæ senesq; duo aut tres ad molam positi usq; ad farinæ modum contrita molunt. Nota omnibus horum corporis illuuie, neq; ueste ulla operiente pudenda, nemo est quin eo aspectu fœdo tetroq; motus, tantæ miserearur calamitatis. Sed nulla pietas, nulla requies, nulla uenia illis datur, siue æger, siue febricitans, siue senes, siue fœminæ debiles fuerint: sed plagis omnes ad continuum opus coguntur, quoad miseri ex debilitate deficiant. Sũt qui timore futuræ uitæ, quam præsenti putant pœna deteriorem, mortem uitæ præferant. Demum opifices ad molem contrita, in latis tabulis paulo accliuioribus ponentes, iterum aqua iniecta marmor terunt. Eo modo terra defluente aurum ex grauitate in tabulis remanet. Hoc sæpius iterantes, manibus aurum fricant. Deinde raris spongijs terram mollem exprimunt, quoad uelut arena aurea reddatur. Alij postremò operarij pondere ac mensura in ollas fictiles cõijcientes, superaddũt certa mensura plumbum, algam maritimam furfurem q; hordeaceum. His ad proportionẽ compositis, ollas luto diligẽter liniunt. Deinceps quinq; continuis diebus noctibusq; in fornace decoctum, rebus cæteris consumptis, solum aurum purum in uasis reperitur, parum priore pondere imminuto. Hoc labore industriaq; in Aegypti extremis aurum paratur. Sanè ipsa nos palàm docet natura, aurum inuentione laboriosum, custodia difficile, quęstu anxium esse, usu inter uoluptatẽ ac dolorem constitutum. Horum metallorum inuentio uetusta est, ab antiquis regibus reperta.

DE IIS QVI MARITIMA LOCA

Arabiæ incolunt, & quæ ad Oceanum ſita uerſus Indiam loca uergunt: ubi deſcribuntur ſingulatim nationes, & quibus legibus utantur: & quam ob cauſam multa de eis uariè ferantur, minimeq; fides illis præſtetur. Cap. III.

NVnc de his quę Arabici ſinus littora, Troglodytasq; ac Aethiopiam quæ meridiem notumq; reſpicit, incolunt gentibus, dicemus. Exordiemur autem ab eis quos Ichthyophagos uocant, qui oram habitant Carmaniam, Gedroſiamq;, ad extremum uſque Arabici ſinus: longam ſanè intercapedinem, ac duabus continentibus ad enauigandũ clauſa, uidelicet felice Arabia & Troglodytica. Horum barbarorum quidam nudi per omnem uitam degentes, uxores filiosq; omnes communes habent, beſtijs ſimiles: ut qui neque uoluptatis neque doloris ullum niſi naturalem ſenſum percipiant, neque turpis neque honeſti diſcrimen norint. Habitacula habent non longè à mari iuxta promontoria, ubi non ſolum profundæ cauernæ, ſed conualles immenſæ, & anguſtæ ſpeluncæ exiſtunt, egreſſu ipſa natura difficili, ac tortuoſo. Horum, tanquam ad eorum uſum natura factarum, aditus incolæ magnorum congerie lapidum obſepiunt, qua ueluti retibus capiantur piſces. Maris enim fluxu, quod bis diebus ſingulis circa tertiam ac nonam horam accidit, oràs littori propinquas inundante, aqua in immenſum excreſcens, opertis locis omnibus innumeram multitudinem diuerſorum piſcium ſecum in continentem defert. Qui cum in diuerſa loca cibi gratia diuertant, refluente mari, aqua uerò per lapides effluente, piſces in ſicco deſtituuntur. Quos incolæ cum uxoribus puerisq; concurrentes capiunt. Accedunt autem per cœtus diuiſi barbari, ad ſua quiſq; loca, cum clamore uaſto, ueluti improuiſam quandam uenationem nacti. Mulieres puerique minores ab ſe captos piſces in terrã proijciunt. Qui corpore uigent, magnorũ piſcium capturæ uacant. Traducuntur autẽ à mari non ſolum ſcorpij, murenę, & canes, ſed marini uituli, uariaq; piſcium genera, & nomine & forma ignota. Has marinas beluas non armis expugnant, ſed caprarum cornibus præacutis, ſaxisq; in aciem abruptis cædunt. Etenim neceſsitas naturam inſtruit: quę temporibus parens, ſe ad id quod uſui eſſe uidetur, accommodat. Captos uarij generis piſces ſupra petras ad meridiem ſitas, nimioq; ſolis incenſas æſtu, ponunt, pauloq; pòſt reuoluunt: tum ad ſolem decoctos, perq; caudam apprehenſos quatiunt. Omni excuſſa carne, ſpinas ad certum proijcientes locum, in magnũ aceruum cumulant, certo poſtmodum uſui, de quo poſtea ſcribemus, futuras: poſt hęc carnes piſcium in concauo ſaxo pinſunt, admiſtoq; paliuri ſemine cibum conficiunt ſibi ſuauiſsimum. Nam ſic immixtas carnes in modũ longioris lateris formãt, ad ſolémq; paulò deſiccatas, ſedentes cum uoluptate edunt, non quidẽ ad certã menſurã aut pondus, ſed ad ſatietatẽ, prout cuiuſq; fert libido, & edendi appetitus. Habent enim ſemper uelut è penu promptũ hunc cibũ, tanq; Neptuno pro Cerere uictũ illis ſubminiſtrante. Quãdoq; uerò maris tẽpeſtate adeò littori proxima loca multis diebus inundantur, ut nulla detur piſcandi facultas. Quo tempore cibi penuria conchas legunt permagnas: quarum teſta ſaxis attrita, interiori carne cruda ſapore oſtreis perſimili ueſcunt. Vbi uerò tempeſtas uentorũ ui diutius perſeuerat, cõchęq; deficiunt, ad oſſa cõfugiunt iam cumulata. Ex his tenerioribus recentioribusq; electis, quæ dentibus poſſunt, mandunt. Duriora edunt ſaxo contrita: nihil brutis animãtibus diſsimiles. Et oſsibus quidẽ, ut diximus: piſcibus autẽ miro quodã modo ultra quã quis exiſtimaret, utunt. Nam eorũ capturæ quatuor diebus continuis intenti, epulant palàm cum lætitia, cantúq; abſono, omnib. inuicẽ congratulantibus. Deinde mulieres, ut in quanq; quis fortè incidit, cognoſcũt, prolis cauſa, omni cura obciborũ qui præſto ſint copiam uacui. Quinto die ad fontes uadunt, potus gratia: ubi

tia: ubi aquæ dulces fluunt, ad quas pastores greges atq; armenta potum ducunt. Eorum profectio haud dissimilis est armentis boum, omnibus simul uocem uelut inconditũ sonũ tollentibus. lactantes infantulos matres in ulnis ferunt, repulsos à lacte patres. Qui quintum excedunt annum, cum parentibus magno cum gaudio, ut qui ad fruendum uadant, proficiscuntur. Natura enim eorum incorrupta, famem sedare, maximum ducit bonum, nullã aduentitiam uoluptatem quærens. Cum pastorum aquationibus appropinquant, repleto aqua uentre uix regredi queunt, potu graues: eaq; die nihil edunt, iacet quisq; aqua plenus, distentusq;, similis ebrio: postera die denuò ad capiendos pisces redeunt. Ita uitam per omne tempus transigentes, ob simplicem uictum rarò in morbos incidunt. Breuioris tamen quàm nos sunt uitæ. Hæc eorum qui intra sinum habitant, uiuendi norma. At illorum qui extra sinum sunt, multo est mirabilior, ut qui nunq; bibant, & natura ab omni semoti sint passione. Hi procul à terra habitabili tanq; in loca deserta à fortuna electi, piscationi dant operam. Humida non appetunt: pisces edunt semicrudos: non quò sitim effugiant, sed feritate quadam eo contenti uictu, quem à fortuna sortiti sunt Felicitatem summam putant his carere rebus, quæ dolorem possent egentibus afferre. Id uerò mirabile, & quod uix credi queat, quod nulla mouentur animi passione. Ab Aegyptijs mercatoribus qui per rubrum mare iuxta ea loca nauigãt etiam nunc eadem quæ nos scribimus, de his referuntur. Tertius quoq; Ptolemæus cupiens elephantos qui in eis sunt locis uenari, quẽdam ex amicis Simmiam nomine ad speculandam eam regionem misit. Hic diligenter scrutatus singula, ut Agatharchides Cnidius refert, ait gentem hanc Aethiopum qui absq; passione uiuunt, nullo uti potu: ut quem non appetant natura: neq; nauigantium sermone, aut appropinquãtium externorum aspectu moueri: sed respicientes tantum immobiles stare, absq; ullo, perinde ac si neminem uiderent, sensu. Si quis ense educto eos percusserit, nõ diffugiunt, & uerbera & iniurias perferentes: neq; quisquam alterius uulnere aut damno mouetur: sed sæpius filios aut uxorem ante oculos interfectos absq; ulla passione respiciunt, nullum neq; iræ neq; misericordiæ signum ostendentes. Deniq; omnia mala quieto animo perferunt, aspicientes solum percutientes, ac ad singula mouentes caput. Ferunt eos præterea sermone carentes, nutu manibusq; significare quibus egeant, & quę uelint. Quod uerò quis miretur magis, marini uituli inter hos uersantur, piscium capturę uelut homines intenti. Simili studio cubilia partusq;, & natorum tutelam hæ gentes unanimi consensu paceq; curant, nullo externo animanti infestę. Quod uitę genus, licet mirabile, à priscis olim temporibus eadem seruauit, siue ita longo tempore assueta, siue coacta necessitate. Habitaculis non ijsdem quibus Ichthyophagi utuntur, sed diuersis habitant modis. Quidam in speluncis habitant ad Arctum positis: in quibus tum umbra tum spirans aura eos ab æstu solis tutatur. Nam quæ ad meridiem loca spectant, fornacibus ex nimio æstu similia, accessum ad ea adimunt. Qui sunt uersus Arctum, ex costis cetorum incuruis, quas mare plurimas effert, ex utroq; positis latere, colligatisq;, quas maris alga operiunt, habitacula sibi extruunt ad euitãdos æstus, natura sibi artem ex necessitate ad se tuendam reperiente. Est & tertius apud Ichthyophagos habitandi modus. Arbores quædam iuxta littus plurimæ nascuntur, imminentes mari: has frequentibus foliis, fructu uerò simili nuci castaneę, simul connectentes, umbracula sibi constituunt: ubi in littore pariter & mari commorantes, uitam agunt, tum solem effugientes arborum umbra, tũ continua maris unda, uentorumq; aura æstum mitigante. Quartum habitaculorum modum ingens iuxta littus tumulus efficit: qui priscis olim temporibus ex maritimis herbis, arenaq; maris fluctibus immixta editus, instar montis excreuit, adeò firmus, solidecq; compactus, ut in eo oblongas effodiant speluncas: in quibus commorantes, maris refluxu

refluxu prodeant ad piſcium capturã: fluxu, ad ſpeluncas confugientes, epulantesq; quos ceperant piſces. Mortuos in mare proijciunt inundationis tempore, ſepultura ſua piſcibus pabulum prębentes. Vnum ex Ichthyophagis genus eas habet habitationes, ut qui eiuſmodi diligenter res inueſtigare uelint, multum addubitare cogantur. In promontorijs enim præcipitibus undiq; ac prærupta habitant nonnulli, ad quę impoſsibile fuit quenq; in principio adire. Pars mari proxima ne peditis quidem eſt acceſsibilis. Nauibus non utunt, cum ſit ignotus illis earũ uſus. Ita fateamur oportet, illos eſſe loci aborigines, neq; aliunde generis, quẽadmodũ quidã naturę indagatores de omnib. rebus naturalib. ſenſerunt, principiũ cepiſſe. Verùm cũ horũ cognitio nobis ſit inacceſſa, nil prohibet multa dicẽtes in paucis uera ſentire: & quę uerbis ſimilia uero audientib perſuadent q̃ dicq; lõge à uero abeſſe. Nunc eorũ quos Chelonophagos dicunt, uita recẽſeatur. Sunt in Oceano inſulæ iuxta continentẽ numero plures, ſed paruæ humilesq;, nullo neq; domeſtico neq; agreſti fructu. In his quoniã fermè cõtinuæ ſunt, nulla fit tẽpeſtas, aut fluctuũ maris inũdatio. Inter has magnus habet teſtudinũ numerus, quæ eò cõfugiunt ob maris tranquillitatẽ. Noctu in profundo commorantur intentæ cibo. Die inter inſulas diuertentes iacent, reſpicientes ad ſolem, inuerſisq; nauiculis piſcatorijs aſpectu ſimiles, excellunt enim magnitudine præcipua inter marinas conchas. Barbari inſulas incolentes, interdiu paulatim, ne ſentiantur, uerſus teſtudines natant. Eas adorti quidam ab uno latere ad terram premũt: quidam à reliquo ſurſum leuant, quò reddunt reſupinas, ne uertere ſe, ne'ue effugere queant. Tum longa reſte per caudam ligatas, nando ad terram deducunt. In inſula expoſitis, omnia interiora paruo tempore ad ſolem aduſta comedunt. Teſta quæ concaua eſt, tum ueluti cymba ad continentem nauigant, tum pro aquæ receptaculo, tum pro tentorijs utuntur: quibus natura admodum opitulata eſt, ut una res uario uſui accommodaretur. Cibo enim, uaſe, domo, naui, uitam illorum adiuuant. Haud procul ab his littus inhabitant, uitam incultam ducentes barbari. Nutriuntur enim ex cetis è mari ad littus eiectis, quorum magnitudine quandoq; abundè epulantur: quandoq; illis deficientibus, torquentur fame: cogunturq;, cum cætera conſumpta ſint, algam & extrema coſtarum mãdere. Hæc fertur Ichthyophagorum uita. Littus quod ad Babyloniam ſpectat, contiguum eſt regioni domeſticæ & plantis plenæ. Tanta uerò ineſt piſcium multitudo, ut incolis nunquam eorum deſit copia. Nam prope littus frequentes infigunt humi calamos, adeò inuicem humi connexos, ut retia aſpicientibus in littore uideatur. In his ſunt plurimi aditus, qui oſtijs ita in utranq; uoluantur partem, clauduntur. Maris fluxus ad terram delatus, aquæ impetu oſtia impellens aperit, refluxus claudit. Singulis igitur diebus ex maris inundatione piſces contigit ad terram per portas deduci: qui refluente aqua oſtijs clauſis humi in ſicco remanent, tanto perſæpe numero, ut cumulum ſalientium piſcium diceres. Hi & copiam uiuendi, & haud paruum uectigal prębent. Quidam circum ea loca habitantes (regio enim omnis plana atq; humilis eſt) foſſas à mari ad ſuas uſque uillas multis ſtadijs ducunt: oſtiaq; ex uiminibus facta, in imo foſſæ ſtatuunt, quæ fluente mari aperiuntur, clauduntur refluente. Igitur remanente per oſtiorum raritatem aqua deprehenſos piſces in foſſa ſinunt, quoad ceperint quos uelint. Nunc ad reliquos tranſeamus.

Chelonophagi.

In Aethiopia quæ ſupra Aegyptum eſt, iuxta fluuium quem Aſtapam uocant, inhabitat gẽs quã Rhizophagos uocãt. Radices enim arundinum quas ex propinquis locis effodiunt, magna cura lauantes barbari, lapidibus terunt, quoad molles factæ cohęreant: deinde placentas ad modum lateris quantum manus capit factas, atq; ad ſolem decoctas mãdunt. Quem ſolum cibum cum per omnem uitam ſuauem atq; affatim habeant, eoq; pacem continuam inuicem ſeruent, cum leonibus tamen bellant. Nam aere circum æſtu feruente, è deſerto

Rhizophagi.

deserto leones ad eos egrediuntur, & umbræ causa, & ut minores uenẽtur feras. Adhos Aethiopes ex paludibus exeuntes, multi pereunt, tum inferiores uiribus, tum deficientibus quibus se tutari ualeant, armis. Et iamdiu ea deleta esset à leonibus natio, nisi natura eis sponte præsidium tulisset. Nam sub ortũ Canis, mirabilis atq; innumera nullo agitata uento culicum multitudo ad ea loca aduolat. Homines ad paludes confugientes, minimè lædunt: leones abire ex his regionibus compellunt, tum morsu, tum uocis sono territos His sunt Hylophagi, Spermophagíq; qui appellantur propinqui. Quorum hi quidem fructus qui æstate ex arboribus decidunt colligentes, absq; labore edunt: reliquo tempore herbam in umbrosis nascentem locis decerpunt, quæ uitæ subuenit egestati Hylophagi uerò cum filijs uxoribusq; ad loca campestria accedentes, arbores ascẽdunt, ac teneras ramorum summitates auferunt. Tantam autem ex continuo usu ramos ascendendi peritiam habent omnes, ut, quod incredibile uidetur, de arbore in arborem uelut aues prosiliant, ascendantq; tenues absq; periculo ramos, macilentia leuitateq; corporis nixi. si quando pedes labantur, manibus ramis cõprehensis se à casu uindicant. quod si forte deciderint, nulla in re propter leuitatem corporis læduntur. Ita ramis teneriorĩbus dente exesis, uentrem farciunt. Hi semper incedunt nudo corpore, communesq; uxores ac liberos habent. Pugnant inuicem pro locis, armati baculis aduersus alios, ac dominantes uictis. Moriuntur ut plurimum fame, cum deficiente usu corpus priuetur eo sensu quo cibum quærebat. Reliquam circà regionem Aethiopes tenent qui Gymnetæ dicuntur, numero haud multi, uita ab reliquis diuersa Sylueſtrem enim incolentes regionẽ, & penitus asperã, rarisq; aquarum fontibus, super arbores ferarum timore dormiunt. Sub auroram ad aquarum decursus armati prodeuntes, se abscondunt inter arborum frondes. Sub æstum uerò solis agrestes boues, pardalesq; ac uaria ferarum genera tum caloris tum sitis impatientia ad aquas potus causa confluunt. Replẽras grauesq; aqua bestias, Aethiopes, cum haud facilè moueri possint, ex arboribus descendentes adoriunt: ac lignis adustis saxisq; & sagittis occisas, percq; cœtus diuisas edunt. Aliquando uerò, quamuis perraro, & ipsi à ualentiori bestia interficiuntur. Sed multas ipsi dolo & arte ualentiores beluas capiunt. Siquãdo desint animalia, antea captorum pelles madefactas remotis pilis ad ignem leuem ponunt, dispartitasq; singuli auidè ad satietatem sumunt. Impubes pueros exercent ad certum signum iacere, solis cibum præbentes ijs qui signum tetigere. Ideo iaculatores optimi euadunt, urgente fame. Ab hac regione qui occasum uersus plurimum distant Aethiopes, cum elephantis certant. Habitantes enim in sylueſtribus & arboribus refertis locis, elephantorum ingressus atq; exitus ex prælatis arboribus obseruant. Multos unà incedentes non aggrediuntur, omni spe uincendi remota. Singulis inijciunt manus, mirabili audacia freti. Nam cum incedẽs bestia arbori appropinquat, in qua speculator occultus latet, ex ea desiliens, manibus apprehẽsa cauda, pedibusq; ad dextrum femur oppositis, securi, quæ ex humero pendet, leui, ut unica manu tractari queat, & acie acutissima, dextera manu apprehensa, neruos dextri poplitis crebris ictibus amputat: siniſtra manu regens agile corpus, beluę conatus magna uelocitate effugit. In eo nanque certamine uersatur utriusque salus, mortis discrimine in alterius uita posito. Elephas neruis abscisis, quandoque, quia haud facilè se uertere potest, inclinatus in latus saucium, in terram cadit, Aethiopemq; secum trahens interficit. Quandoque ad arborem aut saxum hominem alliđens, ipso pondere, quoad animam exhalet, comprimit. Quidam elephantes dolore moti, cum insidianti obesse nequeant, diffugiunt per campos, quoad continuis securis ictibus ab insidente cæsi decidant. Tum concurrunt Aethiopum cœtus, & adhuc uiuentis bestiæ posterioris partis carnes abscissas edunt. Nonnulli ex propinquis incolis absq; ullo discrimine elephantos

Spermophagi

Hylophagi.

Gymnetæ.

Aethiopum cum elephantibus certamina.

phantos arte ſuperant Conſueuit hoc animal cum à paſcuis plenum redit, dormitum proficiſci, plurimum natura ab reliquis quadrupedibus diuerſa. Non enim genu corpus flecti ad terram poteſt, ſed arbori hęrens dormit. Arborem elephantis adhæſione tum attritam, tum ſorde plenam aduertentes incolę, iuxta humum ſecant, ut tamen non niſi impulſa cadat. Deinde ſui acceſſus ueſtigia ad ea loca delent, ſubitò abeuntes, priuſquam beſtia ad ſomnum redeat. Elephas ueſperi cibo plenus ad notum cubile profectus, omnique mole ſectæ hęrens arbori, ſtatim unà cum ea ad terram proſternitur. Reſupinus tota nocte iacet, cum ſe erigere nequeat. Aethiopes die ad locum acedentes, abſque periculo beſtiam occidunt, tabernaculisque ibidem erectis moram trahunt, quoad animal ſit abſumptum. Harum gentium quæ partes ad Heſperũ pertinentes habitant, Aethiopes ſimi ad meridiem ſpectantes, Strutophagi cognominantur. Eſt apud eos auium ſpecies natura terreſtribus animantibus mixta, unde & aues ceruinę nominatę ſunt. Hæ magnitudine ſunt magni cerui, collo oblõgo, rotundis lateribus atque alatis, capite tenui oblongoque, cruribus ac iuncturis firmiſsimis, fiſſo pede. Altè uolare propter grauitatem nequeunt. Verùm ocyſsimè ſummis pedibus terram tangentes, præſertim cum flans uentus alas ueluti nauem extentis uelis impellit, currunt. Venatores feriunt lapidibus fermè latis magnitudine, pede iactis. Ceſſante uento alarum præſidio deſtitutæ, curſuque uictæ prehenduntur. Harum cum magna ſit multitudo, uarijs artibus plurimas barbari facileque capiunt: & carnes quidem edunt, pellibus uerò pro ueſtibus utuntur, ac lectis. Ab ijs uerò quos ſimos Aethiopes dicunt, ſæpius uenatione laceſsitæ, roſtris tuentur: quæ cum magna ſint, & ad incidendum apta, magno ſunt incolis uſui, cum haud parua habeatur horum animantium copia. Haud procul ab his abſunt Acridophagi, deſerto contermini, homines paulo cæteris breuiores, macilenti, ac ſupra modum nigri. Veris tempore Zephyrus ac Libycus uenti infinitum penè locuſtarum ex deſerto ad eos deferũt numerum. Hæ permagnæ ſunt, ſed colore alarum turpi ac ſqualido. Aethiopes ad id aſſueti, in quandam latã longamque multis ſtadijs conuallem plurimũ materiei ex propinquis locis ingerunt. Cum ſuo tempore locuſtarum tanquã nubes à uentis ſupra uallem defertur, materiem congeſtam, omnemque loci herbam antea ſucciſam incendunt. Locuſtæ deſuper uolantes ingenti fumo enectæ, paulum ultra uallem ad terram tanta decidunt copia, ut uictum omni genti abundè præbeant. Has enim ſale, quod regio plurimũ fert, ſuperinfuſo, diutius ſeruant, cibum guſtu eis ſuauem. hic eſt ſolus eorum per omne tempus locuſtarum uictus Neque enim pecora nutriunt, neque piſces edunt, procul à mari poſiti: neque ullum aliud uitæ adminiculum habent. Corpore leues ſunt, ueloces curſu, & uitæ breuis, ut qui longiſsimè uiuunt, quadrageſimum non excedant annum. Finis eorum non ſolum mirabilis eſt, ſed etiam incredibilis. Nã propinquante ſenecta, pediculi alati, nõ ſolum uiſu uarij, ſed ſpecie horridi ac turpes in corporibus nati, uetrem primò, tum pectus, deinde totum corpus paruo tempore exedunt. Qui morbum patitur, primùm ueluti ſcabiei cuiuſdam pruritu allectus, corpus ſcalpit, uoluptate ſimul & doloræ perceptis. Deinde exorientibus pediculis, ſimul effluente ſanie, morbi acerbitate ac dolore percitus, unguibus corpus magno cum gemitu lacerat. Tanta uerò uermium copia effluit, alijs ſuper alios tanque ex perforato uaſe ſcaturientibus, ut deleri nequeant. Hoc pacto ſiue cibi ſiue aëris cauſa miſerum ſortiuntur uitæ finem. Huic genti regio adiacet perampla, uarietate paſcuorum fertilis, ſed deſerta, et quæ penitus adiri nequeat. Non tamẽ hominibus à principio caruit, ſed poſtmodum intempeſtiua ex pluuia deſerta eſt, mpltitudinem aranearum ſcorpio numque ferente: tantam enim harum beſtiarũ excreuiſſe copiam ferunt, ut morſibus peſtiferis incolæ coacti, patriam deſerere, & ad alia loca confugere compellerentur. Neque uerò debent hæc incredibilia uideri. Multo enim his maiora ſunt

Strutophagi

Acridophagi.

ra sunt per terrarum orbem literarum monumentis tradita. In Italia murium multitudo syluestrium è terra prodiens, plures solum patrium linquere coëgit In Media adeò ingens passerum inoleuit copia, iacta absumentium semina, ut homines malo acti ad alia migrarint loca. Eos quos Attariotas uocant, ranæ è nubibus pro guttis aquę in terram delapsæ adegerunt, relicta patria ad eam in qua nunc quoq; residunt oram confugere. Iam uero quis ignorat, inter multa egregia opera pro quibus Hercules immortalitate donatus est, illud etiam an numerari, ex Stymphalide palude innumeras aues quæ ea loca infestabant, eius uirtute expulsas? Quædam Libyæ urbes leonum ui ab desertis locis ad eas aduentantium desertæ sunt. Hæc eorum gratia, qui parum quandoq; fidei scriptoribus ut incredibilia narrantibus habent, retulimus. Nunc ad historiam redeamus. Extremas ad meridiem partes uiri tenent à Græcis Cynamolgi, à uicinis barbaris syluestres appellati. Hi barbas habent admodum magnas, greges syluestrium canum nutrientes ad præsidia uitæ. Nam ab æstiuo tropico usque ad medium hyemis Indici boues innumera multitudine eorum regionẽ ingrediuntur. Causa quidem incerta est, utrũne alias insectantes se feras fugiant, an pastus penuria, an alio naturæ (quæ omnia miranda gignit) impulsu hominibus ignoto actæ. His homines cũ obsistere nequeant suis uiribus, se canibus tuent: quibus in uenatione usi, boues permultos capiunt. Et partim quidẽ recentes edunt, partim saliunt ad futurũ usum. Multa insuper alia animantia canibus capta comedunt. Postremi qui ad meridiem habitãt, in hominis forma ferarum uitam ducunt. Sed de his hactenus. Nunc de Troglodytis loquemur. Hi à Græcis appellantur pastores, eo quòd ex pecorib. uiuant. Cœtus ac tyrannos inter se constituunt. Vxores ac filios habent cõmunes, excepto qui unicã tenet, tyranno. Huic propinquanti mulctam tyrannus irrogat, certo numero pecudes. Etesiarum tempore, quo maximi decidunt imbres, sanguine & lacte immixtis paulumq; coctis nutriunt: æstu solis deficientib. pascuis, ad loca declinant palustria: pro quibus solis inuicem certant. Pecora uetusta, aut in morbos cadentia occidunt, exq; his per omne uiuunt tempus. Parentum nomina minimè indunt filijs, sed tauri, arietis, ouis. Et hos quidem patres, has matres quoniã ab his, non à parentib. quotidianus præbeatur cibus, appellant. Vtuntur potu idiotæ paliuri succo: potẽtiores ex quodam flore expresso, qui est deterrimo nostro musto persimilis. Armentorũ greges secũ ducentes, uarias, ne ijsdem in locis morentur diutius, regiones mutãt: corpora, præter uirilia, quæ pellibus teguntur, nudi. Pudenda Trogloditæ omnes uelut Aegyptij circuncidunt, his demptis quos à casu claudos appellant. Hi soli intra regionẽ externorum habitantes, ab infantia nouacula inciduntur. Arma ferunt Troglodytę ij quos dicunt Megabaros, scutum ex corio crudo bouis rotundum, & ferratã clauam: alij arcus lanceasq;. Sepulchra ridiculè penitus curant. Nam paliuri uiminibus corpus ligantes, defuncti ceruicem cruribus applicant. Deinde caduer in loco editiori positum lapidibus ridentes obruunt: impositoq; super saxorum aceruum capræ cornu, abeunt, nullo dolore moti. Bellant inuicem, nõ ut Græci, ob iram aut ambitionem, sed pabuli gratia. In eorum concertationibus primũ iactis lapidibus, quoad aliqui uulnerent, cõcertant: tum arcu, quo admodum exercitati sunt, pugnantes, mutuis uulneribus cadunt. Ea certamina dirimunt quæ ætate præcedunt fœminę, quibus nullo periculo in medium prodeuntibus (nephas est enim has ullo pacto lædere) extemplò à certamine cessant. Inualidi ob senium armenta sequi, gutture bouis cauda adstricto uitã finiunt. Qui mortem differunt, licet uolenti, eodem modo, admonitos tamen antea, uita priuare. idq; habet beneficij loco. Febricitantes itẽ, aut morbo incurabili correptos, simili afficiunt morte. Maximũ enim arbitrant malorũ, ab eo uitam diligi, qui nequeat aliquid agere dignũ uita. Videre licet Troglodytas omneis corpore integro, ætate ualida, ut qui sexagesimũ non excedant annũ.

Cynamolgi.

Troglodytæ.

Verùm

Verùm de his hactenus. Si quis uerò lector aut propter rerũ nouitatẽ, aut mirabilẽ eorum qui describuntur uitam, noſtrę forſan hiſtoriæ fidem abrogabit: Scytharũ Troglodytarumq; aërem noſtro cõparans, quantumq; inter ſe hi differant penſitans, ſcribentium uerbis credet. Tantũ enim noſter differt aër ab eo qui in hiſtorijs aliquando narratur, ut diuerſitas eorũ incredilis uideatur. Aliquibus in regionibus adeò maxima frigoribus cõgelantur flumina, ut currus & exercitus ſuper immobilẽ glaciem tranſeant. Congelantur etiam uinũ reliquaq; humida, adeò ut cultris abſcindantur. Quodq; his eſt mirabilius, & extremitates ueſtium quas homines ferunt, frigore attritæ decidunt, obfuſcantẽ oculi, ignis ſplendorẽ non reddit, æreæ ſtatuæ dirumpuntur. Quandoq; uerò ob denſas nebulas neq; fulgura neq; tonitrua in eis locis fiunt. Plura quoq; alia his mirabiliora natura efficit, quę ignorantibus incredibilia uidentur: ijs uerò qui ea experti ſunt, intolerabilia. In Aegypti ac Troglodytarũ finibus propter immenſam ſolis circa meridiẽ caloris uim, nequaq; ſe reſpicere Propè ſtãtes queunt, ab aëris craſſitate. Abſq; calceis ire nõ poſſunt: nã diſcalceati ſubitò pedes imẽnſa caliditate exulcerãtur. Sitientes, niſi potũ citò ſumant, eueſtigio moriuntur, utpote ſolis æſtu humiditatẽ corporis ſubitò abſumente. Cibi in uas æneum cũ aqua poſiti, extemplò ſolis ardore abſq; igne alio decoquuntur. Has tamen qui incolunt oras, tanta uitæ incommoda nolunt effugere, ſed ultro potius eam deligunt uitã, q; alio cogantur more uiuere. Ita patriæ amor quidam ingens natura ſingulis innatus eſt: & aëris malitiam conſuetudo à teneris annis cœpta ſuperat. Has uerò tot rerum uarietates haud magna locorũ intercapedo aliquandò continet. A Mæotide palude, ubi Scythæ quidam in pagis & ſummis frigoribus habitant, multi cum onerarijs nauibus decem diebus Rhodum, tum quatuor in Alexandriam acceſſere: deinde per Nilum nauigantes, diebus decem in Aethiopiam peruenerunt. Ita à frigidiſſimis orbis partibus ad calidiſſimas regiones non amplius quatuor & uiginti dierum cõtinua ea nauigatio fuit. Quapropter cum non longè diſtãtium locorum aëris ſit tanta uarietas, non eſt mirandum uitam illorum, mores & corpora à noſtris multum differre. Nunc de feris quæ in eis ſunt regionibus, aliqua ſunt ſcribenda.

Rhinoceros. Eſt animal quod ab re Rhinocerotem uocant, par uiribus elephanti, magnitudine inferior, pelle duriſſima, colore buxi. In ſumitate narium cornu gerit ſimũ forma, durumq; inſtar ferri. Hoc pabuli cauſa cum elephante certat. Acuit enim ad ſaxa cornu: deinde cum elephante congreſſus, uentrem grauiter ictum cornu tanq; gladio proſcindit. Hoc pacto pugnans, beſtiam exanguem reddit. Si uerò elephas illius ictum præoccuparit, proboſcide captum,

Sphinx. cum ſuperior ſit uiribus, laniat. Sphinges & apud Troglodytas Aethiopesq; naſcuntur, forma haud ei diſſimili qua pinguntur, ſed paulò pinguiores: natu-

Cynocephalus. ram habent manſuetam. pluribus exercitijs diſciplinisq; aptam. Qui Cynocephali uocãtur, corpore ſunt & forma homini deformi aſſimiles, uocemq; imitantur humanam: ferum omnino atq; indomitũ animal. Supercilijs aſpectuq; ſunt horrido ac truci. Fœminis ſua natura accidit, ut palàm expoſitã extra cor-

Cepus. pus uuluam per omnẽ uitam ferant. Is uerò quem Cepum nominant, à corporis & ætatis decore nomen ſortitus, facie eſt leonis, corpus reliquum pantheræ ſimile: excepta, qua damis æquatur, magnitudine. Horũ animalium omnium

Taurus cornuorus. taurus, qui carnibus paſcitur, feritatem excedit, penitusq; eſt expugnatu difficilis. Corpore maior eſt domeſticis tauris, equi uelocitate, ore uſq; ad aures fiſo, rubicundo colore, oculis albis, nocteq; refulgentibus: cornua ueluti aures mouens, in certamine firma tenet: pili contra naturã cæterarum animantium uerſus caput ducuntur. Et hæc fera uiribus fortitudineq; mirabili pugnat cum cæteris beſtijs, quas ſuperatas comedit. Eſt quoq; infeſtus admodum armentis, nihil neq; paſtorum uires, neq; canum multitudinem timens. Dicitur eius pellis haud quaq; uulneribus patere. Cum multi illum conentur ui capere, fruſtrae deſa

ſtra defatigant. In foueam delapſus, aut alio captus dolo, ſeipſum ex ira ſuffocat, priſtinæ libertatis memor. Meritò igitur Troglodytę hanc beſtiam optimã iudicant, cui à natura indita ſit leonis uirtus, equi celeritas, robur tauri, quodq; maximũ eſt, haud inferior natura ferri. Quos uerò Aethiopes appellant Crocutas, mixta ſunt canis lupiq; natura, ſed ambobus deteriores: dentibus ita ualidis, ut oſſa omnia facilè conterant, & digerant comeſa. Hoc animal ſcribunt quidam uocem hominis (quod nobis procul à uero uidetur) imitari. Vari a ſerpentum genera, incredibiliq; magnitudine conſpici dicunt, qui loca deſerto incolunt propinqua: centum enim cubitorum longiudine nonnullos eſſe aiunt, ut meritò non ſolum à nobis, ſed ab alijs quoq; id falſum eſſe exiſtimetur. Addunt inſuper his multo maiora haud digna fide. Nam cum plana ſit regio, ſerpentes uerò maximi, circumuolutos in gyrum longe procul aſpicientibus locum editiorem, & quaſi collem quendam uideri. Sed eorum magnitudo uidetur creditu difficilis. Nos de maximo omnium qui in conſpectum uenerint ſerpente capto, ac in Alexandriam delato referemus, addentes capturæ modum. Secundus Ptolemæus cupiens & elephantos & alias mirabiles uiſu ac uirib. beluas ad ſe adduci, donis ac pecunijs multos ad elephantos, qui multi ad eum deducti ſunt, aliasq; feras capiendas pellexit. Itaq; multa eius ſtudio ad Grecorum notitiam antea ignota animantia deducta ſunt. Conſpecta uenatores quidam regis in huiuſmodi donis magnificentia, decreuere communi animo aliquem magnũ ſerpentem uiuum in Alexandriam ad Ptolemæum traducere. Cum res hæc grauis difficiliſq; eſſet, fortuna eorum conſilio opitulata eſt. Serpens erat triginta cubitorum longitudine iuxta aquas, qui reliquo tempore immobilis, ſe in circulũ redigens quieſcebat: accedentibus ad aquã potu cauſa cęteris animantibus, ſubitò aſſurgens, oreq; nonnulla capiens, alia circumnectens cauda, depaſcebatur. Hunc conſpicati homines, cum longior eſſet, hebasq; natura, laqueis & catenis ſeſe illo potituros ſperantes, primùm fidenter ad eum acceſſerunt. Beſtiæ appropinquantes, uiſis igneis oculis, lingua lambente ſingula, ſquamarum aſperitate, dum moueretur, ſtrepitum ingentem reddente, dentibus inſuper eminentibus, oris quoq; aſpectu horrido, immutato colore, admodum exterriti ſunt. Itaq; timidè iniectis ad caudam laqueis, ad contactum funibus corpus, magnis ſibilis conuerſa belua, propinquiſsimum ore captũ uiuum deglutiuit: alium fugientem cauda longe apprehenſum, atq; ad ſe tractum occidit. Cæteri metu perculſi, fuga ſaluti conſuluere, non tamen omittentes beluæ capiendæ curam, ſpe lucri timorem ſuperãte. Arte igitur & dolo potiore uiribus, beluam ſunt aggreſsi. Primùm ualidis ſpiſſisq; funibus rete concauũ naſſæ forma beluæ capax fecerunt. Tum ſpeculantes ſerpentis cubile, atq; exitus reditusq; notato tempore: ut primum ſerpens ad conſuetum animalium paſtum prodijt, priore aditu ingentibus lapidibus terraq; obducto, in proximo uallis loco latum in primis ingreſſum, tum arctiorem interius, ueluti cuniculum, cubile uerſus, inquo rete poſitum eſt, fecere. Reuertenti à paſtu beluę, ſagittarij funditoresq;, tum equitum magnus numerus, ad hæc tibicines ad id præparati, omnes ſeſe oſtendere: nulli tamen adire propius auſi ſunt, aliorum malo edocti. Simulac illi acceſſerunt, belua collum extulit altius equitibus. Illi uerò ad uenatum congregati, coniectis procul manu telis, tum equorum conſpectu, tum latrantium canum multitudine, ad hæc tubarum concentu territum ſerpentem, ad ſolitum aditũ coẽgerunt: quem obſeptum cum reperiſſet, illi inſequendo armorum equorumq; ſtrepitu, tubarũ inſuper clangore, & uenantium clangoribus obſtupefactam beluam ad præparatum aditum adęgere: quem ingreſſa, in rete incidit, deinceps reluctantem reteq; dentibus magnis editis ſibilis lacerantem compreſſerunt. Eam enim ad teram expoſuerunt, & loca caudæ proxima pungentes, retraxerunt eius dentium laceratione ad ſenſum dolentium partium. Eo pacto irretitum ſerpentem de-

Serpentis magnitudo inaudita.

tem deferentes Alexandriam regi obtulerunt, mirandum ſpectaculum, & uix audientibus credendum. Deducto deinde paulatim ad conterendas uires cibo, feritas eius remiſsior reddita eſt: ita ut ob illius manſuetudinem obſtupeſcerent. Ptolemæus uenatoribus tributo præmio, ſerpentẽ dimenſo enutriens cibo, ad regiam uenientibus exteris pro mirãdo ſpectaculo oſtendebat. Tam ingenti igitur ſerpente in conſpectum hominum palàm deducto, haud abroganda uidetur fides Aethiopibus, neq; profabulis ducenda, quæ de ſerpentibus tradunt. Aſſerunt enim, reperiri apud ſe illos tanta magnitudine, ut non ſolum boues ac tauros, cæteraq; eiuſdem molis animantia, ſed elephantos quoque occiſos uorent. Nam cum illis congreſsi, primùm cauda pedes illorum multis nexibus complicant, ita ut nequeant moueri: deinde in caput aſſurgentes, oculiſq; tanquam fulgure incenſis, elephantorum uiſum obumbrantes, ad terram deiectos comedunt.

Nunc de reliquis Arabici ſinus oris ſcribemus, partim à nobis Alexandriæ ex regum commentarijs, partim ex his qui uiderunt perceptis. Hæc enim orbis portio, inſulæ quoq; Britannicæ, & loca ad Arctum ſita, paucis nota ſunt. Verùm de regionibus quæ Arctum ſpectant, deq; Britannicis rebus tum referetur à nobis, cum C. Cæſaris, qui Romanum uſq; ad Britanni imperium protulit, easq; oras incognitas antea, notas effecit, geſta complectemur. Arabici ſinus oſtia patent ad Oceanum, quà meridiem reſpicit, multorum ſtadiorum longitudine, quæ Arabiæ Troglodytarumq; finibus terminantur: oſtij reliqui ſinus latitudo decem & ſeptem ſtadijs patet: à portu Panormi ad oppoſitam continentem diei unius nauigatio. Plurimũ uerò diſtat circa Tyrcæum montem, ubi ita latum eſt mare, ut continentes minimè inuicem aſpiciantur. Ab hac latitudine paulatim clauditur uſq; ad oſtium eius. Is ſinus multis in locis inſulas continet magnas, quas inter Arctus eſt nauium curſus, maris uerò fluxus uehemens ac multus. Hic ſitus eſt Arabici ſinus, cuius ab ultimis locis ordientes, utrinq; nauigandi modum, quæq; in eo ſunt memoratu digna recenſebuntur. Et primum dexteram ſumemus littoris partem: quam uſq; ad deſertum habitant Troglodytæ.

Sinus Arabicus.

Ab Arſinoë urbe iuxta dexteram continentem euntibus, uarijs in locis ex ſaxis in mare emanant aquæ ſalſedinæ amaræ. Vltra quas latis campis mons imminet uiridi colore, qui continuò aſpicientiũ uiſum corrũpit. In montis radicibus ſtagnum eſt difficile ad nauigandũ, nomine Aphrodites. ex tribus quæ in eo ſunt inſulis, duæ oliuas ac ficus abundè ferunt. tertia his arboribus deficiens, meleagridis, ut appellant, referta eſt. Poſt hæc ſinus eſt ingens nomine Acathartus, in quo peninſula anguſto aditu iter nauigantibus ad oppoſitum mare præbet. Vltra hæc loca inſula eſt longitudine ſtadiorum octoginta, nomine Ophiades, olim deſerta cultoribus, ob ſerpentum (unde & nomen ſumpſit) in ea diuerſantium multitudinem. Poſtmodum regum Aegypti opera ſerpentibus purgata eſt, ad cultumq; redacta, ita ut nulli in ea amplius conſpiciantur. Non autem prætermittenda uidetur cauſa, qua hanc inſulam ſerpẽtum moleſtia cura hominum liberauit. Iuuenitur in ea inſula Topazius lapis, uitro ſimilis, colore aureo. Cuius acceſſus omnibus eſt interdictus, pœna mortis ad eam nauigantibus ſtatuta. Pauci cuſtodes inſulæ præſunt, uitam miſeram ducentes. Ne quis enim eos lapides furto auferre poſſit, nulla penitus in inſula nauis relinquitur. Qui propè nauigãt, regis timore haud quaquam propinquant inſulæ. Nutrimentum deferentes eueſtigio abſcedunt, cibo relicto. Cæteri propinqui inſulam non adeunt. Deficiente cibo ad littus ſedent omnes, uitæ ſubſidium, expectantes. Hos qui deferunt, ut tardos ſæpè incuſant, uelut in extremo uitæ poſiti. Hic lapis in petra naſcitur, die ob ſolis ſplendorẽ minimè apparens. Noctu in umbra lucet, procul oſtẽdens quo ſit in loco. Cuſtodes ſorte diuiſi, ad loca ubi latent Topazij accedũt. Quẽ ubi noctu ſplendentem

Digitized by Google

dentem cospexere, locum splendentẽ lapidis designant: eum postmodum die excisum opificibus tradunt, qui ex eo Topazium eliciant. Propinqua littora maiori ex parte Ichthyophagi habitant, & pastores Troglodytæ. Montes insu per sunt usq; ad Sotera portum contigui, qui nomen hoc à Græcis primùm eò prospere nauigantibus accepit. Deinceps sinus incipit contrahi, & ad Arabię partes conuerti, cuius ragio ac mare aliam à priori naturã habet. Nã continens humilis est, nullis collibus elata. Mare non amplius tribus passibus profundũ, colore admodũ uiridi. Quod ferunt minimè natura aquæ contingere, sed quia alga referta est: locus ad nauigandũ facilis, nulli subditus tẽpestati, multisq; re fertus piscibus. Naues quæ elephantes uehunt, tum profundæ, tum pondere graues, haud parua subeunt maris discrimina. Noctu enim uentorum actæ ui, quandoq; in scopulos, quandoq; ad loca uadosa impelluntur. Nautę ubi neque egredi propter aquam statura hominis profundiorem, neq; nauẽ contis queunt impellere, omnia præterquam ad uictum necessaria è naui eijcientes, non tamen propterea periculum deuitant, nulla insula, nullo editiore loco, nulla naui propinqua. Nam regio penitus inculta est, & incolis uacua, & ad quam rari nauigent. Præter has difficultates breui tempore tanta maris fluctibus arena ad nauis alueum impellitur, ut ueluti aggere obducatur. Illi incassum ad surda loca exclamantes, non tamen omnino salutem desperant. Nam quandoq; maris ex æstuante fluctu naue in altum eleuate, tanquam deus quispiam salutem attulit periclitantibus. Si uerò hoc dei auxilio destituantur, ubi cibus deficit, imbecilliores in mare à ualentioribus, quò pluribus diebus cibi suppetant, proijciuntur. Sed tandem & ipsi pereunt, multò deterius quàm iam uita functi. Illi enim breui tempore spiritum naturæ, quæ illum dederat, reddidere: isti multis calamitatibus morte producta, longiora differendo mala perpessi, tandem priuantur uita. Naues autem destitutæ nautis, tãquam suorum sepulchra aliquandiu permanent, arena undiq; congesta. Malus antennęq; à longè conspectæ, ad defunctorum misericordiam, aspicientium animos mouent. Regium est mandatum, siquando eiusmodi casus acciderit, ut significentur loca nauigantibus perniciosa. Traditum est à maioribus fama, ijs qui prope Ichthyophagos habitant, magno quodam eius sinus fluxu mari ad oppositum littus secedente, omnibusq; locis eius sinus arefactis, terram funditus colore uiridi apparuisse: ex immenso rursus maris refluxu aquam in priorem locum restitutam. Harum partium à Ptolemaida ad Taurum usq; montem nauigationem retulimus, cum Ptolemæum elephantorum uenationi scripsimus operam dedisse. A Tauro uertitur littus orientem uersus, ubi æstiuo solstitio umbræ ad meridiem uergunt, diuerso à nobis modo, usq; ad horam secundam.

Habet ea regio flumina decurrentia à montibus quos appellant Pśebæos: diuiditur quoq; latissimis campis, hibiscum, cardamomum, ac miræ magnitudinis palmas, fructus insuper omnis generis asperos gustu fert, ignotos nobis. Mediterranea regio elephantis, tauris syluestribus, leonibus, cæterisq; magnis feris copiosa est. Nauigatio impeditur insulis, nullum domesticum ferentibus fructum. Aues in eis uariæ, aspectuq; mirabiles nutriuntur. Mare deinceps sequitur profundum, habent cete magnitudine eximia, haud infesta hominibus, nisi cum fortè quis inscius in earum cristas inciderit. Neq; enim nauigantes insequi aduerso sole possunt, splendore illarum oculos obumbrante. Has Troglodytarũ partes ultimas, montes quos dicunt Pseuaras circundant. Reliquum ex aduerso littus Arabiam spectans, ab ara quam Ariston à Ptolemæo ad peruestigandam Arabiam usq; ad Oceanum missus Neptuno dicauit, Neptunium appellatur. Secundũ sinum locus est maritimus, incolis propter utilitatem admodũ celebris, Phœnicon à palmis, quas plurimas fert ubere ac suaui fructu, appellatus. Omnis propinquus ager tum aquas scatentes ratas habet, tum ad meridiem uergens est admodum calidus: propterea locum

Digitized by Google

illum arboribus fructuq; fertilẽ inter deserta hominib. loca situ, meritò diis barbari sacrarũt. Etenim pauci fontes riuiq; aqua quæ niuium frigiditate haud inferior est, scaturientes, terram herbis uirentem præstant, rem aspectu admodũ iucundam. Est & templum ex duro lapide priscis temporibus conditum, uetustarum, & quæ intelligi nequeant literarum inscriptione. Ei uir ac mulier præsunt per omnem uitam, sacrorũ curam habẽtes. Hi felices habiti, qui id loci habitant, in arborib. ob timorem dormiunt ferarũ. luxta Phœniconem nauiganti ad continentis promontorium insula est à Phocis quæ in ea uersantur, dicta Phocarũ insula. Tanta enim harum bestiarum copia in his locis supereſt, ut mirũ uideatur aspicientibus Imminens huic insulæ promontoriũ ei loco adiacet qui appellatur Petra, & Arabiæ Palestinæ. In hanc & thus & reliqua odorem reddentia ex superiori, ut fertur, Arabia Gerrhæi Minnęiq; apportant: reliquã maritimã oram tenuerunt olim Maranæi: deinde qui proximi sunt Garindæi, quę loca ab eis hoc pacto sunt usurpata. Celebritas erat olim in eo quem diximus Phœnicone lustris singulis seruata, ad quã undiq; è proximis locis accedebant pingues camelos (hecatombas appellant) diis in tẽplo sacrificaturi. Aquam inde recedentes (nã persuasum erat eam sanitatẽ deferetib. conferre) in patriam ferebant. Ob eam causam Maranæis ad sacra adeuntib, Garindæi tũ prius qui domi remanserant Maranęos, tum deinceps qui à sacris redibant, per insidias aggressi, ad unũ peremerunt. Vacua cultorib. patriam tum frugibus tum pecoribus nutriendis aptam, inter sediuiserunt. Portus ea regio paucos habet, sed frequentibus diuiditur montib. ex quibus præter aspectus uoluptatem, magna à colonis utilitas percipitur. Ex hac nauigantes sinus excipit Elanites, frequentibus inhabitatus Arabũ uicis, quos Nabatęos uocant: hi maiorem sinus portionem tenent. & mediterraneas quasdam propinquas partes in quibus frequens est populus, & permagna pecoris copia. hi priscis temporibus iustè uiuebant, uictu quẽ armenta prębebant, contenti. Postea uerò quã Alexandrinos mercatores ad ea loca nauigantes spoliare prędatoriis nauibus cœperunt, imitati eorum qui in Ponto sunt taurorũ feritatem, triremibus deinde capti, meritam pœnam dedere. Subest deinceps regio campestris irrigua, quæ ob frequentes fontes nutrit gramen medicũ, & longitudine hominis lotum. propter loci ubertatem non solum infinitus ibi pecorum alitur numerus, sed syluestres cameli, cerui, damęq; cõplures pascuntur. Magno præterea numero accedunt eô cibi gratia leones ex locis desertis, ac lupi, pardalesq; : qub. cum feris pro armentorum tutela pastores die noctuq; certare coguntur. Ita soli illius bonitas incolis discriminis causam præbet. Natura enim bonis ut plurimũ quę hominibus largitur, & mala immiscet. His cãpis sinus quingentorum latitudine stadiorũ adiacet, natura mirabili clausus pluribus ac magnis scopulis, perplexusq; ac exitu difficilis. Saxum longè in mare porrectum, nauigantium aditum reditumq; impedit: tantum fluxus tempestatisq; tempore, cum fluctus excreuere, naues supra saxum uentorum ui delatæ transeunt.

Maranæi. Garindæi. Nabatæi. Banizomenæ.

Gentes quę iuxta sinum habitant, Banizomenę appellatę, uenationibus uiuunt: apud quos est sanctissimum templum, quod omnes Arabes superstitiosius celebrant. Tres proximę his sunt insulæ, quę multos habent portus. Harũ primam solitariam, in qua antiquarum domorum lapidea sunt fundamenta. itemq; columnæ barbaricis literis insculptę: ferunt Isidi sacram. Eodem pacto & reliquę sunt desertæ cultoribus, oleis tamen refertę à nostratibus diuersis. Post has insulas maritima loca ad mille stadia abruptis scopulis plena sunt. Mare innauigabile, neq; portus neq; locũ habet in quo anchorę figi queant: ut necesse sit orta tempestate nauigantes submergi. Mons huic mari imminet uertice pręcipiti, atque alto, in cuius radicibus exesę spelunce sunt frequentes, asperæque concauitates. In has frequentibus procellis delata maris profundi tempestas, sonum tonitruo similem reddit. Fluctus partim ad magna illisi saxa,

Digitized by Google

liſi ſaxa, ſurſum feruntur ſpuma mirabili edita: partim à locis concauis abſorbentur, maximo edito fragore ac ſtrepitu: adeò ut eis locis propinquantes, eo ſonitu perculſi, timore pereant. Hoc littus Arabes incolunt nomine Thamudæi. *Thamudæi.* Sequitur ſinus ingens, ſparſis in eo permultis inſulis aſpectu ſimili inſulis Echinaſijs. Iuxta littus arenæ ſunt prçalti tumuli, colore nigro, longe latéque diſperſi. Deinceps peninſula ſubeſt, optimum habens omnium portum, qui in hiſtorijs deſcribuntur, nomine Charmutha. Nam ſub rupe immmenſam quæ ad Zephyrum ſpectat, ſinus eſt non ſolum iucundus aſpectu, ſed utilitate quoque cæteros ſupergreſſus. Ei mons imminet amœnuscentum ſtadiorum ambitu. Ingreſſum habet duorum iugerum, portus tranquillus, duobusq; millibus patẽs nauiũ. Irriguus eſt præterea magno flumine in eum fluente. In medio quoq; inſulã continet aquis redũdantem, atq; hortis accõmodam. Deniq; Carthaginenſium portui, quem dicũt Cothonum, uidetur eſſe perſimilis: de cuius utilitate ſuo loco dicetur. Piſcibus plurimis, ad eum ex magno mari tum ob cibũ, tum ob aquarũ in eum decurrentium dulcedinẽ confluentibus, eſt refertus. Hęc nauigantib, loca montes quinq; diſtantes inuicẽ prçalti apparent, uertice in modum Aegypti pyramidum acuto. Sinus eſt deinceps rotundus, magnis circundatus promontorijs, cuius in diametri medio aſſurgit collis in modum menſæ oblongus: in quo tria templa ſunt admodũ magnifica, dijs græcis ignota ſacra, magnoq; in honore ab incolis habita. Sequit deinde littus tũ fontibus irriguum, tum plenũ dulcis aquæ riuis. In eo mons eſt uarijs arboribus denſus, quem Gabinũ dicunt. Loca monti contigua Arabes tenent, quos uocant Debas. Hi camelos ad omnem uitæ uſum paratos habent. *Debæ.* nam in his bellant, his uaria ferunt onera, horũ lac potant, his uitam ducũt, ſuper hos diuerſa perambulant loca. In medio regionis eorũ dicitur eſſe fluuius arena aurea, ex qua incolæ aurum elicere neſciunt. Sinũt autẽ ab externis, ſed non omnibus, auferri. Bœotijs enim duntaxat & Pelopõneſijs arenam aſportare licet. Idq; eis Herculis beneficio, ergaſuam gentem, ut à maiorib. acceperant, olim impenſo, in gratiam beneficij conceſſum. Contiguam eis patriam Arabes Abilæi Gaſandiq; habitant: non quidem calore feruidam, ut propinqua loca, ſed mollẽ & ſpiſsis quandoq; humectã nebulis, ex quib. niues & pluuiæ ſuo tẽpore aduenientes, æſtatẽ temperatã reddũt. *Abilæi. Gaſandi.* Regio ſua natura fertilis habetur, ſed parũ colitur, hominũ incuria. Aurũ è cuniculis nulla arte factis effodiunt, non quidẽ quod terra igne liquefactũ exprimant: ſed ipſa natura purũ, quod ab re apyron dicunt. Minutum tamen reperitur, ut pars minima, ſcintillæ ignis: maxima, nucis ſit inſtar regiæ. Illud circa manuũ iuncturas ferũt, circaq; collum, precioſis lapidibus diſtinctum. Cum auri apud eos ſit copia, æris inopia ac ferri, inuicem ea cum mercatoribus permutant. Hos ſequunt quos uocunt Carbos. Hos Sabęi, gens Arabũ populoſiſsima, qui felicem Arabiam *Carbi. Sabæi.* incolunt, eorum quę apud nos ſunt precioſiſsima ferentem pluríma, ac omni pecoris genere apprime copioſam. Odoribus inſuper ſuauibus, quos paſsim natura apud eos gignit, omnes fermẽ alias ſuperat nationes. Nã in maritimis locis balſamum oritur, & caſia, quędamq; herba natura ſingulari, quę recens aſpectu oculos oblectat, inueterata ſubito fit debilior. Pars mediterranea ſyluas continet amœnas, in quibus magnę ſunt thuris ac myrrhę arbores: palmæ inſuper, arundines, ac cinamomum, & alia his odore ſimilia. Neq; enim referri poſſet ſingulorum ſpecies ac natura: adeò affluenter multa in eam odorifera natura exaggerauit. Diuina quædã res eſt, & quę uerba ſuperet, ſuauis adnoſtros ſenſus ab eis aſpirans odor. Et ſanè longè quoq; à continenti nauigantes hanc odorum uoluptatem percipiunt. Veris enim tempore uenti à terra perflantes, ab huiuſmodi arboribus odores ad propinqua maris loca perferunt. Non enim remiſſam aromata, & uetuſtã, ueluti apud nos accidit, uim habent, ſed ingentem recentemq;, & quę ad omnes ſenſus perueniat. Aura quidem ex

optimis mixta odorib. ad maritima descendens, multa suauitate nauigãtes affi cit, & confert ualetudini. Nam haudquaq; ex contrito fructu, aut in uase recõdito aër manat odoriferus, sed à regione, arboribusq;, quibus id diuina quadã natura inest, ut qui odores hos sentiunt, Ambrosiam quã narrãt fabulæ (tanta enim odorũ excellantia nullũ sibi nomen inuenit aptius) esse putent. Non tamen purã simplicemq; & absq; inuidia felicitatẽ fortuna his hominibus largita est: sed tantis donis multa immiscuit mala: profectò admonens, in perpetuis bonis deos à nobis solere contẽni. Nam apud odoriferas syluas serpentũ infesta multitudo uersat, colore rubicũdo, lõgitudine palmi, qui prosilientes in homines, letali occidũt morsu. Singulare quid incolis accidit, lõgo debilib. morbo. Nam longa uexati ægritudine, cum natura debilis, adeoq; exhausta est, ut recreari nequeat, ex asphalto hircioq; barba uapores faciunt, quò malus odor boni immẽsioq; uirtutẽ contũdat. Bona enim mẽsura & modo sumpta, hominibus psunt, & afferũt uoluptatẽ: sine mẽsura uerò, & alieno tẽpore, inutilia reddunt. Huius gentis metropolis est, quã Saban appellant, supra montẽ sita. Reges habet ex generis successione, eos quibus multitudo honores distribuit bonis malisq; immixtos. Beatam nanque uitam habere uidentur, quòd reliquis imperantes, rationem ab se gestorum minimè coguntur reddere. Infelicem uerò, quòd nunquam regiam exire queunt. Nam si palàm prodirent, à turba hominum lapidibus ueteri quodam deorum responso, obruerentur. Hæc natio non solum propinquis barbaris, sed cæteris hominibus ditior atq; opulentior habetur. Nam in mercaturarum commercio ex parui ponderis re plurimum precij à mercatoribus in rerum commutatione capiunt. Ideoque cum nullam unquam calamitatem ea gens sit experta, auri autem argentioq; copia, præsertim Sabæ, ubi regia est, superfluit, toreumata argẽtea aureaq; omnis generis poculorum habent: lectos insuper, tripodasq; argenteis pedibus, cæteramq; supellectilem ultra fidem sumptuosam. Magnis quoque columnis porticus fulciuntur: quarum capita tum argentea tum aurea sunt. laquearia uerò ac portæ aureis phialis preciosis lapidibus intermixtis, totius domus sumptuosissimũ ornatum ostendunt. Alia enim auro, alia argento, quædam lapidibus splendent. Nonnulla tum elephantorum dentibus sunt exculta, tum multis præterea rebus alijs quæ plurimi apud homines existimantur. Et hi sanè multis seculis perpetuam habuere felicitatẽ. Abfuit enim ab eis penitus, quod multos in præceps dedit, ambitio per auaritiam aliena possidendi. Horum mare albo colore esse uidetur: quod cum mirabile sit, eius rei causam quærendæ dedit. Insulæ sunt felices propinquæ, quarum urbes mœnibus carent. Pecora in eis omnino alba, cornua fœminis natura desunt. Ad has mercatores commeant undique, sed maximè ad Potanam, quam Alexander iuxta Indi fluminis ostium cõdidit, locum in Oceani littore nauibus recipiendis aptum. Et hæc hactenus.

Saba urbs.

Nunc illa quæ in eis locis miranda in cœlo uidentur, non omittenda. Igitur præcipua admiratione uidentur digna quæ de Arcto scribũtur, multumq; dubij afferunt nauigantibus. A mense enim Martio nullum eorum septem quæ circa Arctum sunt astra, usq; ad primam Vergiliam uideri dicunt. maiorem autem usque ad secundam horam, paulòq; pòst, parum aspici à nauigantibus: at qui planetæ appellantur, non aspici omnino. Aliorum autem quædam maiora nostris uideri, quędam dissimili ortu atq; occasu. Solem non tanquam apud nos paulo ante ortum iubar emittere, sed adhuc nocte obscura subitò apparere lucentem. Ideo nunquam diem in eis locis, prius quàm sol uideatur, oriri: quem ex medio pelagi tradunt surgere incensis carbonibus similem, radiosq; permagnos procul afferre: forma autem apparere non rotunda, quemadmodum apud nos, sed colũnæ simili, paulum à summo capite luculentiorem aspectum habente. Præterea neq; splendorem neq; radios usq; ad primam horam præbere, sed uelut ignem absq; luce in umbra uideri. Secunda hora ueluti clypeum

peum fieri, lumenq́ præbere continuum, & supra modum feruens. Circa occasum econuerso contingit Nam uidetur aspectu orbem nouis radijs illuminare horis duabus, aut ut Agatharchides Cnidius tradit, tribus Hoc uerò tempus incolis periucundum. Iam diminuto uergente in occasum solis æstu, Zephyrus & Libycus & Eurí uentí apud eos, sicut & apud alios, spirant. Nothí uerò apud Aethiopiam neq́ uigent, neq́ noti sunt. Apud Arabes ac Troglodytas adeò calídi supra modum regnant, ut & exurant herbas, & ad umbras quoq́ confugientium debilitent corpora. At Boreas meritò optimus existímatur, cum sit ubiq́ terrarum frigidus.

DE PRISCIS LIBYÆ REBVS, DEque ijs quæ de Gorgonæ & Amazonibus & Ammone atque Atlantibus scribuntur. Cap. IIII.

NVnc ad Libyos Aegypto propinquos, & proximas eis regiones trã seamus. Circa Cyrenem ac Syrtes orasq́ mediterraneas quatuor Líbyorũ inhabitãt genera: quorũ Nasamones dicuntur, qui ad Notũ uergũt: alíj Anochitę, ad occidentẽ siti. Quidã Marmaridę, inter Aegyptũ & Cyrenẽ habitãt, ac littoris partẽ. Quartũ genus multitudine prestans hominum, appellantur Macę: quí circa Syrtes habitantes, solí inter cæteros Libyos agros uberes fructu colunt. Iumentorum ex quibus nutriuntur, diligentem curam habent. Hę ambę nationes regibus parent, uitam non omnino agrestem agentes, neq́ ab humanitate alienam. Tertíj neq́ ullis subsunt regibus, neq́ ullam, latrocinijs semper intenti, iustitiam norũt. Rapientes enim quę prima ex deserto casu occurrant, confestim ad sua loca redeunt. Hi omnes Libyí uita syluestri sub dio habitant. Victu ferarum more contenti, níl domesticum edunt. Nullis uestibus præterquam caprarum pellibus tegunt corpora. Potentiores inter eos nullas habent urbes, sed turres aquis proximas, condentes in eis quę usui supersunt. Subditos populos singulis annis adiurãt ut principi pareant. Obtemperantes ut socios diligunt. Imperium abnuentes, ut latrones persequuntur. Arma sunt eorum & regioni & moribus congrua. Nam cum sint corporibus leues, regio uerò ut plurimum plana, neq́ ense neque gladijs, neq́ alijs armis utuntur in bello: treis tantum ferunt hastas, lapidesq́ in uasis ex corio factis delatos. cum his certantes, tum in congressu, tum etiam abeundo primò ferire hostem conantur, ad cursum, & lapides rectè iaciendos, longo usu edocti. erga externos nullum ius, nullam omnino fidem seruant. Regio Cyrenę proxima campestris est, non frugibus solũ, sed uineis, oleoq́ & pascuis utilis. Sunt insuper flumina non parum incolis utilia. Quę uerò ad Notum uergit, deserto cincta, infructuosa est: utpote aquis carens. aspectum habet mari similem. Huic desertum ingens sterile adiacet, transitu perdifficili. Ita neq́ aues in ea, neq́ quadrupedia, præter damas & boues conspiciuntur. Loca mediterranea arenarũ cumulis referta, quo plus uitę necessarijs carent, eò uarijs magnisq́ serpentibus, ijs præsertim quos Cerastas uocant, quorum morsus letales habentur, sunt fertiliora. Hí colorem arenę símilem habent: qua ex re à paucis internoscuntur. ita coloris errore seducti quidã, pedibus illos conculcantes, uitę periculum adeunt. Ferũt hos quondam serpentes in Aegyptum transmigrantes, magnam regionis partem inhabitabilẽ reddidisse. Mirabile uerò quippiam in eis oris, & ea quę est circa Syrtes Libyæ, contingit. Nam quandoq́, & maximè quieto à uentis tempore, apparent in aẽre diuersorum animantium formę: quarum quædam quiescunt, quędam mouentur. Et hęc aliquando fugiunt, aliquendo insequuntur: sed omnes magnitudine eximia stuporem timoremq́ inscijs præbent. Nam quæ homines insequuntur, comprehensum frigido circundant contactu. Externi quidem,

utpote eius rei insueti, exterrentur: ab incolis ex assuetudine spernuntur. Quoniam res uidetur miranda, & fictæ fabulæ persimilis, Physici quidam eius rei conati sunt rationem reddere. Aiunt enim uentos in ea regione aut omnino non spirare, aut penitus debiles esse & remissos: aërem uero persepè, quoniam neq; cõualles, neq; abrupti specus, aut antra, neq; alti colles, aut magna flumina in eis sunt locis, esse immobilem & quietum. Deniq; omnes uicinas regiones steriles, & absq; fructu, nullos uapores quibus uentus excitetur, gignere. In aëre igitur denso atq; obtuso, quemadmodum æstiuo tempore in nubibus, aliquando diuersas animantium species licet uidere, formam illis aëre, quem leues & tenues auræ quandoq; mouent, præbente. Eas postmodũ moto paulũ aëre ad terram impulsas, forma tradũt quam casu sumpserint, cadere: eiq; in quem fortè inciderint hĩrere: quoniam in unam partem magis quàm in aliam motus nulla in illis electio esse uidetur. Nam in re inanimata non est aut appetitio, aut uoluntas: sed animantia quibus hærent, occultè causam motus præbent. Nam procedentium animantium motu anterior aër impulsus, imaginẽ præcedentem mouet, ut fugere uideatur: similter sequens idolum ex motu aeris ad progressum animantis præcedentis tractum, sequi uidetur animal quod præcedit. Quod si se uerterit, aut firmum steterit, idolum simili modo à motu cessat. Cum uerò in animal inciderit, dissoluitur, frigore quodam circa corpus relicto.

De Libycis Amazonibus.

Supereſt nunc, ut de his Amazonibus ſcribamus, quas priſcis temporibus Libya ferunt extitiſſe. Multi enim exiſtimant eas ſolas fuiſſe, quę circa flumen Thermodonta in Ponto regnarũt. Verùm non rectè ſentiunt. Multis enim antea ſeculis Libycę fuere: à quib. multa geſta accepimus memoratu digna. Neque uerò ignoramus harũ hiſtoriam nonnullos haud uerã exiſtimaturos. Nã cum ea natio Troianũ bellũ ſeculis omnino deleta ſit, Amazones autem quæ circa Thermodonta habitarunt, multo pòſt tempore extiterint: ſimile ueri eſt, eas quæ poſtea notiores fuere, ſuperiorum, quarum iam euanuerat fama, nomen & gloriam, præſertim apud temporum inſcios, obſcuraſſe. Verùm cum legerimus plures antiquos tum poẽtas, tum rerum ſcriptores, eosq; qui poſtmodum fuere, illarũ memoriam poſteris reliquiſſe: conabimur & nos quoque paucis ipſarum facta literis mandare, rerum ſerie à Dionyſio, qui Argonautarum, Bacchi, ac nonnulla alia priſcorum geſta deſcripſit, aſſumpta. Multæ mulierũ nationes in Libya fuiſſe traduntur pugnaces, ac ualidæ uiribus. Nã Gorgonum gens fuit, aduerſus quas Perſeus haud paruo certamine bellum geſſiſſe fertur, uir fortitudine eximia, louisq; filius, & Græcorũ ſuæ ætatis optimus. Earum mulierũ uirtutem & potentiam uel maxime licet conſpici, ſi quis quæ de illarum præſtantia ſcribuntur, cum noſtri temporis mulieribus conferat. Aſſerunt ſitas eſſe occidentem uerſus in extremis orbis finib. Non eandem quã noſtræ uitam ducunt: nam mos eſt illis, certo tempore bellicis ad ſeruandam uirginitatem rebus exercitari: tranſactis militiæ annis, uiris coniungi prolis gratia. Has ſolas & principari, & publica obire munera: uiros noſtrarum fœminarum inſtar, domeſticæ rei curam habere, tum obtemperantes fœminis, tum militiæ principatusq; ac omnis Reip. expertes. Poſt partum nati infantes dantur uiris, quos lacte nutriant, aliisq; rebus prout ætas poſcit. Fœminis mamillas, ne creſcant, urunt, aſſerentes impedimento eas ad bellandum eſſe. Vnde à Græcis, eo quòd mammis carent, Amazones appellantur. Aſſerunt habitare illas inſulam Heſperam: quia ad occaſum ſita ſit, uocitatam. Eam uerò eſſe in Tritonidis palude, quę proxima Oceano, à flumine quod in eam defluit, Tritonia appelletur. Hanc paludem Aethiopię ferunt conterminam, mõtiq; qui eſt iuxta Oceanũ, maximus omniũ qui in eis ſunt locis, & mari immioens, à Græcis Atlas dictus. Hanc inſulã permagnã eſſe, uariisq; arborũ fructibus, ex quibus incolę uiuant, uberẽ ferũt: eſſe & in ea multos tũ caprarũ tũ

pecudum

pecudum greges, quorum lacte & carnibus ueſcuntur. Frumento penitus caret, illius uſu incolis ignoto. Hæ Amazones corpore ualidæ, auidæq; belli, primum omnes inſulæ uicos præter unum (Ichthyophagi Aethiopes habitant) Menes nominatum, quem ſacrum arbitrantur, expugnarunt. Solis æſtu admodum inſula feruet, ferens precioſos lapides permultos: quorum hos Græci carbunculos, alios ſardonychos, quoſdam ſmaragdos uocant. Deinceps plures Libyæ propinquas ſubegerunt gentes: urbemq; præclarã infra Tritonidis ſtagnũ, quam à forma peninſulam appellant, in poteſtatem redegere. Ex hac profectæ, multas orbis partes peragrarunt. Sed primi Atlantidæ bello appetiti, cęteris earum partium humaniores: qui patriam incolentes felicem, magnas urbes tenebant. Ab his deorum genus, prout Græci de Oceano ſcribunt, prodiſſe ferunt: de quibus paulo pòſt dicemus. Traditur Amazonum reginam nomine Myrinam exercitum triginta millium peditum, duorum millium equitũ confeciſſe, maxima ſpe uictoriæ in equitibus poſita. Tegmenta corporum pro armis habuere ſerpentum magnorum coria: quorum & quidem præter fidem ingentium, copia in Libya ſupereſt. Vtebantur longis enſibus, haſta, & arcu, quo non ſolũ ex aduerſo pugnantes uulnerabant, ſed fugiendo feriebant inſequentes. Cum Atlantidum regionem peruaſiſſent, quam Cercenem uocant, incolentes, acie ſuperata uictos inſequentes, unà cum eis portas ingreſſæ urbem cepere. Vt autem terrorem formidinémque cæteris iniicerent, inſolenter uictoria abuſæ, occiſis omnibus uſque ad pubertatem uiris, pueros fœminásque euerſa urbe in ſeruitutem adegerunt. Qua calamitate apud finitimos uulgata, Atlantidas aiunt timore territos ad eas miſiſſe, pollicitos tradituros ſe illis urbes, atque imperata facturos. Regina cum ipſos benignè audiuiſſet, amicitia cum eis ſtatuta, urbem ſui nominis euerſæ loco condidit, inq; ea tum captiuos, tum finitimarum partium uoluntarios accolas collocauit. Deinde dona magnifica communi Atlantidum decreto data, honoréſque eximiè impenſos inito cum eis fœdere cepit, pollicita ſe genti eorum ſatis eſſe facturam. Verùm Gorgonidum, quæ gens finitima erat, armis ſæpius Atlantibus laceſſitis, ferunt Myrinam gratia precibúsque eorum impulſam exercitum contra Gorgonidas duxiſſe. Quo oppoſitis copijs inito certamine ſuperatæ magna ex parte occubuerunt, uiuæ ad tria millia captæ. Reliquis in loca ſylueſtria cõfugientibus, conatam Myrinam ſcribunt ſyluas, ut earũ genus deleret, incendere uoluiſſe. Verùm cum id nequiſſet, ad montes propinquos tranſijt. Amazonibus negligenter, ut in uictoria ſolet, uigilias ſeruantibus, captiuæ eductis dormientium enſibus, multas interemerunt. Tandem excitatæ Amazones, armis captis acriter pugnantes omnes occiderunt. Mortuas Amazones Myrina tribus magnis aggerſibus ſepeliuit, qui hucuſque Amazonum tumuli appellantur. Gorgonidas deinde tradunt cum uires auxiſſent, iterum à Perſeo Iouis filio expugnatas, cum earum eſſet regina Meduſa: poſtremò ab Hercule, & eas, & Amazonum gentem, quo tempore ad occiduas partes tranſiens columnam in Libya poſuit, fuiſſe delatas: rem indignam exiſtimante, quum pro communi ſalute hominum pugnaret, aliquibus gentibus fœminas imperare. Legitur quoque Tritonidem paludem, terræ motu his apertis locis quæ ad Oceanum uergebant, deſiccatam eſſe. Myrina plurima Libyæ parte peragrata, cum in Aegyptum tranſmeaſſet, cum Oro Iſidis filio, qui Aegyptijs imperabat, amicitia firmata, Arabiam bello petijt: ubi multis interfectis, in Syriam tranſijt: qua ſubacta, Cilices ei cum donis obuios, pollicitosq; imperata facturos, liberos eſſe, quoniam ei ultrò occurriſſent, iuſsit. Qua ex re nunc etiam liberi Cilices uocantur. Subiecit quoque eas quæ circa Taurum ſunt nationes, quamuis uiribus potentes. Tum per Phrygiam ad magnum mare cum deſcendiſſet, regionem maritimam tranſgreſſa, Caicum flumen ſtatuit militiæ finem: prouinciæ uerò quæ Dorycti-

Myrina Amazonum regina.

ca dicitur, loca opportuniora condendis urbibus eligens, multas in ea urbes, unam sui nominis, alias magnorum ducum appellatione ædificauit, Ninam, Cymem, Pitanem, Pryneam. His iuxta mare sitis urbibus, cæteras permultas in mediterraneis posuit locis. Insulas insuper nonnullas in potestatem suam redegit: sed Lesbum præcipuè, in qua urbem condidit Mitylenem, sororis quę cum ea militabat, nomine. Deinceps cum quasdam alias sibi subdidisset insulas, tempestate coorta, cum uotum matri deorum pro salute fecisset, ad unam ex his solitaria profecta, iuxta quoddam insomnium ei deæ insulam sacrauit, erectaq; ara, sacra solennia celebrauit. Nominasse insulam ferunt Samothracem, quod à Græcis sacra insula interpretatur. Quidam historici tradunt eam primum appellatam Samum, ab incolis postea Thracibus Samothracem cognominatam. Alij Amazonibus in continentem aduentantibus ferunt deorum matrem hac oblectatam insula, & alios quosdam in eam, & filios quos Corybantes dicunt, traduxisse. Quis uerò eorum extiterit pater, in arcanis sacrorum traditur. Monstrasse quoq; ea fertur, quæ nunc sunt in ea mysteria, tẽplumq; asylũ statuisse. Per hæc tempora Mopsus Thrax à Lycurgo rege Thracia pulsus, Amazonum gentem coacto exercitu inuasit. Cui Sypilus Scytha auxilio astuit, antea à Scythis Thraciæ finibus expulsus. Prælio inter eos Amazonasq; commisso, Mopsi Sypiliq; res superior fuit, Myrina cum plerisq; aliarum interempta. Postea cum semper à Thracibus acie superarentur, tandem quæ superfuerant Amazones in Libyam reuertere: ibiq; earum militiæ finis, ut aiunt, fuit.

Samothracia insula.

Mopsus Thrax.

DE IIS QVÆ DE NYSA FERVNtur fabulæ: in quibus de Titanibus, de Baccho, & de eorum matre continetur. Cap. V.

POstea uerò quàm Atlantidum meminimus, haud ab re erit, deorum genus qui ab his prodisse feruntur, cum & Græci parum ab his dissentiant, recensere. Atlantidæ, ut accepimus, loca propinqua Oceano, & quidem felicia incolentes, tum pietatis, tum erga aduenas humanitatis præ cęteris finitimis gentibus laudem tulerunt. Ab his deorum genus manasse tradunt: quibus assentitur præstantissimus Græcorum poëta, Iunonem, Oceanum deorum patrem, & matrem Thetim appellantem introducens. Scribunt autem primum regnasse apud eos Vranum: hominesq; antea per agros dispersos, ad cœtum, condendasq; urbes exhortatum, à fera eos agrestiq; uita ad mitiorem cultum traduxisse. Assuefecisse insuper domesticos fructus serere, aliáque permulta ad communem uitæusum spectantia docuisse. Tenuisse quoque magnam orbis partem, maximeq; loca ad occidentem atque ad septentrionem sita. Astrorum quoque diligens extitit obseruator, multa hominibus futura prædicens. Annum etiam confusum antea, à Solis, menses uerò à Lunæ motu descripsit: singuláque anni designauit tempora. Qua ex re multi ignorantes astrorum ordinem sempiternum, admirati autem futuri prædictionem, arbitrati sunt, eorum authorem naturæ diuinæ participem. Post obitum, tum ex beneficentia, tum astrorum notitia, immortales honores adeptus est. Hoc autem constat, illum nomen hoc sortitum esse ab astrorum occasus, ortusque, multarúmque rerum peritiam: tum uerò propter honores illi pro beneficijs suis impensos, tum & ipsum regem sempiternum omnium appellarunt. Vranum ex multis uxoribus suscepisse ferunt filios quinque & quadraginta: horum decem & septem ex Titea ortas, proprio nomine singulos, communi autem omnes à matre appellauit Titanas. Titeam uerò prudentia præditam, cum plurimum mortalibus profuisset, ab eis post obitum deificatam, terrámque esse cognominatam. Genuit quoq;

Vranus.

quoque filias, quarum duæ, Regina uidelicet & Rhea, quam Pandoram di- *Pandora.*
xere ſuperiores ætate, cæteris euaſerunt clariores. Ex his Regina prior annis prudentiáque & uirtute reliquis præſtantior, in gratiam matris fratres omnes educauit: eôque magnam aiunt matrem appellatam. Poſtea uerò quàm pater poſt obitum ad deos tranſijt, communi populorum fratrúmque conſenſu regnum cepit adhuc uirgo, cum nulli antea nupſiſſet. Poſtmodum cupiens filios linquere ſucceſſores regni, unum ex fratribus Hyperionem uirum ſumpſit: ex quo duos peperit liberos, Solem & Lunam. Quorum formam prudentiámque admirantibus ſingulis, tradunt fratres prolis inuidia motos, ueritósque ne quando imperium ad Hyperiona peruenireț, ſceleſto facinore excogitato, fratrem communi conſilio obtruncaſſe, Solem adhuc puerum in flumen Eridanum proiectum, ſuffocatum eſſe. Qua re uulgata, Luna præter modum fratrem diligens, ex tecto ſe præcipitauit. Matri quærenti iuxta flumen corpus, cum in ſomnum incidiſſet, uiſum per ſomnium eſt, à Sole ſe conſolari, rogari'que ne lugeret natorum mortem, nam homicidas meritum eſſe ſupplicium paſſuros: ſe uerò ac ſororem quadam dei prouidentia futuros immortales: nam ignem cœli ſacrum antea uocatum, Solem ab hominibus appellandum fore: quæ uerò Mena prius dicebatur, Lunam. A ſomno experrecta, quum omnibus tum ſomnium, tum infortunium ſuum narraſſet: filios ut deos coluit, ipſa innupta uiuens. Poſtmodum in inſaniam uerſa filia, cymbala tympanáque quatiens, edito ſonitu, ſparſis crinibus per regionem errabat. Quo aſpectu miſero obſtupebant homines. Cum uerò omnes eius doloris miſererentur, quidam corpus ſuſtinerent, maximo imbre coorto, continuóque fluminum caſu Reginam aiunt diſparuiſſe. Quam rem admiratus populus, Solis Lunæ'que nomen ad aſtra tranſtulit, matrem & deam exiſtimauit: & erecta ara, cymbalis ac tympanis cæteris'que rebus illius geſta imitatus, ſacra illi & deorum honores inſtituit. Huius deæ in Phrygia origo extitiſſe traditur. Aſſerunt enim incolæ, Phrygiæ Libyæ'que regem priſcum fuiſſe Menoen, qui uxorem duxerit Dindymenem. Ex ea natam fœminam cum nutrire nollent, in montem Cybelum nomine ab ſe expoſitam, diuina quadam ſorte pardales aliæ'que feræ lacte uberrimè præbito nutrierunt. Hanc *Cybelæ.*
mulier quædam pecora paſcens cum uidiſſet, facto ſtupens, infantem tulit, atque à loco Cybelem nominauit. Aucta ætate, pulchritudine prudentiáque excellens, mirabili ingenio fuit. Nam & fiſtulam pluribus calamis compactam, & ad luſum choreásque cymbalum tympanum'que prima adinuenit. Præterea pecorum puerorum'que morbis remedia introduxit. Itaque tum propter infantes, quibus uerborum medicaminibus ſalutem præbuit, tum quia plurimos ueluti in ſinu fouit, tum etiam propter diligentiam amoremq; ſingulis præſtitum, matrem ab omnibus dictam ferunt. Amicitiam quoque eius coluiſſe Marſyam Phrygen, ingenio prudentia'que mirabili. Conſecturam ingenij ſumunt, quòd uocis ſonum multiplicis fiſtulæ imitatus, ad tibias eam harmoniam traduxit: prudentiæ, quòd uſque ad extremum uitæ finem cœlebs uixit. Cybele prouecta ætate, adoleſcentem quendam eius regionis Atym nomine dilexit: quem poſtmodum dixerunt Papam. *Atys.*
Cum eo clam coiens, grauida facta eſt. Quod ut parentes norunt, in regiam accitam, ut uirginem pater ſuſcepit. Noto autem filiæ peccato, & Atym & nutrices interfici iuſsit, atque inſepultos abijci. Cybelen tum Atys amore, tum dolore nutricum perculſam, inſanam effectam, in publicum prodijſſe ferunt, pſallentem'que cum tympano, ſolam uniuerſam regionem ſparſis capillis obambulaſſe. Huius Marſyas miſertus, ſponte'que illam aſſecutus, unà pererrauit, priſtinæ amicitiæ memor. Cum ad Bacchum in Nyſam urbem ueniſſent, inuenêre Apollinem magna exiſtimatione habitum, quòd primus diceretur citharam reperiſſe.

Orta inter

Apollinis & Marsyæ contentio.

Orta inter eos artis contentione, Nysæos iudices constituerunt. Apollo primùm cythara simplici usus est, Marsyas uerò tibijs: quibus admodum, ut re noua, audientes obstupuere. Eo in ceramine soni suauitate Apollinem uisus est superasse. Ambo astantibus iudicibus cum artem uterque suam præferret, Apollo modulationem cantus ad citharæ suauitatem adiecit: quapropter tibiæ sonum uisus est excedere. Quod Marsyas ægrè ferens, audientes monuit, minimè se uictum esse. Non enim uocis, sed artis comparationem fieri oportere: secundum quam harmonia ac suauitas tum citharę tum tibiarum esset exquirenda. Iniquum præterea esse, duas simul artes uni conferri. Tunc Apollo respondisse fertur, se nihilo plus ad sonum quàm Marsyam adhibere. nam & ille quoque ore uteretur, cum tibias inflaret. Oportere igitur aut ambobus idem licere, aut neutrum ore, sed manibus ostendere suæ artis modulationem. Cum uideretur iudicibus æquiora Apollinem postulare, artibus item comparatis, aiunt denuò Marsyam esse uictum. Apollinem uerò ea contentione exasperatum, uiuum Marsiam excoriasse. Verùm extemplo pœnitentia ductum, ægrè quod egerat ferens, proiectis citharæ cordis, inuentam ab se harmoniam deleuit. Ad hanc postmodum Musæ mediam, Linus quam lichanon, Orpheus & Tamyras quam hypaten ac parhypaten musici dicunt, addiderunt. Apollinem ferunt cithara tibijs'que in antro Bacchi positis, Cybeles amore captum, cum ea usque ad Hyperboreos errasse. Cum Phryges morbus opprimeret, terráque nullos præberet fructus, sciscitantibus deum malorum remedia, oraculo præceptum est, ut Atys corpus sepelirent, et Cybelem uenerarentur ut deam. Non reperto Atys, quod tempus absumpserat, corpore, Phryges imaginem adolescentis, circa quam planctu ac lamentis sacra inibant, fecere, iram iniquè mortui mitigantes. Quæ consuetudo apud Phryges usque ad hæc tempora permansit. Cybelæ uerò ara erecta, annis singulis sacrificabant. Postmodum in Pessinunte oppido Phrygiæ sumptuoso constructo templo, honores illi sacraq; solennia constituerunt, Mida rege ad ea plurima conferente. Positæ erant circa deæ statuam pardales ac leænæ, à quibus olim esset enutrita. Hæc de Cybelæ deorum matre apud Phryges, deq; Atlantibus qui circa Oceanum regnarunt, traduntur.

Post Hyperionis interitum Vrani filios imperium diuisisse. Ex eis fuisse Atlantem & Saturnum nobilissimos. Atlanti loca ad Oceanum posita sorte obuenerunt: qui & populos suo nomine, & maximum prope Oceanum montium appellauit Atlantem. Ferunt ipsum astrologiæ fuisse peritissimum, déque sphæra primum inter homines disputasse: qua ex re uisus est orbem suis humeris sustinere, locum præbente fabulis sphæræ iuuentione. Hunc aiunt frequentes sustulisse filios, sed unum pietate, ac in subditos iustitia, humanitateq; insignem, quem Hesperum appellauit: qui cum in Atlantis montis cacumen ad scrutandos astrorum cursus ascendisset, subito à uentis arreptus, ne quaquam amplius uisus est. Ob cuius uirtutem casum hunc miserata plebs, honores illi præbens immortales, astrum cœleste lucidissimum eius nomine uocauit. Fuerunt insuper Atlanti filiæ septem, à matris nomine Atlantides uocatæ, quamuis cuilibet proprium nomen esset: ut Maia, Electra, Taygete, Asterope, Merope, Alcynoe, Celeno. Has tradunt tum ab heroibus, tum à dijs cognitas, & deos propter uirtutem, & eos quos heroas dixerunt, ueluti principes generis hominum peperisse: ueluti prior ætate Maia ex Ioue Mercurium genuit, multarum rerum apud homines repertorem. Eodem modo & reliquæ Atlantides singulæ filios ediderunt præstanti uirtute: quorum hi quidem gentium, alij urbium conditores extiterunt. Itaque non solum barbari quidam, sed etiam Græcorum plurimi, priscorum heroum genus ad istas retulerunt. Quas cum prudentes fuisse constat, tum post obitum honores deorum immortalium adeptas, Pleiadum appellationem cepisse. Nymphę quoque

Atlas.

Atlantides.

Digitized by Google

quæ dictæ sunt, quoniam communi uerbo mulieres omnes Nymphas incolę appellant. Saturnum Atlantis fratrem aiunt præcipua impietate auaritiáque præditũ, uxorem cepisse sororem Rheam: ex qua ortus est Iupiter, Olympus postea uocatus. Fuit & alter Iupiter Vrani frater, qui in Creta insula regnauit, multo gloria inferior posteriore. hic enim imperauit orbi, superior Cretæ tantum. Genuit'que filios decem, qui Curetes sunt appellati. Insulam quoque ab uxore Ideam uocauit, ibi'que post obitum sepultus est. Cuius & hodie monstrari sepulchrum ferunt, ut etiam testantur Cretes: de quibus posterius referemus. Regnauit Saturnus in Sicilia, Libya ac etiam Italia: sed præcipuè in locis ad Hesperum sitis eius imperij firmamentum fuit. Apud omnes uerò arces urbium, & loca munitiora tenuit: quò firmius imperium foret. Ideo ad hoc usque tempus & in Sicilia & in occiduis oris editiora loca Saturnia dicta sunt. Ex Saturno Iupiter ortus, quoniam diuersa à patre uitæ institutione, erga singulos mansuetudine atque humanitate usus est, à populo pater est nominatus. Regnum is deinde cepit, uel concedente patre, uel (ut quidam uolunt) populis à patre per odium desciscentibus. Aduersus quem cum Saturnus Titanum præsidio fisus pugnasset, acie uictus est. Iupiter superior imperium assecutus, uniuersum orbem perambulauit, plurimum de genere hominum meritus. Viribus corporis, uirtutibusq; excellens, breui totius orbis imperio potitus est. Omne eius studium in puniendis impijs, facinorosisq; hominibus, ac in bonorum præmijs, communiq; populorum utilitate uersabatur. Quibus rebus post uitę finem à uiuendo zena, hoc est Iouem dixere, eo quòd benè uiuendi causa hominibus extitisset. Creditus uerò deus in orbe est ab ijs, de quibus benè meritus, sponte illum omnibus & deum & dominum in sempiternum uniuersi orbis profitentibus.

Saturnus.

Curetes.

Iupiter.

Quoniam in his quæ de rebus Aegypti à nobis relata sunt, Bacchi genus gestaq; tetigimus, æquum uidetur, ut quæ de hoc à Græcis deo scribuntur, literis mandemus. Verùm cum prisci rerum scriptores, poëtæq;, qui de Baccho miranda quædam literis tradidere, de eius genere ac gestis dissentiant, difficilè uidetur uerum in his rebus exquirere. Nam hi quidem unicũ Bacchum, reliqui tres scribunt fuisse. Sunt qui eius genus nequaq; è mortalib. fluxisse dicant, existimentq; illũ uini extitisse authorẽ. Sed nos quæ de eo feruntur, paucis transigemus. Naturales qui de hoc deo loquunt, uitisq; fructũ Bacchum appellant terram aiunt unà cũ cæteris plantis sua sponte uites tulisse, non ab aliquo principio satas. Huius rei coniecturam sumunt, quod nunc quoq; in quibusdã syluestrib. locis nascantur uites, fructũq; ueluti reliquæ arte hominũ cultæ ferant. Duas Baccho matres priscos attribuisse: quod una & prima generatio dicat: quando uitis in terrã posita augmentũ capit: secũda, quando racemos producit. Itaq; altera huius dei ex terra, altera ex uitis fructu ferẽ generatio. Sunt qui & tertiam generationẽ ipsi attribuant, ex Ioue & Cerere genitũ ferentes: à mortalibusq; dissipatum ac decoctum, rursus à Cerere membris compositis iuuenem factũ reuixisse. Quæ omnia ad naturales traducunt rationes. Iouis enim & Cereris filium ob eam causam tradunt, quoniam uites ex terra & pluuia nutritæ producant racemos, ex quibus uinum exprimatur. Ab hominibus uerò dispersum, eo quòd agricolæ fructum auferant, terramq; homines Cererẽ putent. Membra eius decocta, quoniam plures uinum decoquant, tanq; melius ac suauius futurum. A mortalibus uerò membra dispersa, iterum in ordinem redacta, terram ostendit certo anni tempore facta uindemia denuò nouos fructus proferre. Deniq; ab antiquis poëtis scriptoribusq; traditur, Cererem fuisse terram matrem appellatam. Eadem quoque & Orphei tradunt poemata, & in ceremonijs introducũtur, de quibus haud quaquam fas est profanos loqui. Eodem modo ex Semele ortum ad naturale principium deducunt, asserentes Thionam ab antiquis terram fuisse nominatum. Semelem, eo quòd

De Baccho.

uenerabilis

uenerabilis sit eius dei cura & honor. Thionam uerò à sacris ei impensis uocatam. Bis ex Ioue natum tradunt, quoniam uites Deucalionis tempore unâ cũ cæteris arboribus diluuio fuerint absumptæ, deinde iterum exortæ: ueluti hęc secunda extiterit dei apud homines procreatio, qua ex Iouis femore natum de nuò hunc deum scribunt. Qui igitur uini repertorem Bacchum uolunt, huiusmodi fabulas scripsere. Qui uerò hunc humano corpore deum perhibent fuisse, eadẽ tradunt, & uites eum, & uini usum inuéniſſe. Vtrum Bacchi plures fuerint, ambigitur. Quidam unum extitisse uolunt, qui & uinum reperierit, & arborum fructus, uniuersumq; peragrarit orbẽ, initiationesq; ac ceremonias, & bacchanalia introduxerit. Alij tres, ut diximus, diuerso tempore fuisse scribunt, proprijs cuiq; gestis attributis. Antiquissimum Indum uolunt extitisse: terraq; sua sponte ob soli fertilitatem uites ferente, ex uua uinum elicere, ficus cæterarumq; arborum curam, & horum insuper comedendorum usum edocuisse. Eundem, quoniam Indorum sit moris per omnem uitam barbam nutrire, barbatum cognominauerunt. Hic orbem cum exercitu perambulans, & uitem plantare, & ex racemis uinum torculari, ex quo ipsum Lenęum appellãr, educere monstrauit. Plura insuper ad hominum usum ab eo inuenta, causam ut post mortem pro deo coleretur, prębuere. Ostendi quoq; etiam nunc apud Indos aiunt & locum, in quo sit ortus Bacchus, & urbes eius nomine ab incolis appellatas: multaq; pręterea alia extare, quę longum esset scribere, uestigia illum apud Indos natum testantia. Secundum ferunt ex Ioue genitum, & Proserpina: ut alij sentiunt, ex Cerere: quem tradunt tum primum boues ad aratrum iunxisse, cum terra prius manibus hominum coleretur: multaq; alia instrumenta reperisse agrorum culturæ accommoda, quò minori labore rustici opus facerent. His erga homines beneficijs, cum eum censerent immortalem, & honores illi & sacra ut deo instituta sunt. Addita fuere ueluti insigne quoddam ad picturas eius statuasq; cornua, tum ad monstrandam alterius Bacchi naturam, tum ob perutilem agricolis aratri inuentionem. Tertium ex Ioue ac Semele Cadmi Thebis Bœotiæ natum dicunt. Iouem enim ferunt amore illius captum, cum ea sæpius cubuisse. Iunonem zelo & ira motam, sumpta unius ex Semelæ ancillis forma, ad ulciscendum iniuriam, suasisse illi ab Ioue petere, ut ea maiestate honoreq; secum concumberet, quibus cum Iunone cõsuesset. Quod postulatum annuens Iupiter, cum tonitruo ac fulmine ad Semelem descendit: quæ insolita re territa, expirans abortu est. Editum ante tempus filium, Iupiter absconditum in femore cum tenuisset, partus tempore editum in Nysam Arabiæ urbem tulit: ubi à Nymphis educatus infans, à patre locoq; appellatus à Græcis Dionysius est. Hic specie decorus, primò in choreis & mulierum thyasis summa in uoluptate ludoq; nutritus atq; educatus est. Tum fœminarum exercitu, quas thyrsis armauit, congregato, orbem terrarum circuiuit: eos qui pie iusteq; uiuerent, sacra mysteriaq; docens. Festos præterea ubique dies, publicè choros agi, & musicam exerceri artem instituit. Postremò sedatis inter omnes nationes urbesq; discordijs, bellisque ubiq; sublatis, pacem singulis largitus est. Ita uulgata tanquam præsentis dei fama, eum ad uitæ ciuilis cultum homines traduxisset, passim ei occurrentes cum lætitia gaudioq; excipiebant. Paucos autem ob superbiam impietatémque spernentes eum, cum propter incontinentiam dicerent Bacchides ab ipso circunduci, ceremonias uero ac mysteria ad corruptelam externarum mulierum introducta, extemplò pœna affecit. Ob diuinam animi naturam aliquando plectebat impios, quandoq; insanos reddens, quandoq; mulierum manibus uirorum membra discerpens, nonnunquam militum opera sibi aduersantes ultus. Tradidit quoq; Bacchidibus pro thyrso iacula, mucronem ferri hedera circundante. Quæ tanquam muliebria spernentes reges, eoq; imparatos adortus, præter

spem

ſpem ſuperauit. Inſignes inter mulctatos ab eo ferunt Græcum Penthea, Ninum Indorum regem, Lycurgum Thracem. Tradunt enim Bacchum ex Aſia in Europam cum exercitu tranſiturum, cum Lycurgo Thracum qui ſunt ad Helleſpontum rege ſocietatem coiſſe. Cum fœminas primum in Thraces uelut amicos traduxiſſet, iuſsiſſe Lycurgum noctu milites ſuos Bacchum aggredi, ipſum'que & Mænades omnes obtruncare. His per quendam accolam Tharopem nomine cognitis, territus Bacchus, cum nondum transfretaſſent milites, amicorum præſidio occultè ad exercitum tranſijt. Lycurgus Mænades aggreſſus in loco qui appellatur Myſius, omnes interemiſſe dicitur. At Bacchus exercitu traducto, Thracem pugna ſuperatum, captumq; priuauit oculis, domeſticis eius cruci affixis. Tharopi, memor beneficij, Thracum imperium conceſsit, tradito ei orgia celebrandi modo. Huic Oeager filius ſuccedens, & regnum & ceremonias myſteriaq; tradita ſuſcepit. Quibus poſtmodum ab Orpheo ingenio & eruditioni præſtanti perceptis, cum nonnulla ad orgia addidiſſet, repertas à Baccho ceremonias Orphea poſteri appellarunt. Poëtarum quidam, interq; eos Antimachus, tradunt, non Thracum, ſed Arabum regem fuiſſe Lycurgum, qui & Baccho & Bacchidibus in Nyſa Arabiæ cum exercitu occurriſſet. At Bacchus pœna impijs, præmio bonis affectis, ex Indis Thebas elephanto uectus peruenit. A triennio uerò ijs peregrinationibus exacto, Græcos inſtituiſſe Trieteridas tradunt. Ipſum quoq; fabulantur, multarum gentium ſpolijs onuſtum, primum omnium in patria triumphaſſe. Ac de his quidem generationibus maximè conueniunt priſci. Contendunt autem & Græcæ urbes non paucæ de eius natiuitate. Nam Elei & Naxij, præterea qui Elentheras habitant, & Teij pluresq; alij apud ſe natum perhibent. Teij quidem apud ſe ortum ea tradunt coniectura, quòd etiam adhuc in eorum urbe certo anni tempore è terra uini fons ſua ſpõte fluat, ſapore ſuauiſsimo. Cæteri uerò, hi quidem oſtentant ſuam regionem Baccho dicatam: alij erecta templa illi, ſacraq; olim ſtatuta. Poſtremò cum multis orbis locis illius dei meritorum ueſtigia monſtrentur, haud mirũ eſt, multos exiſtimare ſuas urbes patriámque præ cæteris à Baccho dilectas. Sentit & poëta nobiſcum, enumerans in hymnis eos qui de ſuo genere ambigunt, & ſimul illum aſſerens in Arabiæ Nyſa ortum.

Haud uerò inſcius ſum, Libyæ quæ ad Oceanum uergit accolas, de huius genere diſſerentes, Nyſam, & alia quæ de Baccho feruntur, quorum multa apud eos aiunt permanere ad hoc uſq; tempus, ueſtigia apud ſe facta contendere. His multi priſci Græcorum ſcriptores, poëtæq;, hiq; etiam qui poſtmodũ ſecuti ſunt, aſſentiuntur. Nos uerò ut nihil eorũ quæ de Baccho comperimus ſcripta, omittatur, paucis, quæ tum à Libyis dicta, tum à Græcis ſcriptoribus, præſertim à Dionyſio ueteris hiſtoriæ authore tradita ſunt, abſoluemus. Hic enim Bacchi, Amazonum, Argonautarum, Troianique belli geſta, ac plura alia memoriæ prodidit, inuicem conferens & quæ à priſcis poëtis, & quæ ab hiſtoricis narrantur. Hic ait, primum Linum in Græcia numeros ac melodiam reperiſſe. Cadmum ex Phœnicia aduexiſſe literas, primumq; Græcam linguam inueniſſe, ac rebus dediſſe nomina. Ad hæc characteribus formam indidiſſe: communiq; uerbo literas, quoniam ex Phœnicia traductæ eſſent, appellatas Phœnicias. Sed à Pelaſgis qui primi eis literis uſi ſunt, Pelaſgas dixere. Lini, tum poëſi, tũ melodia excellentis, frequentes diſcipuli extitere. Horũ tres præcipui habiti, Hercules, Thamyris, Orpheus. Hercules cithara diſcens, cum ingenio eſſet tardo, ob eamq; rem uapularet, ira motus Linũ cithara peremit. Thamyris natura ad percipiendum apta, muſicam didicit. In qua cum plurimum excelleret, dixiſſe illum aiunt, ſuauius ſe q̃ Muſas cantare: quibus irritatę uerbis deæ, & eum priuarunt muſica, & lyram abſtulerunt: quemadmodũ Homerus his conſentiens ſcribit. De Orpheo ſingulatim referetur, cum eius *Linus.*

opera

opera à nobis recenſebuntur. Linũ tradunt primi Dionyſij geſta literis Pelaſgis edidiſſe, quibus & Orpheus uſus eſt, ac Pronopides Homeri magiſter, uir ingenio muſicaq; egregius. Thymœtam inſuper, Thymœtæ Laomedõtis, qui Orphei ætate fuit, plurimis orbis peragratis locis, in Libyam occidentẽ uerſus Oceanũ uſq; cum deſcendiſſet, uidiſſe Nyſam, in qua priſci incolæ nutritũ Bacchum uolunt: ibiq; diligenter actis huius dei apud Nyſęos perquiſitis, compoſuiſſe poẽma ferunt quod Phrygium nominarit, antiqua lingua, & literis priſcis editum. Aſſerunt pręterea, Ammonem Libyæ partis regem uxorẽ cepiſſe Rheam Vrani filiam, Saturni aliorumq; Titanũ ſororem: qui regnum perambulans, iuxta Ceraunios montes conſpectam ab ſe uirginem forma pulcherri-
Amalthia. mam Amalthiam nomine adamauit: filiũq; ex ea genuit ſpecie ac robore corporis inſignem. Amalthiam uerò propinquæ oræ præfecit, bouis cornu perſimili: ex quo occiduum cornu ſit nominata. Et quoniam ea regio eſſet uineis cæteriſq; fructiferis arboribus referta, à muliere autem regeretur, Amalthiæ cornu eam dixere: propterea & poſteri homines optimam copioſamq; fructibus regionem ab ea ſimilitudine Amalthiæ cornu appellarunt. Ammon Rheam ueritus, infantem abſconditum clàm in urbem Nyſam ab eis locis remotiorem transferens, inſulam à Tritone fluuio circundatam, pręcipitem, ac undiq; abruptam, uno difficiliq; aditu, quem portas Nyſias dicunt, ubi nutriret elegit Eſſe in ea inſula tradunt terram felicem, amœnis pratis diſtinctam, & multis irriguã aquis. Fructus inſuper multiplices, & uites ſuapte natura ortas, magna ex parte ſuper arbores diffuſas. Salubrem præterea aërem, adeò ut illius homines longiori quàm cæteri ætate uiuant. Inſulæ aditus in tibiæ modum fertur, adeò denſis arboribus umbroſus, ut ſolis radij penetrare nequeant. Iuxta aditũ undiq; dulces aquarum habentur fontes: qui locus eſt ad habitandum ſuauiſſimus. In ea antrum eſt rotundum, tum magnitudine pręcipua, tum pulchritudine. Vndiq; enim præcipitia ſunt in altum ſurgẽtia, diuerſi coloris, ſplendidisq; lapidibus, ut nullus ibi omnino color deſit. Ante aditũ natura eſſe arbores mirabili aſpectu aiunt: & has quidẽ fructus ferentes, alias ſemper uirentes, ut ad uiſus uoluptatem natę uideantur. In his diuerſę nidificant aues, colore oculos, aures uerò cantu oblectantes. Vniuerſus locus eſt non ſolũ aſpectu, ſed cantu etiam amœnus, artis harmoniam uoce auium ſuperante. Poſt ingreſſum apparet antrum latum, ſplendore ſolis lucens. Omnia floribus referta ſunt, ſed præcipuè caſia, reliquiſq; rebus quæ iucũdum odorem continuò queant reddere Licet ibi inſuper aſpicere Nympharum frequentia diuerſoria, ornata floribus non quidem arte, ſed natura cum omni decore perfecta. In toto antri ambitu neq; flos unquam, neq; folium defluit, ut neq; oculorũ neq; aurium uoluptas aliquando deſit. In hoc Ammon puerum nutriendum dedit Niſæ Ariſtęi filię. Cui loco Ariſtęum pręfecit, uirum ſapientem atq; eruditũ, ad euitandas Rheæ
Minerua, nouercæ inſidias. Cuſtodiam filiæ Mineruæ permiſit, paulò ante hęc tempora circa Tritonem fluuiũ, unde & Tritonia dicta eſt, genitæ Scribunt hanc deam per omnem uitam uirginitate ſeruata, prudentia claruiſſe: multasq; cum ingenio præſtaret, ab ea artes repertas. belli quoq; exercitio deditam, cum robore
Aegis belua. corporis uigeret, multa feciſſe memoratu digna: & Aegidem peremiſſe, feram ſtupendam, ex terra natam: & antea, ut quę natura plurimum ignis ex ore euomeret, inſuperabilem pugna. Ea primũ in Phrygia apparuit, regionem quandam cõburens, quæ hucuſq; exuſta Phrygia dicta eſt. Deinde ad montẽ Taurum tranſcendens, ſyluas continuas uſq; ad Indos incendio uaſtauit. Poſtmodũ per mare in Phœniciam reuerſa, ſyluas Libani incendit: perq; Aegyptum in Libyam profecta, ad loca peruenit occidua. Poſtremò ſyluis circa Ceraunia deſtructis, omniq; incenſa regione, cum homines partim flamma abſumpti eſſent, partim timore patriam linquentes, ad remotiora diffugerent loca, Mineruam ferunt, tum ſapientia tũ, fortitudine ac uiribus fretam, eam feram

necaſſe,

necaſſe,pellam pectori circumdediſſe, tum ueſtitus tutelæq; gratia,tum ad uir tutis partæq; gloriæ memoriam oſtendendam. At uerò beluæ mater Terra cõmota, deorum hoſtes Gigantes peperit, quos poſtmodum Iupiter Mineruæ Bacchidíq; ac cæterorum ope deorum deleuit. Bacchus in Nyſa educatus,diſciplinaq; eruditus,non tantum pulchritudine roboreq; excelluit,ſed multarũ rerum utilium inuentione. Nam adhuc adoleſcens & uinum ex uuis, cum uites ſua ſponte terra produxiſſet,exprimi, & qui fructus poſſent exiccari ſeruariq; oſtendit: præterea quas quoq; loco ab ſe inuentas arbores plantari expediret,ſingulos edocuit,ſpe concepta, pro beneficiorum erga genus hominũ magnitudine immortales ſe honores potiturũ. Ob eius uirtutis ac gloriæ nomen fertur Rheam iratam Ammoni conatam eſſe Bacchum auferre. Quod ubi nõ ſucceſsit,relicto Ammone uerſa ad Titanes fratres,Saturno fratri nupſit. Qui Rheæ ſuaſu aduerſus Ammonem moto bello, acie, Titanũ præſidio, ſuperior fuit, Ammonemq; fame coactum in Cretam fugere, ubi Curetes regnabant, compulit. Ibi regis filiam Cretam nomine uxorem cũ cepiſſet, regno ſumpto inſulam antea Ideam dictam,ab uxoris nomine appellauit.Saturnum tradunt occupatis locis Ammoni ſubditis, acerbè imperantem aduerſus Nyſam Bacchumq; magno cum exercitu profectum. Ille cum ſciret patrem Ammonem bello uictum, Titanas uerò Saturno auxilium ferre: coactis ex Nyſa militibus interq; eos ducentis tum ſtrenuis, tum ſumma erga eum (cũ his enim nutritus fuerat)beuolentia,à Libyis atq; Amazonibus finitimis, de quibus antea retulimus, auxilia exciuit. Aſſerunt eas, utpote quæ uirtute uirginitateq; excellerent,ad belli ſocietatem aduocaſſe uitæ ſimilis Mineruam: diuiſo exercitu, ut uiris præeſſet Bacchus,Minerua fœminis,Cum in exercitum Titanum incidiſſet,commiſſo certamine,multisq; utrinq; cæſis,uulnerato Saturno uictor Bacchus euaſit. Titanibus ad eas regiones quas de Ammone ceperant confugientibus,Bacchus ad Nyſam urbem cum captiuis reuerſus eſt,ueluti de eis pœnã ſumpturus. Cum armatis militibus eos omnes circundediſſent,primũ de Titanibus queſtus,omni poſtea captos crimine ſolutos pronunciauit. Deinde data eligendi libertate,abire, an ſecum militare mallent, cum ipſo omnes ſe fore acclamarunt. Ob datam uerò præter ſpem ſalutem,ut deum uenerati ſunt. Omneis hos poſtea libato uino, iuramento adegit, ut ſecum continuo in bellis uſq; ad extremum pugnarent. Cum arma aduerſus Saturnum eſſet moturus, proficiſcente ex Nyſa exercitu, Ariſtæum tradunt eorum præſidem primum omniũ & ſacra inſtituiſſe Baccho,& ei ut deo ſacrificaſſe. Dicunt inſuper,ſubſidium ei tuliſſe Nyſæorum nobilores, quos à primo eorum rege Sileno (eius autem propter uetuſtatem ignotum eſt genus) Silenos uocant. Is cum circa lũbos caudam haberet, poſteri quoq; eius naturæ participes idem ſignum geſtarunt. Bacchus cõtracto exercitu per loca arida ac deſerta ferisq; infeſta ad Zabirnam urbem Libyæ peruenit. Ibi feram ingentem Campes nomine, multis mortalibus pernicioſam peremit. quæ res magnã ei gloriam apud accolas tulit. Vt autem ſempiterna occiſæ ab ſe beſtiæ gloria extaret, erexit ibi tumulum ingentem, qui ad poſteros uſq; perſeuerauit eius uirtutis monumentũ. Deinde uerſus Titanas exercitu moto, ea modeſtia iter fecit, ut ſe omnibus incolis humaniſsimum præberet, ubiq; oſtendens ad plectendos impios, atq; ad beneficia in hominũ genus conferenda, eam ab ſe ſuſceptã expeditionem. Qua ex re moti Libyi,eius cognita uirtute,animiq; præſtantia, uictum militibus affatim præbuerunt,ſimulq; eius caſtra ſecuti ſunt. Ad urbem deinde Ammonis appropinquante exercitu, Saturnus ante urbis mœnia acie inſtructa uictus, urbẽ noctu incendit,ea mẽte,ut paterna Bacchi regia abſumeretur: ſumptaq; uxore Rhea, & amicis quibuſdam aſcitis,clàm ex urbe profugit. Verùm cum uxore captum, Bacchus nequaquam illius opera imitans, non ſolum cognationis gratia non puniuit,ſed & conſolatus eſt, per omnem eos uitam habens

Silenus.

parentum loco. Rhea illum ut filium uiuens dilexit. Saturni simulatior fuit beneuolentia. Hi per id tẽpus filium genuerunt, quem appellarunt Iouem. Qui à Baccho summo honore habitus, uirtute postmodũ imperium omnium gentium adeptus est. Cum Libyi ante pugnam ei dixissent, quo tempore Ammõ ex regno eiectus est, incolis prędictum fuisse, uenturum eius filium Bacchum qui recuperato regno orbis imperium possideret, deus haberetur: existimans uerum fore uaticinium, templo patri & urbe conditis, ut deo illi honores impendit, quosdam instituens qui haberent diuinationis curam. Traditur Ammon galea in bellis usus, cuius insigne fuit arietis caput. Sunt qui ipsum asserant natura in utroq; tempore paruula habuisse cornua, propterea filium eius Bacchum eodem fuisse aspectu: posterisq; traditum, deum hunc cornua gestasse. Aedificata urbe, sacrisq; institutis, Baccho ferunt in primis cum de exercitu oraculum consuluisset, responsum à patre traditum, quòd propter eius in homines merita immortalis esset futurus. Qua re elatus animo, primò in Aegyptum exercitum duxit: eiq; prouinciæ Iouem Saturni Rheæq; filium constituit regem, adhuc ætate puerum, addito ei præfecto Olympo: à quo eruditus, & ad uirtutem institutus, Olympius est cognominatus. Fertur Bacchũ Aegyptijs ostendisse uites plantare, uinum conficere, ac aliorũ fructuum usum. Aucta eius uirtutis fama, nulli ei obsistere bello ausi, sponte ei parebant, laudibus ac sacrificijs ut deum colentes. Hoc pacto orbem aiunt peragrasse, domesticis arboribus regiones reddentem excultas, beneficiaq; populis præbentem. Vnde honores perpetuò gratiamq; omnium assecutus est. His rebus, cum de cæteris dijs uarie homines sentiant, solam Bacchi immortalitatẽ fixam animo tenent. Nemo est enim neq; Grecus neq; barbarus, qui illius beneficiorum gratiæq; fuerit expers. Nam eos quibus aut patria agrestis esset, aut à uinearũ usu aliena, potum ex hordeo cõficere docuit paulo inferius uini suauitate. Ferunt eum ex Indis ad mare descendentẽ, Titanas omneis qui cum maximis copijs aduersus Ammonem in Cretam transfretarant, cepisse. Acri aduersus Ammonem moto bello, Iupiter ex Aegypto, Bacchusq;, ac Minerua, & alij quidam quos deos dicunt, in Cretam descendentes Ammoni subsidium tulere. Inito certamine superior Bacchus, omnibus Titanibus interfectis, uictoria potitus est. Postmodum Ammone Bacchoq; ex hominũ uita ad immortalitatẽ translatis, Iupiter uniuerso imperauit orbi, sublatis Titanibus, nulloq; eius imperiũ turbare ausu. Hęc primi Bacchi ex Ammone Amalthiaq; nati gesta Libyi fuisse tradunt. Secũdus ex Io Inachi & Ioue genitus, Aegypto imperauit, initiationesq; monstrauit. Tertium Iupiter ex Semele apud Græcos genuit, priorũ uirtutis imitatorem. Nam & per omnem orbem exercitum circunduxit, & multa reliquit trophæa, statuasq; suarum expeditionũ testes. Multa insuper loca cultiora plantis arborum reddidit. Mulieres in militiam, uelut prior Amazones, duxit. Circa orgia & initiationes multũ operæ impendit, tũ uetera in melius redigens, tum quædam ipse inueniens noua. Cum temporum uetustate priorum gesta inuentaq; multis ignota essent, solus hic eorũ qui ante se fuerant uirtutem & gloriam tulit. Non autem solum hoc ei contigit, sed Herculi quoq;. Duo nanq; eodem nomine priores fuere. Superiorem Herculem in Aegypto natum ferunt, magna armis subacta orbis parte, in Libya columnam posuisse. Secundus Cretensis, uirtute armisq; nobilitatus, instituit Olympicũ: & tamen ultimum paulo ante bellum Troianum ex Alcmena & Ioue ortum, magnam orbis partẽ peragrasse tradunt, Eurysthei imperio parentem. Qui multis functus certaminũ laboribꝫ. columnã in Europa erexit. Nominis igitur & rerũ gestarũ similitudo, cum defunctus esset postremus, superiorũ illi gesta ascripsit: tanq; unus tantũ Hercules extitisset. Plures Bacchos fuisse, tum ex alijs conantur ostendere, tum præcipuè ex Titanum pugna: qua cõstat, Bacchum contra illos Ioui auxilio affuisse. Non enim Titanas Semelis tempora tulere, neque

Cadmus

Digitized by Google

Cadmus Agenoris Olympijs dijs antiquior dicẽdus eſt. Hæc à Libyis de Bacho tradita. Nos iuxta ordinẽ à nobis præſcriptũ, tertiũ deſcripſimus librum.

DIODORI SICVLI LIBER QVARTVS.

PROOEMIVM DE IIS QVÆ FABULOSE apud hiſtoricos feruntur de priſcis temporibus.

HAud ſanè nos fugit, uetuſtarũ rerũ ſcriptoribus ut in multis labantur contingere. Nam & antiquitas perobſcurã ambiguitatem præbet ſcribentibus: & tẽporum deſcriptio haud facilis cognitu, quandoq; detrahit legentibus fidẽ. Heroum præterea, ſemideorumq;, & cęterorũ uirorũ multiplex ac uarium genus non ſatis exquiſitè explicari poteſt. Accidit inſuper, quod omnium eſt difficillimũ, ut de antiquorũ geſtis fabuliſq; ſcriptores inter ſe admodũ diſſentiant. Qua moti re primarij qui poſtmodũ ſecuti ſunt hiſtorici, omiſsis priorũ fabulis ad recentiores ſe hiſtorias cõtulere. Ephorus quippe Cymęus Socratis diſcipulus hiſtoriã ſcripturus, ueteribus prętermiſsis rebus, ab Heraclidarum tẽpore narrandi exordium cepit. Calliſthenes ac Theopompus, quos eadem tulit ætas, priſca illa minimè attigerunt. Nos ſecus arbitrati, onus ſumpſimus priſcas res omneis literis mãdandi. Maxima enim plurimaq; Heroum, Semideorumq;, tum aliorum excellentium uirorum, meritis à quorum poſteris Semideorum Heroumq; honores ac ſacra impenſa ſunt, egregia facinora extiterunt: qui tamen omnes hiſtoriæ munere laude ſempiterna celebrati ſunt. Igitur tribus ſuperioribus libris externarum gentium acta, quæ'ue de dijs ferantur, loca inſuper ſingula, & quæ in eis feræ, aliaq; animantia, ac cætera memoratu digna admiranda'ue haberentur retulimus. Hoc autem libro, quæ Gręcis de Heroibus Semideisq;, quos priſca celebrauit ætas, tradita ſunt, deq; præclaris eorum bello geſtis complectemur: his adijcientes, quæ ab illis in pace ad utilitatem cultumq; hominum inuenta, quæ'ue ſancita legibus fuere. Initium uerò à Baccho ſumetur: quem in primis antiquum fuiſſe conſtat, ac maximis beneficijs uitæ mortalium profuiſſe. Dictũ eſt ſuperius à nobis, barbaros quoſdã huius ſibi dei genus uendicare. Nam Aegyptij deum ſuum Oſiridẽ eum eſſe affirmãt, quẽ Græci Bacchũ uocãt. Hunc uolunt omnẽ circũiſſe orbẽ, uini repertorẽ, cũ uites plantare docuerit: quo facto cõmuni gẽtium omnium cõſenſu ſit illi immortalitas tributa. Indi quoq; hunc apud ſe natũ ferũt, uiniq; uſum ab eo hominib. traditũ. E quib. licet antea ſingulatim permulta explicuerimus, nũc tñ quæ Gręci de hoc ſcribãt deo, minimè uiſa ſunt omittẽda.

DE BACCHO, PRIAPO, HERMAPHRODITO, & Muſis. Cap. II.

CAdmum Agenoris tradunt ex Phœnicia ad perueſtigandã Europã à rege ea lege miſſum, ut aut uirginẽ ſecũ reduceret, aut in Phœniciã non rediret. Cũ diutius quæſitã ab ſe uirginẽ non inueniret, poſtpoſita patria in Bœotiã peruenisſe. Vbi cũ reſpõſo oraculi Thebas cõdidiſſet, Hermionem poſtmodũ Veneris filiam in uxorem ſumpſiſſe: ex qua Semelem, Ino, Autonoem, Agauem, ac Polydorum genuerit. Semelem Iupiter ob pulchritudinem in forma hominis cognouit. Quod illa exiſtimẽs ab Ioue in ſui contemptum agi, roguit ut ſecum prout cum Iunone aſſueuerat coiret. Iupiter dei maieſtate aſſumpta, cum tonitribus ac fulgure ad eam deſcendit.

At illa prægnans, cum neq; fulguris neq; tonitrus uim ferre posset, filium abortsa igne expirauit. Infantem Iupiter Mercurio dedit, ad antrum Nysæ, quod Phœniciam Nilum'que est, deferendum, à Nymphisq; omni studio curaq; educandum. Vnde ab Ioue Nysaq; Dionysium dixerunt: quod etiam Homerus in hymnis testatur, inquiens. Est Nysa supra montem floridum, sylua procul à Phœnicia fermè Aegypto fluente. Nutritum à Nymphis aiunt, uini uineæq; extitisse authorem. Orbem quoq; fermè obambulantem, multas regiones reddidisse domesticas: ac propterea maximis apud omnes honoribus celebratum Docuisse eos insuper, quorum regio uites ferre non posset, potum ex hordeo conficere, quem nonnulli zythum dicunt, paulum à uini sapore differentem. Exercitum quoq; secum non tantum uirorũ, sed etiam mulierum circumducens, nefarios homines atq; iniquos merita multauit pœna. In Bœotia iussit in gratiã patriæ omnes urbes liberas esse, urbe sui nominis condita, quã & liberam pronunciauit. In Indiam cum exercitu transcendens, triennio pòst multis cum spoliis in Bœotiam redijt. Primus omnium triumphauit, elephanto Indico uectus. Bœotij, cæteriq; Græci, Thraces quoque in memoriam Indicæ expeditionis sacra Trieterica ei instituerunt. Vnde & in multis Græcis urbibus triennio Bacchides mulieres cõueniunt: apud quas de more uirgines thyrsum ferunt, in honorem dei baccantes, eiq; per cœtus sacrificantes. Postremo memoria Mænadum, quæ feruntur illi deo astitisse, hymnis & cantu renouant. Sustulit & omnes impios qui in orbe erant, sed maximè Pentheum ac Lycurgum. Vini inuentio tum propter potus uoluptatem, tum quia corpus reddit ualidius, grata supra modum mortalibus fuit. Aiunt cum purum in cœnis uinum datur, omnes deum sospitem optare bibenti. Cum uerò post cœnam aqua mixtum sumitur, Iouem uocari saluatorem. Nam puri uini potus ad insaniam redigit. Aqua Iouis mixtus, uoluptatem lætitiamq; affert, & prohibet insaniam. Ferunt ut deos, rerum ab se inuentarum meritis, maximè Bacchum ac Cererem ab hominibus coli: alterum suauissimi potus authorem, alteram ob fruges ab se repertas. Traditur quoq; & alter multa prior ætate fuisse Bacchus, quem aiunt ex Ioue & Proserpina natum, à nonnullisq; appellatum Sebasin. Huius genus sacra honoresq; propter pudorem nocturna occultaq; agunt. Dicitur propter ingenij acumẽ primus boues ad iugum iunxisse, eorũq; opera frugem iacta semina reddidisse: qua ex re illũ cum cornibus finxerunt. Ex Semele uerò natum posteriorem ferunt, delicijs deditum, molli corpore, ac præ cæteris decoro, uoluptatibus insuper uenereis indulgentem: in exercitu mulierum copiam circumduxisse, armatã hastis thyrso inuolutis. Tradunt & Musas uirgines cum eo profectas, apprimè eruditas. His tum propter cantus suauitatẽ, tum quia docte psallere, bonisq; artibus eruditè erant, deus ille oblectabat. Secutus est ipsum Silenus quoq; pædagogus ac nutritor, optimorũq; institutor studiorum, qui plurimum Baccho ad uirtutem ac gloriam resq; belli cas profuit. Armis bellicis in pugna utebatur, & pardorum pellibus: pacis tempore in solẽnitatibus diebusq; festis uestes floridas, molles ac delicatas induebat. Siquando ex potu bibentis caput agitaretur, mitra caput alligabat: unde & Mitriphoros dictus est. Reges posteri pro mitra caput diademate uinciri sunt soliti. Aiunt insuper Bimatrem uocatum, quoniam ex uno patre duo sint orti Bacchi, & matribus duabus. Verùm posteriori prioris ascripta sunt gesta. Quapropter qui postmodum secuti sunt, ueritatis ignari, nominisq; ducti similitudine, unicum extitisse Bacchum crediderunt. Ferulam quoq; ex huiusmodi tribuunt ei causa. Cum nouiter reperto uino, nondum aquã infundere consuessent: in amicorũ epulis ac festis diebus uinum purum ad uoluptatẽ potantes, ebrij reddebantur. Qua ex re ligneis baculis quos gestabant, alteri alteros percutientes, plurimos uulnerabãt: quidã peribãt ex uulnere. Vt eiusmodi certamina ꝓhiberent, Bacchus, ut modico uino, utq; ꝓ fustib. ligneis ferulis uterentur

terẽtur, edixit. Plurima ei cognomina à rebus quas egit, sunt ab hominibus indita. Nam alij Bacchum, à mulieribus quæ bacchantes illum sequebantur, dixere. Alij à torculari quo uinum exprimitur, Lenæum. Quidã Bromium, à tonitru qui in eius ortu contigit. Brontius insuper ex eadem appellatur causa. Quinetiam triumphator dicitur, quòd primus omnium de Indis multis cũ spolijs in patriã reuersus triumphauit. Alijs quoq; cognominibus, quæ longũ esset recensere, & alienũ ab historia, uocatus est. Duplici esse uidetur forma, quoniam duo Bacchi extiterunt. Primus barba promissa antiquo more barbã nutrientium fuit. Speciosior posterior, iuuenis, & (ut fertur) delicios. Quidã duplicem formam illi tributam uolunt, quoniam ebrietas & iracundos efficiat, & hilares. Satyros etiam, quorum opera in saltatione ac tragœdijs oblectabatur, secum tradunt duxisse. Et Musarum quidem optimis institutis, Satyrorũ uerò risu ac ioco Bacchus uitam omnem felicem traducebat. Scenicæ præterea artis ac theatrorum inuentorem, & musicæ certaminum institutorem uolunt. Omnes etiam qui in exercitu musicis exercerentur, fecit immunes: quod & posteri instar Bacchi seruarunt. Omnes enim musicę operam dantes, immunitate potiti sunt. Et de Baccho ne modum excedat oratio, hactenus.

Nunc quæ de Priapo traduntur (sunt enim Bacchi rebus contigua) se infert scribendi locus. Fabulantur antiqui, filium Bacchi ac Veneris Priapum fuisse: ducti uerò satis simili coniectura, quòd qui uino indulgent, sint natura ad Venerem promptiores. Asserunt nonnulli, priscos illos cum uellent hominũ pudenda occultius nominare Priapum dixisse. Alij genitalia dicunt causam esse hominum generationis: propterea q; semper extitisse immortali honore celebrata. Aegyptij de Priapo scribentes, olim Titanas aiunt Osiride abse dolis interfecto, corpus eius in æquas partes diuisisse: ijsq; domo clã elatis, partem pudendã in flumen, cum singuli eam respuerent, abiecisse. Isidem post modum ultam uiri mortẽ, Titanibus occisis, uiri corpus inquisiuisse, partesq; repertas cũ in formã hominis cõposuisset, sacerdotibus tradidisse sepeliendas: utq; ueluti deum Osiridẽ colerent, imperasse. Sola pudenda non reperta, pro deo coli, inq; templo suspendi iussit. Hæc de Priapi genere, déque eius honore ab antiquis Aegyptijs traduntur. Hunc deum quidã Phallum, alij Typhonẽ nominant Non solum, autem in urbium templis, sed in agrestibus quoq; locis tanquã uinearum atq; hortorũ custos colitur, fructuum fures castigans. Non solum autẽ in ceremonijs quæ Baccho impenduntur, sed & in reliquis fermẽ alijs huic deo sacra cum risu & ludo fiunt. Simili ortu fuisse quidã existimant Hermaphroditum: quem ex Mercurio ac Venere genitum, utriusq; parentis nomen cepisse ferunt. Hunc deum esse opinantur promiscua uiri ac fœminæ natura: fuisse quoq; specie mollitieq; corporis fœminæ similem, & opera exercuisse uiri. Quidam eiusmodi partus asserunt naturæ monstra, quòd rarò fiant, atq; aliquid tum bonum tum malũ portendant. Quoniam uero Musarũ in Bacchi gestis meminimus, uidetur nunc de his diligentius scribendi tempus. Plurimi, & ij præsertim qui probantur scriptores, tradunt eas Iouis & Memoriæ filias: pauci ex poëtis, in quib. est Alcmeon, filias esse Cœli ac Terræ aiunt. In numero quoq; dissentiunt: nam quidam tres, alij nouem asserunt extitisse. Verùm nouem numerus inualuit, ijs comprobantibus qui habiti sunt (Homerum dico atq; Hesiodum, cæterosq; eiusmodi) cæteris præstantiores. Homerus enim ait, Musas nouem esse pulchritudine eximia. Hesiodus autem recenset nomina, Clio, Euterpe, Thalia, Melpomene, Terpsichore, Erato, Polymnia, Vrania, Calliope, quæ omnium est nobilissima. Harum cuiq; sua officia tribuunt, eorum quæ ad musicæ artem spectant, ueluti poëticam, melodiã, saltationem, chores, astrologiam, reliquasq; doctrinas. Multi asserunt, eas fuisse uirgines, quoniam uirtutis disciplina incorrupta esse uideatur. Musas eo uocari cognominatas, quòd homines bona utiliaq; docent, & quæ ab indoctis

De Priapo.

De Hermaphrodito.

De Musis.

Digitized by Google

ignorantur. Nomina cuiq; à proprio munere tribuerunt. Nam Clio propter gloriam, quę ex poëtarum laudibus oritur, dictam uolunt. Euterpem, propter uoluptatem quæ ab audientibus ex honesti eruditione percipitur. Thaliam, quòd in longum tempus poëtarum laus parta uiresçat. Melpomenem à melodia, qua audientes demulceantur. Terpsichorem, eo quòd audientes oblectat propter bona quæ proueniunt ex doctrina. Erato, quòd docti homines ab omnibus amentur. Polymniam quoniam cantus suauitate poëtas reddit gloria immortales. Vraniam, quòd uiros eruditos ad cœlum tollat. Gloria enim ac sapientia eleuat animos ad cœlestium contemplationem. Calliopem, quòd cantus suauitate cæteras antecedens, magni ab auditoribus æstimetur.

DE HERCVLE ET DVODECIM

eius laboribus, cæterisq; ab eo usque ad uitæ finem gestis. Cap. II.

POsteaquam de Musis retuli, nunc gesta Herculis recensеamus. Neq; uerò me latet, magna in difficultate uersari tum ueterum rerum, tũ præcipuè operum Herculis scriptores. Ea enim fuisse amplitudine singuli fatentur, ut omnium quæ memoria hominum complexa est gesta, superare uideatur. Difficile igitur est pro dignitate rerum eius acta scribere: atq; ea quæ tanta magnitudine extiere, ut immortale præmium mereantur, æqua factis oratione prosequi. Cum autem propter uetustatem admirationemq; rerum multi haud facilè crederent scribentibus, necesse fuit in his quæ maxima habebantur, prætermittere quædam: ne omnia scribendo, historiæ parũ fidei haberetur. Nonnullienim legentiũ haud recto iudicio usi, nimis exquisitè antiquas res ex his quæ nunc geruntur, perpendunt, æstimantes Herculis uirtutem ex nostrorum hominum imbecillitate. Ita rerum gestarum nimia magnitudine moti, haudquaquã historicis crediderunt. Verùm in priscis illis rebus, ac fabulis similibus, non omnino ad quadrantem ueritas perueстiganda est. Etenim in theatris licet sciamus Minotaurum forma qua fertur, minimè extitisse, nec tricorporem Geryonem: tamen eas fabulas admittimus, fauoreq; eius dei honores augemus. Et sanè periniquum uidetur, cum Hercules, dum uixit, orbis monstra suo labore perdomuerit, homines tantorum beneficiorum immemores, eius laudi claris operibus partę calumniando detrahere: cumq; posteri propter ipsius uirtutis excellentiam communi omnium consensu immortalitatem illi tribuerint, nos neq; traditam quoque à patribus erga illum deum pietatẽ seruare. Verùm his omissis, opera eius ab initio exponemus, tum poëtarum tum scriptorum antiquissimos imitati. Ex Danaë Acrisij ac Ioue natum Persea ferunt: ex eo Andromedaq; Cephei Electryonem. Is deinceps sumpta Eurydice Pelopis. Alcmenam procreauit. Hanc dolo Iupiter cum cognouisset, Herculem genuit. Hoc pacto Herculis paternum genus ad maximum referunt deorum. Eius uirtutem non solum ex operibus spectare licet, sed etiam ex genere. Iouem enim ferunt tribus noctibus in unam redactis Alcmenæ operam dedisse: maximum futuri roboris indicium, tantum temporis in eo puero creando impensum. Quod non amoris cupiditate, prout in alijs mulierib. contigit, factum est, sed pueri gignendi gratia. Itaque nolens ui Alcmenam aggredi, neq; fidens posse illi coitum ob eius prudentiam, persuadere, dolo mulierem aggressus est. Amphitryonis forma assumpta. Aduenientе partus tempore Iouem dijs astantibus prędixisse ferunt, ea die puerum qui nasceretur, se Persidarum regem facturum. Quibus uerbis mota Iuno, Lucinam filiam iussit comprimere Alcmenæ partum, Eurystheum ante tempus in lucem educere. Iupiter licet consilio frustratur, quod prędixerat ratum, & Herculis famam claram esse uolens, dixisse Iunoni fertur, permittere se Eurystheum, ut prędixerat, regem

rat,regem esse,Herculémque ei subijci uelle:duodecim quoque certamina ab eo perfici,quę Eurystheus mandasset:quibus consummatis fieret immortalis. Alcmena post partum Iunonem uerita, puerum in loco exposuit,quem nunc ab eo Herculeum campum dicunt. Quo tempore Minerua unà cum Iunone profecta,cum infantis naturam admiraretur,Iunoni suasit,ut illi māmam præberet.Qua præter ætatem uiolentius sumpta,Iuno dolore mota,puerum abiecit.Minerua illum matri detulit nutriendum.Mirabitur meritò quis rem insuetam accidisse,ut mater, quam ad filiorum amorem natura compellit, ex se natum perditum iret:nouerca,quæ natura odisse priuignos solet,ignorans saluaret infantem. Iuno deinceps duos dracones ad perdendum misit puerū: quos ille utraque manu faucibus apprehensos strangulauit. Vnde illū Argiui,quoniam Iunonis opera gloriam esset adeptus,cum antea Alcęus uocaretur,Herculem dixere. Reliquis imponuntur à parentibus nomina:huic soli uirtus nomen dedit. Interim Amphitryon è Tiryntho pulsus, Thebas concessit.Hercules antea educatus optimè,certaminū quoq; exercitio deditus,& corporis robore excelluit, & animi uirtute. Adhuc ephebus primùm ad liberandas seruitute Thebas operam impendit, tanq; patriæ gratias redditurus. Erant subditi Thebani Erigino Minyarum regi, superbè ab eis annis singulis certū tributū exigenti Sed minimè ueritus imperantium uires,rē aggressus est memoria dignā. Omnes qui ad exigenda tributa missi erant, malè mulctatos ex urbe expulit.Erigino eius rei authorem dari sibi postulante,Creon Thebanorum rex illius potentia territus,paratus est seditionis tradere authorē. At Hercules cōparatam adolescentium manum ad libertatem patrię cohortatus,arma ex deorum templis,progenitorum spolia dijs affixa,ad belli usum deprompsit. Nulla enim priuatim in urbe erant arma,sed singulis,regis edicto, ne descisserent,adempta. Audiens postmodū Hercules Eriginum cum exercitu appropinqua re urbi,obuiam cum militibus egressus, in quodam angusto aditu, ubi paucis pugnandi locus erat,regem adortus,prælio uictum occidit,omni illius exercitu deleto:extēplóque urbem Orchomeniorū captam,Minyarum prius incensa regia,euertit. Ad quarum rerum famam per uniuersam Græciam dispersam stupentibus omnibus. Creon rex admiratus adolescentis uirtutem, filiam illi Megaram nuptui despondit: urbisq; ueluti filio curam permisit. Eurystheus habens Argis regnum,nota Herculis fama,eum ad perficienda certamina accersit. Renuentē iussit Iupiter Eurystheo obtēperare. At is Delphos adiens, consulto super his deo,responsum tulit à dijs, iniunctum esse ut Euryslhei iussu duodecim certamina perficeret: quibus transactis immortalitate potiretur. Ea ex re haud parū est cōmotus animo Hercules. Nam & sua indignum uirtute uidebatur, humiliori seruire: & Ioui patri non obtemperare,tum inutile,tū impossibile ducebat.Hanc anxietate perplexo animo,Iuno rabiē iniecit.Itaq; in insaniam amentiamq; uersus, Iolaum occidere uoluit. Quo fugiente, filios qui prope Megaram habitabant,sagittis uelut hostes appetijt.Paulatim abscedente dementia,præteritum recognoscens facinus,doluit ex tanta calamitate. Cumq; singuli unà eius malo mœrerent,diu quieuit domi,fugiens hominum cosortia & consolationes. Tandē tempore dolorem mitigante, paratus ad subeunda pericula,ad Euryslheum uenit. A quo primū imperatus est,Nemæi leonis interficiendi labor.Hic præter modū ingens,& qui neq; ferro,neq; ære,neque lapide uulnerari posset.manibus necessario erat occidendus. Versabatur is maximè inter Mycenas ac Nemęam syluā,circa montē quē à casu Tritonem dixerunt.Huius in radicib. aderat spelunca,ad quā diuertebat belua.Hercules cū ad locū accessisset, fugientē in spelunca insecutus ferā, altero aditus ore obturato,manibus leonē cōprehensum suffocauit. Detractā pellē corpori tegumentū ad futura pericula circūdedit. Secundū ei certamē additū fuit, interitus hydræ lerneæ: ex cuius corpore centū prodibāt serpētū capite ceruices:quarū singulis

Eriginus Minyarum rex.

Hercules furens.

Nemæus leo.

Lerna.

ſingulis cæſis, duæ renaſcebantur: ob eamq; rem minimè uinci uidebatur poſſe, cum pars amputata ualidior redderetur. Hanc difficultatem arte ſuperans, Iolaum monuit ut eueſtigio inciſam ceruicem face lignea, ne efflueret ſanguis inuèreret. Hoc pacto ſuperata belua, ſagittas ſuas eius ſanguine tinxit, quo illarum uulnus mortiferum redderetur. Tertius extitit labor datus, ut aprũ Erymanthium Arcadiæ uaſtantem agros, uiuum afferret. Quod mandatũ admodum difficile uiſum eſt. Oportebat enim cum eo pugnantẽ adeó uiribus ualidum animoq; prouidũ eſſe, ut in beſtię congreſſu caueret, ne elapſa manibus, dentium diſcrimen ſubiret: néue ui perimeret arctius conſtrictã. Hoc arduum factu cenſebat: ſed ea prouidentia certauit, ut beſtiam uiuã ſuper humeros ad Euryſtheum afferret. Qua conſpecta, timore ductus rex, in ære ſe uaſe abſcondit. His actis Hercules Cẽtauros ob hanc cauſam expugnauit. Pholus erat Cẽtaurus, à quo propinquus mõs dictus eſt. Hic hoſpitem Herculem cum domi ſuſcepiſſet, defoſſum antea uini dolium extulit. Hoc tradunt cuidam Centauro olim à Baccho datum, imperatumq; ut tunc uinum proferret, cum adeſſet Hercules. Quarta poſtmodum progenie Pholum uerborum Bacchi memorem, uini dolium aiunt ob Herculis honorem reſeraſſe. Verùm eius odor, tum uetuſtate uini, tum uirtute ingens ad propinquos Centauros delatus, ebrios reddidit. Vnà igitur domum Pholi magno ingreſſi tumultu, ad rapinam uerſi ſunt Pholus timens, cum ſe abſcondiſſet, ſolus Hercules illis obſtitit. Pugna erat cũ his, qui ex matre dij erant: quibus equorũ uelocitas, robur biformis corporis, hominũ prudentia ineſſet. Centauri pars tedis ab radice auulſis, pars magnis ſaxis, quidam accenſis facibus, alij ſecuribus ingentib. certabant. Hercules intrepidus pro dignitate ab ſe geſtorũ, pugnã ſubijt. Iuuit in hoc eos bello mater Nebula, maximũ imbrem infundens, qui haud nocuit quadrupedibus: hominibus uerò ſolum lubricum fecit. Hoc auxilio fultis Centauris, Hercules tamen ſuperior, multis eorum peremptis, reliquos in fugam uertit. Ex occiſis clariſsimi erant Daphnis, Argeus, Amphion, Hippotion, Orios, Iſoples, Melanchetes, Thereus, Derpos, Phrixus. Qui uerò aufugerũt, meritam deinceps pœnam dedere. Omados, qui in Arcadia Alcinoi Euryſthei ſorori uim attulerat, peremptus eſt. Qua in re Herculis uirtutẽ admirati omnes ſunt, qui & illũ ut hoſtem priuatim oderat, & iniuriam ſit mulieris ultus. Verùm cum Pholus Centauros qui in pugna ceciderant, ut cognatos ſepeliret, cõtigit ut ſagitta à quodam auulſa ſeipſum feriret: quo uulnere cum curari nequiret, obijt. Hunc Hercules magnificè ſepelijt ſub monte: quæ res ei glorioſior omni columna cecidit. Ab ipſo enim mons abſq; alio epigrammate Pholos cognominatur. Nam montis cognomen qui Pholos dicitur, non epigramma aliquod, ſepulti nomen repræſentat. Eodem modo & Chironem arte medicæ prædítum, inuitus ſagitta occidit. Deinceps mandatũ Herculi eſt, ut aureis cornibus ceruam uelocitate eximiam, captam adduceret. hoc certamen abſoluit ingenio, quod non inutilius habetur corporis uiribus. Hanc retibus quidam captã aiunt, alij indagine abſq; labore deprehenſam eſſe dormientem. Nonnulli continua feſſam perſecutione, captam eſſe uolunt. Quod certamen non ui aut periculo eſt ſed ingenio conſummatum. Cum mandatum præterea Herculi eſſet, ut aues ex Stymphalide palude pelleret, arte ac prudentia facilè iniunctũ laborem perfecit, expulſis auibus, quæ innumera multitudine etiam finitimarũ regionum fructus uaſtabant. Vi ſuperari non poterant, propter ingentem numerum: ingenio opus erat. Tabulam ergo æneam parauit, quę repercuſſa ingenti ſonitu uolucres timore ad fugam compulit longinquã. Qua ex re paludem ab auiũ moleſtia exemit. Poſt hæc in Herculis contemptum præcepit Euryſtheus, ut cortẽ Augiæ nemine iuuante purgaret. Hæc per multos annos contractis ſordibus ſimoq; repleta erat. At ille ad effugiendã contumeliam humeris cortem mundare horruit, ſed Pigniõe flumine ſuperinducto, curſu eius cortẽ purgauit abſq;

Aper Erymanthius.

Centauri.

Ceruam capit Hercules.

Stymphalides aues.

Augiæ cors.

uit absq; ignominia, una die opere perfecto. Miranda profectò Herculis prudentia: qui quod per ignominiam superbiæ imperatũ erat, in laudem uertens, nil indignũ egit immortalitate. Suscepit deinde onus tauri ex Creta, quẽ Pasiphaẽ amabat, deducẽdi. Itaq; in insulã nauigauit, & Minois regis auxilio taurũ in Peloponnesum longũ profectò maris iter, deduxit. His actis Olympicũ instituit certamen, locũ optimũ existimans ad tantos hominũ conuentus, cãpos iuxta Alpheũ flumen sitos. Ibi hæc certamina Ioui patri dedicauit coronatus: quoniã & ipse quoq; bene de hominũ genere absq; præmio esset meritus. Ea uerò certamina quanq; inuicẽ diuersa, absq; pugna euicit, nullo propter singularẽ eius uirtutẽ secũ cõgredi ausо. Nam pugiles aut pãcratiastes superare eos qui in stadio certant, difficile est. Arduũ item est, illos qui leuibus certaminib. excellant, cũ ijs qui in grauioribus uersati sunt contendere. Meritò igitur omniũ hoc ab Hercule institutũ certamẽ habetur præstantissimũ, quod ab optimo uiro principium sumpsit. Non uidentur autem dona omittenda, à dijs Herculi ob uirtutem tributa. Nam cum ex belli laboribus ad requiem se ac hominũ cœtus, diesq; festos contulisset, deus quisq; suis eum munerib. ornauit: Pallas peplũ clauam ac thoracem Vulcanus dedit, uterq; insigne suæ artis opus. Nam altera rem ad usum pacis uoluptatemq; concessit, alter ad belli pericula euitanda. Neptunus insuper equos donauit. Mercurius ensem, Apollo arcũ: quo & uti docuit. Ceres ad expiandam Centaurũm cædem quædam parua mysteria celebrare monstrauit. Rem præcipuam circa huius dei genus licet aduertere. Iupiter primã mortalẽ fœminã Niobem Phoronei cognouit, ultimã Semelẽ: qua sextamdecimam à Niobe scriptores genitam tradunt. à cuius primũ maioribus gignere homines cœpit, in eaq; ipsa desijt. Post hanc nullius appetijt concubitum mortalis, neminem sperãs huic similem fore, nolensq; meliorib. immiscere deteriora. Postea circa insulam Pallenem Gigantib bello cœlestes lacessentibus, Hercules pro dijs pugnans, multis ex hostib. interfectis, maximam gloriam adeptus est. Iupiter eos qui sibi adstiterant, deos tantum Olympios appellauit: ut hoc cognominis honore bonus à malo internoscereẽ. Eodem quoque cognomine solum Bacchum Herculemq; ex mortalibus fœminis ortos dignatus est: non solum quia ab se nati erant, sed propter parem uirtutis æmulationẽ: cũ uterq; multis mortales beneficijs afficisset. Iupiter Prometheum, qui hominib. ignem dederat, uinculis alligauit, aquila propè posita, quæ illius iecur depascereẽ. Hanc Hercules illius miseratus pœnam, qui ob beneficium hominib. impensum plectebatur, sagitta peremit: Iouisq; iram mitigans, bene factorum socium exemit à cruciatu. Labor deinceps est ei iniunctus, Diomedis Thracis equos adducẽdi. Erant equorũ præsepia ob equorũ feritatẽ ærea: ferreis catenis equi uiribus præualidis uinciebantur. Cibis alebant non his quos terra fert, sed hospitum eò diuertentium carnib. Hos cupiens Hercules abducere, primò Diomedẽ cepit, deditq; suo exẽplo equis comedendũ. Mansuetiores deinde factos, ad sẽq; adductos Eurystheus Iunoni sacrauit. Quorũ genus usq; ad Macedonem Alexandrũ permansit. Cum Iasone postmodũ ad uellus aureum rapiendũ nauigauit in Colchos: sed de Argonautis posteà dicẽt. Acceptis insuper ab Eurystheo in mandatis Hercules, ut cingulũ Hippolytæ Amazonis afferret, aduersus eam cũ exercitu profectus, ad Euxinũ pontum nauigauit. Ac per ostia Thermodõtis fluuij ingressus, prope Themiscyrã, ubi Amazonũ regia erat, castra posuit. Primò cingulum ab eis postulat: sed ubi renuentes intellexit, armis agẽdum censuit. Amazonib exercitu Herculis oppositis, quæ nobilissimæ bello erant, Herculem solũ ácri certamine appetiuere. Et primùm Aëlla, quæ ex uelocitate id nomen traxerat, cum uelociorem se reperisset, pugnans occubuit. Secunda Philippis, eueſtigiò in primo cõgressu unico uulnere cecidit. Post hanc Parthoe: quã septies ex puocatione hostẽ superasse aiebãt, inita pugna est interẽpta. Quartã deinceps Eribiam, quæ bellicis rebus

Taurus Creatensis.

Diomedis Thracis equi.

Digitized by Google

expertam fortitudinem prę se ferens, aliarum auxilium renuebat, opinione deceptam, cum fortiorem ostendisset, Hercules interfecit. Dehinc Celeno, Eurybia, Phœbe, Artemis uenatrix ab eo peremptæ. Post has Deianirā, Asteriam, Marpem, Termessam, Adippem deuicit: quæ cum uirginitatem seruare iurasset, iusiurandum seruauit, uitam nequaquam saluare potuit. Menalippe, quæ Amazonibus præerat, pręcipua excellens fortitudine, imperium abiecit. Hercules clamoribus sublatis, multitudinem in fugam uersam insecutus, Amazonum gentem deleuit. Ex captiuis Antiopem Theseo largitus est, Menalippæ sublato baltheo salutem dedit.

Geryonis boues.

Decimus deinceps labor ab Eurystheo Herculi iniunctus, ut Geryonis boues, qui in Iberia loca uersus Oceanū sita pascebantur, ad se deduceret Hercules sciens hunc laborē magni difficilisq; esse certaminis, exercitū præparauit huic aptū expeditioni. Vulgata erat per orbē fama, Chrysaurū (hoc enim è diuitijs nomen traxerat) qui uniuersæ Iberiæ imperaret, tres habere propugnatores filios, tū robore corporis, tū armis egregios: exercitū pręterea cuique fortissimorū militū esse. Quarū rerum gratia motus Eurystheus, existimans eam fore difficilē expugnationē, hoc Herculi certamen indixit. At ille priorū ab se gestorū memor, fidenter id periculū adiens, exercitū in Creta coēgit: existimans inde facilē se copias traducturū. Optimè enim insula sita est, ex qua in uniuersū orbē exercitus educi possit. Verū antea Cretenses Herculi cumulatissimos honores impenderant: quibus ductus, in horū gratiam omnē à feris beluis insulā ita purgauit, ut nullū agrestius animal in ea deinceps, neque ursus, neque lupus, neque serpens, neque aliud quid simile sit repertū. Hęc ideo merita in insulā contulit, quòd Iupiter ibi natus altusque fuisset. Ex ea igitur in Libiā nauigans, Antęū primò corporis robore ac palęstra pręclarū (multos enim exercitationis certamine congressos occiderat) ad pugnā prouocatū peremit. Tū in Libya feris beluis plena, nonnullas quas subegit oras ita domesticas reddidit, ut agrorū cultura, plantis fructiferis, uitibus, oleis, fertiles redderentur. Ita Libyā antea ob feras multiplices infestā ac desertā, adeò habitabilē cultamq; prębuit ut nulli alteri regioni cederet felicitate. Eodē pacto scelestis nefarijsque hominibus, superbia insuper elatis principibus morte sublatis, urbes reddidit felices. Tradunt Herculē ideo feras bestias hominesque impios odisse, atque oppugnasse, quòd serpentes se adhuc infantē interficere uoluissent: quodque uir factus imperium subierit superbiamque iniusti domini, ea certamina imperantis. Post Antæi mortē in Aegyptū transijt, & Busiridē occidit regē, hospitū cæde ad se accedentium grassantē. Cum transisset loca arida Libyę, inuento ubere solo, urbem condidit à multitudine portarum quæ in ea erant, centum portarum appellatam. Eius urbis status usque ad posteriora permansit tempora: quibus Carthaginenses maximis copijs ab se expugnatam cepere. Peragrata maiori Libyæ parte Hercules ad Oceanum qui est ad Gades, peruenit: ibiq; ab utraque continentis parte columnis positis, in Iberiam cum exercitu transijt, Chrysauri'que filios tribus magnis exercitibus fidentes, singulari prouocatione sustulit. Capta Iberia, greges boum secum adducens, itérque per Iberiam faciens, cum quidam eius gentis rex, uir iustus præ cęteris ac probus, eum magno honore excepisset, partē boum regi dono dedit. Quos ille Herculi dicans, singulis annis ex his pulcherrimum illi taurum sacrificauit. Hos sacros in Iberia boues usque ad nostra tempora constat perseuerasse. Postquam columnarum Herculis meminimus, uidetur de his amplius paulò dicendum.

Columnæ Herculis.

Montes ab utroque latere continentis mari Oceano imminent in quibus statuit colūnas. Cupiens autē sempiternū sui nominis monumentū esse, aiunt utrunq; montē congesta humo adeò ampliasse, ut Oceani maris aditū antea inter utrunq; cōtinentē latū, arctiorē longioremq; redderet, quò magna cete in nostrū pelagus adire neqrēt, utq; ad posteros ꝓpetua eius opis gloria manaret

Tradunt

Tradunt alij coniunctis prius montibus ab eo effoſsis, peruium Oceanum ad noſtrum mare factum. Verùm hæc cum cuique liceat arbitrio ſuo credere, exiſtimationi hominum relinquenda ſunt. Sed tamen antea huic ſimile opus in Græcia effecerat. Nam à locis quæ Tempe appellantur, ut latè ſtagnabat in cãpis aqua, ducta foſſa aquam deduxit, Theſſaliæ circa Peneum fluuium campos fertiles prębens. In Bœotia ſecus egit. Nam alueo Minei fluminis effoſſo, omnem regionem ſtagnantẽ inutilemq; reddidit. Sed Theſſaliæ opera in Grę corũ gratiam acta ſunt. Aduerſus uerò Bœotios in pœnã mitigandã urbẽ incolentium, ultionemq;, quos illi in ſeruitutẽ redegerant, Thebanorum, Iberorũ regno optimis eius regionis uiris tradito, cum exercitu in Celticam Galliam profectus eſt: omniq́ue peragrata prouincia, infandũ interficiendorum hoſpitum mortem ſuſtulit. Cum ingens ex omnibus gentibus eum exercitus ſequeretur, urbẽ condidit amplam, quam appellauit Alexiam, plurimis ex propinquis incolis ſponte in urbem confluentibus: qui cum reliquam multitudinem ſuperarent, eueſtigio urbs ad barbaros mores defluxit. Hanc urbẽ Celtæ etiã nunc in honore habent, tanquam omnis Celticæ metropolim. Permanſit hæc urbs ab eius conditore hucuſque libera, ac ſui iuris: poſtmodũ à Caio Cæſare, qui propter res geſtas deus dictus eſt, ui capta, Romanorũ imperio cum alijs Celtis ceſſit. Ab his Hercules in Italiam tendens, itérque per Alpes faciens, ita difficilẽ aditu aſperámque uiam ſtrauit, ut poſtea exercitibus cũ iumentis impedimentiſq́ue facile iter eſſet Barbaros montanos, infeſtos tranſeuntibus, latrocinijſq́ue aſſuetos, occiſis eorum ducibus deleuit, poſteris reddita itineris ſecuritate. Tranſiectis Alpibus, & ea quæ nunc Gallia uocatur, per Lyguſticos tranſijt, regionem aſperam ac omnino duram, multóque etiam incolarũ labore ac ſtudio paucos ferentem fructus: qua ex re robuſti homines ſunt uali diq́ue corpore. cibi enim paucitate, colendorumq́ue agrorũ labore agiles ac leues exiſtunt, & in bello uiri præcipuè fortes. Hi cum ultra cæteros continuo agrorũ exercitio fatigentur, & fœminas quoque ruſtico operi aſſuefecerunt. Operis tũ uirorũ tum mulierũ inuicẽ precio conductis, mirabile noſtris unius fœminæ factum contigit, quæ prægnans cum uiris opus mercede faciens, ingentibus partus doloribus abſceſsit inter uirgulta: ibiq́ue abſque eiulatu infantẽ editũ, folijsque inuolutũ cum abſconditũ dimiſiſſet: ad opus, nihil de partu locuta rediit. Sed re ad uagitũ infantis cognita: qui operibus prærat, nõ permiſit matrẽ à labore quieſcere, donec tandẽ infantis miſertus, prębita mercede mulierem dimiſit. Hercules Lyguribus ac Tyrrhenis relictis, ad Tiberim fluuium, ubi nunc Roma eſt, multis poſtea ſeculis à Romulo Martis filio condita, peruenit. Tenebant tunc Aborigines, quod nunc Palatium appellant, urbem penitus paruulam incolentes. Inter præſtantiſsimos Potitius ac Pinarius erant, qui Herculem ut hoſpitem magno honore donisq́ue ſuſcepere. Horũ uirorũ monumenta uſque ad hanc ætatem Romę permanent. Nam inter nobiliſsimos habetur Pinariorum tanquam uetuſtiſsimum genus. Potitiorũ in Palatio cochleæ deſcenſus eſt lapideæ, ab illo potitia dicta, propinqua domui quę tunc Potitij fuit. Hercules ad honorem ſibi à Palatinis impenſum, dixiſſe fertur, eos qui ſibi poſtquam ad deos translatus eſſet, decimam bonorum dicarent, uitam felicem uicturos. Quod & eueniſſe uſque ad hoc tempus conſtat. Multi enim Romanorum non ſolum mediocri cenſu, ſed & qui ditiſsimi ſunt habiti, decimas Herculi uouerunt: poſteaq́ue fortunatiores facti, bona ſua ad quatuor talentorum millia Herculi ſacrarunt. Lucullus Romanorum fermè ditiſsimus, æſtimatis bonis decimam Herculi partem dedit, epulas præbens continuè, ac profundens multa. Templum inſuper iuxta Tiberim egregium Herculi condidere Romani, in quo ex decimis ſacra deo offerunt. Deinde à Tiberi profectus per littus Italiæ ad Cumæum deuenit campum: in quo tradunt fuiſſe homines admodũ fortes, & ob eorũ ſcelera Gigantes appel

Ligures labo-riosiſsimi.

Herculis decimæ.

tes appellatos. Campus quoq; ipſe dictus Phlegræus, à colle qui olim plurimum ignis inſtar Aetnæ Siculi euomens, nunc Veſuuius uocatur, multa ſeruans ignis antiqui ueſtigia. Cognito Herculis aduentu, Gigantes inſtructis copijs omnes ei obuiam profecti ſunt: acriq; commiſſa pugna (pollebãt enim uiribus) ferunt dijs adiutoribus ſuperiorem Herculem, multis illorum interfectis, eam regionem omni feritate purgaſſe. Traditur Gigantes terra dici genitos, propter corporum ingentem molem. Hæc de Gigantibus qui in Phlegra deleti ſunt, à nonnullis quos Timęus rerum ſcriptor ſequitur, feruntur Ab his locis uerſus mare profectus, opus exegit iuxta lacum quem Auernum appellant, inter Miſenum ac Dicæarchios, prope calidas aquas Proſerpinæ ſacrum. Eius ambitus ſtadiorum eſt quinq;, profunditas incredibilis: ut cum ſit aqua clariſsima, cærulea uideatur. Ferunt in eo priſcis temporibus, quod poſtmodũ fieri deſijt, inferos euocari ſolitos. Effluente in mare ſtagno, ferunt Herculem exaggerata terra fluxum clauſiſſe, uiamq; deſuper iuxta mare factam, Herculeam poſtmodum eſſe uocitatam. Hinc digreſſus peruenit ad quandã in agro Poſidoniacorum petram: ubi fabulantur miraculum quoddam accidiſſe. Erat uenator in regione quæ dicitur Andragathia, ſolitus antea eorum quæ ceperat capita ac pedes Dianę dicata arboribus affigere. Cum aprum ingentem cepiſſet, contempta dea ait ſe caput ſolum dicaturum: arboriq; cuipiam ſuſpenſo, cum meridianum æſtum deuitans ſub arbore quieuiſſet, in ſomnũ incidit: tum ligaculo ſua ſponte diſſoluto, caput decidens hominẽ peremit. Non admirabuntur id factum fortaſſe homines, cum ſit memoria traditũ, hanc deam multos iam impios merita pœna mulctaſſe. At uerò Herculi ſecus ob pietatẽ contigit. Nam cum ad fines Rheginorũ ac Locrenſium peruenijſſet, deq; uia feſſus quieſceret, cicadarum ſtrepitu pertæſus deos oraſſe fertur, ut eas inde amouerent. Exaudita prece, non ſolum tunc, ſed poſtmodum cicadæ nunquã ſunt in his locis repertæ. Ad mare cum deinde deſcendiſſet, apprimè anguſtũ, utpote tredecim ſtadijs latum, ſicut Timæus aſſerit, boues quidem nando in Siciliam appulere, ipſe cornu bouis innixus mare traiecit. Cupiens autem circumire Siciliam, à Peloro ad Erycem cum peruenijſſet, perambulanti littus, ferunt Nymphas ei calidas aquas in requiem corporis paraſſe: quæ cum duplices eſſent, hæ Imertæ, Gepteæ alteræ à locis ſunt denominatæ. Appropinquantem ſuæ ditionis locis Herculem, ad paleſtram prouocauit Eryx, Veneris ac Butæ eius oræ regis filius. Orta premij contentione, cum Eryx patriã, Hercules præmium certaminis boues offerret: indignatus primum Eryx dicitur, boues minoris æſtimationis ſuę regioni comparari: Herculẽ uerò reſpondiſſe, boues ſibi pluris eſſe: quibus ſi priuaretur, immortalitatem eſſet amiſſurus. His acquieſcens Eryx, in eo certamine uictus, patria ſpoliatus eſt. Eam poſtmodum incolis liberam ea conditione dedit, ut fructibus illius frueretur, quoad aliquis ex ſuis poſteris ad ea loca tranſiret. Quod & ita contigit. Multis enim poſtea ſeculis Doriæus Lacedęmonius ad Siciliam nauigans, ea regione recepta, Heracleam urbem condidit. Quæ cum breui creuiſſet opibus, Carthaginenſes tum inuidia, tum timore, nequando uiribus aucta, Pœnorum imperium deleret, magnis copijs à ſe obſeſſam, captámque euertere. Sed de his ſuo loco ſcribetur latius. Circundata Sicilia, cum ad loca ubi nunc ſunt Syracuſæ, peruenijſſet, auditis quę de Proſerpinę raptu feruntur, deabus illis ſacrificauit: & in Cyane, preſtanti forma illis taurum dedicauit. Accolas inſuper quotannis ſacra Proſerpinę facere, ac in Cyane dies feſtos agere, ſacriſque dea cõlere docuit. Deinceps per mediterranea iter cum bobus faciens, Sicanos ei inſtructo exercitu obuios commiſſo acri certamine deuicit, multis ex hoſtium numero cęſis: in queis dicuntur quidam preclari duces, qui uſque ad hoc tempus heroum honores aſſecuti ſunt, occubuiſſe: ſcilicet, Leucaſpis, Pedicrates, Buphonus, Glychatas, Buteus, & Crytides.

Gigantes ab Hercule uicti.

Lacus Auernus.

Herculis cum Eryce certamen.

Poſt hęc

Post hæc per Leontinum agrum pergens, pulchritudinem eius regionis admiratus, apud eos à quibus honore exceptus est, æterna sui reliquit monumenta Agrenęi uelut Olympios deos festis diebus sacrisque Herculem coluere: & licet antea id prohibuisset, tunc tamen primum suadente deo, tanquam immortalitatis præsagium id fieri passus est. Cum haud procul urbe iter saxosum esset, boues saxis tanquam cerę uestigia impresserunt. Quod simile & ipsi Herculi cum accidisset, existimans decimo iam consummato labore, aliquid sibi immortalitatis deberi, impensa sibi annua ab incolis sacra libens accepit. Vt igitur gratiam bene de se meritis referret, lacum ante urbem effodit quatuor ambitu stadiorum: quem suo nomine uocari iussit. Idem & loco ubi boum uestigia impressa sunt, nomen indidit, templo Geryòni constructo, quod adhuc honorant incolę. Iolao quoque nepoti templum ædificauit: ostenditq; quomodo honores ei ac sacra annua fierent, usque ad hoc tempus seruata. Omnes enim eam incolentes urbẽ, ab ipsorum ortu Iolao sacras nutriunt comas, quoad amplissimis uictimis eum sibi deum propitium reddant. Tanta uerò eius templi maiestas habetur, reuerentiáque, ut qui à suetis deficiant sacris pueri, muti euadant, & mortuis similes. Idem si uouerint solita sacrificia, suscepto uoto statim fiunt à morbo liberi. Eius regionis incolę portam qua hęc celebritas sacráque prodibant, Heracleam uocitarunt. Palęstrę insuper equorumque certamina quotannis, ad quę publicè omnes serui liberique conueniunt, instituere. Docuere & seruos priuatim deum colentes choreas ducere, epulásque simul ac sacra celebrare deo. Hinc Hercules cum bobus in Italiam profectus, cum iuxtà littus progrederetur, Lacrinum furem boues furantem peremit. Crotonem uerò cum inuitus occidisset, sepulchro ei constructo sepeliuit egregiè, incolis prędicens, futurum tempus quo ibi urbs insignis ex mortui nomine conderetur. Ipse pedibus Adriaticum sinum circumuectus, in Epirum primò transijt, deinde in Peloponnesum.

Decimo labore perfecto, ab Eurystheo præceptum est, ut ab inferis Cerberum ad superos educeret. Ad hoc opus sumpto consilio Athenas uenit, initiatusque est Eleusinæ mysterijs, quibus præerat Musęus Orphei filius. Quoniam uerò in Orphei nomen incidimus, haud ab re erit paucis de eo scribere. Orpheus Thrax genere, filius Oeagri, doctrina melodiáque ac poësi excessit omnes quorum extat memoria. Etenim poema mirandum edidit: & suauitate cantus præ cæteris clarus, adeò fama excreuit, ut melodia feras & arbores ad se audiendum allicere diceretur. Doctrinæ deditus, cum theologiæ operam impendisset, in Aegyptũ transijt: plurimarumq; ibi rerum scientia perceptа, Græcorum doctissimus tum in deorum ceremonijs, tum in theologia, tum in poematibus cantuq; est habitus. Nauigauit insuper cum Argonautis: obq; uxoris amorem ad inferos descendens, à Proserpina suauitate cantus alecta impetrauit, ut defunctam uxorem ab inferis excitaret. Quod & antea fecerat Bacchus: quem dicunt matrem Semelem ab inferis quoq; eductam, immortalitateq; donatam, Thesonem denominasse. Nunc ad Herculem reuertamur: qui, ut ferunt fabulæ, inferos cum adisset, à Proserpina ueluti frater receptus, Thesea exuinculis cum Pirithoo solutum, fauente sorore superis restituit. Cerberum insuper uinctum præter opinionem abstrahens, ad hominum conspectum deduxit. Vltimo ei labore indicto, mala Hesperidum aurea afferendi, in Libyam transcendit. Verùm de his pomis non idẽ scriptores sentiunt. Asserunt quidã, in Libya in Hesperidum ortis mala aurea à terribili dracone asseruari. Alij pecudũ greges exquisita pulchritudine Hesperides habuisse: quæ ob decorem à poetis aureæ dictæ sint, quemadmodum & Venerem ob egregiam formam auream appellant. Nonnulli eas pecudes colore auro simili fuisse uolunt: eoq; hoc appellatas nomine. Draconem uerò, extitisse pastorũ curã: qui ui corporis fortitudineq; prestãtes, custoditis gregib. latrocinia, phiberẽt.

De Orpheo.

Hercules ad inferos descẽsus

Hesperidum mala.

Sed hoc

Sed hoc pro arbitrio accipiant legẽtes. Horũ cuſtode interfecto, Hercules aurea poma ad Euryſtheum cũ adduxiſſet, pro tot exactis laboribus expectabat, ſicut Apollinis prædixerat oraculũ, immortalium uitã. Non omittenda uerò nobis uidentur, quæ de Atlante & Heſperidum genere in fabulis feruntur. Fuiſſe in Heſperia fratres duos fama celebres, Heſperũ atq; Atlantẽ. Hos habuiſſe oues decoras fere colore aureo ac rubicundo: à quo eas poẽtę aurea mala dixere. Ex Heſpero ortam filiam dicunt nomine Heſperis, quę fratri nupſit & ab ea regionem Heſperiam nominatam. Ex hac Atlas ſeptem genuit filias: quæ à patre Atlantides, à matre Heſperides dictæ ſunt. Hæ cum forma ac prudntia excellerent, Buſiris Aegyptiorum rex cupiditate captus uirginum, piratas ad eas oras miſit, uẽ ad ſe raptas uirgines apportarent. Quo tempore & Hercules ſecundum laborem conſumans, Anteum in Libya hoſpites palæſtra ſuperantem occidit: Buſiridem uerò in Aegypto mactatos aduenas Ioui ſacrificantẽ, merito affecit ſupplicio. Deinde per Nilum in Aethiopiam profectus, Emathionem Aethiopum regem prælio uictum occidit. Poſtremò iterum ad certa mina conuerſus, prædones qui puellis in horto quodam dum luderent raptis, inq; nauibus poſitis ſubitò aufugerant, inſecutus, in littore quodã deprehenſos interemit, uirgines Atlanti reſtituit patri. Quo beneficio motus Atlas, nõ ſolũ dignis facto muneribus donauit Herculem, ſed aſtrologiam inſuper docuit. In qua cum operã curamq; impendiſſet præcipuam, ob ſphæram aſtrorũ ab ſe inuentam, orbem ſuis ferre humeris exiſtimatus eſt. Hercules quoq; cũ ſphærã ad Græcos tranſtuliſſet, magna eſt gloria potitus, exiſtimantibus eum omnibus Atlantico orbi ſucceſsiſſe. His occupato Hercule, quæ ſuperfuerant Amazones aiunt circa Thermodonta fluuiũ undiq; conueniſſe ad bellũ Græcis inferendum. Nam Græcorum, à quibus Hercules profectus bello ipſas ſuperaſſet, & maximè Athenienſium iniurias ob earum reginam Antiopen (aliĳ Hippolytam tradunt (à Theſeo captam, ulciſci cupiebant. Itaq; Scytharum auxilio fretæ, adiutæq; uiribus, magno cum exercitu per Cimmericum nauigantes Boſphorum in Thraciam, inde per Europam in agrũ Athenienſem tranſeuntes, caſtra in his locis qui poſtea Amazoniĳ appellati ſunt, poſuere. Theſeus earũ tranſitu cognito, ciuium coactis copĳs, aduerſus hoſtes unà cum Antiope Amazone, ex qua filium ſuſceperat Hyppolitũ, proficiſcitur. Cõmiſſo certamine, Athenienſium duce Theſeo uictoria fuit: Amazonũ pars interfecta eſt, pars Athenienſiũ agro pulſa. Antiope quoq; pro uiro acriter pugnans occubuit. Quæ ex prælio ſuperfuerũt Amazones, deſperata patria in Scythiã diuertêre. Sed quoniã de his ſatis antea ſcripſimus, ad Herculis redeamus geſta. Peractis ab eo laboribus, reſponſoq; à dĳs accepto, cõferre plurimũ ad conſequendam immortalitatem, coloniam ad Sardos ab eo mitti, filiosq; ex Theſpiadibus ſuſceptos coloniæ præfici duces: Iolaum nepotem cum filĳs (adoleſcentiores enim erant) deſtinauit. Neceſſe uidetur nobis, quò magis huius coloniæ origo conſtet, horũ filiorũ genus referre. Theſpius fuit uir nobilis Athenienſis, Erichthei filius: qui imperans ei quæ ab ſe denominata eſt regioni, ex multis fœminis filias genuit quinquaginta. Hercules puer adhuc, ſed robore præſtans corporis, cupiens ex eis prolẽ ſuſcipere: uocato ad ſacrificiũ patre, cũ opiparè illi epulas paraſſet, accerſitis filiabus, ſingulatim cognouit omnes: ex quibus geniti 50. mares omnes eiuſdẽ fermè ætatis, cõmuni nomine Theſpiadę dicti ſunt. Hos decreuit in coloniã mittere iuxta oraculi reſponſũ, præfecto claſsis Iolao exercitu tradito: cui & Theſpiadum coloniæ deducẽdę curã Hercules permiſit. Ex quinquaginta liberis duo Thebis mãſere, quorũ progenies etiam nunc dicitur in honore eſſe ſeptẽ Theſpĳs, quos Demuchos appellant: quorũ poſteri ad hæc uſq; tẽpora ciuitatis habentur principes. Reliquis pueris multisq; præterea uoluntarĳs ad ædificandam coloniam aſſumptis, Iolaus in Sardiniam nauigans, priorẽ inſulæ partẽ, campeſtrem ſcilicet tenuit, Iolaæem

Atlas.

Anteus. Buſiris. Emathion.

Amazonum in Atticam expeditio.

Theſpius.

Theſpiadarũ colonia.

ab eo

ab eo hodie quoq; dictam. Eam regionem cultiorem, arboribusq; fructiferis uberē cū effeciſſet, bellicoſam etiam reddidit. Adeò enim hęc inſula fructuum copioſa celebrata eſt, ut Carthaginenſes poſtmodum multa certamina pericu laq; pro ea ſubierint potiunda. Sed de his ſuo loco dicetur. Iolaus colonia con dita, cum è Sicilia Dædalum accerſiſſet, eam pluribus præclaris operibus, quę nunc uſq; permanēt, atq; ab artifice appellantur Dædalia, exornauit. Gymna ſia inſuper magna erexit ac ſumptuoſa. Iudicia quoq;, ac cætera quibus urbs diuturnior eſſet ac felicior, inſtituit: populos à ſuo nomine, Theſpiadibus qui eum ut patrem colebant, hunc honorē concedentibus, Iolaos appellauit. Nā propter illius in ſe ut parentis officia adeò eum dilexere, ut ipſum genitoris co gnomine uocarint. Quo accidit, ut qui poſtmodū ſacra ei deo facerēt, Iolaum appellarent patrem, quemadmodū Perſæ Cyrum. Reuerſus deinceps in Græ ciam Iolaus, inq; Siciliam appulſus, aliquandiu permanſit in inſula. Quo tem pore multi qui cum eo acceſſerant, capti locorum amœnitate, Sicanisq; permi xti, in inſula remanſere, ſummo ab incolis honore accepti. Iolao, cū gloria præ clarus eſſet, multaq; diuerſis in locis ſui reliquiſſet beneficij monumenta, & tē pla & deorum honores multæ urbes tribuere. Verùm in ea colonia mirabile quid dictu accidit. Reſponſum enim à deo datum eſt, eam coloniam perpetua in libertate fore: quod noſtra aduſq; tempora uerum conſtat fuiſſe. Nam eius urbis populus: increbreſcentibus in ea temporis diuturnitate, qui colonos nu mero ſuperabant, barbaris, ipſe quoq; barbarus effectus, ſe ad montana aſpe raq; contulit loca: ubi habitaculis terreſtribus humo eſtoſſa, lacte ac carne ar mentorum, quorum plurima apud eos erat copia, uitam ducentes, procul à bellorum diſcrimine aberant. Itaque & Carthaginenſes poſtea & Romani fru ſtra eos armis ſæpius appetiuere. Verùm ad Herculis acta proxima ſuperiori bus reuertatur oratio. Cum is omnia abſoluiſſet certamina, Megaram uxo rem Iolao, propter parentis erga liberos ſuos officia, conceſsit: exiſtimans amplius ex ea liberos ſuſcipere, calamitoſum fore. Ad prolem uerò procre andam, alteram minimè ſuſpectam quærens, Iolem Eurythi filiam in Oecha lia dominantis petijt: qui Megaræ repulſam ueritus, ſuper eo matrimonio ſe conſulturum reſpondit. Hercules fruſtratus ſponſa, iniuriaq; motus, Eury thi abegit equos. Iphiclus Eurythi factum, ut erat, ſuſpicans, cum ad equos inueſtigandos in Tirynthum ueniſſet, iuſſus eſt ab Hercule turrim quandam altam aſcendere, ſpeculatum ſicubi fortè equi paſcerentur. Sed cum nullos aſpiceret, dicens falſò culpatum ſe furti, Hercules de turri præcipitem Iphi clum dedit. Ob huius mortem Hercules in morbum cum incidiſſet, in Pylum ad Neleum profectus eſt, hortans ut ſe mundaret à cæde. Hic cum filios con ſiluiſſet, omnes præter Neſtorem iuniorem, minimè purgandum eſſe cenſue runt. Tum Hercules ad Deiphobum Hippolyti filium adiens, ut purgare tur ſuaſit. Sed cum nequaquam ſanari poſſet, déque morbi cura Apollinem conſuleret, reſponſum eſt, facilem eius ualetudinis curam fore, ſi iuſto uen deretur precio: pecuniáque exinde redacta, Iphicli liberis daretur. Coactus igitur oraculi reſponſo parêre, cum quibuſdam amicis in Aſiam nauigans, ſponte ſua à quodam ex amicis uenundatus, ſeruus Omphalæ uirginis factus eſt, filiæ Iardanes, eorum reginæ, qui aliquando Mæonij, nunc Lydij dicun tur. Precium Iphicli filijs cum datum eſſet, priſtina ualetudine recuperata, Omphalæ ſeruiens, omnes eius regionis latrones ſuſtulit. Cecropas, qui di cebantur, prædones regioni infeſtos partim peremit, partim Omphalæ uinc ctos tradidit. Syleum, raptos à ſe uiatores ad opus uinearum cogentem, li gone percuſſum cecîdit Itonas latrocinantes Omphalæ regionem cōpeſcens urbem eorum receptaculum expugnatam, captámque diruit Cognita Hercu lis uirtute, & quis eſſet, Omphalæ & liberū fecit, & ex eo genuit filium Lamo nem. Suſceperat uerò & antea ſeruus ex ſerua Cleolaū. Poſt hęc cū in Pelopō neſum

Iphiclus?

Omphalæ ſer uus Hercules.

Digitized by Google

nesum transcendisset, ad Troiam cum exercitu contra Laomedontem regem profectus est. Hic cum Iasone prius militauerat ad uellus aureum, promissisq; ob marinum monstrũ à se occisum equis frustratus est. Quibus de rebus paulo pòst inter Argonautas dicemus. Iason cum bello occupatus, postmodũ opportunitate capta Troianis arma intulit: cum nauibus, ut aiunt quidam, magnis decem & octo, ut Homerus tradit, sex, filium Tlepolemum introducens dicentem, Herculem patrem equorum Laomedontis gratia cum sex nauibus paucisq; uiris Ilij cepisse ciuitatẽ, & uiris patriam orbasse: ueniens ad Troiam Hercules cum copijs militum præcessit ad urbem, Oileo Amphiarai filio præfecto classis relicto. Laomedon, improuiso hostium incursu præuẽtus, copias pro temporis angustijs comparatas, ad oppugnandas naues duxit, sperans, si illas incendisset, finem se bello positurum. His occurrens Oileus, commisso prælio occubuit: reliqui ad naues refugientes, classem procul à terra abegerũt. Laomedon reuersus, inito prope urbem cum Herculis exercitu prælio, & ipse & multi prẽterea pugnantes cecidere. Hercules ui capta urbe, multos iure belli interfecit. Priamo (solus enim filiorum patri consuluerat, equos Herculi pollicitos tradendos) quoniam iustus uideretur, regnum Ilienſium permisit. Telamonem coronauit ob egregia uirtutis merita, tradita ei Hesione Laomedontis nata. Hic enim ui primus urbem intrarat, cum Hercules firmissimam muri arcis partẽ aggrederetur. Deinde reuersus in Peloponnesum, militauit ob negatum præmium aduersus Augeam. Commissa cum Elienſibus pugna, reinfecta ad Olenum rediit. Huius filia Hippolita cum Anaxio nupsisset, cœnans cum cæteris in nuptijs Hercules, Eurytionem centaurum conspecta eius cuiuim inferebat iniuria, interemit. Redeuntem in Tirynthum Herculem, Eurystheus ueluti sibi insidiantem accusans, ex Tirintho unà cum Alcmena Ephideaq; ac Iolao abire iussit. Coactus recedere, cum his ad Arcadiæ Pheneum diuertit. Inde motus cum audisset pompam ex Elide Neptuno ad Isthmum mitti, cuius Eurythus Augeæ dux erat, Eurythũ iuxta Cleonem, ubi nunc est Herculis templum, necauit. Deinceps bello aduersus Elidem moto, occisoq; Augea rege, atq; urbe ui capta, Phileo Augeæ filio regnum tradidit. Fuerat hic antea à patre pulsus, quoniam arbiter in eum & Herculem factus, præmium Herculi dandum censuisset. Hippocoonta postmodum ex Sparta pepulit, Tyndari fratrem. Eonium uerò Lycimini, Herculis amicũ, Hippocoontis filij uiginti numero interfecerunt. Qua re incensus Hercules, cum exercitu illos adortus, acri commissa pugna, uictoria potitus est: plurimisq; eorum occisis, Spartæ ui captæ Tyndarum Castoris ac Pollucis patrem regem præfecit, statuens ut ad eius posteros regnum spectaret. Ex Herculis exercitu pauci admodum cecidere, in queis strenui fuerunt uiri Iphitus, Typheus, eiusq; decẽ & septem numero filij. Tres enim tantum ex uiginti superfuerunt. Ex hostibus uerò & ipse Hippocoon & decem filij occubuerunt, magnusq; præterea Spartiatarum numerus. Ab hac expeditione in Arcadiam regressus, ad Aleum regem diuertit. Ibi cum filiam Augen ab se clàm cognitam, grauidam reliquisset, ad Stymphalon transijt. Aleus tumore uentris filiæ cognito, quæsiuit, quis eam corrupisset. Ab Hercule, ut erat, uim (inquit illa) inferẽte. Fidem dictis abnuens pater, cuidam nauclero amico in mari mergendam dedit. Illa in nauim deducta, cum esset iuxta Pathenium montem, urgentibus partus doloribus in proximã syluam tanquam ad rem necessariam descendit. ibi cum peperisset, infante inter uirgulta abscondito, ad nauiculam rediit. Cumq; ad Endaplium Arcadiæ portum peruenisset, salutem est præter spem consecuta. Nauicularius enim illam mergere iuxta patris præceptum noluit, sed dono dedit quibusdam ex Caria in Asiam profecturis: qui Augen secum uehentes, regi Mysiæ Teuthranti tradidere. Infantem in Parhenio à matre relictũ, pastores quidam Corythi regis cum reperissent à cerua exhibito ubere nutriri, infantem ad regem detulerunt:

Herculis ad Troiam expeditio.

Telephi natiuitas.

quem

quem Corythus ut filium educans, Telepho, eo quòd fuerit à cerua nutritus, nomẽ dedit. Hic uir factus, matrem inuestigans uenit in Delphos: responsoq; accepto ut in Mysiam nauigaret ad Teuthrantem regem, inuenta matre, cognitoq; cuius esset filius, magno in honore habitus est. Teuthras liberis masculis orbatus, Argiopen natam Telepho despondit, instituitq; successorem regni. Hercules cum in Phenco quinquennio fuisset, filiorum Licymnij, Iphiclíq; fratris interitum ægrè ferens, sponte ex Arcadia ac Peloponneso abijt. Cum frequentes eum Arcades sequerentur, in Calydonem secessit. Non proles ei legitima, non uxor erat. Despondit ergo Deianiram Oenei filiam, Meleagro (de quo haud ab re erit paucis scribere) iam defuncto. Oeneus in magna frumenti copia, quum cæteris dijs, sola Diana neglecta, sacrificasset, irata dea Calydonium aprum ingenti magnitudine celebrem, ad uastandam latè regionem propinquã immisit. Ad hunc delendum Meleager ætate uiribusq; integer, multis assumptis secum socijs, aprum iaculatus, occisæ bestiæ premiũ (id erat animantis pellis) omnium consensu tulit. Cum in uenatione Atalanta Schœnei affuisset filia, eius amore captus, pellem ueluti laudem occisæ feræ ei concessit. Quod factum qui unà uenati fuerant Thestij filij ægrè ferentes, aduenam eis fœminã præferri, improbato Meleagri facto, Atalantę per insidias, cum in Arcadiam rediret, pellem abstulere. Meleager tum amore motus, tum incensus ignominia, Atalantæ auxilium ferens, primùm raptores, ut uirtutis ab se datum mulieri præmium restituerent, hortatus est: eius uerbis contemptis omnes (ij erant Althęæ fratres) necauit. Illa suorum cæde mœsta, Meleagrum execrata est, ab dijs immortalibus, qui eius uotum exaudierunt, filio mortem imprecata. Fabulantur quidã, in Meleagri ortu Parcas noctu in somnis Althęæ dixisse, tunc uitæ Meleagri filij finem fore, cum id lignum (is torris extinctus erat) combureretur. Orto puero, existimans in eius ligni custodia filij salutem contineri, diligenter custoditum seruauit. Postmodum fratrum morte iritatam, torre combusto, ferunt causam interitus filij extitisse. Cuius facti postea pœnitens, laqueo uitam finiuit. Dum hæc agerentur, Hippotus in Oleno iratus filiæ Peribiæ se ex Marte grauidam asserenti, ad Oeneum in Aetoliam misit, iubens ut eam quam primum perimeret. At ille cum recens uxor filiusq; decessisset, contempto patris mandato, illam uxorem cepit. Ex qua filius ortus est Tydeus. Sed de his hactenus. Hercules in Calydoniorum gratiam fluuium Acheloum in alium cursum diuertens, plurimos agros ex aquæ irrigatione fertiles præstitit. Cuius rei & poetæ quidam meminere, scribentes cum Archeloo Herculem sub tauri specie certasse: qui cum in congressu tauri alterum cornu fregisset, Aetolis illud, quod Amaltheæ cornu uocant, dono dedit, fructuum omnium, uuarum, malorum, aliorumq; eiusmodi pomorum copia repletum. Fingunt poetæ, Acheloi cornu, fossam à fluuio ductam: pomis uerò & malis punicis ac racemis monstrari regionis fertilitatem, quam fluuij humor præstet, & agros reddat feraciores. Amaltheæ cornu durum esse aiunt: qua ex re operis eius labor notatur. Hercules auxilium Calydonijs ferens, Thesprotis illato bello, & Ephiram urbem ui cepit, & Phileum Thesprotorum regem interfecit. filiam uerò eius, ex qua genitus est ei Tlepolemus, captiuam cognouit triennio post Deianiram uxorem sumptam. In cœna uino concalefactus, Eurynomum puerum Architelij filium ministrantem, paruoq; errore lapsum, pugno ictum occidit inuitus. Qua ex re dolore perculsus, Calydonia cum uxore Deianira Hiloq; puero ex ea orto recessit. Cum itinere ad Euenum peruenisset flumen, Nessum centaurum reperit, precio uiatores flumen transuehentem. Hunc traductam Deianiram uiolare conantem, muliere uiri opem implorante, Hercules sagitta transfixit: Nessus uero interea coiens, & ex uulnere moriendo, pollicitus est ei se amoris medicamentum quo nullam præter se mulierem Hercules aliam appeteret. Iussit itaq; semine

Meleager.

Atalantum.

Amaltheæcornu.

Nessus.

quod ex eo exciderat,cũ oleo & sanguine ex sagitta defluente immixto, Herculis tunicam ungere. Quo dato consilio cum expirasset, illa clàm Hercule quod mandatum erat assumpsit. Hercules transito fluuio cum Ceyco Trachiniæ regi obuiasset,apud eum diuertit,Arcadum militum præsidio fultus. Deinde cum Philantus Dryopum rex templum Apollinis Delphicum diceretur uiolasse,unà cum Melitensibus, armis aduersus eum sumptis, & regem peremit Dryopum, & incolis patria expulsis, eorum agros Melitensibus dedit. Eiliam regis captiuam secum ducens compressit, exq; ea filium suscepit Antilochum.Procrearat etiam ex Deianira post Hilum filios duos,Gleneam, & Diopitem.Pulsi Dryopes quidam diuertentes ad Euboeam, urbem condidere Carystον. Alij in Cyprum nauigantes, unà cum Cyprijs mansere.reliqui Eurysthei Herculis hostis præsidio freti,treis urbes in Peloponneso condidere, Asinen, Hermionem, Sionem. Orto deinde inter Dorienses, qui Estiæotes appellantur(ijs Egineus imperabat) Lapithasq; circa Olympum habitantes (quibus rex erat Coronus Phoronei filius) bello, cum præualerent copijs Lapithæ, Dorienses ad Herculem confugêre. Is in belli societatem accitus, pollicita tertia Doridis regionis parte, ac regno permisso, bellum unà cum Dorijensibus aduersus Lapithas mouit: milites Arcades, qui apud eum semper erant,secum ducens.Horum præsidio usus,superatis prælio Lapithis,Coronum regem peremit: reliquos, multis occisis è regione pro qua bellum suscitatum erat,coegit excedere. His actis, Egineum tertiæ præfecit parti sibi concessæ,mandans ut eam suis posteris seruaret,in Trachinam transiens, Cyonum Martis ab eo prouocatus peremit.Deinceps ab Icono profectus,per loca maritima ad Ormenium regem cum peruenisset, eius filiam Astidamiam sibi dari connubio petijt.Quam rem cum abnuisset,sciens illi Deianiram uxorem esse,bellum Hercules regi intulit:captaq; urbe,ac rege interfecto, Astydamiam captam stuprauit:genuitq; ex ea filium Ctesippum.His gestis,in Aetoliam contra Eurythi liberos,quoniam Iole uxor ei antea negata fuerat,exercitum duxit. Cumq; Arcades ei opitularentur, urbe capta Eurythi filios occidit,Toxeum, Melionem, ac Pytium: Iolem captiuam secum ducens. Ex Euboea in montem profectus est nomine Cineum: ibiq; sacra facturus, Lycam domesticum quendam ad uxorem Deianiram in Trachinam misit, ut ei uestem qua in sacris uti consueuerat, afferret. Hæc, cum à Lyca de amore Ioles percepisset, cupiens se omnibus in amore præferri, tunicam iuxta centauri consilium tinxit. Hanc à Lyca rei inscio delatam Hercules indutus, medicamenti ui paulatim inualescente,torqueri maximo dolore cepit.Virus enim sagittæ ueneno uipereo infusæ corpus conficiens,dolores ciebat immensos.Ita que Lycam uestis latorem primum occidit: tum dimisso exercitu in Trachinam uenit.morboq; magis in dies ingraueſcente,in Delphos Licinium ad Iolaum misit. Apollinem morbi remedia scitatum. Deianira calamitate Herculis stupefacta,cum causam tanti mali sciret à se profectam,laqueo excesit è uita. Responsum Apollinis iubebat ferri cum apparatu bellico Herculem in Oetam,ibiq; prope eum ingentem strui pyram:de reliquis,inquit Ioui curam fore.Qui cum Iolao erant,iussa Apollinis exequentes,quod futurum erat suspicabantur.Hercules desperata salute,in pyram cum ascendisset, rogabat accedentes ut ignem subijcerent. Quod cum nullus auderet, solus Philoctetes in gratiam sagittarum quas ei Hercules reliquit, pyram succendit: subitoque fulminibus circumdantibus pyra exusta est. Accedente Iolao ut ossa colligeret,cum nullum penitus repertum esset, credentes Herculem secundum oraculi responsa ad deos translatum, ei ut heroi sacra quædam fecerunt. Inde ad Trachinam reuersi, Menetius postmodum Actoris filius, Herculis amicus,

Lapithæ.

Herculis exitus.

eus, tauro, capro, arieteq; ueluti heroi immolatis, instituit ut singulis annis Herculi in Opunte sacra facerent, utq; pro heroe coleretur. Cum idem Thebæi facerent, Athenienses Græcorum primi ut deum sacrificijs Herculem coluerunt: suæq; pietatis erga illum deum exemplum reliquis præbentes, uniuersam primùm Græciam, deinde cæteras omnes gentes ad eius cultum conuertêre. Adijciendum est superioribus, Iouem persuasisse Iunoni, ut Herculem se fingeret genuisse, matrisq; erga eum deinceps beneuolentiam ostenderet. Partum eiusmodi fuisse tradunt. Iuno cum in lectum ascendisset, sumptum iuxta corpus Herculem per uestes inferius in terram demisit, uerum partum imitata: sicut & nunc usque in filiorum adoptatione obseruant barbari. Iunonis opera post hunc partum, ferunt Heben Herculi nupsisse, de qua & poeta post obitum scribit: Ipse cum dijs immortalibus in delitijs uersatur, habens Heben pulchros habentem pedes. Herculem uerò dicunt nequaquam inter duodecim deos, prout Iupiter prædixerat, receptum. Fieri enim non poterat, nisi uno ex duodecim prius pulso, ut alter reciperetur. Iniquum enim fore, honorem uni tribui cum alterius dei ignominia. Scriptis quæ de Hercule dici possunt, nunc Argonautas, cum quibus militauit Hercules, referamus.

DE ARGONAVTIS, MEDEA ET *filiabus Pelei.* Cap. IIII.

IAsonem tradunt Aesonis filium extitisse, nepotem Peliæ Thessalorum regis. Qui cum esset robustus corpore, animiq; præter cæteros suæ ætatis elati: aliquid agere optans memoria dignum, ex superiorum exemplo, maximeq; Perſei, aliorumq; multorum, quos propter externas expeditiones, gestaq; præclara immortalem gloriam assecutos intelligebat, exarsit animo ad illorum opera imitanda. Itaque communicato cum rege consilio, Pelias eius desiderio assensit, non ut adolescentis gloriam augeret, sed sperans illum citius in belli expeditione periturum. Se enim filijs masculis natura priuatum esse uidebat. Fratrem timebat, nequando filij ope sibi regnoq; insidiaretur. Hanc suspicionem occultam tenens, pollicitus est se belli auxilia laturum, si expeditionem pararet in Colchos, ad uulgatum uellus aureum rapiendum. Habitabatur tunc Pontus à barbaris ac efferis nationibus, infensisq; hospitibus, cum omnes aduenas eò nauigantes interficerent. At Iason laudis appetens, cum certamen difficile, non tamen penitus impossibile propositũ uideret, sed quo maius esset, eo ampliori se gloria uictorem fore, necessaria ad id bellum parauit. Primùm iuxta Pelium nauem ædificauit magnitudine atque apparatu longè maiori, quàm quę ad eam diem fieri consueuerant. Erat enim antea paruarum nauicularum usus. Ad huius uerò eximiam magnitudinem stupentibus omnibus, diffusa per Græciam eius rei fama, multos egregios adolescentes ultrò ad certamen, & eius belli communionem allexit. Iason in aquam deductam nauem, quum necessarijs ad nauigandum rebus fulsisset, optimos eorum qui secum ire appetebant, elegit, numero quatuor & quinquaginta. Ex his clarissimi erant, Castor & Pollux, Hercules, Telamon, Orpheus, Atalanta Schœnei: præterea Thespij filij, & ipse nauigij author Iason. Nauis Argo dicta est, ut quidam asserunt scriptores, ab Argo eius architecto: qui etiam inter nauigandum eius resarciendæ curam ceperat. ut alij, ab eius præcipua uelocitate, quoniam antiqui uelox argon appellabant. Hi omnes ducem sibi præfecerunt Herculem, ueluti omnium iudicio, fortitudine & uirtute præstantissimum. Deinde ex Aphete nauigantes, Atho ac Samothracia prætergressis, tempestate acti ad Sigeum Troiæ appulêre. Cum in terram descendissent, uirginem iuxta littus uictam ob hanc ut ferunt causam repererunt. Ne- *Argo nauis.*

ptunum tradunt, propter operam ad ædificanda Pergama ab eo (ut fabulę tradunt) impensam iratum Laomedonti regi, è mari cete in terram misisse, à quo maritima incolentes loca, coloniq; absumebantur. Peste præterea, quæ terræ fructus corrumperet, propinquos agros afflixit. Omnibus ea calamitate territis, cum tantis malis salus quæreretur, Laomedontem dicunt ad Apollinem destinasse, quæsitum rebus aduersis remedia. Responsum est ab oraculo, Neptuni iram causam malorum esse: quæ mitigaretur, si puerum Troiani sorte ductum ceto traderent uorandum. Itaque singulis in sortem coniectis, cum in Hesionem sors regis filiam cecidisset, coactus est Laomedon natam in littore uinctam beluæ futurum cibum exponere. Interim Argonautis in littus degressis Hercules uisa puella, cum rei causam cognosset, uincula dissoluit: inq; urbem profectus, regi obtulit se id monstrum interfecturum. Laomedon accepta oblatione, equos illi inuictos dono se daturum cum spopondisset, cete ab Hercule perijt, Hesionæ oblata conditione, Herculem ne liberatorem sequi, an in patria remanere mallet. cum Hercule abire elegit, non tam uitæ beneficio, quàm timore, ne iterum prodeunte cete, ad idem supplicium destinaretur. Hercules & donis quibus honorificè cumulatus fuerat, ac equis, Hesioneq;, penes Laomedontem quoad reuerteretur ex Colcho, relictis, cum Argonautis ad destinatum certamen profectus est. Magna interim tempestate coorta, cæteris salutem desperantibus, solum Orphea tradunt religionis peritum, uota pro salute Samothracibus fecisse: extemploq; tempestate sedata, cum duo astra super Pollucis & Castoris capita cecidissent, omnes eo miraculo stupentes credidisse, deorum prouidentia se à periculis exemptos. quo facto contigit, ut quos postmodum maris agitaret tempestas, Samothracibus uota pro salute facerent: astraq; apparentia ad Castorem Pollucemq; referrent. Inde sedato mari, in Thraciam ad regnum Phinei transgressi, duos adolescentes offendunt: qui uerberibus cæsi, ut uiui in terram effoderentur, pœnam expectabant. Filij hi erant Phinei Cleopatræq;, quam ex Orithyia Erichthei ac Borea natam ferunt: uerùm odio ac falsis nouercæ calumnijs iniquè à parente ad eas damnabantur pœnas. Duxerat uxorem Phineus Idea, Dardani, Scytharum regis filiam: cuius amore captus, uoluntati eius assentiebatur. Huic nouercæ, in gratiam matris, priuigni ira moti uim intulerunt. Argonautis ad rem nouã stupentibus, aiunt adolescentes inter tormenta ab eis ueluti dijs auxilium imploraſſe: & simul causam dixisse paternæ iniquitatis: orantes, ut se ab iniqua eriperent sorte. His Phineus cum occurrisset, uetuit ne quid contra suum decretum uoluntatemq; agerent. nullum enim patrem, ait, de filijs sponte supplicium sumere, nisi amorem in liberos paternum magnitudo scelerum superaret. Interim qui cum Hercule in naui erant Boreades Cleopatræ fratres, tradunt propter cognationem primos è naui auxilium adolescentibus tulisse: eisq; à uinculis liberatis, obsistentes tantum occidisse barbaros. Phineus ad pugnam cum uenisset, barbaris auxilia ferentibus. Herculem ferunt acriter præ cæteris pugnantem, & ipso Phineo & pluribus alijs obtruncatis, captaq; regia, & liberalisse Cleopatram, & filijs paternum regnum restituisse: quibus de nouerca supplicium sumpturis, suasit Hercules, ut ad patrem in Scythiam mitterent: rogarentq;, ut ipse ob filiæ in se iniurias, puniendæ eius author esset. Quo facto, Scytha natam morte multauit: Cleopatræ filij apud Thracas suæ modestiæ gloriam tulere. Non ignoro, quosdam priscarum rerum scriptores tradere, filios à patre Phineo excæcatos, & Phineum quoque à Borea priuatum uisu: Herculem præterea ad hydram in Asiam ascendentem, in eis locis ab Argonautis relictum. Dissentiunt sanè in historia priscis rebus recensendis: ut haud mirandum sit, si in nonnullis rebus antiquis non cum omnibus poëtis & scriptoribus consentimus. Cæterum Phineidas tradunt regno Cleopatræ matri permisso, è Thracia cum Argonautis in Pontum

Hesione.

Digitized by Google

tum profectos: ipsos autem nauem ad Tauricam applicuisse, ignota incolentium feritate. mos enim erat eius regionis barbaris, aduenas nauibus aduectos Dianæ sacrificare. Apud quos aiunt Iphigeniam postmodum huius deæ sacerdotem, captos homines ad eius aram mactare solitam. Præsens postulat historia, ut causæ huius aduenas sacrificandi ritus referantur à nobis, præsertim cum ad Argonautarum transitum hic maximè locus spectet. Solem ferunt duos procreasse pueros, Aetam ac Persen. Aetas in Colcho regnauit, in Taurica Perses: crudeles ambo, efferique. Ex Perse Hecate orta est, superans audacia immanitateque patrem, ut quæ cruciatu hominum læta, eos proferis appetere sagittis consuerit. Sed ad uenena mortifera conficienda summum studium operamque impendens, prima aconitum inuenit, uim naturamque cuiusque ueneni in cibis, quos aduenis dabat, experta. His rebus admodum edocta, primùm ueneno patrem sustulit: deinde regno assumpto, templum statuit Dianæ, cui præternauigantes hospites sacrificabat, existimans ea crudelitate suum nomen clarius futurum. Post hæc nupsit Aetæ, genuitque liberos tres, Circen, Medeam, & Aegialeum. Circe ad omnis generis uenenorum curam uersa, multarum herbarum radicumque uarias uires mirabilesque reperit. Et quāuis à matre Hecate in plurimis instructa esset, tamen multis à se de nouo inuentis, omnibus in ea re præstitit. Hæc Sarmatarum regi, quos quidam Scythas dicunt, cum nupsisset, primùm ueneno uirum abstulit: deinde regno capto, multa ui crudelitateque subditos uexauit. Quibus rebus regno expulsam, quidam scriptores ad Oceani quandam desertam insulam cum mulieribus, quæ eam secutæ erant, confugisse: quidam ad Italiam uenisse tradunt, inque eo promontorio, quod nunc quoque ab illa Circæum uocatur, resedisse. Medeam quoque tum à matre, tum à sorore singula ueneficia edo *Medea.*
ctam, diuersis moribus uixisse ferunt. Nam & hospites eripiebat à uitæ discrimine, & sæpe apud patrem precibus & gratia pro damnatorum salute intercedebat, quandoque ipsamet ex custodia captos dimittens. Aetam ferunt tum sua natura, tum uxoris suasu, crudelem necandorum hospitum consuetudinem seruasse: Medeam uerò cum magis in dies esset parentum aduersa crudelitati, ab Aeta ob filiæ timorem in liberam custodiam destinatam. Illa ad Solis templum (id in littore situm erat) confugit, quo tempore Argonautæ à Taurica in Pontum noctu delati, ad templum peruenere. Ibi Medeam iuxta littus ambulantem cum inuenissent, ab ea de hospitum cæde edocti, uirginis humanitatem collaudarunt. Deinde aduentus sui causa Medeæ palàm facta, illa imminens à patre periculum, crudelitatemque in hospites ut cauerent, admonuit. Communicato consilio Medea se adiutricem ad perficiendum certamen propositum pollicita est. Iason iureiurando data fide, uxorem sibi illam quoad uita superstes esset futuram spopondit. Tum noctu Argonautæ relictis templo custodibus, cum Medea ad uellus aureum profecti sunt. De quo ut apertius scribatur, præsens historia, ne quid ex his omittatur quæ ad ipsius cognitionem spectant, requirit. Phrixum Athamantis aiunt nouercæ insidias declinantem, unà cum sorore Helle è Græcia fugisse. Transfretanti- *De uellere aureo.*
bus illis, iuxta quoddam deorum oraculum, ex Europa in Asiam super aureo ariete, uirginem in mare delapsam dedisse Hellesponto nomen: Phrixum in Pontum proficiscentem, delatum in Colchida. qui cum secundum oraculum arietem sacrificasset, pellem in templo Martis suspendit. Postmodum Aeta in Ponto regnante, responsum datum est, illum tunc mortem obiturum, cum externi nauigio delati aureum uellus sustulissent. Hac ex causa, tum uerò innata crudelitate ostentauit se hospites sacrificare: ut diuulgata tanti sceleris fama, externi omnes eum accessum abhorrerent. Templum quoque muro circum dedit, custodesque frequentes apposuit ex Taurica accitos: de quibus à Græcis mirandæ fabulæ finguntur. Decantatum enim est, tauros ignem spirantes

circa templum esse: à dracone insuper custodiri uellus. Verùm taurorum nomen à custodum robore traductum est: à crudelitate uerò cædis hospitum, tauros ignem efflare confictum. Modo simili cum templi custos Draco appellaretur, traduxerunt poetæ ad mirandam stupendamq; eius animantis naturam. Similiter & de Phrixo quoq; fabulæ confictæ sunt. Quippe nauigasse eum ferunt quidam in naui, cuius in prora signum fuerit arietis: quod Helle molestè ferens, cum in sponda nauis incumberet, in mare decidit. Alij tradunt Gambrum Scytharum regem in Colchos, quo tempore, Phrixus cum pædagogo captus fuerit, aduectum: cum adolescentem dilexisset, dono illum ab Aeta accepisse: eumq; ut legitimum ab se filium educatum, regni reliquisse. Pædagogum (is Aries uocabatur) sacrificatum diis: eiusq; pellem à cadauere euulsam, de more templo fuisse affixam. Deinde responso tradito, se tunc moriturum, cum aduentantes hospites arietis pellem sustulissent: regem aiunt ad hibitis templo custodibus, eam quò diligentius seruaretur, deauasse. Sed hæc legentibus, suo arbitratu iudicare licet. Cæterum Medeam tradunt Argonautas ad templum deduxisse Martis, longè ab urbe Sybari Colchorum regia stadijs septuaginta. Accedentem ad fores templi Medeam, appellati Taurica lingua ab ea milites, apertis ianuis ut regis filiam introduxerunt. Argonautæ templum simul ingressi, eductis ensibus cum multos ex barbaris occidissent, alijs improuisa re territis, diffugientibusq;, erepta aurea pelle, euestigiò ad nauem reuersi sunt. Medea draconem pellis custodiæ incubantem, semperqûe (ut fabulæ ferunt) uigilem, ueneno peremit: deinde unà cum Iasone mare conscendit. Re ab his qui diffugerant, Aetæ nunciata, asserunt eum cum ijs qui in promptu erant militibus Græcos insecutum, multos iuxta littus comperisse: quibus cum primo impetu pugna commissa, Iphiclus Eurysthei, qui Herculi certamina imperauerat, frater, cecidit. Cæteri deinceps cum suis auxilio accurrissent, instaurato certamine rex est à Meleagro occisus. Superantibus Græcis, reliqui Colchorum in fugam uersi, magna ex parte interiere. Optimus tamen quisque uulneratus est, Iason, Laertes, Atlantidæ ac Thespiadæ. Quos diebus paucis Medea radicibus herbisq; curauit. Deinceps cum recuperata ualetudine nauigarent, iam medium Ponti cum mare tenentes, ingens tempestas magno cum periculo adorta est. Tum ab Orpheo, quemadmodum antea, uoto Samothracibus facto, quieuerunt uenti. apparuit quoque iuxta nauem maritimus Glaucus: qui duabus noctibus totidemq; diebus continuò nauem comitatus, & futura Herculi certamina, & immortalitatem prædixit: Tyndaridis uerò quòd Dioscuri uocarentur, deorumq; honores ab hominibus essent consecuturi. Denique cum omnes Argonautas nomine appellasset, dixissetq; uotis Orphei à diis se missum, qui eis futura prædiceret, consulere se illis ait, cum primum in patriam uenissent, uota diis persoluerent pro salute iam bis ab illis suscepta. Argonautæ cum ad ostium Ponti peruenissent, ad oram appulere, cui tunc imperabat Byzantus, à quo urbs Byzantium est appellata. Ibi erecta ara quum diis uota persoluissent, locum consecrarunt: quem etiam nunc nauigantes colunt. Deinde mare ingressi, per Propontidem Hellespontumq; ad Troiam delati sunt. Hic cum Hercules fratrem Iphiclum ac Telamonem ad urbem misisset, equos Hesionemq; iuxta promissa postulatum, tradunt Laomedontem oratores captos trusisse in carcerem: reliquos Argonautas per insidias occidere uoluisse. Cuius rei omnes, præter Priamum, filij adiutores se præbuere. Hic solus contradixit, asserens seruandam esse hospitibus promissorum fidem: atq; equos sororẽq; esse tradendos. A qua sententia cũ auersi essent, fert Priamus duos in carcerẽ ad Telamonẽ enses clàm detulisse: narrataq; patris uoluntate, extitisse eis causa salutis. Nã illi custodib. interfectis ad mare fugientes, expositio singulatim socijs Laomedontis consilio, unà cum eis regi qui cum militib.

ex

ex urbe ſe aduerſus prodierat, occurrerunt. Acri certamine commiſſo, cum Argonautæ uirtute ſuperiores eſſent, ferunt Herculem præ cæteris fortiter pugnantem & occidiſſe Laomedontem, & primo impetu urbe capta, in regis infidiarum conſcios animaduertiſſe: deinde Priamo, ut uiro iuſto amicoq; regno tradito, cum reliquis Argonautis diſceſsiſſe. Nonnulli ex antiquis tradunt poetis, ab Hercule, non cum Argonautis, ſed ſolo, cum nauibus ſex equorum gratia profecto, Troiam deletam. Quod & Homerus uidetur in ſuis carminibus ſentire, ſcribens, Herculem equorum Laomedontis gratia ſex propriis nauibus, & uiris paucis, urbem ab ſe expugnatam cepiſſe. Argonautas à Troia tradunt in Samothraciam delatos, redditis magnis diis uotis, iterum in templo poſuiſſe phialas, quæ hucuſque ſeruantur. Eorum reditu adhuc apud Theſſalos ignoto, diuulgatam aiunt eſſe famam, omnes qui cum Iaſone in Pontum nauigarant, occidione occiſos eſſe. Itaque Pelias tempus eſſe ratus cæteros, quorum erat, priuare regno, primò Iaſonis patrem ſanguinem tauri bibere compulit. Fratrem Promachum adhuc puerum occidit. Alcimede mater morti deſtinata, uirili animo rem auſa memoratu dignam, cum ad interiora regiæ confugiſſet, orans deos ut tantæ impietati merita præmia darent, enſe pectus transfixit. Hoc Pelias pacto omni Iaſonis progenie ſublata, citò ſuorum ſcelerum pœnas luit. Nam cum Iaſon in Theſſaliam ad Ormum haud longè ab Iolcho locum urbem ingredientibus occultum noctu appuliſſet, impiam ſuorum cognouit cædem. Argonautis ſuam operam ad tantum ſcelus ulciſcendum pollicentibus, omniaq; ſubire paratis diſcrimina, haud parua inter eos dubitatio incidit, ſubitáne ui in urbem irruendum eſſet, deq; improuiſo rex armis appetendus: an arceſſendi à ſuis milites, communiq; bello res eſſet agenda. haud enim poſsibile fore, à tribus & quinquaginta uiris ſuperari regem poſſe, cui plurimæ auxilia urbes ferrent. Cum hæc agitarentur, fertur Medea pollicita eſſe ſuis, ſe Peliam necaturam dolis, regiamq; ſe illis ſine periculo traditurum. His uerbis admirati omnes, cum modũ eius conſilij quærerent, reſpondiſſe Medeam dicunt, ſecum attuliſſe multa mirandæq; uirtutis uenena, tum à matre Hecate, tum à Circe ſorore, quibus nunquam antea ad hominum perniciem uti uoluiſſet, reperta. Nunc uerò eorum cauſa facilè ſe id ſcelus Peliæ, ſi uelint, ulturam. & ſimul quæ actura eſſet, ſingulatim cum prædixiſſet, à regia inſuper maritimæ ſpeculæ cuſtodibus ſignum perfectæ rei ſe daturam aſſeruit, fumum die, noctu ignem. Igitur parata cauа Dianæ imagine, uaria uenenorum genera in ea abſcondit. Deinde capillos ſuos quibuſdam medicamentis canos reddens, ita faciem corpusq; rugoſum effecit, ut aſpicientibus quædam ſenior anus uideretur. Sumpta deinde, quam ſtupendo quodam apud uulgus modo condiderat, Dianæ ſtatua, in urbem profecta, omnes ad ſuperſtitionem commouit. Cumq; lymphata iret, per uicos ad ſpectandum concurreret & multitudo, hortabatur ut piè deam ſuſciperẽt, colerentq;. Acceſsiſſe enim eam ab Hyperboreis, & regis & ciuitatis bono. Cum ſinguli deam ſacris uenerarentur, uniuerſus tanquam debachatus populus, Medeam in regiam deduxit. Hæc res & Peliæ ſuperſtitionem iniecit, & filiæ in eum ſtuporem Medeæ præſtigiis deductæ ſunt, ut perſuaderentur, præſentem deam felicitatem regiæ præbituram. Aſſerebat enim, Dianam à draconibus per aerem delatam, magnam orbis partem circumiſſe: ut autem perpetuò coleretur, elegiſſe omnium regum piiſsimum. Mandaſſe inſuper ſibi deam, ut ſenectam Peliæ quibuſdam pharmacis ablatam, in adoleſcentiam uerteret, multorumq; annorum uitam beatam diisq; acceptam præberet. Ad quę uerba cum rex ueluti miranda obſtupeſceret, iuſsit Medeam in ſeipſa, ut fides ei haberetur, quod dixerat, experiri. Illa petens, ut pura ab una ex filiabus afferretur aqua, cum ſe in thalamo incluſiſſet, unxiſſetq; corpus, herbarum uiribus in priorem ætatem reſtituta eſt: Quæ res & regem, & omnes

Medeæ dolus in Peliam.

omnes qui id aſpexerant, ad ſtuporem perduxit. Videbatur enim non niſi deorum quadam prouidentia ſenectutem in uirginis ætatem, eiuſq; pulcherrimæ, fuiſſe conuerſam. Feciſſe quoque aſſerunt eam quibuſdam incantationibus, ut draconum ſpecie dea per aërem ab Hyperboreis uecta, apud Peliam diuertere uideretur. Hæc cum præter naturam putarentur humanam, cumq; Pelias plurimi Medeam faceret, exiſtimaretq; illam uera loqui, aiunt omnibus ſingulatim filiabus mandaſſe, ut uoluntati imperioq; Medeæ parerent. Non enim decere regis corpus ſeruorum manibus tractari, ſed filiarum obſequio, deorum beneficio potiri. Diligenter igitur filias obſequi Medeæ imperauit, quicquid circa ſui corporis curam mandaret. Sequente nocte cum Pelias dormitum iſſet, aiunt dixiſſe Medeam, neceſſe eſſe, ut Peliæ corpus in uaſe æneo coqueretur. Quod cum acturæ eſſent uirgines, una experimento aliquo fidem uerbis ſuis fieri poſtulauit. Aries aderat multis annis domi nutritus: quem uirginibus pollicita eſt, ſi illum prius decoxiſſet, in agnum ſe poſtea reſtituturam. Cum uirgines annuiſſent, ferunt Medeam arietis decoxiſſe corpus in fruſtra diuiſum, ac medicamentis quibuſdam ex lebete agni ſpeciem eduxiſſe. Quo facto, fide Medeæ habita, reliquæ omnes patrem pulſando occiderunt. Sola Alceſtis ob inſignem pietatem à genitore abſtinuit. Tum Medeam dicunt, ne Peliæ corpus aut inciderent, aut coquerent, edixiſſe. Simulans uerò prius uotum lunæ eſſe faciendum, uirgines ſupra culmen regię cum lampadibus aſcendere ſecum iuſſit. Ibi Colchorum lingua longa ad terendum tempus oratione habita, ſignum dedit Argonautis, rei conficiendæ tempus adeſſe. Illi igne è ſpecula conſpecto, exiſtimantes regem defunctum, curſu urbem petentes, mœniaq; ingreſſi, ſtrictis enſibus ad regiam profecti ſunt, uigilibus qui obſtiterant interfectis. Virgines, quæ antea ad decoquendum patrem è tecto deſcenderant, Iaſone cæteriſq; Argonautis in regia præter ſpem conſpectis, ſua calamitate admodum afflictabantur. Neq; enim Medeæ facinus ulciſci poterant, neque erratum ſuum corrigere. Itaque cum ſibi mortem conſciſcere uellent, Iaſon earum miſertus, à propoſito reuocauit, ſolatus, non ſponte eas erraſſe, uel malitia, ſed errore deliquiſſe. Omnes deinde benignè conſanguineos allocutus, bono animo eſſe iuſſit. Populo ad concionẽ uocato, facti cauſam dixit, docuitq; cur iniuriam ultus fuiſſet, minore ſupplicio quàm ipſe paſſus fuiſſet. Deinde Acaſto Peliæ filio patrium regnum tradidit. filiarum quoque regis curam pro dignitate geſsit, & ad extremum aliquanto poſt tempore promiſſa præſtitit, omnesq; primarijs uiris nuptum dedit. Nam Alceſtim natu maximam nuptui poſtmodum dedit Admeto Pherẽti Theſſalo, Amphinomen Arobremoni Leontei fratri, Euadnen uerò Oeneo Cephali, tunc Phoceorum regis. His actis, cum Argonautis ad Iſthmum Peloponneſi appulſus, ſacra fecit Neptuno, cui nauem Argo dedicauit. Cum ingens eius fama eſſet apud Corinthiorum regem Creontem, ad eum diuertit, cumqûe eo uitæ reliquum tempus egit Corinthi. Cogitantibus Argonautis in patriam abire, Herculem ferunt hortatum eſſe ad res magnæ fortunæ obeundas: adegitq; ut iureiurando pollicerentur, alterum alteri ſi opus eſſet, auxilio fore. Elegiſſe autem clariſsimum Græciæ locum ad ſtatuenda certamina, concurſuſq; hominum celebrandos: idq; certamen maximo deorum Ioui Olympio conſecraſſe. Cum Argonautę omnes in fœdus communis præſidij iuraſſent, inſtituendorum cura Herculi demandata, illum elegiſſe aiunt ad hominum conuentus Elæorum regionem iuxta Alpheum flumen. Vnde iuxta eum loca maximo deorum ſacrata, Olympia ab eo appellantur. Cum equorum certamen palæſtramq; inſtituiſſet, modo certaminum ſtatuto, urbes propinquas ad deorum ſpectacula exciuit. Et gloria famaq; Herculis ex ſpectatione certaminum Olympicorum uulgata, Græcorum omnium qui clari eſſent, eò concurſus fuit. Plurimis quoque uarijs ex urbibus Herculis amicitiam

Olympicorũ ludorum inſtitutio.

tiam ſecutis, cum ſinguli eius uirtutem bellicamq; diſciplinam admirarentur, ideoq; ultro ſe comites periculorum obtuliſſent, per breui optimum exercitum confecit. Quo omni peragrato orbe, ob plurima in homines collata merita immortalitatem meruit. Poëtæ uerò fabulis aſſueti, miranda quædam canentes, Herculem ſolum abſque armis fabulantur decantata orbis monſtra perdomuiſſe. Sed de his antea ſcripſimus. Nunc ad Iaſonem reuertamur. Hunc Corinthij tradunt, cum annis decem cum Medea uixiſſet, genuiſſe ex ea filios natu maximos duos, Didymum Theſſalum, Alcimenum, his poſteriorem tertium Thiſandrum: quo tempore aiunt Medeam magno in honore non ſolum propter ſpeciem qua eminebat, ſed propter prudentiam, ceteras q; quibus ornata erat uirtutes, à uiro habitam eſſe: paulatim deinde ætate decorem formæ auferente, Iaſon Glaucæ Creontis filiæ amore captus, uirginem nuptui à patre petijt. Annuente Creonte, certumq; nuptiarū ſtatuente diem, Iaſon Medeæ nititur ſpontaneum diuortium perſuadere. Ait enim, cupere ſe illam uxorem ducere, non in eius contemptum, ſed ut filios ſuos in domum regiam ea cognatione introduceret. Aegrè uerba hæc ferente Medea, deosq; teſtes iuramenti præſtiti appellante, Iaſon ſuſcepti beneficij oblitus, Creontis filia uxore ſumpta, Medeam urbe expulit. Illa cum à receſſu diem unum à Creonte petiſſet, noctu regiam ingreſſa, certis medicamentis immutata facie, domum incendit radice quadam à Circe inuenta, ea uirtute, ut incenſus ignis nequiret extingui. Repentè conflagrante regia, Iaſonem exiluiſſe tradunt, Glaucam Creontemq; igne abſumptos. Quidam ſcriptores uolunt, Medeæ filios dona quædam ſponte attuliſſe uenenis illita: quæ cum illa corpori applicuiſſet, & incidiſſe in morbum, & patrem auxilium filiæ ferentem, cum corpori illius hæſiſſet, eueſtigiò expiraſſe. His haudquaquàm acquieſcens Medea, inq; Iaſonis ultionem intenta (adeò ira, amor, crudelitasq; in ea exarſerant) poſtquam illum flammas euaſiſſe cognouit, animum morti filiorum in patris calamitatem adiecit. Omnes, uno qui aufugit excepto, natos iugulauit: eorumq; corpora ſepeliuit in Iunonis templo: deinde fidiſſimis ſocijs fugæ aſſumptis, Medea nocte ex Corintho fugiens, Thebas ad Herculem uenit. Hic eorum quæ in Colcho promiſſa erant ſponſor factus, ſe ei auxilio futurum iuxta datam fidem promiſit. Iaſon filijs uxoreq; priuatus, cenſentibus omnibus eum iuſtè plecti, cum doloris uim ferre non poſſet, ſibi mortem conſciuit. Corinthij caſus atrocitate obſtupefacti, cum de ſepulchro puerorum dubitarent, ad Pythium, quid de adoleſcentum corporibus agendum eſſet, conſultum miſere. Mandatum à deo eſt, ſepeliri eos in Iunonis templo, atque Heroum honoribus coli. Quo facto, aiunt Theſſalum qui cædem matris effugerat, in Corinthum rediſſe. Deinde in Iolchum Iaſonis patriam reuerſum: ubi cum reperiſſet Peliæ filios recenter interiſſe, regnum generi ſuo debitum ſuſcipiens, ſubditos ex ſuo nomine Theſſalos appellauit. Nec uerò ambigo, de Theſſalorum nomine non idem ſentire omnes, ſed uarias ferri opiniones: de quibus poſtmodum ſuo loco diſſeremus. Medea cum Thebis Herculem in inſaniam uerſum, ab eoq; filios occiſos reperiſſet, medicamentis illum ab eo morbo liberauit. Deinde cum Euryſthei præceptis Herculi parendum eſſet, omni eius auxilij ſpe amiſſa, Athenas ad Aegeum Pandionis confugit. Ferunt quidam ab Aegeo cognitā, filium genuiſſe Medum, qui poſtmodū Mediæ imperarit. Alij ab Ippeto Creontis accuſatam, omninoq; abſolutam. Deinde cum Theſeus ex Trœzene Athenas tranſiſſet, de ueneficio accuſatā fuiſſe, ex Athenis migrare cōpulſam. Verùm pollicente Aegæo ſe eā tutò quò uellet miſſurum, Phœniciam elegit: quò & delata eſt. Inde ad ſuperiores Aſiæ partes tranſiens, cuidam clariſsimo hæſit regi: ex quo filiū peperit Medū. qui poſt patris obitū regno ſuccedēs, & rex fuit egregius, & populos ab ſe denominauit Medos:

Medea Creontis regiam incendit.

dos. Tragœdi postmodum miranda quædam de Medea, uariaq; ediderunt. Quidam in gratiam Atheniensium, Medeam aiunt susceptum ex Aegæo Medum in Colchos aduexisse incolumen. Cumq; eo tempore Aetes à fratre Perse ui regno pulsus esset, Medeæ opera, quæ Persem sustulit, Medum regno potitũ. Auctis deinde regni uiribus, Medum plurimis Asiæ locis quę supra Pontum est, peragratis, subiecisse eam quæ ab ipso Media sit appellata. Recensere autem quæ de Medea scripta sunt singula, & longum esset, & minimè necessarium. Verùm quæ de Argonautis superſunt, prioribus adijciamus. Non enim pauci tum ueteres tum posteriores scriptores, inter quos est & Timæus, tradunt Argonautas post raptum aureum uellus, quum nauibus ostia Ponti obsedissent, rem mirificam fuisse aggressos, & historia dignã. Nauigantes enim per flumen Tanaim ad eius fontes, iuxta quendam locum naui per terram ad alium fluuium tracta, in Oceanum uersus Arctum per eius decursum delatos ferunt. Postmodum terra à sinistris relicta, cum ad Gades peruenissent, nostrum mare ingressi, in patriam reuerterunt. Horum uestigia feruntur, quòd iuxta Oceanum habitantes, inter deos præcipuè Pollucem & Castorem colunt. Traditum enim esse illis à priscis usque temporibus, hos deos præsentes in Oceano nauigantibus adesse. Esse quoq; iuxta Oceanum loca, quæ uaria tum ab Argonautis, tum à Dioscuris nomina sumpsissent. Continens insuper quæ est intra Gades, expressa reditus illorum continet uestigia. Hi iuxta Tyrrhenũ nauigantes, ad insulam uenere, quam dicunt Aethaliam: ubi optimum eorum locorum portum, à naui, quod nomen ad hæc tempora permansit, Argoon appellarunt. Similiter iuxta Tyrrheniam portus octingentis procul à Roma stadijs, Telamon est cognominatus. Insuper iuxta Formias Italiæ Aeta dicta Caieta est. Postea in Syrtes uento acti, cum à Tritono Libyæ rege naturam eius pelagi percepissent, declinato periculo, tripodem ei æneum dono dedere, literis priscis insculptum: quem adhuc apud Hesperios seruari dicunt. Neq; uerò omittendum uidetur, quod quidam scriptores pro uero tradunt, Argonautas per Istrum nauigantes, atq; ad eius fontes delatos, postea ad sinum Adriaticum peruenisse. Hos tempus redarguit, existimantes Istrum multis ostijs in Pontum defluentem, eumq; qui in Adriam descendit, ab eisdem locis decursus initium sumere. Romanis cum his gentibus bellum, quæ Istrum incolunt, gerentibus, eius fontes quadraginta stadia à mari procul inuenti sunt. Verùm nominis fluuiorũ similitudo causam erroris scribentibus dedit.

DE HERCVLIS FILIIS ET *nepotibus.* *Cap.* IIII.

ARgonautarũ Herculisq; gestis à nobis descriptis, filij quoq; recensendi sunt. Hi post Herculis obitũ apud regem Ceicum in Trachina consedere. Cum Hilus alijq; fratres quidã iam uiri euasissent, ueritus Eurystheus ne cum omnes ad eam ætatem peruenissent, se imperio Mycænarum priuarent, cupiensq; omneis eos Græcia pelli, Ceico, nisi & Heraclidas & Licymnij filios, Iolaum insuper, ac omnes Arcades qui cum Hercule militassent, ejiceret, bellum indixit. At ipsi Eurystheo impares uiribus, decreuerunt sponte Trachinam relinquere. Adeuntes multas urbes, quæ præclaræ erant, rogitantesq; ut se in urbem reciperent, cæteris timore recusantibus, à solis Athenienſibus insita humanitate susceptí sunt, Trycorytho illis urbe, quæ Tetrapolis nominatur, ad habitandum concessa. Postea cum Herculis filij omnes ætate matura essent, prudentia adolescentibus, ut ab Hercule genitis, innata, Eurystheus eorũ incremento inuidens, magno exercitu aduersus illos profectus est. Heraclidæ Athenienſium præsidio fulti, Iolaum, Theseum,

Digitized by Google

Theſeũ Hilũq; duces belli conſtituerunt, & acie Euryſtheũ ſuperarunt. Multi in ea pugna Euryſtheũ ſecuti occubuerũt: ipſe curru fugiẽs, ab Hilo Herculis filio occiſus eſt. Filij quoq; Euryſthei in ea pugna omnes cecidere. Heraclidæ poſt Euryſtheum inſigni prælio deuictum, mutuo conſilio auxilioq; aduerſus Peloponneſum duce Iolao mouerunt bellum. Atreus poſt Euryſthei obitum capto Mycænarum regno, aſcitisq; Tegeatis, ac quibuſdam alijs belli ſocijs, Herculis filijs occurrit. Apud Iſthmum cum utriq; exercitus conueniſſent, Hilus hoſtem, quicunq; is eſſet, ad certamen ea conditione prouocauit, ut ſi ipſe uiciſſet, Euryſthei regnum filijs Herculis cederet. Si uerò occubuiſſet, Heraclidę in Peloponneſum intrà annos quinquaginta non uenirent. Deſcendit in certamen Echemus rex Tegeatarum, occiſoq; Hilo Heraclidæ ex fœdere ab expeditione deſtiterunt, Corinthumq; reuerſi ſunt. Paulo pòſt Licymnius cum filijs Herculis ac Tlepolemo apud Argiuos ſponte illos ſuſcipientes manſit. Reliqui qui in Tricorytho reſederant, decurſis ex pacto annis in Peloponneſum tranſierunt. Quorum res ſuo referentur tempore. Alcmena Thebas profecta cum euanuiſſet, à Thebanis deorum honoribus culta eſt. Cæteri Heraclidæ repetita ab Egínio Dori filio ei credita patris hereditate, apud Doræos conſedere. Tlepolemũ in agris cõmorantem ferunt à Licymnio Electryonis orta contentione occiſum. Qua ex cæde ex Argis fugiens, Rhodum applicuit, Hanc inſulam incolebant tum Græci, à Triopato Phorbantis filio deducti. Quam ille communi accolarum conſilio cum in tres partes diuiſiſſet, tres in ea condidit urbes, Lindum, Ialyſum, Camirum. Imperauit aũt omni inſulæ ob gloriam nomenq; paternum: ac demum cum Agamemnone ad Troianum bellum profectus eſt.

DE THESEO, ET EIVS CERtaminibus. Cap. V.

POſteaquam de Aercule filijsq; retulimus, locus ſe offert ut Theſei, qui Herculis certaminum imitator fuit, geſta narrentur. Natus ex Aethra Pitthei filia ac Neptuno, in Trœzene nutritus eſt apud Pittheum maternum auum: ac ſigna, prout ferunt fabulæ, ab Aegæo ſub petra poſita recognoſcens, Athenas uenit. Deinde mare ingreſſus, ut Herculis uirtutes imitaretur, ad ea certamina adiecit animum, quæ laudem & gloriam ſibi eſſent allatura. Et primùm eum qui dicebatur Corynetes, ſuſtulit, hoc uſum cognomine à Coryna, hoc eſt claua, quo telo utebatur, & aduenas interficiebat. Secundum, qui in Iſthmo erat, Sinim, qui duas flexas pinus, atque utrique alligato hominis brachio, ſurſum dimittens, corpus ui diſcerptum maximo cruciatu afficiebat. Tertius fuit à Theſeo interemptus in Crommyone aper ſylueſtris, à quo multi interibant uiribus ac magnitudine præſtantes. Deleuit inſuper Scyronem habitantem ea loca Megaræ, quæ ab eo ſaxa Scyronia uocantur. Hic uiatores cogebat, ut ſe ipſos præcipiti iactarent loco: deductos ſuper ſcopulum abruptum homines, calce in mare iuxta Chelonem proijciebat. Suſtulit etiam iuxta Eleuſinam, Cercyonem certantẽ cum prætereuntibus, atq; ab ſe uictos perimentem. Deinceps Procruſtã occidit, in eo loco terræ Atticæ qui dicitur Curdalus, habitantem. Hic uiatores cogebat ſuper lectum aliquẽ aſcendere: quòd ſi longiores erant, parte ſupereminente amputabantur: qui uerò breuiores, pedibus diſtendebantur. A qua re Procruſtes cognominatus eſt. His actis Athenas ueniẽs, Aegæũ propter ſigna cognouit. Tum Marathonium taurum ab Hercule ex Creta in Peloponneſum traductum, Athenas ab ſe uictum aduexit: quem Aegæus ſacrauit Apollini. Supereſt ut de Minotauro,

De Minotauro. ro, quò Theſei geſta abſoluantur, ab eo interfecto referamus. Oportet enim temporibus quæ à nobis explicata ſunt, contigua, quò notior fiat hiſtoria, deſcribi. Tectamus Dori, filij Heleni ex Deucalione orti, cũ Aeolijs ac Pelaſgis in Cretam appulſus, inſulæ imperauit. Sumpta Creta in uxorem, filium Aſterium creauit. Quo in Creta regnante, Iupiter (ut aiunt) Europam ex Phœnicia raptam ſuper taurum detulit in Cretam. Ex ea tres genuit liberos, Minoem, Rhadamanthum, Sarpedonem. Aſterius deinceps prole carens, cum uxorem duxiſſet Europam, Iouis adoptatis filijs, regni eos reliquit ſucceſſores. Horum Rhadamanthus Cretenſibus leges dedit. Minos ſuſcepto regno cum Itonem Lyctij filiam uxorem cepiſſet, genuit ex ea Lycaſtum. Hic quoq; cum regnaret in Creta, Ida Corybanti filia uxore ducta, ſecundũ Minoẽm genuit quem nonnulli Iouis filium tradunt. Hic primus Græcorum parata claſſe, maris imperio potitus eſt. Cum deſpondiſſet Paſiphaën Solis Cretæq; filiam, ſuſcepit Deucalionem, Crateum, Androgeum, & Ariadnem, pluresq; alios liberos. Androgeus cum Athenas conſenſu Athenienſium omnium conceſſiſſet, Aegæo regnante, inq; certaminibus ſuperaret athletas omnes, in conſuetudinem Pallantis filiorum uenit. At Aegæus ſuſpicans, nequando propter Androgei amicitiam à Pallantis filijs auxilio Minois regno pelleretur, inſidijs Androgeo paratis, ad ſpectaculum celebre proficiſcentem Thebas, per quoſdam eius regionis accolas circa Inoẽm terræ Atticæ interficiendum curauit. Cæde filij perturbatus Minos, Athenas uenit, ſupplicium interfectoris Androgei petens. Spretis eius uerbis, bellum Athenienſibus indixit, addita execratione, qua aduerſus Athenienſes ſiccitatem famemq; imprecatus eſt. Siccitate tum Atticos, tum reliquam Græciam urgente, corruptis terræ fructibus: belli duces, quomodo hæc mala auerti poſſent, Deum conſuluere. Is iuſsit eos ad Aeacum Iouis & Aeginæ Aſopi filiæ adire, iubereq; ut pro ſe uota faceret. Quibus perfectis, ſiccitas cum apud alios Græcos ceſſaſſet, ſolos Athenienſes uexabat. Coacti igitur ſunt rurſus à Deo implorare tantæ remedia calamitatis. Hanc deſituram, Deum ferunt reſpondiſſe, ſi pro Androgei cæde, Minoi qua uellet pœnas dediſſent. Parentibus deo Athenienſibus, præcepit Minos, pueros ſeptem & totidem uirgines ſingulis annis Minotauro quoad uiueret uorandos tradi. His datis, defecit ſiccitas: à bello abſtinuit Minos. Annis ſeptem tranſactis, rurſus eum in regionem Atticam cum magno exercitu tranſiſſet Minos, ac biſſeptem pueros petiſſet, traditi ſunt. Theſeus cum eſſet nauigaturus, acceſsiſſet ad gubernatorem Aegeus, præcipiens, ſi Minotaurum ſuperaſſet filius, ut albis uelis portum intrarent: nigris, quemadmodum & antea in Ioniam fecerant, ſi periſſet. Theſeus in Cretam cum na-

Ariadnæ. uigaſſet, Ariadne Minois filia eius ſpecie ac decore capta, & conſilium operamq; dedit Minotauri occidendi, & Labirynthi egreſſum edocuit. Deinde cum rapta Ariadne nocte clàm recederet, in inſulã appulit, aliquando Diam, nunc uero Naxum uocitatam. Eo tempore Bacchum ferunt pulchritudine Ariadnes captum, cum à Theſeo uirginem abſtuliſſet, uxorem illam ab ſe præter modum dilectam duxiſſe. Poſt eius obitum, propter ſingularem amorem honore immortalium dignatus, coronam ex aſtris Ariadnæ in cœlo conſtituit. Verùm eos qui cum Theſeo nauigabant, ferunt ægrè admodum raptum uirginis ferentes, propterq; dolorem Aegæi mandatorum oblitos, nigris uelis in Atticam peruenisſe. Quod Aegæus cum aſpexiſſet, exiſtimans Theſeum filium peremptum, rem heroicam aggreſſus, ex arce ob dolorem ſe met præcipitauit. Poſt patris interitum Theſeus regno ſuccedens, conſtitutis legibus populo imperauit: multaq; egit ad amplitudinem ciuitatis ſpectantia. In queis illud fuit inſigne, quòd plurimum populum Athenas ad habitandum induxit. Qua ex re uiribus & authoritate aucta ciuitas, Græciæ principatum tenere uiſa eſt. Verùm ad ea quæ de Theſeo ſuperſunt,

redeundum.

Digitized by Google

redeundum. Deucalion maximus natu filiorum Minois, Cretæ imperauit. Is inita cum Athenienſibus belli ſocietate, Phædram filiam Theſeo deſpondit. Qui cum poſt ductam uxorem Hippolytum ex Amazone genuiſſet, in Troezenem miſit ſorori Aethræ nutriendum. Ex Phædra Athamantum ſuſcepit, ac Demophoontem. Paulo poſt Hippolytus cum Athenas ad myſteria ueniſſet, à Phædra propter pulchritudinem amatus eſt: quo recedente, Phædra templum Veneri in arce unde in Troezena conſpectus erat, condidit. Cumq; ad Piritheũ cum Theſeo diuertiſſet, Hippolyti concubitum petijt. Illo ſcelus abnuente, moleſtè id ferens nouerca, Athenas reuerſa, Hippolytum quòd ſe uitiare uoluiſſet, apud Theſeum accuſauit. Ille dubitans uerúmne crimen eſſet, rem ad Hippolytum per internuncium detulit. Ferebantur tunc fortè equorum curru Hippolytus. Cui, calumnia audita labenti animo, frena è manibus exciderunt. Turbati equi excuſsis habenis, currum præcipitem egerunt. Quo effracto, Hippolytus ueſtibus implicitus, atque ad terram delatus interijt. Ob eius antè optimè actam uitam Troezenij deorum illi honores impendere. Theſeus his turbatus calamitatibus, pulſus patria, apud hoſpitem functus eſt uita. Athenienſes pœnitentia ducti, oſsibus Theſei Athenas traductis, & illum coluerunt pro deo, & templum ei intra urbem Aſylum, quod ab eo Theſeium dictum eſt, conſtituêre. Nunc de taptu Helenæ, deq; Pirithoi erga Proſerpinam amore (geſtis enim Theſei ſunt immixta) dicendũ. Pirithous Ixionis filius defuncta Hippodamia uxore, Polypito filio ſuperſtite, Athenas ad Theſeum uenit: cuius uxor Phædra cum defuncta eſſet, ſuaſit ei Helenæ Iouis ac Ledæ raptum. Ea tum decimum agebat annum, omnes cæteras decore ac modeſtia excellens. Lacedæmonem profecti, captato tempore, Helenam communi conſilio Athenas aduexere. Deinceps inter eos ſorte iacta, utrius eſſet ſponſa Helena futura, ea tamen adiecta conditione, ut is pro quo ſors cecidiſſet, ſocio coadiutor ad alteram quærendam uxorem foret: idq; iureiurando cum firmaſſent, ſorte Theſeo obuenit. Quod factum cum ægrè ferrent Athenienſes, timens Theſeus, Helenam in Amphidriam, unam ex Atticis urbibus deduxit: eius cura Aethræ matri, multisq; ex amicis permiſſa. Pirithous cupiens Proſerpinam uxorem habere, conſilium cum Theſeo communicauit. Verùm cum propter rei impietatem à propoſito eum auertere conaretur: ubi illum perſeuerantem, inq; iuriſiurandi uim ad Proſerpinæ raptum ſe adigi uidit, coadiutorem ſe præbuit. Cum ad inferos deſcendiſſent, utercq; ibi captus eſt. Sed poſtmodũ in gratiam Herculis liberato Theſeo, Pirithous apud inferos detentus, luit ſempiternas ſuæ impietatis pœnas. Quidam ſcriptores tradunt, ambos redijſſe ab inferis: eoque tempore Dioſcuros Helenæ fratres cum exercitu Amphidriam profectos, capta euerſaque urbe Helenam adhuc uirginem captiuamque ad Aethram Theſei matrem Lacedæmonem uexiſſe.

Hippolytus.

De raptu Helenæ.

DE SEPTEM, QVI AD THEBAS militarunt. Cap. VI.

REs poſtulat, ut de ſeptem ducibus qui Thebas profecti dicuntur, ſcripturi belli cauſas à principio ordiamur. Laius Thebanorũ rex, ſumpta uxore Iocaſta Creontis filia, cũ diutius caruiſſet liberis, oraculo conſulto an eſſet filios habiturus, reſponſum tulit, non conducere ſibi prolem habere. Nam qui ex eo prodiret filius, patrem occiſurus eſſet, aduerſaq; fortuna domũ funeſtaturus. Poſt quod reſponſum præcepit, natũ infantẽ traiectis primum ferro pedibus exponi: unde & Oedipus cognominatus eſt. Sumptũ puerũ domeſtici cũ nõ expoſuiſſent, cuidã ſeruili mulieri nomine Polybiæ tradidere. Cũ iã uir factus eſſet, deũ de infante expoſito cõſulere ſtatuit Laius.

Laius. Oedipus quoque à quodam se fuisse expositum certior factus, & ipse Pythiam, qui sui parentes forent, oratum proficiscebatur. Cum ambo apud Phocidem inuicem obuiassent, Laiusq; illum de uia cedere superbius mandasset, Oedipus ira motus Laium occidit, inscius parentem esse. Eo tempore tradunt Sphingem beluam biformem uenisse Thebas: proposuisseq; ænigma, quod qui non soluerent, perirent. Ex quo multi ob rem dubiam interierunt. Soluenti præmium, locastæ connubium, & Thebanorum regnum, propositum erat. Verùm nullus, ex cepto Oedipo, ænigma soluere ualuit. Id erat eiusmodi: Quod animal bipes. idem tripes, ac quadrupes foret. Cæteris addubitantibus, solus Oedipus ait, hominem id animal esse: qui infans, quatuor iret pedibus: auctus ætate, duobus: iam senior factus, tribus: nam baculo tanquàm tertio pede sustentarerur. Sphinx secundum id quod est in fabulis orandum seipsam ex loco excelso præcipitauit. Oedipus ignotam matrem uxorem sumpsit, quatuorq; ex ea genuit liberos, Etheoclem, Polynicem, Antigonem, & Ismenem. Hi cum ad ætatem peruenissent, domestica impietate cognita, Oedipum coëgerunt ob dedecus non egredi domum. Ipsi sumpto regno fœdere inuicem sanxerunt, ut singuli alternis annis imperarent: primusq; imperij annus Etheocli cederet, maiori natu. Is acto anno, petenti ex fœdere renuit tradere regnum fratri. Qua ex causa ille. Argos ad Adrastum regem confugit. Hoc tempore Tydeus Oenei, cum in Calydone Alcatum Lycotheumq; nepotes occidisset, ex Aetolia aufugit Argos. His Adrastus benignè susceptis, quodam responso motus, utrique filias uxores dedit, Polynici Argiam, Deipylem Tydeo. Adolescentes cum à rege probarentur, magnaq; eorum uirtutis expectatio uideretur, ambos in patriam pollicitus est se reducturum. Verùm cum censeret primum debere Polynicem restitui, nuncium misit Tydeum ad Eteoclem. Hic Tydeum ferunt quinquaginta uiros ab Etleocle in insidijs in itinere positos occidisse, ad Argosq; præter opinionem redisse incolumem. Hæc Adrastum impulerunt, ut quæ ad bellum spectabãt, pararet. Adsciuit aũt belli societatem Capaneum, Hippomedontem, Parthenopeum Atalantæ Sehænei. Suadebant amici Polynicis, ut ad bellum Amphiaraus uates duceretur. At is cum præuideret, si ei bello afforet, se periturum, idq; propterea recusaret: ferunt Polynicem aureum torquem à Venere Hermionæ datum, Amphiarai uxori, quò belli societatem uiro persuaderet, donasse. Eo tempore Amphiaraus Adrastusq; de regno dissidentes, ad Eriphylen Amphiarai coniugem, Adrasti sororem, omne dissensionum iudicium retulerunt. Illa pro Amphiarao sententiam tulit, adijciens, ut belli Thebis inferendi socius adiutorq; esset. Amphiaraus existimans se ab uxore proditum, ad bellum spopondit se aditurum: sed Alcmeoni filio imperauit, ut post suum obitum Eriphylen perimeret. Quod patris mandatum postea executus, facti conscientia in insaniam uersus est. Adrastus, Polynices, ac Tydeus ad bellum ituri, quatuor elegerunt duces, Amphiaraũ, Capaneum, Hippomedonta, & Parthenopeum. Qui omnes cum magno exercitu aduersus Thebas profecti sunt. Eteocles ac Polynices mutuis uulneribus confossi conciderunt. Capaneus magno impetu scalis murum ascendens, mortem oppetijt. Amphiaraus in terræ hiatum cum curru delatus, absorptusq;, nunquàm postea uisus est. Eodem pacto & reliqui duces omnes, præter Adrastum, multiq; præterea mortales occubuerunt: quorum sepeliendorum facultas à Thebanis cum denegata esset, insepultos sinens Adrastus, Argos redijt. Cum nullus auderet hos tumulis condere, soli Athenienses, qui cæteros uirtute anteibant, omnes sepeliuere. Hunc belli uitæq; finem septẽ, qui Thebas oppugnatum iere, sortiti sunt. At uerò filij mortem parentum ulturi, communi consilio contra Thebanos mouerunt arma. Dederat responsum Apollo, eam urbem expugnaturos, si Alcmeonem Amphiarai filium imperatorem sibi constituissent.

Sphingis ænigma.

Digitized by Google

tuissent. Hic ab illis dux factus, Deum & de Thebano bello consuluit, & an matrem Eriphylem puniret. Respondit Apollo, ut utrunq; faceret, non solum quia monile aureum mater in necem paternam, sed & peplum quoque ob filij interitum acceperit. Venerem aiunt quondam Hermionæ Cadmi & monile donasse, & peplum. Ambo hæc habuit Eriphyle: alterum à Polynice, alterum à Thersandro Polynicis, quò filium ad expeditionem Thebanam hortaretur. Alcmeon igitur cum milites ad bellum plurimos ab Argis parasset, ab urbibus quoque finitimis accersito præsidio, exercitum contra Thebas duxit. Acerrima cum Thebanis commissa pugna, Alcmeon victoria potitus est. Thebanorum attritis uiribus, multisq; amissis ciuibus, cum essent impares uiribus, omni spe destituti, consilium à Tiresia, qui diuinator erat, exquisiuere. Is Thebanos ex urbe iussit abire. hoc solum modo illos conseruari posse. *Tyresis.* Iuxta Tyresiæ dicta urbem linquentes, aufugêre noctu in oram Bœotiæ quæ Thilphosium appellatur. Thebæ captæ ac dirutæ sunt. Tiresiæ filiam Daphnen postea cùm uictores cepissent, in Delphos uoto suscepto, misere oblationem deo. Ea diuinandi artem edocta, in Delphis degens, multo magis eam scientiam calluit. Itaque natura admirabilis, plurima scripsit uarij generis responsa. Cuius ex uersibus Homerum poetam ferunt multa ad ornatum sui poematis sumpta transtulisse. Cum hæc sæpius Dei spiritu ferretur, multaq; traderet respõsa, Sibylla ab omnibus cognominata est. nam plenam Deo, & Sibyllam esse, idem notat. Victores uerò urbe direpta, in patriam quisq; suam multis cum spolijs reuersi sunt. Ex Thebanis qui in Thilphosium confugerant, Tyresias defunctus est: quem sui ciues magna cum pompa sepeliuere, deorum ei honores tribuentes. Deinceps aduersus Dorienses armis motis, pugna superatos ex eorũ patria eiecerunt. Transacto paululum temporis, quidam ex eis in Iunonis sedibus mansere, quidam Athenas profecti sunt. Creonte Menœtij regnante, patria pulsi, paulo pòst in Dorida remearunt, & in Grynæo Limeoq; & Eubœa habitarunt. Antea Bœotus Arnes Neptuni filius migrauit in Aeolidem, quæ nunc Thessalia dicitur, & eos qui secum accesserant, Bœotos uocauit. Sed de Aeolibus paucis dicendum. Priscis temporibus, cum ex filijs Aeoli qui fuit Hellenis ex Deucalione nati, cæteri quæ dicta sunt loca habitarent, solus Minas in Aeolide regnauit. Eius filius Hippotes ex Menalippe Aeolum genuit. Huius Arnem filiam Neptunus cognouit. Qua de re indignatus pater, Metapontio aduenæ, qui tum casu aduenerat, eo pacto Arnem dedit, ut illam in Metapontum deduceret. ubi duos peperit filios, Aeolum, ac Bœotum. Quos Metapontius liberis carens quodam motu oraculo, adoptauit in filios. Hi iam uiri facti, orta uiuente Metapontio seditione, regnum obtinuerunt. postmodum dissensione inter Arnem & Antolytam orta, matri succurrentes Antolytam peremere. Eam rem grauiter ferente Metapontio, illi præparatis nauibus cum matre multisq; amicorum mare ingressi: Aeolus quidẽ ad insulas Tyrrheni maris appulit, quæ ab eo Aeolides sunt appellatæ: urbemq; condidit, quam Lyparam uocauit. Bœotus uerò ad Aeolum uenit, Arnes patrẽ, à quo loco filij nutritus est. Postmodum Aeolidis regnum possedit. patriam omnem à matris nomine Arnem, populos appellauit à se Bœotos. Itonus ex Bœoto ortus quatuor suscepit filios, Hippodamum, Electryonem, Archilycum, Alegenorem. Horum Hippodamus Eleum genuit, Electryon Letum, Alegenor Eloniũ Archilicus Protheronem & Archesilaum: qui ad Troiam iere Bœotorum exercitus duces.

DE

DE NELEO, ET EIVS NEpotibus. Cap. VII.

NVnc Salmoneum, Tytiumq́, & eorum usq; ad Nestorem, qui Troiano interfuit bello, posteros referamus. Salmoneus ex Aeolo Deucalionis est ortus: qui ex Aeolide cum magna suorum manu profectus, constitit in Elea apud fluuium Alpheum: ubi urbem à suo nomine Salmoneam condidit. Sumpta uxore Alcidice Elei filia, genuit ex ea Tyream, decore formaq́ eximiam. Alcidice defuncta, Siderã uxorem duxit, quæ Tyream ut nouerca cœpit odisse. Salmoneus ob superbiam atq; impietatem contracto subditorum odio, Iouis fulmine conflagrauit. Eius deinceps Tyrea filia adhuc uirgo à Neptuno cognita, peperit Peliam ac Neleum. Postmodũ ex Creteo Amythaonem genuit, Pheretumq́ & Aesonem. Cum diem suum obijsset Creteus, orta inter Peliã Neleumq́ regni contentione, Pelias Iolcho finitimæq́ regioni imperauit: assumptisq́ Melampode ac Biante, Amythaonis Aglaiæq́ filijs, quibusdamq́ ex Achaius Phthiotisq́ ac Aeolidibus, aduersus Peloponnesum exercitum duxit. Melampus cum esset diuinator, Argiuas fœminas propter Bacchi iram fanaticas, ab insania curauit. Cuius rei gratia Anaxagoras Megapenti Argiuorum rex, eum donauit duabus regni partibus. Hic Argis cum moraretur, Biante fratre consorte regni facto, uxorem cepit Iphianiram filiam Megapenti: ex qua protulit Antiphatum, Mantum, Biantem, Pronoen: ex Antiphato ac Zeuxippe Hippocoontis, Iocleus Amalceusq́ orti sunt. Iocleus Hypermestraq́ Lesbij Iphianiram, Polybiã atq; Amphianum genuerunt. Hoc pacto Melampus ac Bias eorumq́ posteri Argiuorum imperium tenuere. Neleus cum his qui eum secuti erant, in Messenam uenit, & accolarum uoluntate condidit urbem Pylum: cui cum imperaret, uxorem sumpsit Chilorem, Amphionis Thebani natam: exq́ ea duodecim filios suscepit: quorum natu maximus Peridymeus fuit: minimus Nestor, qui bello interfuit Troiano. Et de progenitoribus Nestoris hactenus.

DE LAPITHIS ET CENTAVRIS Caput. VIII.

NVnc de Lapithis & Centauris disseremus. Ex Oceano ac Theti multi filij secundum fabulas manarunt, à fluminibus cognominati: in queis fuit Peneus: à quo accidit Peneum in Thessalia dici. Hic ex nympha Creusa liberos suscepit, Ipseum ac Stylbiam: quam cum cognouisset Apollo, Lapitham ac Centaurum genuit. Lapithes circa fluuium Peneum ad habitandum lectis, cum ibi imperaret, Eurionem Arsinoi uxorẽ duxit. ex qua duos suscepit filios, Phorbantem ac Periphantem, regni paterni hæredes. Populi omnes à Lapitha Lapithæ appellati sunt. Phorbas cum in Olenũ transcendisset, accersitus ab Alectore Bœotiorũ rege, tunc Pelopis uires formidante, Elæorũ regni partẽ ab eo accepit. Huius filij Aegeus Actorq́ paterno succedere regno. Periphas alter Lapithæ natus, ex Altyagea uxore Ipsei filia, octo genuit liberos: quorum natu maximus Antion ex Melate Amythoni suscepit Ixionem. Hic, ut tradunt, dona plurima Hesioneo pollicitus, despondit eius filiam Cliam: ex qua genuit Pirithoum. Verùm cum Ixion nequaquam promissa uxori tradidisset, Hesioneus pro ijs equos illius cepit. Tunc Ixion pollicitus, se quæ promiserat daturum, accersitum à se Hesioneũ in foueam ardentem coniecit. Qua crudelitate cum nullus eam cædem purgare uellet, ab Ioue, ut fabulæ tradunt, demum purificatus, Iunonem stupri interpellare ausus est. Qua re cognita Iupiter nubem in forma Iunonis cum interposuisset,

Digitized by Google

terpoſuiſſet, Ixion eo concubitu Centauros genuit. Tradunt tandē Ixionem ob ſcelerū magnitudinē ab Ioue rotę alligatum, perpetua poſt obitum torqueri cruciatus pœna. Centauros nonnulli uolunt in Pelio à Mymphis nutritos, poſtmodū equos ſubagitaſſe, exq; eis Hippocentauros natos creditū, quòd primi equitare auſi ſint: eoq; natam fabulā, ueluti equi eſſent hominisq; natura. Hos ferunt tanq; Pirithoi cognatos partem regni paterni ab eo poſtulaſſe. Quod renuenti, bellum à Lapithis illatum eſt. Sed eo ceſſante, poſtmodū cū Pirithous Hippodamiam deſpondiſſet, Theſeo ad nuptias ac Centauris uocatis, illi uino ebrij, fœminis quę in nuptijs erant, uim afferre conati ſunt. Qua iniuria tum Theſeus tū Lapithæ permoti, multis Centauris peremptis, reliquos ex urbe eiecerunt. Hanc od cauſam Centauri unà aduerſus Lapithas profecti, plures interfecere. Qui cædi ſuperfuerunt, partim in Pholoēm Arcadię profecti ſunt, partim in Malea habitarunt. His rebus ſecundis elati, ex Pholoē egreſſi ad prædandum propinquos Græcos, multos ex eis occiderunt.

DE ÆSCVLAPIO EIVSQVE posteris. Cap. IX.

NVnc de Aeſculapio, eiusq; poſteris referendū. Aeſculapius traditur Apollinis Coronidisq; fuiſſe filius. Qui natura ingenioq; præclarus medicinæ opera impenſa, plurima ualetudini hominū utilia inueit. Adeò autē peritia artis excelluit, ut quāplurimos deſperantes ſanitatem liberarit à morbo, propterea q; creditus ſit nonnullis defunctis uitā reſtituiſſe. Ob eam rem tradunt ipſum apud Iouē à Dite accuſatū, tanq; ipſius imperium diminuentem, quòd indies pauciores interirent, curante Aeſculapio. Eaq; cauſa exacerbatū Iouē, fulmine Aeſculapium occidiſſe. Hac morte Apollo iratus, Cyclopes, qui id fulmē fabricarant, interfecit. Quo facto indignatus Iupiter, iuſsit Apolliné homini in pœnā errati ſeruire. Aeſculapius filios reliquit Machaonem & Podalirium: qui arti paternæ dediti, cum ad Troiam cum Agamēnone acceſsiſſent, plurimū Græcis in eo bello in curandis ſummo ſtudio uulneribus, opitulati ſunt, maximam ob id gloriam adepti. Meritis quorū immunitas rerum omnium poſt bellum eſt conceſſa. Sed de his hactenus.

DE ASOPI FILIABVS ET ÆAcidis liberis. Cap. X.

NVnc de Aſopi filiab, Aeacidq; liberis ſcribendū. Ex Oceano ac Theti de fabulæ tradunt, ortos eſſe filios multos, à quibus flumina cognominata ſunt, in queis Peneus Aſopusq; extitere. Peneus in Theſſalia ſedē eligēs, fluuio nomē indidit. Aſopus cū Phliuntē ad habitandū elegiſſet, ſumpta in uxorē Methope Ladoni, duos ſuſcepit filios, Pelaſgum atq; Iſmenū: filias duodecim. Iſmenus in Bœotia habitauit iuxta fluuium: quē à ſuo nomine Iſmenū cognominauit. Ex filiab. Synope ab Apolline rapta, in eum locū delata eſt, ubi nunc eſt urbs ab ea Synope dicta. Horū filius Syrus ijs imperauit, qui ab eo Syri ſunt appellati. Corcyra uerò rapta à Neptuno, in eā inſulā delata eſt, quā ab ea dixere Corcyram. Ex his natus eſt Phæacus, à quo Phæacū nomen cœpit. Phæaco filius extitit Alcinous, qui Vlyſſem in Ithacā deduxit. Salamis quoq; à Neptuno rapta eſt, aduectaq; in inſulā ab ea Salamineam appellatā Ex ea Neptunoq; genitus Cenchreus, imperauit huic inſulę: clarusq; inter omnes, ſerpentē miræ magnitudinis, qui incolas uexabat, occidit. Aeginam ex Phiunte Iupiter rapuit: inq; inſulā aduexit, quæ ab ea eſt Aegina dicta. Ab Ioue cōpreſſa genuit Aeacum: qui in ea regnauit inſula. Ab eo creati ſunt Peleus, Telamon, Phocus. Horum Peleus diſco iacto inuitus Pho-

Digitized by Google

cum fratrẽ interfecit. Ob hanc cædẽ à patre pulsus, inq; Phthiam Thessaliæ fugiens, ab Actore rege purificatus, inq; regnũ, cum is liberis careret, ascitus est. Ex Peleo ac Thetide Achilles ortus, cum Agamemnone ad Troiam accessit. Telamon ex Aegina profectus, adijt Salaminẽ: ubi sumpta uxore Glauca Cychrei Salaminorũ regis filia, imperauit insulę. Glauca defuncta Erybiã Alchati Atheniẽsis despõdit: ex qua ortus Aiax, postmodũ Troiano interfuit bello.

DE PELOPE, TANTALO, OENOmao, & Niobe, Cap. XI.

NVnc cum de Pelope Tantaloq; atq; Oenomao referendũ à nobis sit paulo superius historia ordienda est. In Pisa Peleponnesi urbe Mars ex Aegina Asopi filia genuit Oenomaum. Hic unicã filiã Hippodamiam appellauit. Finẽ uitę ab oracvlo scisciranti, respõsum est, tunc in fata illum concessurũ, cum filia Hippodamia nupsisset. Igit filiæ nuptias ueritus, decreuit, ut in perpetua asseruaret uirginitate, hoc maximè existimãs pacto uite periculum se uitaturum. Multis puellã uxorẽ sibi dari postulantib. illis id proposuit certamen, quo qui uictus esset, interficeret, uictor uirginẽ despõderet. Equorum instituit cursum à Pisa ad aram Neptuni, quę est apud Isthmũ Corinthi. Cursus erat eiusmodi: Oenomaus arietẽ Ioui sacrificabat: qui uirginem postulabat, quatuor equorum ferebat curru. Oenomaus sacris peractis, cursu sequebatur præcedentem, auriga Myrtilo: assecutum hasta quam gestabat manu, interficiebat. Hoc pacto cum multos ob equorum uelocitatem peremisset, Pelops Tantali qui Pisam accesserat, uisa Hippodamia, id concipiens cõnubium, corrupto Myrtilo, illius opera in uictoria usus est, primusq; ad arã Neptuni peruenit. Qua ex re dolore actus Oenomaus, aduenisse responsi existimans tempus, sibi mortem cõsciuit. Pelops sumpta uxore Hippodamia, Pisæ regnum tenuit. Qui uirib. ac prudentia insignis, cum plurimos in Peloponnesum accolas deduxisset, eam patriam Peloponnesum ab se denominauit. Posteaq; Pelopis meminimus, necessarium uidet, ne quid memoria prætereat dignum, ut & Tantalum patrẽ superioríb. adijciamus. Tantalus Iouis filius diuitijs & gloria insignis, in ea Asię parte quã nunc Paphlagoniã uocant, habitauit, plurimũ dijs ob generis claritatẽ charus. Postmodũ felicitatẽ suam insolenter ferens, immortalium secreta, quę mensæ cõmunione usuq; deorũ nouerat, palàm protulit hominib. Qua ex causa & uiuus pœnã tulit, & post obitũ, secũdum fabulas, tormẽtis apud inferos inter scelestos perpetuis punit. Ex eo Pelops & Niobe orti sunt. Hęc filios septẽ & totidẽ filias peperit, summo decore præstantes. Tali prole superbiens, admodũ gloriabat, se Latonæ prę ferens numero filiorum. Itaq; ira motã fabulæ Latonã ferunt, Apollini ut Niobes filios, Dianæ ut filias arcu interficerent, mandasse. Quib. matri obtẽperantib. contigit eodẽ tẽpore et abũdare filijs Niobẽ, & carere. Tãtalus deorũ odio cõtracto è Paphlagonia ab Ilo Troi pulsus est: de q & eius maioríb. paucis scribemus.

DE DARDANO ET EIVS ADPriamum usq; posteris. Cap. XII.

PRouinciæ Troadi primus imperauit Teucrus, ex fluuio Scamandro atq; Idæa Nympha genitus: uir quidẽ egregius, & qui populos subditos Teucros ab se nominauit. Teucro nata est filia quã Dardanus Iouis filius uxorẽ sumpsit: regnoq; succedens: gentẽ de suo nomine Dardaniam dixit. Vrbẽ præterea sui nominis iuxta littus cõdidit. Huius Erichthonius filius primũ felicitate excelluit, & fortunis: quẽ & Homerus scribit, ditissimum ho-

mum hominem fuisse, cui tria millia erant equi pascentes prata. Erichthonio natus est Tros: qui à se populos Troadas appellauit. Hic tres suscepit filios, Ilum, Assaracum, Ganymedem. Ilus campestria loca ad habitandum eligens, urbem insignem in Troade condidit, ab se Ilium appellatam. Huius filius Laomedon Tithonum genuit ac Priamum. Tithonus in Asiam orientem uersus usq; in Aethiopiam militans, dicitur genuisse ex Ida filium nomine Memmonem: qui cum Troianis auxilium tulisset, postea ab Achille est interfectus. Priamus ex Hecuba uxore cum alios multos, tum Hectorem genuit: qui uir præclarus Troiano in bello fuit. Assaracus Dardanis imperans Capym genuit: ex quo Anchises natus est, exq; eo & Venere Aeneas Troianorum clarissimus. Ganymedes omnium fortissimus à dijs raptus est in pincernam Iouis.

DE DÆDALO MINOTAVRO ET

de Minois exercitu aduersus Cocalum regem. Cap. XIII.

DEinceps ad Dædalum & Minotaurum, ad Minoisq; aduersus Cocalum Siciliæ regē expeditionē trāseamus. Dædalus genere Athenien sis fuit, unus ex ijs qui Erechthidæ dicunt, natus ex Hymetione Eupalami, qui fuit ex Athenæ Erichthei filio. Præclarus architectus fuit Hic multis inuentis quæ ad artem pertinerent, quędam miranda effecit, uarijs in locis orbis, opera. statuis uerò fabricādis adeò superauit omnes, ut à posteris traditū sit, signa ab eo facta, cum aspicerentatque ambulare uiderentur, spirātia existimari. Ita enim compositio membrorum apta erat, & suis partibus perfecta, ut omnes ad admirationem alliceret. Priores artifices ita signorum oculos, manus, latera, crura componebant, ut in multis deficerent. Aufugit autē à patria Dædalus iam clarus architectura, cædis ob causam huiusmodi damnatus. Talos puer, sororis Dædali filius ab eo erudiebatur: cum ingenij acumine præstaret Dædalo, primùm rotam qua utuntur figuli, inuenit: deinde reperta serpentis maxilla, paruulum cum secasset lignum, imitatus postea dētium serpentis spissitudinem, serram ferream fabricauit. Qua re multū ad architectorum artem adiumenti contulit. Similiter reperto torno alijsq; multis instrumētis, magna laude celebratus est. Hunc puerum Dędalus inuidia motus, existimans multo fore magistro superiorem, dolo interfecit. Cum autem puerum sepelisset, dolore mœstus, cum rogaretur de eo quem sepelisset, serpentem respondit. Rem mirandam ducet quis fortasse, animal ex quo serræ forma sumpta esset, fecisse notam pueri cædem. Accusatus homicidij Dædalus, damnatus ab Ariopagitis, ad quendam terræ Atticæ confugit populum, qui ab eius nomine Dędalij uocitati sunt. In Cretam deinde profectus, cum magno in honorē propter artem haberetur, in Minois regis amicitiam uenit. Tradunt fabulæ, Pasiphaën Minois uxorem cum taurum adamaret, signū boui simile à Dædalo factum, eoq; modo tauro suppositam, desiderio potitam esse. Ante hoc tempus Minoem quotannis ferunt speciosissimum omnium taurum Neptuno solitum de more sacrificare: cumq; ei taurus esset cæteris præstantior, alium sacrificasse deteriorem. Qua ex re iratus Minoi Neptunus, eius tauri amorem Pasiphaē iniecit: cui arte Dædali suppositā, decantatum fabulis genuit Minotaurum natura duplici, ut qui usq; ad humeros taurus, cætera homo esset. Ad hoc nutriendum monstrum aiunt à Dædalo Labyrinthum fabricatum, difficiles habentem egressus, & inscijs penitus irremeabiles. In quo recluso Minotauro, septem Athenienses pueri totidemq; uirgines singulis annis, sicut antea diximus, dabantur. Dædalus iram Minois ex boue à se fabricato conceptam timens, abscesit ex Creta, Pasiphaës auxilio nauem ad effugiendū præbentis. Post eum fugiens Icarus filius, cum insulam quandā peteret, inmare decidens perijt: à quo & insula dicta est, & pelagus Icarium uocatū. Ex hac insula abiens

Minotaurus.
Labirynthus.
Icari filius.

Dędalus in Siciliam appulit,ad ea delatus loca,ubi Cocalus imperabat:â quo humaniter ſuſceptus eſt,ac propter ingenium prędſtans,famamq; eius,ſumma beneuolentia habitus. Tradunt quidam, cum adhuc in Creta eſſet Dędalus, & à Paſiphae abſconditus,Minoem regem expetentem meritas ab eo pœnas cum non reperiretur,& naueis omnes inſulę ſcrutari mandaſſe, & ſimul pecunias pollicitum, ſi quis Dędalum inueniſſet. At ipſe deſperato nauis tranſitu, alas ſumma arte fabricauit: quas cera compactas, cum ſuo filiiq; corpori appli cuiſſet, amboq; ſupra mare auolarent, Icarus cum altius iter tanquam adoleſcens peteret,ſolis æſtu cera liquefacta,laxatisq; alarum iuncturis,in mare decidit. Pater prope mare uolans, alis ſæpius tinctis, ad Siciliam peruenit incolumis. Quę fabula quamuis uideatur miranda,tamen eam uoluimus recenſere. Dędalus apud Cocalum ac Sicanos diutius commoratus eſt, prędclarus architecturę artis prędſtantia. Aedificauit in inſula quędam,quę adhuc permanent opera. Nam prope Megaram fecit eam quę dicitur piſcina, ex qua ingens fluuius Alabo nomine in mare propinquũ effluit. Iuxta eam quę nunc eſt Acragantina,in loco qui dicitur Camicus,urbem ſupra petram effecit:ut quæ expugnari nequeat,munitiſsimã,illius aſcenſu ita arcto difficilique reddito, ut aditus à tribus aut quatuor uiris cuſtodiatur. In hac urbe Cocalius regia conſtructa, theſaurum omnem in ea tanquã inexpugnabili condidit. Tertiò ædificauit in ora Selinuntina antrum,ex quo ita euaporabat ab igne fumus, ut adſtantibus paulatim ſudor ex calore eliceretur: curarenturq; cum uoluptate adeuntium corpora,nulla caloris moleſtia percepta. Eſt iuxta Erycem ſaxum prędceps prędruptum,ultra modum editum:per cuius abrupta anguſtum difficileq; erat iter ad Veneris templum. In eo ducto muro aditum reddidit latiorem. Multa prætera à Dædalo opera conſtructa in Sicilia ſunt, temporum uetuſtate corrupta. Aureum inſuper arietem Veneri & Eryci poſuit,ea ingenij arte ſculptum, ut uiuus exiſtimaretur. Interim Minos claſſe potens, cognita Dędali in Siciliam fuga,ſtatuit eum bello perſequi. Prędparatis nauibus è Creta profectus,in Acragantinam appulit:quæ nunc ab eo Minoa uocatur. Expoſitis copijs,per nuncium à Cocalo tradi ſibi Dędalum ad pœnam popoſcit. Cocalus Minoẽ ad colloquium accito, quod poſtularet ſe facturum pollicitus, domi receptũ cum in balneis lauaretur, adeò in longũ tempus in thermis detinuit, ut nimio æſtu ſuffocaret. Eius deinde corpus Cretenſibus reddidit, prędlata obitus cauſa,quòd in lauacro lapſus in aquam calidam perijſſet. Eius corpus milites magnificè ſepeliuerunt, ſepulchro ei duplici conſtructo: uno,in quo poſita ſunt occultè Minois oſſa: alio,palàm ædificato Veneri templo,quod multis ſeculis poſteri ut templum Veneris coluerunt. Poſtea cum Acragantini regnante apud eos Therone urbem conderent, repertum ſepulchrũ, oſsibus in Cretam miſsis,,demoliuere. Cretenſibus qui defuncto Minoẽ in Sicilia abſq; imperio remanſerant,inuicẽ diſsidentibus,quidã qui Sicanis aſſueuerant, contẽpta patria,in Sicilia manſere. Horũ pars urbẽ condidit,quã ab eorũ rege dixerunt Minoẽn. Pars per littus errans, locũ munitũ condendę urbi elegit: quã à fonte in urbẽ fluente Engiam appellarunt. Poſt captã uerò Troiam, Merionen Creti, & cũ eo Cretenſes nauibus in Siciliam delatos, ueluti cognatos in ciuitatẽ ſuſcepere. Hi poſtea ab Ochyra urbe recedentes,expugnatis nõnullis finitimis, eorũ regiones poſſederunt. Aucti poſtmodũ opibus, templũ matribus ædificarũt,prędcipuo eas cultu deas,multisq; templũ donis honorantes. Has ex Creta aiunt,ubi maximè coluntur,aduectas, louẽ olim clàm patre Saturno educaſſe. Quo merito in cœlũ ſunt in aſtra,quę Arctos dicunt,translatę. Hæc & Aratus in ſuo de Aſtris opere confirmat, inquiens eas propter louem occultè enutritũ in cœlũ aſcendiſſe. Neq; uerò æquum uidetur, harũ dearũ præſens hominibus numen & cultum præterire. Nam eas non ſolum huius urbis accolæ,ſed etiam ex finitimis quidã,ſacris ſolennibus & alijs honoribus celebrant. Quædam

dam urbes etiam precioſa uaſa eorum cultui deputarunt. Futuram enim exiſti mãt & priuatis & publicis huiuſmodi cultu felicem uitam, & urbibus diuturnam. Vſq; adeò autem iſtarum dearum creuit religio, ut accolæ permultis aureis atq; argenteis uſq; ad ſcriptorũ tẽpora donis exornarint. Templũ quippe ipſis ædificatũ eſt ingens ac ſumptuoſum: ad cuius ſtructuram cum loci natura non ſuppeteret, ab Aſtygione Agyrinæorum, quæ centum ab eis diſtat ſtadijs, ſaxa aduehi magna impenſa curarunt. Cũ uerò iter quo neceſſe erat lapides ferri, aſperum eſſet, ac difficile tranſitu, quatuor rotarũ curribus ad id præparatis, centum iugis boum lapides delati ſunt. Sacrarum enim pecuniarũ copiæ impenſam tanti operis contempſere. Paulo ante hæc tẽpora erant eis deabus ſacri boues ad tria millia: agri adeò permulti, ut magnũ uectigal præberẽt.

DE ARISTÆO, DAPHNIDE, EVrydice, & Oryone. Cap. XIIII.

NVnc Ariſtæi acta ſequuntur. Hic ex Apolline ac Cyrene Penei filia genitus eſt: de cuius genere quidam ita tradunt. Cum Cyrene apud Peneum uirgo educaretur, Apollo eius forma captus, raptam uirginem in Libyam detulit ad ea loca, in quibus poſtmodum urbs condita eſt ab eius nomine Cyrene. Ex ea filium ſuſcepit Euryſtheum, quẽ infantem tradidit Nymphis nutriendũ: à quibus triplici nomine eſt appellatus, Nomius, Ariſtæus, Argeus. Ab his Nymphis cũ lac coagulare: mel atq; oleum cõficere didiciſſet, primus ea in uſum hominũ traduxit. A poſteris ut deus meritis honorib. ſicut & Bacchus, cultus eſt Profectũ deinceps in Bœotiam aiunt, Autonoën Cadmi filiam uxorem ſumpſiſſe: ex qua genitus eſt Actæon, quẽ fabulæ ferunt à ſuis canibus diſcerptũ. Cuius rei cauſa ea traditur à nonnullis extitiſſe, quòd Dianæ concubitũ, cũ uenaretur in montibus iuxta templũ ſitis, appetierit. Alij, quòd ſe illi Actæon prætulerit in uenãdi arte. Vtrũq; ueriſimile eſt ad iram deam incitaſſe. ſiue enim abhorrentẽ à cõnubio uirginẽ, ad ſuam quæſiuit cupiditatem traducere: ſiue auſus eſt ſe illi in uenationibus anteferre, cũ etiam dij in eo exercitio illi cedant: meritò irata dea, eum in beluam, ut à canibus laceraretur, conuertit. Ariſtæum aiunt poſt Actæonis obitũ cum ad oraculum adiſſet patris, Apollinẽ reſpondiſſe, futurũ eſſe ut Chium inſulã adiret, in qua ei honores impenderentur. Cum in eam nauigaſſet, orta per uniuerſam Græciam peſte, ſacra pro Græcis Sirij aſtri tempore feciſſe dicunt: hiſq; actis, Eteſijs flantibus uentis morbũ ceſſaſſe. Miranda profectò res huic homini priuatim contigit. Nam is qui filium à canibus interemptum conſpexit, & aſtrũ cœleſte, quod & eodẽ nomine eſt, & perniciem inferre mortalibus putatur, pacauit, & ceteris extitit cauſa ſalutis. Poſtea nepotib. in Chio relictis: in Libyam ad matrem Nympham rediit. Ac deinde in inſulam Sardorum profectus, in ea conſtitit: captuſq; inſulæ amœnitate, conſitis arboribus ex agreſti reddidit cultiorem. Ibi duos genuit filios, Charinum ac Chalicarpum. Ad alias quoq; inſulas cum acceſsiſſet, in Sicilia aliquandiu cõmoratus eſt: in qua, cum uarijs fructibus armentiſq; referta eſſet, ſingulorum uſum edocuit. Quo beneficio Siculi, & ij præcipuè apud quos naſcuntur oleæ, eum pro deo ſummo honore coluerunt. Tandem ferunt in Thraciam ad Bacchum tranſgreſſum, & percepiſſe Orgia, & diutius cum eo cõmoratum, multa ad uitam utilia didiciſſe. Cũ aliquandiu in monte qui Hæmus dicitur, habitans, poſtmodum non comparuiſſet, deorũ immortalium honores non ſolum à barbaris, ſed à Græcis quoq; aſſecutus eſt. Poſt Ariſtæum Daphnis atq; Eryx adijcientur. Erycẽ tradunt Veneris ac Butæ regis cuiuſdã indigenæ inſignis gloria filium extitiſſe. Hic propter nobilitatẽ maternam præclarus apud homines fuit, & imperitauit inſulæ parti. Condidit quoq; ſuper locũ excelſum ex ſuo nomine urbẽ præclaram, in

cuius arce matri dicato templo, & uasis illud & uarijs ornauit donis. Eam Venus urbẽ, tum incolentium religione, tum filij pietate allecta, plurimũ dilexit: â qua Venus Erycina dicta est. Mirabitur quis fortasse huius templi famam. Nam cum aliorum templorũ gloria ad summũ perducta, quandoq; aliqua ob ducta sit calamitate, solius templi huius cultus atq; honor à primordio cœpti nunq; defecerunt, semper in melius aucti. Et quidem præter honores ab Eryce institutos, Aeneas postmodum Italiam petens, cum in Siciliam appulisset, plurima dona Veneris ueluti matris tẽplo obtulit. Sicani deinde multis pòst sæculis hanc uenerati deam, eius templum sacris donisq; permultis ornarũt. Ab Athenien sibus postea qui eam partem Siciliæ tenuere, Venus præcipuè summo studio culta est. Romani postremò uniuersę insulę imperantes, superiores omneis in huius deæ cultu haud immerito excesserũt, suum genus ad hanc referentes: propterq; eam prospera uti in rebus fortuna, eorũ imperij causam merito gratia honoreq; prosecuti sunt. Consules enim militesq; qui in insulã trãscendunt, ac omnes qui cum imperio aliquo illuc adeunt, cum ad Erycem ueniunt, præcipuis sacris honoribusq; templum uenerantur: omniq; abiecta imperij seueritate, in puerorum ac mulierũ remissionem hilaritatemq; conuersi, solum eo pacto gratum suum aduentum esse deæ putant. Senatui eius deę cultus atq; honor curæ pręcipuę fuit. Statuit enim in eius honorẽ fidelissimas Siciliæ urbes decem & septem numero aurum Veneri conferre. Milites quoque ducenti ad eius tẽpli tutelã deputati sunt. Sed de hac dea satis: nunc ad Daphnidem ueniendum. Sunt montes in Sicilia quos Erios uocãt. Hos loci natura tanquam continua æstate amœnos atq; uberes reddit. Fontes sunt in eis densis undiq; arboribus, aquæ præter cęteras dulces. Frequẽtes quoq; in eis quercus, crassiorem quàm qui apud alios nascuntur, fructum reddunt. Domesticę etiam arbores, & uites permultę, copiaq; ingẽti mala nascuntur. Adeò autem fructiferi montes sunt, ut aliquando Carthaginensium exercitum permagnũ fame superueniente abundè nutrierint. In huius regionis sylua admodũ amœna, in qua diuertebantur Nymphæ, ex Mercurio & Nympha Daphnidem natum tradunt: qui à laurorum multitudine, quæ in ea frequentes sunt, appellatus est Daphnis. Educatus à Nymphis, boum permulta possedit armenta: à quorum cura Bubulcus dictus est. Cum esset ingenio acri, studium què plurimum gubernandis bobus impenderet, carmen Bucolicum, quod etiam nunc usque à Siculis in precio habetur, inuenit. Tradunt insuper illum in Dianę gratiam uenandi studio impendisse operam, eamq; fistula & cantu bucolico apprimè oblectasse. Huius amore captam Nympham prædixisse illi tradunt, si cui alteri iungeretur, se illum uisu priuaturam. Postmodum quadam regis filia ab se ebrio stuprata, oculis (ut prędictum fuerat) captus est. Sed de Daphnide iterum referetur. Nunc de Orione paucis scribendum uidetur. Ferunt hunc tum magnitudine tum robore corporis heroas excedentem, & uenatorem fuisse, & opera effecisse multa amore laudis. Nam Zancloto in Sicilia regnante, urbem ab eo dictam Zanclem, quæ nunc Messana est, ædificauit. Portum prętera, iacta mole, Acten nomine construxit. Quoniam Messanę mentio incidit, haud ab re erit, quę de eius freto feruntur, recensere. Tradunt prisci rerum scriptores, Siciliam olim fuisse Italiæ coniunctam: sed postea ex huiusmodi causa insulam euasisse. Qua parte angusta continens ab utroque maris latere æstu collidebatur, dirupta maris fluctibus terra, aquam peruiam fecisse: à qua terræ scissura Rhegium is locus appellatus est, ac multis postmodum annis condita ibi urbs idem fuit nomen sortita. Quidam tradunt, terræmotu scissam continentem, dedisse mari locum, ac propterea diuisam à cõtinenti Siciliam insulã effectã. Hesiodus poëta cõtra sentit. Ait enim, aperto mari promontoriũ quod iuxta Pelorum montẽ est, aggeresse Orionẽ: inq; eo templũ Neptuno, quem incolæ præcipuo honore colerent, fabricasse.

Quod

Digitized by Google

Quod opus cum consummasset, ad Eubœã diuertit: deinceps propter famã inter astra annumeratus, immortale nomẽ adeptus est. Quã rẽ Homerus quoq; in Necyia multorũ uersuum testimonio asserit. Postea uerò & de hominib. ac semideis, put à principio sumus polliciti, scripsimus, finẽ huic libro statuemus.

DIODORI SICVLI LIBER QVINTVS.

DE IIS QVÆ FABVLOSE DE Sicilia feruntur, & de figura & magnitudine insulæ. Cap. I.

QVm omnia in quibus historia uersatur, complecti rerum scriptores deceat: tum uerò maximè, quomodo quæq; res singulatim describendæ sint, cura uidetur suscipienda Non enim tã tummodo hæc notatio particularis, diligentiaq; priuatis hominib. ad conseruandas augendasq; fortunas proficit, uerùm historicis etiam plurimum affert decoris atq; ornamenti. Quidam, quorum ob eloquentiam ac rerum gestarum copiam meritò laudatur opus, in singularum rerum descriptione aberrarunt: ut eorum labor atq; industria à legentibus in recensendâ historia comprobetur, scribendi ordo non careat reprehensione. Timæus sanè tum temporum exquisitam diligentiam, tũ plurimarum rerum historiam tradens, quòd nimium operæ in alijs redarguendis impenderit, culpatur: qua ex rẽ â nonnullis Epitimæus, hoc est, obtrectator est cognominatus. Ephorus historiam contexens, eloquenter singula priuatim diligenterq; retulit, libros suos in res singulas partitus. Huius nos morem quoad facultas tulit secuti, præsentem librum describendis insulis distribuimus: in qucis primum se offert Sicilia, quæ optima insularum omnium, rerum antiquitate cæteras antecellit. Hæc olim Trinacria à forma primum appellata, Sicania deinceps ab incolis dicta est: postremò Italis qui Siculi dicebantur, in eam uulgò profectis, Siciliam dixere. Est eius ambitus stadiorum quatuor millium trecentorum sexaginta. Nam trium laterum unum à Peloro Lilybæum usq;, mille stadia & septingenta complectitur: à Lilybæo ad Pachynum, agri Syracusij stadia sunt mille & quingenta. Reliquus ambitus protenditur stadijs mille centum quadraginta. Tradunt Siculi, ducta ex antiqua à progenitoribus fama, Siciliam Cereri ac Proserpinæ sacram esse. Fabulantur poëtarum quidam, post Plutonis ac Proserpinę nuptias hanc insulam ab Ioue Anacalyptræ Nymphæ traditam. Sicanos autem, qui in ea antiquitus habitarunt, indigenas esse, præcipui scriptores tradunt. Has simul deas primum in Sicilia uisas, inq; ea primo frumentum terræ bonitate ortum: sicut & clarissimus testatur poëta, inquiens omnia ibi sua sponte terram producere. In agro Leontino, multisq; præterea Siciliæ locis, etiam nũc triticum agreste oritur. Denicq; si queritur ante frumenti usum, ubi primum id repertum sit, consentaneum est primas tribuere optimæ regioni.

DE CERERE, AC PROSERPINA, & frumenti inuentione. Cap. II.

HAs deas certè repertrices eius cõstat magno in honore apud Siciliam esse. Raptam uerò ibi Proserpinam, argumẽtum esse uolunt, quòd hæ deæ in hac tanquam insula admodum eis dilecta habitarint. Raptum Proserpinæ

in pratis iuxta Aetnam urbi propinquis ferunt, quę liliis uariisq; floribus deæ dignis ornata erant. Ibiq; propter odorum fragrantiam sagaces canes indagare nequeant, naturam sensus, florum odore superante. Est id pratum à superiori parte planum admodum, aquis redundantibus circùm & precipitijs undiq; abscissum: ex quo à nonnullis Siciliæ appellatur umbilicus. Sunt ei propinqua nemora, pratáq; & paludes undiq;. Speluncam insuper pergrandem, quę hiatum sub terram habeat, ad Arctum spectantem dicunt: per quem Plutonem fabulantur cum curru rapta Proserpina transisse. Lilia, aliosq; flores odorem præbentes, per uniuersum uolunt annum, quibus aspectus oblectetur, uirides permanere. Mineruam insuper ac Dianam uirgines cum Proserpina nutritas unà flores legere solitas, fabulæ ferunt, unaq; eas Ioui patri ueltem fecisse. Qua mutua consuetudine usúq; eam insulam omnes maximè diligebãt, quæq; locum quem elegerat sortita. Nam Minerua circa Himeram regiones elegit: in quibus Nymphæ in eius gratiam aquæ calidæ fontes scaturire, Hercule aduentante, fecere. Quæ loca, simul & urbem quæ nunc usque Mineruæ nomen tenet, incolæ ei sacrarunt. Diana in Syracusis insulam à dijs accepit, Ortygiam, ab ea tum oraculorum responso tum hominum uoce nominatam. Eodem pacto & in hac insula Nymphæ in Dianæ gratiam maximum produxere fontem, qui dicitur Arethusa. Hic non tantum priscis, sed nostris quoq; tẽporibus magna copia fert pisces sacros, quippe ab hominibus intactos. Sæpius qui eos bellorum tempore edere ausi sunt, deorum ira magnas calamitates subierunt. Verùm de his posterius. Proserpina quoq;, ut & duæ iam dictæ deæ, prata circa Aetnam sortita est: cui fons ingens Syracusis dicatus est nomine Cyane. At uerò Pluto cum rapta Proserpina prope Syracusas per terræ hiatum ad inferos curru descendit, Syracusij; iuxta Cyanen singulis annis dies festos celebrãt, in quibus sacra faciunt priuatim paruis uictimis: publicè tauros in paludem immergunt, morem Herculis imitati, qui eiusmodi sacris, quo tẽpore Geryonis boues per Siciliam deduxit, usus est. Tradunt deinceps Cererem cum filiam reperire non posset, facibus in Aetna accensis, uarias orbis partes Proserpinã quærentẽ, deambulasse: hominesq; qui eam gratè susceperãt, tanquum beneficij memorem, frumenti edocuisse usum: in queis primi propter suam erga deam humanitatẽ post Siculos fuere Athenienses. Qua ex re publicè hanc deam præ cæteris coluere, tum sacrificijs amplissimis, tum Eleusinæ mysterijs, quæ ob antiquitatẽ castimoniamq; apud omnes homines sunt uulgata. Cum multi ab Athenienlibus humanitatis gratia frumẽtum accepissent, proximis illud incolis impartiti sunt: atq; exinde per totum ferè orbem est diffusum. At Siculi cum propter Cereris Proserpinæq; cum ipsis familiaritatem primi frumenti usum percepissent, utriq; earum sacra ceremoniasq; diuerso anni tempore instituerunt: Proserpinæ quidem messis tempore, tanta castimonia studioq;, quantam tanti doni ratio postulabat. Cereri uerò, cum semen in terram iacitur. Apparatu ac magnificentia exquisita decem dies festos agunt, priorem repræsentantes uitam: quibus diebus turpiloquio inuicem uti consueuere, ut deę dolor ex filiæ raptu conceptus, risu & uerborum scurrilitate mitigaretur. Hunc, ut diximus Proserpinæ raptum multi tum historici tum poetæ fuisse affirmant. Carcinus sanè tragœdus, qui Syracusas sæpius accessit, conspecto incolarum in eiusmodi sacris studio, Proserpinam à Plutone raptã, atq; ad inferos deductam, postmodum uerò à Cerere sumpto ex Aetna Sicilię igne, planctu luctuq; quæsitam, ab eaq; frumentum monstratam, unde & dea sit habita, in suo poemate affirmat. Non uidentur autem omittenda huius deę erga homines beneficia. Nam præter ab ea repertum frumentum, leges etiam edidit: quibus iustè pieq; homines uiuere assuescerent Ex quo & legiferam dixerunt Quibus inuentis haud facilè quis maiora reperire possit: cum in his sita sit non uiuendi tantum, sed benè honestèq; uiuendi institutio. Sed de his hactenus.

ctenus. Nunc de Sicanis, qui primi in Sicilia habitarunt, quoniam de eis scriptores dissentiunt, est scribendum. Philistus eos ex Iberia in Siciliam uenisse affirmat, qui id nomen à Sicano Iberiæ flumine traxerunt. Timæus huius scriptoris inscitiam arguens, Sicanos ait Siciliæ indigenas esse: multa eorum antiquitatis argumenta afferens, quæ haud operæprecium est recensere. Cæterum habitabant priscis temporibus Sicani in montibus natura munitis, in quibus urbes latronum metu ædificarunt. Nulli enim regi suberant, sed suus cuiq; urbi inerat princeps. Hi primum uniuersam tenuere insulam, agros colentes, ex quibus uitæ cibum sumebant. Postmodum Aetna ignes, qui proximas regiones urebant, eructante, cum multos annos id incendium regionem uastaret, timore acti, omissis orientalibus locis, partes quæ ad occidentem uergunt, petiuere. Multis deinde seculis Siculi ab Italia in Siciliam profecti, loca tenuerunt à Sicanis relicta. Opibus deinceps ac uiribus potentes, propinquis agris occupatis, quotidie magis imperium augebant, quoad bello sæpius cum Sicanis moto, certo postmodum fœdere agrorum fines inuicem statuerunt. Postremò à Græcis coloniæ in Siciliam deductæ sunt, urbésque maritimæ conditæ. Mutua postmodum consuetudine usu'que cum plures in dies Græci in Siciliam nauigarent, & linguam Græcam, omissa barbara didicere, & mutato nomine, Siculi sunt appellati. *De Sicanis.*

DE LIPARA, ET CÆTERIS QVÆ *Aeolides insulæ appellatæ sunt.* Cap. III.

SEquuntur Aeolides insulæ septem numero, Strongyle, Euonyma, Didyme, Phœnicusa, Sacra, Vulcania, Lipara, in qua est eiusdem nominis urbs. Sitæ autem sunt inter Italiam Siciliamq; recto cursu. Distant à Sicilia centum quinquaginta fermè stadijs, pares inuicem magnitudine. Earum maxima circuitu complectitur stadia centum quinquaginta. Ignem olim euomebant omnes: quarum meatus oráque ignis etiam nunc uisuntur. In Strongyla ac Sacra hucusque ex terræ hiatu uentus erumpit, & fœtor ingens eructat quoque arenam, lapidésque igneos permultos: quemadmodum & Aetnæ accidit. Asserunt nonnulli meatus esse subterraneos ab Aetna ad has insulas, & his omnibus eandem ignem spirandi causa esse. Has insuper insulas tradunt olim desertas fuisse: sed Liparum quendam Ausonis regis filium à fratribus dissidentem, ex Italia cum longis nauibus aduecta secum militum copia ad insulam appulisse: quæ ab eo Lipara sit appellata: inq; ea sui nominis urbe condita, reliquarum quoque insularum agros excoluisse. Eo senescente Aeolus Hippotæ, cum suis socijs quibusdam in Liparam cum uenisset, sumpta uxore Lipari filia, his postmodum insulis imperauit. Verùm Liparus cum in Italiam reuerti cuperet, iuxta Surrentum tenuit loca, quibus magna cum laude præfuit. Defunctus deinde, ac magnificè sepultus, honores heroicos ab incolis assecutus est. Aeolum uerò (is est ad quem fabulæ Vlyssem errantem diuertisse tradunt) iustum ac pium extitisse legimus, & erga hospites perhumanum. Præterea uelis uti nautas docuit. Obseruatione ignis, qui uenti futuri essent prædixit. Vnde & illum fabulæ uentorum potentem dixere. Ob eximiam eius pietatem deorum amicus est nominatus. Ex Aeolo filijs 6. orti sunt, Astyochus, Xuthus, Androcleus, Pheremon, Iocastes, Agathyrsus: qui omnes, ob gloriã ac uirtutes paternas magno in honore sunt habiti. Horũ Iocastes loca Italiæ circa Rhegium possedit. Pheremõ atq; Androcleus eam regionẽ Siciliæ, quæ à freto quod insulã diuidit, usq; ad Lilybæum est, tenuerũt. Huius regiõis agros qui ad orientẽ uergũt, coluere Siculi: q ad occasũ spectãt, Sicani. Hi inuicẽ dissidẽtes, Aeoli filijs, tũ ppter uulgatã parẽtis pietatẽ, tũ ob eorũ in se curam ac diligẽtiam sponte paruerunt. Imperauit quoq; Xuthus ei- *Liparus.* *Aeolus.*

parti quæ ad Leontinos uergit, usque ad hæc tempora, ab eo Xuthia dicta. Agathyrsus cum dominaretur ei quæ nunc Agathyrsis ora appellatur, urbem condidit ab se Agathyrsidem uocatam. Astyochus præfuit Liparæ. Qui omnes paternæ uirtutis æmuli, magna cum laude uixerunt. Cum multis seculis Aeoli progenies in Sicilia regnallet, tandem defecit. Post hos Siculi ad optimos quosque principatum deferebant. Sicani orta ob principatum contentione, bello inter se certarunt. Multis deinceps exactis annis cum insula cultoribus in diem magis deficeret, Cnidij quidam Rhodij'que regum Asiæ iniuria oppressi, in Siciliam deducere coloniam decreuere. Sumpto duce Penthalo Cnidio, qui genus suum ad Hippotam Herculis progeniem referebat, quinquagesima tunc Olympiade, in qua stadij uictor fuit Lacędemonius Epistelidas, egressi circa Lilybæum Egestanos Selinuntios'que inuicem bellantes inuenerunt. Fœdere cum Selinuntijs inito, prælio'que aduersus Egestanos commisso, multi eorum cecidere: in queis dux Penthalus occubuit. Qui ex prælio superfuerunt, Selinuntijs deuictis statuerunt inde abire, creatis ducibus Gorgone, Thestore, ac Epitherside. Penthalij cum domesticis per Tyrrhenum pelagus cum ad Liparam appulissent, humaniter ab incolis accepti, habitarunt in insula, numero fermè quingeuti. Postmodum Tyrrhenis mare latrocinio infestantibus, ad se tuendum naues ædificarunt. Eorum pars ad communem utilitatem colebant agros, pars piratis obsistebant. Hi communicatis inuicem fortunis rebus'que omnibus, aliquandiu in ea uitæ communione permanserę. Deinceps cum Liparam, urbémque eius cepissent, reliquarum insularum agros communiter exercebant. Postremò omnes insulas in uiginti annos, ita ut denuò illas eo exacto tempore sortirentur, partiti sunt. Nonnullis præterea naualibus pugnis superatis Tyrrhenis, spoliorum decimas in Delphis obtulerunt. Superest ut causas addamus, quibus postea felicitatis gloriæ'que incrementa Lipara urbs suscepit. Primùm ipsa natura, tum pratis insula decora est, tum balneis, quæ admodum commendãtur. ad ualetudinem enim conferunt, & summam ex usu præbent uoluptatem. Quò fit ut Siculi proprijs morbis implicíti, eò sanitatis gratia confluentes, ualetudinem pristinam recuperent. Profert insuper ea insula metallum celebre, quod alumen appellant: ex quo Liparenses Romani'que magnum percipiunt uectigal. Nam cum nullo alio in loco orbis alumen generetur, magnos affert huic insulæ quæstus. Hæc parua est magnitudine, sed fertilis ad hominum uitam: quippe quæ omnis generis pisces abundè præbeat, & fructus arborum suaues gustu. Post Liparam occidentem uersus insula est parua admodum, deserta, & ab re quadam Osteodes cognominata. Nam Carthaginenses quo tempore aduersus Syracusios bellum gessere, magnis peditum copijs ingentique classe in Siciliam profecti sunt. His cum frequentes mercenarij uarijs ex gentibus mixti essent: & hi sæpius, præsertim ob stipendium suo tẽpore non impensum, seditiosi, numero millia sexaginta primùm ad prætoria concurrentes, tumultum aduersus duces excitabãt: minabantur se, cum sæpius pecuniæ deessent, armis si quid deberetur uindicaturos. Consultus senatus imperatoribus occultè mandauit, ut seditiosos ab exercitu amouerent. Itaque mercenarios omnes sumpta alterius belli occasione in naues impositos, in hanc insulam exposuerunt: ubi relicti, fame absumpti sunt. Tot hominum defunctorum ossa paruæ insulæ nomen dedere.

Osteodes insula.

DE MELITA, GAVLO ET CERcinna. Cap. IIII.

REcensitis Aeoli insulis, deinceps ad reliqui lateris insulas transeamus. In ea Siciliæ parte, quæ ad meridiem uergit, tres insulæ sunt: quarum singulæ portus tutos habent nauigantibus. Prima, quam Melitam dicunt, à Syracusis remo

sis remota stadijs octoginta, portus habet multos admodum utiles. Eius incolæ fortunati existimantur: quoniam & uarij generis exercẽt artes, & optimas faciunt lineas telas, tum tenuitate, tum mollitie spectatas. Domos insuper ædificãt pro loci qualitate pulchras, & exornatas gypso. Est autẽ hæc insula Phœnicum colonia, qui mercaturam usq; ad occiduum Oceanum exercentes, in hanc insulam confugerunt, bonos portus habentem, & in pelago sitam. Quã ob causam eius incolæ, multa à mercatoribus beneficia percipientes, celeriter & opibus & gloria aucti sunt. Est & alia insula, nomine Gaulus, quæ multos habet opportunos portus, & est Phœnicum colonia. Deinceps est & Cercinna, quæ ad Libyam spectat: in qua haud ignobilis est urbs, & portus non solum mercatoribus utilis, sed longis nauibus accommodatus. *Melita insula* *Cercinna insula.*

DE ÆTHALIA, CYRNO, ET SARdinia. Cap. V.

SEquuntur post Liparam insulæ ad Tyrrhenum pelagus sitæ: in quibus una est nomine Aethalia, Populoniæ oppositæ urbi, distans à continenti stadijs fermè centum: quę id nomen ab Aethalio, qui ei præfuit, duce sortita est. In ea effoditur petra, ex qua ferrum excuditur. Incidunt enim id metalli genus, quo abundat insula: inde ex saxis in fornacibus decoctis ferrum liquefactum in frusta partiuntur, magnis spongijs similia: quæ postmodum mercatores ad emporia deferunt. Ex ferro artifices uaria cudunt instrumenta rei rusticæ, diuersisq; artibus accommodata. Præter hanc est insula longè ab eis stadijs trecentis, quæ à Græcis Cyrnos appellatur: à Romanis uerò atque incolis, Corsica. Hæc aditu facilis, portum habet pulcherrimum nomine Syracusium. Celebres in ea urbes habentur duæ, scilicet Calaris & Nicea. Calaris à Phocensibus, qui à Tyrrhenis postmodum insula pulsi sunt: Nicea à Tyrrhenis maritimis, qui reliquas etiam Tyrrheni maris insulas suę ditionis fecerunt, conditæ. Hi postea urbibus quæ in Cyrno erant subactis, resinæ ceræ'que ac mellis, quorum ea est fertilis insula, tributa imposuerunt. Serui qui in ea sunt, ab aliorum seruorum, quod eis natura accidit, usu uitæ differunt. Insula ampla est, magnáque ex parte montuosa ac syluestris, fluminibus insuper irrigua. Homines lacte, melle, ac carnibus (omnia affatim præbet regio) iustè & humaniter ultra cæteros Barbaros inuicem uiuunt. Fauos enim qui in montanis arboribus reperiuntur, illius esse sinunt qui primus inuenit. Oues signaculis distinctæ etiam nullo custode patronis seruantur. In priuata uita actionibus'que miro quodam modo iustitiam obseruant. Mirandum uerò est, quòd apud eos fit in filiorum ortu. Nam cum mulier parit, nulla est puerperæ cura: sed uir eius, ueluti & ipse implicitus puerperij morbo, statutos dies domi uxoris curam suscipit. Nascitur in ea insula taxi copia: in qua arbore mel quod fit, amarum admodum est. Barbari insulam habitantes, diuersa utuntur loquela, & ad intelligendum difficili. Numero excedunt hominum triginta millia. Huic proxima Sardinia insula, Siciliæ par magnitudine, à Barbaris (Iolaos uocant) tenetur. Hos ab Iolao ac Thespiadis, quorũ multi in eam insulã trascenderunt, genus ducere putant. Nam quo tempore Hercules decantatos subijt labores, liberos à se ex Thespij filiabus susceptos, cum Græcorum barbarorum'que copia, secundum certum oraculum in Sardiniam ad condendam coloniam misit. Quod sentiens Iolaus, Herculis nepos, in insulam uenit: in'que ea conditis haud contemnendis urbibus, regione omni potitus, populos ab se dixit Iolaos. Gymnasia, & deorum templa, cęteráque ad hominum felicitatem spectantia, quorum adhuc monumenta extant, ab eo sunt instituta. Cum ab oraculo traditum esset, hanc coloniam liberam semper futuram, uerum usque ad hæc tempora id oraculum fuit. *Aethalia insula.* *Corsica insula* *Sardinia insula.*

Nam

Nam cum Carthaginenſes magnis copijs inſulam cepiſſent, nunquam Iolaos ſubegere. Ad montana enim atq; aſpera confugientes loca, effoſsis ſub terrã habitaculis, lacte, caſeo, carnibus expecoribus, quæ plurima illis erant, ueſcebantur. Agriq; colendi declinato labore, in montibus uitã quietam ducebant. Carthaginenſes cum ſæpius eos bello tentaſſent, difficultate locorũ abſterriti, liberos reliquerunt. Poſtremò à Romanis armis ſæpius laceſsiti, locorũ aſperitate inuicti permanſere. Iolaus ijs quæ ad ſtatũ coloniæ pertinebant cõpoſitis, in Græciam rediit. Theſpiadæ cum multis ſeculis inſulæ præfuiſſent, tandẽ in Italiam nauigantes, loca circa Cumã tenuere: reliqua multitudo depoſita barbarie, præficientes ſibi ex accolis optimos duces, hucuſq; libertatem ſeruant.

DE PITYVSA ET INSVLIS QVÆ *aliqui Baleares appellant.* Cap. VI.

PRæter has inſulas eſt alia Pityuſa, à pinis, quæ frequentes in ea naſcuntur, nomen ſortita. Diſtat ab Herculis columnis dierum trium nauigatione: à Libya uerò diei noctiſq; unius: diei unius ab Iberia: magnitudine ſimilis Corcyræ, rerum copia mediocris. Vites fert ea regio, licet raras. Cæterę arbores in conuallibus ſunt. Inter ea quæ ibi oriuntur, lanam præferunt. Diſtincta campis ac collibus inſula, urbem habet Ereſum. Carthaginẽſium coloniam mœnium ambitu, ac frequẽtibus domibus, portu inſuper perutili ſatis celebrem. A diuerſis barbaris, plurimisq; Phœnicibus habitatur. Hæc colonia centum ſexaginta annis poſt conditam Carthaginem eſt deducta. Aliæ quoque ſunt inſulæ Iberiæ oppoſitæ, à Græcis Gymneſiæ, ab incolarum nuditate, qui æſtatis tempore abſque ueſtibus incedunt: ab accolis uerò ac Romanis Baleares, à fundæ iactu, qua rectius quàm reliqui, lapides iaciunt, appellatæ. Harum media maior eſt reliquis inſulis, demptis ſeptem: Sicilia, Sardinia, Creta, Eubœea, Cypro, Cyrno, Lesbo. Abeſt ab Iberia diei unius nauigatione. Minor ad Orientem ſpectat, nutriens plurima omnis generis armenta, ſed mulos præcipuè, qui & magni ſunt, & ſonora uoce. Vtraque inſula fertilis ac fructifera eſt, referta habitatoribus, ut qui triginta hominum millia excedant. Ad uini potum, quod rarum apud eos eſt, ſunt promptiores. Oleo omnino carent. Ideo ex lentiſco & porci adipe mixtis ungunt corpora. Mulieres adeò præ cæteris appetunt, ut mulierem à prædonibus captam, tribus aut quatuor redimant uiris. Habitant in ſaxis concauis, iuxtáque præcipites petras. Effoſsis cuniculis ad corporum tegumenta utuntur, & uitæ ſecuritatem. Aureo nummo aut argenteo non utuntur, quæ afferri ad inſulam prohibent: cauſam afferentes, Geryonem Chryſaori filium auro atq; argento opulentiſsimum, quondam ab Hercule bello expugnatũ. Exiſtimant enim eo pacto, cum auro atque argento careant, ſeſe facilè omnes uitæ inſidias euaſuros. Hanc ob rem cum olim cum Carthaginenſibus militaſſent, ex ſtipendio impenſo mulieres ac uinum emptum ſecum tulere. Miradum uerò, quod in nuptijs de more ſeruant. In epulis enim quæ cum domeſticis amiciſq; in nuptijs fiunt, primus ſecundusq;, & deinceps ſecundũ ætatem reliqui, nuptam magno numero cognoſcunt. Vltimus ſponſo locus ad uxorem datur. Priuatim quid etiam, & à cæterorum moribus alienũ in defunctorum ſepulchris obſeruant. Lignis enim membra corporis inciſa, in uas conijciunt, ſupraq; ſaxa accumulant. Arma eis ſunt fundæ tres. Vna caput cingũt, altera uentrem, tertia in manibus geſtatur. In prælio lapides multò maiores quàm reliqui ita iactant robuſtè, ut ab aliquo tormento lapis miſſus uideatur. In urbium expugnatione lapidum iactu eos qui deſuper ex propugnaculis tuentur mœnia uulnerãt. In pugna uerò, ſcuta, galeas, omneq; armorũ genus cõfringũt. Ita autẽ rectè lapides propellũt, ut raro effugiat ictum appetitus locus: quod eis

quod est continuus à pueritia usus præbet,à matribus ad id certamen coactis. Imponunt enim supra erectũ lignum panem,signum,quod iactu petant: neq; antè cibũ capiunt, quàm panẽ lapide eiectũ pro cibo sumant permissu matris.

DE INSVLIS OCEANI QVÆ AD Occidentem uergunt. Cap. VII.

POsteaquam insulas quę ad columnas Herculis spectant,retulimus:ad Oceani insulas transeamus. Est Libyam uersus ad Oceanum sita multorum dierum nauigatione insula permagna:agro fertili, tum campis amœnis,tũ montibus distincta. Fluminibus rigatur, quæ sint nauium capacia. Plurima sunt in ea pomaria uariis arboribus consita, hortiq; amœni,quos aquę dulces interfluunt.Habitationes in illis ædificãt sumptuosas:hortos quoque cotoneorum umbracula decorant, in quæ æstus tempore diuertunt.Amœna fertilisq; regio copia fructum exuberat. Montes frequentibus syluis,arboribusq; fructiferis,aquis insuper irriguis ornantur. Abundat quoq; insula fontibus aquæ dulcis:quæ non tantum usui uoluptatiq; que incolentium satisfacit,sed etiam confert ad robur corporum ac ualetudinem.Sunt insuper loca diuersorum animalium uenationibus apta:ex quibus epulas cõficiunt suaues ac sumptuosas. Pisces etiam mare affatim præbet. Est & aër ibi saluberrimus:qui maiori ex parte anni fructus ferat,aliaq; specie ac decore præstantia: ut hæc insula non hominum sed deorum domicilium ob eius felicitatem esse uideatur. Priscis temporibus quoniam à reliquo orbe diuulsa erat,incognita, hoc postmodum modo reperta est. Phœnices quondam ad diuersa emporia nauigantes,sępius multas in Libya,nonnullas in Europa quę ad Occidentem spectat, colonias condidere. Multis deinde opibus coactis, extra columnas Herculis Oceanum ingressi, in continentem Europæ littoris columnis propinquo condidere urbem, quam Gadiram dixerunt. In ea inter cætera ædificia templum Herculi, quod ad nostram usque ætatem summa in ueneratione honoreque est habitum,statutis de more Phœnicum sacris,sumptuoso opere construxerunt: multi Romanorum duces clarissimi magnis rebus gestis,uota huic deo suscepta persoluerunt. Verũ Phœnices per Oceanũ mare iuxta Lybiam nauigantes, complures dies tempestatibus acti, cum ad hanc insulam delati essent,animaduersa eius natura felicitateq;,notam cæteris fecere. Qua ex causa cum Tyrrheni, qui classe potentes erant, in eam insulam coloniã mittere decreuissent,à Carthaginensibus sunt prohibiti, ueritis ne loci bonitate allecti ciues eorum,ad eam se conferrent. & sic,si qua forsan aduersa urbi fortuna incidisset, uolebant ignotum, ad quem facilè confugerent locum, esse. Sed ad Europam redeamus.

DE BRITANNIA INSVLA ET de ea quæ dicitur Basilia, ubi electrum oritur. Cap. VIII.

IN Oceano Galliæ mõtibus Hercinijs totius Europæ maximis, oppositæ sunt insulæ multæ:quarum maxima est Britannia,priscis temporibus nullius aduenę imperium experta. Neq; enim Bacchum,neq; Herculem,neque heroa aut ducem quempiam accepimus eos bello tentasse. Nunc C. Cæsar, qui propter gestas res deus est appellatus, primus omnium Britannis subactis, certum eos dare tributum coẽgit. Sed de his suo tempore dicetur latius Est hæc insula triangulari forma, Siciliæ similis, latera habens inæqualia, cùm protendatur per obliquum Europam uersus. Vbi minimũ à continenti abest

abeſt, promontorium eſt, quod appellatur Carion, procul à terra: quo tempore mare fluit, ſtadijs ferè centum. Alterum promontorium, Velerium nomine, abeſſe aiunt à continenti nauigatione dierum quatuor. Reliqua pars quã Orcham appellant, ad mare ſpectat. Minimum latus Europæ adiacens, protendi aſſerunt ſtadiorum ſeptem millibus. Lateris ſecundi longitudo à Carione uſq; ad promõtorium, ſtadia complectitur quindecim millia: tertium latus ſtadiorum millia uiginti. Ita uniuerſæ inſulæ ambitus ſtadiorum eſt millium duorũ & quadraginta. Britanniam incolere tradunt incolas, qui priſcorũ more uitam degant. Vtuntur enim in pugna curribus, ueluti antiquos Græcorum heroes uſos in bello Troiano ferunt. Domos ex calamis aut lignis ut plurimũ habent compactas. Frumenta eum ariſtis ſub tectis reponũt: inde quod ſatis in diem ſit uſui, terentes. Moribus ſimplices, integriq; ſunt, longè noſtrorum hominũ aſtutia uerſuti atq; remoti. Cibo ſimplici uiliq; uitam ducunt, atq; à diuitum delitijs alieno. Multitudine hominum inſula plena eſt, Aer, ut qui ad ſeptentrionem ſpectet, frigidus. Reges principesq; ibi ſunt multi, pacem inuicem ſeruantes. Sed de his diligentius, cum ad Cæſaris geſta quibus Britannos ſubegit, ueniemus. Nunc de ſtanno quod in ea effoditur, narrabimus. Britanni qui iuxta Velerium promontorium incolunt, mercatorum uſu qui eò ſtanni gratia nauigant, humaniores reliquis erga hoſpites hebentur. Hi ex terra ſaxoſa, cuius uenas ſecuti effodiunt ſtannum, igne eductum, in quandam inſulam ferunt Britannicam, iuxta quam (Ictam uocant) maris fluxu uidentur inſulæ: cum uerò refluit, exiccato interiecto littore, curribus eò ſtannum deferunt. Proprium quiddam uidetur eis inſulis contingere, quæ Britanniam Europamq; interiacent. Nam pleno mari, inſulæ: refluente uerò, cum interiectus locus deficitur aquis, continens uidetur. Ex his inſulis mercatores emptum ſtannum in Galliam portant. Inde diebus ferè triginta, cum equis ad fontem Eridani fluminis perducunt. Et de ſtanno hactenus. Nunc de electro dicendum. Scythiæ quæ ſupra Galliam eſt, oppoſita inſula in Oceano iacet, nomine Baſilia: in quam tẽpeſtas electrum plurimum eijcit, nulla alia in parte orbis repertum. De eo quidam ueteres fabulas ſcripſere haud dignas fide, & quæ à poſteris reprehenſæ ſint. Nonnulli enim tum poetæ tũ hiſtorici tradunt, Phaetontem Solis filium, cum puer eſſet, petijſſe à patre, ut unicum diem ſolis currum regeret. Illo aſſentiente, ſumpto curru, cum equorum frena regere nequiuiſſet, ab equis contempto puero, extra ſolitum curſum eſſe currum delatum: & primo cœlum equorum errore incenſum: circulumq; qui Galaxia dicitur, exinde factum: deinde magnam combuſtam orbis partem. Qua re commotum Iouem, fulmine Phaetontem tradunt peremiſſe, Solémque in priſtinum redegiſſe curſum. Phaëtontem in fontibus eius qui nunc eſt Padus: olim Eridanum dicebant, decidiſſe. Eius mortem Nymphas fleuiſſe ſorores, doloriſq; magnitudine mutata natura in populos fuiſſe uerſas. Has annis ſingulis eodem tempore lachrymas educere, è quibus electrum fiat, reliquum ſplendore ſuperans. Sed cum hi harum fabularum conditores procul à uero aberraſſe à poſteris deprehenſi ſint, nos ueram hiſtoriam ſequamur. Naſcitur electrum in ea quam retulimus inſula. Cum uerò ab incolis ad proximam deferatur continentem, inde ad noſtra uſque apportatur loca.

DE GALLIA, CELTIBERIA, IBERIA, LIGURIA, TYRRHENIA, & DE IJS QUI EA LOCA HABITANT, & QUIBUS LEGIBUS QUI EA LOCA HABITANT UTANTUR. CAP. IX.

HAud ſanè ab re erit, gentes Europæ conterminas, quas in ſuperioribus libris omiſimus, paucis referre. Celtis olim imperauit, ut aiunt, uir egregius: ex quo filia corporis magnitudine ultra naturæ modum decoremq; cæteras

teras excellens, orta est. Hæc tum uiribus, tum specie elata, omnes qui eam uxorem expetebant, contẽpsit, existimans neminem suo matrimonio dignum. Interim cum Hercules bello aduersus Geryonem moto uenisset in Celticam: in'que ea urbem Alexiam condidisset: admirata tum uirtutem Herculis, tum corporis præstantiam, permissu parentum eius concubitum appetiuit. Iuncta illi filium genuit, nomine Galatam: qui coæuos suos tum uirtute animi, tum uiribus corporis excessit. Vir factus, cum paternum regnum suscepisset, multas oras sibi subdidit propinquas, præclaris rebus bello gestis. Cum eius gloria efferretur, subditos omnes à suo nomine appellauit Galatas: ex quo omnis ea regio Galatia, id est Gallia, dicta est. Hæc â multis nationibus incolitur: quæ inuicem gentium numero differũt. Nam quæ maxima habetur inter eas, ducenta uirorum millia efficit: quæ minima, quinquaginta. Harum gens una erga Romanos, & quæ ad hanc usque ætatem manauit, cognationem amicitiámque conseruat. Natio, ut plurimum ad Arctum sita: regio frida, ut quæ hyemis tempore pro aqua niuibus oppleta existat. Glacies quoque immensa adeò regionem occupat, ut flumina congelata sint peruia transeuntibus, non solùm paucis, sed exercitibus quoque, cum curribus utque impedimentis. Cum multi magni'que fluuij per Galliam uario cursu fluant, hi é profundis stagnis, hi ex montibus, partim in Oceanum, partim in nostrũ mare decurrunt. Eorum qui in nostrum mare labuntur, maximus censetur Eridanus, qui in alpibus fontes habens, quinque ostijs descendit in mare. Qui uerò in Oceanum defluunt, maximi habentur Danubius ac Rhenus: quem diebus nostris Caius Cæsar pontibus miro modo iunxit pedestribus'q; traductis copijs, Gallos ultra Rhenum habitantes in potestatem redegit. Multi alij nauium capaces fluuij existunt in Celtica, quos breuitatis causa omisimus. Sed hi omnes ferè hyeme congelati, securum transitum, iniectis desuper, ne labantur, paleis, euntibus præbent. Id uerò, quod dictu mirabile in maiori Galliæ parte accidit, non uidetur silentio prætermittendum. Nam æstate ab occidente septentrionéque perflant tanta ui impetu'que uenti, ut lapides quantos manus possit continere, à terra rapiant, ac ueluti arenæ lapillorum aceruos haud paruos cumulent. Est ut aliquando ab hominibus arma ac uestes, quandoque equitantem ui ab equo auferant. Denique tanta est aëris frigiditas, ut neque uinum ea regio, neque oleum producat. Quare coacti homines potum sibi ex hordeo comparant, quem appellant Zythum. Aqua etiam qua lauant fauum mellis, utuntur. Vino præter modum adeò delectantur, ut à mercatoribus importatum, purum bibant: nimio'que potu ebrij, aut in somnum incidant, aut in insaniam. Quo fit, ut mercatores Italici plures quæstu ducti, uinum tum nauibus tum per terram curribus deferentes pincernam puerum mercentur pro uini amphora. Vniuersa Gallia argento caret. Aurum eius absque opificio aut labore aliquo præbetur natura. Nam cũ fluminum decursus difficiles flexus habeat, superans ripas à montibus fluens aqua, arenam auream passim per campos ejcit. Glebis postmodum, in quibus aurum splendet, attritis, aquáque lotis, dempta terra, reliquum in fornacem coniectum fundunt. Hoc modo liquefacto, puro'que educto auro, ad ornatum corporis mulieres uiri'que utuntur. Etenim & manuum articulos, & brachia armillis aureis exornant. Circa collum insuper grandes torques gestant ex solido auro, & in digitis annulos. Thoraces etiam auro exornant. Proprij aliquid etiam ac mirabile superiores Celtæ in deorũ templis obseruãt ut in sacris templis'que plurimum auri dijs oblatum spargant: necp illud incolarũ quisq; quãuis gens auri sit auida, propter religionẽ audet cõtingere. Sunt Galli molles, atcp albi, corpore oblongo. Comas cpuis habeant natura rufas, studio tamen augent naturæ colorem. Calamistro capillos inflectunt, à fronte illos ad ceruicẽ reijcientes, ut Satyris aspectu pueriscp appareant persimiles.

Capillos

Capillos arte efficiunt craſsiores,ut nihil differant a5 equorum iubis. Barbam quidam radunt:nõnulli nutriunt parcè. Nobiles genas quidem radunt.barbã uerò adeò ſinunt creſcere,ut operiant corpora. Quo accidit,ut cum edunt,repleantur cibo:cum uerò bibunt, ueluti per canale potus uideatur inferri. Cœnant ſedendo omnes,non in ſedibus,ſed in ſolo, ſuper luporũ aut canum ſtratis pellibus.miniſtrant eis pueri iuniores ætate tenera.luxta eos ignes fiunt, in queis ollæ ſunt & uerua plena carnibus. Viros bonos optimis carnibus honorant:quemadmodum poëta Aiaci ſcribit impenſum ab optimatibus honorẽ, quando ſingulari Hectorem certamine uicit. Hoſpites ad epulas uocant: qui ſint,qua cauſa uenerint,poſt cœnam rogantes. Conſueuerunt quoq; ſumpto cibo ad uerborum,prout caſus intulit, concertationem ſurgentes,ex prouocatione certare inuicem,nulla habita uitę cura.Increuit enim apud eos Pythagoræ ſententia, qua dixit,animas hominum eſſe immortales, rurſusq; eas defunctis corporibus poſt certum tempus in alia corpora reuerſuras. Ob hanc cauſam in defunctorum pyram epiſtolas ſcriptas quidam conijciunt, tanquã eas mortui ſintlecturi.In itinere ac pugna bigis utuntur,quas rhedarius & aſſeſſor ducunt. In bellis obuium hoſtem iaculo ex curru primum appetunt:tum relicto curru pedites enſibus certant. Quidam adeò mortem contemnunt,ut pugnent nudi. Cuſtodes corporis ex liberis hominibus pauperes eligunt:qui & pro aurigis in pugna ſeruiant,& ferant ſcutum. Inſtructam aciem præire conſueuerunt, & ad ſingulare certamen fortiſsimos hoſtium prouocare,arma, ut hoſtem terreant, quatientes. Cum quis ſtrenuè in acie pugnauit, tum maiorũ tum eius laudes ac uirtutes decantant,Res hoſtium deprimunt,tanquam uitu peratione dignas. Denicq; omneis in bello audaces extollunt uerbis. Capita hoſtium in acie cadentium abſciſa, equorum alligant collo. Hoſtium ſpolia ſanguine perfuſa famulis tradunt, in foribus domorum cum cantu atq; hymnis affigenda,quemadmodum feras ſolent uenatu captas Hoſtium nobiliorum capita aromatibus uncta, in thecis condunt ſumma diligentia,oſtendentes ea hoſpitibus:nulloq; precio ea uel parentibus uel alijs reddunt. Tradunt eorum gloriari nonnullos, quòd pro capite tantundem penſi auri, barbaram magnificentiam oſtentantes,nequaquam uelint accipere. Non enim bellicæ uirtutis inſignia non uendere nobile eſt:ſed cum mortuis pugnare,ferum atq; agreſte. Veſtes ad terrorẽ intonſas ac coloris uarij ferunt:quas illi uocant Bracas. Sagula ferunt uirgata: hyeme quidem craſsiora, æſtate ſubtilia. Fictilia in uſu habent denſa,ac floribus diſtincta. Arma ferunt,ſcutum,ad ſtaturam hominis longum,proq; libito cuiuſq; ornatum. Quidam in ſcutis animalium formas æreas paulum eminentes geſtant, & ad ornatum, & ad corporis tutelam fabricatas. Aerea galea caput muniunt, paulum eminentiore:in qua aut cornua impreſſa ſunt,cut auium uel quadrupedum effigies ſculptæ. Tubas habẽt ſuo more barbaras,ut quæ aſperum ſonum & turbulentum reddant. Thorace ferreo utuntur:quidã alijs armis à natura datis nudi pugnant: pro enſibus ferreas ſpathas gerunt oblõgas,ærea catena à dextro latere pendentes. Nonnulli tunicas aureis aut argenteis zonis cingunt. Iaculis inſuper bellant, quæ illi lanceas uocãt,ferro cubiti aut amplius longitudinis,paulo minus duobus palmis lato. Enſes haud minores ſunt quàm apud cæteros uenabula:ac uenabula mucrone ſunt,quàm ſit enſibus,maiore. Hos tũ rectos habent,tum incuruos, non ſolum ad corpora cędendum,ſed & ad perforandum aptos. Aſpectu ſunt terribiles,uoce graui atq; aſpera. Sermone utuntur breui ac obſcuro,multaq; dubia loquuntur:plurima ad iactantiam in ſuam laudem dicunt,& ad cæterorum contemptum. Minaces ſunt ac detractores,opinioneq; inflati:acuti ingenio,& à doctrina minimè alieni. Sunt & apud eos melodiarũ poëtæ,quos appellant Bardos. Hi cum organis ueluti cum lyra cantant, hos laudantes, alios uituperantes Philoſophi quoq; ac theologi,quos uocant Saruidas,præcipuè

ab illis

Digitized by Google

ab illis coluntur. Vtuntur insuper diuinatoribus: qui apud eos, cum & augurijs & sacrificijs futura prædicant, plurimi existimantur, omni eis obtempe rante plebe. Cum uerò de rebus magnis consultant, mirabilẽ incredibilemq; seruant consuetudinem. Hominem enim immolantes ferunt ense super septum transuersum: quo decidente, tum ex casu, tùm ex membrorum laceratione, tum etiam ex sanguinis fluxu, ex quadam antiqua rerum obseruatione, norunt futura. Est apud eos moris, nullum absque philosopho sacrificium facere. Existimant enim, per diuinæ naturæ conscios sacra fieri oportere, tanquam linguæ deorum peritos: atque horum intercessione bona ab dijs censent petenda. Quorum consilio, & pace & bello fruuntur. Poetę uerò tanti apud eos fiunt, ut cum instructa acie exercitus eductis ensibus iactisq; iaculis propinquant, non solum amici, sed hostes quoq; eorum interuentu à pugna conquiescant. Ita apud agrestiores barbaros ira cedit sapientiæ, & Mars reueretur Musas. Nunc quod à multis ignoratur, scribetur. Vltra Massiliam qui mediterraneas regiones, quiq; iuxta alpes & montes Pyrenæos incolunt, Celtæ appellantur. Vltra hos qui ad notum Oceanum uersus pertinentes oras, & Hercinium montem, quiq; deinceps ad Scythiam usque habitant, dicuntur Galli. Quas omneis gentes communi nomine Romani Gallos appellant. Eorum fœminæ non tantum corporis magnitudine sunt uiris similes, sed etiam robore. Pueri ut plurimum cani sunt, ætate prouecti colorem paternum assumunt. Eorum qui subtus Arcton habitant, quiq; Scythię sunt propinqui, utpote cæteris aggrestiores, nonnullos aiunt humanis carnibus uesci: quemadmodum & ij qui eam Britanniæ partem quæ Iris dicitur, habitant. Horum fortitudine feritateq; diuulgata, tradunt eos qui priscis temporibus omnem fermè Asiam discurrentes, Cimmerij dicebantur, ipsos esse qui paulo pòst corrupto nomine Cymbri sint appellati. Iam prisco more dant latrocinijs operam, rapientes aliena, cæteris omnibus contemptis. Hi sunt qui Roma capta, Delphici Apollinis templo spoliato, magnam Europæ partem, non paruam Asiæ tributariã fecere: agris eorum quos subegerant, possessis. Qui in Græciam transierunt, Gallograeci sunt nominati: postremò multos magnosq; Romanorum exercitus attriuerunt. Pari suæ feritati impietate in deorum sacrificijs abutuntur. Noxios enim quinquennio seruatos, fudibus affixos dijs sacrificant, cumq; alijs primitijs super ingentes pyres immolãt. Captiuos quoq; sacrificant dijs. Quidam de hostibus capta animantia unà cum hominibus interfecta, aut in sacris comburunt, aut alijs afficiunt pœnis. Cum mulieres habeant speciosas, ad mares tamen præter modum sunt cupidiores. In ferarum pellibus humi dormientes, ex utroq; latere excubitores habent. Illa admiranda eorum impudentia, quòd speciem corporis facilè alijs offerunt in propatulo, neq; hoc turpe ducunt: quin potius ignauum putant, abnuere gratiam oblatam. Sed de his hactenus. Nunc Celtiberos recenseamus. Iberi quondam Celtæq; pro agris bello certantes, pace demum constituta, communicataq; inuicem regione, cum mutua connubia permisissent, dicuntur hac rerum communione id nomen sortiti. Duæ igitur robustæ nationes in regione fertili coniunctæ effecere, ut magnum esset Celtiberorum nomen. A Romanis postmodum certè multo pòst tempore bello cum eis gesto, uix tandem subacti sunt. Non enim equites modò, sed & pedites aptos bello, robore malorumq; tolerantia cæteris excellentiores habent. Breui utuntur ueste, ac nigra, lanam habente similem caprarum pilis. Armantur Celtiberorum quidam scutis leuibus, alij rotundis umbonibus, magnitudine clypei. Cruribus ocreas ex pilis factas aduoluunt. Galeas ferũt æreas, cristatas palmis. Gladios gestant ancipites, præstantissimo ferro inspicatos, adiectis palmi longitudine pugionibus, quibus in conferta utuntur pugna. Ferrum suo more ad conficienda arma præparant. Nam ferreas laminas in terram abscondentes, ibi tam diu esse sinunt, quoad

De Celtiberis

Digitized by Google

debiliori parte ferrugine absumpta, ualidior superſit. Ex eo tum enſes fortiſſimos, tum cætera ad belli uſum arma neceſſaria componunt. Hoc pacto fabricatis adeò cedunt omnia, ut neque ſcutum, neque galea, neque aliud quid eis obſiſtat. Duobus gladijs ſulti, cum equeſtri certamine ſuperiores euaſerint, ex equis deſiliunt, pedeſtremq; adiuuant pugnam. Mirabilis apud eos uiget conſuetudo. Nam cum in uictus munditia elegantes exiſtant, una in re uidentur immundi, & ſpurcitiæ pleni. Vniuerſum enim corpus lauant urina, dentesq; fricant, hanc optimam corporis curam exiſtimantes. Erga nefarios homines atque hoſtes crudeles ſunt, aduenis humani atque hoſpitales. Aduenientes enim externos benigne hoſpitio recipiunt: adeò, ut æmulatione quadam inuicem pro illorum honore certent. Quos aduenæ ſequuntur, hos laudant, amicosq; deorum putant. Nutriuntur affluenter uarijs carnibus: potum ex melle conficiunt, eius copiam præbente affatim regione. Vinum emptum bibunt, mercatorum opera aduectum. Ex propinquis gentibus gratiſsima eſt eis Vacceorum natio. Hi enim annis ſingulis ſortitos inter ſe agros colunt, fructusq; cum cæteris communicant, cuiq; ſua portione præbita. Quare ſi quis quid agricolæ abſtulerit, eueſtigio multatur morte. Celtiberorum fortiſsimi habentur qui appellantur Luſitani. Peltas in bello paruas ex neruis confectas, quibus tegatur corpus, habent. His in bello ea agilitate utuntur, ut & ictus & ſagittas euitent. Iaculis ferreis hamatisq; utuntur. Galeam enſemq; more Celtiberorum ferunt. Iaculum longè iaciunt, & ſumma arte. In acie diutius perſeuerant, mobili corpore, leuiq;, ut facilè & fugiant hoſtem, & inſequantur. In perferendis periculis ſuperantur à Celtiberis. In pace choreas leui ſaltu exercent, cum quadam crurum agilitate. Bella ad numerum aggrediuntur, Pæana, cum hoſti obuiant, cantando. Iberi, Luſitanique ætate integra, præſertim inopia oppreſsi, qui robore præſtant atque audacia, in montibus aſperis manu facta diuerſis per Iberiam locis latronum more leui armatura agilique corpore ueloces diſcurrunt: populatisq; agris, ad montes ueluti tutam patriam, quum ob locorum aſperitatem nullus eò exercitus adire poſsit, confugiunt. Aduerſus hos profecti cum exercitu ſæpius Romani, eorum audaciam repreſſerunt: latrocinia nequaquam tollere potuere.

Luſitani.

De argento Iberico.

Sequitur ut de argento, quod plurimum apud Iberos optimumq; effoditur, quodq; multum utilitatis incolis affert, ſcribamus. Dictum eſt à nobis libro ſuperiori in Herculis geſtis, Iberiæ montes qui Pyrenæi uocantur, & altitudine & magnitudine longè alios excellere. Nam à mari quod ad meridiem iacet, uſq; ad Oceanum fermè ad Arctos ſitum, Galliam ab Iberia diuidunt. Per Celtiberiam quoq; protenduntur ſtadiorum tribus millibus: in quibus cum ſint frequentes ſyluæ, ferunt priſcis temporibus igne à paſtoribus iniecto montanas omnes regiones fuiſſe combuſtas: qua ex re montes aſunt cognominatos Pyrenæos. Ardente continuis diebus igne, multi ex montibus argenti puri riuuli flammarum ui effluxere: quod incolis ignotum, Phœnices mercatores uili rerum permutatione emptum in Græciam Aſiamq; ac nationes cæteras deferentes, magnas ex eo commercio opes contraxerint. Adeò autem mercatores quæſtus excitauit cupiditas, ut cum onuſtis nauibus ſuperaret argentum, amoto ab ancoris plumbo, argentum eius loco ſubderent. Hoc lucro Phœnices admodum opulenti facti, multas colonias tum in Siciliam propinquasq; inſulas, tum in Libyam Sardiniamq; ac Iberiam deduxerunt. Multis pòſt ſeculis cognito argento, Iberi metallis quærendis operam dedere: magnaq; optimi argenti copia reperta, ingens ex ea uectigal prodijt. Cum æs, aurum, argentumq; ſint metalla præcipua: qui in reperiendo ære dant operam, quartam eius quod effodiunt portionem capiunt. Eorum qui in argento effodiendo occupantur, quidam tribus diebus Euboicum per

cipiunt

cipiunt talentum. Terra enim omnis argento referta est: ut mirabilis sit & eius regionis natura, & operariorum continuus labor. Nam qui primum his metallis reperiendis incumbebant, magnas contrahebant diuitias. In promptu enim est argentum, terra abundè illud præstante. Postea cum Romani Iberiam subegissent, Italici qui lucri cupiditate id sibi opus sumpsere, maximè ex eo ditati sunt. Emptam enim seruorum copiam ad effodienda metalla deputant: qui uarijs locis metallorum uenas scrutati, ac altè lateq; terra effossa plurimum auri argentiq; eruunt, uarijs multorum stadiorum cuniculis sub terram actis. Multo facilior quæstuosiorq; hæc cura, quàm metallorum quæ apud Atticos reperiuntur. Ibi enim multas effodiendo impensas subeunt, sæpius opinione frustrati: cum aut non inueniant quod quærunt: aut inuentum ita parui sit, ut superetur à sumptu. Apud Hispaniam qui metallis incumbunt reperiendis, ampliora spe percipiunt. Bonitate quippe soli glebas semper auro argentoq; fertiles inueniunt, utpote omni terra metallis plena. Subter terram reperiuntur nonnunquam flumina decurrentia: quorum cursus spe quæstus ui magna recidunt: aut, quod mirabilius uidetur, cochleis quas dicunt Aegyptiacas, diuertunt, ab Archimede cum in Aegyptum profectus est, inuentis. Eiusmodi instrumentis loca ubi metalla effodiuntur, eiecta superius aqua, summa arte diligentiaq; siccant. Mirabitur profectò quis Archimedis ingenium, non solum in his, sed in cæteris quoque maioribus rebus, quas multis in orbis partibus egregias fabricatus est: de quibus scribetur diligentius, cum ad eius tempora ueniemus. Serui qui ad hæc metalla deputati sunt, incredibilem quæstum afferunt dominis. Verùm cum die noctuq; in labore perseuerent, multi ex nimio labore moriuntur. cum nulla eis ab opere detur requies, aut laboris intermissio: sed uerberibus ad continuum opus coacti, raro diutius uiuunt. Robustiori quidam corpore, & animi uigore, plurimum temporis in ea uersantur calamitate: quibus tamen ob miseriæ magnitudinem mors est uita optabilior. Cum uerò plurima in hoc metallorum munere sint admiratione digna, maximè quis admiretur cur nulla illarum secturarum recens habeat initium, quin omnes à Carthaginensiũ auaritia fuerint apertæ, quo tempore Iberiam tenebant. Hæc fuit causa, ut eorum postmodum excrescerent uires. Precio enim optimis militum conductis, multa gesserunt aduersus hostes bella neque domestico neque sociorum milite usi, Romanos Siculosq; ac Libyos in maxima deduxerunt pericula, cum omnes diuitijs ob auri argentiq; copiam superarẽt. Perspicaces sanè, ut uidetur, priscis temporibus extitere ad quęstum inueniendum Phœnices: Itali ad nulli relinquendum. Oritur & stannum in multis Iberiæ locis, non casu repertum, ut quidam scriptores uulgarunt, sed effossum, conflatumq;, quemadmodum argentum atque aurum tradunt. Nam supra Lusitaniam plurimum stannum effoditur in insulis Oceani Iberiæ proximis, quæ à stanno Cassiterides denominantur. Plurimum tamen à Britannia insula ad oppositam Galliam affertur. Deinde per loca mediterranea Celticæ mercatores, equis ad Massilienses & Narbonam urbem Romanorum coloniam, optimum earum partium tum opportunitate tum commoditate adeuntium emporium, perducunt. Sed de Gallis ac Celtiberis hactenus. Nunc ad Ligures transeamus. Hi regionem habitantes asperam, ac omnino sterilem, plurimo labore continuoq; uitam duram agunt. Nam multis arboribus oppleta regione, quidam cædendæ materiei, quidam subigendo agro, ob lapidum asperitatem cultu difficili, uacant. Ita enim terra lapidosa est, ut gleba absque saxo nequeat effodi. Huic uitæ ærumnosæ natura assueti, licet multo in labore uersentur, parum tamen percipiunt emolumenti. Continuum autem exercitium, & uictus parcitas, corpora eorum macilenta efficit, ac robusta. Mulieres quoque uirorum labores perferunt, assuetæ unà cum uiris opus facere. Venationibus continuò uacant, captisq; feris fructuũ

De Ligurib.

Digitized by Google

inopiam ſuſtentant. Niuibus inſuper, montanisq; aſperitatibus aſſueti, agiles corpore ac ualidi redduntur. Nonnulli ob frugum penuriam carnes partim domeſticas edunt, partim ferinas, aqua in potum ſumpta. Oleribus utuntur prout fert regio, ut ad quos neque Ceres adierit, neque Bacchus, præ cæteris diſs hominibus utiles. In terra cubant ut plurimum: rari ſub tecto, aut in tuguriis iacent: multi ad caua ſaxa ſpeluncasq; ab natura factas, ubi tegantur corpora, diuertunt. Hoc pacto priſco more, abſque apparatu aliquo uiuunt. Denique mulieres uirorum, uiri ferarum robur & uires habent. Aſſerunt, in bellis ſæpius uegetum Gallum, à gracili macilentoq; Ligure ex prouocatione ſingulari certamine uinci. Arma habent leuiora quàm Romani. Operiuntur corpora ſcuto longo, ad formam Gallicorum facto, tunicaq; ſuccincta. Armantur etiam ferarum pellibus, ac enſe mediocri. Quidam Romanorum conſuetudine, quos in ea re imitati ſunt, arma immutarunt. Feroces ſunt, & acuti ingenij, non in bello ſolum, ſed in communi uita. Mercaturam exercent nauigantes per Sardonium Libycumq; pelagus, ſponte ſe grauibus maris periculis obiectantes. Scaphis enim haud ſatis more cæterarum nauium præparatis, nauigant: quo fit, ut imminente tempeſtate, grauia ſubeant uitæ diſcrimina. *De Tyrrhenis* Tyrrheni (ſupereſt enim ut de his loquamur) fortitudine egregij, magno potiti imperio, urbes condiderunt multas atque opulentas. Claſſe quoque potentes, cum diutius mari imperitaſſent, Italum pelagus Tyrrhenum ab ſe denominarunt. Pedeſtri quoque exercitu prævalidi, tubam primi inuenerunt, & bello admodum utilem, & ab illis Tyrrhenam appellatam. Duces exercitus multis inſignibus decorarunt, lictores illis, eburneam ſellam, togam purpuream adijcientes. Domibus addiderunt porticus, in queis ſeruorum ac concurrentium turba diuerteret: quæ imitati poſtmodum Romani, inq; melius aucta, ad ſuam Rempub. tranſtulere. Literis quoque & rerum naturalium inueſtigationi, ac theologiæ plurimo tempore impenſo, præ cæteris in fulminum interpretatione uerſati ſunt: adeò ut noſtra quoque ætate, uniuerſus fermè orbis tum admiretur uiros, tum fulminum interpretibus utatur. Regionem uberem incolunt, quam ſtudio curaq; efficiunt fertiliorem. Menſa bis in die ſumptuoſè præparata, omnia quæ ad epularum delicias pertinent, abundè ſubminiſtrant. Stragulas inſuper ueſtes multiplices floribus diſtinctas, poculaq; aurea uarij generis, ac miniſtrorum ſeruorumq; numerum permagnum in uſu habent: ubi non ſolum ſerui famulantur, ſed etiam liberi multi. Poſtremò priori uirtute abiecta, potui ſe atque ignauiæ tradentes, haud inſuria partim maiorum ſuorum in bellis gloriam amiſere. Non autem eos parum ad delicias impulit regionis fertilitas, quæ fructifera rerum copia ad inertiam uoluptatemq; traduxit. Sunt Tyrrheni campi lati, collibus diſtincti, cultiq; ad modum, ſolo fertili, ut qui aquis non hyemis tantum, ſed æſtatis quoq; tempore abundent.

DE INSVLIS OCEANI, QVÆ AD Meridiem ſunt, & ea quæ Hiera appellatur, & Panchaia, & de ijs quæ in ea eſſe ſcribuntur. Cap. X.

NVnc inſulas meridiē uerſus in Oceano Arabiæ, quæ ad orientē ſpectat (terminatur autem ea quæ dicitur Gedroſia) poſitas referemus. Ea Arabię portio multis pagis urbibusq; haud ignobilibus incolit quarum aliæ eminentibus in collibus ſitæ ſunt: aliæ in tumulis, aut patentibus campis. Regias habent, quę inſigniores ſunt, admodum ſumptuoſas, frequentibusq; habitatoribus ſatis opulentas. Omnis ea regio paſcuis, uariiſq; generis pecoribus plena eſt. Flumina inſuper per eam decurrentia campos irrigant, quo reddunt fertiliores. Ideo quæ pars Arabiæ alijs ubertate præſtat, felix eſt appellata. Ei regioni quæ Oceanū iuxta eſt, multæ opponunt inſulæ: quarū tres merentur literis cōmendari. Vna, in qua non licet ſepeliri uita functos,

functos, sacra dicitur. Altera huic propinqua est stadijs septem, ad quam deferunt sepelienda corpora. Sacra fructibus caret, præterquam thure: quod in ea adeò excrescit, ut per uniuersum orbem satisfaciat deorũ sacris. Fert etiam myrrham plurimam, & alia uarij generis aromata, odorem præbentia. Thus percipitur hoc pacto. Arbor est magnitudine paruâ, aspectu spinæ Aegyptiæ albedine: folia, arboris quæ Cithea dicitur, similia: flos colore croceo. Thus ab arbore, quemadmodum lachryma emanat, Myrrhæ arbor lentisco similis est: folium frequentius, tenuiusq; Fluit autem, effossa ab radicibus terra. In solo ubere bis in anno fructum reddit, uere atq; æstate: sed rubrum uere propter rorem, æstate album. Colligunt autem paliuri semen: quo pro cibo potuq; utuntur, & ad uentris fluxum. Varij est usus ea omnis regio: sed optimam rex possidet, concessa ei decima omnium insulæ fructuum parte. Insulæ latitudinem ducentorum stadiorum esse aiunt. Incolitur à Panchæis: qui & thus, & myrrham in continentẽ ferunt, uendentes Arabis mercatoribus: à quibus alij precio sumptas in Phœnicem, Syriã & Aegyptũ transuehunt. Inde à reliquis orbis mortalibus importat. Est & tertia magna insula, haud amplius triginta stadijs ab hac remota, ad orientalem Oceanũ spectans, multorũ stadiorũ longitudine. Ab eius promontorio, quod ad occidentem uergit, elatiora Indiæ loca tradunt aspici. Sunt in Panchaia quæ historiæ mandentur digna. Habitãt eam indigenæ, quæ dicuntur Panchæi. Externi præterea, Indi, Scythæ, Cretes, Oceano aduecti. Vrbs est in ea perpulchra nomine Panara, admodũ felix. Qui in ea habitãt, ministri Iouis Triphylij dicuntur. Soli enim ex his qui Panchaiam oram incolunt, suis utuntur legibus, liberi, absq; rege. Annuos tamen sibi principes creant tres, quorũ iudicio, mortis excepta pœna, singula, ita tamen ut res maximas ad sacerdotes referant, permittuntur. Ab hac urbe stadijs sexaginta, Iouis Triphylij abest templum, in campestri positũ loco: quod tum uetustate, tum ædificij magnificentia, tum natura loci mirabile habetur. Agri circa templum diuersis arboribus pleni sunt, & fructum & uoluptatem usui afferentibus. Cupressis enim ingentibus, platano, lauro, myrto abundant: quibus augmentum præbet terra scaturientibus aquis irrigua. Ex agris templo propinquis, adeò ingentes dulcis aquæ fontes manant flumen efficiant nauigijs aptum. Ex his diuisa in multas oras aqua reddit arbores altitudinis præcipuæ: quarum sub umbra æstatis tempore calorem homines uitant. Diuersæ insuper uarij coloris aues, quæ in arboribus nidificant, tum suaui aures cantu, tum uisum oblectant. Horti præterea plurimi, pratáq; multiplicibus herbis floribusq; uirentia, decorum aspectũ reddunt, dijs loci dignum. Palmæ ingenti magnitudine, etiam uberes fructu, nuces quoq; fertilem cibum incolis præbent. Præter hæc uites in altum elatæ multiplici palmite, regionem efficiunt fertiliorem. Templum ingens ex albo ædificatũ lapide, magnis sculptisq; suffultum columnis, duorum iugerum longitudinem, cui æqua est latitudo, complectitur. Per magnæ deorum statuæ, summa arte fabrefactæ, templum exornant. Circùm uerò sacerdotes, quibus sacrorum cura demandata est, domos habent. Est quoq; iuxta templum circus, longitudinis stadiorum quatuor, latitudine iugeri. Ab utroq; circi latere signa ænea ingentia sita sunt, quadrata basi. In eius fine ex uberibus fontibus fluuius, quem diximus, colore albo profluit. Appellant aũt hoc flumen, Solis aquam: quæ potu sumpta, plurimũ confert ad corporis ualetudinem. Circumdant omnem fontem margines ex lapide sumptuoso. Ab utroq; latere, stadijs quatuor usq; ad marginis extremum, nulli præter sacerdotes ire fas est. Ager qui circum adiacet stadijs ducentis, dijs sacer est: cuius uectigal in sacrificijs consumitur. Hos ultra campos mons est excelsus, dijs dicatus, quem Cœli sedem appellant, Olympumq; Triphylium. Ferunt enim, olim Vranum orbi imperantẽ, cum ad hæc loca diuertisset, ex eius mõtis cacumine cœlũ & stellas orbis contẽplatũ postea: ac deinceps Olym

Thuris arbor
Myrræ arbor

Digitized by Google

pum Triphylium uocatum fuiſſe, quoniam incolæ eſſent ex tribus gentibus. Nominari enim quoſdam Panchæos: alios Oceanitas: alios Doios: quos poſtea ab Ammone eiectos fuiſſe. Ammonẽ enim aiunt non ſolum fugaſſe gentem hanc, uerum etiam urbes eorum funditus deleuiſſe & comparaſſe Edoniam & Aſteruſiam. Sacra inſuper in eo monte inſtituiſſe, quæ ſacerdotes caſtè annis ſingulis celebrarent. Poſt hunc montem in alia Panchaiæ ora uarij generis ſunt animantia, elephantes, plurimi, leones, pardali, damæ: diuerſaque præterea animalia tum aſpectu uario tum robore miranda. Habet præterea ea inſula tres nobiles urbes, Hiracidam, Dalidam, Oceanidam. Regio omnis fructifera, ſed uini maximè abundans. Viri bello apti, curribus in bello utuntur more priſco. Politia eorum trifariam partita eſt. Primum locum ſacerdotes tenent, quibus adduntur artifices. Secundum agricolæ habent. Tertium milites, quibus paſtores adijciuntur. Sacerdotes omniũ ſunt duces: quibus & controuerſiarum iudicia, & publicarum rerum arbitria permiſſa ſunt. Ruſtici agros colunt, fructus omneis in cõmune conferentes. Qui ex eis optimè uidentur agro colendo uacare, hi uſq; ad numerum decem ad cæterorũ exhortationem diſtribuendo fructuum iudices à ſacerdotibus leguntur. Paſtores tum ea quæ ad ſacra pertinent, tum reliqua in publicum, alia numero, pondere alia cum omni ferunt diligentia. Nihil enim priuatũ cuiuſquàm eſt, domo atque horto exceptis: ſed tum uectigalia, tum cætera ſacerdotes percipiunt: æquè illa cæteris, prout uſus fuerit, diſpertientes. Ipſis duplum concedi tur. Veſtibus induuntur mollibus. Oues enim apud eos plurimum cæteris antecellunt mollitie. Ornamenta aurea non tantum mulieres, ſed etiam uiri ferunt, torquibus collum ornantes, armillis manus, aures more Perſarum inauribus, pedes nouis ac uarij coloris calceis. Milites patriã armis tutantur. Pars enim quædam eius oræ à latronibus, qui agricolas per inſidias capiunt, infeſta eſt. Sacerdotes ultra reliquos delicijs uacant, uitam ducentes mundam ac ſumptuoſam. Stolas lineas maximè tenues ac delicatas, quandoque uerò ueſtes ex molliori lana contextas induuntur. Mitras inſuper geſtant auro intextas. Sandalijs pro calceamentis uarij coloris utuntur, ſumma arte factis. Ferunt & aurea, mulierum more præter inaures, ornamenta. Hi maximè deorũ incumbunt curæ, hymnis & laudibus eorum geſta recenſentes. Narrant ſacerdotes, genus eorum manaſſe à Creta ab Ioue ductum, cum in Panchaiam uenisſet: quo tempore inter homines uerſatus, orbi imperitauit. Horũ coniecturam ex ſermone ſumunt, cum multa penes eos uerbis Cretenſium dicantur: beneuolentiamq; quam erga Cretenſes habent, tradita illis à maioribus huius rei memoria, à parentibus cepiſſe. Oſtendunt præterea horũ ſcripta quædam ab Ioue relicta, quo tempore templum conſtruxit. Referta eſt etiam ea regio auro, argento, ære, ſtanno, ferro: quorum nil extra inſulam aſportari licet. Neq; uerò ſacerdotibus extra locum ſacrum proficiſci fas eſt. Extra deprehenſum, interfici licet. Dona plurima aurea atq; argentea dijs à longo tẽpore oblata in tẽplo ſeruantur. Valuæ eius ſtructura mirabili, auro argento, ebore ſunt decorę. Dei lectus ſex eſt cubitorũ longitudine, quatuor latitudine, aureus totus, opificio ſplendido ac uenuſto. Simili modo & Dei menſa tũ magnitudine, tum pari impenſa ſplendoreq; iuxta lectũ poſita. Huius in medio eſt & alter lectus ex auro pmagnus, ſacris Aegyptiorũ literis inſcriptus, in queis Urani & Iouis geſta, deinde Dianę ac Apollinis à Mercurio ſcripta continebant.

DE SAMOTHRACIA, ET DE *Myſterijs quæ in ea ſunt.* Cap. XI.

INſulas Oceani Arabiæ oppoſitas poſtquã recenſuimus, nunc ad eas tranſeamus, quæ Græciam, Aegeumq; pelagus ſpectant, initiũ earum à Samothracia ſumentes. Hanc nonnulli Samon uocitatã priſcis temporibus tradunt: deinde ab antiqua Samothracia inſulæ propinqua, Samothraciam dictam.

dictam. Habitarunt eam prius indigenæ,cum eorum qui in ea primum fuere tum homines tum duces,nullæ nuptiæ ferantur. Quidam aiunt, priscis temporibus insulam uocatam Samum,ab incolis qui ex Samo ac Thracia eò profecti sunt,dictam Samothraciã.Sua olim lingua indigenæ usi sunt cuius multa uestigia in sacris ad nostrã usq; ætatem perdurant. Tradunt Samothraces, ante Deucalionis diluuium aliud quoq; antea magnum apud eos extitisse.Id primum ab ostio Cyaneo,deinde ab Hellesponto erupisse. Ponti enim pelagus in modum stagni fluminum incursu,aquarumq; inundatione adauctum adeò supra modum in Hellespontum effluxit, ut Asiæ magna pars secus mare sita,fuerit diluuio absumpta:plana quoq; Samothracię ora crescente mari, uastata est. Qua ex re posteri piscatorum nonnulli iactis retibus quædam columnarum lapidea capita in terram traxere,tanquàm urbibus aqua submersis homines ad altiora insulæ loca confugerint.Decrescente deinceps mari,accolas uota diis fecisse:salutemq; consecutos,circum insulam salutis terminos statuisse tradunt.Erexisse quoq; aras, in quibus nunc usq; sacrificatur: ut palàm sit ante diluuium eam insulam habitatam fuisse. Postmodum ortum in ea ferunt Saona ex Ioue ac nympha,ut quidam uolunt:ut alij,ex Mercurio & Rhena.qui populum dispersum in unum congregans,inditis legibus, Saon ab insula uocatus est.Hic populum in quinq; tribus partitus,unicuiq; indidit filiorum nomen.Tradunt eo tempore ex Ioue ac Electra Dardanum,Iasionem & Armoniam ortos.Dardanus uir prudens, in Asiam nauigio transuectus, urbem Dardanam condidit: constitutoq; regno,circa Troiam quæ postea condita fuit,populos sibi subditos Dardanos uocauit.In multas præterea gentes imperio diffuso,Dardanos in eis pro Thracibus locauit.Iouem uerò aiunt,cũ uellet filiorum alterum honore insignem esse,docuisse eum initiandi ceremonias,quas haud fas est audire nisi initiatos. Videtur autem hic primus hospites initiasse:exq; ea re ceremonias reddidisse celebriores. Cadmum deinceps Agenoris Europam quærentem, cum ad eos peruenisset, perceptis ceremonijs, Armoniam Iasionis sororem duxisse uxorem,non(ut Græci fabulantur) Martis. Has nuptias à diis primùm celebratas ferunt: Cereremq; in gratiam Iasionis ei ex frumento panem attulisse,Mercuriũ lyram,Palladem decantatũ monile,peplum,ac tibias.Electram uerò magnę deorum matris sacra celebrari ostendisse cum cymbalis, ac psallentium tympanis. Et Apollinem quippe cithara usum,& Musas tibijs, cæteros deos plausu nuptiarum iucunditatẽ auxisse tradunt.His actis,Cadmus iuxta oraculi responsum condidit in Bœotia Thebas.Iasion sumpta uxore Cybele genuit Corybantũ.Verùm ad deos trãslato Iasione,Dardanus,Cybele, ac Corybantus sacra deorum matris in Phrygiam detulerunt. Ceres primo nupta Olympo genuit Alcen, deamq; Cybelen ab se nominauit.Corybantus eos qui matris sacrificijs incumbebant, appellauit ab se Corybantas.Despondit quoq; Theben Cilicis natam.Tibias insuper inde in Phrygiam traduxit, ac in Lyrnessum Mercurij lyram ab Achille postmodum sublatam.Ex Iasione præterea ac Cerere Plutonem fabulæ natũ uolunt.Verùm constat frumenti copiam in nuptijs Armoniæ ob Iasionis beneuolentiam dono datam. Quæ de eiusmodi ceremonijs singulatim traduntur,in arcanis seruantur,solis initiatis nota. Vulgata est horum deorũ præsentia,atq; in periculis mirabile præsidium ipsorum inuocantibus numen.Effici quoq; asseuerant horum mysteriorũ participes,iustiores, magis pios,& prorsus meliores uiros.Ideoq; uetusti heroẽs ac semidei qui præclari fuere, initiari summopere cupierunt. Nam Iason, Castor, Pollux, Hercules, Orpheus, his initiati sacris, fortunati in bello horum deorum fauore extiterunt.

DE NAXO, CYRNO, ET CA-lydna. Cap. XII.

NVnc ad naxum ueniamus. Hanc primum Strongylen dictã, habitarunt ex huiusmodi causa Thraces. Fabulant Boreos pueros fuisse Butem, ac Lycurgum, non ex eadem matre fratres. Butes qui iunior erat, cũ insidias parasset fratri, re palàm facta nil asperius Lycurgus egit, quàm ut unà cum insidiatoribus nauigijs sumptis, Butes nouam regionem cogeretur quærere. Itaq; Thracibus periculi socijs assumptis, per Cycladas ad insulàm Strongylen profectus nauibus, nauigantes prædari cepit. Cũ raræ apud eos essent fœminæ, multas ex alijs locis mari raptas adduxere. Cycladum quædã omnino desertæ erant, quædam paucis incolis fultæ. Quapropter alias regiones prædandi gratia petentes, cũ ab Euboea arcerent, ad Thessaliam nauigarunt: ubi in continentem descendens Butes, casu in sacerdotes Bacchi circa montẽ Arcadiæ qui dicit Dryos, Orgia celebrantes incidit. His conspectis, quædam abiectis in mare sacris confugerunt, aliæ montem propinquum petiuere. Coronis rapta ad Butę concubitum compulsa est. Quod illa molestius ferente, cum Bacchi auxiliũ imploraſſet, Butes in insaniã uersus ih puteũ se dejciẽs expirauit. Reliqui Thraces alijs mulieribus raptis, in queis clarissima fuit uxor Aloei Iphimegea, eiusq; filia Pancratis, in insulã sunt reuersi. Hic Thraces loco Butæ alium regem insulæ præfecerunt Agassomenũ, cui Pancratidẽ Aloẽi filiã præstantẽ pulchritudine, matrimonio iunxere. Verùm antequam regi desponderetur, duces eorũ præcipui Sicelos atq; Cetetus pro Pancratide mutuis uulneribus dissensione inter eos orta, conciderũt. Agassomenus amicorũ cuidã nuptui Iphimedeã dedit. At uerò Aloei Epialtes atque Othus filij ad inuestigandas uxorem filiamq; missi, cum in Strongylen peruenissent, Thracibus bello subactis, urbeq; obsidione capta, defuncta postmodum Pancratide, in insula Thracibus imperantes mansere, appellaruntq; insulam Diam. Orta postmodum inter eos regni contentione, cum ad certamen descendissent, multis utrinq; cadentibus, mutua occubuerunt cęde: atq; ab incolis postea tanq; heroẽs culti fuerunt. Igitur Thraces qui superfuerunt, cũ annis postea ducentis insulã tenuissent, siccitate urgente eã deserere coacti sunt. Cares deinceps ex Samia aduecti, insulã possederunt: quibus naxus Palemonis imperans, pro Dia ab se cognominauit Naxon. hic uir bonus ac pręclarus filiũ reliquit Leucippũ. Ex quo ortus filius Merdeus imperauit insulæ. Theseus postmodũ ex Creta cũ Ariadne profectus, in ea permansit insula. Qui cũ per somniũ Bacchũ sibi, nisi Ariadnen reliquisset, minitantem uidisset, timore perculsus muliere omissa, ex insula discessit. Bacchus noctu sumptã Ariadnẽ in montẽ tulit, qui appellatur Dryos. Et is primũ euanuit ut Deus: tum quoq; Ariadne non amplius uisa est. Ferunt Naxij hunc Deũ apud eos nutritũ, ob eamq; rem insulã ei acceptissimã esse, Nysiademq; à nonnullis dici. Nam louẽ eorũ fabulæ tradunt, Semele ante partũ fulmine icta, sumptũ in femore infantem, ut clam Iunone esset, usq; ad pariendi tẽpus abscondisse: inq; Naxo insula natũ Philiæ, Coronidi, Clidæq; loci nymphis præbuisse educandũ. Fulminasse aũt ante partũ Semelen, ut non ex mortali, sed ex duobus dijs ortus ueestigiò fieret immortalis. Incolis uerò ob Bacchi nutriendi curã gratiæ sunt redditæ, felicitate insulæ, & ut classe pręstaret, præbita. Nã primi à Xerxe deficientes, & classe eum oppugnarunt, & apud Plateas in acie opera eorum insignis fuit. Vina præterea habent præcipua, indiciũ haud paruũ Dei erga insulã affectionis. Hanc Symen antea dictã, cũ esset cultoribus deserta, primùm cũ Triopo aduecti aduenæ habitarunt. Horũ duces Cithonius Neptuni filius, ac Symes, à quo & insula id nomen sortita est, extiterunt. In ea postmodũ regnauit addita Gnidię parte Nireus, Charopi atq; Aglaię filius, speciosus admodum,

qui

qui cum Agamemnone ad Troiã profectus est. Confecto Troiano bello insulam ceperunt Cares: quo tempore plurimum mari poterant. Hi siccitate ingruente fugientes ex insula, locum quem Vranium dicunt, habitarunt. Syme mansit deserta, quoad Lacedæmonijs Argiuis in eam insulam transeuntibus habitata est. Quidam Nausus nomine, qui antea cum Hippothoo uenerat, sumptis uoluntarijs colonis in Symen tunc inhabitatam primùm transijt: deinde nonnullos duce Zucho eò nauigantes, communicata cum eis insula, suscepit. Eam coloniam à Gnidijs ac Rhodijs deductam ferunt. Calydnam uerò ac Nisyrũ olim à Caribus possessas. Thettalus postmodũ Herculis tenuit. Antiphus deinde Phidippusq; Coorũ regis filij, ad Ilium ab insulis nauigantium duces fuere. Tum uerò à Troia quatuor Agamemnonis nauibus ad Calydnam aduecti, immixtiq; accolis, ibidem permanserunt. Priscos Nisyri incolas terræmotus absumpsit. Peste deinceps afflicta insula, eò coloniam misere Rhodij, Carpathum primi inhabitarunt quidam Minois milites, quo tempore Græcorum primum maris imperio potitus est. Multis postmodum seculis Iochus Demoleontis Argiuus genere, iuxta certum responsum, coloniam in Carpathum deduxit. Rhodus insula primùm inhabitata est ab ijs quos Telchines appellant, secundũ fabulas Martis filios. Fertur sanè, eos unà cum Chalpharna Oceani filia nutrisse Neptunum, ab Rhea illis datũ. Fuisse quoq; eos aiunt quarundam artium inuentores, aliaq; ab ipsis utilia permulta in usum hominum deducta. Statuas insuper deorum fabricasse primò, quædamq; antiqua eorum nomine signa fuisse appellata. Nam apud Lydios Apollo Telchinius, Iuno ac nymphæ apud Ialysios Telchiniæ, apud Camiræos Iuno Telchinia dicuntur. Incantatores etiam uolunt eos fuisse, & tanquam magos: nubes, imbres, grandinem, niuem inducere: ac mutare proprias formas, cum uelent, solitos, & alijs doctrinam artium inuidisse.

DE RHODO, ET IIS QVÆ DE ea fabulosè feruntur. Cap. XIII.

NEptunus iam uir, ex Alia Telchinũ sorore ab se dilecta genuit liberos, mares sex, fœmellam unicã nomine Rhodon: à qua & insula cognominata est. Fuerunt in ea parte insulæ quæ ad orientẽ pertinet, Gigantes, quo tempore Iouẽ ferunt expugnatis Titanibus Imaliæ nymphæ amore captũ tres ex ea suscepisse pueros, Spartæũ, Droniũ, Cytum. Quorũ ætate tradunt Venerẽ, cũ ex Cithero Cyprũ peteret, aditu prohibitã à Neptuni filijs, superbis atq; contumelioſis: eamq; ob rem iratã deã, eos in insaniam ab se uersos adegisse, ut matrem ui cognoscerent, multisq; incolas afficerent calamitatibus. Quę Neptunus perspiciens, filios ob rei turpitudinẽ suffodit in terram: quos orientales dæmones appellant. Aliam in mare proiectam uocauit Leucotheam: cui immortalium honores incolæ tribuerunt. Postmodum Thelchinies futurum præuidentes diluuium, relicta abierunt insula. Lycus deinceps cum in Lyciam uenisset, templũ Lycij Apollinis apud Xanthũ fluuium erexit. Facto diluuio, cæteri quidem aqua deleti sunt, locis insulæ planis ob pluuias in modũ stagni redactis: pauci, & in his Iouis filij, qui ad montes confugerant, euasere. Sol secundum fabulas Rhodiæ amore captus, insulã aqua amota Rhodum ab ea dixit. Verùm id constat, cum à primordio insula referta paludibus admodũ humida esset, Solis calore arefactos humores, terram fertilem reddidisse. Ab eo autem genitos septem numero, qui dicti sunt Heliades. Cum alij præterea indigenæ populi insulam inhabitarent, existimatum est, insulam Soli sacram esse. Rhodij quoq; postmodum Solem præ dijs cæteris coluerunt, tanq; sui generis authorem. Traduntur filij, Ochimus, Cercaphus, Macer, Actinus, Tenages, Triopas, Candalus, filia una Electryone: quę adhuc uirgo functa est uita, heroicos post obitum honores à Rhodijs sortita. Cum iam uiri essent Heliades, Solem ferunt dixisse, qui Mineruæ primũ

tacra feciſſent,apud eos deam futuram.Quod idem cum Athenienſibus prædictum eſſet,aiunt ab Heliadibus omiſſa propter feſtinantiam igne, immolata hoſtia, Cecropem Athenienſium regem poſtmodum accenſo igne ſacrificaſſe. Ex quo hucuſq; mos huius ſacrificij ſolum in Rhodo perſeuerat: ibiq; permanſit dea. Hæc de Rhodijs priſci tradunt:in queis eſt Zenon,qui eius inſulæ geſta ſcripſit. Heliades peritiſsimi omnium,ſed maximè in aſtrologia fuerunt.Addiderunt quoq; ad nauigandi artem permulta.Situm inſuper terræ conſcripſere.Præſtantiſsimus inter eos Tenages fuit,à fratribus ob inuidiã occiſus.Qua re nota,cædis participes aufugerunt,Macer quidem in Lesbum, Candalus in Coon: Actis ad Aegyptum tranſiens, in patris honorem Solis condidit urbem,à quo ad Aegyptios aſtrologiæ notitia traducta eſt.poſtmodum Græcia diluuio oppreſſa,cum plurimi homines periſſent, & literarũ quoq; monumenta deleta ſunt.At diluuij expertes Aegyptij, aſtrologiæ artẽ ſunt proſecuti.Qua in re cum Græcos ob literarum defectum anteirent, accidit,ut primi Aegyptij crederentur aſtrologiæ extitiſſe repertores. Eodem pacto cum ab Athenienſibus urbs nomine Sai in Aegypto fuiſſet condita, id quoq; propter diluuium ex hominum memoria delapſum eſt. Hanc ob cauſam exiſtimant multis pòſt ſeculis, Cadmum Agenoris filium, primum literas in Græciam attuliſſe.Atq; ideo Græcos quadam communi ignorantia ductos,literarum inuentionem illi acceptam tribuiſſe. At uerò Triopas in Cariam nauigans, promontorium tenuit, ab eo poſtmodum Triopion cognominatũ.Reliqui Solis filij qui procul à culpa cædis erant, permanſere in Rhodo,habitantes in Ialyſo,ubi & urbs condita ab eis eſt nomine Achaia.Horum Ochimus natu maximus regnum tenens,uxorem Egetoriã loci nymphã duxit,ex qua genuit filiam Cydippen,Cyrben poſtea appellatã.Qua Cercaphus frater in uxorẽ ſumpta,in regno ſucceſsit. His uita functis,filij tres regnum cepere,Lindius,Ialyſus,Camirus.Inundatione deinde aquarũ ſecuta, Cyrbe deſerta cultoribus facta eſt.Ipſi patriam inter ſe partiti,quiſq; urbem ſui nominis condidit. Poſt hæc Danaus ex Aegypto cum filiabus aufugiens, in Lydiam Cypri appulit:ſuſceptusq; ab incolis erecto Mineruæ templo, ſtatuam ingentem deæ dicauit.Hoc tempore Cadmus ad perquirendam Europam miſius, uehementi iactatus tempeſtate in Rhodũ uenit: ibiq; ſuſcepto antea dum fluctibus agitaretur uoto,ædificauit Neptuno templum:eiusq; curam Phœnicibus quibuſdam ab ſe in inſula relictis,qua Ialyſijs permixti cum eis permanſere,demandauit.Ex his poſtmodum ſacerdotes qui faciundis præeſſent ſacris, ex ſucceſsione manarunt.Cadmus Mineruam Lindiã ornauit donis:in queis ólla fuit ærea admodum conſpicua,antiquo more fabrefacta.In ea literis Phœniceis, quas aiunt primùm ex Phœnicibus in Græciam allatas, appellatasq; Phœniceas,inſcriptum erat,terram Rhodiam à ſerpentibus uaſtatum iri.Qua propter Rhodij poſtmodum in Delphos ſciſcitatũ miſere,quo pacto id auerteretur malum.Reſponſum Apollinis præcepit,ut Phorbantem cum ſocijs in inſulam aſciſcerent. Hic Lapithi filius cum multis erat in Theſſalia ſocijs patriam ad habitandum quærens: ac citò iuxta Dei reſponſum, Phorbanti pars inſulæ ad habitandum conceſſa eſt.Cuius uirtute deletis ſerpentibus,liberata eſt eo timore Rhodos.Fuit hic in cæteris quoq; rebus uir bonus:unde & poſt obitum,heroum meruit honores.His actis,Althemenes Catatrei filius, Cretenſium regis,cum oraculum de quibuſdã ſciſcitaretur, reſponſum tulit,in fatis eſſe,ut pater ab eo interficeretur.Euitare fata cupiens,ſponte cum plurimis uoluntarijs abijt in eam Rhodi oram quæ Camiros dicitur:ſuperq; Achabyrum montem Ioui templum conſtruxit,Camiræum appellatũ: quod & nunc quoq; ſuper excelſum montis cacumen poſitum,unde Creta conſpici poteſt, præcipuo habetur cultu.Habitabat Althemenes cum his qui eum ſecuti erãt, in Camiro,præcipuo incolarum honore habitus. At pater Catatreus,cui nulla erat

Digitized by Google

Iá erat alia proles maſcula, filij, quem præcipuè amabat, actus deſiderio, profectus eſt in Rhodum, rapiendi nati, eiuſq; in Cretam deducendi cupidus. Verùm ui fatorum, quæ ſuperari nequit, urgente, cum noctu in inſulam deſcendiſſet, orta inter ſuos locíq; incolas contentione ac pugna, Althemenes ſuis auxilio accurrens, iaculo inſcius patrem occidit. Qua ex re Althemenes dolore ingenti perculſus, cum tantæ uim calamitatis ferre non poſſet, fugiens hominũ conſortia ac ſermones, ſolusq; per deſerta inuiaq; loca aberrans, dolore conſumptus expirauit. Cui à Rhodijs poſtmodum honores heroum impenſi ſunt. Paulo ante Troianum bellum Tlepolemus Herculis filius, ob Licymnij cædem ab ſe inſcio interfecti, ex Argo ſponte fugiens, ſecundũ oraculi reſponſum quod ſuper colonia deducenda conſuluerat, cũ certis populis tranſcendit in Rhodum: ibíq; ab incolis ſuſceptus habitauit. Factus deinceps inſulæ rex, & patriam omnem reddidit inſignem, & iuſtè imperauit. Inde ad Iliũ cum Agamemnone profectus eſt, regni adminiſtratione Butæ, qui ex Argis cum eo fugerat, permiſſa. Is uir bello clarus, in agro Troiano defunctus eſt.

DE CHERRONESO, QVÆ RHO-do oppoſita eſt. Cap. XIIII.

QVoniam Rhodienſium rebus, Cherroneſi, qui locus eis oppoſitus eſt, quædam ſunt immixta, haud ab re cenſemus & ipſa literis tradere. Cherroneſus olim, ut nonnulli tradunt, à natura loci qui Iſthmos dicitur: ut uerò ſcripſerunt alij, à Cherroneſo qui eis imperauit oris, nomẽ traxit. Haud multo poſt huius imperiũ, uolunt Curetes quinq; ex Creta eò tranfretaſſe, illorũ poſteros, qui ab Ioue & Rhea orti ſunt, inq; Idæis montibus Cretæ educati. Hi in Cherroneſum haud parua claſſe naui gantes, Cares in ea habitantes expulere, omnemq; eam ſubactam regionẽ in quinq; diſtribuerunt partes, condita à quoq; eorum ſui nominis urbe. Paulo uerò poſt Inachus Argiuorũ rex amiſſa Io filia, Cyraum præſtantem ducem cum haud contemnenda claſſe ad eam inquirendam mittens, reditum abſq; filia interdixit. Verùm cũ diutius uarijs peragratis orbis locis, incaſſum quæſita eſſet, ex Caria Cherroneſum contẽpta patria petiuit: deinde partim ſuadendo, partim cogendo quorundam locorum rex factus eſt, urbe ab eo nomine ſuo cõdita. Vtilitati publicę intentus, magna gloria apud ſubditos uixit. Triopas deinceps contaminatus cæde fratris, cum in Cherroneſum peruenijſſet, à Meliſſo rege cædis purgatus, in Theſſaliã tranſijt, Deucalionis filijs belli præſidio futurus. Pulſis inde Pelaſgis, agrum Doreon ſortitus eſt. Cum templũ Cereris euertiſſet, eius materia abuſus eſt ad regiæ conſtructionem. Igitur incolarum odio contracto ex Theſſalia fugiens, cum populis qui ſecũ nauigarant, in Gnidiam uenit: in qua & urbem condidit ſui nominis Triopiam. Inde profectus, & Cherroneſum cepit, & ei conterminæ plurimam Cariæ partem. De Triopæ genere plures ſcriptores poëtæq; diſſentiunt. Nam tradunt quidam, ipſum ex Canace Aeoli filia Neptunoq;, alij ex Lapitho Apollinis Scibeq; Penei ortum. Eſt in Caſtamo Cherroneſi templũ ſanctũ Semideæ: de qua cum multa uariè ferantur, haud ſilendũ uidetur. Verùm nos id quod magis increbuit, quodq; conſentiunt accolæ, referemus. Staphylo ac Chryſoſteodæ fuiſſe tradunt filias tres, Molpadiam, Rheam, Partheniã. Rheam ab Apolline compreſſam, grauidam eſſe factam. patrem iratum, tanquam ab homine corruptam filiam, in arca incluſam, in mare deieciſſe: quæ cum in Delum appuliſſet, filium genuit nomine Anium. Mulier præter opinionem ſalutem aſſecuta, infante poſt partum ſuper Apollinis altare poſito, Deum orauit, ut ſi ex eo eſſet genitus, puerum ſaluaret. Apollinẽ dicunt abſcondito infante eius educandi curam cepiſſe: doctumq; deinde diuinandi artem, magno honore affeciſſe. At uerò Molpadiam Partheniamq; Rheæ ſorores, patris cuſtodientes uini amphoram paulo antè inter homines reperti, ſomnus oppreſsit. Interim

nutrita

nutrita apud eas ſus, thalamum ingreſſa, uini amphoram fregit. Quo diſſipato, uirgines patris iracundiam ueritæ, cum ad littus confugiſſent, è ſaxo ſe in mare præcipitauere. Apollo in earum ſororis gratiam, manibus ſuſceptas, in Cherroneſi urbes incolumes detulit. Partheniæ in Bubaſto Cherroneſi diuùm honores habiti, & fanum ædificatum. Molpadia in Caſtamum accedens, prædicatione Apollinis Semidea dicta, apud Cherroneſios in honore fuit. In eius ſacris, propter caſum qui ex uino accidit, melicrato libant. Tangentem uerò aut edentem porrum, nequaquam fas eſt templum ingredi. Adeò autem poſtmodum Semideæ religio excreuit, ut non incolæ ſolùm, ſed externæ quoque gentes ad id templum proficiſcerentur, ſacris donisq; egregijs deam colentes. Quod uerò maximum habetur, Perſæ imperantes Aſiæ cum omnia Græcorum loca ſacra expilaſſent, ſolum huius Semideæ templum intactum liquere. Latrones inſuper ſingula rapientes, hoc ſolum haudquaquàm muro cinctum, ut abſq; periculo ſpoliari queat, inuiolatum ſinunt. Huius rei cauſam tradunt, deæ cõmunem in omnes beneficentiam. Nam & ægros per ſomnum curas morborum docet, & multis inſuper ſanitatem deſperantibus ſalutem præbet. Mulieres præterea parturientes à laboribus ac uitæ diſcrimine hæc liberat dea. Quo factum eſt, ut plurimorum qui ſalutem aſſecuti ſunt, donis refertum templũ exiſtat, neq; cuſtodibus, neq; mœnibus, ſed religione tutum. Et de Rhodo Cherroneſoq; hactenus. Nunc ad Cretam tranſeamus.

DE CRETA, ET IIS QVÆ DE ea fabuloſè ferũtur, uſq; ad recentiora tempora.

Caput XV.

QVi prius Cretam inhabitarunt antiquiſsimi, dicuntur Etheocretę indigenæ fuiſſe, Horum rex Cretas fuit, plurimarum in ea inſula rerũ quæ ad uitam mortalium conferunt, inuentor. Plurimos quoq; deorum apud ſe fabulantur extitiſſe, quos propter beneficia hominibus impenſa, ut deos poſteri coluerunt: de quibus ſingulatim recenſebimus, eos imitati qui Cretenſium geſta conſcripſere. Primi, qui quidẽ memoriæ tradantur, in Creta circa Idam habitarunt, Idæi Dactyli hoc eſt Digiti, appellati. Hos quidam centũ fuiſſe numero tradunt: alij decem. qui eo nomine uocati ſunt, ob parẽ numerũ manuum digitorũ: in queis eſt Ephorus. Volunt nonnulli Idæos Dactylos ex Ida, quæ eſt in Phrygia, extitiſſe: indeq; cum Mygdono trãſcendiſſe in Europã. Diuinandi quoq; arte peritos, docuiſſe, cantũ, initiationes, ac myſteria. In Samothracia uerò magnã ſui admirationẽ præbuere incolis: quo tẽpore Orphea ferunt ingenio ad poẽſim melodiamq; præſtanti, horũ diſcipulum, primũ ad Græcos initiandi morẽ myſteriaq; attuliſſe. Idæi Dactyli traduntur ignis uſum, ac æris ferriq; naturã, quoq; modo fabricarentur, in loco quẽ Berecynthũ dicunt, inueniſſe. Cũ magnorũ bonorũ generi hominũ haberentur authores, immortaliũ honoribus donati ſunt. Scribunt etiã, unum ex eis appellatũ Herculem: qui cum gloria excelleret, Olympia inſtituerunt certamina. Poſteros uerò nominis ſimilitudine ductos, eſſe opinatos, ab Hercule Alcmenæ ea certamina inſtituta. Horum aſſerunt antiquitus & nunc uſq; extare ueſtigia, quòd fœminę multę ab hoc deo cantus quoſdã ſumant, ac ſuperſtitioſa quædã faciant: tanquã & ipſe incantator extiterit, & initiationibus deditus. At hęc, plurimum aliena ſunt ab Hercule qui eſt ex Alcmena ortus. Poſt Idæos Dactylos ſecuti ſunt Curetes nouem, quos quidã ex terra genitos uolunt, alij progeniem Idæorum Dactylorum. Habitaſſe autem in montibus ac conuallibus arborũ plenis, tecta ac indumenta quæ natura præberet, nondũ repertis domibus, habentes. Cum prudentia eminerent, multa ad uitam utilia ab eis inuenta ſunt. Nam primos omnium greges coẽgiſſe, aliquaq; manſuefeciſſe pecora: mellis inſuper, & ſagittandi uenandiq; modũ induxiſſe perhibent. Hominum quoq; cœtus ad cõmunem uitæ & legum

Idæi Dactyli.

gum disciplinam illos instituisse ferunt. Reperisse insuper ensem, galeam, ac cum armis saltandi morem: quorum strepitu permagno Saturnus deceptus est. Aiunt præterea, Iouem clàm Saturno ab Rhea matre datum his fuisse nutriendum: de quo cum singulatim scripturi simus, paulo altius narratio repetenda est. Tradunt Cretenses, Curetum tempore Titanas in Gnosia habitasse: ubi & nunc quoq; fundamenta uisuntur domus, in qua educata Rhea est, atq; antiquum cupressorum nemus. *Gigantes.* Fuisse autem sex numero uiros, fœminas quinq;, ex Vrano & Tellure natos, quidà tradunt. Alij, ex una Curetũ matre Titea: à qua & id nomen sumpsere. Mares quidem fuere, Saturnus, Hyperion, Conis, Iapetus, Creius, postremus Oceanus. Horum sorores, Rhea, Themis, Memoria, Phœbe, Tethys. Hi omnes rei alicuius quæ usui hominũ esset inuentores, honores nomenq; sempiternum adepti sunt. *Saturnus.* Saturnus natu maximus rex factus, homines ex agresti incultaq; uita ad mores legesq; & humaniorem cultum deduxit. Qua ex causa, cũ magna esset apud omnes fama, multa orbis loca peragrauit, exhortans ad iustitiam singulos, & animi uirtutem: obq; eam rem subditos suos bonis moribus institutos reddidit probitate felices. Imperauit maximè ijs quæ ad occasum pertinent locis, maximo in honore apud omnes habitus. Ideo usq; ad recentiora tẽpora & à Romanis Carthaginensibusq;, ac alijs proximis gentibus ceremoniæ sacraq; præcipua Saturno fiunt. Multa uerò loca ab eo nomen sumpsere. Et cum legibus homines obtemperarent, nulla iniustitia apud eos erat, sed omnes eius imperio parentes, summa cum uoluptate felicem uitam agebant. Horum testis est poẽta Hesiodus, qui eadem in suis carminibus affirmat. Huiuscemodi Saturni fabulæ feruntur. *Hyperion.* At Hyperion Solis ac Lunæ aliorumq; astrorum motus, horasq; primum summa cura obseruationeq; ab se percepta, cæteris noscenda tradidit: ideoq; horum parens nominatur, ueluti ipsorum naturæ contemplator. *Prometheus.* Ex Saturno ac Phœbe orta Latona est, ex Iapeto Prometheus, quem nonnulli scriptores tradunt ignem ab dijs furto sublatum hominibus dedisse. Sed ab eo constat illa, quibus ignis alitur, reperta. *Mnemosius.* Ex Titanibus uerò Mnemosynen tradunt loquendi modum inuenisse, ac rebus imposuisse nomina: licet à quibusdam ea Mercurio tribuantur. *Themis.* Huic quoq; deæ rerum memoriam, à qua & nomen sortita est, assignant. Themim tum diuinandi artem, tum sacra cultusq; deorum introduxisse dicunt: eaq; quæ ad bene uiuendum, & pacem pertinent ostendisse. Ideoq; conditores legum, sacrorumq; custodes, eos qui deos colunt, & hominum leges seruant, dictos. Apollo quidem traditur, cum esset responsa daturus, Themim consulere solitus, tanquam diuinandi artis inuentricem. Hi Dei quoniam in plurimis profuerunt mortalium uitæ, non solum immortales honores adepti sunt, sed primi Olympũ post obitũ habitare existimati sunt. Saturnus ac Rhea Vestam, Cererem, Iunonẽ, Iouem, Neptunum ac Plutonem genuerunt. Horum Vesta structuram domus inuenisse fertur. Iupiter postmodum apud omnes fermè homines ob hoc beneficium honorari eam, sacrisq; coli uoluit. *Ceres.* Ceres, frumenti, quod fortè inter alias herbas nascebatur ignotum cæteris, prima usum inuenit: docuitq; homines comportandi seruandiq; & serendi modum. Est autem ab ipsa frumentum, ante genitam Proserpinam repertum. Nam post eius à Plutone raptum, frumenta omnia tum in Iouis odium, tum propter dolorem filiæ incendisse ferunt. Sed ea inuenta & reconciliatam esse Ioui, & Triptolemo frumenti dedisse semen, mandasseq;, ut cum omnibus id donum participans, modum seminandi monstraret. Traditur à nonnullis, illam leges quoque dedisse, quibus homines iustè uiuere assuescerent: unde & legifera dicta est. Et quoniam maximorum bonorum causa humano generi extitisset, ab omnibus non solum Græcis, sed barbaris quoq;, ad quos frumenti peruenit usus, honoribus sacrisq; solennibus ac celebritate præcipua colitur. Nonnulli de frumenti inuentione secus

sentiunt,

Digitized by Google

sentiunt, penes se eam primò deam apparuisse, frumentiq; naturam & usum penes se repertum asserentes. Nam traditur ab Aegyptijs, Cererem & Isidem eandem esse deam, primamq; in Aegyptum attulisse frumentum, Nilo Aegypti campos irrigante, omniq; regione ad ferendos fructus optimè sita. Athenienses quamuis inuentionem frumenti fateantur, uolunt tamen aliunde in Atticam delatum: locumq; qui id primum donum susceperit, Eleusinam appellant: eo quòd ab alijs id semen ad eam oram sit apportatum. Siculi, quum insula Cereri ac Proserpinæ sacra existat, æquũ censent, frumenti usum ei primùm regioni fuisse ostensum, quam in primis amarit. Haud enim ueri simile est, eam regionem quam ut propriam Ceres admodum fructiferam præstitisset, postremam huius beneficij participem effecisse: præsertim cum in ea insula & filiæ raptus contigisset, & frugum esset fertilis, ubi etiam sua sponte, prout poëta tradit, nascantur hordeum ac frumenta. Sed de Cerere hactenus. De

Neptunus. dijs uerò alijs ex Saturno & Rhea natis, Neptunus secundum Cretenses primus, nauigandi arte inuenta classem instituit, eiusq; præfectus est à Saturno factus. Quapropter traditum est posteris, Neptunum imperasse mari, sacraq; ei à nauigantibus facta. Addunt etiam, Neptunum equos primum domuisse

Pluto. artemq; equitandi ab illo traditam: ex quo Hippius sit appellatus. Plutonem uolunt, sepulchrorum, funerum, atq; honorum qui mortuis impenduntur, usum introduxisse, cum antea nulla earum rerum apud homines esset consuetudo. Quæ causa extitit, ut uita functis dominari existimaretur, antiquitate

Iupiter. illi huius curę principium tribuente. De Iouis genere atq; imperio dubitatur. Nam quibusdam placet, postquam Saturnus ad deos transijt, susceptisse regnum, non ui patrem expulisse: iusteq; & legitimè regno potitum. Alij Saturno uolunt in ortu filij responsum, fore ut ab Ioue ui regno pelleretur. Quę res Saturnum impulit, ut filios sæpius perimeret. Id ægrè ferens Rhea, cum uiri animus placari non posset, Iouem in Ida ab se editum clàm nutriendum Curetibus, iuxta Idæ montem habitantibus, dedit. Hi in antrum ad nymphas, commendata illis infantis cura, detulerunt. Lactæ caprę, quę Amalthea dicta est, melleq; educatus est. Multa insuper Iouis tum generis tum educationis aiunt in ea insula extare uestigia. Nam cum à Curetibus infans ferretur, tradunt, umbilicum iuxta fluuium Tritonum cecidisse: ex quo & ora illa ab eo quod accidit, deo sacra, Omphalus, id est umbilicus cognominat', & propinquus ager est Omphalium appellatus. In Ida antrum, ubi nutritus dicitur, sacrum est, & circa illud prata manent intacta. Verùm quod de apibus mirabile dictu tradunt fabulæ, minimè uidetur prætereundum: Iouem scilicet in sempiternam amoris erga eas memoriam, illarum colorem immutasse, inq; æris uertisse aurati. Quamuis autem locus is admodum excelsus, asperq; situ, uentis quoq; agitatus, niuibus sit infestus: nullo tamen apes incommodo aut molestia afficiuntur. Capræ quæ eum nutrijt, & alij sunt honores impensi, & locus eius est Aegiochus uocatus. Adolescentiam egressus, in Ida ubi genitus est, urbem condidit, cuius postmodum destructæ etiamnum extant reliquiæ. Excessit hic Deus fortitudine & cæteris uirtutib. omnes. Accepto enim post Saturnum regno, maxima plurimaq; contulit ad hominum uitam. Primus omnium iustitiã docuit mutuò seruari inter mortales, omni ui atq; iniuria remotis. Lites ac contentiones iudicio auferens, singula quę ad bene uiuendum ac pacem pertinerent, summa ope procurauit. Bonos ad uirtutẽ exhortatus est: improbos timore coercuit, ac pœna. Omnẽ penè orbem circumiens, bello impijs ac prædonibus indicto, æquitatem ac leges introduxit. Per id tempus & Gigantes ab eo sublatos aiũt: in Creta quidẽ Milinũ, in Phrygia Typhonẽ. Ante pugnã quæ cũ Gigantibus in Creta habita est, Iouẽ sacrificasse dicunt Soli, Vrano ac Telluri bouẽ, Quæ sacra Iouẽ fore superiorẽ portendentia, primùm uires, & ab hostibus defectionẽ, tum finẽ belli futurũ monstrarunt. Musæus

quippe

quippe ab eis desciuit, obq; id ei honores tributi: à diis autem omnes hostes cæsi sunt. Sed & alios quoque diis præsidium belli tulisse aduersus Gigantes constat. Macedones quidem circa Pallenen, in campo quem olim à loci conflagratione Phlegræum, postmodum Cymęum cognominarunt: animaduersum esse ab Ioue in Gigantes ob eam causam dicunt, quòd magnitudine ac robore corporis confisi, aduersiq; legibus, & multa egerint in homines iniusta, & propinquas gentes in seruitutem redegerint, bellumq; his intulerint qui ob singularia in omnes nationes beneficia Dei sint existimati. Feruntur ab Ioue non solum impij nefariiq; deleti, sed etiam diis heroibusq; ac hominibus benemeritis honores impensi. Propter eius beneficentiam, imperijq; magnitudinem, omnium consensu & regnum perpetuum tributum est, & habitatio in Olympo. Sacrificia insuper illi super cæteros statuta. Postea uerò quàm in cœlum delatus est, memoria nominis eius animis hominum in quos beneficia contulit, adeò infixa permansit, ut omnium quæ in cœlo fierent, uelut imbrium, tonitruum, ac fulminum, cęterorumq; eiusmodi potens existimaretur. Itaq; quòd uitæ causa hominibus esse uideretur, cum fructus terræ ad maturitatem perducerer. Zena à uiuendo, hoc est. Iouem dixere: Patrem uerò tum quia singulorum susceperit summa cum beneuolentia curam, tum quia tanquam dux hominibus extiterit rectè uiuendi. Imperator ac rex, ob imperij amplitudinem: Consultor ac prouidus, propter consulendi prudentiam appellatus est. Tradunt etiam Palladem in Creta ex Ioue apud fontes Tritonis fluminis ortam, ex quo Tritonia dicta: & nunc quoq; apud eos fontes ubi nata est, huic deæ sacratũ fanũ est. Fabulantur præterea, nuptias Iouis & Iunonis in ora Gnosiæ fluuio Therino proxima, ubi nunc templũ est, factas: sacraq; quotannis sanctè ab incolis fieri, nuptias prout olim factæ traduntur, repręsentantibus. Ex Ioue cretas uolunt Venerem, Gratias, Lucinam, Dianam, & eas quas dicũt Horas, Eunomiam, Iustitiam, Pacem, Palladem, Musas: Deos uerò, Vulcanum, Martem, Apollinem, Mercurium. Horum cuique, ut perpetua apud omnes uigeret memoria, ab se inuentorum gestorumq; Iupiter laudem & honorem tribuit. Veneri nanq; maturam uirginum ætatem, aliarumq; curam rerum, quæ nunc etiam circa nuptiarũ sacra ac fœdera in eius cultum celebrantur, dedit. Sacrificãt aũt omnes prius Ioui perfectori, Iunoniq; perfectrici: quoniam hi primi duces inuentoresq; omnium extiterunt. Gratijs, quę ad oris speciem, ac partium corporis formam decoremq; spectent, insuper beneficij & gratiæ retributionem. Lucinæ parientium curam, officiumq; eorum quæ parturientes perferunt: unde & in partus discrimine ac difficultate hanc mulieres præcipuè inuocant deam. Ad Dianam tradunt infantium, ac ciborum, quos id ætatis postulet, officium pertinere: qua ex causa puerorum nutricem uocari dicunt. Earum quas Horas dicunt, datum est suum cuiq; munus ad uitæ cultum, & mortaliũ commoditatẽ. Nihil enim est uitæ hominũ ad felicitatẽ comparandam utilius, q; leges, iustitia, ac pax. Palladi olearum oleiq; educendi inuentionẽ tribuunt. Nam ante huius deæ ortum erat hæc arbor cum alijs syluestribus immixta. Olei usus aberat, cum esset ignota. Hæc olei exprimendi modum inuenit. Addunt ipsi quoq; uestium apparatum, & ædificandi artẽ: multaq; præterea uolunt in cæteris artis hominibus contulisse. Nam & tibias, earumq; cantum, & plurima instrumenta ad uaria opificia, ex quibus operaria dicta est, inuenit. Musis à patre concessa est literarum inuentio, & carminum (quæ poẽsis appellatur) ratio. Nam qui dicunt, Phœnices à Musis perceptas literas tradidisse postmodũ Græcis, ij sunt qui cum Cadmo in Europam nauigarunt: ex quo à Græcis literæ Phœniceæ appellatæ sunt. Verùm phœnices à primordio non literas inuenisse uolunt, sed earũ formã tantũ immutasse: eaq; literarũ forma cum plurimi hómines uterentur, hoc cognomine uocatas. Vulcanũ ferri, æris, auri, argenti, omniũq; quæ igne fabricantur, artem inuenisse ferunt,

Pallas.

Musæ.

Vulcanis.

runt,eamq; cæteros docuisse. Quapropter harum rerum opifices omnes uota sacraq; huic deo maximè facientes, ignem in æternam memoriam susceptí
Mars. beneficij Vulcanũ uocant. Martem fabulæ tradunt,primum fabricatis armis armasse milites,pugnandiq; ac certandi morem induxisse:eos qui dijs aduer-
Apollo. si essent,interficientem. Apollinem citharæ,eiusq; musicę inuentorem ferunt. Medicinæ insuper scientiam diuinandi arte perceptam, qua olim infirmi erant morbos curare soliti,primum attulisse. Arcus insuper,sagittandiq; extitisse repertorem.Qua ex causa Cretenses præcipuè arcu delectati sunt, quem
Aesculapius. Scythicum nominarunt.Aesculapius ex Apolline atque Ariadne ortus,multis à patre in medicina perceptis,chirurgiam, & medelarum compositionem, radicum insuper uirtutes inuenit.Adeò autem medicinæ artem extulit,ut ue-
Mercurius. lut eius inuentor & author ueneraretur. Tribuuntur Mercurio præconia,reconciliationes, ac fœdera quæ in bellis fiunt. Præcones quoque adijciuntur, qui internuncij esse solent, ob eamq; rem ab hoste tuti. Vnde & ipsum communem utrisque dicunt:cum ambobus utilitatis communis, ac pacis mutuæ interpres existat.Mensuram insuper,ac pondus,& mercaturæ quæstum reperisse affirmant,occulteq; inuicem peculandi modum. Præco etiam deorum traditur,nunciusq; optimus, quoniam mandata diligenter perficiat: unde & interpretis nomen assumpsit: non quòd nominum aut orationis, ut quidam tradunt,fuerit inuentor:sed quia diligentius quàm cæteri mandata referat.Palæstram eum introduxisse, & ex testudinis forma lyram inuenisse aiunt. Post
Apollo. Apollinis cum Marsya, qua & superior fuit, contentionem, postq; sumptam præter æquum à uicto pœnam,pœnituisse Apollinem dicunt:citharæq; effra
Bacchus. ctis chordis,musica aliquandiu abstinuisse.Bacchum uitis repertorem, uiniq; conficiendi rationem, & fructuum in longiorem usum seruandorum curam & modum docuisse scribunt. Hunc in Creta ex Ioue & Proserpina natum Orpheus tradit, inter initiationes à Titanibus discerptum. Plures uerò fuisse Bacchos,iam antea scripsimus diligentius.Cretenses ea coniectura hunc deũ asserunt apud se ortum,quòd duæ insulæ apud eos,sinus qui appellantur Didymi, ab eo Dionysiades, quod nulla alia in orbis parte fecerit, sint uocatæ.
Hercules. Herculem ex Ioue genitum multis annis ante eum qui fuit ex Alcmena genitus,fabulantur.Huius mater incerta est. Hoc tantum constat, illum corporis uiribus præstantiorem cæteris,orbem perambulasse,delentem iniquos, & feras bestias ac monstra domantem. Inuictus quoque absque timore in libertatem homines uindicauit. Quibus beneficijs honores immortalium ei sunt ab hominibus impensi. Qui uerò posterior ex Alcmena fuit Hercules, quoniam prioris uirtutes est imitatus,& immortalitatem assecutus est, & propter nominis similitudinem idem qui prior creditus, Ideo & superioris gesta huic fuerunt ueri inscitia adscripta. Asserunt quoq;, superioris Herculis operum, impensiq; honoris in Aegypto uestigia esse,& ab eo conditam urbem. Britomartyn uerò,quam Dictynnam dicunt, in Creta genita ex Ioue ac Acharmi-
Dictynna. de Euboli Cereris filij. Hæc retia ad uenandum inuenit: ex quo & Dictynna est cognominata. Consuetudine Dianæ utebatur: quod causam præbuit,ut quidam Dictynnam Dianamq; eandem esse existimarent: quam deam sacris templisq; Cretenses coluere.Qui uerò Dictynnam à retibus piscatorijs, quæ fugerat,insequente coitus gratia Minoe,uolunt denominatam,procul à uero sentiunt.Non enim credendum uidetur,deam in eam egestatem compulsam, ut auxilia hominum imploraret,cum esset maximi deorum filia.Neq; Minoẽ tantæ impietatis culpare decet, præsertim cum fuerit omnium consensu habi-
Pluto. tus iustus uir, & probatæ uitæ. Plutonem natum tradunt in Tripodo Cretæ, ex Cerere & Iasione.Eius genus bifariam ferunt. Nam quidam uolunt, cum Iasion terram seuisset,adhibita culturæ diligentia,adeò uberem percepisse fructum,ut qui id conspexerunt, à messium fertilitate illum Plutonem nominarint.

rint. Vnde & à posteris is cui census superesset, habere Plutonem existimatus est. Alij tradunt, Cererem ac Iasionem puerum genuisse appellatũ Plutonem: qui cultum uitæ, pecuniasq; coaceruare, ac in usus custodire primus monstrauerit, cum antea parua congregandæ seruandæq; pecuniæ fuisset cura. Hęc de dijs quos Cretenses apud se natos uolunt, scribuntur. Sacra uerò, honores, mysteria, ceremonias ab se hoc pacto ad alios arguunt transmissas. Nam ceremoniæ quas Athenienses omnium celeberrimas in Eleusine faciunt, quæq; in Samothracia, atq; in Thracia, unde eas Orpheus sumpsisse tradit, fiunt, in Gnoso apud Cretam prisca lege statutoq; celebrantur: quò palàm est, eiusmodi ceremonias ab eis ad alias gentes fuisse traductas: quæq; apud cęteros secretè traduntur, eas palàm omnibus noscendi facultatem apud Cretenses esse. Asserũt enim plurimos deorum ab ipsis profectos, magna orbis parte ab eis peragrata, beneficos in genus humanum extitisse, atq; ab se inuentorũ artem usumq; docuisse. Nam Ceres cũ in Atticam peruenisset, inde in Siciliam trãsijt: postea in Aegyptum, quibus in locis frumenti serendi cultum monstrauit: summoq; propterea in honore habita est. Venus in Sicilia commorata est circa Erycem, in Cypro circa Cythetum ac Paphum, in Asia circa Syriam. Ob has peregrinationes Venerem tum Erycinam, tum Cytheræam, tum Paphiam, tum Syram incolæ appellarunt. Eodem modo plurimum temporis Apollo circa Delum ac Lyciam Delphumq; uersatus est: circa Ephesum, Pontum, Persidem & Cretam Diana. Itaq; à locis ac gestis eorũ sumptis nominibus, hunc Delium ac Pythium appellarũt: hanc uerò Ephesiam, Cressam, Tauropoliam quoq; ac Persęam, cum ambo essent in Creta nati. Colitur & à Persis plurimũ hæc dea: cui mysteria instituerunt barbari, quæ ad hoc usq; tempus Persea dicuntur. His similia & de cæteris dijs, quæ longũ esset recensere, traduntur. Longo post deorum ortum tempore non paucos heroes in Creta ferunt extitisse: quorum nobilissimi Minos ac Rhadamanthus fuerunt, ex Ioue ac Europa Agenoris, quã tauro deorum Prouidentia aduectam in Cretam tradunt, geniti. Minos ætate prior regnauit in insula: in qua multas urbes, interq; eas nobilissimas tres condidit, Gnosiam in ea insulæ parte, quæ Asiam respectat: Vulcaniam iuxta mare, meridiem uersus: Cydoniam in eis locis, qui Peloponneso oppositi, ad occidentem uergunt. Leges præterea non paucas Cretensibus dedit, simulans eas ab se in quadã spelunca meditatas. Classem insuper parauit: qua plurimas propinquas insulas sibi subijciens, Græcorum primus est maris imperio potitus. Cum eius magnum uirtutis ac iustitiæ nomen esset, transijt in Siciliam aduersus Corcalum: de quo in Dędali rebus, cuius causa bellum mouit, scripsimus. Rhadamanthum scribunt omnium iustissimum, latrones quoq; ac scelestos uiros, cæterosq; improbos acri affecisse pœna. Multarum insularum imperio potitus, magnam Asiæ maritimam partem tenuit, singulis eius imperio se spõte ob iustitiæ famam tradentibus. Is Erythro uni ex filijs (hi Erythri ab eo uocati sunt) regnum permisit. Oenopioni Ariadnes Minois filiæ, Chium ferunt dedisse: quem nonnulli fuisse Bacchum ferunt, atq; à patre uini faciundi modum didicisse. Cuicq; ex alijs filijs aut insulam, aut urbem Rhadamanthum dedisse traditur: Thoanti Lemnum, Anuí Cyrnum, Pamphilo Peparœthum, Euandro Maroneam, Alceo Parum, Anioni Delum, Andreo (quę ab eo nominata est) Andrum. Propter singulare iustitię nomen, illum apud inferos bonorum ac malorum iudicem factum, fabulę ferunt: ob eandemq; iustitiam, Minoem quoq; pari honore fungi. Tertium fratrem Sarpedonem scribunt, cum magna manu in Asiam profectum, Lyciam tenuisse. Huic Euander filius in regno succesit, sumptaq; uxore Deidamia Bellerophontis filia, Sarpedonem genuit: qui cum Agamemnone Troiano affuit bello: & hic, ut quidam tradunt, Iouis filius. Minois fuisse filios aiunt Deucalionem ac Molum: ex Deucalione Idomeneum, ex Molo Merionen genitos, cum nauibus nonaginta ad Ilium cum

Minos. Rhadamanthus.

Sarpedon.

Digitized by Google

Agamemnone profectos, reuerſoſq; poſtea in patria, diem ſuum obijſſe: honorificeq; ſepultos, deorum honores fuiſſe aſſecutos. Horũ ſepulchra in Gnoſo hac oſtenduntur inſcriptione: GNOSII IDOMENEI SEPVLCHRVM ASPICE, IN QVO EGO MERIONES MOLI FILIVS PROPINQVVS IACEO. Hos ut nobiles heroes Cretenſes colunt ſacris, in bellorum diſcrimine eorum præſidium inuocantes. Nunc nationes quæ Cretenſibus immixtæ ſunt, referantur. Scripſimus antea, Eteocretes qui dicebantur, indigenas inſulam habitaſſe. Multis uerò poſtmodum ſeculis propter bella ac ſeditiones errantes Pelaſgi in Cretam appulſi, tenuerunt inſulæ partẽ. Tertij Dorienſes traduntur in inſulã ueniſſe, duce Doro Tectami nepote. Huius populi pars maior ferẽ ex locis Olympo propinquis, ſimul cõueniſſe: pars uerò quædam ex Achęis, qui ſunt in Laconica, donorũ pollicitationibus allecti. Quartum genus eorum qui in Cretam appulerunt, fuerũt mixti barbari: qui conſuetudine Græcorũ lingua ex frequenti uſu percepta, poſtea Minois Rhadamanthiq; imperio paruerunt. Poſtremò poſt Heraclidarum deſcenſum, Argiui Lacedæmonijq; miſſis colonijs tum alias quaſdam, tum has inſulas occuparunt: inq; eis nonnullas ab ſe ædificatas urbes, de quibus aliàs dicetur, inhabitarũt. Verùm haud mirum debet uideri, cum plerique eorum qui geſta Cretenſia ſcripſere, admodum diſſentiant: nos quoque ea quæ non omnes ſentiant, ſcribere. eos enim ſumus ſecuti, quos uero ſimiliora tradere exiſtimauimus, quædã ab Epimenide theologo, quædam à Doſiade, alia à Soſicrate, nonnulla à Laoſchemide ſumentes. Et de Creta hactenus.

DE LESBO, CHIO, SAMO, COO, & Rhodiorum colonijs. Cap. XVI.

NVnc ad Lesbum tranſeamus. Hanc inſulã olim uarię gentes ad eam nauigantes incoluerunt. Pelaſgi primùm eam tenuere, cum antea deſerta eſſet. Nan Xanthus Triopi filius, Pelaſgorum qui ex Argo uenerant, rex, partem Lyciæ tenens, Argiuis qui ſecum acceſſerant, imperauit: deinde Lesbum cultoribus uacuam petens, agro Pelaſgis diuiſo, inſulam quę Iſſa prius dicebatur, ab eis Pelaſgiam uocauit. Deinceps ſeptima progenie, ob diluuium tempore Deucalionis factum, cum multi in ea interijſſent, accidit ut aquarũ inundatione deſereretur. Macarius poſtea cum in eam peruenijſſet, inſulæ pulchritudine conſpecta, in ea permanſit. is erat, ut Heſiodus alijq; poetę nonnulli tradunt, Cyrenaici Iouis filius: qui cum habitaret in Oleno, quę regio tunc las, nunc Achaia dicitur, aſſumens tum Ionas, cum gentes alias, nauigauit in Lesbũ: deinde tũ uirtute inſulæ, tũ humanitate ac iuſtitia plurimũ adauctis opibus, propinquas inſulas poſſedit, agris qui inculti erant, diuiſis. Poſt hęc tẽpora Lesbus filius Lapithi, qui erat ex Coclo Hippoti, ſecũ dũ quoddã oraculi reſpõſum cũ ſuis domeſticis nauigãs in hãc inſulã, ſumpta in uxorẽ Macarei filia Methymna nomine, unà cũ ea in inſula permãſit. Cum uir factus clarus euaſiſſet, & inſulã ab ſe, & populũ Lesbium cognominauit. Macareo pręter alias Mitylene ac Methymne filiæ ortę ſunt: à quibus & urbes ſumpſere nomẽ. Is cupiens propinquas inſulas in poteſtatẽ redigere, colonia in Chium miſſa filiũ ei pręficit: deinde alterũ miſit in Samum, nomine Cydrollum: qui in ea regnauit. Tertię Cęneandrum prętecit regẽ: deinceps in Rhodũ cum multis colonis miſit Leucippum, quos accolę propter ſuam infrequentiam communicatis agris, libenti animo ſuſceperunt. Loca inſulę oppoſita eo tempore propter diluuium magna grauiq; afficiebantur clamitate. Nam continuis imbribus ob corruptos terrę fructus ſterilitate exborta, infectus aër peſtem urbibus intulit. Inſulę uerò uentis agitatę, cum aëre eſſent ſalubri, ac fertiles frugibus, ſuos incolas beatos reddidere: ex quo ob rerũ ubertatẽ Fortunatę ſunt

tæ ſunt cognominatæ. Nonnulli beatas à Macareo atq; Iono, quorum filij in eis regnauere, dictas uolunt. Hæ denicq; inſulæ omnibus propinquis non ſolum priſcis, ſed & noſtris quoq; temporibus bonitate ſoli, locorumq; amœnitate, tum uerò ſalubritate aëris, felicitate præſtant. Itaq; uerè dici felices ac beatæ queunt. Macareus uerò in Lesbo regnans, legem ſcripſit ad communem utilitatem: quam Leonem, ab eius animantis uirtute & robore, appellauit.

DE TENEDO, ET DE HABITATORIBUS eius, & de ijs quæ à Tenedijs geſta dicuntur. Cap. XVII.

DEinceps uerò nonnullis ſeculis poſt coloniam in Lesbum miſſam inſula Tenedos hoc pacto inhabitata eſt. Tenes Cycni filius imperauit coloniæ, quæ eſt in Troade, uir propter uirtutem inſignis. Hic cõgregatis colonis patriam linquens, nauigauit ad inſulam deſertam, nomine Leucophryn. Diſtributis ijs qui cum eo acceſſerant, inſulæ agris, conditaq; urbe, ab ſe Tenedon inſulam uocauit. Is cum iuſtè imperaret, multis beneficijs omnibus gratus, & in magna uixit gloria, & poſt obitum inter deos relatus eſt. Nam templo illi conſtructo, inſtitutisq; ſacris, ad poſteriora uſq; ſecula ut deum coluerunt. Non autem uidentur omittenda, quæ de eo qui urbem Tenum condidit, apud Tenedios memoriæ traduntur. Ferunt enim Cycnum patrem uxoris calumnia inductum, filium Tenem in arca poſitum in mare deieciſſe. Hæc tempeſtate acta, cum in Tenedum appuliſſet, Tenes mirabili deorum ope ſalutem conſecutus, inſulæ poſtea imperauit, uir præclarus, ac iuſtitia uirtutibuſq; alijs honores immortalium adeptus. Verùm propter cuiuſdam tibicinis teſtimonium, qui nouercæ inſidijs fauerat, legem ſanxit, ne quis tibicen templum ingrederetur. Belli Troiani tempore cum Achilles Tenem occidiſſet, quo tempre Græci Tenedum depopulati ſunt, ſtatuerunt poſtea Tenedij, ut nulli deinceps liceret templo reſtituto, in eo Achillem nominare.

DE CYCLADIBVS INſulis, Cap. XVIII.

POſteaquam de inſulis inſignibus retulimus, nunc de minoribus ſcribemus. Cyclades inſulæ, cum antea uacuæ cultoribus eſſent, Minos Iouis ac Europæ filius, Cretenſium rex, cuius terra mariq; imperium potens erat, plurimũ claſſe ualuit: multasq; ex Creta colonias, maximeq; in Cycladas inſulas miſit: earumq; plurimas populis diuiſit. Aſię quoque partem maritimam poſſedit. Quapropter & nõnullæ inſulæ portusq; Aſiæ à Cretenſibus Minoeq; nomen ſumpſere. Minos autem magnus imperio, Rhadamanthum fratrem, uirum iuſtum, rectumq;, regni conſortem in oras imperij ultimas ob inuidiam ablegauit. Is ad inſulas Ioniæ Cariæq; oppoſitas cum acceſſiſſet, Erythrum conditorem fecit urbis ab ipſo denominatę in Aſia. Oenopionem uerò Ariadnes filium Chio præfecit, quæ omnia ante bellum Troianum acta ſunt. Deleta Troia, Cares opibus aucti, claſſeq; admodum ualidi, cum Cyclades inſulas ſubegiſſent, ex quibuſdam Cretenſes penitus eiecere: nonnulli una cum eis, ut cõmuni regione uſi ſunt. Græci poſtea expulſis inde Caribus barbaris, pleraſque ex eis tenuerunt. Quibus de rebus ſuo loco ſcribetur à nobis.

DIODORI SICVLI RERVM ANTIQVArum libri V. finis.

Digitized by Google

Q. SEPTIMIVS ROMANVS

Quinto Aradio S. D.

EPhemeridem belli Troiani Dictys Cretensis (qui in ea militia cũ Idomeneo meruit) cõscripsit literis Punicis, quæ tum Cadmo & Agenore authoribus per Græciam frequentabantur. Dein post multa secula collapso per uetustatem apud Gnosson (olim Cretẽsis regis sedem) sepulchro, eius pastores cum eò deuenissent, fortè inter cæteram ruinam loculum stanno à fabro clausum offendere, ac thesarum rati mox dissoluunt, non aurum nec aliud quidquam prædę, sed libros ex philyra in lucem producturi. At ubi spes frustrata est, ad Praxim dominum loci, eos deferunt. Qui commutatos literis Atticis, nam oratio Græca fuerat. Neroni Romano Cæsari obtulit, pro quo plurimis ab eo donatus est. Nobis cum in manus fortè libelli uenissent, auidis ueræ historiæ cupido incessit, ea uti erant latinè disserere: magis confisi ingenio, ut ocioſi animi desidiam discuteremus. Itaq; priorum quinq; uoluminum quę bello contracta gestaq; sunt, eundem numerum seruauimus. Relidua quidem de reditu Græcorum in unum redegimus, atq; ad te misimus. Tu Ruffine mi, ut par est, faue ceptis.

DICTYS CRETENSIS

DE BELLO TROIANO LIBER I.

Q. SEPTIMIO ROMANO INTERPRETE.

Atrei opes.

VNCTI reges, qui Minois Ioue geniti pronepotes Græciæ imperitabant, ad diuidendas inter se Atrei opes, Cretam conuenere. Atreus namque ex Minoe postrema sua ordinans, quicquid auri atque argenti, pecorum etiam fuit, nepotibus quos filiæ genuerant, ex æquo diuidendum reliquerat, excepto ciuitatũ terrarumq; imperio. Hæc quippe Idomeneus cũ Merione Deucalionis, Idomeneus alter Molius, iussu eius seorsum habuere. Conuenere autem Clymenæ & Nauplij filius Palamedes, & Aeas, Dictys ex Cretæ Ida. Item Menelaus Aeropa & Plisthene genitus, à quo Anaxibœa soror (quæ eo tempore Nestori denupta erat) & Agamemnon maior frater, ut uice sua in diuisione uteretur, petiuerant. Sed hi non Plisthenis, ut erant, magis quàm Atrei dicebantur: ob eam causam, quod quum Plisthenes admodum paruus, ipse agens in primis annis uita functus, nihil dignum ad memoriam nominis reliquisset, Atreus miseratione ætatis secum eos habuerat, neque minus quàm regios educauerat. In qua diuisione singuli pro nominis celebritate inter se quisque magnificè transegere. Adeò re cognita omnes ex origine Europæ, quæ in ea insula summa religione colitur, confluunt, benignèque salutatos in templum deducunt. Ibi multarum hostiarum more patrio immolatione celebrata, exhibitisq; epulis, largè magnificèque eos habuere. Itémque insecutis diebus reges Græciæ, & si ea quæ exhibebantur magnificè cum lætitia suscipiebant, tamen multò magis templi eius magnifica pulchritudine, preciosaq; extructione operum afficiebantur, inspicientes repetentesq; memoria, singula quæ ex Sidone Phœniciæ patria eius, atque nobilibus matronis transmissa magno tum decori erant. Per idem tempus Alexander Phrygius, Priami filius, cum Aenea alijsq; ex consanguinitate comitibus, Spartæ in domum Menelai hospitio receptus, indignissimum facinus

nus perpetrauerat. Is nanque ubi animaduertit regem abeſſe, quòd erat Helena præter cæteras Græciæ fœminas miranda ſpecie, amore eius captus, ipſam multásque opes domo eius aufert. Aetram quoque & Clymenam Menelai affines, quæ ob neceſsitudinem cum Helena degebant. Poſtquam Cretam nuncius uenit, & cuncta ei quæ ab Alexandro aduerſus domum Menelai commiſſa erant, aperuit: per omnem inſulam, ſicut in tali re fieri ſolet, fama in maius diuulgatur. Expugnatam quippe domum regis, euerſum'que regnum, & alia in talem modum ſinguli diſſerebant. Quibus cognitis Menelaus, etſi abſtractio coniugis animum permouerat, multo amplius tamen ob iniuriam affinium, quas ſuprà memorauimus, conſternabatur. At ubi animaduertit Palamedes, regem ira atque indignatione ſtupefactum, conſilio excidiſſe: ipſe naues parat; atque omni inſtrumento compoſitas terræ applicat. Dein pro tempore regem breuiter conſolatur: poſitis etiam ex diuiſione, quibus in tali negotio potiebantur, nauem aſcendere facit: atque ita uentis ex ſententia flantibus, paucis diebus Spartam peruenere. Eò iam Agamemnon & Neſtor, omnésque qui ex origine Pelopis in Græcia regnabant, cognitis rebus confluxerant.

Alexãder Helenam rapit.

Igitur poſtquam Menelaum aduenisſe ſciunt, omnes in unum coeunt. Et quanquam atrocitas facti ad indignationem ultum'que iniurias rapiebat, tamen ex conſilij ſententia legantur prius ad Troiam Palamedes, Vlyſſes & Menelaus. Iis'que mandatur, ut conqueſti iniurias, Helenam, & quæ cum ea abrepta erant, repeterent. Legati paucis diebus ad Troiam ueniunt, neque tamen Alexandrum in loco offendere. Tum nanque properatione nauigij inconſultè uſi uentis, ad Cyprum appulêre. Vnde ſumptis aliquot nauibus Alexander, Phœnicem delapſus, Sydoniorum regem qui eum amicè ſuſceperat, noctu in ſidijs necat: eadémque qua Lacedæmoniam cupiditate, uniuerſam domum eius in ſcelus proprium conuertit. Ita omnia quæ ad oſtentationem regiæ magnificentiæ fuere, indignè rapta, ad naues differri iubet. Sed ubi lamentatione eorum qui caſum domini deflentes, reliquæ prædæ aufugerant, tumultus ortus, populus omnis ad regiam concurrit. Inde quód iam Alexander abrepris quæ cupierat abſceſsionem properabat, paruo tempore armati ad naues ueniunt, orto'que inter eos acri prælio, cadunt utrinque plurimi, cum obſtinatè hi regis necem defenderent, hi ne amitterent partam prædam ſummis opibus anniterentur. Incenſis dein duabus nauibus, Troiani reliquas ſtrenuè defenſas liberant, atq; ita fatigatis iam prælio hoſtibus euadunt.

Legati à Græcis Troiã mittũtur de repetundis.

Alexander Sydoniorum regem occidit.

Interim apud Troiam legatorum Palamedes (cuius maximè ea tempeſtate domi belli'què conſilium ualuit) Priamum adijt: conducto'que concilio, primùm de Alexandri iniuria conqueritur, exponens communis hoſpitij euerſionem. Dein monet, quantas ea res inter duo regna ſimultates concitatura eſſet, interiacens memoriam diſcordiarum Ilij & Pelopis, aliorum'que qui ex cauſis ſimilibus ad internetionem uſque gentium peruenisſent. Ad poſtremum belli difficultates, contráque pacis commoda aſtruens, non ſe ignorare ait, quantis mortalibus tam atrox facinus indignationem incuteret: ex quo authores iniuriæ ab omnibus derelictos, impietatis ſupplicia ſubituros. Et cum plurima dicere cuperet, Priamus medium eius interrumpens ſermonem: Parcius quæſo Palamedes, inquit: iniquum etenim uidetur, inſimulare eum qui abſit: maximè cum fieri poſsit, ut ſi qua criminoſè obiecta ſint, præſenti refutatione diluantur. Hæc atque alia eiuſmodi Priamus inferens, differri quærelas ad aduentum Alexandri iubet. Videbat enim, ut ſinguli qui in eo conuentu aderant, Palamedis oratione mouerentur, ut taciti uultu tantum admiſſum facinus condemnarent, cum ſingula miro orationis genere exponerentur: atque in ſermone Græci regis ineſſet quędam permixta miſerationis uis. Atq; ita eo die concilium dirimitur. Sed legatos Antenor, uir hoſpitalis, & præter cęteros boni honeſtiq; ſectator, domum ad ſe uolentes deducit.

Palamedis ad Priamum legatio.

Interim paucis post diebus, Alexander cum supradictis comitibus reuertitur, Helenam secum habens. Cuius aduentum tota ciuitas cum partim exemplo facinoris execraretur, alij iniurias in Menelaum admissas dolerent, nullo omnium approbante, postremò cunctis indignantibus, tumultus ortus est. Quibus rebus anxius Priamus, filios conuocat, eosq; quid super tali negotio agendum uideretur, consulit: qui una uoce, minimè reddendam Helenam respondent. Videbant quippe, quantæ opes cum ea adductæ essent, quæ uniuersa, si Helena traderetur, necessariò amitterent. Præterea permoti forma mulierum, quæ cum Helena uenerant, nuptias sibi singularum iam animo destinauerant: quippe qui lingua moribusq; barbari, nihil pensi aut consulti facientes, preda atque libidine transuersi agebantur. Igitur Priamus relictis his, senes conducit, sententiam filiorum aperit. Deinde cunctos quid agendum esset, consulit. Sed priusquam ex more, sententiæ dicerentur, reguli concilium repentè irrumpunt, atque inconditis moribus malum singulis minitantur, si aliter quàm ipsis uideretur, decernerent. Interim omnis populus indignè admissam iniuriam, atque in hunc modum multa alia cum execratione reclamabant. Ob quæ Alexander cupidine animi præceps, ueritus ne quid aduersum se à popularibus oriretur, stipatus armatis fratribus, impetum in multitudinem facit, multosque obtruncat. Reliqui interuentu procerum, qui in concilio fuerant, duce liberantur Antenore. Ita infectis rebus, populus contemptui habitus, non sine pernicie sua, domum discessit.

Dein secuta die rex hortatu Hecubæ Helenam adijt, eámque benignè salutans, bonum animum uti gereret, hortatur: quæ, cuius que esset, requirit. Tum illa Alexandri se affinem esse respondit: magis que ad Priamum & Hecubam, quàm ad Plisthenis filios genere pertinere, repetens originem omnium maiorum. Danaum enim atque Agenorem, & sui & Priami generis authores esse. Nanque ex Pleione Danaï filia & Atlante, Electram natam, quã Ioue grauidam Dardanum genuisse. Ex quo Tros, & deinceps insecuti reges alij. Agenoris porrò Taigetam, eámque ex Ioue habuisse Lacedæmonem, ex quo Amictum Musculum natum, & ex eo Argalum patrem Oebali, quem Tyndari (ex quo ipsa genita uideretur) patrem constaret. Repetebat etiam cum Hecuba materni generis affinitatem. Agenoris quippe filium Phœnicem, & deinde Hecubæ & Ledæ consanguinitatis originem diuisisse. Quæ postquam memoriter cuncta retexuit, ad postremum flens, orare, ne se, quæ in fidem semel illorum recepta esset, prodendam putarent. Ea secum de domo Menelaï apporata, quæ propria fuissent, nihil præterea ablatum. Sed utrum immodico amore Alexandri, an pœnarum metu, quas ob desertam domum à coniuge metuebat, ita sibi consulere maluerit, parum constabat. Igitur Hecuba cognita uoluntate, simul ob generis coniunctionem complexa Helenam, ne proderetur summis opibus annitebatur: quum iam Priamus & reliqui reguli non amplius differendos legatos dicerent, nec resistendum popularium uoluntati: solo omnium Deiphobo Hecubæ assensu, quem non aliter atque Alexandrum, Helenæ desiderium à recto consilio præpediebat. Itaque quum obstinatè Hecuba nunc Priamum, modò filios deprecaretur: nec à complexu eius ullo modo, ulla ratione diuelli posset, omnes qui aderant in uoluntatem suam traduxit. Ita ad postremum bonum publicum materna gratia est corruptum. Dein postero die Menelaus cum suis in concionem uenit, coniugem, & quæ cum ea abrepta essent, repetens. Tunc Priamus inter regulos medius astans, facto silentio, optionem Helenæ, quæ ob id in conspectum popularium uenerat, offert, si ei uideretur, domum ad suos regrediendi. Quam ferunt dixisse, neq; se in patriam regredi uelle, neq; sibi cũ Menelaï matrimonio cõuenire. Itaq; reguli habẽtes Helenã, non sine exultatione è cõcione discedunt. His actis, Vlysses contestandi magis gratia, quàm aliquid ex ora

tione

tione promoturus, cuncta quæ ab Alexandro contra Græciam indignè commissa essent, retexuit. Ob quæ ultionem breui testatus est. Deinde Menelaus ira percitus, atroci uultu exitium minatus, concilium dimittit. Quæ ubi ad Priamidas perlata sunt, confirmant inter se clàm, ut per dolum legatos circumueniant. Credebant quippe (quod non frustra eos consilium habuit) si legati imperfecto negotio reuertissent, fore uti aduersum se grande prælium concitaretur. Igitur Antenor, cuius de sanctitate morum supra memorauimus, Priamum conuenit, coniurationémque factam conqueritur: filios quippe eius non legatis, sed aduersum se insidias parare, neque id se passurum. Dein non multo pòst legatis rem aperit. Ita exploratis omnibus, adhibito præsidio, cum primùm opportunum uisum est, inuiolatos eos dimittit. Dum hæc apud Troiam aguntur, disseminata iam per uniuersam Græciam fama, omnes Pelopidæ in unum conueniunt, atque interposita iusiurandi religione, ni Helena cũ abreptis redderetur, bellum se Priamo illaturos confirmant. Legati Lacedæmona redeunt, de Helena eius'que uoluntate narrant. Dein Priami filiorumq; eius aduersum se dicta gestaq;, grande præconium fidei erga legatos Antenoris præferentes. Quæ ubi accepere, decernitur uti singuli in suis locis atq; imperij opes belli parent. Igitur ex consilij sententia, opportunus locus ad conueniendum, & in quo de apparatu belli ageretur, Argi Diomedis regnum deligitur. Ita ubi tempus uisum est, primus omnium ingenti nomine uirtutis atque corporis Aiax Telamonius aduenit, & cum eo Teucer frater. Dein haud multo pòst Idomeneus & Meriones, summa inter se iuncti concordia. Eorũ ergo secutus comitatum, ea quidem quæ antea apud Troiam gesta sunt ab Vlisse, cognita quàm diligentissimè retuli. Et reliqua quæ deinceps insecuta sunt, quoniam ipse interfui, quàm uerissimè potero, exponam.

Antenor legatorum saluti consulit.

Igitur post eos quos suprà memorauimus, Nestor cum Antilocho & Thrasymede (quos ex Anaxibœa susceperat) superuenere. Eos Peneleus insecutus cum Leito Archesilao consanguineis. Dein Prothenor & Clonius, Bœotiæ principes. Itemq; Schedius & Epistrophus, Phocenses. Ascalaphus, & Ialmemenus, Orchomenij. Tum Diores & Meges, ex Phyleo genitus. Thoas ex Andræmone, Eurypilus Euæmonis, Orchomenius & Leontheus. Post quos Achilles Pelei & Thetidis, qui imbutus bellis ex Chirone dicebatur. Hic in primis adolescentiæ annis procerus, decora facie, studio rerum bellicarum omnes iam tum uirtute & gloria superabat. Neq; tamen aberat ab eo uis quædam inconsulta, & effera morum impatientia. Cum eo Patroclus & Phœnix, alter propter coniunctionem amicitiæ, alter custos atque rector eius. Tlepolemus, dein Eutraphates. Insecuti sunt Phidippus & Antiphus, insignes armorum specie, auo Hercule. Post hos Protesilaus Iphicli, cum Podarce fratre. Affuit & Eumelus Pheræus, cuius pater Admetus quondam uicaria morte coniugis, fata propria pertulerat. Podalyrius & Machaon, Thracẽses, Aesculapio geniti, acciti ad id bellũ ob solertiam medicæ artis. Deinde Pæantis filius Philoctetes, qui comes Herculis, post discessum eius à dijs sagittas diuinas industriæ præmium consecutus est. Nereus pulcher ex Syme. Ex Athenis Mnestheus, & Aiax Oili ex Locride. Ex Argis Amphilochus Amphiarai, & Sthelenus Capanei, & cũ his Eurialus Mecistei. Deinde ex Aetolia Thessandrus Polinicis. Postremò omnium Demophoon atq; Achamis fuere, cuncti ex origine Pelopis. Sed eos quos supra memorauimus, plures alij ex suis quisq; regionibus, partim ex regum comitibus, alij ipsius regni participes insecuti sunt quorum nomina sigillatim exponere haud necessarium uisum est. Igitur ubi Argos omnes uenere, Diomedes hospitio cunctos recipit, necessariaq; præbet. Deinde Agamemnon grande auri pondus Mycenis apportatum per singulos dispartiens, promptiores animos omnium ad bellum quod parabatur, facit. Tum communi consilio super conditione belli, iusiurandum interponi

Græcorum duces,

hoc modo placuit. Chalcas filius Nestoris, præscius futurorum, porcum marē in medium forum afferri iubet, quem in duas partes exectum, orienti occidentiq; diuidit, atq; ita singulos nudatis gladijs per medium transire iubet. Deinde mucronibus sanguine eius oblitis, adhibitis etiam alijs ad eam rem necessarijs, inimicitias sibi cum Priamo per religionem confirmant, neq; prius se bellum deserturos, quàm Ilium atq; omne regnum eruissent. Queis perfectis purè lauti, Martem atq; Concordiam multis immolationibus sibi adhospitauere. Dein in templo Iunonis Argiuæ rectorem omnium declarari placuit. Igitur singuli in tabellis quas ad deligendum belli principem, quem cuiq; uidere tur, acceperant, Punicis literis nomen Agamemnonis designant. Ita consensu omnium secundo rumore, summam belli atque exercitus in se suscipit: quod ei propter germanum, cuius gratia id parabatur bellum: & propter magnam opum uim, quibus præter cæteros Græciæ reges magnus atque clarus habebatur, meritò acciderat. Dein duces præfectosq; nauium Achillem, Aiacem, Phœnicemq; destinant. Præponitur etiam campestri exercitui Palamedes cū Diomede & Vlysse, ita ut inter se diurnas, uigiliarumq; uices dispartiant. His peractis, ad parandas opes atq; instrumenta militiæ, singuli in sua regna discedunt. Interim belli studio ardebat omnis Græcia, arma, tela, equi, naues, atque hæc omnia toto biennio præparantur: quum iuuentus partim sua sponte, alij æqualium ad gloriam æmulatione ad munia militiæ festinarent. Sed inter hæc summa cura, uis magna nauium præcipuè fabricatur, scilicet ne multa millia exercituum undiq; uersum in unum collecta, incuria nauigandi tardarentur.

Græcorū classis enumeratio.

Igitur peracto biennio ad Aulida Bœotiæ (nam is locus delectus fuerat) singuli reges pro facultate opū, regniq; instructas classes præmittunt. Ex queis primus Agamemnon ex Mycenis naues centum, aliasq; sexaginta, quas ex diuersis ciuitatibus quæ sub eo erant, construxerat, Agapenorem præfecit. Nestor nonaginta nauium instructā classem. Menelaus ex omni Lacedæmoe naues sexaginta. Mnestheus ex Athenis quinquaginta. Elephenor ex Euboia trigita. Aiax Telamonius ex Salamina XL. Diomedes ex Argis LXXX. nauū classem. Ascalaphus & Ialmenus Orchomenij, naues XXX. Oileus Aiax XII. Item ex omni Bœotia Archesilaus, Prothenor, Peneleus, Leitus, Clonius, naues, L. Ex Phocide Schedius & Epistrophus, XL. Dein Thalpius & Diores cum Amphimacho & Polyxino ex Elide, alijsq; ciuitatib. regionis eius, naues XL. Thoas ex Aetolia XL. Meges ex Dulichio & ex insulis Echinadib. XL. Idomeneus cū Merione ex omni Creta classē nauiū LXXX. Ex Ithaca Vlysses XII. Protheus Magnus XL. Tlepolemus ex Rhodo, alijsq; insulis quę circa eum erāt 8. Eumelius XI Ex Pelasgicis L. Nireus ex Syme 3. Podarces & Protesilaus ex Phylaca, alijsq; quib. præerāt locis, naues XL. Podalyrius & Machaon 30. Philoctetes ex Methone alijsq; ciuitatib. naues septē. Eurypilus Orchomeneus XLII. Guneus XX. Leonteus & Polypœtes, ex suis regionibus XL. Ex insulis Nisyro, Caprate, Coo, Eutraphrates, Antiphus & Phidippus 30. Thesandrus Polinicis quem suprà memorauimus, ex Thebis naues L. Calchas ex Arcadia XX. Mopsus ex Colophona XX. Epeus ex insulis Cycladibus, XXX. Easq; magna ui frumenti, alijs quoq; necessarijs cibi gratia replent. Quippe ita ab Agamēnone mandatum acceperant, scilicet ne tanta uis militum necessariorum penuria fatigaretur. Igitur inter tantum classium apparatum, equi atq; currus bellici locorū conditione multi, sed pedestri militis pars maxima. Ob eam causam, quia per omnem Græciam multo maior egestate pabuli, equitatus usus prohibetur. Præterea fuere multi, qui ob artis peritiam necessarij nauium apparatui credebantur. Per idem tempus Lycius Sarpedon, neq; precio neq; gratia Phalidis Sidoniorum regis allici potuit, ut uirtutis societatem militię nostrę aduersus Troianos sequeretur. Quippe quē iam Priamus donis amplioribus, ijsq; postea duplicatis, fidissimum sibi retinuerat. Omnium autem classium numerus

rus, quem ex diuersis Græciæ regnis contractũ suprà expositimus, toto quinquennio instructus præparatus'que est. Ita quum nulla iam res profectionem nisi absentia militis retardaret, cuncti duces ueluti signo dato, uno atque eodem tempore Aulida confluunt.

Interim in ipsa nauigandi festinatione Agamemnon, quem à cũctis regem omnium declaratum suprà docuimus, longius paulò ab exercitu progressus, fortè conspicit circa lucum Dianæ pascentem capream: imprudensq; religionis quæ in eo loco erat, iaculo transfigit. Neque multo póst ira Dianæ ob mutationem aëris corporibus pertentatis, lues inuadit: atque interim indies magis magisq; sæuiens, multa millia fatigare, & promiscuè pecora atque exercitum grauare. Prorsus nullus funeri modus, neque requies: uti quidq; malo ob uiam fuerat, uastabatur. Quibus rebus sollíciti, ducibus mulier quædã deo plena Dianæ iram ratur. Eam nanque ob necem capreæ, qua maximè lætabatur, sacrilegij pœnas ab exercitu expetere: nec leniri, priusquam author tãti sceleris filiam natu maximam, uicariam uictimam immolasset. Quæ uox ut ad exercitum uenit, omnes duces Agamemnonem adeunt. Eum quippe primo orare, recusantemq; ad postremum cogere, uti malo obuiam properaret. Sed ubi obstinatè renuere uident, nec ulla ui queunt flectere, plurimis conuicijs insecuti, ad postremum regio honore spoliauere: ac ne tanta uis exercitus sine rectore profusius, ac sine more militiæ uagaretur, præficiunt ante omnes Palamedem. Dein Diomedem & Aiacem Telamonium. Quartum Idomeneum. Ita per æquationem numeri atque partium, quadripartitur exercitus. Neque interim ullus finis uastitatis. Tum Vlysses simulata ex peruicacia Agamemnonis iracundia, ob id domum demigrationem confirmans, magnum atq; insperabile cunctis remedium excogitauit. Profectus nanq; Mycenas, nullo cõsilij participe, falsas literas tanquam ab Agamemnone ad Clytemnestram perfert, quarum sententia hæc erat. Iphigeniam, nam eà maior natu erat, desponsam Achilli: eumq; non prius ad Troiam profecturum, quàm promissi fides impleretur. ob quæ festinaret, eam'que & quæ nuptijs usui essent, maturè mitteret. Præterea multa pro negotio ementita argumenta locutus, fidem fecerat. Quæ ubi accepit Clytemnestra, tum propter gratiam Helenæ, tum maximè quod tam celeberrimi nominis uiro filia traderetur, læta Iphigeniam Vlyssi committit. Isq; confecto negotio, paucis diebus ad exercitum reuertitur, atque ex improuiso in luco Dianæ cum uirgine conspicitur. Quis cognitis, Agamemnon affectione paternæ pietatis motus, ne tam illícito immolationis sceleri interesset, fugam parat. Eumq; re cognita Nestor, longam exorsus orationem, ad postremum in suadendi genere, in quo præter cæteros Græciæ uiros iucundus acceptusq; erat, à proposito cohibuit. Interim uirginem Vlysses & Menelaus cum Calchãte (quibus id negotium datum erat) remotis procul omnibus, sacrificio adornant, cum ecce dies fœdari, & cœlum nubilo tegi cœpit. Dein repẽtè tonitrua, corruscationes, fulmina, & prẽterea terræ marisq; ingens motus, atq; ad postremũ cõfusione aëris ereptũ lumen. Neq; multo pòst imbrium atq; grãdinis uis magna precipitata: inter quæ tã tetra, nulla requies tempestatis. Menelaus cum his qui sacrificium curabãt, metu atq; hęsitatione in diuersa agebaẽ. Terreri quippe primo subita cœli permutatione, idq; signũ diuinũ credere. Dein ne ceptũ omitteret, detrimento militũ cõmoueri. Igitur inter tantã animi dubitationẽ, uox quædã luco emissa, aspernari numen sacrificij genus, & ob id abstinendũ à corpore uirginis: misereri nanq; eius deam. Cęterũ pro tanto facinore satis pœnarũ Agamẽnoni à coniuge eius post Troianam uictoriam comparatum: itaq; curarent id, quod in uicem uirginis oblatũ animaduerterẽt, immmolare. Deinde cepere uenti atque fulmina, aliaq; quæ in magno cœli motu oriri solent, consenescere. Sed cum hæc in luco aguntur, Achilles literas seorsum missas sibi à Clytemnestra, cum auri magno pon-

Diana Græcorum exercitũ peste infectat

Vlysses' Iphigeniam perdũ adducit in exercitum.

Iphigenia immolari prohibetur.

Digitized by Google

dere accipit, in quibus ei filiam atq; omnem domum suam commendauerat. Quas postquam perlegerat, & Vlysis consilium petefactum est, omissis omnibus, propere ad lucum pergit Achilles, magna uoce Menelaum, & qui cum eo erant, inclamans, ab inquietudine Iphigeniæ cohiberent sese, comminatus perniciem omnibus, nisi paruissent. Mox attonitis his atq; stupefactis, ipse superuenit, reformatoq; iam die uirginem abstrahit. Interim deliberantibus cunctis, quid'nam, & ubi esset, quod immolari iuberetur, cerua forma corporis admiranda, ante ipsam aram intrepida consistit. Eam prædictam hostiam rati, oblatamq; diuinitus, comprehendere, moxq; immolant. Quibus peractis, sedata lues, instarq; æstiui temporis cœlum reseratum est. Cæterum uirginem Achilles, atq; hi qui sacrificio præfuere, clam omnibus regi Scytharum, qui eo tempore aderat, commendauere. At ubi duces sedatam uim mali animaduertêre, uentorumq; status nauigandi prosperos, atque æstiuam maris faciem, omnes læti Agamemnonem adeunt, eumq; interitu filiæ permœstum consolati, honorem regni rursum cõcelebrant. Quę res pergrata atq; accepta per exercitum fuit. Eum quippe optimum consultorem suum, quem non secus quàm parentem miles omnis percolebat. Sed Agamemnon siue eorum quæ præcesserant, satis prudens, siue humanarum rerum necessitatem animo reputans, ob id aduersus infortunia firmissimus, dissimulato quod ei acciderat, honorem suscipit, atq; eo die duces omnes in conuiuium ad se deducit. Dein haud multis post diebus, exercitus ordinatus per duces, quum opportunum iam tempus nauigandi ingrueret, ascendit naues repletas multis preciosissimis rebus, quæ ab incolis regionis eius offerebantur. Cæterum frumenta, uinum, aliáque sibi necessaria, Anius & eius filiæ præbuerę, quæ Cenotropæ & diuinę religionis antistites memorabantur. Hoc modo ex Aulide nauigatum est.

DICTYS CRETENSIS DE BELLO TROIANO

LIBER II.

Græcorum cũ Mysis prælium in portu.

POSTQVAM ad Mysiorum regionem uniuersas classes uenti appulere, propere omnes signo dato, naues littori admouerunt. Dein egredi cupientibus, à custodibus loci eius obuiam itum est. Eos nanque Telephus, qui tum Mysiæ imperator erat, quo omnis regio ab incursione maritimorum hostium defensaretur, littori præfecerat. Igitur ubi descendere prohibentur, neq; prius permittitur terram attingere, quàm regi qui'nam essent, nunciaretur. Nostri primò quæ dicebantur negligere, & singuli nauibus egredi. Dein postquam à custodibus nihil remittebatur, & summa ui resisti ac prohiberi cœptum est, duces omnes manu iniuriam uindicandam rati, arreptis armis euolant nauibus. Incensiq; ira custodes cædere, neque uersis his in fugam parcere, sed uti quisq; fugientem comprehenderat, obtruncare. Interim ad Telephum, qui primi fuga Græcos euaserant, ueniunt, irruisse multa hostium millia, eosq; cæsis custodibus littora occupasse. Multa præterea pro metu suo adijcientes nunciant. Dein re cognita, Telephus cum his quos circum se habebat, alijsq; qui in ea festinatione conduci potuere, propere Græcis obuiam uenit, ac statim condensatis utrinq; frontibus, ui magna concurritur. Dein uti quisque in manus uenerat, interficitur: cum interim his atque illis ex causa suorum perculsis, uehementius inuicem instaretur. Sed in ea pugna Thesandrus, quem Polynicis suprà memorauimus, congressus cum Telepho, ictus'que ab eo cadit, multis tamen hostium antè interfectis. In quibus Telephi comitem, quem rex ob industriam uirium atq; ingenij inter duces habe

ces habebat, ſtrenuè dimicantem obtruncarat. Atq; ita paulatim elatus ſecundo belli euentu, & ob id maiora uiribus aggreſſus, interficitur. Atq; eius cruentum corpus Diomedes, quod ei iam tum à parentibus ceptum cum eo ſocietati ius perſeuerabat, humeris extulit: idq; igni crematum, quod ſuperfuerat, more patrio ſepeliuit. At ubi animaduerterat Achilles & Aiax Telamonius, magno ſuorum detrimento euentum belli trahi, exercitum in duas partes diſpartiunt. Ac pro tempore cohortati ſuos, tanquam reſtauratis uiribus acrius hoſtes incurrunt: ipſi duces principêsque certaminis, quum modò inſequerentur fugientes, modò ingruentibus ſemet inſtar montis opponerent. Atque ita omnino primi, aut inter primos bellantes, præclaram iam tum uirtutis ſuæ famam apud hoſtes atque inter ſuos effecere. Interim Teutratius, ex Teutratio & Auge genitus, frater Telephi uterinus, ubi animaduertit Aiacem tanta aduerſum ſuos cum gloria dimicantem, properè ad eum ſe conuertit, ibíque pugnando ictus telo mox occubuit. Eius caſu Telephus non mediocriter perculſus, ultionemq; fraternæ mortis expetens, infeſtus Aiacem inuadit: atque fugatis quos aduerſum erat, quum obſtinatè Vlyſſem inter uineas, quæ loco adiunctæ erant, inſequeretur, præpeditus trunco uitis ruit. Id ubi Achilles procul animaduertit, telo iaculatus femur ſiniſtrum regis transfigit. At Telephus impigrè ſurgens, ferrumq; ex corpore trahit, & protectus concurſu ſuorum, ab inſtanti periculo liberatus eſt. Iámque diei plurimum proceſſerat, cum utraque acies intenta prælio, ſine ulla requie ac iugi certamine ſtrenuis aduerſum ſe ducibus fatigaretur. Nanq; noſtros multorum dierum nauigatione aliquantum exhauſtos, maximè præſentia Telephi exanimauerat. Is nanq; Hercule genitus, procerus corpore, ac pollẽs uiribus, diuinis patris uirtutibus propriam gloriam æquiparauerat. Igitur aduẽtante nocte, cunctis cupientibus, requies belli facta eſt. Ac Myſij ad domũ, noſtri ad naues digrediuntur. Cęterum in ea pugna multi mortalium interfecti utriuſq; exercitus, ac uulnerati pars maxima. Prorſus nulli aut perpauci clades belli expertes. Dein inſecuta die legati inuicẽ de ſepeliendis qui in bello ceciderant, mittuntur. Atq; ita indutijs interpoſitis, collecta corpora atq; igni cremata ſpeliunt. Interim Tlepolemus, & cũ fratre Antipho Phidippus, quos Theſſalo genitos, nepotes Herculis ſuprà memorauimus, cognito Telephum in his locis imperitare, fiducia cognationis ad eum ueniunt, eiq; quínam eſſent, & quibus cum nauigaſſent, aperuere. Deinde multa inuicẽ conſumpta oratione, ad poſtremũ noſtri acrius incuſare, quòd tã hoſtiliter aduerſum ſuos uerſaretur. Agamẽnonem nanq; & Menelaum Pelopidas, non alienos generis ſui, eum exercitũ contraxiſſe. Dein quæ circa domũ Menelai ab Alexãdro commiſſa eſſent, raptumq; Helenæ docẽt: atq; decere eum, cum propter conſanguinitatẽ, tum præcipuè ob ſcelus uiolati communis hoſpitij, Græcis ultrò adferre auxilium, in quorũ gratiam ipſius etiam Herculis, plurima laborum monumenta, per totam Græciam exiſterẽt. Ad ea Telephus, etſi dolore uulneris immodicè afflictabatur, benignò tamẽ reſpondẽs, ipſorum potius ait culpa factum, quòd amiciſſimos & iunctos ſibi, generis affinitate, rengo ſuo appulſos ignorauerit: præmittẽdos etenim fuiſſe, per quos cognito eorum aduẽtu obuiam ire gratulantem oportuerit: atq; amicè hoſpitio receptos, donatosq; munerib. quum commodũ ipſis uideretur, remittere. Cęterũ militiam aduerſum Priamum recuſare: Aſtiochen enim Priami filiam ſibi matrimonio iunctã, ex qua Eurypilus genitus arctiſsimũ affinitatis pignus intercederet. Deinde properè popularib. uti ab incepto deſiſterẽt, nunciari iubet: atq; ita noſtris liberã egrediendi nauibus poteſtatẽ permittit, ac pro tẽpore cohortari ſuos. Tumq; Tlepolemus & qui cũ eo uenerãt, Eurypilo traduntur: hiq; peractis quæ cupierãt, ad naues pergũt, nunciantq; Agamẽnoni ac reliquis regibus pacem concordiamq; cum Telepho. Quæ ubi accepêre, apparatũ belli læti omittũt. Dein ex conſilij ſentẽtia Achilles cum

Græci cũ Telepho pacem faciunt.

les cum Aiace ad Telephum perueniunt, eumq; iactatum magnis doloribus consolati, ut uiriliter incommodum ferret, precabantur. At Telephus ubi aliquantum requies doloris intercesserat, Græcos incusare, quod ne nũcium quidem aduentus sui præmisissent. Dein percontatur qui nam & quanti Pelopidæ in ea militia essent: doctusq; multis precibus orat, ut ad se omnes ueniant. Vum nostri facturos se quæcunq; uellet polliciti, desiderium regis reliquis nũciauere. Igitur omnes Pelopidæ, præter Agamemnonem & Menelaum, in unum congregati, ad Telephũ ueniunt, multumq; gratulationis & lætitiæ præsentia sua regi obtulere Ac deinde muneribus largiter donati, hospitio recipiuntur. Neque tamen miles reliquus qui apud naues erat, munificentiæ regis expers erat. Nanque ex numero nauium frumentum, aliaque necessaria affatim portabantur. Cæterum rex ubi Agamemnonem fratrémque eius abesse animaduertit, multis precibus Vlyssem deprecatur, uti ad eos acciendos perge ret. Hi itaq; ad Telephum ueniunt, ac more regio inuicem acceptis datisq; donis, Machaonem & Podalyrium Aesculapij filios uenire ac uulneri mederi iubent: qui inspecta cura, properè apta dolori medicamina imponunt. Sed ubi tritis aliquot diebus, tempus nauigandi remorari, ac uentis aduersantibus mare indies magis magisq; sæuire occipit, Telephum adeunt, eumq; de opportunitate temporis consulunt: atq; ab eo docti, initio ueris ex his locis ad Troiam nauigandi tempus esse, reliqua aduersa, cunctis uolentibus Bœotiam reuertũtur. Ibiq; subductis nauibus, singuli in regna sua hyematum discedũt. Interim in eo ocio regi Agamẽnoni cum Menelao fratre exercere discordias uacuum fuit, ob proditam Iphigeniam. Is nanq; author, & ueluti causa tanti luctus eius credebatur. Per idem tempus, ubi de coniuratione uniuersæ Græciæ apud Troiam compertum est, authoribus nuncijs secutis Barbaris, qui mercandi gratia, per omnem Hellespontum cõmutare merces cum accolis sueti, ultro citroq; uagabãtur, mœtus atq; mœror uniuersos inuasere cum singuli, quibus ab initio Alexandri facinus displicuerat, malè actũ aduersus Græciam, & ob id paucorum prauitate in communem perniciem præcipitatum iri testarentur. Inter quæ tam solicita, magna cura plurimi ex ordine secti, ad contrahenda ex finitimis regionibus auxilia, ab Alexandro alijsq; pessimis consultoribus dimittũtur: eisq; mandatur, uti quamprimum expedito negotio remearent, quod ea gratia maximè à Priamidis festinabatur, uti propere instructo exercitu, tẽpus profectionis antecaperent, atq; omne quod parabatur bellũ, in regiones Græciæ transportaretur. Quum hæc apud Troiam geruntur, Diomedes inceptí eorum certior factus, magna celeritate per omnem Græciam peruagatus, uniuersos duces conuenit. Eis'que consilium Troianorum aperiens, monet atq; hortatur, ut quamprimum instructi rebus bello necessarijs, ad nauigandum festinarent. Neque multo pòst re cognita, Argos ab omnibus conuenitur. Ibi Achilles regi indignatus, quod propter filiam renueret profectionem, ab Vlysse ad gratiam reductus est. Is nanque diu mœsto ac luctu obsito Agamemnoni insinuans, quæ circa filiam eius euenissent, animum atq; ornatum magis reformauit. Igitur cunctis præsentibus, quanq; à nullo officia militiæ negligebãtur, præcipuè tamen Aiax Telamonius. & Achilles cum Diomede curã maximã, studiumq; importandi belli susceperant. Hisq; placet, uti præter contractã classem, naues quibus loca hostilia incursarent, præpararentur. Ita diebus paucis quinquaginta nauiũ classem instructã omni genere cõpingunt. Cæterum ab incepto militiæ eius, octauo iam anno ad hoc usq; tempus consumpto, initium noni acceperant. At ubi instructę omnino classes, & mare nauigij patiẽs, neq; ulla res impedimẽto erat, Citas, qui fortè mercãdi gratia eò appulerãt, cõductos mercede, duces profectionis eius delegêre. Per idem tẽpus Telephus dolore uulneris eius, quod in prælio aduersũ Græcos acceperat, diu afflictatus cũ nullo remedio mederi posset, ad postremũ Apollinis oraculo monitus, uti

Troiani se ad bellũ parant,

Telephi uulnus sanatur.

Achillem

Achillem atq; Aesculapij filios adhiberet, properè Argos nauigas. Deinde cũ ctis ducibus causam aduentus eius admirantibus, oraculum refert: atque ita orat: ne sibi prædictum remedium ab amicis negaretur. Quæ ubi accepere, Achilles cum Machaone & Podalyrio adhibentes curam uulneri, breui fidem oraculi firmauere. Cæterum Græci multis immolationibus deos adiutores in cepto inuocantes, Aulida cum prædictis nauibus ueniunt. Atque inde properè nauigare incipientes, dux Telephus ob acceptam gratiam factus. Ita ascensis nauibus, uentos nacti ex sententia, paucis diebus ad Troiam peruenere. Per idem tempus Sarpedon Lycius Xanthi & Laodamię filius, frequentibus nuncijs à Priamo accitus, cum magna armatorum manu aduentabat. Is ubi animaduertit procul magnam uim classium admotam littori, ratus ut negotiũ erat, properè suos instruit, Græcosq; egredi incipientes inuadit. Neq; multo pòst Priamidæ re cognita, arreptis armis accurrunt: cum interim Græci infestis hostibus, & omni modo instantibus, neq; egredi sine pernicie, neq; arma capere turbatis omnibus, & ob id cuncta impedientibus possent. Ad postremum tamen, hi quibus in ea festinatione armandi semet potestas fuit, confirmati inter se inuicem, acriter hostes incurrunt. Sed in ea pugna Protesilaus, cuius nauis prima omnium terræ admota erat, inter primos bellando, ad postremum telo Aeneæ ictus ruit. Occidere etiam duo Priami filij, neq; reliqua multitudo utraque ex parte cladis eius expers fuit. Cæterum Achilles & Aiax Telamonius, quorum uirtute Græci sustentabantur, magna gloria dimicantes, metum hostibus, & fiduciam suis effecere. Neq; amplius resisti aduersum eos poterat, quin paulatim decedentibus his quos aduersum ierant, ad postremũ cuncti fugarentur. Ita liberò ab hostibus tempore, Græci subductas naues, atque in ordinem positas tutò collocant. Dein ex omnibus Achillem atque Aiacem Telamonium, quorum uirtute maximè fidebant, custodes deligunt: eisq; tutelam classium atque exercitus per latera atque cornua distribuentes, tradunt. Igitur ordinatis dispositisq; omnibus, Telephus, cuius ductu ad Troiam nauigatum est, magna sui apud exercitum gratia domum discedit. Neque multo pòst circa Protesilai sepulturam nostris occupatis, nihilq; tali tempore hostile metuentibus, Cygnus, cuius haud procul à Troia regnum erat, cognito aduentu nostro, clàm atque ex insidijs Græcos inuadit: eosq; ancipiti malo territos, sine ullo ordine ac disciplina militari fugere coëgit. Dein properè reliqui, quibus non ea humatio mandata erat, re cognita, armati contrà eunt. In quibus Achilles congressus cum rege, eumq; & magnam uim hostium interfecit. Mox in fugam conuersis reliquis, nostri quoq; hoc modo liberati sunt. Cæterum solicitis ducibus, & multorũ clade ob crebras hostium incursiones anxijs, decernitur, uti primùm finitimas Troiæ ciuitates cum parte exercitus adeãt, easq; omni modo incursent. Ita omnium primam Cygni regionem inuadũt, uastantq; circum omnia. Sed ubi Metorẽsium ciuitatem, quæ regni caput, filiorumq; Cygni altrix memorabatur, nullo reliſtẽte inuasere, atq; ignem subijcere cœperũt, ciues eius multis precibus lachrymisq; orare, ut ab incœpto desisterẽt: per omnia humana atque diuina nixis genibus deprecãtes, ne delicta pessimi ducis ciuitatem innoxiam, ac paulo pòst fidam sibi luere paterentur. Hoc modo per miserationem seruata ciuitas. Cęterum regios pueros Cobim & Corianum, eorumq; sororem Glaucen, expetẽtibus Græcis tradidere. Quã nostri Aiaci, ob fortia facta eius, excepta reliqua præda, habendam concedũt. Neque multo pòst Metorenses supplices & cum pace ad Gręcos perueniunt: amicitiam, & omnia quę imperassent, facturos polliciti. Quis perfectis, Gręci Cyllam aggressi expugnauere. Neq; tamẽ Coronem quę haud procul aberat cõtingunt, in gratiam Męandrinorũ, qui cõtermini ciuitatis eius, fideles atq; amicissimi nobis ad hoc tẽpus permãserãt. Eadẽ tẽpestate oraculũ Pythij Gręcis perfertur, concedendũ ab omnibus, ut per Palemedẽ Apollini Smynthio sacrificium

Telephi uulnus sanatur.

Græcorum cũ Troianis pugna in excensu.

Cygni prælium & mors.

Græci finitimas Troiæ regiones incursant.

Digitized by Google

sacrificium exhiberetur. Quæ res multis grata ob industriam & amorem uiri, quem circa omnem exercitum exhibebat, nonnullis ducum dolori fuit. Cæterum immolatio centum uictimarum, sicut prædictum erat, pro cuncto exercitu exhibebatur, præeunte, Chryse loci eius sacerdote. Interim re cognita Alexander cõgregata armatorum manu, ad prohibendum uenit. Quem quidem Aiaces duo, priusquam ad templum appropinquaret, interfectis plurimis fugauere. Sed Chryses, quem sacerdotem Smynthij Apollinis suprà diximus, utriusque exercitus offensam metuens, quisquis partium ad eum uenerant, cũ his se adiunctum esse simulabat. Interim in eo sacrificio Philocteta, haud procul ab ara templi eius astans, morsu serpentis fortè contingitur. Dein ab omnibus qui animaduerterant, clamore sublato, Vlysses accurrens serpentem interficit. Neque multo pòst Philocteta cum paucis, uti curaretur, in Lemnum insulam mittitur. Nanque in ea sacri Vulcani antistites inhabitare ab accolis dicebantur, soliti mederi aduersum uenena huiusmodi. Per idem tempus Diomedes & Vlysses consilium de interficiendo Palamede ineunt, more ingenij humani, quod imbecillum aduersum dolores animi, & inuidiæ plenum, anteiri se à meliori haud facilè patitur. Igitur simulato quod thesaurum repertum in puteo cum eo partiri uellent, remotis procul omnibus, persuadent, ut ipse potius descenderet. Eumq; nihil insidiosè metuentem, adminiculo funis usum deponunt: ac properè arreptis saxis, quæ circum erant, desuper obruunt. Ita uir optimus acceptusq; in exercitu, cuius neq; consilium unquam, neq; uirtus frustra fuerat, circumuentus à quibus minimè debuerat, indigno modo interijt. Sed fuere, qui eius consilij haud expertem Agamemnonem dicerent, ob amorem ducis in exercitum, & quia pars maxima regi ab eo cupiens, tradendum ei imperium palâm loquebantur. Igitur à cunctis Græcis, ueluti publicũ funus eius crematum igni, auro uasculo sepultum est. Interim Achilles ministras, & ueluti officinam belli proximas Troiæ ciuitates ratus, sumptis aliquot nauibus, Lesbum aggreditur, ac sine ulla difficultate eam capit, & Forgaritam loci eius regem, multa aduersus Græcos hostiliter molitum, interficit. Atque inde Diomedæam filiam regis cum magna præda abducit. Dein Pyrrham & Hierapolim urbes refertas diuitijs, cunctis suorum poscentibus, ui magna aggressus, paucis diebus sine ulla difficultate excindit. Cæterum quà pergebat, agri referti iugi pace, deprædati, omnibusq; uexati rebus: neq; quicq; quod amicum Troianis crederetur, non euersum atq; uastatum reliquit. Quibus cognitis, finitimi populi ultro ad eum cum pace accurrêre: ac ne uastarentur agri dimidium fructuum pacti, dant fidem pacis, atq; ab eo accipiunt. His actis, Achilles ad exercitum regreditur, magnam uim gloriæ atq; prædæ apportans. Eodem tempore rex Scytharũ cognito aduentu nostrorum, cum magnis donis aduentabat. Cæterùm Achilles haud contentus eorum quæ gesserat, Cylicias aggreditur: ibiq; Lyrnesum paucis diebus pugnãdo, cœpit. Interfecto dein Factione, qui his locis imperitabat, magnis opibus naues replet, abducens Astynomen Chrysis filiam, quæ eo tempore regi denupta erat. Properè inde Pedasum expugnare cœpit, Lelegonum urbem. Sed eorum rex Brises ubi animaduertit in obsidẽdo sæuire nostros, ratus nulla ui prohiberi hostes, aut suos satis defendi posse, desperatione suffugij salutisq; attentis cæteris aduersum hostes domum regressus, laqueo interijt. Neq; multo pòst capta ciuitas, atque interfecti multi mortales, & abducta filia regis Hippodamia. Per idem tẽpus Aiax Telamonius Thrãcũ Cherronesum omni modo infestabat. Sed ubi rex eorum Polymnestor, uirtutem atq; gloriam uiri cognouit, diffidẽs rebus suis, deditionem occœpit. Tumq; Polydorus Priami filius, quem rex recens natũ clàm omnibus alendum ei transmiserat, merces pacis ab eo traditur. Aurum etiam, aliaq; huiusmodi dona ad concilíandos hostium animos, affatim præbebantur. Dein frumentum per omnem exercitum totius anni pollicitus, naues

Chryses sacerdos.

Philocteta à serpente morsus.

Palameeis nex.

Achilles finitimas urbes depopulatur.

Aiax Telamonius Cherronesũ & Phrygiam infestat.

onerarias

onerarias, quas ob id Aiax secum habuerat, replet: multisq; execrationibus amicitiam Priami aduersum Græcos renuens, in pacẽ fidẽq; receptus. His actis Aiax iter ad Phrygas conuertit: ingressusq; eorũ regionem, Teuthrantem dominum locorũ solitario certamine interficit. Ac post paucos dies expugnata atq; incensa ciuitate, magnam uim prędę abstrahit, abducens Tegemessam filiam regis. Igitur ambo duces multis uastatis atq; expugnatis regionibus, ipsi clari atq; magnifici ingenti nomine per diuersa loca, atq; quasi de industria, eodem tempore ad exercitum remeauere. Deinde per præcones cõductis in unũ cunctis militibus, ducibusq;, progressi in medium, singuli laborum suorum, atque industriæ documenta in conspectu omnium exposuere. Quę ubi Græci animaduertêre, fauore ingenti ac laudibus eos prosecuti, mediosq; statuentes, ramis oleæ coronauere. Dein consilium de diuidenda præda cœptum: Nestore & Idomeneo in decernendo optimis authoribus. Itaq; cunctorum sententia, ex omni præda quam Achilles asportauerat, excepta Factionis coniuge, Astynome, quam Chrysis filiam suprà docuimus, ob honorem regium Agamẽnoni obtulere. Ipse etiam Achilles præter Brisei filiam Hippodomiam, Diomedeam, quoq; sibi retinuit, quod eiusdem ætatis atq; alimoniæ non sine magno dolore diuelli poterat: ob id iam antea genibus Achillis obuolutæ, ne separarentur magnis precibus orauerant. Cæterum reliqua præda uiritim ob singulorũ merita distributa est. Dein quæ Aiax asportauerat Vlysses & Diomedes rogatu eius in medios intulere. Ex quibus auri atq; argenti quantũ satis uidebatur, Agamemnoni regi datur. Ac deinde Aiací ob egregia laborum facinora Teuthrantis filiam Tegmessam cõcedunt. Ita diuisis in singulos quæ superfuerant, frumentum per exercitum dispartiunt. His actis, fidem pacti quod cũ Polymnestore intercesserat, traditumq; Polydorum refert. Ob quæ à cunctis decernitur, ut Vlysses cum Diomede profecti ad Priamum, Helenam cum abreptis reciperent, atq; Polydorum regi traderent. Igitur his pergentibus, Menelaus, in cuius gratia id negotium gerebatur, legationis officium pariter cũ supradictis capit. Itaq; habentes Polydorum ad Troianos ueniunt. Sed ubi animaduertêre populares electos, ac magni nominis uiros aduentasse, properẽ senes omnes, quorum consilium haberi solitum erat, in unum c'icunt, Priamo à filijs domi retento. Igitur reliquis præsentibus Græcorum, Menelaus uerba facit: Secundò iam se ob eandẽ causam uenisse, cum multa alia aduersum se domumq; suam admissa, tum magno cum gemitu filiæ orbitatem per absentiam cõiugis quæri. Quę cuncta ab amico quondã & hospite, non secundũ meritũ suum euenisse. Eam seniores lamentationẽ immodicã cũ lachrymis accipientes, ad omnia quæ ab eo dicebãtur, tanq; iniuriæ eius patientes, annuere. Post quę Vlysses medius astans, huiuscemodi orationem habuit. Credo ego uos Troiani principes satis compertum habere, nihil temere Græcos, nihil inconsultũ incipere solere: ac semper ijs iam tum à maioribus prouisum atque elaboratũ, uti facta gestaq; eorũ laus potius q̃ culpa sequeretur. Et ut præterita bene consulta omittã, iam hoc licet recognoscere: iniurijs contumelijsq; Alexandri paulo antè læsa Græcia, non ad uim neq; ad arma decursum est, quod iracundiæ refugium esse solet. Nã de consilij sentẽtia, legati ad recipiendam Helenã, ut meministis, cũ Menelao uenimus. Quibus præter superbas uerborũ minas & insidias occultas, nihil à Priamo atq; ab eius regulis remissum. Imperfecta igitur re, ut opinor, cõsequẽs fuit arma capere: iusq; per uim extorquere, quod amicè impetrare nequitũ est. Itaq; pacto exercitu totius Græciæ, atq; tot egregijs atq; inclytis ducib. nesic quidẽ præliũ aduersũ uos inire cõsiliũ fuit: sed imitati morẽ, modestiãq; solitã, iteratò uos ob eandẽ causã oratũ uenimus. Cętera in manu uestra sita sunt Troiani. Neq; nos pigebit cõsuluisse uobis, si modò sana mẽs est, decretis salubrib. priora malè cõsulta corrigere. Per deos immortales reputate animis uestris, q̃ta clades, & ueluti contagio huiusce exẽpli orbẽ terrarum

Prædædiuisio

Græcorum altera ad Troianos legatio.

Vlyßis ad Troianos oratio.

Digitized by Google

terrarũ occupatura sit. Quis enim posthac, ubi uirile ingenium est, recordatus Alexandri facinus, non omnia suspecta & insidiosa ab amico metuere cogetur? aut quis frater fratri aditum patefaciet? Quis hospitem aut cognatum non tan quam hostem cauebit? Denique si hoc, quod haud spero, probaueritis, omnia fœderis iura ac pietatis apud Barbaros Græcosque clausa erũt. Quocirca Troiani principes, bonũ atque utile est, Græcos receptis uniuersis quę per uim extorta sunt, amicè, atque uti par est domum mitti, neque opperiri ut duo regna inter se amicissima, manus conserant. Que cũ considero, dolendam meherculè uicem uestram puto, qui innoxij & culpę eius uacui, tot tantisque, paucorum libidine paulo post alieni sceleris pœnas subire cogemini. An uos soli ignoratis, ut affectę sint amicę atque uicinę uobis ciuitates, uel quę residuis indies præparentur? Nam captum Polydorum, atque apud Græcos retineri, cognitum uobis est: qui, si Helena cum abreptis nunc saltem reuocetur, inuiolatus Priamo restitui poterit. Alioquin bellum differri non potest: neque finis bellandi fiet, quin aut omnes Græciæ duces ad eruendam ciuitatem uestram, qui singuli satis idonei sunt, mortem obierint: aut quod magis spero confore, capto Ilio, crematoque igni, posteris etiam impietatis uestrę exemplum relinquatur. Quapropter dum adhuc res integra uobis in manibus est, etiam prouidete. Postquam finem dicendi fecit, magno silentio cunctis uti in tali negotio fieri solet, alienã sententiam expectãtibus, cum se quisque minus idoneum actorem crederet, Panthus apud eos clara uoce ait: Vlysse uerba facis, quibus præter uoluntatem mederi rebus potestas nulla est. Dein post eum Anthenor: Omnia quę memorata à uobis sunt, scientes prudentesque patiemur: neque uolũtas bene cosulendi abest, si potestas concederetur. Sed ut uidetis, summę rei potiuntur illi, quibus cupita utilitate potiora sunt. Quę ubi disseruit, mox per ordinem duces omnes qui ob amicitiam Priami, quique mercede conducti auxiliarem exercitũ duxerant, introduci iubet. Quis ingressis, Vlysses secundam orationem exorsus, iniquissimos appellare uniuersos, neque dispares Alexandri: quippe qui à bono honestoque elapsi, authorem pessimi sceleris sequerentur. Neque ignorare quenquam quin si tam atrox iniuria probanda sit, fore uti malo exemplo disseminato per mortales, ipsos etiam qui haud longè abessent, similia aut grauiora hisce sequerentur. Ea ut erant atrocia, cuncti taciti reputare inter se animo: atque ita exemplum huiuscemodi abhorrentes, indignatione rerum permoueri. Dein solito more perrogatis seniorum sententijs, pari consensu omnium, Menelaum indigne passum iniuriam decernitur: solo omnium Antimacho in gratiam Alexãdri, aduersum cunctos reclamante. Ac statim, qui de omnibus nunciatum ad Priamum mitterentur, electi duo: hicque inter cætera quæ mandata erant, etiam de Polydoro docent. Ea ubi rex accepit, maximè consternatus filij nuncio, ante ora omnium corruit. Deinde à circumstantibus refectus paulisper, erigitur: atque ire in consilium cupiens, à regulis cohibitus est. Ipsi nanque relicto patre, cõuentum irrumpunt, ad id tempus, quo Antimachus multis in contumeliam Græcorum iactis probris, tum demum dimitti Menelaum aiebat, si Polydorus restitueretur. Postremò, eundem casum atque exitum utriusque custodiendum. Aduersum quæ cunctis silentibus, Antenor resistere, ac ne quid huiusmodi decerneretur, magna ui repugnare. Sed postquam inuicem multa consumpta oratione, certamen eorum ad manus processerat, omnes qui aderant, inquietũ ac seditiosum Antimachum pronunciantes, è curia proiecere. Sed ubi Priamidæ egressi sunt, Panthus Hectorem obsecrans (nam is inter regulos cùm uirtute tum consilio bonus credebatur) hortari, ut nunc Helena potissimum, cum Græci supplices ob eam causam uenissent, cum amicitia redderetur. Neque parum Alexandro ad explendũ amorem, si quem circa Helenam habuerat, transactum. Quocirca uersari ante omnium oculos oportere præsentium regũ Graiorum eorumque fortia facta, ac recẽs partam gloriam erutis amicissimis Troiæ

ciuitatibus

Digitized by Google

ciuitatibus. Ob eam etiam causam Polymnestorem exemplū admissi abhorrentem, ultro Grecis Polydorum tradidisse. Ex quo etiam uerendum, ne quid per tale commentū finitimæ regiones, pernicioſa consilia aduersum Troiam molirentur. Nihil exploratum neq; fidum esse: insidiosa cuncta, atq; aduersa in obsidione fore. Quę si omnes ita uti res est, animo reputarent, neq; ulterius differendos legatos paterentur: & Helena cum gratia remissa, maius atq; arctius amicitiæ pignus inter duo regna coalesceret. Quæ ubi accepit Hector, recordatione fraterni facinoris tristior aliquantum, suffusisq; cum mœrore lachrymis, Helenam tamen prodendam minimè rebatur: quippe supplicem domus, & ob id fide interposita tuendam. Si qua autē cum ea abrepta docerentur, restituenda cuncta. Namq; pro Helena Cassandram, uel Polyxenam, uel quæ legatis uideretur, nuptum cum præclarissimis donis Menelao tradendā. Ad ea Menelaus iracundè atrox: Egregiè hercule nobis actū est, si quidē proprio spoliatus, cōmutare matrimoniū arbitrio meorū hostium cogor. Aduersum quē Aeneas: Ac ne hæ quidē concedent, contradicente ac reluctante me, reliquisq; qui affines amicisq; Alexandro in rē eius cōsulimus. Sunt enim, atque erunt semper, qui domū regnūq; Priami tueant: neq; amisso Polydoro, orbitas Priamū insequet, tot talibusq; filijs superstitibus. An solis qui è Græcia sunt raptus huiusmodi concedunt? Quippe Cretæ Europā à Sydone, Ganymedē ex hisce finibus atq; imperio rapere licuerit? Medeā ignoratis nē à Colchis in Colchorū fines transuectā? Et ne primum illud rapiendi initiū prætermittā, lo ex Sydoniorum regione abducta, Argos meauit. Hactenus uobiscū uerbis actum. Ac nisi mox cum omni classe ex hisce locis aufugeritis, iamiam Troianā uirtutem experiemini. Deorū quippe ope atq; auxilio, iuuentus perita belli abundè nobis est, atq; indies auxiliorum crescit numerus. Postquam finē loquendi fecit, Vlysses placida oratione: Iam hercule ulterius, ait, differre inimicitias haud integrum uobis est. Date igitur belli signum, atq; ut in inferendis iniurijs, ita in inchoando prælio fite authores: nos sequemur lacessiti. Talibus inuicem consumptis uerbis, legati consilio abeunt. Ac mox per populum disseminatis, quæ aduersus legatos Aeneas dixerat, tumultus oritur, scilicet per eum uniuersam Priami domum odio regni eius, & pessimo intercedendi exemplo euersum iri. Igitur ubi legati ad exercitum reuenere, cunctis ducibus dicta gestaq; Troianorum aduersum se exponunt. Itaq; decernitur, uti Polydorum in conspectu omnium, atq; ante ipsos muros necarent. Neq; ulterius dilatum facinus: quippe productus in medium, uisentibus ex muris pleriscq; hostium lapidibus ictus, fraternę impietatis pœnas luit. Ac mox unus ex præconibus nunciatum Ilienſibus mittitur, uti Polydorum sepeliendum peterent. Missusq; ad eam rem Idæus, cum seruis regis, fœdatum ac dilaniatum lapidibus Polydorum matri eius Hecubæ refert. Interim Aiax Telamonius, ne quid quietum finitimis Troiæ regionibus, atque amicis relinqueretur, hostiliter eas aggressus, Botyram, Cyllamq; ciuitates diuitijs nobiles, capit. Neq; contentus his, Gargarum, Marisbam, Geniten, Scepsim, Latissam, miranda celeritate depopulatur. Dein doctus ab incolis, multa huiuscemodi pecora in Idæo monte stabulari, exposcentibus qui cum eo erant cunctis, cito agmine montem ingressus, interfectis gregum custodibus, magnam uim pecorum abducit. Deinde nullo omnium aduersante, cunctis quà pergebat in fugam uersis, ubi tempus uisum est, cum magna præda ad suos conuertit.

Aeneæ uerbā

Polydorus lāpidatur.

Aiacis Telamonij incursio infinitimos Troiæ fines.

Per idem tempus Chryses, quem sacerdotem Smynthij Apollinis suprà docuimus, cognito filiam suam Astynomen cum Agamemnone degere, fretus religione tanti numinis, ad naues uenit, præferens Dei uultus, & quædam ornamentorum templi eius, quo facilius recordatione præsentis numinis uenerationi sui regibus incuteretur. Dein oblatis auri atq; argenti donis plurimis, redemptionem filiæ deprecatur: deprecans uti magnificarent præsentiam Dei,

Chryses filiā suā à Græcis reposcit.

Digitized by Google

qui secum oratum eos ob sacerdotem proprium uenissiet. Prætetea cõmemo rat, quæ indies aduersum se ab Alexandro, eiusq; consanguineis, ob exhibitã à se paulo antè immolationem, inimica hostiliaq; pararentur. Quæ ubi accepere, reddendam filliam sacerdoti, neq; ob id accipiendum præmium, uniuersis placet. Quippe cum per se amicus, fidelisq; nobis, tum præcipuè ob religionem Apollinis nihil non meriti, credebatur. Namq; iam multis documentis ac fama incolarum, obsequi numini eius per omnia destinauerant. Quę postquam Agamemnon accepit, obuiam cunctorum sententijs ire pergit. Itaque atroci uultu exitum sacerdoti comminatur, ni recederet: perditum senem atq; extrema metuentẽ, imperfecto negotio ab exercitu dimittit. Tali modo conuentu dissoluto, singuli reges Agamemnonem adeunt, eumq; multis probris insectantur: quippe quod ob amorem captiuæ mulieris, secq;, &, quod indignissimum uideretur, tanti numinis deum contemptui habuisset, ac mox uniuersi execrati deseruere. Ob ldq; & memores Palamedis, quem gratum acceptumq; in exercitu haud sine consilio eius, Diomedes atq; Vlysses dolo circũuentum, necauissent. Cæterum Achilles in ore omnium, ipsumq; & Menelaum contumelijs lacerabat. Igitur Chryses ubi iniuriam perpessus ab Agamemnone, discessit: neq; multi fluxere dies, incertum alió ne casu, an uti omnibus uidebatur, ira Apollinis, morbus grauissimus exercitũ inuasit. Principio grassandi facto à pecoribus: deinde malo paulatim magis magisq; ingrauescente, per homines dispergitur. Tum uerò uis magna mortaliũ corporibus fatigatis pestifera ægritudine, infando ad postremum exitio interibant. Sed regum omnino nullus, neq; mortuus hoc morbo, neq; tentatus est. Cęterũ postquam nullus morbi modus, & indies plures intereunt, cuncti duces conuerso iam in se quisq; timore, in unum coëunt. Ac dein flagitare Calchanta, quẽ futurorum præscium memoratiimus, uti causam tanti mali edisserat. Ille enim perspicere se originem huiusce morbi, sed haud liberum esse quicquam eloqui: ex quo accideret, ut potentissimi regis contraheret offensam. Post quæ Achilles reges singulos adijt, uti interposita iurisiurandi religione confirmarent, nequaquam se ob eam causam offendi. Hoc modo Calchas, ubi cunctorum animos in se conciliauit, Apollinis iram pronunciat. Eum namq; ob iniuriam: sacerdotis infestum Græcis, pœnas ab exercitu expetere. Dein perquirente Achille mali remedium, restitutionem uirginis pronunciat. Tum Agamemnon contestans, quod mox accidit, concilio tacitus egressus, cunctos quos secum habuit in armis esse iubet. Id ubi Achilles animaduertit, commotus rei indignatione, simul pernicie defessi exercitus anxius, defunctorum corpora miserandum in modum confecta, undique in conuentu ante ora omnium proijci fecit. Quo spectaculo adeò commoti reges gentesq; omnes, uti aduersus Agamemnonem à cunctis pergeretur, duce atq; authore Achille: & si perstaret suadere, exitio uindicandum. Quæ ubi regi nunciata sunt, pertinaci animo ab amore captiuę nullo modo seiungi, apparatus experiri, nihil de sententia remittendũ destinauerat. At postquã Troiani cognouere conflagrationẽ corporum assiduam, crebrasq; sepulturas animaduertentes: doctiq;, etiam reliquos incommodo cladis eius debiles agere, cohortati inter se arma capiunt, ac propere cum manu auxiliari effusi portis, pergunt aduersum Ac dein per campos exercitu bipartito, Troianis Hector, Sarpedon auxiliaribus duces facti. Tum nostri, uisis contrà hostibus, armati atque instructi pro negocio simplicis formæ aciem composuere, circa cornua diuisis ducibus. Dextrum Achilles cum Antilocho, alterum Aiax Telamonius cum Diomede curabant: Medios accepere Aiax Oileus, & Idomeneus dux noster. Hoc modo exercitu utrinq; composito, pergunt obuiã. At ubi in manus uentũ est, cohortati suos quisq;, acie conflixere. Tum uerò aliquantulũ tracto certamine, plurimi utriusq; partis cadunt, præcellentibus in ea pugna Barbarorũ Hectore

Troiani Græcos inuadunt.

Digitized by Google

ctore & Sarpedone, Græcorum Diomede cum Menelao. Dein nox communis amborum requies, diremit prælium. Igitur reducto exercitu, corpora suorum cremata igni, sepeliunt. Quis perfectis, Græci statuunt inter se, Achillem, cuius in aduersis Græcorum casibus solicitudo præcipua uidebatur, regem omnium confirmare. Sed Agamemnon anxius ne decus regium amitteret, in concilio uerba facit: Sibi maximè cordi esse exercitus incolumitatem: neq; ulterius differre, quin Astynome parenti remitteretur, maximè si restitutione eius instantem perniciem subterfugerent. Nec quicquam deprecari ampli *Chryse filia* us, modo in locũ eius Hippodamiam, quæ cum Achille degeret, uicariũ mu- *redditur.* nus amissi honoris acciperet. Quę res, quanquam atrox omnibus & indigna uideretur, tamen connuente Achille, cui id præmium pro multis atq; egregijs facinoribus fuerat, effectum habuit. Tantus amor erga exercitum, curaq;, animo egregij adolescentis incesserat. Igitur aduersa cunctorum uoluntate, neq; tamẽ quoquam palàm recusante; Agamemnon tanquã ab omnibus concessa res uideretur, lictoribus uti Hippodamia ab Achille abstraheretur imperat: hiq; breui iussa efficiunt. Interim Astynomen Græci per Diomedem atque Vlyssem cum magna copia uictimarum, ad fanum Apollinis transmisere. Dein perfecto sacrificio, uis mali leniri paulatim uisa, neque amplius attentari corpora: & eorum qui antè fatigabantur, tanquam sperato diuinitus leuamine, relaxari. Ita breui per uniuersum exercitum salubritas uigorq; solitus renouatus est. Mittitur etiam Philoctetæ Lemnun, portio eius prædæ, quam Græci per Aiacem atque Achillem aduectam, inter se uiritim distribuerant.

Cæterum Achilles memor iniuriæ supradictæ, abstinendum publico con- *Achillis ira.* cilio decreuerat, odio maximè Agamemnonis. Abolitoq; amore quem circa Græcos habuerat, scilicet quod eorum patientia post tot bellorum uictorias, ac facta fortia, Hippodamia, concessum pro laboribus præmium, per iniuriam abducta esset. Dein uenientes ad se duces, aditu prohibere: neque cuiquam eorum ignoscere, qui se aduersus Agamemnonis contumelias, quum defendere liceret, deseruissent. Intus igitur manens, Patroclum & Phœnicem, hunc morum magistrum, alterum obsequijs amicitiæ charum, & aurigam Autumedontem secum retinebat. Per idem tempus apud Troiam exercitus sociorũ, quiq; mercede conducti auxiliares copias adduxerant, tempore frustrato, seditione, odio, an recordatione suorum, bellum non occipiebãt. Quod ubi animaduerterit Hector, coactus necessitate, militibus apud arma esse iubet, ac mox ubi signum daretur, sequerentur sese. Igitur postquam tempus uisum est, & omnes in armis nunciabantur, iubet egredi ipse dux atque imperator militiæ. Res postulare uidetur, eorum reges qui socij atq; amici Troię, quiq; ob mercedem auxiliares diuersis ex regionibus contracti Pria *Troianarũ copiarum duces* midarum imperium sequebantur, edicere. Primus igitur portis erumpit Pan- *enumerantur.* darus Lycaone genitus, ex Lycia: Dein Ippothus Pylei ex Larissa Pelasgidarum, Agamas ex Tracia. Post quos Euphemus Træzenius Ciconis imperitans, Philemenes Paphlagonius patre Melio gloriosus. Dius & Epistropus filij Numaganorum regis. Sarpedon Antho genitus, rector Lyciorum. Ex Iole Monathes, & Anphimachus, Nomionis Decalanti filius. Menethles genitore Telamenco. Meoneantus Hispoliti Lycius, quem sibi Sarpedon, quòd præter cæteros regionis eius consilio atq; armis pollebat, participem bellicarum rerũ asciuerat. Phorcis & Ascanius Phryges. Fronius Midonis ex Mysia. Pyregamus Pæonis. Ampius & Adrastus Meropo geniti, ex Agrestina. Asirus Hirtacus. Dein alter Asirus Dimãtho genitus, Hecubæ frater ex Phrygia. Hos omnes quos memorauimus, secuti multi mortales inconditis moribus, ac dispari uocis sono, sine ullo ordine aut modo, prælia inire soliti. Quod ubi nostri animaduertêre, in campum progressi, more militię aciem ordinant, magistro ac præceptore componendi Mnestheo Athenienſi: ordi-

nante autem eo gentes atq; regiones singulas, seorsum manente Achille cum Mirmidonum exercitu. Is nanque ob illatam ab Agamemnone iniuriam, & abductam Hippodamiam, nihil animi remiserat: tamen maximè indignatus Achilles quod reliquis ducibus ad cœnam deductis, solus contemptui habitus intermitteretur. Cæterum ordinato exercitu, ac tum primùm omnibus copijs aduersum se instructis hostibus, ubi neutra pars committere audet, paulisper in loco retentis militibus, tanquàm de industria utrinq; receptui canitur. Iamq; Græci regressi ad naues, arma deponere, ac singuli per loca solita corpus cibo curare occœperant: quũ Achilles ultum ire cupiens iniurias, ignaros consilij sui nostros, & ob id ociosè agentes, clàm inuadere tentat. At ubi Vlysses à custodibus, qui eruptionẽ eius præsensérant, rem comperit, properè duces circũcursans cum magna uoce monet, atq; hortatur uti armis arreptis tuererentur sese. Dein consiliũ, inceptumq; Achillis, singulis aperit. Quo cognito, clamor ingens oritur, festinantibus ad arma cunctis, ac seorsum singulis sibi consulentibus. Ita Achilles prœuerto de se nuncio, ubi in armis omnes sunt, neq; conata procedere queunt, intentato negotio ad tentoria regreditur. Ac mox duces nostri rati repentino suorum clamore moueri Ilienses, & ob id no ui quid negotij incepturos, augendæ custodiæ causa, mittũt duos Aiaces, Diomedẽ atq; Vlyssem. Hiq; inter se regionẽ, qua hostibus aditus erat, dispartiunt Quæ res non frustra eos habuit. Nam apud Troiã Hector causam tumultus eorũ cupidus per scíscere, filiũ Eumedis Dolonẽ multis præmijs promissisq; illectũ, uti ad postremũ exploratũ res Græcorũ egrederetur, emittit. Isq; non longè à nauibus auidus ignota cognoscendi, dum cupit suscepti negotij fidẽ cõplere, in manus Diomedis qui eum locũ cum Vlysse custodiebat, deuenit. Ac mox ab his cõprehensus refert cuncta, atq; occiditur. Dein diebus aliquot in ocio tritis, productio utriusq; exercitus præparatur. Diuisoq; campo inter se, qui medius inter Troiam & naues interiacet, ubi tempus bellandi uidebatur, magna cura uniuersus miles instructus armis, utrinq; procedere. Deinde signo dato, densatis frontibus, conflixere acies compositæ, Græcis ac singulis per distributionem imperia ducum exequentibus: contrà, sine modo atq; ordine Barbaris ruentibus. Cæterum in ea pugna interficiuntur multi mortales utriusq; partis, quum neq; instantibus cederetur: & exemplo strenuissimi cuiusq; qui iuxtà steterat, æquiparare gloriam festinarent. Interim uulnerati grauiter ex ducibus, bello decedere coacti sunt: Barbarorum, Aeneas, Sarpedon, Glaucus, Helenus, Euphorbius, Polydamus: Nostrorũ, Vlysses, Meriones, Eumulus. Cęterum Menelaus fortè conspicatus Alexandrum, magno impetu irruit: quẽ euitans, nec diutius sustinere ausus Alexander, fugã capit. At ubi procul animaduertit Hector, concurrens cum Deiphobo, comprehendère fratrẽ, eumq; uerbis maledictisq; acrioribus insecuti, ad postremũ cogunt, uti progressus in medias acies, eundẽ Menelaũ cõquiescentibus cæteris, solitario certamine lacesseret. Igitur producto ad bellandum Alexandro, progressoq; ante aciem, quod signum lacessentis uidebatur, postquam procul animaduertit hunc Menelaus, demum occasionẽ inuadendi inimicissimi sibi maximè oblatam, etiam ratus, iamq; confidens omnium iniuriarũ pœnas lui sanguine eius, omnibus animis aduersum pergit. Sed ubi eos contrà tendere paratos armis atq; animis uterq; exercitus animaduertit, cuncti signo dato, recedunt. Iamq; uterq; pleno gradu aduersum incedens, intra iactum teli peruenerant: quum Alexander prœuenire cupiens, simulq; ratus primo iaculi euentu locũ uulneri inuenturũ, præmittit hastam, eaq; illisa clypeo facilè incussa est. Dein Menelaus magno impetu iaculatur, haud sanè casu dissimili. Nanq; parato iam ad cauendũ, ictũq; declinante hoste, telũ humi figitur. At ubi nouis iaculis manus utriusq; redarmatæ sunt, pergunt cõtrà. Tũ demũ Alexander ictus femur, cadit. Ac ne mox hosti ultionẽ cũ summa gloria cõcederet, pessimo exemplo

Achilles Græcis insidiatur.

Dolonis mors

Prælium.

Alexandri & Menelai duellum.

interceſſum

interceſſum eſt. Nam quum ad interficiendũ eum educto gladio irrueret Menelaus, ex occulto ſagitta Pandari uulneratus, in ipſo impetu repreſſus eſt. Igitur à noſtris clamore orto, ſimulq; cũ ira indignantibus, quod duobus aduerſum ſe ſeorſum, quorum maximè gratia conflatũ eſſet bellum, decernentibus, repentè à Troianis peſsimo more intercederetur. Rurſus globus Barbarorũ ingruens, Alexandrum è medio rapit. Interim in ea permixtione animorum, dum noſtri hæſitant, Pandarus procul aſtans, multos Græcorum ſagittis configit. Neq; prius finis factus, q̃ Diomedes atrocitate rei motus, progreſſusq; cominus telo hoſtem proſterneret. Hoc modo Pandarus certaminis fœdere uiolato, atq; interemptis multis, ad poſtremum pœnas ſceleratiſsimæ militiæ luit. Cæterum corpus eius liberatũ ex acie, Priamidę igni cremant, reliquiasq; ſocij ſibi traditas Lycij in ſolũ patriũ pertulere. Interim uterq; exercitus ſigno dato manus conſerunt: pugnantesq; ui ſumma atq; ancipiti fortuna, bellum ad occaſum ſolis producunt. Sed ubi nox aduentabat, utrinq; reges ſubducta haud longè acie, cuſtodibus idoneis exercitus communiere. Ita per aliquot dies tempus bellandi opperientes, militem frequentem apud arma fruſtra habuere. Namq; ubi hyems aduentare, & imbribus crebris compleri cœpere campi, Barbari intra muros abeunt. At noſtri nullo palàm hoſte ad naues digreſsi, munia hyemis diſponunt: mox bipartito campo qui reliquus non pugnę opportunus erat, utraq; pars aratui inſiſtere. Dein ſerere frumenta, aliaq; quæ tempus anni patiebatur. Interim Aiax Telamonius inſtructo milite quem ſecum adduxerat, habens etiã nonnullos de exercitu Achillis, ingreſſus Phrygiæ regionem, multas hoſtiliter uaſtat & capit ciuitates: ac poſt paucos dies præda auctus, ad exercitum victor rediit. Iiſdem ferè diebus Barbari noſtris per conditionem hyemis quietis, ac nihil hoſtile ſuſpicantibus, parauere eruptionem. Quis Hector dux atque audendi author factus. Is nanque omnes copias inſtructas armis cum luce ſimul porta educit, ac protinus curſu pleno ad naues tendere omnes atque inuadere hoſtes iubet. At Graij infrequentes, tum incurioſi ab armis turbati, ſimul & à fugientibus, quos primùm hoſtis inceſſerat, quo minus arma caperent impediti, tũ cæſi multi mortales, iamq; fuſis qui in medio fuerant, Hector ad naues progreſſus, ignem in proras iacere, ac ſæuire incendijs cœperat, nullo noſtrorum auſo reſiſtere. Qui territi atque improuiſi tumultu exangues, genibus Achillis prouoluti, auxilium renuentis, tamen obuoluebantur. Ita repentè mutatio animorum noſtros atque hoſtes inceſſerat. Interea Aiax Telamonius aduenies, cognito apud naues Hectore, magna armorum ſpecie ibidem apparuit. Deinde moleſtia urgens hoſtem, multo ſudore ad poſtremum à nauibus extra uallum detrudit. Tum iam cedentibus acrior inſiſtens, Hectorem qui aduerſum eum promptius ſteterat, ictum immani ſaxo, ac mox conſternatum eijcit. Sed eum concurrentes undique plurimi multitudine ſua tectum, bello atque Aiacis manibus eripiunt, ſeminecemq; intra muros ferunt, malè proſpera eruptione aduerſus hoſtes uſum. Cæterum Aiax ſæuior ob ereptam è manibus gloriam, ſumptis iam Diomede, & cum Idomeneo, Aiace altero, territos diſperſosq; hoſtes ſequi: ac fugientes nunc telo eminus proſternere, modò apprehenſos obterere armis, prorſus nullo qui in ea parte fuerat, intacto. Inter quæ tam trepida Glaucus, Hoppolomus, Sarpedon atq; Steropus, ad morandum hoſtem pauliſper auſi reſiſtere, mox uulneribus grauati, locũ amiſere. Queis uerſis in fugam, Barbari nullam ſpem reliquã ſalutis rati ſine rectoribus, nec uſquam certò ordine palantes, effuſiq; ruere ad portas. Eoq; arcto ac properantium multitudine impedito ingreſſu, quum ſuper alium alius ruinæ modo præcipitarentur, ſuperuenit cum ſupradictis ducibus Aiax. Tum magna uis Barbarorum trepida impeditaq; inter ſe, cæſa extinctaq;. In quibus filiorum Priami Antiphus & Polites. Ac modò Neſtor, atq; Euphemus, Troemus

Pãdari mors.

Troianorum eruptio.

Hector ab Aiace uulneratus

Digitized by Google

dux egregius Ciconum. Ita Troiani paulo antè uictores, ubi aduentu Aiacis fortuna belli mutata est, uersis ducibus pœnas luêre militiæ inconsultæ. At postquam aduentante uespera, signũ nostris receptui datum est, uictores, lætiq; ad naues regressi sunt. Mox ad Agamemnonem cœnatum deducuntur. Ibi Aiax collaudatus à rege, donis egregijs honoratur. Neq; reliqui duces facta gestaq; uiri silentio remittunt. Quippe singuli extollentes uirtutem, memorant fortia facta, euersas ab eo tot Phrygiæ ciuitates, abductasq; prędas. Et ad postremum, in ipsis nauibus aduersum Hectorem egregiam pugnam, libe ratasq; igni classes. Neque cuiquam dubium, quin ea tempestate, tot egregijs ac pulcherrimis eius facinoribus spes omnes, atque opes militiæ in tali uiro si sterentur. Cæterum proras nauium duarum, quibus illatus ignis eam partem tantummodo consumpserat, Epeus breui restituit. Tumq; Græci rati post ma lam pugnam Troianos ulterius nihil hostile ausuros, quieti ac sine terrore de

Rhesi mors. gere. Per idem tempus Rhesus de Eroneo genitus, haud alienus à Priami amicitia, pacta mercede cum magnis Thracum copijs aduentabat. Is inciden te iam uespere paulisper moratus apud Oen insulam, quæ ante positam ciuitatem continenti eius adiungitur, secundam circiter uigiliam ingressus Troianos campos, explicitisq; tentorijs ibidem opperiebatur. Quod ubi Diome des, atque Vlysses, uigilias in ea parte curantes, procul animaduertêre, rati Troianos à Priamo exploratum missos, arreptis armis, mox presso gradu circumspicientes omnia, pergunt ad eum locum. Tum fatigatis ex itinere custodibus, & ob id somno pressis, ijq; & interius progressi, in ipsis tentorijs regem interficiunt. Dein nihil ultrà audendum rati, currum eius, & cum egregijs insignibus equos ad naues ducunt. Ita reliquum noctis in suis quisque tabernaculis requiescentes transigunt. At lucis principio reliquos duces con ueniunt, eos facinus ausum expletumq; docent. Ac mox rati Barbaros incensos cæde regis affore, iubent omnes frequentes apud arma agere, oppeririq; hostem. Neque multo pòst Thraces uiri expergefacti è somno, ubi regem interemptum fœda ac miseranda facie intra tentoria animaduertêre, & uestigia abducti currus manifesta sunt: raptim ac sine ullis ordinibus, ut quemq; sors conglobauerat, ad naues euolant. Quibus procul uisis, nostri conferunt inter se, atque imperia seruantes eunt obuiam. Sed Aiaces duo ali-

Thracum cædes. quantum in aciem progressi, primos Thracum inuadunt atque opprimunt. Dein reliqui duces ut quisque locum ceperat, cedere singulos: & ubi conferti steterant, bini aut amplius congregati, impetu suo dissoluere. Ac mox dispersos palantesq; interficere, prorsus uti nullus reliquus cædis fieret. Ac statim Graij extinctis qui aduersum ierant, signo dato ad tentoria eorum pergunt. Ac illi qui custodes castris relicti soli supertuerant, uisis contrà hostibus terrore ipso miserandum in modum effœminati, omnibus omissis ad mœnia confugiunt. Tum undique uersus nostri ingruentes, arma, equos, regias opes, & ad postremum uti quidq; sors dederat, præripiunt. Hoc modo uicto res Graij deletis cum Imperatore Thracibus, onusti præda ac uictoria, ad naues digrediuntur. Quum interim Troiani ex muris respectantes, neq; quic quam pro socijs ausi, intra mœnia tamen trepidabant. Igitur Barbari tot iam aduersis rebus fracti legatos inducias postulãtes, ad Græcos mittũt. Ac mox nostris conditionem approbantibus, interposito sacrificio fidem pacti firma-

Chryses filiã Agamemnoni reddit. uere. Eodem ferè tempore Chryses, quem sacerdotem Smynthij Apollinis suprà memorauimus, ad exercitum uenit, actum gratias super his quæ in se, recepta filia à nostris, benignè gesta erãt. Ob hæcq; tam magnifica, simul & quod Astynomen honorificè habitam cognouerat, reductã secum Agamemnoni tradit. Neq; multo pòst, Philoctetа cum his qui partem prædæ ad eum

Græcorum ad Aiacẽ legatio portauerant, Lemnum regreditur inualidus, etiam tum neq; satis firmo gressu. Interea concilium Græcis agentibus, Aiax Telamonius in medium pro-

gressus,

greſſus, docet oportere mitti ad Achillem precatores, qui eum imperatorum uerbis atq; exercitus peterent, ut remitteret iras, ac repeteret ſolitam cum ſuis gratiam. Minimè quippe aſpernandum talem uirum: nunc uel maximè quum ſecundis rebus Græci, uel paulo antè uictores, non ob utilitatem, ſed honoris merito, gratiam eius peterent. Inter quæ deprecari etiam Agamemnonem da re operam, ſimulq; uoluntatem agendo negotio adhiberet. Namq; tali tempore in commune ab omnibus conſulendum, præſertim procul è domo, locis alienis atq; hoſtilibus. Neq; enim tam inter grauia bella undiq; uerſus inimicis regionibus, quàm concordia tutos fore. At ubi finem loquendi fecit, cuncti duces collaudauere conſilium uiri, ſimulq; prædicantes ad cœlum tollere, ſcilicet quod cùm uirtute corporis, tum ingenio uniuerſos anteiret. Poſt quæ Agamemnon docere, ſe & antè ad reconciliandum Achillem multos miſiſſe, & nunc nihil aliud cordi eſſe. Ac mox ipſum Vlyſſem atq; Aiacem orare, ſuſciperent negotium, atq; ad eum nomine omnium irent: maximè quod Aiax cognatione fretus, impetraturus ueniam facilius credebatur. Igitur his operã ſuam pollicentibus, iturum ſe unà Diomedes ſponte ait. His actis, Agamemnon afferre hoſtiam lictores iubet. Ac mox ſublatam ſuper terram, quum eam duo quibus imperatum erat, ſuſpenſam tenerent, gladium uagina educit, eoq; bifariam exciſam hoſtiam in conſpectu uti diuiſerat, collocare. Dein ferrum ſanguine oblitum manu retinens, inter utranq; ſacri partem medius uadit. Interim Patroclus cognito quod parabatur, in concilium ſuperuenit. At rex, ſicut ſuprà diximus, tranſgreſſus, ad poſtremum iurat, inuiolatum à ſe in eum diem manſiſſe Hippodamiam. Neq; cupiditate ulla, aut deſiderio læſum, ſed ira, qua plurima mala conficiuntur, eouſq; proceſsiſſe. His addit, cupere ſe præterea, ſi etiam ipſi uideretur, filiarum quæ cordi ei eſſet, in matrimonium dare: decimãq; regni omnis partẽ, ac talenta quinquaginta doti adiungit. Quæ ubi accepere, qui in concilio erant, admirari magnificentiã regis, maximeq; Patroclus. Qui cùm oblatione tantarum opum tum præcipuè lætus, quod intacta Hippodomia affirmaretur, ad Achillẽ uenit, eiq; uniuerſa geſta actaq; refert. Dein ubi rex ea quæ audierat, uolutare animo ac deliberare ſecum ipſe occœpit, ſuperuenit cũ ſupradictis Aiax. Tum ingreſſos eos, ac benignè ſalutatos, ſedere hortat, iuxtaq; ſe Aiacẽ. Qui tẽpus loquendi nactus familiariter, & ob id liberius incuſare atq; increpare, quòd in magnis diſcriminibus ſuorum nihil iracundiæ remiſerit, potueritq; cladem exercitus perpeti, quum multi eum amici, plurimũ etiam affiniũ obuoluti genibus precarentur. Poſt quem Vlyſſes, illa quidem deorum eſſe ait. Eorũ autem, quæ in concilio acta eſſent, ordine expoſito: quæ etiam Agamemnon pollicitus, quæq; iuraſſet. ad poſtremũ orat, ne preces omniũ, neue oblatas nuptias aſpernaretur. Moxq; eorum omniũ, quæ unà offerebantur, enumerationem facit. Tum Achilles longam orationem exorſus, primùm omniũ acta geſtaq; ſua exponere. Ac dein admonere, quantas erumnas pro utilitate pertulerit, quas ciuitates aggreſſus ceperit. Cunctis interim requieſcentibus, ipſe anxius, ac dies noctesq; bello intentus: & quũ nec militibus ſuis, neq; ſibi ipſe parceret, apportatas nihilominus prædas in commune ſolitum redigere. Pro queis ſolum omnium electum, qui tam inſigni iniuria dehoneſtaretur: ſolum ita contemptum, à quo Hippodamia tot laborum præcium per dedecus abſtraheretur. Neq; in ea culpa ſolum eſſe Agamemnonem, ſed maximè ceteros Græcos, qui immemores beneficiorum, contumeliam ſuam ſilentio præterierint. Poſtquam finem loquendi fecit, Diomedes ait: Præterita omittenda ſunt, neque oportet prudentem meminiſſe tranſactorum, quando ea etſi maximè cupias, nequeas reuocare. Interea Phœnix, & cum eo Patroclus, circumſtantes, genas atq; omnem uultum iuuenis, manusq; adoſculari, contigere genua: rediret in gratiam, atq; animos remitteret, cùm propter præſentes qui eum oratum uenilſent, tum præcipuè

ob benemeritum de se exercitum reliquum. Igitur Achilles præsentia talium uirorum, precibus etiam familiarium, ac recordatione innoxij exercitus tandem flexus, ad postremùm facturum se quæ uellent respondit. Et hortatu Aiacis tum primùm post malam iracundiam Græcis mixtus, consilium ingreditur, atq; ab Agamemnone regio more salutatur. Interea reliquis ducibus fauorem attollentibus, gaudio lætitiaq; cõpleta cuncta sunt. Igitur Agamemnon manum Achillis retentans, cum eo & reliquos duces cœnatum deducit. Ac paulo pòst quum læti inter se inuitarent, rex Patroclum quęsiuit ut Hippodamiã cum ornamentis quæ dederat, ad tentoria Achillis deduceret: isq; libens mandata efficit. Cæterum per id tempus hyemis sæpe Græci atq; Troiani singuli, pluresue, ut sors euenerat, inter se sine ullo metu in luco Thymbræi Apollinis miscebantur.

DICTYS CRETENSIS DE BELLO TROIANO

LIBER TERTIVS.

INterim per totam hyemem dilato conditionibus in tempus bello, Græci cuncta quæ in tali ocio militia poscebat, intenti animo summis studijs festinabant. Namq; pro uallo multitudo uniuersa uarijs bellandi generibus per duces populosq; instructa, & ob id more optimo diuisis ad officia sua quibusq;, hinc iaculis hastarum fabricatis, neq; pondere aut mensura inferioribus, & quibus ea non erant præustis sudibus: illinc alij sagittis certantes inter se inuicem, ad multum diem exercere. Alij saxis utebantur. Sed inter sagittarios maximè anteibant, Vlysses, Teucer, Meriones, & Menelaus. Neq; dubium, quin inter hos iam præcelleret Philoctetes: quippe Herculis sagittarum dominus, & destinata feriendi arte mirabilis. At Troiani cum auxiliaribus lassiores militia, neq; exercitum soliciti, secordius agitare. Ac sæpe sine ullo insidiarum metu, hi aut illi multis immolationibus Tymbræo Apollini supplicabant. Hisdem ferè diebus nuncius apportatur, uniuersas propè Asiæ ciuitates desciuisse à Priamo, atq; eius amicitiam execrari. Namq; facinoris exemplo suspectis iam per uniuersos populos, gentesq; circa hospitiũ, omnibus rebus, simulq; omnibus prælijs Græcos uictores cognitum, & euersio multarum in ea regione ciuitatum animis hæserat. Ad postremum, graue odium filiorũ, regnique eius incesserat. At apud Troiam fortè quadam die Hecuba supplicante Apollini, Achilles uolens uisere cerimoniarum morem, cum paucis comitibus superuenit. Erant pręterea cum Hecuba matronæ plurimę, coniuges principalium filiorum eius, partim honorem atq; obsequiũ reginæ tribuentes: reliquæ tali obtentu pro se quæq; rogaturæ, supplicaturæq;. etiam Hecubæ filiæ innuptæ, Polyxena, & Cassandra, Mineruę atq; Apollinis antistes, nouo ac barbaro redimita ornatu, effusis hinc atq; inde crinibus precabatur, suggerente ei Polyxena apparatum sacri eius. At tum fortè Achilles uersis in Polyxenã oculis, pulchritudine uirginis capitur. Auctoq; in horas desiderio, ubi animus non lenitur, ad naues discedit. Sed ubi dies pauci fluxerunt, & amor magis ingraueſcit, accito Automedonte, aperit ardorem animi. ad postremum petit, uti ad Hectorem uirginis causa iret. Hector uerò daturum se in matrimoniũ mandat, si sibi uniuersum exercitum proderet. Dein Achilles, soluturum se omne bellum Polyxena tradita, pollicetur. Tum Hector, aut proditionẽ ab eo confirmandam, aut filios Plisthenis atq; Aiaces interficiendos, alioquin nihil de tali negocio se ausurũ. Ea ubi Achilles accepit, ira concitus exclamat, se eum quum primum tempus bellandi foret, primo prælio interempturũ. Dein animi iactatione saucius, huc atq; illuc oberrans, interdum tamen quatenus præsenti negocio utendũ esset, consulta

Asiani et Priamo deficiunt.

Achilles Polyxenæ amore captus.

Digitized by Google

cõsultare. At ubi Antomedon iactare animo, atq; indies magis magisq; æstua re desiderio, ac pernoctare extra tentoria animaduertit, ueritus ne quid aduersum se, aut in supradictos reges moliretur, Patroclo atq; Aiaci rẽ cunctã aperit. Hiq; dissimulato quod audierant, cum rege cõmorantur. Ac forte quodã tempore recordatus sui, conuocatis Agamemnone & Menelao, negociũ, ut gestũ erat, desideriũq; animi aperit. A quis omnibus, ut bono animo ageret, responderetur: breui quidem dominum eum fore eius, quam deprecando non impetrauerit. Quæ res eo fidem habere uidebatur, quoniã iam summa rerum Troianarum prope occasum erat. Omnes namq; Asiæ ciuitates execratæ amicitiam Priamidarum, ultrò nobis auxilium societatemq; belli offerebant. Quis à ducibus nostris benignè respondebatur, satis sibi esse præsentium copiarũ, neq; auxiliorum egere: Amicitiam sanè quam offerrent, ultro suscipere, uoluntatemq; eorum fore gratam omnibus. Scilicet quia fluxa fides, & animi parum spectati, neq; tam subita mutatio sine dolo credebatur. Iamq; exactis hybernis mensibus uer ceperat, quum Graij edicto prius uti omnis miles in armis esset: mox signo belli edito, exercitum per campos productum ordinant. Neque à Troianis segnius agebatur. Igitur ubi utrinque acies instructæ aduersum processere, atq; intra teli iactũ uentũ est, cohortati suos quisq; manus conserunt, in medio locatis equitibus, & ob id primis congressis. Tumq; primum reges nostri atque hostium, ascensis curribus bellum ineunt, ascito sibi quisq; auriga ad regendos equos. Sed primus omnium Diomedes inuectus Rheli equis, Pichecmum regem Ciconum hasta fronte ictum, interficit. Dein cæteros, quos ob uirtutem rex secum stipatores habuerat, conglobatos inter se atque ausos resistere, partim telo eminus funditus, alios curru per medios concito humi obterit. Dein Idomeneus adhibito equis Merione, Agamanta Thracum regem curru deijcit, ruentiq; telo occurrit, atq; ita interficit. Sed ubi Hector situs in parte alia, medios suorum fundi accepit, dispositis satis strenuis ubi pugnabat, accurrit auxilio laborantibus, Glaucum & Deiphobum & Polydamanta secum habens. Nec dubium, quin deleta à prædictis regibus ea pars hostium foret: ni aduentu suo Hector nostros ulterius progredi, & fugere suos cohibuisset. Ita Græci prohibiti cæde reliquorum, represso gradu aduersum eos qui superfuerant constitere. Ac mox cognito per uniuersum exercitum prælio in ea parte, reliqui duces confirmati, ubi quisq; pugnauerat, undiq; eò confluunt. Densatur utrinq; acies, & prælium nouatum est. Igitur Hector ubi plurimos suorum adesse, & satis tutum se intelligit, tollit animos. Dein clamore magno singulos suorum nomine appellans, confidentius in hostem pugnare hortatur: ac progressus intra aciem, Diorem & Polyxenum, aliosq; satis impigrè pugnantes uulnerat. At ubi Achilles eum ita in hostem promptum animaduertit, simul subuenire his quos aduersum bellabat cupiens, & memor paulo antè repulsæ in Polyxena, contrà tendit. Progressusq; in medio Philemonem Paphlagonum regem impedimento sibi oppositum, cominus fundit, non alienum sanguinis Priamidarum. Perhibebatur quippe hic etiam ex his, qui affines Agenoris originem propriam memoria repetebant. A quo etiam Amalixonem genitam, postquam adoleuerat, deductam in matrimonium Dardani. Cæterum Hector postquam ad se agmine infesto tendi uidet, causam odij recordatus est: non ulterius impetum uiri experiri ausus, ex acie subterfugit: eumq; Achilles insecutus quantum acies hostium patiebatur, ad postremum iaculatus, aurigam eius interficit, postquam Hector per aliam partem relicto curru aufugerat. Dein ereptum sibi è manibus inimicissimum omnium dolens, rursus uehementius sæuire, extractoq; ex corpore aurigæ telo, fundere obuios, ac prostratos quum alios inuaderet desuper proculcans, subterere. Inter quæ tam trepida cunctis fugientibus, Helenus quæsitum ex occulto locum uulneri ubi nactus est, ma

Prælium.

Hector Achillem fugit.

Achilles uulneratus.

num Achillis procul atq; improuisus sagitta transfigit. Ita uir egregius, cuius aduentu territus, fugatusq; Hector, multiq; mortales cum ducibus extincti, laniatiq;, ex occulto uulneratus, eo die finem bellandi fecit. Interim Agamemnon, & cum eo Aiaces duo, inter cæteram stragem ignotorum, nacti plurimos filiorum Priami interficiunt. Agamemnon, Arsacum cum Deiopete, Archemachum, Laudacũ, & Philenorem: Aiax Oilei & Telamonius Mulium, Astymenen, Doriclũ, Hippodamanta. Aut in alia belli parte Patroclus & Lycius Sarpedon locati in cornibus, nullis propinquorũ præsentibus, signo inter se dato solitarij certaminis, extra aciem processere. Moxq; telis aduersum iactis, ubi uterq; intactus est, curru desiliunt, atq; arreptis gladijs pergunt obuiam. Iamq; crebris aduersum se ictibus congressi, neq; uulneratus quisquã, multum diei consumpserant. Tum Patroclus amplius audendum ratus, colligit in arma sese: & cautius contectus, ingressusq; hostem complectitur, manu dextra poplitem succidens. Quo uulnere debilitatum, atq; exectis neruis inualidum propulsat corpore, ruentemq; interficit. Quod ubi animaduertêre Troiani, qui iuxtà steterant, gemitu magno clamorem tollunt. Relictisq; ordinibus signo dato, arma in Patroclũ cõuertunt: scilicet Sarpedonis interitũ publicam cladem rati. At Patroclus præuiso hostium agmine, telum positum humi propere rapit, compositusq; in armis audentius resistit. Tum ingruentem Deiphobum hasta cominus tibiam ferit, atq; excedere ex acie cogit, interfecto prius Corgatione fratre eius. Neq; multo pòst, aduentu Aiacis fusi reliqui. Quum interim Hector edoctus quæ acciderant, superuenit, ac mox conuersam suorum aciem pro tempore restituit, increpatis ducibus, ac plerisq; ex fuga reductis. Ita præsentia eius animi tolluntur, & prælium incenditur. Tum uerò inclytis ex utraq; parte ducibus, confirmatoq; exercitu confligunt acies nunc hinc nunc inde cedentibus instantes: & ubi acies nutauerat, præsidijs ac currentibus. Interea utriusq; exercitus cadunt plurimi, neq; fortuna belli mutatur. Sed postquam miles bello intentus per multum diem, magis magisq; fatigatur, & diei uesper erat, utrisq; cupientibus, pugna decessum est. Tum apud Troiam circa Sarpedonis cadauer cunctis deflentibus, ac præcipuè fœminis, luctu atq; gemitu omnia completa sunt. Quis non alij casus acerbissimi ne interitus quidem Priamidarum præ desiderio eius cordi insederat, tantum in eo uiro præsidium, & interfecto spes ablata credebatur. At Græci in castra regressi, primùm omnium Achillem reuisunt: eumq; de uulnere percunctati, ubi sine dolore agerent uident, læti ad postremum narrare occipiunt Patrocli fortia facta. Dein reliquos qui uulnerati erant, per ordinem circumeunt ita inspectis omnibus ad tentoria sua quisq; digreditur. Interim Achilles regressum Patroclum extollere laudibus. Dein monere, uti reliquo quoq; bello memor rerum quas gesserat, hostibus uehementius ingrueret. Hoc modo nox consumit. At lucis principio corpora suorũ quisq; collecta, igni cremant, dein sepeliunt. Sed postquã dies aliquot triti, & uulnerati conualuerant, arma expedire & producere militem placet. Sed Barbari more pessimo, neq; quicquam compositum, nihilq; aliud quàm turbata atq; insidiosa cupientes, clàm atq; ante tempus egressi, prælium præuertêre. Tumq; effusi ruinæ modo, clamorem inconditũ, simulq; tela in hostes conijciunt, semiermes etiam tum atque incompositos. Cæsi ita nostrorum multi, in quis Archesilaus, Boetius, & Shedius, Cryseorũ uterq; duces optimi: cæterùm uulnerata pars maxima. Meges etiã & Agapenor, Arcadiæ inter quæ tam fœda, tantaq; indignatione rerum, Patroclus fortunã belli uincere aggressus. Dum hortatur suos, atq; instat hostibus, promptior quã bellandi mos est, telo Euphorbij ictus ruit. Statimq; Hector aduolans eum opprimit, ac desuper uulneribus multis confodit: moxq; nititur abstrahere prælio, scilicet insolentia gentis suæ illudere cupiens, per uniuersa genera dehonestamenti. Quod ubi Aiaci cognitum est, relicto ubi pugnabat,

Patrocli & Sarpedonis ducillum.

Patrocli mors

Digitized by Google

pugnabat, properè accurrit, iamq; eripere cadauer occipientem proturbat hasta. Interim Euphorbius à Menelao & Aiace altero, summo studio circũuentus, scilicet author interempti ducis, morte pœnas luit. Dein occipiẽte uespera, prælium dirimitur, malè & cum dedecore plurimis nostrorum interfectis.

Sed postquam utrinq; reductæ acies, & iam in tuto miles noster erat, cuncti reges ad Achillem conueniunt, deformatum iam lachrymis, atq; omni supplicio lamentandi. Qui modò prostratus humi, nunc cadaueri superiacens, adeò reliquorũ animos pertentauerat, ut Aiax, qui solandi causa astiterat, nihil luctui remitteret. Patrocli uerò mors non tantum gemitum illum cunctis incusserat, sed præcipuè recordatio uulnerum per loca corporis pudibunda. Quod exemplum pessimum per mortales, tum primùm proditum est, nunquam antea Græcis solitum. Igitur reges multis precibus, atq; omni consolationis modo tandem Achillem flexũ, humi exigunt. Dein Patrocli corpus elotum, mox uestè circumtegitur, maximè ob tegenda uulnera, quæ multis modis impressa, haud sine magno gemitu cernebantur. His actis, Achilles monet, uti custodes uigilias agerent: curarentq; ne hostes detentis circa funus nostris, more solito irruerent. Ita per distributionem officia quisq; procurantes, igni plurimo sit armis pernoctant. At lucis principio placet, uti ex omni ducum numero quinq; in montem Idam uaderent syluam cæsum, quo Patroclus cremaretur. Decreti quippe ab omnibus erat, ut funus eius publicè curaretur. Iere igitur Idomeneus, Ascalaphus, Epios, & cum Merione Aiax alter. Moxq; Vlysses & Diomedes, busto locum dimetiuntur, quinq; hastarũ longitudine, totidemq; in latitudinem. Aduecta deinde ligni copia bustum extruitur, impositumq; desuper cadauer igni suppositò cremant, exornatum iam decore omni precio sæ uestis. Id nanque Hippodamia & Diomedea curauerant: quarum Diomedea nimium iuueni & omni affectu dilecta erat. Cæterum paucis pòst diebus, refectis ex labore uigiliarum ducibus, cum luce simul exercitus in campum productus, per totum diem in armis agit, operiens Barbarorũ occursum. Qui muris despectantes, postquam nostros paratos ad prælium uident, eo die certamen distulere. Ita occasu solis Græci ad naues regressi. At uix principio diei Troiani, rati etiam tunc incompositos Græcos, armati portis euolant temerè & cum audacia, ut antea soliti: instantesq; circa uallum, certatim tela iaciunt crebra magis quàm cum effectu, nostris tantum ad euitandos ictus compositis. Igitur ubi ad multum diem Barbari intenti iaculis fessi, nec ita uehementes animaduerterunt, ex parte una nostri erumpunt, incursantesq; sinistrum latus, fundunt, fugantq;, neq; multo pòst ex alio latere abnuentibus iam Barbaris, ac sine ulla difficultate uersis. Ita plurimi Barbarorum, ubi uertère terga, fœdè euicti in bello, & ab instequentibus proculcati, ad postremùm dispereunt. In quis Asius Hirtaco genitus, & cum Hippoireo Phileus, Hiralis Asius, Sesto regnantes. Eodem die uiui à Diomede capiuntur duodecim, ab Aiace quadraginta. Capti etiam Pysus & Euander, Priamidæ. In ea pugna Græcorum Ceneus interfectus, rex Scythiæ. Vulneratus etiam Idomeneus, dux noster. Cæterum ubi Troiani muros ingressi clausere portas, & finis standi factus est: nostri spoliata armis hostilia cadauera, apportataq; in flumen præcipitant, memores paulo antè in Patroclum insolentiæ Barbarorum. Dein captiuos omnes, uti quenq; ceperant in ordine, Achilli offerunt. Isq; uino multo sopita iam fauilla, reliquias in urnam collegerat. Decretum quippe animo gerebat secum, in patrium solum uti abiret: uel si fortuna in se casum mutaret, una atque eadem sepultura cum clarissimo sibi omnium contegi. Itaque eos qui oblati erant, deduci ad bustum, unà etiam cum Priami filijs: ibidemq; seorsum aliquantum à fauilla iugulari iubet, scilicet inferias Patrocli manibus. Ac mox regulos dilaniandos canibus obijcit, confirmatq; se non prius desinere pernoctando humi, quàm authorem tanti luctus sui sanguine

Patrocli funus.

Prælium.

ne uindicasset. Nec multi transacti sunt dies, quum repentè nunciatur, He-
Penthesilea. ctorem obuiam Pentheſileæ cum paucis profectum. Quę regina Amazonũ, incertum precio an bellandi cupidine auxiliarũ Priamo aduentauerat. Gens bellatrix, & ob id à finitimis indomita, ſpecie armorum inclyta per mortales. Igitur Achilles paucis fidis adiunctis ſecum, inſidiatum propere pergit, atque
Hectoris mors hoſtem ſecurum iam ſui præuortit. Tum ingredi iam flumen accipientem, circumuenit: ita eum, & omnes qui comites regulo, dolos huiuſcemodi ignouerant, ex improuiſo interficit. At quendam filiorum Priami comprehenſum, mox excisis manibus ad ciuitatem remittit, nunciatum quæ geſta erant. Ipſe cùm cæde inimiciſsimi, tum memoria doloris ferox, ſpoliatum armis hoſtem, mox conſtrictis in unum pedibus, uinculo currui poſtremò adnectit. Dein ubi aſcendit ipſe, Automedonti imperat, daret lora equis. Ita concito curru per campum, quà maximè uideri poterat, peruolat, hoſtem mirandum in modum circumtrahens. Genus pœnæ nouum, miſerandumq;. At apud Troiam ubi ſpolia Hectoris deſuper è muris animaduertêre, quæ Græci præcepto regis, ante ora hoſtium prætulerant: & ille qui excisis manibus acerbiſsimæ rei indicium in ſeipſo pertulerat, rem ut geſta erat, diſſeruit: tantus per totam ciuitatem luctus atq; clamor editur, ut aues etiam conſternatæ uocibus, ex alto decidiſſe crederentur, noſtris cum inſultatione reclamantibus. Mox ex omni parte cunctis clamantibus, urbs clauditur. Fœdatur regni habitus, atque in modum lugubrem, funeſtumq;, obducta facies ciuitatis: quum ſicut in tali negocio aſſolet, repentè concurſus trepidantium fieret in eundem locum. ac ſtatim ſine ullacerta ratione per diuerſum fuga, nunc planctus crebri, modò tota urbe ſilentium ex incerto. Inter quæ & ſpes extremas, multi credere cum nocte ſimul Græcos mœnia inuaſuros, exciſuroſq; urbem, ſecuros interitu tanti ducis. Nonnulli etiam pro confirmato habere, Achillem exercitum, qui duce Pentheſilea Priami rebus auxilio uenerat, partibus ſuorum adiunxiſſe. Poſtremò omnia aduerſa, hoſtilia, fracta, ablatasq; opes, nullam ſalutis ſpem habere, interempto Hectore. Quippe is ſolus omnium in ea ciuitate aduerſum tot mi[illegible]a, imperatoresq; hoſtium, uaria ſemper uictoria certauerat, fortior & felicior cunctis ducibus noſtris. Cui fama bellandi inclyto per gentes, nunquam tamen uires conſilio ſuperfuerant. Interim apud Græcos, ubi Achilles ad naues rediit, & cadauer Hectoris in ore omnium eſt, dolorem quem ob Patrocli interitum paulo antè perceperant, nece metuendi hoſtis ſedatur: & ob
In honorẽ occiſi Patrocli certamen fit. id præcipua lætitia circumſcribitur. Ac tum uniuerſis placet, uti in honorem eius, quoniam abeſſet hoſtilis metus, certamen ludis ſolitũ celebraretur. Neq; minus tamen reliqui populi, qui non certaturi ſpectandi gratia conuenerant, inſtructi armis, paratiq; adeſſent, ne qua ſcilicet hoſtis, quamuis fractus rebus ſolito tamen inſidiandi more irrueret. Igitur Achilles uictoribus præmia quæ ei uidebantur maxima, ſtatui imperat. Et poſtquã nihil reliquum erat, reges omnes ad conſidendũ hortatur, ipſe medius, atq; inter cæteros excelſior. Tum primũm quadrijugis equis Eumelus ante omnes uictor declaratur. Bigarum præmia Diomedes meruit. Secundò poſt eum Menelaus. Cæterum ad certandum, qui ſagittarum arte maximè prævalebant, Meriones atq; Vlyſſes, duos erexêre malos. Quis religatum linum tenuiſsimũ, atq; ex tranſuerſo extentum, utriuſq; capiti annectebatur: media columba parte dependebat, eius contingendæ certamen maximum. Tum reliquis incaſſum tendentibus, Vlyſſes cum Merione deſtinatum confixêre. Quibus quum à reliquis fauor tolleretur, Philocteta, non columbã, ſe uerùm id quo religata eſſet, ſagitta exciſurum promittit. Admirantibus deinde difficultatem regibus, fidẽ promiſſi non felicius quàm ſolertius confirmauit. Ac dirupto uinculo, columba cum maxima populi acclamatione decidit. Præmia certaminis eius Meriones atq; Vlyſſes tulere. Achilles duplici extra ordinem munere Philoctetam donat.

Curſu

Curſu longo certantibus, Oilei Aiax uictor excipitur. Poſt quem ſecundus, Polipœtes. Duplici campo Machaon, ſinguli Euripilus, ſaltu Tlepolemus, diſco Antilochus, uictores abeunt. Præmia luctandi intacta permanſere. Quippe Aiax arripiens, medium Vlyſſem deiecit: qui ruens, pedibus eius circumuoluitur, atq; ita præpedito obligatoq; nexu, Aiax pene iam uictor ad terram cadit. Ceſtibus, reliquo quoq; manuum certamine idem Aiax Telamonius palmam refert. Curſu in armis poſtremò Diomedes præualuit. Dein ubi premia certandi perſoluta ſunt, Achilles primò omnium Agamemnoni donũ quod ei honoratiſsimum uidebatur, offert. Secundò Neſtori, Idomeneo dein tertiò. Poſt quos Podalirio & Machaoni. Dein reliquis pro merito ducibus. Ad poſtremùm eorum ſocijs, qui in bello occiderant. Hisq; mandatum, uti quũ tempus fuiſſet, donum ad neceſſarios eorum perferrent. Poſtquam certandi præmiorumq; finis factus, & iam diei ueſper erat, ad ſua quiſque tentoria diſceſſere. At lucis principio, Priamus lugubri ueſte miſerabile tectus: cui dolor, non decus regium, non ullam tanti nominis ac famæ ſpeciem reliquam fecerat, manibus uultuq; ſupplicibus ad Achillem uenit. Quo cum Andromacha non minor quàm in Priamo miſeratio. Ea quippe deformata multiplici modo, Aſtyanacta, quem nonnulli Scamandrum appellabant, & Laodamanta, paruulos admodũ filios præ ſe habens, regi adiumentum deprecandi addiderat, qui mœroribus ſenioq; decrepitus filiæ Polyxenæ humeris innitebatur. Deinde ſequebantur uehicula plena auri atque argenti, precioſæque ueſtis, quum ſuper murum ſpectantes Troiani, comitatum regis oculis proſequerentur. Quo uiſo, repente ſilentium ex admiratione oritur. Ac mox reges auidi noſcere cauſas aduentus eius, procedunt obuiam. Priamus ubi ad ſe tendi uidet, protinus in os ruit, puluerem reliquaq; humi purgamenta capiti aſpergens. Dein orat, ut miſerati fortunas ſuas, precatores ſecum ad Achillem ueniant. Eius ætatem fortunamq; recordatus Neſtor, dolet. Contrà, Vlyſſes maledictis inſequi, & commemorare, quæ apud Troiam in concilio ante ſumptum bellum ipſe aduerſum legatos dixerat. Ea poſtquam Achilli nunciata ſunt, per Antomedontem accerſiri iubet, ipſe retinens gremio urnam cum Patrocli oſsibus. Igitur ingreſsis ducibus noſtris cum Priamo, rex genua Achillis manibus complexus: Non tu mihi, inquit, cauſa huiuſce fortunę, ſed deorum quiſpiam, qui poſtremam ætatem meam quum miſerari deberet, in haſce ærumnas deduxit, confectam iam, ac defatigatam tantis luctibus filiorum. Quippe hi ſiſi regno per iuuentutem, quum ſemper cupiditates animi quoquo modo explere geſtiunt, ultro ſibi, mihiq́ue perniciem machinati ſunt. Neque dubium, quin contemptui ſit adoleſcentiæ, ſenectæ ætas. Quod ſi interitu meo reliqui huiuſcemodi facinoribus temperabunt, me quoque, ſi uidetur, exhibeo pœnę mortis. Cui miſero confectoq; mœroribus, omnes ærumnas, quibus nunc depreſſus infeliciſsimum ſpectaculum mortalibus præbeo, cũ exiguo ſpiritu ſimul auferes. Adſum ultrò, nihil deprecor. Vel ſi ita cordi eſt, habe in cuſtodia captiuitatis. Neque enim mihi quicquam iam ſit perioris fortunæ reliquum eſt. Quippe interfecto Hectore, cuncta regni concidere. Sed iam Græciæ uniuerſæ ob meorum malè conſulta, ſatis pœnarum filiorum ſanguine, ac meis ærumnis perſolui. Miſerere ætatis: ac deos recordatus, retorque animos ad pietatem. Concede paruulis ſaltem, ſi non animam parentis, ſed cadauer deprecantibus. Veniat animum recordatio parentis tui, omnes curas, uigiliasq; in te, tuamq; ſalutem impendentis. Sed illi quidem cuncta ſecundum ſua uota perueniant, longeq; aliter neque mei ſimilem ſenectam degat. Interea dum hæc commemorat, paulatim animo deficere, ac diſſolui membris: dein obmuteſcere cœpit. Quod ſpectaculum longè miſerrimum, omnibus qui tum aderant, dolori fuit. Deinde Andromacha paruulos filios Hectoris ante Achillem proſternit: ipſa fletu lamentabili

Priamꝰ Achillem ſupplex adit ob corpꝰ Hectoris.

Digitized by Google

tabili orans, uti sibi cadauer coniugis intueri saltem concederetur. Inter hæc tam miseranda, Phœnix cum Nestore Priamum sustollere, atque uti animum reciperet, hortari. Tum rex ubi aliquantum refouit spiritum, nixis genibus, atque utraq; manu dilanians caput: Vbi nunc illa est, ait, quæ apud Græcos prę cipua erat misericordia? An iuxta solum Priamum circumscribitur? lamq; omnibus dolore permotis, Achilles, Decuisse (ait) filios eum suos initiò ab eo quod admiserint facinore, cohibere: neque ipsum concedendo, tanti delicti participem fieri. Cæterum ante id decennium non ita defessum senecta fuisse, ut suis despectui esset. Sed obsedisse animos eorum desiderium rerum alienarum: neque ob mulierem solum unam, sed Atrei atq; Pelopis diuitijs inhiantes, raptum res more incondito perrexisse. Pro quîs æquissimum esse, eiusmodi pœnas, uel etiam grauiores pendere. Namque ad id tempus Græcos secutos morem in bellis optimum, quoscunque hostium pugna conficerent, resti tuere sepulturæ solitos. Contrà, Hectorem supergressum humanitatis modum, Patroclum eripere prælio ausum, scilicet ad illudendum, ac fœdandum cadauer eius: quod exemplum pœnis ac supplicijs eorum eluendum, ut Greci reliquæ posthac gentes memores ultionis eius, moremq; humanæ conditionis tuerentur. Non enim Helenæ, neque Menelai gratia exercitum relictis sedibus, paruulisq; procul à domo, cruentum suo hostilique sanguine inter ipsa belli discrimina huiusmodi militiam tolerare. Sed cupere dignoscere, Barbari, Græci né summa rerum potirentur: quanquam iustam causam fuisse inferendi belli, etiam pro muliere. Nanque ut ipsi raptu rerum alienarum lætarentur, ita maximè dolori esse his qui amiserint. Ad hæc multa infausta detestandaq; Helenæ imprecari: confirmareq;, se capto atque euerso Ilio, ante omnes, tanti admissi pœnas sanguine eius expetere: ob quã patria, parentibusq; carens, Patroclum etiam, solitudinis suæ leuamen maximum, amiserit. Dein consultatum cum supradictis ducibus surgit. Quîs omnibus una atque eadem sententia est, scilicet uti acceptis quæ allata essent, corpus exanime concederet. Quod ubi satis placuit, singuli ad sua tentoria discedũt. Moxq; Polyxena ingresso Achilli obuoluta genibus eius, sponte seruitium sui pro absolutione cadaueris pollicetur. Quo spectaculo adeò commotus iuuenis, ut qui inimicissimus ob mortem Patrocli Priamo, eiusq; regno esset: tum recordatione filiæ, ac parentis, ne lachrymis quidem temperauerit. Itaque manu ob lata, Polyxenam erigit, prædicta prius, mandataq; cura Phœnici super Priamo, ut delectaretur. Sed rex nihil se luctus, neque præsentium miseriarum remissurum ait. Tum Achilles confirmare, non prius cupitis eius satisfacturum, quàm mutato in melius habitu, cibum etiam secum sumeret. Ita rex uetitus, ne quæ concessa uidebantur, ipse recusando impediret, omnia quæ imperarentur, facienda decreuit. Igitur ubi excussus comis puluis, totusq; lautus est, mox à iuuene, ipse & qui cum eo uenerant, cibo inuitantur. Dein ubi satietas omnes tenuit, hoc modo Achilles disseruit. Refer iam nunc mihi Priame, quid tantum causæ fuerit, cur deficientibus quidem uobis copijs indies militaribus, ingraueſcentibus autem calamitatibus atq; erumnis, Helenam tamen in hodiernum retinendam putetis? neq; uelut contaginem infausti ominis repuleritis: quam prodidisse patriam, parentes, & quod indignissimũ omnium est, fratres sanctissimos, cognoueritis? Nanq; hi execrati facinus eius, ne in militiam quidem nobiscum coniurauerunt: scilicet, ne quam audire incolumem nollent, ea per se reditum in patriam quæreret. Eam igitur quum cerneretis malo omnium ciuitatem intrauisse uestram, non eiecistis? Non cum detestationibus extra muros prosecuti estis? Quid illi senes, quorũ filios pugna indies conficit: nónne adhuc prę sensérunt, eandem extitisse causam tantorum funerum? Itáne ergo diuinitus uobis euersa mens est, ut nullus in tanta ciuitate reperiri posset, qui fortunã labentis patriæ dolens, de pernicie publica cum exitio

Achillis uerba ad Priamũ

exitio eius trahigat: Ego quidem ætatis tuæ contemplatione, atq; harum precum, cadauer reddituam. Neque unquam committam, ut quod in hostibus reprehenditur, crimen malitiæ ipse subeã. Ad ea Priamus, renouato fletu quàm miserabili, Non sine decreto diuùm aduersa hominibus irruere, ait. Deũ quippe authorem singulis mortalibus boni maliq; esse: neq; quoad beatum esse liceat, cuiusquam in eum uim inimicitiasq; procedere. Cæterum se diuersi partus quinquaginta filiorum patrem, beatissimũ regum omnium habitũ, ad postremùm Alexandri natalem diem: quem euitare, ne diis quidem percinentibus potuisse. Nanq; Hecubam fœtu eo grauidã, facem peruietem edidisse uisam: cuius ignibus conflagrasse Idam, ac continuante flamma deorum delubra concremari, omnemq; demum ac cineres collapsam ciuitatem, intactis, inuiolatisq; Antenoris atq; Anchisæ domibus. Quæ dum denunciata ad perniciem publicam spectare aruspices præcinerent, internecandum editum partũ placuisse. Sed Hecubam more fœmineæ miserationis, clàm alendũ pastoribus in Idam tradidisse, in id dexterã dedisse. Eum iam adultũ cum res palàm esset, ne hostem quidẽ, quamuis sæuissimum ut interficeret, pati potuisse: tantæ scilicet eum fuisse pulchritudinis atq; formæ. Quem coniugio deinde Oenonæ iunctum, cupidinem desideriumq; maximum cœpisse uidendi regiones, atq; regna procul posita. Eo itinere abductam Helenam, uenusto aspectu decorã, urgente ac instigante quodam numine, cunctorum ciuium animis, sibi etiam lætitiæ fuisse. Neq; cuiquam, quum orbari se filio, alioue consanguineo cerneret, non acceptam tamen: solo omnium aduersante Antenore. Qui mox post Alexandri reditum, filium suum Glaucum, qui tunc eius comitatũ sequutus erat, abdicandũ à penatibus suis decreuerit, uir domi belliq; prudentissimus. Cæterum sibi, quoniã ita res ruerent, optatissimum appropinquare naturę finem, omissis iam regni gubernaculis atq; cura. Tantum sese in Hecubæ filiorumq; recordatione cruciari, quas post excidium patriæ captiuas, incertum cuius domini fastus manerent. Dein omnia quę ad redimendum filium adducta erant, ante conspectum iuuenis exponi imperat. Ex quis, quicquid auri atque argenti fuit, tolli Achilles iubet: uestibus etiã, quod ei usum est, reliquis in unum collectis, Polyxenam & cadauer tradit. Quo recepto, rex in gratiam ne impetrati funeris, an si quid Troiæ accideret, securus iam filiæ, complexus Achillis genua, orat uti Polyxenam suscipiat, sibiq; habeat. Super qua iuuenis aliud tempus, atq; alium locũ, tractatumq; fore respondit. Interim cum eo reuerti iubet. Ita Priamus recepto Hectoris cadauere, ascensoq; uehiculo, cũ his qui se tum comitati fuerant, ad Troiam rediit.

Priami responsio ad fata accusantis.

DICTYS CRETENSIS DE BELLO TROIANO

LIBER IIII.

Hectoris funus.

Sed postquam Troianis palàm est, regẽ perfecto negocio inuiolatum, atq; integro comitatu regredi: admirati, laudantesq; Græciæ pietatem ad cœlum ferunt. Quippe quis ita animo hæserat nulla spes impetrandi cadaueris: ipsum & qui cum eo fuissent, retineri à Græcis, maximè ob Helenæ quæ non remitteretur, recordationem. Cæterum uiso Hectoris funere, cuncti ciues sociiq; accurrentes fletum tollunt, diuellentes comam, fœdantesq; ora laniatibus in tanta populi multitudine. Neque quisquam in uirtute sua, spei bonæ fiduciam ponere, illo interfecto qui inclyta per gentes fama rerum militarium. in pace etiam præclara prudentia, ex qua non minorem quàm reliquis artibus gloriam adeptus erat. Interea sepeliere eum haud longè à tumulo Ili regis quondam. Dein exorto quàm maximo ululatu, postrema funeris peragunt: hinc fœminis cum Hecuba deflentibus, hinc reclamantibus uiris Troianis, & ad postremum

postremum sociorum gentibus. Quæ per dies decem concessa bellandi requie, ab ortu solis usq; ad uesperam per Troianos gesta, nullo usquam remisso lugendi officio. Interim per eosdem dies Penthesilea, de qua antè memorauimus, cum magna Amaxonũ manu, reliquisq; ex finitimis populis super uenit. Quæ postquam Hectorem interemptũ cognouit, perculsa morte eius, regredi domum cupiens: ad postremum multo auro atq; argento ab Alexandro illecta, ibidem operiri decreuerat. Dein exactis aliquot diebus, copias suas armis instruit, ac seorsum à Troianis, ipsa suis modo bellatoribus satis fidens in pugnam peregit, cornu dextro sagittarijs, altero peditibus instructo, medios equites collocat. Contra quos à nostris ita occursum, ut sagittarijs Menelaus atq; Vlysses, & cum Teucro Meriones: peditibus. Aiaces duo, Diomedes; Agamemnon, & Tlepolemus, & cum Ialmeno Acalaphus opponerentur. In equites ab Achille & reliquis ducibus pugnaretur. Hoc modo instructo utrinque exercitu, conflixere acies. Caduntq; sagittis reginæ plurimi, neque à Teucris secus bellatũ. Interim aiaces, & qui cum his erant pedites, contra quos steterant cædere, ac restantes detrudere umbonibus, moxq; detrusos obtruncare. Neque quoad deletæ peditum copiæ, finis fit. Achilles inter equitum turmas Penthesileam nactus, hasta petit: neque difficilius quàm fœminam equo deturbat, manu comprehendens comam, atque ita grauiter uulneratam detrahens. Quod ubi uisum est, tum uerò nullam spem in armis rati, fugam faciunt. Clausisq; ciuitatis portis, nostri reliquos quos fuga bello exemerat, insecuti obtruncant: fœminis tamen abstinentes manũ, parcentesq; sexui. Dein uti quisque uictor interfectis quos aduersum ierat, regrediebatur, Penthesileam uisere seminecem, admiratiq; audaciam. Ita breui ab omnibus in eundem locum est concursum, placitumq;, uti quoniã naturæ sexusq; conditionem superare esset ausa, in fluuium, reliquo adhuc persentiente spiritu, aut canibus dilanianda iaceretur. Achilles interfectam eam sepelire cupiens, mox à Diomede prohibitus est. Is namque percontatus circumstantes, quidnam de ea faciendum esset, consensu omnium pedibus attractam in Scamandrum præcipitat: scilicet pœnam postremæ desperationis atq; amentiæ. Hoc modo Amazonum regina deletis copijs, quibus cum auxiliatum Priamo uenerat, ad postremum ipsa spectaculum dignum moribus suis præbuit. At sequenti die Memnon Tithoni atq; Auroræ filius, ingentibus. Indorum atque Aethiopum copijs superuenit, magna fama. Quippe in umũ multis millibus armatorum uario genere insignium, spes etiam uotaq; de se Priami superauerat. Namq; omnia circum Troiam, & ultra quæ uisui patebant, uiris atque equis repleta, splendore insigniũ refulgebant. Eos omnes è iugo Caucasi montis ad Troiam duxit. Reliquos neq; numero inferiores, imposito Phala duce atq; rectore, mari misit. Qui appulsi Rhodum, ubi animaduertêre, insulam Græcis sociam, ueriti ne re cognita incenderentur naues, ibidem operiebantur. Ac mox diuisi in Camiram & Galisam urbes opulentas. Neq; multo pòst Rhodij Phalam incusare, quod paulo antè euersa ab Alexandro Sydone patria sua, auxilium ei à quo læsus sit, ferre cuperet. Quoq; animos exercitus per mouerent, confirmare, haud dissimiles Barbarorum uideri eos, qui tam indignum facinus defenderent: multa præterea quæ accensura uulgus, & quæ pro se factura essent, disserere. Quæ res haud frustra fuit. Phœnices nanque qui in eo exercitu aderant, plurimi permoti querelis Rhodiorũ, dein cupidine diripiendarum rerum quas secum aduexerant, Phalam lapidibus insecuti necant: distributiq; per supradictas urbes, aurum, atq; reliqua prædæ inter se dispartiunt. Interim exercitus qui cum Memnone uenerat, positis patulos per locos castris (nam intra mœnia haud facilè tanta uis hostium retineri poterat) diuersi suo quisque genere exercebantur. Neq; in eadem arte simplex atq; idem modus, sed ut quenq; regionis suæ mos assuefecerat, ita telis in

Penthesilea cũ Græcis congressa occiditur.

Memnon ad Troiam proficiscitur.

lis in alium modum formatis. Scutorum etiam & galearum multiformis ſpeci es, horrendam belli faciem præbuerant. At ubi triti aliquot dies, & miles bellum cupit, ſimul cum luce exercitus omnis ſigno dato in prælium ducitur, cumq; iis Troiani, & qui intra mœnia ſocij fuerant. At contrà Græci inſtructi pro tempore operiri, debilitati aliquantum animo, metu ingentis atque incogniti hoſtis. Igitur ubi intra teli iactum uentum aſt, tum uerò Barbari clamore ingenti ac diſſono, ruinæ modo irrumpunt. Noſtri confirmati inter ſe, ſatis impigrè uim hoſtium ſuſtentauere. Sed poſtquam acies renouatę, atque in ordinem reformatæ ſunt, & iam hinc atque inde tela cepere, cadunt utriuſque exercitus plurimi. Neque finis fit, quoad Memnon curru uectus, adhibito ſecum fortiſsimo quoque, medios Græcorum inuadit, primum quenq; obuium fundens aut debilitans. Ita iam plurimis noſtrorum interfectis ducibus, ubi fortuna belli uerſa, neq; ſpes reliqua niſi in fuga eſt, uictoriam conceſſere. Eo die incenſæ deletæq; naues omnes forēt, ni nox perfugium laborantium ingruens, hoſtes ab incepto cohibuiſſet. Tanta in Memnone bellandi uis peritiaq;, & noſtris aduerſæ res. Igitur Græci poſtq; requies eſt, perculſi inter ſe, ac ſummæ rerum diffidentes, per uniuerſam noctem quos in bello amiſerant, ſepeliere. Dein conſilium futuri certaminis aduerſum Memnonē ineunt: ac placet ſorte eligi nomē ducis, cum eo bellaturi, Tunc Agamemnon Menelaum excipit, Vlyſſem & Idomeneum. Reliquorum ſors agi cepta, Aiacē Telamonium uotis omnium deligit. Ita refectis cibo corporibus, reliquum noctis cum quiete tranſigunt. At lucis principio, armati inſtructiq; pro negocio, pugnam aggrediuntur. Neq; ſegnius à Memnone actum, cum quo Troiani omnes. Ita hinc atq; inde ordinato exercitu, prelium initum. Tum plurimi utriuſq; partis, ut in tali certamine, cadunt, aut icti grauiter prælio decedunt. In quo bello Antilochus Neſtoris obuius fortè Memnoni interficitur. Moxq; Aiax ubi tēpus uiſum eſt, inter utranq; aciem progreſſus, laceſsit regem, prædicto prius Vlyſsi & Idomeneo, ut à cæteris ſe defenderent. Igitur Mēnon ubi ad ſe tendi uidet, curru deſilit, confligitq; pedes cum Aiace, magno utriuſq; partis metu atq; expectatione. Tum dux noſter ſumma ui umbonē ſcuti eius telo aliquantū perforatū, uiribus ingruens, impulit, uertitq; in latus. Quo uiſo, regis comites ac; currere, Aiacem exturbare nitentes. Tum Achilles ubi à Barbaris intercedi uidet, pergit contrà, & nudatum ſcuto hoſtis iugulū haſta tranſigit. Ita præter ſpē interfecto Mēnone, animi hoſtium cōmutantur, & Græcis aucta fiducia. Iam Aethiopum uerſa acie, noſtri inſtantes cædunt plurimos. Tū Polydamas renouare prælium cupiens, circūuentus ad poſtremū, atq; ictus inguina ab Aiace interficitur. Glaucus Antenoris aduerſum Diomedē aſtās, Agamēnonis telo cadit. Tū uerò cerneres hinc Aethiopes cum Troianis per omnē cāpum ſine ordine atq; imperio fugientes, multitudine ac feſtinatione inter ſe implicari, cædere, ac mox palātib. equis proculcari. Hinc Græcos reſumptis animis ſequi, cædere, impeditos diſſoluere, atq; ita cōfodere laxatos. Redundāt circū muros cāpi ſanguine, & omnia, quà hoſtis ingruerat, armis atq; cadaueribus repleta ſunt. In ea pugna Priami filiorum Atreus & Achion ab Vlyſſe interfecti ſunt: Drapſis, Bias & Corintha ab Idomeneo: ab Aiace Oilei, Ilioneus cū Philenore. Item Thieſtes & Theleſites à Diomede. Ab Aiace uerò altero, Antiplus, Agaphus, Agathō atq; Glaucus: & ab Achille Aſteropeus. Neq; prius finis factus, quàm Græcos ſatias, & ad poſtremum fatigatio inceſsit. At ubi à noſtris in caſtra receſſum eſt, miſsi fuere à Troianis, qui peterēt eorū qui in bello ceciderant, corpora humandi ueniam. Ita collectos ſuos quiſq; igni cremāt, & more patrio ſepeliunt, ſeorſum à cæteris cremato Mēnone: cuius reliquias urna conditas, per neceſſarios regis remiſere in patrium ſolum. At Græci lautum bene cadauer Antilochi, iuſtis factis Neſtori tradunt: eumq; orant, ferre æquo animo fortunæ belliq; aduerſa. Ita ad poſtremum corpora ſua quiſq; cu

Memnon Græcos prælio fundit.

Memnonis mors.

Aethiopum fuga.

Digitized by Google

tantes, uino atq; epulis per multam noctem Aiacem simulq; Achillem laudibus celebrant, atq; ad cœlum tollunt. At apud Troiam ubi requies funerũ est, non iam dolor ex casu Memnoni, sed metus summæ rei, & ad postremum desperatio incesserat: cũ hinc Sarpedonis interitus, inde insecuta paulo pòst Hectoris clades, spes reliquas animis abstulissent: neq; quod postremum per Memnonem fortuna auxilium obtulerat, reliquum iam existeret Ita confluentib. in unum tot aduersis, curam omnem exurgendi amiserunt. Atq; post paucos dies Græci instructi armis, processere in cãpum, lacessentes, si auderẽt, ad bellandum Troianos. Quîs Alexander dux cum reliquis fratribus militem ordinat, atq; aduersum pergit. Sed priusquam ferire inter se acies, aut iaci tela cepere, Barbari solutis ordinibus fugam faciunt: cęsiq; eorum plurimi, aut in flumẽ præceps dati, cum hinc atq; inde ingruere hostis, atq; undiq; adempta fuga esset. Capti etiam Lycaon & Troilus Priamidæ, quos in medium productos, Achilles iugulari iubet: indignatus nondum sibi à Priamo super his quæ secum tractauerat, mandatum. Quæ ubi animaduetêre Troiani, tollunt gemitus: & clamore lugubri Troili casum miserandum in modum deflent, recordati ætatem eius admodum immaturam: qui in primis pueritię annis cum uerecundia & probitate, tum præcipuè forma corporis amabilis atq; acceptus popularibus, adolescebat. Dein transactis paucis diebus, solenne Thymbræi Apollinis incesit, & requies bellandi per inducias interpolita. Tunc utroq; exercitu sacrificio insistente, Priamus tempus nactus, Ideum ad Achillem super Polyxena cum mandatis mittit. Sed ubi Achilles in luco ea quæ illata erant tum ab Ideo, seperatim ab alijs recognouit, cognita re apud naues suspicio alienati ducis, & ad postremum indignatio exorta est. Nanq; antea rumorem proditionis dementer ortum per exercitum in uerum traxerant. Ob quæ simul, uti concitatus militis animus leniretur, Aiax cum Diomede & Vlysse ad lucum pergunt. Hiq; ante templum resistunt, opperientes si egrederetur, Achillem, simulq; uti rem gestam iuueni referrent. De cætero etiam deterrent, ne colloquium clàm cum hostibus haberet. Interim Alexãder cõpositis iam cum Deiphobo insidijs, pugione cinctus Achillem aggreditur, confirmator ueluti eorum quæ Priamus pollicebatur. Moxq; ad aram Apollinis, quo ne hostis dolum persentisceret, auersusq; à duce, assistit. Dein ubi tempus uisum est, Deiphobus amplexus inermem iuuenem, quippe in sacro Apollinis nihil hostile metuentem, exosculari, gratularíq; super his quæ concessit, neq; ab eo diuelli aut omittere. Quo Alexandro librato gladio procurrẽs aduersus hostem, per utrunq; latus geminato ictu transfigit. At ubi dissolutum uulneribus animaduertere, parte alia quàm ueniunt proruunt. Re ita maxima, & super uota omnium perfecta, in ciuitatem recurrunt. Quo uiso Vlysses: Non temerè est, inquit, quòd turbati ac trepidi repentè prosiliere. Dein ingressum lucum, circũspicientésque uniuersa, animaduertunt Achillem stratum humi exanguem atque etiam seminecem. Tum Aiax: Fuit (inquit) confirmatum, ac uerum etiam per mortales, nullum hominũ existere potuisse, qui te uera uirtute superaret: sed uti palàm est, tua te inconsulta temeritas perdidit. Deinde Achilles extremum adhuc retentans spiritum: Dolo me atq; insidijs, inquit, Deiphobus atq; Alexander Polyxenæ gratia circumuenere. Tum expirantem eum duces amplexi cum magno gemitu, atq; exosculati, postremũ salutant. Denicq; Aiax exanimem iam humeris sublatum, luco effert. Quod ubi animaduertêre Troiani omnes simul portis proruunt, eripere Achillem nitentes, atque auferre intra mœnia scilicet more solito, illudere cadaueri eius gestientes. Contrà Græci cognita re, arreptis armis tẽdunt aduersum: paulatimq; omnes copiæ productę, ita utrinq; certamen breui adoleuit. Aiax tradito his qui secũ erant cadauere, dein infensus Asium Dimanthis Hecubæ fratrem, quem primum obuium habuit, interfecit. Dein plurimos, uti quẽq; intra telum fecerant. In quis, Iastes &

Troianorum desperatio.

Achillis mors.

Digitized by Google

Amphimachus reperti, Gariæ imperantes. Iamq; duces Aiax Oilei, & Menelaus adiuncti, fundunt plurimos, atq; in fugam cogunt. Quare Troiani cæsis suorum plurimis, nusquam ullo certo ordine aut spe reliqua resistendi, dispersi palantesq; ruere ad portas, neq; usquam nisi in muris salutem credere. Quare magna uis hostium ab insequentibus nostris obtruncatur. Sed ubi clausis portis finis cædendi factus est, Græci Achillem ad naues referunt. Tuncq; reflentibus cunctis ducibus casum tanti uiri, plurimi militum haud dolere, neq; uti res exposcebat, tristitia commoueri. Quippe queis in animo hęserat, Achillem sæpe consilia prodendi exercitus inisse cum hostibus. Cęterum interfecto summam militiæ orbatam, & ademptum spei quàm plurimum, cui egregio bellandi ne honestam quidem mortem, aut aliter quàm in obscuro oppetere licuerit. Igitur properè ex lda apportata ligni uis multa, atque in eodem loco, quo antea Patroclo, bustum extruunt. Dein posito cadauere, subiecto'que igni, iusta funeri peragunt, Aiace præcipuè insistente, qui per triduum continuatis uigilijs haud prius obire destitit, quàm reliquiæ coadunarentur. Solus nanque omnium penè ultra uirilem modum interitu Achillis consternatus est, quem dilectum præter cæteros animo summis officijs percoluerat: quippe quum amicissimum, & sanguine coniunctum sibi, tum præcipuè plurimum uirtute cæteros antecedentem sciret. Contrà apud Troianos lætitia atque gratulatio cunctis incesserat, interfecto quàm metuendo hoste. Alexandriq; commentum laudantes ad cœlum ferunt, scilicet quum insidijs tantum perfecerit, quantum in certamine ne auderet quidem. Inter quæ tam læta, nuncius Priamo superuenit, Eurypilum Telephi ex Mysia aduentare, quem rex multis antea illectum præmijs, ad postremum oblatione Cassandræ confirmauerat. Sed inter cætera quæ ei pulcherrima miserat, addiderat etiam uitē quandam auro effectam, & ob id per populos memorabilem. Cæterum Eurypilus uirtutibus multis clarus, Mysiæ instructus legionibus, summa fama lætitiaq; à Troianis exceptus, spes omnes Barbaris in melius conuerterat. Interim Græci Achillis ossa urna condita', adiunctaq; simul Patrocli, in Sygæo sepeliere. Cui sepulchrum etiam extruendum ab ijs qui in eo loco habitabant, mercede Aiax locat, indignatus iam Græcis; quod nihil in his dignum doloris iuxta amissionem tanti herois animaduerteret. Per idem tempus Pyrrhus, quem Neoptolemum memorabant Achille genitum ex Deidamia Lycomedis, superueniens, offendit tumulum extructum iam ex parte maxima. Dein percõtatus exitium patris, doctusq;, Myrmidonas gentem fortissimam & inclytam bellandi, armis atq; animis confirmat. Impositoq; faciendo opere Phœnici, ad naues atq; tentoria parentis uadit, ibi custodē rerum Achillis Hippodamiam animaduertit. Moxq; cognito aduentu eius, in eundem locum à cunctis ducibus concurritur: ut animum æquum haberet, deprecantur. Quis benignè respondens, nec sibi ait ignoratum esse, omnia quæcunq; diuinitus fierent, forti animo pectoreq; patienda, neq; cuiquam super fatum uiuendi concessam legem. Turpem nanq; ac detestandam uiris fortibus conditionem senectæ, contrà imbellibus optabilem. Cæterum sibi eò leuiorem dolorem esse, quòd non in certamine neq; in luce belli Achilles interfectus esset, quo fortiorem non optasse quidē quenquam existere nunc, uel præteritum, excepto uno illo Hercule. Addit præterita, solum uirum dignum ea tempestate, sub cuius manibus excindi Troiam deceret. Neq; tamen abnuere, quod infectum à patre relictū esset, à se atq; à circunstantibus perfici. Postquam finem loquendi fecit, in proximum diem certamen pronunciatum: duces omnes, ubi tempus uisum est, solito ad Agamemnonem cœnatum ueniunt. In quis Aiax cum Neoptolemo, Diomedes, Vlysses & Menelaus. Hiq; inter se eundē locum cœnādi capiunt. Interim inter epulas plurima iuueni patris fortia facinora enumerare, uirtutēq; eius cõmemorando efferre laudibus. Quis Pyrrhus non mediocriter lætatus,

Eurypilus uenit Troianis suppetias.

Pyrrhus in Græcorum castra uenit.

Digitized by Google

accẽsusq; industria, se omni opere conari respõdit, quo ne indignus patris meritis existeret. Dein ad sua quisq; tentoria quietum abeunt. At postero die simul cum luce iuuenis castris egressus, offendit Diomedem cum Vlysse. Quos salutatos, quid causæ ad se ueniendi foret, rogat: hiq; aiunt, interponendã dierum moram ad reficiendos milites, cum eius animo, è longo maris itinere torpentibus etiam nunc membris, & ob id nequaquam satis firmo nisu. ut solitis uiribus agerent Itaq; ex eorum sententia biduum interpositum est. Quo transacto, omnes duces regesq; suis quisq; militibus instructis exercitum ordinãt, atq; in pugnam uadunt. In quis Neoptolemus regens medios, circum se Mirmidonas atque Aiacem statuit, quem affinitatis merito parentis loco percolebat. Interim Troiani uehementer pauere, maximè quòd in suis indies deficientibus auxilijs, nouus aduersum se miles pararetur cum memorando duce. Tamẽ Eurypili hortatu arma capiunt. His nãq; adiunctis secũ regulis copias suas
Prælium. Troianis mixtas, porta educit atq; ita ordinata acie medium se locat. Tum primùm Aeneas aspernato certamine intra muros manet, execratus quippe Alexandri facinus cõmissum in Apollinem, cuius sacra is præcipuè tuebatur. Sed ubi signum bellandi datum est, manus cõserunt, magnaq; ui utrinque decertare, caduntq; plurimi. Interim Eurypilus obuium fortè nactus Peneleum, proturbat hasta atque interficit. Inde multo sæuior Nerea aggressus mox obtruncat. Iamq; obturbatis qui in acie steterant, medios aggrediebatur. Cum Neo-
Eurypili mors. ptolemus re cognita, comínus aduolat, deiectumq; curru hostem, & ipse desiliens, gladio impigrè interficit. Tũ ablatũ properè cadauer, atque ad naues iussu eius perlatũ Quod ubi animaduertêre Barbari, quibus spes omnis in Eurypilo fuerat, sine certo ordine atque rectore fugã prælijũ deserunt, atque ad muros reuolant. Tum plurimi eorũ in fuga interfecti. Postq; uerò hostibus fusis ad naues reuertêre Græci, ex consilij sententia Eurypili cremata ossa, atque urna condita patri remittunt, scilicet memores beneficiorũ atque amicitiæ. Cre-
Helenus Græcis se dedit. mati etiã per suos Nereus atque Peneleus, seorsum singuli. At postero die per Chrysen cognoscitur, Helenum Priami fugientẽ scelus Alexandri, apud se in tẽplo agere: moxq; ob id missis Diomede & Vlysse tradidit sese, deprecatus prius, uti sibi partem aliquam regionis in qua reliquam uitam degeret, semotam ab alijs concederent. Dein ad naues ductus, ubi concilio mixtus est, multa prius locutus. Non metu, ait, se mortis patriam parentesque deserere: sed deorum coactum auersione, quorum delubra uiolari ab Alexandro, neque se, neque Aeneam quisse pati. Qui metuens Græcorum iracundiam, apud Antenorem agere: senemq; parentem, de cuius oraculo imminentia Troianis mala cognouisset, ultro supplicem ad eos decurrere. Tunc nostris festinantibus secreta dignoscere, Chryses manu uti silentium ageretur, significat, atque Helenum secum abducit. A quo doctus, cuncta Græcis ut audierat, refert. Addit præterea tempus Troiani excidij, idq; à ministris Aenea atque Antenore fore. Tum recordati eorum quæ Calchas dixerat, eadem cuncta congruentiáque animaduertunt. Dein postero die, egresso utrinque milite ad bellandum, plurimi Troianorũ cadũt, sed ex socijs tamẽ pars maxima. At uerò ubi à nostris uehementius instatur, & omni opera bellum finire in animo est, signo dato dux duci occurrit, atque in se prælium conuertunt. Tum Philocteta progressum Alexandrum lacessit, si auderet sagittarum certamine. Ita consensu utriusque partis Vlysses atque Deiphobus spacium certaminis definiunt. Igitur primus
Alexandri mors. Alexander incassum sagittam contendit. Dein Philocteta insecutus, sinistrã manum hosti transfigit, reclamantiq; per dolorem dexterum oculum perforat. Et iam fugientem insecutus, tertio uulnere per utrunque pedem trajicit, fatigatumq; ad postremùm interficit. Quippe Herculis armatus sagittis, quæ infectæ hydræ sanguine, haud sine exitio corpori figebantur. Quod ubi animad uertere Barbari, magna ui irruunt, eripere Alexandrum cupientes: multisq;

suorum

ſuorum interfectis à Philocteta, negotium tamen peragunt, atque in ciuitatem reportant. Tùmque Aiax Telamonius inſecutus fugientes, aduſque portam pergit. Ibi cæſa uis hoſtium multa, quum feſtinantibus inter ſe Troianis, & ſinguli euadere inter primos cupientibus, magis in ipſo aditu multitudine ſua detinerentur. Interim multi eorum qui primi euaſerant, ſuper muros ſiti, collecta undique eiuſmodi ſaxa, ſuper clypeum Aiacis deiícere, congeſtámque plurimam terram deſuper uoluere, ſcilicet ad depellendum hoſtem. Cum ſupra modum grauaretur egregius dux, facilè ſcuto decutiens, haud ſegnius imminere. Denique Philocteta, eos qui in muris locati erant, eminus ſagittis perturbat, multôſque interficit. Neque ſecus à reliquis in parte alia, res geſtæ. Atq; eo die exciſa, uerſa'que mœnia hoſtium forent, ni nox iam ingruens noſtros ab incepto cohibuiſſet. Qui ubi ad naues regreſsi ſunt, læti Philoctetæ facinoribus: & ob id maximam animo fiduciam geſtantes, ſummo fauore ac laudibus ducem celebrant. Qui ſimul cum luce, adiunctis ſibi reliquis ducibus, in prælium egreſſus, hoſtes metu ſuo adeó terruit, ut uix ſe mœnibus defenſarent. Interim Neoptolemus apud tumulum Achillis, poſtquam in authorem paternæ cædis uindicatum eſt, initium lugendi ſumit, & unà cum Phœnici atque omni Myrmidonum exercitu, comas ſepulchro deponit, pernoctátque in loco: Per idem tempus filij Antimachi, de quo ſupra memorauimus, adiuncti Priami rebus, ad Helenum ueniunt, eum'que, ut in amicitiam cum ſuis redeat, deprecati ſunt. Vbi nihil proficiunt, ad ſuos remeantes, Diomedi atque Aiaci alteri itineris medio occurrunt. A quibus comprehenſi, perductí'que ad naues, quí'nam eſſent, & rem omnem ob quam uenerant, expediunt. Tum noſtri recordati patris eorum, & quæ aduerſum legatos noſtros dixerit, molitus'que ſit, tradi eos popularibus, atque ante conſpectum Barbarorum produci iubent, dein lapidibus iniectis necari.

Neoptolemus Achillis parentat.

Antimachi filij necantur.

Interim Alexandri funus per partem aliam portæ ad Oenonen, quæ ei ante raptum Helenæ nupſerat, neceſſarij ſui uti ſepeliretur, perferunt. Sed fertur Oenonen uiſo Alexandri cadauere, adeò commotam, uti amiſſa mente obſtupefieret, ac paulatim per mœrorem deficiente animo, concideret: atq; ita uno eodemq; funere cum Alexandro contegitur. Cæterum apud Troiam, ubi hoſtis muris infeſtus, magis magisq; ſæuit, nec iam reſiſtēdi ex mœnibus ſpes ulterius eſt, aut uires ualent, cuncti proceres ſeditionem aduerſus Priamum extollunt, atq; eius regulos. Denicq; accito Aenea filijsq; Antenoris, decernunt inter ſe, uti Helena cum his quæ ablata erant, ad Menelaum duceretur. Quod poſtquam Deiphobus cognouit, traductam ad ſe Helenam matrimonio ſibi adiungit. Cæterum ingreſſus concilium Priamus, ubi multa ab Aenea contumelioſa ingeſta ſunt, ad poſtremùm ex conſilij ſententia iubet Antenorem ad Græcos cum mandatis belli deponendi ire. Qui ex muris ſignum oſtendens legationi, ubi à noſtris receſſum eſt ad naues uenit. Vbi benignè ſalutatus, atq; exceptus, ſummum fidei beneuolentiæq; erga Græciam teſtimonium capit: maximeq; à Neſtore, quod Menelaum inſidijs Troianorū appetitū, conſilio ſuo atq; auxilio filiorū ſeruauerit. Pro quibus euerſa Troia, multa præclara polliceri, hortarique uti dignum memoria, pro amicis aduerſum perfidos moliretur. Tum longā exorſus Antenor orationē: Sēper, ait, principes Troiæ pœnā ob malè cūſulta diuinitus conſecuti. Dein ſubiungit Laomedōtis aduerſum Herculē famoſam periuriam, inſectamq; eius atq; regni euerſionē. Qua tēpeſtate Priamus admodū paruulus atq; expers omnium quę geſta erant, petitu Heſione, regno impoſitus eſt. Tum iam inde malè deſipientē, cunctos ſanguine & iniurijs inſectari ſolitum prauum, inſuetum atq; appetentē alieni. Quo exemplo ueluti cōtagione peſsima imbutos filios eius, neq; ſacro neq; profano abſtinuiſſe. Cæterū ſe eadē ſtirpe qua Priamū, Græcis coniunctū, animo ſemper ab eo diſſenſiſſe. Heſionam puippe Danai filiam Electrā genuiſſe, ex qua

Oenone mœret ex dolore.

Deiphobus Helenam ducit in matrimonium.

Antenor de prodenda urbe Græcos admonit.

Digitized by Google

ortus est Dardanus, qui Teucri filię iunctus Erichthonium dedit. Eiusdem est Tros, ex eo Ilus, Ganymedes, Cleomestra & Assaracus. Atq; ex eo Capys Anchisæ pater. Ilum deinde Tithonum & Laomedotem genuisse. Ex Laomedōte Icetaonem, Clytium, Lampum, Timœtem, Bucolionem atq; Priamum genitum. Rursusq; ex Cleomestra Lyersum genitum. Cæterùm Priamum cuncta iura affinitatis proculcantem, magis in suos superbiam atq; odium exercuisse. Postquam finem loquendi fecit, postulat uti quoniam à senibus legatus pacis missus esset, darent ex suo nomine cum quîs super tali negotio differtaret Electiq; Agamemnon, Idomeneus, Vlysses atq; Diomedes. Qui secreti ab alijs proditionem componunt. Præterea placet, uti Aeneæ, si permanere uellet in fide pars prædę & domus uniuersa eius in columnis maneret. Ipsi autem Antenori dimidium bonorum Priami, regnumq; uni filiorum eius quem elegisset, concederetur. Vbi satis tractatum uisum est, Antenor ad ciuitatem dimittitur, referens ad suos composita inter se longè alia. In quîs donum Mineruæ parari à Græcis, eosq; cupere recepta Helena, acceptoq; auro bellum omittere, atq; ad suos regredi. Ita composito negotio, Antenor, traditoq; sibi Talthybio, quo res finem acciperet, ad Troiam uenit.

DICTYS CRETENSIS DE BELLO TROIANO

LIBER QVINTVS.

Ntenore Talthybioq; ciuitatē ingressis, cuncti populares sociiq; cognita re, properè cōcurrunt, cupientes dignoscere quę apud Græcos actitata essent. Quîs Antenor in proximū diem relata differt atq; ita dimisso cōuentu discēditur. Tū inter epulas, cum Talthybius interesset, filios suos monere Antenor, nihil his in uita custodiendum, quàm ut antiquissimā ducerēt cū Gręcis amicitiam. Dein singulorum probitatē, fidē atq; innocētiam cōmemorando admirari. Ita finito conuiuio tum discēditur. At lucis principio, cunctis iam in concilio expectantibus audire si quis modus tantis malis fieret, cū Talthybio ipse uenit. Neq; multo pòst Aeneas, dein Priamus cū reliquis regulis. Deniq; ubi ea quæ à Gręcis audierat, iussus est dicere, hoc modo disseruit: Graue Troiani principes, uosq; socij, graue bellū nobis excitasse aduersum Græciam, grauius uerò multoq; durius mulieris causa effectos q; amicissimos, qui inde iam à Pelope orti, affinitatis etiā iure nobis cōiuncti sunt. Nāq; si pręterita mala summatim attingere oporteat, quādo ciuitas nostra depressa ærumnis ad requiem emerserit, unq; nobis defuere fletus? aut socijs imminutę calamitates? Quādo nō amici, propinqui, parētes, filij denique in bello amissi? Et ut ex me reliquorū luctuum memoriam recēseam, quid nā in Glauco filio tolerauit? Cuius interitus quanq; acerbus mihi, nō tamē ita dolori fuit, quàm tēpus illud quo adiunctus Alexādro, ad raptū Helenæ comitatū sui prębuit. Sed præteritorū satis, futuris saltem parcendum ac consulēdum est. Græci homines custodes fidei ac ueritatis, principes beneuolentiæ atq; officiorum. Testis his rebus Priamus, qui in ipso strepitu discordiarū, fructū tamē misericordiæ eorū tulit. Neq; inferendo bellū quicq; prius tentatum ab his, quàm perfidiam in ipsa legatione, insidias æquè à nostris experti sunt. In qua re (dico enim quod sentio) Priamus eiusq; filij authores: in his etiam Antimachus: qui recens amissis liberis, iniquitatis suæ pœnas fuit. Hęc omnia in gratiā gesta Helenæ, eius scilicet mulieris, quam nec Græci quidem recipere gestiunt. Retineatur igitur in ciuitate ea fœmina, ob quā populi amici etiā, aut nō infesti huic regno. Nō ne spō te supplices ut iā recipiāt rogabimus? nō omni modo faciemus lęsis iam toties per nos

Antenoris ad Troianos oratio.

per nos? Non infuturum saltem reconciliabimus tales uiros? Ego quidem abi bo iam hinc, & discedam longius, neque cõmittam ulterius, ut interim malis nostris. Fuit tempus quo manere in hac ciuitate iucundũ erat, soci, amici, propinquorũ salus, patria denique incolumis attinuere in hunc diem. Contrà nũc quid horum non imminutum aut in totũ sublatum nobis est? Non feram me cum his morari, quorum opera cuncta mihi cum patria concidêre. Et eos quidem quos in bello fortuna eripuit, utcunque iam sepeliuimus, cõcedentibus ultro ueniam hostibus, sed postq; deorũ aræ atque delubra sanguine humano per scelus infecta sunt, hoc etiam amisimus? Quippe, quis maiora supplicio post mortem charissimorũ quã in ipsa amissione subeunda sunt. Quæ ne accidant, nunc sakẽ prouidete. Auro atq; huiusmodi alijs præmijs redimenda patria est. Multæ in hac ciuitate dites domus, singuli pro facultatibus in medium consulamus. Postremò offeratur pro uita hostibus, quod mox interitu nostro ipsorum futurum est. Templorum etiam, si necesse erit ornamentis, pro incolumitate patriæ utendũ est. Solus suas opes intus custodiat Priamus, solus diuitias potiores suis ciuibus teneat. His etiam quæ cum Helena raptæ sunt, incubet. Ipse uiderit quem ad finem utendum putet, patriæ calamitatibus. Nos uicti iam sumus malis nostris. Hæc atque alia cũ lachrymis eo differente, cuncti simul gemitum edunt, tendentesq; ad cœlum manus, annuere tot aduersis rebus, Priamũ singuli, uel inter se omnes, finem miseriarũ deprecantes. Ad postremũ uno ore patriam redimendã clamant. In quis Priamus dilanians caput fletu quàm miserabili, non solum iam odio, uerùm suis hostem effectum, quippe cui dijs non amicus antea, non denique ciuis inueniri posset, qui ærumnis suis ingemisceret. Nanque optasse hæc non nunc demum, uerùm uiuis Alexandro atque Hectore agi cœpta. Sed quoniam præterita reuocare nulli concessum est, præsertim habendã rationẽ spemq; futuris adhibendã. Se nanque omnium quæ haberet ad redemptionẽ patriæ potestatem dare: quam rem Antenori agendam committere. Cæterùm se quoniam iam odio suis esset, abire è conspectu, consentientẽ his quæ inter se decernerent. Tum sepatato rege, placet ut Antenor ad Græcos redeat exploratũ uoluntatem certam, adiunctusq; ei Aeneas. Ipsa cõposita re disceditur. Sed media fermè nocte Helena clàm ad Antenorẽ uenit, suspicans tradi se Menelao, & ob id irã derelictæ domus metuens. Itaq; eum orat, uti inter cætera sui quoq; apud Græcos cõmemorationẽ faceret, ac pro se precaretur. Cæterum, ut cognitũ est, post Alexandri interitũ inuisa ei apud Troiam fuere omnia, desideratusq; ad suos reditus. At lucis initio quibus imperatũ erat, ad naues ueniunt, de cretũ ciuium cunctis narrant. Itaque cum quis ante ad confirmanda quæ tẽpus manebat, secedunt. Ibi cum multa de republica ac summa rerũ differerent, uoluntatemq; Helenæ docent, ueniamq; orãt. Et ad postremũ cõfirmant inter se proditionis pactionẽ. Dein ubi tẽpus uisum est, cũ Vlysse & Diomede ad Troiam ueniũt, cohibito Aiace ab Aenea, scilicet ne qua insidijs opprimeretur talis uir, quẽ solũ Barbari non secus q; Achillẽ metuebant. Igitur postq; duces Græciæ in ciuitate conspecti sunt, cuncti ciues tollunt spe animos, existimãtes finẽ belli atque discordiarũ. Itaq; properè senatus habitus, ubi nostris præsentibus decernit, primũ omniũ Antimacho ex omni Phrygia exulandũ, scilicet authori tanti mali. Dein super conditione pacis tractari cœptũ. Inter quæ strepitus repentè ex Pergamo, ubi regia Priami erat, clamorq; ingens editur. Quare turbati qui in consilio erant, foràs prosiliunt, credẽtes insidias à regulis solito more fieri. Itaq; in templũ Mineruę properè cõcedunt. At paulo post, ex his qui ex arce descẽderant, cognoscitur Alexãdri filios quos ex Helena susceperat, casu cameræ extinctos: hiq; erãt Bunomus, Corinthus atque Idus. Quare cõsilio dato, duces nostri ad Antenorẽ abeunt, ibiq; acceptis epulis pernoctãt. Præterea cognoscunt ab Antenore editũ quondã oraculũ, Troianis maximo exitio ciuitatiq; fore, si palladiũ

Antenor & Aeneas ad Græcos ueniunt urbem prodituri.

Alexandri ex Helena filij ruina oppressi.

quod in templo Mineruæ esset, extra mœnia auferretur. Nanque id antiquissimum signum cœlo lapsum, qua tempestate Ilus templum Mineruę extruens, prope summum fastigij peruenerat: ibiq; inter opera cum necdum tegmen superpositum esset, sedem sui occupauisse, idq; signum ligno fabrefactum esse. Hortantibus dein nostris uti secum ad ea omnia eniterentur, facturum se quæ cuperẽt respondit. Atq; his prædicit, publicè se in concilio super qualitate eorum quæ postulaturi essent, exercitum deserturum, scilicet ne qua suspicio sui apud Barbaros oriretur. Ita composito negotio, cum luce simul Antenor ac reliqui proceres ad Priamum uadunt, nostri uerò ad naues redeunt. Dein ubi iusta pueris Alexandri facta sunt, post diem tertium Idæus supradictos duces accitum uenit. Quis præsentibus Lampus, cæteriq; quorum consilium pręualebat, multa disserere atq; docere ea quæ ante gesta essent, temerè & inconsultè, non per se, quippe qui cõtemptui despectiq; à regulis, arbitrio alieno agerẽt. Cæterùm quod arma aduersum Græcos tulissent, non sponte factum. Nanq; qui sub imperio alieno agerent, expectandum his atq; exequendum esse nutũ eius qui teneat. Ob quæ dignum esse, Grẽcos data uenia cõsulere his, qui semper authores pacis fuerint Cæterùm à Troianis ob malè consulta satis pœnarum exactum. Dein multo hinc atq; inde habito sermone, ad postremùm de modo præmiorum agi cœptum. Tum Diomedes quinq; millia talentorũ auri atq; argenti totidẽ optat. Præterea tritici centena millia, eaq; per annos decẽ. Tum silentio habito à cunctis, Antenor, non Græcorũ more agere eos aduersum se ait, sed barbaro. Nam cum impossibilia postularent, palàm fieri prætextu pacis bellum eos instruere. Cæterùm auri atq; argenti tantũ ne tum quidẽ priusquã in auxilia conducta dilaceraretur, ciuitati fuisse. Quòd si permanere in eadẽ auaritia uellẽt, superesse Troianis, uti clausis portis incẽsisq; intus deorum ædificijs, ad postremũ idẽ sibi cum patria exitium peterẽt. Cõtrà Diomedes: Non ciuitatẽ uestrã consideratũ Argis uenimus, uerùm aduersum uos dimicaturi. Quocirca siue etiã nunc bellare in animo est, parati Grẽci: siue, ut ais, igni dabitis Ilium, nõ prohibebimus. Quippe Grẽcis affectis iniuria, quoquo modo ulcisci hostes suos finis est. Tũ Panthus in proximũ diem deliberãdi uenìam orat Ita nostri ad Antenorẽ abeũt, atq; inde in ædẽ Mineruæ. Interim cognoscitur in apparatu rerum diuinarum portẽtum ingens. Nanq; composita sacrorũ consueta, mox subiectus ignis non cõprehendere, neq; consumere uti antea, sed aspernari. Quare turbati populares, simul uti fidem nuncij nosceret, ad arã Apollinis confluunt, atq; ibi superpositis extorum partibus, ubi flãma admota est, repentè cuncta quæ inerant disturbata, ad terram decidunt. Quo quidẽ spectaculo perculsis atq; attonitis omnib. subitò aquila stridore magno immittit sese, atq; extorũ partẽ eripit, moxq; superuolãs, ad naues Græcorum pergit, ibiq; raptũ omittit. Id uerò Barbari iam nõ leue aut in obscuro, sed palã pernicioſum credere. Interim Diomedes cum Vlysse dissimulantes quæ gerebantur, obambulare in foro, circũspicientes laudantesq; pręclara opera ciuitatis eius. At apud naues auspicio tali motis omnium animis, Calchas uti bonũ animũ gererent hortatur, breui quippe dominos fore eorũ quæ apud Troiam essent. Cæterũ Hecuba re cognita, placatum deos egreditur, pręcipuè Mineruam atq; Apollinẽ. Quis tum dona multa uictimasq; opimas admouet: sed in adolẽdo quæ sacra aris reddebant, eodẽ modo restingui ignes, ac repẽtè interire uisi. Inter quæ tã solicita, Cassandra deo plena, uictimas ad Hectoris tumulum transferri inferriq; iubet: deos quippe aspernari iam sacrificia, indignatos ob cõmissum paulo antè scelus in Apollinẽ. Ita tauris qui immolati erãt, ad rogum Hectoris, sicuti imperatũ est, apportatis, moxq; igni subiecto, cõsumunt cuncta. Inde ubi iam uesper erat, domũ discessum est. Atq; eadẽ nocte Antenor clàm in tẽplum Mineruæ uenit, ubi multis precibus mixtis Theanæ (quæ templi sacerdos erat) persuasit, uti palladium sibi traderet: habiturũ nanq; magna eius

Portentum in sacrificio.

Digitized by Google

gna eius rei prẽmia. Ita perfecto negotio ad noſtros uenit, hiſq; promiſſum oſtert. Id Græci obuolutum bene, quo ne intelligi à quoquam poſſet, uehiculo ad tentoria Vlyſsis per neceſſarios fidoſq; ſuos remittunt. At lucis principio poſtq; ſenatus coactus, & noſtri ingreſsi ſunt, Antenor ueluti iracũdiam Græcorum metuens, ueniam orare eorum quæ aduerſum eos pro patria exercitus diſſeruiſſet. Dein Vlyſſes, nõ ſe his moueri neq; indignari, ſed quod finis in tractando non adhiberetur: maximè cum opportunum ad nauigandum tempus breui præteruolet. Tum multo inuicem habito ſermone, ad poſtremùm binis millibus talentorum auri atq; argenti rem decîdunt. Quod ut ad ſuos referrẽt, Græci ad naues abeunt. Ibi conductis ducibus, cuncta quæ geſta ſunt, exponunt Palladium etiam ablatum per Antenorem docẽt. Dein ex omnium ſententia reliquus miles rem cognoſcit. Ob quæ placet uniuerſis, mitti Mineruæ donum quàm honoratiſsimũ. Tum accitus ad eam rem Helenus, cuncta quæ antè geſta erant, non ſecus ac ſi præſens fuiſſet, ordinè exponit: additq; finem iam aduenîſſe Troianorum rerum. Quippe quo maximè ſuſtentaretur, ſummam ciuitatis palladium fuiſſe: quo ablato, exitium ingruere. Cæterum donũ Mineruæ fatale Troianis eſſe, equum ligno fabrefactum forma ingenti, cuius magnitudine muri ſoluẽdi eſſent, adnitente atq; miniſtro Antenore. Dein recordatus parentem Priamum reſiduosq; fratres, fletum edit miſerabilem, conſternatusq; per dolorẽ atq; obſtupefactus ruit. Tum Pyrrhus collectum eum, refectumq; animi ad ſe deducit, cuſtodesq; addit, ueritus ne qua per eum hoſtibus quæ geſta erant patefierẽt. Quod ubi Helenus perſenſit, Pyrrhũ uti bonum animum gereret hortatur, ſecurum ſui ſecretorumq;. Nãq; ſe cum eo etiã poſt patriæ excidium multis tempeſtatibus in Græcia moraturum. Itaq; ut Heleno placuerat, multa materies quæ apta huiuſmodi fabricæ uidebatur, per Epeum atq; Aiacẽ Oilei aduecta. Interim firmatores pactę pacis ad Troiã eunt. Decẽ lecti duces, Diomedes, Vlyſſes, Idomeneus, Aiax Telamonius, Neſtor, Meriones, Thoas, Philocteta, Neoptolemus atq; Eumelias. Quos ubi in foro animaduertêre populares, lęti animos tollunt, ſinẽ iam ærumnarum credẽtes. Itaq; ſinguli plures ue uti quiſq; occurrerat, benignè adeunt, ſalutãtes gratulãtesq; exoſculãtur. Tum Priamus pro Heleno orare Grẽcos, multisq; adhibitis precibus, cõmendare chariſsimum ſibi, & inter cęteros dilectũ magis propter prudentiã. Dein ubi tẽpus uiſum eſt, conuiuium publicè cœptum eſt in hõnore ducum, aſcitæq; pacis, Antenore deſeruiente Græcis atq; omni modo benignè exhibẽte cuncta. At lucis initio ſenes omnes in ædẽ Mineruæ cõueniunt. In quîs Antenor refert miſſos à Grẽcis ſuper conditionibus prędictę pacis, de cẽ lectos uiros. Quos ubi deduci in ſenatum placuit, & dextrę inuicẽ datę atq; acceptæ ſunt, ſtatuunt inter ſe uti proximo die, campi in medio atq; in ore omnium aras ſtatuant, in quîs fidẽ pacis iuriſiurandi religionibus firmarent. Quîs perfectis, Diomedes atq; Vlyſſes iurare occipiunt, permãſuros ſe in eo quod ſibi cum Antenore conueniſſet, teſtesq; in eam rem louẽ ſummum, Terramq; matrẽ, Solem, Lunam atq; Oceanum fore. Dein excîſis in partes duas hoſtijs quæ ad eam rẽ admotę erãt, ita ut pars ad Solem, reſiduum ad naues ſpectaret, per medium trãſeunt. Dein Antenor in eadẽ uerba placitum cõfirmat. Ita perfecto negotio, ad ſuos quiſq; abeunt. Cęterum Barbari Antenorẽ ſummis laudibus efferre, ueniẽtemq; ſinguli quaſi deum uenerari. Solum quippe omniũ credere authorem pacis eius, aſcitæq; cum Grẽcis amicitiæ. Ita ſopito iam inde bello, paſsim uti quiſque partiũ uoluerat, nunc Grẽci cũ Troianis, turſusq; hi apud naues amicè agere. Interim ubi fœdus interuenerat, cũcti Barbari ſociiſq; qui bello reſidui erant, gratulantes interuentu pacis ad ſuos diſcedunt, non operientes quidẽ prẽmia tãtorum diſcriminũ atque ærumnarũ, ſcilicet ueriti ne qua pacti fides apud Barbaros diſſolueretur. Interim apud naues, uti Heleno placuerat, equus tabulatus extruit per Epeum fabricatorẽ eius operis. Cui edi

Palladium ex Troia exportatur.

Equus Troianus fabricatur, & in urbem ducitur.

to in immensum, ima quæ sub pedibus erant, rotis interpositis suspenderat, scilicet quò à tractu motus facilis foret: unde offerri donum Mineruæ maximũ, omnium ore agitabatur. Cæterũ apud Troiam auri atque argenti prædictum pondus per Antenorẽ atque Aeneam summo studio in ædem Mineruæ portabatur. Et Græci, postquam auxilia sociorum dimissa cognitum est, impensius pacẽ atque amicitiam agitauere, nullo pòst Barbarorũ interfecto aut uulnerato, quo magis sine ulla discordiarum suspitione apud hostes forent. Dein equum compactum affabre confixumq; ad muros mouent. Nunciatum Troianis, ut cum summa religione susciperẽt, Mineruę scilicet sacrum dicatumq;. Quare magna uis hominum portis egressa, summa lætitia sacrificioq; donum excipit, attrahitq; propius mœnia. Sed postquã magnitudine operis impediri per portas ingressum animaduertêre, cõsilium destruendorũ desuper murorum capiunt, neque quisquã secus præ tali studio decernebat. Ita inuiolatum multis tẽpestatibus murorũ opus, Neptuniq;, ut perhibetur, atque Apollinis maxima monumenta, multo delectu ciuiũ manibus dissoluuntur. Sed postq̃ maior pars operis eius delecta est, consulto à Græcis intercessum, confirmantibus non se passuros intra mœnia duci equũ, priusquam prędicti pondus auri atque argenti susciperent. Ita intermisso opere, semiruptisq; mœnibus, Vlysses cunctos ciuitatis Troianæ artifices ad reficiendas naues conducit. Cõposita dein uniuersa classe, ubi cuncta nauigia instructa, et pręmium persolutũ est, iubẽt nostris peragere cepta. Itaque destructa murorũ parte, cũ ioco lasciuiaq; induxere equũ, fœminis inter se atq; uiris certatim attrahere festinãtib. Interim Græci ubi cuncta nauib. imposita sunt, incẽsis omnibus ad Sigęum secedunt, ibiq; noctẽ operiuntur. Fessis dein uino multoq; somno Barbaris, quæ utraq; per lætitiam securitatemq; pacis interuenerãt, nostri multo silentio ad ciuitatẽ nauigãt, seruãtes signũ quod igne elato Sinon, ad eam rẽ clàm positus, tulerat. Moxq; omnes postq̃ intrauere mænia, diuisis inter se ciuitatis locis, ubi signũ datũ, magna ui cædere eos quos sors obiecerat atque obtrũcare passim per domos atque uias, loca sacra atque profana. Et si qui persenserant, priusq̃ armari aut aliquid pro salute capere possent, opprimere. Prorsus nulla requies stragis atque funerũ, cum palàm in ore suorũ liberi parentesq; magno inspectãtium gemitu necarentur: moxq; ipsi qui spectaculo charissimorũ interfuerant, miserandum in modũ interirent. Neque segnius per totã urbẽ incendijs gestũ, positis prius defensoribus domui Aeneæ atque Antenoris. Interim Priamus re cognita, ad arã Iouis Aedificialis cõfugit. Multiq; ex eo loco ad reliqua deorũ tẽpla: Cassandra in ædẽ Mineruæ. Sed postq̃ uniuersos qui in manus uenerant fœdè atque multos obtrũcauere, occipiente luce domũ in qua Helena erat aggrediuntur. Ibi Menelaus Deiphobũ, quẽ post Alexandri interitũ Helenæ matrimoniũ intercepisse, suprà docuimus, exectis primò aurib. brachijsq; ablatis dein naribus, ad postremũ truncatũ omni ex parte fœdatumq; summo cruciatu necat. Post quæ Priamũ Neoptolemus, sine ullo ætatis honorisq; delectu retinentẽ utraque manu ad arã iugulat. Cæterũ Cassandrã Aiax Oilei ex sacro Mineruæ captiuã abstrahit. Hoc modo cõsumptis cũ ciuitate Barbaris, deliberatio inita super his qui ad deorũ aras auxiliũ uitæ implorauerant: decretumq; ab omnibus, uti per uim auulsi necarentur. Tãtus dolor iniurię, & ob id studiũ extinguendi nominis Troiani incesserat. Ita cõprehensi qui cruciatũ prædictæ noctis subterfugerant, trepidantes uice pecorũ interficiũtur. Dein more belli, per tẽpla ac semiustas domos populatio rerũ omniũ, ac per dies plurimos ne quis hostium euaderet, studiũ inquirendi. Interim ad coaceruandũ auri atque argenti materiã opportuna loca destinantur, & alia ob preciosam uestẽ. Igitur ubi satietas Troiani sanguinis tenuit, & urbs incendijs cõplanata est, initiũ soluendę per prędã milites capiunt: primò à captiuis fœminis puerisq; adhuc imbellibus. Itaque ex his prima omnium Helena sine sorte Menelao conceditur.

Troia euertitur.

Præda diuiditur.

Dein

Dein Polyxena ſuadente Vlyſſe, per Neoptolemum Achilli inferias miſſa, Agamemnoni Caſſandra datur, poſtq; forma eius captus, quin palàm deſideriũ tatereſ, diſsimulare nequiuerat. Aetram & Clymenã, Demophoon & Acmas habuere. Reliquorũ ſors agi cœpta, atq; Neoptolemo Andromacha euenerat adiunctis etiam eius filijs in honorẽ tãti ducis. Vlyſsi Hecuba obuenit. Hactenus nobilium fœminarũ ceſſere ſæuitia. Alij, ut quenq; ſors contigerat, prędã, aut ex captiuis, quantũ pro merito diſtruebatur, habuere. Interim ſuper palladio ingens certamen inter ſe ducibus exortũ. Aiace Telamonio expoſtulante in munus ſibi, pro his quæ in ſingulos uniuerſosq; uirtute atq; induſtria ſua cõtulerat. Quare coacti penè omnes uti ne læderetur animus tanti uiri, cuius prę clara facinora uigiliasq; pro exercitu in animo retinebant, cõcedunt Aiaci, cõtradicentibus ſolis omnium Diomede atq; Vlyſſe: ſua quippe opera in ablatũ contrà inſinuantibus. Contrà Aiax adfirmare, nõ labore aut uirtute eorũ rem geſtã: Antenorẽ nanq; contẽplatione cõmunis amicitiæ abſtuliſſe. Vum Diomedes honori eius per uerecundiam cedẽs, à certamine deſtitit. Igitur Vlyſſes cum Aiace ſumma ui cõtendere, atq; inuicẽ induſtriæ meritis expoſtulare adnitentibus cum Vlyſſe Agamemnone & Menelao, ob ſeruatam paulo ante opera ſua Helenam. Nãq; poſt captũ Ilium, Aiax recordatus eorum quæ tantis tẽpeſtatibus propter mulierẽ perpeſsi expertiq; eſſent, primus omnium interfici eam iuſſerat. Iamq; approbantibus conſilium Aiacis multis bonis, Menelaus amorẽ cõiugij etiamnũ retinens, ſingulos ambiendo orandoq; ad poſtremùm perfecerat, ut interceſſu Vlyſsis Helena incolumis ſibi traderet. Ob quę ueluti iudicio amborũ merita ſpectantes (cum etiamnũ bellum in manib. atq; hoſtiles multæ nationes circũſtreperent, nullo delectu uirorũ fortiũ, ſpretisq; Aiacis tot egregijs facinoribus. ac frumenti quod ex Thracia aduexerat, per totũ exercitũ diſtributione) Vlyſsi palladium tradunt. Quare cuncti duces qui memores uirtutũ Aiacis, nihil ei præferendũ cẽſuerant, quiq; ſecuti gratiã Vlyſsis impugnauerant talẽ uirũ, ſtudio in partes diſcedunt. Interim Aiax indignatus, & ob id uictus dolore animi, palàm atq; in ore omniũ ultionẽ ſe ſanguine eorũ à quìs impugnatus eſſet, exacturũ denunciat. Itaq; ex eo Vlyſſes, Agamẽnon, Menelaus cuſtodiã ſui agere, & quò tutiores eſſent, ſumma ope inuigilare. At ubi nox aderat, deſcendentes uno ore omnes, lacerare utrunq; regẽ, neq; abſtinere maledictis: quippe quìs magis libido deſideriumq; in fœmina, quã ſumma militiæ potiora forẽt. At lucis principio Aiacẽ in medio exanimẽ offendũt perquirẽtesq; mortis genus, animaduertere ferro interfectũ. Inde ortus perduces atq; exercitus tumultus ingẽs, ac dein ſeditio breui adulta, cũ ante iam Palamedẽ uirum domi belliq; prudentiſsimum, nunc Aiacem inclytum tot egregijs pugnis, atq; utroſq; inſidijs circũuentos ingemiſcerẽt. Ob quæ ſupradicti reges ueriti ne qua uis ab exercitu pararetur, intus clauſi firmatiq; per neceſſarios manent. Interim Teoptolemus aduecta ligni materia, Aiacem cremat: reliquiasq; urna conditas in Rhetæo ſepeliendas procurat. Breuiq; tumulum extructum conſecrat in honorem tanti ducis. Quę ſi ante captum Ilium accidere potuiſsẽt, profectò magna ex parte promotę res hoſtium, ac dubitatũ de ſumma rerũ fuiſſet. Igitur Vlyſſes ueritus uim offenſi exercitus, clàm mari aufugit: ita palladium apud Diomedẽ manet. Ceterum poſt abſceſſum Vlyſsis, Hecuba quo ſeruitium morte abſolueret, multa ingerere maledicta, imprecariq; infauſta omnia in exercitum. Quare motus miles, lapidibus obrutã necat, ſepulchrumq; apud Abydum ſtatuitur, appellaturq; Cynoeſſa, ob linguæ proteruiam imprudẽtemq; petulantiam. Per idẽ tempus Caſſandra deo repleta, multa in Agamemnonẽ aduerſa pronunciat. Inſidias quippe ex occulto cædemq; domi per ſuos cõpoſitam. Pręterea uniuerſo exercitui profectionẽ ad ſuos incõmodam exitialemq;. Inter q́uę Antenor cũ ſuis Græcos orare, omitterẽt iras atq; urgẽte nauigij tẽpore in cõmune conſulerent. Præterea omnes duces ad ſe epula

Certamen inter Græcos duces de Palladio.

Aiacis mors.

Hecuba lapidibus datur.

Caſſandra Græcis infauſtum reditum prædicit.

Digitized by Google

se epulatum deducit: ibiq; singulos quàm maximis donis replet. Tum Græci Aeneæ suadent, ut secum in Græciam nauiget. Ibi nanq; ei simile cum cæteris ducibus ius, regniq; eandem potestatẽ fore. Neoptolemus filios Hectoris Heleno concedit. Præterea reliqui duces auri atq; argenti quantum singulis uisum est. Dein consilio habito decernitur, uti per triduum funus Aiacis publicè susciperetur. Itaq; exactis diebus, cuncti rages comam apud tumulum eius deponunt. Atq; ex in contumelijs Agamemnonem, fratremq; agere, eosq; nõ Atridas, sed Plisthenidas, & ob id ignobiles appellare. Quare coacti simul, ut odium sui apud exercitum per absentiam leniretur, orant ut sibi ire è conspectu eorum sine noxa concederent. Itaq; consensu omnium primi nauigant, deturbati expulsiq; à ducibus. Cæterum Aiacis filij Achantides Glauca genitus, atque Eurysates ex Tegmessa Teucro traditi. Dein Græci ueriti, ne per morã interuentu hyemis, quæ iam ingruebat, à nauigando excluderentur, deductas in mare naues, remigibus reliquisq; nauticis instrumentis complent. Atque ita cum his quæ singuli, præda, multorum annorum quæsiuerant, discedunt. Aeneas apud Troiam manet, qui post Græcorum profectionem cunctos ex Dardano atq; ex proxima peninsula adit, orans ut secum Antenorem regno exigerent. Quæ postquam præuerso de se nuncio Antenori cognita sunt, regrediens ad Troiam, imperfecto negotio aditu prohibetur. Ita coactus cum omni patrimonio à Troia nauigat, deuenitq; ad mare Adriaticum, multas gentes Barbaras interim præteruectus. Ibiq; condit cum his qui secum nauigauerant ciuitatem, appellatam Corcyrem Melenam. Cęterum apud Troiam post quam fama est Antenorem regno potiri, tum cuncti qui bello resideui, nocturnam ciuitatis cladem euaserant, ad eum confluunt, breuiq; ingens coalita multitudo. Tantus amor erga Antenorem, atque opinio sapientię incesserat. Fitq; princeps amicitiæ eius rex Gebrenorum Oenidus.

Funus Aiacis

Græcorum à Troia discessio.

Hæc ego Gnosius Dictys, comes Idomenei conscripsi, oratione ea quã maximè inter diuersa loquẽdi genera cõsequi ac cõprehẽdi potui, literis Punicis, à Cadmo Danaoq; traditis Neq; sit mirũ cuiq;, si quãuis Græci omnes, tamen diuerso inter se sermone agũt, quãdo ne nos quidẽ unius eiusdemq; insulæ, simili lingua, sed uaria permixtaq; utamur. Igitur ea quæ in bello euenere Græcis ac Barbaris, cuncta sciens, perpessusq; magna ex parte, memoria edidi. De Antenore eiusq; regno quę audiui, retuli. Nunc reditũ nostrorũ narrare libet.

DICTYS CRETENSIS
DE REDITV GRÆCORVM
LIBER SEXTVS.

POstquam impositis, quæ singuli bello quęsierãt, ascẽdere ipsi solutis anchoralib. nauigant. Dein à puppi secundante uẽto, paucis diebus peruenêre ad Aegeum mare. Vbi multa imbribus uẽtisq;, & ob id sæuiente mari indigna experti, passim ut sors tulerat, dispalant. In quis Locrorũ classis, perturbatis per tẽpestatẽ officijs nautarũ, & inter se implicatis, ad postremũ fulmine cõminuta & incẽsa est. At rex Locrorũ Aiax, postq; natando euadere naufragiũ enisus est, reliq; p noctẽ tabulis, aut alio ex naufragio leuamine fluitãtes, ubi ad Eubœã deuenere, Chœradib. scopulis appulsi pereũt. Eos nãq; re cognita, Nauplius ultũ ire cupiẽs Palamedis necẽ, per noctẽ igni elato ad ea loca deflectere, tanq; ad portũ coëgerat. Peridẽ tẽpus Oeax Nauplij filius, Palamedis frater, cognito Gręcos ad suos remeare, Argos uenit. Ibi Aegialẽ atq; Clytẽnestrã falsis nũcijs aduersũ maritos armat, p̃dicto ducere eos secũ uxores Troia p̃latas his. Pręterea addidere ea, quib. mobile suapte natura ingeniũ mu-

Locrorum naufragium.

liebre

Digitized by Google

liebre magis aduersum suos incẽderentur. Ita Aegiale aduenientẽ Diomedẽ, per ciues aditu prohibet. Clytemnestra per Aegistum adulterio sibi cognitum, Agamemnonem insidijs capit, eumque interficit. Breuiq; denupta adultero, Erigonem ex eo edit. Interim Talthybius Orestem Agamẽnonis filium manibus Aegysti ereptum, Idomeneo qui tum Corinthum agebat, tradit. Eò Diomedes expulsus regno, & Teucer prohibitus Salamine â Telamone, scilicet quod fratrem insidijs circumuentum non defendisset, conueniunt. Interim Mnestheus cum Aetra & Clymena filia eius ab Athenien sibus recipitur. Demophoonatq; Acamas foris manent. Cæterum ubi plures eorum qui mate insidiásque suorum euaserant, apud Corinthum fuere, consilium habent, uti iuncti inter se, singula aggredentur regna, belloque aditum ad suos patefacerent. Eam rem Nestor prohibet, suadens, tentandos prius ciuium animos: neque committendum, uti per seditionem Græcia omnis intestinis discordijs corrumperetur Neque multo pòst cognoscit Diomedes Aetoliam ab his qui per absentiam eius regnum infestabant, eo nomine multis modis afflictari. Ob quæ profectus ad ea loca, omnes quos authores iniuriæ repererat, interfecit: metuque omnibus circum locis iniecto, facilè à suis receptus est. Inde per omnẽ Græciam fama orta, suos quisque reges accipiunt: summam in his qui apud Troiam bellauerant uirtutẽ, neq; in resistendo cuiusquam uires satis idoneas existimantes Ita nos quoque cum Idomeneo rege, Cretam patrium solum summa gratulatione ciuium remeauimus. Dein ubi Orestes trãsactis puericiæ annis, officia uiri exequi cœpit, orat Idomeneum, ut secum ex ea insula quàm plurimos mitteret: cupere nanque se Athenas nauigare. Itaq; collecto numero eorum quos idoneos credebat, Athenas uenit, auxiliumq; ab his contrà Aegistum orat. Dein oraculum adijt: responsum refert, uti matrem, & cum ea Aegistum interficiat. Ex quo fore, uti regnum patrium reciperet. Huiusmodi nomine armatus cum prædicta manu ad Strophum uenit. Is nanq; Phocensis, cuius filiam in matrimonium Aegisti denupserat, indignatus quod spreto coniugio priore, Clytemnestram superduxerit, & regem omnium Agamemnonẽ interfecerit, ultro ei auxilium aduersum inimicissimũ obtulerat. Ita conspirati inter se, cũ magna manu Mycenas ueniuut. Statimq;, Aegystus aberat, primò Clytẽnestram interficiunt, multosq; alios qui resistere ausi erant. Dein cognito Aegistum aduentare, insidias ponunt, eum circumueniunt. Inde per omnẽ Argiuorum populum dissensio animorũ exorta, quod diuersa inter se cupientes, ad postremum in partes discederet Per idem tempus Menelaus appulsus Cretã, cuncta super Agamẽnonem regnoq; eius cognoscit. Interea per omnẽ insulam postq; cognitum est Helenã eò uenisse, multi undiq; uirilis ac muliebris sexus confluunt: ambientes dignoscere, cuius gratia orbis penè omnis ad bellũ conspirasset. Vbi inter cætera Menelaus refert, Teucrũ expulsum patria, ciuitatem apud Cydrũ Salaminã nomine condidisse. Multa etiã apud Aegyptũ miranda refert: & Canopi gubernatoris sui, qui ibi morsu serpentis perierat, extructum magnificum monumentum. Dein ubi tempus uisum est, Mycenas nauigat: ibiq; multa aduersum Orestẽ molitus est. Ad postremũ multitudine popularium cohibitus, ab eo quod cœperat negotio destitit. Inde placet cunctis, Orestem super eo facinore causam dicere apud Athenienses, ubi Areopagitarum iudicium seueriſsimum per omnem Græciam memorabatur. Apud quos dicta causa iuuenis absoluitur. Erigona, quę ex Aegisto edita erat ubi fratrem absolutum intelligit, uicta dolore immodico, laqueo interijt. Mnesteus liberatũ Orestẽ à patricidij crimine, purgatumq; more patrio cunctis remedijs quæ ad obliuionẽ huiusmodi facinoris adhiberi solita erant, Mycenas remittit, ibiq; regnũ ei cõcessum. Dein transacto tẽpore accitu Idomenei Cretam uenit. Necq; multo pòst Menelaus ibi multa in patruum seuerè per eum ingesta, quod sibi per dissensionẽ popularium multis modis periclitãti, ipse etiam

Agamemnonis mors.

Orestes Athenas nauigat.

Clytemnestræ & Aegisti mors.

Orestes de nece matris causam dicit.

insidiatus

insidiatus esset. Ad postremum intercessu Idomenei utercp reconciliatus, Lacedęmonam discedit. Ibi Menelaus, sicuti conuenerat, Hermionem Oresti in matrimonium despondit. Per idem tempus Vlysses Cretam appulsus est, duabus Phœnicum nauibus, mercedis pacto acceptis. Nanc̄p suos cum socijs atcp omnibus quæ ex Troia habuerat, per uim Telamonis amiserat: scilicet in festi ob illatam per eum filio necem, uix ipse liberatus industria sua. Percunctanticp Idomeneo, quibus ex causis in tantas miserias deuenisset, erroris initium narrare occipit Quo pacto appulsus Zimarū, multa inde per bellū quæsita præda nauigauerit: appulsusc̄p ad Lotophagos, atcp aduersa usus fortuna, deuenerit in Siciliam: ubi per Cyclopē atcp Lestrigona fratres, multa indignē expertus, ad postremū ab eorum filijs Antiphate & Polyphemo plurimos sociorum amiserit. Dein per misericordiam Polyphemi in amicitiam receptus, filiam regis Arenen, postquam Elpenoris socij eius amore peribat, rapere conatus. Vbi res cognita est, interuentu parentis puella ablata per uim, exactus per Aeolos insulas deuenit ad Circen, atcp inde ad Calipso, utranc̄p reginam insularum: in quis morabantur, & quibusdam illecebris animos hospitum ad amorem sui illicientes. Inde liberatus, peruenerit ad eum locum, in quo exhibitis quibusdam sacris, futura defunctorum animis dignoscerentur. Post quæ appulsus Sirenarum scopulis, ubi per industriam liberatus sit. Ad postremum inter Scyllam & Charibdim maræ sæuissimum, & illata sorbere solitum, plurimas nauium cum socijs amiserit. Ita se cum residuis in manus Phœnicum per maria prædantium incurrisse, atcp ab his per misericordiam reseruatum. Igitur uti uoluerat, acceptis à rege nostro duabus nauibus, donatusc̄p multa præda, ad Alcinoum regem Phæacum remittitur. Ibi ob celebritatē nominis per multos dies benignè acceptus, cognoscit Penelopen à triginta illustribus uiris diuersis ex locis in matrimonium postulari. Hicp erant à Zacyntho, Echinadib. Leucadia, Ithaca. Ob quæ multis precibus persuadet regi, uti secum ad uindicandam matrmonij iniuriam nauigaret. Sed postquam deuenere ad eum locum, paulisper occultato Vlysse, ubi Telemachum rē quæ parabatur, edocuere, domum ad Vlyssem clàm ueniunt. Ibicp uino multo atcp epulis iam repletos procos, ingressi interficiunt. Dein per ciuitatē Vlyssem aduentasse, populariibus cognitum est. A quis benignè & cum fauore exceptus, cūcta quæ domi gesta erant cognoscit. Aut supplicijs meritos, aut donis afficit. De Penelope, eiusc̄p pudicitia pręclara fama. Nec̄p multo pòst precibus atcp hortatu Vlysis Alcinoi filia Nausica Telemacho denubit. Per idē tēpus Idomeneus dux noster apud Cretam interijt, tradito per successionem Merioni regno, & Lacertæ. Triennio postc̄p filius domum redijt. uitæ finem fecit. Telemacho ex Nausica natum filium Vlysses Ptoliporthum appellat. Dum hæc apud Ithacam geruntur, Neoptolemus apud Molossos naues quassatas tēpestatibus reficit. Atcp inde, postc̄p cognitum est ab Acasto expulsum regno Pelea, ultum iri cupiens iniurias aui, primò exploratū duos quàm fidissimos, & incognitos illis locis, Chrysippum & Aratum, Thessaliam mittit. Hicp cuncta quę gerebantur, insidias que ei paratas per Acastum ab Ascandro non alieno Pelei cognoscunt. Is nanc̄p Ascandrus iniquitatē tyranni euitans, ad agrum Pelei concesserat: notusc̄p adeò eius domus, ut inter cætera originē etiam nuptiarū Pelei cum Thetide Chironis filia, Chrysippo atcp Arato narrauerit. Qua tēpestate multi undique reges acciti domum Chironis, inter ipsas epulas nouam nuptam nouis ac magnis laudibus ueluti deam celebrauerant, parentē eius Chirona appellantes Nerea, ipsamc̄p Nereidam. Et ut quisc̄p eorum regum qui conuiuio interfuerant, choro modulisc̄p carminum prędualuerat, ita Apollinem, Liberum ue: & ex fœminis plurimas Musas cognominauerunt. Vnde ad id tempus conuiuium illud deorum appellatū est. Itacp ubi cuncta quæ uoluerant cognouere, ad regem redeunt, eicp singula per ordinē narrant. Ob quę coactus Neoptolemus ad

Vlyßis oberrationes.

Idomenei mors.

Neoptolemi reditus.

Digitized by Google

mus aduerso mari, & multis regionis eius prohibentibus, classem exornat, ascenditq; Ipse dein sæuitia hyemis multum mari fatigatus, appulsusq; ad Sepianum littus, quod propter saxorum difficultatem nomen huiusmodi quęsiuerat, omnes ferè naues amittit: uix ipse cum his qui in eodem nauigio fuerant, liberatus. Ibi Pelea auum repperit occultatum spelunca abdita & latebrosa: ubi senex uim atq; insidias Acasti euitans, assiduè nepotis desiderio, nauigantes, & si qui fortè eò appulsi essent, speculari cõsueuerat. Dein ubi cuncta domus fortunarumq; edoctus esset, consilium aggrediendi hostis inire occipit: cum fortè cognoscit filios Acasti Menelippum & Plisthenem uenatum profectos, dein uenisse ad ea loca. Itaq; mutata ueste Locrum simulans, iuuenibus offert se, hisq; cupitum sui interitum refert. Ob quæ iunctus his uenando, ubi seorsum à cæteris Menalippum uidet, eumq; ac paulo pòst fratrem eius insecutus, interficit. Ad quorum inquisitionem seruus quidam Cirmas nomine, perquã fidus profectus, in manus iuuenis deuenit. Comprehensusq; Acastum affore nunciat, atq; ita occidit. Itaq; Neoptolemus mutata ueste Phrygia, tanq; filius Priami Nestor, qui captiuus cũ Pyrrho ad ea loca nauigauerat, Acasto obuiã uenit, eiq; quisnã esset indicat: & Neoptolemũ in spelũca fatigatũ nauigio, somnoq; iacere. Ob quę anxius Acastus, opprimere eũ inimicissimũ cupiens, ad spelunca pergit: atq; ipso aditu à Thetide, quæ ad ipsa loca quęsitũ Pelea uenerat, re cognita reprimitur. Dein cũctis quæ aduersum domũ Achillis iniquè & aduersum fas gesserat enumeratis, increpatus, ad postremùm intercessu suo manib, iuuenis liberat: persuadẽs nepoti, ut ignoscere potius, neq; sanguine ulterius ulcisci cuperet ea quæ anteceslerãt. Itaq; Acastus ubi se prẽter spẽ liberatũ animaduertit, spõte in loco cũcta regni Neoptolemo tradit. Inde iuuenis cum auo & Thetide, reliquisq; qui secum nauigauerant, summam regni adeptus, in ciuitatem uenit. Ibi à cunctis popularibus, qui iuxta inhabitantes sub imperio eius agebãt, benignè ac cum gratulatione exceptus, amorem sui breui confirmat. Hæc ego à Neoptolemo cognita, memorię mandaui, accitus ab eo qua tempestate Hermionem Menelai in matrimonium susceperat. Ab eo etiam de reliquijs Mẽnonis cognitũ est mihi, uti tradita eius ossa apud Paphũ his qui cum Pallante duce Mẽnonis mari ad Troiam profecti, ductore interfecto, ablataq; præda, ibidẽ morabantur. Vtq; Himera (quã nõnulli materno nomine Hemerẽ appellabãt) soror Mẽnonis ad inuestigandũ cadauer fratris, eò profecta, postq; reliquias repperit, & de intercepta prẽda Mẽnonis palã ei factũ est, utrunq; recipere cupiens, interceslu Phœnicũ, qui in eo exercitu plurimi fuerãt, optionẽ rerũ omnium ac seorsum fratris acceperit, prælataq; sanguinis affectione, recepta urna Phœnicẽ nauigauerit. Delata dein ad regionem eius Phalonem nomine, sepultisq; fratris reliquijs, nusquã cõparuerit. Cuius opinio exorta tripartita est. Seu quod post occasũ solis cũ matre Hemera è cõspectu hominum excesserit Siue supra modum dolore affecta fraternæ mortis, ultrò preceps ierit: uel ab his qui incolebant, ob eripienda quæ secũ habuerat, circũuenta interierit. Hæc de Mẽnone eiusq; sorore cõperta mihi per Neoptolemũ. Post quæ profectus Cretã anno post nomine publico, cũ duobus alijs ad oraculũ Apollinis remedium petitũ uenio. Nãq; nulla certa causa eximprouiso tanta uis locustarũ insulã eam inuaserat, uti cuncta fructuum quæ in agris erãt, corrũperentur. Itaq; multis precib. supplicijsq; respõsum editur, diuina ope animalia interitura, insulamq; prouẽtu frugũ breui redundaturã. Dein nauigare cupientes ab his qui apud Delphos erãt prohibemur: importunũ nãque & pernicioſum tẽpus esse Lycophron & Ixeus, qui unà ad oraculũ uenerant, contemptui habentes ascendunt nauem, medioq; ferè spacio fulmine icti intereunt. Interim ut diuinitus prædictum erat, eodẽ ictu fulminum sedata uis mali, immersaq; mari, & regio omnis repleta frugib. Per idẽ tẽpus Neoptolemus cõfirmato iam cũ Hermione matrimonio, Delphos ad Apollinẽ gratulatum, &

Digitized by Google

tum, quod in authorem paternæ cædis Alexandrum uindicatum esset, profici-
scitur, relicta in domo Andromacha, eiusq; filio Laodamãta, qui reliquis iam
filiorum Hectoris superfuerat. Sed Hermione post abscessum uiri, uicta dolo
re animi, neq; pellicatum captiuæ patiens, parentem suum Menelaum accitũ
mittit. Cui multa conquesta super iniuria prælatæ sibi a uiro captiuę mulieris,
persuadet uti filium Hectoris necet. Andromacha re cognita, instãtis periculi
uim subterfugit, auxilio popularium liberata. Qui miserati fortunam eius, ul-
trò Menelaum contumelijs prosecuti, uix à pernicie uiri retẽti sunt. Interim O
restes aduenies rem cunctã cognoscit, hortaturq; Menelaũ, uti incœpta pera
geret. Ipse dolens præreptũ sibi à Neoptolemo Hermionæ matrimonium, insi
dias aduenienti parare cœpit. Itaq; primo ex his quos secũ habebat quã fidissi-
mos, speculatũ de aduentu Neoptolemi, Delphos mittit. Quis cognitis, Me-
nelaus euitare huiusmodi facinus cupiens, Spartam concedit. Sed illi qui præ-
missi erant. regressi, Neoptolemum Delphis esse negãt. Quare coactus Ore-
stes, ipse ad inquisitionẽ uiri profectus, alio quo ierat die remeat: ut sermo ho-
minum ferebatur, imperfecto negotio. Dein post paucos dies fama perfertur
Neoptolemi mors. interemptum esse Neoptolemum, eumq; sermone omnium circumuentũ in-
sidijs Orestis, per populũ disseminatur. Ita iuuenis, ubi de Pyrrho palàm est re-
cepta Hermione, quæ sibi antea desponsa erat, Mycenas discedit. Interim Pe-
leus cum Thetide cognito nepotis interitu, ad inuestigationem eius profecti,
cognoscunt iuuenem Delphis sepultum. Ibi, ut mos erat, iusta persoluunt: co-
gnoscuntq; in his locis interisse, ubi uisus Orestes negabatur. Ea res per popu-
lum haud credita, adeò præsumpta antè iam opinio de Orestis insidijs cuncto
rum animis inhæserat. Cæterum Thetis ubi Hermionem Oresti iunctam ui-
det, Andromacham partu grauidam ex Neoptolemo, Molossos mittit domũ
Orestem, eiusq; coniugem de interimendo fœtu uitans. Per idem uerò tępus
De morte Vlyßis. Vlysses territus crebris augurijs, somnijsq; aduersis, omnes undiq; regionis e-
ius interpretandi somnia peritissimos atq; solertissimos conducit: Hisq; refert
inter cætera, uisum sibi sępius simulachrũ quoddam, inter humanũ diuinumq;
uultum formæ perlaudabilis, ex eodem loco repentè edi. Quod cõplecti sum-
mo desiderio cupienti sibi, porrigentiq; manus, responsum ab eo humana uo-
ce, sceleratam huiusmodi coniunctionem, quippe eiusdem sanguinis atq; ori-
ginis: nanq; ex eo alterum alterius opera interiturũ. Dein percontanti sibi ue-
hementius, cupientiq; causas eius rei perdiscere, signum quoddam mari editũ,
interuenire uisum: idq; secundum imperium eius in se iactum, utrunq; disiun-
xisse. Quem rem cuncti qui aderant exitialem uno ore pronunciant, adduntq;
caueret ab insidijs filij. Ita suspectus patris animo Telemachus, agris qui in Ce
phalenia, erant relegatur. additis ei quàm fidissimis custodibus. Prętera Vlys
ses secedens in alia loca abdita semotaq; somniorũ uim euitare nitebatur. Per
idem tempus Telegonus, quem Circe editum ex Vlysse apud Aeæam insulã
educauerat: ubi adoleuit, ad inquisitionem patris profectus, Ithacam uenit, ge
rens manibus quoddam hastile, cui quidem summitas marinæ cuiusdam tur-
turis osse armabatur, insigne scilicet insulæ eius in qua ipse penitus erat. Dein
edoctus ubi pater Vlysses ageret, tãdem ad eum uenit. Ibiq; per custodes agri
suspectior primo aditu prohibitus, ubi uehementius perstat, è diuerso repelli-
tur, clamare occipit, indignum facinus prohiberi se à parentis cõplexu. Ita cre
ditum Telegonũ ad inferendã uim regi aduentare, acrius resistitur: nulli quip-
pe compertum, esse alium etiam Vlysi filium. At iuuenis ubi se uehementius
& per uim repelli uidet dolore elatus multos custodum interficit, aut grauiter
uulneratos debilitat. Quæ postquam Vlysi cognita sunt, existimans iuuenẽ
à Telemacho immissum, egressus foràs lanceam quam ob tutelam sui gerere
censueuerat, aduersum Telegonum iaculatur. Sed postquam huiusmodi ictũ
iuuenis casu quodam subterfugit, ipse in pręsentem insigne iaculum mittit, fe-
licissimum

licissimum casum uulnerantis contemplatus. At ubi eo ictu Vlysses concidit gratulari cum fortuna, cõfiteriq; optimè secum actum, quod per uim externi hominis interemptus, patricidij scelere Telemachum charissimum sibi liberauisset. Dein reliquum adhuc retentans spiritum, iuuenem percontari, quis nam, & ex quo ortus loco, qui consilio belloq; inclitum Vlyssem Laertis filium interficere ausus esset. Telegonus tum cognito parentẽ esse, utraq; manu dilanians caput, fletum edit quàm miserabilem, maximè discruciatus ob illatam per se patri necem. Itaq; Vlysi, uti uoluerat, nomen suum matris, insulam quoq; in qua ortus esset, & ad postremùm insigne iaculi ostendit. Ita Vlysses ubi uim ingruentium somniorum, prædictum ab interpretibus uitæ exitum recordatus est, uulneratus ab eo quẽ minimè crediderat, triduo pòst mortem obijt, senior & iam prouectæ ætatis, neq; tamen inualidus uirium.

DICTYS CRETENSIS DE BELLO TROIANO, ac de reditu Græcorum, Finis.

CORNELIVS NEPOS

Sallustio Crispo S.

QVum multa Athenis curiosè agerem, inueni historiam Daretis Phrygij, ipsius manu scriptam, ut titulus indicat, qui de Grecis et Troianis memorię cõmendauit. Quam ego summo amore complexus, continuò transtuli. Cui nihil adijciendum uel diminuendum rei formidandę causa putaui, alioquin meam esse posset dubitari. Optimum ergo duxi, ita ut fuit, uerè & simpliciter perscripta, sic eam ad uerbum in latinitatem transuerterem, ut legentes cognoscere possint, quomodo res gestæ essent, quas Dares Phrygius memoriæ commendauit: qui per id tempus uixit, & militauit, quo Græci Troianos oppugnarent. Minimè Homero credendum, qui post multos annos natus est. De quo Athenis iudiciũ fuit, cũ pro insano Homerus haberetur, qui deos cum hominibus belligerasse descripsit. Sed hactenus ista. Nunc ad pollicitum reuertamur.

DARETIS PHRYGII DE EXCIDIO TROIÆ, HISTORIA, COR. NEPOTE interprete.

PElias rex in Peloponneso Aesonem fratrem habuit. Aesonis filius erat Iason, uirtute præstans: & qui sub ipsius regno erant, omnes eos hospites habebat, & ab his ualidissimè amabatur. Pelias autem rex ut uidit Iasonem acceptum esse omni populo, ueritus est ne sibi iniurias faceret, & se regno ejceret. Dicit Iasoni, Colchis pellem inauratam arietis esse, dignã eius uirtute, ut eam inde auferret, omnia se ei daturum pollicetur. Iason ubi audiuit, ut erat animo fortissimus, & quia loca omnia nosse uolebat, atq; clariorem se existimabat futurum, si pellem inauratam Colchis abstulisset, dicit Peliæ regi se uelle eò ire, si uires sociq; non deessent. Pelias rex Argum architectum uocari iussit, & ei imperat ut nauem ædificaret quàm pulcherrimam, ad uoluntatem Iasonis. Per totam Græciam rumor cucurrit, nauem ædificari, in qua Colchos eat Iason, pellem auream petiturus. Amici & hospites ad Iaso-

De Argonautarum nauigatione.

Digitized by Google

nem uenerunt,& pollicentur se una ituros. Iason illis gratias egit, & rogauit ut parati essent. Quum tempus superuenisset, Iason literas ad eos mittit qui erant polliciti se una ituros, & illico cõuenerunt ad nauẽ, cui erat Argo. Pelias rex quibus opus fuerat naui imponi iussit: & hortatus est Iasonẽ, & qui cũ eo ibant, animo forti ad perficiendum irent quæ conati essent. Ea res claritatem Græcis & ipsis factura uidebatur. Demonstrare eos qui cum Iasone profecti sunt, non uidetur nostrum esse: sed qui uolunt eos cognoscere, Argonautas legant. Iason ut ad Phrygiam uenit, nauem admouit ad portũ Simoentis. Deinde omnis exercitus de naui ad terram descendit. Laomedonti regi nunciatũ est, mirandam nauim in portum Simœntis intrasse, & in ea multos iuuenes de Græcia aduectos esse. Vbi audiuit Laomedon rex, commotus est, & considerauit commune periculũ esse, si consuescerent Græci ad sua littora nauibus aduentare. Mittit itaq; ad portum qui dicant, ut Græci de finibus eius discedant: sin edicto suo non audientes essent, sese armis eos eiecturum de suis finibus. Iason & qui cum eo erãt, grauiter tulerunt crudelitatẽ Laomedontis, sic se ab eo tractari, quum nulla ab eis iniuria facta esset: simul timebant multitudinẽ Barbarorũ, si contra imperiũ conarentur permanere, ne opprimerentur: quumq; ipsi non essent parati ad prælîandum, nauim conscenderunt, à terra discessere, Colchos profecti sunt, pellem abstulere, domũ reuersi sunt. Hercules grauiter tulit à rege Laomedonte contumeliose se se tractatũ, & eos qui una profecti erant Colchos, cum Iasone statim Spartam ad Castorẽ & Pollucem uenit. Agit cum his, ut suas iniurias defendãt: ne Laomedon impune ferat, quod illos à terra & portu prohibuisset. Multos adiutores fuisse futuros, si se accõmodassent. Castor & Pollux omnia promiserũt se facturos, quæ Hercules uellet. Ab his Salaminam profectus, ad Telamonẽ uenit: rogatq; eum ut secum ad Troiam eat, & ut suas suorumq; iniurias defendat. Telamon promisit se in omnibus rebus paratũ esse, quæ Hercules uellet facere. Inde in Phrygiã profectus est ad Peleum, rogatq; eum ut secũ eat ad Troiam: pollicitusq; eit ei Peleus se iturum. Inde ad Nestorẽ profectus est, rogatq; eum Nestor quid ueniret. Hercules dicit, quod dolore commotus sit, uelle exercitum ducere in Phrygiam. Nestor Herculẽ con laudauit, operamq; suam pollicitus est. Hercules ubi omnium uoluntates intellexit, naues quindecim parauit, milites elegit. Vbi tempus datũ est proficiscendi, literas ad eos quos rogauerat misit, ut cum suis omnibus uenirent. Quum ergo omnes unanimiter conuenissent, in Phrygiã profecti sunt: & ad Sigæũ noctu accesserunt. Inde Hercules, Telamon, & Peleus exercitum eduxerunt. Ex nauibus qui præsidio essent, Castorem, Pollucẽ, & & Nestorem reliquerunt. Laomedonti regi nunciatum est classem Græcorũ ad Sigæum accessisse, & ipse statim cum equestri copia ad mare uenit, cepitq; præliari. Hercules ad Ilium ierat, & imprudentes qui erant in oppido, urgere cepit. Quod ubi Laomedonti nunciatum est, urgeri ab hostibus Ilium, ilicò reuertitur: & in itinere obuius Græcis factus, ab Hercule occiditur. Telamon prius oppidũ Iliũ introijt. Cui Hercules uirtutis causa Hesionem Laomedontis regis filiam dono dedit. Cæteri uero filij qui cum Laomedonte erant, occiduntur. Priamus in Phrygia erat, ubi eũ Laomedon pater eius exercitui præfecerat. Hercules & qui cum eo uenerant, prædam magnam fecerunt, & ad naues deportant. Inde domum proficisci decreuerunt. Telamon Hesionã se cum conuexit. Hoc ubi Priamo nunciatũ est, patrem occisum, ciues ereptos, prædam euectam, Hesionam sororem dono datam, grauiter tulit Phrygiam tam contumeliose tractatam esse à Graijs. Ilium petit cum uxore Hecuba, & liberis Hectore, Alexandro, Deiphobo, Heleno, Troilo, Andromacha, Cassandra, Polyxena. Nam erant ei etiam alij filij ex concubinis nati, quos nemo ex regio genere dixit esse, nisi eos qui essent ex legitimis uxoribus. Priamus ut Ilium uenit, ampliora mœnia extruxit, & ciuitatem munitissimam reddit.

Herculis ad Troiam expeditio.

Et mul-

Digitized by Google

Et multitudinem militum ibi esse fecit, ne per ignorantiam opprimeretur, ita ut Laomedon pater eius oppressus est. Regiam quoq; ædificauit, & ibi Iouis aram, statuamq; consecrauit, tunc quando Ilio portas fecit: quarum nomina sunt hæc, Antenoride, Dardanie, Ilia, Scæa, Catumbria, Troiana. Et postquam Ilium stabilitum uidit, tempus expectauit. Vt uisum est ei iniurias patris ulcisci, Antenorem uocari iubet, dicitq; ei, se uelle legatum in Græciam mittere, ut conqueratur graues sibi iniurias ab his qui cũ exercitu uenerant, factas. Idem in Laomedontis patris nece, & in abductione sororis Hesionæ, regnicq; præ- datione pertulisse: quæ omnia æquo se animo passurum, si tamen Hesiona ei reddatur. Antenor, ut Priamus imperauit, nauim conscendit, & profectus ue nit in Magnesiã ad Peleum. Quem Peleus hospitio recipit triduo, die quarto interrogat eum ad quid uenerit. Antenor dicit quæ à Priamo mandata erant, ut Graios postularet, ut Hesiona tantum redderetur. Hæc ubi Peleus audiuit, grauiter tulit, eo quòd ad eum pertinere uidebatur: iubet eum de finibus suis discedere. Antenor nihil moratus, nauim ascendit, sed in Bœotiam iter fecit. Salaminam aduectus est ad Telamonem: rogare cepit eum, ut Priamo sororem redderet, dicens non esse dignũ, in seruitute habere regis filiam. Cui Telamon respondit, nihil à se Priamo factum: quod uirtutis causa donatum sit, se nemini daturum, ob hoc Antenorem de insula discedere iubet. Tunc nauem conscendit, & in Achaiam peruenit. Inde ad Castorem & Pollucem delatus, cepit ab eis postulare, ut Priamo satisfacerent, & Hesionem sororem redderent, Castor & Pollux negauerunt iniuriam ab eis Priamo factam esse, & Laomedontem eos priorem læsisse. Antenorem discedere iubent. Inde Pylum ad Nestorem uenit, dixitq; ei de qua causa ueniret. Qui ut audiuit, cœpit Antenorem obiurgare: cur auderet in Græciã uenire, cum à Phrygibus prius Græci læsi essent. Vbi Antenor audiuit nil se impetrasse, & contumelioseè Priamũ tractari, nauim conscendit, domum reuertitur. Priami regi demonstrat, quomodo ab unoquoque illorum tractatus sit: simulq; hortatus est regem, ut eos bello prosequatur. Continuò Priamus filios uocari iubet, & omnes amicos suos Antenorem, Anchisen, Aenean, Vcalegontem, Talantũ, Lampotẽ, Panthum, & omnes filios qui ex concubinis natierant. Qui ut conuenerunt, dicit se Antenorem legatum in Græciam misisse, ut hi qui patrem suum necaue re, in hoc sibi satisfacerent, Hesionam remittendo: illos autẽ contumelioseè tra ctasse Antenorem, & nihil ab eis impetrasse. Verùm quoniam suam uoluntatem facere noluissent, uideri sibi, exercitum in Græciam mitti, qui pœnas reciperet ab eis, ne Barbaros Græci haberent in risu. Hortatusq; est Priamus liberos suos, ut huius rei principes forent, maximè Hectorem. Erat enim maior natu: qui cœpit dicere, se uoluntatẽ patris executurũ, & Laomedontis aui sui necem, & quascunq; iniurias Greci Troianis fecissent uindicaturum, ne id impunitum Grajis foret. Sed uereri, quod non perficere possent quod conarentur, multos adiutores Græciæ futuros, Europam bellicosos homines habere: Asiã semper in desidia uitã exercuisse, & ob id classem nõ habere. Alexander cepit cohortari, ut classis præpararetẽ, & in Græciã mitteretẽ: se rei principẽ futurũ, si pater uellet: in deorũ benignitate se cõfidere, uictis hostibus laude adepta, de Græcia domũ rediturũ esse. Nam sibi in Ida sylua quum uenatũ abisset, in somnis Mercuriũ adduxisse Iunonem, Venerem, & Mineruam, ut inter eas de specie iudicaret. Et tunc sibi Venerem pollicitã esse, si suam faciem speciosam iudicaret, daturam se ei uxorem, quæ in Græcia specioſissima uideretur. Vnde sperare deberet Priamus, Venerem adiutricem Alexandro futuram. Deiphobus placere sibi dixit Alexandri consilium: & sperare Græcos Hesionam reddituros, & satisfacturos, si ut dispositum esset, classis in Græciam mitteretur. Helenus uaticinari cœpit, Graios uenturos Ilium euersuros, parentes & fratres hostili manu interituros, si Alexander sibi uxorem de Græcia addu-

Priamus Antenorẽ in Græciam mittit ad res repetũdas

Priamus suos conuocat ut in Græciam mittat ultum iniurias.

Paridis iudicium.

Digitized by Google

xisset. Troilus minimus natu, non minus fortis quàm Hector, bellum geri suadebat, & non deberi terreri uerbis Heleni, quod omnibus placuit: classem cõparari, & in Græciam proficisci. Priamus Alexandrum & Deiphobũ in Pæoniam misit, ut milites eligerent, & populum ad concionem uenire iuberent. Commonefacit filios, ut maiores natu minoribus imperarent. Monstrauit quas iniurias Græci Troianis fecissent, ob hoc Antenorem legatum in Græciam misisse, ut sibi Hesionam sororem redderent, & satis Troianis facerent. Antenorem contumelioſè ab eis tractatum: nec quicquam ab his impetrare potuisse. ob hoc placere sibi, Alexandrum mitti cum classe in Græciam, qui aui sui mortem & Troianorum iniurias ulciscatur. Antenorem dicere iussit, quomodo in Græcia tractatus esset. Antenor hortatus est Troianos, ne horrescerent ad debellandam Græciã, fortes & alacriores suos fecit. Paucis demonstrauit, quæ in ipsa Græcia gesserat. Priamus dicit, si cui displiceret bellum geri, suam uoluntatem ediceret. Tunc Panthus Priamo & propinquis prodit ea quæ à patre suo Euforbio audierat, dicens: Si Alexander uxorem de Græcia adduxisset, Troianis extremum exitium futurum. Sed pulchrius esse in ocio uitam degere, quàm in tumultu libertatem amittere, & periculum inire. Populus Panthi authoritatem contẽpsit: Regem dicere iussere, quid fieri uellet.

Alexandri in Græciam nauigatio.

Priamus dixit naues esse præparandas, ut eatur in Græciam. Vtensilia quoq; populo non deesse ad eam rem faciendã, iussitq; ut ire parati essent. Populus conclamauit per se moram non esse, quo minus regis præceptis pareatur. Priamus illis magnas gratias egit, concionemq; dimisit. Ac mox in Idam syluam misit, qui materiem succiderent, naues ædificarent. Hectorem in superiorem Phrygiam misit, ut exercitum pararet: & ita profectus est. Cassandra postquã audiuit patris consiliũ, dicere cepit quæ Troianis futura essent, si Priamus per seuerasset classem in Græciam mittere. Interea tempus superuenit, naues ædificatæ sunt. Milites superuenerunt, quos Alexander & Deiphobus in Pæonia elegerant. At ubi uisum est posse nauigare, Priamus exercitum suum alloquitur. Alexandrum exercitui imperatorem præficit, mittit cum eo Deiphobum, Aeneam, Polydamantem. Imperatq; Alexandro, ut primùm Spartam accedat, Castorem & Pollucem conueniat, & ab his petat, ut Hesiona soror reddatur, & satis Troianis fiat. Quod si negassent, continuò ad se nunciũ mitteret, ut exercitum posset in Græciam mittere. Posthæc Alexander in Græciã nauigauit, adducto secũ duce eo qui cũ Antenore iam prius nauigauerat non multos ante dies, quibus Alexander in Græciam nauigauit. Et antequam in insulam Citheream accederet, Menelaus ad Nestorem in Pylum proficiscens, Alexandro in itinere occurrit, & mirabatur regiam classem quò tenderet. Vtriq; occurrẽtes aspexere se inuicem, insciꝰ quò quisq; iret. Castor & Pollux ad Clytemnestram ierant, secum Hermionam neptem suam Helenæ filiã adducentes. Argis Iunonis dies festus erat his diebus, quibus Alexander in insulam Citheream uenit. ubi ad fanum Veneris & Dianæ sacrificauit. At hi qui in insula erant, mirabantur classem regiam, & interrogabant ab illis qui cum Alexandro uenerant, qui essent, uel ad quid uenissent, respondere, à Priamo rege Alexandrum legatum missum ad Castorem & Pollucem, ut eos conueniret. Helena uerò Menelai uxor, quum Alexander in insula esset Citherea, uoluit eum uidere. Qua de causa processit ad oppidum, quod est Helena: peruenitq; ad mare ubi Dianæ & Apollinis fanum est, ubi rem diuinam Helena facere disposuerat. Quod ubi Alexandro nunciatum est, Helenã ad mare uenisse, conscius formæ suę, in conspectũ eius ambulare cepit, cupiens eam uidere. Helenæ nunciatum est, Alexandrum Priami regis filium ad Helenam oppidum, ubi ipsa erat, uenisse, quem etiam illa uidere cupiebat. Et quum se utriq; respexissent, ambo forma sui incensi, tempus dedere, ut gratias inuicem referrent. Alexander imperat, ut omnes sint in nauibus parati. Nocte classem

Helenæ rapius.

soluunt,

Digitized by Google

ſoluunt,de fano Helenam eripiunt, ſecum ducunt, & cum ea aliquas mulieres rapiunt. Dum oppidani uidiſſent Helenam raptam, diu pugnauere cum Alexandro,nec Helenam eripere ualuere.Quos Alexander fretus multitudine ſociorum ſuperauit, fanum expoliauit, homines ſecum inde quamplurimos captiuos duxit,naui impoſuit,& ſtatim claſſem ſoluit,domum reuerti diſpoſuit. In portum Tenedon peruenit, ubi Helenam mœſtam alloquio mitigauit, patriq; rei geſtæ nuncium miſit. Menelao poſtquam in Pylo nunciatũ eſt,cum Neſtore Spartam profectus eſt ad Agamemnonem.fratrem miſit Argos,rogans ut ad ſe ueniant. Interea Alexander ad patrem ſuum cum magna præda peruenit,& rei geſtæ ordinem refert.Priamus gauiſus eſt, ſperans Græcos ob hanc cauſam recuperationis Helenæ ſororem Heſionam reddituros, & ea quæ à Troianis inde abſtulere.Helenam mœſtam conſolatus eſt, eamq; Alexandro uxorẽ dedit.Vt aſpexit Caſſandra Helenã,uaticinari cepit,memorans ea quæ antè prædixerat. Quam Priamus abſtrahi & includi iuſsit. Agamemnon poſtquam Spartam uenit, fratrem conſolatus eſt, & placuit, ut per totam Græciã conqueſturi mitterentur ad conuocandos Græcos, & Troianis bellum indicerent.Conuenere autem hi:Achilles cum Patroclo, Tlepolemus & Diomedes.Poſtquam Spartam acceſſere,decreuere iniurias Troianorum perſequi cum exercitu. Agamemnonem imperatorem & ducem præficiunt. Tunc legatos mittunt per totam Græciam, ut armati ad Athenienſem portum cum nauibus uenirent, ut inde pariter ad Troiam proficiſcantur, ad defendendas ſuas iniurias. Caſtor & Pollux iere, poſtquam audierunt Helenam ſororem ſuam raptam nauim aſcendere, & ſecuti ſunt. Quum in littore Lesbio nauim ſoluerent,maxima tempeſtate correpti,nunquam eos compariſſe creditum eſt.Poſtea dictum eſt,eos immortales factos. Itaq; Lesbios,nauibus eos uſq; ad Troiam quæſitum eſſe,neq; horum ueſtigia inuenta, renunciaſſe. Dares Phrygius qui hanc hiſtoriam ſcripſit, ait ſe militaſſe uſque dum Troia capta eſſet:hoc ſe uidiſſe,quum inducię eſſent, pariter prælio interfuiſſe.à Dardanis autem dixit ſe audiſſe, quum interrogaretur,qua facie & natura fuiſſent Caſtor & Pollux.Fuere autem alter alteri ſimilis,capillo flauo,oculis magnis,facie pura,benè figurati,corpore deducto. Helenam ſimilem illis, formoſam,animo ſimplici,blandam,cruribus optimis,notam inter duo ſupercilia habentem,ore puſillo.Priamum Troianorum regem uultu pulchro,magnum,uoce ſuaui,aquilino corpore. Hectorem bleſum, candidum, criſpum, ſtrabum,pernicibus membris,uultu uenerabili,barbatum,decentem,bellicoſum,animo magnum,ciuibus clementem,dignum & amori aptum.Deiphobum & Helenum ſimiles patri,diſsimiles natura: Deiphobum fortem,Helenum clementem,doctum uatem.Troilum magnum, fortiſsimum, pulcherrimum,ætate ualentem,fortem,cupidum uirtutis.Alexandrum candidum,longum,fortem,oculis pulcherrimis,capillo flauo & molli,ore uenuſto,uoce ſuaui,uelocem,cupidum imperij.Aeneam rufum,quadratum,facundum,affabilem,fortem in conſilio,pium,uenuſtum,oculis hilaribus & nigris. Antenorẽ longum, gracilem, uelocibus membris, uerſutum, cautum. Hecubam magnam,aquilino corpore,pulchram,mente uirili,iuſtam,piam.Andromacham oculis claris,candidam,longam,formoſam,modeſtam, ſapientem, pudicam, blandam.Caſſandram candidam,mediocri ſtatura,ore rotundo,rufam,oculis micantibus,futurorum præſciam. Polyxenam candidam, altam, formoſam, collo longo, oculis uenuſtis, capillis flauis & longis, compoſitam membris dignis,digitis prolixis, cruribus rectis, pedibus optimis, quæ forma ſua omnes ſuperaret,animo ſimplici,largam,dapſilem. Agamemnonem albo corpore,magnum,membris ualentibus,facundum, prudentem, nobilem, diuitem. Menelaum mediocri ſtatura,rufum,formoſum,acceptum,gratum. Achillem pectoroſum,ore uenuſto,membris ualentibus,magna ui brachiorũ,benè criſpatum,

Caſtoris & pollucis interitus.

Troiani belli perſonarũ deſcriptio.

ſpatum,clementem,in armis acerrimum,uultu hilari, largum,dapſilem,capillo mirteo.Patroclum pulchro corpore,oculis cæſijs,uiribus magnis,uerecundum,rectum,prudentem,dapſilem.Aiacem Oileum, quadratum,ualentibus membris, aquilino corpore, iucundum, fortem, ſagacem. Aiacem Telamonium ualentem,uoce clara,capillis nigris,coma criſpa, ſimplici animo, in hoſtem atrocem.Vlyſſem firmum,doloſum,ore hilari,ſtatura media, eloquentem,ſapientem.Diomedem fortem,quadratum,corpore honeſto,uultu auſtero,in bello acerrimũ,clamoſum,crebrò calidum,impatientem, audacem. Neſtorem magnum, naſo longo, longum, latum, candidum, conſiliarium, prudentem.Proteſilaum corpore candido,uultu honeſto, uelocem, cõfidentem, temerarium.Neoptolemum magnum, uiroſum, ſtomachoſum, bleſum, uultu bonum, aduncum, oculis rotundis, ſupercilioſum. Palamedem gracilem, longum,ſapientem,animo magno,blandum.Podalirium craſſum,ualentem, ſuperbum,triſtem.Machaonem magnum,fortem,certum,prudentem,patientem,miſericordem.Merionem rufum, mediocri ſtatura, corpore iucundo, uitioſum,pertinacem,crudelem,impatientem.Briſeidam formoſam,nec alta ſtatura,candidam,capillo flauo & molli,ſupercilijs iunctis, oculis uenuſtis, corpore æquali,blandam,uerecundam,animo ſimplici,& piam. Sic igitur claſſe ornata Græci Athenas peruenerunt. Agamemnon ex Mycenis cum nauibus numero centum. Menelaus ex Sparta nauibus numero ſexaginta. Archelaus & Protenor ex Bœotia nauibus numero quinquaginta.Aſcalaſus & Ialmenus ex Orcomeno, nauibus numero triginta. Epiſtrofus & Schedius ex Phocide, nauibus numero quadraginta. Aiax Telamonius ex Salamina adduxit ſecum Teucrum fratrem, Bublationem, Amphimachum, Dorium, Theſium,Poliſenum,nauibus numero quadraginta.Neſtor ex Pylo nauibus numero LXXX.Thoas ex Aetolia nauibus numero LX. Aiax Oileus ex Locris nauibus numero XXXVII. Anthippus,Phidippus, Thoas ex Alcedone nauibus numero XXX.Idomeneus & Meriones ex Creta nauibus numero LXXX. Vlyſſes ex Ithaca nauibus numero XL. Emeleus ex Pyrgis, nauibus numero X. Proteſilaus & Protarchus ex Phylaca, nauibus numero XL. Podalirius & Machaon Aeſculapij filij Ectrici nauibus numero XLII. Achilles cum Patroclo & Myrmidonibus ex Pithia, nauibus numero L. Tlepolemus ex Rhodo nauibus numero IX. Eurypilus ex Orcomeno, nauibus numero LX. Xanthippus & Amphimachus ex Clide,nauibus numero XII Polybœtes & Leontius ex Lariſſa, nauibus numero XL. Diomedes Eurypilus, Stenelaus ex Argis,nauibus numero LXXX. Philocetes ex Meliboea, nauibus numero VII. Cuneus ex Cypro nauibus numero XXI. Proteus ex Magneſia, nauibus numero XL. Agapenor ex Arcadia, nauibus numero XL. Mneſtheus ex Athenis,nauibus numero L.Creneus ex Pylo, nauibus numero uiginti duabus. Hi,fuere duces Græcorum, numero ſexaginta nouem,qui adduxere naues numero MCXL. Poſtquam Athenas uenere, Agamemnon duces in concilium uocat,collaudat, hortatur, ut quamprimum iniurias ſuas defendant.Rogat,ſi cui quid placeat:ſuadetq;,ut antequã proficiſcerentur,Delphos ad Apollinem conſulendum de tota re mitti: cui omnes aſſentiuntur.Huic rei Achilles præficitur, & cum Patroclo proficiſcitur. Priamus ut audiuit quia hoſtes parati ſunt,miſit per totam Phrygiam qui finitimos adducant exercitus,domiq; milites, comparat, qui magno animo ſe defendant. Quum Achilles Delphos ueniſſet,ad oraculum pergit: & ex adyto reſponde tur,Græcos uicturos,decimoq̃ anno Troiam capturos. Achilles, res diuinas, ſicut imperatum eſt, fecit. Et eo tempore uenerat Calchas à Teſtore natus, & diuina dona pro Phrygibus, à ſuo populo miſſus, Apollini portabat. Simulq̃ conſulit de regno rebusq̃ ſuis. Huic ex adyto reſpondetur, ut cum Argiuorum claſſe militum contra Troianos proficiſcatur,

Nauiũ enumeratio.

Achilles Delphos proficiſcitur.

Calchas.

Digitized by Google

ſcatur, eosq; ſua intelligentia iuuet, ne uel inde prius diſcedant quàm Troia capta ſit. Poſtquam in fanum uentum eſt, inter ſe Achilles & Calchas reſponſa contulere: gaudentesq; hoſpitio, amicitiam confirmant, Athenas unà proficiſcentes perueniunt. Et Achilles eadem in concilio refert. Argiui gaudent, Calchantem ſecum recipiunt, claſſem ſoluunt. Quum eas tempeſtates ibi retinerent, Calchas ex augurio reſpondit ut hinc reuertantur, & in Aulidem proficiſcantur. Profecti perueniunt. Agamemnon Dianam placat, dicitq; ſocijs ſuis ut claſſem ſoluant, ad Troiam iter faciant. Vtuntur duce Philocteta, qui cum Argonautis ad Troiam fuerant. Deinde applicant claſſem ad oppidum, quod ſub imperio Priami regis erat, & id expugnant: prædaq; facta, proficiſcuntur. Poſt ueniunt Tenedon, ibi omnes occidunt. Agamemnon prædam diuidit, concilium uocauit. Inde legatos ad Priamum mittit, ſi uelit Helenam reddere, & prædam quam Alexander fecit reſtituere. Legati eliguntur Diomedes & Vlyſſes, ad Priamum ueniunt. Dum legati mandato parent, mittuntur Achilles & Telephus ad prædandum Myſiam. Ad Teuthrantem regem ueniunt, prædamq; faciunt. Teuthras cum exercitu ſuo ſuperuenit, quem Achilles fugato exercitu uulnerat: quem iacentẽ Telephus clypeo protexit, ne ab Achille interficeretur. Eo tempore Telephus adhuc puer erat, à patre Hercule progenitus, à Teuthrante rege hoſpitio ſuſceptus eſt. Diomedem regem ferunt eo tempore uexatum, cum equis potentibus & feris ab Hercule interfectum, Teuthrantiq; regnum tradidiſſe totum: ob hoc eius filium Telephũ ei ſuppetias ueniſſe. Quod quum Teuthras intelligeret, tunc ſe eodem uulnere mortem effugere non poſſe, regnum ſuum & Myſiam uiuus Telepho tradidit, & eum regem ordinauit. Mortuũ Telephus magnificè ſepeliuit. Achilles ut nouum regnum conſeruet, ſuadet: & plus iuſto exercitum adiuturum, ſi commeatus frumento quotannis ex eo regno aduehat, quàm ſi ad Troiam dimicaturus accedat. Itaque Telephus remanet. Achilles cum magno prædæ commercio ad exercitum Tenedon reuertitur, Agamemnoni & ſocijs rem geſtam narrat: illi collaudant induſtriam eius. Interea legati miſſi ad Priamũ ueniunt, mandataq; Agamemnonis referunt, poſtulantes ut Helena & præda reddatur, fatisq; regi fiat, ut pacificè diſcedant. Priamus iniurias Argonautarum commemorat, patris interitum, Troiæ expugnationem, & Heſionæ ſororis ſeruitutem. Denique Antenorem legatum, quàm contumelioſè ab eis tractatus ſit. Pacem repudiat, bellum indicit, Græcorum legatos de finibus repelli iubet. Legati in caſtra Tenedon reuertuntur, renunciantes reſponſum. Res conſulto geritur. Aderant uerò ad auxilium Priami aduerſus ductores duces Græcorum, hi cum exercitibus ſuis, quorum nomina & prouincias inſinuandas eſſe duximus. E Celia, Pandarus, Amphidraſtus. De Colophonia, à ſuis Carijs, Amphimachus, Mneſtheus. De Lycia, Sarpedon, Glaucus. De Lariſſa, Hipporthogus & Cupeſus. De Cironia, Remus. De Thracia, Pyrus & Alcamus. De Peonia, Paractemeſus, Teropeus. De Phrygia, Aſcanius, Xantippus, Portius. De Fliconea, Euſemeus. De Bœotia, Sanias, Aſimaus, & Foricus. De Buctino, Epiſtropolis & Boccius. De Palaconia, Phillemínus. De Aethiopia, Pirſes & Memnon. De Thracia, Heſeus & Archilogus. De Agreſtia, Adraſtus & Amphius. De Auzonio, Epiſtrophus. His ductoribus & exercitibus, qui cuncta paranda pararent, præfecit Priamus principem & ductorem Hectorem: deinde Deiphobum, Alexandrum, Troilum, Aeneam, Memnonem. Dum Agamemnon conſulit de tota re, & ex Cormo aduenit Nauplij filius Palamedes, cum nauibus triginta: ille ſe excuſauit, morbo affectum Athenas uenire non potuiſſe: qui ueniret, quum primum potuerit. Illi gratias agunt, rogantq; eum in conſilio eſſe. Deinde quum Argiuis non conſtaret, exeundi ad Troiam clàm noctu an interdiu facerent, Palamedes ſic iam

Priamus Græcorũ legatos repudiat.

Troiani duces.

detractionem reddit in lucem, in Troiam excensionem fieri oportere, & manum deduci. Itaque omnes ei assentiuntur, consulte Agamemnonem exercitui præficiunt. Legatos ad Misyã, cęterosq; locos mittunt, ut exercitui cõmeatus supportandos curent, Hesiodũ, Demorantẽ, & Aniũ. Deinde exercitũ ad concionem uocat, collaudat, imperat, hortatur: monet diligenter, ut dicto audientes essent. Signo dato naues soluunt. tota classis ad latitudinem accedit ad Troiam, littora Troiani fortiter defendunt. Protesilaus in terram excursionem facit, fugat, cædit. Cui Hector obuiam uenit, & eum interfecit, cæteros proturbat: unde Hector recedebat, ibi Troiani fugabantur. Postquam magna cædes utrinque facta est, aduenit Achilles, totum exercitum in fugam conuertit, redegitq; omnes in Troiam. Nox prælium dirimit. Agamemnon exercitum totum in terram ducit, castra facit. Postero die Hector exercitum ex urbe educit, & instruit. Agamemnon contrà acri clamore occurrit, prælium acre atque iracundum geritur. nam fortissimus quisque in primis cadit. Hector Patroclum occidit, & spoliatum ex acie accepit, Merionemq; persequitur & occidit. Quem quum similiter spoliare uellet, Mnestheus superuenit, & Hectorem in fœmore uulnerauit. Qui saucius multa millia occidit: & festinauisset Argiuos in fugam uertere, nisi obuius illi Aiax Telamonius superuenisset. Aduersus quẽ quũ congrederet, cognouit eum esse de sanguine suo: erat enim de Hesiona sorore Priami natus. Hoc pacto Hector à nauibus ignem reuocari iussit, & utriq; se inuicem remunerauere, & amici discessere. Postera die Græci inducias petunt. Agamemnon Protesilaum magnifico funere effert, cæterosq; sepeliendos curat. Achilles Patroclum plangit, Argiui suos. Achilles Patroclo ludos funebres facit. Dum induciæ sunt, Palamedes non cessat seditionem facere: & indignum aiebat, Agamemnonem regẽ esse qui exercitui imperaret. Ipse coram exercitu multa sua ostendit studia excursionem facit, castrorum munitionem, signi dationem, uigiliarum circuitionem, librarum ponderumq; dimensionem, exercitusq; instructionem. Hæc quum à se orta essent, non æquum esse, ut quum à paucis imperium datũ Agamemnoni esset, eum omnibus qui postea uenissent, imperare, quum præsertim omnes signum uirtutis expectassent in ducibus suis. Dum Achiui de imperio inter se uicissim certant, prælium post biennium repetitũ est. Agamemnon, Achilles, Diomedes, Menelaus exercitũ educunt. Contrà Hector, Troilus, Aeneas occurrunt. Fit magna cędes, ex utraq; parte fortissimi cadunt. Hector Boetem, Archilochum, Protenorem occidit: nox prælium dirimit. Agamemnon duces omnes in consiliũ uocat: suadet, hortatur, ut omnes in aciem prodeant, & maximè Hectorem prosequantur, qui de his aliquos fortissimos duces occidit. Mane aũt facto, Hector, Aeneas, Alexander exercitũ educunt. Omnes duces Argiuorũ prodeunt. Fit magna cædes. Multa millia ex utroq; exercitu mittuntur Orco. Menelaus & Aiax Alexandrũ persequuntur. Quos respiciens Alexander, sagitta Menelai femur transfigit. Ille dolore cõmotus, pariter cum Aiace Locro nõ cessauit eum persequi. Quos ut uidit Hector instantes fratrem suũ persequi, suppetias laturus uenit cum Aenea. Quem Aeneas clypeo protexit, & de prælio ad ciuitatem abduxit. Nox prælio dirimit. Achilles cum Diomede postera die exercitum eduxit. Contrà Hector & Aeneas aciem dirigunt. Fit magna cædes. Hector Orcomeneum, Oramenen, Palamonen, Epistrophum, Shedium, Delpenorem, Dorium, Polyxenum, duces occidit: Aeneas Amphimachum, & Oerium: Achilles Euphemium, Hippotem, Asterium: Diomedes Xantippum, Mestem. Agamemnon ut uidit duces fortissimos cecidisse, pugnam reuocauit. Troiani læti in castra reuertuntur. Agamemnon sollicitus, duces in consiliũ uocauit: hortatur ut fortiter pugnarent, neq; desisterent, quoniam maior pars ex suis exuperata sit, spe

Græcorum ad Troiam appulsio.

Palamedis seditio.

Prælium.

Prælium.

Prælium.

rare

Digitized by Google

rare ſe exercitum ex Myſia quottidie ſuperuenturum. Poſtera die Agamemnon totum exercitũ,& omnes duces in pugnam prodire coegit. Contrà Troiani duce Hectore aciem direxerunt. Fit magna cædes, acriter ex utraq; parte pugnatur, multa millia hinc & inde cadunt: nec differebatur pugna, ita ut continuis octuaginta diebus animoſè pugnatum ſit. Agamemnon ut uidit multa millia quottidie occidi, nec ſufficere mortuos ſepelire, miſit legatos ad Priamum, ut inducias ad triennium peterent. Vlyſſes & Diomedes legati ad Priamum ueniũt, inducias ſicut imperatum eſt poſtulant, ut ſuos funerarent, uulneratos curarent, naues reficerent, exercitum compararent, commeatum conueherent. Vlyſſes & Diomedes noctu ad Priamum legati uadunt, occurrit illis ex Troianis Dolon. Qui quum interrogaret, quid ita armati ad oppidum ueniſſent: dixere ſe, ab Agamemnone legatos ad Priamũ miſſos. Quos ut Priamus audiuit ueniſſe, & deſideriũ ſuũ expoſuiſſe, in conſiliũ omnes duces cõuocat. Quib. refert, legatos ueniſſe ab Agamemnone, qui inducias ad triennium peterent. Hectori ſuſpectũ uidetur, quod tam longum tempus poſtulaſſent. Priamus dicere imperat, quid cuiq; uideat. omnib placitũ eſt, inducias ad trienniũ dare. Interim Troiani mœnia renouant, ſuos ſaucios curant, & mortuos cũ ingenti honore ſepeliunt. Tempus pugnæ poſt trienniũ ſuper uenit. Hector & Troilus exercitum educunt. Agamemnon, Menelaus, Diomedes, etiã ipſi exercitũ educunt: fit magna cædes. Hector in prima acie Phidippum & Xantippum duces interficit. Achilles Liconium & Euforbiũ occidit. Et cætera ex plebe multa millia ex utraq; parte cadunt: acriter pugnatur diebus continuis triginta. Priamus ut uidit multos de ſuo exercitu cecidiſſe, mittit legatos ad Agamemnonem, ut inducias peterent menſibus ſex. Et ex conſilij ſententia Agamemnon concedit inducias. Vt autem prælij tempus aduenit, acriter per duodecim dies pugnatur. Multi duces fortiſsimi hinc & inde cadunt, plures uulnerant, plurimi in ipſa curatione moriunt. Agamemnon mittit ad Priamum legatos, & triginta dierum inducias poſtulauit, ut funerare mortuos ſuos poſsit. Priamus conſulte fecit, annuitq;. At ubi tempus pugnæ ſuperuenit, Andromacha uxor Hectoris in ſomnis uidit, Hectorem non debere eo die in pugnam procedere: & quum ad eum uiſum raferret, hęc muliebria uerba abijcit. Andromacha mœſta miſit ad Priamum, ut illum prohibeat ne ea die pugnaret. Priamus Alexandrum, Helenum, Troilum, & Aeneam in pugnam miſit. Hector ut iſta audiuit, multum increpans Andromachã, arma ut proferret popoſcit, nec retinere ſe ullo modo potuit. Tum planctu fœmineo oppidum concitat, ad Priamum in regiã cucurrit, refert ea quæ in ſomnis uiderat, uelle Hectorem ueloci ſaltu in pugnam ire. Proiectaq; ad genua, aſtante filio ſuo Aſtyanacte, eum reuocare mandat. Priamus in pugnã omnes prodire iuſsit, Hectorem retinuit. Agamemnon, Achilles, Diomedes, Aiax Locrus, ut uidere Hectorẽ in pugna non eſſe, acriter pugnauerunt, multosq; duces Troianorũ numero occidere. Hector ut audiuit tumultũ, Troianosq; in bello nimis laborare, proſilijt in pugnã. Statimq; Idumæum obtruncauit, Hiphilum ſauciauit, Leonteũ occidit, Stenelei iaculo femur figit. Achilles ut reſpexit multos duces eius dextera cecidiſſe, animum in eum dirigebat, ut illi obuius fieret. Conſiderabat enim Achilles, niſi Hectorẽ occideret, plures de Græcorum numero eius dextera perituros. Prælium interea acre colliditur. Hector Polybœten ducem fortiſsimũ occidit: dumq; eum ſpoliare cœpit, Achilles ſuperuenit. Fit pugna maior, & clamor ab oppido & à toto exercitu ſurgit. Hector Achillis femur ſauciauit. Achilles dolore accepto, magis eum perſequi cepit, nec deſtitit niſi occideret. Quo interempto, Troianos in fugã uertit, & maxima cæde eos uſq; ad portas ſequitur. Cui tamen Memnon reſtitit, & inter ſe acriter pugnauerunt: læſi utriq; diſceſſere. Nox prælium dirimit. Achilles ſaucius de bello redit. Noctu Troiani Hectorẽ lamẽtabant. Po-

Prælium.

Inducie ad triennium.

Prælium.

Inducie.

Andromache ſomnium de morte Hectoris.

Hectoris mors

Digitized by Google

ſtera die Memnon Troianos eduxit, contra Græcorum exercitum. Agamemnon exercitum conſuluit, ſuadetq; inducias duorum menſium poſtulare, ut ſuos unuſquiſque ſepelire poſsit. Legati ad Priamum proficiſcuntur: deſiderium proſecuti ſunt, duorum menſium inducias accipiunt. Priamus Hectorem ſuorum more ante portas ſepeliuit, ludosq; funebres facit. Dum induciæ ſunt, Palamedes iterum non ceſſat de imperio conqueri. Itaque Agamemnon ſeditionem excitat, & dicit ſe de ea re libenter laturum, ut quem uellet, imperaret. Poſtero die populum ad concionem uocat, negat ſe unquam cupidum imperij fuiſſe: animo æquo ſe accipere, ſi cui uellent dare: ſufficere ſibi exercitum Troiæ. Sed tamen Mycenis regnum habere. Iubet dicere, ſi cui quid placeat. Palamedes prodijt, ſuum ingenium oſtendit. Itaq; Argiui imperium ei libenter tradunt. Palamedes Argiuis gratias agit, imperium accipit, adminiſtrat. Achilles uituperat imperij commutationem, inducię exeunt. Palamedes ornatus exercitum inſtruit, hortatur. Contrà idem fecit Deiphobus: pugnatur acriter à Troianis. Sarpedon Lycius cum ſuis impreſsionem in Argiuos facit, cædit, proſternit. Obuius ei fit Tlepolemus Rhodius: ſed inſtando, pugnandoq; malè uulneratus cadit. Secundo Perſes Admeſtæ filius prælium reſtituit, diuq; cum Sarpedone cominus pugnando, occiditur. Sarpedon quoque uulneratus de prælio recedit. Itaq; per aliquot dies prælia fiunt. Ex utraque parte multi ductores occidunt, ſed plures à Priamo. Troiani legatos mittunt, inducias petunt, mortuos utroſque ſepeliunt, ſaucios curant, fide data utro citroq; in oppidum & caſtra Argiuum commeant. Palamedes Agamemnonem, Demophoontem, & Athamantem ad Theſidas mittit. Quos legatos Agamemnoni præfecerat, ut commeatus compararent, & frumentum de Myſia à Telepho acceptum ſupportent. Hi ſubueniunt ſeditioni, Palamedis proditionem narrant. Palamedes moleſtè fert. Agamemnon ait moleſtè non ferre, ſua uoluntate eſſe factum. Naues onerandas curant. Palamedes caſtra munit, turribus circundat. Quærunt Troiani, quare exercitum exerceant, cur murum urbis diligenter inſtaurent, foſſent & uallum addant, cæteraq; diligenter comparent. Poſtquam autem anni dies uenit quo Hector ſepultus eſt, Priamus & Hecuba, Polyxena, cæteriq; Troiani ad Hectoris ſepulchrum profecti ſunt. Quibus obuius fuit Achilles, Polyxenam contemplatur figit animum, amare eam uehementiſsimè cœpit. Tunc ardore compulſus, odioſam in amore uitam conſumit, & ferebat ægrè ademptum imperium Agamemnoni, ſibiq; Palamedem præpoſitum cogentem. Igitur Phrygio fideliſsimo ſeruo mandata dat ad Hecubam, & ab ea ſibi uxorem Polyxenam poſcit: ſi dederit, ſe cum ſuis Myrmidonibus domum rediturum. Quod quum ipſe fecerit, cęteros idem facturos. Seruus proficiſcitur ad Hecubam, conuenit, mandata dixit. Hecuba reſpondit uelle, hoc pacto, ſi Priamo uiro ſuo placeat: dū ipſa cum Priamo agat, ſeruum reuerti iubet. Agamemnon cum magno comitatu ad caſtra reuertitur. Hecuba cum Priamo de conditione Achillis loquitur. Priamus reſpondit, fieri non poſſe non quod eum indignum uel affinitate extremum æſtimet, ſed ſi ei dederit, & ipſe diſceſſerit, cæteros Graios non diſceſſuros: & iniquum eſſe filiam ſuam hoſti coniungere. Quapropter ſi id fieri uellet, pax perpetua fiat, exercitus diſcedat, fœderum iura ſanciantur. Si id factum ſit, ſe illi libenter filiam daturum. Itaq; Achilles ut conſtitutum erat, ſeruum ad Hecubam mittit, ut ſciat quid cum Priamo egerit. Hecuba Priamo narrat omnia mandata: ſeruus hæc Achilli refert. Achilles in uulgo queritur, in unius mulieris Helenæ cauſa totam Græciam Europamq; uaſtatam eſſe, tanto tempore tot millia hominum periſſe, libertatem mancipatam eſſe: unde oportere fieri pacem, & exercitum reducere. Annis circumactus eſt. Palamedes exercitum ducit, & inſtruit Deiphobus contrà. Achilles iratus in prælium non prodit. Palamedes occaſione ductus, impreſsionem in Deiphobū facit,

Palamedes imperium affectat.

Tlepolemi mors.

Achylles Polyxenam adamat.

facit,eumq; obtruncat:prælium acriter insurgit, ab utrisq; multa millia hominum cadunt.Palamedes in prima acie uersatur:hortaturq;,prelium ut fortiter gerant. Contra eum Sarpedon currit, eumq; Palamedes interfecit. Eo facto lætus in acie uersatur. Cui glorianti Alexander pari sagitta collum transfigit. Phryges animaduertunt,tela coniiciunt, atq; ita Palamedes occiditur. Rege occiso,Argiui cedunt cuncti,impressionẽ faciunt,in castra confugiunt.Troiani persequuntur,castra oppugnant,naues incendunt. Achilli nunciatum est, dissimulat.Aiax Telamonius fortiter defendit, nox prælium dirimit. Argiui in castris Palamedis scientiam,æquitatem,clementiam, bonitatem lamentabantur. Troiani Sarpedonem & Deiphobum miserabiliter deflent. Nestor qui maior natu erat,noctu ductores in concilium uocat,suadet hortari,ut imperatorem eligant:& si eis uidetur,eundem Agamemnonem minima cum discordia fieri posse. Item commemorat, dum fuerat imperator,quod res prospere gestæ sint,satis felicem fuisse exercitum.Si cui quid aliud uideatur,dicere suadet.Omnes assentiuntur,Agamemnonem summum imperatorem præficiunt. Postero die Troiani alacres in aciem prodeunt.Agamemnon contrà exercitum educit:prelio commisso uterq; exercitus inter se fugantur.Post quam maior pars diei transijt,in primis prodijt Troilus,cædit,deuastat,Argiuos in castra fugat.Postera die exercitum Troiani educunt contra Agamemnonem.Fit magna cædes, uterq; exercitus inter se pugnant, prælium acriter surgit.Multos duces Argiuorum Troilus interfecit.Pugnatur continuis diebus septem.Agamemnon inducias petit in duos menses.Palamedem magnifico funere effert, cæterosq; duces ac milites sepeliendos curat. Interea Agamemnon inducię fiunt, mittit ad Achillem, Vlyssem, Nestorem, & Diomedem,ut rogent eum in bellum prodire.Achilles autem mœstus, qui iam desti nauerat in bellum non prodire,ob id quod promiserat Hecubæ,aut certè minus pugnaturum,quoniam Polyxenam intensissimè amabat,cœpit malè eos accipere qui ad eum uenerant: dicit se debere perpetuam pacem expostulare,pugnam negat.Agamemnoni renunciatur, quod ab Achille actum sit, illum pertinaciter negare. Agamemnon duces in consilium uocat, exercitum quid fieri debeat consulit, imperat dicere quid cuique uideatur. Menelaus hortatur fratrem suum, ut exercitum in pugnam produceret: nec debere terreri, si Achilles se excusauerit: sed tamen persuasum ei ut in bellum prodeat, nec uereri si noluerit.Commemorare cœpit, Troianos non habere alium uirum fortem sicut Hector fuit. Diomedes & Vlysses dicere cœperunt, Troilum non minus quàm Hectorem,uirum fortissimum esse. Diomedi & Vlyssi Menelaus resistens,bellum geri suadebat.Calchas ex augurio respondit,debere pugnare,quòd superiores Troianis fient. Tempus pugnæ superuenit. Agamemnon,Menelaus,Diomedes, Aiax, exercitum ducunt contra Troianos. Fit magna cædes,pugnatur acriter,uterque exercitus in se sæuiunt.Troilus Menelaum sauciat, multos interficit, cæteros Paulatim persequitur, nox prælium dirimit.Postera autem die Troilus cum Alexandro exercitum educit. Contrà omnes Argiui prodeunt, acriter pugnatur. Troilus Diomedem sauciat:in Agamemnonem impressionem facit,& ipsum sauciat,Argiuos cædit.Per aliquot dies pugnatur acriter.multa millia hominum ex utraque parte trucidatur.Agamemnon ut uidit maiorem partem exercitus se quotidie amittere,neq; sufficere posse, petit inducias per sex menses. Priamus concilium cogit,indicat Argiuorum desideria. Troiani renuunt debere dari tam longo tempore inducias, sed potius impressionem fieri, naues incendi.Priamus quid cuique uideatur,dicere imperat. Omnibus placitum est,debere fieri quod Argiui postulant. Priamus inducias dedit. Agamemnon honorificè suos sepeliendos curat,Diomedem,Menelaum sauciatos curat.Troiani suos æquè sepeliunt.Dum inducię sunt, ex consilij sententia Agamemnon ad Achillem

Palamedis mors.

Achilles iratus pugnã detrectat.

Prælium.

Prælium.

Inducię.

Digitized by Google

chillem proficiſcitur,ut eum ad pugnã perſuaderet.Achilles triſtis rogare cœ pit,ſe non proditurum,ſed pacem peti oportere.Conqueri cœpit quod Agamemnoni nihil negare poſsit, tamen quum tempus pugnæ ſuperueniſſet, ſe milites ſuos miſſurum,ipſum excuſatum habere.Agamemnon ei gratias con
Prælium. dignas egit.Tempus pugnæ ſuperuenit.Troiani exercitũ ſuũ educunt. Contrà Argiui prodeunt. Achilles primò Myrmidones inſtruit, ad Agamemnonem paratos mittit.fit pugna maior, acerrimè ſeuitur. Troilus enim in prima acie Argiuos cædit,Myrmidones uerò fugat, impreſsionem uſq; ad caſtra Argiuorum facit.Multos hinc inde occidit,plurimos acriter ſauciat. Aiax Tela-
Prælium. monius obſtitit.Troiani uictores in oppidum reuertuntur. Poſtera die Agamemnon exercitum educit,omnes duces & Myrmidones prodeunt. Contrà uerò Troilus in aciem lætus exiuit. Prælio commiſſo uterq; exercitus inter ſe dimicat,acriter pugnatur,multa millia hominũ ex utraq; parte cadunt. Troilus Myrmidones perſequitur,ſternit,fugat. Agamemnon ut uidit ex ſuis par-
Inducium. tibus multos occiſos, inducias in dies triginta petit, ut ſuos funerare poſsit. Priamus inducias dedit, ſuosq; ſepeliendos curat. Tempus pugnæ ſuperuenit. Troiani exercitum educunt. Contrà Agamemnon omnes duces in pu-
Prælium. gnam coegit.prælio commiſſo fit magna cædes,acriter pugnatur. Poſtquam primum tempus diei tranſijt, prodit in primo Troilus,cædit,proſternit.Argiui fugam cum clamore fecerunt. Achilles ut animaduertit Troilum iracundè ſæuire,& Argiuis inſultare, ſimulq; ſine intermiſsione Myrmidones proſternere,procedi in bellũ.Quem Troilus continuò excepit,& ſauciat.Achilles de prælio ſaucius redit,pugnatur continuis diebus ſex.Die ſeptimo dum uterq; exercitus prælio facto inter ſe fugantur, Achilles qui aliquibus diebus uexatus in pugnam non prodierat,Myrmidones inſtruit. Hortatur, alloquitur,ut fortiter impreſsionem in Troilum faciant.Poſtquam pars diei tranſit,prodijt Troilus ex equo lætus.Argiui maximum clamorem faciunt. Myrmidones ſuperuenere,impreſsionem in Troilum faciunt, de quorũ numero multi à Troilo occiduntur.Dum acriter pugnatur,equus Troili uulneratus corruit, Troi-
Troili mors. lum implicitum excutit.Tum citò Achilles aduenies eum occidit,& de ipſo prælio eum trahere cœpit, quod Achilles interuentu Memnonis complere non potuit.Aduenies enim Memnon,& Troili corpus eripuit,& Achillem uulnere ſauciauit.Achilles de prælio ſaucius redit.Memnon inſequi eum cœpit cum multis.Quẽ Achilles ut reſpexit,ſubſtitit:curato uulnere, & aliquan-
Memnonis mors. diu præliatus,Memnonem multis plagis occidit, & ipſe uulneratus ab eo ex prælio receſsit. Poſtquam ductor Perſarum occiſus eſt, reliqui in oppidum confugêre,prelium nox dirimit.Clauſis portis,poſtera die à Priamo legati ad Agamemnonem miſsi ſunt,qui dierum uiginti inducias peterent:quod Agamemnonem conceſsit.Priamus igitur Troilum,Memnonemq; magnifico funere effert:cæteroſq; milites utrique ſepeliendos curant. Hecuba mœſta,
De Achillis morte. quod duo filij eius fortiſsimi Hector & Troilus ab Achille interfecti eſſent, conſilium muliebre temerarium iniit ad ulciſcendum dolorem.Alexandrum filium accerſit,hortatur ut ſe & ſuos fratres uindicaret,inſidias Achilli faceret, & eum nec opinantem occidat: quoniam ad ſe miſerit, & rogauerit ut ſibi Prolyxenam daret in matrimonium,ſe ad eum miſſuram Priami uerbis,ut pacem fœduſq; inter ſe confirmarent. Conſtituunt in fano Apollinis Tymbræi,quod eſt ante portam,eò Achilli uenienti, collocuturoq; inſidias collocari, ſibi ſatis uiſum eſſe ſi eum occiderit. Quod tentaturum ſe Alexander promiſit. Noctu eliguntur de exercitu fortiſsimi, & in fanum Apollinis collocantur, ſignum accipiunt. Hecuba ad Achillem, ſicuti condixerat, nuncium mittit.Achilles lætus Polyxenam amans,poſtera die ad fanum ſe conſtituit uenturum. Interea Achilles conſequenti die cum Antilocho filio Neſtoris ad conſtitutum uenit, ſimulq; fanũ Apollinis ingrediebatur. Vndiq; inſi-

dias

dias fieri Paris hortatur,tela conijciunt. Achilles cum Antilocho brachio sini stro chlamyde inuoluto.enses excrere. Exinde Achilles multos occidit. Alexander Antilochum interemit, ipsumq; Achillem multis plagis confodit. Ita animam ex insidijs,nequicquã fortiter faciens, amisit: quem Alexander feris & uolucribus proijci iubet.Hæc ne faciat,Helenus rogat, & suis tradi. Quorum corpora accepta Argiui in castra tulere.Agamemnon eos occisos magnifico funere effert: Achilliq; sepulchrũ ut fieri liceret, à Priamo inducias petit, ibiq; ludos funebres facit.Deinde concilio prouocat Argiuos, alloquitur, ut ea quę Achillis essent,Aiaci propinquo eius cõmendarent.Tunc sic Aiax ait: Quũ filius Neptolemus ei superstit,neminẽ æquius habere quàm eum: oportere ad pugnã accersiri, eiq; uniuersa quæ patris erant restitui. Concilio inde placuit, ut detur negociũ Menelao:qui Scyrum proficiscitur ad Lycomedem auum eius, imperatq; ut nepotem suũ mittat. Quod Lycomedes Argiuis libenter concesit.Postquam inducię transactæ sunt,Agamemnon exercitum eduxit,Instruit,hortatur.Contrà Troiani ex urbe prodeunt,prelium committit.In prima acie Aiax nudus uersatur, clamore magno orto. Multi ex utraq; parte cadunt.Alexander arcum tetendit, multos interficit, Aiacis latus nudũ transfixit.Aiax saucius Alexandrum persequitur:nec destitit,nisi eum occideret.Aiax fessus uulnere in castra refertur.Sagitta exempta moritur.Alexandri corpus ad urbem portatur.Diomedes uirili animo impressionem in hostes facit.Phryges fessi ad portas confugiunt, quos Diomedes usq; in urbem persequitur.Agamemnon exercitum circa oppidum duxit, & tota nocte circa murum sedit,alterna uice uigilias agit.Postera die Priamus Alexandrum magnifico funere effert:quem magno ululatu Helena prosecuta est,quoniam ab eo honorificè tractata sit. Quam Priamus & Hecuba ut filiam aspexere, & diligenter curauere,quod nunquam Troiam despexisset,nec Argiuos desiderasset. Postera die Agamemnon exercitum cœpit ante portas instruere, & Dardanos & prælium prouocare.Priamus contrà iussit urbem munire, & interim subsistere usque dum Penthesilea cum Amaxonibus superueniret. Penthesilea postea superuenit, exercitum contra Agamemnonem eduxit. fit prælium ingens per aliquot dies,diu pugnatur. Argiui fugantur in castra, opprimuntur. Cui uix Diomedes obstitit, alioquin naues incendisset Argiuorum, & uniuersum prælium deuastasset. Prælio direpto, Agamemnon in castris sese continuit. Penthesilea uerò quotidie prodit,deuastat Argiuos, in bellum prouocans.Agamemnon ex consilio castra muniuit,& in bellum non prodiuit,usq; dum Menelaus ueniret.Menelaus à Scyro uenit, arma Achillis Neoptolemo filio eius tradit. Quæ quum accepisset, in Argiuorum castris uehementer circa patris tumulum lamentatus est. Penthesilea ex more prælium instruxit,& usq; Argiuorum castra processit. Neoptolemus Myrmidonũ princeps,contrà aciem duxit.Agamemnon exercitum instruit, pariter concurrũt. Neoptolemus stragem fecit,occurrit Penthesilea,& fortiter in prælio uersatur. Vtriq; per aliquot dies acriter pugnauerunt,multos utriq; occiderunt. Penthesilea Neoptolemum sauciat.Ille dolore accepto, Amazonum ductricẽ Penthesileam obtruncat. Eo facto totum exercitum Troianorum in urbem fugere fecit.Statim Argiui cum omni exercitu murum circundant,ita ut foras Troiani exire non possent. Hoc postquam Troiani uidere, Antenor, Polydamas, Aeneas ad Priamum ueniunt.Agunt cum eo,& consilium quærunt, ut deliberent quid de fortunis futurum sit. Priamus consilium conuocat, quid postularent iubẽt eos dicere,& quid desiderent.Antenor memorat,principes defensoresq; Troiæ, cæterosq; natos eius cũ aduenis ductoribus interfectos: Argiuorum principes remanere fortissimos, Agamemnonem, Menelaum, Neoptolemum, non minus fortissimum quàm pater eius fuit: Diomedem, Aiacem Locrum, cæterosq; complures summæ prudentiæ, Nestorem, Vlyssem.

Alexandri et Aiacis mors.

Pẽthesileæ prælium & mors.

Antenor pacẽ suadet.

Digitized by Google

sem. Contrà Troianos clausos & obsessos, & penè contritos. Suadet potius es se, ut Helena his reddatur, & ea quæ Alexander cum socijs attulerat: & pax fiat. Postquam multis uerbis de pace concilianda satis fecerunt, surgit Amphimachus filius Priami, adolescens fortissimus: malisq; uerbis Antenorẽ adortus est, eosq; qui consenserant, improperare eis facta eorũ: suadere potius educendum exercitum, & irruptionẽ in castra faciendum, usq; dum uincant, aut uicti pro patria occumbant. Postquam finem fecit, exurgit Aeneas, lenibus mitibusq; uerbis Amphimacho repugnat, ab Argiuis pacem petendam magnopere persuadet. Postquã dicendi finis factus est, Priamus magno animo surrexit, ingerit multa mala Antenori & Aeneę: eos belli appetendi ductores fuisse, ut legati in Græciam mitterentur, quum ipse quoq; Antenor legatus redierit, & renunciauerit se contumeliose tractatum esse, & ipse bellum suaserit. Deinde Aeneam, qui cum Alexandro Helenam, & prædam de Argiuis non modicam extraxit: quapropter certum sibi esse, pacem non fieri. Statimq; imperauit, ut hi omnes parati essent, ut quum signum daret portis irruptionem facerent, aut uincere moriũe sibi certum esse. Hæc postquam locutus est, concilium dimisit. Amphimachum secum duxit, dixitq; ei: uereri se ab his qui pacem suadebant, ne oppidum prodant, eosq; habere multos ne plebe qui unà sentirent, opus esse eos interfici. Quod si hoc factum fuerit, se esse patriam defensurum, Argiuosq; superaturũ. Simul rogat ut sibi fidelis & audiens, paratusq; cum armatura esset. ut sine suspicione fieri possit. Simulq; suasit Amphimachus, ad cœnam eos uocari, diuinamq; rem facturum, & ita insidijs circũuenturum. Amphimachus ita se facturum promisit, & ab eo discessit. Eodem die conueniũt Antenor, Polydamas, Vcalegon, Amphidamas, Dolon: dicunt se mirari regis pertinaciam, quum patriam & comites perire malit quàm pacem facere. Antenor ait, se inuenisse quod sibi & illis in commune prospiciat, si sibi fides seruaretur. Omnes fidem obstringunt. Antenor ut uidit se obstrictum, mittit ad Aeneam, dicens, patriam esse prodendam, & sibi suisq; cauendum esse: ad Agamemnonem de his rebus aliquem esse mittendum, qui id sine suspicione curet: maturandum esse. Animaduertisse Priamum iratum, quia ei pacem suaserit, de consilio surrexisse, & uereri ne quid noui consilij ineat. Itaq; omnes promittunt: statimq; Polydamantem, qui ex his minime inuidiosus erat, ad Agamemnonem clàm mittunt. Polydamas in castra Argiuorum peruenit, Agamemnonem conuenit, dixitq; ea quæ suis placerent. Agamemnon clàm nocte omnes in concilium conuocat, & refert ea quæ audiuit: quid cuiq; uideatur, dicere iubet. Inde omnibus placitũ est, ut fides proditoribus seruaretur. Vlysses & Nestor uereri se dixere, hanc rem subire. Neptolemus hos refutat, inter se certant. placitum est, signum à Polydamante exigi. Et idipsum per Sinonem ad Aeneam, & Anchisem, & Antenorem mittit. Sinon ad Troiam proficiscitur. Et quia nondũ claues portæ Amphimachus custodibus tradiderat, signo dato Sinon uocem Aeneæ & Antenoris audiendo confirmatus, Agamemnoni renunciat. Tunc placitum est omnibus fidem dari fœdere firmari, iureiurando stringi, eo pacto ut si oppidum proxima nocte tradidissent, Antenori, Aeneæ, Vcalegoni, Polydamanti, Doloni, nec non liberis, coniugibus, propinquis, amicis, suisq; omnibus fides seruaretur, & sua causa omnia sibi liceat habere. Pacto confirmato, iureiurando adstricto, suadet Polydamas, noctu exercitum ad portam Scæã adducant, ubi extrinsecus caput equi sculptum est, ibi præsidia habere, noctu Antenorem Anchisem exercitui Argiuorum portam reseraturos, eisq; lumen prolaturos. Id signum eruptionis fore dicunt, quòd ibi præsto forent qui ad regem eos ducant. Postquã pacta data sunt, Polydamas in oppidum rediit, rem peractã denunciat, dicit Antenori & Aeneæ, cæterisq; quibus placitum erat, ut suos omnes adducant, & noctu Scæam portam aperiant, lumen ostendant, exercitum inducant. Ante-

Antenor de urbe prodenda agit.

nor

nor & Aeneas noctu ad portam præsto fuere, Neoptolemũ susceperunt, exercitui portam reserauêre, lumen ostendêre, fugam præsidio sibi suisq; omnibus præuidêre. Neoptolemus præsidium dat. Antenor eum in regiam duxit, ubi Troianis positũ præsidiũ erat. Priamũ persequit, quem ante aram Iouis Hercei obtruncat. Hecuba dum fugit cum Polyxena, Aeneas occurrit. Polyxena ei se tradidit, quã Aeneas ad patrẽ Anchisem abscondit. Andromacha & Cassandra in ædẽ Mimeruæ se occultant. tota nocte nõ cessant Argiui deuastare, prædãq; facere. Postq; dies illuxit, Agamẽnon omnes duces in arcẽ cõuocat, diis gratias agit, exercitũ collaudat, omnẽq; prędã iubet in medio reponendã quam omni exercitui æquè partitus est: simulq; exercitum cõsulit, an placeat Antenori & Aeneæ, qui patriã prodiderint, fidẽ seruari. Exercitus omnis conclamat, placere sibi: conuocatisq; omnibus, uniuersa quæ erant reddiderunt. Antenor rogat Agamemnonem, ut sibi loqui liceret. Agamemnon dicere iubet. Mox ut loqui cœpit, primò omnibus Graiis iuuenib. gratias egit, simulq; cõmemorat Helenũ & Cassandrã pacẽ semper patri suasisse, Achillemq; suasu Heleni sepulturæ conditũ fuisse. Agamemnon ex consilij sententia Heleno & Cassandræ libertatẽ reddidit. Helenus Agamemnonẽ pro Hecuba & Andromacha deprecat, cõmemoratq; semper ab his esse dilectum. etiã his ex cõsilij sententia libertas concessa est. Interea prædã omni exercitui diuisit, diis gratias egit, hostias immolauit, & quinto die statuit iter pergere. Vt autem dies profectionis aduenit, tempestates magnę exortę sunt, & per aliquot dies remansere. Chalcas respondit, inferis satisfactũ non esse. Neoptolemo in mentem uenit, Polyxenam, cuius causa pater eius perierat, in regia non esse inuentam Agamemnonem poscit, conqueritur, exercitum accusat, Antenorẽ accersiri iubet, imperat ut diligenter eam inquireret, inuentamq; ad se adduceret. Mox Antenor ueniens ad Aeneam, & Polyxenam ab eo absconsam suscipiens, ad Agamemnonem eam duxit. Agamemnon Polyxenam Neoptolemo dedit, quam accipiens ad tumulum patris iugulauit. Tunc Agamemnon iratus Aeneæ quod Polyxenam absconderat, cum omnibus suis à patria protinus discedere iubet. Aeneas cum suis proficiscitur, Antenori terram tradidit. Agamemnon profectus est de urbe, uictoria sibi cõcessa. Helena post aliquot dies mœsta magis quàm antè, domũ reportatur cum suo Menelao. Helenus cum Cassandra sorore, & Andromacha Hectoris fratris uxore, & Hecuba matre, Cherronesum petit. Hactenus Dares Phrygius quæ gesta sunt literis mandauit: nam ipse ibidem cum Antenoris factione remansit. Pugnatum est annis 10. mensibus 6. diebus 12. Ad Troiam corruere ex Argiuis, sicut Dares scribendo tradidit, 886. millia. Ex Troianis usq; ad oppidum proditum, 676. millia. Aeneas nauibus profectus est, in quibus Alexander in Græciam ierat, numero 22. Quem omnis ętas secuta est hominũ, in millibus tribus & 400. Antenorem sequuti sunt duo millia & quingenti. Helenũ & Andromacham mille ducenti. Hucusq; Daretis historia perscripta est. Qui Troianorum, Græcorũ principes occidêre, denotantur: Hector Protesilaũ, Patroclum, Merionẽ, Bœtem, Archilochum, Protenorem, Deipenorem, Dorium, Polyxenum, Phidippum, Xantippũ, Leonteum, Polibœtum, Carpedontẽ, Lepodemon, Lutorẽ, Epistrophum, & Schedium, Maimentũ, Palamonem: Aeneas Amphimachũ, Nireum: Alexander Palamedem, Antilochum, Aiacem. Aiax Telamonius, et Alexander, mutuis uulneribus se occidêre. Qui etiam Græcorũ & Troianorum duces occidêre, literis subter notantur. Achilles Auphemium, Hippotũ, Plebeum, Asterium, Liconium, Euforbium, Hectorem, Memnonẽ: Neoptolemus Pentesileam, Priamum, ad tumulum patris Polyxenam iugulauit: Diomedes Xantippum, Mnestheum, Epistrophum Orcomenum.

Troiæ euersio

DICTYS CRETENSIS ATQVE DARETIS
Phrygij de Bello Troiano historiarum Finis.

Diodori

DIODORI SICV
BIBLIOTHECÆ HISTORICÆ

Liber undecimus, incerto interprete.

DEcimus ante hunc in totius ſummæ contextu liber, rerum earum quæ ante traiectionem Xerxis in Europa geſtæ, quæq; per conciones in communi Græcorum conuentu apud Corinthios de Gelonis ſocietate erga Græciam tractatę fuere, deductu expoſitioneq; concluſus eſt: in hoc uerò perpetuam hiſtoriæ ſeriem deducentes, ab exercitu Xerxis ordiemur, in Græciam traiecto: tum in annum præcedentem terminabimus, quo Atheniēſium copiæ duce Cimone Cyprum inuaſere. Præfecto igitur Athenienſibus Calliade, Conſules apud Romanos creati ſunt Spurius Caſsius, & Proclus Verginius trigeſimus, Olympiade quinta & ſeptuageſima, in qua ſtadio uicit Aſylus Syraculanus. Hac itaq; tempeſtate Xerxes rex hac impulſus cauſa, contra Græcos arma mouit. Mardonius Perſa, regis gener, rerumq; eius administrator, uir admodum ſingulari calliditate, & robore præſtanti corporis, ſumma inter Perſas admiratione habebatur. Hic elato ſpiritu, & ætatis feruore ſublatus, magnas ſemper res appetere, magnisq; aſpirare imperijs: quoq; id aſſequeretur, uarias aſsiduè uarijs artibus quærere, moliriq; uias. Quare Xerxi perſuaſit, uti Græcorum uires afflictare, ſibiq; ſubiugare eos populos contenderet, aſsiduos infeſtiſsimosq; Perſici nominis hoſtes. Xerxes igitur in eā ſententiam adductus, ac Græcas gentes uno tempore bello opprimere uniuerſas, funditusq; euertere Græciam tentans, legatos ad Carthaginenſes miſit, qui unà cum eis de re cōmuniter gerenda tractarent: atq; inter eos ita compoſitum, uti Græciæ incolas ipſe ſuis copijs inuaderet: Carthaginenſes uerò, cum eſſent magnis copijs coactis, eodem tempore aduerſus Græcos, qui Italiam Siciliamq; tenerent, proficiſcerentur. Igitur uti cōuenerat, Carthaginenſes magna collecta pecunia, multos ex Italia Liguſtica, itē ex Gallia & Iberia mili tes mercede conducunt. Præterea ex uniuerſa Lybia & ipſa Carthagine delectu habito, ciuiles copias conſcripſere. Quibus omnib. parandis triennio conſumpto, exercitum coegere militum ad trecenta millia naues ducentæ extructę. Parte ex alia, Xerxes ob Carthaginenſiū ſtudiū excitatus, certatim in rerū bellicarū apparatu tantū eos uicit, quanto maiori gentiū imperio ſuperabat. Naues ubiq; per loca maritima ſibi ſubiecta, Aegyptumq; & Phœniciam & Cyprū ædificari iubet: itē per Ciliciā, Pamphiliā, adhæc per Lyciā, Cariā, Myſiam Troada, & per Helleſponti ciuitates, & Bithyniā, & Pontū, quibus triennio (uti Carthaginenſes fecerant) cōparatis, naues longas extruxit ſupra mille ducentas. Cui rei pater eius Darius, magno adiumento fuit, qui ante mortem ingentes conſcripſerat copias, & magnam materiam ad claſsis ędificationem parauerat. Nam ab Atheniēſibus olim in Marathone ſuperato Dattide, contra uictores animo impacato, grauiter indignabatur. Verùm cū iam proficiſci, & Græcis arma inferre properaret, ſubſtitit morte interceptus. Xerxes itaq;, ceptis parentis ſimul & hortatu Mardonij (ueluti dictum eſt) impulſus, Græcos expugnare contendebat. Vbi cuncta quæ ad expeditionem requirebantur parata uidet, ducibus nauium mandat, uti naues undique in Cymen conuehant, & Phoceſam: ipſe uerò ex omnibus prouincijs ſuis equitatu peditatuq; coacto, ex Suſis proficiſcitur. Simulac in Sardis ingreſſus eſt, præcones in Græciam dimittit, mandans, uti ſingulas quaſq; urbes adeant, & à Græcis regio iuſſu, aquam terramq; depoſcant. Inde partito exercitu, numerum qui ad iungendum ponte Helleſpontum, quiq; ad montem Atho effodiendum

Mardonius Xerxē in Græcos incitat.

Xerxis copiarum apparatus.

Digitized by Google

ſatis uſſus eſt, eò mittit: ea re conſpicatus ſimul tutum militibus & quàm breuiſsimum ingreſſum patefactum iri, ſimul ſe ſperãs perterrefacturum Græcos uel ipſa in primis tantorum operum admiratione. Qui ergo ad id miſsi fuerãt, multitudine ad opus ardenti, celeriter rem confecere. Græci audita Perſarum innumerabili manu, mille in Theſſaliam armatos mittunt, qui aditus ad Tempe occuparent. Dux autem Lacedæmoniorum erat tum Synetus, Atheniẽſium Themiſtocles: qui per ſingulas ciuitates legatos poſtulatum mittunt, uti milites deligant, quos communi munere ad aditus Græciæ tuendos mittant. Properabant enim ciuitates omnes Græcas bello implicare, & uariis diſtributos continere præſidijs: ut communicato inter ſe officio, Perſis ab uniuerſa ſimul Græcia reſiſteretur. Poſtquam uerò compertum eis fuit, Theſſalorum, & eorum qui finitima aditibus loca incolebant, maximam partem nunciis regijs aquam terramq; tribuiſſe, deſperata ad Tempe cuſtodia domum regreſsi ſunt. Hic uerò nõ abre fiet dinumerare; qui Græcorum ſecuti ſint Barbaros, ut merito notato uituperio inuiſi ſint cum dedecore & ignominia communis libertatis proditores. Aenianes igit̃, Dolopes, Mileſij, Perrhæbi & Magnetes Barbaris adhæſere, cum adhuc præſidium in Tempe conſiſteret. Achæi deinde, Phthiotæ, Locri, Theſſali, & pleraq; Bœotiorum diſcedente præſidio, ad Barbaros defecere. Qui Iſthmon tenebant, cum reliquis Græcis in officio perſtantes, in communi conuentu decreuere, Græcos dijs deuouendos decimandos'que, quicunque Perſicas tenuiſſent partes, ſi belli illius uictores euaſiſſent. Ad eos uerò qui armis abſtinere uelle uidebantur, mittere legatos placuit, qui eos ad belli munia pro cõmuni libertate capienda concitarent. Horũ alij quidẽ illico præſenti animo in ſocietatem adducti. nonnulli ſe in tẽpus cõgruum idẽ facturos pollicebantur: re uerò magis ſaluti ſuæ proſpicientes, moram trahendo, belli exitus expectare uolebant. Ab Argiuis tum legati in commune cõſilium miſsi, referunt ſe ſimul cum reliqua Græcia labores & arma ſuſcepturos, ſi aliqua in ea re pars imperij ipſis deligneẽ. Quibus ita reſpõſum: Si quidẽ grauius ducerẽt ſub Græco imperatore pro libertate pugnare, quàm Barbaro domino ſeruire, eos ad id cõſultò armis abſtinere: ſin per ambitionẽ Græciæ imperium ſibi poſtulent, æquum fuiſſe, prius à ſe geſta edidiſſe, quę talem gloriam poſcere uiderentur. Poſt hæc legatis Græciam peruadentibus, & aquam terramq; depoſcentibus, uniuerſæ Græciæ ciuitates reſpõdendo declararunt quanto cõmunem libertatem ſtudio ſpiritũq; cõplecterentur. Xerxes uerò ubi iunctum Helleſpontum accepit, & montẽ Athon effoſſum, illico ex Sardibus profectus per Helleſpontum iter facit: productus in ſiccum, copias per pontem traducit in Europã: tum per Thraciam ducens, cõplures adſciſcit ſibi ex Thracibus & finitimis milites. Vbi in locum, cui nomen Doriſco, peruentum eſt, claſſem illuc acciri iubet, ut utraſq; in uno loco iunctas munitius copias haberet. Numerumq; uniuerſi exercitus illic recenſere placuit, in quo ſupra octingenta millia hominũ pedeſtris exercitus conſcripta traduntur: naues longas ſimul omnes plus mille ducentis, quarum trecentę & uiginti græcę, rege nauium corpora præbente, Græci eas milite & remige complentibus: reliquæ omnes barbaræ. Harum ducentę ab Aegyptijs, à Phœnicibus trecentæ inſtructæ: Cilices octoginta: Pamphilij quadraginta: totidem Lycij: ad hæc à Caribus octoginta: à Cyprijs centum & quinquaginta. Ex Græcis uerò, Dores illi qui iuxta Cariam habitant, unà cum Rhodijs & Coïs, miſere quadraginta: Ioues cum Chijs & Samijs, centum: Aeoles cum Lesbijs & Tenedijs, quadraginta. Helleſpontij octoginta, cum his qui loca circa Pontum tenent. Inſulani quinquaginta. Inſulas enim omnes quæ intra Cyneas & Triopum Suniumq; continentur, rex ſibi ante ſocietatem præoccupatas adiunxerat. Eo itaque numero triremium claſsis extabat, pręter eas octingentæ & quinquaginta ad equos portandos paratæ, onerariæ tria millia. Dum itaque Xerxes in re-

Athos mon: effoditur.

Quinam Græcorum Xerxi adhæſerint.

Xerxis copiæ

Digitized by Google

censendò exercitu apud Doriscum detineretur, consultoribus Græcis ubi renunciatum esset, Persarum copias propius accessisse, placuit classem in Artemisium Eubœæ illico nauigare, conspicati eum locum maximè ad occurrendum hostibus idoneum: tum Thermopylas armatorum præsidium quod satis esset ad angustias & aditus occupandos, & arcendos ab ingressu Græciæ Barbaros, missum nam maturandum censebant, eos qui Græcorum partes sequerentur circumuenire, & contentis uiribus sociorum salutem tueri. Classis tum uniuersæ præfectus erat Eurybiades Lacedæmonius. Militib. qui ad Thermopylas missi fuerant, dux datus Leonidas Spartiatarum rex, uir utiq; uirtute & rei militaris peritia admodum præclarus. Hic accepto ad id imperio, mille solum ex omni exercitu delectis, iubet uti se in expeditionem sequantur. Ephoris admonentibus, paruam admodū ab eo aduersus tãtas copias nauium uim delectam, imperantibusq; uti maiorẽ assumeret, perplexè & intricato sermone respondit, ad prohibendos ab ingressu Barbaros eum utiq; numerum satis esse militum: ad eam uerò rem quam paratum ibant efficiendam, haud plurib. indigere. Hoc obscuro responso accepto, interrogant, num quippiam præclari facinoris sibi commentum esset, quò eos ducat, quodq; exequi properet per contantibus subintulit ille, se muniendi aditus titulo illos utiq; ducturum: re uerò ad oppetendam pro communi libertate mortem. Quæ si mille soli quos delegerat, secum proficiscantur, Spartam nempe eorum cæde fore clariorem: sin uniuersi Lacedæmonij eò contendere perrexerint, nomen Lacedæmoniũ funditus periturum: neminem enim eorum ausurum fugere. Mille itaque Lacedæmonij ei dati, Spartiatę trecenti, & cum eis ex reliqua multitudine ad tria millia. Quatuor militum millibus Leonidas assumptis, in Thermopylas proficiscitur. Proficiscenti nunciatur Locros, qui finitima aditibus loca incolunt, aquam terramq; Barbaris tribuisse, atq; ab eis aditus occupatos teneri. Hi uerò aduentu Leonidę percepto, reuocata sententia, Græcis adiungunt. ac mille Locrenses, totidemq; Milesij, Phocensiumq; non multò pauciores mille, una cum illo in Thermopylas contenderunt: nec nõ & ex altera Thebanorum factione ad quadringẽtos. nã Thebani de Persarũ societate interdiuersa sentiebãt. Hęc itaq; militũ summa habetur, qui Leonida duce in Thermopylas profecti sunt, ibiq; ad tolerandam Persarum uim se compararunt. Xerxes autem recensito copiarum numero, inde cum uniuerso progreditur exercitu. Procedẽti uerò cum pedestribus copijs Achanthopolim, adnauigat iuxta cursum tenens classis uniuersa: inde per locum effossum in alterũ mare itinere breuissimo ac tuto cursu trajiciuntur. Vbi in Cliacum sinum perlatus est, nũciatur aditus omnis insideri ab hostibus: cuius occasionis occupãdæ gratia exercitu ducto miserat ad ea loca milites, quos ex Europa sibi socios asciuerat, ducentis millibus haud admodũ pauciores: ita ut præter nauales copias non minus decies cẽtenis millibus dux esset. Reliqua uerò turba quæq; nauibus longis, quę que onerarijs, alijsq; ad reliquum apparatum portandum coactis uidebatur, nil superiori numero cẽsebat inferior. Quare minime utiq; mirãda sunt ea quæ de multitudine à Xerxe ducta, memoriæ prodita inueniunt. Ferũt enim flumina, quæ perpetuis aquis fluere & inundare solita erãt, multitudinẽ tantã illinc aquam petentem, alueo exhausto destituisse, pelagiq; conspectum consortis nauium malis in syluarum morem sublatum. Copiæ igitur ab Xerxe coactæ omnium utiq; habentur maximæ, quas ulla unquam ullius historię memoria retulerit. Persis itaq; apud fluenta Sperchij in statione locatis, Xerxes nũcios in Thermopylas mittit, qui simul explorarẽt quo animo bellũ aduersum se susceptũ gererent: simulq; edicerent, regem iubere uti ab armis discedant, tutiq; ac incolumes in patrias sedes remeent, sociosq; se Persis & eorum rebus præbeant, quod si fecissent, se per eosdẽ nũcios polliceri Grecis, nec minus daturũ agros lõgè his quos nũc incolerẽt ampliores uberioresque. Hoc nũcio audito

Leonidæ ad Thermopylas profectio.

Xerxes ad Thermopylas nuncios mittit

Leonida,

Leonida, ita nunciantibus reſpõſum eſt: Se ſiue regis ſocij fiant, utiliores cum armis futuros: ſiue pugnare cogantur, cum armis certaturos generoſius pro libertate. nam de regione & agro, quem ſe rex eis daturum polliceretur, uelle hoc à ſe diſcerent. Græcis patrium atque innatum morem, non malis artibus, neq; per ignauiam & ignominiam, ſed uirtute ſolum ſibi, quod incolãt, atque agros parare, partoſq; eadem uirtute tueri. Rex accepto per nuncios Græcorum reſponſo, Demaratum Spartiatam, qui ex patria exul ad eum profugerat, ad ſe illicò acceſiri iubet: irridensq; reſponſum quod dederant, à Lacone quæſiuit, num uelocius Græci equis ſuis inſectantibus eſſent profugituri, an tanti poſſent exercitus conſpectum ferre? Demaratum regi ita reſpondiſſe aiunt: Virtutẽ Græcorum tibi, rex, haud incognitam exiſtimarim, quippe qui Barbaros à te deficientes Græcis ſoleas militibus & robore debellare: neque exiſtimes eos qui pro imperio tibi tuendo acrius quàm Perſæ bella gerere ſoleãt, pro libertate ſua retinenda aduerſus Perſas ignauius pugnaturos. Quæ dicta Xerxes præ faſtu contemnens, ſeſe ſequatur iubet, ut Lacedæmonias coràm cernat fugientes: atq; educto ex ſtatione exercitu in Thermopylas contendit, aciemq; in præſidium Greçorum inſtruit, primoſq; ibi omnium ad certamen adoriendum Medos eſſe iubet, ſeu quòd robore corporis cęteris pręſtare uiderentur, ſiue id fore ratus, ut eo pręlio Greçi omnes delerẽtur: hęrebat enim adhuc animis Medorum grauis indignatio, & haud uetuſta memoria rei malè geſtæ, & cladis acceptæ ducibus progenitoribus ſuis, qui in Marathonis pugna fuerant à Græcis obtruncati. Dum itaque Medis maiorum ſuorum cladem cõmemorat, alios occiſorum fratres, alios nepotes appellans, hortatur, meminiſſe uelint iniuriæ parentibus, fratribus, ſanguini, quin & nomini ſuo crudeliter illatæ, eorumq; manes id maximè à ſuis expoſcentes ulciſci parent. Medi itaq; prima fronte, ut dictum eſt, inſtructi, impetu facto, in præſidium Thermopylarum irruunt. Leonidas uerò ſuos opportunè inſtructos in anguſtiſsimas aditus fauces producit. Orta utrinque atrox pugna, Barbaris regem ſuæ uirtutis ſpectatorem teſtẽmque habentibus, Græcos accẽdente libertatis periclitantis memoria: duce præterea unumquenque nominatim appellante, & in pugnam adhortante: atque in ſummum periculum res adducta erat. Nam confertiſsima acie cum cominus telis res gereretur, ac ultro citróque uulnera inferentur, conſtantibus ubique in ordinibus ac conſtipatis armis, permultum tempus anceps pugna ſtetit Græcis uirtute & ſcutorum longitudine præualentibus: uix tandem à Medis cedere ceptum inclinari'que acies inchoata: magna iam eorum parte cęſa, multiſq; per uulnera confectis, ſuperata Medorũ acie, Ceſij & Saræ in pugnã ſuccedunt, integri & recentes aduerſus defatigatos incurſantes: qui haud tamen diu pugnæ periculum ſuſtinentes, à Leonidę militibus cæſi, in fugam uertuntur. Nam Barbari ſcutis & peltis breuibus obtecti, ad apertam campi pugnam motu corporis aptiores erãt: in anguſtijs uerò certantes, non facilè poterant conſtipata hoſtium corpora, & magnis defenſa ſcutis petere: ipſi cõtrà leui armatura tecti, ictibus & telis iaculantiũ patebant. Xerxes tandem cernens aditus cadaueribus ſuorum ſtratos, nec uirtutẽ Græcorũ à Barbaris tolerari poſſe, lectiſsimos ex Perſis mittit, eos qui immortales inuiolabilesq; appellabantur, quiq; corporis robore uidebantur reliquã multitudinẽ longè antecellente. Breuis quoq; cetaminis aduerſus eos Græcis dimicatio fuit: iamq; fundi, fugereq; cœperant, cum nox interueniens pręlium diremit, magna iam Barbarorum cęde facta, paucis in Leonidę exercitu deſideratis. Poſtero die Xerxes alium longè atq; animo cœperat, exitum pugnę habitum indignans, ex omnibus ordinibus deliberat quenq; deligere animo uiribusq; pręſtantem. Quibus coactis in aciem ſtructis, multa eos antè precatus, adiurat, ſi ui irrumpant, Græcosq; ex aditu pepulerint, magnis ſe donis ac præmijs eos cumulaturum: fugientibus gladios obiecturum, neq; ullam uitę

Prælium ad Thermopylas

ſpem relicturum, mortẽ fugę prẽmium eis fore: Hi itaq; ſimul armis collectis, agmine facto in Græcam aciem feruntur. Leonidæ milites contrà ſeſe colligẽtes, ſcutis, corporibus in muri ſpeciem conſertis, acerrimè irruenti hoſti reſiſtere, mirè pugnã tolerare, atq; adeò dimicandi ſtudio obnixè ferri, ut nec ſibi ad ſubſidia ſuccedi, nec quicquam laboris aut periculi diminui ac remitti pareren tur ſed perpetuo atrociq; rerum diſcrimine & anguſtia adducti, ſuo quiſq; per ſtando loco, multos ex Barbarorum delectu ſternunt, ac mutua inter ſe pericli tatione certantes ordines, nil alter alteri cõcedere. Veteranis addebat animos pudor expertæ militiæ, ſimul & diſcrimen diminuendæ famæ: uereri nanq;, ne uigor roburq; iuuentæ minores ſibi pares faceret. Iuniores acerrima conſtantia perſiſtere, dimicando ueteranorũ peritiam & gloriam periculo uirtutis ſtudentes aſſequi. In tanta itaq; contentione gloriæ periclitantibus Græcis, delectus Barbarorum funditur, atq; in fugam uertitur: fugientes armati ſtrictis gla diis occurrunt, atq; circumſtantes agmine ſtipato eos à fuga in hoſtes conuertunt, ac prælium inſtaurare cogunt. Hac re perculſo rege, ueritoq;, ut par erat neminem deinde fore qui pugnam tentare auderet, Trachinius quidam eius regionis incola, cui montana diuertícula tramitesq; occulti locorum uſu opti mè noti erant, ad Xerxem accedit, ſollicitoq; ac multa meditanti pollicetur ſe per anguſtias quaſdam montium incognitas & occulta ſtrata, quos ſibi tradidiſſet milites ducturum: ac quodam conſtituturum loco, unde Græcos pugnę intentos à tergo adorirentur, hoc demum pacto eos utrinq; circumuentos facilè inde pelli ac deleri poſſe. Quo audito, rex admodum lætatus, amplis præmijs Trachinium afficit: tum illico uiginti millia delectorum qui eum ſequantur, tradit. Hac re uulgata (nec enim per multitudinem celari potuit) quidam ex his qui inter Perſas aderant, cui Tyriſtiadi nomen erat, genere Cumanus, honeſtis moribus & mente ad bonum inſtituta, ex uigilijs Perſarum noctu elapſus, ad Leonidam ſe proripit, quæ à Trachinio acta fuerant ignorantibus aperit. Quo percepto, Græci circa noctis medium concilio conuocato, de ingruenti periculo & rerum ſumma inter ſe multa conſultare cœperunt. Erant qui ſentirent confeſtim ad reliquos ſocios diſcedendum eſſe, aditusq; relinquendos: nec aliam retinendæ ſalutis uiam uſquam ſibi penitus patêre: neque manendum ut ab hoſtibus circumueniantur: fieri enim non poſſe ut manentes euaderent. Tum Leonidas Lacedæmoniorum dux, immortali iam ſibi ac ſuis gloria animo cõcepta, reliquos omnes diſcedere iubet, ſeſe ad meliora patriæ tempora, maioresq; fortunæ impetus cum alijs Græcis reſeruent: ſibi cum Lacedæmonijs loco perſtandum: neq; ulla ratione creditum præſidium deſerendum. Decere enim duces ac principes Græcię pręſtantius aliquid & difficilius cæteris aggreſſos, fortiter occumbere. Hac ſentẽtia habita, reliqui omnes ſeſe inde mox proripiunt. Leonida uerò illic cum ciuibus relicto, cœpta ingẽtia atq; inaudita incredibiliaq; animo obuerſabantur. Cum paucis itaq; (ſolos enim Theſpios retinuerat, qui omnes non plus quingentis erant (ad oppetendam pro libertate Græciæ per clariſsimum facinus mortem ſe comparat. Interea qui cum Trachinio miſsi fuerant, per auia circumducti, in ſummum tandẽ collem ſtatuuntur. Quo factum eſt, ut Gręcorum pręſidium inter utraſque copias iam medium, iam undique circum obſeſſum teneretur. Tum Græci deſperata ſalute, gloriam uitæ pręferentes, una uoce ducem precantur, ut in media hoſtium caſtra erumpere, animásque dimicando fortiter eſtundere liceat, antequam ſe circumuentos Perſis compertum ſit. Leonidas accenſos ſponte ad facinus iam conceptum, milites pro uoto nactus, iubet uti properè ita prandeant, tanquam ſint apud inferos cœnaturi: ipſe ſtatim hoc iuſſu cibũ ſibi afferri poſcit. Sic enim curatis corporibus eos fore robuſtiores, laboremq; & belli pericula maiori adituros audacia, & pertinaciori animo toleraturos. Poſtquã autem ſe quiſque perfeſtinè curaſſet, atq; expediti omnes duci aſtitiſſent, hortatur

Trachinius Xerxi uiam monſtrat ad opprimendos Spartiatas.

tatur,ut ſe ſequuti,in caſtra hoſtium irrumpant,quoſcunq; obuios obtruncẽt: inde ſeſe ad regis prętorium conferant: ſibi nanque regis primum opprimendi(ſi fortuna faueat)conſilium eſſe.His accenſi auditis milites,noctu conſtipato agmine in caſtra Perſarum,prędecedente Leonida,feruntur Barbari inopinata ac repentina re perculſi,ex tabernaculis paſsim tumultuantes ſe rapiunt:atque eos qui cum Trachinio miſsi fuerant,rati periiſſe omnes, uniuerſasq; adeſſe Græcorum copias,intráque ſtationem irruiſſe,conſternato pallentes animo terebantur.Quare magna eorum à Leonidæ militibus ubique cædes edebatur, atque à ſuis plerique propter ignorationem rei pro hoſtibus necabantur,tumultu per uniuerſa caſtra excito: nocte quoque rerum proſpectum prohibẽte,erroréque illum adiuuante,ingens promiſcuè uariis in locis ſtrages ferebat.Nam in ſumma rerum trepidatione, excíti omnes, dum ſibi quiſque timeret,alter alterum utcunque obſtantem cædebant, cum neque tempus neq; locus,quid eſſet,diſcernendi daretur: nec qui quo ſe ordine reciperent, cuiusue iuſſu,quo duce conſererent,ad quæ ſigna confugerent: nec ad nomina uocarentur, neque omnino pauore omnia perturbante, mentem colligere ſiſteréque poſſent.Quod ſi tunc in prętorio rex conſtitiſſet,haud dubium eſſe poteſt,quin foret inter cæteram turbam, nullo obſtante, à Græcis interemptus, atque eo momento tantum belli incendium oppreſſum reſtinctum'que ceſſaſſet.At uerò Xerxes ad tumultus illico principium inde proſilierat,ac ſe citiſsimè receperat ex periculo.Græci uerò in prætorium irrumpẽtes, deprehenſam illic obtruncant turbam ferè omnem:ac regem ubiq; quęrentes, quantum tutè noctu & impunè licuit,per omnem ſtationem uictores euagantur. Exorta die,ac patefacto rerum proſpectu,cum Perſę Græcos cernerent admodum paros,contempta,uti erat pręter ſpem,paucitate,conſiſtere cœperunt: nec contrà tamen aduerſum hoſtem tendere audent,uirtute & audacia eorum deterriti:ſed lateribus circumglobati,& undiq; à tergo procul adorientes, confodiũt iaculis & ſagittis uniuerſos.Qui itaq; cum Leonida in Thermopylas fuerãt ad aditus tuendos miſsi,hunc uitæ exitium ſortiti,interiere:quorum uirtutem nemo ſatis unquam profectò poterit admirari: quibus una mens extitit adeò ad mortem uſq; obnixa,ne patria inſtituta deſererent,quibusq; ſua ſponte offerre animas intrepidè pro communi Græciæ ſalute ſumma uoluptas fuit, ac fortiter & honeſtè interire,q̃ turpi ſeruitute ignauam uitã trahere. Nec cuipiam ſanè id dubium eſſe poteſt,rem tam repentinã & inopinatam,tamq; inſolentis audaciæ Perſis intuliſſe ſtuporem,& conſternationem ingentem animi.Quis enim Barbarorum tam incredibile facinus potuiſſet ſuſpicari? Cui ueniſſet in mentem quingentis numero hominibus tantum animorum fiducię eſſe,ut decies centena millia adoriri nihil uererentur? ita ut ne in poſterum quidẽ cuipiã ſpes tanti per uirtutem nominis, tantiq; exempli gloriam aſſequẽdi relicta ſit: qui utiq; uiri intra hoſtium munitiones innumera circumuenti multitudine, defatigatis uincendo corporib.animo cecidere inſuperato, in ipſa quoq; morte uictores. Itaq; hi ſoli omnium qui memorantur, uicti illuſtriores euaſerunt, quàm alij qui honeſtiſsimas uictorias reportarunt. Nam non ex rerũ euentu, ſed quo conſilio,quo'ue delectu quid fiat,uirtutem perpendere, fortesq; & illuſtres inde uiros ſpectare oportet. Illius nãq; fortuna, huius ratio & diſcretio rerum dominatur.Quis nam enim eis uiris præferri,uel itẽ conferri dignus eſt quos cũ nec pro parte hoſtiũ milleſima haberent, tantus egit ſpiritus,ut incredibili multitudini uirtutẽ opponere ſuam auſi fuerint? haud ſanè crediderim tãti agminis ſuperandi fiducia ducti,ſed ferocitate inuicta,illuſtribus animis tentantes omnium tẽporum ſuperiorũ ſuperare memoriam: pugnamq; ſibi tũ cũ Barbaris fore putantes, certamen uerò gloriæ indiciumq; cuiuſdam ueluti decurſi ſpectaculi cum omnibus poſt orbẽ conditũ ſeculis,& omni re geſta quæ tulla unq; admiratione digna ſit iudicata. Soli nanq; poſt hominũ memoriam

Leonidas cáſtra Xerxis inuadit.

Spartiatarũ exitus & laudatio.

patrias leges tueri, quàm proprias retinere animas maluerunt, maiora ſuis uiribus minimè pericula recuſantes adire, honeſtiſsimum in primis non ſolũ, ſed etiam propè neceſſarium illis eſſe arbitrati, qui uirtutis nomen præ ſe ferant, animi magnitudinem & excẽllentiam ſui paribus auſis comprobare. Nec iniuria quidem iſtos quis exiſtimarit communis potius libertatis Græcorum extitiſſe authores, eisq; præponendos qui poſtea cæteris Xerxem prælijs ſuperarunt. nam Barbari tam præclaro tamq; inauditæ audaciæ facinore perculſi, animos in bella deinceps propè conſternatos ferebant. Græcis contrà ad parem gloriam ſuorum, ſtudia ſpiritusq; intus accendebantur. Poſtremò ſolos iſtos uidetur ad immortalitatem tranſtuliſſe uirtutis excellentia, ſupra omnẽ priſcã memoriam. Quare non ab hiſtoricis ſolis, uerùm à poëtis q; plurimis, eorũ fuerunt laudes decantatę. Inter quos Simonides clarus cantilenarũ author, huius rei ſummam protulit commendationem, dicens, Eorum qui in Thermopylis cecidere, ſors glorioſa, mors preclara, ſepulchrum ara, monumenta maiorum, exitium cõmendatio. Sepulchri titulus talis, quem nulla unquam delere poterit eluuies, neq; uetuſtas rerũ omnium cõſumptrix, ex hominum bonorũ abolere memoria, fanum nominis Græci famulorũ receptaculũ, cui Leonidas atteſtatur Spartiatarum rex ingens uirtutis documentum relinquens, æternumq; decus. Nos uerò de horum uirorum uirtute ſatis loquuti, ad propoſitum reuertamur. Xerxes deſtituto, ut dictum eſt, aditu potitus, ſed prouerbio Cadmea ipſa uictoria uictus, paucis admodum hoſtibus cæſis, amiſit magnum militũ ſuorũ numerũ, aditibus difficultatibusq; terreſtribus, expeditione pedeſtri in poteſtatẽ redactis, ſtrato ſibi iam per terrã itinere, ſtatuit naualis belli fortunã experiri. Accerſito igitur ſtatim ad ſe Megabate claſsis prefecto, iubet ut contra Græciam claſſem nauiget ac uniuerſis ſimul naualibus copijs inſtructa claſſe pugnã cũ hoſte ineat. Ille regis extẽplò imperata exequitur. ex Epidne Macedonica ſoluens cum uniuerſa claſſe, ad Magneſiæ nauigat extremã orã, quę Sepiada appellatur. Magna illic ex uentorũ uis & maris procella, triremes diſcuſsit ſupra trecentas, earum uidelicet, quæ ad equos portandos erant extructæ, reliquarum quoque magnum admodum numerum. Vbi pacatus uentorum impetus extitit, remenſo itinere quo contenderat, rurſus in Magneſię fauces & receſſus remis reuehitur. Inde trecentas item triremes emittit, mandans ducibus, uti circumuecti in dextram Eubœæ, contendant circumſiſtere hoſtem, & undique fugam occupare incautis. Græci uerò in anchoris ſe firmarant in Artemiſio Eubœæ, quorum claſsis uniuerſa ducentis octoginta triremibus ad ſummum coacta erat: quarum centum & quadraginta ab Athenienſibus inſtructæ, reliquas cætera Græcia collegerat. Hinc claſſi præfectus erat Eurybiades Spartanus: quæ uerò ad claſſem pertinebant, à Themiſtocle Athenienſe curabantur. Hic uir ob ſingularem prudentiam, & præcipuam militiæ diſciplinam, magna non apud cæteros ſolum, uerùm & apud ipſum Eurybiadem authoritate habebatur: omnéſque eius ueluti auſpicatò cuncta gerentis, ſpémque rerum retinentis, intenti parebant imperio. Dum autem inter nauium duces de certamine nauali quo potiſsimum loco foret, in eundem diſceptaretur: cæteris que omnibus uideretur illic perſiſtendum, nec ullo pacto obuiam prodeundum, ſed aduentantem hoſtem conſtipata, uti erat in ſtatione, claſſe operiendum, ſolus Themiſtocles aduerſa ſentẽtia ferebatur, docebatq; in re maritima expedientiſsimũ eſſe, ſemper claſſe inſtructa in hoſtẽ intẽtum ferri, ſic nanque collectis uiribus, ordine compoſito nauiganti bus, cuncta mari conſilia patere, ſubſidia q; præſto adeſſe: tum hoſtem ſparſis uiribus acie per tumultum incompoſita uagantem ex diuerſis longè portubus, diuerſo tempore in altum euocatum, nil firmum poſſe aut conſtans habere, incertoſq; ſuorum alterum alterius, quod eſſe neceſſe foret, conſilij diſſipatis ordinibus temerè prodeuntes uno incurſu cautè inſtructeq; inuadentis, ut

Xerxes ſtatuit claſſe pugnare.

Themiſtoclis laus.

res per

res perturbatæ fortunæ casibus obnoxiæ aguntur, facilè opprimi posse. Themistoclis sententia tandem superante, Græci uniuersa classe instructa, nauigãt in hostes. Cum itaque ex diuersis Barbari portub. euocati, cogi cœpissent, naues Themistoclis principiò ad uaria loca discurrentes, obseruato nauigantis hostis itinere, multas occursu interceptas suppressere: pleraſque itẽ conserto certamine superatas. ad continentẽ usque sunt insectatæ. Collecta interea utri usque partis uniuersa classe, ac pugna atroci inita, nonullæ utrinque naues captę: pugnatumq; donec neutra in parte uictoria inclinãte, nox inuergẽs prælium diremit: quã illicò tẽpestas atrox subsecuta est, feruẽtibusq; admodũ pertinacius procellis, naues extra portus in statione deprehẽsas cõplures afflixit, ita ut ab numine aliquo susceptas Græcorũ partes sustentari constaret: ut multitudine Barbarica ad pauciorem numerũ redacta, Græcorũ nauigia ad bellũ maritimũ contrà tolerandũ ferè paria fierent. Quare Græcis perpetuo successu rebus in omnibus fiducia certior atque animus augebat. Barbari cõtrà aduersa ubique fortuna deterriti, reddebant ad pericula timidiores. Demũ uerò sese coacta rursus undique classe colligẽtes, cũ omniũ simul nauium instructa acie contendere in hostes parant: nec Græcos usquã uis tãta cõterruit: sed triremib. Atticis in ordinũ fronte collocatis, ad quinquaginta numero, Barbaros cõtrà accincti, intrepideq; expectãt: eoq; loco res perinde prope atque ad Thermopylas pugnatũ fuerat, geri cœpta est: conãtib. itẽ Persis eruptione per medios Græcos facta, in Euripũ trajicere, Græcis aduersũ angustias & fauces Euboeæ obsidentib. Ac cõtecto in muri speciem cõmunientibus agmine, pugna ibi atroci cõmissa, multas utræque partes amisere triremes. Nocte rursus intercipiente, in portus quisque suos reuehi coacti sunt. Cęterum in utraque pugna ferunt Athenienses dextrũ cornu tenuisse, idipsum apud Barbaros Sydonijs datũ. Post hęc Græci cognita quę apud Thermopylas accepta fuerat clade, idq; pro cõperto habẽtes, aditu patefacto, Barbaros illicò Athenas inuasuros, consternatis mœrore animis, in Salaminẽ sese statim recipiunt: ibiq; in summa rerũ sollicitudine uexabant omnes. Vbi rem ad summũ discrimẽ adductam conspexere Athenienses, turbam uniuersam imbellem, mulieresq; quæ Athenis initio belli relictę fuerant, cętera q; ad usum necessaria nauibus imponẽtes, cũcta in Salaminẽ conuexêre. Princeps uerò Persicæ classis explorato hostium, inde quo steterant loco, discessu, extẽplò cum omni classe soluit in Euboeam. Ibi primùm ciuitatẽ Isticorum adortus, ui capit: depopulatisq; agris, regionẽ uniuersam uastare pergit. Dum hæc gerunt, Xerxes à Thermopylis discedẽs, per Phocensium fines iter facit, dextra læuaq; latè per irreparabilẽ multitudinis inauditę impetũ, uastæ tempestatis in morem, urbes expugnationibus uastando, agros passim depopulando, in prędamq; omnia agendo: uicos, ædificia, & quicquid ubique magnificè extructũ, speciosèq; excultum occurrisset, cuncta denique incẽdijs ruinaq; proterẽdo. Phocẽses Græcorũ partes sequuti cum haud ad pugnã aduersus tantam uim pares haberentur, relictis oppidis, cũ omni plebe in inuia & difficultates Parnasi se cõiecere. Xerxes deinde Dorienſium ingressus agros, abstinere ibi pręda omnes iubet: nihilque eis iniuriæ passus est inferri, quòd socio nomine partes eius adiuuarẽt. Inde parte copiarum in Delphos dimissa, mandat ut incẽso Apollinis adyto, reposita quęque illic spolient. Ipse uerò reliquũ exercitũ in Bœotiam traducẽs, eis in locis castra ponit. Eos qui ad spoliandũ oraculare tẽplum missi fuerãt, ad Palladis usque prouidæ prouectos tẽplum, repentina quędã atque incredibilis nimborũ illic uis, procellaq; uentorũ irruens obruit, creberrimis cum tonitru ueluti ex æthere iratо fulminib. erũpentibus: tum turbine saxorũ mirę magnitudinis, per imbrẽ in exercitũ pręcipitãte, collisos aceruatim Persas exanimari promiscuè cõtigit. Quo deorũ immortalium exterriti portẽto, q; celerrima inde fuga se omnes q; cladi superfuerãt, proripiunt. Quare Delphicũ oraculare tẽplum diuina

Græcorum cũ Xerxianis pugnæ nauales.

Delphici templi sacrilegi tempestate afflicti.

quadam prouidentia depeculationem effugit. Delphici uerò huius prodigij à dijs immortalibus editi, memoriam posteris tradendam censentes, ingens trophæum erexerunt iuxta Palladis prouidæ, ubi id apparuerat, templum, in quo elogium hoc incisum posuere:

Me belli memorem uicti, testemq; superbum,
Delphi constituunt, munera grata Iouí.
Numine qui Phœbi Medas fregere phalanges,
Aere coronatum restituêre adytum.

Xerxes uerò per Bœotios traducens, agris Thespiensium uastatis, cum in Plateas uenisset, desertaq; loca cultoribus cerneret, incendio cuncta diruere pergit. Nam eius incolæ loci, ingruente belli tumultu, cum familijs rebusq; omnibus migrarãt in Peloponnesum. Inde in agros profectus Athenienſium, depopulationibus cuncta persequitur. Athenas ipsas eruere ac solo æquare, templa igne delere adoritur. Dum hæc ab Xerxe, geruntur, classis regia direptis Eubœæ rebus omnibus, in Athenienſium maritima quęq; pariter prosternendo traijcit. Per idem tempus Corcyræi sexaginta triremibus instructis, tanto immunes bello circa Peloponnesum uersabatur, hac uti eorum sermo ferebat, de causa prohibiti, quòd ascẽsum Maleæ extremaq; superare nequirẽt. Vti nonnulli scriptores tradidere, eo potius consilio id factum, belli tanti momenta obseruando, ut Persis uictoribus integrum sibi esset aquam terramq; tribuere: sin ad Græcos inclinasset uictoria, sese ad auxilium illis illicò paratos ostenderent. Vbi uerò Athenienſibus qui apud Salamina coacti erant, renuncia tũ esset, regionẽ suam igne uastatã, templumq; Palladis erutũ, mœror immensus rerum cuiusq; suarum urbisq; deformatę desiderio fractos admodũ deiecit animos, iam propè desperato patrij deinde soli uisendi tẽpore: nec non & reliquã passim Græcorum turbam, similis imagine periculi in maiorem trepidationẽ conuersam, pauor ingens inuasis, cum sese intra Peloponẽsum undiq; stostiũ propè copijs obsessos cernerent. Ob quam rem cõsilio omnium habito, statutum est, uti inter se duces agitarent decernerentq;, quo potissimum loco nauali pugnæ fortuna sibi tentanda foret. Multæ ac uariæ in ea re sententiæ prolatæ. Pelopõnesijs, utpote qui saluti solum suæ prospectum ibant, uidebatur id post omnia cõsilia tutissimũ, penitus ad Isthmum reuocatis uiribus omnibus, belli summam statui oportere, loci illius naturàm sibi firma ad salutẽm cuncta pręstare, nullam ibi fraudibus & ludibrio fortunæ patere uiam, si sæuius aduersari cœpisset. Vbi rem iam in malã addùci spem cerneres, licere illico laborantibus ex periculis elabi, req; incolumi pro arbitrio in Peloponnesum, locum munitissimum atq; tutissimum sese recipere. Hanc demum in tãta angustia & rerum trepidatione rectè consulẽdi summam esse: quòd si intra angustissimã insulam Salaminem constipati aliàs perstare pergerent, id non sine summo ac propè certo cladis suæ periculo fieri posse, cum in certamen adductis inter pugnandum ob frequentiam multitudinis loci angustijs coarctatam, nil expeditum penitus daretur: nec alteri alteris prout res posceret, auxilio esse ualerent. Themistoclis uerò sententia erat, belli fortunam apud Salaminem tentandã: in angustis enim locis meliore cõditione futuros, quibus cum paucis carinis, aduersus multas simul naues esset confligendum. Cõtrà in Isthmi statione nil penitus haberi præsidij, uerùm certissima in eo loco ad pugam ineundam tolerandam ue incommoda præstari: nihil æquum pugnantibus suis cum hostibus fore, multitudine paucitatem (nempe in aperto æquore deprehensam) de fatigãte. Hæc & pleraq; alia in eum modũ, pro re opportunè sapienterq; differendo, reliquos egit omnes in sententiam suam. Hoc igitur cõmuni consulto de pugna apud Salaminẽ gerenda decreto, duces Gręci properè aduersus Persas ad periculũ & certamẽ sese cõparant. Eurybiades uerò probata Themistoclis sentẽtia, mox populũ in cõcionẽ uocat, ibiq; multa uariè, graui appositoq; sermone

Græcorũ deliberatio de loco pugnæ nauális.

ſermone percurrens, hortari turbã, accendereq; ad incumbens periculũ adeundam nequicq; pergit. Iam pauor occuparat mentes omnium, tumultusq; ſalutis in diſcrimen adductæ obſtruerat aures. Quippe multitudo prorſus ſibimet animis diffiſa, exercitus Carbarici fortitudine, neq; animo conſiſtere, neq; ducum admonita imperiaq; audire ſuſtinebat, ſed ſibi quiſq; in ſumma rerũ trepidatione conſulẽs, ex Salamine in Peloponneſum properat traijcere, poſtpoſito cuiuſcũq; alterius cõſilij propoſito. Nec minorẽ pedeſtribus copijs tãta uis hoſtium terrorẽ incuſſerat, ſimul internecio fortiſsimorũ uirorum ad Thermopylas facta frangebat animos. Tum calamitas Athenarum ante oculos obuerſabatur, plurimumq; ſpei conſternatis ademerat. Tum Græciæ cõſultores percipientes turbæ tumultum, occupatis iam alius pauore animis, penitus irreuocabilem: Iſthmum muro claudere ſtatuunt. Ad quam rem cum haud ſegniter quæ neceſſaria uidebant, aduecta eſſent, matureq; opus, tum incitato omniũ ſtudio, tum multitudine operantium ſurgeret, ad quadraginta ſtadia murus munitioq; illa porrecta eſt: omnisq; aditus cũ lato à Lecheo in Cenchreos ſpatio patebat, eo ſeptus opere clauſusq; extitit. Tumultuante uerò iam in ſtationibus apud Salaminẽ claſſe, cum omnes iam propè deſperatio præcipites agere cepiſſet, Themiſtocles ubi percepit omnia miſceri, nec ducẽ claſsis Eurybiadem iam uſquã audiri, nec turbatæ multitudinis impetũ cohiberi poſſe: cõſpiceretq; ſimul in anguſtijs & locorũ difficultatib. apud Salaminẽ plurimũ ad uictoriam conſequendã momenti & facultatis præſtari, tale init cõſilium. Quẽdam ad id delectum, clàm per proditionis ſpeciem ad regem ire iubet, nunciareq; illi, Græcis conſultò ſtatutũ, naues omnes ex Salamine in Iſthmũ traducere, copiasq; illic cogere omnes cõtendere: rex alioquin ad audita facilis ſuopte ingenio, tum maximè pro tẽpore ad credendũ pronus, uiro fidẽ perinde ac uera nuncianti adhibet: ſummaq; ope & celeritate prohibendum ratus, ne maritimæ pedeſtribus Græcorum copiæ iungerentur. Aegyptias naues extemplò ad obſidẽdos Salaminis exitus, & Megaridis regionis properare: reliquã claſſem iubet in Salaminem contedere, ibiq; cum hoſtibus cum primùm cõfligere. Erant autem triremes regiæ claſsis, uti ex gentibus inter ſe finitimis conſuetisq; inſtructæ, ita deinceps certo ordine conciliatæ, quo propter conſuetudinem ad ſeſe mutuo tuendos, auxilio prõptiores haberentur. Inſtructa hoc ordine claſſe, cornu dextrum Phœnices tenuere, in ſiniſtro Græci qui partes Perſarum adiuuabant locantur. Tum duces Ionum uirum quendam Samium ad Græcos clandeſtinè mittunt, qui certiores faciat eos, quo rex conſilio, quo ue ordine res omnes properet: ſeq; ſimul ac pugna cœpiſſet, à Barbaris defecturos. Cum itaq; Samius ille per occulta itinera clã ad Græcos peruenisſet, cunctaq; aperuiſſet, Themiſtocles re & conſilio ſibi ex ſententia ſuccedente lætabundus, multitudinem ad belli fortunam accendit. Græci nuncio Ionum reuocatis animis, ac in ſpem nouam ſublatis, rerum alioquin conditione neceſſitudineq; ad dimicandum uel inuitos cogente, à Salamine feroci ſpiritu ſoluentes, in hoſtem contendunt. Atq; illicò ab Eurybiade & Themiſtocle acies inſtrui cœpta, ſiniſtrum cornu Lacedæmonijs & Athenienſibus datum contra Phœnicem ab hoſte aciem: magna enim tum Phœnices in rebus nauticis gloria diuulgebantur: tum multitudine nauium, tum ſingulari nauigandi peritia à ſuperioribus ſuis accepta, aſsiduoq; deinceps uſu acta. Aeginetæ & Megarenſes in dextro cornu ſtetere: nam hi poſt Athenienſes cæteros nauigatione antecedere putabantur: tum eos conſtabat acerrimè pertinaciſsimeq; dimicaturos, cum nihil ſibi penitus urgẽte fortuna, inter cæteros Græcos reliquũ eſſet quò profugere poſſent. mediam aciem reliqua Græcorũ multitudo ſuppleuit. Rebus itaq; hac ratione cõparatis, & acie inſtructa, mox enauigãt, faucesq; & exitus inter Salaminẽ & Heracleã ductos occupãt. Rex duci claſsis ſuæ imperat, uti nihil cũctatus, hoſtes inuadat. Ipſe loco q̃dã præeminẽti à regione Sala-

minis delecto, sese collocat, ueluti in theatro, unde belli congressus omnis spectari poterat. Persæ itaque principiò dum per tractus patentes uagari nauigãdo licuit, ordines quisque suos seruauere, nauigia lato per maria agmine portigentes. Vbi uerò in angustias cogi cœperunt, eo tractu tantam aciem minimũ capiente, naues nõnullæ ab ordinibus suis excluſæ, cursum cum reliquis haud tenere potuerant: peruertíq; ob eam causam omnia, dispergíq; coacta. Dux uerò ante uniuersam aciem præuectus, ueluti regi spectanti gratificabundus, cũ hostibus pugnam primam conserit: ac strenuè pugnando cadit. naue in illo cõgressu eius suppressa. Perturbatio ingens classem Barbaricam cœpit exagitare. Nam sublato primo duce, ad multos imperium redierat: ac uaria pro se quisque imperando, distrahebant permiscebantq; agmina: nec ultra ob eam rem progredi audientes, remis in obuersa puppe adductis, in æquor apertum se recipiunt. Athenienses cognita Barbarorum trepidatione ac tumultu, cõcitatis remis in hostem feruntur, alias rostris impetẽtes subfodiunt, quarundã tabulata armamentaq; discussis per impetũ cõpagibus, auulsere, nonnullis remigiorum alas deterſere. Pleræq; Barbaricæ classis triremes, laus in fuga detectũ, rostris impetentibus offerẽtes, à multis undique petitę, trãsfodiebantur. Quo fiebat, ut cum puppẽ obuertere fugæ hostibus instantibus tempus non daretur, q; celeberrimè remis auersis se eximere periculo festinarent. Nauibus itaque Phœniceis ac Cyprijs ab Athenienſi classe fusis in fugamq; uersis, Cyliciæ ac Pamphylię, nec nõ et Lycię, quę cohęrentes illis loco steterãt, principio quidẽ acriter pugnantes, simul ac classis totius robur profligatũ fugere conspexere, ipsę quoque pugna periculoq; excedere properant. In altero uerò cornu, cum acerrimè pugnaretur, per aliquãtum temporis anceps pugna fuit. Postquam Athenienses fugatis in continentem Phœnicibus & Cyprijs, in altum ad reliquam classem rediere, haud horum iam uim sufferre ualẽtes Barbari terga uertunt: multasq; in ipsa fuga naues amittunt. Ita profligata passim per mare Barbaries à Gręcis, iusta acie uictoribus, magna clade prosternitur. Ex eo certamine quadraginta naues in Gręcia classe desideratæ, Barbarorum supra ducentę dissipatę atque deletę, pręter eas quę cũ militibus integro quęque nauigio captæ fuere. Rex uerò præter spem uictus atque indignans, Phœnicas fugę principes, eosq; pręcipuè qui fugiendi initium fecerãt, omnes necat: reliquis minitans, se parẽ in tẽpus eorum meritis pœnã inuenturũ. Qui rębijs minis perterriti, extẽplò in Atticam contendunt: mox nocte interuergente in Asiam soluerunt. Themistocles uerò cũ eam sibi maritimæ rei uictoriam, haud iniuria quidem, uendicare uideretur, ad copias pedestres, ut eius quoque expeditionis sibi gloriam compararet, statim consilia conuertit, alteramque nequaquam utique prædicta inferiorem astu fallaciam cõminiscitur. Perterrefactis enim Græcis, nec audentibus penitus aduersus tot hominum millia pedestri acie dimicare, consilium capit quonam pacto tantas hostium diminuat copias. Pædagogum itaque natorũ suorũ instructum ad regem mittit, qui nunciet illi propere Græcos ad fretum nauigare, pontemq; dissoluere. Quo rex nuncio perturbatus admodum, num facili erat (uti suprà dictum est) ad credendum ingenio, pauore corripitur, ne occupato à Gręcis mari, reditum in Asiam intercluderetur. Itaque statuit quàm primum trajicere ex Europa in Asiam, relicto ibi Mardonio cum robore equitum peditumque, quorum numerus nihilo quadringentis millibus habebatur inferior. Hæc à Themistocle duo reperta militaris astutiæ consilia, maximum rebus Gręcis atque uictoriæ tantæ momentum attulere. In hunc itaq; statum res Græcæ adductæ gerebantur. Nos uerò iam res in Europa eo tempore gestas persequuti, ad externa deinde quędam digrediemur. Carthaginenses nanque principio cum Persis confœderati, per idem tempus, uti dictum fuit, ingentem rerum bellicarum fecerant apparatum ad debellandos, uti inter eos & regem conuenerat, Græcos, qui Siciliam incolebant

Themistoclis cum Xerxis naualis pugna & uictoria.

Digitized by Google

incolebant. Igitur ubi parata sibi fuere omnia, ducem belli deligunt Himilconem, qui tum inter eos admirabili ingenio, rerumq; peritia bellicarum præstare uidebatur. Hic accepto aditoq; imperio, cum copias omnes pedestres nauticasq; coëgisset, Carthaginem proficiscitur, exercitum pedestrem ducēs, haud trecentis millibus pauciorem: naues longas supra duo millia, exceptis onerarijs, & his quæ ad uectigalia portanda statutæ erant, quarum multitudo plus tribus millibus habebatur. Dum itaq; Libycū pelagus pernauigaret, exagitante classem procella & uentorum ui, pleraq; ex his quæ ad portādos equos & currus paratæ erant, naues amisit. Inde in Siciliā tendens, Panormi portus occupat. Tum de bello actū esse, ait: id uereri se admodum, ne maris beneficio & occursu tempestatis Siculi periculum deuitarent. Ibiq; tres dies commoratus in curando recreandoq; exercitu, refectis quoq; tantisper rebus quas tāpestas abstulerat, afflictauerat ue, copias aduersus Himerā duxit itinere pedestri, adnauigante ad littus ac pariter adsequente classe. Vbi ad dictam urbem uentū est, bina castra muniri iubet, altera nautico, altera pedestri militi opportuna. Tum naues longas subduci curat omnes, fossaq; profunda & uallo ligneo circumcludi. Castra pedestris exercitus in urbis conspectum aduersa fronte constituit, ea munitione à nauali uallo ad colles usq; imminētes urbi producta. Postremò parte ad occasum spectāte circum undiq; munitibus obsessa, uenalia omnia ex onerarijs nauigijs exponit. Rebus ita cōparatis, reliquos omnes qui ad id uidebantur expediti, cum nauigijs in diuersa statim dimisit ad frumentū & commeatus ex Lybia & Sardibus conuehenda. Ipse cum robore exercitus expedito, mox urbem inuadit: agménque Himerensium primùm offendens, qui extra progressi occurrebant hosti, primo incursu per uim fusum, intra mœnia multa cum eorum cæde compulit. Qua clade accepta, cæteros omnes qui in urbe constiterant, perculsos pauor atque animi consternatio summa trepidatione, minimáque spe uariè exagitare cœpit: quod simulac percepit Theron Acragantinorum præfectus, qui cum magno satis præsidio ad tuendam Himeram antea missus fuerat, simul periculo dubius, animusq; militum diffisus, illicò Syracusas ad Gelonem nuncios mittit, qui rem quo in discrimine sit, narrent: postulentq; quàm celerrimè fieri posset, auxilium iam fluctuantibus ferre properet. Gelo parato atq; expedito iam pridem exercitu, cum desperationē Himerensium per nuncium accepisset, nihil cunctatus, extemplò ex Syracusis copias omnes cum summa celeritate educit, peditū quinquaginta millia, equitū ad quinq; millia: magnisq; itineribus uiæ spacio correpto, simul ac oppidanis se ostendit, animos omnium à terrore omnium hostium in spē reuocauit & pristinam fiduciam. Castra q̄ proximo potuit mœnibus urbis loco delegit, eaq; uallo fossaq; profunda circundat, tum dimittit equites omnes ac cōpescendos & auertendos undiq; hostes: qui uagi ac dispersi per agros & loca finitima populabundi ferebātur, pabuliq; & rerū necessariarū gratia cuncta infestabant. Equitatus igitur Syracusius, repente effuso cursu raptus, palantibus latè, nihilq; minus q̄ hostē expectātibus Carthaginēsibus Barbaris occurrūt: alios alibi uagantes, diuersis ut quenq; libido necessitasq; agebat, rebus intentos occupant: sine ullo prorsus agminis belli ue ordine, dissipatos, undiq; agitare pergunt: tantumq; numerum quot quisq; potuit, supra decem millia ferūt, tum capta, intraq; urbem missa. Quę prima Gelonis cœpta in summa laude & admiratione apud omnes habita, ingentem ei authoritatem compararunt, ac deinceps Himerenses confirmato animo contemnere hostem ludibrioq; terrorem quisq; suum habere. Post hæc Gelo intrepidè atq; fiducia constanti, uti cœperat, cætera prosequitur. Portas itaq; quas timore hostium Theron munitionibus obstruxerat, omnes per contemptum patefieri iubet, alias'q; insuper quasdā aperiri, qua sibi ad emergentes occasiones patēre promptissima cōmoditas uidebat. Atq; in rebus omnib. Gelo militari disciplina & bellicis artibus admodum

Carthaginensium in Sicilia expeditio.

Himilco Himerā obsidet.

Gelo Carthaginenses fundit.

Digitized by Google

admodum præstans, meditari ac consultare secum cœpit, quonam pacto per fallacias & astu bellico hostes eluderet, copiásque omnes funditus absque discrimine & periculo suo everteret. Quod eius consilium euentus quidem fortuitus adiuuit. nam rerum statu diligentissimè perspecto, cum naues hostium incendio absumere imprimis esset consultum (in eo nanque facto, rerum demum summam omnium belliq; fortunam sibi uerti) accidit ut eodem tempore Amilcar res de more nauticas procuraturus Neptuno magnis hostijs peragere sacra pararet: tum quoque ex agris equites nuncium quendam forte in itinere interceptum, adducunt ad Gelonem, qui epistolas ab Amilcare ad Selinuntos gerebat, in quibus continebatur uti ad quem diem scripserat, ad eum sine ulla mora equites procinctos mitterent. Cum dies qua Amilcar erat sacrificaturus illa esset, eadem misit Gelo equites suos, iubétque uti noctu per loca circumuecti proxima, simul ac dies illuceseret, ad nauales hostium munitiones accedant, tanquam Selinuntiorum socij sint, & simulac intra uallum fuerint admissi, cum primùm obtruncare properent Amilcarem. Mox ad naues incendendas irrumpant. Cum his simul certos dimittit speculatores, in proxima promontoria, quibus mandat, simul ac intra septa hostium conspexerint acceptos equites, certum indicio signum extollant. Ipse simul exorta die exercitum admonitum facit signi de specula â suis prodendi. Equites itaque sub ortum solis ad maritimas Carthaginẽsium copias, ut iussum fuerat, peruecti, statim intra munitiones à custodibus nihil doli ueritis, pro socijs admittuntur.

Amilcaris mors. Qui repentè cursum in Amilcarem sacrificantem citato, inter sacra deprehensum obtruncant: mox ex aris in naues ignem rapiunt, omniaq; cæde atq; incẽdio cõplent. Eodẽ tempore signo à speculatoribus dato, Gelo uti erat ad obseruandam occasionẽ intẽtus, instructa iam ad id tẽpus uniuersa acie, & citissimo agmine potest, ad Carthaginensium castra cõtendit. Phœnicũ duces ubi uenire ad se hostes cõspexissent, illicò arma expediunt, ac castris effusi, cõtrà occurrere properãt, signisq; collatis pugnã ferocissimè inire parant. tubis utrinq; signum dimicandi resonantibus, sua quisq; tela in hostẽ restringere, uti uirũ inuadere, clamore uicissim tublato, utraq; alterno impetu cõtẽdere acies, uocis magnitudine aduersos deterrere. Iam magna ubiq; clades edebat, certamenq; anceps utranq; aciem, nunc huc nunc illuc fluctuantem urgebat, cum repentè flamma in naues latè correpta, atq; in altum multa cũ fumi nebula erũpens, omnium oculos â pugna ad id quod esset mali incertiq; periculi imminẽs conuertit. Turbatis noua re inter certandũ hostib. mox alius atq; inde alius attulerat nuncius, Amilcarẽ cæsum, naues incẽsas altè uoce clamitãs. utrũq; audientibus animos Græcis addebat, spemq; uictoriæ iam certa significabãt lætis clamorib. inde audacius atq; atrocius barbaros urgere Carthaginẽses. Fractis animis uictoria ac re desperata, uertuntur in fugã. Græci fugientes insectãtur, atq;

Gelonis de Carthaginẽsibus uictoria. imperatoris edicto, ne quis uiuus caperetur, fœda ac miserabilis palantium cædes edebat: nec antea cædẽdi finis factus, q; centũ & quinquaginta millia cæsa cõcidissent. Reliqua multitudo in locũ quendã natura munitũ sese recipiẽs, primã cõuersi cõfertis animis ac collecto per desperationẽ robore, acriter hosti insectãti restitere: mox ubi loco arido se deprehẽsos percipiunt, urgẽte siti, dedere se uictorib. coguntur. Gelo itaq; clarissima pugna uictor, cũ bellicæ rei

Gelonis laus. peritia atq; astu cõsecutus id crederet, magnis ubiq; in cœlũ laudib. extollebatur, summaq; habebat authoritate, non apud Siculos tantũ, uerùm quocũque rei tam præclarę fama peruenerat. nullũ nãque ducem memoria proditum est, ante eum unq; tam callido consilio rem gessisse, neque in una acie tantũ hominum numerum cecidisse, tantumq; eadem item captum. Quapropter nonnulli scriptores hanc illi pugnę haud imparem existimarunt, quę à Græcis est ad plateas decertata, Geloniscq; fallaciam consilijs Themistoclis minimè postabẽdam. Tum laudis principatũ propter utrorũque uirtutis claritatẽ, partim istis, partim

partim illis, pro suo quisq; studio tribuere cõtendunt. Nam cum Grecorũ Siculorumq; pariter ante initã pugnã, Barbarica utrinq; hostium acies sola multitudine perterruisset, ac pene fregisset animos, prima à Siculis certamina tẽtata, primaq; ex Sicilia in Greciam diuulgata Gelonis uictoria, spem simul Grecis fiduciamq; iam propè relapsam, ad priscę uirtutis audaciã reuocauit. Vtriusque preterea exercitus imperatores, dispari lõgè fortuna iactati, haud dubiũ rei utriusq; gestę discrimẽ uidẽtur prębuisse. nam Xerxẽ cõstat cũ multis millibus Grecia fugatũ potius q̃ uictũ excessisse. Carthaginensium uerò nõ duces modò cęsos, uerùm iusta acie collatis signis, pugnãdo à Siculis ita profligatos ordines deletasq; copias omnes, ut ne nuncius quidem cladis (ut ita dixerim) tantę multitudinis superfuerit. Imperatores item ambos omniũ in Grecia clarissimos, Pausaniam atq; Themistoclẽ, malè post ea gesta acceptos: alterũ ob ambitionẽ nimiam proditionisq; insimulationẽ necatũ à suis ciuib. alterũ extra Greciã penitus eiectũ, & ad Xerxẽ inimicissimũ tandẽ confugere, & apud eum exulẽ uitã degere coactũ. Gelonem cõtrà, parta uictoria, assiduis clarioribusq; indies muneribꝫ ac meritis à Syracusano populo ornatum, in regno consenuisse, magnaq; in omnium admiratione habitũ, mortẽ obijsse: atq; adeò gratia apud suos ciues memoriaq; ualuisse, ut tribus deinceps per successionẽ ducibus, perinde ac hęreditario iure cõstitutis ex ea familia imperiũ ciuitatis continuatũ fuerit. De his itaq; iam satis. Nec enim hi quibus per uirtutẽ & res prę clarè gestas haud dubium glorię nomẽ partũ uidetur, fuerãt apud nos meritis laudibus fraudãdi. Deinceps uerò ad continuandã superioribus narrationem reuocabimur. Eodẽ nanq; die cõpertum est à Gelone debellatos hostes, & in Thermopylis Leonidam cum socijs dimicando, intra Xerxis castra occubuisse: ueluti quoddã de industria numẽ id curasset, clarissimamq; hinc uictoriam illinc glorioſissimã mortem eodẽ tẽpore, pari momento rerum, pariq; uirtutis exẽplo subijci, ambiguo pręferendę laudis iudicio cõstituisset. Cõfecto ad Himeram pręlio, 20. naues lõgę ex omni numero incẽdium euasere. Quas Amilcar ad exercitum cõmoda rerumq; necessariorũ usum deduci fecerat: quę dum pugnarẽt acies, omniaq; igne rapi uiderẽtur, & iam uel cęsi, uel capti forẽt ferè omnes, remis periculo subtractę sunt: cumq; ex profligata acie multi ad eas cõfugerent, quantũ quęq; numerũ capere poterat fugientium, repletę uiris, in patriam reuehebantur. Has medio in cursu tẽpestas atrox irruens, discussit atq; hausit omnes: ex quo naufragio pauci admodũ partua quadã scapha erepti tẽpestati, Carthaginem peruehuntur: ciuibus suis affatu breuissimo nunciant, copias quę in Siciliam traiecerant, funditus periisse omnes. Carthaginenses uerò tanta tamq; inexpectata strage obruti, repentè consternatis adeò atq; attonitis trepidare animis, circum omnia suspectare, nihil tutum firmumq; habere ut in singulas noctes ad custodiam urbis circa mœnia uigilias agerent, tanquã sibi id compertum esset, Gelonem illicò cum omnibus copijs Carthaginẽ traiecturum. Tum tota passim ciuitas propter occisorũ multitudinem luctu publico sordidata mœrore: cõploratio quoq; familiarium passim exaudiri, resonare ædes fletibus lamentisq; miseris, amissos quisq; suos complorare, alij fratrum, alij filiorũ desiderio impacatè lugere, pueri parentibus orbati cuncta misericordia replere, calamitatẽ solitudinemq; suam deplorãtes, frustra miserabili uoce genitores quisq; suos ex morte uocare, auxilio sese destitutos omni, fletu inexpleto, ululatuq; fortunã ipsam clademq; urbis exasperare. Carthaginẽses igit̃ ueriti ne Gelo expedita profectione accelerãs, Libyam occuparet, statim legatos ad eum mittũt, uiros qui in magistratu essent potẽtissimos quosq; qui mitigando uictorem cũ eo de rerum summa agerent, consultarentq; quid ad rem suam conduceret. Gelo parta uictoria, equites qui Amilcarem oppresserant, magnis exornat donis, reliquisq; quorum egregia ac fortia facta extabant, unicuiq; pro meritis præmia ampla largè distribuit. Lectis spolijs, quæcunq;

cunq; ſpecioſa præſtãtiq; forma reperta fuerint, ſecerni, ſeruariq; ſeorſum mãdat, ſtatuens ipſa Syracuſanis templis ornamento diſponere: reſiduorum partem Himeræ diſtributam, præſtantiſsimis quibuſq; templis reliquit. Quod deinde reliquum fuit, unà cum captiuorum turba, cõputatum in militum ſociorum capita diuiſit, pro cuiuſq; ordine militiæ & exercitus numero diſtribuendi ratione ducta. Ciuitates autem eos quos ſibi ſors dederat pro ſeruis habuere, publicaq; per eos opera & labores exercebant: quorum maxima Acragintinis multitudo cum obtigiſſet, urbem agrosq; ſuos eorum opera excoluere. tantus nanq; numerus eis captiuorum erat, ut plæriq; inter eos priuati, quingentos in uinculis haberent. Cuius tantæ multitudinis cauſam præbuere tum milites Acragãtini, qui ex bello in patriam cum captiuorum ſorte ſua rediere: tum quod inclinata iam acie multi Barbari in loca mediterranea, maximeq; intra Acragantinorum fines confugerant. Quibus omnibus uiuis captis, Acragantina urbs repleta eſt: quorum magnus numerus in publicum relatus eſt, et ad lapides excidendos addictus. Ex quibus non deorum modò maxima extruxere templa, uerùm & cloacas, ad educendas ex urbe aquas, tanta magnitudine conſtruxere, ut ſit ſpectabilis ſtructura, licet propter utilitatem contemnatur. His uerò extruendis operibus præfectus fuit quidam uir nomine Phæax, qui propter ſtructuræ & ædificij excellentiam id conſecutus eſt, ut cloacas illas Phæcas cognominarent. Conſtruxere item Acragantini magnis impenſis natatoriam ſeptem ſtadia circumuectam, uiginti cubitos profundam. In quam cum fluuiales aquæ riuuliq; fontium elicerentur, tum pabulo loci, tum aquarum temperamento gigni atq; ali piſces primùm cœpti: poſt, per tempus mirum in modum aucti, piſcinam eam fecere, quæ non ad uſum ſolum ſatis, uerum etiam ad delitias piſces ſuppeteret, cignorum quoq; phalanges in eam deuolantes, ibiq; uerſatæ, conſpectu pulchrum atq; amœnũ locum reddebãt: tandem curſu temporum diu neglecta cõputruit, collapſaq; eſt. Agrum præterea totum, innata præſtantẽ ubertate, uitibus paſsim conſitum, omnigenisq; refertũ arboribus ſparſere, ita ut plurimũ inde fructus uectigalium q; demeterẽt. Gelo dimiſsis ſocijs, ciues ſuos Syracuſas in ſedes patrias reduxit: ob ſingularemq; clementiã & comitatẽ nõ ciuib. modò ſuis chariſsimus, uerũ apud omnes Siciliæ populos in ſumma erat authoritate & gratia, cum tantũ eius ductu captiuorũ ſe numerũ habere cernerẽt, ut uniuerſa propè Libya uideretur intra eam inſulã capta teneri. Vbi ea geſta ciuitates circũ percepere, quæcũq; partes aduerſas tutatę fuerãt, legatos illico ad eum mittũt, qui detrectati hactenus ab ſe impij ueniã petãt, polliceanturq; ſe deinceps quicquid imperatũ fuerit, paratos obſequi. Ille ſe omnib. facilẽ & comẽ prębẽs, oblitusq; iniuriæ, ſocietatẽ cũ eis iunxit, ac reb. ſecundis adeò moderatè ac humanè nõ in eos modò uſus eſt, uerũ etiã Carthaginẽſes, olim tã infenſos acerrimosq; hoſtes. Nã cũ eorũ legati ad ſe ueniſsẽt, orarentq; multis cũ lachrymis, uti de meritis ſuis iniuriæq; ignoſceret, ac meminiſſe uellet rerũ humanarũ, pacẽ ea cõditione cõceſsit, ut pecuniã eo bello cõſumptã Siculis reſtituerẽt, ad duo millia argẽti talẽta: duas inſuper impat naues ſibi inſtructas mitti, quas in pacis cõpoſitæ teſtimonium & certũ pignus fœderũ ſtatui ęquũ eſſet. Carthaginẽſes ſalute rerum ſuarũ in tãta hoſtis uictoria præter ſpẽ impetrata, nihil de poſtulata pecunia detrectãt. Inſuper coronã auream Damaratæ Gelonis cõiugi ſpnodẽt adiecturos: ea emim ab illis orata, magno ad pacẽ impetrandã patrocinio fuit: cẽtumq; auri talẽtis ab illis coronata, nũmi cudit qui ab ipſa uocatus eſt Damaretius: cõſtabat autẽ hic decẽ Atticis drachmis. idẽ à Siculis ob quinquaginta, quib. pẽdebat, põdo, dictus eſt quinquaginta libriũ. Igitur Gelo prudẽter ad æquũ & bonũ cuncta cõmodeq; adminiſtrando, modeſtia quadam ſingulari clementiaq; natura, gratiam ſibi omnium conciliabat: maximo nãq; ſtudio nitebatur, etiam ſingulos quoſq; priuata ſibi munificentia deuinctiſsimos haberet, quo uel publica au-

Acragantina urbs captiuorum operis exornata.

thoritate,

thoritate, uel priuata gratia per officium multitudinis iam sibi meritis obnoxium quàm maximas cogeret copias: moxq; uti in animo erat Græcis se coniungere contra Persas. Cumq; iam cuncta ad id haberet expedita, nauesq; procinctus copijs conscendere pararet, quidam ex Corintho naue aduecti nunci ant ei, nauali pugna collatis signis conserta, Græcos apud Salaminem uicisse, Barbaricas uires mari penitus deletas, omnia hosti in fuga esse: Xerxem cum parte copiarum ea clade accepta, diffisum cœptis, Europa excessisse. quo audito uoti compos, mox ab incepto destitit: militum nihilominus officium promptosq; ad parendum animos excipere aliqua gratia confirmareq; studens, comitia edicit, mandans omnib. uti eò armati ueniant. Ipse uerò nõ solum armis nudo corpore, uerum absq; tunica interiori, solo tectus pallio in concionẽ prodit: tum uitam ibi suam explicare omnem, singulasq; res cœpit à se gestas erga Syracusios accurata ratione, causis unicuiq; adiectis, declarare. Cũq; singula quæq; nutu signisq; apertis tota cõcio cõprobaret, mirarẽturq; admodũ quod nudũ corpus armatis obtulisset, ut si cui libuisset eius interficiendi iam idonea facultas præberet, tantũ à tyrãnidis suspicione abfuit, tamq; indignus quẽ tyrãni loco iraq; insectaret uisus, ut sublata in unum mox omnes uoce lætis clamoribus benefactorẽ quisq; suum, liberatorẽ patrij soli, regẽ rerum unicũ salutarẽt. Concione dimissa, rebusq; pro re cõpositis, inde discedit Gelon. Moxq; ad extruenda Cereri & Proserpinæ tẽpla ex manubijs hostium spolijsq; summo ornatu, ingenti impẽsa magnificentia miroq; artificio curãm negotiumq; omne deinceps cõuertit: simulq; tripodẽ 16. auri talẽtis eductum, in Delphos mittit, quem Apollini in tẽplo dedicat, pro gratia numinis & benæ rei gestæ habẽda, & in posterũ cõcilianda. Post hæc in Aethna quoq; Cereri templũ noua luna ædificare ingreditur, quod extremo fato interpellatus reliquit imperfectũ. Eodẽ tẽpore claruit inter Lyricos poëta Pindarus. Hæc fermè sunt, quæ digna memoratu eo anno gesta fuere. Præfecto autẽ Athenis Xantippo, Rom. Consules delegere, Q. Fabium Syluanũ, & Seruium Cornelium Tricesimũ. Eodẽ tẽpore reliquiæ classis Persicæ, quæ ex prælio apud Salaminem gesto aufugerant, circa Cumã uersabãtur, exceptis Phœnicib. qui, uti dictũ est, regijs minis se subripuerant, ibiq; hybernis actis, ubi æstas spirare cœpit, Samũ uersus Ionia cuitata nauigãt, quò suprà quadringẽtę naues cõuectæ sunt. Quæ quidẽ Ionas iam ueluti à se alienatos & inclinatis in aduersas partes animis, obseruãdo, urbes uitabant, quarũ fidẽ suspectã habebant. In Græcia uerò post rem apud Salaminẽ bello nauali prospere gestã, cũ Athẽnienses eius uictoriæ haud obscuri authores haberentur, atq; ob eam rẽ elatis animis, nulli iam dubium esset, eos deinceps Lacedæmonijs rerũ naualium haud sponte cõcessuros principatũ: id Lacedæmonij præcauẽtes, summa ope nitebantur superbiam Athenienſium deprimere, & extenuare gloriam. Quare cũ iuditium de his qui cæteris fortius ac præclarius pugnassent, propositum esset & suffragia, quibus plurimum ualebant, obtinuere inter iudicia, primas eius uictoriæ partes urbi Aeginitarum decerni: inter uiros uerò Amniæ ciui Athenienſi, germano Aeschyli poëtæ, palmã fortitudinis dari: quod cũ triremis unius esset præfectus, certamẽ iniisset primus, Persarumq; primã nauẽ, qua classis præfectus totius uehebatur, impetu facto, magna ui pugnando discussisset ipse, hostium præfecto in ea interempto. Athenienſibus autem ob id uirtutem gestaq; sua haud merito loco habita grauiter ferentib, Lacedæmonij ueriti, ne eius indignatione rei cõmotus Themistocles, cõsilium aliquod aduersum se reliquosq; Græcos machinaretur, cõgeminatis eum donis præ omnibus qui fortiter fecissent, ornatũ cõciliant: quę quòd minimè fuerant à Themistocle recusata, populus indignatus, eum magistratu abdicat: in cuius locũ Xanthippus Amphronis dux suffectus. Diuulgata iam passim Athenienſiũ à reliquis Græcis secessione, legati simul à Persicis Græcisq; mittuntur Athenas. Persæ duci Athenienſiũ exponũt, Mardoniũ ducem

Athenienſium et Lacedæmoniorum cõcordia labefactatur.

ducē Athenienſibus polliceri, ſi partes Perſicas ſequi uellint, agrum quocunq; Græciæ loco deligerint, ſe daturum. Tum mœnia ſimul ac templa reſtauraturum, ciuitatémque permiſſurum liberam ſuis legibus inſtitutisque uti. Lacedęmoniorum legati contrà multa commemorando, demum hortari, ne priſcam prudentiam ſuam uanis pollicitis pelli ſinerent, rerumq; momenta ſuarum temerè fidei Barbaricæ credere uellent, ſed retinere potius ac tueri pergant antiquam cum Græcis cognatis finitimis'que eodem cælo, eiſdem moribus conſuetis ſocietatem amicitiámque. Barbaris ita ab Athenienſi ſenatu reſponſum, nullum tam felicem Perſis eſſe agrum, nullam tantam auri quantitatem offerri poſſe, qua ad Græcos deſerendos prodendòſque impellere ualerent Athenienſium animos. Lacedæmonios hortantur, ne quam principio ſuſcepiſſent Græcię curam defenſionémque, deinceps relinquere, ac potius eo quo egregiè cœpta animo, eam gerere ac proſequi ſtuderent: ſe pro rerum ſuarum ſumma nunc poſtulare, uti quàm celerrimè cum omnibus copijs in agrum Atticū traijciant: certis compertum ſignis habere, Mardonium, ubi renitentes ſibi Athenienſes acceperit, illico exercitum Athenas contraducturum: quod haud ſecus ac rati ſunt, accidit. Nā Mardonius in Bœotia cum copijs in ſtatione poſitus, primò ciuitates in Peloponneſo ad defectionem ſollicitando, tētauit pecunijs optimatum omnium ac principum animos. Poſtea reſponſo Athenienſium audito, grauiter commotus, copias omneis in Atticum agrum inducit. Nam prēter eos quos à Xerxe acceperat, magnam inſuper concitauerat ipſe multitudinem ex Thracia, Macedonia, reliquiſq; ſocijs gentibus, ad ducenta armatorum millia. Cum itaq; tantum in ſe irrumpere exercitum cernerent Athenięſes, mittunt tabellarios auxilium à Lacedęmonijs imploratū. Cumq; id differretur, irruētibus in Atticum agrum Barbaris, re deſperata, rurſus Athenienſes correptis liberis & coniugibus, cęteriſq; rebus quę celeriter efferri poterant in naues, relicta patria, comportant omnia: rurſusq; in Salaminem confugiunt. Mardonius uerò infenſa atq; impacata in eos furens ira, diripit uaſtátque regionē uniuerſam: mox ad urbem conuerſo impetu, monumenta, ædes, templa, & quicquid primo excidio ſuperfuerat, nulli rei parcēdo, cuncta prorſus ſubuertit. Interea dum Mardonius Athenas agmine furenti contenderet, conſenſu habito cultorib. conſultoribus Græcię uiſum eſt, accerſitis coactiſq; ſecum Athenienſibus, una cum omnibus copijs in Platęas contendere, ibiq; pro libertate belli fortunam experiendam, ubi extremum periclitari commodiſsimum eſſet: dijs uota publicè nominanda, ſi uicerit, eadem die uictoriæ ad numinis gratiam propitij omnem Græciam libertate fruituram, certamenq; liberum, ludosq; libertatis in Platęis edituros. Cum itaq; in Iſthmo ea decretæ rei cōditione adducti ſtetiſſent omnes, cōuentum'que inter eos eſſet, ſtatuunt in ea ſtatione multitudinem iam coactā iuri eiurando, ad proſequendum bellū adigere, & religione compeſcere, eo potiſsimum conſilio, uti cunctorum in unum coirent conſtiparentur'que animi: tum ea adacti religionis neceſsitudine, ueluti ſecura iam humanarum rerum mente, generoſius audacius'que pericula quæq; ſubirent. Iuſiurandi uerò forma expreſſa erat, qua unumquēq; nominare neceſſe erat, ſe non grauiori diſcrimine habiturum, carioriue loco uitam quàm libertatem penſurum: duces deinde ſuos, neq; dum uiuerent uncti, neq; in mortis neceſsitudine poſitos deſerturum: tum ſocijs in pugna cæſis, ſepulchrum pro uiribus paraturum. Sin bello barbarico uictor euaſiſſet, nullum in eo periclitatam urbem euerſurum: templáque igne, uel alia quacunq; ui diruta, nuſquam ulla reſtauraturum: ſed eas ruinas pro monumentis Barbaricæ ſuperbię furorisque impijſsimi, poſteris relicturum. Iureiurādo demum eis uerbis adacta multitudine, per Citheronē in Bœotiam traijciunt: tum in planiciē prouecti, ad radices eius iuxta fluenta caſtra ponunt. Dux erat Athenienſium Ariſtides, ſed apud Pauſaniam Lacedæmonium ſumma imperij uerſabatur, qui tum

Mardonius Atticam inuadit.

Græcorum de reſiſtēdo barbaris coniuratio.

qui tum Leonidæ pueri tutor erat. Mardonius ſimulac hoſtium copias comperit in Bœotiam tendere, educto Thebis exercitu, ad Aſopum fluuium properat, ibiq; caſtra munit foſſa profunda, uallo'que ligneo circumducta. Cæterum Græcorum erat numerus centum millium, Barbarorum ad quingẽta millia hominum. Tumq; Perſæ noctu effuſa per campum acie, citato curſu certamen adoriuntur: præmiſſoq; ad caſtra Græca equitatu, dum furioſo agmine procurſarent, multa ui irruptionem tẽtantes, hunc impetum Athenienſes primi excipiunt, uti erant ante alios excita & uigili ſollicitudine procincti. Concurrentibus deinde alijs, grauis atroxq; pugna committitur. Tum reliqui Græci quoſcunq; Barbaros contrà inſtructos, ut ſuo quiſq; loco cornuq; pugnando ſteterat, tandem in fugam uertunt. Solos Megarenſes, quibus aduerſus equitum præfectum, roburq; Perſici equitatus certamẽ obuenerat, urgebat ad modum pugnæ moles: nec tamen locò cedebant. Cæterũ in re ardua nuncios ad Athenienſes & Lacedæmonios mittunt, uti quàm celerrimè laborantibus aciei iam nutanti ſuccurrant. Quo audito, Ariſtides delectos Athenienſium, qui circa eum ſtipati pugnabant: illicò Megarenſibus occurrere, auxiliumq; ferre iubet. Hi collectis armis citato curſu in Barbaros feruntur: trepidantemq; Megarenſium aciem periculo incumbenti liberant. Ibiq; cæſo equitum Perſarum duce, magnaq; eorum deleta multitudine, reliquos in fugam uertunt. Ita Græcis hoc primum pugnæ certamen felix, ueluti per omen quoddam fiduciam ſimul atq; initium reliquæ uictoriæ obtinẽdę attulit. Poſt hæc relicta planicie, caſtra in locum munitiorẽ, ſituq; ad uictoriam magis idoneo mutãt. Nã à dextris excelſo claudebantur præruptoq; colle, ſiniſtram fluuius Aſopus præterlabens cingebat: medio inter hæc campo ſatis natura munito ſtationem copiasq; locant. Situ locorum circum omnia tuta præſtabantur. Græcis itaq; ſingula quæq; conſilio prudentiaq; maturantibus, maximum ad aſſequendã uictoriam inter cætera momentum locorum anguſtiæ contulere. Nam cum per anguſta producere ordines expediretq; aciem cũ hoſtibus minimè liceret, nec magnas ſimul copias breuis tractus admitteret, multa millia belli munere uacare oportebat. Ea itaq; loci munitione opportunitate freti, Pauſanias & Ariſtides expediri iubẽt copias, educũt ac p ſtationis cõmodo acie inſtructa in hoſtes procedũt. Mardonius eiſdẽ anguſtijs cõpulſus confertã inſtruere phalangem, q; cõmodè ualet ordines in acie diſponit. Tum clamore, Barbarico more ſublato fertur in Græcos. Sequebaẽ circũſiſtebatq; inuadentẽ ad corporis defenſionẽ delectiſsima iuuẽtus: agmine ſtipato Lacedęmonios uti cõtrà inſtructi ſteterãt adorit, ibiq; ſtrenuè pugnãdo magnã Græcorũ ſtragẽ fecit. Reſiſtẽtibus intrepidè ferociterq; Lacedæmonijs, nec uſquã periculũ declinantib. paſſim cadebãt Barbari: donec Mardonius cũ fortiſsima ſecũ manu in bello cõſtit: ſuſtinere Barbari cõtentè certaminis molẽ. Cęterũ ſimul ac cecidiſſe Mardonĩũ fortiter pugnantẽ diuulgatũ eſt, electoſq; ſecũ omnes partim cæſos, alios uulnerib. cõfectos, fractis animis in fugã uertunt. Quos cũ Græci palãtes inſectarentur, pars intra uallũ cõpulſi, ex reliqua multitudine Græci qui cũ Mardonio militauerãt, intra Thebarum mœnia ſe recepere, reliquos ad quadraginta millia cogẽs Artabazus, uir inter Perſas præclarus uirtute audaciaq; præcipua in alteram partem furtim ſubfugiendo duxit, ac confeſtim diſcedens inde, breuibus itineribus in Phocidas proficiſcitur. Exercitu Barbarorũ eo modo profligato, atq; in diuerſa per fugam diſſipato, Græci pariter quacunq; fugientem uident hoſtem diuiſis in partes totidem copijs inſectari properant. Athenienſium, Plateenſium, ac ſimul Theſpienſium acies, eos qui Thebas profugerãt, perſequunt. Corinthij, Sicyonij, Phliaſijq;, nõnulli præterea alij eas premebãt copias, quæ cum Artabazo fugiebat. Lacedęmonij cum reliquo exercitu uallum & munitiones adoriuntur, raptimq; ad omnia ſimul loca impellere obſiſtẽtes Barbaros, atq; irrũpere conant. Thebani ad ſe fugientes intra mœnia ac

Græcorum Plateenſis cum Mardonio.

Digitized by Google

cipiunt recreantq; tum directa acie insectantib. Athenien sib. ire obuiam properant. Certamen sub mœnibus atrox cõmittitur: Thebanis strenuè pugnantibus, haud pauci ex utraq; acie cadunt. Cæterum ab Athenien sibus tandẽ superati, intra urbem compelluntur. Deinde Athenienses ad aciem Lacedæmoniorum reuersi, simul cũ illis eos qui intra castra se tuebantur Persas expugnant. Vbi cum acerrimè pugnaretur utrinq;, Barbaris ex loco munito petẽtibus hostem, Græcis uallo munitionibusq; per iniquos accessus subeuntibus, multi perire incautius uictoriæ studio pugnantes, nec parua multitudo telis transfigi, nihilo tamen secius dimicando utriq; obnixè persistere, hi laudis, illi salutis quoad ualeant, retinendæ gratia mortem intrepidè oppetere. Postremò neq; uallum (quanquam munitissimum) neque Barbarorum manus strenuè resistentes, Græcorum impetum uimque sustinere ualuit, sed undique expugnaculis pulsi cedere, munitionesq; impulsu hostiũ deserere coacti sunt. Certabant enim inter se duces Græcorũ æmulatione laudis: Lacedæmonij atq; Athenienses superioribus quisq; uictorijs, & rebus prosperè gestis elati, necnon & uirtute quisq; sua cõfisi. Captis tandem ui castris, re iam desperata ac propè extrema, Barbari orare, uti uictis captisq; tantũmodo uiuere liceret: nihil eius ab infenso hoste miseris, re nihilominus adhuc dubia est impetratum. Nam dux Græcorum Pausanias cõperta hostium multitudine, cum se uinci numero cerneret, uerebatur ne per misericordiam parcendo, ipsis quippiam aduersi pararetur. Vnde edicto proposito, ne unus quispiam caperetur, incredibilis breui tempore, nihil prorsus in desperatione resistentium strages edita est: uixq; tandem cæsis iam ad centũ millia, à cæde cessatum. Hoc euentu pugnæ potiti Græci, ad suos qui in acie ceciderant ad 10000. sepeliendos studia cõuertunt. Tum spolia hostium in capita militum distributa: mox de his qui fortiter & præclarè fecissent, ratio iudiciumq; habitũ. Ac decernẽte Charitide, inter ciuitates Spartæ, inter uiros Pausaniæ uerò Lacedæmonio, uirtutis honos est declaratus. Artabazus coactis ex fuga ad quadraginta millia Persis, per Phocida & Macedoniam profectus, exploratissimo incessu cautissimaq; uia proficiscebatur, maximis tamen itineribus accelerans, saluos & incolumes eos omnes in Asiam perduxit. Græci uerò decima spoliorum delecta, aureum tripodẽ inde cõficiunt, atq; in Delphos missum dedicant, in quo hoc elogium incîdi fecerant:

Hunc tibi dant Graiæ tutores Phœbe salutis,
Seruitium genti qui repulére suæ.

Inscripsere rursus Lacedæmonis, qui in Thermopylis ceciderant, communi titulo hoc:

Millibus hi contra pugnarunt Marte ducenis,
Ex Peloponneso millia bina duo.

Priuatim uerò ipsis hoc inscriptum:

Dic hospes Spartæ nos te hic uidisse iacentes,
Dum sanctis patriæ legibus obsequimur.

Ab Athenienst quoq; populo sepulchra eorum qui bello Persico ceciderãt, ornata sunt: ac tum primùm funebres ludi & certamen institutum ad sepulturam, fieriq; cœptum. Lexq; etiam lata, uti rhetores præcipui laudes eorum edocendas & gesta commemoranda susciperent, qui publica sepultura donati essent. His peractis, Pausanias imperator recreato exercitu, curatisq; corporib. cõtra Thebas castra tẽdit, authoresq; prioris societatis deposcit omnes ad supplicium. Thebanis multitudine simul hostium uirtuteq; perterritis ac consternatis, ipsi authores defectionis præcipui, haud quicq; recusantes, dedũtur. Quos omnes Pausanias supplicio affectos, necat. Eodẽ quoq; die quo pugnatũ est ad Plateas, in Ionia graui cũ Persis certamine à Græcis cõflictũ est. Quod describturi, ab ipso rursus initio rẽ ordiẽdã duximus. Leotychidas igit Lacedæmonius, & Xãtippus Atheniẽsis, exercitus naualis duces, post prælium ad Salaminem

Samij à Leotychida & Xãtippo auxilia postulant aduersus Persas

faminẽ certatũ, classem apud Aeginã cõtrahũt: ibiq; aliquot cõmorati dies, in Delũ nauigant cũ ducentis quinquaginta triremibus. Cumq; illic in statione manerẽt, legati à Samijs ueniunt, orantes, uti Græcos qui Asiam incolunt, imperio Barbarico oppressos, in libertatem uendicare uelint, concessu primatũ cum ducibus coacto. Legatis Sumi auditis, una omnium sententia decretum est, ad liberandas ut postulabatur, ciuitates proficisci: statimq; ex Delo soluũt. Duces Persicæ classis apud Samum cum nauibus stantes, comperta nauium Græcarum aduersarum se omnium nauigatione, Samo classem omnem abducunt: inde in Micalen Ioniæ recepti, nauigia omnia subducunt. Cumq; ea conspicerẽt ad pugnam haud prorsus parata, uallo & profunda fossa circunducta locum muniunt, nihilo segnius interim ex Sardibus & finitimis undiq; populis copias pedestres comisere. Coactusq; inde exercitus militum ad centũ millia: rerum simul omnium ad bellum facultatem sibi comparant, rati quamprimum Ionas ad hostem defecturos. Leotychidas uerò instructa classe uectus, nauẽ ad Barbaros, qui apud Micalen coacti manebant, præmittit: præconémque in ea imponit, qui uocis amplitudine tonoq; proclamandi exercitum omnem Græcum superabat. huic mandat, uti littoribus hostium adnauigans, iuxtà quanta posset uoce, ut hostes audiant, intonet: Ad Platæas debellatum esse, Persas ibi profligatos, stratam'que prorsus aciem, Græcorm potestate per uictoriam teneri omnia: Deletis ita funditus hostium copijs, iam aduentare Græcam iuuentutem instructa acie, nec abesse procul ad reparandam Græcis in Asia ciuitatibus libertatem. Id à Leotychida & collegis consilo callido, bellicæq; artis astutia memorabili tentatũ: ratis, Græcos omneis, qui cum Persis haud sponte militabant, ea uoce audita, ueluti cõtigit, illico defecturos, magnoq; tumultu Persarum castra turbatũ iri. Nam pręcone nauibus subductis hostium obnauigãte, ac magna uoce quæ iussus fuerat extollẽte, Persas repentè perculsos, pauor ingens simul & suspicio penitus perturbauit, nec Græcis deinceps amplius fidere. At uerò Græci qui cum Persis in statione erant, conueniunt undique simulq; conspirant omnes: Leotychidas collegæ'que exploratis locis, cõparato exercitu copias exponũt. Postera die cũ arma expedirent instrueretúrque acies, rumor cœpit repẽtè increbescere, Persas à Græcis ad Platęas profligatos. Quo perciti Leotychidas & collegæ aduocata concione milites ad pugnã accẽdunt, atq; inter multa alia ad concitãdos ordines, adductã uictoriam ad Platæas læto clamore proponũt, cuius lætitia spẽq; elatis animis maiorẽ fore pugnaturis militibus audaciam prospiciebant. Mirum lanè atq; incredibile admodum, res incertis omnibus euentu cõprobata. Nã cõpertum est utraque eadem die acies instructas, & ad Platæas, & ad Mycalen cõflixisse: quare uisus est Leotychidas nondũ audiuisse uictoriam: sed sua spõte lætum nuncium fugiendo, ad decipiendos arte hostes id fecisse. Nam locorum illorum interualla, certo argumento sunt, nuncium eius tam breui tempore minimè perferri potuisse. Cæterum duces Persarum haud iam quicquam Græcis fidentes, arma eius dempta, socijs tradunt: conuocatáq; multitudine, Xerxem nunciant cum magna manu iam aduentare, haud procul illinc castra posuisse. Atque ita accensi omnium ad periculum parabantur animi. Instructa tum utrinque acie, atque in certamen expedita, cum in conspectum hostium uenissent Persæ, contempta primùm paucitate, mox clamore sublato, in aduersos feruntur. Tum Samij Milesij'que ad ferendũ Græcis auxilium haud segnes, copias educere omnes: alius alium hortari, communi inuicem studio quamprimum sese socijs ostendant properare: rati, Græcis conspecta sociorũ manu ad ferendum auxilium festinantium, audaciam simul ac spem animos e recturã: quod primùm secus accidit, ac putarant: ac propè pernicioſi causa fuit erroris. Nã Græcos suspitio inuasit, Xerxẽ coacto ex Sardib. exercitu, suis eo agmine subsidio aduẽtare atq; in se ferri. Itaq; cõspecta aduẽtantiũ acie, ingẽti

terrore cõripiuntur, tumultuq; per exercitũ & aciem repẽtè exorto, diuersi inter se ac trepidãtes, alij ad naues cõfestim concedendũ cẽsere: alij stipato agmine strictisq; gladijs, imperterritè perstandũ, haud hosti cedendũ. Dũ hęc inter se tumultuarẽtur, Persarũ acies instructa repẽtè haud procul conspecta est, infensis telis, miro ac terribili agmine iactatis in cœlũ uocib. irrũpẽs. Cumq; iam nullũ Gręcis cõsilij ulterius capiendi spacium daret, ad impetũ Barbarorũ excipiendũ, necessitas acuit instruitq; omnes. Pugna inita, cum ab utraq; acie ferociter atq; obnixà dimicaretur, res diu periculo ancipiti gesta, crebríque cadebant utrinq;. Post ubi Samia Milesiáq; manus in aciem Græcam accepta, conserere arma cœpit, auctis Græcorum uiribus, Barbari fracto animo in fugam uertuntur: magna inde cædes editur. Leotychidæ & Xãtippi milites profligatis acpalantibus instantes, ad castra usq; terga cædendo insectantur. Inclinata iam acie, Aeoles & plerique alij ex Asia cum Græcis uictoribus in Barbaros cõuersi, inter mediam fugam irruebant: mirum nãq; libertatis desiderium ciuitates Asię cœperat. Vnde nulla neq; finitimorum memoria, neq; fœderum religione continebãtur: sed quos quisq; Barbaros sibi obuios habuit, promiscuè necabat, cum alijs Gręcis uictoriam prosecuti. In hac acie Persarum ad quadraginta millia cæsa: qui superfuere, partim in exercitum, partim in Sardis concessere. Xerxes accepta Platæensi strage, tum fuga suorum ad Mycalen, partẽ copiarum in Sardibus relinquit, qui Gręcis irruentib. occurrerent, ipse tumultuãti perculsoq; animo cum reliquo exercitu proficiscitur, itineribus per Ecbatanos actis. Leotychidas uerò & Xãtippus Samũ adnauigãt, & Ionęs Aeolesq; in societatẽ recipiunt. Post hæc eos hortãtur, uti relicta Asia migrare uelint in Europã: pollicẽturq; populis qui Medorũ partes tutati sunt, ex Gręcia electis, agros & sedes eorũ se eis daturos. In Asia remanẽtibus, finitimos circũ fore undiq; hostes, qui imperio & copijs semper essent superiores: tũ remotos nimio interuallo socios haberi, ad auxilia pro re maturè ferẽda. His auditis, Ionęs Aeolesq; statuunt recta monẽtibus obsequi, seseq; ad nauigandũ cum illis in Europam cõparant. Huius rei pœnitentia capti Athenienses, contrà rursum consulere ac suadere nitũtur, ne sedes suas iam paratas temerè pro spe dubia deserant: se semper uel solos, si reliqua Græcia recusarit, auxilia promptè laturos: suspicabantur enim Ionas, ubi in communem Gręcię consuetudinem & habitationem recepti fuissent, per obliuionẽ uel contemptum non amplius Athenas, uti originis suæ principiũ ac metropolim, ueneraturos. Vnde Ionęs reuocata sententia, negant se Asiam sedesq; suas antiquas relinquere posse. His peractis, Græcorum copiæ discinduntur, Lacedęmonijs in Laconiam nauigantibus, Athenienses unà cum Ionibus & Insulanis in Sestum ferũtur. Xantippus statim ex nauigationis cõgressu urbe oppugnata, Sestum capit: præsidióq; ibi imposito, suos in sua quenque dimittit. Ipse cum ciuibus suis Athenas regreditur. Bellum igitur quod Medicum appellatũ est, uno anno perfectũ, hoc euentu pacatũ est. Inter scriptores autẽ Herodotus supra tẽpora Troiana repetẽs, omnia fermè quę passim gesta in continenti fuere, nouem uoluminibus cõprehendit. Cęterum in pugna ad Mycalen à Gręcis aduersus Persas habita, & Sesti oppugnatione, scribendi finem fecit.

Græcorum cũ Persis pugna ad Mycalen.

In Italia autẽ Romani aduersus Volscos pugnãtes, eos superant, magna eorum cęde edita. Spurius uerò Cassius, qui præcedentis anni consulatum gesserat, regnum & dominationẽ affectasse cõuictus extinguitur. Hic itaq; annus ea gesta habuit. Præfecto Athenis Demosthene: Romę consulatũ adiere, Fabius, & Lucius Aemilius Mamercus. Horũ magistratu magna quędã pax Sicilię insulã habuit, depressis ac penitus fractis Carthaginẽsium uiribus. Gelone præterea optimo principe res Siculas opportune & cõmode administrãte, statu communi legib. optimis composito, comparatáq; eius studio uectigalium rerúmq; ad usum omnium singulis quibusq; ciuitatibus copia. Cum uerò Syracusij

racusij funebrem pompam prisco more supra modum sumptuosam lege exco luissent, sumptusq; in funeribus consuetos prælcripto modo coërcuissent, adiectis etiam in lege expressisq; funerum actionibus, Gelo rex cupiens populi uoluntatem in omnibus sequi, suoq; exemplo plebis scita comprobari, legem quam de sepultura tulerant, in se ipsum seruauit. Nam morbo acri correptus, cumiam de uita & salute desperaret, Hieroni fratri natu maiori regnum tradit Cæterum de sepultura & funere suo ante omnia legauit, ne usquam discedere tur â lege: eoq; mortuo, ille qui successit in regnum, ita uti iusserat, pompam eduxit. Cadauer eius in uxoris agro conditum, loco Nouem turres dicto, operum turris uel aggeris mira magnitudine, ac immenso labore molium strues extabat. Vniuersa uerò ciuitas funus comitata, ad eum usq; locum perduxit, qui ab urbe ducenta aberat stadia. Eo illic condito, populus illi sepulchrum elegans mirificiq; operis extruxit, titulisq; heroicis Gelonis nomen commendauit. Ea monumenta fuere postea à Carthaginensibus diruta: quum Agathocles per inuidiam erutas turres solo æquauit. Verùm neque publica Carthaginensium inimicitia, neque priuata Agathoclis prauitas, neque alia ullius rei uis, Gelonis unquam potuit delere memoriam, gloriâmque offuscare: quippe quam susceptam uera & immortalis historiæ testificatio commendauit, eius nomen æternitati prædicando. Est enim æquum, simúlque uitæ communi conducibile, malos eos qui potestatem gesserunt, literarum monumentis uituperari: probos contrà, æternis commendatos laudibus illustrari. Nam maiorum æmulatione & memoria, plerunq; posteritas ad communem beneficentiam incitatur. Gelo igitur septem annos regnauit: Hieron successor eius undecim & menses octo. Cæterum in Græci post uictoriam ad Platæas partam, Athenienses ex Troëzene & Salamine liberos uxoresq; suas Athenas in patriam reuehunt: statimq; curam omnem ad cingendam mœnibus urbem conferunt: nec minus ad ea quæ ad defensionem requiruntur comparanda, studij atq; operæ datum est. At uerò Lacedæmonij moti per æmulationem admodũ, perculsiq; gloria Atheniensium, quam nautico adeptam certamine, haud ambiguè præ se ferebant, suspectas eorũ res incrementaq; habere cœperunt: qua solicitudine acti, ab extruendis eos mœnibus prohibere statuunt: cõfestimq; legatos Athenas mittunt, qui uerbis consulant, minimè oportere ea tempestate mœnibus eam urbem muniri: id enim communi Græcorum saluti non modò non conferre, sed maximè periculosum esse. Si enim maioribus rursus copijs Xerxes in Græciam transiecisset, urbes occupaturum extra Peloponnesum ueluti ad rem suam munitas: ex quibus assidua eruptione reliquos ubiq; populos infestando, ac sensim debilitando, facilè posset Græcas res expugnare. Cumq; non audirentur legati in senatu, ad artifices se corripiunt; iubentq; euestigio inde discedant, opusq; relinquant. Tum dubitantibus Atheniensibus, quo potissimum in ea re facto opus esset, Themistocles in summa tum apud eos gratia & authoritate habitus, consulit rem tum silentio dissimulent: nam si ui contendere perrexerint, Lacedæmonios cũ Peloponnesijs exercitu inducto, facilè per uim munitiones opusq; impedituros. Percunctantibus inde legatis, quod tandem sibi responsum efferrent, retulit tecto ambiguoq; sermone, se propediem cum quibusdam alijs Lacedæmonem legatum aditurũ, ibiq; tum de hac munitione Lacedæmonios ipsos docturum. Tum primoribus clàm nunciat, si legati fortè interea ex Lacedæmone pariter inspectum exploratúmque missi fuissent, eos detineant, donec ipse ex Sparta redierit: nihilo interea minus uiribus omnibus opus cœptum, quãta poterunt celeritate prosequantur: hac demum uia eos monet uoti compotes fore. Huic prompte cõsilio parent Athenienses. Tum legati cum Themistocle Spartam mittuntur. At uerò Athenienses cum summa festinatione studioq; omnium mœnia extruunt, nulli neq; ædificio neq; sepulchro parcunt. Pueri passim mulieresque,

Gelonis laudes.

Lacedæmonij Atheniensium muros reficiè prohibent.

hoſpites ſimul & ſeruitia operi prouehendo adhibentur, nulli ætati, nulli item conditioni eo labore uacare datur, omnes idem ſtudium exercet. Cumq; opificum multitudine ſimul & uniuerſi populi feruore ſupra quàm cuiquam credibile eſſet, opus eductum creuiſſet, Themiſtocles à principibus Lacedæmoniorum accitus, cum ei obiurgando munitionem obiicerent, id ipſe conſtanter negare cœpit, obſecrariq; ne uano rumori temerè fidem adhibere uellent, quin potius legatos fide probata mitterent Athenas, ita quicquid id eſſet, per eos re inſpecta certiores futuros: ſeſe inde collegasq; ſuos eius in fidem rei obſides offerre. His perſuaſi Lacedæmonij, Themiſtoclem collegasq; ſub cuſtodia haberi iubent. Tum legatos Athenas mittunt, clariſsimos uiros, quibus inſpicere cura ſit, quid facto opus eſſe cenſeant. Dum hæc ab eis tempore inter conſultandum labente quæruntur, per eam moram Athenienſes rem feſtinè prꝛeoccupatam maturant, murumq; circumundiq; ductum urbi perficiunt. Cꝛterùm Lacedæmoniorum legatos, qui cõtumelioſè minacibusq; uerbis Athenas, producto iam muro intrarant, in uincula conijciunt, eisq; aſſerunt, non antea inde relaxandos, quàm qui cum Themiſtocle ſeruarẽtur, contrà remiſſos accepiſſent. Hac itaq; arte Lacones deluſi, legatos Atheniẽſium pro recipiendis ſuis, dimittere coacti ſunt. Cæterùm hac Themiſtocles aſtutia mœnibus patriæ celerrimè expeditéq; circũdatis, magnã ſibi ciuium gratiam cõciliauit.

Athenarũ muri reficiuntur

Per idem tempus Romani bellum Aeſculanis Tuſculaniſq; intulere, atque acie cum Aeſculanis confligentes, eos ſuperant, magna multitudine hoſtium cæſa, tum Tuſculum ui pugnando capiunt.

Anno exacto Athenis præfectus eſt Adimantus. Romæ creati Conſules, Marcus Fabius Silanus, & Lucius Valerius Publius: quo tempore Themiſtocles aſtu ſolertiáque paſsim per res geſtas celebrata, non apud ciues modò, uerùm & per uniuerſam Græciam in maximo honore & authoritate habebatur: qua gloria ſublatus, alijs multo callidioribus ad principatum laudis ſibi comparandum uſus eſt artibus, quæ plurimum imperio, patriæ, rebus Athenienſium momenti eſſent collaturæ. Nam ubi nunc Piræum cernitur, cum nulla tunc illic portus commoditas haberetur, ſed eo ſolum pro nauium ſtatione Athenienſes uterentur, cui nomen tum Phalericum, anguſto admodum, excogitat ibi portum Piræum extruere, opus quidem ad educendum paruo ſumptu, rerúmque modico apparatu indigens, quo nihilominus pulcherrimus ampliſsimúſque omnium, qui in Græcia haberentur, portus efficeretur: eo nãq; Athenienſibus adiecto, ſperabat Athenas maris imperium ſibi facilè uendicaturas. Nam multa triremium corpora tum ædificata habebant. In bellis præterea naualibus aſsiduè ferè uerſati, magnã in re maritima peritiam gloriam'q; ſibi compararant. Ionas prꝛterea arbitrabatur, propter cognationẽ ſem per fore priuata quadã uoluntate & ſtudio addictos Athenienſibus: reliquis deinde Grꝛcis, qui Aſiam incolerent, recuperaturos libertatem Athenienſes, atque eo beneficio illorum animos ſibi perpetuò deuicturos. Inſulanos inſuper omnes tantis opibus, tantáque maris poteſtate perculſos, haud cunctanter eiſdem adhæſuros, copijs'que inſtructis uel ad inferendum, uel ad tolerandum bellum plurimum ſubſidij collaturos. Inde Lacedæmonios inſpiciebat, pedeſtribus uiribus inſtructiſsimos, plurimúmque ea re præpollere cernebat. Cæterùm à certaminibus nauticis cùm imperitia, tum natura quoque abhorrere. Cum hæc itaque cuncta ratione diligentiſsima coniectaſſet, decreuit excogitatam rem cunctis clàm ſilentio tegere: nam ea diuulgata, id pro comperto habebat, Lacedæmonios imperij coaleſcentis æmulos haud id facilè paſſuros, illicóque opus ſumma ope prohibituros. In conuentu itaq; communi procedens, ciuibus denunciat, ſe res quaſdam magnas excogitaſſe, quæ ad ſtatum & incrementum Reipublicæ maximè pertinerent,

Piræũ à Themiſtocle extruitur.

quibus

quibus exequendis consultorem pariter ac authorem sese offerret. Cæterùm diuulgari eas sine periculo certo magnoq; detrimento non posse: eius generis esse, ut nisi quàm pauciſsimorum fidei commendari minimè expediret. proinde à populo postulare, uti duos quoscunq; summa in republica fide uiros deligant, eis se rem omnem aperturum. Multitudine rationibus istis adducta, duo ueluti iussserat à populo ad id delecti, Aristides & Xantippus, non propter eorum singularē solum integritatem, uerùm etiam quòd istis de gloria & præstantia uirtutis cum Themistocle summum certamen gerebatur. Quamobrem abalienatis ab eo animis, eius consilia gestáque omnia per æmulationem obseruabant. Cum itaque his priuatim Themistocles cuncta exposuisset, populo referunt, excogitata Themistoclis & præclara esse, & ad reipublicæ statum magno momēto accedere, tum admodum facilia. Ingens primùm eius uiri admiratio mouit omnes: mox ex admiratione suspicio orta solicitare populū cœpit ne huiusmodi artibus & inuentis conciliando sibi plebis gratiam, ad quandam dominationis uim eā uia aspiraret. Iubent præterea, uti quæcunque concepisset consulta, cunctis palàm proderet. Ille nihilo secius in sententia tegenda perstare, minimèque esse expediens ea diuulgari, etiam atque etiam asseuerare. inde multo magis rursus magnanimitatem uiri populus constantiámque admirari: iubétque, uti uerbis ambiguis tectis'ue id conceptum significet, siquidem uel eo pacto censeat tutò, & cum re intimari posse: tum ueluti quæsiuerit, quonam pacto quod cogitasset, perficeretur, cum singulatim sententiæ in senatu percunctatio rogatioq; fieret, decretumq; esset, eum quæ ad rempublicam spectarent dixisse, factuq; facilia, tandem iam consentiente & unà cum senatu decernente populo, facultas ei potestásque data est, uti quicquid uellet exequeretur. Atque unumquenque ex eo conuentu discedentem, eius uiri uirtus haud parua mouebat admiratione, ibántque suspensis animis, prospectantes eius finem effectúmque consilij. Themistocles igitur accepto à populo rei prosequendæ facultate, cum rerum omnium copiam artificúmque ministeria satis ad id parata haberet, statuit rursus per astum fallere Lacedæmonios. Iam enim pro comperto habebat, ueluti in mœnium olim ædificatione obstare atque obnixè impedire studuissent Lacedæmonij, haud secus in portus constructu molestos Athenienſium consultis fore, quáque liceret occursuros cœptis, ac summa ope cuncta interturbare conaturos. Re itaque secum pertractata, statuit legatos mittere ad Lacedæmonios, qui doceant rebus Græciæ communibus maximè conducere: quin prorsus necessarium esse, uti portum quendam idoneum aduersus futuras deinceps incursationes tumultusq; Persarum sibi præparent. Hac re Lacedæmonijs per legatos proposita, dum diu consultatione implicarentur ambigua, nec ad extructionem portus prohibendam, hac re præpediente, magnopere intenderent, ille opus aggreditur. Cui cum omnes unà studijs accensis incumberent, incredibili celeritate portum ampliſsimum extruunt. Extructo portu, populum hortatur, uti singulis annis ad numerum nauium quum haberent uiginti, alias noua ædificatas materia adijcerent triremes: tum edicto proponerent, quicunque illuc migrare uoluisset, eos à uectigalibus & reipublicæ laboribus immunes liberosque fore: priuilegijs'que eisdem artifices eò confluentes munirent, uti turba hominum quàm plurima per commoditatem allecta, undique in urbem commigraretur, artificum multitudine quàm maxima munirentur. Nihil his duabus rebus ad maritimas opes parandas augendáſque magis utile, magisque necessarium iudicabat. Et Athenienses quidem hisce rebus uacabant. Lacedæmonij uero Pausaniam, quo imperatore ad Platæas pugnatum fuerat, classi præficiunt, mandántque uti ad liberandas urbes Græcas properet, quæcunque Barbaricis adhuc occupatæ præsidijs ditione Persica tenerentur. Hic itaque ductis ex Peloponneſo quinquaginta triremibus, triginta de-

Digitized by Google

inde Athenienſium adiectis, quas Ariſtides ductabat, primò in Cyprum nauigat, ibique ciuitates omnes quas præſidia Perſica tenebant, oppreſſas eas ſeruitute liberat: Inde in Helleſpontum ſoluens, Byzantium capit, quod à Perſis tenebatur: præſidiaq; ibi Barbarorum deprehenſa partim necat, alios inde eijcit, fugatq; Barbariem omnem, urbi libertatem reuocat: pleroſque etiam ibi Perſas, quos uiuos ceperat, inſignes uiros, Gangyllo Eretrienſi in cuſtodiam tradit: eos, uti ipſe ferebat, ad ſupplicium ſeruaturus, re uerò ipſa Xerxi per eorum reſtitutionem gratificaturus. Nam clàm per occultos internuncios & uarijs artibus amicitiam cum rege cõtraxerat, filiamq; illi rex ſuam deſponderat uxorem, ut Græcos ſibi proderet. Huius rei Artabaxus interpres & internuncius fuerat, magnámque pecuniæ uim tranſmiſerat occultè Pauſaniæ: cuius largitione bonorum animos ad honeſtatem affectos tentaret, atque peruertere niteretur ſtudia libertatis. Cæterùm detecta res tandem eſt, atque ipſe ſupplicio affectus hoc modo. Nam cum cibo menſiſque Perſicis delectaretur, contempto patrio more, cum tyrannico faſtu in ſubditos inſoleſceret, indignari omnes atque ægrè ferre: híque in primis, quibus inter Græcos aliqua principatus dignitas præferebatur: unde cum & milites in exercitu, & qui ex eadem gente quique ex eadem urbe eſſent, inter ſe morum deprauationem huiuſmodi per colloquia cum indignatione iactarent, & Pauſaniæ inſolentiam deteſtarẽtur: Peloponneſij demum eo relicto, nauigãt in Peloponneſum: tum per legatos Spartam miſſos, Pauſaniam accuſant. Ariſtides uerò Athenienſis, hanc occaſionem oblatam arripiens, aperto ſermone atque benigno ciuitates in conuẽtibus & communi colloquio effetus, lenire, multa docere, pleraq; ſuadere: ita ea in cunctos affabilitate uſus, priuata quoſque uoluntate conciliat Athenienſibus. Necnon etiam caſus quidam plurimum partes Athenienſium his quæ narrabo cauſis, reddidit meliores. Compoſita nanque Pauſaniæ ita res erat, ut quicunque epiſtolas ad regem tuliſſet, neminem redire inde permitteret, neca ret omnes, neque ullum occultę indicium rei ſineret extare. Quod quidam ex tabellarijs animaduertens, rem ſecum reputando, uti erat ſuſpicatus, epiſtolas ſibi creditas aperit: certiórque inde fit legendo, de tabellariorum nece iam ſuſpecta, ac ſtatim eas ad Ephoros affert. Hi uerò, quod epiſtolæ obſignaculis reſeratis ſibi allatæ fuiſſent, haud temerè fidem adhibendam putant: tum poſtulãtibus rem certiori indicio ſibi probari oportere, tabellarius pollicetur ſe proditurum Pauſaniam ipſum, haud ambiguè idemmet, quòd in epiſtolis contineretur, confitentem. Profectus igitur in Tenarium, atque in templo Neptuni conſidens, duplici circum ſeſe tabernaculo ſepit, atque in altero ſe collocat, in altero Ephoros cum quibuſdam alijs Spartiatis occulit. Mox Pauſanias illuc ad eum properat, & percontanti quæ nam cauſa eum ad deorum aras ſupplicem confugere compuliſſet, ille reſpondens, conqueri multa cepit, & eum accuſare, quòd in epiſtola mandaſſet ſe à Perſis necari. Tum Pauſanias multa profari, pœnituiſſe eius rei ſe, ueniámque orare: tum obſecrare obteſtarique, uti ea occulta eſſe ſinat, amplam ſpem immenſáque illi dona, ſi id fecerit, pollicetur. Hoc peracto, diſceſſere à colloquio. Ephori uerò quique cum eis erant, comperta palàm ueritate, rem cum ſilentio habent. Cęterùm haud multo pòſt cum iam Lacedæmonia poteſtas unà cum Ephoris rem perſequi iudicio ſtatuiſſet, Pauſanias id præſentiens, in templum Palladis æneum confugit. Dubitãtibus tum Lacedęmonijs, num fas eſſet ſupplicem abſtractum ab aris deposci ad ſupplicium, fama eſt Pauſaniæ matrem id templum petiſſe, taciturnamque intraſſe, neque quicquam præterea illic agitauiſſe, quàm laterem, quem tectum ſecum attulerat, in limine templi depoſuiſſe: móxque hoc peracto, domum ſe recepiſſe. Tum Lacedæmonios matris iudicio & facto admonitos, aditus templi omnes muro obſtruxiſſe, atque ita per inediæ neceſsitatem conſumpta uita, expiraſſe Pauſaniam. Eius cadauer his quorum intererat, permiſ-

Pauſaniæ regi Perſarum fauet.

Pauſaniæ mors.

ſum

sum sepeliri. Verùm numen ob uiolatam supplicum salutem succensuit. Nam cum Lacedæmonij Delphos ad oraculum capiendum misissent, à deo responsum fuit, oportere eos deæ supplicē restituere. Quod cum nullo pacto à se ita uti iussum erat, fieri posse cernerent, Spartiatæ per multum tempus ambigua sententia quid potissimū facto opus esset, solliciti ferebantur. Consilio demū ad eam rem, quà licuit, inito, statuas duas Pausaniæ æreas extruxere, quas in templo Palladis pro supplice constituerunt. Nobis uerò quibus in initio institutum est, per uniuersam narrationem uniuscuiusq; uiri probitatem & gloriā laudibus, quoad possumus, meritis prosequi: improborum contrá scelera turpitudinemq; digna detestatione conficere, Pausaniæ prauitas & proditio minimè est silentio prætereunda. Nam cui mortalium satis huius uiri insania posset esse admirationi, cuius cū clarissima in Græciam merita extarent, uictoria ad Platæas omnium saculorum memoria digna, tum pleraque alia præclara facinora, cui rei, quo consilio tantis gestis partam gloriam, & incomparabilem authoritatem posthabendam abijciendámque duxit, nomen sibi uirtute illustratum, laudúmqne & meritorum congestā undique gratiam, diuitijs simul & delicijs Persarum effœminato animo restingui, ac turgissimò impurissimò que scelere profanari passus est, quippe rebus secundis extra sese raptus, fragilitatem & austeritatem Laconicam contemptui habere: licentia uerò, luxu, delicijsque Persicis propense abuti: quem tamen minimè omnium, si quicquam egregij animi tenuisset, decebat, patrio ritu spreto, Persicos mores, quos sibi subegerat, alioquin & uirtuti perniciosos induere. Nec enim profectò, quod alijs referentibus per uanam opinionem acceperim, sed quod ipse experientia multa didicerim, id pro rato asseuerare ausim: patriam Græcorum uitæ frugalitatem ab apparatu Persico, haud mediocri ad uirtutem discrimine dissentire. Innata igitur uiro prauitas, ingeniúmque suapte natura scelestum, non solum digno confecit eum supplicio, uerùm etiam pessimam causam præbuit, extorquendi à ciuibus suis, quod in manu tū erat maritimi imperij. Nam conspecta inter socios ueluti per utriusque collationem, Aristidę grauitas & administrandi fides, tum singularis in subditos facilitas, mitissimi quoq; modestissimique mores, omníque uirtute consuetudo refertissima, pepulere omnium animos, ueluti uno adductos ob æquitatem studio, Atheniensium imperium in se accipere, eísque perinde ac optimis ducibus sponte adhærere. Vnde prætoribus ex Sparta ad eos missis, nihil iam amplius obsequi, eorum imperata detrectare, contemnere iussa, nihil prorsus audire uelle, sed Aristidem omnes inspicere, obnoxiè imperāti adesse, promptè eius imperia capessere, atque ita sine periculo atque discrimine, scelere illius, istius uerò uirtute, maritimum à Lacedæmonijs est translatum Athenas imperium.

Pausaniæ uituperatio.

Aristides igitur iam haud dubiè totius clessis Græcæ princeps, statim consulit & hortatur socios, ut aduocato communi conuentu, in eo declarent ac statuant, in Delo publicum sibi ærarium esse, pecuniásque omnes undique coactas illic reponi iubeant: tum aduersus suspectam deinceps belli Persici eruptionem sese munire uelint: proinde singulis urbibus uectigalia pro cuiusque facultate imperent, ita ut inde ad quingenta sexaginta talenta exigantur. Socijs ad ea consentientibus, cum ad rationem uectigalium distribuendam delectus in primis ipse esset, adeò æqua sorte eam rem deduxit, ut ab uniuersis urbibus, quicquid ipse constituerat, absque ullius discrepatione comprobatum sit, ratúmque ac sanctum habitum. Quo negocio cum rem omnium prorsus difficillimam ac penè incredibilem uideretur assecutus, in summa iustitiæ & æquitatis est habitus ueneratione, Iustíque inde cognomen adeptus est. Vno itaque & eodem tempore incomparabilis Pausaniæ impietas rei Græcorū maritimæ ciuibus suis abstulit imperium. Præcla-

Aristidæ iustitia.

ra contrà Aristidæ uirtus in omni genere, idem imperium, quod ante id tempus attingere minimè potuerant, Athenienſibus conciliauit. Hæc igitur eo anno geſta fuere.

Præfecto Athenis Phædone, Olympiade ſeptuageſima ſexta, qua ſtadio uicit Scamādrius Mitylenæus: Romæ conſulatū gerebant Cæſo Fabius, & Spurius Furius Manlius. Ea tempeſtate Leotychidas rex Lacedæmoniorum, anno regni ſui uigeſimo ſecundo mortem obijt. Cui ſuccedens Archelaus, geſto duos & quadraginta annos regno, interijt. Item Anaxilas Rhegij & Zanclis tyrannus abſumitur morte, cum in ea dominatione decem & octo annos expleſſet. eam tyrānidem adijt Micythus, cum liberis mortui nondum per ætatē ad regendū idoneis, crederetur in tēpore eandē reſtituturus. Hiero Syracuſanorū rex poſt Gelonis mortē, fratrē Polyzelum cernēs plurima apud Syracuſanū populū pollere gratia, atq; fore ſuſpicatus regni inſidiatorē, properat eū emedio amouere. Milites itaq; mercenarios exteri generis conducit, corpusq; & munitiones regni ſatellitum multitudine ſtipat, eo ratus regni ſedem ſibi fore tutiorem. Cum uerò Sibaritæ à Crotoniatis obſiderentur, auxiliumq; à Syracuſanis imploraſſent, magna militum multitudine conſcripta, Hiero exercitum cogit, quem Polyzelo fratri tradit, eo conſilio, ut ſi cum Crotoniatis conſereret, interficeretur. Polyzelo exercitum recuſante, ob dictam fratris ſuſpicionem, ira accenſus Hiero, fugientem ad Theronem Acragantiorum tyrannum inſequitur, atq; ad eum expugnandum ſeſe comparat. Poſt hæc Thraſydæus Theronis filius Himerenſium urbi præfectus, cum inſolētius & grauius æquo in eam urbem gereret imperium. Himerenſium prorſus à ſe animos abalienauit. Qui cum ad patrem accedere, filiumq; accuſare minimè auderent, eum haud idoneum æquum'ue in ea cauſa iudicem ſibi fore rati, ad Hieronem legatos mittunt, qui de intolerabili Thraſydæi in ſe imperio conquererentur: offerrentq; ſe urbem ei tradere ſtatuiſſe, atq; aduerſus Theronem unà cum eo in expeditionem profecturos. Hiero hac re arbitratus Theronis unà cum eo in expeditionem profecturos. Hiero hac re arbitratus Theronis poſſe ſibi uoluntatem cum pace conciliari, Himerenſes ei prodidit, conſultaq; eorum clàm indicauit. Quæ cum Thero diligenter inueſtigaſſet, remq; omnem uti ſignificata per Hieronem fuerat, comperiſſet, Hieroni conciliatur, & Polyzelo priſtinam fratris reparat beneuolentiam & gratiam. Himerenſium uerò, eos qui aduerſum ſe conſilia cœperant, comprehenſos, quæ maxima turba erat, omnes iugulat. Hiero autem Cathanēſes Naxioſq; urbibus ſuis eijcit, coloniasq; eò deducit, quinq; hominum millia ex Peloponneſo concīens, adiectis totidē Syracuſijs. Cathaneamq; immutato nomine appellauit Aethnam, atq; agrum illis non ſolum Cathanenſem, uerum etiam magnam finitimi partem ſorte diuiſit, ſuppletis illic decem millibus colonorum. Hoc autem ab eo idcirco properatum, ut idonea ſibi ad emergentes neceſsitates ſubſidia quàm paratiſſima forent: ſimulq; ut ex urbe decem millium colonorum à ſe condita, præmia laudesque heroicas aſſequeretur. Naxios uerò & Cathanenſes patria exutos, in Leontinos tranſcripſit, eamque illis ſedem inſtituit: iuſsitq;, uti cum incolis & ciuibus urbem colerent. Thero Himerenſibus iugulatis, cernens ea re urbem cultoribus exhauſtam, Dores eò colonos ducit: tum ex alijs gentibus, quicunque illuc immigraſſent, inter ciuium nomina ſcribi mandat, ac pro ciuibus haberi. Hi quidem mutuis inter ſe muneribus præclarè rempublicam adminiſtrātes, ad octo & quinquaginta annos uſq; progreſsi ſunt. Poſt id tempus haud multo Carthaginenſes eam urbem à ſtirpe euertēre, quæ ad noſtram uſq; ætatem uaſtata, cultoribusq; penitus deſerta permanſit.

Dromodide Athenis præfecto, Cōſules à Romanis creati, Marcus Fabius, & Gneus Manlius. Eo tempore Lacedæmonij cum ablatum ſibi per tumultū & iniuriam, ut uidebatur, imperium maritimū haud æquo animo pati poſſent

ira impa

ira impacabili flagrantes, grauibus Græcos qui à se defecerant minis terrere, atque intentare, se pro meritis habituros eorum curam, fidemq; proditam supliciis dignis exacturos. Conuocato itaque senatu, consultare inter se cœperunt de bello Athenienſibus inferendo, rei maritimę recuperandi causa. Tum comuni pariter conuentu habito à iunioribus & plerisque alijs, contentioſè agebatur, recuperandum omnino amissum imperium, eo recuperato, asserentes magnas sibi inde pecunias & ingentia uectigalia prouentura: tum studia passim omnium ad rempublicam maiora fore, ac magis excitata, intentaq; magis munijs urbis: præterea priuatas familias haud mediocrè ad locupletandum, diuitiasq; parandas incrementum, per maritima negocia susceptura. Commemorabant quoq; antiquum oraculum, quo Deus iubebat eos cauere, ne claudum imperiũ gererẽt: nihilq; aliud indicari oraculo, nihil aliud intelligi deum uoluisse asserebãt, quàm quod præsenti discrimine uersaretur. Claudum tum maximè sibi imperium geri, quod duo imperandi iura soli cum habere soliti essent, altero iam priuati, ueluti membro mutilata maiestate, reliquũ ferrent claudicando. Cum itaque ab omnibus fèrè ciuibus in hanc propè sententiam iretur, delatáque rursus ad senatum re, nemo credere posset quempiam in senatu fore tantæ audaciæ, qui contra illam sentiret, aut quippiam aduersus conari tentaret: senator quidam, cui nomẽ Oetimarides, ex genere Herculis, magna propter singularem uirtutem inter ciues habitus authoritate, contrà consulere ac suadere ingressus est, rei maritimæ curam atq; imperium Athenienſibus permittendum. Spartanis nequaquam usui esse, rerum maritimarum solicitudine uexari, nihil sibi inde formidandum, nihil graue incumbere posse. Cúmque in hanc, tametsi aliena principiò penitus ab re & omnium opinione uideretur, multas atque ipsam rem explicantes differendo rationes attulisset, præterquam cuipiam credibile uideretur, senatui populóque persuasit. Tandem Lacedæmonij re inspecta, cernentes & Oetimaridem nihil ad gratiam fictè, nihil imperitè uel dissimulanter, sed seuerè atque apertè quæ ad Rempublicam præstarent proloquutum, cœptum de bello Athenienſibus mouendo consilium relinquunt. Athenienses uerò in initio graue sibi bellum cum Lacedæmonijs pro re maritima fore rati, multas ad id triremes ædificant, magnúmque pecuniæ numerum congerunt, clementérque & benignè socios in omnibus muneribus & gestis habere studeant. Audita deinde Lacedæmoniorum sententia, timore eius belli sublato, ad augendam excolendámque urbem mox studia conuertêre.

Lacedæmonij de bello Athenienſibus inferendo consultant.

Præfecto Athenis Acatestoride, Romæ Consules declarati Caius Fabius, & Titus Virginius. Horum tempestate Hiero Syracusarum rex, cum legati ad eum ex Cumis Italiæ imploratum uenissent auxilium aduersus Tyrrhenos maris dominos, à quibus tum expugnabantur: contracta societate cum eis, ac bellum commune suscipiens, triremes quæ ad eam rem satis uidebantur, eis subsidio mittit: earumq; prætores Cumas aduecti, cũ eius urbis incolis agmen iungunt: in aciemq; una descendentes, cum Thyrrenis confligunt: ingentiq; certamine conserto, uictores Siculi compressere Tyrrhenas uires. Tũ Cumanis terrore simul & periculo liberatis, Syracusas repetunt.

Hiero Cumanis fert auxilium.

Menone rẽ Athenienſium gerente, Romani Consules creant Lucium Aemilium Mamercum, & C. Cornelium Lentulũ. In Italia tum bellũ feruebat inter Tarentinos & Iapygas. nã diu atq; assiduè de finibus agri inter se certantes, diuersis ultro citróq; perciti causis, per leuia perpetuò certamina contẽdere, alternisq; uicissim iniurijs alteri alterorũ uires irãq; lacessere, q̃ magis in dies ac magis utrinq; uastari priuatis direptionib. agri. Crescẽte paulatì p priuata mutuo bella et cędes mutuas, q̃ crebro edebant, utriusq; populi discordia, publica tandẽ maiestas utriusq; in irã partẽq; iniurię fracta, nec iã turmatim ꝓcursare, sed palã ad decernendũ iusta acie sese utrinq; uiribus omnibus cõparant. Iapygesigitur

Tarentinorũ & Iapygum bellum.

Digitized by Google

ges igitur habito ſuorum delectu, magnum finitimorum ſocio nomine numerum adiciſcunt, exercitúmque ad uiginti hominum millia complere. Tarentini audita exercitus in ſe armati multitudine, delectum ciuium habent. Tum à ſocijs Rheginis magnam accipiunt manum. Degreſsis utriſque in aciem, conſeritur atrox pugna: in qua cæſis iam acie pleriſque, uix tandem Iapyges uictoria potiuntur. Victi ac profligati hoſtes, in duas partes fuga directa, diuerſi rapiuntur: pars Tarentum agmine præcipiti, pars Rhegium contendunt. Iapyges confeſtim duo ſimiliter agmina ad terga fugientium cædenda dirigunt. Alterum Tarentinos premere properat, quibus cum breue ſpacium fugę daretur, magna occurrentium & reſiſtentium multitudo cæditur. Qui Rheginis inſiſtebant, tanta prȩcipites contentione ſunt inſectati, ut cum illis ſimul intra mœnia irruperint, atque illo impetu momentóque ſunt urbe potiti.

Anno poſt ea geſta, prȩfectus eſt Athenienſibus Chares. Romę creati Conſules, Titus Minutius, & C. Oratius Pulcher: tũ apud Helios agebatur Olympias ſeptuageſima ſeptima, in qua ſtadio uicit Dandes Argiuus. His magiſtratum gerentibus, Tero Acragantinorũ princeps interijt, ſextodecimo ſui principatus anno: cuius filius Thraſydæus imperium ſuſcepit. Theronis itaq; mortui memoria ob ſingularem imperandi modeſtiam, & prȩclaram uirtutem (nã in concilianda ſibi ciuium per bonas artes gratia, uitam omnẽ conſumpſerat) heroicis laudibus & ornamentis immortalibus eſt commendata. Eius filius etiam dum pater uiueret, nimia ferocia crudelíq; ac carnifico ſpiritu feruebat: mortuo patre iam per imperij licẽtiam & ingenium fœdum, diſcuſsis legibus urgere cœpit dominatione dira patriam. Ex qua re abalienatis mox à ſe ſubditorum animis, nihil ſibi fidum habere nihil tutum: perinde ac inter hoſtium inſidias aſsidua ſolicitudine uexari, circũſpicere omnia, ſingula quęq; pro ſuſpectis ducere, uita eius inhumaníq; mores cunctis paſsim ſummo odio haberi. Inde haud diu póſt, innatæ prauitatis & ingenij mali prȩmia digna retulit, rebus eiectis ſuis, uitaq; uiolẽtiſsimè rupta. Nam poſt mortem Theronis, multis militibus mercede conductis, delectúq; Acragantinorum atq; Himerenſium habito copias coẽgit ad uiginti millia hominum equitum peditúmq;, quos ad uerſus Syracuſanos in expeditionem ducere pararet. Hiero coacto atq; inſtructo haud impari exercitu, contra Acragantem proficiſcitur, ibíq; certamen atrox conſeritur: ac Grȩcorum pleríq;, uti Græci Græcis aduerſi ordine inſtructo dimicabant, cecidere. Superiores in ea pugna Syracuſij fuere, quorum ad duo millia deſiderati ſunt: hoſtium uerò ſupra quatuor millia cæſa. Hoc congreſſu, rebus ſuis afflictis Thraſydęus iam ſibi diffidẽs, imperio excedit, & ad Megarenſes profugit, cognomento Myſeos, ibique mortem ſibi ipſe conſciuit. Acragantini populari ſtatu rem ſuam componentes, per legatos ad Hieronem miſſos pacem impetrant.

Thraſidæi cũ Hierone bellum.

In Italia Romanis aduerſus Veientanos feruente iuſta acie, ad Crumerum pugnatum eſt: in qua Romani uicti, magnaq; eorum multitudo (ueluti quidã authores ſunt) cecidere. qua pugna Fabios trecentos eadem gente ortos, & eadem (uti nomen quoq; unum indicat) familia, conſtat omnes propè ad internicionem eius familiæ cecidiſſe. Hæc igitur eo anno geſta fuere.

Trecentorum Fabiorũ mors

Præfecto Athenis Prexiergo, Romani Cõſules creant, Aulum Virginium coſtum, & C. Seruilium Structum. His Cõſulibus Elei prius per multa tẽpora multis ſparſi urbibus, cum uaria loca incolerent, unam ex omnibus urbem cõflant, commigrantq; undiq; in eam omnes, quam Elim nominant. Lacedęmenij uerò cernentes Spartę nomen & gratiam ſolitam ob ducis Pauſanię impuriſsimam proditionem, admodum reiectam ac fœdè pollutam, tum famam Athenienſium clarã eſſe, quòd nullus eius urbis ciuis proditione dãnatus eſſet, conabantur artibus omnibus, parem nomini Athenienſi calumniam inurere. Cum itaq; Themiſtoclis authoritas & fides plurimùm pollere uideretur, eiuſq;

Digitized by Google

eiusq; nomen celebre ac uirtute illustratum, proditionis eum insimulant: crimini dantes, quòd ei cum Pausania summa consuetudo amicitiaq; fuisset, una cum eo commune de prodenda Xerxi Græcia consilium iisse. Multa præterea ad hæc disserere: æmulos eius hortari atq; incitare: ad eum accusandum tabellas iudiciaq; prodidere quædam: quibus ostendebatur, Pausaniam concepta iam intra se Græciæ proditione, insidias illas, consiliaq; omnia Themistocli communicasse, uarijsq; eum propositis præmijs adduxisse, uti cõmuni uoto atq; arte rem aggressi prosequerẽtur. Themistoclem tum quidem haud cõditionem accepisse: sed neq; uirum amicum, quod paris propè criminis fuit, tã ti sceleris reum prodere uolusse. Cęterum tametsi tantis authoribus accusaretur Themistocles, sese eo crimine cum clarissimè purgasset, per iudicia absolui tur: ac initiò quidem, post iudicium illud plurima eius uiri gratia apud Athenienses pollebat: quippe ciuibus summè propter clarissima gesta charus erat. Post uerò quosdam timor & suspicio potentiæ ipsius, pleroscq; etiam glorię inuidia rerum gestarum meritorumq; omnium oblitos fecit. Eius itaq; potentiã & elationem deprimere, tum obscurare & demoliri prudentiæ nomen nituntur. Primum suffragijs ex lege in eum exactis, quod Ostracismum uocitatum est, ipsum ex urbe eijciunt: hoc nanq; iudicij genus lege sanctum Athenis habebatur. Post deletos à Pisistrato tyrannos, res ita per legem agebatur, ut unusquisq; ciuium nomen illius in testa scriberet, qui par potentiam ad popularem statum euertendum proximus uideretur, in quem plures demũ testæ fuissent scriptę, eum patrio solo excedere, & quindecim annos exiliũ agere cogebant. Hoc uerò ab Athenienſibus cautum institutumq; uidebatur, non utiq; tam ad puniendum prauitatem, quàm ad reprimendam coercẽdamq; potentum ambitionem, superbiæq; occurrendum, ut exilio tracti discerent in ordinem inter ciues consistere. Themistocles itaq; ea suffragiorũ lege patria eiectus, cõfugit Argos. Audita re Lacedæmonij eam uoti assequendi sibi à fortuna oblatã occasionem rati, ad inurendã Themistocli, quod uidelicet quęritabãt, calumniã, legatos rursus Athenas ad accusandum eum denuò mittũt, sontem esse, quod cum Pausania de proditione cõspirasset: tum oportere, aiunt, in publicas Græciæ iniurias animaduerti nõ iudicio seorsum priuato Athenienſium cuiusquã ne populi: uerùm in commmuni Græcorum conuentu eas causas cognoscendas, qui ea tempestate Spartæ cogi consueuerat. Tum uerò Themistocles percipiens Lacedæmoniorum studia ad eum calumniandum, gloriámque Athenarum deprimendam atq; obscurandam, obnixius intenta, nec Athenienſes minori contentione cernens ad deprecandam culpam paratos, suspicatus est sese proditum iri, in communem consensum iudicioq; sistendum. Alia ex parte consideratis iudicijs quæ iam quidem ab iustitia aliena & corrupta ad gratiam & libidinem Lacedæmoniorum uersari cœpta erant, quod & ex multis alijs, tum ex iudicio nuperrimè in se habito compertum habebat: ex his præterea quæ de Athenienſibus & Argiuis iudicarant: adeò nanq; eius iudicij principes inuidia in Athenienſes flagrasse constabat, ut cum plures reliqua Græcia tota Athenienſium triremes in bellum armatæ ueniſſent, nullo tamen è cæteris præstantiori honore merito'ue dignas cẽsuissent: his rationibus exemplisq; deterritus Themistocles, haud fidendum rebatur: nihil in iudicibus tuti presidij, nihil fidei firmæ, quo recti quicquã sperari posset, prospiciebat: præsertim quod ex desperatione prima Athenis habita, indicia quædam & argumẽta ad accusationem secundam captarent Lacedæmonij. In defensione nanque illa Themistocles epistolas à Pausania ad se missas confessus est, quibus eum solli citatum constabat ad conspirandum, & proditionem communi negocio prouehendã: atq; hoc maximo tũ iudicio & argumẽto fretũ concelsisse, Pausaniã non tantopere suasionib. adhortationibusq; apud se usurũ fuisse, nisi in primis ueritus esset, sese prò sua dignitate & solita cõstantia, cœpta quęcũq; sua interruptum

Themistocles relegatur in quindecim annos.

rupturum. His itaq; deterritus, ueluti dictum est, rationibus, ex Argis profugit ad Admetum Molossorum regem. ad aras itaq; Vestæ confugiens, supplicem se præbuit. Rex illum principiò benignè ut amicum excepit, charumq; habebat: & hortabatur bona spe esset, in se fidem omnem ponat, sibi deinceps salutem eius curæ summæ fore. Cæterùm ubi à Lacedæmonijs solennis legatio ad Admetum uenit, quæ eum palàm dedi ad supplicium deposceret, appellantem proditorem, euersorem ac pestem Græciæ: sin dedere recusaret, sibi bellũ ab uniuersa indici Græcia, expectandumq;. Rex hinc minis perterritus, illinc misericordia & religione supplicis tactus, ignominiamq; proditionis deuitare in primis studens, hortatur Themistoclem, ut quàm raptissimè clàm Lacedæmonijs inscijs se inde propripiat: magnumq; auri pondus ad auxilium fugæ cõmeatumq; tribuit. Ille undiq; eiectus, accepto auro, regè cũcta ei quo tutò facileq; se eripere posset, suppeditante, noctu ex Molossis profugit. Nactus uerò inter fugiendum duos iuuenes genere Ligures, negociationibus & mercaturæ operam dantes, ac propterea marium itinerisq; expertos, cum his fugit. Lacedæmonios latuit per nocturna raptus itinera: & iuuenum beneuolentia, duce & opera solerti, in Asiam tandem peruenit. Quò cum uenisset, ad quendam suum priuatum hospitem uetustumq; amicum se recepit, nomine Lisythidem fama celebri, & opibus potentissimum: maximam uerò Lisythides Xexis regis familiaritatem & gratiam sibi conciliauerat, quòd in traiectu & profectione exercitui uniuerso cibaria commeatusque tribuisset. Hac itaq; cum rege fretus consuetudine & gratia, tum maximè cupiens hospitis salutem tueri, Themistocli pollicetur, se cunctis in rebus auxilio futurum. Postulanti tum Themistocli, uti se ad regem duceret, principiò recusauit: uereri maximè se, ne ad pœnas & supplicia ob gesta & malè merita in Persas, deposceretur. Vbi uerò rem secum diligentius tractasset, considerans quid potius esset, uoluntati hospitis parêre statuit: consilioq; quodam solertiæ mirè inito, illum incolumem, tutoq; per omnia Persidis, quà transiturus erat loca perduxit. Nam cum Persis esset consuetudo, mosq; iam pridem institutus, si quis ad regẽ pellicem duxisset, eam curru obtectam uehere undiq; clauso, neq; occurrentem quempiam impedimento esse, seu quid id foret scrutari uel percunctari, neq; eius quæ deueretur aspectum petere auderet: hac arte & occasione arrepta, Lisythides rem aggreditur. Fabricato magnis sumptibus curru, ac speciosissimis uelis undiq; circumtecto, Themistoclem illi imponit. ita tutissimo expeditissimoq; itinere saluus ad regem perducitur. Quo cum primum cautè & circumspectè sermonem habet, fidemq; ab eo exigit, se nullam uim uel iniuriam uiro inferri passurum: tum eum ad regem adducit. cui cum præbuisset rex sui alloquendi facultatem, ac ab eo didicisset, nullam à se Persis illatam iniuriam, supplicio ac pœna liberat. Cum uerò præter opinionem se ab hoste salutem impetrasse cerneret, securusq; deinceps confidere cœpisset, in maiora cursus his causis periculo reuoluitur. Mandane filia erat Darij, eius qui magos deleuerat, germana Xerxis soror: huic ingens apud Persas authoritas & gratia habebatur, quæ filijs interemptis orbata, quo tempore classis Persica afflicta est à Themistocle, mœrore inde impacato, necem filiorum lugens, magnam sui conciuerat in multitudine misericordiam, propter extremam orbitatis calamitatem. Hæc itaq; cũ audisset Themistoclem illuc aduenisse, repentè iniuria rapitur, ueste lugubri, miserabilis multis lachrymis fratrem precari atq; instare, ne suorum natorũ cædem sinat inultam: à sæuissimo hoste, quẽ in manu haberet, supplicium sumat. Pòst ubi se non audiri percipit, ad optimos quosq; Persarũ se confert, ambitq; precibus omnes, postulans Themistoclẽ per eos ad supplicium deposci. Multitudine concitata, concursuq; in curiam facto cum magnis turbæ clamoribus Themistocles deposceretur, rex respondit, se principibus Persarum de ea re iudicium instituturũ: tũ quicquid illi iudicassẽt, id permissurũ. Quod cum omnibus

Themistoclis fuga.

Themistocles ad Xerxẽ peruenit.

bus æquum uideretur, assensi discedunt. Dato temporis iusto ad iudicium parandum interuallo, Themistocles interea linguam Persicam didicit: ac sermone Persico sese de obiectis criminib. purgans, pro insonte habitus pœna liberatur. Rex uiri salutem gratam habens, præclaris eum donis ornat: nam uxorem ei tradit ex Perside genere honesto ortam, formáq; præstantem, tum moribus pudicis & honestate præcipua. Domesticam præterea ad seruitia & ministeria multitudinẽ addit, omnimodámq; supellectilem, ac reliquos qui ad usum & delitias facerẽt sumptus suppeditat: tres nanq; eius ditioni subiicit urbes, quæ ad necessitates uitæ submistrandas habebantur idoneæ: Magnesiam ad flumen Mæandrum sitam, omnium Asiæ totius urbium frumento feracissimã, qua sibi panem conficeret. Myonta ad obsonium, piscium copia, quippe quæ mari iuncta sit, præstantem. Lapsacum agro uitibus consita cultam, unde uino affluaret. Themistocles itaque terrore iam liber, eo quem sibi Græci incusserant, atque ab his (facinus sanè detestabilis ingratitudinis, & extremæ propè nequitiæ) patria expulsus, quos meritis incomparabilibus ornarat, exceptus cõtrà ex fuga ab his quos maximè læserat, eas urbes incolebat, uitam in summa rerum fructuúmque omnium copia tranquillam ducens. Póst in Magnesia moritur, dignóque ac præstanti sepulchro fuere cõdita eius ossa: monumẽta cuius ad hæc usque tẽpora extantia conspiciuntur. Sunt inter scriptores qui dicant, Xerxem, cum rursus in Græciam copias traiicere cuperet, multis orasse atque adduxisse Themistoclem, uti secum ad id bellum proficisceretur: nec renuisse regis iussa Themistoclem, sed eo pacto annuisse, rege iureiurando adacto, quod in Græcos absq; Themistocle non duceret copias: móxque iuramento prolato, taurum sacrificantis more iugulasse, atque illico poculum taurino sanguine plenum hausisse, confestimque expirasse. Ita ea arte Xerxem à profectione instituta reuocatum iurisiurãdi religione, eo mortis genere Themistoclem honestissimè prudentissiméque sese incumbenti ignominiæ subduxisse, ac fidem in rebus Græcis integerrimè à se ministratis suam ostendisse constantissimam. Nobis autem isthæc latius prosequenda sunt, cum ad mortẽ peruenerimus præstantissimi omnium Græcorũ uiri: de quo iam à multis quę situm comperi, num ob iniuriam patriæ reliquæue Græciæ illatam, culpæ conscius ad Persas confugerit: an magis conciues sui, cæteriquè Græci clarissimis eius in se beneficijs obnoxij, per ingratitudinem coëgerint benefactorẽ suum extremos labores pati, atq; insperata subire pericula. Quod si cui sine inuidia ingenium uiri gestáq; præclara contemplari libet, diligẽtérq; rem perquirere, compertũ uticq; habebit, hunc uirum omnium quos in ducibus prædictis rerũ memoria celebramus, lõgè præstantissimũ. Quapropter cuicq; præfecto dignũ uidebitur admiratione, quod tanta rerum gestarũ gloria clarum, támq; excellẽti ingenio uirum, ciuitas sponte à se eiicere properarit, tantóq; ciue carere quã uti maluerit, tum maximè, cum eius operam tẽpestas postulare uideretur. Nã cum res Spartana pollens ingénsq; constaret præ cæteris, atq; Græciæ classis uniuersæ imperium summum esset penes Eurybiadem, cuius alterius artibus consilijsq; potuisset ex illorum manibus ea gloria extorqueri: quem præterea alium memoriæ proditũ legimus, qui unius solum facinoris admiratione ducibus imperatoribusq; reliquis omniũ seculorũ præferri cunctis meruerit, quiq; urbem suam Græcis urbibus, Græcos Barbaris dederit esse superiores? Cui unquã imperatori pauciores rei bene gereddæ occasiones, ac grauiora simul pericula sese obtulere? Hic aduersus coactam in Græcos totius Asiæ potestatem, re tum demum Græca periclitante, pro sua patria instructus, atq; in certamen descendens, uictoriam pugnando adeptus est: hic opera sua consilijsq; rem atque opes patriæ in pace firmauit & auxit mirum in modum: hic bello periculosissimo incũbente, eam liberauit. Huius unius cõsilium de ponte diruendo, pedestres hostium copias dimidia ob eam rẽ parte sublata repressit: quo Græcis

Themistocles apud Persas accusatus absoluitur.

Themistoclis mors.

Themistoclis laudes.

pugna

pugna tolerabilior, ac uictoria facilior est habita Itaq; si rerum ab eo gestarum magnitudinem cõtemplari libet, & singula quęq; discutere, haud obscurè cõstabit, cum spretũ iniuria eiectumq; à ciuibus, tum ciuitatem (cui per illius præclara facinora ingens gloria parta fuerat, quęq; meritò ut doctissima omnium honestissimaq; putaretur) in eum ciuem sæuissimas sententias exercuisse. Igit circa Themistoclis uirtutes laudesq; commendandas, quanq; latius admodũ idcirco tamen euagati sumus, quòd indignum uidebatur, tam egregias & incomparabiles uiri uirtutes silentio præterire.

A Per idem tempus Mycithus in Italia Rhegij & Zanclis dominus urbẽ Teuxonta condidit. Præfecto Athenis Demotione, à Romanis Cõsules creati, Publius Valerius Publicola, & C. Appius Rufus. His cõsulibus Athenienses imperatorem delígunt Cimonem Mylciadis, cui exercitũ satis magnum tradunt iubentq; uti in maritima Asiæ traducat, ac urbibus nominis Græci socijs auxilium ferat: si quas adhuc Persicis prælidijs opprehendat, eas uindicet in libertatem. Hic assumpto exercitu, classem cõscendens, propter Byzantium nauigat contra urbem Eiona, quam pugnando capit. Scyrum quoq;, quam Pelasgi & Dolopes incolebant, obsidione expugnat. Hanc Athenienſibus uendicat, agrumq; sorte ducta diuidit: His gestis, res maiores animo aggressus, nauigat in Pireum: & delectis assumptisq; inde alijs triremibus ad priorem classem, cõ gestisq; uectigalibus & commeatu, quantum ad rem satis uidebatur, inde cũ centis triremibus soluit. Postremò ascitis reliquis ab Ionibus cunctisq; cæteris, trecentas duxit. Hac itaq; classe coacta, nauigat in Cariam: ibiq; eo uersante, maritimę urbes, quæcunq; à Gręcis incolebantur, illicò defecere à Persis, uno fermè momento omnes: in quibus uero diuersis incolæ gentibus habebantur, præsidiaq; Persica, eas per uim adigens obsedit, urbibus Cariæ in potestatem redactis. In Lyciam deinde trajiciens, populos sibi simili arte & bello adductos recipit: tum socijs nauis imperat, his qui semper in societate & officio permanserant, classemq; maiori auget numero. Cæterum Persæ delectu ex nominis sui populis habito, copias pedestres parãt: tum nauticum ex Phœnicia, Cypro, Ciliciaq; exercitum cogũt. His dux & imperator creatus Tithraciſtes, spurius. Vbi uerò Cimoni satis exploratum fuit, classem Persicam apud Cyprum uersari, confestim in Barbaros nauigat, pugnámque haud trepidè cum ducentis quinquaginta nauib. aduersus trecentas quadraginta cõserit. Cumque acriter pugnaretur, utraq; classe fortiter ac strenuè dimicante, tandem ad Athenienses uictoria inclinata est, ac pleræq; hostium naues discussæ periere, supra centum cum uiris ipsis captæ: reliquæ incolumes in Cyprũ se recipiunt, ibique milites relictis in statione nauigijs uacuis, in terram confugiunt: ita naues defensorib. uacuæ, in manus hostium integræ omnes ueniunt. His gestis, Cimon satis ea confectum uictoria ratus, properè cum tota classe in copias hostium pedestres tendit, quæ ad Eurybantem fluuium in castris agebant: consilióque per fraudem ludificandi hostes inito, tum parata occasione, fortissimos quosque ex suis in naues Persicas quas cœperat construit, tiarisque & reliquo ornatu Persico componit, tum ad Barbaros nauigare iubet. Barbari ueluti adnauigante quàm nuperrimè emissam nouerant, sua classe, figuris nauium & ornamentis ipsi suis decepti, triremes suas aduẽtare crediderunt. Cum iam nox esset, Cimon milites in littus exponit, qui pro amicis accepti, repentè in castra Barbarica irrumpunt: tumultúque per stationem inter Persas ingenti excitato, Cimonis milites obuios quosque cædunt: alterum Barbarorum ducẽ Pheredatem, regis fratruelem in tabernaculo occupatum obtruncant: reliquam turbam uariè miscentes, alios necant, uulnerant alios. Postremò omnes reinopinata perculsos attonitósque in fugam uertunt. Omnino autem error & ignorantia talis Persas tenebat, ut plericq; ignorarẽt quinam essent qui ipsos inuadebant, nec cuipiam id ab exercitu Gręco fieri credibile erat, cũ nullas iam pedestres

Cimonis gesta

Cimonis naualis uictoria de Persis.

pedestres copias usquã Græcos parauisse compertũ haberent-uerùm Pisidas finitimos sibi iam pridem infensos opinabantur manu clàm coacta tale facinus adortos.ita hostium agmen à continente instare credentes,ad naues confugiebant,ueluti ad amica & proxima in re tam ancipiti præsidia.Cæterũ nocte inualescente,atq; obscurante passim omnia,cum nullo lumine lunæ tunc umbra appareret,confusione ordinum,& incognita rei causa, maiori tumultu cuncta miscebantur:atq; ita uexatis undiq; Barbaris, ingens cædes passim edebatur. At uerò Cimon milites antea præmonitos fecerat,quo primum loco facem sublatam uidissent,eò cucurrerent omnes. Tum ueritus,ne sparsis militibus, & ad cædem prædamq; intentis, aliquid aduersi (uti res belli fert) oboriretur, id signum ad naues in tempore extulit:quo conspecto,mox milites dimissa prædæ cura,illuc undiq; omnes reuocantur. Postera die trophæũ eius rei erigitur:inde duabus uictoriis clarissimis,altera pedestri,altera nauali certamine potiti,nauigant in Cyprũ:res sanè admiratione digna. nam ad hæc usq; tempora est inauditũ,res tanta una die terra mariq; confectas.Cimon uerò peritia rei militaris simul & uirtute diuulgata, rerum optimè gestarũ fama celebre passim nomẽ habebat.Nec inter ciues modo,sed per uniuersam Græciam eius facta extollebantur.trecentis namq; triremibus,& nauibus quadraginta hostem pugnando spoliarat.Captiuos supra uiginti millia ducebat, ingentem præterea pecuniam.Cęterum Persæ rebus suis duplici clade afflictis, alias rursus triremes ædificant,multo prioribus plures: quippe quibus Atheniensium opes & incrementa formidini iam esse cœperant.ex eo namq; tempore res Athenienses magna simul pecunia, & gloria bello & uirtute parta, maximè pollere & uigere cœperunt.Populus Atheniensis decimã ex eis spoliis delectam deo dedicat:inscriptionemq; loco ubi ea reposita sunt,talem incidi iussere.

Postquam Asiam Europa Pontus distinxit,& urbes
Mars hominum cœpit exagitare ferus,
Nullum tale aliquid terraq; mariq; patratum
Contigit,ut quisquam uincat utrumq; simul.
Hi in Cypro Medorum acies cœpere,mariq;
Centum Phœniceas abripuere rates,
Milite completas.quo facto,plurima belli
Regna manu capiunt,gloria parta manu.

Hæc igitur anno eo gesta fuere.Cæterum præfecto Athenis Phædone,Romæ delecti consulatum adiere Lucius Furius Mediolanus, & Marcus Manilius Bassus.Ea tempestate ingens quædam & incredibilis calamitas rebus Lacedæmoniis irruit. Nam in Sparta complures domus magnis terræmotibus concussæ,funditus corruere:supraq; uiginti millia Spartanorum fama est,ruinis obtritos interisse: ac deinceps assidue per multum tempus urbe ita terræmotu concussa,ruentibus ædificiis,multa mortalium corpora cadentium murorum mole obruta expirasse: tum rerum opumq; & supellectilis cuiusq; generis haud parua per domos quantitas soli tremore absumpta. His malis ueluti numine quodã infesto & supplicia sumente,affligi uidebantur. Aliis præterea periculis ab hominibus agitati fuerunt propter hasce causas. Spartanorum serui & Messenij Lacedæmoniis iampridem infensi, principiò iras silentio & quiete habere,opibus & uirtute Spartanorum deterriti.Pòst ubi magnã eorũ per terræmotus interisse multitudinẽ resciuêre,sublatis animis,contempta reliquorum paucitate,fæuire palàm cœpere:ac confœderati,uiribus coniunctis bellum cæteris Lacedæmoniis inferre.Archidamus uerò Lacedæmoniorum rex,prudentia sua ruinis terræmotuum ciues suos eripuit,& bello inuadentibus hostibus generosè & impigrè occurrit.Nam cum primũ terræmotus concussio sæuire atq; urbem premere cœpisset, primus omnium, ereptis *Sparte terræmotus.*

omnium ex urbe generum armaturis, in campos sub apertum cœlum properauit: reliquisq; ciuibus mandat idem faciant, ac sequantur. Cui cum paruissent Spartiatæ, hoc consilio, qui terræmotuũ ruinis superfuerãt, seruantur omnes. His itaq; coactis atq; instructis, Archidamus contra eos qui à se defecerant, arma mouere parat. Cæterum Messenij cum Seruis coniuncto agmine, primum Spartam adoriuntur, se facilè eam euersuros rati, quòd defensoribus desertam audierant. Vbi compertum habuere, eos qui terræmotibus superfuerant, cum Archidamo rege instructos armis, ac pro tuenda patria adesse ad periculum omne paratos, ab incœpto destitere. Tum quendam Messeniæ locũ munitum occupantes, inde assiduis ruptionibus incessere Laconicam. At uerò Spartiatæ ad Athenienſium opes confugiunt, subsidiaq; ab eis impetrant: necnõ à reliquis socijs undiq; coacta manu, parem hostibus exercitũ cogunt, ac principiò quidẽ multo superiores hostibus uires habuere. Post uerò suspicione perculsi, ne Athenienses transirent eo bello per proditionem ad Messenios, eos à socijs eius belli armis dimittunt, asserentes sibi reliquorum sociorũ copias ad incumbens periculũ propulsandũ satis fore. Athenienses dimissi, sese ignominiosè contemptos rati, taciti tum quidem abire. Post uerò graui in Lacedæmonios indignatione concepta, abalienatis iam palàm animis, magis ac magis indies odio atq; ira accendi. Ita hinc inimicitiarum atq; discordiæ exorta origo, pòst adeò paulatim coaluit, ut ipsas etiam ciuitates ad extrema odia & pericula excitarit: quæ bella pòst inter se grauissima concitantes, uniuersam penè Græciã magnis ac uarijs calamitatibus afflictauere. Verũ de his in tempore idoneo seorsum singula quæq; præscribere in animo est. Cęterum Lacedæmonij tum contra Ithomem cum manu sociorum profecti, eam obsedere. Serui uero infensis prorsus in Lacedæmonios animis, Messenios socia manu adiuuabant: nunc quidem uictores, nunc uincti certare. Eoq; bello cũ nec decerni, nec componi inter eos posset, decẽ annos uariè sese uexarunt mutuis iniurijs & cladibus. Post ea gesta Athenis præerat Theagenides: Romæ consules creati Lucius Aemilius Mamercus, & Lucius Studius Iullus, Olympiade septuagesima octaua, qua stadio uicit Parmenides Posidonius. Ea tempestate inter Argiuos & Micenæos bellum his de causis ortum est. Mycenæi ob antiquam patriæ suæ dignitatẽ & gloriã sublati, subesse ac parêre Argiuis cum reliquis in Argia urbibus indignabantur. Cæterum seorsum suis legibus atq; institutis componentes sese, nulla in re Argiuos audire: contendere insuper de Iunonis sacris & templis, agonemq; Nemæũ postulare sibi decerni. Ad hæc cum Argiuis decretum esset, principio ad Thermopylas cum Lacedęmonijs minimè arma iungere, nisi sibi pars quędam in ea re imperij designaretur, Soli Micenæi in ea expeditione cum Lacedæmonijs militauere. Postremò penitus suspicio inuaserat Argiuos, ne fortè crescentibus opibus, antiquo eius urbis argumento gloriæ Mycenæi in certamen de imperio Argiuis uenirent. His de causis infensi illis Argiui, iampridem cupiebant urbem euertere. Tunc uero occasionem rei conficiendæ sibi oblatam rati, cum Lacedæmonias res afflictas admodum cernerent, nec ullo pacto posse eos saluti suæ periclitanti intentos, Mycenæis auxilia mittere, ex agris undiq; & socijs urbibus copias cogunt: quas ad bellum expeditas ducunt in Mycenæos, & acie iusta pugna commissa eos fundunt, atq; intra mœnia compulsos includunt, urbemq; obsidere pergunt. Cæterum Mycenæi per aliquod tempus haud segniter obsidentibus resistere: diuturno tamen bello fracti, defatigatis animis, cum subsidia à Lacedæmonijs eò mitti nequirent (quippe qui suo bello occupati, ac terræmotu afflicti, extrema patiebant pericula) nec alios haberent socios, unde spes daretur, deserti auxilijs ui capiuntur. Argiui urbe potiti Mycenæos omnes seruitute damnant, decimamq; eorum dijs dedicant: tum Mycenas euertunt. Ita urbem seculis & temporibus priscis felicem, magnorumq; eductri-

Inter Argiuos & Mycenæos bellum.

Mycenarum euersio.

cem

cem uirorum, præclaris gestis celeberrimam, ea extremum calamitas obruit, quæ ad ætatem usque nostram deserta habitatoribus permansit. Hæc eo anno gesta traduntur. Præfecto Athenis Lysistrato, à Romanis consules creati, L. Pinarius Mamertinus, & P. Furius Philosophus. Eorum temporibus Hiero Syracusanorum rex cum Syracusas accersisset filios Anaxilæ Zanclis quondam domini, magnis eos donis ornatos commonefacit, docetq; quanta à Gelone in eorum parentem beneficia collata fuerint: tum hortatur, cum iam uirili ætate uigerent, ratione cum Myceto tutore suo ducta, dominationis sibi ius administrationemq; suscipiant. Hi Rhegium regressi, ita uti moniti erant, rem properant. Accitus ad rationem reddendam Micythus, uir castissima & integerrima uita conuocatis patrijs adolescentulorum amicis, rerum adeò omnium calculum integrum syncerumq; produxit, ut summa ipsius integritatis & fidei admiratio inuaderet omnes: adolescentesq; pudore & pœnitentia eius rei ducti, postulare, atque obtestari eum uti ei rursus placeret, dominationis ut prius curam susciperet, sesegp parentis loco gubernaret, cæteraqûe quæ ad principatum pertinerent gereret, atque haberet, ueluti antea consueuerat: quibus tamen Micythus haud est assensus. Cæterum cum diligentissimè cuncta restituisset, rebus suis naui impositis, Rhegio cum summa omnium beneuolentia discedit, populo eum comitante. Tum soluens in Græciam, Tegæis Arcadiæ exceptus, uitam cum laude traduxit. Hiero Syracusanorum rex Cataniæ interijt, titulisq; & monumentis heroicis eius memoria ornata est, quippe qui eam urbem condiderat. Hic cum undecim annos regnasset, Thrasybulo fratri regnum reliquit, qui annum unum Syracusios rexit. Præfecto Athenis Lysania, Romani consules creant Appium Claudium, & T. Curtium Capitolinum. Horum magistratus tempore Thrasybulus Syracusanorum rex, regno eiectus excidit. Quibus de rebus mihi per singula quæque historiam deducere aggresso, hic opus est superiora breuiter tempora repetere, atque ab ipsis initijs rem ita uti acta est explicare. Gelo singulari uirtute atque bellicis artibus longè superior cæteris ducibus, fallacia & arte inaudita Carthaginenses circumuenit, & acie iusta pugnando cum strage ingenti debellauit Barbaram multitudinem, ueluti supra dictum fuit. *Gelo.*

Tum uictoriæ licentia modestissimè in uictos usus, atque erga populos finitimos prorsus in omni re singulari præstans humanitate, magnam sibi & gratiam & authoritatem apud Siculos comparauit. Hic in summa omnium charitate ob præcipuam benignitatem habitus, uitam cum tranquillitate traduxit. Cui in regno Hiero successit, cæteris fratribus maior natu, haudquaquam pari natura, uel simili regendi, & subditos gubernandi prudentia: quippe qui flagrabat auaritia, animus alioquin ferox, & ad uim paratus, atque à puritate & honesto bonoq; penitus alienus. Quibus uitijs plerique subditorum lacessiti, iam pridem ab eo defecissent, nisi Gelonis recens memoria & maiestatis reuerentia, quam summè Sicilia omnis colebat, eorum impetus uoluntatesq; coercuisset. Hierone mortuo, Thrasybulus suscepto regno, precedentem se regem omni improbitatis, parauitatisq; genere superauit. Nam uiolento uir animo atque carnifici, plerosque ciues iniuria, crudeliterq; necauit: nonnullos quoq; haud paruum numerum falsis criminationibus perculsos, profugere compulit, atque eorum diuitias, resq; omnes ueluti damnatorum retulit in ærarium Rhegium. Postremò, eorum quos iniuria læserat, odio & formidine ductus, cum iure sibi infensos multis suis demeritis haud ambigeret, magnam mercede militum multitudinem conscribit, eo se præsidio aduersus ciuiles seditiones & insultus munitum satis fore ratus: tum indies magis ciuibus infestus, alios contumelijs, nonnullos cæde opprimendo, coëgit tandem crudelitate intolerabili concitos à se deficere. Ita Syracusij delectis inter se ad id ducibus, dominationem excutere plebe uniuersa concitata, ac se in li- *Hiero.* *Thrasybulus iniustitia sua imperiũ amittit.*

Digitized by Google

bertatem uendicare aggrediuntur: tum rebus paratis, signoq; per duces dato, capiunt arma pro libertate omnes. Cæterum Thrasybulus cernens uniuersam ciuitatem contra se armatam, primùm uerbis adhortando tentat seditionem componere: ubi uerò animos accensos adeò, & implacabili raptos ira sensit, ex Catina confestim uirorum præsidia, quos illic colonos Hiero instituerat, atque ex reliquis socijs magnum numerum accersit: mercenarios inde complures adijcit, exercitumq; cogit ad quindecim fermè hominum millia. His coactis, eam urbis partem occupat, quæ Achradina dicitur insulam quoque munitionibus tutam, inde per eruptiones assiduo bello defectores lacessere, urbem perterrefacere. Cæterum Syracusij principiò partem urbis Itycam nomine insederant, ex qua rem adorti legatos Gelam, Acragantem, & Salinuntem mittunt, ad hæc Himeram', & ad mediterraneas insuper Siculorum ciuitates, orantes, uti ad liberandas Syracusas subsidia mittere maturarent. Qui benignè à cunctis auditi fuere: subsidiaq; illico delecta illuc mittunt, alij copias pedestres, alij equestres, nonnulli naues longas, omni ad bellum instructas apparatu: ita breui Syracusijs coactus est haud mediocris exercitus: tum classe instructa, & in altum educta, exercituq; pedestri expedito Syracusij pugnandi copiam hosti terra mariq; faciunt, eumq; utrinque prouocant. At uerò Thrasybulus socijs destitutus, nihil usquam sibi, nisi in solis mercenarijs, spei reliquum cernens, in Achradina & insula dominium sibi tuebatur, reliquam urbis partem Syracusij obtinebant. Pòst hæc Thrasybulus nauali bello inuadens hostes, pleraque triremes amisit: cum reliquis confugit in insulam. tum copijs pedestribus pariter ex Achradina eductis, acie instructa cum socijs pugnam iniit sub mœnibus urbis: qua uictus, magno suorum militum numero cæso, rursus intra Achradinam ui compellitur. Postremò dominatione desperata, legatos ad Syracusios mittit: rebusq; inter se compositis, conditione imposita, atque in fidem acceptus, inde discedens, Locros abijt. Syracusij itaque ciuitate hoc pacto liberata, mercenarijs permittunt libere Syracusis discedant. Reliquas præterea respublicas dominatione uel præsidijs occupatas, reuocant in libertatem, statumq; popularem ubique constituunt. Ex eo tempore longa deinceps pace fruens, magna ad felicitatem adepta est incrementa, statuq; populi annos fermè sexaginta deducta est, usque ad Dyonisij dominationem. Thrasybulus itaque cum regnum optimis artibus adeptum familiæ suæ accepisset, per improbitatem & scelera turpiter amisit: cumq; Locros confugisset, reliquum ibi ætatis statu priuato consumpsit. Dum hæc in Sicilia geruntur, Romæ tum primum creantur quatuor Tribuni plebis, C. Sicinius, & L. Numitorius, ad hæc M. Duillius, & Spurius Acillius. Anno elapso Athenis præfectus est Lysitheus: Romæ consules creati, L. Valerius Publicola, & T. Aemilius Mamercus. Horũ tempore in Asia Artabanus, qui plurimum apud regem Xerxem poterat, stipatorumq; eius princeps erat, iniit consilium Xerxis necandi, regnique in se transferendi. rem hanc Mithridati eunucho & cubiculario regio communicat, in quo summam fidem habebat positam. Qui Artabani cognatus, alioquin etiam amicus, insidijs eius assensus est. Ab hoc itaque Artabanus clàm intra cubiculum regium noctu admissus, Xerxem obtruncat: tum eodem animo fraude parata, regis filios petit, qui ea tempestate tres supererant: Darius natu maior, & Artaxerxes, qui ambo in regia uersabantur: tertius Hystaspes, qui tunc absens Satrapiam Bactrianorum gerebat. Artabanus igitur noctu adhuc obscurante ad Artaxerxem properat, eiq; nunciat à Dario fratre parentem necatum, regnumque occupatum iri hortari ante quàm frater principatum adeat, rexque declaretur, rei suæ maturæ consulat, nec seruire fratri per negligentiam & desidiam, quam Persis fortiter ausus imperare malit: regnumque ipse præoccupans, fratris patri-

Artabanus Xerxem occidit.

cidæ

cidæ ſcelus ulciſcatur: tum ſe ad id facinus perpetrandũ regios ſtipatores pollicetur adhibiturũ adiutores. His itaq; adductus Artexerxes, cateruis ſatellitũ ſtipantibus, fratrem repente incautum adoritur, atq; interimit: Quod cernens Artabanus, per inſidias cœpta conſilia ubiq; ſibi ſuccedere, liberos ſuos ad ſe accerſit, docetq; iam tempus adeſſe, quo regnũ audendo ſibi uendicent: tum gladio ſtricto inuadens Artaxerxem, uulnerat. Ille percuſſus, cum non letale uulnus eſſet, ſeſe ocyus Artabano fuga ſubripit: nec quicquam uulnere impeditus, re commutata, Artabanum inſectari, & meritis ſupplicijs affligere pergit: quem per opportunas torturas diſcerptum necat. Ita tantis præter ſpem omnium inſidijs liberatus Artaxerxes, ultusq; parentis necem, patricida ſceleſtiſsimo crudeliſsimoq; necato, Perſarum potitur regno. Hoc itaque Xerxes fato abſumptus traditur, cum Perſis regnaſſet annos ſupra uiginti. Suſcepto Artaxerxes regno, annos quadraginta regnat. Præfecto Athenis Archedemide conſules à Romanis creati, A. Verginius & T. Minutius. Olympias tum agebatur nona & ſeptuageſima, in qua ſtadio uicit Xenophon Corinthius. Eorum tempeſtate Thaſij ab Athenienſibus deficiunt, de metallis contendentes: & ab Athenienſibus obſeſsi, coacti ſunt iterum in illorum uenire ditionem. Aeginetas quoq; rebelles ſibi obſidere aggreſsi Athenienſes, Aeginæ parant obſidionem. Ea namq; urbs perſæpe maritimis certaminibus, re ſtrenuè geſta, ſuperbè turgebat, pollens opibus, magnamq; triremium multitudinem paratam habebat. Quibus rebus confiſa per æmulationem, ſemper quacunq; in re ab Athenienſibus diſſentiebat. Ducto itaq; in eam exercitu, uaſtant ubiq; agrum: ipſamq; Aeginam obſidentes, ui expugnare properant, atque euertere. Nam opibus & potentia ſublati, non iam ſolita ut prius humanitate ſocios habere, nec faciles cuiquam ſe præbere, ſed per uim atque ſuperbiam crudeliter imperium in omnes agitare. Vnde plerique ex ſocijs intolerabili imperio preſsi, inter ſe de defectione conſultare conſpirareq; cœperunt: nonnulli præterea ſpreto communi conuentu, priuatis iam conſilijs res ſuas gerere. Dum hæc ita geruntur, Athenienſes maris iam paſsim domini, decem millia colonum in Amphipolim tranſcribunt, partim ex ciuibus, alios ex ſocijs delectos, agrumq; eis ſorte deſcribunt, quantum Thracibus ipſis per uim & bella eripuerant. Poſtea uerò ipſis in Thraciam aſcendere adortis, peſsimũ facinus obtigit: quippe necati omnes ab Helena gente periere, quicunque agrum antea Thracum occuparant. Præfecto Athenis Tlepolemo, Romani conſules creant, T. Quintium, & Q. Seruilium Structum. Ea tempeſtate Artaxerxes rex Perſarum ab ipſis recentis regni primordijs, omnes facinoris in parentem admiſsi conſcios ſupplicijs uarijs necat: tum quæcunque ad regni ſtatum pertinere, reiq; ſuæ conducere proſpicit, omnia componit. Nam ſatrapas, quorum ſuſpecta in ſe fides, atque animus haud beneuolus erat, ſubuertit omnes tum conuocans, ac deligens ex amicis eos quos nouerat ſibi ſummè affectos ſatrapas, illis diſtribuit: ſimul ad uectigalia, fructus, commeatuũq; omnium facultatem cogendam, tum ad conſtruendum exercitum ſtudium intendit. Rerumq; omnium apparatu conſtituto, ac ſingulis quibuſq; regni partibus commodiſsimè diligentiſsimeq; adminiſtratis, re paſsim digeſta prudentiſsimè, magnam apud Perſas authoritatẽ gratiamq; conſequutus eſt. Cæterũ Aegyptij Artaxerxis morte audita, quibusq; periculis, quantoq; tumultu res Perſicæ fluctuarent, ad libertatem uendicandã ea occaſione accenduntur. ac confeſtim coactis copijs, & exercitu inſtructo à Perſis deficiunt: tum eiectis ex Aegypto quæſtoribus, prætoribusqûe Perſicis omnibus, regem ſibi creant quendam, nomine Inaro. Hic itaq; ſuſcepto regno, primûm milites ex incolis loci delegit, tum mercenarios ex alienigenis undiq; quantos uolet aggregat. Ita comparato ingenti exercitu, legatos Athenas mittit de iungenda cum eis ſocietate: polliceri in primis, ſi Aegyptijs libertatem recuperaſſent,

Aeginæ euerſio.

Artaxerxis regnum.

Aegyptij à Perſis deficiunt.

raſſent, id regnum fore deinceps illis commune, plurimasq; pro tanto beneficio ſe gratias relaturos. Athenienſes uerò conſpicati, rebus ſuis id maximè conducens, tutumq; eſſe, ut quocunque daretur, Perſicas opes, potentiamq; tantam compreſſam minorem redderent, tum Aegyptios ſibi ad quoſcunq; fortunæ euentus ad præſidia paratos, adſcitosq; haberent, trecentis triremibus decernunt Aegyptijs auxilium ferre. Igitur ad claſſem ſummo apparatu, ſummaq; ope intenti, nil temporis intermittunt. Artaxerxes comparata Aegyptiorum defectione, bellumq; tanto apparatu conſtrui, multitudine ſibi agendum cenſuit: ita numero militum obrui poſſe Aegyptios. Statim itaque ex omnibus ſatrapijs delectum habet, tum naues mandat uarijs in locis ædificari, cæteraq; ad bellum neceſſaria ſumma cura comparat. Dum hæc in Aſia, Aegyptoq; geruntur, in Sicilia cum nuper Syracuſij dominatione liberi, reliquæq; eius inſulæ urbes adepta libertate fruerentur, magna eo loco ad felicitatem incrementa prodibant. Nam in ſumma pace cum agrum uberrimum incolerent, Siculi fructuũ copia, res quiq; ſuas, domeſticamq; facultatem, breui diuitijs opibuſq; auxere: regionemq; eam omnem cultoribus atque omni pecudum genere, cæterisq; ad felicitatem bonis referſere. quippe quibus ſummа frugum omnium iugiter ſolo fœcundiſsimo ſurgeret ubertas, & res coaleſceret, nihilq; inde ad bellicos ſumptus exponeretur. At uerò poſtea rurſus in bella & ſeditiones incidere, quibuſdam cauſis, ad quas iam narrandas accedo. Sublata Thraſybuli dominatione, conuentum omnium conuocarant: in quo de communi republica & ſtatu populari multa conſultantes, una omnes ſententia decreuere ſtatuam coloſſeam Ioui liberatori extruere: tum ſingulis annis ſacra Libertati ſolennia peragere, claraq; magnis præmijs certamina eo die proponere, qua tyranno eiecto, patriam liberarant. Dijs autem inter certamina quadringentos quadraginta tauros immolare, quos ad commune ciuium conuiuium impendere ſtatuerant: tum magiſtratus omnes priſces ciuibus diſtribuere, & familijs uetuſtis. Nam nouos homines alienigenas, qui à Gelone fuerant adſcripti ciuitati, indignum ducebant ad munera publica & honores ciuiles admitti: ſeu quod parum meritos cenſerent, ſiue quod incertæ fidei morumq; aliorum uiris haud temerè credendam rem putarent, ne forte per occaſionem rurſus dominationis ambitione, cui iampridem aſſueuerant, ſub uno principe militiam exercentes, tentarent aliquid innouare: quod quidem nihilominus accidit. Nam Gelo ſupra decem millia alienigenarum, quibus mercede ad bella conductis uſus fuerat, in ciuitatem accipi, & inter ciuium nomina recenſeri iuſſerat, quorum ſeptem millia ad eam uſque tempeſtatem ſupererant. Hi ſe magiſtratuum honore excluſos, nullo pacto uolebant æquo animo ferre: conſilioq; inter ſe habito conſpirantes deficiunt à Syracuſijs, occupantq; armis partem urbis Achradinam, & inſulam, loca duo ingenti muro munita. Syracuſij rebus ſuis perturbatis, excitoq; nouo tumultu, reliquum urbis inſident: tum eam partem, quæ ad platæas & locos apertos uergebat, muro claudunt, multisque ſeſe circum tuentur munitionibus illico namque defectoribus undique excurſus, pabuliq; uias facile intercludunt: quo breui in difficultatem & inopiam commeatus, rerumq; omnium ueluti per obſidionem adducti ſunt. Erat inquilinorum manus multitudine Syracuſijs inferior, cæterum peritia militari atque artibus bellicis multo præſtabant: unde per inſultus & eruptiones cuncta urbi infeſta reddentes, premere undique ciues ſi qua concurrere, & particularia miſcere certamina contigiſſet, uictores ubique pugnæ redibant. Obſeſsis itaque exitibus euagatione agriſq; & pabulatu prohibiti, rurſum difficultate premebant: tum annonæ urgebat penuria, commeatusq;. Ac res quidem in Sicilia eo ſtatu deducte uertebantur. Præfecto Athenis Conone, Romæ conſulatum gerebant, Q. Fabius Iubilanus, & Tyberius Aemilius Mamercus. Ea tempeſtate Artaxerxes

Syracuſana ſeditio.

Perſarum

Persarũ rex bello, quod aduersus Aegyptios parabat, ducem præfecit Achæmenem Darij filium, alumnum suum. Huic tradidit pedestres equestresq; copias ad trecenta millia, mandauitq; uti bello Aegyptios expugnare properet. Hic fines Aegypti ingressus, iuxta Nilum castra posuit: ubiq; refectis recreatisq; ex itineris labore militibus quæ ad pugnam necessaria erant comparari, expediriq; omnia iubet. Cæterum coactis ex Libya & Aegypto copijs, Aegyptij expectabant auxilia Athenienſium ſociorum. Interea nauigant cum ducentis nauibus in Aegyptum Athenienſes, iunctaq; & instructa cum Aegyptijs acie, in Persas feruntur. Inito certamine, obnixè ferociterq; dimicabatur utrinq;: ac per aliquantulum tempus urgente multitudine, res Persarum superior apparebat. Haud diu id passi Athenienſes, collectis uiribus, impetu facto, cornu sibi aduersum loco pellunt: multisq; necatis, reliquam Barbarorum multitudinem cum multa rursus cæde fundunt. Cæso tandem suorum magno numero, Persæ in locum sese recipiunt, cui Leucotycho nomen habetur. Cæterùm Athenienſes suis uiribus potiti uictoria, Barbaros in præfatum usq; locum insectari summa ope ad conficiendos internicione adniti, nusquã ab obsidione diuerti. At uerò Artaxerxes audita suorum strage quosdam confestim familiares, amicosq; suos, cum magna pecunia mittit in Lacedæmoniam, qui tentent ac moueant Lacedæmonios ad inferendum bellum Athenienſibus, ratus ea re necessarium Athenienſi classi fore, relictis Aegyptijs ad tuendam patriam reuocari. Vbi uerò neq; pecunias acceptas, neq; postulatis suorum præbitas à Lacedæmonijs aures comperit, desperato inde auxilio, atque ea spe frustratus Artaxerxes, alias rursus copias comparat: quibus duces præfecit Artabazum & Megabyzum, uiros omni uirtute præstantes, quos rursus contra Aegyptios ire in expeditionem iubet. Præfecto Athenis Euippo, Romani consules creant, Q. Seruilium & Spurium Posthumium Albu̇m. Eisdem temporibus in Asia Artabazus & Megabyzus bellum Aegyptijs illaturi, ex Perside proficiscuntur cum pedestribus equestribusq; copijs ad trecenta millia hominum. Vbi in Ciliciam & Phœnicem uentum est, pedestres copias itinere defatigatas recreant. Tum Cyprijs, Phœnicibus, & Ciliciæ incolis mandant, uti quàm propere naues ædificent. extructas exinde trecentas triremes, nautis doctissimis, militibusq; robustissimis instruunt, & armis, telis, reliquisq; rebus ad belli nauales usum necessarijs munitũt: atq; ita in eo rerum apparatu, exercendis militibus, quo ad quæq; belli pericula & artes assuescerent, audaciaq; maiori ferrum terra mariq; tractare discerent, eum propè totum annum uersati. Athenienſes interea qui tuebantur Aegyptum, fugatos ex Memphi hostes, ac conclusos in Leucotycho obsidebant. Quibus cum ferociter atq; indefatigatè Barbari resisterent, nec capi locus ulla ui posset, annum & ipsi integrum in ea obsidione consumpsere. In Sicilia uerò Syracusij contra inquilinos, quos defecisse suprà diximus, bellum impacatè gerentes, assiduis oppugnationibus Achradinam insulam adoriebantur: tum bello nauali defectores fortunam tentare ausos superant. Pedestri uerò acie ex urbe pellere nequibant, defensos munitione locorum. Postremò eductis in apertum copijs, cum iusta acie certamen consertum gereretur, ferocia ingenti pugnantibus utrinque ordinibus, ac sponte pericula ipsa adorientibus, diu ancipiti re quàm plurimi ex utraque parte cecidere. Syracusijs tandem uictoria cessit. Peracto prælio, populus Syracusanus delectos uiros ad sexcentos numero, quorum uiribus & uirtute ea pugna deuicta fuerat, coronis donarunt, præmia certaminis insuper unicuique argenti nummum distribuentes. Simulac isthæc gesta fuere, Domitius Siculorum Imperator indignatus, atque infensus incolis Catanæ, quòd agro Siculis per iniuriam ablato fruerentur, contra eos arma mouit. Ab Syracusijs similiter eisdem bellum infertur. nam hi communi inter se sorte obtinuerant agros, & illuc ab Hiero-

Persarum cũ Aegyptijs prælium in Aegypto.

Syracusani peregrinos suos acie uincunt.

Digitized by Google

ne principe ueluti in coloniam ducti, belli munera prosequebantur. Catanenses itaq; contrà instructi procedere ausi, cum multis iam in prælijs superati, fractis animis iam amplius sese tueri minimè possent, agro tandem & urbe simul coacti sunt cedere, tum eam quæ nunc Aethna uocitatur condunt urbem, cui antea Enneosiæ nomen habebatur. Veteres uero Catanæ incolæ iam reuocati, per multa postea temporum curricula patrias sedes incoluere. His rebus gestis, quicunq; Hierone imperante proprijs ex urbibus eiecti, ad id usq; tempus exularant, auxilio sociorum in pristinas quisq; patriæ suæ sedes restituuntur: eosq; inde ejiciunt, quicunq; per uim & iniuriam alienis locis, aut urbibus insederant. Horum ex numero erant Gelôi, Acragantini, Himerenses: proximè his Rhegini, cũ Zanclis, qui filijs Anaxilæ domini ex imperio & urbe eiectis, patriæ libertatem recuperarunt. Posthæc Gelôi Camarinam exædificantes, deductis eò colonis, denuò agros sorte distribuunt. Postremò ciuitates fermè omnes ad delendos hostes consurgentes, edicto decretoq; communi aduersus inquilinos aduenasq; colonos proposito, sese in sua iura reuocarunt. Tum reductis exulibus, ciuitates ciuibus priscis unicuiq; suas restituere, simul alienigenas omnes, qui per uim & potentiam aliena loca usurpauerant, non sua, incolas Messanæ constituere. Tumultus itaq;, seditionesq; omnes, quæ per Siciliam solitæ erant frequentes concitari, hoc modo sedatę sunt. Vrbibus quoq; singulis cura fuit lapsas leges & respublicas iampridẽ abalienatas, pro suo cuiq; iure & prisco more instaurare: tum quicquid publici relictum agri accepere, per ciuium capita quæq; suis distributa sorte tradunt. Præfecto Athenis Torylla Thessalo, à Romanis consules creati, Q. Fabius, & T. Quintus Capitolinus. Horum magistratus tempore in Asia Persarum imperatores per Ciliciam circumlati construxerunt naues trecentas, quibus omni bellico apparatu instructis, copias pedestres per Syriam & Phœniciam terrestri itinere ducunt, adnauigante simul secundum profectionem ad littora classe. simulac Memphim Aegypti peruentum est, illico totis uiribus ad soluendam Leucotychi obsidionem contendunt. Quæ cum primùm in hostium conspectũ uenerunt, soluta est, perterrefactis repentè tanta multitudinis ui, atq; inde fugatis Aegyptiorum Athenienſiumq; copijs. tum inito prudenti consilio collatis signis dimicare detrectant, atq; arte debellare conantur. Nauibus itaq; Athenienſium procul ad insulam, quæ Prosopitis dicitur, coactis, ibiq; in statione positis, fluuium circumfluentem fossis in aduersum erutis deduxere, insulamq; illam aqua subducta siccam undiq; continenti restituere. Simulac naues repentè solo incidisse conspectæ sunt, Aegyptij quidem re penitus desperata, consternatis animis destituunt Athenienses, & ad Persas transfugiũt. Athenienses præsidio sociorum destituti, cum naues suas ad bellicos usus prorsus incommodas cernerent, igne subiecto concremant omnes, ne carinis integris in hostium manus uenirent: tum nulla circumstantis se periculi difficultate aut terrore perculsi, constantibus animis sese uicissim hortari, pristinam uirtutem ac præclara gesta commemorare, postulare omnes ab omnibus ne in partam clarissimis sæpe certaminibus gloriam suam quippiam indigni dedecoris admittant. unde uirtute præstantiores illis, qui pro Græciæ salute ad Thermopylas occubuere paratis aderant animis ad manus cum hostibus conserendas. Imperatores uerò Persarum Artabazus & Megabyzus, conspecta omnium incredibili audacia, ueriti ne cum obstinatis iam salute abiecta ad mortem pugnando uiris multa ne quicquam suorum millia amitterent, fœdus cum Athenienſibus certa conditione ineunt: permissumq;, uti absque periculo incolumes Aegypto excedant. Athenienses audacia & uirtute simul salutem consequuti, relinquunt Aegyptum. Tum per Libyam profecti, in Cyrenen, inde tandem in patriam salui præter spem redeunt. Dum hæc geruntur,

Perſæ Aegyptum inuadunt.

Digitized by Google

geruntur, Ephialtes Simonidis Athenis dux populi, concitat plebem aduersus Areopagitas: populoque suadet, ut per decreta abrogent collegij ius, iudiciumque Arepagitarum: eaq; prisca patriæ, clarissimaque instituta euertant. qui tamen nil potuit efficere, haud tanta diu impunè abusus temeritate, sed nocte quadam interemptus, authore necis incomperto, sublatusq; è medio res innouare destitit. Reuoluto anni tempore, Athenis Philocles præfectus est: Romæ delecti consulatum adiere, A. Posthumius Regulus, & Spurius Furius Mediolanus. Horum temporibus Corinthijs & Epidaurijs bellum aduersus Athenienses exortum, & agitari cœptum est. Quos contra Athenienses arma expediuere, pugnaque atrox commissa, in qua uictores Atheniensium milites tandem hostem straŭere. Tum instructa ingenti classe, contra populos qui Alienses dicuntur, in Peloponnesum trajciunt, magnumque hostium conserendo manus numerum cædunt. At uero conuersi Peloponnesij, coacta ingenti manu prælium cum Atheniensibus committunt, apud locum Cecryphaliam dictum: in quo rursus Atheniensium uictoria fuit. Hoc successu rerum sublatis animis, cum Aeginetas conspicerent prioribus gestis in superbiam elatis à se dissentire, statuerent cum eis bello decernere, classis ingens ad bellum instructa eò missa, nec tum Aeginæ urbis incolas peritia singulari, & certaminum naualium gloria confisos, pertenuere Atheniensium opes, sed triremes, quas prius satis paratas habebant, adiectis compluribus alijs nuper ædificatis, instructisq;, bello nauali confligunt. Superati, septuaginta triremes amittunt: fractisq; ea calamitate animis, uiribusque diffisi, rursus in Atheniensium ditionem redire coacti sunt, uectigalesq; facti eorum. Hæc omnia duce Leocrate gesta fuere, Athenienſibus in Aeginetas bello nouem menses exagitato. Interea dum hæc geruntur, Deucetius in Sicilia rex Siculorum, genere admodum clarus, atq; ea tempestate opibus plurimum pollens, urbem Menænon condidit, finitimum ei agrum colonis illuc deductis distribuit. Tum contra Morgantinam urbem haud ignobilem ductans exercitum, eam pugnando capit: inde clarum nomen, gloriam magnam inter cognatas sibi gentes adeptus est. Annuo tempore lapso, Athenis præfecto Bione, Romæ creati sunt consules, P. Seruilius Structus, & L. Libutius Alba. Horum temporibus inter Corinthios & Megarenses orta de finibus controuersia, eas urbes ad arma mouit. Principiò quidem agros Mutius uicissim depopulationibus uastare: pauci interdum, crebroq; inter se manus conferre, paruaq; ciere certamina, crescere in dies magis magisq; ira atque discordia. Megarenses rebus suis in dies relabentibus, diffisi uiribus, & formidine Corinthiorum, societatem cum Atheniensibus iungunt. Vnde æquata iam cum hostibus ope, nihil cedere, nihil trepidè facere, cuncta audere contrà cœperunt. Cumque Corinthij cum Peloponnesijs magnas copias in Megarenses expediuisset, ab Atheniensibus subsidia Megaram missa: quibus dux erat Myronides, uir admirabili uirtute. Expeditis utrinque armis, cum iam diu obnixè ferociterq; certatum esset, atque uiribus paribus, ancipitiq; diu certamine utraque constaret acies, uicêre tandem Athenienses, magnamq; hostium cædem edidere. Paucos rursus post dies in Cimolia conserto prælio, rursus Athenienses secunda uictoria potiuntur, cæso hostium magno numero. Transactis rursus paucis post id diebus, tertium certamen atrox committitur.

Athenienſes Aeginetas ſubigunt.

Deucetius Siculorum rex.

Inter Corinthios Megarēſes de finibus controuerſia.

Hic aliquid deesse uidetur in Græco exemplari.

Phocenses aduersus Dores arma mouere, qui à Lacedæmonijs originem ducunt, tresq; urbes incolunt, Cyntinium, Erybium, & Erinæum sub collem Parnasum sitas. Ac primùm quidem Dores ui superant, urbesq; eorum subi-

Phocenſiũ & Dorum bellũ.

Digitized by Google

gunt ſuæ ditioni. Poſt hæc Lacedæmonij Dorenſibus, quòd à ſe orta eſſet ea gens, Nicomedem Cleomenis ducem cum copijs auxilio mittunt: qui mille quingentis Lacedæmonijs aſſumptis, cum aliorum populorum delectu, ad decem millia hominum contraxit. Hic igitur Pliſtonactis regis ætatem pueri lem agentis tutor, eas copias in expeditionem duxit auxilio Dorienſibus. Quo in bello ſuperatis Phocenſibus, urbes receptas in libertatem uendicat, Dorienſium inde populos cum Phocenſibus componit. At uerò Athenienſes, cum apud Phocenſes bellum, Lacedæmoniorum opera pacatum audiſſent, eaq; re geſta, eos in patriam reuerſuros compertum eſſet, ſtatuunt ea qua rebantur regredi uia agmen procedens inſequi, atq; in itinere fatigatos inuadere. Igitur expeditione adducta, aſſumptis Argiuis & Theſſalis cum nauibus quinquaginta, & militibus ad quatuordecim millia in naues impoſitis ad hoſtes contendunt, itineraq; per Geraniam occupata obſident. Lacedæmonij uerò cognito Athenienſium conſilio, per Bœotiam profecti, contendunt in Tanagram. Cumq; Athenienſes eò properaſſent, inſtructa utrinq; uniuerſa acie, inſtigatis animis, atrox pugna committitur. Theſſali inter pugnandũ tranſeunt ad Lacedæmonios, & nihilominus Argiuis & Athenienſibus pugnantibus, quàm plurimi in utraque acie cadunt, nocte inter cipiente prælium diremptum. Poſt hæc cum Athenienſibus magna cibariorum copia ueheretur ex Attica, Theſſali tempus adeſſe rati facinoris adoriendi, noctu corpora curant, moxq; cibariorum uectoribus obuiam properant. Hi ab Athenienſium præſidio, quod uectigalia tuebatur, re nondum cognita, pro amicis admittuntur: ibiq; multa pro cibariorum defenſione certamina conſerta fuere. Theſſali principiò ab hoſtibus imprudentibus amicè excepti, ut quis cuiq; proximè occurrebat, omnes obtruncant: inſtructiq;, perturbatis atque incautis ingruentes, pleroſque cædunt. Huius rei nuncio his perlato, qui in caſtris erant Athenienſibus, concurſus confeſtim fit ad defendenda cibaria. Theſſalos facinori intentos, eaq; re incautos adorti repentè, ab incœpto repellunt, atque ingenti cæde conficiunt. Cumq; Lacedæmonij Theſſalis implorantibus auxilium inferrent, inſtructis iam utrinq; copijs, iuſtaq; expleta acie, totis uiribus res geri cœpta: exercitu utroq; obnixè, ac ſumma contentione dimicante crebrî cadere utrinque. Tandem cum anceps euentus pugnæ fuiſſet, accidit ut Lacedæmonij & Athenienſes de uictoria contenderint. Ac tunc quidem cum nox ſuperueniſſet, & uictoria anceps fuiſſet, mutuis inter ſe legationibus miſsis, quadrimeſtres inducias componunt. Anno elapſo, Athenis præficitur Mneſithides: Romæ cõſules creati, L. Luctatius, & T. Veturius Cichorinus. Horum temporibus Thebani debilitatis ac depreſsis rebus ſuis, propter Xerxis regis habitam cum illis ſocietatem belli, ſumma ope nitebantur priſcas uires quocunque modo, uetuſtamq; patriæ gloriam recuperare. Cumq; ita ab uniuerſa Bœotia ſe contemptos dolerent, nec iam amplius audiri, ſed ubique ſua detrectari imperia indignarentur, poſtulant à Lacedæmonijs, uti totius Bœotiæ imperium uendicent ſuæ urbi: quod ſi feciſſent, ſe pro eo munere & gratia bellum priuatum ſuis copijs & uiribus contra Athenienſes pro eis ſuſcepturos, nec iam deinceps ulla neceſsitate eos cogi poſſe ad copias extra Peloponneſum eius rei gratia educendas. Tum Lacedæmonij quod à Thebanis offerebatur, ad rem ſuam maximè pertinere rati, urbemq; Thebarum contemplantes, ſi potentiæ incremento, opibusq; plurimum poſſet, ueluti propugnaculum quoddam ſibi aduerſus Athenienſes futuram, cum iam tum in Tanagra exercitum magnum expeditumq; haberent: Primùm mœnia ambitumq; Thebarum ampliorem ducunt, tum reliquas Bœotiæ urbes Thebanis ſubeſſe, eorumq; ueluti poſtularant parêre imperio cogunt. Athenienſes uerò contrà rati munitiones illas Lacedæmoniorum ſubruere properandum, ſibi magnas copias cogunt, ducemq;

Thebani cum Lacedæmonijs fœdus faciunt.

Digitized by Google

cemque eis præficiunt Myronidem Calliæ. Hic numero ciuium qui satis ad rem uidebatur delecto, nunciat eis, statuitq; diem, qua proficisci ex urbe intenderet. Vbi tempus illud aduenit, cum nonnulli ad eam diem uenire neglexissent, assumptis his qui in tempore parati aderant, expedire properat traijcere in Bœotiam. Cui cum nonnulli ex militum tribunis & amicis multa commemorando suaderent, reliquos qui tardassent operiendos, Myronides prudenti simul, & ad rem prosequendam prompto ingenio præditus, illis respondet, id minimè expedire, duci nihil cunctandum esse. Quo uerbo innuit, eos qui sponte sibi moras in profectione quæsissent, neque constanter usquam, neque strenuè pugnaturos, sed formidolosè omnia habituros animo ignauo, pericula pro patria ignaue subdituros. Qui uerò ad diem statutam prompti uenissent, quiq; arma præsto struxissent, eorum iam præstantem constare audaciam: nec uerendũ esse, ne ordines in acie dati ab his usquam deserantur, nusquam in pugna loco cessuros: quod ipsa re comprobatum est. Nam paucis admodum militibus in expeditionem ductis, cæterum robore uirtuteq; præstantissimis, in Bœotiam profectus aduersus multiplicem pro sua paucitate exercitum, in aciem descendere & pugnam conserere, parua cum multis manu nihil cunctatus, hostes aduersos profligauit. Hoc autem certamen nulli rerum ab Atheniensibus ante ea gestarum tempora magnitudine ac gloria cedere uidetur. Nam neque uictoria in Marathone habita, neque res ad Platęas aduersus Persas feliciter gestæ, neque alia quæcunque Atheniensium præclara facinora uidentur, ulla in re huic pugnæ anteponenda, qua Myronides Bœotios superauit. Superiora namq; ab se gesta, alia cum Barbaris conserta, alia communi sociorum munere & auxilio perpetrata fuere. In hac uerò acie, sola Atheniensium manus periclitata, dimicauit aduersus ferocissimos uniuersæ Græciæ populos. Nam Bœotij siue in adeundis ac subeundis tolerandisq; belli periculis, atque in ferenda rerum omnium difficultate nulli Græcorum genti constat inferiores haberi. Pòst namque Thebani ipsi circa Leuctra & Mantineam soli aduersus Lacedæmonios omnes, sociosq; simul instructos, in aciem descendere ausi, magnam uirtutis gloriam adepti sunt: tum Græciæ totius principes ac duces præterquam cuipiam credibile esset, facti. Eius uero pugnæ tam & si clarissimæ, scriptorum nemo neque laudes, neque modum, neque ordinem commendauit. Myronides igitur clarissima pugna Bœotijs superatis uictor, superioribus Atheniensium ducibus uel clarissimis gloriam haud imparem adeptus est, Themistocli, Milciadi & Cimoni. Myronides igitur parta uictoria, Tanagram ui capit, eiusq; circum mœnia subruit: tum Bœotiam excurrens excingit, uastataq; ubique uniuersa, prædaq; militibus distributa, magnis eos opibus explet. Bœotij uastatione agri sui cõmoti, conueniunt undique omnes, exercituq; magnis copijs coacto, in expeditionẽ prodeunt. Pugna in uinetis Bœotiæ cõmissa: utraq; acie obnixi ad consistendum resistendumq; animis accensa, in noctem usque pugnatum, uixq; tandem uirtute Atheniensium inclinata, fusaq; Bœotiorum acies. Mox uictor Myronides, cunctas Bœotiæ urbes, Thebis exceptis, in diditionem accipit. Post hęc rex Bœotia profectus, Locros Oppuntios petit. Quos quum primo impetu repentè cœpisset, obsidibus indè acceptis, in Pharsaliam traijcit: ea qua Locros, celeritate & uirtute Phocẽses expugnat. Obsidibus quoq; ex his delectis, in Thessaliam tendit, eos criminatus proditionis patratę: imperansq; ut exules quos ipsi expulerant, reciperent. Pharsalijs imperata detrectantibus urbem obsidione urgere parat: quam cum pugnando capere minimè posset, nihilominus persistere. Pharsalij per multum tempus obsidionem tolerauere. Postremò de re Thessalica prorsus desperans, Athenas redijt. Myronides igitur breui tempore clarissimis rebus gestis, magnisq; inter ciues laudibus efferebatur.

Myronidis uictoria de Bœotijs.

rebatur. Hæc eo anno gesta sunt. Præfecto Athenis Callia: apud Helios acta est Olympias octuagesima prima, qua stadio uicit Polymnastus Cyrenæus: Romæ consulatum gerebant, Seruius Sulpitius, & Volumnius Auentinus.

Tolmidæ Athenienſis expeditio in Laconicam.

Ea tempestate Tolmides nauticis Athenienſium copijs præfectus, uirtutis & gloriæ Mironidę æmulatione stimulatus, haud animo qui escere: assidue multa secum cogitando, uarijs machinationibus intentus esse, si qua præclari cuiuspiam facinoris aggrediendi uia pateſceret, quo aliquam sibi præcipui nominis, & gloriæ dignitatem parare liceret. Cùm itaque ante ea tempora Laconicum agrum nemo inuadere ac depopulari tentasset, id ipsum tentatu præclarum arbitratus, populum concitat atque accendit ad diripiendã Spartiatarum regionem: pollicitus, si mille armati sibi in nauibus adjcerentur, cum ea manu & Laconicam depopulaturum, & Spartiatarum, gloriam depressurum. Assentiente populo Athenienſi, cum plures cuperet callidè per artem educere ciues, huiusmodi consilium inijt. Erat omnium opinio, ad summam quam postularat copiarum, eum ætate & robore corporis prestantissimos delecturum. At uerò Tolmidam mens alia agebat, nec mille solùm qui permissi essent, sed maiorem turbam sibi concitaturus, progreditur in exercitum: ac singulos quosque ætate & robore præstantes adiens, unicuique priuatim denunciat se delecturum eum ad bellum, quod pararetur: longè prestantius uni cuiq; esse, sese sponte ad expeditionem paratum offerre, quàm delectus lege ueluti per extorsionem coactum ad arma expedienda trahi. Vbi supra tria millia hac arte eduxisse se uidet ultro ad nomina danda, reliquosq; cerneret haud iam ad id promptos, tunc mille sibi permissos à populo ex reliqua multitudine delegit. Vbi uerò cætera sibi ad expeditionem parata uidet, cũ quinquaginta triremibus & quatuor armatorum millibus portu soluit: mox in Laconicæ Mothonem nauigans, locum illum illicò capit. Tum Lacedæmonijs eò confluentibus auxilio, discedit inde: atq; in urbem Gythium contendens, ubi naualia Lacedæmonijs habebantur, eam quoque urbem ui capit, nauigiaq; Lacedæmoniorum ibi deprehensa incendio absumit. Tum agros ubique uastat: inde mox soluens, Zacynthum Cephaloniæ petit. Hac quoque pugnando capta, tum percursis, atque in ditionem acceptis cunctis passim Cephaloniæ urbibus, in loca ulteriora trauectus est. quo cursu in Naupactum fertur, quam eodem congressu repentè sibi subigit: atq; eò colonos ducit Messeniorum, claros quosq; uiros in fidem & amicitiam à se acceptos, qui à Lacedæmonijs dimissi eiectiq; fuerant. Ea namque tempestate Lacedæmonij, Ilotis & Messeneis bellum intulerant, per quod utroque populo in potestatem redacto, eos qui ex Ithoma sub fœdus & fidem deditos acceperant, dimisere omnes, quemadmodum suprà dictum fuit. Cæterum ex Ilotis quoscunque defectionis authores deprehendere potuerant, supplicio omnes affecerunt, reliquos pro seruis habuere. Præfecto Athenis Sosistrato, creati sunt à Romanis consules, P. Valerius Publicola, & C. Claudius Regulus. Horum magistratu Tolmida circa Bœotiam uersante, Athenienses Periclem Xantippi uirum optimum, exercitus imperatorem creant, eiq; triremes quinquaginta cum mille armatis datæ, mandatumq; ut in Peloponnesum nauigaret. Hic magna Peloponnesi parte direpta eo cursu, pòst in Acarnaniam transuectus propter Oeniadas, nauigando urbes ad partes eas omnes in ditionem suam compellit. Complurimi itaque eo anno populi, sub Athenienſium imperium & ditionem concessere: tum uirtute & peritia militari nomen Athenienſium auctum admodum, & magna laude celebratum est. Præfecto Athenis Aristone, Romani consules creant, Q. Fabium Bibulanum, & L. Cornelium Curetenum. Eodem tempore inter Athenienses & Peloponnesios pax in quinquennium fœderibus firmata, Cimone Athenienſe ad ea patranda & componen-

Periclis in Peloponneſum expeditio.

da

da decreto authore. Cæterũ in Sicilia inter Aegestæos & Lilybæos pro agro ad Maxarum fluuium posito, atroci certamine conserto, multi utrinque cecidere: quam ob cladem ab armis & discordia tum maximè discessum est. Post uerò ciuium adscriptionem per urbes factam, agro pro sorte rursus remenso, ac distributo, cum multorum illic nomina promiscuè admissa utrinque & adscripta forent, feruescere rursus dissidia passim, urbesq; intestino morbo laborare cœperunt, seditionibus ciuilibus uexari, & populares ubique miscerí tumultus, quæ labes ac pernicies Syracusijs in primis inualuit. Nam Tyndarides quidam nomine, uir facinorosus, atque incredibili audacia tumens, initio quidem inopes plerosque sustentans per alimenta & cæteras uitæ necessitates, illis suppeditando cuncta propense, sibi maximè obnoxios fecerat, adeò ut ad occupandam tyrannidem, ad quam aspirabat, sibi fidos ac promptos ministros, adiutoresque haberet. Post hæc, cum res comperta fuisset, ipsum affectasse regnum, capitis legibus damnatur. Cumque à iudicio in uincula duceretur, qui ab eo alí & nutriri consueuerant, stipato agmine adoriuntur eos à quibus abducebatur, manusq; conserere cœperunt. Qua re tumultu in urbe excitato, primores ciuium in unum conueniunt, eosq; rerum innouatores una cum Tyndarione raptos ad supplicia necant. Cumq; hæc persæpe pericula emergere cœpissent, ac iam multos ambitio mortales, libidoq; occupandæ tyrannidis indies stimularet, Syracusanus populus Atheniensium instituta imitari ac sequi compulsus est, legemque ferre persimilem, qualem illi de suffragijs olim & ostracismo tulerant. Nam apud Atheniensis ita statutum habebatur: unumquemque ciuem oportebat nomen illius ciuis testæ inscribere, qui sibi per opes & potentiam uel aliam rem proximus ad arripiendum tyrannidem uisus fuisset: apud Syracusios uerò itidem in folio oliuæ potentissimi cuiusque ciuis nomen scribi iubebatur: dinumeratis deinde huiusmodi folijs, in quem plurima conscripta comperissent, eum quinquennio exulare iubebant. eo namque exilij spacio existimabant plurimorum potentum repressum iri insolentiam. Postremò uerò non ad puniendа scelera, flagitiaq; transgressorum id supplicij genus instituerant, uerùm potius ad debilitandas opes, & frangendam potentium audaciam, tum prohibenda huiusmodi hominum incrementa intenderant. Cæterum Atheniensis hoc instituti genus ex ipsius rei casu ostracismum, Syracusij uerò Petalismum uocarunt. Hæc itaque lex permultum tempus seruata apud Atheniensis ualuit, apud Syracusios breui post rogationem eam abrogari oportuit, huiusmodi causis. Nam cum initiò potentissimus quisq; & opulentissimus ea lege ex urbe pelleretur, tum qui plurima gratia & authoritate præstabant inter ciues, quique sua uirtute & prudentia plurimum moderari rem ciuilem dirigereq; potuissent, ea lege perculsi à negocijs reipublicæ, & dignitate magistratuum aberant, eoq; metu uitam priuatam agere. publicis itaque muneribus & curis uacui, ad ocium q; priuatum traducto studio omni, securam uitam degere: simulq; ad opes fruendas, quibus abundabant, conuersi, in delitias & luxum subitò lapsi sunt. Tum demum destituta bonis uiris ac defensoribus repub. pessimus quisque audacissimusq; sibi magistratus deposcere, munera publica adire, ingerere sese, multitudinem concitare malis artibus, ac tumultu cuncta miscere, alias ex alijs semper intenti res nouas adoriri. Postremò seditionibus rursus excitatis, cum iam plerosque discordia & bella intestina stimularent, ciuitas in nouas factiones distrahi, assiduisq; tumultibus æstuare, uexariq; grauiter cœpta est. Nam plebis concitatores ignobili genere, flagitiosoq; ingenio ingens multitudo cũcta occuparant: ac nouorũ homi

Aegestæorum & Lilybæorũ pugna.

Tyndarides Syracusis seditiosus.

Ostracismus Syracusis institutus.

num

num rem ubicꝙ turbantiũ intolerabilis quædam conſpiratio, uertebat omnia. Poſtremò plericꝙ pro uetuſtis & heneſtis patriæ moribus, pernicioſa quædã & ab æquo bonoꝙ aliena inſtituta auſi inducere, priſcum uiuendi modũ omnem demoliti ſunt. ex priſtina uetuſtate immutata urbis ſpecies, opes quidẽ diuitiasꝙ pace adiuti, ingenioꝙ ad id intento coegere maximas. Cæterũ nulla inter eos concordiæ cura, nullum de iuſtitia ſeruanda conſilium, nihil æqui boniꝙ ratio pendi, nullus denicꝙ cæteris in rebus prauitatis ſocordiæꝙ modus. Quapropter Syracuſij legis Petaliſmi pœnitẽtia ducti, prorſus eam haud multo poſt tempore, quàm edita fuerat, uſi abrogant, atꝙ eò res Siculæ adductæ uertebantur. Præfecto Athenis Lyſicrate: Romæ conſules creati, C. Nautius Rutilius: & L. Minutius Carutianus. Horum temporibus Pericles Athenienſium imperator, tranſuecto in Peloponneſum exercitu, agros Sycionios diripit. cui cuncta uaſtanti cum Sycionij copijs uniuerſis undicꝙ eductis occurriſſent, conſerta cum eo pugna funduntur. Tum pleriſcꝙ in fuga cæſis, Pericles reliquos intra mœnia incluſos obſidere atꝙ oppugnare parat: igitur oppugnatione mœnia adortus, cum nulla ui eam ſe capere poſſe cerneret, præſertim Lacedæmonijs rurſus obſeſsis auxilia mittentibus, è Scyone diſcedit, inde trajiciens in Acarnaniam, agrum Oemadorum excurrens depopulatur. Ingenti inde coacta præda, relinquit Acarnaniam. Poſt hæc in Cherſoneſum delatus agrum, illum mille ciuibus ſorte diſtribuit. Interea dum hæc geruntur, à Tolmide altero duce in Eubœam profecto Naxiorum ager mille alijs ciuibus eſt diſtributus. In Sicilia uerò Tyrrhenis infeſtantibus atꝙ prædantibus mare, Syracuſij prætorem claſsis ſibi quendam Phaylum deligunt: quem nauibus inſtructis in Tyrheniam nauigare iubent. Hic itaꝙ claſſe, primo curſu inſulam, nomine Aethaliam depopulatur: tum magna pecunia clam à Tyrrhenis accepta, in Siciliam rediit, cum nil memoria dignum ea expeditione edidiſſet. Quem Syracuſij in iudicium tractum, & pro proditore iudicatum, abire in exiliũ coẽgere. Alterum item pro hoc ducem ſibi creant, nomine Apellem, quem rurſus contra Tyrrhenos mittunt cum ſexaginta triremibus. Hic excurſa primùm Tyrrheniæ maritima ora, uertitur in Cyrnam, quæ ea tempeſtate Tyrrhenorum imperio & ditione tenebatur. Ibi plurima depopulatus inſulæ loca, poſt Aethalia pugnando capta, Syracuſas repetit cum ingenti præda, & magno captiuorum numero, rebusꝙ alijs ad uarios uſus commodis, haud paucis quidem. Poſt hæc Ducetius Siculorum dux, urbes omnes quæ eiuſdem gentis incolas habebant, exempta Hybla, in unam & communẽ duxit ad ſtipendia contributionem. Cumꝙ acri & ingenti uir ingenio eſſet, ad facinora promptus adorienda, nouis ac magnis animo rebus inſiſtebat: tum ex ære Siculorum publico ingentes ſibi compilando diuitias, magnam inde potentiã, magnãꝙ pecuniæ uim contraxerat: qua ſubnixus facultate, ipſas Neas, quæ eius patria erat, in æquum campum translatã conſtruxit. Præterea iuxta templum earũ, quæ Palicæ appellabantur, urbem haud ignobilem condidit, quam à dicta appellatione ſumpto Dearum nomine, Palicam appellari inſtituit. At uerò poſtquam de dijs iſtis hoc loco mentio nobis incidit, indignum nempe eſſet, ſingularem uetuſtatẽ excellentiamꝙ eius templi ob res in eo incredibiles, atꝙ unicum miraculũ eorum quæ Crateres dicuntur, ſilentio præterire. Fabulantur namꝙ, templũ hoc tum uetuſtæ excellentia memoriæ, tum ueneratione religionis cæteris omnibus longè præferendum, quòd multa in eo rari admodũ, & diuina quadam perſeuerantis uirtute miraculi, quod fidẽ propè omnem exuperet, adhuc extare traduntur. Primùm crateres ibi quoſdam conſpici magnitudine haud prorſus modũ excedenti, uerùm profunditatis inenarrabilis: ex qua ſcintillas immenſi incendij interdũ erumpere, alios iuxta interdũ natura uideri lebetibus perſimiles multo igne concalefactis ebullientibusꝙ, feruentẽ inde aquam extumeſcere, & eructari. ſpeciem namꝙ feruoris

Periclis in Peloponneſum expeditio.

Ducetius Siculorum dux.

De Palicis.

uoris aqua inde eiecta, ueluti feruens, præ se ferre conspicitur. necdum tamen quicquã eius rei explorando compertum habetur, quod nemo adhuc tentare ausus sit. Tanta enim admiratione illius ęstuatio humoris eniti uidet, ut haud dubium sit, diuina quadam ui, necessitateq; naturæ interius excedentis effundi. Sulphuris odorẽ perspectum latè aqua abundeq; fumans emittit. Cæterũ hiatus profunditatis stridorem subter, ingentemq; rugitum, fremore ab imis horribili perrumpit. quodq; his omnibus est admirabilius, neque supereffunditur, neq; subsistit aqua, impetumq; & uim expulsi fluctus in excelsum sublata ferre uidetur obstupescendam. Cum itaq; tam diuino spectaculo, tamq; arcanis miraculis, perinde ac quodam habitatum numine, templum illud cunctis passim habeatur admirationi, sanctissima per ipsum, summæq; obstricta religioni iuramenta depromi solent, exploratiq; fides & integritas dictorum. Periuros illicò deus ultor supplicio repentino corripit. Nam nonnullos templo compertũ est discessisse, luminibus ob periuriũ excæcatis. Cum itaq; summa ibi numinis præsentia cuiusdã, metusq; deũm locum illum religione seuera tueatur, sic ubi quibusdã de aliqua re ardua & inextricabili discordia & disceptatio intercidat, uel aliqua fortè quis ui superioris potentiæ urgeatur iniuria hoc adactis iureiurando disceptantibus, res quoq; discernitur, ac ueluti in quoddam Diuini iudicij examen librata perpenditur. Est aũt hoc templum ex certis quibusdam temporibus asylum tutissimũ & inuiolatissimũ, supplicibusq; quocunq; infortunio uel calamitate oppressis, uel his qui in dominos ingratos, uiolabundosq; inciderint seruis, plurimũ subsidij præbet. Nam qui eò confugerint, nulli domino quacunq; conditione seu ui, alioũe quouis pacto licet eos abducere: sed ibidem intactos permanere inuiolatosq; oportet, donec per certos amicos & arbitros ęqui & boni persuasi, & adducti domini, tum iureiurando de conuentis adacti, & promissis seruandis per fidem eo modo firmatã admittantur. Neq; ullus adhuc memoriæ proditus inuenitur, qui eam fidem supplicibus præstitam irrumpere sit ausus. Atq; ita deorum timor quodcunq; seruis iuratum, atq; in fidem sponsum fuerit, per dominos infraudatum, inuiolatumq; seruari compellit. Est aũt hoc templum in speciosissimo campo, planitie æqua positũ. De his itaq; nobis hæc satis dicta sint: deinceps uerò ad narrationem superioribus scriptis continuandam reuocemur. Ducetius itaq; cum Palicam urbem condidisset, muroq; eam circummuniuisset satis firmo, finitimũ colonis eius agrum diuisit. Quæ quidẽ cum ubertate agri, tum multitudine incolarum breui mirum in modum coaluit, creuitq;: nec diu quidẽ ea felicitate perfrui ualuit, uerùm paulo pòst eruta, euersaq; est: & usq; ad nostra tempora sine cultoribus & incolis uasto solo & inhabitato permansit: de quibus rebus suo deinceps loco & tempore sumus scripturi. Res itaq; Siculæ eo statu uertebantur. Cæterum in Italia iam euersa à Crotoniensibus Sybari, anno post ea tempora 58. Thessalus collectis Sybariensium reliquijs, denuò Sybarim ab ipsis erigit atq; extruit fundamentis, quam inter duo flumina, Sybarum & Crathium ponit: qui fertilitate agri breuiter ad opulentiam prouecti, urbe sex annis possessa, inde eiecti Sybare excessere. Quas res sequẽti libro singula quæq; satis explicando, perscribere aggrediemur. Prefecto Athenis Antidoto, à Romanis cõsules declarati, L. Posthumius, & M. Horatus. His magistratu fungentibus, Ducetius Siculorum dux Aetnã occupat, principe eius per fraudem necato: tum in agrum Acragantinorũ copias trajiciens, Mortyum præsidio Acragantino munitum oppugnare adoritur. Huic Acragantinis opem ferentibus, expedito agmine occurrit, cõsertaq; pugna uictor utroq; castris spoliat. Pòst ingruente hyeme diuisi, in domos quisq; suas redi ere. At uerò Syracusij Bolconem ducẽ, qui eius fugæq; amissi certaminis author ferebatur, perinde ac si cũ Ducetio clàm cõspicasse, indeq; rem ex cõposito agere uideretur, in iudiciũ tractũ damnarunt, eumq; pro hoste & proditore necarunt.

Vrbs palica.

Sybaris urbs.

Bolconis mors.

Digitized by Google

necarunt. Aestate iam spirante, ducem alterum creant: cui exercitu satis magno ad id dato mandant, uti Ducetium bello deleat. Hic ductis in expeditionem copijs, Ducetium deprehendit, in castris quæ circa nomas posuerat commorantem. Expeditis utrinque armis, ac pugna conserta, cum plerique ex utraque acie caderent, uix tandem ui Syracusiorum Siculi uicti, in fugam uertuntur, plurimaque eorum inter fugiendum cædes facta, maior uerò ex fuga pars in loca Siculorum munita incolumes euasere: cæterum paucis admodum in eadem cum Ducetio rerum spe, atque fortuna uersari placuit simul. Dum hęc geruntur, Acragantini Motyum castellum à suis qui cum Ducetio in expeditionem aggregabantur occupatum, oppugnando capiunt: tum copias inde ad Syracusios uictores traducere properant. Ibi iam armis iunctis communi munere bellum gerere cœperunt. At uerò Ducetius amissa pugna, rebus suis fractis, tum militibus partim eum deserentibus, partim subdola fide tempus obseruantibus, si quà per occasionem & insidias uitam eius excipere daretur, adductus in desperationem, incertis passim consilijs agitabatur. Postremò cernens eò rem adductam, ut si qui adhuc secum remanserant amici, iam tandem pararent sibi manus inijcere. præoccupare ipse omnium consilia properat, noctuque sese inde proripiens è manibus, citato cursu Syracusas aduehitur. Nocte adhuc obscurante in forum Syracusiorum concedit: atque ad aras consistens, supplex totius ciuitatis populique efficitur: tum sese regionemque cuius fuerat dominus in manus ac fidem Syracusiorum tradidit. Cæterum concursu per multitudinem in forum, rei nouitate & admiratione facto, magistratus in concionem omnes uocantur: ibique de Ducetio quid potissimum esset agendum, rogitari atque agitari cœptum. In quo nonnulli qui ad populum habere concliones consueuerant, consulere multa, & suadere nituntur, eum pro hoste habendum, proque sceleribus admissis ad supplicia abstrahendum. Qui tum aderant è senatu principes, quibus plurimum gratiæ & authoritatis erat inter ciues, illis contentè aduersari, nihil penitus tam fœdi dedecoris cõtrà ius fasque admittendum, supplici suo salutem nullo pacto uiolandam, fortunæ magnopere uim considerandam, deùm in ea re uersari rationem. In primis id cauendum ne numinis ira per impietatem irritetur: nec in ea quidem, quid Ducetius sua culpa meruisset, uerùm quid Syracusani populi poscerent iura, quid mores, quid antiqua instituta deceret, inspiciendum: necare eum, qui à fortuna deiectus iaceat, nulla prorsus laude dignũ haberi: uerùm deûm religionem inuiolatam seruari, simul & supplici per fas salutem defendi: hoc in primis ad populi Syracusani maiestatem spectare. Hac sententia prævalente, à populo uniuerso uoce una acclamatum est, Supplicem saluum esse oportere. Ducetium igitur ita supplicio liberatum, Syracusij Corinthum relegant: ibique iubent, reliquum ætatis agat. quæque ad uitam necessaria requiri uidebantur, ei satis abunde liberaliterque suppeditant. Nos uerò cum iam ad annum præcedentem scribendo peruenerimus, quo Athenienſiũ copiæ in Cyprum Cimone duce traiectæ fuerũt, ueluti in initiò polliciti fueramus, huic libro finem imponemus.

Ducetij casus

LIBRI VNDECIMI FINIS.

Diodori

DIODORI SICV-
BIBLIOTHECÆ HISTO-
ricæ Liber duodecimus.

SI cui uarias humanarum rerum uices incertamq; fortunam mente contemplari libuerit, haud sanè mediocri, singula quæq; inspiciendo, admiratione meritò capietur, cum nullum penitus ex his quæ à nobis bona putantur, purum compererit, atq; sine omni prorsus molestia sincerum mortalibus unquàm obtigisse: contraq; nullum malum quod prorsus omni utilitate careat. Cuius rei satis aperta licet documenta ex his quæ suprà narrata sunt exemplis colligere, singula quæq; percurrenti, negocijs præcipuè in quibus summa rerum pericula sunt exagitata. Nam Xerxis Persarum regis exercitus in Græciam traiectus, principiò propter innumerabilem armatorum uim, Græcos quidem haud frustra, uanoq; necessitudinis ultimæ pauore perculsit. Quippe quibus aut extremum dimicando, sua coniugum & liberorum libertas, salusq; manu tutanda erat: aut cedentibus ea demum fortuna, seruitutisq; conditio subeunda, quã Græcæ in Asia urbes Barbarica ui subactæ experiri impositam coguntur. Eo bello tantis opibus parato, tanta illato ui, tam denicq; insperato rerum deinde euentu, soluto non solum pauore, summisq; periculis Græcia liberata constitit, uerùm clarissimam & immortalem ex inaudita uictoriæ magnitudine gloriam consecuta est: tantasq; simul diuitias unaquęq; Græciæ ciuitas ex ea prę da contraxit, ut rebus quorumcunq; passim locupletatis stupor ingens populos inuaserit, cunctis supra modum admirantibus quónam pacto tantam opum molem, tantasq; uires fortuna possessoribus extorquere, atq; in aduersam partem traducere sustinuerit. Ex eo namq; tempore in 50. sequentes annos, perpetua Græcis ad felicitatem populis incrementa prouenere. Tum bonæ artes omnes, opum ui prosequente uirtutis præmia, & dignitatem honestante, doctrinæ mirũ in modum excoli, coalescereq; cœperunt, clarissimisq; & excellentissimis cuiusq; artis disciplinæq; autoribus artificibusq; seculum illud primum floruisse memoriæ proditum est, quo Phidiæ sculptoris in educendis rerum simulachris acumen illud propè diuini opificij enituit. Disciplinarum quoq; institutio, eruditioq; haud mediocriter exculta coaluit. Philosophiæ præcipuus honor habitus: necnon & eloquentiæ facultas in dignitate fuit passim quidem apud Græciæ populos omnes, at uerò Athenis in primis: quo tempore Socraticæ disciplinę professores, Platonis deinde Aristotelisq; traditio uiguit: eloquentia Pericles & Isocrates, eiusq; discipuli excelluere. Nec minoris excellentiæ uiri temporis eius militari disciplina, clarissimis gestis, famaq; nobilissima recensentur, Miltiades, Themistocles, Aristides, Cimon, Myronides, ac plerique alij: quorum singula cuiusq; nomina recensere frustra, præsentis historiæ succincta narratio non permittit. Athenienſium in primis præclara facinora, uirtutumq; laudes ad inuidiam usq; prouectæ, passim per uniuersum orbem terrarum pro maximis celebrantur. Nam tanta opum ui, tantoq; imperio res eorum subnixa constitit, ut uiribus ipsi suis absq; ulla Lacedæmoniorũ ope, subsidioue Persarum, magnas terra mariq; persæpe copias pugnando prpfligarint: atq; minabundũ illud, formidatũ ceruicib. Græciæ, Persicũ imperium adeò concussum labefactatũq; & depressum reddidere, ut in fœderum compositione conditionibus pro arbitrio impositis, Barbaros assentiri coegerint, contra rem dignitatemq; tanti imperij, ut Græcas urbes in Asia conditas libertati legibusq; suis restitutas dimitterent, eaq; imperij parte cederent. Quorum omnium singula quęq; diligentius diffusiusq; ex

Xerxis in Græciam expeditionis utilitas

S plicando,

plicando, memoria, duobus uoluminibus, hoc uidelicet quod iam ingressi conteximus, & superiori proximè conscripto extat commendata: nunc uerò deinceps ad propositum prosequendum conuertemur, resq; in diuersis orbis partibus uariè gestas explicare pro uiribus conabimur, unicuiq; de more nobis ab operis huius initijs suscepto, tempus quo facinus quodq; gestum, traditum præstruendo. Superiore uolumine à Xerxis expeditione in Græciam, ingressi uaria per orbem terrarum gesta memoratu digna procurrendo deduximus, historiæ seriem in annum proximum, illi uidelicet quo populus Athenienſis in Cyprum duce Cimone copias traiecit. In hoc uerò ab ipsa eadem dicti populi eodem duce expeditionis in Cyprum traiectione, sumpto scribendi exordio, rerum seriem suo cursu deducentes, ad bellum usq; contra Syracusios ab Athenienſi populo decretum prouehemur. Athenis igitur prefecto Euthidemo, Romæ consules creati, L. Quintius Cincinnatus, & M. Fabius Iubilanus. Horum temporibus Athenienses bello pro Aegyptijs contra Persas suscepto, cum naues omnes in insula Prosopitide amisissent, breui post id intermisso tempore, rursus statuunt contra Persas alia causa bellum restaurare: Græcarum uidelicet urbium, quæ in Asia sitæ erant, libertate uendicandà. Instaurata igitur ducentarum triremium classe, rebusq; cunctis ad bellum paratis, Cimonem Miltiadis filium ducem creant: mandantq;, ut quàm propere in Cyprum classe traiecta, Persis bellum inferat. Cimon itaq; nauibus magna militum ui completis, uectigaliumq; & rerum omnium apparatu composito, populi iussa secutus, Cyprum remigijs petit. Eadem tempestate Persicas copias ductabant, Artabazus classis prætor, qui trecentas triremes in Cypro habebat in statione dispositas: Megabixus circa Ciliciam ad trecenta peditum millia in castris contracta tenebat. Cimon igitur obnauigatu maris tractu, cum nullum sibi hostem obuium prodire cerneret, Cypro applicans, iam nauticæ rei, ut uidebatur, dominus, Ceteum, Malumq;, oppida ui expugnat: tum singulari aduersus uictos humanitate usus, aliorum animos populorum clementia pellicere, & ad defectionem sollicitare pergit. Post hæc cum triremes ex Cilicia & Phœnicia missas in eam insulam auxilio properare audisset, classe instructa, cursuq; maris undiq; explorato, ubi commodum opportunumq; uidet, inuadit adnauigantem hostem: atq; ipso congressu magno nauium suppresso numero, centum cum ipsis uiris integras capit. Reliquam turbam effuso cursu fugientem in Phœniciæ usq; ortam uariè insectatus exagitauit. At illi mox ubi notum littus attigere, relictis quibus eò uecti euaserant nauibus, in terram desiliunt: atq; in ea loca sese trepidi recipere properant, ubi Megabizus copias in castris habebat. Ast Athenienses appulsa ad terram classe, milites illico in continentem exponunt, fuga hostem properantes auertere. Pugnaq; ibi per tumultum conserta, dum acriter utrinq; ab his pro uictoria, ab illis pro salute in extrema spe dimicaretur, Anaxicrates alter classis prætor, ferociter pugnando uirtute heroica iaculo traiectus concidit. Reliqui pugna obtenta uictores, magna cæde hostium edita, redeunt ad naues.

Cimonis in Cyprum expeditio.

His gestis, Athenienses retro conuerso cursu, Cyprum petunt. Hæc igitur gesta traduntur primo eius initi belli anno. Præfecto Athenis Pedieo, Romani consules creant, M. Valerium Lactucam, & Spurium Verginium Triceſimũ. Horum temporibus Cimon classis Athenienſis prætor, maris uictoria impetioq; potitus, Cyprias urbes in potestatem cunctas redigere molitur. Cum uero Salominem firmissimo Persarum præsidio defensam teneri, magnamq; ibi telorum uim, tum omnis armorum generis facultatem ingentem contractam pro comperto haberet: oppidum præterea copia frumenti immensa, rerum denicq; omnium incredibili apparatu munitissimum contemplatus, si uiribus caperetur, deliberat eam ad rem maturè peragendam ad momenta adiecturum, statuit cumprimum eam expugnationem tentare. Nam tantæ urbis expugnatione,

Digitized by Google

pugnatione, ſperabat reliquam Cyprum facilè totam in deditionem & potestatem uenturam, tum Perſarum deinceps fiduciam, audaciamque ſimul eo facto perculſis animis, ac re in diſcrimen adducta, ſe compreſſurum. Quibus cum nulla Salaminis ſuccurrendi uia pateret, Athenienſibus iam mare paſſim obſeſſum, occupatosq; aditus tenentibus, ea re fore ut per proditionem & perfidiam officij iuriſq; ſocialis deſertores haberentur: atq; deinceps eo exemplo fide labefactata, apud reliquos ſocios plus in fidei inconſtantia periculi, quàm in opibus præſidij ſocietatibus afferre exiſtimarentur. Poſtremò Cypro tota per uim in poteſtatem redacta, ſumma belli illius momenta, quod haud ſecus obtigit, pro arbitrio collibraturum, remq; ex æquo iam præoccupatam inclinaturum, quò potiſsimum libuiſſet. Ita Salamine in obſidione occluſa, ſingulis diebus Athenienſes oppugnationē tentare, cuncta ad uim moliri. Cæterum milites, & urbis præſidia, telorum miſſiliumq; copia, cæteriſq; rebus bellicis affatim muniti, facilè ex muro pugnantem, iniquo loco ac munitionibus ſubire conantem, hoſtem ſubmouere: contrà paſsim intrepidè impigreq; obſiſtere locis omnibus, prout res poſtulabat, armatis adeſſe, ac conſiſtere corporibus. Artaxerxi uerò regi audita Cypri periclitatione, remq; in arduum & graue diſcrimen adductam uerti, conſilio inito cum amicis de bello illo quid ſtatuendum eſſet, id potiſsimum uiſum eſt maximeq; ad rem facere, cum primùm pacem cum Græcis componere. Quo decreto, ſcripſit illicò ducibus & ſatrapis Cypri, ut quocunq; pacto, quàm commodè liceret, rem cum Græcis componerent. Literis acceptis, Artabazus & Megabizus legatos confeſtim Athenas de pace tractaturos mittunt. Pacem ab hoſte quæſitam haud negarunt Athenienſes, legatosq; ad componenda & ferienda fœdere decernunt, quibus ſumma eius rei tranſigendæ poteſtas, ſummumq; ius permittitur. Eius legationis dux ac princeps conſtituitur Callias, Hipponici filius. Impoſitæ igitur paci conditiones, & fœdere firmatæ inter Athenienſem populum, ſociosq; nominis Athenienſis, & Perſas. Quarum hæc fermè capita traduntur. Colonias omnes in Aſia Græcas, liberas, ac ſuis legibus permitti: ſatrapæ Perſarum nulli intra maris tractus ultra trium dierum iter excurrere licere: nauem nullam longam inter Phaſelida & Cyaneas nauigaturā. Hæc dum à rege & præfectis ſeruata eſſent, Athenienſes nunquam intra cuiuſquàm regionis fines, quæ ſub ditione regia teneretur, ulla occaſione arma illaturos. Compoſitis obſignatiſq; fœderibus, Athenienſes extemplò copias à Cypro abducunt, inſigni uictoria parta, clariſsima quę fœderum ſanctione, ac conditione hoſti potentiſsimo expreſſa, impoſitaq;. Per idem tēpus dum Cimon apud Cyprum commoraretur, morbo correptus, interijt. Præfecto Athenis Philiſco, Romæ conſules creati, T. Romulius Vaticanus, & C. Veturius Cichorinus. Helij Olympiada egere octuageſimam tertiam, qua ſtadio uicit Criſſon Himerenſis. Horum tempeſtate Megarenſes decreta iam inter ſe ab Athenienſibus defectione, legatos ad Lacedæmonios de ſocietate cum eis iungenda mittunt. Quo facto commoti Athenienſes, copias in agrum Megarenſium immittunt: illi paſsim excurſis locis omnibus, poſſeſſiones rapinis diripere, cuncta promiſcuè populationibus incendijſq; miſcere pergunt, prædamq; ingentem undiq; contractam abducunt. Tum oppidanis agro ſpoliato ac direpto ſuccurrere properantibus, pugna committitur: in qua uictores Athenienſes effuſam ſe propipientem fuga compellunt. Præfecto Athenis Timarchide, Romani conſules creant Spurium Tarpeium, & A. Aſterium Phontinium. Horum temporibus Lacedæmonij in Atticam irrumpentes, magnam agri partem depopulationibus uaſtarunt, ac quodā caſtello oppugnationibus tentato, regreſsi ſunt in Peloponneſum. Tolmides uerò Athenienſium imperator Cheroniam capit: cuius facti ira conuerſi Bœotij, contracta manu per inſidias Tolmiden adoriuntur. atrox pugna circa Coroniam committitur:

Athenienſium cum Perſis fœdus.

Megarenſes ab Athenienſibus deficiunt.

Tolmides à Bœotijs occiſus.

tur: in qua fæuiente certamine, Tolmides in mediis hostibus pugnando necatur: reliqui exercitus partim cæsi, alij uiui capti distrahuntur. Hac strage accepta, coactus est Athenienſis populus urbes omnes Bœotiæ, quas captas sub ditione tenebant, pro captiuorum redemptione, libertati legibusq; suis restituere. Prefecto Athenis Callimacho, Romę consules creati, Sextus Quintius Trigeminus. * Horum tempestate debilitatis Athenienſium opibus ob cladem in Bœotia pro Cheronia acceptam, multæ urbes ab Athenienſibus defecere, maximè quòd Eubœæ incolæ rebus nouis studebant. Quo tumultu Pericles creatus imperator, cum magna manu in Eubœam trajicit: ibiq; capta per uim Estieænſium urbe, ciues eius omnes patria sede ejicit. Quo facto, reliquos omnes pauore perculsos, atque consternatis animis, rursus sub Athenienſium ditionem redire coëgit, imperatis ut consueuerant accipere fœderibus, re composita in triginta annos, Callia & Charete compositionis eius authoribus, pacemq; firmantibus. In Sicilia inter Syracusios & Acragantinos his de causis exortum bellum fractis Ducetij Siculorum domini opibus, cum ipse iam extremum diffusis saluti suæ Syracusas ad populi misericordiam confugisset, supplex urbis factus, culpæ supplicio à populo ea conditione absoluitur, ut Corinthi relegatus habitaret, ibiq; reliquam ætatem agere pergeret. ille breui intra fines datos Corinthi commoratus, rupit conuenta & pacta relegationis: rumore ficto, sibi satis & oraculo deûm datum, ut pulchrum littus in Sicilia conderet. Cum iam magnam hominum multitudinem conciuisset, quos illuc colonos ducere parabat, in insulam cum illis nauigat. Rem cum eo nonnulli Siculi suscipiunt, operamq; adhibent, in quibus fuit & Archonides princeps Erbitanorum. Dum itaque horum cura ad pulchrum littus exædificandum intenta perstaret, Acragantini simul inuidia & odio ueteri Syracusiorum stimulati, simul & occasione data illos accusantes, quod Ducetium communem amborum hostem inexplorato ad id Acragantinorum (quod utique æquum fuerat) consilio dimisissent impunitum, bellum Syracusijs intulere. Quo indicto, Siculo inter se urbes dissentire, ac diuersa sequi cœpere, Aliæ, partes Acragantinas tueri, Syracusias aliæ: magna inde utrinque manus armatorum contracta, populis ipsis ueluti contentione quadam in arma ruentibus, sua quenque studia rapiebant animo intenso in aduersum hostem. Copijs itaque eductis, castra è regione posuere ad Himeram fluuium. Tum acie instructa in pugnam collatis signis descendentes, ferociter dimicare cœperunt. Victoria tandem Syracusiorum fuit, cæsiq; in ea acie Acragantinorum supra mille. Post pugnam legati ab Acragantinis pro compositione missi, pacem à Syracusano populo impetrant. Dum eò res Siculæ uertuntur, in Italia Thuriorum his de causis urbs condita traditur, Superioribus temporibus cum Græci in Italia urbem Sybarim condidissent, ubertate ac fœcunditate soli factum est, ut breui res & opes eius coalescerent. Hac inter duo flumina posita, Crathium, Sybariumq; à quo nomen acceperat oppidum, eius incolę amplo simul & frugum feracissimo incumbentes agro, ingentes inde diuitias & opulentiam miram congessere: tum plerisque alienigenis in ciuitatem & munera ciuilia ascriptis, adeò res prouecta est, ut multo reliquas Italiæ urbes antecedere opum ui putaretur. nec non etiam populi numero, & multitudine exuperabat, ut trecenta millia ciuium ea tempestate capita illic recensita tradantur. in qua Telys quidam populi dux, cum in magna plebis esset gratia, authoritateq; præstaret, potentissimum quenq; calumniari apud populum, atque uarijs criminibus accusando dilacerare cœpit, donec tandem uoti compos, Sybaritis persuasit, ut quingentos ex ditissimis ciuibus ejicerent urbe, fortunasq; & opes eorum in publicum redigerent. Quo facto, fugata magna ciuium uis, qui uago errabundi exilio, Crotona petunt: ibiq; ad aras in foro erectas supplicum more confugiunt. Quo audito, Telys legatos ad Crotoniatas

Syracusanorum & Acragantinorum bellum.

Sybaritarũ et Crotoniatarũ bellum.

mittit,

Digitized by Google

mittit, qui iussu suo postulent, ut uel exules dedãt: uel si id renuant, exin sibi indici bellum, armaq; & uim expectent. Conuocato senatu, cum inter se consultare, multaq; agitare pergerent, num dedi Sybaritis exules præstaret, an bellum contra potentiores suscipiendum esset, senatu populiq; concione uaria & ancipiti sententia hærente, primùm quidem plebis animi ad dedendos supplices inclinari uidebantur, pauore belli perculsa multitudine. Post hęc Pythagora philosopho rogantibus consulente, atq; multa obtestante, supplices, incolumi Deûm fide ad quam confugerant, esse protegendos, reuocata sententia, bellum pro supplicum salute tutanda suscipiendum decernunt. Ita armato in se & iam aduentanti hostium Sybarienſium agmini trecentis millibus stipato, Crotoniatæ centum millibus obuiam ire properant, Milone gladiatore duce: qui conserta pugna, uigoris corporei inuicto robore cornu hostiũ contra se in acie instructum, primus in fugam uertit. Hic uir sexies in Olympia victor, robur habens naturæ corporis consentaneum, fertur, coronis Olympiacis ornato corpore, in Olympicis uictorijs partis, in eam aciem descendisse: Herculisq; ritu, leonis spolio clauaq; armatus: qui cum uictoriæ causa fuisset, admirationi fuit ciuibus. Fusis uerò hostibus, cum Crotoniatæ per iram, iam irritatis animis, neminem capi uiuum iussissent, quoscunq; in fuga comprehensos necant. unde maior tanti exercitus pars cęsa interijt. qui urbem ingressi, eam diripiunt: cunctisq; passim uastatis, cultoris uacua loca desertaq; reddunt, quæ annis post eam cladem octo & quinquaginta, Thessali eò concedentes, restauruere, atq; incoluere: qui paulo pòst rursus à Crotoniatis quinque annis desertam, rursus reliquere, pòst secundam restaurationem per eadem subiecta tempora. Præfecto Athenis Callimacho, rursus extrui & cohabitari cœptum est: quę breui pòst in alterum locum translata, altero quoq; nomine impositio, mutauit appellationem. Cuius authores fuisse Lampo & Xenocritus, hoc modo traduntur. Ab his enim qui secundò patria eiecti profugerant Sybaritis, in Græciam legati ad Lacedæmonios & Athenienses missi sunt, postulatum ut reducere eos in patrias sedes, secumq; sibi ut placeret, eam sibi urbem ex parte coloniam facere uellent. A Lacedæmonijs auditi frustra, nihil impetratum. Res Athenienſibus placuit: moxq; decreto eis auxilio, decem naues completas, Sybaritis subsidio mittunt, quas Lampo & Xenocritus ductabant. Missis quoq; per Peloponnesi urbes præconibus, edicto proponi ac promulgari fecerunt, urbem se communem his facturos, qui eò commigrare uoluissent. Cui plericq; assentirentur, oraculo Apollinis maximè adducti: percunctatis namq; responderat, tale quærendum, quo sibi conderent urbem, solum, ubi aquam mensura sumptã potarent, cibum contrà sine mensura caperent. In Italiam itaq; nauigant, atque Sybarim delati, loca passim omnia scrutari pergunt, si cubi uestigia loci à deo iussi per oraculi interpretationem se offerrent. Cumq; haud procul Sybari inuestigatione sollicitis fons occurrisset, cui Thuriæ nomen erat, latices erumpentes ærea fistula procul fundens, quam accolæ medimnam, modiumûe appellare consueuerant, re simul & nomine ad omen & interpretationem oraculi prouecti, eum locum sibi à Deo ostensum ac iussum iudicant. quem mox circumacto muro communiunt: urbemq; ibi condentes, eam fontis nomine Thuriam uocant. Tum urbis spacium in longum porrectũ, in quatuor platæas, & fori loca distribuunt, quorum unum Heraclæam appellant, alteri Aphrodisiadis nomen dant, tertium Olympiada, & reliquum Dionysiada uocitari instituunt. Per latitudinem uero tribus rursus foris spacia locis diducunt, nominaq; singulis imponunt, alteri Heroa, alteri Thuria, tertio Thurinam. Interualla uerò inter hoc intermissa domicilijs extructis replent: uidebaturq; ea urbs & specie commoda, & eleganti admodum opificio educta. Cæterum breui tempore concor-

Milo Crotoniata.

Thuriæ urbis conditio.

Digitized by Google

dia nulla Thurios continere ualuit, sed graui & sæua admodum seditione res eorum uexari, discerpiq; cœpit. Nam Sybaritæ incolæ uetusti primos quosq; magistratus, summasq; dignitates per usurpationem, ueluti hæreditario sibi iure debitas inter se partiri, ab onere abesse, contributiones, reliquaq; dispendij & bonorum munia posterioribus & nouis ciuibus prosequenda demandare. Tum ad sacra Deûm mysteriaq; peraganda mulieres patricias, antiquæ originis ciues primò deligi, primoq; institui loco: post has secundo nouam ut bis restauratæ prolem, ueluti deteriori iure progenitam. Ad hęc agrum mœnibus finitimum, eoq; commodissimum pro sorte cuiq; dimensum possidere, remotiore nouis hospitibus pro colendi incommoditate distributo. Animis itaq; dictæ iniquitatis indignatione commòtis, sæuiente iam discordia, cum noui adscriptiq; ciues, antiquis & numero plures, & re superiores, uiribusq; præstarent, tumultu excito, uetustos Sybaritas fermè ad internicionem cunctos ferro absumunt: ipsiq; deinceps urbe, iam libera administratione obtentam, disponere pergunt. Cumq; agro & optimo & amplo supra cultorum ususq; sui modum abundarent, accersitis ex Græcia multis eò frequenter colonis, Reipub. munia digerebant, agrumq; rursus æqua sorte dimensum, per capita distribuere. Cæterum illi rempub. præstanter agrumq; colendo, magnas breui diuitias, opumq; uim cumulauere: atque amicitia cum Crotonitis societateq; conciliata, res summas optimis artibus administrabant. Popularis statu ciuitatem constituentes, in decem tribus ciues omnes distribuere. Quibus à gente cuiq; sua sunt indita cognomenta: tres quidem ex colonis à Peloponneso accitis, appellarunt Arcades: totidem ex locis extra Peloponnesum sitis, ex una & eadem gente ductas, Bœotiam, Amphictyonida, Dorida: reliquas quatuor ex alijs, diuersisq; nationibus ladem, Athenaidem, Euboidẽ, Nesiotin. Tum delegere communi consulto, qui uiuendi modum sibi præscriberet legislatorem Charondam quendam, uirum in primis natura optimum, tum singulari rerum peritia humanarum diuinarumq;, & summa sanctissimæ cuiusq; disciplinæ institutione præditum. Hic inspectis diligentissimè cuiusque gentis legibus & institutis, optima quæq; ex illis ad rem, (uti sapientia præstabat) deligendo, & in unum ueluti corpus redigendo, ea pro legibus seruanda ipsis mandauit: quibus multa quoq; adiecisse à se inuenta, excogitataq; memoriæ proditum est: quorum haud equidem incongruum duxerim, ad historiæ legentiumq; satisfationem, isthic inserere commendationem.

Charondas legislator.

Charondæ leges.

Primùm igitur si quis nouercam filijs proprijs superinduxisset, eum censuit à consilio senatuq; patriæ penitus submouendum: nunquam ab eo existimans patria consilia recta ac salubria sperare posse, qui liberis olim propriis malè consuluisset. Eos inquit quibus primę nuptiæ secundis auspicijs successissent, ea perfunctos felicitate, iam in expleto satis priore animo conquiescere oportere: sin infelices primas expertus quid haud absteterit, semel admonitum idem secundis tentare, rursusq; eodem errore pergere, hominis id esse dementis, ac prorsus insani.

Secundum: si qui illatæ à se calumniæ crimine doloq; conuicti in manus uenissent, per urbem miryca circumuectari coronatos, & cunctis sic circumpassim ciuibus palàm ostentatos innotescere, peruulgato supplicij probro, & ueluti pernicioſissimo flagitij genere contaminatos mores gererent, exagitari. fuisseq; nonnullos hac culpa tum iudicatos, quibus manus sibimet ipsis sponte afferre, uitamq; rumpere, quàm in tanta probri ignominia usquã conspici, iucundius uisum est. Cuius legis seueritate calumniatores omnes tandem, pernicioſissimum sanè societati humanæ genus hominum, cum urbe fugati excesissent, ita deinde rẽpub. tali peste uitioq; purgatã, felici æquabiliq; administratione eductã coaluisse. Scripsit quoq; Charondas legẽ de cõsuetudine

ne ciuium prauorum,& confabulatine,profectò elegantem, à cæteris scilicet legumlatoribus prætermissam.Nam considerata humanæ mentis inconstantia,& leuitate animorum,nonnunquam compertum, uiros quantumuis bono & modesto ingenio natos, bonisq; educatos artibus, flagitiosorum consuetudine & amicitia paulatim ab honestatis procul uia auertos,in uitia & improbitatem corruisse: tum ipsam flagitij labem ueluti pestilentiam quandam contagio sensim irrepere in cœtus hominum,ex paruo primùm initio,pòst uiribus sumptis latius manando:iam populum uniuersum(quod sæpe conspectum est)in uitium trahere,uitamq; humanam deformare,atq; ita ueluti tetro morbo infectis proborum mentibus, uirtutem honestatemq; demoliri. Obuia namque patet,ac lubrica ad libidinem uia,facileq; delabitur per uoluptatem in flagitium prona mortalitas. unde plerosq; constat continentiæ principiô spectatæ,& probis moribus uiros, quibusdam pòst clandestinis uoluptatis libidinisq; illecebris sensim delapsos à probitate, demũq; ueluti expugnata ingenij uirtutumq; integritate, pellectos in teterrima fœdissimaq; flagitia, uitam præcipitasse.Huic occursum esse pesti ac labi cupiẽs legislator,uel eius originem procul auertere à rep.uel exortam in ipsis primordijs extinguere & eradicare,ciues suos à familiaritate & consuetudine perditum,lege prohibuit actionemq; prauæ consuetudinis constituit,grauiq; eius delicti reis imposita mulcta,licentiam coërcuit, reliquos à delinquendo ratus deterrimum iri metu pœnæ.Tulit præterea legem alteram longè superiore potiorẽ,quæ à priorib⁹ quoq; legumlatoribus fuerat omissa: liberos ciuium omnes in ipso ludo & primis literarum rudimentis instituendos tradi, conductis ad id mercede & ære publico præceptoribus,lege iussit.Prospexerat namq;, multis iam pridem exemplis admonitus,plerosq; uel optimo natos ingenio fore, qui rei familiaris angustia pressi,dum priuatæ mercedis præceptoribus tribuendæ inopia desisterent, ob eam singulari & tam opportuna priuarentur institutione. literarum enim scientiam cæteris disciplinis legislator haud immeritò quidẽ præferendam duxit.Huius namq; præceptis,institutisq;,quàm plurima,quæ ad uitæ usum maximè necessaria putantur parari,suffragia, decreta, consulta, epistolas,pacta,leges,conuenta,cæteraq; huiusmodi omnia, quibus uitæ societatisq; humanæ ratio potissimum continetur, resq; passim mortalium corroboratæ simul & excultæ consistunt. Cui enim tanta ingenij facultas suppetit,ut dignis laudibus literarum disciplinam institutionemq; se prosequi posse confidat, quibus solis uita defuncti uiuentibus cõmemorantur: tum quos longissima procul terrarum interualla separatos tenent, hi literarum sese mutuis ueluti internuncijs salutant,uisunt.cum absentibus amicis tanquam præsenti consuetudine mutuis colloquijs perfruuntur:tum ad bella siue inter gentes quascunq;,seu inter reges sedanda,quid idoneum,quid magis accommodatum literarum munere posset excogitari? Fœderibus commendandis, pactis,conuentis,promissis testes primi accersuntur,cæteraq; omnia quibus seruandis summa opus est fide,ipsis tutò commendantur: illæ cõmendata quæcunq; excipientes,æterna integritate,& inconcussa fide custodiũt. Postremò sanctissimas sapientissimorum uirorum sententias, oracula Deûm, philosophorum inuenta,disciplinarum denique omnium præcepta ac monumenta humanarum diuinarumq; rerum,solæ literarum ædes repostа conseruant: atq; à uetustatis & temporis uoracitate defensa,ueluti diuina quadã tuendo ui, posteris ex ordine deinceps per succedentia secula, demum æternitati commendant.Vitam nobis à natura datam haud ambigi negariue potest:uerum beate uiuendi rationem à literarum eruditione sumptam, euidentissimis probatur argumentis:unde ciues illiteratos tanquàm summis quibusdam priuatos bonis,simul increpando commonuit,simul subsidio opportunè cauto

Literarum laudes.

leuauit,impoſita erudiendi lege,Quod munus cura,ſumptu,impenſaq; publica,ueluti ad remp.maximè neceſſaria dignum duxit.Itaq; tanto eſt ſuperioribus legumlatoribus præferendus, qui medicos publica mercede conducendos ad morbos ciuium curandos ſanxere,quanto animæ eductio,& exornatio ingeniorum,corporeæ ſaluti præſtantior probatur.Itaq; illi corpora curanda cenſuerunt. at hic animas imperitia laborantes curauit.Et medicorum quidem nullam unquàm nobis accidere optamus neceſsitatem: uerùm cum eruditoribus,diſciplinæq; preceptoribus uſqueadeò uerſari,totamq; conſumere ætatem iuuat,perinde ac ab illo abhorreat ſollicitudinis munere, hoc pro mutua gratia complectatur natura mortalium. Prædictis uerò ambabus legibus atteitatos poëtarum plerunq; uerſus conſtat,De ſceleratorum familiaritate & conſuetudine ſcriptum accepimus,quem ſocijs flagitioſis delectari conſpexerim,eum qualis ſit,haud percunctari perrexerim, cum eum ſodalibus eſſe perſimilem minime dubitarim. Legem uerò de nouerca datam, aiunt legislatorem Charondam in quadam legum conſcriptione inter alia multa his ſcriptã tradidiſſe: Qui liberis ſuis nouercam ſuperduxerit, eum neq; ullo dignitatis loco,precijue uirum habeto, neque ulla ciuium conſuetudine communicare, fruiq; ſinito:quippe qui malum alienum rebus ipſe ſuis intulerit.Si proſpere, inquit,tibi coniugiũ fortè ſucceſſerit, primùm eo ſucceſſu contentu conquieſcito.Sin aduerſum obtigerit,furioſi nempe eſto,idem malum ſecunda explo ratione tentare uelle. Nam qui bis ab aſſequenda re in ſuis negocijs fallitur, demens is meritò exiſtimatur. Iam cum ſcribat Philemon comicus de ijs qui ſæpe nauigant,hæc uerba Miror non equidem quod nauigauit, ſed quod bis nauigauit:idem poſsit quis pronunciare non eſſe mirandũ ſi quis duxit uxorem:ſed ſi quis bis duxit.Præſtat enim ſeipſum bis mari committere quàm fœminæ.Quantas enim quamq; ſæuas in familijs optimis diſcordias nouercarũ ſeditione excitatas accepimus? parentes cum filijs digladiatos, & ad extremã feritatem & crudelitatem furentium more prolapſos. Inde multa perſæpe in theatris teterrima fœdiſsimaq; facinorum ſimulacra conſpicimus à tragœdis effingi.A Charonda item lex altera,fauore digna,traditur conſcripta,de tutela & educatione orphanorum. quam ſi quis ex uerborum ſuperficie & cortice perpendere interpretariq; uelit, nihil excellens aut approbandum continere uidebitur.Vbi uerò profundius inſpectionem duxeris,ac diligentius res ipſa introrſum ad medullam perquiratur,ſapientiſsimo conditam conſilio, ſingulariq; admiratione dignam iudicaueris.ſcriptum enim reliquit,orphanorũ fortunas,& bona hæreditaria eorum tutelæ adminiſtrationiq; permitti debere,quibus ex paterno genere proxima cognatio duceretur, orphanos illos educandi curam tradi maternis cognatis. Enimuero ex uerbis iſtis nulla in lege perpendit neq; prudentiæ præcipua ratio, neq; cautionis ullius ſingularis habita diligentia. uerùm altius ac perſpicacius, inſpicienti dignum laude admirabili uidebitur inſtitutum,ac ſumma ſapientia pro re cautum.Nam cauſas inueſtiganti curaliijs opum & patrimonij curam. aliijs uerò uitæ eductionem infantium credi ſtatuerit,ſingularis quædam & propè diuina conditoris prouidentia & cautio occurret, ad utriuſq; rei incolumitatem protegendam excogitata.Cognatos nempe maternos,quibus nullũ ius in hæreditate tractanda permiſſum eſſet, ſubmota per id auaritiæ occaſione,& irritamento adeundæ per fraudem pecuniæ, nunquàm fruſtra ſine aliqua ſpe adduci poſſe ad inſidias pueris moliendas. Paternis item cognatis pariter inſidiandi facultate erepta: quippe quibus nulla corporis uitæq; contrectatio, nullum arbitrium datum ſit. Cæterum fortunarum patrimonijq; quod ad ſe peruenturum intelligunt,ſi hæres ipſe uel morbo,uel alio caſu abſumptus, uita deceſſerit,curam geſturos diligentiorem,fideq; magis incolumi pecuniam tractaturos: ueluti ſi ſors uel caſus aliquis tulerit, ſpes proprias proſecutos. Alteram item legem

gem de his tulit, qui in prælijs signa ordinesq; destituissent, quiue prorsus arma pro patria capere recusassent. Huiusmodi uirorum ignauiam, cæteri legũ conditores, mortis supplicio coercendam censuere: huic uerò placuit, huiusmodi uiros uestibus muliebribus indutos, medio in foro sisti, terq; eodem singulis diebus ante omnium ora suggesto, eodemq; ornatu consistere. Qua quidem lege simul clementiæ & humanitati satisfactum uidetur, quod à cæteris legibus crudelius exactum est: simul quo huiusmodi animos hominum ab ea mollitia & fœminea liceret timidate sensim reuocari in audaciam, probri adiectione prudentissimè excogitatum haud auferendo, sed expiando patriæ, & conciliando res, ut decet, prauas. Longè namque mortem præstat oppetere, quàm tantam ignominiæ calamitatem diutius in media patria experiri: tamque abiecto ludibrio ciuibus suis, uulgoq; uitam perpetuò obnoxiam trahere. Et hoc fieri conueniebat, ut eo morbo animi seu naturæ uitio, siue mollicie consuetudinis laborantes, in deteriorem mortis conditionem adducti, primùm desperatione quadam, & doloris insania pauorem abijcerent: pòst, laboribus & periculis assuescendo, exuerent insitam prorsus ignauiam: ac iam impigra ad ferrum & certamen manu, prompti patriæ discriminibus occurrere, alienæ mox laudis æmuli, gestis etiam gloriam quærere, acceptamq; ignominiam uirtutis attestatione diluere certarent. Tum legum seueritate, earundem legum sanctionem lator ipse corroborauit. A legis namq; scripto iussit, ne ullo pacto discederetur, licet omnino male scripta foret. Sed corrigi permisit si qua correctione egeret. Nam à legum conditore sua cohiberi consulta ac scita, authoritati sancientis subiecta teneri, æquum censuit. Id uerò priuato cuique licere prorsus absurdum, tametsi utilius consulenti: atque hoc modo potissimum, ne cui (quod fieri solet in iudicijs rerum capitalium) licentia occasione pateret per argutias pro commodo exquisitas interpretandi leges, uariasque pro ratis uerbis sententias inducendi prohibuit, neu cauillationibus interpretum, legum seueritas & maiestas distraheretur: unde fuisse inter criminum capitalium nonnullos accusatores, qui coram iudicio causam agendo, dum à iudicibus in reum uendicari postulassent, districtius dixissent, aut uirum in eo casu, aut legem seruari necesse esse. Charondam itaque ferunt mira suprà quã credi aut dici posset prudentia, de legum moderatione & interpretatione cauisse. Nam cum perspexisset in plerisque circum ciuitatibus à multitudine admittentium, pro suo cuiusque commodo leges interpretando distrahi, iamq; totum prope prisci ea re iuris columen concussum labare, deflexamque prorsus uariè legum seueritatem haud posse consistere, inde sæuas in uulgo excitari seditiones, uariosq; tumultus: singulare quiddam admirabileq; supra modum & elegans, quo tali flagitio occurreretur, excogitasse: sanxisseq;, si quem cuiuspiã legis abrogandæ libido seu necessitas adduxisset, ei collum laqueo inductum primùm circumdare: tum sic ornatum in concionem ad postulandam à populo legis emendationem prodire oportere, ibiq; expectare, donec à populo de legis mutatione quid sentiret decerneretur. Vbi comitia mutandam probassent, tum ille nouæ legis author solueretur. Sin hanc legis correctionem concio repudiasset, tum mox ibidem nouo rogatori laqueo quo uinctus accesserat, guttur perfringendum. Tam seuera & terribili de legibus abrogandis cautione constituta, supplicij discrimine nouos legislatores deterrente, nemo de illius legis abrogatione ne uocem quidem audebat emittere. Vnde apud Thurios in toto prorsus post ea scita temporum cursu, tres ad summum abrogatas tradunt propter errores & iniquitates quasdam, quæ ad abrogationem pro æquando iure consultandam plebem perpulere. Lex erat, si cui quis oculum eruerit, oculum reo pariter eruito. Monoculo aliquis oculum, quo solo inspiciebat, effodit, qui tractus in iudicium, cum lege in eum ageretur, altero priuatus oculo satisfeciſſe iuri se arbitrabatur. At

qui excæcatus, luce carebat, haudquaquam par illato damno reum perpendisse supplicium cernens, multa passim conqueri: rem indignam sanè, neq; in ulla iustè, beneq; administrata repub. tolerandam, eum qui ciuem quempiam excęcauerit, si lege puniatur, haud sanè per eam iusta pœna & pari quam intulisset calamitate puniri: æquum igitur esse, monoculum, cui luce ablata, tenebrosa uita degenda sit, ambo excæcatori sui lumina exterebrare, si parem pendere de merito pœnam oporteat. Ita monoculum dolore simul ereptæ lucis, & iniquitate rei perpulsum, in mediam concionem se duci iussisse: ibiq; primùm multa uitam luce desolatam conquestum: tum singulos quosq; appellando ciues, calamitatemq; suam misere deplorando, totam concionem in misericordiam commouisse. Demum à populo postulare ausum, uti legem, cuius iam iniquitatem experiretur, abrogare contenderent. Postremò collo iussu legis laqueo inductum, consultanti plebi obtulisse: atq; ea impetrasse consultatione, ut lege priore antiquata, noua emendatior subrogatur, eoq; modo laquei necem euasisse.

Secunda lex modificata, qua ius uxori permittebatur à uiro, ubi uisum esset, discedere, uiroq; alteri, cuicunq; collibuisset, consuescere. Cuiusdam uerò ætate prouecti coniux iunior cum esset, eo relicto, alteri iure legis iuncta, consuescit: ille facti indigni ira percitus, populo Thurienſi consuluit, legem emendari, & hoc adijci, ut quæ uirum reliquisset, nuberet cui uellet, modo ne iuniori quàm prior esset: pariterq; si coniugem uir eiecisset, nullam dehinc eiecta iuniorem sibi iungere liceat. Qui cum in consultando sapientissimè ac eloquentissimè pro re disseruisset, impetrata legis emendatione, laquei periculo sese exemit. Quo facto coniux eius iuniori prohibita iungi, rursus ad relictum uirum redire coacta est.

Tertia lex emendata, quæ de puellabus hęredibus, scita quoq; à Solone, sic iubebat filiæ hęredi, coniugari primum genere: itemq; puellam hęredem proximo cognato debere adiudicari, qui cũ consuescere eam oporteret, aut quingentas exponere drachmas gratis dotis nomine dono dandas inopi hæredi. Orphana quædam honesto loco nata, hæresq; relicta, cum summa rerum omnium penuria urgeretur, nec propter inopiam rei familiaris nubere posset, ad populum confugit: multisq; cum lachrymis solitudinem deplorando suam, extremamq; inopiæ conditionẽ, ob quam cunctis despectui esset, multa conqueſta: mox orare supplex, ac postulare cœpit, uti legis seueritas mitigaretur, scribiq; pro quingentarum contributione drachmarum: lege nubere oportere, proximo addictam cognato uirginem, in spem hæreditatis relictam. Lege, prout petebatur, emendata, populi suffragijs misericordia uicti, puella quoq; orphana laquei supplicium, quod ob legis correctionem illi imminebat, hac ratione effugit. Qui uerò proxima necessitudine ducebatur, uir locuples inopem mulierem extrema sorte heredem, lege coactus uxorem duxit nuptijs in dotatis. Reliquum nobis deinde est, edisserere mortem Charondæ, in qua singulare quod atq; penè incredibile contigisse, memoriæ proditum est. Quadã die ferunt, cum in agrum exiuisset gladio accinctus propter latronum incursationes, atque in regressu suo conuocata fortè concione populi consederetur, ibiq; tumultus excitari miscericq; plebem, & agitari uarie cœptum per facinorosos & seditiosos uiros audisset, immemor gladij ad latus pendentis, properat in concionem. At cum lege à se cautum, capitaleq; iudicatum esset, ne qua quis causa in concionem cum armis prodiret: ibi mox ab æmulis suis notatus criminis obiectione. Ea enim occasione oblata haud cessarunt quidam ex eis, repentè procul inclamantes: Leges, inquiunt, quas condidisti, nobisq; composuisti Charonda, primus præuaricari adortus es. Minime hercle, inquit: quin ratam faciam. confestimq; stricto gladio sibimet, conspicientibus omnibus,

Charondæ mors inaudita

bus,iugulum aperuit.Fuerunt inter ſcriptores, qui facinus iſtud Diocli Syracuſiorum legumlatori adſcriberent.Cæterũ cum iam ſatis in declarandis Charondæ latorislegum geſtis uerſati uideamur, libet pauliſper pauca quædam de Zaleuco legumlatore percurrere,cùm propter horum inter ſe uirorum uitæ morumq; ſimilitudinem, tum quod in tam finitimis ambo ciuitatibus floruere.Zaleucus ganeris ex Italiæ Locris originem duxit,uir clara ſtirpe, optimo ingenio prædítus, diſciplina admirabili, Pythagoræ philoſophi diſcipulus.Hunc itaq; ob ſpectatam probitatem,& integerrimam uitæ caſtimoniam apud ciues in magna obſeruatione & authoritate habitum, populus elegit ad rem componendam,& leges urbi condendas. Qui quidem ad munus ſibi demandatum proſequendum ſeſe comparans, initium à diſs immortalibus conſcribendi fecit. Nam in præfatione totius ſummæ conſcriptarum legum, mox in ipſo ingreſſu ait oportere eos quibus urbs una incolenda ſit,ante omnia opinari ac credere Deos eſſe:tum ad contemplandum cœlum conuertere mentem,orbisq; compoſitionem inæſtimabilem, & tantum ornatum aduertere,ac ſingula quæq; iudicio rationeq; diſcernendo,tantam molem,rerumq; tam conſentaneam paſsim ſpecioſiſsimamq; uarietatem, tam æquabiles curſus,tam denig; immenſum tamq; incomprehenſibile opificium, neq; incerto caſu deduci,neq; ullo artificio uel ope humana parari potuiſſe: itaq; uenerari Deos,& in primis coli, ueluti primos ſcilicet mortalium, ſummosq; benefactores:à quibus ſolis proles,diuitiæ,uirtutes, bona denig; omnia humanitati propinarentur,tum animũ omni improbitate & labe expiatum purumq; præſtare.Quippe deos haudquaquam numine læto ad polluta flagitioſorum ſacra muneraq; inſpicere uelle: cæterum iuſta & innocentia mortalium inſtituta,proboſq; mores,tota diuinitate complecti.Ciuibus ita in ipſis exordiis ad religionem & deorum cultum excitatis,ſubijciens proſequendo iubet,ne cui ciui cum ullo mortalium diſcordia implacabilis, ubi contigerit, iraue geratur diuturna:uerum ſic inimicitias,ubi contingeret,cum unoquoq; ſuſcipiendas tanquam ſint breui rurſus in concordiam & beneuolentiam redituri: ſin quẽ ſecus pergentem conſpexerint,hunc pro indomito & fero,agreſtiq; & inhumani ingenij habendũ,cenſendumue. Principes ab inſolentiæ & faſtus intumeſcentia magnopere dehortatus eſt,ne ad amicitiã odiumue ferrent iudicia. In reliquis uero particularibus rebus, lege ſingulas quaſq; cohibendo multa admodum ſapienter atq; elegantiſsima ſubtilitate ingenij excogitata conſeruit.Nam cum apud cæteras gentes mulieribus delicta cunctis argentea mulcta redimendi ius fiat,hic argutiſsima quadam pœnæ penſione, earum compreſsit intemperantiã. Quibus ſic præſcripſit:Mulierem,inquit,liberam una non plus pediſſequa comitari debere, niſi cum tumulenta fuiſſet: nec urbem noctu egredi, niſi cum mœchos adire pararet: neq; aureis circumponi ornamentis,neq; contextis indumentis,arteq; laboratis uerſtari, niſi cum ſcortari atq; amatorem ſibi moliri ſtuduerit: neq; uiros annulis aureis ſplendeſcere, neq; ſomileſia ueſte contegi,niſi cum lenocinari,aut adulteria committere niterentur.Atq; ita facillimè pœnæ genere,uituperio ſcilicet probri, perniciem deliciarum omnem atq; intemperantiæ labem coërcuit, exculpſitq; licentiæ procacitatem,maxima impudentiæ irritamenta.Nemo enim tam perditè libidinis inueniri poterat,qui domeſtica atteſtatione & proprio ſuę turpitudinis teſtimonio,uellet ſe perpetuo inter ciues probro ludibrioue damnare. Cæterum pleraq; alia de conuiuijs & ſodalitatibus, cæteriſq; rebus, quarum uſus ambiguæ in uita æſtimationis habebatur,lege compeſcuit.Quæ ſingula perſequi prolixum nimis,& remotius quàm ut liceat nobis ab incœpto digredi. Itaque ad continuandam deinceps ſuperioris narrationis ſeriem, ſermonem

De Zaleuco legislatore.

conuertemus.

conuertemus. Præfecto enim Athenis Lyſimachide, Romani conſules creârunt T. Menenium, P. Seſtium Capitolinum. Horum temporibus Sybaritæ, qui ſeditionis euaſerant cædem, iuxta fluuium Tarenta congregati, ſibi domicilia extruxere: eaq; loca ſimul commorati, per aliquod tempus incoluere: poſtea à Brutijs inde eiecti, diſſipati, deletiq; ſunt. Cæterum in Græcia Athenienſes Euboœa potiti, eiectis urbe Eſtienſibus, propriam eò coloniam deduxere, Pericle duce. Tranſcriptis itaq; illuc mille colonis, urbem ſimul agrumqûe pro ſorte diſtribuere. Profecto Athenis Praxitele, quarta & octuageſima Olympias acta eſt, qua ſtadio uicit Criſon Himerenſis: Romæ Decemuiri deſignati ad leges populo conſcribendas, P. Claudius Regillanus, T. Minutius, Spurius Veturius, C. Iulius, C. Sulpitius, P. Seſtius, Romulus Spurius, Poſthumius Caluinius: ab his leges conditæ. Horum tempeſtate Thurij cum Acragantinis bellum gerentes, infenſi infenſo hoſti certare, utrinq; mutuis depulationibus agros uaſtare, terra mariq; cuncta infenſa reddere, crebrò per leuia certamina inter ſe pugnam telis & iaculis laceſſere: nihil tamen dignum memoratu ea contentione patratum traditur. Præfecto Athenis Lyſania, à Romanis Decem rurſus uiri legum conditores creati ſunt, Appius Claudius, M. Cornelius, L. Minutius, C. Sergius, Q. Publius, Manius Rabuleius, Spurius Veturius: à quibus haud abſolui legum conſcriptio ualuit. Vnus namq; eorum perditus amore cuiuſpiam uirginis, ingenuæ quidem, ſed rei familiaris inopia à nobilitatis fauore & patrocinio deiectæ, principiò pecunia pudicitiam puellæ tentare adortus eſt. Vbi nihil muneribus, pollicitisue perfici uidet, maiorem ui rem pergit aſſequi: nactuſq; uirum quendam ad id idoneum, cum eo componit, ut cum ficta calumnia puellam ſeruam ſuam aſſerat. at que repetat. Ille cauſa in iudicium prodita, eam ueluti ſeruam ſuam accuſare, iuſq; eius uindicandę ſibi à magiſtratu fieri poſtulare. Puella ad magiſtratum adducta', corrupto iudicio per fraudem traditur ueluti mancipium in manus recipientis. Quam acceptam cum calumniator pro ſerua abduceret, ac pater uirginis præſens multa principiò renitendo, ac graui animi indignatione & dolore tantam iniuriam repellere certando, ubi nullum uſquam iam retinendæ filiæ præſidium adeſſe uidet, abducentem cum filia ſequi. Tum permeantes fortè iuxta macellum quoddam iter tendunt: hic correptam bipennem, quæ fortè in foribus hærebat, pater in caput filię librat: ibiq; eam necat, ne tam indignam contumeliam experiri cogeretur. Simul eo patrato, confeſtim ex urbe in caſtra ſe proripit, quæ in Algido poſita ſtabant, cui nomen erat Iparcho. Mox aduocata militum concione, multa lachrymando, multisq; querelis calamitatem ſuam filięq; iniuriam deplorando, commouit concionem omnem miſericordia, iraq; & indignatione tam impuri ſceleris, & intolerabilis ſuperbię. Accenſi omnes, miſero fauere, armisq; ſumptis ad iniuriam ulciſcendam properant. Noctu urbem ingreſſi, collem Auentinum occupant. Vbi lux effuſa rem palàm fecit, cognita militum ira & ſeditione, Decemuiri collegam manu tueri cœptant: atq; iuuentute collecta, acies utrinq; inſtructa, ferro decertare parant. Cum itaq; ingens ac dira dimicatio futura uideretur, tum optimates ac patres, proſpecto periculi diſcrimine, graui admodum, & propè extremo, legatis internuncijsq; ad utroſq; miſsis, rem componere moliuntur: ſummoq; ſtudio inſtare, multa orare, obteſtariq;, ut ab inteſtina diſcordia deſiſterent, nec patriam ipſi ſuam grauibus calamitatibus obruere pergerent. Poſtremò parte utraq; adducta, his conditionibus & fœderibus inter ſe rem componunt: primùm decem tribunos plebis debere creari, quibus ſumma præ cæteris magiſtratibus poteſtas daretur, ueluti protectoribus communis ciuium libertatis: tum ex his qui in annum crearentur conſulibus, alterum prorſus ex plebe deligẽdi populo ius eſſet. Hoc aũt ſtatutũ eſt ad comprimendã patritio

Romæ uirgo à patre, uidelicet Virginia necata.

Romæ tribuni plebis creantur.

rum

rum & nobilitatis ſuperbiam, cui ſemper plebs infenſa aduerſabatur. nam generis claritate, maiorumque ſuorum memoria, & famæ gloria ſublatis animis, ueluti ſpecie quadam dominij ius ſibi, poteſtatemque rei totius uſurpabant. In fœderibus item id adiectum, uti tribuni plebis exacto ſui magiſtratus anno, mox totidem alios in annum ſequentem deſignarent: quod ſi prætermiſiſſent, illico uiui concremarentur. Vbi forte tribunos in deſignandis magiſtratibus diſcordia remoraretur paulo diutius, nihilominus eo temporis interuallo ueteribus imperium prorogaretur, donec conſenſu alios creaſſent. Ita his fœderibus comprobatis, Romæ conſules creati Ancus Horatius, & L. Valerius Turpinius. Ea tempeſtate cum Romæ iuris conſcriptio ea ſeditione interpellante perfici nequiſſet, conſulibus eius exequendæ munus poteſtasque data eſt: quod ab ipſis actum fuit. Nam ex duodecim tabulis decem iampridem a Decemuiris abſolutæ habebantur: reliquum duabus conſules ſuppleuere. Abſoluta iuris quo nunc utuntur Romani, conſcriptione, duodecim tabulis æreis eam conſules incidi iuſſere, quas inter roſtra in foro ante curiam confixere. Ipſa uerò conſcriptio legum breuis admodum, nullaque uerborum ſuperfluitate compacta, nempe admirabilis ad hæc uſque tempora incolumi ſculptura perdurauit. Dum hæc agerentur, uniuerſi fermè orbis terrarum gentes, pace compoſita fruebantur. Nam Perſæ cum Græcis duo diuerſis temporibus fœdera percuſſerant. Primum cum Athenienſibus & ſocijs eorum, quo in fœdere conuentum erat, ut urbes in Aſia Græcæ, libertati ſuiſque legibus permitterentur. Alterum poſtea cum Lacedæmonijs, per quod, pacto ſuperiori ſoluto, dictæ urbes ſub imperium Perſarum rediere. Similiter inter Græcos pax ubique agebatur, inducijs inter Athenienſes & Lacedæmonios ad triginta annos pactis. Tum quoque res Siculas tranquillo ſtatu fœdus tenebat, ictum iam pridem inter Gelonem & Carthaginenſes. Ipſæque urbes in Sicilia Græcæ ſummam imperij, & rerum adminiſtrationem ſponte penes Syracuſios eſſe permiſere. Iamque Acragantini rem cum Syracuſijs compoſuerant poſt amiſſam pugnam ad flumen Himeram, necnon & gentes Italæ, Celtæque populi arma poſuerant. Item Hiberia tota, reliquæque propè totius orbis terrarum gentes bello paſsim abſtinebant: unde nulla uſquam bellica facinora memoratu digna, ea tempeſtate patrata traduntur. Quando res gentium cunctas ubique pax una, tacita ducebat tranquillitate, conuentus, ſpectacula, ludi, deorum ſupplicationes, & ſacra celebrari certamina, paſsim præmijs laudi uirtutique propoſitis exerceri, cæteriſque tum maximè iocundis negocijs operam dari, ſtudiaque mortalium intenta rebus eſſe, quæ temporum felicitas & quies afferre ſolet humanæ ſocietati. Præfecto Athenis Timocle, Romæ conſules creati Laricinus Hermenſus, & Titus Stertinius Structo. Horum temporibus Samij cum Mileſijs de pace contendentes, eam in bellum uerterunt. Qua in re Samij cum perſpectum palàm haberent Mileſiorum partes ab Athenienſibus gratia maiori ſuſtentari, mox ab eis deſciſcunt. At illi Periclem iam antea ducem creatum, cum triremibus quadraginta contra Samios mittunt. Hic educta claſſe, ubi Samum applicuit, urbe in poteſtatem redacta, res ibi ſtatu populari componit: tum octoginta talenta, totidemque obſides Samijs imperat. Quos acceptos Lemnijs tradidit cuſtodiendos. Ipſe paucis poſt diebus, re paſsim pacata, compoſitisque omnibus Athenas redit. Orta deinde graui ſeditione, cum alij ſtatum popularem retinere adniterentur, alijs contra optimatum adminiſtratio placeret magis, certantibus atque altercantibus inter ſe ciuibus, ingens urbem tumultus cœpit agitare. Cæterum illi quibus popularis ſtatus erat infenſus, in Aſiam profecti, in Sardis ad Piſſuthnem quendam eiuſdem loci ſatrapam, parti ſuæ implorant ab eo auxilium, qui ſeptingentos eis milites tradit, ſperans ea re Samum in ſuam ditionem peruenturam. Eo militum præſidio accepto. Samij noctu nauigantes, clandeſtinè inſidijs

Duodecim tabulæ.

Samiorũ cum Mileſijs belli.

ſidijs aduerſarijs urbem ingrediuntur, opitulante patrum factione: uiribusq; cunctis iam ſuperiores, facilè Samo, rebusque omnibus potiuntur: mox aduerſam factionem urbe eijciunt, obſides deinde ſuos furto Lemnijs ſubreptos, abducunt. Tum ſeſe undique remque Samiam præſidijs firmantes, contractis uiribus, iam palàm ſe Athenienſium hoſtes nulla diſſimulatione oſtendunt. Illi rurſum Pericłem ducem creantes, traditis illi ſexaginta nauibus, contra Samios tendere iubent. Rebus paratis, Pericles in hoſtem profectus, contra ſeptuaginta triremes conflixit. Qua in pugna deuictis Samijs, nihil cunctatus, quinq; & uiginti naues accerſit à Chijs & Mitylenæis: cum ea claſſe Samum obſidere pergit. Paucis pòſt diebus parte copiarum ad obſidionem relicta, cum claſsis reliquo nauibus quibuſdam Phœnicibus, quas auxilio Samijs mittere Perſas audierat, obuiam occurrit. Samij explorata Periclis profectione, tempus idoneum adeſſe rati reliquæ claſsis inuadendæ, mox agmine facto in eam erumpunt, conſertaq; pugna hoſtem fundunt. Parta inde uictoria, ſublatis etiam animis iam contendere cœperunt. Pericles itaque audita ſuorum ſtrage, confeſtim accepto curſu, conuerſus ingentem undique nauium claſſem contrahit: cum iam ſibi certum conſtituiſſet, conterere, & euertere funditus hoſtium claſſem. Accreſcenti uires ſimul undiq; propere accedunt: ſexaginta triremes ab Athenienſium miſſæ, triginta à Chijs & Mitylenæis. Ingenti igitur ui, manuq; conſtipatus, terra mariq; parat obſidionem: aſ-

Pericles Samios cogit addere ditionem.

ſiduisq; oppugnationibus hoſtem fatigat. Tum machinas & expugnationũ inſtrumenta primus omnium qui ante ſua tempora urbem expugnarunt extruxit, arietes puta ſcorpionesq; cuiuſpiam Artemonis Clazomenij artificio fabricatos. Summa igitur ope, ſummisq; uiribus obſidionem proſecutus, dejectis iam per tormenta mœnibus, urbem tandem ad deditionem compulit. Qua potitus, affectis ſupplicio defectionis eius authoribus & principibus, ducenta talenta Samijs imperat æſtimatione conſumptæ in obſidione pecuniæ: tum naues eis omnes adimit, & ſubruit. Poſtremo ſtatu populari illic conſtituto, redijt in patriam. Cæterùm inter Athenienſes & Lacedæmonios fœdera olim in triginta annos icta, ad ea uſque tempora ſancta inuiolataq; permanſere. Hæc itaque eo anno geſta traduntur. Præfectò Athenis Myrichide, Romæ conſules creati L. Iulius & M. Gigatius: apud Helios Olympias acta octogeſima quinta, qua ſtadio uicit Criſon Himeræus ſecundum. Horum temporibus in Sicilia Ducetius, urbium quondam Sicularum dux, Collatinorum patriam condidit: compluribusq; colonis eò adductis, imperium Siculorum ſibi uendicare properabat. Cæterum morbo ſublatus è medio, uita defungitur. Syracuſiorum iam tum magnæ opes, & formidoloſum imperium late patebat. Siculas namque urbes omnes, excepta Trinacia, ditioni ſuæ ſubiectas tenebant. Hanc quoque ſibi iungere ſtatuentes, copias ad id comparant. Trinacias enim opes habebant admodum ſuſpectas, ueriti, ne quondam fortè tum uirium magnitudine, tum communi eiuſdem generis nomine & ſtudio Siculorum gentis ſibi cognatæ uendicarent imperium. Quippe iampridem urbs illa uirorum roborum & multitudine munitiſsima, inter Siculas urbes principatum ſemper obtinuerat: tum optimatum fœcunda ciuium, præclara uirtute & ingenti præſtantium ſpiritu ingens, pollensq;, haud facilè iniuriæ patère, neq; ui parua opprimi poterat. Vnde delectu undiq; ex urbibus ſocijs, & ex ipſis Syracuſis habito, contractis uiribus omnibus, exercitum in eam traijciunt. At Trinacij ſocijs, externoq; præſidio deſtituti, per alias urbes, quæ Syracuſio imperio parebant, ingens commiſere certamen. Intrepidè namq; ferociterq; periculi ſæuitiam tolerantes, cæſa hoſtium magna turba heroicè dimicando, mortem omnes oppetière: nec minus pleraq; ſociorũ pars, animis inuictis, propria manu uitam effudere, ne ceptiuitatis contumelias, uictoriſq; per licentiam ludibria experiri cogerentur. Syracuſij uictores

Syracuſani Trinacios euertunt.

proſtratis

Digitized by Google

prostratis à se iam palàm penitusq; profligatis his qui antea habebant inuicti, populo inde omni, incolisq; in prædam & seruitutẽ adductis, urbem euerterunt: ex præda uerò & manubijs optima quæque in Delphos mittunt, eas deo gratias pro uictoria adepta referentes. Præfecto Athenis Glaucide, à Romanis consules creati T. Quintius & Agrippa Phrurius. Horum tempore prouecta re Syracusana, auctisq; opibus prædicto successu, centum triremes ædificant Syracusij, numerumq; conduplicant equitum. ratio quoque pedestrium copiarum habita, neque ad pecuniam contrahendam segnior opera data. Cuius gratia, contributiones auctæ, maioraq; stipendia subiectis urbibus Siculis imposita, imperataq;. Hoc autem ab eis factum, quod iampridem uniuersam Siciliam sibi subigere meditarentur. Dum hæc gererentur, bello, quod Corinthiacum appellatum est, in Græcia his causis est initium datum. Epidamnij ad Adriam in colle positi, à Corcyrensibus eò quondam Corinthijsq; deducti coloni, seditione concitata, inter se tumultuari cœpere. tum pars potentior plerosque factionis aduersæ urbe fugat: qui in unum congregati, accitis quoq; ad id commune facinus Illyrijs, Epidamnum nauibus contendunt: tum educto exercitu Barbari, magnaq; ui occupato uastatoq; agro, ad urbem oppugnandam properant. Epidamnij uiribus haud pares hosti, legatos Corcyram mittunt postulatum, an illi cognatæ urbi Corcyrenses auxilium mittere uellent, à quibus cum nihil impetrari posset, mox ad Corinthiorum opes se conferunt. Quibus cum iuncta societate urbis suæ totam originem in eam retulere, dedicaruntq; se illi populo, eam solam sibi metropolim constituentes: simulq; postulauere, ut urbem iam exhaustam prope cultoribus supplerent. Cæterum Corinthij Epidamniorum miserti, simulq; Corcyræis iam pridem infensi, quòd soli ex colonis sacra consueta metropoli mittere contemnerent, decernunt Epidamnijs auxilium ferre: ac protinus transcriptis familijs eò colonos deducunt: militumq; præsidio misso, satis ad urbem tuendam, rem undique communiunt. Quarum rerum Corcyræi ira & indignatione commoti, classem quinquaginta triremium militibus instructam, cum duce in eos mittunt. Appulsis ad urbem nauibus, dux imperat, uti exules intra mœnia recipiant. Tum legatis ad Corinthiorum præsidium missis, postulant, ut de colonia malint iudicio inter se quàm armis decernere. Renuentibus Corinthijs bellum condictum, inde nauticas utrinque uires parari cœptum, socia auxilia contrahere studio dimicandi uicissim contendere.

Corinthiaci belli origo.

Bellum itaque istud, quod celebri nomine Corinthiacum appellatum est, tali causa accensum traditur, Romanis tum aduersus Volumnios bellum gerentibus. Huius initio paruis leuibusq; concursationibus lacessendo magis missilibus, iaculisq;, quàm conserendo pugnam, discrimen protelabant: postremò iusta acie copijs omnibus utrinque certatum: Romanis uictoria cessit, maxima hostium parte cæsa. Præfecto Athenis Theodoro, Romæ consules creati M. Genucius, & Agrippa Curtius Chilo. Eorum temporibus gens Cappadocum in Italia cepit originem, id sortita cognomentum à fertilitate & planicie campi iuxtà finitimi. Cæterum in Asia qui Bosphoro Cimmerio præerant reges, cognomento Archeanactidæ dicti, duos & quadraginta regnarunt annos. post in regno succedens Spartacus, annos septem regnauit. In Græcia bello inter Corinthios & Corcyræos accenso, ac iam tum feruescente, magna ui nautica comparata, Corinthij statuunt belli naualis fortunam experiri. Nauibus itaque septuaginta, quas rerum omnium instructissimas habebant, in hostem nauigant: quibus Corcyrei cum triremibus octoginta obuiam profecti, conserto certamine, uictores euadunt: moxq; expugnata Epidamno, captiuos omnes alienigenas tentant, Corinthios uictos in custodiam tradunt. Amissa nauali pugna, Corinthij fracto animo, nauigant

Corcyræorũ de Corinthijs uictoria.

in Pelo-

in Peloponneſum. Cæterum Corcyræ redacto in poteſtatem circum paſsim ſua loca maris tractu, ſocios Corinthiorum bello inceſſere pergunt: agros depopulando, prædam undique agendo: omnia hoſti infenſa reddunt.

Corinthiorum & Corcyræorum apparatus bellici.

Annuo tempore elapſo, Præfectus Athenis eſt Euthymenes: Romæ tres tribuni conſulari poteſtate creati, Aulus Sempronius, Lucius Attilius, Titus Quintius. Horum tempore Corinthij iam nauali prælio ſtrati, claſſem alteram idoneam ædificare adoriuntur, ad quam rem magna materiæ ui comparata, tum epificibus undique ex finitimis urbibus mercede conductis accitiſque, ſumma ope ſtudióque triremes, arma, telorum miſsiliúmque omnifariorum copiam ingentem extruunt. Poſtremò rerum ad uſum belli omnium ſummo ſeſe apparatu comparant, quaſdam naues extemplò noua materia ædificant, reliquas quæ attritæ erant, reſarciunt, nonnullas â ſocijs accerſunt urbibus. Nec magis interea à Corcyræis ceſſatur, nil uſquam belli parandi cura, diligentia, opera ceditur hoſti. Quo iam conſtabat apertè, bellum tanta utrinque contentione, tanta ui paratum, magna olim incendia daturum. Interea dum hæc gĕruntur, ab Athenienſibus Amphipolis habitata, ac deducta colonia eſt. Coloni partim ex ciuibus, partim ex finitimis caſtellis delecti.

Præfecto Athenis Nauſimacho, Romani Conſules crearunt Titum Quintium, & M. Geganium Mamercum: apud Helios acta octogeſima ſexta Olympias, qua ſtadium uicit Theopompus Theſſalus. Horum tēporibus Corcyrenſes audita hoſtium contra ſe armatorum ui, legatos Athenas mittunt imploratum rebus ſuis auxilium. Quod idem cum à Corinthijs obnixè peteretur, conuocato populi conſenſu, legati audita tum re per ſuffragia ducta, Corcyræis adeſſe, ſociósque eos relictis Corinthijs habere decernunt. Nec mora, decem mox triremes inſtructas mittunt auxilio. Poſt ubi res poſtularet, plures ſe miſſuros pollicentur. Cæterum Corinthij non conſequuti ſocietatem Athenienſium, ſuis opibus ad nonagita naues compleuere: ſexagintáque ſociorum acceptis, centum & quinquaginta nauium claſſem conſtruunt. Prætores deligunt ex optimatibus gratiſsimos quoſque. Rebus omnibus comparatis, in urbem Corcyram contendunt, certi cum primùm liceret nauibus cum hoſte confligere. Corcyræis ubi nunciatum eſt, hoſtium claſſem haud procul abeſſe, curſúque cito aduentare, nihil cunctati cum centum & triginta triremibus, connumeratis Athenienſibus, hoſti obuiam ire properant. Cō ſerta pugna, dum atrociter dimicaretur, initio res Corinthiorum ſuperior eſſe: poſt uti inter certandum uiginti naues Athenienſium repentè per altum aduentare Corcyræis perſpectæ ſunt, quas ſibi in ſecunda ſocietate tranſmiſerāt,

Corcyræi Corinthios uincunt.

deterriti hoſtes cedere, ac Corcyræa conſiſtere acies, atque inualeſcere cœpit: uiribúſque iam ſuperior, premere hoſtem. Poſtera die cum cunctis uiribus in aciem Corcyræi deſcendiſſent, atque obnauigantes ad certamen prouocarent hoſtem, Corinthij haud ſoluere ſtationibus auſi, pugnam detrectant.

Præfecto Athenis Antiochide, Romæ Conſules creati M. Fabius, & Poſthumius Ebutius Vlecus. Horum tempeſtate Corinthij iniquo admodum ferentes animo, quòd Athenienſis populus iuncta cum Corcyræis manu, contra ſe bellum ſuſcepiſſent, ſuperioríſque uictoriæ fuiſſent authores, par aliquid mulctæ uice contra eos moliti, urbem Potidæam coloniam ſuam, ut deſciſceret ab eis, impulere. Pari modo Perdicas Macedŏnum rex Athenienſibus iampridem infenſus, Chalcidenſes ad defectionem hortatus, adduxit, ut urbibus maritimis deſtitutis, in unam omnes undiq; commigrarent, cui nomen Olyntho. Nunciata Potidæorum defectione, mox Athenienſes triginta naues inſtructas eò mittunt, mandant'que, ut agro paſsim direpto, urbem pugnent, depopulenturque. Qui mittebantur, iuſſa populi ſecuti, Macedoniam remigijs petunt, urbiq; Potidææ parant obſidionem. Tum militum duo millia à Corinthijs miſsi auxilo obſeſsis. Quo Athenis cognito, par militū manus

Digitized by Google

nus obsidentibus contra hostium missa subsidia mittitur. Conserta pugna ad Isthmum Pallenijs proximum, uictrice Athenienſium acie, cecidere hostium supra trecenti: inde Potidęi arctius in obsidionē inducti, uehementer urgeri. Interea dum hęc geruntur, in Propontide conditur urbs ab Athenienſibus, quam Letanum uocitari placuit. In Italia Romani missis in Ardea colonis, agrum sorte diuisere.

Præfecto Athenis Charite, à Romanis Consules creati Q. Phurius Fosus, & M. Papirius Crassus. Horū tēporibus in Italia inter Thurios, cum in eam urbē uarijs ex uarijs gentibus urbibusq; coloni cōmigrassent, orta contentione, disceptari contentiosius cœptū: quęriq; cuius potissimū gentis, urbis ue coloniam eam appellari fas esset, quēue præcipuè conditorē colere. Nā & Athenienses eam coloniā sibi uendicabant, contēdentes plurimos habitatores Athenis eò uenisse. Cęterū Peloponesij populi haud paruā proferre multitudinē, si numero censendū, sibi palā Thuriorū conditionē, colonięq; deberi conditionē titulosq; adscribi: sibi quoq; itidē postulare, nōnulli clarissimi potentissimiq; uiri, quorū cōmune munus, & magna prętera ad coloniā condedā collata afferebantur prælidia. Ingens ac uehemens agebatur inter se disceptantiū altercatio, dum sibi quisq; talē properat ac nititur usurpare dignitatē. Postremò his sine fine dissentiētibus, Thurij ueluti in re ambigua, nec humano ingenio satis explicabili, in Delphos percontatū mittunt, quē eis deus conditorē decerneret oraculo. Responsum accepere, conditorē urbis Apollinē scribendū. Hoc modo pacata altercatione & explicato dubio, conditorē suum declarāt Apollinē: seditioneq; sedata, plebs in pristinā concordiam conciliatur. In Gręcia uerò Lacedęmoniorū rex Archidamus, cū duos & quadraginta regnasset annos interijt: cui succedens Agis, annis septem & uiginti regnum continuauit.

De Thuriorū conditoribus contentio.

Præfecto Athenis Apseude, Romę Consules creati T. Verginius & Proclus Geganius Macerinus. Horum tēporibus Spartacus Bosphori rex, anno regni sui decimo septimo acto, interijt. Seleucus regnum suscepit, regnauitq; annos quatuor. Cęterū Athenis Meto Pausanię filius, uir magnæ singularisq; in Astrologia eruditionis, tabulā quæ nouemdecennalis circuli inscribitur, exposuit, eius ingressu tertia decima die mensis Scirophorionis Athenis dein instituto. In eo autē annorū numero in eundē statū reuertuntur, quasiq; magni anni orbē conficiunt. Quapropter à nonnullis cursus ille Metonis annus inuenitur appellatus. Videtur autē uir ille in perstructione & perscriptione huiusmodi, quadā admirabili indagatione rē ipsam assecutus. Astra enim motū & signi ficationes efficiunt eius descriptioni congruentes. Itaq; ad tēpora usq; nostra Græcorū pleriq; nouemdecennali tabula & ratione usi nusquā aberasse deprehenduntur à ueritate. In Italia Tarentini Siris oppidi ueteribus colonis patria excedere, & aliò migrare coactis, nouos ex proprijs capitibus colonos transcribunt: urbémque, cui nomen dant Heracleam, condunt.

Metonis tabula Astronomica.

Præfecto Athenis Pythodoro, Romę Consules creati, T. Quintius, & Titus Memmius: apud Helios agebatur Olympias septima & octogesima, qua stadio uicit Sophron Ampracienſis. Ea tempestate Spurius Manius affectati regni conuictus, necatur. Cęterum Athenienses apud Potidęam iusta acie cū hoste certamine conserto, uictoriam adepti, imperatorem in pugna amisere: mox alterum creatum, nomine Phormionem, ad exercitum mittunt. Hic castris ad mœnia positis, urbē perpetua oppugnatione fatigare. contrà perstanter hostis uim oppidani excipere impigre, atq; indefesse periculis adesse: inde deferri, diuturnaq; fieri obsidio. Thucidydes Athenienſis inde orsus historiā, bellum inter Lacedęmonios & Athenienses gestum scripsit, quod Peloponesiacum est appellatum. Huius nanq; belli incendia octo & uiginti uariè deducta annis, deflagrauere. Cæterum à Thucidyde duorum & uiginti annorū gesta, uoluminibus octo cōscripta traduntur: ut nonnullis id diuidere placuit,

Thucidydis historia.

nouem uoluminibus. Præfecto Athenis Euthydemo, Romæ tres tribuni cõsulari potestate creati, Manius Aemilianus Mamercus, & Caius Iulius, & Lucius Quintius. Horum temporibus inter Athenienses & Lacedęmonios est ortum bellum illud ingens, & celebratum uarijs cladibus uarijs utriusque populi, quod Peloponnesiacum est appellatum, omnium quæ ulla unquam tradiderit historia, diuturnissimum. Cæterum huic nostræ historiæ conueniens uidetur, ac pro modo in initio & deductione operis posito necessarium, causas prius tam grauis támque diuturnæ discordiæ exponere. Athenienses igitur iam ad maritimi imperij summam uendicandam aspirabant, ac per licentiã quandam depositam communi contributione Græciæ in Delo pecuniam in-
Peloponnesiaci belli causa. de ablatam comportarunt Athenas, eámque Periclis fidei & curæ custodiendam crediderunt. Vir ille tum generis antiquitate, tum fama, acumine quoque ingenij, & acrimonia disserendi ciues longè cęteros anteibat: qui aliquanto pòst tempore cum magnam pecuniæ eius partem priuata authoritate expẽdisset, peteretúrque deinde uti populo rationem redderet, mœrore animi incidit in morbum, diffusus eius à se crediti rationem assignari posse: cui tanta ob eam rem mœstitia & ægritudine languenti, Alcibiades sororis filius tum orphanus, qui apud eum puerili adhuc ætate educabatur, cõsilium sese ab ea molestia liberandi patefecit. conspiciens nanque patrui nimium mœrorem, percunctari cœpit, quæ nam tantę molestiæ causa accidisset. Retulit ille, diem sibi dictam, qua de pecunia accepta sese defenderet: id nunc quærere atq; meditari se, qua uia rationem posset reddere. At ille, inquit, non quidem quo reddas rationem patrue, sed quo non reddas, est ineundum consilium. Quæ pueri dicta Pericles complexus, exinde meditari cœpit, atque eniti summa ope, quo pacto populum Athenienssium aliqua graui implicaret expeditione. Sic nanque opinabatur, disturbata tumultu ciuitate, tum curis omnium ciuium à reliquis negocijs ad belli terrorem & trepidationem conuersis, se facilè subterfugiturum calculum rationémque pecuniæ. Huic consilio casus quidam accessit, rémque prouexit ex sententia, his causis. Sepulchrum Palladis conficiẽdum Phidiæ fabro locatum fuerat: cui tum operi exequendo curandóque præfecere Periclem Xantippi. Quidam uerò ex ministris & cooperarijs Phidiæ subinstructi, & ab inimicis Periclis adducti, ad aras deorum cõfugere. Cumq; propter rei admirabilitatem prouocarentur, dixerunt se ostensuros, ingens pecuniæ sacratæ æs à Phidia clam sacrilegio subreptum teneri, id'que patratum adiutore tum locati operis præfecto Pericle. Conuentu itaque ob eam rem congregato, Periclis aduersarij populo suadent, ut Phidiam comprehendi iubeat: tum ipsi Periclem sacrilegij indicati insimulare pergunt. Adhæc Anaxagoram eruditorem, quòd Periclis præceptor esset, calumnijs lacessere ac criminari, quòd de dijs impiè sentiret. Quibus calumnijs implicare Periclem eadem disciplina imbutum & eidem impietati obnoxium ostendere, uiribúsque omnibus & quacunque arte tentare per inuidiam illius uiri excellentiam gloriámque calumniari. Tum Pericles intellecta uulgi natura, ubi belli pericula laboresq; publici impendeant, tum maximè uirtuti optimisq; artibus locum dari pro ingruente necessitudine requiri, magnicq; probitatem fieri. In pace uerò per ocium & inuidiã cuncta promiscuè miscente uulgi proteruia, et lasciuia mẽtes uacuas inuoluẽte, tum maximè bonos & uirtutẽ contẽptui esse, ubi nullus usquã eius appareat usus: tũ ut cuiusq; nomẽ opesq; emineant, ita inuidiæ popularis proximũ fieri, & offendi multitudinem alieno successu, iniurięq; & criminibus uulgi obnoxiũ uiuere. Vnũ demũ rebus suis salubre cõsilium cernens, statuit cum primũ quacũq; occasione oblata liceret, ciuitatẽ in quoddã graue bellũ inijcere: ita ut admonẽte periculo uirtutis memor populus, tũ Periclis opera indigẽs, à moliendis sibi calũnijs, & prosequendo iudicio ad maiorem curã auerteretur, neq; tẽpus aut ociũ rationis daret de pecunia exquirẽda.

Decretum

Decretum iampridē Athenienſibus erat, foro commeatibus & portubus arce re Megarenſes: qui demū eius rei difficultate cōpulſi, ad Spartiatarum auxilia confugere. Lacedęmonij Megarenſium poſtulatis aſſenſi, repentè legatos re propalā facta, miſere ex cōmunis omnium conuentus ſententia, qui iuberent Athenienſibus tolli atq; abrogari decretū, quod contra Megarenſes tuliſſent: ſin id recuſaretur, bellū detrectantibus indicerent denunciarentq;: Lacedęmonios cum ſocijs opibus, iura cōmunia libertatemq; Grecię contra uim iniurias q; eorū defenſuros. Populi conſenſus ad ea legatorū poſtulata audienda habetur. Ibi Pericles eloquentia uir longè cęteris omnibus acriore & uehementiore ſpiritu, in concionē prodiens, populo ſuadet, decretū nullo pacto, quod ab eis legatis poſtulabatur, poſſe abrogari, re populi maieſtate q; urbis ſeruata: quæ nam, inquit, confeſsio certior, quod ſeruitutis acceptę teſtimoniū atq; initium magis apertū dari poteſt, q; ubi cogaris Lacedęmoniorū iuſſu conſilia capere, ac ueluti imperatis parendo, re tua relicta, quod alteri uiſum fuerit ſequi? Iam accēſis animis conſulere pergit, ut quę quiſq; in agris haberet, omnia properè congerant intra mœnia: nec uereri eos oportere, cū rei maritimę potiantur, imperioq; maris potiti ſint, bellū cum Lacedęmonijs ultro laceſſentib. ſuſcipere: tum de bello ſingula queq; prudentiſsimè nunc diſputando, nunc confutādo exponere ſociorū multitudinē, quantaq; reliqui copijs nauticis eſſent ope ſuperiores, oſtendere. Adhęc uim pecunię ex Delo Athenas translatę cōmemorare, quę quondā ex cōmuni urbium cōtributione fuerat conflata ex decē millibus talentorū, æris cōmunis quatuor olim millia in Propylęorū conſtructione & obſidionē Potidęorū abſumpta. Tū exuectigalib. & ſtipendijs ſociorum quadringenta & ſexaginta quotannis aſſerri. Præter hæc omnia pōpę ornatus, ſpoliaq; & manubias Medicas quingētūm talentorū ęſtimatione habere: in operibus quoq; et tēplis magnam ſacrę ſupellectilis, repoſtarumq; rerū facultatē docere, ſtatuamq; Palladis quinquaginta talētis aureis ueluti ſuprema uenerationē excultā conſtare. His omnibus ubi aliqua belli urgere perrexerit neceſsitas, fas eſſe à deo tantiſper acceptis ueluti ſubſidio quodā, ad rerū ſummam ſuſtentandā uti, dū parta pace ciuibusq; cōpoſitis, res ipſę diuturna quiete coaleſcētes, ac ad felicitatē prouectę, pecuniam ueluti mutuo à dijs acceptā, cumulatè reſtituere ualeant. Hac ærarij opulentia declarata, ſubiungit militū ad duodecim millia eis parata adeſſe, prę ter ſocia auxilia & eorum manus, qui diuerſis diſpoſiti in prę ſidijs haberentur: quorum multitudinem cum colonorum delectu ſupra decem & ſeptem millia cenſeri, triremes adeſſe trecentas. Lacedæmonios contrà premi pecuniæ caritudine, tum rebus nauticis longè inferiores. His omnibus ita percurſis, cum ciues iam ad bellum accendiſſet, hortari mox populum pergit, ne maieſtatem, quam tueri ſuis opibus egregiè liceret, ſuam, Lacedęmoniorum patiantur imperio peſſundari, legatorum poſtulata ſequi deſiſtant: quod facilè eſt acrimonia dicendi cōſequutus, quamq; ob cauſam Olympius cognomento appellatus eſt. Horum meminit Ariſtophanes ueteris comœdiæ author, qui Periclis ætate poēta floruit, ubi inter alia ſcripta ſic habetur.

Pericles Athenienſibus bellū ſuadet aduerſus Lacedæmonios.

Si uultis diſcere hanc quo pacto perierit, primum quidem initium dedit Phidias infortunij. Poſt Pericles, ueritus ne malo implicaretur eodem, excuſſa Megarici decreti parua ſcintilla, tantum incendit bellum, ut eius fumo Græci omnes ſint lachrymati, quiq; illic, quiq; hic ſunt.

Item in alijs Eupolis poēta: Pericles Olympius fulminacat, intonabat, confundebat Greciam: Suadela quædam labijs inſederat, adeò imprimabat, & ſolus oratorum ſtimulos intus relinquebat, auditoribus immiſſos.

Peloponneſiaci belli talibus fuiſſe initium cauſis, Ephorus ſcripto tradit. Hoc itaq; modo cum inter duas potentiſsimas Græciæ urbes iam diſcordia ſeuire, atq; odia flagrare cœpiſſent, Lacedæmonij cōuocato Peloponneſiorum

conuentu, bellum Athenienſibus inferre decernunt, confeſtímque ad regem Perſarum legatos mittunt, qui iuncta cum eo ſocietate, auxilia implorarent: tum ad ſocios in Italiam & Siciliam miſsis legationibus, ducentas ab eis triremes impetrãt: tum ipſi unà cum Pelopõneſo robore contractis undiq; copijs pedeſtribus, alióque rerum bellicarum apparatu inſtructa acie, primi bellum intulere. Platæenſium urbs in Bœotia erat libera, ſuiſque legibus ciuium arbitrio adminiſtrata, cui ſocietas olim cum populo Athenienſi contracta, uetuſto iure ſeruabatur. In hac nonnullos ciues eius libertatis demoliendæ libido cœperat: ea re cum Bœotijs tractata, pollicentur ſe ditioni imperioq; Thebanorum, traditurósque illis urbem Plateas, ſi militum eò præſidia miſerint, quorum freti auxilio, rem perpetrarent. Trecentos itaque milites delecta uirtute Bœotij properant eò tranſmittere, quibus intra mœnia noctu acceptis, authores proditionis urbem tradunt in poteſtatem. At uerò Platæenſes, Athenienſium ſocietatem integra & incolumi fide tueri pergẽtes, initio quidem copias omnes Thebanorum illic adeſſe rati, legationem mittunt ad eos, qui mœnia arcémque occuparant, orantes, ut per inducias & fœdera rem componere licéret. Vbi uerò exorta luce paucitas hoſtium conſpicata apparuit, mox conuerſi Platæenſes ad tuendam manu libertatem, repentè accingũtur. Commiſſa in uijs pugna, principio Thebana uirtus ſuperior, hoſtem multa cæde premere: pòſt ubi ex faſtigijs domiciliorum, in quæ pueri domeſticáque turba conſederant, deuoluti tegulæ, iactaríque undique pondera cœpere, crebríſque ictibus paſsim haud incaſſum iaciendo in agmen, ſtipatim obruere hoſtem, haud iam pari certamine coacta Thebanorum manus cedere fugereq; cœpit. Alij mox extra mœnia exilientes, euaſere: nonnulli intra quoddã ſeſe domicilium cũ recepiſſent, ab oppidanis ibidem obſeſsi, tandem ſeſe dedere coacti, in manus hoſtium uenere. Thebani re ab his qui euaſerant nunciata, confeſtim cum omnium copijs properè in expeditionem prodeunt: cúmque eos qui in agris uerſabantur omnes, ueluti re inopinata, repentino curſu, incautos imparatóſque paſsim offendiſſent, diuerſis iam agminibus factis, alios uiuos necant, alios in prædam ducunt captiuos. Totus uerò ubique ager cæde, uaſtationibus rapinis infeſtari, tumultûque cuncta ferueſcere, nihil intactum relinqui. Tum Platæenſes legatis ad Thebanos miſsis, poſtulant uti agro ſuo excedant, ſeq; pro ea re captiuos eis relaxaturos. Eo pacto re compoſita, Thebani receptis captiuis, tum reſtituta Platæenſibus præda, Thebas reuertuntur Platæenſes ea re commoti, legatos Athenas mitunt, imploratum auxilium. Ipſi autem tantiſper ex agris pleraque intra mœnia congerunt. Athenienſes audita Platæenſium uexatione, extemplò magnam militum manum eò traducunt: hi properè profecti, cum Thebanos iam inde digreſſos haud aſſequi, quod cupiebant, potuiſſent, quicquid in agris reliquum comperiunt, intra urbem comportant, cæterámque turbam imbellem transferunt Athenas. Lacedæmonij iudicantes ob eam rem fœdera ab Athenienſibus rupta, copias ingentes undique contrahunt ex Lacedæmonia & reliquis Peloponneſijs, ſociorúmque populis. Socij uerò Lacedæmonijs tunc habebantur Peloponneſij omnes, demptis Argiuis qui à munijs belli uacabant: extra Peloponneſum Megarenſes, Ambraciotæ Leucadij, Phocenſes, Bœotij, Locrenſes, & plerique eorum qui ad Euboeam populi uergebãt. Item ex reliquis Amphiſſenſes. Cæterum Athenienſium ſocietatem ſequebantur, qui maritima Aſiæ incolebant, Cares, Dores, Iones, Helleſpontij, Inſulanique omnes, præter Meli & Theræ incolas. Adhæc Thraces, exceptis Potidæis & Chalcidenſibus. Præterea Meſſenij, qui Naupactum tenebant, & Corcyrenſes alij omnes pedeſtrem manum miſere: prædictas itaque gentes utraq; ciuitas ſibi ſocietatis iure conciliarat: cæterum Lacedæmonij coacto magno exercitu, Archidamo regi imperium tribuere, qui cõfeſtim copijs præcinctis in Atticã irrumpit: ibi caſtella oppugnationib. adoriri, paſsim diſcur

Lacedæmonij Plateas occupare conãtur

Lacedæmoniorum Athenienſiumq; ſocij.

discurrendo prædã undiq; agere, cuncta'q; uastando ꝓgredi pergit, iamq; magnam agri partẽ populationib diripuerant, cum populus Atticus irritatis animis iraq; agri sui accensus, corã impunè uastari omnia, exuriq; cernens, in aciẽ descendere, atq; occurrere hostium petulantiæ statuunt. At Pericles dux, quẽ penes imperij summa erat, reuocare properat in arma ruentes, iuuentutẽ orare uti rem silẽtio habeant, polliceri se propediẽ sine suo periculo ex Attica Lacedæmonios eiecturũ: mox centũ triremes instrui iubet, quibus magna iuuentute cõpletis, prętorẽ Carcinum, nonnullosq; alios creat. tum confestim in Peloponnesum ut trajiciant, iubet: qui properè deuecti, totã propè maritimę oræ partem depopulando uastandoq; agros, excurrunt, nonnullaq; castella ui capiunt, tumultu reliqua pauoreq; concutere. Quo metu perculsi Lacedęmonij quamprimũ ex Attica copias reuocant ad muniendã contra uim hostium Peloponnesum. Hac arte liberata manib. hostiũ Attica, Pericles magnã apud ciues multa cũ laude adeptus est laudẽ & authoritatẽ: quippe quẽ ducibus Lacedæmoniorũ omni genere belli posse opponi cõspicerent. Prętecto Athenis Apollodoro, Romani Cõsules crearunt M Geganium & L. Sergium. Horum tẽpestate dux Athenienſium haudquaq; finibus Peloponnesijs excesit, bello'ue destitit, sed passim undiq; prędã agendo, uastatis agris omnia diripere, hosti infensus ubique esse, castra oppugnare. Accedentibus deinde haud multo pòst quinquaginta triremibus Corcyra missis, multò ferocius ac latius euagari, tumultuari armisq; miscẽdo omnia, nihil inuiolatũ, nihil depopulationib. tutũ relinquere, ac maximè eam maritimę orępartẽ, cui Litus nomẽ habeẽ infense uastare, uillas in ea & diuersoria ędificiaq; incẽdio euertere. Deinde in Methonã urbẽ Lacedęmoniæ nauigãs, pręda ex agro undiq; acta, oppidũ ipsum ui oppugnare adortus. Ibi Brasidas Spartanus adolescẽti quidẽ adhuc æta ta, uerũ uiribus corporeis & audacia plus ẽq; uirili prędituſ, Methonã conspicatus in expugnationis periculum adductam, assumptis secum quibusdã Spartanis, agmine stipato per medias hostiũ acies & stationes uiam manu facit: multisq; qui obsistere irrumpenti conarentur, cęsis, intra oppidum euasit. Perstantem deinde in obsidione Athenienſium exercitum, Brasidas in dies magis strenuè dimicando, nullisq; periculis usquã cedendo, spe uictoriaq; frustrari, donec amissa loci per uim capiendi fiducia, Athenienses intra naues se recipiunt. Ibi Brasidas uirtute & fortitudine sua liberata periculo Methona, apud ciues Spartanos gratiã authoritatẽq; sibi cõparauit, tum illius egregiè fortissimeq; ausi facinoris memoria & laude elatus, persæpè in temporibus deinceps subsequutis admirabili audacia dimicãdo, ingentẽ fortitudinis gloriã retulit. Cæterum Atheniẽses circũuecta & ad Heliam appulsa classe, prędã undiq; ex agris agunt: tũ Pheriam castellũ Heliorum oppugnationib. & obsidione adoriunt. Helijs auxilio accurrẽtibus congressi contrà, uictores fundunt hostẽ: magna cæde facta, Pheriam per uim capiunt. Post hęc cum iam contractis uirib. omnibus Helios instantes instructa acie haud ultra sufferre ualerent, intra naues cõpelluntur. Deinde abnauigantes in Cephaloniam, populis illis acceptis in societatẽ, Athenas uersus remigia torquent. His gestis, Athenienses Cleopompum ducẽ crearunt: cui datis triginta nauibus, mãdant ut nauigans in Euboeã, præsidio partes eas tueatur, Locris auferat arma. Ille eductis properè nauibus, maritima Locridis rapinis & depopulationibus excurrere pergit, oppidumq; Thronium oppugnando, obsidione capit: tũ Locrenſium copias cõtrà instructas, in aciemq; descendentes profligat, inserta iuxta urbẽ Alopã pugna: post hęc in insulã Locridi adiacentẽ, cui nomẽ extat Talanta, pro obstaculo Locridi proposito munijt, assiduis inde eruptionib. & excursibus infestaturus oppidanos, & eius incolas loci. Per idẽ tẽpus Atheniẽsis populus Aeginetas urbe omnes ejciunt, crimini dãtes, quòd Lacedęmoniorũ fauerẽt partes. Ex ciuib.

Athenienſes Laconicam uastant.

Brasidæ uirtus.

Cleopompus Athenienſium dux.

uerò ſuis eò colonas trãſcribũt: quibus deductis agrũ urbemq; ſorte diſtribuere. Cæterũ à Lacedæmoniis ea quę Thureæ loca appellant, Aeginetis urbe expulſis in habitaculũ dant extẽplo Athenienſium, qui Meſſeniis antè ſimiliter à ſe eiectis, Naupactũ tribuerant habitandũ. Inde Pericles dux ab Athenienſib. cũ exercitu ad bellũ Megarenſib. inferendũ miſſus, in expeditionẽ ꝓficiſcitur, depopulatusq; agrũ, & poſſeſſionib. eorũ direptis & uaſtatis. cũ ingẽti præda rediit Athenas. Porte alia Lacedæmonij cum Pelopõneſijs cęterorumq; ſocio rum ꝓſidio ſecunda expeditiõe in Attica irrũpunt: excidioq; arborũ, quib. tota paſsim regio cõſita florebat, cuncta ꝓſternunt: cum uillas ubiq; uaſtant, incẽdijs ædificia euertunt, ac ſolũ fermè totum ꝓculcatum ꝓtritumq; deformãt: ea tantũmodo parte intacta, quæ Tetrapolis appellat: ab huius uiolatione abſtinuere, quòd ꝓauos ſuos eius loci habitaculis & hoſpitio exceptos olim, acceperant tum Euryſtheum inde bello adortos ſuperaſſe. æquum nãq; uidebat his qui maiores ſuos beneficijs affecerant, pares ab nepotib. eorum gratias referri. Cęterum Athenienſibus in aciem deſcendere, manusq; cum hoſte conſerere, haud fuit animus: uerùm intra mœnia ſe continentes, computreſcente ueluti per ſitum & immobilitatem corporum temperamento, auraq; ſpirabili infecta, in peſtilentem morbum incidere. Nam recepta in urbem fugientium undiq; ꝓ trepidationẽ omnis generis ingenti multitudine, cum ꝓpter angustiam loci ꝓ habitacula incommodè, ac paſsim ſine ullo ordine ꝓmiſcuè cõſtipati eſſent, uarijq; uarijs uitæ modis haud ſine cauſa incidebant in morbos. quippe cõuolutum ex colluuie, & corruptũ tetrumq; olentẽ ſpiritum trahentes, concreto iam exæſtuanti circũ undiq; ꝓ quandã ꝓfocationẽ æthere, intra ꝓcordia acceptu dirum uirus concipiebãt. Cum itaq; nulla illis tam ferocis hoſtis ex agro abigendi facultas adeſſet, rurſus ingenti nauium numero claſſem inſtructã duce Pericle ꝓperare iubẽt in Pelopõneſum. Hic excurſa direptaq; maritimæ oræ magna parte, tũ nonnullis urbib. populatione uaſtatis, Lacedæmonios rurſus ex Attica coẽgit excedere. Poſt hęc cũ res ſuas admodũ afflictas cernerent, agros arborum excidio uaſtatos, deſolata circum loca omnia: populi ꝓterea ingentem ſtragem incredibilemq; numerum peſtilentia abſumptum, magno ꝓculſi pauore Athenienſes, ꝓpè iam uirib. ſuis diffidere cœpere. Proine Periclẽ utpote quẽ belli illius authorẽ cauſamq; putarẽt, odio infenſiſq; animis habere, quare eum q̃ primũ magiſtratu abire iubẽt. Poſt quaſdã leues eius criminãdi occaſiones nacti, talẽtis 80. mulctãt. Deinde legatis ad Lacedæmonios ꝓ pace impetrãda miſsis, ubi nuſq; pberi poſtulatis aures uident, rurſus anguſtia & neceſsitate rerũ coacti, Periclẽ ducẽ creant. Hæc itaq; eo anno geſta tradunt.

Athenienſes peſte infeſtãtur.

Periclem mulctant abdicãtque, & iterũ reſtituunt Athenienſes.

Pręfecto Athenis Epaminũda, Romę cõſules creati L. Papyrius, & A. Cornelius Macerinus. Horũ tẽporib. Athenis Pericles dux interijt, uir ſanè genere & opulẽtia, adhæc acrimonia facundiæ, reiq; pitia militaris lõgè pręſtantior reliquis ciuib. At uerò ſumma populũ Athenienienſem Potidæę per uim capiendæ libido inuaſerat: quã ob rẽ Agonem ducẽ cum his copijs, quas antea ductabat Pericles, eò miſere, qui cũ claſſe uniuerſa rebus iam quę ad obſidionẽ requirebant paratis (machinas nanq; & inſtrumẽta expugnandi omnifaria, telorumq; & armaturæ uariæ uim ingentem nauibus impoſitam ſecum attulerat: itẽ frumenti uectigaliumq; quanta copia ſatis eſſet) Potidæam appulſus, rem aſſequi molit, aſsiduis oppugnationib. indies urbem adoriri, multumq; in ea re fruſtra temporis conſumere, nec ulla tamẽ dabatur oppidi per uim potiendi ſpes aut uia. Obſeſsis nanque formido captiuitatis, uires quoque ad ſe defendendum addebat, eo'que acrius facilius'que reſiſti, quàm oppugnandi iniquo certamine ab hoſtibus tentato, oppidani ex mœnibus tutè dimicantes ſubeuntia exportu agmina facilè oprimebant: muro'que ſubmouebant, fruſtra irrumpere conantes. Morbus autem obſeſſores uexans, multos conficiebat, & exercitus animos deſpondebat. Agno uerò cernens in eam

Pericles moritur.

Potidæa obſidentur ab Athenienſibus.

obſidionem

obſidionem plus quàm mille talenta ab Athenienſibus mutuò ſumpta, tũ populum in Potidæas ira grauiſsima accenſum, quòd à ſe primi omnium ad Lacedæmonios deſciuiſſent, haud ullo pacto ſoluere obſidionem iniuſſus audebat, inde in cœpto perſtare, & quanquam id difficillimum uideretur, nihilominus obſidendo pergere, milites ad uim urbi inferendam pro uirili cogere. Vbi uerò ciuium pleroſq; partim oppugnationibus interemptos, partim morbo abſumptos uidet, relicta ad obſidionem exercitus parte, Athenas remigio petit, amiſsis iam ſupra mille militibus. Agnone diſcedente iam tum prorſus defecerat oppidanis annona: iamq; extrema famis neceſsitate urgente, cum cuncta ſibi deſperatione plena cernerent, Potidææ per precones hoſti nunciari iubent de obſidione ſoluenda, quam uocẽ proclamantis milites in caſtra procul auditã (quippe iam uarijs defarigati malis, tædioq; ita laboris incaſſum, uti rebãtur, ſuſcepti, ꝓrſus relanguẽtes) ueluti opẽ cuiuſq; oblatã grata ſalutatione excepere, deinceps de cõpoſitione inter eos agi cœptũ eſt. His demũ cõditionibus res cõpoſita: Potidæatas uiros cum ſingulis, mulieres cum duabus ueſtibus omnes urbe diſcedere oportere, nihil præterea extra mœnia exportare licere. Hac conditione pacta, Potidæatæ cum uxoribꝫ & liberis, uti conuenerat, omnes urbe excedũt. Inde ad Chalcidẽſes Thraciæ ſe cõferũt, à quib. benignè excepti, per habitacula diſtributa collocant. Ab Athenienſi uerò populo ex ciuib ad 1000. coloni Potidęam trãſcripti ſunt, quib. urbẽ agrumq; cuiq; ꝓ ſorte diſtribuere. Phormio deinde dux ab Athenienſib. creatus, cum 20. triremib. inſtructis, populi iuſſu in expeditionẽ ꝓficiſcit, qui Peloponeſum circũnauigando ꝓuectus, cũq; ꝓperè cõtendit in Naupactũ: ubi potitus Criſæo ſinu, illinc Lacedæmoniorũ nauigia arcere, hoſtẽq; ea maris nauigatione & libertate excludere tẽtat. Cæterũ illi delectu habito, Archidamũ cum magna manu inſtructa, quo maius piculũ impẽdere, diſcrimenq; rerũ maturius implorare auxilia cerneret, eò ꝓperare iubent. Hic permeata Bœotia, re undiq; explorata, copias in Platæas traducit. Ibi ꝓcincto iam ad uaſtandũ agrum exercitu, prius hortari ac ſollicitare eo pauore ad defectionẽ Platæenſes cœpit. Pòſt ubi id fruſtra à ſe tẽtatũ uidet, ſigno repẽtè agminib. dato, paſsim ꝓ agros effuſi milites, omnia diripere, uillas uicosq; depopulationib. uaſtare, diuerſis locis eruere ædificia: poſt hęc ad urbẽ cõuerſo agmine dux illã mox uallo munitionibusq; circũ obſtruere ꝓperat, ratus Platęenſes frumẽti penuria & difficultate rerũ neceſſariarũ coactos, tandẽ ad deditionẽ ꝓduci poſſe. nihilo tamẽ ſecius tormẽtis machinisq; adactis, mœnia cõcutere ꝓgit, atq; aſsiduis oppugnationib. nihil uacui ocij tẽporisq; intermittẽdo tẽtare irruptionẽ, nulli occaſioni abeſſe. Pòſt ubi oppugnãdo ui nulla capi poſſe oppidũ cernit, relicto in munitionib. idoneo exercitu cũ reliquis copijs in Peloponeſum regrediť. Cęterũ Athenienſes Xenophontem & Phanomachũ duces creant, quibus mille militib. traditis, iubẽt in Thraciam ꝓficiſcatur. Hi pòſt ubi in Pactolum Botticæ uentũ eſt, agrũ excidio uaſtare ꝓgunt, annonamq; adhuc in ſegete uirentẽ diſcerpunt, ꝓculcantq; frumẽta ſurgẽtia. Ad eum tumultũ Olynthiorum iuuẽtute armata, Bottianisq; auxilio ꝓperãte, pugna cum illis inita, ꝓſligantur Athenienſes: ubi & duces & maiorem copiarum partem cęſam amiſere. Simul dum hęc gerunt, Lacedęmonij ab Ambraciotis exorati, bellũ Acarnanib. intulere. Cnemo duce, mille in eam expeditionẽ milites miſsi, cũ paucis nauib. Dux igiť cõtracta ſibi ex ſocijs magna manu, copias in Acarnaniam traijcit: atq; iuxta oppidũ, cui Strato nomen extat, caſtra poſuit. At Acarnanes cõtractis uiribꝫ cõuerſi, per inſidias incautũ hoſtẽ excipiunt, multaq; cæde facta, Cnemum ducem ui pulſum, copias abducere cogunt intra Oeniadarũ fines. Per idẽ tẽpus Phormio Athenienſium prætor cum 20. fortè triremib. enauigans, in 47. Lacedæmoniorum naues incidit, conſertaq; cum eis pugna, nauem imperatoriam claſsis hoſtilis ſuppreſsit, aclerasq; ex alijs diſcuſſas, nauigationi reddidit inutiles, captis 12 cum ipſis uiris

Potidæatæ Athenienſibus ſe dedunt.

Phormio Lacedæmonios uincit.

reliquas in continentem usq; est insectatus. At Lacedæmonij præterquam cui quam uideretur credibile, tanto nauium numero parua manu hostium profligati, in urbem Achaiæ Patras confugere. Cæterum ea pugna circa locum nomine Rium comissa traditur. Ab Athenienſibus uerò illius uictoriæ trophæũ extructum est, nauemq; Neptuno dedicarunt, apud Isthmum. Pòst inde abnauigantes in urbem Napauctum, sibi iure sociali iunctam ad se recipiunt. Aliæ rursus à Lacedęmonijs naues Patras mittuntur, ad reliquias classis profligatæ colligendas: quæ cursu eò prouectæ, tum assumptis reliquis quæ ex pugna euaserant, in Rium rursus constipato agmine contendunt: in quem eundem locum pedestres quoq; Peloponnesiorum copiæ traductæ, classi occurrunt, ac cõproximè licet nauibus castra ponunt. Cæterum Phormio superiori uictoria elatus, numero classis hostilis quo longè uincebatur contempto, audet parua manu contra multitudinem confligere. Pugna accensa, nonnullas hostium supprimit naues: tum certis suarum amissis, uictoria ancipiti ex prælio discessum est. Post hęc cum uiginti triremes Athenis missæ Phormioni accessissent, Lacedæmonij perterriti, Corinthum remis petunt, haud deinceps ausi nauali fortunam tentare. Hæc itaq; eo anno gesta traduntur. Præfecto Athenis Diotimo, Rom. Consules creatunt C. Iulium, & Proclum Verginium Tricostum. Ab Elijs agebatur Olympias 88. qua stadio uicit Symmachus Messenius ex Sicilia. Horum tempestate Cnemo Lacedæmoniorũ duci, dum apud Corinthũ cum classe in statione esset, animus accenditur Piræi per occasionem occupandi. cõpertum nanq; per exploratores habebat, neq; naues ullas eo in loco deductas haberi, neq; præsidia usquam ad defensionem disposita, neglectum prius incustoditumq; patere: illius uerò custodia ab Athenienſibus idcirco negligentius curari, quod nullo pacto adducerentur cuipiam mortalium uel audacissimo tantum unq; animi adesse posse, ut tam insolens & nunq; antea tentatum inuadendi loci facinus aggredi quis primus auderet. Mox igitur re consulta, in Megarensib. 40. naues ibi nuperrimè deductas, assumit: inde noctu ad Salaminem contendit: ac repentè inuadẽs, inopinato cursu in castellum Salaminis, nomine Budorium, tres ibi naues hoste incauto deprehensas, abstrahit: reliquam mox passim Salaminẽ percurrit. Salaminijs per igneas faces, ut inter se conuenerãt, significantib. hostem adesse incolis Atticæ, Athenienses iam captum Piræa existimãtes, repentina re perculsi trepidare, undiq; ingenti tumultu & pauore concurrere, auxilio loci raptis armis properare. Pòst ubi quod gestum fuerat resciuere, nauibus multis summa celeritate completis, Salaminem cursu citissimo petũt. At Pelopõnesij cœpto præclaræ audaciæ frustra tentato, Salamine digressi, domum remis referũtur. Cæterum Athenienses amotis hostibus, diligentiori deinceps Salaminem custodia defendere pergunt, firmoq; satis præsidio imposito, locum communiunt: tum Piræum clausuris opportunis custodibusq; idoneis corroborant. Per idem tempus Sitalces Thracum rex, principiò quidem cum angusti admodũ agri regnum accepisset, pòst fortitudine & prudẽtia latum procul in diuersas gentes amplumq; sibi parauit imperium. Hic namq; optimis artibus rem gerẽdo, subditos benignitate magis, & clementia, quàm imperandi iure fastuq; sibi deuinciendo, cunctaq; beneficijs suis læta obnoxiaq; reddendo, uir præterea animo inuicto, præstantiq; in prælijs robore, & natura bellicosa, tum uectigalium prouentuumq; curam gerendo summam, in tantam potentiam, tantas opes prouectus est, ut amplissimum longè omnium quàm qui antea in Thracia regnassent, dominãdi sibi ius arbitriumq; uẽdicaret. Nam eius maritimæ oræ iurisdictione, quę ab agro Abderitarum ingressum habebat, ad Istrum usq; fluuium imperio, & nominis extenso titulo possedit: à mari uerò in mediterranea procedẽti, tredecim dierum per regnum eius iter uel optimo cuiq; uelocissimoq; pediti porrigebatur. regni tam latè potẽtis dominus, supra mille quotãnis uectigalium talenta contrahebat.

Cnemus Piræum occupare conatur.

De Sitalce Thracũ rege.

hebat. Progressu uerò temporum cum in bellum quoddam incidisset, delectu ex Thracia habito, peditum contraxit supra CXX. millia, equitum ad L. millia: cuius belli causam hic quoq; necesse est explicare, ut eius ratio legentibus clarior pateat. Sitalces igitur iuncta olim cum Athenien sibus amicitia, inter conueniendum spoponderat, eis se in bello Thracensi peragendo socium auxilio fore. Cum igitur ad expugnandā unà cum Athenien sibus Chalcidensem gentem, uires suas pro officio societatis parare pergeret: tum simul à Perdicca Macedonum rege abalienatus nòn solum, sed animo quoq; in eum infenso inuectus, statuerat Amyntam Philippi filium reducere in regnum Macedonicum. Ad eam rem utranq; expeditionem supplēdam haud parua utiq; manu opus erat: ubi quæ ad exercitum spectabant, sibi cuncta comparata uidet, mox eductis copijs omnibus per Thraciam prouectus, in Macedoniam trajicit. Cæterum Macedones hostium multitudine perterriti, haud se credere pugnæ, nec in aciem descendere audebant, ac frumento rebusq; omnibus quęcunq; abripi potuere, intra munitissima castella congestis, ipsi sese intra easdem munitiones continentes, pugna & dimicatione abstinebāt, At uerò Thraces Amynta in regnum inducto, primum uerbis persuasionibusq; urbes conciliare tentabant. Vbi uerò cuncta incassum conari, nec unquā se audiri conspiciunt, repētè in agmē egressi, quod excursu primum se obtulit castellum, id primū adorti, per uim capiunt. Cuius rei impetu nōnullæ deinde urbes atq; castella formidine perculsa, sese dedere: cum totā depopulati Macedoniam, præda hinc ingēti coacta, trajiciunt in Græcas Chalcidēsium urbes. Interea dum hęc à Sitalce geruntur, Thessali, Achæi, Magnetes, reliquiq; Græci, quib. inter Macedoniā & Thermopylas regio sita incolebatur, cōcilio habito, conspirauere, idoneumq; conscripsere exercitum communi delectu. Verebantur enim permaximè, ne tanta armatorum ui procincti Thraces, agros suos inuaderent, patriumq; solū in discrimen adduceretur: quod idem cum à Chalcidēsibus perpetratum esset, Sitalces audito Græcorum apparatu, ingentesq; contra se copias armari, tum milites suos urgente iam hyemis asperitate afflictos subtumultuari, Perdiccæ conciliatur: nuptijsq; in ea compositione cum eo cōtractis, inde copias abducit in Thraciam. Simul dum hæc geruntur, Lacedæmonij socijs ex Pelopōneso assumptis, duce Archidamo rege, rursus in Atticam trajiciunt, segetemq; uirentem passim destruxere. Nam Athenien sib. haud audacia tulit in aciem contra se descendere, quippe rebus penuria frumenti, simul & pestilentia cuncta fœdante propè afflictis, in malam deinceps spem deiectos animos habebant. Hæc eo anno gesta sunt. Præfecto Athenis Euclide, Rom. tres tribunos consulari potestate creārūt, M. Manium, Q. Sonticium Prętextū, Seruilium Cornelium Censum. Horum temporibus in Sicilia Leontinis Chalcidensium colonis, Atheniēsiumq; cognatis, aduersus Syracusios obtigit bellū. Pressi itaq; uiribus hostium, tum opibus potentiaq; Syracusiorum qua longè inferiores erant, in discrimen amittendæ per uim patriæ adducti, legatos Athenas mittūt, oratum à populo auxilium, ut q̄ celerrimè suæ originis urbē, iam incumbente periculo, liberare properarent. Legationis eius princeps fuit Gorgias rhetor, omnium ætatis suæ sermonis acrimonia longè præstātissimus. Ab hoc primo uariæ dicendi artes & exornationes inuentæ traduntur, tum in exercitatione & declamandi usu peritiaq; cęteros adeò superabat omnes, ut à discipulis minas centum acciperet pro mercede doctrinæ: Hic igitur Athenas ingressus, tū in populi conuentum adductus, pro societate & auxilio impetrando concionabūdus, multa uariè disserere cœpit: ubi pegrino quodā dicēdi artificio usus, adeò diserta lingua singula quæq; ,psequi uidebatur, ut Athenienses ingenio quidē acuto & natura eloquētes (alioquin quoq; sermonis percupidos) tā cōpti, tamq; felicis admiratione proloquij captos, in stuporē cōuerterit. Primus nanq; figuris dictionū elegātioribus inuenitur orationē ornasse, atq; affectata

Sitalces Macedonibus bellum infert.

Leontini ab Athenięsibus auxilium petunt.

Gorgias orator.

Digitized by Google

eloquendi arte contentionibus contrarijs, membris, articulis comparibus, ſimiliter deficientibus, alijſq; quibuſdam huiuſmodi lenocinijs uerborum, quę tunc quidem rei nouitate & cultu peregrino admirationi erāt, aliquam uę præ ſe ferre gratiam ſermoniq; adijcere dignitatem uidebantur. Nunc uerò ſicubi frequentius eis & ad faſtidium quis utatur, garrulitate plena ridiculoq; digniſſima cenſentur. Poſtremò impetrata Athenienſium cum Leontinis ſuadendo ſocietate, uir quidem in admirabili admiratione artis diſſerendi facundiæq; apud Athenienſes habitus, ad Leontinos redijt. Aſt Atheniēſes, alioquim iampridem libido haud mediocris inuaſerat Siciliæ capiendæ, propter opportunitatem loci, ſoliq; fertilitatem. Tunc quoq; oratione Gorgiæ iocundæ ad ambitionem audita, decreuere Leontinis auxilia ferre. Hac belli occaſione oblata, conſilium tegere, titulo ac rumore ſimulato ſeſe cognato populo auxiliū imploranti ob neceſsitudinem negare non poſſe: eorū defenſionis gratia ea moliri, cæterum re ipſa magis inſulæ totius ſibi poteſtatem imperiumq; uendicare properabant. Nam haud multis ante id tempus annis, bello inter Corinthios & Corcyrenſes feruente, cum ab utriſq; ſumma contenderetur ope ſibi conciliare Athenienſium ſocietatem, idq; præoccupare alterutrum certarent, prætulit Corinthijs Corcyrenſium partes populus, eiſq; coniunctus auxilio fuit, propterea quòd Corcyram urbem idoneo maximè ad inuadendam Siciliam loco ſitam uidebāt. Poſtremò Athenienſes imperio iam paſsim maris nullo reſiſtēte potiti, clariſsimis quoq; rebus geſtis celebri gloria, famaq; paſsim potentiæ formidabiles, ingentem ſibi ſociorum manum conciliarant, tum copiarum opumq; magnitudine maximas opulentiſsimasq; urbes in poteſtatē pugnādo redegerant, ingentemq; pecuniæ uim coēgerant, quam reconditā ad neceſsitatem habebāt, ſublatis ex inſula Delo communis Græcorum æris collati ſupra 10000. talentorum: magnis prætererea ducib. ac rei militaris peritia, famaq; clariſsimis, quorum urbs illa fœcunda fuerat, res geſſerant. His omnibus ſublatū adductumq; populū ſpes ac fiducia cœperat, nomine gloriaq; Lacedęmonios ſuperandi: tum ad Græciæ totius imperium aſpirantes, magna iam parte uendicata, Siciliam ad id maturandum uotumq; aſſequendum idoneam præoccupare contendere. His permoti cauſis, decreto Leontinis auxilio, c. naues in Siciliam mittunt: ducib. Lachete & Charonde: qui Rhegium aduecti, c. naues à Rheginis & Chalcidenſib. colonis traditas, ſuæ claſsi adijciunt: inde enauigantes, inſulas primum Liparenſium, quòd ſocietatem tuerentˉ Syracuſanorū, excurrunt. Poſt in urbem Locros plati, captis ibi 5. Locrēſium nauib. caſtellū obſidere pgunt. Tum finitimis Siculis auxilio Milæis uenientib. conſerta pugna, uictor Athenienſis manus ſupra 1000. hoſtium cædit, captiuos haud 600. pauciores abduxere, moxq; expugnato potiunt. Interea dū hæc fiunt, adnauigant 40. naues ab Atheniēſi populo miſſæ, ut generoſius atq; ferocius id ſuſcipi bellum pro maieſtate urbis uideret. His præerant duces Eurymedon & Sophocles, contractis in unum locum maritimis uirib. Iam haud ſpernēda claſsis apparebat 250. triremib. inſtructa. Dum itaq; bellū diutius trahi uiderent, Leontini defatigati, per legatos Syracuſas miſſos, rem cōpoſuere. Ita triremes Athenienſium, bello ſoluto, reuehunt in patriam. Syracuſij uerò data Leontinis ciuitate, Syracuſios ciues omnes fecere: tum urbē declararunt municipium eſſe Syracuſarū. Rebus in Sicilia eo ſtatu conſtitutis, in Græcia Lesbij ab Atheniēſibus defecere. Eos nanq; accuſabāt, quod cum uoluiſſent cohabitare omnes * Lesbo finitimi habitatores, Mitylenen eos eſſe translatos. Miſsis itaq; ad Lacedæmonicos legatis, cum eis inita ſocietate, cōſulunt Spartiatis ut ſibi maris imperiū uēdicent, utq; ad eam rē hoc ſint ppēſiores, ſufficiētes ſe illis triremes curaturos pollicent. Huius itaq; cōſilij nuncio Lacedæmonijs plato, uehemēter gaudebāt, cōteſtimq; ad claſsium ſe præparationē accingunt. Athenienſes uerò eorū anticipātes apparatū, cōtinuò copias mittunt in Lesbum, cōpletis quadraginta

Athenienſium expeditio in Siciliam.

Lesbij ab Athenienſibus deficiunt.

quadraginta nauib. creato duce Clinippida. Is assumpto à socijs auxilio trajcit in Mitylenem. Quo exercitu nauali Mitilenæi uiso congregant in obsidionẽ. Lacedæmoriorũ enim, quod Mitylenæis promiserant auxilium nauale, interceperunt Athenienses, qui ultra mille naues in Lesbum transuexerant, quibus Paches Epicleri filius delectus dux subitò occurrit in Mitylenen. Pręsentique instructo exercitu, urbéque obsidione capta, continuè in eam irrumpit: id'que non in nauium solum statione, sed toto etiam maris circo.

Cęterùm Lacedæmonij quadraginta quinq; Mitylenen trãsmittunt triremes, quibus præficiunt Acidam ducem. Qui postquam ad Atticam appulisset, discedentibus fugientibúsque habitatoribus omnibus, regione penitus uastata prædáque distributa, reuertuntur in patriam. At Mitylenæi partim fame, partim bello presi, neque non seditione laborentes, deditionem faciunt. Athenis uerò populo consultante quid illis faciendum esset, Cleo orator, homo crudelis & uiolentus, populum incitabat, suadens ut Mitylenæi ad unum interficerentur omnes: eorum uerò liberi cum uxoribus mancipio uenderentur: ad hanc igitur stragem suo populum sermone usq; adeò incendit, ut deinceps nemo qui in suam non iuisset sententiam, repertus sit. Postremò itaq; per suasis iam ad Cleonis sententiam cunctis, sui repentè ducis decretum Mitylenæis adnunciant. Hoc plebiscitum cum recitasset Paches, uenit Athenis alterum huic contrarium. Et Paches cognita Athenienſium pœnitentia gauisus Mitylenæos in concionẽ adductos, criminib. simul & maximis timoríb. liberauit. Athenienses uerò dirutis Mitylenæ mœnib. Lesbũ totã, excepta Methymnæorũ regione, sorte diuiserunt. Talem Lesborum ab Athenienſib. finem defectio est consequuta. Haud deinde longo pòst tempore Lacedęmonij uastare, urbemq; magna militum copia ui capere, captamq; munire cœperunt. Cumq; nimis admodum diu urbis perduraret depopulatio, nullaq; omnino præsidia ab Athenienſibus mitterentur, fame iam ingraueſcente Platęenſium ciuium, qui partim necessariorum inopia, partim urbis eruptione consumebãtur, non parua strages facta est. Hæsitantibus igitur illis, multáque inuicem dubia agitantibus, multis sanè uidebatur, ut sedati expectarent meliora. alij uerò, apud quos uidelicet summa erant rerum reposita gubernacula, ut nocte intempesta in hostium irruerent custodias suadebant: hac enim ratione faciliorem postea in Athenas ingressum fore. Obscuriſsimam igitur aliquam obseruantes noctem, alij ad urbis proruunt seseque diuidunt monumenta, ad diruenda ciuitatis propugnacula: alij uerò uias scansionésque ex inuersis demolitis'ue mœnibus, ad auxiliandum militibus depopulaturis urbem præparant: per quas alij transcendunt mœnia, custodibúsque singulis confectis cõfugiunt Athenas. Sequenti uerò die cum iniquo Lacedæmonij ſociorum acceptam stragem ferrent animo, in furorem ea re uersi omnem deinceps operam nauant in id, ut depopulatores milites subiugarentur. Platęænses interim ob amissam uictoriam cõsternati, missis legatis, non solum urbem, sed & seipsos hostibus suis tradiderunt. Lacedæmoniorum autem duces conuocato Platæensium conenntu, singulis nunquid beneficij in Lacedæmonios collocarint, percunctatis: singulis tum quibusque confitẽtibus nullum à se beneficium collatum, rursus interrogant, num quid iniuriæ mali'ue Spartiatis intulisſent: minimè contrà respondentes, cunctos morti adiudicarunt. Ita deprehensi omnes, ibi necati sunt: urbeq; eruta, agrum sub hasta uendidere. Platæenses itaq; dũ Athenienſium facietatẽ sequi, atq; in fide incolumi officium tueri pergunt, extremis immeritò calamitatib. obruti interiere. Interea dũ hęc fierẽt, sæua Corcyrẽses seditio, concertatioq; ciuilis exagirare cœpit, his causis oborta. Bello pugna'ue circa Epidamũ cõmissa, captis per Corinthios multis Corcyrenſibus, atq; in uincula publico cõiectis, pollicebãtur Corinthijs, q lubẽti seipsos animo illis mãcipare uellẽt, si de uinculorũ liberatiõe illos certos facerẽt.

Platæenſes à Lacedæmonijs necantur.

Cumq;

Cumq; perexigua inde exeundi spes ipsis offerretur, per internuncios Corinthijs pollicentur, si uinculis soluantur, urbē se Corcyram illis prodituros. Quę uerba Corinthij lætabundo animo excipientes, re cōposita, uinculis omnes solutos dimittūt. At Corcyrenses simulato redemptionis precio, per quæstores ad id constitutos nonnulla argenti talenta colligere: tum ad seruandam pactæ rei fidē intenti, ubi in patriā uenere, cōprehendentes eos qui in populo gratia præstare consueuerāt, omnes, præcipuè uerò multitudinis cōcitatores iugulāt statumq; populare euertunt. Cæterū paulo pòst Athenienſibus populi partes subleuantib. Corcyræi in libertatē reuocati, mox ad puniendos euersæ rei sedi tionisq; authores accingunt: qui supplicij formidine perterrefacti, ad aras cōfugere, atq; ita diis populoq; supplices facti, uitam tutari pergebant.

Præfecto Athenis Euthydemo, tres tribuni à Rom. consulari potestate creati sunt. M. Fabius, M. Falinius, L. Seruilius. Horū tēporib. Athenienses remissa per aliquantum tēpus pestilentiæ sæuitia, paululū respirare. Pòst recrudescēte eodē morbo, rursus in sęuas calamitates reuolui cœpere: adeò nanq; labes illa direl æueq; miseros discerpere pergebat, ut supra 4000. militum absumeret, equites ad 400. tum ex alia multitudine liberorum capitum seruorumq; supra 10000. Cętera cum historię primū studium primaq; solertia esse uideat, cuiusq; insoliti grauisq; casus principiò causas inuestigare, hoc loco necessarium est, huius initia mali à nobis explicari. Igit hyeme superiori cū magna uis imbriū defluxisset, accidit primò perfundi solum omne: tum imbre perstante iam humefacta & diluta cūcta in limum colliquari ac computrescere: pleraq; deinde loca caua colluente pluuia inuadenteq; compleri, ibiq; in modum lacus stagnantes aquę, æstuarijs diuturnis speciem paludis contraxisse, quibus pòst æstatis sole concalefactis atq; efferuescentibus, contaminato per æstum & quietē liquore, auras inde crassas tetricq; odoris exhalare. His exurgentibus ac uento diffusis, ueluti in pestifera intemperie & æstu maligno cernitur, aërem circum proximum deprauari, pestilentiq; iam spiritu coinquinatum, ineuitabiliter cōsuescente promiscua multitudine, uicissim uirulētius semper reddi. Eam quoque mali labem adiuuit pabuli iam infecti cōceptum uirus. Omnes enim eius anni fruges humectæ nimium, & indecocto succo uirulentæ uescentes mortales inficiebant. Tertia pesti causa accessit, quòd eo anno uenti Etesiæ, qua soliti erant tempestate, minimè spirauere: quorum recenti flatu magna pars molestiæ feruoris æstiui remitti temperariq; solebat. Exacerbato itaq; supra modū, sæuienteq; æstu, tum sole ætereq; inflammato, corpora mortalium nullo præsidio defendi, nulla respiratione recreari cum possent, urentem præcordia trahere spirareq; halitum cogebantur, unde & morborum omnium genera, ęstus intra uenas concepti, miseros exurebant: inde multos ægrotantium traditum est, ultro semetipsos in puteos fontesq; præcipitasse, conatos eo remedio flammam intus sæuientē præcordiaq; conficientē restinguere. Verum Athenienses atrocitate pestilētiæ acti, tantæ calamitatis causam ad deos religionemq; retulere. Qua procuratione ex quibusdā oraculis perquisita, insulam lustrari iussere deo Apollini dedicatā: quæ polluta uiolataq; idcirco putabatur, quòd ad sepelienda expirantium cadauera, per nefas, ueluti lęsa immortalitatis dignitate usurpari cœpta esset. Extructis itaq; cūctis in Delo sepulchris, urnas omnes in insulā Delo proximā, cognomento Rheniam trāstulere: tum lege cautū, ne cui párere sepulchrum'ue defodere in Delo liceret: tū ludos & festa Deliorum prisca instaurauere, quæ longo iam tēpore obsoluerant. Dum in his procurandis Athenienses interritis studijs detinerent, Lacedæmonij cōcitis Peloponesijs auxilijs circa Istmum in castra ibidem posita, se comparāt ad inuadendam rursum Atticā. Cumq; terram sæuis concuti tremoribus conspicerent, illo portento non secus ac diuersis auspicijs numineq; irato deterriti, in patrias quisq; suas, reuocato proposito, rediere. Tū autē sęuis pleraq; Gręcię loca concussionibus

Causę pestis Athenienſium

nibus contremuisse, memorię proditū est, ut nonnullas urbes maritimas subsidente solo, superinfusa maria obruerint. In Locride tum quoq; qua intra mare porrectum eius lateris solum, angusto ueluti aggeris cuiusdā tractu continenti iunctum constabat, ea disruptione ac discissione, eo uinculo insulam illinc abscissam, cui Atlanta nomen est inditum. Simul dum hæc geruntur, à Lacedęmonijs urbs Trachinia, cum uasta cultoribus suppleretur, quā mutato nomine Heracleam uocari placuit, inhabitatur. Huius autem rei causas huiusmodi accepimus: Trachinij iam antea multos annos aduersus Oetæos finitimos populos bellum gesserant, in quo maximus ciuium numerus re aduerse gesta, perierat. Quapropter exhausta iam, & propè deserta ciuibus incolis urbe, postularunt à Lacedæmonijs olim colonis suis, uti curam replendę ciuitatis suscipere uellēt. at illi cùm cognatione suæ originis moti, tum Herculis progenitoris sui memoria, quem priscis olim seculis apud Trachinios habitasse acceperant, ad eandem urbem instaurandam ampliandámq; accenduntur. Vnde ex Lacedęmone reliquis q; Pelopōnesijs quatuor millia delectos eò colonos transcribunt, tum reliquis per Græciam populis cuicunq; colonia cōmunicare libuisset, ius potestatem q; eodem cōmigrandi faciunt. Pleroscq; nouæ rei conditio, uti solet, trahere: cōmigrantem recusari neminem, singulos quoscq; commodè pro re quantum licebat admitti iubebāt: atq; hac ratione eò parua uticq; turba ad 6000. multitudinem cōfluxit. Repleta igitur 10000. ciuium Trachine, tū agro per capita sorte distributo, uocāt urbē Heracleā, mutato prisco uocabulo. *Lacedæmonij Trachinē colonos ducunt.*

Prętecto Athenis Stratocle, Romę tres tribuni cōsulari potestate creati, L. Furius, Spurius Pinarius. Horum temporibus ab Athenienſibus Demosthenes classis prętor creatur, cui triginta naues militum, satis idonea manu instructæ tradūtur. Hic accitis à Corcyra quindecim triremibus: tum milite Cephalenis, Acarnanis & Messenijs in Naupacto sitis, imperato, collectis undiq; copijs, remigio in Leucada contendit: ibi depopulatus agros Lacedęmoniorum trajcit in Aetoliam, ac pleroscq; earum uicos uillasq; depopulationibus uastare pergit. Aetolis contra conuersis, atq; agmine facto in eam ruentibus, acie confligitur. qua superati Athenienses, intra Naupactum sese recepere. Cęterū Aetoli elato recenti uictoria animo, tribus Lacedęmoniorū militum millibus assumptis, in Naupactum expeditionem ducunt. quos Messenij, eius tunc incolæ loci in quem uenerant, contrà progressi repulere. Pòst Molycriam traiecti, urbem eam capiunt. At Demosthenes Atheniēsium dux, ueritus ne fortè Naupactum quoq; opppugnādo uincerent, accersitis ex Acarnanibus mille militibus, intra Naupacti oppidum pręsidio mittit. ipse in Acarnania uersatus fortè inter explorandum, in mille Ambraciotarum milites in expeditionē exeuntes incidit, cum quibus manus conferens, cunctos fermè deleuit. tum ex Ambracia progresso contrà uiribus omnibus populo, rursus commisso cum eis certamine, Demosthenes maiorem eorum partē necauit: adeò ut urbs exhausta propè desertaq; relinqueretur. Demosthenes igit eo certamine uicto, peropportunā sibi Ambraciæ obsidionem censet, sperans oppido deserto defensoribus se facilè potiturum. Cęterum Acarnanes ueriti ne urbe in Atheniē sium potestatem redacta, graniores Ambraciotis deteriores ue cogertēur uicinos Athenienses experiri, haud rem uoto succedere passi, sed illis seditione iam perturbatis, Acarnanes Ambraciotis conciliati, pacem in centū annos cōponunt. Demosthenes ea fraude Acarnanum circumuentus spe, cœptoq; irrito, cū uiginti nauibus Athenas abnauigat. At Ambraciotæ re sua graui clamitate penè obruta, atq; in anceps discrimen adducti, præsidia Lacedæmoniorū sibi accersunt, Athenienſium metu perculsi. Demosthenes uerò ducto in Pylum exercitu, locum illum adortus est intra fines Peloponnesios munitionib. circūuallare, ac ueluti propugnaculū quoddā sibi in hostis solo parare, tametsi munitus antea satis haberet: qppe in Messenia positis ab ipsa urbe stadijs absens quad *Demosthenes Lacedæmoniorum agros uastat.* *Demosthenes Pylum adoritur.*

ſens quadringentis. Tunc itaq; cum & pleræq; naues, & firma idoneaq; mílitum manus adeſſet, uiginti dierum opera Pylum circũmuníit. At Lacedæmonij audita Pyli munitione, magnas ſatis pro re copías contrahunt, pedeſtrium ſimul & naualium militum: deinde triremibus in Pylum nauigant, quinq; & quadraginta apprimè inſtructis, peditũ ad duodecim millia in eandẽ expeditionem educunt. Turpe enim ac pro uetuſta ſui nominis gloria prorſus intolerandum ducebant, eos quibus nuper agro ſuo in Attica ab hoſte depopulationibus uaſtato, ſuccurrere non ſolum, ſed ne extra quidẽ mœnia prodire haud animus tuliſſet: nunc intra Peloponneſi fines ultro uictoribus incurſare, loca ſibi impunè pro munitionibus, ppugnaculisq; occupata tenere. Hę igitur copiæ ductante Thraſymedo eductæ, proxima Pylo caſtra poſuere. Libido furorq; idem cunctos rapiebat ad locum per uim recuperandũ, pericula omnia adire, nihil intentatum relinquere, dũmodo Pylo potiantur. Naues igitur adductas contrà, in proram aduerſus portus fauces aditusq; in ſepti ſpeciem, cõſertis carinis ſtatuunt, ut undiq; ingreſſus hoſti adnauigatioq; abarceretur. tũ pedeſtribus copijs munitionem adorti, per ſucceſsionem oppugnando perſiſtere, contentioneq; obſtinatiſsima periclitantes obſtupenda certamina edere, labores inauditos & pericula tolerare. Cæterum in inſulam Phacteriam intra fluctus in longum porrectam, qua portus tranquillior, & uentorum ui tutior unda reddebatur, ingreſſusq; facilior patebat, robuſtiſsimos quoſq; Lacedæmoniorum ſociorumq; militum exponunt, conſilio hoſtis in occupando loco pręueniendi: quippe cuius ad obſidionẽ maximas opportunitates ſitus prębebat. Cumq; diuturno per dies ſingulos in oppugnãdis munitionib. certamine uario ſauciarent, plericq; ex locis eminẽtibus et propugnaculis murorũ nihilo tamen ſecius inſtare, haud uſquã uim ferociamq;, emittere, frequẽtes in de confoſsi interire, nec rari uulnerari. Athenienſes uerò occupato iampridẽ loco, auctaq; & corroborata naturę ſitus ue illius munitione, tum telis iaculorumq; multitudine, rerumq; omnium ad defenſionem requiſitarum copia cõmuniti, promptè inſtanti hoſti ubiq; adeſſe, atq; indefeſſe reſiſtere: eoq; contẽtius obnixiusq; dimicare quòd ſperabant ea munitione defenſa, cœptoq; obtẽto, ſe reliqua deinceps eius belli momenta tumultusq; omnes intra Peloponneſi fines contributuros: tum inde per excurſationes particulatim cuncta infeſtando, depopulaturos agrum hoſtilem, ſollicitudineq; perturbaturos omnia. Cumq; iam utrinq; ſummis uiribus ſummoq; conatu ab his oppugnando, ab illis defendendo reſiſtendoq; periclitaretur, Spartiatis ad muros per impetum agmine uiolento ſuccedentibus, præclara ubiq; uirtutis edebantur ſpectacula: ac pleroſq; incredibili dimicantes audacia, paſsim diuerſis in locis cernere erat. Verùm longè ante alios Braſidas fortitudinis ac ferociæ palmam uidetur adeptus. Nam cum ex triremium prętoribus nullus carinam terrę primus appellere auderet, deterritus littoris aſperitate & difficultate locorum, prętor ille magna uoce nautam ſuum è prora procul inclamat, iubetq; ut nihil de carina prorſus curando, quantis adniti uiribus poſſet, triremem in terram contorqueat. Turpe nanq; eſſe Spartanis, quibus animam pro uictoria ſemper effundere promptum ſit, nunc in eandem neceſsitatem poſitos, parcere malle carinis, quàm uincere: ac coràm ſpectando, pati Athenienſes per uim Laconica potiri. Poſtremò nauta appellere coacto, ſimul ac triremis ad terrã ſtetit, ille in deſcenſu collectis armis adſtans, hoſtium agmẽ in ſe irruentium immoto corpore excipit: pleroſq; primo cõgreſſu ante alios celerius audaciusq; occurſantes necat. Deinde multitudine ingruente, cum multa in unum undiq; tela conijcerentur, crebris in aduerſum corpus ictibus ſauciatus, nihilominus contrà perſiſtere. Poſtremò multo per uulnera manante cruore, iam languentibus uiribus animoq; labante, brachium extra nauis oras prolapſum extenditur ſemiuiuo, clypeus ſimul fluctus obruentis, in mare nanq; deciderat, depreſſus pondere,

Braſidæ fortitudo.

ſimul

simul suo, sinistra delabitur, quem mox obreptum hostes abstulere. Ipse uerò magna cæde edita inter aceruos cadauerum, semianimis ex naui à suis excipitur: tantum nempe cæteris uirtute audaciaq; præferendus, quantum omniũ iudicia, disciplinæq; ipsius militaris, maiestatem legemq; superauit, ut quod cæteris capite luebatur, si quis in pugna clypeum amisisset, huic in eadem causa deprehenso non supplicij modò censuram illam attulerit, sed ad summam propè gloriam adscriptum fuerit. Igitur Lacedæmonij assiduis oppugnationibus Pylum tentantes, tametsi frequentes pugnando caderent, ferocitate tamen obstinatis animis insistere, nihil arduum periculosumq; recusare. Ceterũ fortunæ uertiles ludos inconstantiamq; quis admirari perget, remq; ipsam apud Pylum gestã, ludicro persimilem cernens, Athenienses assuetos mari ex Laconica Spartiatas repellendo superiores fieri: cõtra Lacedæmonios in proprio solo, conscitos ex mari hostes inuadere, ut qui pedestribus certaminibus asseuerant, maritima pugna hostem lacessere superareq; contenderent: contrà quibus classe dimicare solitum erat, pedestri concursu terra insistentes prohiberent inimicos. Cum itaq; diutius obsidio traheretur, Athenienſium classe circum undique latè maris tractu potita, tum terris annonam importari prohibente, qui depressi in insula tenebantur, ad extremum famis periculum adducti, summè trepidare, & ad omnia nequicquam uerti consilia: quorum casu perculsi Lacedæmonij, legatos de re componenda mittunt Athenas. ubi de cõpositione nihil assentiri uident, postulare pergunt, ut permutando, rem pari captiuorum Athenienſium numero pensarent. nihil rursus horum ab Athenienſibus concessum: inde legati per licentiam palam Athenis proferre. eà re satis apertè confiteri, populum Athenienſem Lacedæmonios longè se præstantiores habere: quippe quibus par captiuorum permutatio haud æqua uisa esset. Igitur Athenienses rerum necessarium difficultate debellatos eos qui in Sphacteria stabant, omnes in deditionem accepere. Fuere qui tum se dederunt Spartiatæ centum & uiginti, sociorum centum octoginta: quos omnes Cleo dux uinctos Athenas misit. Eosdem populus seruare decreuerit, si possent Lacedæmonij ad soluendum bellum adduci: sin dimicare perrexissent, tunc necare captiuos uniuersos. Post hæc ex his qui Naupactum incolebant, Messenijs, delectu habito, robustissimos quosque, tum ex reliquis socijs idoneam manum accersunt, quibus pro præsidio impositis, Pylum defendendũ tradunt: rati Messenijs odio Spartiatarum promptissimos fore ad infestandã, Laconicam, ipsa loci munitione in tuto positis. Igitur Pylires eo in statu erat. Artaxerxes uerò Persarũ rex interijt, cum annos regnasset quadraginta. Xerxes regno suscepto, annum regnauit. In Italia uerò cum Aequi in bello desciuissent à Romanis, ipsi dictatorem dixere A. Posthumium, L. uerò Iulium magistrum equitum. Hi magno comparato exercitu, contra defectionis authores in expeditionem proficiscuntur: ac primùm depopulationibus possessiones diripere pergunt. Mox occurrentibus Aequis acie instructa, conseritur certamen. Romani uictores magna hostiũ cæde facta, pleroſq; uiuos capiunt, multisq; potiti spolijs manubijs locupletantur. Post eam pugnam qui defecerant fractis clade animis, in ditionem Romani imperij rediere. Cæterum Posthumius ob rem bello præclarè gestam, more patrio triumphum duxit. Hic de Posthumio singulare quoddam atq; penè incredibile facinus commemorat. in acie namq; ferunt pugna accensa filium eius audacia præstanti & dimicandi studio tractum, longius prosilijsse, extra ordines scilicet à patre institutos: quo commisso, mox à patre correptũ, ac seuerè, more patrio, in eum capite, ueluti desertorẽ ordinũ, uindicatum. Elapso anno, præerat Athenis Isarchus, Romæ consules creati T. Quintius, & C. Iulius: apud Elios Olympias agebatur octogesima nona, qua stadio uicit Symmachus secũdò. Ea tempestate Nicias Nicerati filius, dux ab Athenienſib. creat, cui sexaginta triremes cũ tribus armatorũ millibus traditæ, iussumq; uti ad socios Lacedæmoniorũ depopulandos

Romanorum bellum in Aequos.

dos properaret, qui rebus paratis enauigat in Melun primam, & classe delata agrum diripere festinat: mox ad urbem conuersus, complures ibi perstando dies, eam pugnando cõtendit. Sola enim ex Cycladib. insulis, quippe quæ Spartiatarum colonia erat, in officio & societate Lacedæmoniorum perseuerauerat. At uerò Nicias strenuè se defendentibus oppidanis, urbis expugnatione desperata, inde adnauigat in Oropum Bœotiæ: relictis ibi nauigijs, in agrum Tanagræorum copias inducit: ubi alterum exercitum cõperit Athenienium, quẽ Hipponius Galliæ filius ductabat. Iunctis itaq; copijs utrisq;, uniuersum passim agrũ populationibus peruagantur. Tum uerò Thebana iuuentus hosti cuncta uastanti occurrit: consertaq; pugna, uincũt Athenienses, magna hostium cæde edita. Confecto itaq; certamine, redit Athenas Hipponicus cum copijs suis: cęterum Nicias naues repetens, in Locrida fertur: atq; ex agro maritimæ oræ pręda populationibus acta, quadraginta triremes à socijs missas accipit: ita ut centum carinis iam classem coactam duceret: tum delectu peditum habito, magna copiarum ui contracta, Corinthum intendit: ibiq; cum milites exponere properasset, occurrẽtib. acie instructa Corinthijs, Athenienses duobus prælijs conserto certamine, bis hostem fudere, magnaq; hostium cæde facta, erexere trophæum: ad octo nanq; ex Athenienſi acie cecidisse traduntur, Corinthiorum supra trecentos cæsos constat. Inde Nicias classe in Cromonẽ traiecta, diripit agrum, castellumq; ui oppugnando cœpit: mox inde soluens, in Methonam properat: ibiq; munito confestim altero castello, præsidij satis tum ad loci defensionem, tum simul quòd agros finitimos depopulando, omniaq; circum hosti excursibus diripiendo infesta faceret, imponit. Ipse maritimam depopulatus orã, remigijs Athenas reuertitur. His peractis, naues sexaginta cum duobus armatorum millibus in Cythera dimittunt, quarum Nicias cum quibusdam alijs prætor curam gerebat. Hic appulsa ad insulam classe, cũ castris ad urbem positis, oppugnare pergeret, tandem coactam ad certam conditionem & fœdus, in deditionem accepit. Mox præsidijs insula confirmata, Peloponnesum uersus enauigat, maritimaq; eius loca passim cuncta depopulando diripiendoq; uastat, Thyreasq; inter montana Laconicæ & Argiæ sitas, expugnando capiens, populum inde omnem captiuum abduxit in prædã & seruitutẽ, mœniaq; euertit. Tum Aeginetas omnes illic habitantes, castelliq; & præsidij principem Tantalum Spartanum Athenas captiuos misit, quem cum reliquis captiuis & Aeginetis Athenienses in uinculis habuerunt.

Niciæ gesta aduersus Lacedæmonios.

Interea dũ hęc geruntur, Megarensium rebus admodum afflictis, hinc bello potentiaq; Athenienſium contrà urgente, illic exulum infestante manu, atq; intestina discordia seditioneq; sibi cuncta distrahẽte, cum per legationes inter se de recipiendis ciuibus ultro citroq; missas ageretur, ac iam ad compositionem res inclinare uideretur, nonnulli ciues odio exulum per clandestinos internuncios, ducibus Athenienſium pollicẽtur se prodituros urbem: ac re iam parata, ubi accesserint cum armis, nihil remoraturos facinus. Igitur imperatores re composita, Demosthenes & Hippocrates proditione intenti, noctu sex centos milites intra urbem mittunt, qui ab authoribus proditionis intra mœnia admittuntur. Detecta demum uulgataq; per urbem proditione, populum repẽtè grauis seditio distrahere cœpit, diuersa omnes sentire, alijs alia placere: pars Athenienſium, alij Lacedæmoniorum societatem præferre. Inter hunc tumultũ è media turba quidam suo sponte proclamauit, ut qui uellent, arma ponerent cum Athenienſibus & Megarenſibus. Quo audito, Lacedæmonij relictos se circumuentosq; à Megarenſibus cernentes, qui mœnibus longis præsidio stabant: illico relicta loci custodia, in locum nomine Nisęam, quod erat armamentarium Megarenſium, sese recipiunt, quẽ uallo fossaq; repente obstructum, Athenienses pergunt obsidere. Nec mora, accersitis ex urbe Athenarũ fabris artificibusq;, muro Nisæam circumcludunt. At uerò Peloponnesij ueri-

Megara proditur Atheniẽsibus.

tine per

ti,ne per uim capti necarentur omnes,Niſæam fœdere pacto tradunt obſiden tibus. Rebus igitur Megarenſium eo ſtatu uertentibus, Braſidas accepto ex Lacedæmone reliquiſq; Pelopõneſijs exercitu magno, Megara cum expe ditione properat:hinc Athenienſes aducẽtu ſuo perterrefactos,illico ex Niſæa exturbat, urbemq; Megara libertati priſcæ reſtitutam reconciliat Lacedæmoniorum ſocietati: ipſe per Theſſaliam iter tendens, in aperta planaq; Macedoniæ perducitur. Pòſt inde traijciens Acanthum uerſus, arma iunxit & ſocietatem cum Chalcidenſibus,ac præcipuam Acanthiorum urbem modò minis in cuſſo terrore,interdum blando ſermone affatus, ut ab Athenienſibus deſciſcerent,tandem compulit. pòſt aliorum quoq; Thraciæ populorum,pleroſq; ſocietati Lacedæmoniæ adiunxit. Cæterum cupiens clarioribus geſtis maioriq; bello rem proſequi, milites ex Lacedæmone ſibi accerſit, atq; idoneam manũ cõtrahere properat: Spartanis uerò inſtitutum erat, Ilotarum optimos quoſq; fortiſsimos'que delere:idcirco mittunt ex eis mille, quoſcunque audacia uiri- *Lacedæmonij*
busq; elatiſsimos uident: pleroſq; eorum rati inter uaria certamina pugnamq; *Ilotas dolo*
caſuros. Aliud quoq; fœdum tetra in eos crudelitate, uiolentumq; admodum *necant.*
commiſere:quo facto rem magis Ilotarum ſe depreſſuros arbitrabantur.iuſſere nanq; per præconem,ut ex Ilotis quicunq; unquam beneficio Spartam affeciſſent,nomen quiſq; ſuum ſcribẽdum proferret, pollicenturq; ſe eorum libertati conſulturos.quorum cum ad duo millia nomina protuliſſent,mãdant fortiſsimis prudentiſsimis'ue quibuſq;, uti eos intra lares quenq; ſuos occupãdo necarent. Supra modum nanq; uerebantur, ne quando forte per occaſionem rebus nouandis,uti erant ſemper intenti,iuncta cum hoſte manu,rem Spartanam in periculum & diſcrimen adducerent. Tamen accedẽtibus Braſidæ mille Ilotarum armatis, tum paſsim delectu à ſocijs habito, preſidijſq; miſsis, magna copiarum uis breui contracta,Braſidæ aſtitit. Exercitus itaq; multitudine *Amphipolis*
ſimul & robore confiſus,Amphipolim uerſus expeditionem ducit. Hanc ur- *urbs.*
bem initio condere adorſus eſt Ariſtagoras Mileſius, dum Darium fugeret, Perſarum regem. Mortuo ipſo,coloniſq; è Thracum gente Erdona electis urbe,anno poſt id patratum trigeſimo ſecundo, decem millia colonorum eò deduxere Athenienſes: quibus rurſum à Thracum manu deletis,apud Drabeſcũ interiecto biennio reſtaurant item colonis eodem tranſcriptis Apione duce. Vrbem igitur perſæpe bello tẽtatam, armisq; aſſuetam,nec paruo ad rem,ſi caperetur,momento futuram,Braſidas in poteſtatem redigere adoritur. Qui ductis ad eam copijs,caſtra ponti proxima ponit, initioq; ſuburbium per uim capit:quo perterrefactis oppidanis,urbem ea conditione ad deditionem coẽgit, cuiq; ut diſcedere uolenti ſimul rebus ſuis ſumptis,impunè abire liceret. Mox hoc facto, pleræq; finitimarum gentiũ urbes in deditionẽ ſocietatemq; uenere, in quibus digniſsimæ fuere Syma & Galepſus, ambæ Thraciorũ coloniæ, Myrcinnumq; Edonicum oppidum. Dehinc ad ædificandam quoq; in fluuio Strymone claſſem,mentem curamq; adhibuit, ſuppleméta'q; exercitus ex Lacedæmone reliquiſq; ſocijs ſibi acciuit: ibiq; pleraſq; graues armaturas extrui fecit,quas inermi iuuentuti diſtribuit, cum telis, iaculis,frumento,uectigalib. reliquoq; rerum omnium apparatu apprimè curato. Vbi cuncta ſibi in promptu uidet, copias urbe Amphipoli educit. inde in locum cui Acte nomẽ extat profectus,caſtra per eas partes agebat. In hac quinq; celebrantur urbes,quarũ quidem originem Græcam ducebant, Andriorum uidelicet coloniç:reliquas barbarica promiſcuè turba,populiq; Biſalticorum bilingues habebant. His omnibus in poteſtatem redactis, ad urbem Toronam copias duxit, olim coloniam Chalcidenſium, ſed imperio tamẽ ſubditam Athenienſi: proditione per quoſdam oppidanos parata,noctu intra mœnia admiſſus à proditoribus, Torona tutò ſineq; diſcrimine potitur. Res itaq; à Braſida eo uſq; prouecta eſt eo anno. Per idem tempus dum ea geruntur,Delum acie inſtructa cõcurſum eſt

Digitized by Google

in Bœotia, ab Athenienſibus contra Bœotios, bello inter illos his cauſis obor
to. Pleroſq; Bœotiorum cœperat ea tempeſtate faſtidium, patritiæq; potentię
ódium, penes quam ſumma imperij reiq; publicæ adminiſtratio uerſabatur:
inde aſsiduis conſilijs quærere, quonam modo rebus patritiorum euerſis, ſta-
tus populares urbibus inſtituerent huiuſmodi coniurationis principes. Quæ
ſtudia quò tenderẽt, cõſiliaq; omnia ducib. Athenienſiũ Demoſthenì & Hyp-
pocrati exponunt, pollicentúrque ſe prodituros eis urbes Bœotiæ. Placuit
tanta ducibus occaſio, & facultas clariſsimæ reí gerendæ oblata. Diuiſisq; in-
ter ſe copijs pro rerum diſpoſitione aſſequenda, prout id momenti requirere
uidebatur. Demoſthenes maiori parte copiarum aſſumpta, traijcit in Bœotiã,
ibiq; proditionem detecta cõperit, Bœotiosq; iam pręmunitos, firma paſsim
cuncta pręſidijs tueri. Ita ſpe fruſtra adacta, negocio infecto inde diſcedit. At
Hippocrates cum omnibus Athenienſium uiribus Delum petens, locum oc-
cupat: tum Bœotiorũ quos accurſuros eò, uti cõtigit, rebatur, anteuertere pro
perans agmen, Delum circũ undiq; munitionib. firmat: hic locus Oropię pro
ximus, iuxta Bœotię montes ad confinia iacet. At uerò Pantœadas Bœotiorũ
imperator, accitis ex uniuerſa Bœotia militib. cõtra Delũ cum ingẽti manu q̃
raptiſsimè prpficiſcitur. nã pedites haud 20000. pauciores, equitum ad 1000.
ductabat: Athenienſium copiæ numero quidẽ ſuperabant hoſtẽ, uerùm haud
paríb. tecti armis prodierãt. Nam repẽtino pręruptoq; euocati imperio ex ur-
be, ueluti tumultuario excurſu ſeſe proripuerant, armis ut cuiq; trepidanti ob-
Athenięſium pugna cum Bœotijs. uium fuit, aſſumptis eruperant. Vtroq; igitur iam procincto exercitu, animis
ad manus conſerendas accenſis, acies utrinq; inſturi cœptæ, primũmq; apud
Bœotios dextrum cornu tenuere Thebani, ſiniſtrum Orchomenijs datum,
medium agmen Bœotijs ſuppletum: in fronte uerò pro tota acie dimicabant
hi quos illi aurigas aſſeſſoresq; appellant, trecenti delecto robore uiri. Parte a-
lia Athenienſes quoq; copijs in aciem eductis, ab hoſte manus cõſerere cogũ
tur, accenſaq; per equites pugna, cum ferociter utrinq; dimicaretur, ſęuiente p
ordines certamine, ptinus Athenienſium equitatu ſtrenuè inſiſtendo, aduer-
ſus hoſtium turmas in fugam uertunt. Poſt hęc concurrendo peditum acie, ul-
tro citroq; iam uolantibus haſtis, Athenienſium cornu, cui contra Thebanam
iuuentutẽ inſtructo agmine pugnare obtigerat, primùm ui pulſum funditur:
reliqui deinde Bœotiorum ordines à reliquis contrà fuſi, in fugàm uertuntur,
quos pręcipites Athenienſium manus agens cum multa cæde, ad certum uſq;
ſpacium eſt inſectata. Interea uerò Thebarum phalanx robore corporum uir-
tutéq; longè cęteros antecedens, ab hoſte inſectando ad ſuos tuendos cõuer-
ſa, in agmen Athenienſe incidit, quod uictoriæ ſucceſſu lętum graſſabatur: rur
ſusq; redintegrato uictores cum uictoribus certamine, funduntur Athenien-
ſes. Hac clariſsima potiti uictoria Thebani, magnã roboris uirtutiſq; gloriam
haud immerito retulere. At uerò Athenienſium profligato exercitu, pars in O
ropum alij intra Deli munitiones confugere: tum miſcẽte uariè cunctos ordi-
dines, & agente fuga, fuere qui mare uerſus ad naues iter tenderent, alios in a-
lia loca, ac quocunq; proximam fugienti ſalutem pauor oſtenderat, impetus
fugiendi diuerſos egit: ſuperueniente nocte ab inſectatione ceſſatum & cęde.
Bœotiorum circiter quingentos non amplius cecidiſſe proditum eſt, Athenię
ſium maiorem longè numerum: ac niſi nox cędem interpellaſſet, eorum maxi
ma cecidiſſet multitudo. Tenebris itaq; interrumpentibus, inſectantis hoſtis
impetus ipſe fugientibus opem ſalutémq; attulit: tametſi tantam occiſorũ ple-
bem acceperint, ut ex manubiarum precio ſpoliorúmq; magna à Thebanis in
foro porticus extructa, æreiſq; ſtatuis ordinata conſtiterit. templa quoque ar-
mis, porticúſq; circum forum ex acceptis cadauerum ſpolijs ære munitæ: tum
Deliorum ludi ſpectaculàq; hac eadem pecunia parata atque inſtituta. Deuic-
ta pugna Bœotij extemplò Deli munitiones oppugnationibus adorti, locũ

micando

Digitized by Google

peruim capiunt, pleraque præsidij Delum defendentis multitudo strenuè dimicando cecidit: ducēti capti, reliqui fuga in naues compulsi, cum reliquis in Atticam reuersi sunt. Igitur Atheniēses talibus insidijs Bœotias opes adortos, tanta ac tam fœda clades deinceps ab huiusmodi incepto cohibuit. In Asia uerò Xerxes rex rum annum regnasset, mortem obijt. Nōnulli scriptores tradūt duobus non amplius mensibus in regno uixisse: cui succedēs in regno germanus eius Ogdianus, septem mēsibus imperauit. Hunc cum Darius interemisset, ipse regno adito, rexit annos decē & nouem. Ex scriptoribus autem ab Antiocho Syracusio Siculorum historia in hunc usq; annum deducta terminatur nouem uoluminibus comprehēsa, quam à Cocalo Sicanorum rege orsus edidit. Præfecto Athenis Amynia, Romæ Consules creati C. Papirius, & L. Iulius. Ea tempestate Sicyonij cōtempto ob cladem ad Delum acceptam, Athenienſium imperio, deficiunt ad Lacedæmonios: ac Brasidæ exercitus Laconici in Thracia uersantis imperatori, urbem tradūt. Cæterum in Lesbo post captam ab Atheniensibus Mitylenen, qui inde tunc ex ea captiuitate euaserant, profugum turba ingens, tametsi iampridem multa pro reditu in Lesbum moliti, nequicquam laborassent, tunc tādem ea occasione conuersi, Antandrum occupāt, atq; inde assiduis eruptionibus bellum perenne cum præsidio Atheniensium quo defendebantur, Mitylenæ gerebant. Quorum infestationibus lacessitus contrà, tandemq; irritatus Atheniensis populus, duces cum copijs ad eos debellandos misit Aristidem & Symmachum: qui nauibus in Lesbum traiecti, mox assiduis oppugnationibus hostem defatigando, capiunt Antandrum, partemq; exulum neci dant, alios urbe eijciunt, præsidijsq; statis ibi ad defensionem relictis, remigijs ex Lesbo discedunt. Post hæc Lāmachus prætor decem triremes ductans, in Pontem nauigat, tum per flumen nomine Cachetum remis subigendo nauigia, Heracleam petere adortus, naues omnes amisit. Ingenti nanque imbrium procella præcipitante, cum fluuius repentino, ut fit, uiolentóque defluxu raptas, ruentibus undis omnia secum traheret, naues haud uim sufferre ualentes, in quædam loca aspera & uadosa contortę, fluctu rapiuntur: illisis'que terrę carinis, discussu atque penitus dispruptę omnes. Cæterum inter Athenienses & Lacedæmonios annuæ inducię his conditionibus & fœderibus pactæ, ut quæcunque tum utrique ditione tenuissent, eorum proprium utriusque ius imperiumque esset: tum colloquijs crebrò inter se habitis, multa de bello dissoluendo differere, id omnibus consilium placere. Placatis tandem ab ira atque odio & contentione discedendum. Lacedæmonios summum desiderium, summáque eos qui in Sphacteria capti fuerant recipiendi cupido ad pacem maximè trahebat. Re cōditionibus fœderibúsque antea prædictis composita, de reliquis omnibus magno inter se consensu perstabant, de Sciona uerò disceptari ab utrisque cœptum, multáque contendi: inde re in altercationem & certamen ducta, fœdus solutum, rursus'que armis sumptis, bellóque redintegrato, de Sicona pergunt inter se decernere. Per idē tempus urbs ipsa defecit ad Lacedæmonios: quæ causa acrioris odij, peruicacioriſque discordiæ incendia concitauit. Vnde Brasidas ex Menda & Sciona liberos apportans & coniuges, reliquámque suppellectilem quæ necessaria usui parata erat, idoneis præsidiis eas urbes firmat, cunctáque defensionibus munit. Athenienses facti indignatione irritati, decreto statuunt, Scionæos omnes, si quando in manus ueniſſent, promiscuè nulli parcendo ætati, internecione extinguere, classémque triremium quinquaginta in eos armatam mittunt. Hanc prætores ductabant Nicias & Nicostratus, qui ducta ad Mendam prima classe urbem capiunt, quorundā proditione traditam: mox Scionam circū uallando obstruunt, ibique in obsidione positi, assiduis oppugnationibus irruptionem tentare: quos contrà resistere impigrè, qui præsidio locum tuebantur, ingens iuuenum manus: iaculorum præterea frumentiq; copia subuecti,

Lacedæmonij & Atheniēſes inter ſe de pace frustrà agunt.

tum reliquarum rerum apparatu munito loco, facilè repentinos hostium insul tus repellere, munitionibus subire conantes ex eminenti desuper uallo tela coniiciendo pleroſque transfigere. Hæc igitur eo anno gesta traduntur.

Præfecto Athenis Alcæo, Romæ consulatum adiere Pincterus Lucretius, & L. Sergius Fidenas. Horum temporibus ab Athenienſibus accusati Delij, quòd occultam cum Lacedæmonijs societatem iniſſent, eorúmque clàm partes sequerentur, ex insula solóque patrio eiiciuntur omnes, urbémque ipſi incolis replere. At Delijs expulsis uagíſque, Pharnaces Satrapas urbem Adamytium tribuit habitandam. Interea ab Athenienſibus Cleo plebis princeps dux creatur, cui magna peditum manu tradita, populi iussu mandatum est, ut in loca Thraciæ copias traiiciat. Ille Scionam remigio delatus, assumpta ibi militū parte, eorum scilicet qui ad obsidendum locum perstabant, abnauigat inde, Toronámque contendit: exploratum nanque habebat, Brasidam ex eis locis iam abiiſſe, præsidiúmque Toronę relictum haud satis firmum inualidúmque ad loci defensionem. Castris itaque urbi quamproximè positis, terra marique undique oppugnationem adortus, tandem ui capit, puerósque & mulieres omnes indè in prædam seruitutémque adduxit: uiros uerò & præsidia pro captiuis habita, uinculis iniectis misit Athenas. tum relicto in urbe præsidio, copias inde remigijs educit, atq; Strymonem aduersus Thraciæ fluuium cursu contēdit, illic Heroni castra admouit, ea triginta circa stadijs urbs ab Amphipoli distabat: dum arcem expugnare adoritur, comperto Brasidam circa Amphipolim cum copijs uersari, mox in eum expedito agmine properat. At uerò Brasidas ubi aduentare hostem iámque hostem adesse comperit, copijs in acie eductis, obuiam ire promptus pergit. instructis utrinq; ordinibus cum graui certamine accenso strenuè dimicaretur, starentque loco inconcusse cohortes, agmē agmini, miles militi infensus insistere. Initio quidem res par, pugnáque diu anceps concursu ducebatur: pòst ubi imperatores ipſi circumferri, ac quenque fortissimum hortari cœpere, obnixi eo periculo, pro sua uterq; uirtute decerni uictoriam: dum collectis uiribus atque accensis in immensum utrinq; animis ad uincendum atrocissimè ferocissimeq; concurreretur, plericq; clarissimi in utraq; acie uiri cecidere: quos in confertissimos hostium cuneos secum quacunque penetrassent imperatores ipsi gloriæ ambitione trahebāt: ac Brasidas quidem fortissimè antè omnes pugnans, inter stratos à se hostium aceruos, heroicè uitam tradidit: interfecto pariter inter dimicandum altera ex parte Cleone, utraq; acies amissis ducibus titubare ac uariè fluctuare cœpit. Tandē uictoria inclinauit ad Lacedæmonios, trophæumq; erexere. Cæterum Athenienses receptis per inducias suorū cadaueribus, sepulturæq; traditis, inde Athenas uersus abnauigant. Nunciata pòst Lacedæmone à quibusdā qui in acie pugnauerant, domumq; iam redierāt, uictoria, simul & morte Brasidæ, matrē eius audito pugnæ euētu percunctatā à nuncijs ferunt, qualē Brasidas in acie se præbuisset: respondentibus illis, omnium longè Lacedemoniorum apparuisse fortissimus, fortissimeq; dimicasse: eandem subintulisse, Brasidam filium suum bonū sanè fortemq; uirum fuisse, pleroſq; tamē alios longè se uirtute præstātiores & habuisse antea, & reliquisse conciues. His uerbis passim per urbem diuulgatis, Ephoros iudices publicis honoribus ac laudib. ornasse mulierē, cui patriæ laudes & maiestas publica nati sui gloria chariores extitissent. Post eam pugnam uisum est Athenienſibus opportunē pacē cum Lacedæmonijs huiusmodi cōditionibus pactis, in annos quinquaginta cōponere: ut partis utriusq; relaxarentē captiui, urbesq; eo bello utrinq; captæ restituerentē. Bellū itaq; Pelopōnesiacū, quod uariè ad subiecta usq; tēpora fuerat in annos decē ptractum, dicto modo solutū pacatumq; extitit. Præfecto Athenis Aristone, Cōsules à Romanis creati T. Quintus, & A. Cornelius Cossus. Ea tēpestate bello Peloponneſiaco tū nuperrimè pacato, rursus tumultuari, bellicosq; denuò motus inter eos

Brasidæ & Cleonis interitus.

Bellum Peloponnesiacum instauratur.

eos cieri cœptũ, cauſis huiuſmodi. Athenienſes & Lacdæmonij cõmuni olim conſenſu fœdera inter ſe iniere, ſocijs utrorũq; in ea cõpoſitione ſuperiori nominatis. Cęterũ pacato bello ſocietatẽ quandã ſimul contraxerant priuatã, ut uidebatur, urbibus ad id tẽpus ſociorũ inconſultis, excluſisq; Quo facto mox orta ſuſpicio, populos ſolicitudine uexare cœpit, eam priuatã cõcordiam inſidijs carere non poſſe, cõmuni libertati fraudẽ parari, ceruicibus Græciæ iugũ ſeruitutemq; muniri, ditioni & imperio duũm populorũ ſubeundũ eſſe. Quare perculſis potentiſsimi quiq; populi animis, per legatos uiciſsim inter ſe miſſos de iungenda ſimul ſocietate contra Athenienſes Lacedęmonioſq; conſultare conſpirareq; cœperunt. Erant eius rei principes quatuor urbes potentiſsimæ, Argos, Thebæ, Corinthus, Elis. nec ſine certa profectò ratione motæ gentes ſuſpicabantur, eo duorum tam inſolito conſenſu in Græcam libertatẽ conſpiratum iri. Enimuero in cõmuni fœdere adſcribi iuſſum erat, Athenienſibus Lacedæmonijſq; ius poteſtatemq; eſſe quodcũq; ſibi collibuiſſet adijcere, detrahere ue fœderibus. Adhæc Athenienſium conſulto decemuiri creati erant, quibus poteſtas curaq; mandata fuerat reipub. prouidendæ, ne quid detrimẽti pateret. Quod idem cum Lacedæmonij cõſtituiſſent, tam palãm cernere erat, urbis utriuſq; quo tãdem conſilio ambitioq; cotenderent. Cõpluribus itaque populis ad communem libertatem tuendam accẽſis, cum iam Athenienſium opes clade ad Delum accepta attritæ, contemptui eſſe cœpiſſent, tũ Lacedæmoniorum nomen & gloria admodũ demiſſa uideretur, captis in Sphacteria inſula robuſtiſsimiſq; quibuſq;, cõſpirauere cõtrà pleræq; urbes, ducemq; ſibi cõſtituere in ea re urbẽ Argiuorũ. Præclara nanq; huius urbis propter priſcæ memoriæ ingẽtia geſta, maieſtas & authoritas habebatur. Nã ante Heraclidarum interitũ regum, proles omnium propè clariſsima ſtirpe Argia prodibat: Ad hæc diuturna admodum pace perfruens, uectigalib. quàm plurimis frugibusq; auxerat opes: nec æris pecuniæq; facultate modò, uerùm frequẽtia quoque populi uigens pollensq; degebat. Igitur Argiuus populus imperij ſummam ad ſe delatum iri ratus, mille ciuium capita deligunt, quibus ætatis uigor roburq; corporis in primis adeſſe uideretur: tum facultas opũ præcipua. quos ab reliqua operum munerumq; cura uacuos fecere: tum ſumptu ciboq; publicà impẽſa illis ſuppeditato, mãdant, uti cura aſsidua exercitio'que ꝑpetuo bellicis artib. diſciplinæ'que militari aſſueſcant. Hi cibariorum ſubminiſtratione, tum aſsiduo uſu militiæ, breui bellicis inſtructiſsimi laboriſque patientiſsimi milites euaſere. At uerò Lacedęmonij Pelopõneſum in ſe cõſpirare, ac iam armati cementes, proſpecta ſimul belli ſurgẽtis mole, quæ ad imperium ſtatũmque retinendum ſpectant, quantis licet uiribus, conſilijs, pręſidijs'que cuncta paſsim firmare nituntur. Ac primùm quidẽ mille Ilotis, quos Braſidas in Thraciæ expeditione ductauerat, libertatem dant: poſt hæc eos qui in Sphacteria inſula deprehenſi, captiuos ſe abduci permiſerunt, ob id commiſſum honore militiæ tum priuatos, utpote qui Spartæ nomẽ gloriámque ea ignominia polluiſſent, ignominia abſolutos, in priſtinam dignitatem munũſque reſtituere: quibus conſentaneè quoque permiſſum uidebatur, ut ad munia militaria reuocatis inter laudes & præmia bellica liceret inſequentibus deinceps certaminibus: priſtinæ uirtutis & dignitatis locum nomẽnque pręferre, tum aduerſus ſocios mitiori adminiſtratione uti: benignitateque & clementia reconciliare eos, quos imperandi ſæuitia abalienaſſe uidebatur. At Athenienſibus contrarium conſilium eſt initum. Per terrorem nanque & ſeueritatem uolentes eorum infringere audaciam, quos defectionis ſuſpectos haberent, extemplò ſeueritatis & ultionis in Scionenſes exactè præmonuere reliquos omnes. Nam captis illis per uim & obſidionẽ, pubertatẽ iuuẽtutemq; ad unum omnẽ iugularũt. Pueros ac mulieres abduxere in prædam & ſeruitutẽ, inſulámq; Platęenſibus, qui propter illos expulſi patria uagabantur, habitandam tribuere. Per

Campani Cumas expugnãt

idem tempus in Italiam Campani magno exercitu contra Cumas ducto, Cumanos pugna conserta fundunt, hostiumq; maiorem partem in ea acie necãt: mox ad obsidendas Cumas se comparantes, crebris expugnationibus adorti, tandẽ per uim potiuntur urbe: qua direpta, incolisq; quos ibi deprehenderãt, in prædam & in seruitutem adductis, eodẽ transcripsere colonos ex gente sua, qui satis uidebantur ad replẽdum locum. Prẽfecto Athenis Aristophilo, Romani Consules crearunt T. Quintium, & A. Sempronium: apud Elios agebatur Olympias nonagesima, qua stadium uicit Hyperbius Syracusius. Ea tempestate oraculo quodam adducti Delijs insulã restituere: qui facta potestate, reuersi sunt in pristinum solum. Cum autẽ Athenienses Pylum non redderẽt, rursus urbes ipsæ dissentire inter se, bellumq; suscitare cœperunt. Quo audito, populus Argiuorum adduxit Athenienses, uti secum iungerent societatẽ. Crescente indies magis simultate & discordia, Lacedęmonij Corinthios suadẽdo impellunt, ut relicto communi conuentu, partibus suis adhæreant: ac populis iam passim tanto tumultu excito uariè fluctuantibus, sine duce & principatu res Peloponnesiæ eò adductæ agitabantur. In his uerò quæ extra Peloponnesum habentur locis, Aenianes, Dolopes & Milienses cõspiratione simul facta, cõtra urbẽ Heracleam in Trachinia sitam, copias educũt. Heraclienses in aciem descẽdentes, obuiamq; hosti properãtes, cõserta atroci pugna fundunt, ac plerisq; eorũ cęsis, cõpelluntur intra mœnia, tum uirib. suis diffisi, pręsidia à Bœotijs accersunt: missi mille ad eos Thebani, delecta iuuentus armis, quorũ manu urgentẽ hostẽ repulere. Simul dũ hęc gerunt, Olynthij educto exercitu, urbem Micybernã Athenienſium pręsidio defensam, inuadũt, pręsidioq; inde eiecto, ipsi oppidũ sibi subigunt. Prẽfecto Athenis Anchia, Romæ creati cõsules L. Papyrius Mutilanus, & C. Seruilius Structus. Horum temporibus Argiui Lacedæmonios accusantes, quòd Apollini Pythio cõsueta sacra non peregissent, eis indicũt bellum. Quo eodem tempore Alcibiades Athenienſium imperator copias in Argiam traiecit. Eo pręsidio accepto Argiui, exercitũ ad urbem Trœcenem ducunt, sociam Lacedæmoniorum. Tum pręda undiq; ex agris acta, uicis, uillis, ædificijsq; incendio uastatis, domũ regressi sunt. At Lacedęmonij iniurias Trœcenij illatas grauiter ferentes, bello in Argiuos ulcisci statuunt. Cõtractis itaq; copijs, Augiam regẽ ducẽ creãt: Hic exercitu educto, contendit in Argios, agrumq; eorũ depopulãdo uastare pergit: tum copijs ad urbis mœnia adactis, hostẽ ad pugnam prouocare. Interea Argiuis tria millia armatorum accessere ab Elide missi, à Mantineis haud multo pauciores. Quibus freti Argiui, mox extra mœnia copias in aciem educunt: iámque ordines instrui armáque expediri utrinque cœpta, cum imperatores legationibus inter se missis, inducias quadrimestres componunt. Reuersis itaque nequicquã domum re infecta militibus, urbs utraq; contra fœderis illius authores ira accensa, fremere, ducesq; Argiuorũ lapidibus à populo petiti, uixq; multitudini impetus in se ruentis, & ueluti proditores ad necem uocantis, multa precãdo contineri potuit, ægreq; impetratũ ut uitæ parceretur: nihilo tamen minus eorum bona in publicũ redacta sunt, domusq; erutæ. Parte alia Lacedæmonij parato iam in Agim regẽ iudicio, pœnaq; instituta, uix tandẽ precib pollicitisq; impleti, sesq; si seruatus esset, ad ignominiã cõtractã fortissimis clarissimisq; deinceps gestis diluendam offerenti, crimen cõdonauere: cæterum in reliquũ deinde tempus decem summa sapientia peritiaq; uiros deligunt, quos rei consultores adhibent, mandantq;, ne quid deinceps audeat illis inconsultis. Post hæc ab Athenienſibus missi sunt Argiuis per mare mille delecti scutati, ducenti equites, quos Laches & Nicostratus ductabãt, quibuscunq; stipendia priuata gerebat Alcibiades ob amicitiam, qua deuinctus erat Elijs & Megarensib. Conuentu simul omnium celebrato, cunctis una sentẽtia uisum est, neglectis fœderib. ad bellum accingi: tum imperatores suos quisq; milites ad pugnam hortati

Argiui Lacedæmonijs bellum indicunt.

Digitized by Google

hortati, mox arma expediant iubent. Qui cum prompte prestoq; paruissent, extra mœnia copias in castra educunt. Tum cunctis potissimum uisum, primumq; omnium, Orchomenum urbem Arcadiæ adoriri. Traiecto itaq; in Arcadiam exercitu, castrisque ad eam urbem positis, quotidiana oppugnatione mœnia adoriri pergebant: urbe tãdem in potestatem redacta, castra proxime urbi Tegeæ admouent, certa ad eam quoque expugnandam sententia. Verùm Tegeatis auxilium à Lacedæmonijs implorantibus, utque sibi celerrime succurreretur postulantibus, Spartani contrà iuuentute sociorúmque auxilijs omnibus Mantineam uersus armati properant: rati, hostes audita eius hostis de bellatione, Tegeæ obsidionem soluturos. Mantinensibus haud mora fit, accersitis mox sociorum auxilijs, ipsi'que cum omnibus copijs armati contra Lacedæmonios in aciem descendunt: consertáque pugna, cum acriter dimicaretur, delecta Argiuûm iuuentus ad mille numero bellicis artibus apprime militiæ instructissimi (nanque laboribus assiduo usu disciplinæ'que iampridem assueuerant (primúm agmen quod in aciem contra se steterat, primi in fugã uertunt, procul'q; fugientes contentius insequuti, magnam cædem edunt: reliqua dehinc acies à Lacedæmonijs contrà fusa profligatáque passim. Igitur princeps cum multa cæde, mox conuerso in Argiuos uictores agmine, circumfusa undique in coronam multitudine militum, Lacedæmonij in medium cõclusos occidione omnes necare parabant. Erant quipem cohortes illæ pro numero hostium paucæ admodum, uerùm uiribus & mira fortitudine excellebant. Igitur Lacedæmoniorum rex in agmine primus insistere, primusq; dimicando cuncta obnixè moliri ac tentare, si qua rerum eos difficultate casu'ue aut periculo implicitos omnes obruere posset. Nã quod ciuibus suis fuerat pollicitus summa ope, dictis ut fides quàm maturissimè fieret, enitebatur aliquo præclaro facinore ab ignominia superius admissa, nomen suum uendicare. Verùm tunc huiusmodi uotum haud este xplere permissus, Nam Pharax Spartiata, unus ex consultoribus, cuius summa Spartæ authoritas habebatur, iussit Arcadibus ita inclusis, commodè exitum patefieri, neque in uitæ desperatione positos ullo pacto tentandos, aut in eam necessitudinem adducendos, ut uirtutis extremum periclitantis, ultima præsidia quærere experíréque cogerentur. Eo ex Pharacis sententia iussu coactus, aperuit hostibus exitum, atq; ita mille illi dicto modo emissi, incolumes abiere. Cæterum Lacedæmonij ingenti uictoria læti, trophæo erecto, domum rediere.

Lacedæmoniorum de Argiuis uictoria.

Anni cursu reuoluto, Athenis præfectus est Antiphon: Romæ quatuor tribuni militum creati, C. Phurius, T. Quintius, item M. Posthumius, & A. Cornelius. Ea tempestate per legatos ultro citróq; missos, pax inter Argiuos Lacedæmoniosq; conuenit, simulq; societas contracta. Quare Mantinenses Argiuorum præsidio destituti, Lacedæmonio parêre subigíq; imperio coctai sunt. Per idem tempus in urbe Argia iuuentus, quos ad munia militiæ delectos supra commemorauimus, ad mille ciuium capita simul conspirauere, consilium inierũt, ut euerso populari statu, rem ad optimatum patritiorumq; administrationem reuocatam, sibi primi usurparent. quorum cœpta cum multi prouehe rent, quos iam sibi opum facultate meritisq; obnoxios fautoresq; parauerant: primum primates populi quoq; comprehensos necant, alijs metu perculsis, iam uoti compotes populi iura legesq; dissoluunt: mox sibi cuncta miscendo usurpando'ue rem uendicant, publicaq; munera pergunt iure suo authoritateq; disponere. Hoc statu mensibus octo retento, pòst insurgente in eos populo, dissecti cessere: quibus deletis, rursus ad populum res redijt, iurãq; popularia in pristinum statum reuocata, conualuere. Altera præterea belli incendia in Græcia eruperunt. Phocenses enim & Locri odijs inter se flagrãtes, suis utrisq; uiribus acie instructa dimicãdo rem decreuere: in qua uictor Phocẽsis manus, hostium plus mille obtrũcarunt. Tum quoq; Nicias Atheniẽsium imperator

Argiui seditionibus agitantur.

Phocenses uincunt prælio Locrenses.

Digitized by Google

duas urbes captas imperio Athenienſi adiecit, Cythera, Niſæorumq; oppidū: tum Melo expugnata, pubertatem iugularunt, pueris & mulieribus in prædā ſeruitutem q; abductis. In Italia Fidenates Romanorum legatos illuc à populo miſſos, leui quadam cauſa obiecta necant. Qua iniuria Romani in eos grauiſſimè accenſi, bello ulciſci decernunt: delectuq; habito, dictatorem creant Anium Aemilium, qui more maiorum, Aulum Cornelium ſibi magiſtrum equitum dixit. Aemilius rebus ad bellum comparatis, educit in expeditionem milites, ulturus legatorum iniuriam, deſcendentibus contrà in aciem Fidenatibus. Conſerto prælio, acerrimè diu fortiſſimeq; dimicatum eſt ancipiti certamine, multis cæſis utrinq;.

Romani Fidenates ulciſcuntur ob interfectos legatos.

Præfecto Athenis Euphemo, Romæ tres tribuni militum creati ſunt conſulari poteſtate, C. Phrurius, C. Corinthius, A. Sempronius. Horum temporib. Lacedæmonij cum ſocijs exercitu in Argiam ducto, Higiæ locum cœpere, neq; ſatisq; eius incolis, caſtellum euertūt. Tum audito quòd ab Argis maiora mœnia ui ad mare uſq; prouecta forent, eò progreſsi, quod extructum fuerat, eruunt. Eo facto, domum uerſus iter tendunt. Cæterum ab Athenienſibus Alcibiades prætor creatur, cui uiginti naues datæ, mandatumq; ut ad Argiuos nauigans, ad rem cōponendam eis adeſſet: adhuc nanq; tumultu ſeditioneq; feruebat ciuitas, quòd magna adhuc multitudo eorum ſupererat, quibus optima tum ſtatus præferebatur populari: cunctaq; interturbando agitabantur. Alcibiades igitur ingreſſus urbem, atq; cum his compoſitus qui popularia iura fouebant, ex Argis eos deligit, quos Lacedęmoniorum maximè ſequi uidet: his urbe eiectis, compoſito cōfirmatoq; ſtatu populari, remigijs Athenas repetit. Eo anno iam inclinante, Lacedęmonij cum magna manu in Argiam traijciūt: ac magna agri parte depopulando uaſtata, exules Argiuorum in Orneas habitatum mittunt: quem locum in Argia munientes, firmoq; præſidio impoſito corroborantes, mandant ut Argiam excurrēdo omnem infeſtam reddant. Simulac diſceſsiſſe inde Lacedæmonios reſciuere Athenienſes, Argiuis præſidio mittunt triremes quadraginta cum mille & ducentis ſcutatis. Igitur Argiui cum Athenienſib. unà in expeditionem profecti, Orneas inuadunt: captoq; per uim oppido, præſidij exulumq; partē neci dant, alios inde expellunt. Hæc geſta traduntur anno quintodecimo Peloponneſiaci belli. Eiuſdem anno ſextodecimo Athenis prętor adminiſtrabat Ariſtomneſtus: Romę quatuor tribuni conſulari poteſtate creati, T. Claudius, & Spurius Nautius, item L. Sentius & Sextus Iulius. Horum tēpeſtate nonageſima prima Olympias apud Elios acta eſt, qua ſtadium uicit Exænetus Acragantinus. Byzantij uerò & Chalcedonij accitis ſecum unà Thracibus cum uiginti millium manu traijciunt in Bithyniam, ibiq; paſsim depopulati agros, multis oppidulis per uim expugnatis tetra quędam & ſupra modum crudelia facinora edidere. Nam cum magnum admodum captiuorum numerum, uiros, muleres, pueros, atq; omnis deniq; generis conditionisq; promiſcuè ingentem turbam coëgiſſent, nulli ætati aut conditioni parcētes, ad unum omnes ueluti pecora iugularunt. Per idem tempus in Sicilia bellum fuit inter Aegeſtanos & Selinuntios. Feruebant diſcordia pro finibus agri exorta, fluuio urbium agrum fines'ue diſcernente. Selinuntij itaq; torrentem tranſgreſsi, primum partem agri fluuio adiacētem per uim occupant. poſt id ablata inſuper proximi magna parte, per contemptum illudere finitimis alia ad aliam iniuria affectis pergūt. Qua indignatione commoti haud parum Aegeſtani primum uerbis hortari, multāq; diſſerendo ſuadere: deinde alienum agrum inuadere abſtinerent, ac non ſuo, ſed per uim occupato cedere uellent. Pòſt ubi à ſe id fruſtra queri contendiq;, inſuper ius ſuum poſtulantes contemni uident, armis expeditis, in iuris humani uiolatores copias educunt: atq; loco eiectis aduerſarijs, agri ſibi ablati poſſeſsionem recuperāt. Exacerbata inde inter utroſq; populos diſcordia, rē ferro decernere ſtatuunt.

Alcibiades Argos nauigat.

Aegeſtani & Selinuntij belligerant.

Expeditis

Expeditis copijs utrinq; in aciem descēditur: atroxq; certamē accensum, quo delinuntij uictores, haud paruum hostium numerum interemerunt. Qua clade deinceps Aegestani re labefacta, cum uiribus suis diffiderent, haud iam hostí pares, Acragantinorum auxilium Syracusiorumq; sibi conciliare societatē conantur. ea frustra spe cœpta, ab utriscq; electi legatos Carthaginem mittunt, imploratum auxilium: quibus itidem renuentibus, ad maris auxilia conuertūtur, quorū consilia casus ipse prouexit Leontinos olim Syracusij urbe eiectos, agro quoq; spoliauerant. Solo itaq; patrio extorres, consilium ineunt societatis Athenienſium sibi rursus conciliandæ, per originis inter eos antiquam cognationem. Hac re gentibus communicata, quibuscum amicitia deuincti erāt communi decreto legatos Athenas mittunt oratum, uti urbibus suis ui & potentia quorundam oppressis, opem ferre properarent, simulq; eis operā suam pollicentur ad rem Siculam peragendam. Quum legati Athenas uenissent, Leontinis antiquam cognationem & pristinam societatem commemorantibus: tum Aegestanis ingentem proferentibus ad id bellum pecuniam, quam paratam haberēt, simulq; capturos arma contra Syracusios spondentib. Athenienses adducti statuūt eò dimittere uiros quosdam spectatæ uirtutis & fidei, qui simul insulæ situm, opesq; & Aegestanorū res diligenter explorarent: quibus Aegestam peruectis, Aegestani pecuniæ uim ostenderunt, partim domesticā, partim à uicinis mutuo sumptam, ostentationis gratia. His diligenter exploratis, domum regressi Aegestanorum opulētiam renunciant. Comitijs habitis de ea re, populus consulitur. Relata in medium consultatione de exercitu in Siciliam trajciendo: Nicias Nicerati filius, uir admirabili inter ciues uirtute & authoritate, contrariam habuit sententiam, minimè esse trajciendum: haudquaquam eam adesse Athenienſib. opum uim, ut simul cum Lacedæmonijs potētissimo Græcorum populo bellum sustinerent, & magnas procul in exteram expeditionem copias trans maria trajciant: temerarijq; cōsilij paruideri, qui Græciæ imperium sibi, quod sæpè tentassent, integris coactisq; uirb. uendicare non ualuissent, eosdem mox uana spe magis quam ulla ratione adductos, parte copiarum uelle rem grauiorem aggredi, belloq; subigere tentare maximam totius orbis terrarum insulam opulentissimamq;, quam Carthaginenses, gens in terris potentissima, cuius pollēs admodum lateq; patens imperium porrigeretur, persæpe multa bello moliti, uarijsq; conati artibus suę ditioni subigere, nihil prorsus adhuc usq; uel uiribus cōsilijsq; omnibus proficere potuissent. Quid Athenienſium populum Carthaginenſibus omni uipotētiæ opûmue facultate longè inferiorem tandem effecturum putandum? num inuictas tam diu tantis opibus gētes, tum potentissimas in ea insula urbes debellaturos sperandum? Hæc & alia ad rem propositam accommadata cum eleganter disseruisset, in contrariam sententiam nitens Alcibiades, uir Athenienſium clarissimus, hortari populum pergit, ut illud bellum confidenter adoriatur. Erat nanq; huic uiro acerrimum in dicendo ingenium, atq; facundia supra ciues omnes uehemens & elegantissima: tum genus clarissimum, ampliſsimæ opes, reiq; militaris peritia summa, nomenq; passim laudib. & gloria celebratum. Persuasus itaq; illius sermone, assensusq; populus, extemplò classem ad id idoneam extrui iubet: triginta à socijs triremes missæ, centum ipsi suis opib. instruunt, rebusq; muniunt ad bellum necessarijs: quina deinde armatorū millia eis imponuntur eo delectu ex ciuibus habito, duces eius expeditionis tres creati, Alcibiades, Lamachus & Nicias. Athenienſes igitur in huiusmodi rebus apparandis propenso studio uersabantur. At uerò nos iam ad initium belli perducti, quod Athenarum populus cum Syracusijs gesit, ueluti persoluto quod in principio polliciti fueramus, quæ deinceps accepimus, in uolumē sequēs dilata prosequemur.

Athenienſes de mittēda in Siciliam classe deliberant

Digitized by Google

DIODORI SICVLI
HISTORICÆ BIBLIOTHECÆ
LIBER DECIMVS TERTIVS.

SIquidem in explicanda hiſtoria nihil uſquam nobis ab aliorũ ſcriptorum modo & proceſſu digrediendum eſſet, diſcuſsis in præfatione paucis quibuſdam, quantum pro loco & tempore conueniret, idoneè dęinceps ad continentia ſuperioríb. negocia, ſeriemq; rerum perpetuo textu deducendũ, mox eſſet ſermo conuertendus. Nam breue tempus ſcripto complexi, poſſemus proœmijs immorando fructum percipere. Sed quoniam ſuperius polliciti ſumus, in paucis nos uoluminib. non res modò geſtas pro uirili parte deſcripturos, uerùm & tempora comprehenſuros ſupra mille & centenos annos petita, maximè neceſſarium uidetur prętermiſſa prętandi prolixitate, q̃ primũ ad ipſa geſta diſſerenda deſcendere: hoc ſolum initio commemorantes, quod ſex ſuperioribus uoluminibus res poſt Troiæ fata ad eam uſq; tempeſtatẽ geſtas commendauerimus, qua bellum ab Athenienſibus decretum ſuſceptumque fuit contra Syracuſios, quod octingentis poſt captam Troiam annis obtigit. In hoc itaq; tempus ſuperiori continens proſequuti ingrediemur, à prima in Syracuſios ab Athenienſibus ducta expeditione, terminabimusq; ad belli ſecundi initium, quod ab Athenienſibus aduerſus Dionyſium Syracuſiorum tyrannum geſtum eſt. Præfectus Athenis Chabria, Romæ tres tribuni militũ conſulari poteſtate creantur, Sergius Lucius, Marcus Papyrius, M. Seruilius. Horum temporibus Athenienſes decreto iam contra Syracuſios bello ad parandas naues, pecuniamq; cogendam, tum cætera quæq; ad uſum belli & inſtruendum exercitum neceſſaria cõponenda ſummis ſtudijs, & feſtinanter inſiſtebant: electisq; tribus ducib. Alcibiade, Lamacho, Nicia, penes eos omnẽ gerendi belli ſummam imperiumq; eſſe uoluere: atq; inter priuatos opulentiſſimi quiq; ciues populi gratiam ſibi quiſq; impenſiores conciliare illius rei ſtudio properantes: alij priuatis opibus ſeſe triremes armaturos: alij pecuniam in exercitus ſtipendia & commeatus expoſituros ſponte polliceri: ac plericq; ex inferiori plebe ciues & inquilini, item exteri, ſociorumq; magnus numerus ultro ad nomina in militiam danda confluebant ad duces, orabantq; obnixè ut inter ordines admitterẽtur. Ita omnes in magnam ſpem ſublati, iamiam ſibi, ueluti ad certam uictoriam raperentur, Siciliæ poſſeſsionem, ſortemq; polliceri: claſſe iam procincta, ſtatuæ quæ per urbem diſpoſitæ erant, innumera multitudo, nocte una omnes detruncatis capitibus repertæ ſunt. Quod tantũ facinus populus haudquaquam caſu aliquo euentu'ue cõtigiſſe arbitratus, ſed ab his potius patratum qui gloria elati, ad ſoluendum ſtatum popularem inuigilarẽt odio iraq; ſæuire atq; infrendere cœpit, eiusq; flagitij authores inueſtigare infenſe atque obnixè magnis indici præmijs propoſitis: inter hęc procedens quidam ex priuatis ad ſenatum, exponit ſe intra domum cuiuſpiam inquilini uidiſſe nonnullos menſis initio nocte intempeſta intraſſe: inter quos Alcibiadem à ſe cognitum aſſerebat. Percunctante deinde ſenatu, ac quærente, quonam pacto per noctem uultus diſcerni potuiſſet: reſpondit, lunæ radijs proditos percepiſſe: quem facilè per ſermonis inconſtantiam deprehenſum, pro falſo reiecere, nec ulla præterea eius rei ueſtigia inueniri potuerunt. Triremes inſtructæ centum & quadraginta & quas ad equos portandos parauerant: Item onerariarum & quibus commeatus & frumẽtum, reliquusq; omnium rerum apparatus ferretur, ingẽs numerus. Scutatorum funditorumq;: item equitum, ſocijſq; nominis ſupra decem & ſeptem millia, præter illos qui ad ſupplementa aſcripti

Athenięſium in Siciliam profectio.

Digitized by Google

aſcripti ducebantur. Tum demum ſenatus cum ducibus in ſecretum adductis ſimul conſultare cœpere, quo'nam modo res Siculas tractare oporteret, ubi in ſula potirentur: quibus tandem uiſum eſt, Selinuntios & Syracuſios in prædã dari, abducíque prorſus in ſeruitutem: reliquas urbes paſsim uectigales omnes Athenienſium facere, ſtipendiáque annua ſingulis imponenda. Poſtera die eius diei duces unà cum militibus in Piræum deſcendunt, quos uniuerſa plebs urbana ciuium peregrinorúmque ꝓmiſcuè progredientes, ſequuta eſt. Pars cognatos ægrè ueluti in alienum orbem traiecturos, diſcedere à ſe paſsi, uſque comitari: alij uaria ſpe multa hortari, polliceri multa, ſibi inuicem amicos obſtringere. Cæterum triremes paſsim per uniuerſum ſparſæ portum, uago exultantium nouis cœptis remigium pulſu perferebãtur, coronis ornatas proras circumuertentes: tum armis certo ordine per tabulata diſpoſitis, ꝓluce longè per undas micante, ſplendeſcere circum omnia, oculíque inſpicientium perſtringi radijs per totum portus ambitum, in margine litoris odoramenta paſsim effumantia, crateres argentei omnibus in locis poſiti conſpiciebantur, quibus latices hauſtos poculis aureis líbabant, deos uenerati ſuppliciter, oran téſque multis uotis, ut propitio numine fauſtíſque auſpicijs claſsis ꝓfectionẽ proſequerentur. Igitur ex Piræo demum euecti remigijs circumnauigata Peloponneſi ora, Corcyram deferuntur. Ibi nanque commorari iuſsi, dum ſocio rum accolarúmque ſubſidia acciperent: ubi cõciti omnes acceſſere, mox inde ſoluentes, ꝓnauigato maris lonij tractu, ad extremam applicuere Iapygiam: atque inde moti, Italiæ oras perlegendo, à Tarentinis nuſquam accepti traijcí unt: tũ Metapõtinos & Heracleenſes ꝓteruecti, appulſa inde ad Thurios claſſe, ibi benignè rebus omnib. excipiunt: ſummamq; in ſe humanitatẽ Thuriorũ expti, mox Crotonam petunt, ſumptoq; ab his commeatu, ꝓpter Iunonis Laciniæ templũ naues remigijs impellunt, ac ſupare loci ꝓmontoria contendũt, Dioſcuriadis dicti. Poſt hæc Teſcyletium Locroſq; ꝓtranſeunt: tum haud urbe Rhegio ꝓcul in anchoris conſtituti, Rheginos hortari, ut arma ſecum ſocietatemq; iungere uelint: à quibus reſponſum eſt, ſe cõſilium de ea re cum reliquis Italis habituros. At Syracuſij compto claſſem copiasq; Athenienſium iam intra maris Italici ſinum aduectam, haud ꝓcul Siculis oris atq; in ipſo traiectu adeſſe, tres dictatores creant, Hermocraten, Sicanum, Heraclidem: quorũ prima trepidando cura fuit conſcribere: delectuq; undiq; habito, legatos ꝑ Siculas urbes dimittunt, oratum atq; excitum populos omnes, ut ꝓ ſalute cõmuni accingi, armaq; ſumere ꝓperent. Athenienſes enim titulo & rumore belli contra Syracuſios ſuſcepti, uiribus omnibus in Siciliam aduentare: ea ſimulatione longè alterius ſententiæ uera conſilia grauioraq; cœpta tegi. Siculis populis uim ꝑ inſidias fraudemq; parari, ita uel accipiendam, quam uires Atticæ afferrent, ſeruitutis conditionẽ: uel cõmunem libertatẽ contra uim hoſtis fraudulenti ferro defendendã. Ab Acragãtinis & Naxijs reſpõſum legatis datũ: ſe quod iam pollíciti fuiſſent, ꝓ ſeruanda fide, cum Athenienſib. ſocietatẽ iunctu ros. Camarinæi uerò Meſſenijq; bello tantiſp abfore ꝓmiſere, de ſocietate iungenda ſe conſulturos interea relaxaturoſq; mox: deinde Selinuntij, & Geloi, adhæc Himerenſes & Catanenſes arma uiresq; ſuas Syracuſijs pollicentur. Siculorum quoque urbes ad idem faciendum beneuolentia Syracuſiorum adduci uidebantur: uerùm ſatius pacem agere, & à periculo tãtiſper abeſſe ducebant, dum tutò, quò tanta demum moles eſſet inclinatura, ſpectare liceret. Cũ autem Aegeſtæi ad ſeruanda ꝓmiſſa poſcerent, nec ullo pacto adduci poſſent ut plus talentis 30 contribuerint, Athenienſium duces fidei fraudatę, dictíque inconſtantis incuſantes, Rhegio claſſem ſoluunt, inde ad Naxum Siciliæ applicant. Ibi ab oppidanis amicè excepti, mox Catanam petunt: Catanenſes mílitibus ingreſſu mœnium prohibitis, duces cum paucis admiſere: conuentúq;

populi

populi conuocato, prætores Athenienſiũ in concionem prodeuntes, de iungenda ſocietate diſſere cœperunt: dumq; Alcibiadi concionanti populus uni uerſus curata portarum parum cuſtodia, intentius adſiſteret, euulſa tantum à nonnullis per uim ualua, milites intra urbem irrupere. qua cauſa coacti Catanenſes, arma ſimul cum Athenienſibus contra Syracuſios haud ſponte ſumpſerunt. Simul dum hæc geruntur, qui priuatas cum Alcibiade inimicitias ſimultates q; gerebant, Athenis occaſione de truncatis ſtatuis capta, calumnijs eum grauibus per conciones inſectabantur, conſpiraſſe illum iampridẽ conſiliumq; iniſſe ſæpe aduerſus patrias leges ſtatumq; popularem, calumnias huiuſmodi crimenq; impium comprobare uidebatur, id quod Argiuis proximè obtigerat: in patrias leges coniuraſſe primates urbis priuata potentia fretos, ſtatumq; popularem euertere adortos: demum à populo extinctos, omnes interiſſe. Igitur perſuaſus populus, creditis inſimulationibus, grauiq; admodum per concionatores accenſus ira, nauem Salaminiam properare in Siciliam iubet, mandatq; ut quàm celerrimè Alcibiadem ad ſe reuehat, cauſæ iudicioq; reſponſurum. Naui Catanam delata, Alcibiades audiens legatis nunciantibus populi mandatũ, aſſumptis ilicò in triremẽ ſuã his qui ſecũ in eadẽ calumnia nominabant, unà cũ Salaminia naui in altũ abnauigat. Vbi ad Thurios applicuere, ſiue quòd eius impietatis ſceleriſue ſibi conſcius eſſet, ſiue magnitudine periculi perterrefactus, cũ eiſdẽ quorũ unà cauſa periculũq; agitabat, arrepta clàm fuga, per latibula eò pedibus proripit. Qui in Salaminia naui uehebant, primũ ſatis ubiq; quæſito Alcibiade, ubi nuſquã inueniri poſſe uident, abnauigantes Athenas redeũt, populoq; renunciant quæ geſta fuere: quo cõmoti Athenienſes, nihilo ſecius ira in reos pertinaci inuehunt, datisq; in iudiciũ Alcibiadis ſociorumq; qui ſimul aufugerant nominibus ſolis, ſententia uacua capitis iudicarunt. At Alcibiades ex Italia in Peloponneſum naue delatus, Spartã profugit: ibiq; Lacedæmonios multa diſſerendo accendere non deſiſtit ad inſectandos oppugnandosq; Athenienſes. Duces uerò qui rẽ in Sicilia gerebant, appulſa Aegeſtũ claſſe, Mycarã Siculorũ caſtellũ capiunt, cuius ex præda & ſpolijs ad centũ talenta uenundatis omnib. coẽgere: exactis præterea ab Aegeſta triginta talentis, Catanã repetunt. Conſiliũ deinde ineũt, quãnã uia locũ magno Syracuſiorũ portui proximũ, ſine dimicationis periculo ualeant occupare. Mittũt itaq; uirũ quendã Catanenſem, ſibi utiq; fidũ, ſed ducibus quoq; Syracuſijs fama cognitũ, cuiq; fides haberet ſatis dignũ: mandantq; uti per proditionis ſimulationẽ prætorib. Syracuſiorũ nunciet, quoſdã Catanenſes cõpoſuiſſe ſimul conſtituta nocte, ubi per multa Athenienſiũ manus ſine armis, uti conſueuerãt, intra urbẽ diuertiſſent, ſomno oppreſſos repẽtè occupare, eadẽq; celeritate nauibus, quæ in portu ſtarent, ignẽ inijcere: ſeq; ut eius cõſilij certiores faceret, miſſum, quò id totius ſuccedere, peragiq; poſſet. poſtulare uti duces cũ copijs eodẽ accederent, ac ſeſe ciuibus oſtenderent ne fortè cœpto aberrantes, in diſcrimen adducerent. Ille protinus impigrè mãdatis acceptis iter init: ad duces perductus, omnia uti inſtructus erat, per ordinẽ exponit. Credita res ducibus ſimul ueri facinoris ſimilitudine, ſimul fidenũq; cũ eo mox cõponunt, qua nocte copias eſſent educturi: quo confecto, uirũ Catanã remittunt. A Syracuſijs igit̃ nocte conſtituta copiæ Catanã uerſus educunt. At uerò Athenienſes intra magnũ Syracuſiorũ portum appulſa claſſe, cũ ſummo ſilentio potiunt Olympio: locisq; circũpoſitis omnibus occupatis, caſtra ſibi ſtationẽq; munire properant. At duces Syracuſij percepta demũ fraude, raptiſsimè relicto quod peruaſerant itinere, munitiones hoſtiũ inuadunt: exeunte contrà in aciẽ hoſte, pugna cõmittitur: qua cœſis Syracuſiorũ quadringentis, Athenienſis acies reliquos fundit, atq; in fugã conuertit. Duces itaq; Athenienſiũ cum percepiſſent hoſtẽ equitatu ſuperiorẽ eſſe, cupientes ſeſe reſq; omnes agilius copioſiusq; ad obſidionem comparare, Catanam

Alcibiades Athenas ex Sicilia reuocatus, aufugit ad Lacedemonios.

Athenienſes Syracuſas appellant.

nam retrouehuntur,certísq; nunciis Athenas missis,epistolas ad populum de dere,quibus postulabant equites sibi pecuniamq; mitti:quippe diuturnã eam obsidionem fore,nec sine magna ui posse obtineri: trecenta à populo talenta, certusq; equitum numerus eò decretus trajicitur. Dum hæc geruntur, Diagoras cognomento Atheus,calumnia notatus ob impietatem & deûm contemptum,timens iram populi,ex Attica profugit. Cuius odio promitur ab Athenienſibus edictum: Si quis Diagoram interemisset, argenteum ei talentum præmio daturos. In Italia Romani cum Aequis bellum gerentes, Lauinium expugnarunt. Hæc eius anni gesta traduntur.

Diagoras Atheus Athenis profugit.

Præfecto Athenis Pisandro,Romę quatuor tribuni cõsulari potestate creati,P. Lucretius,C Seruilius,Agrippa Menenius,Spurius Veturius. Horum tẽporib. legati à Syracusijs missi Corinthũ & Lacedæmona, imploratũ auxilia, oratumq; ne se in summũ adductos discrimẽ desererent,extremaq; experiri paterentẽ:cõcionante simul cum illis,atq; Lacones adhortãte Alcibiade, decernitur Syracusijs auxiliũ,cuius trajciendi dux creat Gylippus. A Corinthijs uerò cum multæ ad id triremes portarẽtur,tunc per festinationẽ cum Gylippo properante,Pythem cum duabus triremib. in Siciliam trajcere iubent: parte alia Catanæ Nicias & Lamachus Athenienſium imperatores, aduectis ex Attica ducẽtis quinquaginta equitib. cum trecentorum talẽtorum pecunia,recreato exercitu, classem Syracusas appellunt, atq; ubi noctu clàm applicantes nihil aduertentib. Syracusijs,occupant promõtoria & portus moles.quod sentientes oppidani,mox auxilio trepidè undiq; accurrũt:amissisq; dimicãdo 300.militib,intra mœnia cõpellunt. Post hæc 300.ab Aegesta equites cũ accepissent Athenienſes, 250. à Siculis quoq; missis, iam 800. equitum exercitum contraxerant:tum ducto circa Labdalum uallo,munitione urbem obstruere pergũt. quo facto, pauor ingens inuasit Syracusios: ea trepidatione mœnibus effusi, properabant opificibus murum ducentibus occurrere, atque ab incœpto tepellere. Conserto equestri certamnne,cum crebrimè caderent propulsarenturq;:tum Athenienſes parte copiarum eò missa, locum occupant imminentem portui,locoq; Polichna dicto circummunito, templum Iouis eadem munitione incluſere, atque ita utraque ex parte Syracusas obsidione cõpescere conantur. Tantis una calamitatibus rem Syracusiam demolientibus,plebs ex animis iam diffidere cœperat:cum renunciatum est,Gylippum Himeram applicuisse,copiasq; ibidem undique cõtrahere:quo nuncio spe reuocata,accingi, pristinaq; consistere cœperunt audacia. Nam Gylippus ubi quatuor triremibus. Himeram attigit,illico subduci naualia curauit.tum adductis in societatem Syracusiorum suadendo Himerenſibus, ibi militum delectum habet. A Gelois quoq;, Selinuntijs & Sicanis copias & præsidia concire properat. Contracta itaque peditum inde trium millium manu,& ducentûm equitum, per mediterranea cum his iter contendens, Syracusas proficiscitur. ac paucis post aduentum suum diebus, copias in aciem cum Syracusijs iunctis educens,in hostem contendit. nec pugna ab Athenienſibus detrectata,concursu facto, dum magna ui dimicaretur utrinque, Lamachus alter Athenienſium imperator pugnando cadit. Multis ultro citroq; cæsis,uicere tandẽ Athenienses. Post eam pugnam tredecim triremes accedunt à Corinthijs missæ, sumptis inde qui uecti fuerant auxilio militibus, Gylippus unà cum Syracusana ui castra inuadunt hostium, molesq; & promontoria ab hoste occupata oppugnant, acie undique fusa. Quos contrà Athenienſes agmine facto, ex munitionibus undique erumpunt. Conserta cum hoste irruente pugna, Syracusij uictoriam adipiscuntur magna cæde edita: moxqûe ex tota undique mole & promontorio deturbato hoste,uallum septaq; demoliuntur. Athenienſes uerò eo loco deiecti, copias inde omnes traducunt in alteram stationem. His gestis, legatos Syracusij rursus Corinthum Spartamq; mittunt ad

Lacedæmonij Gylippum auxilio mittunt Syracusanis.

Gylippi prælium cũ Athenienſibus.

Syracusani Athenienſes fugant.

nouum

nouum auxilium implorandum: quibus mille à Corinthijs simul & Bœotijs, Sicyonijsq; milites dati, sexcentos misere Spartani. Nec minor interea expediendi belli cura Gylippum agebat. nam per Siciliam latè circumactus, urbib. quibusq; aditis, multos uariè sollicitando traxit in societatem. Tum acceptis ab Himera & Sicania tribus militum millibus, per mediterranea iter tendens, petebat Syracusas. Audito eorum accessu Siculi properè expeditis armis in agmen procedentes, medio itinere inuadunt. in quo conflictu cecidit dimidia pars, reliqui Syracusas incolumes peruenere. Auctis sociorum accessu uirib. Syracusij fortunam quoq; maritimi certaminis ausi tentare, naues pristinas deducunt, aliasq; nouas in portu constructas & adhuc intactas, experientia confirmant. Interea Nicias Athenienſium dux hæc cernēs, epistolas Athenas mittit, in quibus scriptum mādarat, quamplurimas sociorum naues diuersis locis accitas, accessisse Syracusijs, pararíq; ingentem classem: ut nauali pugna rem decernat, ab hoste summis studijs maturari. nec pariter ulla mora sibi opus esse. Postulare in primis, ut triremes, pecuniæ quod satis sit, copiasq; quātas possint quàm celerrimè ad se mittant: nec non & idoneos prætores qui secum belli munia obeant. Alcibiade fuga subrepto, tum Lāmacho interempto, se solū ad tantam rem relictum, ægrè cuncta sustinere, nec diutius sanè molem illam gestare posse. Hoc audito, Athenienses Eurymedonti duci naues decem tradunt, ac centum & quinquaginta auri talenta, quibus cum Siciliam petat mādant. Hoc circiter ætatis reuolutiones & initia patratum. nam ubi uernum tēpus spirare cœpisset, eodem classem mittere parabant. cuius rei gratia iam copias undiq; à socijs conscribere, pecuniamq; contrahere. Cęterum in Pelopōneso Lacedęmonij uerbis Alcibiadis concitati, fœdere quod ictum fuerat rupto, cum Athenienſibus bellum restaurant, cuius duodecim annis incēdia flagrauere. Anno reuoluto Cleoritus Athenis prefectus est: Romani quatuor tribunos militu consulari potestate crearunt, A. Sempronium, & M. Papyrium, Q. Fabium, & Spurium Nautium. Horum temporibus Lacedæmonij unà cū sociorum manu traijciunt in Atticam Agide duce, & Alcibiade Athenienſe, locumq; Deceliam occupant, situ manuq; satis munitum: quod sibi Atticam pro munitione & præsidia castellum esset, unde hoc bellum Decelicum est appellatum. Ab Athenienſibus uerò triginta triremes in Laconiam mittūtur duce Charicle: tum in Siciliam octogintæ decretæ, cum quinq; clypeatorum millibus. At Syracusij deliberata nauali pugna, tritemibus octoginta instructis in hostes enauigant: quibus Athenienſis classis sexaginta nauibus in aciē educta, occurrere pergit. Vbi cōfligi cœptum, iam undiq; ex munitionibus & præsidijs confluxerant Athenienses ad mare, littusq; complerant, partim spectandi è terra certaminis gratia, partim si quid pugnando aduersi obtigisset, auxilio suis ut in promptu parati adessent. Quod ubi à ducibus Syracusijs negligentius haberi præsidia, munitionumq; custodias animaduersum est, eos qui urbi præsidio relicti fuerant, clàm per occulta circumuectos, ad hostium munitiones procurrere iubent, ubi nautica facultas omnis, pecuniæq; reconditę habebantur, tum rerum omnium apparatus impedimentaq; militum congesta. quò cum peruenissent, defensos per paucos loca deprehendentes Syracusij, oppugnare adoriuntur. His qui ad mare descenderant accurrentibus auxilio, magnam eorum cædem faciunt. Tum clamore ingenti per castra sublato, cum ad classem usq; pugnantem tumultus sonitu perlatus exaudiretur, res insperata dimicantium curas ad se conuertit, uarieq; perculsa Athenienſium acies fundítur: atq; in reliquam stationem adhuc sibi tutam defensamq; confugiunt, insectantibus passim sine more, sine ordine ullo aduersum fuga hostem Syracusijs, dum in terram euadendi nullam tutò patere sibi uiam cernunt, quod iam duas munitiones hostis captas haberet. In agmē insectātium cōuersi retrò & ex fuga pugnā redintegrare cogūtur, uaga iam ac passim studio insectādi solutis ordin

Nicias ab Athenienſibus subsidia petit.

Syracusanorū & Athenienſium pugnana ualis.

tis ordinibus classis Syracusana incompositè ferebatur, in quam uicti agmine collecto conuersi, impetum uictoris primum comprimere, inde etiam dispersas uires frangere, uersa'que fortunæ uice, superatum in fugam uertere cœperunt: atque inter insectandum naues undecim suppressere, reliquas in insulam usque insectati compulerunt. Soluto prælio, trophæa ab utrisque erecta sunt: ab Atheniensibus uictoria nauali obtenta, à Syracusijs re terrestri optimè gesta. Cùm nauale certamen euentum huiusmodi accepisset, Atheniensis audito quòd intra paucos dies cum Demosthene prætore classis adesset, statuunt nullo amplius pacto ante earum copiarum aduentum belli fortunam experiri: Syracusios contrarium consilium agebat, priusquam Demosthenes accederet, auxilijs'que confirmarentur magis, omnia moliri, obnixè adeò insistere, ac ui cogere hostem ad pugnam capiendam & decernendum, atq; ita indies classe instructa inuadere cunctantes, atque intra munitiones se continentes lacessere ad certamen, uarijs irritamentis prouocare. Tum suadente Aristone quodam Corinthio nauta, uti nauium proras & breuiores & depressiores constituerent, re perspecta, consilio parent, quod in posterioribus deinceps maris periculis magno præsidio extitit, ac persæpe ea causa res Syracusis bene gesta, superiorque propè euasit ubique. Triremibus nanque Atticis infirmiores ipsa figura proræ compagibus excelsius suspensę eminebant. quam ob rem fiebat ut earum rostra nihil concursu, nisi eminentia supra mare loca uulnerarent: inde leui damno premebant hostem. Syracusiæ uerò compages ad proram corroboratas depressásque ferientis incursu rostrorum una persępè inflictione triremes supprimebant Atheniensium, atque ita singulis diebus castra inuadendo, oppugnatione terra marique tentata, Syracusij, nihil quietis hosti dare, frustra tamen omnia moliri, nihilque usquam uiribus proficere, dum intra stationem consistere conquiescendo, nec pugnandi copiam hosti faciendo, Atheniensibus ea sese tutari arte cura fuit. Verum ubi nonnullis prætoribus incaluere animi, pugn'æque studia incendi exestuaræ'que cœperunt, nec iam diutius lacessentem ultrò, atque illudentem ueluti per contemptum tam insolenter, támque impunè hostem ferre possent, arma expediunt, sese'que ad decernendum accingunt, acie in magno portu totis utrinque uiribus extructa. Erāt Atheniēsium partes celeritate triremium rerumq; maritimarū experientia, disciplina prętera & arte nautarū lōgè supiores. Verū ea omnia alioquin ad uictoriam per æquor apertū maximè requisita, frustra illis tū usui fuere, in angusto quodā sinu cōmisso certamine. At Syracusij cōsertis nauigijs infēsi, ptinus adesse, nihil ocij ad quicquā expediendum, nihil quietis hosti sinere, quos ex tabulatis obsistere cernūt, eos primos hastis trāsfixos inde deijcere: alios fundis saxisq; petitos locis undiq; deturbare, prorasq; deserere impulsos cogere: postremò multas incursando rostris per aduersas pras infodere: móxq; cū hoste cōnexi, saltim in medias Atheniensiū carinas (tāta uincēdi libido trahebat) sese inijcere, ibiq; comminus iam gladijs rē gerētes, edere speciem pugnę pedestris. ita rebus undiq; afflictis, Atheniēses in fugā prępicipites agūtur: quos Syracusij insectati, septē suppressere triremes: multas cōpagibus discussis, reddidere prorsus ad munia belli inutiles. Elatis iam in certam rerum suarum spem Syracusijs, hoste tum propè terra marique profligato: ecce repente procul apparent Eurymedo & Demosthenes cum ingenti classe, innumerisque copijs adnauigantes. Nam in transcursu à Thurijs & Messapijs præsidio iure socialī accepto, supra trecentas naues adducebant, militum ad quinq; millia. præter eos qui in onerarijs ad supplemēta portabantur: arma prętera pecuniæq; magnā uim, adhæc machinæ & omnifaria instrumenta ad expugnationem requisita. Postremò rerum omnium maximus apparatus ad quoscunque belli usus afferebatur. Quo repentè prospecto, fracti rursus animi Syracusijs, spésque & fiducia successu priore cōcepta, mox langueſcere, ac retrò relabi cœpit: nec iam

Athenienſes à Syracuſanis fuſi.

facile

facile deinceps se pares hostibus uires comparare posse. Demosthenes explorato iam satis hostium loco, collegas hortatur ad occupãdas moles & promõtoria, nulla aliàs ui posse obstrui urbem. Assumptis itaq; decem millib. grauis armaturæ, totidem leuis, noctu Syracusios inuadit. Ita repentino atq; improuiso hostibus impetu irruentes, parte munitionis præsidijsq; potiunt: mox intra septa molis irruptione facta, muri partem occupant, concursu repẽtè ad ea loca à Syracusijs facto: tum Hermocrate cum electa iuuenum manu propere auxilium ferente, inde nihilo minori quàm inuaserãt impetu uiq; eijciunt. Athenienses nocte tenebris cuncta inuoluente, in diuersa præcipiti fuga ruunt, imperitiaq; locorum cuncta inuoluente, alij alio itinere dispersi, palantesq; rapiũtur. At Syracusani unà cum sociorum manu propensius insectati, necarunt ad duo millia & quingẽtos, magno numero expeditorũ sauciato, multisq; armorum spolijs potiti sunt. Post eam pugnam Sicanus unus ex prætoribus, à Syracusijs mittitur cum duodecim triremibus in alias circum urbes, ad nunciandũ socijs uictoriam, & imploranda auxilia, uiresq; undiq; contrahẽdas. Cæterum Athenienſium res deteriori indies spe fieri retroq; cedere, tum ex circumtetrè spirantibus aura maligna paludibus, pestilentia contingere, atq; male afficere cœpit exercitum: nec mali modus esse, contẽtius perpetuò sæuiente cœli inclementia, ob stationem qua classis cõtinebatur, undiq; cœno palustri limoq; cõclusam. In hanc igitur difficultatẽ adducti duces, inter se consultare cœperunt quo facto opus esset, quem'ue rerum potissimum sequi cursum expediret. Demosthenis erat sententia, quàm celerrimè Syracusis relictis, Athenas nauigandum, longe satius ac maximè tutissimum uideri, patrio solo armatos adesse, cõtraq; Lacedæmonios ferocissimam gentem, finitimoq; lacessentem bello, proprios lares tutando periclitari, quàm procul in alieno prope orbe, ueluti relegatos residendo per Siculas oras tempus, pecuniam, copias ipsas, maxima rerum momenta atq; ipsum salutis imperijq; columen frustra in cassumq; conterere. Nicias uerò contrariæ sententiæ author, id in primis opportunum conueniens'ue negare: turpe admodum esse, atq; ignauissimæ gentis certum documentum dari, ita nequicquam nulla ui, nulla causa cogente cœptam destituere obsidionem: satis triremium, satis copiarum, pecuniæ quoq; magnam superesse. Præterea pacem Syracusijs iniussu populi componere, minimè iuris esse sui: nec id sine salutis periculo fieri posse, relicto sponte munere, publica authoritate sibi demãdato, nullo reuocãte in patriam redire: in tanta occasione haud cessaturas plebis concitatorũ artes, quorum consilia, oculi, studiaq; omnia ad primatum inuidiam conuersa, nihil inobseruatum, nihil quod maledicendo posset deprauari prætermitterent: mox instructos calumnijs affore, criminibus'que populum uarijs concitaturos in capita & salutem suam: reliqui subinde qui ad consilium uocati accesserant, alij Demosthenis consilium in primis probare, alijs Niciæ sententia magis tuta uideri: atque consultatione mutuis altercationibus distracta, nihil certi decernitur, dubioq; diducti consilio, uariè multa meditando, nequicquam persistere, nihil aggredi audere. Syracusijs interea magna â socijs præsidia accedunt, â Siculis & Selinuntijs, item Gelois, Himerensibus & Camarinis: crescentibus uiribus, simul populo fiducia audaciaq; crescere. Athenienses contrà pauore admodum graui perculsi, diffidere, morbo sæuiente, multisq; morientibus, & cunctis pœnitentiam agẽtibus, quòd domum non redijssent. Tandem tumultuante multitudine, cum iam contineri nequirent, idemq; omnes tum commorandi tædium, tum discendi præcipites in naues ageret, Nicias reditum in patriam militibus probare coactus est. Ducibus itaq; iam concordi sententia annuentibus, milites impedimenta in naues cõgerunt. completis iam triremibus, malos & antemnas extollunt ad uela uentis danda: tum duces multitudini nunciant, ubi datum si

gnum

Digitized by Google

ſignum acceperint, omnes illico prompti adſint, nulla uſquam mora detineat quenquam. Si quis retardauerit, in littore relictum iri. Comparatis omnibus, cum poſtera die ſtatuiſſent abnauigationem, luna noctis initio deficere uiſa eſt. Quam ob rem Nicias admodum perturbatus, ut erat natura religionis cultor obſeruantiſsimus, tum propter peſtilentiam exercitum depaſcentem, ingenti deûm formidine tali portento corripitur. moxq; accitos aruſpices conſuluit: à quibus reſponſum eſt, poſt tres ſequentes dies abnauigationem oportere differri. Hoc reſponſo hi quoq; qui ſentiebant cum Demoſthene, religioni deûm timore maioris mali parêre coguntur. Syracuſani cognita per tranſfugas eius dilationis cauſa, triremes omnes militibus completas inſtruunt, numero quatuor & ſeptuaginta. Tum eductis pedeſtribus copijs, hoſtem terra mariq; adoriuntur. Vrgente iam extremo diſcrimine, claſsis ab Athenienſibus armatur, nauium ſex & octoginta: inde inſtruuntur acies. Dextrum cornu Eurymedonti datum, cui contrà Syracuſijs Agatharchus dux opponitur: alterum cornu duxit Euthydemus. huic quoq; Sicanum ducem Syracuſij oppoſuere: medium agmen in Athenienſi Menandet tenuit, in Syracuſia Pythes Corinthius. ſigno dato phalanx Athenienſium ſeſe porrigere pergit ſecundum littus, quia maiore triremium numero conſtaret eorum acies, ea maximè re qua ſuperiores eſſe, uicturiq; uidebantur, amiſere uictoriam. Nam Eurymedon multitudine fretus procul ſenſim abnauigando, cornu hoſtium circumuenire adoritur. Quem ubi ab ordinibus & reliquo agmine ſatis digreſſum conſpexere Syracuſij, impetu rapto, remisq; citatis, in eum feruntur: interceptumq; ab acie ſuorum intra ſinum nomine Daſcona, quem tenebant ipſi præſidio munitum, compellunt: qui iam undiq; à circunſiſtente hoſte in anguſtum locum concluſus, cogitur in terram appellere nauigia, ibiq; tranſoſſus à quodam, mortem oppetijt: ſeptemq; naues eodem loco obtritæ periere. Iamq; accenſa paſsim omnibus pugna, rumor male cœptæ rei ducem cum pleriſq; triremibus interijſſe, palàm cœptus diuulgarat: ac per ora periclitantium iam increbreſcens, iras audaciamq; militum conuertit in pauorem, tubareq; tota cœpit acies eo nuncio concuſſa. Primæ omnium quæ locum Eurymedonti in ordine proximum tenuerant triremes, inclinare cœperunt: in de ferocius inſtare. turbatis & iam cedentibus Syracuſij, ſucceſſuq; nouo effe ratis animis irrumpere, reliquaq; ui pellere agmina conterendunt. Victi demum Athenienſes, in fugam uertuntur, atque inter patentium tumultus, & fugientium paſsim trepidationes, cum nihil cuiquam certi præſidij ſuccurreret, urgente undiq; paſsim, atq; omnia conſilia interturbante uictore, pleraſq; triremes egit fuga præceps in breuia quædam loca, & in portus extremos uadoſa, limoq; ſubterfugitantia. Quod ubi Sicanus aduertit, Syracuſiorum prætor, nauem onerariam confeſtim complet ſarmentis & faſcibus, multa pice ſuperiniecta. Hanc igne ſubiecto ad comburendas naues in breuia fluctuantes, uadiſq; retentas compelli iubet, quibus iam infumantibus, incendium Athenienſes opprimere tantæ cladis exorſæ properant, flammamq; erumpere parantem undiq; occupatam extingunt, & exfirmatis nauibus per tabulata conſerti, repellere fortiter, impigreq; inuadentem hoſtem, extremumq; periclitari, cum nuſquam ſibi, niſi in dextris ſolis ullam ſalutis ſpem, defenſionemq; relictam cernerent. Tum copiæ pedeſtres auxilio accurrere, præſtoq; adeſſe ad eas littoris partes, ad quas ex fuga naues ſuorum appuliſſent. Cum itaq; utrobiq; ferociſsimè dimicaretur, acies Syracuſia pedeſtri prælio demum inclinata, funditur. Cæterum per mare uictores profligata hoſtiũ claſſe, Syracuſas repetunt. Paucos eo prælio Syracuſios cecidiſſe proditũ eſt: Athenienſiũ uerò haud minus duobus millibus: triremes decem & octo diſſipatæ. Succeſſu tali Syracuſij confirmata ſpe (iam enim periculum deinceps omne penitus tantis propulſatum uictorijs urbe procul abeſſe uidebatur) nõ

Athenienſium clades.

ſolum confidere rebus ſuis, uerûm multo contentiori certamine moliri omnia ſummisque obniti uiribus ad obſidenda caſtra, & hoſtem ad deditionem cogendum, illico portus hoſtia ducto quodam ſepto, exitusque iunctis clauſuris obſtruunt. Leuibus namque triremibus ad littus compactis, prima anfractus labra utrinque coercuerant naues, deinceps in ſumma unda, ubi profundius ſubire fundus uidebatur, natantes firmarant in ordinem, anchoris in ultum demiſsis. Harum præterea carinas mutuo nexu per ferreas cathenas & uncos conſtrinxerant, quas demum tabulis cratibusque inſtratas continuarunt, atque ita pontes ad naues effecerunt. tridui laboris opera tantum opus conſtitit abſolutum. Agitabantur interim Athenienſibus uaria conſilia, ſalutem ſibi præſcientibus ubique ab hoſte, fugamq; obſtructum iri. Demum triremes omnes deſtinent pedeſtribus copijs, delecto fortiſsimo quoque complere, atque in nauium multitudine, eorumque effrenata audacia, qui ueluti in deſperatione ſalutis eſſent, extrema periclitaturi perterrefacere, atque ab incœpto deterrere Syracuſios. Principes igitur ordinum omnes, tum ex toto exercitu audaciſsimum quenque delectum nauibus imponentes, quinque de centum & uiginti triremes complent, reliquam copiarum partem per littus diſponunt. A Syracuſis contrà pedeſtris acies pro mœnibus urbis inſtructa ſtetit, naues quatuor & ſeptuaginta armatæ: tum libera ſoboles omnis, pueri impuberibus annis, necdum bello matura ſatis ætate naues ſubſidiarias conſcenderant, trepideq; unà & ſollicitabundi parentibus in certamen deſcendentibus aderant, eorum uires, ferociamq; in dimicando conſpectu ſuo corroboraturi. Muri deinde circumundique portum ducti, cuncta præterea urbis eminentia loca, unde poſſet acies ſpectari, conferta paſsim mortalium corporibus conſpiciebantur: mulieres cuiuſq; conditionis, matres familiarum, uirgines, puellæ, quiq; per ætatem à belli munijs aberant, omnes undiq; cum ſumma trepidatione & ſollicitudine, ad ſpectandum ueluti extremi certaminis diſcrimen, confluxerant. Eodē tempore Nicias Athenienſium dux, cum iam acies utrinq; procinctæ confligere pararent, conſpecta periculi magnitudine perculſus, haud tulit pedeſtri quod agebat agmine in terra tum fruſtra uerſari: ſed confeſtim relicto peditatu, nauem quandam conſcendens circumuehi, ſingulas quaſq; ſuorum triremes adire pergit, omnes hortari, prætores in primis, unumquenq; nomine appellans manibus obtentis obteſtari, primi omnium uirtutis quiſque ſua documenta nunc maximè cum res extrema poſtulabat, edant: nec ſeſe in hac ſola & reliqua rerum ſpe deſtituant: meminiſſe in hoc congreſſu dimicaturos, conſpicariq; oportere ſibi rem eò diſcriminis adductam, ut ſolis dextris & fortitudine patriæ ſimul, ſuæque cuiuſque ſalutis ſpem ac defenſionem gerant: parentes liberorum ſuorum commemorando pietatem concitare, claris parentibus ortos ad retinendum uirtutis paternæ nomen, nouumque ſuæ nobilitatis præſtandum documentum accendere, ne familiæ gloriam uetuſtam per ſe pollui, neue ſeneſcere famam patiantur: quos à populo quondam ob merita ornatos præmijs laudibusque ſciebat, eos multa commemorando admonere, ne quid dedecoris priſtinis ornamentis indignum admittant. Tempus iam extremum ad eſſe, quo laudes quondam iudicio omnium meritas, uel fortiter dimicando ſibi cumulent, uel amittant per ignauiam. Poſtremò neceſsitatem cunctis, inquam demum res ſint adductæ, proponendo, trophæa Salaminæ extructa in memoriam adducendo, poſtulare, ne partam tantis periculis laudem, patriæque nomen iam paſsim gloria celebre, ac diuulgatiſsimum, obſcurari nunc primùm, obliterariue patiantur, nec ſeſe ueluti ignaua mancipia Syracuſijs hoſtibus tanto præmio indigniſsimis, dedere ſuſtineant. His uerbis cunctos hortatus Nicias, rurſus in aciem pedeſtrem ad ſuos ordines refertur. Mox undique

Syracuſani Athenienſium claſſem obſident.

Nicias milites cohortatur.

Digitized by Google

què ex uniuersa classe uocibus sublatis, læti milites, de more Pæana canendo, naues ex ordine remis impellunt: quodq; felix adorientibus, faustumq; cœptum sit, numina precati ad septa dissoluenda, hoste cursu, ut uidebatur, præoccupato, properant: quo inspecto Syracusij, correptis ascensisq; summa celeritate nauibus, agmine citato procurrunt, hostemq; accelerantem tempestiuè assequuti premunt: moxq; consertis manibus, à dissoluendo septo reuocatos ad certamen dimicandum compellunt, concursuq; uariè utranque aciem miscente, cum alij ad littus appellerentur, alijs medijs portum, nonnulli ad muros, breui dissipatis ordinibus, dispersę triremes, palantesq; incerto cursu passim fluctuantium more deferri, ac reuocato iam à septis ad maiorem curam tumultu, per totum ubique portum uaria ubique diuersis in locis misceri. *Prælium nauale.*

Conspicere erat singulari propè concursu certamina, iam tum obnixis animis utrinq; ferociter atq; indefesse pro uictoria dimicari. Athenienses nauiũ multitudine freti, tum desperato prosus salutis aliunde præsidio, pericula intrepidè subire, nihil extimescere nunc consistendo, nunc hostem impellendo, feroces usq; impigrè consequendo, omnino rem uariè gerere. Postremò strenuè constanterq; periclitando mortem oppetere. At Syracusios tum parentes circum undiq;, liberi, uxores in speculis positæ, monebant, cum ueluti in theatro communis salutis se periclitaturos, & suæ quisq; uirtutis domesticos testes atque imploratores adesse scirent, eò stimulo subacti, uires animis, audaciam uiribus contendere: alter alterius exemplo concitari, pro suâ quisq; uirili maximè eniti, ut proprio primùm periculo ac capite uictoria patriæ parta, iudicaretur. Incensa itaq; utrinq; tam effrenatis animis pugna, fuere multi qui naui sua hostis incursu transfixa, mox in proras pugnantium insilirent, medijsq; in cuneis excepti dimicare pergerent: alij ferreis uncis se cum hoste uincientes, cominus corpus corpori conferendo rem gerere: plerunq; propriis iam nauibus attritis, saltu in diuersas translati, ui facta, repente præclarum conspectu, memoratuq; facinus occupare uictrices: atq; inde partim defensoribus cæsis, partim in mare deturbatis, integra hosti adempta naui, rursus in certamen ferri. Postremò per uniuersum portus sinum fragor illidentium & perfringentium carinas rostrorum procul exaudiri, dimicantium quoq; uarios clamores in æthera iactari, gemitusq; & lamenta cadentium per littora circùm latè resonare. Interdum nauem unam, miserabile admodum, cernere erat à compluribus simul impetu facto petitam, rostrisq; undiq; perfossam, irrumpente per aperturas fluctu, cum ipsis uiris à gurgite subter in profundum hauriri: alios nauibus suppressis, cum enatando salutem retinere properarent, fudibus, iaculis, hastis, omniq; genere telorum undiq; petitos, in medijs undis animas reddere. Nautæ uerò ubi promiscuè misceri tanto tumultu cuncta, tamq; acri furore sæuire pugnam conspexere, cum persæpe in unam triremem frequentes simul agmine facto irruere cernerent, attonitis animis pauentes circumspicere salutem: cum neque quod sequerentur, neque quò se conferrent signum ullum usquam extolli perspicerent. nec; ipsis persæpe ad tantam laboris & periculi molem digerendam, satis consilij aderat: nec si quicquam horum fiebat, intelligi iussa imperantium, aut prospectari daretur. Postremò nihil quod usquam proferretur ad reuocandos ordines, cerni, nihil quod enunciaretur audiri posse, fragoris obtundentis æthera latè magnitudine, telorumq́ue multitudine prospectum eripientium: hinc collidentium inter se, ac transfodientium fragor nauigiorum: illinc pulsus remorum remigiorumq́ue trahentium ictus creberrimi littora, procul maria, cœlumq; ipsum sonitu resultare, uocesq; pugnantium reboare, eorumq; qui ex littore spectantes suis secunda uocabant, fortunamq; & uires lætis clamoribus prosequi uel excitare pergebant. Totum namque littus hinc Athenienſium copijs, illinc Syracusijs passim stratum constabat. inde fieri nonnunquam, ut si quos certamen haud pro

cul à littore commiſcuiſſet, uti uariis in locis crebrò contigit ab occurrentibus, econtrà ſocijs proximi protegerentur. Qui uerò à muris ſpectabant, ubi rem ſuis ſuccedere uidiſſent, lętis mox clamoribus applaudere, atque adiuuare fortunam: ubi contrà periclitari miſeros ac premi, tacitis ſupplices gemitibus manus ad cœlum tollere, dijs uota precéſque multis cum lachrymis pro ſalute periclitātium effundere. Ac ueluti belli impetus tulit, nōnullæ Syracuſiorum triremes ſub mœnia patriæ dimicando, ui hoſtium pulſæ, dum ſe defendere obnixè pergerent, diram ſuis pugnæ faciem, ac miſeranda ſub oculis ſpectacula præbuere. Cognatos ibi quiſque ſuos ante ora obtruncari, è faſtigijs murorū cernere cogebantur, parentes filiorum uulnera cadentium inſpiecre, ac uoces implorantium nequicquam impacato dolore excipere, coniuges uirorum, fratres & ſororculæ fratrum iugulatorum animas, miſeramq; necem cōſpectu ſequi, inexpleto luctu tolerare. Cum uerò iam per multum tempus atrociſsimè cum maxima utrinq; cæde certatum eſſet, nihilo tamen uſquam pugna remitti: nec enim qui nauibus diſcuſsis iam cum periculo per fluctus uehebātur, audebant ad terram confugere. Nam ſi ex ſuis utrilibet, aliquos pugna excedere littusq; petere proſpexiſſent, Athenienſes eò protinus accurrentes, multa improperando obijcere, ſæuis iurgijs increpare: poſtremò percunctari, nunquid deſerto maris præſidio, ſat ad littus fugientibus uſquam forte ſpes oblata foret. Athenas remigijs per terrā reuehi poſſe. Syracaſius peditatus aſtans in littore paribus conuicijs ſuorum fugam comprimere: cur ſe conſcendere claſſem, ſecumq; in pugnam proficiſci contendentes, initio pro audacia prohibuiſſent, nunc ita ſponte ſuos in medijs hoſtibus pro ſalute communi periclitantes deſtituant; quo tandem pauore perculſi, qua demum ultima ſpe parentes, patriā, prodere hoſti pergant: num portus, fauces, & hoſtia eo conſilio à ſe obſtructa, ut hoſte fuga prohibito, haberent ipſi quem fugerent: atque in Syracuſij nomi nis excidium cōuerterent ſuamet machinamenta, tantopere contracta: ſibi demum præſidia ſalutis non in uictoria, ſed in littore quo confugerent, quærenda cenſerent: cum cuique mortalium ſemel moriendi neceſsitatem natura impoſuerit, quam tandem forent honeſtiorem mortem adituri, quàm patriæ extremum periclitanti ſuccurrendo: pro aris, pro focis, pro coniugibus, liberis, parentibus conſtantiſsimè dimicando concidere: quos ſpectatores ac teſtes ſui certaminis adeſſe uiderent, implorantes eorum dextras, tam turpi & ignaua fuga deſererent miſeros, atq; hoſti in ſeruitutem, prædamq; & contumelias prodere pergerent. Talibus à peditatu conuicijs ac probris in fugientes ad terram iactatis, qui eò confugere properarent, eo pudore repulſi, rurſus in certamen referebantur. tametſi nauibus contritis, ac corpore uulneribus confecto, ægrè uitam tuerentur. Qui ad urbem periclitabantur Athenienſes, primo impetu in fugam diffunditur: mox reliqui ordines, ut quiſque fugatis proximè pugnabat, paulatim cedere: pôſt breui tota inclinari acies, ac paſsim fuga fieri cœpit, ubique fugientibus inſtare cum magnis clamoribus. Syracuſij naues quæ ad terram uſque appellentes inſectari. qui inter alia non perierant, impulſi in breuia & uadoſa à nauibus iam penitus diſcuſsis, ac ſubter undas ſubſidentibus exiliebant, atque in exercitum pedeſtrem euadere properabant, per ſinum latè portus ubique totum tabulæ, arma uirorum, ac dilacerata paſsim corpora nauium, per ſummas undas uariè fluctuantia, ueluti ex ingenti naufragio & tempeſtate diſiecta conſpiciebantur. Quippe quum ſexaginta Athenienſium triremes eo conflictu diſsipatæ per fluctus ferrentur, Syracuſiorum uiginti ad ſummum: quarum ſexdecim concurſu atritæ perierant. Confecto prælio, Syracuſij quot potuere triremes in terram ſubduxere: ſimúlque ut ciuium ſociorúmque cadauera legerentur, cūra ſumma adhibita, quos publicis honoribus ſepulchríſque recondi placuit. At uerò Athenienſes con-

Athenienſium clades.

curſu

curſu ad tentoria facto, multa cuncti orare, ut iam militibus miſeris ſuæ quoque ſaluti conſulere ipſi, rationemq; habere uellent. Quo in cõuentu Demoſthenes primus ait, diſſoluendum eſſe ſeptum, dum laceſſitudo & fiducia ſimul per uictoriam recentem capta, ab ea cuſtodia auerteret hoſtes, triremes confeſtim complendas, ac repentè nihil minus quàm talem expectantibus Syracuſijs audaciam claſsis à ſe profligatæ irrumpendum: nihil uſquam fore impedimento, quin facile uoti compotes euadant. Niciæ conſilium longè diuerſum penitus fuit, relinquendas penitus naues, ac per mediterranea potius itinera in ſocias urbes confugiendum. Cui mox aſſenſi omnes una mente quaſdam ex nauibus incendio dant: tum ad profectionem ſeſe quiq; propere comparant. Cum iam paſsim diuulgatum ferretur, eos ea nocte diſceſſuros, Hermocrates Syracuſios hortatur, ut omnibus copijs noctu inſtructis exeant, quaq; fugiturum hoſtem crederent, uias & itinera ubique omnia occupando inſideant. quo à Syracuſijs neglecto, cum magna pars uulneribus curandis inſiſteret, tum exercitus omnis corpora ex certamine laſſa & defatigata potius curare ſtuderent, ac quieti dare, nihilominus ipſe rem perſequi conſilio pergit: certos equites mittit ad hoſtium ſtationem, qui nuncient eis præmiſſas clàm à Syracuſijs propere copias ad itinera paſsim, quò profecturi eſſent, occupanda, ad obſidendas uias, & exitus omnes. Equitibus imperata ſequutis, iam obſcurante nocte, Athenienſes eos à Leontinis clàm ob amicitiam miſſos ad ſe, nunciatum id ad cauendas inſidias rati, haud mediocriter turbatis conſilijs, à profectione ſupersedere: quòd niſi ea fraude reuocati à fuga, retentiq; fuiſſent abire, licuiſſet. Illuceſcente iam die, mittuntur à Syracuſijs in diuerſa milites ad exitus uiarum & anguſtias, fauceſq; itinerum occupandas. At uerò duces Athenienſium diſtincto in duas partes exercitu, ſaucios, ægrotosq; & impedita in medium agmen diſponunt: qui ad pugnam integri idoneiq; uidebantur partem ex ordine procedere, alios ultimum ſubſequi iubent, atq; eò ducto, acie inſtructa Catanam proficiſci pergunt, illos Demoſthene, reliquos Nicia ductante. Deſcendentibus illis, quinquaginta triremes relictas Syracuſij alligantes, intra urbem traxere: moxq; eductis inde uiris omnibus, ac repentè armatis cum omni copiarum ui abeuntem perſequi hoſtem properant: extremum tandem agmen aſſequuti, ſine mora conſerendo manus, atq; è diuerſis locis accenſa pugna, ab itinere ad dimicandum reuocant. Triduo itaq; miſeros inſectati, uarijs undiq; circumuentos neceſsitatibus, ad decem & octo millia necarunt, ſeptem millia capta: in quibus ipſi duces Demoſthenes & Nicias abducuntur, reliqua turba militibus in prædam data. Ita demũ Athenienſes undiq; obſtructa ſalutis uia circumuenti, armis traditis, ſeſe hoſti dedere compelluntur. His rebus geſtis, duo à Syracuſijs trophæa extructa, ſpolijsq; ducum hoſtis pari numero in utroq; præfixis, in urbem regreſsi ſunt: ac tunc illico dijs ſacra publicè ab uniuerſo populo peracta. Poſtero die conuentu ad uocato, conſultari cœptum, quid de captiuis eſſet conſtituendum: ubi Diocles quidam uir ſumma authoritate, & inter populi principes clariſsimus, huiuſmodi ſententiam protulit. Duces ipſos uirgis uerberibusq; primùm mactatos, mox etiam cum probro necandos, reliquam captiuorum turbã tunc per officinas omnem ad lapides cædendos diſtribuendam. Poſt hęc ſociorum nominis Athenienſis capita, nudatis corporibus, ſub haſta uendenda, ipſis Athenienſibus ad opera in uinculis proſequenda traditis, duas farinæ menſuras in cibum dandas. Quod decretum cum recitatum eſſet, Hermocrates in concionem prodiens, intercedere atq; impedimento eſſe ne ſciretur à plebe nitebatur. Multaq; pclamando aſſerere, uictoria clemẽter ac humaniter uti ſcire, longè quàm ipſum uincere ſatius eſſe. Tumultuante nihilominus populo atq; ipſi concionanti uarijs undiq; clamoribus obſtrepente, Nicolaus quidam duobus præſtantiſsimis liberis in pugna cæſis orbatus, in ſuggeſtum profertur, à

Athenienſium fuga ex Syracuſis.

Athenienſes ſe ſe dedunt Syracuſanis.

domeſticis propter membra iam ætate labantia ſuſtentatus: quem ubi populus concionabundum conſpexit, confeſtim pacato tumultu, arrectis in ſenem auribus, intenti adſiſtere, rati parentem ob cladis acceptæ iram contra captiuos, uelut in necis filiorum ultionem, ſæuum aliquod atroxque dicturum conuicium. Silentio paſsim facto, ſenior ille huiuſmodi ſermonis initium habuit.

ORATIO NICOLAI SYRACVSII PRO LIberandis captiuis Athenienſium.

Earum calamitatum, quæ bello infligi ſolent, uiri Syracuſij, mihi in hac extrema uita degenti, haud minimam partem quæ fortuna pugnæ inferre ſolet, illatam omnes conſpexiſtis. Nam cum duos liberos iam ætate uiribusq; pollentes educaſſem, mittere utroſque in periculum patriæ (uti par erat) nihil ſum cunctatus. nuncium demum allatum accepi, perijſſe ambo in acie necatos: ita quærenti pòſt per dolorem, magisq; indies cognoſcere cupienti, quid uita ipſa momenti in ſe gerat, quid uiuendi finis efficere poſsit, illi profectò perbeati, perbeataq; nunc demum uita perfrui uidentur. Huius uerò ſpiritus ipſius, lucisq; quam inuitus haurio miſerrimè iampridem, tædet pigetq;, qui omnium longè calamitoſiſsimam infeliciſsimamq; trahi mihi uitam conſpicio. Illorum namque quas neceſsitati naturæ debuerant animas, pro patriæ ſalute in tempore effuſas, quanquàm præmatura, præclara tamen utique mors in æternam fama gloriam, & immortalem piorum ſocietatem proculdubio tranſtulit. Ego uerò extremis confectus annis, omnium indigens, omni meorum patrocinio deſtitutam ſenectam, ſolo uix ſpiritu retentam, duplici dolore confodior, cui dulciſsima ſimul proles erepta eſt, orbitas miſero deploranda: tum aliena ætati imbecillæ, & membris iam labentibus quæritanda præſidia. Nam quanto generoſius illi cecidere, tanto deſiderabiliorem ſui relinquêre memoriam. Quare nomen Athenienſe, mihi merito uticq;, mihi inimiciſsimum atq; extremo odio propter meorum pietatẽ execrabile eſſe debet: quippe quem uidetis trementem membris, & toto procumbentem corpore, non à liberis meis, uti æquum eſſet, quos illi ferro abſtulere, ſed à domeſticis miſerum alieno obſequio ſubleuari. Verùm ſi conſpicerem, uiri Syracuſij, hoc ipſo conuentu de ſolis Athenienſium demeritis ſtatuendum eſſe, haud iniuria quidem tum ob tantam patriæ illatam calamitatem, tum priuatis meis malis & doloribus in eos amarè atque atrociter quantis poſſem uiribus inueherer. Verum quoniam ſimul & de habenda infelicibus miſericordia, & de communi bono & honeſtate nunc maximè conſultatur: qua in re quale demum ſint uniuerſæ orbis terrarum gentes iudicium de populi Syracuſani modeſtia & prudentia facturę, potiſsimum uideo uerſari: communis boni honeſtatisq; primam omnium, ſine ullo penitus diſcrimine conſultationem ducemus. Populus quidem Athenienſis temeritatis ſocordiæque ſuæ dignum utique ſupplicium tuliſſe uidetur à dijs immortalibus primum, deinde à nobis, quos nefaria iniuria læſerant. Numen profectò per ſe potens, atque paratum ſtat intenta in eos ira, qui uiolato gentium iure, beliis iniuſtis diuina humanaq; confundere omnia pergunt, quiúe ſuaſmet ipſi opes & faſtigia rerum humanè ferre neſciunt, eorum plerunque audaciam uæcordiamq; inopinis calamitatibus, extremisq; malis uel obruunt dij, uel coërcent. Cui namque in mentem unquam uenire potuiſſet, Athenienſes, qui ablatis ex Delo decem millibus talentorum, re tanta argenti ui locupletata, ducentis triremibus in Siciliam traieciſſent, exercitumq; cum eis ad quadraginta & amplius millia pugnantium, tam incredibili clade, tam extremis demum calamitatibus circumueniri, deleriúe potuiſſe tam funditus, ut ex tantis copijs, & tam potenti apparatu,

Digitized by Google

ratu,non ſolùm nauis ulla relicta non ſuperfuerit, uerùm ne nuncius quidem claſsis euaſerit? Cum itaque iam palàm multis exemplis compertum habeatis, uiri Syracuſij, mortales quoſcunque ſuperbiæ immanitas extra ſe, modumq; conditionis humanæ inſolentes rapuerit,diis iuxtà hominibusq; ſum mè inuiſos,ac ueluti perniciem quandam execrabiles haberi,adorantes fortunam uidete ne quid inſolens & inhumanum per elationem committatis. Quænám obſecro pietas, quod ſeueritatis exemplum, quod ſpecimen eſſe maieſtatis prudentiæue, aut modeſtiæ ualet, proſtratum atque ad pedes procumbentem hoſtem iugulare? Quæ deinde gloria, ipſum eundem nudum, uinculis conſtrictum ulciſci ulterius, ac ſæuire odijs pergere? Nam qui deiectos à fortuna ferocius,neglecta commiſeratione, inſectatur, quiue aduerſus calamitatibus & miſerijs obrutos iram & crudelitatem retinet,hic utique ſuæ conditionis primùm oblitus,imbecillitati humanæ uim afferre uidetur. Nemo enim ita prudens eſt,ut plus poſsit quàm fortuna: quæ quidem ſuopte ingenio calamitatibus,& humanarum rerum,uti conſpicere licet,exagitatione, euerſionibusq; indies uarijs graſſata,tranquillitati ſecundisq; euentibus inſidiatur:quos ipſamet nunquam rata fide, nunquam tutò,uel ſine fraude proſequi uidetur. Ac ueluti ſui ipſius muneris clementiæue ſumma ſemper inuidia flagrans.ac pœnitentia beneficij à ſe collati,mox in diuerſum addicta deſęuit: Hic mihi fortaſſe nonnulli dixerint: Vim primi ſponte iniuriasq; intulere,nũc hoſtis ulciſcendi nobis eſt manu parta poteſtas. Sed per Deos immortales, num ſatis ſuperq; ſumptum de ipſo populo ſupplicium,grauius etiam multo ipſa culpa? In captiuos quid atrocius animaduertere contenditis? Ipſi profectò ſeſe digna ultione periere:nam ſeſe ipſos, armaq; quibus ſalutẽ tueri conſueuerant,ultrò dedêre in manus noſtras, fidei noſtræ ſuas animas, ſua quiſq; corpora commendauere,ea re credentes(uti humanum eſt)ſibi uictorum iras per clementiam conciliatum iri. Indignum nempe, per Deos immortales,atque atrox nimium,miſeros illos qui ad fidem noſtram & humanitatem,ueluti ad aras quaſdam deûm,confugerunt, ſpe noſtræ benignitatis & clementiæ, per crudelitatem & ſæuitiam fraudari. Nam qui contra nos ira odioq; implacabili flagrando perrexere,in pugna cæſi uiribus ueſtris, omnes interiere: iſti uerò ſeſe dedentes in ueſtram poteſtatem, gladijs ſimul cum ira depoſitis,ſupplices pro hoſtibus ueſtræ clementiæ facti ſunt. Qui enim in ipſa pugna hoſti arma corpusq; dedunt,eos uiribus diffiſos, eam ultimam ſalutis ſpem tentare conſtat:quòd ſi ſua ſpe deluſi,contrà rapiantur ad ſupplicia, calamitatem quidem cogentur illi inſperatam ſubire: uerùm qui id coẽgerint, auerſo ſanè, immaniq; ingenio exiſtimabuntur. Eos enim qui cæteris præeſſe,uereq; principes haberi contenderint,uiri Syracuſij,in primis oportet non tam armis corpora ſibi circum undique munita protegere, quàm bonis artibus & clementia ad rerum faſtigia ſubniti. Nam qui pauore coacti, & ui imperata faciunt, cuncta ad id obſeruantes momenta,cum primum per occaſionem licet,repentè inuiſi imperij iugum ceruicibus excutere properant.Si quos uerò manſuetis moribus & ingenio miti principes nacti fuerint, (ea eſt omnium animantium natura, manſuetudine magis quàm ui gubernari) firmo in eos amore conciliati,non imperium modò geſſerint, illis contingere ac confirmare, uerùm longè indies amplius reddere nituntur: Quid enim aliud magis Medorum deleuit imperium, quàm crudelitas & ſuperbia principum, patientiam ſubditorum tandem demolita? Nam deficientibus primum Perſarum populis,maxima reliquarum gentium multitudo deſciuit. Quo namq; modo Cyrus priuato quodam loco ortus, priuatus & ipſe initio, pòſt ad regium euectus culmen,uniuerſis Aſię gentibus imperauit? eò namque faſtigij ſola eum benignitas & clementia moderandi prouexit. Crœſum namque regem à ſe

Digitized by Google

captum, quanquam ſibi inimiciſsimus hoſtis eſſet, non ulla moleſtiæ ui affecit: uerùm multis ornatum beneficijs reddidit: atque eiſdem moribus & artibus erga cæteros reges & populos uſus, cunctis ęquè dilectus charusq; habebatur. Diuulgata igitur & collaudata paſsim eius per omnia loca manſuetudine & clementia, omnes Aſiæ populi certatim ſtudijs & officio, regis antè capere ſibi, & conciliare ſocietatem contendebant. Verùm quid ego quæ procul olim locis & temporibus geſta, remotiſsimè propè iam à memoria, exciderunt, commemorare perrexerim? In urbe noſtra haud multo ante hanc tempeſtatem, Gelo priuata familia progenitus, totius princeps Sicilię creatus eſt, cunctis circum undique populis ac urbibus in ditionem ſua ſponte concedentibus. Inuitabat enim atq; alliciebat ad ſe cunctos mortales eius uiri comitas & clementia, quam in calamitatibus & miſerijs oppreſſorũ maximè oſtendebat. Cum itaque ex eo tempore Siciliæ principatum noſtræ hui uſmodi humaniſsimis artibus urbi paratum acceperimus, uiri Syracuſij, ſumma opere cauendum eſt, ne laudes & gloriam maiorum noſtrorum uirtutibus partã, nos per ſæuitiam & inhumanitatem polluamus: neque illos nobis imitandos proponamus, quibus more ferarum, truci atque inexplicabili furore per alienas miſerias graſſari uoluptas exiſtit: neque præbenda uſquam inuidiæ, atque his qui noſtra odio habent occaſio deprauandæ victoriæ, ut aliqua cauſa dicere ualeant, nobis indignis atq; ingratiſsimis immeritò fauiſſe fortunam. Dulce namq; & exoptabile uidetur, in aduerſis rebus habere qui noſtras communi dolore defleant miſerias: rurſusqûe in ſecundis, qui communicata lætitia Dijs nobiſcum unà, fortunæq; gratias agendo congratulentur. Quæ quondam armis præclara facinora victoriæq; parantur, plerunque fortunę, uel ipſi tempori ſolent adiudicari. Verùm ſecundas res modeſtè, temperanter, humanè perferre, id certum propriumq; uirtutis exiſtit documentum, in animis fortunatorum ſitæ. Quare ne inuidere patriæ uelitis, hoc nomen per uniuerſas orbis terrarum partes laudibus clariſsimis, & ęterna fama celebrandum, Athenienſes non modò armis, uerùm & ipſa humanitate, & clementia, & à Syracuſijs ſuperatos. Iactabant namque illi, & gloriabantur, ſe benignitate & manſuetudine longè mortales cæteros anteire: cum tamen ueſtram ipſi ijdem in ſe clementiam uenerari ac prædicare gentibus uniuerſis cogentur: & qui primi ſacellum, aramq; miſericordiæ extruxiſſe dicuntur, hanc ipſam in urbe Syracuſiorum ſe pulcherrimam confitebuntur, & ſanctiſsimam inueniſſe, expertosq; ab alienigenis eſſe eius religionis auxilium celeberrimum. Quibus ueſtris beneficijs palàm cunctis paſsim populis conſtare oportebit, illos meritò ſua culpa, ſuisq; demeritis corruiſſe. Nobis uerò indigna paſsis, æquo iure fortunam fuiſſe propitiam: quum iam palàm mortalibus conſtabit, præterius omne illos uitæ noſtræ inſidiatos: tumq; bellum tentaſſe genti illi, quę neque in ſæuiſsimos hoſtes crudelis atque inclemens eſſe ualuerit: à nobis uerò ſuperatum populum illum, quem temeraria ambitio ad eos inſectandos, & per inſidias laceſſendos adduxit, quorum miſericordia infenſiſsimis etiam inimicis ignoſcere conſueuit. Ita factum Athenienſium non modò uarijs per reliquas gentes criminibus feretur, penitusq; damnatum uidebitur cæteris populis, uerùm & ipſi ſponte ſemetipſos accuſabunt, ſuaq; primi cœpta deteſtabuntur, quum cognoſcent, quibus tandem uiris infenſi & cœperint. Egregia res eſt, uiri Syracuſij, amicitiæ ſibi & beneuolentiæ: prima per officium initia, primaq; iura occupare: & ignoſcendo calamitoſis, iras conceptas extinguere: tum miſerendo ſubmouere diſcordiam. Nam beneuolentiam inter inimicos oportet inuiolatam, immortalemq; ſeruari: odia uerò irasq; in aduerſarios, quàm celerrimè fieri poteſt, tolli. Ea namque ratione ſociorum ſemper, & eorum qui te incolumem optent, augeſcere: ſed hoſtium contrà neceſſariò, inimicorumq;

Digitized by Google

inimicorumq; numerum tibi decrescere uidebis. Qui perpetuis persequi inimicitias odijs, & implacata flagrare perrexerint iracundia, hos pronepotibus suis, iniucundum, inconstans, infestum, ac nulla prorsus parte tutum patrimonium parare constat: quippe quorum res omnes fortunæ simul insidijs, inimicorumq; odio semper obnoxiæ relinquantur. Nonnunquam enim id obtigisse conspeximus, ut qui potentia præstarent, quiq; quondam hostes suos longè uiribus opibusq; uicissent, momento temporis eo fastigio deturbati, in deteriorem ruerent his longè conditionem, qui tamen olim fastu insolentiaq; fortunæ consueuerant alios proterere. Cui rei bellum utique nuperrimè à nobis deuictum, palàm atteſtari uidetur. Nam qui ad nos obsidendos accesserant, initio multis copijs, ingenti opum ui & excellentia potentiæ, hanc urbem uallo circum undique obstructam uiolabundi coërcebant: pòst, fortunę mutata uicissitudine, captiui intra hæc mœnia omnes, uti conspicitis, uinculis quoque constricti, pauore miserabili tenentur. Tutissimum itaque, nec minima laude dignum uidetur, alienis instrui pro tempore calamitatibus, externæq; exemplo miserię assuescere uirtuti, probisq; moribus, atque animum uacuum ira, clementia, atque misericordia in primis comparatum habere: & quum aliquid cuiquam mortalium (ueluti res humanæ sæpe ferre solent) aduersi acciderit, non iam uelut feris belluis esse duros, sed generi suo male affecto mitescendo ignoscere, & afflictis pro humanitate commiserescere mortalibus oportet. Innumeris namq; fortunæ casibus, & inopinatis euentis fortunas, corpus, uitam denicq; ipsam omnem quisq; obnoxiam trahimus: nihil ętatis nobis, nihil momenti terrore, periculo, insidijsue uacat. Hinc ciuiles seditiones terrent, illinc latrocinia, prædationes infestant: aliunde semper aliud incumbit, bella, casus, euenta, incursus: ipsa demum rerum omnium mutabilitas, incompertis penitus homini cuncta modis, momentisq; insidiantur: in quibus euitare incumbens assiduè, per occultas uias, & incertos exitus, periculum difficillimum est admodum illi, qui intra societatem, cœtusq; hominū degere perrexit. Quapropter si deuictis misericordiam ueniamq; negauerimus, diram utique & amaram contra nostrammet ipsius salutem deinceps in posterum sempiternis sæculis legem statuemus. Neq; enim fieri potest, ut qui inexorabili ęquitia crudelitatem in alios exercuerint, ab alijs unquam clementiam facilitatemq; expectent: sed qui immania fecerint, ęqua patiantur: & qui contra Græcorum mores tot uiros occiderint, ij in uitæ mutationibus frustra inuocent communia omnium iura. Quis namq; Gręcorum eos unquam qui sese dedissent, quiq; ad uictorum fidem, misericordiamq; confugissent, indeprecabili duxit damnandos supplicio? aut cui uisa est misericordia crudelitate deterior, temeritas prudentia? Omnibus id mortalibus natura tributum uidet, ut his quos contra se infensos uenire per uim uiderint, contentè resistant: uictis uerò ac prostratis parcendo cedant: illorum uidelicet, ut par est, retunderę certantes audaciam: horum miserijs & calamitati, mollito iam iræ impetu, ultrò commiserescentes. Percellitur intus, ipsa communis natura mortalium, nec iam ulterius persistere sæuireq; ualet animus noster, quum illos uidet, qui nuper pari conditione contra hostes steterant: mox re mutata, deiectos ac supplices extrema spe fidē hostis spectare, corpore ad subeundū quicquid uictori libuerit parato. Vincunt, uti puto, mitiū uirorū semper animi in primis misericordia, quodā mutuo conditionis cōmunis intus affectu perculsi. In bello Peloponnesiaco Athenienses magnū Lacedæmoniorū numerū in insula Sphacteria conclusos, olim cœpere, quos omnes pòst uti erant, captiuos Spartanis incolumes restituere: Lacedęmonij uicissim, captis tū multis ex Athenienſib. socijsq;, pari clemētia usi, redimendi captiuos hosti potestatē fecere. Pro re mediusfidius, atq; belli ipsius gloria factū ab utrisq;. Gręcos enim eousq; quo uictoria potiant, tędere inimicitias decet: & eò pœnas exposcere, donec domitū

debellando hoſtem in poteſtatem redegerint: qui quum iam uiribus proſtratum, & ad fidem miſericordiamqúe uictoris prouolutum ulterius exagitare & diſtorquere perrexerit, immanis ille haud hoſtem ulciſci, ſed potius imbecillitati humanæ infenſus eſſe, & uim afferre conatur mortalitati: Cui tam obſtinatê ſæuienti, fortaſſe quis haud intempeſtiuè ueterum ſapientum dicta propoſuerit: Vir, caue ne nimium fidas: Cognoſce teipſum: Cdnſidera fortunam omnium dominam. Cuius rei gratia maiores parentesúe totius Græciæ, in uictoriis olim bello partis, curauere, ne lapidea, ſed lignea potius trophæa erigerentur. Quod eo uidelicet, pertinebat ut his breui tempore conſumptis, quàm celerrimè auferrentur è medio monumenta diſcordiæ. Poſtremò ſi qui inimicitias implacabili proſequi uolueritis iracundia, aduertite ſimul quæſo, quid ſit humanarum rerum inconſtantiam imbecillitatemqúe contemnere: perſæpe namque uel minima temporis concuſsio, uel quodcunque fortunæ mutamentum faſtuoſos & inſolenter agentes repente periclitatos proculcant. Quòd ſi expediat etiam ad gloriam, neglectis bellorum damnis, ſupplicibus hoſtibus non inferre malum, quæ unquam quæſo alia honeſtior, ac magis idonea dabitur, quàm præſens occaſio clementiæ & humanitatis in uictos & amicitiæ conciliandæ? Nec exiſtimaueritis populum Athenienſem ob cladem in Sicilia acceptam funditus uiribus exhauſtum contabuiſſe. quippe cuius imperio ditioniqúe pareant omnes fermè Græciæ inſulæ: tum non Europæ modò, ſed totius Aſiæ maritima ſubiecta tenentur. Superioribus nempe, nec diu, temporibus apud Aegyptum quum trecentas naues uiris plenas amiſiſſent, tum maximè regem ipſum, qui haud dubie uiciſſe uidebatur, ad iungenda ſecum per ignominioſam etiam conditionem fœdera compulere. Rurſus eruta quondam eorum urbe à rege Xerxe, haud multo pòſt id patratum, eum quoque ſuperarunt, tantis opibus potentiſsimum, moxqúe ſibi uendicarunt Græciæ totius principatum. Ipſa enim eius urbis potentia, in maximis calamitatibus, quo magis urgeri ac premi ſe uidet, eo uiolentius ac ferocius exurgit, atque prorumpit in aduerſos, nec ulla ui cogi poſſe uidetur ad ſeſe abiiciendum, uel diffidendum, & humile quicquam aggrediendum. Præſtat igitur, in primisq; honeſtum eſt, pro acerbitate & irritamentis concepti iam odij & inimicitiæ, nobis ut eorum ſocietatem potius per clementiam conciliemus, parcendo captiuis. Nam ſi miſeros necauerimus, nihil prorſus niſi animo furenti morem fœdiſsimè geſſerimus, explentes fruſtra iracundiæ libidinem, ſine ullo prorſus uſu tam tetrum facinus molientem. Si incolumes noſtra reddiderimus clementia, mox aderunt cum lachrymis immenſa turba eorum, quos tam incomparabili donatæ ſalutis beneficio affecerimus, inexplebili uoto dextras tam propitias tamqúe mites amplexabuntur: reliquæ ubique gentes factum probabunt, uirtusqúe hoc modo noſtra, modeſtiaq; in cœlum extolletur. Celebrabitur per orbem terrarum mite ac tractabile Syracuſij populi præ ceteris ingenium. Hæc profectò ut res ipſe fatetur, ſunt ipſa, ut ita dicam, ueritate certiora: ita res habet. Nec inficior quidem, fuiſſe inter uarias Græcorum turbas, qui captiuos olim iugularint. Quid igitur?

Siquidem illis ea laudi res attributa, nobis imitandi quoque erunt illi qui laudis & gloriæ curam habuere: ſin ipſi illi à nobis primis ob facinoris immanitatem uituperantur, idqúe execrabile uiſum fuit tam fœdè patratum, ne per deos, quæſo, de nobis ipſis eadem criminum præbeamus illis documenta, quas aperte conſtat erraſſe grauiſsime: quouſque quidem nihil indignum patiantur à nobis hi, qui ſalutem ſuam noſtræ fidei commendauere, palàm populus Athenienſes à cunctis gentibus merita culpa damnabitur. Vbi uerò auditum fuerit, contra ius gentium in captiuos à Syracuſijs contempta fide ſæuitum eſſe, mox in noſmetipſos ueluti patrati ſceleris authores, undique uituperium, culpaq; omnis transferetur. Etenim

ſicubi

ſicubi quicquam penſi habendum, ſi qua Athenienſium intercedere merita poſſunt, eſt inter cætera profectò tam præſtantis ciuitatis reuerenda maieſtas, cuius gratia ciues ſuos eorum participes beneficiorum reddere conuenit, quæ mortalium ſocietas inter ſe ſolet ſanctiſsima pietate communicare. Hi namque ſunt homines illi, à quibus primis Græciæ quondam populi depoſita uictus priſci feritate, cibos humanos accepere, quos ſibi ſeorſum priuataq; gratia à diis tributos, nihilominus abſque ulla prorſus inuidia opportune uti que communi uſui cunctis exhibuere. Ab his ipſis leges inuentæ, quibus communis uita ex agreſtibus & uiolentis moribus, in æquatam & tractabilem redacta eſt ſocietatem. Hi primi omnium confugientibus ad fidem ſuam, miſeros mortales tutati, ſupplicum leges ediderunt, & exemplo ſuo per reliquas ubique gentes, ut ſeruarentur, adduxere: quarum quum principes & authores extiterint, earum nunc præſidio deſtitui, res nempe ſupra modum indigna, & inſolens, atque hæc ad uos omneis dicta. Cæterum quoſdam quoque priuatim, quos obnoxios humanitati conſpicio, ſuæ profeſsionis & officij commonefaciam. Vos omnes appello, uiri digniſsimi, quibuſcunque exiſtit eloquentiæ & eruditionis aliqua in ciuitate parta facultas, uos inquam, eorum miſericordia moueat, quorum patria cunctis patet mortalibus, ueluti communis quædam inſtitutionis & eruditionis officina. Vos quoque, quibus Deûm caſtiſsimis & arcanis myſteriis cura fuit, horum inſinuatores, inueſtigatoresque ſaluti reſtituite, quique iam bonarum artium, humanitatisque participes eſtis facti, tantæ beneficentiæ gratias habentes: quique mox participaturi, eiſdem bonis præſtatis, haud abſcientes proprias ſpes, fauete miſertimis. Nam quis, obſecro, locus hoſpitibus alienigenis relinquetur alius uſquam, quo ad diſciplinas capiendas liberius atque commodius poſsit accedi, ſublata Athenienſium ciuitate? Leue quidem in delicto demeritum, ſed ampla admodum, & pleraque eorundem extant ad beneuolentiam edita munera & officia: tum quoque præter urbis reuerentiam & dignitatem, priuatim ſi quis rationem captiuorum ſcrutari perrexit, haud iniuſtè miſericordia dignos inueniet. Nam qui ſunt ex ſocijs, imperantium iuſſu coacti fuerunt arma capere: quod quidem in eos qui per inſidias & fraudes iniurias ſponte inferunt, iuſtè uendicari licet. At inuitis certe, uique ad deliquendum coactis, æquum erit utique ignoſcere. Quid de Nicia dicam, qui cauſa in initio pro Syracuſijs in ſenatu ſuſcepta, ſolus de exercitu in Siciliam tranſciendo, repugnauit quoad licuit, ac ſemper peregrinantium in eas partes Syracuſiorum ſummam curam gerebat, hoſpitioque deuincire ſibi prope omnes pergebat?

Quàm igitur abſurdum, quamue tetrum eſſet, Niciam ipſum, qui rem noſtrã Athenis tutatus eſt, pro meritis & gratia ſupplicio afficere? Quamue deinde extremæ feritatis, ſi pro ſua in nos beneuolentia, clementiam in ſe noſtram non conſequutus, ſæuitiam experiri cogeretur? Tum propter munus publicum, quod nulla in nos ira, ſed iuſſu populi urgente, recuſare non licuit, num trahetur ad pœnas? Ipſi uerò huius contra nos belli concitatori Alcibiadi ſimul & noſtram & Athenienſium ultionem effugiſſe, ac ſcelere impunito, uerſari inter munera mortalium licebit? hunc nos, quem conſtat longe Athenienſium omnium humaniſsimum haberi, ne communi quidem digna bimur miſericordia? Quapropter me, nempe uitæ noſtræ inconſtantiam, mutabilitatemque conſiderando, piget, pudetque afflictorum fortunæ. Nam qui paulo ante inter clariſsimos Græciæ principes uenerabatur, & ob ſingularem uitæ integritatem laudibus ubique celebratus, ſumma rerum omnium felicitate per totam circumſpectus urbem ferebatur genitricem, nunc in arcta uincula illiberaliter conſtrictus, ſordida ueſte, deformi aſpectu captiuitatis, calamitates ultimas cogitur experiri: tanquam fortuna in eius uiri uita uim ſuã oſtentare uoluerit, cuius inſolentẽ nimirũ licentiã, ludicrãq; petulantiã decet

nos

nos pro humanitatis modo coërcere, neq; crudelitate & sæuitia barbarica in uiros cognato sanguine, & ex eadem nobiscum stirpe progenitos desæuire. Nicolaus igitur hac oratione habita ad Syracusios, finem fecit, cum quidem commouisset auditores cum illis concionem recitassiet, omnes ferè ad misericordiam adduxit auditores. At Gylippus Laco implacabili in Athenienses odio flagrans, mox in concionem conscendit, ibiq; his uerbis loqui cepit.

ORATIO GYLIPPI LACONIS, PRO NECANdis captiuis Athenienſibus.

Admiror supra modum, uiri Syracusij, quum uos conspicio uerbis quibusdam tam breui in eorum mutari ac uerti sententiam potuisse, quorum facta, uiolentęq; manus rem uestram multis cladibus afflictam, penè obruere. Nam si uobis in animo certum est, eorum comprobare audaciam, qui ad euertendam patriam & mœnia uestra subruenda dextris armatis, atque infensis animis accessere, quid iam ulterius frustra contendendum? Quid oportet eos ad ultionem sui concitare? qui nullam se accepisse sponte, etiam in extremis propè malis, offensam fatentur? Date mihi ueniam, quęso, per Deos immortales, uiri Syracusij, qui liberè uerbis per ueritatem erumpentibus, sententiam meã explico. Spartanus namque sum, atq; utor Spartano sermone. Ac primũ quæri potest, quónam modo Nicolaus habendam suadet Atheniensium misericordiam, à quibus orbata prole senectus eius ac miserabilis facta est, ipse miser in conuentu, uestę lugubri, multis lachrymis orbitatem deplorat: tum non modò sentire, sed & suadere conatur, eorum miserendum esse, qui proprios liberos crudelissimè iugularunt. Quænám est hæc in se suosq; immanis pietas? quæ feritas inaudita? quod demum hoc diræ stoliditatis deliramentum? Nihil iam amplius utiq; mente constat: neque audiendus, qui coniunctissimorum post eorum obitum oblitus, hostes maximos saluos esse iubet. Enimuero assentiendum censerem, si soli tanta clades incubuisset, soli deflendum conspicerem uerùm quot uos uideo in hoc conuentu, cuius sanè miseret, afflictos sedere, quibus lugentur natorum manes in pugna interemptorum? Ad quod uerbum cum magnus sedentium cum numerus gemitibus & lugubribus suspiriis infremuisset, subiecit ille: Agnosco iam, inquit, per has tandem querelas, ueros læsorum dolores. Hi mihi gemitus patefaciunt, quibus hæc sit infli cta calamitas. Quot prętera inexpletis lamentis, alij fratres, alij cognatos aut amicos nequicquam desideratis cæde sublatos? Huic quoq; uerbo cum multo maior turba ingemuisset, tum Gylippus: Conspectas, inquit, Nicolae, quãtam Atheniensium gladij multitudinem in hoc cœtu cruentarint, languentemq; ac miseram reddiderint? hos omnes utiq; nihil à se tale demeritos, charissimis ac iunctissimis corporibus priuauere. quibus nempe tanto nomen Atheniense odio haberi, execrationiq; debet, quanta suos quisque olim, quos amí sere, charitate amplectebantur. Quónam pacto non esse tetrum ac dirum facinus potest (uiri Syracusij) sanguinem pro nostra salute fusum tam nihili pendere tamq; obliuisci misericordiæ uosmet domesticæ, generi uestro illatę, ut eorum qui sponte pro hac urbe tuenda sese gladijs hostium obijciendo occubuerunt, manes inultos errare patiamur? Carnifices huius miseræ plebis in medijs hisce mœnibus inter nos uersari incolumes? Rorantes cruore nostro manus impune liberas conspicere possumus? Hęcné pietatis munera? has gratias nostris defensoribus referimus? Illi fortissimè pro suis ciuibus, pro communi huius urbis libertate dimicando uitam effudere: nos ultrò enim interfectoribus salutem tuebimur? Quàm disparia, dij immortales, quàm inimicissimis, ingratissimisq; hæc propria sunt, ut pluris uitam sæuissimi hostis, quàm piam gentis nostræ memoriam facere studeamus. Quidnám est istud aliud, quàm

quàm utrunq; probare,& eędem noſtrorum ciuium iure inultam relinqui de bere,& hoſtis ſalutem meritò inuiolatam eſſe oportere, ut hauſtos iugulis no ſtris ſpiritus crudelitati Athenienſi debuiſſe fateamur. Hæc de nobis meruiſtis manes fortiſsimi? ubi ubi ius gentium? quò ceſsit conditio uictorũ? quoue memoria cuique ſui? Victoriam cladi noſtræ per ſocordiam condonabimus? Ornare decreuiſtis publicis titulis eorum qui cecidere ſepulchra: quæ nám obſecro maiora ornamenta adhibere, quibus potioribus uictimis unquam parentare poteritis,quàm carnifices eorum ipſis ad manes adhuc inultos inferias mittere? niſi iam fortaſsis per lotem eos, quod utique ueri incipio,ipſos extrema inſania adducti,ultrò in ciuitatem tranſcribere, trophæaq; animata & uiuentia nęcatis ueſtris conſtituere malueritis.Sed hoſtis nomine mutato,ſupplices appellantur.Vnde ſibi,queſo,hanc humanitatis appellatio nem promeriti probantur? Nam qui principiò de his rebus leges & inſtituta tulere, calamitoſis habendam miſericordiam: contrà ſi qui quos lædere per iniquitatem & peruerſitatem perrexiſſent, eos ſupplicio ſtatuerunt cohibendos.Quo demum in ordine captiuos iſtos diſtribuemus? an inter calamitate miſerabiles? quænám,malum, eos prius nulla uſquam, à uobis iniuria laceſsitos fortuna,quæ neceſsitas demum coegit,bellum quieſcentibus intra fines ſuos inferre Syracuſijs? Quidnám compulit pace, quam omnes gentes probant,cunctiq; mortales lætam & iucundam optare uidentur, contempta, ad noſtram urbem eruendam accurrere? Ita profectò perhumanum tutumq; conſilium, bellum ui & iniuria plenum ſuſcipiens, nihilq; eius laboris, nihil periculi prætermittentes, cuncta poſtremò pro cœpto aſſequendo indefeſsis adeuntes & obſtinatis animis,ſiquidem uiciſſent, inexorabili plebẽ hanc miſeram excepturi crudelitate:nunc ſecus ac ſperauiſſent fraudati uoto,ac rebus omnibus lapſi,miſericordia,& humano ſupplicum nomine,culpam mitigare ſuam, intentumque olim à ſe iugulis noſtris contendunt deprecare ſupplicium. Gæterùm ſi palàm redarguantur, quod per inſitam ingenijs nequitiam, auaritia & libidine imperanti ſuadente, præter ſpem in has meritò præcipitarint calamitates, iam deſinant accuſare fortunam: neque implorato fruſtra ſupplicum nomine,culpam propriam defenſent. Hoc namq; uiris illis licet ac permittitur, qui integro conſilio, & innocenti animo fortunæ coguntur inclementiam experiri. Verùm hi uitam omnem prauis conſilijs, iniuſtitia, iniquitate, iniurijſq; plenam trahentes, humana diuinaq; iura uiolando, nullum iam uſquam ſibi miſericordiæ locum, nullum prorſus refugium ueniæ reliquere.Quid enim turpius dabitur, quod non ab his inueniatur excogitatum? quid tam tetrum,tamq; intolerabile,quod non ſint exequuti? cupiditatis & auaritiæ id maximè proprium habetur, nunquam bonis fortunisq; ſuis expleri,ſatiariue potuiſſe:ſemper alienis rebus uulturis rapacis more auida rapina inſidiari:quæ procul abſunt,nihilq; ad ſe pertinent, arte, dolo, fraude,omni denique ui tentare,aggredi incautos, ſibi cuncta uocare uelle. Hæc omnia ab his geſta conſpeximus. Nam cum opibus potentiaq; ſuper omnes Græciæ populos res eorum pollens potensque uigeret, ſecundam fortunam ueluti onus quoddam ſibi graue admodum haud ſuſtinere ualentes,Siciliam tam uaſto maris pelago repoſtam ſibi uſurpare,eiusq; incolis omnibus in prędam & ſeruitutem adductis, fundum propriũ facere ſunt adorti. Graui, atq; admodũ ab æquitate remotũ eſt,nulla accepta iniuria,nulla cauſa,bellũ inferre pergere alienigenis & amicis.& hoc ipſum cõmiſere. Cũ enim ſuperiorib. ſæculis uiderent uobis amicitia recõciliati,repẽtè mutato cõſilio, uerùm tale quid expectãte nemine,q; ſanè incredibile uidebat,tãtis copijs Syracuſas oppugnare conati ſunt.Superbũ præterea,ſupraq; modũ inſolens uidet & temerariũ,de hoſtis ſupplicio ante uictoriam,ueluti præoccupata belli uictoria,de cernere.Neq; hoc ab his delictũ eſt prætermiſſum.nã priuſq; traiecíſſent in Si

tiliam

cíliam, communi inter ſe ſententia decreuerunt, Syracuſios & Selinuntios in prædam & ſeruitutem datos abducere: reliquas urbes impoſito ſtipendio, uectigales ſibi facere. Cum itaq; ferociſſimam intra horum pectus auaritiam exæſtuare conſtigerit, fraudulenta inſidijſq; plena ingenia, inſolentiam intolerabilem, crudelia & cruenta conſilia, nocentiſſimam denicq; uitam: quę nám miſericordia mouere quempiam debet? quandoquidem haud obſcurum ſit, qua ſint ab Athenienſibus Mitylenæi quondam habiti clementia? Nam cum eos ſuperaſſent bello, nulla alia illata iniuria ſuſcepta, niſi quòd ſeſe ſolum in libertatem uendicare ſtatuiſſent, decreto iam inter ſe ante id bellum populi excidio, cunctos intra urbem captos iugularunt: dirum uticq;, crudele ac barbari cum facinus. atq; hæc in Græcos commiſſa, in ſocios, in eos à quibus plerunque beneficijs & opera fuerant res eorum adiutæ. Nec iam profectò indignũ, necq; ægrè ferendum, ſi quæ cæteris olim intulere, nunc eadem ipſi ſupplicia experiantur. Iuſtum namq; eſt, ut quam quis legem in alios tulerit, eandem æquo animo ipſe ſubeat. Quid dícam de Melijs, cuius urbis ab ſe per uim captæ, pubertatem (dictu miſerabile) omnem immaniter pecudum in morem iugulatarum, necarunt? Scionæos deinde, qui Melijs cognato ſanguine iungebantur, eandem coẽgerunt experiri fortunã. Ita duo populi ab Attica crudelitate rapti, atq; occidione funditus occiſi ſunt: adeò, ut nec relicti ſunt miſeris, qui cadauera iugulatorum paſsim ſolo iacentia ſepelirent. Qui Scythæ, quæ barbaries, quæ demum feritas hæc commiſiſſet? Ita uerò qui ſibi humanitatem uendicare contendit populus, duobus ſæuiſsimis decretis, duas urbes tales à ſtirpe necauit. Iam operæprecium eſt diſſerere, & ſpectare, quidnám in urbem Syracuſiorum moliri parabant. Agro depopulato mœnia in obſidionẽ occluſerant: tum uti rebus omnibus ad uim inferendam inſtructi acceſſerant, ita ſi obtinuiſſent, deliberata iam per decretum uaſtatione, & carnificio, nullam crudelitatis ſpeciẽ prętermiſſuri erant. Nec dubiũ nempe, quin qui domeſticos & familiares tam truculenta immanitate diſcerpſiſſent, immanius aliquod horribilius in eos, quibuſcum nihil habuiſſent commercij, commentaturi fuerint. Nulla ſupereſt igitur uſquam iſtis ignoſcendi, ueniæq; deposcendæ ratio ſeruata, quorum sæua conſilia & cruentæ manus à ſe miſericordiam ipſam procul abegere. Quónam demum eos confugere poſſe putamus? ad deos forſan immortales? quorum patrias cærimonias, & pia ſacra euertere ſtuduerunt? Ad hominum fidem? quos in prædam & ſeruitutem, cæde prius & ſanguine ſaturati, parant abducere? Cereris né & Proſerpinæ numina implorare audebunt? cum earum myſteria impijſsimè, ſacramq; illius inſulam depopulationibus diripuerint? Ita res nempe eſt. Sed non Athenienſis multitudinis hæc culpa, ſed potius Alcibiadis culpa bellum ſuadentis. Verùm plerunq; fieri comperimus in multitudine, conſultores ipſos coniecta prius & explorata auditorum uoluntate, ſententias eò cunctas ad gloriam dirigere. Nam qui concionantis comprobat ſermonem, quiúe intentius dicenti aſſentiendo aſſiſtit, hic proculdubio quid ipſe ſentiat, quidûe potiſſimum exoptet, inſinuat. Nec enim in perorantis exiſtit arbitratu uoluntas multitudinis, ſed populus ipſe ſi quem optima ſemper conſulta trahunt, pro more ſuo oratores aſſuefacit ad conſilia ſemper optima diſſerenda. Quòd ſi uiris nequiſsimis (quod minimè conuenit) ueniam dederimus, ubi in conſultores errati culpam reiecerint, ſceleratis uticq; quibuſcunq; idoneam & promptam defenſionem parabimus. Poſtremò, cui non uidetur omnium aperte iniquiſſimum, bene geſtarũ rerum beneficiorumq;, non oratoribus & conſultoribus, ſed populo gratias haberi à bene affectis: iniuriarum uerò & offenſæ crimen, in ſolos oratores & conſultores transferri: atque nonnulli tantum adeò diſſerendo propenſius prouecti ſunt uerbis, ut dicere etiam non ueriti ſint, Alcibiadem per ridiculũ, in quem nullam nunc poteſtatẽ habemus, eſſe ob hanc culpam puniendũ deinde

Digitized by Google

inde captiuos ipsos iã adactos ad meritũ suppliciũ, ueluti innocẽtia intercedẽte liberãdos, cũctisq; ad idẽ palã ostẽdere conant̃. Ergo iã quoq; cõtendẽt, nõ esse populo Syracusio legitimũ in hostes truculẽtissimos odiũ, iustãq; irascendi causã. Sed esto, cõsultores ipsos demũ belli suscepti faciamus authores: accuset eos licet multitudo, quorũ cõsilijs adducta, temerè deliq̃rit: uos uerò nihilominus ęquũ est ab ea q̃ cõstat illatã per multitudinis uim iniuria & offensa, deos aras, patriã, cæsorũ ciuiũ manes, uos demũ metipsos uindicare. Postremò siquidẽ decreto certa sentẽtia bello, palã insensis uim animis uobis afferre conati sunt, haud dubiũ esse potest, eos supplicio dignos: sin temerè adducti, alieno cõsilio bellũ huc intulere, neq; hac ratione liberãdos, ne in reliq̃ mortaliũ uitã simili insania rapti irrũpere, & iniurijs inferẽdis per impunitatẽ assuescãt. Nec em̃ tolerandũ est, stultitiã temeritatẽq; Atheniensiũ sic impunè ac petulãter in discrimẽ & cladẽ periclitari Syracusiorũ: neq; ubi palã cõstat peccatũ, ibi delinquẽtib. ullus est defensionis locus relinquẽdus. Nõ utiq; per louẽ. Sed Nicias ꝓ Syracusijs causã egisse fert̃, solusq; bellũ hoc dissuasisse. Sermonẽ quidẽ, q̃ fert̃ illic habitus, alijs referẽtib, audiuimus: uerũ q̃ isthic apud uos gesta fuerit, oculis ipsis oẽs in cõspectu patrata spectauimus. Nã quẽ illic aiũt cõtra cæteros de exercitu & bello disseruisse, hũc ipsum hic imp. cũ multis militib. oppugnãtẽ mœnia nostra ꝑtimuimus: multaq; cæde nostras cohortes insectantẽ perpessi sumus. & à quo causam ꝓ Syracusijs susceptã credi uolũt, ab eodẽ hãc urbẽ summis uirib. obsessam, uix multo cũ sanguine tutati sumus: & cuius existimãt præcipuã in nos humanitatẽ haberi, idẽ ipse Demosthenẽ reliquosq; oẽs obsidionẽ soluere parãtes, solus, persistere cœpto coegit, pugnãq; adoriri. Quã hęc inter sese maximè dissonẽt, nec adducar ego quidẽ ulla ratione, ut plus uerba debere cõfitear apud uos, q̃ facta, ualere: neq; nũciũ & pollicita reb. ipsis, & experiẽtiæ proponẽda, quæ ꝓcul cõperta ueritate habita ferũtur. His né credibiliora gestis fatẽdũ, q̃ cũctis spectãtib. fuere patrata? Ita nẽpe ꝑ louẽ: sed honestũ est inimicitias inter mortales nõ geri sempiternas. Esto id igit̃: post sumptũ de neq̃ssimis uiris suppliciũ soluite licet, si uobis uidet̃, inimicitias. Indignissimũ nẽpe, iniquũq; est, ubi uicerint, ipsis captiuis ꝓ arbitrio abuti ac ꝓ seruis habere: ubi uicti cesserint, tũ ueluti nulla à se illata iniuria, impunitos abire: tũ maximè ueniã crudelib. & spõtaneis deposcere delictis, q̃ si iudicio agere secũ cõtenderitis, & criminis & culpę deprecãdę potestatẽ facias, sermone ꝓ re cõposito, ad tẽpus & occasionẽ petrati adsunt. Commemorant multorũ antea sociorũ uetustissimas amicitias, nouas fingũt fabulas, noua argumenta, nouas ambages. Vnũ hoc uos moueat uiri Syracusij, si hoc feceritis, Lacedæmonios utiq; cũ multis alijs, haud mediocriter à uobis offensum iri, q̃ ꝓ uestra salute ꝓmptè illic bellũ suscepere, subsidijsq; ꝓ iure sociali missis, uestro simul periculo implicari succurrereq; nihil sunt cũctati: cũ liceret eis sine utriusq; iniuria & offensa ĩ pace tutò q̃escere, Siciliãq; relinquere cuiq; utcũq; depopulandã. Quòd si dimissis captiuis, amicitiã nouã cũ hoste iũxeritis, ꝓditã sanè iuris socialis à uobis fidẽ haud negare poteritis: tũ cõmunes hostes, cũ uestra nũc sint in manu, depressos fractosq; cõprimere, tãta iuuẽtute restituta, ferociores rursus, ac sæuiori ĩ capita nostra irruituros odio reddetis. Nec id mihi quidẽ ꝑsuaderi potest, Atheniẽses tãta iãpridẽ in uos ira cõcepta, firmã hãc, si fiat, habituros amicitiã. Verũ dũ res facta cohibebit, opesq; debiliores uim negabũt, tãtisꝑ beneuolentiã simulaturos: ubi ex ĩopia coaluerit, ac sese cõstare ꝑceperint, mox ueluti è morbo & è q̃busdã uiculis erũpẽtes, ferarũ more ad ingeniũ redibũt, pristinãq; nihilomĩus sentẽtiã, primaq; cœpta (tãta homines uoti ꝓsequẽdi libido trahit) exeq̃ ꝓperabũt. Ego itaq; demũ te, Iupiter pater, reliq̃q; Dij, uos oẽs testes ĩuoco, ne seruẽt̃ hostes, ne fides, ne ius sociale ꝓdat̃, ne socij ꝑiculorũ ꝓ hostis salute destituãt̃: ne rursus alterũ grauius patria ꝑriculũ experiri cogat̃. Hęc cũ dissemisset laco, reuocata, ꝑmotaq; turba, sanxit Dioclis sentẽtiã. Quare duces illico ad suppliciũ rapti, necãt̃: socijsq; oẽs in p̃dę locum

cum ducti, sub hasta uenduntur. Athenienses per officinas lapidum distributi, tenebantur in uinculis sub custodia: quorum post magna pars, quicunque uidelicet disciplina arteq; aliqua præditi fuissent, liberantur, inde exempti ab adolescentibus. reliqui ferme omnes in uinculis & carcere tetram laborioseq; uitam sustentantes, miserè interiere. Bello iam pacato, Diocles Syracusijs leges scripsit. Cui uiro memorabile quoddam facinus obtigisse proditum est. Nam cum seueritate inexorabili delicta persequeretur, errantesq; summota prorsus uenia puniret, inter leges hanc inseruerat, ne cui cum armis in forum & concionem prodire liceret. Si quis id transgressus esset, capite puniretur. neque imprudentiæ, neq; alij cuipiam in ea re necessitati ulla exceptione cautū erat. Quadam die cum nunciatum esset, hostes in agrum irrupisse, gladio accinctus obuiam properabat: tum repentè seditione & tumultu circa forum excito, conuersus imprudenter, uti erat accinctus ense, procurrit in forum: ibiq; à quodam priuato fortè obseruatus, cum clamasset ille, quòd leges ipse suas transgredi atq; antiquare cœpisset: ad incusantem conuersus, magna uoce respondit: Minimè hercle, quin eas sanciam. Quo dicto, gladiū illico stringens, sibimet per iugulum adegit. Hæc igitur eo anno gesta fuere. Præfecto Athenis Callia, Romæ quatuor tribuni militum consulari potestate creati sunt P. Cornelius, & C. Fabius.

Dioclis legislatoris mors admiranda.

Olympias apud Elios agebatur nonagesima secunda, qua stadiū uicit. Exænetus Acragantinus: Horū tēporibus re ab Athenienſibus apud Siciliā malè gesta passim ob eā stragè eorū contemni imperiū cœpit. statim nanq; Chij, Samij, Bizantij, ac multi populi alij eorū societate relicta ad Lacedæmonios desciuêre: Qua perturbatione & pauore perculsus populus, sponte statu populari relicto, tres uiros eligere, quib. tota status reiq; publicæ cura demādata gereretur. Igit arbitrio & potestate iā ad paucos redacta, qui summæ rerū præerāt, ædificatis pluribus triremibus, quadraginta cū prætoribus, in expeditionē ire iubent: inter quos orta seditio inter nauigandū, ad Orupum compulit adnauigare, ubi triremes hostium in anchoris consistere & habere stationē exploratum habebant, initoq; cum eis certamine, uicere Lacedæmonij, duobusq; & uiginti nauigijs potiti sunt. At Syracusij bello contra Athenienses, periculoq; liberati, req; iam pacata, Lacedæmonios omnes quorum præsidio Socialí duce Gylippo in eo discrimine defensi fuerāt, preda spolijsq; & cuiusq; meta extabant remunerati sunt, quibus cum quinq; & triginta triremes in Lacedæmona missè subsidio belli cōtra Athenienses susceptí, quas ductabat Hermocrates optimatum præcipuus. Cęterum contracto quicquid præde, manubiorumue ex bello conquisierant, ipsi templa, fanaq; Deūm diuersis ad diuersa dedicatis, exornarunt. tum milites quos conspecta in eo bello uirtus audaciaq; præclaros gestis fecerat, singulos quoq; donis præmijsq; meritis honorarūt. Post hæc uir, cui maxima fides inter populi duces habebatur, & summa authoritas Diocles populo suadet. ut statum rerum suarum, publicaq; constituant institutа, ea ratione, ut insortem, ut cuiq; contigisset magistratus gerantur, legumq; latores exigentur ad dirigendos ciuium mores, componendāq; remp. & nouas leges priuataq; instituta conscribenda. Igitur à Syracusijs electi ex ciuibus, qui maximè tum prudentia sapientiaq; prestare uidebant, quorum longe primus, ac clarissimus omnium Diocles habebatur. nanq; à Deo intellectu solerti rerumq; peritia cæteros præcedebat, ut legum tabulis cōmuni omniū ad id institutorū sententia cōmentis ac conscriptis. leges ille tñ Diocles appellarent. ueluti priuata eius uiri authoritate, tituli dedicationē uendicante, Nec uir ille solūmodo dū uiueret in summa admiratione & reuerentia fuit habitus Syracusijs, uerū illius quoq; mortui monumentis & honorib. heroicis memoriā cōmendarūt, templū ei extructū, quod postea à Dionysio in muri & mœniū eductione subrutū corruit, nec minus huc ipsū reliq; Siculorū

Syracusani laudem remunerātur.

Dioclis Syracusani legislatoris laus.

populi

populi sunt admirati. Multæ enim per insulam urbes, legibus huius componi res suas, administrariq; sibi pro modo illic commendato instituere, idq; seruauere quoad Siculos omnes Romana relp. ciuitate legibusq; suis donauit. Cæterum posterioribus temporibus Timoleonte imperante, cum Cephalus eis leges scripsisset, post Polydorus Hieronis regis tempestate, neutrum placuit legislatorem appellari, sed utroscq; potius iurisconsultos, atq; legislatorum interpretes, qui ob leges prisca lingua conscriptas, obscurus supra modum, intellectuq; difficilis uidebatur. Grauis autem & circumspecta in legum conditione, cum requiratur inspectio, summam primum seueritatem seruasse uidetur, quippe qui longè præ omnibus legumlatoribus amarissimas pœnas instituerit uiolatoribus æquitatis, iurisq; communis: tum iustitiæ præcipuam rationē habuisse, quòd diligentiorem haud parum præ cæteris omnibus, qui præcesserant eum curam adhibuerit, præmijs unicuiq; pro merito & dignitate decernē dis; accuratissima præterea rerum actionumq; ciuilium cautione usus, multarq; rerum peritia cautus apparuit, quòd causam quancunq; accusationem'ue seu priuatam seu publicam quæ in disceptationem uenisset, certa mulcta determinauerit. Est præterea in dicendo concissus, ob id magnam legentib. relinquēs inspectionis meditationem. cuius uiri clarissimus e uirtutis animiq; seueri testis casus mortis, de quo diligentius diffusiusq; scribere idcirco euecti sumus, quòd superiorum maior pars scriptorum, adeò pauca quædam de ipso memoriæ prodidere. Athenienses autem audita exercitus sui in Sicilia clade & internetione, graui mœrore luctuq; tantam calamitatis molem tulere, nihilo tamen magis propterea contendere de imperio cum Lacedæmonijs destitere, uerùm plures ędificare atq; instruere naues, pecuniam quoq; ad extremam usque spem de principatu contendentibus suppeditare decretum est, ac delectis tribus uiris liberam eis potestatem curandi tribuunt quæ ad bellum spectarēt. Nam in huiusmodi tempestate & discrimine, paucorum authoritatem principatumq; existimabant statu populari, longè ad rem expediendam magis accōmodati posse magisq; idoneum esse, ubi cuncta promptus prouideri curariq; celerius per paucos licebat. Verùm res ipsa haud quaquam ex sententia cessit. Nam cum quadraginta naues in expeditionem mittere pararent, duos eis prætores instituere, discordia inter se diffidentes, tum maximè debilitatis urbis opibus, cum summum tempestas illa cōsensum postulare uideretur. Postremò deuecta in Oropum classe, mox cum Lacedæmonijs, nulla prius instruendæ aciei cura habita, confligere adoriuntur: inibiq; pugna commissa, cum & malè prælium commisissent, & periculum ignauiter sustinuissent, duas & uiginti naues amisere, reliquas uix in Heretriam hosti infectanti eripere potuerunt. His gestis, Athenienſium socij tum propter cladem in Sicilia acceptam, tum praua & insolenti ducum lacessiti administratione, ad Lacedæmonios transiere. Dario autem Persarum rege Lacedæmoniorum societatem tenente, Pharnabazus, cui demandatum in rebus & in locis maritimis imperium gerebatur, pecunia stipendijsq; Lacedæmonias opes sustentabat, trecentasq; ex Phœnicia triremes accersiuerat, statuens eas mittere ad Lacedæmonios in Bœotiam. Cū uerò tantæ simul Athenienſem rem strages & calamitates eodem tempore ingruentes oppressisse uiderētur, solutum iam bellum omnes opinabantur, discessurosq; eos ab armis & contentione, adeò ut nihil iam amplius cuipiam credibile esset, Athenienses ne minimum quidem tempus fortunam periculaq; belli uel ulla tentaturos audacia, uel tentata tolerare posse. Verùm res ipsę plurimorum fefellere opinionem. contra nanq; fieri contigit ob dimicantium & contendentium inter se populorum prævalidas opes, & animorum præstantiam. Alcibiades Athenis extorris, per aliquantum tempus apud Lacedæmonios exul militiam unà bellicq; munia cum illis gesserat, magnumq; disciplina militari persæpe & bellicis artibus, quibus plurimum præstabat, tum cura & di-

Athenienſes aduerſus Lacedæmonios malè pugnant

Digitized by Google

Alcibiades sibi reconciliare tētat Athenienses.

ligētia belligerēdi usum sui præbuerat. nā & acerrima eloquētia, præcipuaq; inter ciues excellebat audacia: generis pterea antiquitate, & opū uipotētiaq; omnium primus Athenienſiū: qui cupiens in patriā reuocari, ſuma ope adiuti circūſpectare moliriq; omnia, ſi quicq; cōmodi gratiue officiq; per ſe poſſet Athenienſibus pręſtari. ea tum maxima tēpeſtate qua res Athenienſis fracta penitus ac uicta uidebatur. Cōtracta igitur cum Pharnabazo Satrapo regis amicitia, cernens iam trecentas ab eo triremes paratas haberi, quas Lacedęmoniis auxilio miſſurus erat, illi ſuadet ut ab incepto deſiſtat, rebus Perſicis minimè conducere, nec ſtatui regio tutum, Lacedęmoniorum opes impenſa ſua firmari: ſatius multò eſſe certātes inter ſe duos populos ęquis uiribus ex tuto ſpectare, utq; diuturnis uiciſsim diſcordiis ſimul conflictarentur. Itaq; Pharnabazus Alcibiadem pro re locutum ratus, cōſilio parens, claſſem retro in Phœniciam redire iuſsit. quo facto, tanta ſubſidij uim Lacedæmoniis auertit. Poſt aliquantum temporis obtento reditu, tandem reuocatur in patriam, duxq; copiarum factus, Lacedæmonios multis ſuperatos prælijs, affligere cœpit, req; patriæ iā labentem continuit reſtituitq;. Cæterùm de his diffuſius atq; dilucidius ſuo loco diſſeremus, nunc ſuperſedentes, ne ſcribendo naturę curſus & tempora rerum peruertamus. Igitur annuo elapſo tempore, Prętectus Athenis fuit Theopompus, quatuor à Romanis tribuni militum conſulari poteſtate creati, Tib. Poſthumius, C. Cornelius, C. Valerius Cęſon, & Fabius. Eorum temporibus Athenienſes triumuiratus poteſtatem magiſtratumq; abdicauerunt, ſtatumq; ciuitatis in priſtinum morem, ciuiumq; arbitrium reuocarūt: quorum omniū inductor authorq; fuit Thramenes, uir integra uita, quē tum prudentia quoq; prę cęteris ſingularis ornare uidebatur. Hic nanq; ſolus de reuocado Alcibiade referre, conſulereq; adortus, cuius ductu ſeſe rurſus reſtituere, tum multa alia ad patriæ uſum bonumq; molitus, haud mediocrem conſecutus eſt authoritatem & gratiam. Verùm hęc quidem paulo pòſt geſta fuerunt. Igitur ad bellū proſequendū duces ab Athenienſibus creati Thraſyllus, & Thraſybulus, qui coacta apud Samum claſſe, aſsiduis certaminū ludis per imaginarias pugnas milites exercendo, aſſuefaciebant pręlijs laboribusq; maritimis ſingulis diebus eorum explorātes in periculis audaciam & diſciplinam dimicandi. Mindarus uerò claſsis Lacedemoniæ prætor per aliquantum tempus apud Miletum cōmoratus, expectabat à Pharnabazo ſubſidia. Nam cum audiſſet trecentas ſibi triremes ex Phœnicia miſſas accedere, in fiduciam elatus ingentem, arbitrabatur tāta claſſe imperium Athenienſe deletum iri. Cæterum paulo pòſt certior per nuncios factus Pharnabazum Alcibiadis conſilio adductum, triremes adnauigantes in Phœniciam retro remiſiſſe. Deſperato Pharnabazi ſubſidio, refectis ipſe quæ ſecum habebat ex Pelopōneſo alijsq; extrinſecus ſocijs nauigijs tredecim Doreo dat triremes, quibus cum nauiget in Rhodum. Acceperat enim coniurationes à nonnullis ibi fieri, rerumq; immutationem parari. Productas nanque Lacedæmoniis naues tum nuperrimè miſerant iure ſocietatis nōnulli ex Italia Græci: reliquis ipſe refectis ad tres & octoginta, ſoluit in Helleſpōtum, quòd claſſem Athenienſem apud Samum commorari audierat. Quo tempore duces Athenienſium comperta claſsis hoſtilis abnauigatione, cum ſexaginta nauibus feruntur. Lacedæmoniis in Chium perlatis, Athenienſium ducibus uiſum potius eſt in Lesbum appellere, ſociāque ibi ſubſidia, triremesque ſibi conſcire, ne nauigiorum numero ſuperior hoſtis haberetur.

Athenienſes triumuiratum abrogant.

Athenienſes ſuos exercent in re militari.

Dum hæc ab his agitantur, Mindarus Lacedæmoniorum prætor noctu cum claſſe uniuerſa in Helleſpontum propere nauigat: inde ſoluens, poſtera die ſecundo curſu fertur in Sigium. Audita hoſtium properatione Athenienſes haud in breui occaſione cunctandum rati, tribus ſolum nauibus à ſocijs acceptis, reliquis inoportunè morantes, nihil morari diutius ſubſtinent, mox

cum

Digitized by Google

cum his ſoluentes, ad inſectandum hoſtem uadunt. Delati in Sigium, cladem iam inde ablatam comperiunt, tres ſolas ibi relictas naues inuadentes illico capiunt. Poſt hæc in Eleunta trajcientes cuncta que quæ ad conflictum naualem pertinent ibi comparant. Lacedęmonij uerò ubi hoſtium ſtudia feruescere accingiq; ad pugnam cernunt, parariq; omnia, quinq; dies ipſi quoq; in experiundis aſſuefaciendisq; remigibus conſumpſere: tum claſſem ad pugnam inſtruunt de octoginta nauibus coactam, atq; his in tractu ad Aſiam uergentes, aciem dirigere ducereq; ex ea ordines cura fuit. Athenienſes uerò ueluti ex Europa tendentes, agmen eduxêre, nauium quidem numero inferiores, uerùm diſciplina & maris peritia longè ſuperabant. Igitur in acie claſsis Lacedæmonicæ dextrum cornu tenuere Syracuſij, duce Hermocrate: Lacedęmonij cum Mindaro prætore ſeſe in ſiniſtro collocarunt. Athenienſis aciei dextro Thraſyllus, ſiniſtro Thraſybulus conſtitit, atq; initiò quidem utraq; in cõgreſſu acies properare, ac cauere ad occupandum intento ſtudio locum inter undas, ne maris acceſſus inundationem q; inter dimicandum obuiam haberet. Vnde per multum tempus uiciſsim nequicquam circumuectis nauigijs fere. *Athenienſium cum Lacedæmonijs pugna uictoriaq; naualis.* bantur anguſtias obſtruendo, ac prope ueluti pro ſtatione occupanda uago curſu certantes, pugna nanque inter medium Seſti & Abydi erat, ut æſtus & affluxus in locis anguſtis haud mediocriter eſſet certantibus impedimento. Verùm Athenienſium nautæ diſciplina peritiaq; rei nauticæ præſtantes, maximo ad uincendum momento fuere. Quanq; enim claſsis Lacecedæmonia & nauium numero, & militum robore uirtuteq; ſuperior eſſet, nautarum tamen ars & facultas remigandi uires omnes impetusq; hoſtium irritos reddebat. tũ ſimul ac Peloponneſios ſtipatis nauigijs roſtrisq; intentis aduẽtare cernebant repentè ſuas ita per artem coniectas comparatasq; obiectabant, ut proruentibus in aduerſa roſtra offendendum eſſet, ac prætoribus ipſis nauigiorum uulnera accipienda roſtrorum mucronibus inflicta. Mindarus itaq; cernens uim irruptionemq; roſtris incaſſum tentari, iubet uel turmatim in paucas, uel etiã ſingulatim una uni connexa, id genus demum dimicãdi adoriantur, neq; hoc caſu peritia nautarum fruſtra afſuit, uerùm euitato impigrè opportunèq; facili declinatione nauium roſtris inuadentium incurſu atq; ictu, mox ipſæ in earum latera conuerſæ multas uulnerabant. Pòſt ubi contentio irritatione inualeſcere, furorq; belli rapere cœpit utroſq;, iam non roſtris modò & incurſatione laceſſere, ſed connexis & colligatis altera alteri nauibus cominus cõſerere, miles militi inſultare, plerunq; ui æſtus influentis q; pelagi raptu dimicare probiti, per magnum tempus periculum uiciſsim trahere, obnixis utrinq; ſumma obſtinatione dimicando animis, cum in neutram partem inclinari uictoria uaſuiſſet, fæuiente iam diu fortuna, periculoq;, ducto ancipiti certamine: ecce repentè naues quinq; & uiginti procul ab extremo promontorio quodam perfluctus conſpectæ ſeſe pugnantibus obtulere, quas ſocij miſerant Athenienſibus auxilio, quarum aduentu perterrefacti Pelopõneſij in Abydum quàm raptiſsimè ſeſe recipiunt, incumbentibus hoſti cedenti, atq; auidius inſectantib. Athenienſibus, ea pugna talem eſt euẽtum ſortita. Naues octo Chiæ ab Athenienſibus captæ, Corinthiorum quinq;, duæ Ambraciæ, Syracuſiorum, Palenenſium & Leucadiorum ſingulæ. Cæterum ipſi uictores quinq; amiſerunt, quæ ſuppreſſæ omnes periêre. His rebus geſtis, qui uicerant cum Thraſybulo trophæum erexêre in promontorio, ubi ſepulchrum Hecubæ extat: eiusq; uictoriæ nuncios Athenas mittunt. ipſi cũ claſſe uniuerſa remigijs Cizicum uerſus feruntur. Ea nanq; urbs ante nauale certamen ad Pharnabazum Darij ducem, & Learchum Lacedæmoniorum prætorem defecerat: quam imparatam nulliſq; defenſam munitionibus præſidijs ue deprehendentes, facilè oppugnatione cœperũt, imperataq; Cizicenis pecunia, ſtipendioq; impoſito, Seſtum uerſus nauigando contendunt. At uerò Mindarus claſsis Lccedæmoniæ prætor amiſ

tor amissa pugna per stragem confugiens in Abydum, naues afflictas concussasq; reficit, firmatq; compagibus, simul ad triremes, quę in Eubœa commorabantur, Epiclem Spartanum properare iubet, mandans ut raptissimè ad se deuehãtur. Hic in Eubœam peruectus, coactis illico quinquaginta nauib. mox inde, uti imperatum erat, citissimè abnauigat, quæ simulatq; ad mõtem Atho peruectæ sunt, tempestas tanta extitit, ut nauigia cuncta naufragio discerpta pericrint, atq; ex omni uirorum numero ad duodecim soli periculo superfuerint. Huic cladi attestari uidetur positum de his in tẽplo quod habetur ad Coroneam monumentum, ueluti meminit Ephorus, in quo carmina huiusmodi incisa conspiciuntur.

Eripuêre neci se ex quinquaginta carinis,
Ad scopulos Atho per uada cæca uiri
Bis sex nam reliquos hausit maris unda profundi,
Cum ratibus diri quas tulit ira Nothi.

Per idem tẽpus Alcibiades 13. triremes ductans, ad eos adnauigat qui apud Samum cõmorabantur, quibus iampridem nunciatum fuerat Pharnabazum eius admonitis adductum, 300. naues quas Lacedęmoniorũ auxilio ducebat, retro reuocasse. Ab his itaq; Sami phumanè benigneq; exceptus, cœpit cũ eis de reditu suo cõsultare, & polliceri maximo deinceps usui patriæ se fore, simul culpã depcatus, ac se abiectis criminib. defendẽs, multis cũ lachrymis sortẽ suã fortunęq; in se iniquitatẽ sęuitiãq; deplorare, q; per insidias & fraudẽ ab æmulis olim circũuentus ac solo natali pceps actus, aduersus patriã uirtutẽ suam ostẽdere sit coactus. Cũ eius sermones iucũdè atq; intẽtè militib. essent accepti, missis Athenas de ea re internũcijs, populo uisum est uirũ ipsum criminib. liberari, culpaq; solutũ reddere, atq; in partẽ muneris bellici rerũq; administrandarũ admitti. Nã inspecta uiri uehemẽti ad quęq; ꝓsequẽda audacia, tũ authoritate & nomine, quod passim per uniuersam Græciã celebratũ erat, arbitrabant, quod haud absurdũ uidebat, hoc accersito sibiq; adiuncto, haud parũ reb. suis momentũ accessurũ. Theramenes etenim princeps ciuitatis (cui sanè, si cuipiã usq; hominũ, summa prudẽtia inesse uidebat) ad reuocandũ Alcibiadẽ populũ hortatus est. His gestis, Sami renunciatis, Alcibiades lętus, ad 13. naues quas ductabat, nouem alijs adiectis, in Halicarnassum cũ ea classe nauigat, impera ta urbi pecunia, stipendioq; imposito, mox ad depopulãdam Merodipam uadit, ingentiq; inde acta prœda, Samum redijt. Spolia deinde, quę multa coegerat, militibus qui Sami habebantur, suisq; distribuens, eorum opes augendo, breui pręmijs huiusmodi beneficijsq; pellectos, omnes sibi cõciliauit atq; obnoxios reddidit. Per idem tempus Antandrij qui sub Persarum prędidio tenebãtur, accersitis clàm ex Lacedæmonia copijs, ipsum prędidium urbe ejiciunt, liberamq; ipsi suo iure patriam administrare pergunt. Nam Lacedæmonij de missis in Phœniciam trecẽtis nauibus, criminantes Pharnabazum, Antandri incolas armis iuncta societate defendebãt. Inter scriptores autem Thucidides Athenienſis absoluit historiam, complexus res gestas duorum & uiginti annorum octo uoluminibus, uel ut nonnullis diuidere placet, nouẽ: Xenophon uerò deinde & Theopompus ubi à Thucydide dimissum, inde initium scribẽdi sumpsere sibi, atq; à Xenophonte octo tempora annorum & quadraginta traduntur. Theopompus uero rebus Grecię decem & septem annis percursis finem scribendi fecit ad pugnam naualem apud Cnidum commissa, quæ omnia duodecim commendauit uoluminibus. Res igitur Græciæ atq; Asiæ eò ad ductę uertebantur. Cęterum Rom. aduersus Aequos bello suscepto, magnis copijs eorum agrum inuasere, castrisq; ad urbẽ nomine Bolasum positis, eam expugnarunt. Rebus eius anni unà cum eo excursis, Athenis Glaucippus prę ficitur, Romæ Consules creati M Corneliusi & L. Phurius. Ea tempestate Aegestani in Sicilia cum societatẽ olim cum Athenienſibus aduersus Syracusios iunxissent

Alcibiadem à criminibus absoluunt Athenienses.

Digitized by Google

iunxíſſent, eò bello pacato, magna ſollicitudine pauoreq; agitabantur. Expectabant enim (quod utiq; par eſſe uidebatur) uti ad luenda uocarentur ea quæ contra Siculos delicta commiſiſſent, atq; Selinũtijs ſecum iam pridem de finibus ambiguis agri certantibus, ultrò ceſſere, ueriti ne per eam occaſionem Syracuſij ſuſcepta ſimul cum Selinuntijs aduerſum ſe bellandi cauſa, patriã ipſorum euertere funditus adorirentur. Pòſt ubi à Selinuntijs nimis auarè inſolenterq; agi rem conſpexere, ut præter agrum ex ambiguo ſibi conceſſum, magnũ quoq; finitimi certiq; iuris auferre ſibi uſurpareq; adorirentur, legatos Carthaginem mittunt, poſtulatum auxilia contra uim iniuriasq; finitimorum, quicq; polliceantur urbem pro ea gratia in eorum ius ditionémque ſeſe dedituram. Legati remigijs Carthaginem peruecti, ſenatuique ac populo mandata quæ tulerant, exponũt. Quibus auditis, haud mediocriter ambigere, uariâque meditari Carthaginenſes: hinc ad occupandam rebus ſuis urbem ſummè idoneã prono animo inclinari: illinc opibus deterreri Syracuſiorum, quos recenti bello uidebant magna clade Athenienſium afflictaſſe opes, ac propè ſtrauiſſe. Inter uarias ſententias ambigua re, tandem uicit urbis occupandæ libido, reſponſumq; legatis, ſe quę poſtularent auxilia miſſuros: ad quam rem ita diſponendam, ubi res poſceret, bellum gerere parati, Hannibalem ducem creant, ea tẽpeſtate ſecundum leges regnantẽ. Hic nepos erat Amilcaris eius, qui cum Gelone bellum geſſerat, quem ſupra memorauimus apud Himeram cum magna copiarum manu cecidiſſe. Gelonis uerò filius, quem populus ob rem à parente male geſtam patria expulerat, exul apud Selinuntios uitam traduxerat. Hãnibal igitur alioquin Græco nomini natura infenſus, ſimul cupiens maiorum ſuorum ignominiam contumeliamq; ſua uirtute aboleri, multa indies meditari, ſummiſque eniti uiribus, ut opera ductúque ſuo res aliqua patriæ grata felixq; patraretur. Conſiderata igitur Selinuntiorum contumelia & iniuria, quibus haud ſatis fuiſſet cędẽtib. ultro Aegeſtanis id agri accepiſſe, pro cuius iure ambiguo prius dimicaretur, legatos cum Aegeſtanis mittit ad Syracuſios, ueluti per modeſtiam reijciens ad eos, ad quos magis ſpectare uideretur, eius rei cognitionem, uerbiſque ut erat ad ſimulandum prompto ingenio fictis, æquũ bonúmque præ ſe ferens, re uerò ipſa id fore ratus, & Selinuntios id iudicium recuſaturos: & ob eam cauſam Syracuſios per indignationem ab eorum ſocietate diſceſſuros. A Selinuntijs legati quoq; miſſi ad repellendum iudicium: ubi multa cum legatis Carthaginenſium & Aegeſtanorũ, nunc diſceptando, nũc refellendo, nonnulla quoque contradicendo, reſpondiſſent: tãdem Syracuſijs optimum uiſum eſt rem ita decerni, ut & cum Selinuntijs ſocietatem, & cum Carthaginenſibus pacem retinere liceret. Reuerſis legatis Carthaginenſes Libyarum quinque millia, Campanos octingentos Aegeſtanis miſere ſubſidio, quos à Chalcidenſibus in bello contra Syracuſas mercede conductos Athenienſes acceperant. Hi poſt exercitus Athenienſis ſtragem cum diſceſſiſſent, neminem habebant à quo conducerentur. Quibus conductis Carthaginenſes ſingulis equos publica pecunia emptos, diſtribuere: tum ſtipendij quod ſatis eſſet, in capita dato, ad urbem Aegeſtam traiecere. Tum uerò Selinuntiorum opes admodum excreuerant, atque urbs ciuium uigebat ingenti frequentia. Confiſi itaque tum opum ui, tum numero populi, cõtemptui Aegeſtanos habere, primúmque agmine facto, finitimum inuadẽtes agrum, paſſim depopulari omnia, copijs hoſtem multo ſuperantes, inde creſcente ſucceſsibus audacia, efferatisque magis animis in hoſtem, ut uidebatur, timiditate contrà prodire non audentem, nihil iam reformidare, lateque per uniuerſam diſperſi regionem rapinis inſiſtere, ſecuri periculi. Duces itaque Aegeſtanorũ perſpecta hoſtis temeritate quęcũque intẽtius tenderent itinera, obſeruare intẽtius ſtudẽt, atque unà cũ Carthaginẽſib. & Cãpanis inſtructi, ubi prima occaſio oblata eſt repẽtè irruptione facta, improuiſos adoriunt: quos tã inopino turbatos inſul-

Aegeſtanis auxiliũ decernunt Carthaginenſes.

Hãnibal Carthaginenſium dux.

Digitized by Google

tu, prius penè fudere & consistere ordines, manusq; conserere darent. Cæsi ad
Aegestani Selinuntios fundunt. 1000. milites, præda extorta atq; recepta omnis, insuper spolijs potiti sunt. Illico post eam pugnã legati Syracusas à Selinuntijs mittunt, ab Aegestanis Carthaginem utrinq; imploratũ auxilium, quibus ab utroq; diuersis populo, ut q pro sua quisq; tutanda parte dimicaturi essent, auxilia decreta sunt, atq; ita bellum Carthaginense talibus orsis accẽsum exarsit. Igit prospecta belli surgẽtis Carthaginẽses magnitudine & mole, Hannibali duci curã potestatemq; permittũt undiq; cogẽdi quantũ satis ad id uideret exercitus, atq; reliqua ad usum cuncta diligentissimè ac quàm raptissimè parare maturaret, mandant, ea iam æstate proximáque hyeme, magnæ ex Hiberia mercenariorum nominisque externi militum copiæ conscriptæ ab Hannibale, coactęq'ue habebantur, nec paruus ciuium numerus in expeditionem delectus, tum passim per Libyam circumferri, singulas quasque adeundo urbes, inde fortissmos quosque deligere, mox ad naues ędificandas studia conuertere pergit, iam destinato certus consilio, ubi uerna temperies spirare cœpisset, copias in expeditionem traijcere. Dum hæc circa res Siculas uerterentur, in Græcia Dorieus Rhodius triremium Italicarum prætor, simul ac Rhodi tumultum iam excitum se satis confirmasse uidet, inde se soluens in Hellespontum citatis remigijs contendit, perperans cum Mindaro iungi quàm citissimè, qui apud Abydum commoratus, cogere undiq; festinabat maritimas uires, nauesque Peloponnesiaci nominis socias. iamq; peruecto ad Sigium Troadis Dorieo, qui apud Sestum in stationibus erant Athenienses, itinere & cursu eius explorato, ubi tempus adesse uident, repentè in ipsum feruntur cum uniuersa classe nauium quatuor & septuaginta. Cęterum Dorieus nihil explorata re, per aliquantum tempus cum quid pararetur prorsus inscius esset, per altum securus elatusq; cursum tẽdebat. Vbi uerò quanta in se classis iam iam proximè instans irrueret, resciuit, animo prostrato, nusquam in tanta trepidationis angustia aliam sibi salutis uiam cernens confugit in Dardanum, confestimque militibus expositis, accito quod oppidum custodiebat præsidio, telorum cuiuscunque generis magnam uim citissimè afferri iubet: instructis omnibus, alios in proris statuit, partem per littus
Atheniẽsium cum Lacedæmonijs prælũ nauale. oportunè disposuit. At Athenienses summa cum celeritate fugientes insectati, dissipare atque auellere naues à littore, multitudinèque circumfusi undique, hostem conantur acerrimè resistentem, circumsistendo expugnare.

Quæ simul ac Mindaro cognita fuêre, nihil moratus, uniuersam ab Abydo classem educit, atque quatuor & octoginta nauibus instructis Dardanum uersus quàm citissimè contendit, Dorieo in arduum laboranti, daturus auxilium. Aderant quoque pedestres Pharnabazi copiæ Lacedæmonias partes adiuuãtes. Vbi classes inuicem propinquiores esse cœperunt, ad instruendam utrinque aciem duces se comparant. Mindarus septem & nonaginta nauib. ductis, in sinistro cornu statuit Syracusios, dextrum sibi sumit ducendum. In parte Athenienſium dextrum cornu Thrasybulo datum, reliquo Thrasyllus præficitur. Vtriusque agmine disposito, mox duces utriusque certaminis signa cani iubent, repentè ad solum nutum intenti tubicinæ, dira militibus consligendi initia, tubis insonuere, nec mora ad sonitum remiges excíti, totis uiribus incumbere, gubernatores item gubernaculis solerter uti: inde atrox certamen, atque horribilis sæuire conflictus, cunctáque passim cuique in periculum discrimenque trahi. Vbi nanque triremes aduersis rostris ad feriendum in se directis irruere aduertissent, eodem illico temporis momento, naue sua tempestiue, uti erant expertissimi, in proram obuersa, impetus ictûsque irruentis hostis excipiebant in rostra, ibiq; simul operæprecium erat tum cernere milites breuibus uaria cura exagitari momẽtis: nã ratẽ suam cernẽtes hosti prębere latus, intẽto in eam rostro ruẽti, nec iam pcul adeò ab ictu abesse, ut incũbẽs periculũ euitari posse sperarẽt, extremo pauore percussi, ppè diffidere, summaq;

trepidatione

trepidatione pro ſua quiſq; ſalute, ueluti in extremum adducta diſcrimen ſolli citi eſſe, ſimul uerò ac nautarum peritia tantum impetum repentè euitatũ conſpiciebant, rurſus cum lętitia & clamoribus in ſpem reuocati reſiſtere. Sed nec illos interea, qui pugnam euocabant per tabulata diſpoſiti, fruſtra dimicandi ſtudia uacuos agebant. Sed alij ex remoto procul interuallo telis hoſtem petẽtes aſsiduè feriendo perſiſtere, alias ac ſuper inde alias nihil intermittendo ſagittas cõijcere, ita breui loca petita denſiſsimis confecta ſpiculis horreſcere. Sæuior alios agebat audacia, qui ſenſim re ſpeculata aſsiduè hoſti propius ſubeũtes, ubi iuxta ſteterant, lanceis milites ſimul confertos, tranſuerberare: nonnulli in gubernatores ipſos acrius infenſiusq; irruere. Sic ubi fortè naues inter ſe concurſu obnixe altera alteram, ueluti ad ſingnlare certamen prouocaſſet, uel quocunque belli caſu collatis ſignis intentius inter ſe dimicare perſtitiſſent, hoſtis ibi quiſq; uir uirum impetere, tum ex procurſu & porrectioribus armamentis innixi, ſaltu in hoſtiles triremes ſeſe conijcere, mediſq; in hoſtibus exceptí cominus rem gladijs gerendo periclitari, cæde feruescere, cruentaríque omnia cerneres, uictoribus hinc uario ingentique clamore exultantibus. Per multum itaque tempus ancipiti periculo tractum certamen in horas magis re crudeſcere peruicaci dimicantium ferocitate, & obtinendi furore, donec Alcibiades, qui fortè in Helleſpõtum tendebat, cum uiginti nauibus per altum nauigans, in utriuſque aciei conſpectum uenit, quæ tum procul conſpectæ, res inopinata cunctis auxilij aduenientes ſpem utriſque fecerunt. inde maiori fiducia perſiſtere, promptioribúſque animis, & audacia, & ferociores per pericula ferri. mox ubi iam propius appulſa claſſe Lacedæmonijs nullum inde ſignum proferretur, Athenienſibus contra Alcibiades ex rate ſua puniceum alte ſignum extuliſſet, quod inter eos conſtitutum erat, conſternatis repente animis Lacedæmonij diffidere, ſimúlque in fugam uerti cœpere. *Lacedæmoniorum fuga* At Athenienſis manus iam ſuperior elatis ſucceſſu animis, quàm citiſsime curſu fugientem hoſtem pergunt inſectari, confeſtímque aſſecuti, decem in ipſa fuga nauibus captis potiuntur. Exorta deinde ingenti tempeſtate, uentis uiolento flatu cuncta diſiectantibus, haud iam facilè inſectando curſum tenere poterant: nauigia namque fluctuum impulſu in diuerſa rapta uariéque exagitata iam nihil parere gubernaculis, nec nautarum artibus ullis regi poterant, irritáque roſtrorum uulnera reddebãtur, nauibus perculſis facilè ad ictum impulſum que fluctuando cedentibus. Poſtremò Lacedæmonij in ſiccum delati, profugere ad Pharnabazi copias, nec uerò Athenienſibus ulla mora fuit, ſed nauigia ad littus relicta auellere inde abducereque adorti ſummis uiribus id cõſequi moliebantur: uerùm ab exercitu Perſico reiecti, cœptóque potiri prohibiti: inde Seſtum uerſus abnauigant. Nam Pharnabazus cupiens Lacedæmonijs eo cuius inſimulabatur ſe crimine innoxium inſontémque oſtendere, ſtudioſius ferociúſque contra Athenienſes dimicauit: tum de trecentis nauibus in Phœniciam redire iuſsis, id ab ſe factum dixit, quòd accepiſſet ab Arabum rege, ſimul cum Aegyptiorum rege conſilia inita de adorienda Phœnicia, inſidiasq; & uim parari gentibus illis. Nauali pugna euentu tali confecta, claſsis Athenienſis obtenebrante iam nocte, in Seſtum appellitur. Exorta die nauigia ſubducenda curant, ac priori trophæo alterum rurſus iuxta extructum, adiecere. Cæterum Mindarus noctu circa primam uigiliam in Abydum conceſſit, tum naues prælio afflictas reficere properat, ſimul ad Lacedæmonios poſtulatum mittit pedeſtres copias, & nautica ſupplementa. Decreuerat enim, dum quæ ad inſtruendum claſſem eſſent neceſſaria pararentur, interim pedeſtribus copijs cum Pharnabazo ſocias Atheniẽſium per Aſiã urbes oppugnare. Cholcidenſes uerò reliquiq; fermè omnes qui Eubœam incolebant, Athenienſibus rebellauerant: atque idcirco magna agebantur ſollicitudine, ueriti ne fortè qui inſulam incolerent, ab Athenienſibus iam maris dominis expu-

Euripus obstruitur.

gnarentur. Igitur postulare à Bœotijs uti communi operà atq; ope ducere Euripo aggerem uellent, & ita solum solo connectere, uti Eubœa Bœotiæ continuaretur. Asserere postulatis Bœotij, quòd id maximè rebus suis cõducere cernerent, ut reliquis gentibus Eubœa insulæ spem præferret, sibi uerò coherens pro continentis parte haberetur, unde urbes omnes eius aggeris educendi ingens libido concitauit, atq; inter se studijs accensis ad opus maturandum contendebant. Nam non ciuibus modo edictum erat, ut copijs omnibus ad operam exirent, uerùm cõuenas, inquilinos, alienigenas, aduenas omnes eadem edicta urgebant. Ita multitudine operariorum studióque omnium cœptum opus breui perficitur. In Eubœa igitur ex Chalcide ceptus agger duci, in Bœotia uerò ex loco Aulidi proximo. Ad ea nanq; loca maris interluuies quàm angustissima superabat utrasq;. Antea quidem per eum locum perpetuus ponti profluxus rapiebatur, crebręq; fiebant fluctuum reciprocationes. Tum uerò multo rapaciore ferebatur unda profluens impetu, utpote potẽtiore conatu, uiolentiusq; irrumpente per angustissimas fauces pelagi exestuantis illuuie. Nam quantum carinæ satis esset ad interuagandum, nihil amplius patebat fluctibus intercursus. In utrisq; extremis molibus turres excelsas extruere, quarũ media interstitia ligneis pontibus iunxerunt. Cęterum Theramenes ab Athenienſibus eò missus cum triginta nauibus, initiũ quidẽ adortus prohibere opifices, opusq; impedire, multa necquicquam conari. Nam uiribus militum presidijq; astantis his qui operi incumbebant, defendentisq; multitudinem uarijs laborum munerib. occupatam, repulsus, ab incepto destitit, atq; inde remigio in insulam contendit. Cęterùm ne prorsus cuncta frustratus uideretur in ea expeditione, statuit ciues socios q; à militum suorum stipendio uectigalibusq; leuare. Depopulatus igitur hostium agrum omnem, ingentem inde prędam cõtraxit. Vrbes pręterea socias perlustrans, si quos ibi rerum nouatores deprehẽdisset, pecunia mulctatos cohibuit. Postea parum deuectus, urbẽ comperiens optimatum paucorumq; imperio gubernari, euersis rebus omnibus ius omne reiq; publicæ potestatem ad populi arbitrium libertatemq; reuocauit: eis uerò qui priorem paucorum statum attigerant, ingentem pecuniam imperauit. Per

Corcyrensis seditio.

idem tempus Corcyrę seua seditio exorta est cum miserabili immẽsaq; eius urbis ciuium cęde, quam multis quoq; alijs causijs, tum uerò maximè populi inter se simultatib. & intestinis odijs excitatam ferunt. In nulla nanq; urbe usquã compertum est tantam tamq; horrẽdam sanguinis ciuilis effusionem patratã, neq; maiorem ullo in loco, maioriq; exæstuantem rabie contẽtionem desęuisse pręcipiti in perniciem & cladem iracundiæ furore. Nam ante eam seditionẽ mutuis odijs interijsse circiter mille & quingentos memoriæ proditũ est, eosq; omnes ciuium urbisq; optimates. Huic tam miserandæ cladi aliam super adiecit fortunæ calamitatem, eorum grauius exacerbando discordias. Qui dignitate præstabant inter eos, ad statum paucorum optimatumq; aspirantes, Lacedęmoniorum partes studebant. At populos turba, societatem Athenienſium cõplectebatur. nam diuersis agebãtur illi conditionibus & statutis populi, quib. erat de imperio dimicatio. à Lacedęmonijs optimates primoresq; urbiũ sociarum magistratibus gerendis, & administrationi reipublicę pręficiebant. Athenienses contra iura populi statumq; popularem urbi constituebant. Corcyrẽses itaq; cernentes nobilitatem primoresq; iam paratos ad tradendam in Lacedæmoniorũ manus urbem, præsidia copiasq; ab Athenienſib accersunt ad rerum suarum defensionem. Conon itaq; prętor Athenienſium Corcyrã adnauigans, sexcẽtos ibi Messenios ex Naupacto ductos, præsidio reliquit, ipse cũ nauibus præteruectus in anchoris se constituit ad Iunonis templum. At sexcenti Messenij unà cum popularibus instructi, eos qui Lacedæmonijs adhæserant, inuadunt, ac repentè concursu in forum facto, alios capiunt, nonnullos obuios obtrũcant, supra mille urbe eijciunt, tũ ueriti numerũ potentiamq;

& uires

& uires expulsorum, seruis libertatem dant, aduenas inquilinos in ciuitatem nomenq; ciuium transcribunt. Expulsi uerò confugiunt in continentem è regione sitam. Post aliquot dies nonnulli ex his qui erant in urbe partes exulum fouentes, forum ui occupant, accersitisq; exulibus intra urbem, de summa rerũ cum aduersis dimicarent: tandem noctis interuentu repressi, ad pacta fœdera que deueniunt. ita contentione pacata, munere communi rẽpub. administrare cœperunt. Fugatio igitur Corcyræ facta euentu tali conciliata constitit. Dũ hæc geruntur, Archelaus Macedonum rex Pydnæis imperium detrectantib. bellum intulit, atque ingenti exercitu eo ducto circumsedit urbem: cui tum quoque Theramenes erat auxilio aduecta eò classe, qui cum diutius trahi cerneret obsidionem, adnauigat in Thraciam ad Thrasybulum, penes quem totius erat classis imperium. At Archelaus Pydnam pertinacius arctiúsque obsidionem urgens, in potestatem demum redegit: quam mox procul à mari stadijs ad uiginti transædificari statuit. Mindarus uerò extrema iam hyeme, quot triremes undique potest congregat, cui multæ ex Peloponneso missæ uenerunt, itidémque ex reliquis socijs. Athenienſium uerò duces qui apud Sestum in statione erant, audita magnitudine classis ab hostibus coactę, sollicitudo paúorque haud modicus uexare cœpit, ueritos ne fortè cum toto simul agmine triremium hostis eos inuadẽs, nauigia eriperet: ita deductis quas in Sesto subductas habebant nauibus, ipsi Cherronesum circumnauigant, atque in partes Arcaddiam uergentes, se constituunt in anchoris, simúlque in Thraciam triremes quasdam ad Thrasybulum Theramenémque dimittunt, orantes ut quàm raptissime cum classe ad se transciant. accersiuerunt præterea Alcibiadem ex Lesbo cum illis quas ductabat nauibus. Ita breui classis uniuersa in unum undique locum contracta stetit, maturantibus ducibus, ac sese ad belli fortunam experiẽdam, ad decernẽdúmque cum hoste de summa rerum comparatibus. Mindarus interea classis Lacedæmonię prætor, traiectis in Cyzicum nauibus, cõpiasomnes exponit, urbémque castris circumdant. Eodem acceſſerat Pharnabazus cum ingenti exercitu, qui cum unà Mindarus oppugnãs urbem, per uim capit: ducibus autem Athenienſium uisum fuit Cyzicum adnauigare. Cũ uniuersa igitur classe soluẽtes, circũnauigata Cherroneſo, primum in Eleunta perueniunt. Post hæc moliti sunt urbe Abyenorum noctu clam transmissa præteruehi, ne nauium suarũ numerus hostibus compertus haberetur. Vbi in Proconesum uentum est, noctem ibidem commorati: postea luce milites nauales in agrũ Cyzicenum transportant, Chęreæq; eorum duci mandant, uti copias ad urbem agat. tum classe ab ipsis in tres partes distributa, uni præficitur Alcibiades, alteri Theramenes, tertiam ductauit Thrasybulus. Alcibiades igitur cum agmine suo multo ante alios enauigat, maturans ex composito prius ad pugnam lacessere. Cæterum à Theramene & Thrasybulo summa contendebatur arte, studiáque omnia ad circumsistendum hostem ferebantur, & prohibendum intercipiendúmque his qui longius enauigassent receptũ in urbem. Mindarus uerò solus Alcibiadis naues procul aspectans, ea paucitate contempta, fraudis ignarus, succedentisque per insidias multitudinis, octoginta nauibus haud cunctanter urbe eductis, obuiam instructo properat. Vbi iam propius Alcibiadi accessisset, Athenienses ueluti fuerant antea admoniti, conuerso cursu fugam simulare: Lacedæmonij lætitia efferi, ac ueluti iam uictoriæ certi, uiribus obnixis fugientes insectari. mox ubi procul ab urbe satis abductos cernit, Alcibiades suis signum statutum ex naui sua dat. Quo inspecto repente illi uno fermè momento contempta fuga, conuersis omnes in hostem proris contra infensi obsistere. Theramenes interim cum Thrasybulo penitus succedendo, hostis impetum cohibere, cursum'que urbem uersus tendere. tum Mindarus socijq; cõspecta iam classis accedẽtis magnitudine, se in fraudẽm tractos, insidijsq; circumuentos cognoscẽtes, trepidi pauore ingenti

Archelaus Macedo Pydneis belliũ infert.

Mindarus Cyzicum capit.

Atheniẽſium aduerſus Lacedæmonios pugna naualis & victoria.

Digitized by Google

ti circumfundi cœperunt. Poſtremò Athenienſibus iam undiq; circumfluentibus, cum cernerent omnia occupaſſe hoſtem, intercluſumq; ſibi receptum ad urbem, Mindarus coactus eſt cum ſocijs ea ora relicta cõfugere ad Cleros, ubi Pharnabazus copias in ſtationibus habebat. At Alcibiades haud cunctãter inſtare fugientibus, alias ipſo colliſas incurſu, nonnullas roſtris transfoſſas in poteſtatem redigere, tum pleraq; terris iam appulſas, anchoriſq; firmatas offendens iuncis manibusq; ferreis iniectis auellere à littore moliri, pedeſtribus copijs auxilio ſubeuntibus, acerrimeq; obſiſtentibus, ultrò citroue creberrimi cadere, quippe Athenienſibus elatione uictoriæ audacius quàm cautius dimicantibus, Lacedæmonijs ueró multitudine ſuperantibus: nam à Pharnabazi exercitu aſſiduè agmini Laconico ſubſidia ſuccurrebant, qui ex terræ ſolo dimicantes ſtationi certiori innitebãtur. Quod ſimul ac Thraſybulo animaduerſum fuit, pedeſtribus copijs uires hoſtibus ſuffici, reliquam illico militum manum exponit in littus, mãdatq; ut quàm raptiſsimè Alcibiadi ſuccurrant. Theronem quoq; iuſſerat, ut aſſumptis ad ſuos his, quos Chares ductabat, ſine ulla prorſus mora ad pedeſtre certamen properaret. Interim dum hæc ab Athenienſibus maturantur, Mindaro Lacedæmoniorum prætori graue admodum cum Alcibiade pro tutandis nauibus certamen gerebatur. Mam Clearchum Spartanum cum parte copiarum contra Thraſybulum miſerat, cui mercenarios quoq; à Pharnabazo acceptos tradiderat. Thraſybulus educto militum nauticorum agmine cum ſagittariorum manu inſtructus, primum irrumpentis hoſtis impetum conſtantes ſuſtinuit, ac multos necauit, nec ſuorum interea paucos cadentes cernere cogebatur, iámque à mercenarijs Pharnabazi militibus Athenienſes undique multitudine circumuecti obſeſsique in medium premebantur, quum repentè Theramenis acies aduentans apparuit: qua procul conſpecta Thraſybuli milites iam propè debellati, atq; in deſperationem ſalutis adducti, rurſus repentina tam inſperati, támque tempeſtiui auxilij ſpe reuocare animos uirtutẽmque reſumere. Redintegrata pugna, cum diu atroci dimicatũ eſſet, à mercenarijs primis Pharnabazi fieri fuga cœpit, exinde poſt aſſiduè diſcindi, magisq; ac magis diſturbari ordines, totaque fluctuare acies. Poſtremò reliquis fuga abreptis, Peloponneſij cum Clearcho deſtituti, multis iam illatis acceptisq; uulneribus, multisq; cæſis, hoſtium recenti agmine loco pelluntur. His iam deuictis fugatisq;, Theramenes cum ſuis agmine facto ad Alcibiadem irrumpit, militibus eius extremum periclitãtibus auxilio procurrens, coactis iam Athenienſium copijs atque in unum locum inſtructis, Mindarum haud quaquam terruit Theramenis aduentus, ſed Peloponneſijs in duas partes diuiſis, alteram agmini tum aduentanti opponit, reliquam ipſe ſumens, multa fortiter hortatus, multaq; orando unumquenque obteſtatus ne quicquam dedecoris in dignitatem Spartani nominis, maieſtatemq; patriæ paterentur per ſe admitti, pedeſtri certamine cum Alcibiade congredi ac dimicare conſtantiſsimè pergit, conſertaq; pro nauibus heroica pugna, ipſe ante omnes in prima acie fortiſsime certans, multos obuios obtruncat Poſtremò retẽta pro patriæ dignitate pugnando, conſtantia fortitudiniſq; atteſtatione multa periclitatus, à militibus Alcibiadis interficitur. hoc proſtrato, Peloponneſij ſocijq; omnes in unum coguntur, conſternatiſq; pauore animis prætore amiſſo, in fugam uertũtur, Athenienſes hoſtem fugientem per ſpacium haud magnum inſectantur, audito enim Pharnabazum cum magno equitatu propere accurrere, ab inſectatione compreſsi, ad naues conuertuntur, urbeq; recepta, duo utriq; uictoriæ trophea erexere, alterum naualis pugnæ, in inſula Polydoro appellata: alterũ pedeſtris certaminis, ubi primã hoſtiũ fugã fecerãt. At Peloponeſij, quiq; in urbis præſidio ſteterãt, quiq; euaſerãt ex pugna, ad ſtationẽ Pharnabazi cõfugiunt. Athenienſium duces cũctis potiti nauib. magnã capti uorũ turbã abduxere, atq; innumerã coẽgerũt manubiarũ ſpoliorũq; multitudinem

dinem, quippe qui duos tantos exercitus proſtrauiſſent. Nunciata Athenis uictoria, populus qui cladibus ſuperioribus in rerum penè deſperationem ceciderat, mutatam præter ſpem omnium ciuitatis fortunam cernens, geſtire ſucceſſu, efferriq; animis ad inſperatas (ut fit) fauētis fortunæ uices, tum ſacra diis paſsim per urbem parari, aras ubiq; incendi, cœtus ubiq; læti, cuncta per conuentus lætitiæ genera frequentari, tum ad bellum proſequendum mille fortiſſimi ciues delecti, equites cētum, ad hæc triginta triremes ad Alcibiadem miſſæ, quo iam maris imperio potiti, urbes Lacedæmoniorū ſocias tutius ualeant grauiſq; depopulationib. inceſſere. Parte alia Lacedæmonij audita ad Cyzicū ſuorū ſtrage, legatos Athenas mittūt, p pace cōponēda, cuius legationis princeps fuit Endius, poteſtate ſibi rei trāſigendæ p magiſtratus tradita. Profectus breuiter & Laconice diſſeruit: idcirco uerba illius uiri prætermittēda nō cēſui.

Oratio Endij Laconis ad Athenienſes pro pace.

Volumus pacem uobiſcum agere uiri Athenienſes, ita ut quas habemus urbes utiq; teneamus, caſtella ab alterutris, præſidiaq; diſſolui: captiuos hoc pacto redimi, ut pro ſingulis Athenienſibus Lacones ſingulus recipiamus. nec enim neſcimus bellum utriſque eſſe pernicioſum, uerùm multo pernicioſius uobis quod (uerbis meis tantiſper prætermiſsis) exrebus ipſis diſcite. Nos quidem uniuerſum Peloponneſum culturis exercemus, uos paruam Atticæ portionem. bellum ipſum multos Laconibus ſocios conciliauit, Athenienſibus tot deſunt, quot accedunt hoſtibus. nobis item opulentiſsimus orbis terrarum. Rex ſtipendia in bellum ſuppeditat: uobis contrà tenuiſsimè gentium omnium: quo fit ut noſtri ob magnitudinem ſtipendiorum promptiſsimè in militiam proficiſcantur: ueſtri contributiones ex fortunis quiſq; ſuis impendere coacti, ſimul & labores & impenſas effugere ſtndeant. Nos præterea pet cōfligentes nauigijs magis ciuilibus quàm ciuibus illic periclitamur: uos plurimum ciuium numerum per naues habetis: & quod maximum eſt, ſi fortè nos in rebus nauticis pelagoq; uincimur, at in terra confeſtum haud ambiguum tenemus imperium: neque enim Spartanus pedes fugere nouit. Vos non utique pro maris imperio, ſed pro ſumma ſtatúque rerum ſolliciti dimicatis. Reſtat mihi ut uobis oſtendā qui tantis ac talibus præſidijs ſuperiores ſumus, nihilominus pacem oratum ueniamus. Haud equidem Spartam aſſeuearim bello iuuari, uerùm minus lædi quàm Athenienſes: extremæ nanq; eſt ſocordiæ boni conſulere infortunium, quia tibi ſit commune cum hoſtibus, cum liceat omnino abeſſe ab infortunio. Neque enim tantam cuipiam clades hoſtiū lætitiam affert, quantum excitant mœrorem ſuorum infortunia. nec harum ſolum rerum gratia ſolui bellum poſtulamus, ſed patrijs quoq; inſtitutis ducti, pacem ſemper bello præferimus: percipientes nāq; per bellicas contentiones multa grauiaq; mala committi, noſtra intereſſe duximus, diis hominibusq; cūctis palàm per nos fieri, huiuſmodi malorum minimas omnium in nobis eſſe cauſas. Hęc & huiuſmodi diſſerēte Lacone, modeſtiſsimi Atheniēſium ad pacem inclinabāt. Cęterū qui bellis aſſueuerāt, qui idē popularib. tumultib ſuas opes ſuſtētabāt, bellū fremere omnes, quā ſentētiam ſecutus cōprobauit Cleophon, cui tum maxima habebat apud populū authoritas & gratia. hic in concionē progreſſus, cum multa ad rem propoſitā cōmodè elegāterq; diſſeruiſſet populum in ſuperbiam & elationem euexit, rerum magnitudinem proſperè geſtarum commemorando, perinde ac ſi fortuna iam deinceps oblita ſui rerū uiciſſitudinis, belliq; ſucceſſus uariè commutare neſciret. Ita adductos paruo cōſilio Athenienſes, tum demum fruſtra pœnituit, quum nulli prorſus ipſum pœnituiſſe uſui eſſe potuit, adulamentisq; & cōpoſitis ad gratiam ſermonib: pellecti, adeò ex ſummo ppè rerū faſtigio corruere, ut nunq; poſt ampliùs affli ctis reſumere uires, priſcāq; uēdicare dignitatē licuerit. Verū hæc quæ poſtea geſta fuere, cum tēpus ſuum locusq; narrādi idoneus ſe obtulerit, ſatis explicabunt. Ea uerò tēpeſtate Atheniēſes in ſuperbiā elati, plurimū ſpei ac fiducię in Alcibiadis fortuna prudētiaq; poſitā habebāt, arbitrati, ſi res Alcibiadis ducis

Athenienſes pacē temerè repudiant.

auſpicijs

auſpicijs gereretur, ſe breui imperio potituros. Geſtis eius anni peractis, apud Athenienſes adijt magiſtratum Diocles, Romæ cõſulatum geſſere Q. Fabius, & C. Phrurius. Eorum tẽporibus Hannibal Carthaginenſium imperator coactis quos ex Hiberia aduenas acciuerat, quóſq; ex Libya conſcripſerat militibus, ſexaginta naues lõgas compleuit. Parauerat prẽterea naues onerarias ad mille quingentas, in quas & copias impoſuit, & inſtrumenta ad expugnationem neceſſaria, telaq; cuiuſq; generis, reliquumq; apparatum rerum omnium tum traiecto cum claſſe Lybico ponto, ad extremas Siciliæ oras applicat, qua Lylibæum promontorium è regione Libyam uerſus ſpectat. Quo tẽpore non nulli Selinuntiorũ equites, tum fortè uagãtes, cõſpecta claſsis appellentis magnitudine, repẽte pauefacti ad acies euolãt, trepidaq; ſollicitudine nũciant, ad eſſe hoſtes innumera nauiũ claſſe. Selinũtij per tabellarios extẽplo emiſſos, rẽ Syracuſijs ſignificãt, auxiliumq; implorãt. Hãnibal interea claſſe appulſa, milites exponit, primáq; caſtra ad puteum poſita ſiſtit, cui ea tẽpeſtate Lilibẽo nomen erat, poſtea uerò multis ſæculis condito apud eum oppido, occaſione oppidi cognominãdi prębuit. Erãt autẽ Hãnibali in ea expeditione (ueluti Ephorus tradit) peditum ad 20000. equitum ad 4000 Scriptũ â Timẽo cõperi paulo 10000 plures fuiſſe. naues intra ſinum circa Motyem tractas ſubduxit, ut ea re Syracuſijs occaſio penitus adimeretur aliquid de ſe mali hoſtilis apparatus ſuſpicandi, ne uereri poſſent ſe, qui nauigiorum facultatem ſibimet ſponte ſubtraxiſſet, eis bellum moturum, ſeu Syracuſas ui nautica inuaſurum, mox aſſumptis ab Aegeſtanis militibus, & ab alijs ſocijs, relicto Lilibæo, Selinuntios uerſus iter tendit. Vbi ad flumen Mazar peruenit, forum rerum uenalium, quod iuxta haud procul urbe ſitum erat, inſultu primo per tranſitum cœpit. Poſt admotis urbi caſtris, in duas partes exercitum diſtribuit, eamq; copijs circumſiſtens, diſpoſitis undiq; adactiſq; machinis, omni ſtudio diligẽtiaq; crẽbris oppugnationibus irruptionem tentare pergit. Sex nanq; celſitudinis eximiæ turres erexit, totidemq; adegit ferrata fronte muris arietes. Super hæc ſagittariorũ funditorumq; multitudine adnixus, oppidanos ex faſtigijs & propugnaculis murorum obſiſtere paratos, initio ſubmouit. At Selinuntij iam multis annis bello oppugnationibus ue deſueri, laborúmque eiuſmodi inexperti, qui cum Carthaginenſibus olim iuncta ſocietate ex Siculis cunctis contra Gelonem arma ſumpſiſſent, haudquaquam ſperare ſe ab his, quos beneficijs ſibi deuinctos ſciebant, intantos terrores compulſum iri, tantáſque machinarum moles admirati, hoſtiúmque multitudinem, ſollicitis pauore animis trepidare, attoniti que circumſpicere ac formidare periculi undique irruentis atrocitatem, nec dum tamen penitus in extremam ſalutis deſperationem ceciderant, ſed ſubſidia à Syracuſijs reliquiſque ſocijs affore breui ſperãtes, concurſu ad mœnia undique ex tota urbe facto, ſuccedẽtem hoſtem, atque irrumpere conantem prohibere ac repellere parant. Nam quibus ætate iam uires adultę uigebant, tecti corpora armis, alij ad alia loca rapi, fortiter defenſuri perſiſtere, ubiq; præſto omnes periculis adeſſe, cuncta impigrè exequi, luſtrare feruidi ſingula, ſeniores ætate curare parareq; res omnes: ad mœnia circumlati hortari, orare iuuentutẽ ne patiant ſe manib. hoſtium captiuos trahi. Ne mulierib. quidẽ pueriſq; munere uacare licebat, alij cibos, alij tela cuiuſq; generis ſuis pro muro patriaq; dimicantibus ſufficere, pudoris & uerecũdię oblitę, quam in pace intra lares tueri ſolebant: tantus à deo pauor trepidatioq; omnia confuderat, ut ad ſummum rerũ diſcrimen mulierum quoq; ſubſidia eſſent requirẽda. At Hannibal militibus urbem in prędã daturũ pollicitus, machinas propius mœnib. admouet, tũ fortiſsimis quibuſq; delectis per ſucceſsionẽ mœnium expugnationẽ adoriũ. Simul ac tubę ſignum bellicum cecinere, ad primũ iuſſum uniuerſæ Carthaginenſiũ cõcitato agmine copię, clamore ſublato alij ad alia rapti loca, pcurrũt, arietũ cõcurſu mœnia quaſſant ab his q ex elatis turriũ ppugnaculis inſiſtebãt.

Hannibal copias in Sicilia deportat.

Hannibal Selinuntios obſidet.

crebri

crebris Selinuntiorum iaculis transuerberati cōcidere, quippe diuturna olim pace fruentes, cum nullam per id tempus ad muniendum mœnia curam adhibuissent, facilè detecti confodiebantur, nec tela ex turribus celsitudine superātibus deuolantia incassum cadebant in confertam loco inferiori multitudinē. Procumbente demum crebris ictibus muro, Campani præsto adsunt, properantes aliquod præclarum facinus edere, & repente qua potuerāt intra urbem irrumpunt, atq; initio quosdam resistentes haud magnum numerum ipso impetu deterrent. Pòst frequentibus auxilio undiq; conuolantibus, expelluntur cum multa sociorū cæde. Nec dum enim murus æquate iacuerat solo: per impetum igitur irrumpendi in locum ruentes iniquum, facilè opprimebantur. Nocte superueniente intermissa est à Carthaginensibus oppugnatio. Selinūtij nihil per eam occasionem morati, equitū inpigerrimos quosq; alios Acragan, alios Gelam, partim Syracusas dimittunt, oratum ut quàm celerrimè sibi succurrere properēt, rem iam ad extremum iam propè discrimen perductam, nec diutius ullo pacto posse uim hostium sustineri. Geloijs simul & Acragantinis consilium fuit, Syracusia præsidia expectare, ut coniunctis uiribus inuaderent Carthaginenses. Syracusij uerò audientes quo periculo oppugnationis uerteretur bello quod tum cum Chalcidensibus gerebant tantisper relicto copias undiq; ex agris contrahunt, diutiusq; in rebus apparandis & exercitus magnos cogendo immorantur, rati per obsidionem diuturnam, non uirib. & irruptione urbem rapiendā. Nocte discussa Hannibal simul ac primū illucescere cœpit, per omnes undiq; partes uirib. adactis, oppugnationem rursus adoritur, ac muri partem quę in urbem ꝓcubuerat, quęq; illi cohęrebat, machinis solo ęquat: aperto igit̄ stratoq; quo murus deiectus iacebat aditu, delectissimos eò milites adducit, per subsidia successionemq; dimicādo, Selinuntios parū locò repellit: neq; tamen poterāt pro salute supremū periclitātes per uim superari. Igit̄ multis utrinq; cęsis, à Carthaginensib. assiduè per nouos insultus turmatim integri, munere partito pugnę succedebāt. Selinūtijs uerò defatigatis, nec qui laborem leuaret auxiliumq; ferret aderat, ita nouem dies oppugnatione ꝓtracta, cū incredibili inuadentiū defendētiumq; cōtentione pertinacib. animis accepêre multa Carthaginēses & intulere mala. Postremò cū manus Hiberiorum qua mœnia deiecta patuerāt iam irrūpere cœpisset, mulieres ex tectis ędificiorū id aduertentes, planctu manuum miserisq; ululatibus, ut iam desperatare, cūcta replere Quo clamore Selinūtij captā urbem arbitrātes, cōsternatis animis, mœnibusq; relictis ad angustissimos uiarū aditus sese recipiūt, ibiq; cōfertis armis stipari, uiásq; obstruere moliunt̄, ac per multū tempus hostib. obsistūt. Carthaginensib. per uim irrūpere conantib. turba mulierū impuberúmq; in domorū fastigia raptim euadētes, inde saxa, tegulas, & quicquid ad manus uenisset, quod pōdere aliáue quacūq; ui lęsurū uideret̄ in hostes p̄cipitare. Per multū itaq; tēpus insistens irruptione Carthaginensis acies, haud facilè se tueri, simul ægrè repellere conantem extrema hostem, neq; circumsistere facultas ulla dabatur in angustissima loca cōstipatos, & utrinq; munitos parietib. ædificiorum, neq; æquo certamine manus conserere uexantibus assiduè multáq; procul obsistentibus illis, qui desuper è tectis impetebant. Periculi nihilominus in uesperam discrimine protracto, tela primum illos qui ex tectis pugnabant destituit. At Carthaginensibus laborātibus integri succedebant. Postremò decrescēte assiduis sauciatis defensorum agmine, ac labāte laborib. irremissis oppidanorum ope, contráq; maiore semper hostium numero intra urbem irruente, pellunt̄ ex angustijs & faucib. uiarū Selinūtij. Itaq; cum urbs caperet̄ Gręcorū eiulatus passi exaudiri. Barbaris cōtra ꝑmixti uarie lęta uoce clamores extolli. Illos. n. incūbētis calamitatis moles terrebat. Hi successu elati per uictorię licētiā ultrò insultare uictis cūctósq; Barbarica crudelitate ad iugulū necēq; deposcere. Magna Selinūtiorū manus in forū ex āgustijs sese recepit, ibiq;

Hannibal Selinuntios iterum oppugnat.

Hannibal Selinuntios expugnat.

dimicando

dimicando cecidere omnes. Barbari per totam urbem alij in alia loca rapti, fortunas opesq; discurrendo per domicilia nihilq; inperscrutatum relinquendo, diripiunt, mortalium corpora ibidem deprehensa, quæ intra lares se coniecerant cum ipsis ædificijs concremant: quæ uerò per uias irruentibus obuia fuere, promiscuè nullo prorsus neq; sexus neq; ętatis discrimine habito, pueros iuxta mulieres, infantulos, senes, raptos per uim & furorem cunctos iugulant in sęuissimarum sine ulla penitus misericordia ferarum morem, mox in cadauera quoq; singula cuiq; membra mutilando, desæuire pergunt, patrio ritu furentes. Alios cernere erat, qui manus cadaueribus abscissas, totoq; circum corpori aptatas ferrent, eoq; ueluti feritatis egregiè spectaculo exultabundi, per aciẽ. ua garentur, alij capita detruncata pilis sarissisue inferentes, eiusmodi signis sublimè elatis, applaudere uictoriæ. Quascunq; uerò ad aras in templa mulieres cum pignoribus confugisse comperunt, in spẽm hortari eas, cõfidereq; iubẽt, ac polliceri se uitæ earum parsuros. quibus solis fides idcirco salutis seruandæ data, non utiq; quòd ulla usquam immanissimã barbariem infelicissimarũ misericordia tetigisset: uerùm id solum ueriti, ne desperata salute mulieres, templis incendia mitterent, atq; ita rerum sacrarum spoliatione priuarẽtur, prædaque & supellectile, quam ingentem undiq; eodem congestam nouerant. Tanta nãq; efferatis immanitate animimis barbaries reliqua humanitate discesset, ut cum cæteris mortalibus solitum sit ne qua impietate diuinitatẽ numináue lædant, eorum parcere uitæ, qui confugerint ad aras, contraria Carthaginensibus ratio suaserit, hostem inuiolatum seruare, quo sacra deûm diripere tẽplaq; spoliare tutior facultas daretur. Nocte iam effusa, urbs tota passim direpta uastataq; iacebat, ædificijs partim incendio, partim ruina prostratis. Locus uerò omnis fœdo, alte conuolutis simul cadaueribus, cruore fluebat. Ad sexdecim millia mortalium eo excidio cæsa, captiuorũ supra quinq; millia abducta. Cæterùm Græci qui cum Carthaginensibus socijs armis militauerant, conspecta uitæ inconstantia, rerum quehumanarum uicissitudine & imbecillitate conuersam populi paulo ante felicis sortem misereri. Nam mulieres à pristina & consueta dignitate in aliam longè aduersam uitæ conditionem raptæ, inter contumelias & hostis uictoris probra pernoctare cogebantur, & tetras admodum insolitasq; uices tolerare: fuêre quæ natas proprias ætate nubili corã per uim cernerent ea pati, quæ minimè ætate sua digna uidebantur. Nam Barbarica intemperantia neq; pueris liberis neq; uirginibus parcere sciens, per omnia flagitiorũ genera crassabatur, extremisq; miseros premebat calamitatibus. Itaque fœminę quę cernebant immanitatis exempla, meditando quæ demum sibi in Libyam abductis pararetur seruitutis conditio, tum se cum liberis conspicerent per contemptum & contumeliam sęuissimis dominis obtemperare coactas, eorumq; sibi nutus obseruandos, uocesq; audiendas immani sono, ferarum in modum frementium, deplorabant incumbentes uatis suis uiuis ærumnas, ductaq; per singulas huiusmodi enormitates inspectione, pristinæ dignitatis memores, anima ueluti gladio quodam transfossa. perpetuo intus mœrore conflictabantur, diramq; fortunæ impietatem suæ multis conquestibus execrari. Parentes uerò fratresq; qui pro patria dimicando ceciderãt, perbeatos appellare, quibus nihil sua uirtute indignum spectare patiue contigisset. Cętera rum qui ex captiuitate excidioq; euaserant Selinuntij, ad duo millia sexcenti, ad urbem Acragantem incolumes profugere, ibiq; omni humanitate excepti consistunt. Nam Acragantini annona ex publico illis constituta, per familias eos distribuére, hortati priuatos, alioquin iam promptos, ut quæ ad uitę necessitatem requiri uiderent, illis liberaliter suppeditarent. Simul dum hęc fierent, Acragantem perueniunt militum ad tria millia iuuentutis electæ, à Syracusijs auxilio properè pręmissa. Audita urbis expugnatione legatos ad Hannibalẽ mittunt, postulatum uti captiuos redimendi potestatem facere & ab eorũ templis abstinere uelit. Respõsum ab Hannibale ferũt, Selinũtijs quidẽ, qui libertatem

tueri nequiuissent, seruitutis merito conditionē experiendam. Deos uerò Selinunte excessisse, incolis infensos. Cum autem profugi Empedionem legatū misissent, huic fortunas resq; suas Hannibal restituit. Ille nanq; Carthaginensium partes semper adiuuerat, & ante oppugnationem multa inter ciues uociferatus fuerat, minimè Carthaginensibus esse obsistendum. Condonauit ei & cognatos, quos cum reliquis captiuos habebat, & ijs qui euaserāt Selinuntijs permisit uti uersi urbem habitarent, agrosq; ut antea colerent, pendentes Carthaginensibus inde tributum. Ipsa igitur urbs anno à sua conditione ducentesimo quadragesimo secundo, tempus illud totum frequenti populo habitata capta fuit. Cęterum Hannibal erutis circum Selinuntis mœnibus, Himerā cū omnibus copijs proficiscitur, accenso permaximè ad eam urbem euertendam animo, quòd propter eam pater eius profugus erat: auus uero Amilcar castris ad eam positis, per fallacias & artes bellicas à Gelone deletus fuerat cum exercitu, in quo centum quinquaginta militum millia ceciderāt, nec his pauciores capti in prædam seruitutemq; dati fuerant: quorum excidium properās Hannibal ulcisci, procul ab urbe militum quadraginta millia in quibusdam collib. locat, castris ibi munitis: ipse cum reliqua manu progressus, circumsedit urbē, in quibus habebat Siculorum Sicanorumq; iure sociali militum ad uiginti millia. Dispositis itaq; adactisq; machinis, mœnia pluribus simul in locis concutere molitur, ingentiq; militū multitudine fretus, per subsidiarios ordines & successionem pugnando, obsessos uexat, militibus ipsis, ueluti successu priore euecta audacia, obnixius ferociusq; insistentibus. Tum mœnia cuniculis subter eruit, subiectis ad ipsa fundamenta ligneis sustentaculis, quibus pòst ad occasionem igne succensis ac corruentibus, magna muri uno momēto pars procubuit. ibi iam tum certamen atrocissimum conseri cœptum. Hos audacia simul & urbis iam patefactæ occasio ad irrumpēdum uiolentos agebat: illis pauor desperatioq; uires & ferociam incendere, quippe quibus calamitas Selinuntiorum uersaretur ante oculos, ueritis ne extremam subire miseriam cogerentur: ultimam à uirtute opem poscere. in extremam igitur necessitudinem dimicandi pro liberis parentib. uxorib. ac demū pro defensatrice altriceq; cunctorū patria, ferocissimè obsistēdo, Barbaros inde ꝓpulsant, cōfestimq; partē muri deiectā materia rebusq; alijs obstruunt: eis nāq; ab Acragātina urbe auxilio accesserat lecta Syracusiorū iuuētus, nōnulliq; ex alijs socijs ad 4000. qs omnes Diocles Syracusius ductabat. Et tūc quidē nocte pugnā: ib. uincēdi cōtētionē intercipiente, intermisere oppugnationē. Simul ac exorta dies, Himeræi nihil sibi cunctandum rati, nec per ignauiam manendum, ut ueluti Selinūtijs obtigerat includerētur, firma in muris præsidia disponunt: reliquas copias cum socijs circiter decem millia mœnibus educunt, atq; agmine facto repentē in inscios incautosq; irrumpentes, maximum Barbaris pauorem incussere, arbitrantibus ibi esse auxiliorum uim. Illi igitur longè audacia pręstātes, alacriq; fiducia cohortante pręcincti, & quod urgentissimum erat, una solum in ea pugna si uicissent, spe relicta salutis, primos obuiam resistentes illico obtruncant mox Barbarorum turba undiq; ad tumultum concurrere turmatim incompositeq; (neq; enim quicquam minus sperare poterant, quàm tantam obsessis tā repente incessisse audaciam) atq; ita perturbati haud mediocri clade abinstructis opprimebantur. Nam octoginta millibus hominum in unum locum concursu repentino coactis fiebat ut confusi barbari alij in alios inciderent, magisque à seipsis quàm ab hostibus læderentur. At Himeræi scientes è muris à parentibus, liberis, coniugib, item, domesticis denicq; omnibus suam cuiusq; uirtutem spectari, patriæq; spem ultimā in manib. uiribûsq; suis consistere, haud usquam uitæ parcere, corpora quisq; sua intrepidè pro cōmuni salute obijcien do. Igitur illis perstrenuè dimicantib. Barbari simul inopinæ rei admiratione, simul audacia tā insolerti perculsis consternatisq; animis in fugam ueruntur:

Hannibal Himeram adoritur & oppugnat.

quibus

Carthaginensium fuga.

quibus effuso cursu sine ullo prorsus ordine fugientibus, atq; ad castra, quæ in collibus constabant, ꝓperantibus, acriter expediteq; instare Himerei, terga cędere, alter alterum ad cædem hortari, uiuum capi neminem postulare, supraq; sex millia in eo insultu cæsa, ut tradidit Timęus. ab Ephoro accepi uiginti millia cecidisse. Vbi uerò suos laborantes uidit, ac propè debellatos Hannibal, milites quos in castris integros habebat, illico in locum æquum deducit, suisq; ꝓfligatis, ꝓpere auxilium ferens, acie instructa hostis sine more insectantis impetum excipit, cõsertisq; manibus, dum acriter dimicari cœptum esset, Himeræorum agmen iam perturbatis ad insectandum ordinibus inconstans funditur fugaturq;, quorum circiter tria millia præstãter dimicando cecidere. Ea pugna iam peracta, quinq; & uiginti triremes Himeræ applicant à Siculis missæ, quas antea Lacedæmonijs sociali iure auxilio miserant, quęq; tunc domum redierant. Tum rumor per urbem fieri cœpit, Syracusios coactis undiq; uiribus omnibus cum sociorum quoq; ingenti manu properare ad defensionem Himeræorum, & Hannibalem quæ in Motya subductæ cõsistant, propere deducere, deductasq; confestim optimis militibus complere, moxq; Syracusas instructa classe petere moliri, ut urbem defensoribus uacuam adoriatur. Qua fama permotus Diocles dux eorum, qui defendebat Himeram, prætoribus nauium consulit, ut quàm raptissimè Syracusas nauigent, ne cæsa iam in pugna fortissima iuuentute, contingeret fortè urbem per uim expugnari: ꝓpterea sibi tutissimum uideri urbem quàm primum deserere, & dimidiam partem triremibus imponi, indeq; exportari quousq; extra Himeræos fines euasissent: dimidiam uerò custodire dum redissent ad eos asportandos triremes. Himerenses ea sentẽtia audita, prostratis mœrore animis ingemiscere, sed quia quid potius sequerentur, nihil succurrebat, assentiuntur asportationi. Triremes igitur noctu propere complentur mulieribus promiscuè pueris q;, cæteris quoq; coporibus, quæ transportari Messanam parabantur. Interim Diocles curatis militibus suis, agmine toto, demptis his qui in pugna sauciati sequi nequibant, effertur statione portam uersus iter tendens, quo cum ꝓficiscente, multi Himeræorum cum liberis & coniugib. egrediuntur urbe, unaq; sequi uiam pergũt, triremibus haud capere turbam ad transportandum confluentem ualentibus. Qui ad urbis defensionem relicti fuerant, in armis ꝓnoctantes consistere per muros intenti custodiæ. Simul ac lucescere cœpit, ecce uis omnis Carthaginẽsium urbem circumsistentes, undiq; castra ponunt, mox crebris oppugnationibus mœnia adorti, irruptionem tẽtant. At manus præsidio relicta perpetuo certamine obnixi contra obsistere, contentiusq; nulli parcendo labori dimicare reditum nauium expectantes, atq; ea die se defendere. Postea uerò procul apparentibus per altum triremibus iam magnam muri partem machinis concussam deiecerant hostes: qua patefacto late aditu, cohors Hiberorum stipata intra urbem agmine facto irrumpunt: reliqua Barbarie innumera multitudo passi circumfusa undiq; adoriuntur, alij accurrentes auxilio Himeræos telis abigere, alij mœnibus iam conscensis potiti suos eodem aduocare. Postremò capta per uim urbe, cædes à Barbaris fieri cœpta, obuios quosq;, implorantes misericordiam iugulare: nec à crudelitate cessatum, donec ab Hannibale edictum prodijt ut uiui deinceps caperentur. tum subito ad rapinam conuersi, in diuersa feruntur, bona reposta, opes conditæ, suppellex q; omnis extra domicilia extracta, diripiuntur. Cæterum Hannibal sacra deũm templaq; omnia spoliat, abductisq; inde qui ad aras confugerant supplicibus, incendio cuncta uastat, urbemq; omnem solo æquat, annis quadraginta & ducentis ante id habitatam. Tum ex captiuis mulieres & pueros per exercitum distribuens sub custodia teneri iussit. Viros bello captos circiter tria millia iubet omnes in eum locum abduci, ubi antea Amilcar auus suus à Gelone profligatus, perierat, ibique uerberibus omnes cõtumelijsq; affectos iugulat. His peractis, exercitum soluit,

Himeræorum clades.

Himerenses triremib. plebem ex urbe dimittunt.

Himeram expugnat Hannibal.

ſoluit, ſocios qui ſibi à Sicilia ſtipendia fecerant in patriam quemq; ſuam remiſit. inter quos Campani abeuntes, grauiter Carthaginenſes accuſare, quòd ſibi qui victoriæ illius maximè authores fuiſſent, haud par gratia eſſet habita, aut digna factis præmia data. Cæterum Hannibal exercitu nauibus longis onerariiſq; impoſito, ſociiſq; idonea præſidij relicta manu, nauigat à Sicilia. Poſt ubi Carthagini applicuit cum multis ſpoliis, ex urbe tota læti omnes ob uiam properant, dextriſq; datis ſalutant atq; honorant, ducibusq; ſuperioribus anteponũt, quòd breuis temporis expeditione, clariora cæteris omnibus facinora patrauiſſet. Interea Hermocrates Syracuſius in Siciliam nauigat. Hic in bello aduerſus Athenienſes dux inter primos præclara pro patriæ ſalute facinora ediderat, maximoq; ciuibus ſuis uſui fuerat, ideoq; plurimum gratia & authoritate poterat apud Syracuſios. Poſt ea geſta, prætor creatus cum qui que & triginta triremibus, ad Lacedæmonios auxilio ſociali miſſus fuit. quo tempore à contraria ciuium factione cœpit per ſeditionem exagitati inſimulationibus. ipſe exilij damnatis, quam agebat claſſem in Peloponneſo tradidit his, qui fuerant à populo miſsi ſucceſſores ipſe conciliata ſibi iam pridem per militiam Pharnabazi amicitia Perſarum Satrapæ, magnam ab eo pecuniam accepit, cum qua Profectus Meſſanam, ibi quinq; triremes ædificat, ac mille mercede milites contraxit: aſſumptis præterea Himeræis olim urbe fugatis, ad mille numero, conabatur adnauigans Syracuſas, ire amicorum intra ſuffragante ſtudio, quo cœpto fruſtratus ſpem ipſe ſuam, inde mediterranea iter capit, occupatoq; Selinunte, qui ſuperfuerant excidio undiq; conuocat omnes, & partem illius urbis munitionibus obſtruere adoritur. Tum Selinuntios qui ſuperfuerant excidio, undiq; conuocat omnes, multos item alios gentium diuerſarum eò cõfluentes, intra locum admittit: atq; ita creſcente indies aduentitiorum plebe, breui intra eas munitiones uirorum circiter ſex millia roboris præcipui contraxit inde cũ copijs expeditis egreſſus, primo Motyæorum depopulatur agrum: cum egreſsis urbe contra manu magna confligit, uictor multos obtruncat. reliquam turbam fugientem, inſectatus intra mœnia compulit, mox Panormitanum inuadens agrum, excurſis paſsim, direptiſq; locis quamplurimis, ingenti præda potitur. Panormitanos cum omnibus uiribus egreſſos, atq; ante urbem in aciem eductos, adoritur, quorum quingentis necatis, cæteros omnes intra mœnium ſepta concluſos tenebat: proximè nihil moratus, agros eorum, qui ditioni Carthaginenſium ſuberant, depopulatus omnes, ingẽti per Siculas urbes ob id facinus laude celebratus eſt: mox quoq; Syracuſiorum quamplurimi facti ſui pœnitentiam cœpit tangere, conſpicientes talem uirum iniuria pro uirturis ſuæ meritis & dignitate ex patria pro flagitioſo fugatum. Quare cum crebri de eo uiro ſermones per conuentus agitarentur, manifeſta erat iam populi uoluntas, & ſtudia fermè omnium ut reduceretur depoſcere uidebantur: Quo Hermocrates audito, nominis ſui gratiam famamq; apud Syracuſios magni fieri, conciliatamq; ſibi populi gratiam, ſeſe ad reditum comparat, apprime cognoſcens inſidias & ſtudia factionis aduerſæ ſibi ne redeat obnixè repugnatura. dum eo curſu res Siculæ ducerentur, in Græcia Thraſybulus ab Athenienſibus miſſus cum triginta nauibus, magnoq; militum numero, cum centum equitibus in Epheſum nauigat, ibiq; expoſitis copijs ad duo loca, oppugnationem magna ui irruptionemq; adoritur. eius urbis oppidanis contra erumpentibus, atrox pugna committitur. inſtare uiribus omnibus Epheſij, hoſtemq; ferociter urgere, circiter quingenti eo congreſſu Athenienſium cecidere, receptis confeſtim reliquis Thraſybulus ad naues, mox inde in Lesbum ſoluit. Per idem tempus duces Athenienſium, qui tum circa Cyzicum uerſabantur, in Chalcedonem tranſcientes, Chryſopolim Caſtellum condunt, ibiq; præſidij quod ſatis uiſum eſt, imponunt, illisq; quos ei loco prefecerant mandat, ut à quibuſcunq; ex Ponto nauigantibus

Hermocrates inſtaurata Selinũte Carthaginenſes in Sicilia infeſtat.

Thraſybulus Epheſum oppugnat.

Chryſopolim condunt Athenienſes.

uigantibus illac, decimam exigerent. Post hæc diuisis inter se copijs Theramenes cum quinquaginta nauibus ad oppugnandam Chalcedonẽ & Byzantium relictus est. Thrasybulus in Thraciam missus, regionis eius urbes omnes sibi conciliatas in fidem accepit. Alcibiades assumpto cum triginta nauibus Thrasybulo, in regionem Pharnabasi subiectam enauigat, magnaque eius communi excursu partem depopulatus, præda milites ingenti locupletat. tum ipsi quoque spolijs uenundatis, pecuniam inde contractam stipendij loco computant, studentes populum sumptu impensaque leuare. At Lacedæmonij certiores facti classem Athenienſem cum copijs omnibus in Hellespontum traiectam uersari, exercitum Pysum uersus ducunt, quam Messenij præsidio tenebant: per mare quidem nauibus undecim, quarum quinque à Siculis accesserat eorum ciuibus armatæ: Pedestris uerò agminis idoneo satis ad id numero. Castris itaque Castello circumundique positis, terra mariq; obsident locum quod simul ac Athenienſis populus resciuit, obsessis auxilio misere triginta naues cum duce Anyto Anthemionis filio, qui nauibus euectus, cum quibusdam procellis contra aduersantibus Maleani superare nequiret, Athenas redijt. Quo facto, populus commotus, proditionis eum insimulare, diemq; in iudicium eius patrati. At Anytus in tanto periculo uersans pecunia salutem redemit, primusq; fertur Athenienſium corrupisse iudicia largitionibus. Cæterum à Messenijs Pylum defendentibus aliquandiu uis impetusq; hostium toleratus, acriterq; irrumpere conantibus repugnatum, spe fiduciaq; quo ipsi expectabant præsidij ab Athenienſibus eo mittendi. Post ubi per succesſionem ab hostibus oppugnari cœptum, perpetua dimicatione partim defatigati, alij uulneribus confecti, nonnullos quoque annonæ penuria famesq; & necessitas rerum urgebat, nusquàm apparente præsidio, ad deditionem coacti sub fœderum conditione locum concesſere: Ita Lacedæmonij Pylum recepêre, quindecim antea perpetuis annis Athenienſium præsidio defensatum, tum ex quo uidelicet Demosthenis opera locus ille munitus fuerat. Interim dum hæc geruntur. Nisæa, quæ sub Athenienſium ditione tenebatur, capitur à Megarenſibus, quos contra Leotrophides & Timarchus cum peditibus mille, & quadringentis equitibus, ab Athenienſi populo mittuntur. Hosti aduentanti Megarenſes uiribus omnibus ob uiam prodeunt, assumptisq; nonnullis ex Sicilia præsidijs, ad colles qui cornua appellantur coacta ui aciem instruũt. conserta pugna, cum strenuè ab Athenienſibus dimicaretur, tametsi multitudine denſior esset hostilis acies, Megarenſes nihilominus plurimis suorum amissis, fusi auertuntur. Lacedæmoniorum uiginti solum cecidisse proditum est. Nam Athenienſes ira Nisææ sibi subreptæ sæuientes, Lacedæmonijs prætermissis, hostem Megarenſem contentiori iniuriæ recentis ultione insectari, magnumque eorum numerum trucidarunt. Lacedæmonij interea Cratesipidam classis prætorem creant, sociorumque supplementis naues quinque & uiginti complentes, iubent uti cum illa classe socijs auxilio ad sit: qui mox euectus aliquantum tempus circa Ionam commoratus, nihil ibi memoria dignum edidit. Post hæc accepta ab his qui ex Chio fugati exulabant ob id ipsum pecunia, reduxit eos in Chium, arcemque Chiorum manu occupauit. Ibi qui ab exilio redierant urbem ingressi, turbam omnem contrariæ factionis ad sexcentos numero, qui sibi quondam exulandi authores fuerant, uicissim urbe ejciunt. Hi transuecti mox locum è regione trans in continenti positum, nomine Atarnea, occupant, ad modum naturæ munitione defensum. hinc deinceps ad oportunas eruptiones parati, belliq; idoneam facultatem per loci commoda nacti, assiduis excursionibus finitimos in Chio populos infestare. Dum hæc geruntur, Alcibiades cum Thrasybulo Labdalum iam à se idoneæ munitum firmo præsidio corroborarant. inde cum nauibus & copijs ipsi Theramenem

Pylũ obsident Lacedæmonij

Lacedæmonij Pylũ recipiũt

Athenienſes Megarẽsibus cladẽ inferũt

menem contra feruntur, à quo uastari acceperant Chalcedonem cum nauibus septuaginta, militum quinque millibus. Coactis igitur in unum locum copijs omnibus, circumuallauêre urbem undique ducto, à mari circum rursus in mare ligneo septo uallocp. Tum uero Hippocrates dux præsidij ad urbis defensionem, à Lacedæmonijs ibi positus, quem Lacones Armostem uocant, suos Chalcedonescp milites omnes armis expeditis, contra hostes in aciem eduxit. congressu facto iam sæuiente pugna, militibusqûe Alcibiadis acerrimè obnixiuscp dimicantibus. Hippocrates occiditur, reliqua turba partim cæsa cadit, alij uulneribus confossi, fuga effusa in urbem se recipiunt. Post hæc Alcibiades in Hellespontum & Cherronesum nauigat, consilio contrahendæ inde pecuniæ. Theramenj uero cum Chalcedonijs conuentum est uti quantum stipendij prius soluissent, tantum deinceps ab eis contribueretur. Inde cum copijs Byzantium profecti, obsidere urbem parant, summocp studio uallo circum undique ducto obstruere aditus omnes. Alcibiades contracta pecunia multos ex Thracibus sibi conciliatos secum in sua stipendia trahit. Cherronesi quoque delectu habito, incolas omnes assumit, mox inde cum omnibus copijs soluens, Selymbriam primum per proditionem capit, cui pecuniam imperat, ibicp præsidio relicto, ipse rapacissimo cursu Bizantium ad Theramenem contendit. Coniunctis cum eo copijs, ipsi quæ ad oppugnationem necessaria uidebantur, parare insistunt, quòd sibi cernerent urbem expugnandam, captu difficilem, & defensoribus confertissimam. nanque præter Byzantios, qui plurimi erant, aderat quoque ad defensionem Clearchus Lacedæmonius præfectus præsidij, cum magna Peloponnesiorum manu, mercenarijsqûe. Ad certum igitur usque tempus crebris oppugnationibus irruptionem tentantes, nequicquàm perstabant, nihil penitus proficere, nec ulla defensores afficere clade, maloûe memoratu digno ualebant. Post ubi quæstor urbis ad Pharnabazũ pro pecunia accipienda discessisset, tum ex Byzantijs non nulli, quos tædium simul & odium eius rerum conditionis & difficultatis imperij maxime grauabat (Erat enim Clearchus ingenio admodum difficili superboqûe, & molesto imperio) consilium ineunt hostibus urbis prodendæ. Re igitur clam composita, hostes perinde ac cœpto desperantes, simulata obsidionis solutione, uasa colligunt, ac ueluti copias inde in Ioniam adducturi, cum nauibus cunctis sub uesperam enauigant, peditatucp ad certum pro fugæ fide facienda spatium asportato, simul ac nox obruere cepit, prospectumcp submouere, conuerso per eadem uestigia cursu redeunt eodem clamdestino appulsu summocp silentio. Nocte intempesta effusi omnes in littus, succedunt urbi qua parte sibi per proditores significatum fuerat, nauigiacp à se uacua in alteram partem mittunt, pellicp iubent urbem uersus quàm maximo fieri posset remorum strepitu, quasi illic essent omnes copiæ. Ipsi cum pedestri agmine sub mœnibus instructi, momenta singula obseruare, intentis omnibus ad signum à proditoribus extollendum. His qui triremes trahebant imperata exequentibus, ingenti repente per medium noctis silentium fragore maria late resonare cœperunt, nauigia uariè remis obnixis impulsa, alia aliis collidi, uarij atque horribiles complaudentibus collisione tabulatis sonitus exaudiri, catenis alij manibuscp ferreis alte aera frangere, inde horrendo clamore circum omnia reboare quo strepitu audito tanto tanquàm inopino Peloponnesij, cæteriscp alienigenæ, qui in urbe erant, insidiarum fraudiscp paratæ ignari, celerrimè in portum extra auxilio quidûe nouæ rei accesserit exploratum rapiuntur. quo obseruato proditionis authores illico signum ex mœnibus hosti insidijs intento dant, scalisep paratis properantes tutissimè intra urbem admittunt, quòd tota iam defensorum multitudo concursu effusa in portum

Hippocratis mors.

Athenienses Byzantiũ oppugnant.

Athenienses Byzantiũ per proditionem capiunt.

Digitized by Google

portum eruperat. At Peloponnesij detecta fraude, confestim diuisis copijs partem dimidia in portu præsidio constituunt. Ipsi raptissimè cum reliquis ad occupatam muri partem procurrunt auxilio. tota iam prope Atheniensium acie intro admissa, nihil tamen inde perterrefacti ferociter congredi, per multumq; tempus contentissime repugnando Byzantijs adiuuantibus Athenienses acriter urgere. Postremò iam premi grauius hostis ceperat. Quod conspicatus Alcibiades, ut erat multa rerum peritia callidissimus, tempus idoneum in extrema oppidanorum trepidatione impellente animos periclitantium pauore nactus, per præconem magna uoce ut exaudiri ab hostibus posset, proclamari iubet, nullam à se suisq; uim Byzantijs inferri passurum. Quò audito, ciues repente ad tuta inclinatis animis, in Lacedæmonios arma conuertunt. Itaque plericq; eorum strenuè certantes occubuerunt, reliqui circiter quingenti ad aras deum intra templa confugere, Sedato certamine, Byzantijs est urbs ab Atheniensibus restituta. Cum supplicibus uerò qui stabant ad aras, ita res composita, ut arma traderent, ipsi mitterentur Athenas, ibi in populi futuri arbitrio quicquid de ipsis statuere libuisset. Exacto anno Prætorem Euctemonem Athenienses creant, Romani consules. M. Papyrium, & C. Nautium, Olympias agebatur tertia & nonagesima, qua studio uicit Eubatus Cyreneus. Ea tempestate duces Atheniensium Byzantio potiti, Hellespontum percurrunt, reliquasq; in eo urbes, Abydo dempta, omnes in potestatem redigunt. ibiq; Diodorum Mantitheumq; cum satis firmo præsidio relinquunt ad loca defendenda, populosq; pro re curandos. Ipsi rebus illis peractis cum classe spolijs onusta Athenas uersus iter tendunt, multis clarisq; rebus pro patria gestis. Vbi cum procul aduentare per altum conspecti sunt, populus omnis bene gestæ rei lætitia exultabundus in Piræum ex urbe concurrit, ueluti rei maiestatisq; suæ restitutores excepturus. Magnus quoq; aduenarum inquilinorumq; numerus eodem concurrere, frequens item puerorum mulierumq; turba, properantium cum res nouas spectare, tum suos quisque redeuntes cumprimum salutare. Apparebat nanq; ipsa ducum aduauigatio procul aspectu, nempe erat admirabilis atq; admodum obstupenda, quippe quibus ad ducenta nauium corpora ex hoste capta traherentur. Captiuorum deinde prædæ, spoliorumq; immensa apparere multitudo & facultas, naues præterea quisq; suas armis auratis per uaria loca ad prospectum dispositis relucentes, coronisq; circumundiq; ornatas, atque spoliorum quæ exposita in ostentaculis astabant, alijsq; rebus compositis spectabiles appellebant. Plurima quoq; præter cæteros plebs non tam classis redeuntis quàm Alcibiades uidendi cupiditate confluxerat in portum, adeò ut urbs pene sola, uirisq; uacua relinqueretur: seruis iuxta, liberisq; tanta spectaculi studio flagrantibus. Ea nanque tempestate uiri illius nomen in tanta admiratione & authoritate habebatur, ut optimatibus primoribusq; Atheniensium prima esset opinio, uirum usq; gentium huic parem inueniri posse neminem, cui maior adesset ingenij uis, maiorq; aduersus populares seditiones audacia. Ipsum igitur sibi defensorem aduersus plebis insulta futurum, inopia æreq; alieno grauatis eum sibi propugnatorem, miserorum propugnatorem, fidelissimumq; subleuatorem pollicebantur, quem sperabant temere urbem perturbaturum, ærumnaq; miseros exempturum. Inerat enim singularis quædam audacia, uehemens & grauis in sermone facundia, in bello & ductandis copijs uirtus præcipua, facinorosa supra modum audacia, species aspectu indoleq; supra quàm dici potest admirabili, egregius animus & magnificus. Deniq; tanta uiri illius ciues omnes expectatio ceperat, ut eo redeunte, simul fortunam, felicitatemq; urbi redituram crederent. Præterea quemadmodũ Lacedæmonij isto adiuuante, res

Alcibiades Athenas reuocatus, magnifice excipitur.

Digitized by Google

res prospere, superiores ue cessissent. ita contra rursus sperabant hoc eodem duce rem Atheniensem fortunam mutatam meliorem. Simul ac igitur classis applicuit, turba undiq; omnis ad Alcibiadis nauem conuersa intente spectare, inde prodeuntem uirum dextris oblatis salutare, complecti omnes, congratulari, simul rebus fortissimè felicissimèq; gestis, simul & lætitia reditus exultare. perblande ac perhumane allocutus multitudinem in concionem uocat. Ibi pleraq; disserendo, uti erat acerrimi eloquentia, deprecatus quæ quondam in eum ficta crimina fuerant tantam sibi gratiam beneuolentiamq; plebis conciliauit, ut una omnium confessione, culpa eiectionis eius, ac decreti in eum facti in ciuitatem ipsam tota transferetur. Inde bona, quę iam publica ta tenebantur ei cuncta restitui, causęq; illius acta statutaq; supprimi iussere pa ri edicto, reliqua quoq; quæ aduersus eum rogata sanctaq; fuerant, cuncta ab rogari. Nam decreto sanxerant, ut Eumopidæ in aram irruerent, quam eius au thoritate erexerāt, quo tempore impius & à mysteriis profanus iudicatus fuerat. Postremò imperatorem eum dictatoria potestate creant, tum pedestris ma ritimiq; exercitus uim summamq; imperij apud esse iubent: alios deinde ipse li bi in exercitu duces collegasq; delegit quos uoluit, Adimantum & Thrasybulum. Instructis itaq; centum nauibus Alcibiades Andrum uersus nauigat, occupatoq; ibi Curio castello munitionibus sibi locum confirmat: quem contra uiribus omnibus Andrij cum præsidio Peloponnesio, quod eam urbem tuebatur, egressi, manus conserunt, pugnaq; uariè tracta, uincunt Atenienses, magno opoidanorum numero cæso. qui euasere alij alio rapti uaria fuga per agros in diuersa loca se recepere, nonnullis intra mœnia confugere licuit. Alcibiades ea pugna uicta, mox ad oppugnandam urbem accedit, qua certis oppugnationibus tentata, tēpus illud haud frustra terendū ratus, idoneum castello iam munito præsidium cum Thrasybulo duce relinquit: ipse cū classe & copijs enauigans, Coum Rhodūq; diripit, crebrasq; undiq; agēdo prædas, eis ue luti uectigalib. alebat exercitū. At Lacedæmonijs etsi nauales copias cū Mindaro duce amiserant, haud tamē ceciderāt animis, sed p̄torē naualē sibi deligūt Lysandrum, qui rei militaris peritia longè cæteros præcedere, præsentiaq; animi & experta ad omnes casus, præstare uidebatur audacia, qui simul ac magistratum adijt, delectu ex Pelopōneso habito, magnam inde militum manum conscripsit, tum nauium quantum licuit numerum militibus complet, mox enauigās in Rhodum, quotcūq; ibidem naues comperit, ex omnibus urbibus sibi acciuit: quibus assumptis, in Ephesum & Miletum contendit, ibiq; dum reficiendis earum urbium nauibus operam dat, interim quas Chij habebat, accersit, classemq; in Epheso contraxit nauium prope septuaginta. Tum audiens quòd Cyrus Darij filius à parente mitteretur auxilio Peloponnesijs, in Sardis ad eum properat, ibiq; multa commemorando, adolescentem hortatus ad bellum aduersus Athenienses capessendum. decem millia Daricorum ab eo accipit pro militum stipendio, iubetq; eum Cyrus in posterum quod opus erit exposcere: sibi enim in mandatis à parente datum, ut quicquid ab eo Lacedæmonij optassent, illis cuncta suppetat. Cum his in Ephesum pecunijs regressus, ex cunctis undique urbibus primores & optimates quosq; ad se accersit, quibus cum societate composita, pollicetur si res successerit, eos suis quosque urbibus præfectos constituturū: quę spes perpulit cunctos certatim iussis obtemperare, plusq; imperato suppeditare, celerius ne supra quàm credibile esset eo hominum studio quæcunque ad bellum necessaria erant Lysandro copiosissime comparata stetere. Alcibiades uerò ubi comperit classem apud Ephesum à Lysandro comparari atq; instrui, cum nauibus cunctis soluens eò contendit, portubusq; Ephesi obnauigando circumuectus, hostemq; in pugnam lacessens, ubi nullum sibi extra occurrere uidet, pleraque naues in uadis circa

Alcibiades à culpa absolui tur ab Atheniensibus.

Alcibiades Andrum aggreditur.

Lysander à Lacedæmonib. dux creatur aduersus Athenienses.

Notum anchoris firmatas sistit, quibus Antiochum suæ triremis nautam præficit, mandatq; ne pugnam ullo pacto cum hoste conserere audeat, donec ipse redierit. Ipse uero Alcibiades assumptis militaribus nauigijs cum summa festinatione Clazomenas adnauigat quam urbem in societatem Atheniensiũ perstantem, nonnulli exules grauiter infestabant, cuncta præda, rapinis, depopulationibusq; uastantes. At Antiochus natura promptus & ferox glorię cupiditate properans suis auspicijs aliquod præclarum facinus edere, contempto Alcibiadis mandato, decem naues, quæ expeditissimæ robustissimæq; uiderentur, militibus complet, reliquas, prætoribus mandat expeditas omnes suam quisq; teneat, ad pugnam intenti, si forte necessitas aliqua conserere cũ hoste manus contigerit. Rebus ita comparatis, fertur in hostem, & ad pugnã prouocat. At Lysander per quosdam transfugas certior factus Alcibiadem in dedita discerpsisse, secumq; robur exercitus asportasse, tempus adesse ratus rei bene gerendæ, facinorisq; adoriendi sparta digni uniuersa classe instructa aduersus hostem ire pergit, unamq; ante cæteras decem prouectam, qua uehebatur Antiochus, ipso impetu suppressit: reliquas in fugam uersas insectari non destitit, donec à reliquis Atheniensium prætoribus ac tumultuosè suis auxiliò properantibus, reliquæ triremes militibus completæ è statione educerentur. Eductis mox, priusquàm instrueretur acies, pugna per succurrendi festinationem agmine incomposito confusis ordinibus accensa, consertis haud procul à terra nauibus, Athenienses propter ordinum perturbationem uicti, duas & uiginti naues amisere, in quibus pauci admodum uiui capti, reliqui in terram enatarunt. Ea re audita Alcibiades retro ab itinere. Notium accelerat, cunctisq; nauibus instructis, ad portus fauces adnauigat, hostiq; se ostentans, lacessere atq; in certamen trahere molitur, ubi detrectari pugnam uidet, nec Lysandro in aciem descendere, signaq; conferre audaciam esse, Samum uersus nauigia impellit. Dum hæc geruntur Thrasybulus Atheniensium dux quindecim nauibus Thasum uectus, pugna conserta sternit oppidanos, cæsisq; eorum circiter ducentis, reliquos intra mœnia conclusos obsidet, quos tandem ui compulit ad recipiendos exules, qui quòd partes Atheniensium tutarentur, erant urbe fugati, impositoq; præsidiò, societatem, partesq; Atheniensium sequi coẽgit. His peractis Abderam petit urbem inter potentissimos tum Thraciæ populos connumeratam, quam sibi concilians in societatem ditionemq; recipit. Hæc ab Atheniensium ducibus ex quo portu soluerant, gesta traduntur. Interim Agis Lacedæmoniorum rex, dum apud Deceliam cum exercitu commoraretur, audita Alcibiadis enauigatione, robustissimamq; cũ eo iuuentutem in ea expeditione profectam, urbemq; prope defensoribus uacuam relictam, obscura nocte sine ullo lumine lunæ, copijs eductis Athenas contendit. Erat ea acies peditum octo & uiginti millium, quorũ dimidia pars armis optimis apprime tecti, munitiq; procedebant. Altera dimidia leuis armaturæ expeditis ibant ad pugnam corporibus, sequebantur peditũ agmen circiter mille & ducenti equites, quorum nomagenti Bœotij, reliquos Lacedæmonij suppleuerant, urbi propinquatis tanto succedebat silentio, ut primas custodias fefellerit, ac priusquàm sentiretur repentino impetu adortus in cautos, reiq́ue tam inopinatæ stupore attonitos, paucis cæsis, in fugam uertit, fugientes ad mœnia usque est insectatus: Quod simul ac ad muros adesse hostes Atheniensibus cognitum fuit, ut in re trepida, repente senioribus mandatur, pueriq; ætate grandiusculis, uti cum armis ad mœnia tutanda accurrant, quibus admandatum undiq; præsto concurrentibus, breui murorũ ambitus omnis circum armatis refertus apparuit, cunctis ad commune periculum propere raptis. Vbi dies illuxit, Atheniensium duces inspecta hostium acie in phalange ducta, quam quaternis ex fronte, ut turmatim condensa militibus

Antiochus Athenienſis aduerſus Lacedæmonios male pugnat.

Thraſybulus Atheniẽſis Thaſios oppri mit.

Agis Athenas adoritur.

Digitized by Google

litibus, ordinum uero continuatione tali ad octò stadia extendi uidebant, tunc primum perterriti sunt, cum cernerent duas prope muri partes hostium corona circumplecti: Pòst emisso equitatu quem haud multo hostibus pauciorem numero habebant, equestrem pugnam sub mœnibus conserunt: certatumq; atrociter per aliquantum tempus. Nam peditum Phalanx circiter quinq; stadijs à mœnibus aberat: equitum itaque interse permixtæ turmæ, ante mœnia dimicabant. Bœotios recens memoria uictoriæ apud Delum habitæ, feroces agebat, dedecus ab se commissum iri, si quos prius clarissima pugna uicissent, his nunc cedere, inferioresq; esse uiderentur. Athenienſibus è muro testes ut in spectaculo aderant uirtutis cuiq; suę ciues, à quibus se singuli, suaq; sollicite deposci gesta sciebant, expectariq; uictoriam. Quibus stimulis acti quiduis pro uictoria sustinebant. Postremò hostem loco pellunt, multisq; eorum cædis, fugientes ad peditum usq; phalangem insectantur: quibus intra ordines exceptis, iam acies peditatusq; omnis succedere contra ceperat. Athenienſis eques haud tantam uim expectandam ratus, in urbem se recipit. Agis uero tempus illud obsidioni minus idoneum ratus, in Academia castra posuit: Postera die cum trophæum ab Athenienſibus erectum esset, eductis in aciem copijs Agis lacessit ad pugnam, ac prouocat hostem ad dimicandũ de trophæo, nec detractarunt pugnam Athenienſes, quin educta sub mœnibus & ibi instructa iuuentute, intenti consistere. Tum Lacedæmonij primi agmine facto manus conserunt: Deinde ubi multitudinem telorum è muri in se præcipitari, remq; iniquo geri loco uident, aciem ab urbe abducunt. Post hęc reliqua parte agri direpta, uastataq; depopulationibus, regressi sunt in Peloponnesum. Alcibiades autem educta samo classe uniuersa, Cumam petens, ficta quædam in Cumeos crimina commiscitur, cum iam pridem magnopere cuperet sibi aliquam ad diripiendum eorum agrum occasionem dari, ac primo incursu multos ex eis captiuos cogens intra naues abripit, nec mora oppidanis fuit: uiribus ex urbe auxilio suis procurrunt, hostemq; ad agendam prædam intentum, ob idq; incautius agentem assecuti, adoriuntur, urgereq; fortiter resistentes pergunt: sed aliquandiu manus Alcibiadis superior perstabat, oppidanis pugnantibus, assiduè ex urbe agris undique subsidia accedebant. Ita multitudine irruente, tandem coguntur captiuis prædaq; omni relicta ad naues confugere. At Alcibiades grauiter se uictum indignans, copias ex Mitylene accersit: atq; instructa in urbis conspectum acie, prouocat ad pugnam Cumæos, detrectantibus nec prodire usquàm audentibus, ad agrum depopulandum conuertitur, quo passim direpto Mitylenen reuertitur. Legati Cumæorum ob eam rem Athenas conquestum iniurias missi, multis querelis accusant Alcibiadem, quòd urbem sociam in officio perstantem contra ius sociale commissi nullius consciam, depopulatus esset, multæ deinde aliæ querelæ in eum ferebantur. Nam nonnulli ex his qui Sami stabant milites Alcibiadi infensi, nauigarunt Athenas, eumq; in conuentu accusarũt, quòd clam partes Lacedæmoniorum tectis consilijs adiuuaret, contraxisse preterea summam cum Pharnabazo amicitiam familiaritatemq;, ea spe eoq; consilio, ut finito bello uẽdicet sibi Barbaricis auxilijs, urbis ciuiumq; dominationem. Impulsæ maledictis uulgi aures, fides à multitudine, criminibus calumnijsq; habita, quanquàm haud tum primum id tentari cœptum, sed iam pridem quoq; gloriam famamq; Alcibiadis afflictauerat pugna naualis ad Ephesum malè gesta, ea deinde facinora, quæ in Cumæos patrata ferebantur, fidem culpæ iramq; auxerunt. Ita populus Athenienſis illius uiri suspecta habens audaciam, decem uiros ad exercitum ductandum, rem gerendam creant, Cononem, Lysaniam, Diomedontem, Periclem: ad hos Erasinidem, Aristocratem, Prothomachum, Thrasybulum, Aristogenem. Ex his Cononem delectũ continuò emittunt ad Alcibiadem magistratu abdicandum, classemq; ab eo accipiendam

Alcibiades Cumæorũ agrũ depopulatur.

Alcibiades potestate abdicatur, & de cemuiri creantur.

piendam. Alcibiades igitur iussus imperio cedere, Cononi copias classemq; tradidit, desperatoq; in patriam reditu, rebus suis una trireme impositis, Pactyam in Thraciam concessit. Nam præter iram multitudinis, obiecta crimina formidabat. Multi enim eum male uexari uidentes, multa ei crimina impegerant: quorum maximum erat de equis, æstimatum talentis octo. Nam cum Diomedes amicus eius quadrigam ad eum in Olympiam misisset, Alcibiades in subscriptione nominis, quæ cuius esset domini de more fiebat, nomen inscripsit suum equis: cumq; olympia cursu uicissent, sibi idem ipse usurpauit unà cum nomine & palma deuicti certaminis, amicoq; suo equos non reddidit. Horum sibi ipse conscius omnium uerebatur in primis ne occasione qua cunq; oblata Athenienses pœnas, una omnium simul ab eo praue in patriam commissorũ deposcerent. Ita iam desperata uenia, rebus ipse suis diffisus, spontè in exilium concessit. Adiecta quoq; ad ludos est. Et biga eadem Olympiade. Apud Lacedæmonios Plistona rex interijt, cum regnasset annos octo, cui succedens Pausanias, imperauit annos quatuordecim. Per idem tempus insulæ Rhodi incolæ & Elysi, & Lindi, & Camiri, in unam urbem migrarunt, quã nunc Rhodum appellant: Hermocrates autem Syracusius eductis selinunte in expeditionem copijs, quæ sibi stipendia faciebant, Himeram uersus proficiscitur, castraq; in locis suburbanis posuit: ac percunctatus ibi quo loco conflixissent Syracusij, interfectorum ciuium diligenter collegit ossa, quæ compa ratis curribus, & admodum sumptuoso apparatu ornatis imposita, Syracusas aduehenda curauit ipse in finibus restitit, quòd exulibus lege prohibitum erat urbem simul ingredi, sed nonnullos ex his quos secum habebat misit ad deuehendos comitandosq; intra urbem currus: Hæc ab Hermocrate facta sunt, ut Diocles aduersarius eius, qui resistebat sibi ne reuocaretur idemq; author fuisse uidebatur ut qui occubuerant, insepulti negligerentur, in multitudinis odium incurreret, ipse uero sibi per eius in mortuos pietatis seruatæ speciem uulgi studia conciliaret, in pristinamq; gratiam reuocaretur. Allatis demum ossibus, seditione Populus agitari cœpit, Diocle illos sepeliri prohibente, multis uero contra censentibus. Tandem, ut reliquiæ illæ iam defunctorũ uita sepulchris conderentur. Quarum pompam Populus omnis summa frequentia, uenerabundoq; obsequio eduxit, condiditq;, ob eamque sæuitiam Diocles urbe fugatus est, nec tamen Hermocratis propterea reuocandi consilium fuit, quippe uiri illius suspectam nimis audaciam habebant, ne forte magistratum per suffragia adeptus, per occasionem, ut erat in gentis uir spiritus, sibi pararet dominationem. Cæterum cum non admitti se cerneret Hermocrates, tempus irrumpendi, reiq; per uim obtinendi sibi tum minime idoneum adesse ratus, retro selinuntem redijt: Post deinde certum tempus, amicorum factione cum accersente, cum tribus millibus militum expeditis adproperauit, perq; Geloam iter tendens, nocte in locum ex compositione conspirantium signatũ peruenit, nec cunctatus, inde mox exiens, urbem uersus tendit, summaq; celeritate iter festinantem, cum milites pleriq; una pergendo æquare non possent, reliquebantur per uiam. Ad portam demum, quæ secundum Achradinam posita ingressum dabat, accedit, quæ loca cum à nonnullis amicis iam occupata teneri comperisset, ibi operiri statuit eos, qui relicti in itinere tardius accedebant. Interim re cognita Syracusij cum armis in forũ concurrunt, magna multitudine eô congregata, Hermocratem & maximam eius gregariorũ partem ibi deprehensos obtruncant, reliquos, qui ex eius cæde tu multus euaserant, die dicta in iudiciũ tractos exilio damnant, pro hostibusq; habendos iudicant, qua in re nõnullos ex illis ipsum periculũ eo iudicio liberauit, qui cum multis saucijs uulneribus essent, fuêre à cognatis & parentib. denunciati pro mortuis, ne furori populi obijcerentur, in quibus Dionysiũ fuisse proditum est, qui post patriæ sibi dominationem uendicauit. Rebus eius

Alcibiades in exilium fugit.

Hermocrates occisorũ ossa Syracusas mittit.

Hermocrates occiditur.

ann

anni simul cum ipso tempore quo dictum est cursu exactis, alterius initio anni, Athenis magistratum adijt Antigenes. Romæ consules creati C. Manius Aemilius, & C. Valerius. Ea tempestate Conon Atheniensiũ prætor acceptis apud Samum copijs, naues quę illic aderant reficere instruereq; molitur: alias ab socijs accire, summaq; ad niti properatione, ut classem hosti parẽ sibi comparatam habeat. At spartiatæ defuncto per tempus præturæ nauali statutum magistratu Lysandro Callicratidem successorem mittunt, qui uti tum prima adhuc iuuenta, ita innocenti & puro ingenio, mente simplici, uitaq; prorsus incontaminata erat, nec dum mores alieni contigerant strenuũ fraudisq; hominum penitus inexpertum, quantumq; Spartiatas iustitia omnes excelleret, in ipso magistratu gerendo, summa eius palã fecit integritas, à quo per id tempus omnium confessione nulla iniuria, non ipsam remp. modo, uerum ne in priuatum quidem quempiam cõmissum inuenitur, quin magis in eos, si qui eum corrumpere largitionibus adorti essent, ut lege uendicaretur agebat. Hic itaq; enauigãs in Ephesum, naues à Lysandro, classemq; accepit, accersitis deinde reliquis, qui in aduersis locis uersabãtur omnibus undiq;, ad eas quas acceperat à Lysandro centum & quadriginta nauigiorum numerũ coẽgit. Erat in Chij agro Delphinium oppidum, quod Atheniensium præsidio tenebatur eius loci expugnandi libidine captus, quòd ad rem faceret, expedita classe cũ nauibus omnibus eò contendit: quo peruectus, munitionẽ oppugnat Atheniensium præsidiarij circiter quingenti conspecta hostium ui, consternatis pauore animis inde confestim discedunt, oppidumq; in fidem societatemq; creditum desperata defensione destituunt. Ita deserto defensoribus oppido potitus Callicratides, munitiones reliquaq; omnia eruit, tum introuectus ui nocte fraudeq; adiuuante per impetum intra mœnia irrumpit, urbemq; diripit. Post nauigans in Lesbum, Methymnæ castra posuit, quam tum præsidia defendebant Atheniensiũ. Hanc assiduis adortus odpugnationibus, initiò quidem nihil proficere poterat, Paulopòst nonnullis urbem prodentibus, intra mœnia recipitur, opes in prædam omnes datæ, sed à cæde & à corporum uiolatione abstinuerunt, urbs Methynneis restituta: His gestis Mytilenen petitu rus grauioris armaturæ milites thoraci Lacedæmonio tradit, iubetq; ut itinere pedestri urbem prędictã uersus acceleret: quem procedentem ipse cum nauibus secundum littus assequitur. Cononi uero Atheniensiũ prætori tum naues aderant septuaginta, rebus necessarijs ad bellum ita comparatæ, ut ex ducibus superioribus tam paratam instructamq; nemo classem ductasset cum his omnibus ad auxilium Methymnæ uenerat. Sed ubi iam captam comperit, noctu ad quandam diuertit insulam ex his quæ centum uocantur. Simul ac dies exorta est, cum exploratum haberet classem hostium ad se ferri, periculosissimum sibi tunc esse arbitratus tantam uim expectare, fortunamq; belli contra duplum hostium numerum tentare, statuit nauibus in altum euectis id periculum euitare, & si quas hostium triremes & fugę specie à reliqua classe pelliciendo, abstrahere posset, tantum quacunque arte uim coactam aliqua ex parte diminuere, post apud Mytilenem confligere. Eo nanque loco tutò rem sibi tentari posse si uicisset: quippe idoneam ibi ad insectandum: persequendamq; uictoriam habiturum facultatem, sin ui urgeretur, proximum fugę quo se reciperet portũ adesse. Expositis igitur militibus, ocioseq; lentiusq; remigia pellere cœpit cunctabundus, eo consilio ut naues hostium propius accederent. At Lacedęmonij appropinquantes assiduè uehementius uiribus impellere naues, adinti magnopere remigijs, extremum hostium agmen assequi conari, nec dubiam spem habere simul ac attigissent, mox potituros. Cononе deinde sese subducente, qui robustissimas agebant Peloponnesiorum naues assequendi studio acrius insistere: & iam remiges assiduo diuturnoque nauigandi labore defatigati langueſcere cœperant, ipsique longo pro-

Callicratidis sinceritas.

Callicratides Delphinio oppido potitur.

Callicratides Lacedæmonij cum Cononе Atheniẽsi prælium nauale.

Digitized by Google

cul à suis iam procurrerat interuallo, quum id obseruans Conon, occasione capta, ubi propius Mytilenen processisse uidet, repente purpureum uexillum ex naue sua extulit, quod signum belli prætoribus nauium dabatur. Quo inspecto percinctæ Athenienſium naues, confestim ad unum temporis momentum omnes conuersæ hosti incauto, propensiusq; insectanti occurrunt, mox sublatis successu fraudis multitudo uocibus de more Peana canere, Tubicinæ classicum canente. Peloponnesij uerò perterrefacti, naues adniti retro ad suos impellere, cumq; nihil ocij ad conuertendas proras daretur, summa agitabantur sollicitudine & tumultu propterea quod quæ aberant naues, solitum ordinem reliquerant. At Conon tempestiuè oportuneq; usus occasione, dextrum cornu ductans tumultuantes illico inuadit, instruitq; in aciem prohibere conatur, alias rostris impetendo, aliarum detergendo infringendoq; remigia. Itaq; earum, quæ aduersus cononem steterant, ne una quidem in fugã uersa est, sed aduersis proris perstantes hosti resistebant, dum sequens classis adesset. Qui uerò in sinistro cornu pugnabant Athenienses, uersis in fugam hostibus quos contra inuaserant ardentius propensiusque fugientes insectari pergunt, iamque aduentante coactaque in unum Peloponnesijs untuersa classe, Conon hostium multitudine deterritus ab insectando destitit, conuersusque cum quadraginta nauibus Mytilenen sese recipit. Qui uerò pertinaciori insectando procursu longius eruperant, in mediam prolapsi Peloponnesiorum aciem subitò conspectu perterrefacti sunt, & intercluso ad urbem reditu, ad ultimam spem adductis terra petenda erat. Ita instante iam, atq; urgente hostium ui, nullam usquàm sibi salutis aliam uiam cernentes, in terram impellunt, relictisq; nauigijs, intra urbem Mitylenen incolumes confugiunt. At Callicratides nauibus triginta potitus, rem hostium nauticam admodum afflictam conspiciens, haud dubiam pedestris sibi certaminis uictoriam pollicebatur. Magna igitur uincendi fiducia fretus, urbem uersus remigio contendit. Conon uerò quum primum adnauigasset, nihil urbis oppugnationem dilaturos arbitratus, munire properat fauces aditusq; portus: in locis per portum breuibus & uadosis lembos fasellosq; saxis onustos deprimi demergiq; iubet. In gurgitibus autem, ubi profundior æstuabat aqua, onerarias saxis confertas in anchoris firmat, ita perfestiuè Athenienses, plurimaq; Mitylenensium turba ex agris undiq; belli pauore confugiens in urbẽ, trepidi quæ ad obsidionem tolerandam necessaria erant, magno studio ingentiq; sollicitudine comparant. At Callicratides expositis in proximum urbi littus militibus, castra munit, trophæumq; naualis uictoriæ constituit. Postera die fortissimas quasq; ex classe tota naues deligens, mandat diligenter instruantur, utq; suam secuti nauem, nihil ab ea discedant. Ita agmine instructus, magno impetu portum uersus ferri cœpit, perq; hostiũ septa uiolabundus quicquid obstitisset properat intra portus irrumpere. Conon uerò partem copiarum in triremibus instructam proris hosti irruenti ad aditum constituit, partem per nauigia maiora distribuit, alios ad cornua & bracchia portus procurrere iubet, ibi in sicco consistere, ut undiq; terra mariq; portus idoneis præsidijs aditus circummuniretur. Ipse cum expeditis triremibus ad septorum interuallum, quod patebat ingressuris, raptissime fertur, eoq; exitu stipatis nauigijs obstructo prælium committit. Qui autem in maioribus euecti nauigijs pugnabant, saxa ex antennis in naues hostium subeuntium præcipitare, magnamq; pondere & ictu stragem edere. Qui uerò in portus cornibus & brachijs prohibebant eos qui ex nauibus descendere audebant. Peloponnesij uero studio & contentione nihilo Athenienſibus erant inferiores. Nam stipato nauigiorum agmine delati dispositis per tabulata robustissimis quibusque naualis simul & pedestris in morem certaminis dimicare, impetu simul in aduersas uaues uiolento rapti, haudquaquàm uereri in proras ipsas

Callicratides portum Mytilenensem oppugnat.

&

& roſtra irrumpere, arbitrantes eos qui paulo ante fuſi, ne conſpectum quidem ſuum ſuſtinuiſſent, nunc impetum uimq́ue inſiſtentium eorundem nequaquam ſufferre auſuros. Cæterum Athenienſes & Mitylenæi unam demũ ſibi ſalutis ſpem in uictoria cernentes, fortiter ſtrenueq́ue oppetere mortem pro loco quiſq; & ordine ſuo retinendo properabant. Contentio mira, pertinaciaq; irreuocabilis perſiſtendi utrumque exercitum inuaſerat, ita acerrime diu utrinq; dimicatum, nemo labori, nemo corpori uitæq; parcere. Qui enim per tabulata pugnabant, multitudine telorum undiq; in eos uolantium ſauciabantur, & qui lethaliter uulnerati erant, in mare cadebant, alij feruore corporis, dolorem uulneris obtundente, dimicabant. pleroſq; conficiebant ictus ex lapidarijs nauibus, & earum antennis, malorumq; propugnaculis incuſsi. Inde Athenienſes ex locis ſublimibus ſaxa ingentis molis crebra in ſubeuntes haud incaſſum euoluere, magnamq; ſtragem facere. feruere nihilo ſecuis aſsiduo certamine, ſæuiusq; ſemper crudeſcere pugna, iam diutius contentio ne protracta. Poſtremo multis ultro citroq; occiſis, Callicratides receptui cani iuſsit, ut militibus data quiete, uires defatigatas recrearet, & paratiores ad oppugnationem ſecundam haberet, nec diu poſt moratus, rurſus conſcendens naues, maxima iam claſsis parte inſtructa, totoq; militum robore ad oppugnandum reuertitur, nec breuis ea rurſus dimicatio certaminis extitit, ſed ui tandem hoſte ſuperante, pulſi Athenienſes intra portum in urbe conſtructum confugiunt. Ille fugato hoſte, mox intra ſepta irrumpit, ac iuxta urbem in anchoris claſſem firmat. Nam aditus pro quo dimicabatur, in elegantem portum imminebat, extra tamen oppidi mœnia ſitum. Nam urbs uetuſta paruа inſula eſt quæ poſt ei adiecta pars incolitur, è regione trans è Lesbo ducta. Has inter fretum eſt anguſtum, quo redditur urbis munitio firmior. At Callicratides expoſitis copijs, urbem obſedit, omniq; ex parte oppugnare eam pergit. Res igitur Mitylenæorum eò diſcrimine adducta perſtabat. In Sicilia uerò legati à Syracuſijs Carthaginem miſsi ſunt belli ſuperius illati conqueſtum iniurias, poſtulatumq; ut deinceps ab armis aduerſum ſe, diſcordiaq; diſcedere uellent. Quibus ambiguæ reſponſum à Carthaginenſibus: interim ingentes in Lybia copias undiq; cogebant cupientes urbes omnes Siculas inſulamq; totam ſuo imperio ſubdere. Cæterum antequàm traijcerentur eò copiæ, certos ex ciuibus, reliquaq́ue Lybia deligunt, quicunq; ſponte annuiſſent in coloniam duci, quibus tranſcriptis, urbem iuxta aquas calidas condidere, quam Thermam ab aquarum caliditate placuit appellari: Rebus eius anni ita finitis Athenis eſt præfectus Callias. Conſules Romæ creati. L. Furius & Gn. Pompeius. Ea tempeſtate Carthaginenſes ob rem ſuperius proſperè geſtam, in ſuperbiam elati, ea fiducia totam iam ſibi inſulam uendicare, in poteſtatemq; redigere ſunt adorti, ueluti ſupradictum eſt. Igitur ingentes copias, comparare ſtatuunt, ad quod proſequendum delecto Hannibale duce, à quo Selinuntinorum, Himerenſiumq; urbes erutæ corruerant, poteſtatem ei illius expeditionis curandæ, belliq; gerendi permittunt. Cui tam graue munus ob ætatem iam ingraueſcentem Recuſanti adijciunt alterum, ducem Himilconem Hannonis filium, eadem oriundum familia. Hic igitur communi ſimul conſilio retractata, quoſdam ſpectatę fidei dignitatisq; præcipuę uiros ex ciuibus in magiſtratu conſtitutis deligunt ad munus idem: quorum alios cum multa pecunia in Hiberiam, alios in inſulas Baleares dimittunt, mandantes uti quantas peregrinorũ auxiliorũ poſſent copias, mercede cõducerent. Ipſi per Libyã, magnũ ex Libycis, Phœnicib. populis numerũ conſcribũt, tũ à ſocijs gentib. undiq; regibusq; ſtipẽdia accerſunt. Mauruſios ſcilicet. Numadasq; milites, ac nõnullos ex his, qui partes ad Cyrenẽ uergẽtes incolũt. Ex Italia quoq; Cãpanos mercede conductos in Libyã tranſportant, didicerãt nãq; iã pridẽ quãto manus eorũ uſui foret, quantũq; in bellũ uirtutis præſtare ſoleret. Eos uerò

Syracuſani à Carthaginenſibus pacẽ nõ impetrant.

Carthaginenſes electis Hãnibale & Himilcone ducibus, expeditionem parãt in Siciliam.

quorum

quorum opera usi superiori expeditione contra Siculos, haud debitas gratias retulerant, iniuriæ memores, fore suspicabantur, contraq; seiuncta cum Siculis manu, arma susceperunt. Postremo copijs Carthagine coactis ex omni undiq; gente, numerus simul omnium cum equitibus haud multo maior centũ & uiginti millibus, ut Timæus tradit. Ephoro placet ad trecenta millia in ea expeditione fuisse Carthaginenses itaq; rebus omnibus, quæ ad exercitum trajiciendum requirebantur cõparatis, triremes omnes refectas instruunt, naues q; onerarias supra mille cogunt. Inter hæc quadraginta triremes in Siciliã præmittere consiliũ fuit ad occupandos descensus exercitus appellendi quarum aduentu explorato, Syracusij nihil cunctati, cum totidem triremibus instructis adnauiganti properant hosti occurrere, in quem ad loca circa Erycem posita incidunt, nec mora utriq; manu conseri cœptæ, diuq; ferociter dimicatum est. At Syracusia uirtute superatæ quindecim Phœnicum naues periere nocte dimicationi interueniente, reliquæ in altum fuga rapta concesserunt. Ea strage suorum Carthaginensibus nunciata, Hannibal extemplo cum nauibus quinquaginta enauigat, properandum ratus suos ulcisci, comprimereq; hostem, tum suis copijs tutum præstare nauigationem. Igitur præsidio Hannibalis protegente, contendere omnes in insulam. Siculis uero eadem post uictoriam adeptam duxit opinio, mox Hannibalem affore cum magna manu auxilio suis, tum simul ac applicuisset, copias expositurum. Quapropter urbes populiq; siculi audito belli tanto apparatu, id haud frustra ab hoste fieri, sed extremum arbitrantes sibi de summa rerum certamen parari, haud mediocri sollicitudine metuq;, perculsis animis, legatos ad Græcos populos, qui Italiam incolebant, itidem ad Lacedæmonios, ad societatem faciendam. necnon per singulas urbes missi ad populorum duces orandos, ut suam quisque plebem hortari contenderet, ad arma simul suscipienda, periculumq; pro communi libertate subeundum. At Acragantini considerato Carthaginensium conatu, haud secus ac res habebat, arbitrati sunt tantam belli molem tam tamq; procellam in se primos intentari, primosq; effusum iri: uisum igitur est eis ut frumenta, reliquæue fruges, item supellex omnis ex agris passim intra mœnia comportaretur: Nam ea tempestate res Acragantinorum admodum fœlices, urbsq; simul & agri ubertate & magna opum ui pollens potensque erat. De qua paulo diffusius certa quædam percurrere, ob rem memoratu dignam, haud crimini esto. Nam illic uineta spatiosæ admodum amplitudinis cultuq; admirando ducta conspicere erat, plurimam passim agri partem oleis consitam, uarijsq; ceterorum fructuum arboribus aspectu blandissimo distinctam, inde immensam frugum uariarum copiam oppidani Carthaginem assidua uenundatum importabant. necdum enim per eadem tempora Libycum solum conseri, columne cœptum, frugibus exteris ali cogebatur. Eo commercio mirum in modum Agragantinis opes auctæ, diuitiarumq; in immensum facultas exercuit, perpetuo commutandarum frugum lucro negocioq; congesta. Ac multa adhuc eius opulentiæ documenta signaq; extantia conspicere licet, de quibus pauca quædam differere non est alienum. Ipsa namq; templorum miri artificij opera ornamentaq;, Iouis fanum inprimis, maxime declarant eius ætatis urbisq; magnificentiam. Nam reliqua omnia partim incendio corrupta, speciem prope omnem amisere: alia penitus eruta, soloq; æquata iacent, propter crebras eius urbis, expugnationes. Nam cum iam Olympio fastigia tectumque induci pararetur, bellum ingruens ciues ab opere exequendo auertit. Ex quo deinde tempore urbs eruta cecidit, nunquam tanta deinde facultas Acragantinis affuit, ut ualuerint ad educenda perficiendaq; ædificia sese satis comparare. Id autem templum trecentos quadraginta pedes porrectum conspicitur, patens in latũ sexaginta, erectũ in sublime centũ & uiginti, excepto pedamento, haud ambigue maximũ omniũ quæ in ea insula habentur,

Syracusanæ triremes quadraginta totidem Carthaginenses fundũt

De Acraganti norũ opibus.

Digitized by Google

bentur, neq; his quæ extra conſpicimus, abſurde quis utiq; comparari poſſe exiſtimarit pro congeſta figuræ educēdæ mole & magnitudine ſtructurę. Nā etſi corpore prope ſemiducto haud magnopere extare uidebatur, quòd abſolui pro modo cœpti opificij forma nequierit, at conatus quidem perſpicuus eſt. Alibi parietibus quadris ſepta prædicta ſpectantur, alibi contexu circuli. Huic utriuſque opificij commixta ſpecioſa aſpectu effigies educebatur. Nam exteriores murorum facies tereti ad columnarum ſimilitudinem educti ſurgebant: quadra interius, ueluti exactæ harundinis cauitate: Harum exterior ambitus uiginti pedes circunducitur, mediaq; inter eorum cohærentias interſtitia ad corporis humani craſsitudinem capiendam non amplius patent. Intrinſeca ad curuaturarum ſectiones ſpatia duodecim dilata pedibus aperiuntur. Porticibus uaſtitas obſtupenda, faſtigiaq; præcipitis admodum altitudinis extant in quorum parte ad auroram uerſa Gigantum pugnam exculptam ſtatuêre, magnitudine ſimul operis & opificij ſpem ſupra modum excellentem. In parte uerò occaſum ſpectante, Troiæ educta eſt expugnatio, in qua quidem operæprecium eſt heroas conſpicere ad ſuam quemq; naturalis habitus effigiem exculptos, geſtis uarijs, uultibusq; pro caſu & neceſsitate inſtanti idonæe, quantum ars aſſequi ualuit, ad ueritatē effictis. Erat quoque ea tempeſtate lacus extra urbis mœnia manu arteq; effoſſus cuius ambitus ſtadijs ſeptem circumferebatur, profunditas incubitos uiginti demiſſa, in quem inductis aquis miram multitudinem omnis generis piſcium per artem induxerant ad publica conuiuia paranda cuius pabuli gratia, ut paludoſæ aues ſolent, holorum cateruæ reliquorumq; alitum ingens frequentia eodem confluere, perpetuoq; cibi quærendi ſtudio uerſari, quorum aſpectus magna uoluptate ſpectātes detinebat. Sepulchrorum ornamenta quoq; ſumptus in æſtimabilis ſint argumento, quantis delitijs opibusq; præpollebant. Quædam enim conſpicere erat ſepultis olim curſoribus equis magnificentiſsime extructa non nulla quoq; auiculis, quas puellæ uirgines, pueriq; intra ædes in delitijsq;, ut fit, educaſſent quorum quædam Timæus aſſerit ſe uidiſſe ætate ſua adhuc extantia. adeo exaturauerat opulentia humanam auiditatem, ut inſolenti etiam culpataq; ſuperſtitione pecuniam contempte profundi pateretur. Iam uerò in ea quæ hanc in qua direpti corruere, præceſſerat Olympiade, ſecunda uidelicet & nonageſima, quum Exænetus Acragantinus ſtadij uictor palmam referret in patriam, eum curru impoſitum intra urbem reuexere quem ita triumphantem concomitatæ ſunt præter aliam innumeram multitudinem bigæ trecentæ albis equis uectæ Acragantinorum omnes. Poſtremò ab ineunte ætate uictu lauto, multiq; luxus aſſueſcere in delitijs educari, mollibus admodum indumentis compoſiti, auroq; ſplendentes, uaſis item, dolijs guttisq; aureis argentoq; excuſis utebantur. Ditiſsimus uero ferme omnium Acragantinorum. ea tempeſtate Gelpias quidam erat. qui impletisq; domus ſuæ locis hoſpitalia conſtituerat habitacula, certosq; ex familia ad id delectos, ut aduenas quoſcunq; eò tranſeuntes ad hoſpitium inuitarent idem quoque à multis factitatum eſſe Acragantinis, qui ſyncera priſcæ ætatis benignitate, & manſueta conſuetudine uitam traducebant. Inde Empedocles de eiuſmodi uiris ſic cecinit: Verecundi hoſpitem portus, flagitij expertes. Quin aliqñ cum quingenti equites ex urbe Gela eò acceſsiſſent, brumali tēpore, ut refert Timæus in decimo libro ipſe unus eos cūctos intra lares ſuos excepit, moxq; introductis indumēta, tunicasq; ſingulis diſtribuit. Et Polyclētus in hiſtorijs narrat de illius domus cella uinaria, q̄ ſe, dū Acragāte militaret ſpectaſſe dicit. Fuiſſe aūt in ea trecēta dolia ex eodē ſaxo excīſa, q̄rū unū q̄dq; centum amphoras caperet. Hæc iuxta labrum ingens natatoriū parietib undique

Gellie Acragantini opes & liberalitas

que

que in cruſtatis amphorarum capax mille, ex quo defluebat liquor in uaſa. Fuiſſe autem aiunt Gelliam indole forma quidem uili: ſed moribus admirabilibus. Nam miſſus olim ad Centoripinos legatus, cū proceſsiſſet in conuentū multitudo in eum conuerſa, prorupit in riſum intempeſtiuum, cum uiri illius cernerent aſpectum, nomini eius tam celebri & laudato minime parem. At ille excipiens reſpondit, eos minime admirari debere, Acragantinis de more eſſe ad celebres præſtantesq; urbes, uiros forma præſtantiſsimos: ad humiles uero pari ſpecie legatos mittere. Nec in Gellia ſolo, ſed in multis aliis Acragantinis ſimilis in luxu & apparatu liberalitas, & magnificentia opulentiæ inuenta eſt: Nam Anthiſthenes, cognomento Ruffus innuptiis filiæ ciuibus cunctis conuiuia fecit, paratis peruicos & anguſta uiarum, ubi quiſque habitabat, opipare menſis, tum egredientem ad uirum ſponſam ſupra octoginta iuga ſunt comitata. Præterea non equites modò qui in urbe erant, uerum multi ex finitimis accerſiti ad nuptias oppidis, ſponſam duxere. Exuperantiſsimum eſt, inauditeq; magnificentiæ quod de paranda luce, & ignibus faciendis actum referunt. Aras namque quæ in templis ubique erant, quæq; per uicos & uias in tota urbe ſtabant, omnes lignis extrui iuſsit, atque ex officinis fragmina lignorum & ſarmenta congeri mandauit. Vbi incenſum ab arce conſpicerent, idem ſimul omnes properarent. quibus uti mandatum fuerat rem exequentibus, quo tempore ſponſa educebatur, ſimul procedente cum facibus ingenti multitudine, urbs tota latè effuſa luce in ignium ſplendore micabat, publicè deinceps quàm longo latoq; patebant progreſſu uiæ tam producto in ordinem agmine procedentium turbam comitantem capere non poterant, cunctis ſimul magno ſtudio celebrantibus eius uiri magnificentiam & apparatum ſplendidiſsimum. Ea nanque tempeſtate ciuium Acragantinorum ſupra uiginti millia capita recenſebantur. Connumeratis uerè aduenis inquilinisq; haud pauciores ducentis millibus. Ferunt eundem Antiſthenem, cum quadam die uidiſſet filium cum uicino quodam paupere altercantem, & per uim cogere molientem, ut agellum quem poſſidebat ille ſibi uenderet, initiò minis auertere natum uoluiſſe. Pòſt cum deſtinatam eius ad aſſequendum uotum cerneret ambitionem, acerbius per increpationem inſultaſſe & dixiſſe, id temerarij in primis hominis eſſe, cuipiam quod ſuum eſſet, extorquere per uim pergere, neque ullo pacto quærendum, ut uicinum tibiq; pauperrimum, ſed locupletem habeas, ut cùm utrumuis ueſtrum, maioris agri habendi libido cœpiſſet, nec à uicino id emere liceret, tuum illi uendere facultas eſſet. Ex opulentia itaque urbis ingenti in tantas prolapſis moribus delitias, tantamq; molliciem ætatem agebant, Acragantini, ut paulo pòſt cum obſidione premi cœpiſſent, decreto populi de his qui in uigiliis ad cuſtodiam pernoctabant, caueretur, ne cui plus culcitra eiusq; circumſtamento habere liceret, tum ne plus ueſte ſuffulta, duobusq; puluinaribus. Cum hæc itaque lecti in cuſtodiis ſternendi duriſsima conditio uideretur, hinc conijcere quis ualet quanto tum fuerint in reliqua uita luxu delibuti. De his igitur neque quæ commemoranda uidebantur præterire conſilium fuit, neque remotus digredi placuit, ne magis neceſſaria prætermitteremus. Carthaginenſes igitur copijs in Siciliam traiectis, ad Acragantinorum urbem expeditionem ducunt: bina id caſtra diuerſis locis ſtatuunt. Altera in quibuſdam collibus, ubi Hyberorum & Libycę gentis certam manum ad quadraginta ſimul hominum millia collocant. altera haud procul ab urbe foſſa profunda, uallo q; circummunita primumq; legatis ad Acragantinos miſsis poſtulare imprimis uti ſecum ſocietatem uiresq; iungere uellent. ſin id minus placeret, petere ut bello tuto abeſſent, quod utique per ſe liceret, ſeruata

Antiſthenis Acragantini opes.

Carthaginenſes ad Acragãtem caſtra ponunt.

tata per eam quietem cum Carthaginenſibus amicitia. Legatio ab oppidanis male audita, nec conditiones acceptæ, quo percepto conteſtim cuncta ad expugnandam urbem parari expediriq; hoſtis arma iubet: nec ulla Acragantinis mora, incolas qui per ætatẽ arma ferre poſſent, omnes in armis eſſe iubent, diſpoſitisq; in multitudine ordinibus, partem in mœnibus ad defenſionem conſtituunt, alios in ſubſidijs ſtare iubent ad excipiendum defatigatorum laborẽ, & in locũ ſuccedendũ. Trepidantib. illis adeſt ecce auxilio ſociali Dexippus Lacedæmonius, ex urbe Gela aduectus, cum electa externi ſtipẽdij manu militum circiter mille quingentorum. Hic uir ea tempeſtate, ut à Timæo traditur, Gelæ commorabatur in honore ab eo populo habitus & authoritate, ob patriæ ſuæ dignitatem. Ab eo poſtularunt Acragantini, ut conductis quàm maximum potuiſſet numerum externi nominis militibus, Acragantum propera ret. Cum his Campanos circiter octingentos conducunt, qui prius Amilcari ſtipendia fecerant. hi ex ordine collem tenuere ſub urbem poſitum cognomẽto Athenæum, qui idoneo maximè ſitu adiacebat. Himilco uerò & Hannibal duces Carthaginenſium exploratis mœnibus perſerutati qua facilis in urbem daretur irruptio, duas turres ad muros extruxere mirè molis & altitudinis: ac prima luce ex illis mœnia oppugnare adorti, multis hoſtibus interfectis receptui cani iubent. Nocte iam ſurgente, oppidani eruptione ex urbe facta, turribus machinisq; ignem iniecere. At qui cum Hannibale erant properantes diuerſis ſimul ex locis oppugnationem adoriri, militibus mandant ut ſepulchra eruant, eaq; ruina aggerem ad mœnia ducant: nec ſegnis ad imperium multitudo facilè deduxêre opus. Ibi inter ruendum ingens quædam religionis reuerentia, & deorum pauor cœpit exercitum. Nam Theronis ſepulchrum miræ molis artéque opus, fulminis ictu concuſſum tremuit. Quo portento procurato, nonnulli uates cum ad illud eruendum properare multitudinem uidiſſent, obſiſtere prohibéreque ne id committeretur, conati ſunt: mòxque repentè peſtilentia inuaſit caſtra, quæ multos abſumpſit, nec paucam turbam in uarias afflictiones, grauêsque calamitates diſtortam traxit, in quibus Hannibal dux interijt. tum ex his qui in uigilijs pernoctabant, nonnulli uidiſſe ſe per noctem manes & ſimulachra uita defunctorum per umbram uagantia.

Dexippus Lacedæmonius Acragantinis ſuppetias uenit.

Acragantẽop pugnant Carthaginenſes.

Hannibal peſte moritur.

Cæterum Himilco cernens multitudinem grauiter religionis formidine deterritam, primùm ab eruendis ſepulchris deſtitit: mox diis ſupplicia peregit. Saturno infantem iugulat, Neptuno turbam ſacerdotum ſummergit. Poſt ad inceptu proſequendum redit, ducto ad fluuium urbi proximum aggere, eodémque opere ad mœnia uſque continuato, machinas illic omnes conſtruxit, ſinguliſque diebus occupando uariè, irruptionémque tentando defatigabat oppidanos: At Syracuſij conſiderata Acragantinorum obſidione, ueriti plurimum ne fortè eadem quæ Selinuntios olim & Himeræos fortuna nunc quoque obrueret obſeſſos, iam pridem ſolliciti trepidéque cura laborantibus auxilium ferre properabant: & accedentibus tum ex Italia & Meſſana ſocijs, ducem ſibi Daphnæum creant. Copijs coactis in expeditionem profecti, per iter ſibi propere Camarinos & Geloos adijciunt, ex mediterraneis item populis progrediendo manus accerſunt, inſtructique magnis itineribus ad Acragantem contendunt. Quos ita properantes ſequebantur ſecundum littus triginta naues. Erant in eo agmine peditum ſupra triginta millia. Himilco autem cognito hoſtium aduentu, ſtatim Campanos & Hiberos omnes, atque ex reliqua turba ad quadraginta millia in agmen ductos, hoſti aduentanti occurrere iubet. Iam flumen Himeram traiecerat Syracuſia manus, cum ecce procul hoſtium agmen adeſſe procinctum contra conſpicitur, nihil cunctati, armis ut erant expeditis, ácieque inſtructa ſigna conferunt. Pugna cum primo agmine conſerta, diu ferociter dimicatum eſt. Tandem uicêre Syracuſij, cæſaq; hoſtium dimicando ſupra ſex

Syracuſani Acragãtinis auxilium ferunt

Syracuſani Carthaginenſes fundunt.

pra ſex millia. Poſtremò uim ordines paſsim facta irrumpentes totam aciem fundunt, diſsipatumq; hoſtem præcipiti fuga ad urbem uſq; agunt. Sed ubi nullum inſectando modum, nihil agminis bellici dux à militibus ſeruari uidet, ueritus eſt ne forte cum reliquo exercitu procinctis Himilco irrumperet, fugamq; & ſtragem ſuorum in uictores conuerteret. Meminerat nanq; Himeræos olim extremo perſimilem cauſam excidio funditus erutos. Proruentib. fugiendo in caſtra, quæ iuxta Acragantis mœnia poſita erant Barbaris, milites oppidi ex mœnibus cernentes hoſtis profligati tumultum, duces quiſque ſuos orare ut in aciem educerentur, aut erumpere liceret. iam tempus quo nullum uſq; magis dari poſſet idoneum adeſſe diſsipandi penitus obruendiq; in tam præcipiti pauore hoſtes. Illi ſiue pecunia ab hoſte corrupti, quod haud prorſus ratione caret, ſeu ueriti ne urbem defenſoribus uacuam, Himilco per occaſionem adortus occuparet, milites ab eruptione continuerunt. Ita datum fugientibus iter apertum, & facultas ſeſe tutò intra caſtra urbem poſita recipiendi. Daphnæus uerò cum copijs in campum progreſſus, unde propulſauerat hoſtem, illic ſe in ſtationibus collocat, ad quem milites oppidani extemplo ex urbe cateruatim & promiſcue confluere. Dexippo inter primos eodem progreſſo, mox à concurſu multitudo prodijt in concionem, ibiq; per iram & indignationem tumultuari cœptum, deteſtari omnes ignauiam fœdam ducum: de fuiſſe utique aut uiros, aut hominum fidem oblatæ iam palã occaſioni ad bellum iam tuto conficiendum: ſpretam uel temere, uel pernicioſo conſilio tanti momenti occupationem. Hoſtem uero emiſſum è manibus licuiſſe tutò ſupplicium illatæ iniuriæ à Barbaris ſumere, modo licuiſſet per duces armis uti, uictoriamq; ſequi. Nunc emiſſa haud impunè tot hoſtium millia, quorum ſalutem conſtare non ſine ſuæ rei magno periculo in columem eſſe poſſet. Dum hæc per conuentum magno clamore iactarentur, infrendente militum ira, Camarinæus quidam, ex his qui magiſtratum gerebant, inter cæteros prodiens, magna uoce Acragantinos accuſat, adeoq; multa obijciendo, incendit multitudinis animos, ut reis dicere conantibus ſeſeq; defendere parantibus, neq; aures adhiberentur, neq; tempus recipiendi daretur, ſed repente incitata turba quatuor eorum ſaxis obruti ſunt. Quinto, cui Argiuo nomen erat, ignotum eſt, q; ætate iunior innoxius tum prauí conſilij exiſtimaretur. Eius quoq; culpæ conſcius uidebatur Dexippus Lacedemonius, quippe qui dux haud bellicarum ignarus artium, non ſine fraude & proditionis conſilio rẽ tam opportunã prætermiſiſſet. Concione dimiſſa Daphnæus eductis copijs hoſtiũ caſtra oppugnare aditur ſed explorata eorũ munitione inexpugnabili uallo cõſtructa, fruſtra id ſe conaturũ cernens, deſtitit ab incepto. mox conuerſo in agros agmine, uias ob equitãdo, paſsimq; omnia excurrendo, quoſcunque pabulatum prædatumq; hoſtes miſerant, omnes occupat deincepsq; pabulo commeatibusq;, & nẽ quid annonę uectigaliumq; importaretur, prohibere moliuntur, obſeſsis undique idonea manu aditibus, quo breui in anxiam eos ſollicitudinem ſummumq; prope rerum diſcrimen adduxere, nec audere prorſus hoſtes in aciem contra prodire manuſq; conſerere, nec iam ultra poſſe diutius tolerare famem, ita uarijs agitati conſilijs hinc pauore prohibente, illinc urgente annonæ penuria, dum quid potiſſimum faciendum ſit incerto habent, multis ſimul calamitatibus conficiebantur. nam multos abſumpſit inedia. Campani uero unà cum reliquis mercenarijs ad Himilconis prætoria concurſu ob famis terrorem facto, menſuras annonæ ſibi quiſque ſtatutas depoſcere, ſui negarentur, minitari ſe mox ad hoſtem tranſituros. At Himilcò certior per quendam transfugam factus Syracuſijs magnam frumenti uim comparatam haberi, quam prope diem eſſent Acragantem comportaturi in eo ſolo ſpem ſalutis omnem poſitam habens, hortari adeò orareq; milites, paucos adhuc dies ſecum tolerare uellent, polli-

Carthaginenſium exercitus fame laborat.

citus

hortari adeò orareq; milites, paucos adhuc dies secum tolerare uellent, pollicitus omnes implere. Tū pocula, quæ ciues Carthaginēses in expeditionē progressi, secum attulerāt, eis tradit in fidem & pignus dictorum Ipse mox accersitis ex Panormi & Motyæ portubus quadraginta triremibus, paratas esse in insidijs iubet, & eorum cursum obseruare, qui uectigalia importare parārent. At Syracusijs superioribus temporibus mari potiti, Barbaris ut uidebatur ea imperij parte cedentibus brumali quoq; intemperie iam urgente, nihil minus arbitrari, quàm hostem naues ea tempestate conscensurū, rem uę maritimam tentare ausurū, incautius nauigabant, & Himilco repente improuisus occurrit cū quadraginta triremibus, in ipsoq; congressu naues octo longas suppressit, reliquas est ad portum usq; insectatus, alijs nauigijs potitus omnibus, deinceps adeò spes utrorūq; deiecit, fiduciaq; in contrarium & desperationem mutauit, ut qui Acragantinos adiuuabant Campani, explorata iam tum apprimè Græcorum facultate, quindecim talentis corrupti transierint ad Carthaginenses, nec cura fuerat Acragantinis in ipso initio Carthaginēsibus ægrè segniterque oppugnantibus, parcius (ueluti obsessos decebat) frumento, cęterisq; cōmeatibus uesci, sed profundius temerè cuncta prodigere cœperant, sperantes obsidionem breui solutum iri. Pōst uerò ubi res aptius corroborari, spesq; firmior, & fiducia crescere, cunctaq; hosti potiora fieri cœpta sunt, tot millib. hominum intra unam urbem coactis, clādestina annonæ absumptio famesq; inopina incautos frustrata est, nec illius fraudis mali'ue conscientia Doxippum Lacedæmonium aiunt expertem fuisse, tredecim talētis ab hoste corruptum. Extemplo nanq; ducibus Italorum quid de bello sentiret percontantibus, respondisse, rem alio loco agi oportere, iam illic alimenta deficere. inde capta occasione duces Itali, simul ac stipendij tempus sibi exactum fuit, copias in portum abducunt. Horum discessu reliquis ducibus unà cum toto magistratuum ordine congregatis, iniecta sero cura est exquirendi, quantum intra urbem haberetur alimentorum & annonæ. Tenuia admodum & exigua cūcta cōperta, in quam necessitatem adducti, uident urbem nullo pacto defendi diutius posse, sibi penitus cum primum fame iam ingruente locum deserendū, re consulta simul ac nox obscurare cœpit, cunctis passim per familias denunciari iubent, ex urbe omnes illico migrare properent. Quo nuncio repente tota ciuitas cōmota, perculsis horrore omniū animis, miscerī tumultuariq; dolore cœpit. Miserabile admodū erat tantam cernere uirum, mulierū, puerorumq; turbā urbē deserere. Simul enim hostium uis ac terror urgebat, atq; à cæteris curis ad salutem tuendam conuertebat: simul propter festinationem relinquere cogebant in prædam Barbaris ea propter quæ seipsos beatos ducebant. Auferēte enim opum uim, splendoremq; & ornamenta familiarum fortuna, boni consulebāt si corpora saltem seruare possent. Nec solum urbis tam opulentæ cernere erat opes fortunásque passim, felicémque supellectilem relinqui; uerùm fraquentia mortalium corpora, qui debilitate corporum morbo'ue grauiores remoraturi suorum uidebantur fugiendi cum reliquis celeritatem, destitutos per uias aut intra ædes omni præsidio miserabiliter extrema deflere. Iam adeò auersos ab omni pietatis cura pauor agebat, & suæ quenque salutis occupauerat sollicitudo, ut nihil audire, nihil quod remorari posset sustinerent. senectus iam effœta uiribus, cum sequi properantes nequiret, deserta euentus extremos manebat. Fuere plerique, quibus patriam destituere, miserúmque tolerare exilium cum animus penitus abhorreret, emigrationi mortem anteponentes. manus sibimet ipsis injcere, dulcius iudicātes cum patria cadendo inter lares suos & tecta parentum spiritum effundere. Tamen egredientem ex urbe turbam milites cum armis agmine stipato comitantes intra Gelæ mœnia deducebant. Via uerò campique omnes Gelam uersus ducentes, effusa latè matro-

Himilco Syracusanorū cōmeatum intercipit.

Acragantinorum fuga de urbe.

Digitized by Google

narum, puerorumq; promiſcua multitudine confertiſsimi ferebant, permixtis una uirginibus, quæ à conſuetis delitijs & mollitie, uenuſtateq; uirginali ad intentum fugæ iter, & laborem uitæ immenſum compulſæ, tolerando cuncta procedebant, pauore excitante ſuſtinenteq; per aſpera quæque & inſueta earum animos. Hæc itaq; multitudo tuto Gelam, incolumisq; peruenit. inde poſt in Leontinos conceſsit, ibiq; Syracuſijs habitacula tradentibus, eam urbem incoluere. Himilco uerò inter trepidantium pauorem, cum copijs intra mœnia irrumpens, cunctos fermè ibi deprehenſos trucidat, quando eos quoque qui ad aras intra templa confugerant, illic per nefas contempto deorum numine miſeros abſtrahere barbaries impijſsima ſit adorta. Ferunt Gelliam illum ciuium omnium opulentiſsimum, cuiuſque benignitas & modeſtia præ cæteris ſumma habebatur, cum ſtuderet extremo ſe excidio eripere cum non nullis ſocijs in templum Palladis confugiſſe, ratum ſe in eo loco numinis tutela & religione incolumem fore, Carthaginenſiúmque crudelitati deorum reuerentiam & pietatem obſtaturam. Verùm animaduerſa illorum impietate, ignem templo ſubieciſſe, ibíque intra dedicata dijs munera, conflagrauiſſe, eo uidelicet uno facinore uiſum, cuius rei gratia idipſum patraſſe uidebatur, deorum pietati reuerentiæque conſuluiſſe, barbaricámque immanitatem compreſsiſſe, ne delubra deorum multis opibus ornata ſceleſtis manibus diriperentur, corpuſq; ſuum contumelijs hoſtilibus ſubripuiſſe. Himilco igitur ſpoliatis templis & domibus, omniaq; ruinatus, tantum prædæ ſpoliorumq; inde contraxit, quantum credibile eſt urbem ducentis millibus mortalium habitatam habuiſſe, quæ ſcilicet ab ipſa prima ſui origine, ex quo condita conſtiterat, intactis opibus, incolumi re, nihil iniuriæ hoſtilis, nihil uiolentiæ bellicæ experta, ſed perpetuo rerum omnium incremento, ſucceſſuq; adeò prouecta coaluerat, ut Græcas urbes prope cæteras omnes opulentia longè diuitijsq; ſuperaſſe exiſtimaretur, ciuibus ſummo ſtudio in omnem operum ſplendorem incumbentibus. Illic enim picturas uarias, & innumera ſigna conſpicere erat ſupremo artificio & imitatione incredibili elaborata. Multitudinem præterea obſtupendam ſtatuarũ, imaginũq; cuiuſq; generis effictis mirã in ſpeciem incõparabili opificio & arte mẽbris & uultibus. Quorũ ſpecioſiſsima quæq; operum maioriue precio æſtimata Carthaginẽ miſſa fuere. In quibus & Phalaridis taurum translatũ ferunt, reliquã ſupellectilem omnẽ cum ſpolijs cæterisq; reb. & corporib. ſub haſta uendi iuſsit. Hunc tamẽ Timæus in hiſtorijs aſſeuerant er ueluti pro comperto negat inter illa ablatũ ſpolia, cuius dicta ab ipſo euentu & fortuna palàm reprehenſa conſtat. Nam Scipio Africanus ducentis ſexaginta fermè annis poſt huius urbis euerſionẽ, Carthagine ab ſe, per uim expugnata, & in prædã data, inter cætera quæ apud Carthaginenſes ex his ſpolijs reperta, Acragãtinis reſtituit. hunc ipſum taurũ reſtitutũ inueni in annalib. earũ rerũ, quas apud Acragãtinos conſcriptas perlegi. Cæterũ de hac re contentius diſſerere idcirco puectus ſum, quód in reliquos Timæus omnes qui ante ætatem ſuam res geſtas ſcripſere, ſi quid in eorũ ſcriptis minus compertũ offenderit, acerrimè inuehit, accuſando eorũ culpas, nec locum defenſionis ſcriptoribus eſſe ſinit, immemor nempe ſuæmet ipſe conditionis, ut conſtat. quippe in tam ſæuera in alios cenſura perſtantem compertum ſit in ea potiſsimum re maximè erraſſe, quam ueluti à ſe diligentiſsimè perquiſita tradit. Dandam enim exiſtimo ſcriptoribus ueniam, ſi quid fortè minus compertum memoriæ prodiderunt, tanq; mortalib. cum præſertim defluxu temporũ, ueluti ſpatio quodã rerũ proſpectũ cõfundente, ueritas plerũq; ,pculin obſcurũ deiecta deliteſcat, difficulterq; audiri & defendi poſsit. Quod ſi quis ſponte uel rẽ ipſam de induſtria deprauãdo uel negligentius incõpertiusq; quæ geſta ſunt cõmemorando, rationẽ ſcribendi inueniatur prætermiſiſſe, huic utiq; impacatè, indepre

Himilco Acragantem diripit.

cabili ue

cabſiliúe ſeueritate ſuccenſendum iudicarim. tum acerbiſsime illis, quibus mox eſt per blandimenta, & fictas ad gratiam fabulas adulari uanitati humanæ, uel quibus cuiuſpiam odio per iracundiam crimina culpasúe ad probrum excogitatas efferre ſtudium eſt; ac falſa pro ueris ſubiícere peruerſa ueritate. Himilco igitur octo menſibus in urbis obſidione conſumptis paulo ante brumam ea potitus eſt nec illico euertere captam conſilium fuit. idq; eo potius differendum ratus, quo militibus intra tecta ædium hybernare liceret. Diuulgato paſsim Acragantis excidio tantus totam inſulam pauor inuaſit, ut alij Siculorum Syracuſas confeſtim migrarent, liberos alij; coniuges, omnemq; familiam, & quicquid ſupellectilis earum, precioſumúe poſsiderent, in Italiam tranſportare properarent. Acragantini uero, quibus euadere cladem licuit, Syracuſas profecti, duces accuſare, deteſtariq; eorum auaritiam, & temerariam licentiam, ac prætorum fraude patriam ſibi euerſam aſſerere, nec non & Syracuſijs increpando obiectum eſt ab reliquis Siculis quòd huiuſmodi uiros rebus præficerent, quorum ſocordia & improbitate tota Sicilia in excidij diſcrimen prope extremum adducta tumultuaretur. Itaq; conuentu communi Syracuſijs celebrato, cum omnium animos pauor, diſcrimenq; rerum ſuſpectos attonitosq; teneret, nec cuipiam de bello referre quicquàm, conſultareq; audacia eſſet, hærente diu incerta, cogitabundaque mente toto conuentu, Dionyſius Hermocratis filius in concionem progreſſus; iam pro palam duces ipſos accuſat, quòd rem Carthaginenſibus prodidiſſent, atque populum concitat ad ſupplicium de ipſis ſumendum, neque expectandam, dum, id liceat per leges: ſed cõfeſtim pœnas irrogandas. Cumq; magiſtratus Dionyſium ceu turbatorem, ex lege mulctarent, Philiſtus (à quo ppitea hiſtoria conſcripta eſt) magnis uir opibus pollens, mulctam pro Dionyſio exoluit iuſsitq; uti quæ ſtatuerat, diceret ſi dies ſingulos eum mulctare inſtituiſſent, ſe pro eo argentum penſurum. Ita deinceps confiſus reuocata audacia, populum denuo concitare adoritur adducta in tumultum & iram concione, prætorum crimen exacerbare, auaritiam, improbitatem deteſtari, pecunia, ab hoſte corruptos urbem Acragantem, in manus hoſtium prodidiſſe. Alios quoque multos clariſsimos ciues ſimul criminibus grauibus implicare, grauiterq; inſectari calumniando cœpit, conſpiraſſe clam illos ſimul, remq; e manibus populi extorquere conari, ibiq; factioſos quoſdam per ſuperbiam, & opum facultatem ſtatum omne ſibi uendicare contendere. Quapropter contulere ſe ne prætores eligere pergant potentiſsimos, ſed potius optimos quoſque uiros, quibus reſpub. populariſq; ſtatus maiori gratia curaq; habeatur, quàm priuata potentia. Illos ad dominationis magis ſpeciem, ſuperbiamq;, quàm æquo, & bono magiſtratus genere, multitudinem plebis, inferioresq; faſtidio contẽptuiq; habere, factu cuncta proterere, calamitatibus patriæ, res opesq; ſuas euehere: nihil in humilioris conditionis uiros huiuſmodi cadere poſſe, nunquàm ad tam grauia facinora mediocris animum, modeſtiq; uiri, aſpiraturum: quippe ſua quemq; mediocritate & impotentia ſatis à uiolentis flagitijs & inſolentijs deterreri. Hac itaque & multa huiuſmodi ad audientium libidinem, uoluptatemq; differens, quæ maximè quoque ad inſidias quas tentabat erant accommodata, haud mediocri tumultu concionem perciuit. Nam populus iam dudum ducibus ira odioq; infenſus, quòd ab illis eo bello ſe cernerent male implicitos, tum plurimum ea concione irritatus, extemplo magiſtratu Prætores abire iubet, mox alios creat, in quibus Dionyſius decernitur. cuius iam per certamina cum hoſte Carthaginenſe conſerta uirtus præclare apud Syracuſios enituerat, ſpectataq; ubiq; probabatur in periculis audacia. Qua dignitate in magnam ſpem erectus, omnia excogitare, quo ſibi patriæ uendicaret dominationem. Nam poſtquàm magiſtratũ adijt neq; uſquàm cum collegis conſediſſe uiſus eſt, neq; conſilia ſimul agitare uo

Dionyſius Syracuſanus tyrannidem affectat.

uolui. Te nec cõmune quicq̃ gerere. Quę omnia callidissimo (uti erat astutissimus) cõsilio ꝓsequebat. Ea nãq; arte molitũ ibat id q̃d iam sibi ipse per spẽ pollicebat fore, ut eis sensim potestas authoritasq; adimeret, ipse uerò ius omne rei administrandę, summãq; magistratus reuocaret. Dũ hęc ab eo fierent, primorib. urbis haud factũ placere, suspecta uiri consilia haberi cõuentusq;, eius mores accusari, modũ gerendę rei gestaq; detestari. At turba popularis insidiarũ ignara laudabat, urbem tandem uix hunc ciuem nactã fide incolumi & prudentia singulari pręstantem, cuius demũ cõsilijs certis, integraq; uita regeret. Cęterũ conuocato sępe conuentu ad munia belli decernẽda, uiresq; cõparandas, cum cerneret populũ hostium formidine perculsum arma detrectare, nec alienatos iam penitus pauore animos facilè in militiam & stipendia trahi aduciue posse, hortari eos adoritur, ut exules reuocent. Absurdum nanq; admodum uideri, ex Italia & Peloponneso, quod crebro fecissent, implorare & accersere ab alienigenis auxilia, cum ciues suos nihil magis exoptantes liceat ad commune periculum ascisere, quos hostis ingentibus donis, pollicitisq; sollicitare, ut secum militent, non desistat. nec ullo tamẽ quempiam adhuc eorum pręmio adducere ualuisse ad arma contra patriam capienda. Malle nempe inter alienigenas procul à laboribus suis peregrinos extorresq; grauissima quæq; pati, uel etiam interire, quàm quippiam inire consilij, quod urbi aduersum esse possit. Etenim si per seditiones urbanas expulsi uitam egêre exulem, nunc utiq; reuocationis beneficio patriæ deuinctos, promptius obnixiusq; dimicaturos, cunctaq; propense moltiuros, ut ciuibus bene de sè meritis, pares referre gratias uideantur. Ad hoc ipsum propositũ, cum multa alia rebus ipsis consona disseruisset, concordem negotio suo consentientemq; populum nactus est. Neq; enim ex collegis ullus quippiam contra proferre audebat: hinc enim multitudinis impetu libidineq; deterrebantur: illinc graues in se inimicitias obstando, sęuaq; odia concitatum iri prospiciebant, collegę suo cõtra, deuinctis eo beneficio exulibus, fore ut omnium prope gratia conciliaretur.

Hæc Dionysius fraude moliebatur, studens exules omnes sibi obnoxios officio reddere, nempe uiros rerum nouarum cupidos, & ad parandam sibi dominationem aptos, quibus sciebat fugam cædem'que inimicorum suorum uicissim iucũdo spectaculo fore, nec mediocri upluptate sua sibi olim eiectis erepta recepturos, magna'que uindictæ dulcedine conspecturos aduersariorum suorum capita proscribi, familias dissipari, præsidiaq; & bona cuncta in publicum redigi. Postremò decreta de reducendis exulibus sententia, uocati sine mora in patriam redeunt. Receptis deinde à Gela literis postulantibus ut maiores eò copiæ mitterentur, idoneam Dionysius suis consilijs occasionem nancisci tur: missus itaque in eam expeditionem cum duobus millibus peditum, quadringentis equitibus, quàm raptissimè Gelorum urbem petit, quam tum defendebat Dexippus Lacedæmonius præsidij pręfectus, illic à Syracusijs constitutus. Deprehensa ibi seditione grauiloculetum aduersus plebem conspirantium, Dionysius eos omnes in conuentu accusat, ac damnatos necat, eorum fortunas bona'que redigit in publicum: ex pecunia militibus, qui ad urbis defensionem stabant, quos ductabat Dexippus stipendia merita tribuit. Eis uerò quos secum Syracusijs eduxerat, pollicetur mercedem stipendij, sibi à populo statuti congeminaturum. His artibus conciliata sibi militum, quos ipse ductabat, eorũmque qui Gela tuebantur, beneuolentia & gratia, laudare uirum omnes, benefactorem appellare, uoluntatem quisque promptius studia'que omnia illi uni obnoxia, intenta'que habere: nec non & à Geloo populo probari admodum, magni'que idem fieri, ueluti libertatis eis subreptæ reparator extitisset. Plebs namque per inuidiam infensa nobilitati & optimatibus, eorum opulentiam dominationem appellabat. Quamobrem legatos Syracusas misere, qui uiri laudes

Profugi Syracusas authore Dionysio reuocantur.

Dionysius Gelois primatibus occidẽdis plebẽ sibi deliuit.

ad pop

ad populum referrent: decreta quoq; ostenderent, in quibus eum magnificis ornarunt præmijs. Dionysius uerò Dexippum adortus, multis eum modis ad conspirandum secum nititur adducere: ubi id se frustra conari uidet, cum copijs suis Syracusas reuerti parabat. Iam cum rumor apud Geloos increbuisset, Carthaginensibus esse decretum uiribus omnibus Gelam primum adoriri, Dionysium orant, ne discedere uellet, neu desereret urbem, nec eos pateretur in eam trahi calamitatem, quæ iam obruerat Acragantinos. Quibus pollicitus se breui cum maioribus eò rediturum copijs, Dionysius Gela cum exercitu discedit. Cum autem ludi tum fortè spectaculaq; Syracusijs celebrarentur, hora qua populus ex theatro emissus exibat, urbem ingreditur: concursu multitudinis ad eum facto, sciscitantibus multis de Carthaginensium exercitu illos propterea nescire respondit, quòd præfecti, quorum fidei res publica credita esset, longe hoste alienigena rebus infensius aduersarentur. Quorum tamen authoritati, ciues ipsi compositis uerbis & ficta fide decepti plurimum concederent, quibus applaudere studerent ueluti patriæ custodibus, se se'que consilijs eorum cura'que tutissimos confiderent, illos ipsos abutipopuli gratia, cuncta in rem suam usum'que sibi priuatim trahere, publica inter se bona partiri, pecuniam publicam pro sua quenq; uirili depopulantium in morem diripere, nec stipendia persoluere militibus. Innumeram hostium multitudinem intra fines adesse, interea nihil horum à prætoribus suis prospici, nullam rebus adhiberi curam muniendis, nihil cognitum uel exploratum, quo consilia, quo tanta uis hostium irruptura esset, neq; haberi, neq; ut haberetur magnopere intendi, perinde ac si fœdere certo firma cũ hoste res esset, ac non mox omnia passim telis infesta, mœniaq; cohortibus circum obsessa, cõspecturi forent, sed tamen huiusmodi horum consilia, cum suspecta sibi omnia essent, uarijs modis inuestigasse. nunc demum cum palam rem compertam, fraudesq; detectas haberet, ad ultima præsidia & fidem populi confugisse, cuius salus in discrimen adducta sit, Himilconem præconem ad se misisse, simulata nempe occasione captiuos redimendi, per quem se, qui collegis superior euaserit, hortetur, ut eorum quæ agantur nihil curiosius inuestiget, neque impediat, postquam adiuuare non statuerit. Itaque se non amplius uelle esse ducem, sed aduenisse ut se magistratu abdicet. Neque enim tolerandum esse cæteris patriam impunè uendentibus, se non solũ cum ciuibus in eodem excidij periculo uersari, sed etiam in proditionis culpam trahi. His dictis accensa plebe, sermone per exercitum diuulgato, multa secum omnes per indignationem simul & pauorem agitantes in suam quisq; domum se recipit. Postera die conuocata concione, multa compositè, ut erat acerrimi uir ingenij, disserendo, uarijs criminibus insimulare pergit, magna'que arte populi nititur iram in collegas accendere. Iam prope tumultuante turba, nonnulli in consensu, ut erant ad eam occasionem intenti, proclamare cœperunt, ducem eum unicum dictatorem'q; dicendum esse, nec manendum dum hostis uigili intentu ad bellum cura mœnibus irrumpat, tantam belli molem in tanto discrimine talem ducem deposcere. cui multa simul consulere, pleraq; pro re rursus prosequi promptum sit. de proditoribus post in concionibus, ubi per ocium tutius licuisset, referendum & consultandum, tum eiusmodi rem quærere ab incumbenti tempestate alienum esse. superioribus quoq; olim Carthaginenses trecentis milibus in insulam traiectis profligatos apud Himeram duce Gelone imperatore. Ad hanc uocem multitudine facilè in deterius, uti solet, inclinata, Dionysius imperator creatus. ubi uero rem sibi uidet ex sententia successisse, per decretum militibus duplicatum stipendium constituit, eos quo ad maiora præmia se uocari scirent, eo promptiores ad certamen, & ad pericula fore audaciores, inde orare, ne de pecunia magnopere disceptaretur, eam conditionem haud admodum

Dionysij oratio ficta ad populum tyrannidem affectãtem.

Dionysius imperator creatus tyrannus efficitur.

Digitized by Google

grauem pro uectigalibus & urbis ærario haberi. Concione dimissa, Syracusiorum multitudo haud parua sera pœnitentia factum damnare, detestarique consulta, perinde ac suimet quisque obliti, per alienationem in concionem stetissent, nec omnium sententia suffragijs'que id decretum fuisset. Enimuero in mentem reuocati rem secum diligentius ratione tractando prospicere quisque uim dominationis surgentem, ita dum libertati suæ cautius firmius'que consultum esse cupiunt, semetipsos ueluti præstigijs quibusdam deludentes, dominum sibi patriæq; imposuisse. At Dionysius populi pœnitentiam antecapiendam ratus, multa meditari cœpit, quo nam consilio custodes corporis per legitimas causas sibi constitui posceret. Hoc nanque impetrato facilè sibi patriæ uendicatum dominationem. Consilio igitur capto, repentè imperat, ut qui per ætatem arma ferre possent, intra quadragesimum annum, sumpto triginta dierum commeatu in Leontinos cum armis properent, quod oppidum Syracusiorum tum præsidio tenebatur, confertum multitudine undecunque fugatorum, & alienigenarum colluuie. eos omnes sibi ipse sperabat adiutores, quòd rerum nouarum cupidos nouerat. Arbitrabatur præterea maximam Syracusiorum partem in Leontinos, quo iussi fuissent minimè profecturos. Igitur statione noctu in agris extra posita, insidias sibi factas simulans, repentè exclamare ad arma cœpit, magnum cum domesticis tumultum miscere, mox eo facto trepidè in arcem confugit, ibi'que pernoctando facibus incensis, ducta'que ad custodiam uigilia, militum clarissimos quosque ad se accersit simul ac dies illuxit, cuncta iam ad Leontinos congregata multitudine, multa de insidijs sibi instructis conqueri, uariè disceptando suadendoq; figmentis quibusdam ad speciem ueri compositis, turbam adduxit ad permittendum ut custodes ipse sibi quos uellet, eligeret ex militibus ad sexcentos. Ferunt hoc à Dionysio factum Pysistrati Atheniensis exemplo, qui fertur olim semetipsum uulnerasse: mox in concionem corpore cruento prodijsse, uulnusq; ostentando, perinde ac à manibus Sicariorum ab insidijs effugisset, eo figmento & fallacia à ciuibus stipatores corporis, & præsidia salutis impetrasse, quo post auxilio dominationem sibi uendicauerit. Simili fraude per commentas insidias Dionysium decepta multitudine, sibi dominium muniuit. Illico nanque quoscunque rerum inopia, aut ære alieno grauatos, alioquin audaces ac facinorosos nactus fuisset, eos in primis deligit, quorum coacta supra mille capita optimis armis munit, magna'que spe implet. Tum mercenarios aduocatos perblandè humanéque allocutus, sibi obnoxios reddidit. Ordinum quoque ratione habita, dispositiones mutauit, submotis'que illis loco, quorum ambiguam fidem habebat, aduersam'que uoluntatem fidissimum quemque ex suis in magistratu cõstituit. Dexippum Lacedæmonium remisit in Græciam, suspecta nanque illius uiri consilia nimis habebat, audaciamq; formidabat, ne forte per occasionem Syracusij libertatem recuperaretur. mercenarios quoq;, qui Gelam tuebantur, ad se conscisuit. Postremò ob quodcunque scelus aut facinus extorres profugósque à locis patrijs excipit, quo flagitio impietatéque maiore quis notatus esset, eo inter chariores habere, stipatus enim huiusmodi incertæ spei hominum cateruis dominium sibi munitissimum fore putabat. Hac itaq; turba circumuallante, Syracusas regressus, intra nauale armamentarium apparatus maritimæ facultatis tentoria sibi posuit, ut eo primum ausu sese haud dissimulanter iam dominum ciuibus ostenderet. At Syracusij tametsi factum indignanti animo cernerent, nec tam onerosa diutius orsa pati posse uiderentur, pauor tamẽ stipantis dominum agminis tum rem silentio habere coëgit: nullum deinceps ciuitati ius, nullum cuiuspiam rei transigendę arbitrium, nulla facultas populo relicta est, cuncta ad uniunius arbitrium reuocata disponebantur, iam passim

exteris

exteris armis, uiribusq; non suis urbs occupata parebat. hinc metus surgebat Carthaginensiũ, quo tantis copijs ad bellum procinctos sciebant. Nihil cunctatus inter hæc Dionysius, Hermocratis eius, qui debellauerat Atheniẽses, filiam uxorem ducit simul Polixeno sororem dat fratris uxoris Hermocratis, nec id sine magno consilio patratum ab illo, ut adiuncta sibi per affinitatem clarissima familia, dominationis statum firmiorem haberet. His peractis, conuentu habito, Daphnæum & Democratem, quos in primis aduersarios habebat, uiros inter primores urbis, è medio tollit. Ita Dionysius uir penitus indoctus & illeteratus, priuato præterea, humilique loco progenitus, urbis Græcarum maximæ florentissimæq; dominium sibi ea fortuna, eisq; artibus parauit, quod imperium ad interitum usque continuauit annis duodequadraginta. Eius uero singula gesta, & incrementa dominij locis & temporibus quæq; suis oportune differemus. Hic nanque uidetur omnium quos adhuc ulla usq; scripta memoriæ prodiderint amplissimum sibi dominium suis artibus, diuturnissimumq; parauisse. Cæterum Carthaginenses urbe per uim capta, dona in templis reposita, & dedicatam spellectilem, statuasq; omnes, simulachra & quicquid ibi præciosissimum compertum est, transmisere Carthaginem. Post erutis templis, urbeq; direpta, ibidem in hybernis commorati sunt, aduentante uerna tempestate, machinas, instrumenta bellica, telorumq; cuiusuis generis magnam uim comparant, oppugnaturi quum primum, prout decretum erat, urbem Geloam. Cæterum Athenienses assiduis cladibus, & aduersa fortuna debilitati, inquilinis ciuitatẽ dant, atq; in ciues adscribunt aduenas, alienigenasq; omnes, qui secum belli labores, & munia militiæ gestare uoluissent. Quo facto magna breui conscripta multitudine, ciuium numerus mirum in modum est auctus, prætores post delectu habito, quosque ad militiam idoneos conscribunt inde naues sexaginta complent. quibus apprimè instructis, Samum uersus enauigant, Quo peruecti, reliquis prætoribus iunguntur ibi commorantibus, cum octoginta triremibus, quas ex alijs insulis contraxerant. tum impetrato à Samijs ut decem triremes complerent. inde cum classe centum & quinquaginta nauium soluunt, ac remigijs in insulas Arginusas contendunt, properantes Mitylenem obsidione liberare. At prætor Lacedæmoniæ classis Collicratidas audita nauium hostilium ad nauigatione, ad persequendam obsidionem relinquit. Eteonicum cum magnis copijs, ipse nauibus C. & XL. completis, raptim in alteram Argimisarum partem properat. Hæ tunc incolebantur, & oppidulum Aeolicum habebant, sitæ inter, Mitylenen & Cumam, breui admodum interuallo à continente & extremo Catanidis distantes. At Athenienses cognita statim hostium adnauigatione, quippe non procul stationem habentes, inualescente assiduè uentorum ui, cum nauigia loco constitui nequirent, desperata eius diei propter procellam pugna, haud procul ab hoste naues anchoris firmant, sese comparant ad ineundum postera die certamen. Itidem properatur à Lacedæmonijs uatibus utrinque dissuadentibus. Lacedæmonijs enim uictimæ caput in litto re iacens disparuit, æstu fluctus hausturn: hoc omine portendi prætorem classis eo certamine periturum nunciarunt auruspices. Quo audito ferunt Callicratidam respondisse, nihil spartanæ dignitati, si pugnando caderet, se detracturum. Thrasybulo uero Athenienſi, qui tum prætor classem ductabat, cuique ea die summa imperij pro sorte obuenerat, per noctem somnium huiusmodi apparuit. Videbatur sibi, una cum sex alijs prætoribus, Athenis in Theatro frequenti tragœdiam Euripidis agere, cui Phœnissas titulus inscribitur. Aduersarijs uero tragœdiam, cui nomen est supplices, agentibus, uisum esse, Cadmeam uictoriam illis obtigisse, cunctosq; interijsse, duces imitando, qui ad oppugnandas Thebas castra posuerant. His auditis uates ad coniectandum accitus, ita est interpretatus. septẽ duces eo prælio casuros. Ac sacris alio

Prodigia Athenienſiũ & Lacedæmoniorum ad Arginusas præliũ nauale antegreſſa.

quin uictoriam palàm ſpondentibus, iubet duces uti collegis ſuis ſolis, de inte ritu cuique ſuo nuncietur, uictoriam uerò ex ipſis ſacris portẽtam per uniuerſum diuulgent exercitum. Callicratidas uerò aduocata concione, milites ad pugnam multa commodè diſſerendo, idoneiſque ſuadendo uerbis, accendit. Poſtremò ſic uerba fecit. Ad ſubeudum pro patria periculum ſic ſis equidem alacris, ut cum uates ex ſacris dicat uobis uictoriam, mihi mortem portendi, tamen occumbere ſim paratus. Verùm cum haud me fugiat plerunque in acie duce cadente, ſolere tumultuarios ordines, idcirco ne uobis error eiuſmodi uincendi intercipiat fortunam, nunc ſi quid mihi obtigerit, declaro Clearchum mihi tum prætorem ſucceſſurum, uirum bellicarum artium inſtitutione ſingularem. Quæ Callicratidę uerba magno prolata animo, haud ignauis excepta auribus, multos ad imitandam tam egregij animi conſtantiam uel ad æmulationem uſque ſuccenderunt, & ad pericula ſubeunda, laboréſque tolerandos reddidere promptiores. Ita Lacedæmonij ſublatis ſpe fiduciáque animis inuicem hortando naues conſcendũt. Parte alia iuuẽtus Athenienſis ad certamẽ per duces concionibus accenſa, tum ſingulis ſuos quæque ſeorſum adhortantibus, arma expediunt, triremes complent, aciémque inſtruunt. Dextrum cornu Thraſybulus cum Pericle tenuit, eius Pericli filio, cui ob poteſtatem & acrimoniam ingenij Olympio cognomentum fuit. Aſſumptus quoque ab eo præfectus Theramenes in id cornu, qui antea ſtipendia fecerat: tunc uerò ſæpe copijs præerat. Duces alios per reliquam aciem in diuerſa diſponit, ipſas'que Arginuſas in agmen diducta complectitur phalange, conatuſque latiſsimo licuit tractu nauium ordinem protendere. Callicratidas ſibi dextrum cornu ſumpſit agendum, ſiniſtrum Bœotijs tradidit, qua Thraſon Thebanus ductabat. Vbi uerò ſe uidet aciem non poſſe cum hoſtis ordinibus æquare, quòd inſulæ amplum nimis ſpacium obtinerent, copias diuidit, bináque acta claſſe, bináque acie inſtructa, partes utraſque adortus, duobus locis pugnam accendit, eóque cœpto magnum iniecit terrorem, horrórque ingens uniuerſos circum undique ſpectantes habebat, ueluti quatuor claſsium conflictu concurrentium, nauibus haud multo minus quadringentis in unum locum coactis. Ea nanque pugna omnium maxima memoratur, quas unquam Græci cum Græcis uſquam decertauerint. Igitur ſimulac tubicines à ducibus iuſsi belli ſignum cecinêre, ecce repente ex utraque acie quanto intendi poterat ſpiritu uoces proclamando omnes in cœlum iactare, iam pro uiribus quiſque remis incumbere, dum ſe quiſque primus cum hoſte manus conſeruiſſe, primúmque in acie conſpici properat. Non enim tyronum in morem ſegniter & imperitè, ſed plurima prope omnes militiæ peritia, plurimiſque iam pridem aſſueti periculis belli diuturnitate, ardentes impigrè imperterritéque irrumpere, adeò admirabilis furor, & inaudita dimicandi pertinacia trahebat utranque aciem. Nec mirum, cum utriuſque populi ſummum ibi robur & contractæ undique uires, extremum periclitarentur, nec cuique dubium eſſet, ultimum id populo utrique diſcrimen rerum fore, eámque demum uictoriam bello finem, uictiſque modum pro uictoris arbitrio impoſiturum. Feruente iam paſsim pugna, Callicratidas memor uaticinij ad aras habiti, ueluti deſtinata ſibi cæde, fertur primus inter prima pericula, irrumpensque cum nauibus ſuis & confertiſsimum hoſtium agmen, iam certus moriendi, manu quærere, molíque omnia, ut quàm clariſsimè occumberet, occumbendo quàm maximam ſtragem hoſtis æderet. Nauem Naulij prætoris ipſo incurſu obuiam ſupprimit, inde alias roſtris feriens, impotẽs ad nauigandum facit, aliſs alas detegit, & tranſtra perfringit, ſimúlque belli uſum, curſus'que aufert. Poſtremò nauem Periclis uiolentius roſtro petens, amplam triremis fodit aperturam. hærente in carinæ pectus mucrone roſtri, inter diſſoluendi moram, quod hoſtis multa ui cõnabatur fruſtra, Pericles manum ferream

Athenienſium cum Lacedæmonijs prælij nauale ad Arginuſas.

Digitized by Google

ream naui Callicratidæ infecit, quam per uim retentam, acies Athenienſium mox circumſiſtunt, ſaltúque in eam undique ſeſe immittentes, circũuentam ibi turbam omnem iugulant. Tum Callicratidam ferunt ſtrenuè ſe defendentem, irruentibus diu reſiſtere. Poſtremò à circumfuſa undique multitudine telis confoſſum, expiraſſe. Simul ac diuulgata ducis cædes, & ſtrages ſuorum Peloponneſia repente acies perculſa, titubare inclinarèque cœpit, iamq; dextrum cornu in fugam uerſum fundebatur. Siniſtrum ex Bœotijs cõſtipatum aliquandiu loco perſtitit acerrimè dimicando. Nam Eubœis, qui in eo periclitabantur, cæteriſque qui ab Athenienſibus deſignauerant, pauor animos agebat, ne forte per eam uictoriam Athenienſes imperio potiti, pœnas ab eis defectionis expoſcerent. Cæterum ubi plurimas ſuorum naues transfoſſas uident, multitudinem præterea uictorum in ſe conuerſam undique irruere, præcipiti fuga ſe periculo properant eripere. Alij itaque ex Peloponneſijs in Chium, alij Cumas confugere. At Athenienſis acies hoſtem profligatum inſectati, omnem proximum maris locum mortuis fragmentiſque nauium repleuerunt. Poſt hæc conſultantibus inter ſe ducibus, alij cenſebant cadauera ſuorum imprimis perquirenda legendáque cum conſtaret ab Athenienſibus grauiſsime in eos uendicari ſolitum, qui mortuos ſepelire neglexiſſent: alijs potius uidebatur, confeſtim Mitylenen nauigandum, eámque quàm primum obſidione liberandam. Verùm tempeſtas ingens & aſpera inter hæc oborta exagitare & concutere naues cœpit, milites quoque certaminis labore defatigati, tum fluctuum deterriti inſuperabili ui, perquiſitionem cadauerum detrectare. Poſtremò tempeſtatis procella inualeſcente, neque Mitylenen contendere licuit, neque legere mortuos. at cogente uentorum ſpiritu, feruntur in Arginuſas. In eo conflictu naues Athenienſium ad quinque & uiginti periêre cum maxima hominum in eis parte: Peloponneſiacæ ad ſeptem & ſeptuaginta. Tanto itaque nauium dilacerato numero, cæſiſque prope ſimul omnibus eorum uiris, per mare latè naufragia conſpicere erat permixtis cadaueribus, Phocenſiúmque & Cumeorum oras maritimas obtruncatorum membras, lateriſque cadauerum fragmentis paſsim ſtratas, uoluente in littus eiectis. At Eteonicus, qui Mitylenen obſidebat, cognita per nuncium quendam ſuorum ſtrage, naues in Chium dimittit, ipſe cum copijs pedeſtribus in Tyrræorum urbem ſociam conceſsit. uerebatur enim ne fortè inuadentibus à claſſe Athenienſibus ſimul erumperent oppidani, atque ita exercitum undique circumuentum, in diſcrimen adduceret exeidij. Duces Athenienſium Mitylenen petunt, receptóque inde cum quadraginta nauibus Conone, Samum uerſus cõtendunt. ex eo loco hoſtilem agrum inuadentes, cuncta paſsim depopulationibus uaſtant. At Lacedæmonij, qui in Aelide Ionia & inſulis ſocijs uerſabantur, poſt eam cladem congregantur in Epheſum. Dúmque inter ſe conſultare multa pro rerum ſtatu, uariáque conſilia quærere ſtudent, tandem potiſsimum uiſum eſt, certos Spartam mittendos, qui Lyſandrum claſsis prętorem deſignari poſtulent: eius nanque ductu quum claſſem prætor olim regeret, multa præclara facinora fuerant edita, reique militaris & artis bellicæ peritia cęteros longè ſuperare uidebatur. Cęterum Lacedæmonijs lege prohibitum erat eundem bis prętorem in eandem expeditionem emittere: itaq; patrium morem abolere nolentes, Arato claſsis ius pręturamq; tradunt, Lyſandrumq; cum eo priuatum proficiſci iubent, ducique mandant uti nunquam à Lyſandri conſilijs diſcedat, nihilque aduerſus eius ſententiam audeat. Igitur hi ad imperium ſibi demandatum emiſsi, cõfeſtim è Peloponneſo & ſocijs populis quam plurimas poſſunt triremes ſibi concire properant. Interea perlato Athenas uictorię & rei tam feliciter apud Arginuſas geſtę nuncio, populũ lætitia ſimul & dolor diſtrahere cœpit, militũ quiſq; probare uirtutẽ uictoriæq; applaudere, neglectã uerò in ſepeliendis ijs qui pro imperio occubuerant,

Atheniẽſium uictoria.

Eteonicus ab obſidione Mitylene diſcedit.

pietatem grauissimè ferre, ducibus omnes ueluti primis eius impietatis authoribus infensi esse. Iam Thrasybulus & Theramenes Athenas ante redierãt, à quibus accusari se existimantes calumnias quę defingi de cadauerum negligentia. Prætores epistolas contra eos confestim mittunt ad populum, quibus significabant illis mandatum fuisse, uti cadauera legi sepeliriue curarent: quod utiq; fuit illis, malorum causa. nam cum licuisset in eo iudicio defensoribus uti illis, qui cum Theramene factionem tuebantur, uiris utiq; eloquentia præstantibus, multorumq; amicitia & gratia communitis, quiq; in eo prælio cunctis fermè gestis interfuerant, contra per eas literas aduersarios sibi acerrimosq; accusatores habuere. Recitatis nanq; in concione epistolis, extemplo multitudinis ira in Theramenem reliquosq; socios infrendere cœpit. qui cum se culpa omni oportunè purgassent, iracundiam omnem rursus in duces conuertere. Dies itaq; à populo dicta illis, ac liberato culpa, Cononi decernunt copias tradi: reliquos accitos in urbem confestim accedere. Aristogenes uerò & Protomachus populi furorem ueriti, fuga se proripuere. Thrasyllus, Calliades, item Lysias, Pericles, & Aristocrates, cum multis nauibus Athenas reuertuntur, eo tum multitudine freti, quos secum uehebant, quorum interceßionem sibi in iudicio sperabant fore præsidio. Pòst ubi in concionem uentum est, consedente multitudine, cum iudicium causaq; cœpisset agitari, quicquid ad culpã ducum exaggerandam, & ad plebis gratiam, libidinemq; per concionem actum est, id auditum est, si qui contrà quicquam disserere ac defendere sese inceptassent, turba inter tumultuari, nec uerba audire uelle. Maximè autem eis nocuerunt cognati, qui complorando quisq; suos, orabant populũ, ne tam impiam negligentiam, uel potius scelerum contemptum pietatis inpunitum ullo pacto sinere uellent, prodita fluctibus per duces suos & piscibus deuoranda eorum misera membra trahi, quorum fortissimis gestis, & sanguine fuso patriæ salus redempta tutaq; constisteret. Postremò tali mortuorum per suos complo ratu, tum socijs Theramenis crimen exasperantibus, obtentum est consensu multitudinis, ut supplicium de prætoribus sumeretur. Igitur capitis damnati sunt omnes, eorumq; fortunæ in publicum redactæ. Rebus ea sorte decretis, cum illi iam à littoribus ad nẽcem trahendi essent, Diomedon unus ex prætoribus, uir utiq; & bellicis artibus apprimè instructus, cæterisq; uirtutibus, uti uidebatur, admodum præditus in concionem prodijt, in quem conuersi omnes, ueluti ad nouum quippiam accipiendum intentis auribus insistere. Silentio passim facto, ille sic orsus est. Quod nuper à uobis uiri Athenienses in capita nostra decretum fuit, oro felix faustum existat huic populo: uota uerò quæ pro uictoria dijs per uos nominata fuerunt, quandoquidem fortuna nos prohibet, uestram potissimum interesse uidetur ut soluantur curare. Igitur Ioui liberatori, Apollini, deabus uenerabilibus persoluite. Horum nanq; inuocatis numinibus debellauimus hostes. His dictis Diomedon inde cum reliquis ad destinatum supplicium ducitur, cum maxima optimi cuiusq; ciuis commiseratione & lachrymis. Eum enim qui iniustè moriturus erat, sui casus nullã prorsus facere mentionem, sed pro iniusta patria petere ut uota dijs soluerentur, opus uidetur esse hominis pij & magnanimi, & ea fortuna indigni. Igitur illos abductos undecim rerum capitalium iudices lege creati necarunt, qui ne minima quidem patriam læserãt iniuria, qui maximam rerum naualium, nempe omnium quæ inter Græcos gestæ unquam commemorantur, pugnam clarissima uictoria dimicarant, quorum præclara uirtus in multis aljs strenuè periclitando certaminibus laudes promeruerat. Extabant multis in locis trophæa de hoste fuso ab his posita. Adeo autem tunc insaniuit populus, ut exacerbatus iniustè ab oratoribus iram suam exonerauerit in uiros non supplicio, sed multis laudibus coronisq; dignos. Nec diu quidem & authoribus & obsecutoribus id impunè fuit, utrosq; breui pœnituit, perinde ac numine scelus istud

Athenienses duces suos uictores scelerate necant.

detestan

detestandum insectante, ad uindictamq; exquirente. Nam & qui prauis suasionibus pellecti deliquerant, debita insaniæ præmia haud multò pòst retulêre non ab unius solius potestate, sed à triginta simul dominus sæuis exagitati, tum qui deprauando deceperat, sententiamque tulerat Callixenus, mox à plebe in facti pœnitentiam ducta, in crimen Populi à se praue dicendo decepti, tractus est nec ulla defensione dignus habitus extemplo catenis innectitur, atque in uincula publica coniectus clam cum quibusdam aliis carceris parietes perfodit, profugitque ad hostes in Deceliam castellum, ut euitata morte per ignominiam & contumeliam morte grauiorem, tota deuolueretur ætate. nec ab Athenienſibus solis, sed à tota Græcia digito ostensus ob singularem turpitudinem & flagitium ut dum uiueret, probro teterrimo haberetur detestabilis: Hæc igitur ferme sunt quæ eo anno gesta traduntur.

Callixenus calumniator in uincula conijcitur.

Inter scriptores autem Philistus primam rerum Sicularum seriem contextumque in hunc eundem annum deduxit in urbis Acragantinis euersionem septem uoluminibus annorum supra octingentorum tempora complexus, secundi autem contextus initium à fine prioris orditur, quem quatuor uoluminibus exposuit. Circiter eadem tempora Sophocles Theophili filius poeta tragicus mortem obijt annos natus nonaginta, duodeuigin ti uictoriis ornatus. Ferunt eum uirum quum ultimam ageret tragœdiam, ob adeptam palmam inter congratulantes immensa lætitia exultantem obijsse. ab Apollodoro quoque annalium temporumque scriptore traditum est Euripidem eodem anno uita excessisse, sunt qui dicant apud Archelaum Regem Macedonum, dum per agros uagaretur, in canes incidisse, à quibus dilaniatus interierit paulo ante commemorata tempora.

Sophocles & Euripides pœtæ.

Hoc anno præficitur Athenis Alexias, Romæ tres tribuni militum consulari potestate creati. C. Iulius. P. Cornelius. C. Seruilius. His magistratum adeuntibus post cædem prætorum Athenienses Philoclem creant ducem, cui classis potestate tradita, mandant uti nauiget ad Cononem, communique inter se munere copias & rem militarem curent. qui simul ac Samum ad Cononem peruectus est, naues omnes complet ad centum tres & septuaginta. harum uiginti placuit illic relinqui, cum reliquis omnibus ambo Philocles & Conon transiunt in Hellespontum. Lysander Lacedæmoniæ classis prætor contractis ex Peloponneso finitimisque socijs cum quinque & triginta nauibus Ephesum uersus nauigat. Accersitam quoque eodem ex Chio reliquam classem comparauit, refeceratque debilitata omnia, mox ad Cyrum Darij regis filium proficiscitur, ingentemque ab eo pecuniam in commeatus & stipendia militum accipit. Cyrus per idem tempus à parente accersitus in Persas, Lysandro permisit urbium cunctarum quæsturam, quæ sub ipsius ditione & uectigalibus tenebantur, uectigaliaque & tributa huic omnia persolui iussit. Ita Lysander ingenti rerum omnium ad bellum facultate comparata, procinctis omnibus in Ephesum reuehitur. Eodem tempore quidam Mileti ciues optimatum adorti statum, in urbe constituere iura populi, potestatemque euertunt Lacedæmonijs auxiliantibus. Ac initiò quidem cum Dionysia celebrarentur per familias, quos imprimis aduersarios habebant ad quadraginta numero in domicilijs occupatos iugulant omnes mox adducta in forum multitudine, deligunt ad trecentos ex opulentissimis, hos quoque neci dant, tum primores, quibus popularia iura magis placebant, percussi metu, haud pauciores mille capitum profugiunt ad Pharnabazum, Satrapam quos clementer ille, perhumaneque excepit,

Mileti optimates occidũtur.

Digitized by Google

pit, dato'que in singulos auri pondo, Claudæ incolas constituit, quod castellum in Claudia habetur. Interea Lysander cum plurimo nauium numero, contra Thassum Cariæ nauigans, urbem per uim capit sociam Atheniensium, pubertatemq; omnem ad nongentos iugulat, pueris ac mulieribus sub hasta uenditis, nomine prædæ, & subruit urbem. Post hęc in Atticam, multaq; deinde per loca uectus, nihil facinoris egregij, nihilq; memoriæ dignum edidit, idcirco ea perscribere diligentius haud cura fuit. Postremò capta Lampsaco pręsidium Atheniese ibi deprehensum in fidem sub fœdere deditum dimisit, mox urbe direpta, fortunisque in prædam datis, eum locum item Lampsacenis restituit. At duces Atheniensium simul ac exploratum eis fuit, Lamsacum ab omnibus simul Lacedæmoniorum copijs oppugnari, contractis undique triremibus, contra eos citissimo cursu properant. Naues in ea classe ducebantur ad centum octoginta. Vbi iam captam urbem nunciatum est, intra fluenta Capræ pulsas naues in anchoris constituunt. ibi parua mora habita, perlati nauigando ad hostem, singulos dies in aciem descendere, prouocandóque in pugnam lacessere. Detrectante certamen hoste, nec usque contra prodeunte, dubitari ab Atheniensibus cœptum, multa'que consultari, quid potissimum facto opus esset, cum diutius ibidem cum copijs commorandi haud facultas foret. tum Alcibiades ad eos accedens demonstrat Medocum Seuthem'que reges Thraciæ summa sibi deuinctos amicitia, pollicitósque persæpe iampridem magnas sibi copias daturos, ubi Lacedæmonijs bellum inferre uoluisset: idcirco postulat ius sibi aliquod magistratus potestatémque tradant, pollicetur se alterum duorum eis effecturum, aut hostem ad dimicandum compulsurum, aut pedestribus copias unà cum Thracum manu bellum illaturum. Hæc Alcibiades moliebatur, ut opera sua quicquam præclari facinoris patriæ conficeretur, ut beneficiorum magnitudine sese in pristinam populi gratiam reuocaret. At uerò duces Atheniensium re perspecta, quod futurum erat arbitrati, si quid aduersi contigisset, omnem in caput suum collatum iri, re prospera gesta, laudem gloriámque Alcibiadis futuram, iubéntque raptissimè se inde amoliatur, neque amplius deinceps audeat castris accedere. Cum igitur pugnam hostes detrectarent, exercitus admodum annonæ penuria premi, nec diutius tolerare inediam poterant. Tum Philocles eo die, ueluti uicissim inter se conuenerant, imperij summam gerens, reliquis triremium prætoribus mandat, ut nauibus quisque suis ad pulgnam instructis sese sequantur. ipse triginta naues iam expeditas ductans, confestim enauigat, nihil reliquum agmen expectando. At Lysander eius rei per quosdam transfugas certior factus, educta in agmen tota classe, Philocli ante reliquos suos properanti occurrit, eum'que in fugam illico uersum, ad reliquam usque classem insectatur: nec dum erant Atheniensibus naues satis completæ, repentè pauor ingens ac trepidatio cunctos exagitare cœpit, perculsos tam improuiso & repentino incursu hostium, solliciti omnes, ueluti in summum adducta re discrimen, per tumultum prope cuncta properare. Lysander conspecta hostium perturbatione & tumultu, nihil cunctatus Eteonicum cum copijs expeditioni assuetis illico exposuit, qui celerrimè callidissime'que occasionis oblatæ momento usus, agmine facto, partem stationis per uim occupat. Ipse uerò Lysander triremibus cunctis in aciem instructis, in hostis statiua irrumpit, naues in anchoris ad littus stantes, iniectis manibus ferreis abstrahit. Athenienses inopina res attonitos disturbat: nihil cuiquam ausu promptum succurrere, nec naues ab hoste iam adductas in altum conscendere licere, nec habere prorsus quicquam paratum ad pedestre certamen. Ita cum paululum in fugam uertuntur, atque repente cœpto restitissent, fugiendi tumultu alios cerneres è statione præcipites erumpere,

Alcibiades iterũ in gratiam cũ populo redire frustra conatur.

Lysander Atheniẽses prælio nãuali fundit.

pere, alios nauibus dimissis exilire, alios aliò euolare, quo cuiq; salutis spes propior occurrebat. Decem ad summum triremes euasere, quarum una uectus Conon prætor Athenas redire non ausus, populi formidine, ad Euagoram præfectum Cypri profugit, qui cum uetusta iunctus erat amicitia. Maxima militum pars per terram fugiens in Sestum incolumes peruenere, reliquę naues à Lysandro captæ ducuntur, in quibus Philocles quoque dux pro captiuo tenebatur, quem mox abstractum intra Lampsacum iugulat. Post hæc Lacedæmona mittit qui nuncient ciuibus uictoriam in triteme instructissima quam preciosissimis armis spoliisq; præcipuis exornauit. Mox ducto in eos qui Sestum confugerant exercitu potitur urbe, Athenienses per fœdus inuidē deditos abire sinit, nec mora deinde cum copijs Samum adnauigat, ibiq; dum ad oppugnandam urbem se comparat, placuit Gysippum eum, qui cum nauali auxilio in Siciliam ad Syracusios defendendos missus olim fuerat, cum spolijs & argenti mille & quingentis talentis Spartam mittere. Pecuniam autem sacculis imposuit, in quibus singulis scutala erat, qua quod cuiq; impositū pecuniæ fuisset denotabatur. Eius consilij Gylippus inscius, per iter sacculis deuinctis, trecenta inde sibi talenta subtrahit, quo per scutalas Ephoris detecto, Gylippus aufugit, capitisq; ob id cōmissum damnatus est. Simili culpa Clearchum eius parentem superioribus temporibus patria fugari contigit, quòd à Pericle pecunia corruptus, in Atticam abstinuisset irrūpere, quo flagitio reus capitis iudicatus, fuga se supplicio eripuit, & ad Thurios Italiæ perrectus, reliquam ibi consumpsit ætatem. Erant in his uiris multę ac præclarę uirtutes, cæterisq; in rebus cōstans animus, & spectata audacia, nisi demum unica illa sordes auaritiæ, partas antea laudes, tum reliquæ uitæ fidem integritatémque esset demolita. Profligatione classis & exercitus sui nunciata Athenis, haud iam Athenienſibus nauticas reparandi uires cura fuit, sed ad corroboranda circum undique mœnia studijs omnibus conuertuntur, portus obstruere properant, omnia præsidijs & munitionibus sibi quàm tutissima firmissimaque constituere moliuntur, id fortè rati, quòd illi momento congruum uidebatur, hostem mox ad urbem obsidendam properaturum. Nam extemplo Lacedęmoniorum reges Agis & Pausanias cum magna manu in Atticam irrumpentes, ad mœnia castra posuere. Parte alia Lysander cum ducentis triremibus adnauigans Pyręum occupat. At uerò tantis simul Athenienses circumuenti malis, tamen contra resistere pergunt, facileq; per aliquod tempus urbem defensarunt. Peloponnesij uerò cum cernerent obsidionem sibi admodum difficilem diuturnamq; fore, statuunt copias inde pedestres abducere, nauibus uerò procul latè insidere maria, ne commeatus possit eis importari. Quo facto, in extremam rerum omnium penuriam & necessitatem, alimentorum præsertim, Athenienses adducti sunt, cum sibi per mare antea annona importata ciuitas ali consueuisset, nec aliunde posset. Igitur intendente indies magis malo, magisque sæuiente difficultate, repleta est urbs mortuis. Victi tandem tam dira necessitate ciues, legatos ad Lacedęmonios pro pace mittere coguntur. Pax sub his conditionibus est impetrata, ut brachia Pirei protensa, muriq; circum penitus euerterentur, decem non amplius naues longas habere liceret: omnibus urbibus cederent: Lacedœmonijs ducibus parerent.

Gylippus ob furtum aufugit.

Lacedæmonij Athenas obsident.

Athenienses fame coguntur se dedere Lacedæmonijs.

Bellum igitur Peloponnesiacum, quod omnium quæ usquam legimus didicimusue, extitit diuturnissimum, euentu tali pacatum traditur: annis septem & uiginti perpetuis decertatum.

Nec diu post eam pacem compositam, Darius rex Asię cum regnasset annos undecim, mortuus est, cui successit in regno Artaxerxes eius filius, cæteris maior natu, regnauitque annos tres & quadraginta, quo tempore Antimachum poetam, Apollodorus Athenienſis tradit uiguisse. In Sicilia uerò ab

Darij obitus.

rò ab Himilcone Carthaginensium duce Acragantina urbs æstatis initio dirui ta fuit. quæcunq; uerò ex templis haud satis igne uastata uidebantur, ipse con ficere pergit, scalpturas & quicquid elaboratum arte superfuerat excindit, di laceratisq; iam & deformatis passim locis omnibus, copias omnes in agrum Geloum inducit, quæ eum omnem cum Camarino depopulationibus uastāt, prędamq; ingenti omnifariam milites onerauit. Post hæc copijs Gelam admo tis iuxta eiusdem cum urbe nominis fluuium castra posuit. Stabat tum haud procul extra Gelæ mœnia statua Apollinis ærea miræ magnitudinis, quam in ter spolia raptam hostes Tyrum misere. Hæc à Gelois olim ipsius dei oraculo iussi extructa dedicataq; eo loco fuerat. Tyrij uerò quo tempore ab Alexādro Macedone obsidebantur, eam contumelia affecerunt, utpote quæ pro hostibus contra se dimicare uideretur. Capta urbe ab Alexandro, ueluti Timæus tradit, simili & eiusdem nominis die & hora, qua quondam Carthaginenses Apollinem Gelois raptum abstulerant, eidem simulachro per Græcos solemni admodum litatum sacro, maximisq; muneribus, & multo thure gratificatū, perinde ac uictorię & urbis obtinendæ præcipuo authori, quæ quidem, tamet si longè procul remotis ab hac serie temporibus gesta fuerint, haud tamen incongruè loco huic inserta putarim, ut propter miraculum ipsum cum his ipsis ualeant continenter legi. Carthaginenses igitur agrorum excisis arboribus, ca stra sibi fossa circumducta muniunt. Dionysium cum magnis copijs rati uenturum auxilio laborantibus, decreuerunt autem obsidionis initio Geloi liberos uxoresque Syracusas transmittere, perterriti mole incumbentis periculi: quod simul ac compertum matribusfamilias fuit, omnes ad aras in foro positas confugere, nec hinc abduci posse, sed perstando orare, uti liceret communi cum uiris cuique suis labore fortunam quęcunque futura esset experiri. Quarum precibus uicti, ab incœpto destitêre, manereque una permissum.

Geloa à Carthaginensibus obsessa.

Post hæc dispositis in munera ordinibus, per læuia certamina crebro cum hoste manus conserere, militum partem in agros emissam, clam admonent quid qua'ue adoriantur per tramites & diuerticula occulta delati, ueluti erant regionis & itinerum omnium expertissimi, palantem per campos hostem, & extra castra procul euagantem repente inuadere, alios occupatos cædere, alios pabulis arcere, multos capere, incautos undique deterrere. Tum Carthaginensibus ex una urbem parte oppugnare adortis, cum mœnia iam arietibus adactis, grauiter concuti cœpissent, illi præsto in muros accurrere, strenuéque obsistere irruptionem facere conantibus, quæ per diem muro deiecta loca patefecerat hostis, ea nocte rursus obstruere, mulieribus & pueris operi quæ necessaria erant subministrantibus. Nam quibus per ætatem uigor uiresque corporis suppetebant, haud ulla usquam ab armis ea pugna quies otium'ue cedebatur, sed assiduo intēti certamini, contrà repellendo hostem persistere, reliqua turba operibus ac reliquis rebus parandis incumbere: quę cuncta summo studio, summáque trepidatione & sollicitudine ab omnibus simul altero alterum adhortante curabantur. Postremò constanter adeò impetum hostium excipere ferocitérque obsistere, ut cum urbem nusquam satis munitam defensarent, soli suis uiribus, nullo adhuc subsidio sociorum adiuti, mœnia præterea multis in locis deiecta conspicerent, nullo tamen circumstantis periculi pauore adduci potuerint ad aliquam cum hoste componendam conditionem. Interea Dionysius Syracusiorum tyrannus accito ex Italiæ Græcis auxilio, socijs quoque militem imperat. Ad hæc delectu Syracusiorum habito, qui per ætatem arma ferre poterant, propè omnes in expe-

Dionysius Gelbis auxilium fert.

ditionem ducit: mercenariorum quoque magnam manum in stipendia traxit, quorum numerus omnis, ut nonnulli authores sunt, fuit ad quinquaginta millia. Timæo placet peditum ad triginta millia, mille equites in ea expeditione

tione fuisse, naues tabulatis circum obtectas loricatas que ad quinquaginta. Tantis igitur stipatus copijs ad auxilium ferendum contendit per itinera & loca nota raptus. Vbi ad urbem peruentum est, mare iuxta castra posuit: id nanque ei præcipuè curæ erat, ut non sparsas copias haberet, sed ex eodem loco terra marique simul impetum moliebatur. Principio leuibus certaminibus hostem euagantem aggredi pergit, undique pabulis arcere: nauibus præterea equitúmque incursationibus adniti, commeatus & annonam, si qua ex ditione sua importaretur, hostibus intercipere. Viginti dies hæc agitando commorati, nihil memoratu dignum edidere. Post hæc Dionysius diuiso in partes tres peditatu, agmen unum ex Siculis constituit, quibus mandat, ut in sinistram urbis partem circumuecti, uallum illinc hostium inuadant. Agmen alterum ex socijs collectum iubet in dextram urbis secundum littus tendens irrumpere: ipse manum mercenariorum secum ducens, per urbem mediam iter capit, ea parte qua machinæ Carthaginensium mœnibus adactæ stabant. Equites uerò fecerat admonitos, ubi rem geri à peditibus & oppugnationem cœptam uidissent, flumen illico transmitterent, ibique campum obequitando, sicubi suos cernerent superiores, pugnam simul capesserent, uincentésque adiuuarent, sin premi uidissent, defatigatis fractísque succederent. Nautis præterea statutum erat, uti ad Italorum impetum in stationes factum, nihil cunctati, naues ad hostilem munitionem admouerent. Cunctis igitur quod imperatum erat oportunè tempestiuéque prosequi properantibus, nautæ primi, quod expeditum erat, nauigia impellendo in hostem occasione obseruata tendunt. Quo perspecto Carthaginenses, haud mora partes ad illas auxilio properant, in quas suspicabantur hostem irrupturum. Locum namque stationis quod ad littus uergebat, nulla prorsus munitione firmarant. Post Itali eodem tractu per mare enatato, simul eodem momento parte eadem stationem adoriuntur, eorúmque uiribus adniti quos nauibus eò iam aduectos oportunè inuenerant, fuso mox illius loci præsidio, per impetum ulterius intra castra irrumpere pergunt. Quo facto Carthaginenses cum maxima copiarum parte in eos concurrunt, ibique conserto certamine, conantibus illis irrumpere, contra renitentibus his, diu ferociter dimicatum est. uixque tandem transgressum iam fossam hostem multitudinis impetu coactum repellere facultas affuit, nec fuso tamen Itali milites agmine fugere, sed paulatim hostium numero ingruente pedem, qua commodissimum erat, referre, dum occupato iam per hostem qua intrauerant aditu, sese recipiendi ad suos facultas adempta esset, in quãdam ualli partem munitam propè uiribus debellatis tenuissent nullo suorum auxilio sustentati. Nam Siculos longum per campos iter remoratum est, neque ad tempus datum adesse potuerunt. Qui cum Dionysio properabant mercenarij egrè peruadebant uias per urbem, ad procursum quo tendebant minimè expeditas, inuitíque dum rem unà cum suis capessere festinant, per angustos tramites detinebantur. Geloi facta eruptione ferre auxilium, sed ad certum usque spacium progressi longius non ausi sunt tendere, ueriti ne mœnium defensione destituta, quicquam grauioris discriminis oboriretur. At Hiberi & Campani, qui sub Carthaginensibus merebant, animis grauiter iam pridem infensi in Græcos Italiæ, contentius instando, supra mille prostrauerunt. Cæterum accurrentibus his qui in nauibus erant, missilibus que & sagittis insectantes arcentibus, reliqui intra urbem incolumes euasere. Parte alia Siculis aduersus Libycos acri certamine res gerebatur & crebri Libyes cadebãt, fusíq; iam milites

intra

intra munitiones compellebantur, cum Hiberi simul cum Campanis & Carthaginensibus auxilio subeuntes, fugam suorum sistere faciunt, hostisq; insectantis acriter mille necant. Siculi cæsis suis, urbem uersus sese recipiũt. Quod cernentes equites, suorũ passim strages fieri, mox ipsi quoq; urbem cursu petunt, insectantibus atq; urgentibus conuersos in fugam hostibus. At Dionysius urbe tandem ægrè peruasa, ubi copias suas iam stratas comperit, intra mœnia protinus se recipit, mox conuocato familiariorum amicorumq; consensu, de bello cum his consultare cœpit. Cunctis uidebatur eum locum minimè oportunum esse ad decernendum de summa rerum, propter hostes, sub uesperã præconem ad hostes mittit, postulatum in crastinam diem inducias pro mortuis legendis. tum prima noctis uigilia turbam omnem ex urbe commigrare fecit. Ipse circiter noctis medium copijs eductis inde discedit, relictis ibidem leuis armaturæ militum circiter duobus millibus, quos iussit totam noctem ignes passim per urbem incendere, uoces in diuersa loca iactare crebras, uariosque strepitus edere, quibus signis hosti fides fieret adesse ibi copias omnes. Hi iussa secuti, simul ac dies illucescere cœpit, inde raptim ad Dionysium euolarunt. Carthaginenses uerò comperta re, copias extemplo intra mœnia inducunt, moxq; per domicilia prædam scrutabundi sparguntur: quicquid ibi reliqui nacti sunt diripiunt. Dionysius interea Camarinam profectus, ciues eius loci itidem cogit omnes cum uxoribus & liberis Syracusas migrare. Quo terrore nihil prorsus eiusmodi sperantibus incusso, repentè cuncta miscerì cœpta, cum sollicitudo extremi periculi nullum cuiquam rei deliberandæ, & sese comparãdi spacium permittere uideret. In summa trepidatione positis, quod cunq; primum occurrit consilium, id primum sine mora exequi, alij pecuniam uasa argentea aureaq;, & quicquid portatu facilè, corripiunt: alij cæteris omissis parentes liberosq; & infantes eripere properant, nulla cura mora'ue penitus ad reliquas res colligendas adhibita. Nonnullos cernere erat ætate morbo que grauatos, à cognatis amicisq; destitui, quos pauor fuga præcipites agebat, iamiam ad futurum hostem putantes. Nam Selinuntis, Himerę & Acragãtis excidium adeò perterrefecerant omnes, ut iam sibi quisq; fingeret & cernere uideretur inexorabilem Carthaginensiũ feritatem sine more sæuientẽ. Nulla enim immanes animos commiseratio mouebat, nulla conditio, nulla ætas captiuos tuebatur: nihil cuiq; prodesse, nulli parcere, sed immani crudelitate uarijs infelices cruciatibus dilaniare, alios cruci affigere, alios per cõtumelias & intolerabilia probra uexatos distorquere. Iam duarum plebs urbium sedib. electa late per campos, mulieres, pueri, innumeraq; cuiusq; generis turba, fuga effusa rapiebatur. Quod milites cernentes, Dionysio irasci detestariq; illius consilia. Mouebat eos infelicium grauis & calamitosa conditio. Pueros nanq; liberos & uirgines cernebant annis nubilibus indignum nempe ętate sua promiscue prout quenq; pauor urgebat per iter præcipites ferri, quandoquidem grauitatem, uerecundiam, reuerentiamq; aliorum formido substulerat. Decrepitis quoq; pari dolore congemiscebant, quos ultra naturæ uires cogi pelliq; uidebant ad iter pari iuuẽtute cursum legendum. Quibus ex rebus in Dionysium exarsit odium militum. Etenim de industria hęc ab eo patrata suspicabantur, ut per Carthaginensium formidinem reliquas urbes spõte ad præsidia sua confugientes in ditionẽ acciperet. Considerabant nanq; breuem subsidij moram, cum nihil à mercenarijs pugnę tentatum esset, nullo cuiuspiam uiri casu accepto uel temere penitus uel non sine fraude tantopere fugam properari: quodq; maximum erat, nullam hostis in fugientes factam insectationẽ. Quare cum sibi iampridem nonnulli aliquam ad deficiendum dari occasionem cuperent, tunc contentius obniti, unà omnes ad excutiendum uiolenti domini iugum, perinde ac deorum numine ea fierent. Igitur Itali per mediterranea tendentes, eo relicto domum uersus properant. At equites Syracusij initiò attentè obser-

Carthaginenses Geloam diripiunt.

Camarinensiũ fuga.

A Dionysio deficiunt milites.

tè obſeruare ſi qua necandi in uia tyrãni offerretur occaſio: Simul ac fruſtra id ſe conaturos uident, mercenarijs uſquam ab eo uel momento quidem diuertentibus, uno conſenſu cuncti Syracuſas contendunt. Quo prouecti, repentè cuſtodes armamentarij & naualium occupant, inſcios adhuc rerum apud Gelam geſtarum, nulloq; prohibente intra locum irrumpunt, Dionyſiq; domũ mox inuadunt auro argentoq; confertam, multaq; cuiuſq; generis ſupellectile precioſa paratiſsimam, cuncta ibi deprehenſa diripiunt, eius uxorem data opera excruciant, ut tyrannus eam iram & ſupplicium exiſtimaret maximum eſſe argumentũ illorum inter ſeſe coniunrationis in eo facto. Tum Dionyſius per iter coniectans quod patratum fuerat, ex peditibus equitibus ue quoſcũque ſibi nouit fidiſsimos illico deligit, quibus cum nulla mora facta, quàm rapidiſsimo curſu poteſt, urbem uerſus properat. Nulla nanq; alia ui cernebat equites circumueniri capiq; poſſe, niſi, ueluti factum eſt, ſuamet eorum perſuaſione & confidentia deceptos adoriretur. Nam ſi celerius quàm ab ipſis credi poſsit iter corripuiſſet, arbitrabatur per inſidias, quod & accidit, facilè ſe uoti compotem futurum, incautosq; occupaturũ. Nam neq; manſurum Dionyſium in exercitu opinabantur equites, neq; auſurum longius digredi: qua meditatione freti, ueluti id compertum haberent, tuta ſibi iam prorſus conſilia putare. Ita neglectam per nimiam ſucceſſus fiduciam cura diſtrictioris conſilij & prouidentię, nil pręterea circumſpicere, Tyrannicę calliditatis immemores multa temerè ſibi polliceri, palamq; prędicare, Dionyſium quidem ſitimlaſſe Gela diſcedere, ut Phœnicum formidine inde fugere uideretur, nũc magis ut res erat eum conſtare Syracuſios effugere uoluiſſe. Hæc agitantibus illis, ecce circa noctis medium perfecto circiter quadringentorũ ſtadiorum itinere, Dionyſius adeſt, cunctis improuiſus ad portam Achradinæ cum 100. equitibus, 600. peditibus, quam clauſam offendit, mox adhibuit igne ſubiecto ſtipulam & arundinem ex paludibus illuc congeſtã, qua Syracuſij conſueuerant ad calcem coquendam, coagmentaq; murorum uti. Interea dum portæ ardent, eos qui ſerius uenerant, aſſumit. Vbi foribus incendio collapſis tandem patuit urbis aditus, mox ipſe cum his qui ſecuti eum aderant, per Achradinam irrumpit. Quod ſimul ac reſciuere primores equitum, nihil cunctati, nec ulla multitudinis ſubſidia expectantes, repentè ad obuiandum procurrunt perpauci ad modum numero, iamq; forum intrauerant multa renitẽtes, cum circumuenti multitudine mercenariorum confunduntur omnes. Dionyſius per urbem diſcurrens cum agmine ſuorum, quoſcunq; ſparſim turmatimq;, ut pleriſq; ex locis trepidi properabant auxilio accurrentes obuios habet, obtruncat, mox eorum quos ſibi in urbe ſummè infenſos ſciebat, ſingulas cuiuſq; domos adit, incautosq; intra habitacula occupans, alios iugulat, alios urbe fugat. reliqua uerò equitũ multitudo ſe ex urbe proripiens eum occupat locũ, qui nunc Achradina nuncupatur. lamq; cum luce exoriente aderant cateruæ mercenariorum, Siculorumq; exercitus omnis iam Syracuſas intrant. Geloi uerò & Camarini diuerſa ſentientes, à Dionyſio diuertunt ad Leontinos. Ita rebus ipſis cogentibus, Himilco pręconem Syracuſas mittit, hortatum, uti ſe uictos confeſsi, pacem ſecum componere uellent, quod lætabũdo animo Dionyſius excipiens, his conditionibus rem compoſuit: ſub Carthaginenſium ditione tenerentur priſci eorum coloni, præterea Sicani. Cæterum Selinũtijs, Acragantinis, item Himerenſibus: ad hęc Gelois & Camarinis urbes liceret ſuas cuiq;, modo nullis mœnibus munirentur, incolere, uectigalesq; eſſent Carthaginenſiũ. Leontinis, Meſſanis, & Siculis omnibus permiſſum eſſet, iure cuiq; loco, legibusq; patriæ uti pro arbitrio. Syracuſios imperio Dionyſij ſubditos regi: prędam captiuos, nauesq; redderent qui haberent his qui amiſiſſent. His conditionibus icto fœdere, Carthaginenſes extemplo Libyam nauigant, plus dimidia militis parte morbis aſſumpta, nec ſæuiente minus per Libyam peſtilentia, ingens

Dionyſius ad uerſarios opprimit.

Siculi cũ Carthaginenſibus pacẽ faciunt.

multitudo Carthaginenſium, ſociorumq; expirauit. Iamq; ad finem diſcordia rum perduximus opus, duo ingentia bella uidimus extincta, Peloponneſiacum in Græcia, Carthaginenſe in Sicilia prius accenſum, poſt primum cum Dionyſio pacatum. Cum igitur quod initiò pollicíti fueramus, ſatis perſolutum uideatur, neceſſarium ducimus, ut rerum deinceps geſtarum memoria: ſequenti uolumine commendetur.

DIODORI SICVLI BIBLIOTHECÆ HISTORICÆ Liber decimusquartus.

OMnes fortaſsis æquum eſt libenter audire quæ de ſe maledicuntur. Etenim quibus ſic omnino perſpicuum eſt ſuum uitium, ut ne quidem negent, tamẽ ſi repræhenduntur, indignantur, & uerba facere audent ad ſui defenſionem. Vnde ſummis cuiq; cauendum eſt ſtudijs, ne qua labe probri, coinquinetur: illis præcipue qui dominatum appetunt: Horum nanq; uita moresq;, perinde ac in ſpectaculum poſiti è ſublimi loco conſpiciũtur, nec ignorantiã occultare, licet. Itaq; nemo in ſublimè raptus fortuna, ſibi ſic confidat, ut aut latendi ſpe delinquere audeat, aut ſi quid deliquerit, impune ſibi diutius id, & abſq; tetra reprehenſione, fore polliceatur: Nam & ſicui fortaſsis in uita meritam flagitijs pœnam euitare contigerit, is poſt ſe iam expectet erumpentem per ſeſe oportet ueritatem, tenebras omnes, & prætextus commentitios amolituram, ac palam libere cuncta quæ diu ſuppreſſa latuerant, propalaturam. Graue igitur improbis eſſe debet memoriam ſui perinde ac imaginem quandam totius uitæ fœdo execrabiliq; aſpectu. Poſt mortem in æternum poſteris intuendam relinquere. Nam etſi nihil ad nos quæ poſt uiuendi finem eueniunt pertinere uideantur ueluti nonnulli dictitant Philoſophi, ante tamen illis producta per turpitudinem ętas communes mortalium cœtus tetra memoria lędere cenſetur, atq; in morem latè putreſcentis cadaueris cuiuſpiam grauiter olentem aurã inde ſpirari per humanam ſocietatem certum eſt. Certa nanq; huius rei licet exempla conſpicere cuiq;, uoluminis huius ſingula geſta legenti. Nã apud Athenienſes triginta tyranni conſtituti inſolentiſsima ambitione, ſæuaq; uiolentia promiſcuè cuncta miſcentes, grauibus patriam calamitatibus inuoluerunt. Mox ipſos breui rebus eiectos, fœda clades aſſumpſit, immortaliq́ue deteſtatione ſuammetipſi ſceleribus & flagitij memoriam dedicarunt. Lacedæmonij uero totius Græciæ imperium citra controuerſiam adepti, tunc eo priuati ſunt, cũ per fœda graſſari facinora, & in ſubditos ſociosq; ſęua per uim imperij adorti ſunt. Ita res nempe humanæ feruntur: Principum dignitates & ſtatus iuſtitia coaleſcunt, & beneuolentia inferiorum ſtudioq; parendi ſuſtentari ſolent: alienatis uero præ iniuria imperantium, & in odia conuerſis ſubditorum animis, ueluti ab radice ſubruta corruunt: Quid Dionyſio præterea contigit Syracuſiorum domino: quoniã quidem tametſi continentiſsima & fideli lit præ omnibus, quos memoria hominum tradiderit, uſus fortuna, uitam omnẽ inſidijs alienis inquietam, & anxia ſupra modum ſollicitudine uexatã traduxiſſe conſtat. Corporis metu cogebatur ferreum toracem ſuper tunicam induere, mortuus demum uitæ morumq; commendationem pro teterrimo & æternũ execrabili poſteris exemplo reliquit. Cæterum de his ſingula quæq; ſuis temporibus diffuſa magis & explicata narratione deſcribemus: nũc ad annectendam ſuperiori teſtui ſeriem ſcribendi conuertamur: tempora duntaxat diſtinguendo. Nam in uoluminibus hactenus ſuperioribus res poſt captam Troiã geſtas deſcribendo, ad bellum uſq;, quod Peloponneſiacum appellatur, pactum,

Triginta Athenienſium tyrãnorũ infamia.

Dionyſij Syracuſani miſeria.

tum,& Athenienſis principatus abolitionem deduximus hiſtoriam, percurſis ſeptingentis nouem & ſeptuaginta annis. In hoc deinceps quæ continenter geſta traduntur perſequentes,ordiemur à triginta tyrannis,qui fuerunt Athenis impoſiti,& finiemus in ea tempora, quibus Roma à Gallis capta tradi tur, rebus annorum quindecim commemoratis. Anno igitur poſt captam Troiam ſeptingenteſimo cum Athenis, propter ſublatum dominatum, nullum eſſet imperium,Romæ quatuor militum tribuni conſulari poteſtate creati,C.Furius C.Seruilius,C.Valerius,& Numerius Fabius.Eodem anno quarta & Nonageſima Olympias agebatur:Ea tempeſtate, rebus ſuis penitus fractis Athenienſes ad pacem à Lacedæmonijs ſub his conditionibus accipiendam coacti ſunt.Vt urbis mœnia ſubruerent, ac patria authoritate reſpublica & ciuitas regeretur mœnibus ſubrutis,pòſt de componendo ciuitatis ſtatu diuerſa inter ſe cœpere.Qui paucorum ſtatui ſtudebant, pro uetuſta inſtitutione,reuocanda, contendere patrum authoritati ſummam rei permittendam, cunctaq; paucorum ductu,ueluti quondam ab initio ſolitum fuerat, adminiſtrari oportere.Parte alia quibus popularia iura placebant, quæ maxima turba erat,magis deposcere patrum adminiſtrationem, quam pro comperto haberent eandem cum populari ſtatu eſſe. Altercatione circa hæc per aliquot dies orta,quibus paucorum ſtatus quærebatur, ad Lyſandrum ſpartiatam legatos mittunt: Hunc enim finito bello cognouerant ad componendos urbium ſtatus miſſum. Cuius cum uidiſſent pleriſq; in urbibus authoritate ſtatus paucorum fuiſſe conſtitutos, arbitrabantur eo adducti exemplo, ueluti conſentaneum uidebatur,nec eos quicquàm ſua ſpes fefellit,ſe uoti illius opera compotes fore. Nauigant igitur Samum uerſus legati, ubi recentiſsimè recepta ea urbe,Lyſiander commorabatur. Implorantibus itaque ſuæ partim illius opem,Lyſander annuit,Samiq; præfectum conſtituit.Thoracem Spartanum mox ipſe cum centum nauibus in Pyræum uehitur ibi concione aduocata,conſuluit hortatusq; eſt Athenienſes,uti triginta uiros deligerent, quib. remp.adminiſtrandam,muneraq; magiſtratus urbis mandarent. Cui rei reclamante Theramene,fœderaq; inter ſe icta recitante,quibus conuentum erat ut patria inſtitutione remp.haberent:grauiſsimum nefas committi,ſi uiolata iuris iurandi religione, libertas eriperetur: Lyſander reſpondit: ab Athenienſibus fœdera ſoluta fuiſſe,quippe qui poſt ſtatutas dies diruiſſent mœnia. Inde grauibus iurgijs in Theramenem comminatus eſt; niſi laceſſere ulterius, & contra aduerſari Lacedæmonijs deſiſteret,iuſſurum interfici:Quo Theramenes cum populo ſimul perculſus pauore conticeſcere, ſimulq; dextris ad ius populi diſſoluendum condeſcendere coactus eſt. Igitur triginta uiri pro Lyſandri ſententia deliguntur,quibus reip. gubernandę cura demandaretur nomine quidem adminiſtratores:ſed reuera tyranni. Cæterum populus conſpecta Theramenis æquitate, rati eum uirtute & integritate ſua ſuperbiæ ambitioniq; reliquorum pro uiribus occurſurum, nec diſſimulanter formidoloſeque ſi qui peccare conarentur impedimento futurum: hunc quoque inter triginta principes creant.Iis ius & poteſtas permiſſa eſt deligendi ſenatus, cæteroſq; magiſtratus pro reip.commodo inſtituendi, tum leges condendi, quibus ciuitatis moderatio, iuraque uniuerſæ plebis continerentur: Igitur adito magiſtratu,legum illi conditionem in dies trahere, cauſas ad id, quæ rationabiles uiderentur commentari,quærendoq; uarias differendi muneris occaſiones expectantem iura populum in dies fruſtrari.Senatum uero, reliquosque magiſtratus ex priuatis ſibi quiſque amicitijs & clientelis ſuppleuêre,qui nomine quidem magiſtratus erant, cum re magis eos ſibi paraſſent triginta uiri miniſtros, initio ſceleratos in urbe quoſque trahentes in iudicium,alios capite,alios alijs pœnis pro cuiuſq; noxa damnare: ſeuere flagitia inſectari: quæ

Triginta tyranni Athenis cõſtituuntur.

Digitized by Google

fiebant adhuc uſq; placebant optimatib.urbis, probare factũ boni omnes,ſce lera puniri,cohiberiq; improbitatẽ cunctis optimũ ac neceſſariũad recta uide ri:Cęterum pòſt cum uiolentius & iniuſtius agere pararent,præſidia petunt à Lacedæmonijs,polliciti,ſeſe rem compoſituros,ut ab ipſis probaretur.Proſpe rexerant enim ſe ciuium cædem exercere abſq; alienis uiribus minime poſſe, populum omnem contra pro communi ſalute tuenda inſurrecturum.Mittun tur à Lacedæmonijs quæ poſtularant,quiq; eorum dux eſſet Calybius. Hunc in primis exornare donis, ſibiq; omni arte conciliare ſtudent triginta uiri: ac re confirmata, recenſitis inter ſe capitibus, opulentiſsimos quoſque ſecer nunt,in quos primos,ueluti prima conſilijs obſtacula, uim audaciamque ex perirentur, eas omnes, per inde ac aliqua ſæua conſpiratione, & conſilia no uarum rerum deprehenſos, morti deſtinant, eorumq; bona publicant: Qua in re cum Theramenes collegis reſiſtere niteretur, & unà cum illis qui pro ſa lute propugnabant minitaretur ſi tandem ea ui pergerent, ſeſe manu libertatem ciuium defenſurum, conuocatur ſenatus ab triginta uiris, ubi Critias eo rum Princeps accuſare infeſtè cœpit Theramenem, multa in uirũ grauia con fingeret crimina inter quæ conſilium ab eo initum de ſtatu eo euertendo, reiq; prodendæ, cuius ipſe partem & munus cum reliquis ſponte ſuſcepiſſet.

Theramones à triginta tyrannis occidi tur.

Hunc dicentem,ſubſecutus oratione eius exempta Theramenes, ſeſe per ſingula diſſerendo purgata culpa, ſenatumq; ſibi imuerſum conciliatum reddit. At uero Critiæ ſocij ueriti,ne paucorum poteſtatem & ſtatum,quem ſibi uen dicare ipſi properabant, illius audacia, uirtusq; uiri ex manibus extorqueret, militum caterua ſtrictis gladijs concita Theramenem comprehendere cona tur. At ille ante capiens id facinus, ad conſultricem Veſtam raptiſsime proſi lit,non quidem quòd ullo religionis præſidio ſibi quæreret aut ſperaret ſalu tem,ſed ut in eos,qui ſe intermiſſent,ira deûm per impietatem irritaretur.Nec mora miniſtri carnifices q; iuſsi eo accelere,ad Theramenem uiolenter abſtra hendum irrumpunt.At ille conſtanter ferebat calamitatem,utpote qui Philo ſophiæ præceptis apprime eſſet olim à Socrate inſtitutus.Reliquam multitu dinem Theramenis extremam uim ſubeuntis miſeratio mouebat,quanquàm ad opem uiro ferendam, nemini ſuppeteret audacia. Deterrebat enim omni um animos ſtricta ferri acies,& militum tela, quibus circumſeptus coarctaba tur.At Socrates Philoſophus,duoq; ex familiaribus,accurrentes,conabantur ſpiculatores prohibere. Verum Theramenes ab eis poſtulare nequid impedi re,moliriue contra uim pergerent,ſeſe ſuam uirtutem,& tanta in ſuo periculo ſtudia eorum probare, acerbiſs imam proinde ſibi eam calamitatem fore ſi ta libus amicis tam de ſe benemeritis ſua clades aliqua obtingeret,ſecũ traheret. Tum Socrates & ſocij,cum nullius præterea alterius ſubſidia ad eam rem ſibi accedere cernerent, parte altera potentiæ uim conſpicerent undiq; conſtipa ri, tum bonarum iam optimatumq; æſtuare proſcriptionem, nec licentiæ & crudelitati modum eſſe,ſilentium habuere. At illi Theramenem ab Aris,auul ſum,per medium forum ad necem trahunt.Plebs coneurſu coacta, ſpectabat magno cum dolore tantam, tamq; iniquam ſæuitiam, nec uidebantur id im pune permiſſuri,niſi cohortes præſidij telis obtentis irrumpere cupientes de terruiſſent. Preſsis itaque gemitibus pereuntis calamitatem commiſe reſcere,ſuamq; miſereri ſeruitutem. Turba uulgaris uirtutem Theramenis ui dens contemptè haberi,tamq; uiolento proteri ludibrio,tenuitatem iam dein ceps ſuam quisq; metiri, impotentiamq; plebeiam nulla in rerum dignitate,

Nicerates, necnon alij cõ plures,à trigi ta tyrannis oc ciduntur.

nullo in prætio dicendam arbitrari. Poſt huius necem triginta uiri iam libera licentia,recenſito inter ſe opulentum delectu,falſas in quemcunq; cauſas cul pasq; commentas inueniunt uariſq; circumuentos dolis neci dant, eorum bona ſibi diripiunt, in quibus Nicerates occiditur, Niciæ ducis contra Syra cuſios olim miſsi filius,uir utiq; rebus in omnibus maximè idoneus, ſingula

riq;

riq; præditus humanitate præterea opum ui simul & authoritate ferme omnium Primus Athenienſium, quapropter familias in urbe contigit omnes in gemuiſſe morte ciuis tam præſtantis, memoria deſiderioq; æquitatis illius lachrymas excutiente. Nec à uiolentia & latrocinijs propterea ceſſatum à tyrannis, ſed atrocius multo licentia per impunitatem inualeſcente, libidineq; & auaritia ferocius in omnem conditionem, & omne facinus rapiente ſocordiam, aduenarum inquilinorumue ſexaginta opulentiſsimos iugularunt, ut eorum diuitijs potirentur. Cum itaq; ſingulis diebus noua ciuium latrocinia, promiſcuæq; cædes paſsim ederentur, qui fortunis bonisq; pollebant, ferme omnes urbe profugere. Necarunt quoq; Antolycum uirum liberali & intrepida confidentia. Poſtremo gratiſsimum & digniſsimum quemque, cunctos denique optimates, ut quiſq; uel ambitionis, uel licentiæ impedimento proximis, uel auaritiæ ſaturandæ prædæq; idoneus proſpiciebatur proſcripſere. Ita deſolata adeò & exhauſta urbs extitit, ut plus dimidia ciuium parte ſolo patrio exularent pauore tyrannidis nouæ fugati, in lares patrios ſine more latrocinantis. Lacedæmonij uero conſpecta ciuitatis illius calamitate, cum res Athenienſis iam obruta, ac prope deleta uideretur, lætabantur ſuamq; uoluntatem perſpicuam reddebant. Decretum namq; faciunt, ut exules Athenienſes cunctos paſsim quacunq; in parte Græciæ deprehenſi fuiſſent, uinctos ius eſſet cuiq; per inde ac proprium munus ad triginta uiros reuehere. Quod ſi quis id molientem prohibere, impedimentoq; eſſe adoriretur, quinq; talentum mulctæ obnoxius. Eius atrocitate decreti Græciæ urbes commotæ omnes, uerum reliquas potentia, ſæuitiaq; Lacedæmoniorum perterrefactas uel inuitè parere oportuit. Argiui uero Lacedæmoniorum crudelitatem odio habentes, miſerorumq; fortunas miſerantes, quicunq; ad ſe profugiſſent extorres, exceptos, benigne humaneq; habebant. Tum à Thebanis mulcta ſtatuta eſt, ſi quis coram exulem trahi uidiſſet, nec pro uiribus auxilium tuliſſet. Res igitur Athenienſes eò deuectæ exagitabantur. In Sicilia uerò Dionyſius Syracuſiorum pace cum Carthaginenſibus compoſita, reliquam mox curam ſtudiaq; omnia ad firmandum in poſterum dominium contulit. Arbitrabatur nanq; Syracuſanos onere belli leuatos, haud quieturos, ſed ad libertatem recuperandam conſilia conuerſuros. Contemplatus autem urbis Inſulam per ſe loci natura munitiſsimam facile cuſtodiri defendiq; poſſe, eam muro firmiſsimo cingit, & à reliqua urbe ſeiunctam reddit turresque inter opus excelſas oportunè multis locis frequentes ad mœnia eduxit, ad quam idem munitionem ante ad murorum frontem tabernas uenalium rerum & æraria frequentia extrui fecit, porticuſq; latas adiecit, quæ turbam ſubter ingentem capere poſſent, intra ipſa ſepta arcem quoque muro extruxit, opere multaq; opificij arte tutam ad repẽtinos tumultus, & inopina maxime profugia paratam, huiuſq; muro complexus eſt naualia, quæ in portu habebantur minori, cui Laccio nomen extat, ſexaginta triremium capax ille, quem porta claudebat, patens quantum ſola triremis pernauigare ualebat. Ex agro quicquid uber cultuque præſtantiſsimum haberetur ſecernens, amicis deſignauit, & his qui in magiſtratu & dignitate poſiti cæteris præſtabant, eius quod reliquum fuit inferiori turbæ ciui iuxta inquilinoq; partem cuique æquam diſtribuit, ſeruis enim, quos ad libertatem uocarat, ciuitatem dederat, nouoſq; ciues eos appellabat, domicilia ſimiliter uniuerſa turbæ dimiſit, exemptis his, quæ in inſula continebantur. Hæc à ſolis amicis & mercennarijs habitanda poſſidendaq; dono tradidit. Poſt ubi quæ ad Dominij corroborandi ſibi rem pertinere uidebantur diligenter comparata undique præſidijs cuncta, & firma ſibi uidet, contra Siculos copias eduxit. Eum nanque inuaſerat ambitio totius inſulæ regendæ, populosque liberos, qui ſuis uti legibus conſueuerant, omnes in

Dionyſius Syracuſa tyranni limq; ſuam firmat.

Digitized by Google

ſuam ditionem redigere moliebatur: Hos uerò inprimis, qui Carthaginenſibus auxilia tribuiſſent, ſociaq; cum eis contra reliquam inſulam arma iunxiſſent. Ductis itaq; copijs ad urbem Herbeſinorum, quæ ad obſidendum oppidum neceſſaria erant, cuncta magno ſtudio comparat. Cæterum qui ſimul in eam exiuerant expeditionem Syracuſani milites, cum arma in manu eſſent, habebant conuentus cateruatim, crebraq; conſilia cogebant, multa in eis, uariaq; ſimul iactantes, deteſtari tyrannidem ſibi impoſitam, alter alterum accuſare, ignauiamq; & ſocordiam execrando obiectare uiciſsim, quod equitibus ad excutiendum Dominationis iugum non ſimul inſurrexerint. Qui autem militibus à Dionyſio præfectus fuerat primum nimis quendam palam obloquentem deterrere ab ea licentia adoritur. Vbi audacius multa uociferantem, ferociusq; contrà reſpondentem uidet, ſtricto gladio, ueluti uulneraturus, in eum fertur, tum milites ad facinus commoti, omnes impetu per tumultum facto, tribunum ipſum nomine Doricum obtruncant, mox excitantes ciues magnis clamoribus ad libertatem eius equites ex Aethna accerſunt, qui initio tyrannidis à Dionyſio urbe eiecti caſtellum illud incolebant. Feruente ſeditione Dionyſius conſternato animo obſidionem relinquere cogitur, mox Syracuſas uerſus iter capit ut urbem occuparet. Eo fugiente ab exercitu, ſeditionis authores & principes creant ſibi duces illos, à quibus tribunus fuerat obtruncatus. Aſſumptis deinde equitibus ex Aethna, in locis, ubi nundinæ & tabernæ emptoriæ erant, caſtra ponunt, ipſumq; exitu in agrum intercludunt ac confeſtim legatos mittunt ad Meſſenios & Rheginos, oratum uti maritimis copijs ſibi uellent ad recuperandam libertatem auxilia mittere. Illis nanque urbibus ea tempeſtate & facultas ſuppetebat, ut erat inſtitutum triremes ad octoginta ſupraque, inſtructas habere, quas Syracuſijs illico miſerunt auxiliò, ſuſcipiuntque unà curam cum illis, munusq; recuperandæ libertatis, tum magna præmia per præconem propoſuêre interfectori tyranni. Exteris quoq; & aduenis, qui à ſe tranſmeaſſent, ciuitatem pollicîti: machinas mox extructas egere, quibus muros concuterent: inde ſingulos aſsidui dies inſulam oppugnant, alienigenasq; ad ſe transfugientes, perblande ſummaq; omnes humanitate excipiunt. Dionyſius uerò, cum ſe excluſum pabulo, rebusq; neceſſarijs prohibitum cerneret, à mercenarijs quoq; deſertum, conuocat amicos, & unà cum illis de rerum ſumma deliberat, nam tantum prorſus à retinendæ dominationis ſpe deſciuerat, fiduciamq; ſui omnem amiſerat, ut non iam quo pacto Syracuſani debellarentur ſibi quærendum poſtularet, uerum potius conſulendum quódnam mortis genus ſubiret, ne tam ignaue tyrannide ceſsiſſe uideretur. Eloris igitur unus ex amicis, & ueluti nonnulli tradunt, pœta Pater, eum ad perſiſtendum hortatus eſt, dicens dominationem eſſe honeſtiſsimum ſepulchrum. Polyxenus ſocer ad fugam accendit, uelociſsimũ conſcendat equum, & quàm raptiſsime intra Carthaginenſium fines ad Campanos ſe recipiat. Eos nanq; Himilco reliquerat ad defenſionem, & præſidia locorum, quæ cœperat in Sicilia. Cæterum Philiſto, qui poſtea hiſtorias conſcripſit, contraria Polyxeno ſententia uiſa eſt. Haud expedit tibi, Dionyſi, inquit, equo uectum, ſponte extra dominationem euolare, ſed contra per crura, quoad uires ſuppetunt, reluctantem extrahi: Cui Dionyſius aſſenſus, ſtatuit omnia prius ſubire, omnia perpeti, quàm ultro relinquere dominium, legatos igitur ad defectionis principes mittit poſtulatum ut ſibi permitteretur cum ſuis urbe diſcedere. Parte alia ad campanos nuntium ire iubet, qui ſponderet eis, quamtamcunq; poſtulaſſent, ſe pecuniam daturum, cunctaq; ad obſidionem ſuppeditaturum. His compoſitis tyranno permittitur ut cum quinq; nauibus abnauiget, mox ſe ingenius ac negligentius cuncta curari cœpta, remiſſa tempeſtiuius quàm unquam fuerat proſequendę rei, cœptiq; conficiendi ſtudia, præ

Militum ſeditio aduerſus Dionyſium.

Dionyſij deliberatio in ſeditione.

ſidia

sidia sociorum ad suos remittunt, nullus amplius ad obsidionem eorum sibi fore usum arbitrati. Plurima peditatus pars in agros dispersa euagabatur, perinde ac nihil iam periculi deinceps incumberet, solutaq; esset prorsus dominatio. Cæterum Campani pollicitis tyranni sublatis animis instructi ad bellum primum Agyrim oppidum petunt, ibiq; relictis apud Agyrim eius urbis dominũ impedimentis, agmine expedito Syracusas uersus rapiuntur cum equitibus mille ducentis numero. Transmisso celeriter itinere, nihil suspicantibus repente Syracusijs improuisi adsunt, magnoq; eorum numero cæso, per medias acies ad Dionysium intra munitiones irrumpentes euadunt. Eodem tempore trecenti quoq; mercenarij remigijs aduecti tyranno adijciuntur, inde resumptis paulisper uiribus rursus in spem erigi, confidereq; incipit. At Syracusani tyrannidem cernentes, quam obrutam putarant, iam per uim emergentem, seseq; rursus in pristinum statum uendicante, nec ulla ui iam obsisti posse, uaria inter se consilia uersare, ac per seditiones diuersa diuersis, prout cuique spes, aut disperatio trahebat animos, placere alij perstandum, obsidionemq; persequendam contendere: alij ab armis discedendum, urbeq; relicta aliò migrandum. Quę simulatque Dionysio comperta fuere, nihil cunctatus, copijs eductis turbatos inuadit, & facile fundit. Profligati itaque Syracusani iuxta locum urbis, cui Neapoli nomen est, fugere cœperunt, cæsiq; sunt non multi. Nam Dionysius ob equitando fugientes necari prohibebat. Fusi itaq; Syracusani, repente per agros passim agebantur, mox ad equites confugere supra septem millia. Tum Dionysius sepultis ciuium cæsorum cadaueribus, legatos Aethnam mittit, postulatum uti exules dimitterent, ac redire in patriam sinerent, id per se licere, fidemq; daturum sese, nullius deinceps iniuriæ, memoriam habiturum. Nonnullos quibus uxores ac liberi infantes relicti fuerant pietas suorum, simul adhortatio perlegatos facta redire compulit reliqui, legatis beneficium prædicantibus, & humanitatem Dionysij in sepeliendis mortuis, respondere, dignũ eum fuisse tali gratia & beneficio, deosq; precari, ut quum primum pari illius clementiam munere exornarent, nec ulla conditione ualuit deinceps eorum animus adduci, ut tyranno se credere uellent, sed intra Aethnæ fines & septa se continentes, assidua uigilia ueluti insidijs intenti stabant ad omnem occasionem, momentaq; omnia obseruabant ad euertendam tyrannidem. At in exules qui redire uoluerunt Dionysius usus humanitate est ut eo beneficij exemplo, cæteris ad repetendam patriam animum faceret. Cæterum Campanos honestis ornatis donis urbe dimisit, eorum non confisus in constantiæ, qui Entellam petentes, hortati sint oppida nos, ut sese quòd una secum cuperent habitare, reciperent intra urbem pro inquilinis & hospitibus. Quo impetrato circiter noctis medium insurgentes occupant incautam plebem, puberesq; omnes trucidant, uxores eorum quos perfidè oppresserant sibi ducunt uxores, atq; ita usurpant urbis possessionem. In Græcia uero Lacedęmonios deuicto tandem bello Peloponnesia eo, iam gentes omnes Græci nominis obtemperaturæ uidebantur, imperiumq; iam eis terra mariq; haud ambigue inter Græcos primum omnium confessione uendicatum constabat. Lysandrum classis prætorem creant, cui mandatur ut urbes ubiq; omnes adeat, ac per singulas uiros constituat, qui rebus ciuilibus & administrationi, custodiæq; sui quisq; oppidi præsint, qui apud illos Harmostæ appellantur. Nam status populares exosi, decreuerant ciuitates omnes in statum paucorum, & optimatum administrationem reuocare, inde stipendia debellatis pro sua cuiq; facultate inponat iubent, uectigales faciat omnes, ante quod tempus cum nullius apud eos minus usus extitisset, exinde quotannis ex uectigalibus amplius conflabant mille talentis. Post ubi res Græcas satis pro sua dignitate compositas habuere, pacataq; sibi cuncta uident, uirum ex suis quendam nomine Aristum inter clarissimos

Dionysio nequiunt auxilia.

Dionysius aduersarios fundit.

Dionysius profugos reuocat.

Campani Entellanos persidè opprimũt.

Lacedæmonij statum paucorũ per urbes constituunt.

Digitized by Google

Aristus à Lacedæmonijs Syracusas missus, Dionysij tyrannidē cōfirmat.

primum Syracusas mittunt, ut prę se titulo ferebant ad soluenda tyrannidem, sed re magis ad reliquias iuris popularis, si quid restasset, euertendas dominiumq; tyranno confirmandum. Arbitrabantur enim Dionysium, si sua ope communitum imperium, remq; stabiliorem cerneret, sese suaq; omnia ob id meriti obnoxia fauentibus habiturū, tum eius se opera, cunctisq; opibus pro arbitrio usuros. Aristus itaq; Syracusas nauigans, clam tyrannū adit, cumq; eo secreto colloquitur, componuntq; inter se cuncta. Post Syracusanorum concione habita, cœpit eos ad pristinum statum hortari, pollicerique operam suam ad recuperandam libertatem. Inter hæc Nicotelem Corinthium Syracusanorum prefectū neci dat, quos ex ciuibus adductos suasionibus induxerat, tyrāno prodidit, atq; ita sublatis de medio aduorsarijs tyrannicas partes auxit, & corroborauit, neq; ueritus est tam tetro facinore per fraudem & proditionem suummet ipsius nomen, patriæq; maiestatē fœdissimè inquinare. Post hæc emissa in messem Syracusana plebe, Dionysius singula cuiusq; domicilia iam uacua scrutabundus peruadit. Inde arma quæq;, quocunq; loco deprehensa, absentibus ignarisq; subtrahit. Sub hæc alterum arci murum circumducit, naues multas ædificat, magnamq; mercenariorum manum contrahit, cunctaq; sibi aduersus seditiones in posterum circumundiq; uallare, firmamq; ac tutā reddere molitur Dominationem quippe cui nihil compertius esset, quàm id quod iam satis experiendo habebat exploratum, Syracusanos nihil quantumuis grauis periculi subire pro excutienda ceruicibus seruitute recusaturos, nihilq; prætermissuros. Interea dum hæc geruntur, Pharnabazus Darij regis Satrapas Alcibiadem Atheniensem insidijs circumuentū necat, arbitratus eius uiri interitum Lacedæmonijs, quorum gratiam sibi conciliare studebat, gratum fore.

Alcibiadis mors.

Cæterum ab Ephoro cautis alijs uiro insidias factas proditum est, nec ab re duxerim huic loco inserere quid scriptor ille de cæde Alcibiadis memoriæ mandarit. Narrat enim in decimo septimo Cyrum cum Lacedemonijs clam olim re simul cōposita, bellū fratri Artaxerxæ inferre parasse. Huiusmodi Cyri consilia per certos amicos, Alcibiadi significata occulte, quibus cognitis, Alcibiadem sese ad Pharnabazū contulisse, remq; omnē uti cognouerat explicasse, tum instanter ab eo postulasse ut sibi uię comites, commeatusq; ad regem præbere uellet, cupere per maximè ut rex à se primo insidias illas acciperet, tum Pharnabazū audito sermone, munus id antecapere statuisse, tanquàm grati indicij sibi originem uendicare, mox quosdā uiros sibi fidissimos ad regem misisse, à quibus res indicaretur suo nomine regi. Cum itaq; quod à Pharnabazo petierat, in regiā duces minime tradi uideret. Alcibiades, ad Satrapam Paphlagoniæ proficiscitur, ut ope illius in regiam perduceretur, tum Pharnabazum ueritum ne comperta per ipsum authorem de his ueritate rex sibi grauius succenseret, misisse certos, qui per iter Alcibiadem interceptū necarent. Ab his in quodā Phrygiæ uico deprehensum intra tabernaculū, quod sibi eo loco tetenderat, corpus quieti dantem, mox struem lignorum illuc congestam succensamq; circum undiq; incendium effudisse. Tum Alcibiadem erumpere ex igne conantem, superante flamma, telis quoq; circum obsidentiū confossum concidisse, ibiq; conflagrauisse. Per idem tempus Democritus philosophus mortem obijt annos nonaginta natus. Ferunt quoq; Lasthenē Thebanum, à quo tunc ea Olympiade fuerat stadij palma deuicta, cum equo cursore contendisse curlu, atque uictorem euasisse: curlum illum à Coronea Thebas usq; fuisse. In Italia Eurucam oppidum Volscorum quam tum præsidia Romana defendebant, adorti hostes, urbe potiti sunt, plurimamq; præsidij necarunt multitudinē. Gestis eius anni eiusmodi cursu ductis, Athenis prefectus erat Euclides, Romæ quatuor Tribuni militū consulari potestate creati sunt. P. Cornelius, Numerius Fabius, L. Valerius. His magistratum gerentibus Byzantini simul intestinis agitati seditionibus, simul bello, quod cum finitimis

Democriti Philosophi mors.

nitimis Thracibus gerebant, uariè afflictabant, cumq; pacari interse excita cõtentio nequiret, decem à Lacedęmonijs sibi petiêre, quibus Clearchus à Sparta missus, qui rem eorum, ciuitatemq; componeret. Hic ubi summam rerum, imperijq; ad se delatam uidet, contracta mercenariorum manu iam non præfecti iure & more, sed tyrannica ui cuncta prosequi, primumq; magistratus urbis ad quædam sacra inuitatos necat. Sub hęc cum iam nihil quo confugeret ciuibus superesset, confusaq; omnia, prostrataq; iura, leges iacerẽt, sublatis magistratibus, ille triginta uiros, qui Bœotę appellabant, corripuit, laqueisq; gutura eorũ alligata perfregit, quibus necatis omnib. bona & fortunas sibi usurpauit. Inde ex reliqua turba opulentissimos quosq; deligit, quos per falsa crimina circũuentos partim necat, partim urbe fugat, magna inde contracta pecunia, ingentes mercenariorũ cateruas conducit, dominationẽq; sibi undiq; firmare ac munire non destitit. Diuulgata iã passim tyranni crudelitate & uiolentia, Lacedæmonij primum legatos ad eum mittunt, qui hortarent, postularentq; ut dominatione cederet uellet. Quo renittente nec postulatis adquiescere ullo pacto uolente, exercitũ in eum mittũt duce Pantœda, cuius aduentũ præsentiẽs Clearchus, copias suas Selymbriã traducit (nã eam quoq; urbẽ dominio tenebat (nam cũ multa in Byzantios Crudelia, nefariaq; commisisset, nec Lacedæmonios solum, sed etiã populi à se male affecti, simultates & odia pertimescebat occulta, nec minus ab intestino, quẽ sibi fecerat iniurijs & crudelitate sua, q; ab aduentante palàm cõtrà hostẽ, cauendũ rebatur, unde tutiorem sibi ex urbe Selymbria belli cõgressum fore arbitratus, pecuniã copiasq; in eum locum transuexit. Illic rebus omnibus ad bellũ comparatis, simulatq; Lacedæmonios appropinquare nunciatum est, eis obuiam prodit, in eoq; loco cui. Poro nomen est, pugna cũ Panthœda hoste conserta, diu periculo anceps pugna tracta, ac certantibus strenue Lacedæmonijs, tyranni acies fracta profligatur, Clearchus initiò cum paucis intra Selymbriã inclusus obsidebatur. Paulo pòst re desperata, timens ne per uim caperetur, noctu effugit, atq; in Ioniam raptim adnauigat: ibi consuetudine & familiaritate cum Cyro regis fratre contracta admittitur. Erat tum Cyrus Satraparum maritimæ oræ princeps declaratus: quo imperio in superbiam elatus, statuerat, Artaxerxi fratri bellum inferre. Contemplatus itaq; Clearchum uirum animo imperterrito, & audacia ad facinus prompta præstantem, magnam ei pecuniam tribuit, mandatqûe ut alienigenarum, mercenariorumq; quàm maximas conquirere ualuerit copias, conducat, magnam in eius uiri uirtute & fide spem se nactum ratus, propugnatorem ad id quod captabat idoneum, & ad rem prosequendam impigrum. Lysander uerò Spartanus post ubi urbes omnes Lacedæmonijs subiectas, ex mandato, sententiaq; Ephororum composuisset, alijs re in decemuiratum redacta, alijs paucorum statu imposito, magnus Spartæ, conspicuusq; habebatur. Nam Peloponnesiaco bello sua opera, ductuq; tandem deuicto ac pacato, terræq; marisq; imperium absque ulla discrepatione iam cedentibus cunctis patriæ uendicasse uidebatur. Quibus rebus elato meditari magna, consiliumq; inire cœpit regni Heraclidarum dissoluendi. Quare ad id cuncta moliri, eoqûe rem studebat adduci, ut non ex una tantum, ueluti consueuerant, familia, sed ex communi Spartiatarum omnium conditione ius esset pro meritis & sorte uirtutis regẽ eligere, quo obtento, nihil ambigebat, quin propediẽ in id fastigij sese proueheret, regiumq; titulũ impetraret ad se deferri, q; magnis clarissimisq; rebus gestis eã gloriã iam pmeruisse uideret. Considerato itaq; Lacedæmoniorũ ingenio, & more, quòd religioni summa inseruirent obseruatione, Deûmq; numina rebus in omnib. oraculaq; deposcerẽt, Delphicã uatẽ pecunia corrũpere adortus est, se facile uoti fori cõpo

Clearchus Spartanus in Byzãtinos sæuit.

Clearchus tyrannus à Lacedæmonijs profligatus.

Clearchum sibi cõciliat Cyrus.

Lysander regnũ affectat.

tem ratus, ſi monitis & reſponſis Deûm alioqui prætendentibus, id aggredi uideretur. Vbi uero diuturna admodum ambitione id conatus, tandem deludi ſpem ſenſit, nec ulla poſſe pecunia cuſtodes ſacrorum ad quippiam fingendum adduci uidet, mox ad ſacra uaticinij Dodonei rationes conſiliaq; omnia conuertit per quendam Phereciatem genere Apollonienſem, idemq; illic tentare ingreditur, eoq; uiro ueluti internuncio miniſtroq; conſilij uſus, eos qui ſacris illis aſſiſtebant ſolicitat ad fraudem adiuuandam. Erat enim Phereciati uetuſta cum ſacerdotibus familiaritas. Sed cum nec illinc ad uotũ quicquàm extorqueri ualeret, inde Cyrenen petere ſtatuit, uulgato rumore, ſe eò proficiſci oportere ad uota Iouĩ Ammoni perſoluenda, ea occaſione tegendis conſilijs prætenta. Cæterum re ipſa ad uaticinia corrumpenda properabat, magnam proficiſcens ſecum pecuniam attulit, largitione ſperans miniſtros ſacrorum adduci poſſe in ſententiam. Nam qui ea circum loca regnabat Libys paternus hoſpes illi erat, ob cuius memoriam amicitiæ, Lyſandri frater ab hoſpitis nomine Libys appellatus à patre fuerat. Huius itaque familiaritate, nec non & pecunia allata fretus, in fiduciam uoti potiendi confirmabatur. Re tentata, non modò nihil penitus conſequi ualuit, uerum ab his qui ſacris præerant, legati fuerunt ad Lacedæmonios miſſi, qui Lyſandrum accuſarent attentati per largitionem & fraudem uaticinij. Poſt ubi Lacedæmona rediit, die ſibi per iudices dicta, nihil iudicium recuſauit, ſed ſua confiſus gratia & authoritate, ſeſe de crimine purgauit, nec dum & quicquàm Lacedæmonijs compertum detectumq; erat de eius conſilio regni, iurisq; Heraclidarum abrogandi. Poſt uero per certum tempus eo iam uita defuncto, cum quædam pecuniariæ rationes per eius domum perquirerentur, inuenta fuit inter cæteras ſcripturas oratio luculentiſsima, quam ipſe iam ad populum concitandum commentus eandem, ſi res ex ſententia ſucceſsiſſet, acturus erat in concionem, qua ſuadere nitebatur, ut abrogato priuatæ familiæ regni iure, regum electio in commune, ad cæterasq; ciuium familias reuocaretur, quo reliquis ciuibus ad tale faſtigium aditus pateret. Interea Dionyſius Syracuſanorũ dominus compoſita cum Carthaginenſibus pace, ciuilibus quoque ſeditionibus ſuperatis, atq; pacatis, finitimas Chalcidenſium urbes adijcere ſuæ ditioni conatur: Naxum uidelicet, Caranam, Leontinos, harum dominio, quòd circum Syracuſis poſite confinesq; erant, potiri flagrabat, quodq; magnam inde ampliandi imperij facultatem & commoditatem præſtari conſtabat. Primum igitur exercitu Aethnam contraducto, caſtellum exulum in deditionem fidemq; accepit, cum aduerſus tantas copias uires haud pares haberent. Poſt hæc Leontinos aggreſſus proxima urbi caſtra poſuit ad ripas tergæ fluuij, tum prima poſt luce copijs in aciem eductis, præconẽ ad Leontinos præmittit, qui iubeat Leontinis ut urbem dedant, arbitratus oppidanos metu perculſos, mox imperata nihil renitendo facturos. Vbi ſecus ac ſibi pollicebatur Leontinos haudquaquàm parere, ſed potius animo præſenti cuncta comparare uidet ad obſidionem tolerandam, cum nec machinas, nec alia ad expugnationẽ neceſſaria inſtrumenta Dionyſius attuliſſet, oppugnatione tunc uiribus præſentibus abſtinuit, ſed direpto ac depopulationibus uaſtato eorũ agro, Mox inde in Siculos trajcit, ſimulans ſe contra eos populos potiſsimum eam expeditionem eduxiſſe, bellũq; illud eius gentis expugnãdę cõſilio mouiſſe, quo Catanenſes & Naxios eius periculi ſecuros redderet, ac propterea negligẽtius ſegniusq; cuſtodias, ut fit in re quieta, urbib. adhiberet. Apud Etnã aũt cõmorãs ſuadet, ut Limneſto Etnenſi per urbis ſibi dñiũ uẽdicare adoriat, pollicẽtq; illi operã, auxiliaq; ſua ad id pſequendũ. Rẽ ille aggreſſus cœptisq; potitus, Dionyſiũ deinceps urbis ingreſſu phibuit. Quo facto, indignatus admodũ in aduerſã partẽ cõſilia ſtudiaq; cũcta cõuertit, atq; Etneos hortat uti tyrannũ interficiãt illi facile tãto authore adducti, repẽte ſũptis armis in forũ undiq; cõcurrũt, pli-

bertate

bertate uendicanda dimicaturi. Iamq; uniuersa passim ciuitas commota fremebat, miscebanturq; omnia tumultu, qua seditione comperta, Dionysius ex templo amicos ascisçit, ac per quendam locum neglectum, custodiaq; uacuũ intra urbem irrumpit, dimicantibus pro libertate ciuibus improuisus repente superuenit, Limnestumq; ui comprehensum Etnæis ad supplicium uiolatæ patriæ tradit: ipse mox nulla cuipiam ultro iniuria illata, sponte discedit. Hoc autem non utiq; tam iustitiæ studio fecit, quàm quòd è exemplo cæteras urbes ad sibi credendum pelliceret. Inde castra mouens Erbitæorum urbem deprædari aggreditur, quo fraudatus ausu, pacem dissimulando cum eis composuit. Post Catanam uersus copias ducit. Nam Arcesilaus eius loci præfectus spoponderat ei simul ac eo accessisset, urbem in manus proditurum. Ita circiter noctis medium ab hoc intra mœnia admissus, urbem in ditionem accepit. Pòst subtractis populo armis, idoneum loco præsidium imposuit, sub hæc Procles Naxiorũ prætor oblati magnitudine præmij adductus, patriam Dionysio tradidit, qui premijs proditori persolutis, insuper cognationi illius ad eius patrati gratiam parcens, libertate permissa, cæteram turbam omnem in seruitutem traxit, possessionesq; & fortunas militibus in prædam & direptionem dedit: mœnia passim, ædificiaq; demolitus est. Pari calamitate Catanenses obruit, captiuos sub hasta Syracusis uendi iussit. Agrum Naxiorũ siculis finitimis dono dedit, urbẽ Catanã Campanis habitandã permisit. His peractis exercitu toto in Leontinos traducto, circũuallauit undiq; mœnia, & sub inde missa ad oppidanos legatione, postulat sibi dedi urbem, populumq; hortari iubet uti nomina dare secq; patiantur ciues Syracusarum fieri, locoq; suo relicto, uelint in urbem totius insulæ præstantissimam migrare, tum Leontini, cumque sibi aduersus tantam uim auxilia deposcenda, expectandaq; forent nusquàm prorsus succurreret, inde Naxiorum Catanensiumq; recens calamitates ante oculos obuersabatur, ueriti ne talibus ipsi quoq; cladibus obruerentur, tandem conditionem oblatam subire, statuunt. Patria itaq; relicta commigrant Syracusas. Archonides uerò Erbitæ urbis gubernator post ubi cũ Dionysio populus pacem composuisset, urbis condendæ consilium iniit, Multos enim mercennarios habebat, turbamq; promiscuam, quæ initio belli per Dionysium moti undiq; confugerat intra mœnia. Multi præterea Erbitæorũ sponderant operam, munusq; suum, ac in eam coloniã migraturos. Assumpta igitur quæ coacta erat multitudine, promontorium quoddam occupat, quod procul à mari octo stadia distabat, ibi condidit urbem, Alesam: cui uocabulo cum multæ aliæ per Siciliam urbes idem nomen haberent, cognomentũ Archonidiæ adiecta ex nomine suo. Successu uero temporum cum eius opes mirum in modum excreuissent maritimis prouectæ negocijs, tum immunitate sibi à Romanis concessa, Ab negauere Alesini cognationẽ Erbitæorũ, quòd sibi turpe, & ad ignominiam ducerent deterioris populi, indignioris q; urbis colonos appellari. Verumtamen ad hæc usq; tempora multa familiarum, gentisq; cognatæ communia utrobiq; nomina haberi constat, atq; eodem ritu apud eundem populum, Apollini sacra peraguntur. Sunt qui sentiant eam urbem à Carthaginensibus conditam, quo tempore Himilco pacem cum Carthaginensibus composuerit, In Italia bellum inter Romanos & Boios his de causis ortum tradunt. Tunc primis decreuere Romani militibus stipendio dare pecunias. Per idem tempus Volscorũ urbẽ expugnarunt ijdem Romani, cui tum nomẽ erat Anxore, nunc Taracina uocatur. Anno exacto præfectus erat Athenis Micion, Romę tres tribuni cõsulari potestate creati, T. Quintius C. Iulius, A. Manilius. Ea tẽpestate incolę Oropi seditione inter se coorta, non nullos ciues urbe expulere, qui fuerãt eiecti ad certũ usq; tempus uirib. suis innixi reditũ sibi moliri conati sunt. Vbi multis ac uarijs modis q̃sitis cũcta sibi

Dionysius Limnestum tyrannum opprimit.

Dionisius finitimas ciuitates sibi subijcit.

Leontini Syracusas commigrant.

Archomides Alesam urbẽ condit.

nequicquàm

Thebani Oropios subigũt.

nequicquàm tentari uident, Thebanos orant uti copijs ſuis opem ferrent ad ſe reducendos, quibus permoti Thebani ducta in Oropios expeditione potiuntur urbe, ſtadiaq; ſeptem procul à mari eam remouere, ac per certa tempora illis permiſere, ut inſtitutis legibusqûe ſuis rem gererent. Pòſt impoſito eis adminiſtrandæ rei modo, legibusqûe datis, agrum illum Bœotiæ ad ſcripſerunt. Dum hæc geruntur Lacedæmonij inter multa alia quæ ſuccenſebant Elijs, hoc inprimis obijcerunt, quòd Pauſaniam Deo ſacra peragere parantem prohibuiſſent, tum in ludis Olympijs Lacedæmonios in certamen admitti noluiſſent. His cauſis commoti bellum illis indicere decreuerunt. Decem itaque legatis ad eos miſsis primùm poſtulare, ac iubere, uti uicinas circum urbes ſuis quamq; legibus liberas, ſuisq; inſtitutis adminiſtrari ſinerent. Ad hæc pecuniæ in bello contra Athenienſes impenſæ partẽ pro ſorte, quod hactenus non feciſſent, contribuant. Hæc omnia moliri quærendo ſibi legitimas occaſiones, atque ueri ſimilia iuſti belli initia prætenta quadam conſilijs ſuis honeſtate. Renuentibus palam poſtulata Elijs, & inſuper improperantibus, quòd Græciam & ſeruitute premerent, alterum regem Pauſaniam cum quatuor millium exercitu in eos proficiſci iubent, quem in expeditionem prodeuntem ingens militum manus ex omnibus fermè populis urbibusq; ſocijs ſecuta eſt, exceptis Bœotijs, & Corinthijs, qui rerum indignatione, quas à Lacedæmonijs licenter nimium, patrari conſpiciebant, eo bello abfuêre, contra Elim ſuſcepto. Pauſanias itaq; per Achadiam iter tendens, in Elim Trajicit, & caſtellũ Laſionem per iter capit. Pòſt ductis per ualles & umbroſa montium copijs, quatuor urbes in fidem accepit. Thræſtum, Alium, Eupagium, & Opuntem. Inde caſtris ad oppidum Pylum admotis, quod aberat ab Elide ad ſeptuaginta ſtadia, protinus hunc quoq; locum capit. Mox in ipſam contendens Elim, in collibus transflumen caſtra poſuit. At Paulo ante miſſa ab Aetolis ſocijs auxilia Elij acceperant electi roboris mille uiros, quibus locum ludi defendendum tradiderant. Tum Pauſanias eum locum oppugnare adoritur ſuperbe in hoſtium contemptum, & ueluti compertũ haberet Elijs haud animum fore contra in aciem prodire. At Aetoli repente ſimul cum magna ciuium manu erumpentes, ingentem Lacedæmonijs terrorem incuſſere, atq; ſupra quingentis eorum cæſis, haud procul abfuit, quin caſtris hoſtem ſpoliarent. Tunc obſidio à Pauſania ſoluta eſt, Conſiderata poſt rei difficultate, non abſq; ſumma difficultate poſſe capi urbem, agrum dijs ſacrum depopulabundus percurrit, cunctaq; rapinis diripiens ac uaſtans, ingentem inde prædam contraxit. Ingruente iam hyberno tempore, locis aduerſus Elim idoneis caſtella & oppugnacula communijt, ibiq; dimiſſo idoneo præſidio, Dymã ipſe cum reliquis copijs in hyberna conceſsit. Interea in Sicilia Dionyſius iam Siculorum dominus, ubi quæcunq; ad dominationem pararet, fortuna propitia cuncta ſe ex ſententia, conſecutum uidet, ſtatuit bellum Carthaginenſibus mouere. Cum uero quæ ad id neceſſaria forent non dum ſibi ſatis parata cerneret, tegit conſilium nihil interea ſtudij, remittens, quęcunq; ad pericula, momentaq; fortuita, quæ futura uidebatur, uſui fore conſpicatur, cuncta proſequitur. Igitur in Attico bello cum uidiſſet urbem à mari ductis in mare aggeribus circumuallatum ob clauſamq; munitionibus, uerebatur ne forte ſimiliter coarctatus obſideretur, atq; intercluſo undiq; exitu, in rerum adduceretur penuriam & difficultatem. Peroportunè enim ſita cernebat ea loca, ubi ciuiũ cœtus conſueſcebãt, quæ Epipole uocabantur per Syracuſanã urbẽ: Quapropter accerſitis architectis, ex eorũ ſententia ita uti neceſſariũ uidebat decreuit areas muro oẽs munire, qua nunc murus apud ſeptiportiũ ductus conſpicit. Hic nãq; locus Septẽt. uerſus ſpectat, undiq; p̃ciſa, prȩcipitiq; rupe ſubnixus, parte exteriori uix ob aſpitatẽ acceſsibilis. Cupiens igit eã cõfeſtim munitionem

Lacedæmonij Elijs bellũ inferunt.

Dionyſius ſeipſum præmunit aduerſus pericula.

nem educi, turbam ex agris undiq; contrahit, quorum ex ingenti multitudine quoscunq; ad opus cernit idoneos delegit uiros ad Sexaginta millia Vegeti corporis, quibus locum laborandum, qua mœnia ducerentur æqua, cuique portionem designauit. Ac per singula stadia Architectos operi præfecit, & per iugera instituit opifices ex turba uulgari ducentos in singula iugera, qui ducentibus opus adsisterent, Immensa præter eos multitudo, pars ad excindendos, alij quadrandos operi lapides. Sex millia iugum boum oportunis locis parauerit, ad conuehendam materiam. Magnam spectantibus admirationem mouebat tanta simul opificum ministrorumq; multitudo, feruentibus omnibus, ac properantibus certatim munus exequi de mandatum. Aderat quoq; nunc his nunc illis partes per littus ad omnes Dionysius, studiaque laborantium alios hortando, increpando alios, ad iuuabat, magna præterea dona uincentibus opera laboreq; proponebat, duplicia architectis, alia seorsum artificibus, tum rursus operarijs & ministris alia, nec mora cuiquàm, nec intermissio fiebat ipse cum amicorum caterua singulos dies operi incumbere, omnia circumire, sese laborantibus ostendere, nonnunquàm defatigatis suimet ministerio corporis in operam succedere: Postremò imperij maiestate sepositа inter opera uersari, nihil Grauis nihil uulgaris ministerij recusare, tum laboriosissima interdum subeundo, cæteros ad similem tolerantiam promptos, reddere. Quare magna certantium inter se studijs contentione proue hebatur opus, nonnulli quoq; laborem diuturnum, in certam trahere noctis partem, tanta studij ostendendi, ducendiq; operis inuaserat ambitio multitudinem. Quare supra quàm cuiq; credibile foret uigesimo, quàm cœptum fuerat, die perfectum opus constitit, muro in trecenta stadia protracto, tum commensa insublime strue subnixè firmatis adeò compactisq; coagmentis ut adeptus firmitatem murus fuerit inexpugnabilis. Nam turribus excipiebatur creb ris & eminentibus admodum, quæ quadratis apprime in quadrium, lapidibus extructæ stabant. Eius anni cursu peracto, præfectus erat Athenis Exene tus. Romæ sex tribuni consulari potestate creati, P. Cornelius, C. Fabius, Spurius Nautius, C. Valerius, Mannis Sergius & Iunius Iucullus. Eorũ tempestate Cyro Satraparum oræ maritime duci Principiq; iam pridem statutum erat contra Artaxerxem fratrem arma mouere, nam præter feruorem adolescentis adhuc ætatis, erat ingentis naturà spiritus, cuiusq; laboris bellici patiens. Pòst ubi magnam sibi mercenariorum satis manum contractam uidet, quæq; ad educendam expeditionẽ idoneè cõparauisset omnia, multitudini rem ipsam aperire haudquaq; consiliũ fuit, sed callide multa simulando causas honestas præfert, eas se copias in Siciliam trajicere parare ad quosdã debellandos, qui à rege desciuerint tyrannos, tum legatos misit ad Lacedæmonios, qui beneficia commemorarent eis in bello contra Athenienses à se collata, orarentq; ut auxilia sibi uicissim socia uellent ad id quod parabat bellum mittere. Lacedæmonij contemplati rem rationibus suis usui futuram, decernunt auxilia Cyro mittenda, nec ulla facta mora legatos ad classis suæ prætorem nomine Samũ dimittunt, qui mandent ei quæcunq; Cyrus imperasset exequatur. Ductabat autem Samus quinq; & uiginti triremes, qui mox in Ephesum adnauigãs ad prætorẽ classis Cyri paratum sese offert illi ad munia belli simul subeunda. Pedites præterea octingentos misere, Cherisopho duce constituto. Classis uero Barbaricę gerebat imperiũ Tamus, quinquaginta triremes ductans apprime instructas, connauigantib. unà Lacedęmonijs. Impellebantur remigijs classes perinde ac Ciliciam petere contenderent. At Cyrus delectu ex Asia habito, ingentes inde copias contraxit, mercenarios item conductos habebat ad trede cim millia, qua ui ĩ Sardib. coacta certos persas sibi gẽte ac stirpe cognatos cõstituit, quib. Lydiã Phrygiãq; curare munus esset. Ionię uero Aeolięq; itẽ locis finitimis Tamũ pfecit amicũ sibi fidũ, genere Memphitẽ, ipse uero cũ exercitu

Cyri apparatus aduersus fratrem suum Artaxerxem.

ueluti

luti Ciliciam Pisidiamq́ uersus iter tenderet, proficiscitur, rumore passim diuulgato aduersus nonnullos earum gentium incolas eam expeditionem duci, à quibus descitum à rege fuisset. Habebat autem in uniuersum ex Asiæ delectu militum ad septuaginta millia. Necnon ex Peloponneso; reliquaque Gręcia mercede conductos ad Tredecim millia. Peloponnesijs dux erat, demptis Achæis, Clearchus Lacedæmonius. Bœotios ductabat Proxenus Thebanus. Achæos Socrates Achæus. Thessalus Meno Larissæus præerat. Barbarorũ tribunatus & decuriæ reliquiq́ particulares magistratus. Persis distributi gubernabantur, penes uero Cyrum ipsum summa imperij constabat, qui ducibus solis rem aperuerat contra fratrem copias ducere, quod idcirco uulgo turbeq́, occultum esse uoluit, quod admodum uererebatur ne eo diuulgato milites, tum ob illius expeditionis difficultatem, tum metu copiarum fratris deterriti, cœpta sua destituerent. Proinde per iter prospectans quod futurum erat, curam militũ diligentius habere, familiariter inter cateruas uersari, communem facilemq́ cunctis se præbere, ubiq́ affabilis adesse uectigalibus, commeatuq́ splendido abundo alere, & explere multitudinem omnem, atque ita beneficijs consuetudine, artibus deniq́ omnibus, exercitus totius ac priuata cuiusq́ studia sibi conciliare, obnoxiosq́ omnium animos habere moliebatur. Post ubi transmissa iam Phrygia lydiaq́, locis item Ciliciæ finitimis, ad montes peruentum est, eiusdem regionis portas uersus, quæ in Ciliciam mittunt, iter tendit, qua aditus est angustissimis faucibus, idemq́ pręruptus, in uiginti porrectus stadia, quem uasti hinc atq́ hinc montes miræ altitudinis cingunt. Ex utriusq́ montis lateribus murus hinc inde ad uiam usq́ perductus, mediam coarctat semitam, in qua constructæ sunt portæ. Traducto per has exercitu euasit in Tenebium, locum utiq́ nulli omnium qui in Asia conspiciuntur pulchritudine inferiorem. Hac profectus Tharsum amplissimã opulentissimamq́ Ciliciæ urbem contendit, quam facile in potestatem redegit. Syennesem autem Ciliciæ principem, audita hostium ui & magnitudine, stupor ingens inuasit, cum se tantis haudquaquàm parẽ uiribus cerneret. A Cyro mox accersitus, accepta fide, ad eum accedit, à quo cum uerum belli illius propositum didicisset, spopondit ei secum unà munus suscepturum, unumq́ ex filijs ad Cyrum cum idonea Cilicum manu instructũ misit, uir enim mente ingenio callido præditus, filium alterum clam ad regem ire iubet, qui nunciet illi quantæ fratris in se ductæ copiæ, se haud sponte quidem, sed inuitum cum Cyro societatem iunxisse, beneuolentia nihilominus pristina, animoq́ erga regiam maiestatem constanti obnoxioq́ perseuerare, quod uerum ne sit, simul ac per occasionem licuerit, incunctanter declaraturum, Cyroq́ relicto ad partes regias transiturum. Cyrus interea uiginti dies tarsi commoratus, exercitum curauit. Posthæc cum inde castra moueret, mox eius quod erat suspitio cœpit inuadere multitudinem, Artaxerxi fratri à fratre bellum inferri. Quapropter meditando secũ quisq́, repetendoq́ longissime quæ sibi legenda erant itinera, tum gentium hostium multitudinem, per quas medias uiam manu parare oportebat, extremo prope metu desperationeq́ defigebantur. Diuulgatum iam enim erat in Bactra usq́ peragrandũ esse iter exercitui quadrimestre tum supra quadringenta armatorum millia à rege coacta quo terrore correptis omnium animis, multa mœsti conqueri, simul indignantes infensè in duces quisq́ suos grauiter in fremere, iã stringere gladios, ac ueluti in salutis suæ proditores sese ulcisci parabant, cędesq́ fœda ducum facta esset per tumultum, nisi Cyrus procurrens, orare omnes, & ambire tumultuantes cœpisset, & ab ira iam prope patrati facinoris auocasset, obtestando non contra artaxerxem, sed aduersus quendam Syriæ satrapam id belum moueri, cui multa iuranti, pollicentiqûe milites accipere, acceptoqúe maiore stipendio pacata iracundia in pristinam cum ducibus beneuolentiam reuocati rem

Cyri aduersus fratrem Artaxerxem profectio.

Militum seditionem pacat Cyrus.

ti rem perſequuntur. Iam prope totam Ciliciam tranſiuerat Cyrus, atque ad extremam peruenerat urbem iuxta mare poſitam, quum ecce claſsis eodem tempore Lacedęmoniis remigiis ad eundem locum appulſa milites exponit, qui progreſsi cum in Cyrum incidiſſent, ei mox qua ſpartani erga eum beneuolentia eſſent exponũt, quantoq; ſtudio rem ei prouehi & cuperent, & opera ſua curarent. Tum octingentos pedites cum duce Chriſopho expoſitos tradunt, hos palàm ſimulabãt à priuatis Cyri amicis miſſos eſſe mercede conductos. Cęterum re ipſa nihil eiuſmodi iniuſſu magiſtratus inconſultisue Ephoris patratum fuerat. Necdum enim Lacedæmoniis idoneum, tutumq; ſatis uidebatur, ut ſe palã regi hoſtes oſtenderent, ſed magis conſilia tantiſper tegenda, donec eius molis quo demum momenta forent inclinatura comperte diſcerneretur. Cyrus eductis copiis Syriam uerſus iter ingreditur, prætoribusq; claſsis mandat, ut proficiſcentem exercitũ iuxta adnauigando conſequerentur cum tota claſſe. Pòſt ubi ad eas fauces profectus eſt, quæ portæ uocantur, locum defenſoribus uacuum deprehendens, ingenti lætitia geſtire cœpit, anxia nanq; prius cura, uexabatur, nequo forte præoccupatæ præſidio tenerentur. Eius enim loci natura & ſitus aditu coarctato continetur rupibus undiq; præruptis, ut parua admodũ manu defendi poſsit ab omni ui: Nam duo proximi inter ſe hinc inde montes exurgũt, alter aſperrimo ſubnixus chio. In ipſo uero incipit uiæ pars. Alter eſt circa illa loca, uocatus libanus Porrigitur uero ad Phœnices Medius inter montes locus ad Tria ſtadia productus, ſummopere munitus, quẽ porte ad anguſtiſsimas fauces conſtructæ intercludunt. His anguſtiis tutò tranſmiſsis Cyrus, reliquam claſſem dimiſit, ut in Epheſum rediret, cum nullus eius per mediterranea iter facturo uſus fore uideretur. Perfecto igitur uiginti dierum itinere Thrapſacum applicuit. Hæc urbs iuxta Euphratem ſita eſt: ibiq; quinq; dies commoratus ſimul copias ex itineris labore recreat, ſimul militum ſtudia ſibi conciliare ſtudet, propriasq; & obnoxias reddere ſuis ceptis eorum uoluntates, rerum neceſſariarum copia ſingulos communiendo, prædaq; & rapinis explendo, ſimul ac effectos idoneę perſpicit, concionem aduocat, ne diutius ſuſpenſos trahi oportere ratus, ũerum expeditionis illius conſiliũ patefacit ac reclamante atq; aduerſante ſermonibus exercitu, cœpit omnes orare, ne ſe deſerere uelint, multa polliceri alia poſt maiora daturũ dona, modo ipſi pertolerare ſuſceptos labores, fortunamq; ſuſtentare ſuam in animum induxerint, ſimul ac in Babyloniam peruentum fuerit, ſingulis per capita quinq; minas argenti diſtributurũ. His oblatis in ſpem erecti milites, aſſenſi ſunt. At Cyrus ſimul ac exercitus trans Euphratẽ traiectus ſtetit, perpetuo inceſſu Babyloniam uerſus contendit. Vbi ad montes qui Babylonicis campis obtenduntur peruenit, ſtatuit ibi ſequentem exercitum opperiri. Iam pridem uero Artaxerxi, regi compertum erat, quod à Pharnabazo clam ſignificatum acceperat, arma parari contra ſe à Cyro fratre, tum audito eius aduentu, utpote cui iam cuncta parata erant, copias undiq; arceſsiuit ad exitum Mediæ. Pòſt ubi ex Indis & aliis quibuſdam populis accitos diutius morari ob locorum diſtantiam & itinera longa uidet, eductis quas iam contractas habebat copiis, obuiam Cyro properat Exercitum ductabat connumeratis equitibus haud quadringentis millibus inferiorẽ, ueluti refert Ephorus. Vbi campum Babyloniæ euaſum eſt, caſtris ad Euphratem poſitis, ſtatuit ibi impedimenta relinquere, nam audierat haud procul hoſtes abeſſe: quorum inuicta ferocia & inſuperabilis audacia quam fama quoque diuulgando auxerat, ei formidoloſa erat, foſſam igitur ſexaginta pedes latam, cuius tractum decem millia pedum produxit. Hanc circum currus, quos ſecum duxerat, diſponit in muri ſpeciem compactos, relictis itaque intra hanc munitionem impedimentis, & imbelli turba cum idoneo præſidio ipſe cum expeditis militibus exercitu procincto propinquis hoſtibus occurrere properat.

Artaxerxis ap paratus.

properat. Simulac aduentantem regis aciem prospexit Cyrus, suos arma expedire iubet, ordines & agmina instruit, dextrum cornu secundum Euphratem producit, ibi pedites Lacedæmonij nonnulli ex mercenarijs statuuntur, quibus omnibus dux præficitur Clearchus Lacedæmonius cui equites ex Paphlagonia accersiti iunguntur supra mille: alterum cornu ex Phrygijs & Lydijs constructum, in quo circiter mille equites positi, quos ductabat Aridęus. Ipse Cyrus mediam aciem tenuit, fortissima delectę iuuentutis circunstipatus cohorte. robur præterea Persici delectus, reliquæq; manus Barbaricæ ad decem millia præcipuæ uirtutis in agmen suum collegerat: præcedebant autem eum in fronte agminis uecti mille equites armis equisq; præ cæteris instructissimi, thoracas habebant optimos, gladijsq; Græci latera dextrasq; muniebant. At Artaxerxes ante aciem & ordines omnes currus falcatos instruxit haud contemnenda multitudine, Persas cornuum duces constituit, media se- se in acie cooperuit cum quinquaginta millibus præstantissimi roboris. Iam conferre signa instructę acies parabant, & uix tria inter se stadia phalanges aberant, cum Græci decantato de more pæane primum stipatim cum silentio procedere: deinde simulac intra teli iactum peruentum est, repente citatissimo cursu effusi, in hostem rapiuntur, ut à Clearcho Lacedæmonio facere iussi fuerant. Neq; enim ex interuallo remoto cursum petendum censuit, quo uires agminis frustra effunderentur, sed seruanda in certamen uegeta corpora: tum ex proximo breuiq; impetu procurrere consilio idoneo, usuiq; præsenti necessario, quo propius actis sagittarum ictus, aliaq; tela euolantia subterfugerentur. Simul atq; Cyri acies regijs copijs conseri cœpit, tanta in eos telorū nubes coniecta præcipitauit quantum concipere est ex agmine quadringentis millibus hominum constipato. Sed breuis ea inter se certaminis dimicatio fuit, mox effusis telis iaculisq;, res comminus geri cœpta, gladijs strictis conseri, agmen agmini, cohortes cohortibus, uir uiro concurrere. Lacedæmonij una cum reliquis mercenarijs repente primo congressu oppositam agmini suo barbariem perterruere, tum splendore armorum inspecto, tum corpore agilitate conserendiq; arte, & dextras glomerandi mira celeritate & promptitudine. Enimuero illis corpora breuibus armaturis obtecta uulneribus parebant, tum pleraq; ordinum leuis armaturæ nuda iustis præsidijs prope, detectaq; hosti offerebant. adhæc insuetos inexpertosq; pugnæ, haudquaquàm facile erat ad incumbens periculum obsistere. At Græcis contra diuturna Peloponnesiaci belli certamina dura reddiderant membra, dextras instruxerant, animos ad contemnenda pericula expertos efferarant. Ita his omnibus, peritiaq; superiores, cum mercenarijs hostem contra se congressum, mox in fugam uertunt. fugientes consectari pergunt, magnamq; Barbaricæ turbæ cædem faciunt. In media utraq; acie forte constiterant ambo duces, quibus inter se decernere de imperio statutum erat. Ita re comperta utrumq; impetu ingenti agmen agmini aduersum concurrere ferociter, obnixeq; dimicare, duces ipsi alter alteri infensius obsistere, sese uicissim per ordines exciendo ad singulare certamen prouocare, cupientes inter se pugnam decernere, tumq; uisum est fortunæ rursus regno in medium posito germanos per ambitionem nefarijs accingere gladijs, renouando uetustū illud ex horrendi spectaculi cunctisq; seculis detestabilis memoriæ facinus Etheoclis & Polynicis, quod à tragœdis celebratum extat. Ex medijs itaq; milibus in medium campum progressi fratres alter alterum impetere: Tum Cyrus irruentem in se fratrem præoccupare properans, contortam procul hastam in eum uibrat, nec abfuit ictui fortuna, rex uulneratus humi prosternitur, quem socij confestim sublatum ex acie extulere. In eius locum Tysaphranes Persa ex templo succedens, hortatur agmina, concitatq; fortissimum quemq; in pugnam. Ipse inter primos strenuè dimicando, hostesq; sæuire pergit, ueluti regis uiolati manu stragem ulturus, atq;

Cyri & Artaxerxis prælū.

Cyrus fratrē uulnerat.

caterua

caterua delectiſsimæ iuuentutis comitatus, huc illuc ad omnia loca procurrere, magnamq; cædem ſtragemq; hoſtium edere, atq; ita fortib. geſtis facere, ut procul acies eius ſigni irrumpentis uim agnoſcerent. At Cyrus ſucceſſu victoriæ elatus, agmen ſuum mox in cõfertiſsimam hoſtium aciem inducit, atq; initiò propenſa raptus audacia, incautiusq; irrumpendo, magnam hoſtium ſtragem facere. Poſt dum uiolentius rurſus periclitari pergeret, nullo proſpecto periculo ab incogniti nominis quodam uiro Perſa, per obſeruationem lætali ictu uulneratus concidit. Eo mortuo, regia acies tum uiolentiore impetu pugnam integrat, ac poſtremò multitudine ſimul & audacia iam ſuperiores hoſtem fundũt profligantq;. Parte altera Cyri ſatrapa Aridæus, ordinibus certis *Cyri mors.*
præfectus, principiò Barbarorũ irruentiũ agmen repulerat. Poſt ea phalange longius porrecta, cum ab hoſte circũuentus teneret, audita Cyri morte, cũ ſuis militib. profugit in quandãſtationẽ ſuam, quo ſibi haud incommodũ erat ſeſe recipere. At Clearchus cõſpiciens mediam aciem fuſam, reliquosq; ſociorum turbatos, iam ad fugam ſpectare deſtitit ab inſectatione, cõtractisq; in unũ militibus, agmine ſtipato cõſiſtere, ac uereri ne cõuerſa in ſuos hoſtium multitudine circũuenti Græci pereant omnes. At agmina regia mox fugata quæ cõtra ſteterat acie, primũ ad Cyri impedimenta diripienda feruntur. Poſt nocte iam ſurgente ſtipati in Græcos irruunt: illi collectis uiribus ſtrenuè intrepideq; irruentem excipiunt hoſtem, reſtauratag; ibi pugna ferociſsimè dimicari cœptum: nec diu Barbari molem uimq; agminis Græci ſufferre ualuerãt, breui præcipiti fuga rapiuntur. At Clearchi agmen magna cæde hoſtium facta, ubi iam noctis umbra denſari cœpiſſet, ſeſe recipiunt, trophæumq; erigunt. Tum circiter ſecundam uigiliam in caſtra properant. Pugna tali euentu certata cecidere ex acie regia ſupra quindecim millia, quorum maxima multitudo ab agmine Græco & mercenarijs obtruncati ſunt. altera ex parte in agmine Cyri circiter millia deſiderati, in eo certamine Græcum nullum cecidiſſe memoriæ proditum inuenio, paucos uulneratos. Noctis initiò Aridæus quem in ſtationem confugiſſe ſupra diximus, nuncios ad Clearchum mittit, hortatum uti cum copijs ad eum ſe recipiat, quo per maritima trajicientes loca iuncto ſimul agmine ſeruari poſsint. Mortuo Cyro, uiribusq; regijs iam ſuperantibus ingenti metu, trepidaq; ſollicitudine agebantur, quos Artaxerxis regnum inuadere, uiolareq; armis audacia compulerat, Clearchus aduocatis ducibus præfectisque ordinum, conſultare cœpit unà de præſenti rerum conditione: quibus circa hæc intentis, & magna occupatis cura, accedunt à rege legati, quorum princeps erat uir Græcus nomine Phalenus, genere Zazynthius. Hi in conuentũ *Græci Artaxerxi dedere ſe recuſant.*
adducti, inquiunt. Hęc dicit rex Artaxerxes, quandoquidem Cyro interfecto uictoria potitus ſum, arma tradite, ad eius fores concedite, ibiq; molimini ſatis illi ſtudijs facere, eumq; uobis conciliare, quo præmium aliquod ab ipſo referre ualeatis. His per legatos dictis, ſimile per milites quoſq; reſponſum datum, quale Leonidas, quo tempore defenſans aditus ad Thermopylas à rege Xerxe nuncios ab armis diſcedere iuſsit, quibus tum Leonidas regi ait, referrent, ſibi uideri, ſi regis amici futuri eſſent, ſocios armatis dextris, quàm inermi corpore potiores fore: ſin ſibi cum eo pugnandum eſſet, fortius cum armis periclitaturos. Simili reſponſo à Clearcho legatis, Proxenes Thebanus ſubintulit, nunc quidem cætera cum nobis cuncta ſint erepta, ſolis cernitis in dextris uires atq; arma reſtitiſſe: donec in manibus hæc ſtricta conſtiterint, uiam nobis aliquam ſaluti poſſe inueniri, opemque à uirtute cuique ſua depoſcere licere, ſimul atque præſidia dextris ſubtracta, fruſtra tum nudæ uirtutis auxilia implo raturos, proinde ſe iubere regi referant, ſi quid atrocis in Græcos conſilij rex inierit, cum his aduerſus eum periclitando ſaluti communi opem quæſituros. Ferunt quoque Sophilum unum ex his qui in magiſtratu erant, dixiſſe regis mandata ſibi non mediocrem [illegible]uiſſe admirationem, ſi ſe rex potiorem Græ-

cis ſentiat, audeat demum cum exercitu inuadere, & quæ tradi poſtulat arma noſtris per uim dextris extorqueat, ſin orando per blanditias id impetrare tentat, proferat priusquàm nobis parem pro hoc gratiam ſit relaturus. Sub his Socrates Achinus dixit, uideri ſibi regem ſtupidè admodum inconſulteq; agere, quæ à nobis inquit ſibi tradi exoptat, ea repente depoſcit. tum poſtquam hæc tradiderimus, imperat ut queramus quid nobis dignum pro his tribui poſtulemus. Poſtremó ſi eſt tam rerum ignarus, ut uictores pro uictis ducat, liberisq; iubeat imperata facere, deſcendat in aciem cum ſua tanta turba, diſcatq; utrorum ſit uictoria. ſin nos cum palàm uictores cernat, dolo mendaciſq; tentare adortus eſt, quonam deinceps pacto de pollicitis eius credemus? His reſponſis nunciꝰ dimiſſi abiere. Clearchus cum ſociis inde profecti, ſtationem uerſus iter contendunt, quo ſeruatæ à pugna copiæ conceſſerant. Coactis in eum locum uiribus omnibus, conſilium ineunt de petendo mari deſcenſuq; ad ea loca, ſibi profectio tutiſsima foret. Viſum itaq; eis haud eadem quò acceſſerant ob difficultatem & incommoda regrediendum uia, quod eius longiſsimi tractus, maximaq; ſpacia deſerta latè inculta que eſſent, qua nec promptius quicquam aderat quo confugerent, nec unde commeatus copiis ſuppeterentur. Tandem per Paphlagoniam tendere potius commodiusq; iudicatum, quod ſimulatq; decretum conſtitit, per Paphlagoniam iter ingrediuntur, breue iter facientes, ut eadem opera de commeatu ſibi proſpicerent. Poſt ubi rex melius ex uulnere habere conualeſcereq; cœpiſſet, percunctatus de hoſtibus, accepit omnes iter ingreſſos abire: quos ille metu fugere exiſtimans, confeſtim copiis

Artayerxes Græcos perſecutus cum eis componit.

eductis proficiſcentes conſectari magnis itinerib. pergit, quos quòd lentè progrediebantur nocte iam obſcura tandem aſſequitur: caſtra haud procul ab hoſte ponit: ſimulatq; exorta dies Græci copias in aciem educunt dimicaturi, cũ primum modo fieret ab hoſte pugnandi copia. Quo inſpecto rex per internũcios trium dierum inducias in præſens componit. Per eos dies multa inter ſe miſsis ultro citroq; nunciis de compoſitione & conditionibus agitando: tãdem conuentum eſt ut ipſe agrum regionemq; illis quietam amicamq; præberet, & qui eos ducerẽt ad mare daret, trãſeuntibusq; uenalia exhiberet: & mercenarios qui ſub Clearcho Aridæoq; eſſent, omnes ſineret incolumes, modo ab iniuria illi abſtinerent, permeare per regionẽ. His cõpoſitis cũ primũ ad iter continuandũ ſe cõparant, copias rex Babylonẽ reducit, ibiq; ratione illorũ habita, qui fortia & clara in certamine facinora ediderãt, unũquenq; pro meritis exornat, præmia diſtribuẽdo. Tiſaphernẽ lõgè ſupra omnes fortiſsimè feciſſe primũq; habendũ iudicat, inde ingẽtia illi dona dat, filiamq; ſuam cõiugio deſpõdet, ac deinceps inter amiciſsimos ſemper primũ fidiſsimũq; habuit. Imperium præterea ſatrapasq; tradidit illi gẽtium earũ, quib, antea Cyrus frater præfuerat. Tiſaphernes autẽ cognoſcẽs regẽ infenſo animo in Græcos eſſe, pollicetur ſe facilè cũctos interẽpturum, ſi copias ſibi tradidiſſet, pacẽq; cũ Aridæo clã cõpoſuiſſet, ab eo Græcos omnes per iter proditũ iri. Regi cõſilium placuit, ac fortiſsimos quoſq; ex toto exercitu quos ipſe elegiſſet tradit. Re cõparata confeſtim nũcios Tiſaphernes ad hoſtes properare iubet, qui dicant Clearcho cæteriſq; ducibus, ut placeat ad ſe uenire, habere ſe certa, quæ corã exponi oporteret. Tum duces fermè omnes cum Clearcho & decurionibus, uti par uidebatur, ad Tiſaphernem ſecuri fraudis ex militibus accedunt: ducenti qui ad emẽdos commeatus & uectigalia conuehenda ire parabant. duces ſequuntur. Tiſaphernes duces ipſos intra tentoria ſua uocat, decuriones interim pro portis extra uerſabãtur, repentè intra acceptos duces fraude compoſita Tiſaphernes capit, atq; iniectis uinculis ſimul quibus mandatũ erat obtrũcant decuriones: alĩ reliquos qui ad forũ uenerãt milites adorti, cædunt: ex quibus unus elapſus ad caſtra confugit perpetratũ barbaricis inſidiis & fraude ſcelus cladẽq; ſuorũ nũciat. Quo perculſi omnes, ad arma cõfuſi, quippe nullo duce, concurrunt. Poſt ubi cun

Tiſaphernes Græcorum duces perfidè occidit.

Digitized by Google

ubi cuncta circũ diutius quieta, nec ab ullo se infestari uident, curas ad rem cõsultandam conuertunt, duces ex numero multos deligunt, summã imperij rerumq; omnium deferunt Chirisopho Lacedæmonio. Igitur rebus compositis agmine ad iter directo, qua sibi facillimum tutissimumq; cernunt iter in Paphlagoniam tendunt. A Tisaphierne autem uincti duces ad Artaxerxen mittunt. Ille reliquos omnes iubet necari, Menonem solum dimitti iussit incolumem, quòd solus ille seditionibus socios agitare solitus uideretur ad prodẽdos Græcos idoneus. At Tisaphernes copijs paratis Græcos consectatus, tandem attigit, nec iusta acie collatis signis pugnam committere ausus est, ueritus desperationem de salute, uirũm audaciam insaniamq; extrema furentem. In locis uerò idoneis obseruans occasiones omnes ex tuto lacessere, tumultuarijsq; prælijs cuncta reddere inquieta infestaq; conabatur, nihil tamen grauis detrimenti infligere ualebat. Ita extremum lacessendo procedẽtis exercitus agmen ad fines usq; gentis Carduchorum est insectatus. Vbi nihil insectando proficere posse uidet Tisaphernes, relictis illis copias in Ioniã ducere cœpit. At à Græcis Carduchorum montes septem diebus graui cum labore per uaria pericula traiecti multaq; ab incolis gẽte fera & immani damna perpessi sunt, quod facilè ignari regionis à peritis locorum insidijs circumuenirentur, odia his cum rege perpetua gerebant, liberi suo more uiuebãt: uersari mos erat à tenera ætate in laboribus & studijs bellicis: fundis potissimũ exercebant saxaq; assuescebãt intorquere q; maxima, nec nõ & iacula amẽtis, sagittasq; arcub. insolitæ magnitudinis euibrare, quibus in Græcos per superiora loca quę occuparãt cõiectis, multos cadere, multos itẽ uulnerarũt. Sagittę nãq; amplius lõgę duobus cubitis thoracas & scuta facilè perstringere, nec ulla uim irrumpentiũ spiculorũ arma sufferre poterãt. Adiuuabat ictũ ingẽtium põdus sagittarũ ex alto ruẽtium, quas ab eis tãtas aiunt cõtorqueri, ut Græci receptas easdẽ hamisq; amẽtatas in hostẽ retorquerẽt, ac pro iaculo uterent. Peruasa igit ægrè dicta regione, perducunt ad Centricẽ fluuium, quo mox traiecto, intra Armeniam accipiunt. Huius tũ satrapa erat Teribayus, cui cõfœderata amicitia cõciliati, tuto regionẽ quoq; illã perlegerũt, itinere per mõtes Armeniæ tẽto. Multa inter proficiscendũ niue deprehensi, summo in periculo fuêre, parũq; abfuit quin obruerent omnes. Turbato enim primũ aëre, rara nix sensim è cœlo descẽdere cœpit, ita ut nullo meantibus impedimẽto esset. Mox perflãte atq; inualescẽte uẽto iam dẽsior assiduè magis ac magis ruere, solũq; altè cõsternere, adeò ut breui cõtectis locis omnibus, neq; uiarũ calles, nec ullã prorsus loci regionis'ue speciem aut situm prospici daretur. adeò etiam prẽter soli confusionem dẽsitas cadentis niuis lucem prospectumq; circum omnẽ occuparat. quo casu examinati milites, quid caperent consilij prorsus incertum habebant, cũ neq; reuerti ad pernitiem uellent, neq; procedere propter niuium multitudinẽ possent. exacerbãt magis & crescente tempestatis sæuitia, superirruere cœpit noua uentorum uis flatib. uiolentissimis cum densissimo grandinis imbre, cuncta concutiente. Itaq; corpora in terrã demittere omni exercitus, uultusq; protegere coacti sunt. Cumq; progredi atrocitas mali minimè sineret, quo quisq; loco deprehensus fuerat, eodem consistere oportuit. In summa rerum omnium difficultate & penuria positi, diei illius noctisq; sequentis asperitatem sæuitiamq; tolerauerunt. Sub dio corpora detecta obijcientes, rigebant obstricta gelu ex alto cogẽte membra, nec quietis nocte illa quicquam fuit, quòd urgentis mali uis sollicitos omnes reddebat. Aliqui incenso igne uitã eo præsidio tueri: nõnullis cũcta præsidijs opis'ue ab semet petẽdæ adminicula sunt adẽpta, quib. extrema mẽbrorũ cõtabuerunt. Vbi nox prẽterijt, plurima iumẽtorũ multitudo frigore enecata cõparuit: multi etiã uiri extincti inuẽti sunt: multis spiritus sensusq; uegeti adẽrãt, sz coacta gelu mẽbra mouere nõ licebat. Alijs frigus oculos obcrepuerat, alijs occursus niuis aciem uidẽdi obtuderat: alios penitus excæcauerat. Postre

Græcorum reditus.

Græci niue et gelu infestantur.

mo cũctos ea peſtis aſſumpſiſſet, niſi paulũ ꝓgreſsi in uillas & uicos euaſiſſẽt rerũ neceſſariarũ copia referti, ibi ſtabulis per ſpecus cauas poſitis, armẽta gregesq; excipiebãt. Domicilia ſua uiri ſcalis gradibusq; edita adibãt. pecoribus herbę fœnũq; alimẽta erãt, uiris rerũ omniũ ad uitã opulentia ſumma ſuppetebat, 8. dies in eis locis cõmorati, Phaſim fluuiũ petiere: ibi quoq; 4. dies quieti dati. Pòſt Chaorum Phaſianorũq; permeant agros: quo in itinere cũ abincolis laceſsiti infeſtarent, pugna cõſerta ꝓſligant illos multa cęde: uillas & loca proſtratorũ occupãt, frugib & cęteris bonis refertiſsima. Quindecim ibi dieb. ad leuandũ laborẽ cõſumptis, inde ꝓfecti fines qui Chalcidẽſium agri appellantur 7. dierũ itinere pertrãſeunt. perueniuntq; ad flumẽ nomine Harpagum: cuius latitudo quatuor ſtadia patet. inde per Taſcutinos progreſsi uia plana iter tenuere, in quo tres dies ſeſe ex labore recrearũt, ubi rerum omnium neceſſariarum copia curati ſunt. Inde poſt egreſsi quatriduo curſu peruenerunt ad magnam urbem nomine Gymnaſiam, ex qua qui locis illis imperabat, amicitia & fœdere cum eis compoſito, benignè dimiſit, comitesq; uiæ prębuit, qui eos id poſtulantes ad mare perducerent. Inde percurſo quindecim dierũ itinere ſub montem Chenium peruenere: ac ſimulatq; mare cõſpectum eſt ab his qui primi procurrerant, repentè in lætitiam rapti mirum in modum geſtire, clamoreſque ad cœlum adeò ingentes præ gaudio extollere cœperũt, ut qui procul inter montana uoces illas exceperunt, attoniti re noua ſuſpicarentur adeſſe atq; irrũpere finibus hoſtes, illicoq; ad arma per ea circum loca concurſum fit. Mox ubi acies omnis in locum ubi maria proſpectari poterãt, euaſit, portẽtis in cœlum palmis gratias dijs agere, perinde ac iam euaſis deinceps periculis in tuto ſalutẽ haberẽt. Ibi ſecuri collato in unũ locũ ingenti lapidũ aceruo ſtrues ex eis ingẽtes educũt, in quibus hoſtium ſpolia ſtatuunt, cupiẽtes eius expeditionis memoriã monumẽtis illis immortalẽ dimitti poſteritati. Tũ uerò qui uię dux fuerat poculum argẽteum ſtolamq; Perſicam dono dant, qui oſtẽſa illis in Macronas qua tẽderent uia diſceſsit. At Græci intra fines Macronũ ingreſsi, fœdo cũ illis cõpoſuere, quodq; fidei pignus certũ utriſq; extaret, haſtam ab illis de more Barbarica acceperunt, Græcã tradiderunt. Hæc em̃ ſibi à maioríb. barbarici dicebãt inſtituta ad fœdus iungendũ tradita, certiſsimaq; ea eſſe fidei imã ſurę ſigna. Superatis horum mõtib. in agrũ Colchorũ deſcẽſum eſt. Ibi cõgregatis cõtra eos incolis undiq; omnib. manus cõſerunt, hoſtẽq; magna cum cæde fundunt. mox collẽ quendã occupãt idonee munitũ, unde agrũ circum latè omnem depopulationib. uaſtare pergunt, prędaq; in eum locũ undiq; cõgeſta magnis ſeſe opib. locupletãt. Tum ingẽs aluearíorũ per ea loca multitudo paſſim cõſpiciebat, unde fauos multo melle redundãtes multi ad uſum eripuerũt, quos qui guſtarũt, in quendã incredibilẽ caſum incidere. Nã deglutito mellis liquore, repẽte in demẽtiam uerſi, humiq; mox ꝓſtratis extinctis ſimiles uidebant: cumq; multos dulcedo ad edendũ traxiſſet, breui creuit ꝓſtratorum eadẽ cauſa numerus, nõ ſecus atq; in pugna, ꝓfligatis hoſtib. ſtrages cõſpici ſolet.

Mel dementificum.

Ea die repẽtinę rei grauiſq; caſus ſtupor attoniti omnes exanimatiq;. Procumbẽtium quoq; miſerabilis cõditio, quos pro extinctis habebãt, dolorq; iacturę tã inſperatę pro ſua quẽq; ſorte frãgebat. Poſtera die qua eciderant hora, in ſe omnes ſenſumq; redire cœperũt, primũq; uires, ac paulo pòſt etiã mentẽ recipere, inde mox humo ſeſe attollere, mẽbraq; perinde affecta habebãt atq; illos uidemus qui fortè aliquo ueneno poto periculũ euaſerũt. Poſt ubi corpora ſatis curata expeditaq; penitus uires illis fuêre, triduo Trapezuntẽ peruenerunt urbẽ Grecã, Sinopeorũ coloniã, in agro Colchico poſitã, in qua 30 dies cõmorati ſplẽdidè opiparèq; ab incolis ſunt accepti, ſacraq; herculi louiq; liberatori apud illos peregere. Ludos quoq; nudis inter ſe iũctis corporib. in eo loco exercuêre, quo nauẽ argo fama erat cũ laſone & ſocijs applicuiſſe. Inde Chiroſophũ ducẽ Byzãtium mittũt ad nauigia & triremes aduehẽdas, quẽ facilè id exe

cuturum

cuturum arbitrabant, & uetusta amicitia cum Anaxabio Byzantię classis prætore iunctus ferebat. Hunc in Celoce impositum enauigare iubet, ipsi uero in terea duas nauiculas à Trapezuntijs accipiunt, gubernaculis remigijsq; munitas, Barbarosq; finitimos excurrēdo terra mariq; depopulant. Dies igit. xxx. Chirisophum prestolati, post ubi prēter spē diutius remorari uidēt, & cōmeatus iam penuria eos cœpisset urgere, Trapezunte discedunt, triduoq; intra urbē Cerasuntē perducunt, quę à Grecis habitabat, Sinopęorum itē colonia, in qua dies aliquot cōmorati, post in Mosynęorum gentē proficiscunt: ibi Barbaries undiq; cōtracta agmine in eos facto manus cōserunt, uicti barbari multos amisere, cōpulsisq; intra locum quendā ubi domicilia habebāt extructa turribus ligneis continentib. se tuebant: quem assiduis oppugnationib. oppugnātes per uim cœperunt. Erat autem oppidulum illud circumuicinis eorum munimentis Metropolis, in quo rex domicilium habebat in locis eminētissimis. Mos autē regib. illis patruis ibi totam ætatem traducere, turbisq; inde iura edictaq; dare. Barbarissimā autē dixere milites esse gentē illam omnium quas per meassent: quippe in propatulo cum mulierib. cōcumbere, spectantib. quibuscunq;, filios opulentissimorum nucibus tostis ali, cunctos ab infantia cicatricibus humeros ac pectora distincta proferre. Hanc regionem diebus 8. traiecē re: ei cohærentē tribus, quam Tibarim uocant. Inde ad urbē Cotyorem peruecti, Grecā Sinopęorum coloniam, 50. dierum ibi mora tracta, totumq; id tempus finitimis Paphlagonib. reliquisq; circū Barbaris depopulādis deprędādisque datū. Interim missa sunt ab Heracleensib. & Sinopeis nauigia, quibus & seipsos et impedimēta omnia ueherēt, erat Sinope Milesiorū colonia in Paphlagonia olim deducta, cuius magna apud finitimos populos habebat authoritas, in qua Mithrydates ætate nostra, qua cum Rom. bellū gessit, primā sibi regiam cōstituit. Accessit eodē Chirisophus, qui ad triremes aduehēdas missus redierat, re tamē infecta. Cæteri quoq; Sinopenses eos amicè exceptos hospitijs curauerunt, & tutos per mare trāsuexere Heracleam Megarēsium coloniā, classisq; omnis appulsa stetit ad Acherusiam Cheronesum, qua fama est, Heracleam ex infernis Cerberum extraxisse. Inde pedestri itinere per Bithyniā tendētes in uaria crebraq; pericula inciderunt. Inuadebāt ēm eos plerunq; incautos, & agmine per iter impedito, pcedētes eius regionis incolę ad occasionem semp instructi, & grecq; pcedere lacessēdo adoriendoq; diuersis ępe locis sinebāt, uix tandē in urbē Chalcedoniæ Chrysopolim recepti, tū primū salutē in tuto constitutā habuerunt. Ex 10000. incolumes superfuerunt ad 3800. qui iam prorsus periculorum securi, nullą deinceps iter repellēte difficultate, plericq; in patria loca cōcessēre. Reliqua manus circa Cheronesum coacti, quandā urbē Thracum locis illis finitimam populati occupant. Igitur expeditionē Cyri cōtra Artaxerxē fratrē ductum exitus huiusmodi dissoluit. Interea triginta tyranni qui Athenis regnabāt, ppetuò alios ciuium urbe fugare, alios supplicijs absumere. Quę cū Thebanis essent molestissima, nec æquis oculis tantā immanitatē cōspicere possent, exules humanè benigneq; excipiebāt hospitijs. Tū Thrasybulus cognomēto Tyrieus ciuis Atheniēsis, à xxx. urbe fugatus, auxilianti bus clā Thebanis, locum quendā in Attica nomine Phylā occupat. Erat illud castellum apprime munitum, distans Athenis 70. stadia, situ ita accōmodatum, ut maximam ad irrumpēdum infestādumq; omnia facultatē præbiturum uideretur. Simulatq; factum 30. uiri resciuere, copias extēplo in eos educunt, ueluti locum obsessuri: ac castris ad Phylam proximè positis multum iunxit. Quo casu multi coacti cum in loca cōmodiora trāsferre sibi tabernacula, pperarēt, proximi qui id fieri cernebāt, eos fugere suspicati, simul trepidare, uasaq; colligere nāq; hostē, ppe adesse, uimq; aliquā urgere arbitrabant. Itaq; cum castra terror occupasset qui Panicus appellat, ea alio trāstulerūt. Cæterū 30. uiri exploratis Athenienlium ciuium studijs cōsilijsq;, cum, pspectum haberēt omnes illos,

Sinopē.

Thrasybulus Phylam locū occupat.

qui à trium millib olim statu dissensissent, nihil nisi tẽpus occasionẽq; obseruare quo dominationẽ discuterent, sese ex urbe in Pyreum contulerunt, externisq; uiribus & armis ciuitatẽ per uim oppressã tenere pergũt. Eleusinos uerò Salaminosq; in crimini dãtes q; exulũ partes sequerent, necarũt omnes. Simul dũ hęc gerunt, magna exulũ munus ad Thrasybulũ cõfluit. At 30. uiri tã ferocẽ hostẽ sibi q; primũ conciliandũ arbitrati, nũcios ad Thrasybulũ uiros fidos mittunt, titulo quosdã captiuos redimẽdi: sed clã ut hortarent eum ad rẽdeundũ in patriam, malletq; secũ unà in locũ Theramenis primo electi ciuitati imperare, q; exilij incõmoda spõte tolerare. Ei prẽterea potestatẽ fieri ut 10. exules, q̃s ipse elegisset, ab exilio reuocaret in patria. Quib à Thrasybulo respõsum, pluris se fugã exiliumq; suum facere dominio tyrannorũ, neq; unq; antea dispositurũ q̃ sumpsissent arma, q; ciues omnes suos in patriã reuocatos, curaq; sua populo restitutos cõspexerit. Interim defectiones indies assiduè crudelitatis, insolẽtiæq; odio à tyrãnis fieri, manus exulũ cum numero crescere, uires in unũ cogi: quo percepto 30. tyrãni legatos Spartã mittunt ad auxilium petendũ: ipsi q̃tas undiq; ualẽt copias cõtrahunt. Tum exercitu in apertũ educto castra sub dio ponunt circa loca quę Acharnę dicunt. At Thrasybulus idoneo pręsidio intra ca castellũ relicto, ipse cũ exulũ ad 1200. agmine instructo in aciem pdit, castraq; hostium noctu improuisus adorit: multos ipso incursu obuios obtrũcat, reliq; turbã subito inopinæ rei tumultu pterrefactã miscet ac premit, donec intra urbem cõpulit omnes. Post eum pugnę successum nihil cunctatus Thrasybulus Pyræum adoritur, Munichiamq; promontoriũ primo impetu occupat, defensoribus & pręsidio destitutum, quod admodum munitionib. comparatum erat. Nec mora fuit tyrannis: cõfestim copijs omnibus instructis in Pyræum ductis oppugnare Munichiam properant, Critia duce, ubi acerrime dubia fortuna dimicatum est, tyrannorũ copię multitudine uincebãt: sed exulum animi pręstabant, audaciaq; uegetior, munitionib. etiam locorum adiuta, strenuè irruentẽ hostem propulsare. Postremó Critias dux ceditur. Quo casu perturbati triginta, mox oppugnatione dimissa, in loca sese commodiora magisq; aperta recipiunt, in quæ descendere metu multitudinis hostium exulibus haud animus tulit. Post hęc cum frequentes assidue ad exulum partes descenderent, iam cõtracta pugnæ manu Thrasybulus, agmine repente facto inuadit hostes, quib. pugna fusis fugatisq; Pyræo potitur. Quo facto, mox ingens ex urbe multitudo simul dominationis odio, simul quos summa libertatis cupido iampridem trahebat, undiq; confluunt in Pyręum. Re deinde passim diuulgata, quicunq; per urbes uagi sparsiq; ferebantur exules, cum depressos hostes, & fauere fortunam Thrasybulo cernerent, ipsi quoq; in Pyræum omnibus ex locis properant, ac iam deinceps copijs & uiribus exulum partes haud ambiguepotiores erant: qua re confisi, urbem oppugnare adoriuntur. At ciues qui Athenis reliqui steterant, triginta uiros abire magistratu iubent, urbeq; ejiciunt. Horum in loco decem uiros dictatoria potestate sibi creant, ut per eos tentarent si quo pacto conditionibus amicis bellum pacari possit. Hi simulatque magistratum adiere, neglectis belli pacisue rebus, se dominos faciunt, móxque ad præsidium occupati dominij quadraginta naues à Lacedæmone sibi accersunt, & mille milites, quos Lysander ductabat. At Pausanias rex Lacedæmoniorum Lysandro inuidens, tum maximè quòd Spartæ cernebat ob eam crudelitatem & insolentiam apud Græcos populos ingentem inuidiam contracturam, cum magnis copijs Athenas profectus, ciues qui restiterant intra urbem, cum exulibus conciliauit, ita demum Athenensibus patria restituta est, atq; exinde suis legibus atque institutis rem gerere administrareque cœperunt. His qui redire uerebantur, metu supplicij, quod meriti uidebantur ob flagitia & sæuissima scelera in ciues, & patriam commissa, permissum est ut Eleusinam incolerent.

A triginta defectiones fiũt.

Triginta tyrãni Athenis exiguntur & de cẽuiri creantur.

Athenienſium reſpublica reſtituitur.

Elij uerò

Elij uerò opib. & potentia Lacedęmoniorum pcusi, cum eis pacem compo-
suere sub his conditionib. ut triremes omnes traderent, tum urbes circum fini-
timas sinerent liberas legib. suis uti. Iámq; Gręciæ res omnes pacato circũ pa-
ſim bello, positisq; armis quieturę uidebant. Tũ Lacedæmonijs ueluti iam o-
nere graui leuatis, cum reliquę abessent curę, quod diu obseruabãt, tempus ad
esse uisum est, de Mesenijs pro arbitrio statuere, quorũ pars in Cephalonia ca-
stellum quoddã incolebant, alij partem in Naupacto ad occasum positã tene-
bant loca, quę Locri dicuntur, quondã sibi ab Athenienſibus ad habitandum
concessa. Illis igitur utroq; loco eiectis castella restituunt, illud Cephallenijs,
hoc Locrensib. At Messenij ob uetustum in Spartiatas odium undiq; expulsi,
tãdem cum armis ex Gręcia migrant Pars in Siciliam nauib. uecti sub Diony-
sio mercede militiam exercendam suscipiunt: alij Cyrenen petiere circiter tria
millia, sibiq; cum ꝓfugis, qui illinc erant, arma iunxere. Nam Cyrenensem po-
pulum ea tẽpestate seditio uexabat, ab Aristone nõnullisq; alijs urbe occupa-
ta, in quo primo eius seditionis tumultu repente 500. Cyrenẽsium optimates
perierãt per uim seditiosorum oppressi: mox ex reliquo populo primores pa-
tria exulare coacti sunt. Igit assumpta secum Messeniorum manu, exules in a-
ciem aduersus urbis occupatores descẽdunt. Pugna commissa Cyrenensium
ingens utrinq; cædes edita. Messenij prope omnes ad internecionem periere.
Post eam pugnam Cyrenę per legatos ultro citroq; missos res cõposita est, ar-
misq; positis ꝓtinus cõmuni sententia iureiurando adigi omnes statutum est,
nemini deinceps illius iniuriæ memoriam ullam fore. Ita re cõposita, ciuitatẽ
communi, uti solitum fuerat, cõsuetudine incoluere. Per idem tempus coloni
ab Romanis in Ventras missi. Eo anno peracto prefectus est Athenis Laches.
Romę Tribuni consulari potestate creati magistratum gerebãt, Manius Clau
dius, M. Quintius, L. Iulius, M. Furius, & L. Valerius. Agebatur quoq; Olym-
pias 97. qua stadium uicit Minos Atheniẽsis. Per eadem tempora Artaxerxes
Asiæ rex, debellato Cyro, Pharnabazũ miserat ad omnes maritimas satrapias
recipiendas, cuius rei metu qui Cyri partes secuti fuerant satrapæ populiq; ua-
rijscuris uexabantur, ne quæ in regem commisissent luere cogerentur At reli-
qui satrapæ legatis ad Tisaphernem missis, cum eo iam rem conciliatam habe
bant, studijsq; omnes ꝓmptis adesse, obnoxiaq; illi quisq; cuncta habere pro
cõfirmanda sibi gratia certabant. Tamos uerò potẽtissimus inter eos Ioniæ ꝑ-
fectus in triremib pecuniam ac filios omnes cõgessit, uno dempto, cui nomẽ
Gao erat, qui quodã post tẽpore regij dux exercitus est factus. Igit haud cõfi-
sus se Tisaphernis fidei credere, cũ classe tẽdit in Aegyptũ, & cõfugit ad Psam-
mitichum Aegyptiorũ regẽ, qui nepos erat Psammitichi, quẽ regẽ cum antea
multis sibi deuincire certasset beneficijs, existimabat se charũ ob merita illi fo-
re, sibiq; illic ueluti portum quendam paratum quo tuto confugeret, si quid à
rege periculi sibi obiectum fuisset. At Psammitichus amicum supplicemq; iu-
gulatum à cum filijs, ut ea pecunia & classe potiretur. Interim urbib. Græciæ in
Asia positis aduentus Tisaphernis iam passim diuulgatus magnum terrorẽ in
cusserat. Itaq; legatos Lacedæmona mittunt, oratum ne se patiant à ui Barbari
ca, quę ab illis pararet, dissipari euertiq;. Legatis benigne respõsum, decretaq;
postulantib. auxilia. mox ad Tisapherne legatos mittere uisum est, qui diligen
tissime explorarẽt, percunctarenturq; ab eo num Gręcis urbib. arma ueluti ho
stis inferre pararet. Tisaphernes uerò cum omnib. copijs primam eorũ petẽs
urbem Cumam, agros omnes depopulat, multamq; inde prædam ac magnũ
captiuorũ numerũ contraxit, mox ad urbẽ cõuersus, circũuallare obsidereq; il-
lã cõtendit. Post ubi tẽpestas hyberna accedere urgereq; cœpit, cũ nec urbe po
tiri ualuisset, nec iam ultra cõsideret, redimẽdi captiuos hosti potestatẽ facit, cõ
tractaq; inde magna pecunia soluit obsidionẽ. Lacedæmonij uerò in eo bello
cõtra regẽ suscepto Thymbronẽ ducẽ creant, cui mille ciues instructos dant, à

Elij cum L. dæmonijs co- ponunt.

Messenij mi- grant.

Cyrenensis se ditio.

Psammitichus Aegypti rex Tamum sup- plicem necat.

Lacedæmonij Tisapherni bellũ inferũt.

Digitized by Google

ſocijs præterea iubent delectũ habeat, totq; eligat inde, quot ad id ſibi ſatis uideat. Thimbron igit̃ accerſitis undiq; ſibi ſocijs auxilij, in Epheſũ cũ 5000. non plꝰ armatis enauigat. Hic quoq; ab urbib. in ditione ſua poſitis, alijſq; ſocio iure ad 2000. cõſcriptos accipit, cum quib circiter 7000. inde ſoluit Perfecto 120. circiter ſtadiorũ tractu, Magneſiam applicuit, quæ Tiſaphernis imperio tenebatur. Hac primo inſula in ditionẽ accepta, cõfeſtim Trallis uerſus Ioniæ rapitur: quam urbem oppugnare adortus, ubi fruſtra id ſe conari uidet, ob loci munitionẽ haud facilè parua manu expupugnabilem, rurſus Magneſiam relicto itinere petit. urbs illa nuſquã circum ulla munitione, nullo defenſa uallo, patebat cuiuſq; inuadentis iniuriæ: qua cauſa ductus transædificauit eam in proximum montem, quem Thoracem appellant, ueritus ne quum ipſe digreſſus foret, Tiſaphernes eò uiciſsim accedens, urbem apertam reciperet. Tum in agrũ hoſtium agmine facto irrumpẽs, militem præda omnifaria oneratum reduxit. Accurrente cum innumero equitatu Tiſapherne, uim tantam haud opperiendam ratus, redit in Epheſum. Per idem tempus eorum qui cum Cyro, ueluti ſupra diximus, in expeditionem profecti, poſt eam cladem euaſerant excidium, quoſdam in proprias diuertiſſe patrias commemoratum eſt, reliqui uerò (quæ plurima iuuentus erat) circiter 5000. uitam in armis & militia ducere aſſueti, ducem ſibi creant Xenophontem, qui copijs illis in expeditionem eductis, adoritur debellare Thracas, qui Salmideſſum incolebant. Hic ad ſiniſtram ponti ſitus lõgo procul intra maria porrectus tractu, crebra facit naufragia. Mos erat eius incolis Thracibus circa ea loca ueluti inſidijs paratos inſidere, ut ſi quos aut naufragos, aut curſu excuſſos nacti mercatores fuiſſent diriperent, captiuosq; abducerent. Igitur Xenophon cum ſuis agmine facto in agrum eorum irrumpit, pugnaq; profligat eos: plurimosq; uicos eorũ direptione incendioq; uaſtat. Poſt hæc acciti à Thimbrone mercede, ei ſeſe in expeditionem iungũt, ſimulq; cum Lacedæmonijs aduerſus Perſas bellum impacate gerebãt. Dum hæc in Græcia geruntur, à Dionyſio cõdita eſt urbs in Sicilia ſub ipſum Aetnæ collem, quam à quodam celebri templo Adranum appellauit. Archelaus uerò in Macedonia rex in quadam uenatione uulneratus, haud ſponte à Cratere ſuo catanuto, mortem obijt, cum ſeptem regnaſſet annos, cui ſucceſsit in regno adhuc puer Oreſtes, quo tutor eius Aeropus necato, regno ſex annos fruitur. Athenis Socrates philoſophus ab Anyto & Melito accuſatus, quòd aduerſus deos & religionem impiè ſentiret, iuuentutemq; inani traditione corrũperet, capitis damnatur, poculoq; cicutæ hauſto, extinctus eſt. Ficta in eum crimina per inuidiam & odium uirtutis cõiecerant eius aduerſarij, iudicijſq; corruptis damnari compulêre. Cuius facti populum uehemẽter pœnituit, totaq; indoluit ciuitas indigna tanti uiri nece: nec diu iniuriã inultam eſſe paſsi ſunt, nec ſceleſtiſsimam accuſatorum nequitiam impunitam abire, in quos primo irritatis ira animis plebs infrendere cœpit: pòſt demum ſupplicijs affectos fœdè necauit. Annuo tẽpore euoluto, præfectus eſt Athenis Ariſtocrates. Ro ſex tribuni cõſulari poteſtate creati, C. Seruilius, & L. Verginius, Q. Sulpitius A. Matilius, Capitus Clodius, & Marcus Ancus. His magiſtratum gerentibus Lacedæmonijs comperto quòd res bellica prauè à Thimbrone adminiſtraretur, Dercyllidam alterum ducem in Aſiam miſere, qui copijs aſſumptis aduerſus urbes in Troade ſitas caſtra mouit. Anaxitam igit̃ & colonas, & Arisbam adortu primo cœpit. Poſt has Ilium, Cebreniam, reliquasq; omnes in Troade partim fallacijs & dolo, partim ui, breui redegit in poteſtatem. His geſtis cum Pharnabazo cõpoſitis in octo menſes inducijs, expeditionem in Thracas eos induxit, qui ea tempeſtate circa Bithyniam incolebant, quorum depopulatus agros, exercitum mox in hyberna duxit. Heracleæ uerò quæ apud Trachinem eſt, exorta ſeditione, miſſus à Lacedæmonijs ad eam rem componendam Heripidas, ſimulatq; urbem ingreſſus eſt, populum in concionẽ aduocat, in conceſſu cit

Xenophon Athenienſis.

Heracleenſis ſeditio.

Digitized by Google

ceſſu circumſeſſos armis authores eius ſeditionis cõprehendit omnes ad 500. quos ſupplicio affectos necat. Deſciuerãt tũ quoq; populi, qui loca circa Oetam incolebant, quibus cum bellũ geſsit, multisq; malis res eorum afflixit. Poſtremò relinquere ea loca coẽgit, atq; inde emigrare, quorũ maxima multitudo cũ coniugib. & liberis in Theſſaliam cõfugêre, & quinquẽnio pòſt in Bœotiam migrarũt. Dum hęc gerunt Thraces cõtracta manu Cherroneſum inuaſere. At Cherroneſij bello oppreſsi, reb. ſuis afflictis, Dercillidã Lacedęmonium ex Aſia accerſunt auxilio, qui raptim cũ copijs eò properãs, Thraces ex eis locis expulit. Poſt Cherroneſum circũ omnẽ ducto à mari in mare uallo cinxit, idoneisq; clauſam munitionib. firmauit, quo opere tutiorẽ in poſterũ illam ab iniuria reddidit ab incurſu Thracũ. Ipſe poſt ea geſta multis ab ea gente donis ornatus copias in Aſiam reduxit. Pharnabazus per tẽpus inducіarũ regẽ adit, eiq; perſuadet ut claſſem paret, ducemq; habeat Cononẽ Athenienſem. Is em erat & rei bellicæ & rerũ hoſtilium peritiſsimus. Cumq; eſſet bellicoliſsimus, Cypri degebat apud Euagorã regẽ. Igit̃ rege in ſentẽtiam adducto, Pharnabazus aſſumptis 500. argẽti talẽtis rem nauticã inſtruere maturat: mox in Cyprũ nauigans, regib. illius inſulę 100. triremes imperat: tũ cum Conone multa collocutus de prætura nauali, maritimis reb. eum pręfecit, magnis eidẽ à rege pollicitis oblatis, ingẽtiq; oſtẽſa ſpe patrię recuperãdæ. Cęterũ Conon cernẽs hãc unã demũ patriæ reliquã ſpẽ, ſi Lacedæmoniæ uires expugnarent̃, recipiendæ maieſtatis priſtinæ, & impij recuperãdi, ſimul intelligẽs ſi ſua opera, ſuisq; auſpicijs id patratũ foret ad priſtinũ nomẽ, quod ſtrage, pſligatus nauali uidebat̃ amiſiſſe, cum patria incõparabilem immortalemq; gloriam paratũ iri, cõditionem gerẽdi magiſtratus accepit. Cumq; necdũ tota claſsis inſtructa eſſet, nauibus quas paratas habuit ad 40. cõſcenſis, in Ciliciam nauigat, ibiq; cõmoratus, quæ ad bellũ opus erãt moliri ꝓperat. Pharnabazus uerò cũ Tiſapherne delectu ex ſatrapis quiſq; ſuis habito, copijs ingẽti multitudine coactis, in expeditionẽ proficiſcunt̃ in Epheſum, q eis in locis hoſtium copias cõſiſtere exploratũ habebãt. duces illos ſequebant̃ ad 20000. peditũ, 10000. equitum: nec Dercillide Lacedæmoniorũ duci mora fuit, audito hoſtium aduẽtu, copias ex templo intrepidè educit, cum nõ plures 5000. in armis ductaret. Vbi proximè ſtetere utræq; acies, fœdere inter ſe pacto duces rem conditionibus componẽdam decernunt. Tempus certum utriſq; conſtitutum, quo Pharnabazus ad regem pro conditionibus & fœderibus mitteret, ſi bellum ſic pacari uellet, quoue Dercillidas idem populo ſignificaret, de rebus omnibus Spartiatas redderet certiores. Illi igit̃ hoc modo exercitus ad cõgreſſum paratos abduxere. Cæterũ Rheginis colonię Calcidẽſium incremẽta Dioniſij ſuſpecta admodũ erãt. Naxios em Catanenſesq; cognatos ſuos cernebant ab eo in prędã ſeruitutẽq; abductos, nec ſeſe procul ab iniuria ſimili, pariq; calamitate abeſſe uidebãt. Talibus affectos curis ſollicitudo haud mediocris, metusq; cõditionis & periculi incũbentis ſaluti cõmuni uexabat Rheginos. Multa diũ in eam rem cõſultantibus, tandẽ potiſsimũ cunctis id uidebatur, antequã uires tyrãnus omnino colligeret inexpugnabilisq; fieret, ipſum armis propere antecapiendũ opprimendumq;, nec exigua ſibi ex ipſa Rhegina re ad bellum parata haberi. Syracuſiorum præterea exules, quos Dionyſius patria fugarat, quorum quàm plurima turba tum Rhegij uerſabatur, ad id conſilij comparandum multa diſſerebant, perſtabatq; ſuadẽdo atq; exhortãdo ut bellũ ſuſciperetur. Oſtendebant quoq; Syracuſanum populum eiuſmodi cœpta, cum occaſionem oblatam uiderit, complexurum, rem'que communi ſtudio uiribus collectis prouecturum. Poſtremò creatis ad id ducibus cum ſex peditum millibus, ſexcentis equitibus, quinquaginta triremibus, eos in expedtionem miſerunt. Hi tranſuecto maris tractu, Meſſenęq; applicantes, hortantur Meſſenios duces uti ſecum munere communi bellum ſuſcipiat: dedecus indignum ſupra modum, ac penitus in

Cherroneſus ualło munita.

Conõ Athenięſis claſsi Artaxerxis proficitur aduerſus Lacedæmonios.

Rhegini Dionyſio bellum inferunt.

tolerabilẽ his qui ſe uiros ſentiant, pati uicinas ꝓximis locis urbes Græci nominis & generis impunè funditus à tyrãno euerſas iacere. Duces igit̃ talib. ꝓſuaſi à Rheginiſq; accẽſi incõſulto iniuſſuq; populi copijs eductis in expeditionẽ una ꝓficiſcunt̃. Erãt autẽ his inſtructa peditũ ad 4000. equites 400. triremes 30. Poſt ubi ad Meſſenę montes exercitus uterq; ſtetit, inter milites ſeditio grauis orta eſt: excitãte per cõciones per tumultũ Laomedõte Meſſenio, qui ne arma cõtra Dionyſium caperent̃, à q̃ nil iniurię accepiſſent, cõſulebat milites. Igitur Meſſanñ ab eo adducti, quòd iniuſſu populi arma cepiſſent, repente reuocata ſentẽtia ab armis diſcedũt, ducibusq; relictis in patriam redeũt. Simulatq; Meſſenios caſtris abire uiderũt Rhegini, cũ per ſe haud utriũ ſatis ad id bellũ haberẽt, diffiſi ceptis conteſtim, Rhegium uerſus iter conuertunt. Dionyſio autem ad eius rumorẽ tumultus initio parata omnia erãt, copiasq; ſuas in mõte Syracuſano expeditas eduxerat, inde excepturus, ſi inuaſiſſent hoſtium agmina. Simulatq; diſceſsiſſe eos cõpertum fuit, milites intra urbẽ reduxit, mox legatis à Rhegio & Meſſena ad eum miſsis, id potius eſſe ratus ꝓ cõditiones & fœdera ſublatis odijs, inter ſe cõciliare animos, q̃ armis tẽtare fortunã, pacẽ cũ urbib. ipſe cõpoſuit. Inde cõſpiciens nõnullos Græcę gẽtis homines ſtudijs omnib. à ſe alienatos, in Carthaginẽſium ditionẽ inclinari, cõſiliaq; eò cũcta cõferre, & ut res ſuas, & urbes ſecũ in eam conditionẽ & imperiũ trãsferrent, arbitrabat̃, durãte cũ Carthaginenſib. pace iampridẽ cõpoſita, pleroſq; ex his qui ſibi parerẽt mutãdi imperij libidinẽ inuaſurã, eoſq; in Carthaginẽſium ditionẽ cõceſſuros, cõtrà pace ſoluta, ſi bellũ mouereẽt, eos omnes quib. conditio Carthaginẽſis imperij deterior, atq; ſeruitus grauior uideret̃, ad ſe illico deſcituros. Cõpertũ ꝓterea habebat, pleroſq; Carhaginẽſis populi primates, ingẽtemq; multitudinẽ uulgi in Lybia peſtilẽti tẽpeſtate occupatos interijſſe, quæ res quoq; cõſilia ſua cõfirmare, cœptaq; ꝓuectura uidebat̃. Tẽpus itaq; oportunũ occaſionemq; idoneã belli mouẽdi adeſſe ratus, ſtatuit in primis, quod primũ neceſſarium cõſpiciebat, curare ut omnia ad expeditionẽ requiſita ſibi paratiſſima in tẽpore foret. Bellũ nãq; illud ubi ſemel incẽſum flagrare cœpiſſet, periculoſum admodũ diuturnũq; fore cõſpiciebat, utpote cui cõtra potentiſſimã Europę gentẽ foret dimicandũ. Cõfeſtim itaq; fabros opifices q; undiq; cõciet ex urbib. imperio ſuo ſubditis: ex Italia quoq; & Græcia. Præterea ex his qui ſub Carthaginenſium ditione tenebant̃ populis diuulgata paſsim mercede, præmijſq; ingẽtib. accedẽti cuiq; ꝓ cõditione poſitis. Nã moliri decreuerat q̃ plurimã poſſet armaturã, tũ tela generis cuiuſq; cõficere, naues adhæc triremes & quinqueremes ædificare, quarũ ad ea uſq; tẽpora nuſquã forma cõſpecta cuiq; fuerat, uſuſq; penitus adhuc intẽtatus & ignotus. Magna fabrorũ artificumq; multitudine iuſſu præmijſq; cõtracta illis generatim ꝓ cuiuſq; munere & arte opera diſtribuit, & optimates primoreſq; ciuium curãdis præfecit. Præmia ingẽtia ꝓpoſuit illis, quibus erat armatura cudẽda. Cõſtituta uerò tam uariè cuique ſpecies ac forma proponebat̃, quo genere, quibus armis indui oporteret, q̃ uarijs ex gẽtibus collectum exercitũ mercenariorũ habebat, quorũ ingentem undiq; manũ iam cõtraxerat, alioſq; cõducere parabat, quos pro more gẽtis ſuę quemq; propriis uſitatiſq; armis muniebat, quo apparatu rebat̃ exercitum ſuum aſpectu terribilẽ, hoſti formidoloſum fore: tum in certaminib. unũquenq; expeditiſsimè agillimeq; in aſſueto armaturæ genere dimicaturũ. Incũbentib. autẽ omni curæ Syracuſijs iplis, & Dionyſij cœpta ꝓuehentib. magno ſtudiorum operumq; certamine arma paſsim cœpta fabricari: nec ſolũ tẽplorũ ueſtibula porticusq; manus artificũ fabrorumq; ad opus occuparunt, uerùm etiam in circis & porticib. fori plena cuncta cernere erat operãtium, nec locũ ullum labore artificioq; uacare dabatur. Cæterum præter publica loca, per quaſcunq; domos, quæ aliquid amplum, idoneumq; ad id habebant, officinæ educendis armis inſtitutæ operibus feruebant. Tum Syracuſis catapulta tormentum pri

Dionyſius armafabricatur ad bellũ Carthaginẽſibus inferendum.

tũ Syracusis catapulta tormentũ primũ excogitatũ effictũq; cõstitit, q̃d nunc̃q; antea usc̃q; gẽtium conspectũ fuerat, utpote cõtractis in eum locũ ex toto ꝓpẽ terrarũorbe cu iusq; artis fabris opificibusq;, q̃s mercedis magnitudo allexerat Magnitudo quoq; p̃miorũ, quæ ꝓposita erãt illis in mediũ dãda, quib. artificũ palma decreta fuisset, excitas omniũ mẽtes, & intẽta ad uictoriã ingenia reddebat. Præter hęc omnia singulis dieb Dionysius aderat per artifices & officinas passim circũuallatus, blãdis omnes uocib. exhortãdo, prõptissimos q̃sq; laudibus donisq; exornãdo, tum ad cõuiuia secũ inuitãdo. Quapropter incredibili cõtentione accẽsi artifices, multa telorũ machinarumq; genera excogitãdo moliti sunt formę nouæ inusitatęq;, quorũ in bello maximum usum fore cõstabat. Tunc ob iplo primo p̃ter triremes quinqȝremes primũ ædificari cœptę, q̃ huiusmodi nauigiũ parãdi artificiũ primus ipse excogitarat. Nã cũ audisset Corinthi triremiũ prima fuisse corpora ædificata, Dionysius primus in ea urbe, q̃ ab illis olim deducta fuisset colonia, structurę nauium aliquid adiici corporaq; nauigiorũ ampliora cõpingi posse machinatus est. Ex Italia materiæ cõuehendæ dimidium eorũ, quos ad materiam cedendã cõduxerat, in montẽ Aetnã misit. Stabãt ea tẽpestate syluę in eo mõte, picea & abiete dẽsissimę, reliquũ dimidium in Italia trãsire iubet, ibiq; iuga innumera parat, quorũ munus erat simul atq; trabes excisę in nemorib. dolatęq; ad formã nauigiorũ prẽberent, mox eas ad mare trahere, ministrorumq; ad littus adesse ingentẽ manũ, quibus cura esset execta ligna ratesq; cõpactas q̃ raptissime Syracusas uehere. Coacta igitur idonea materia Dionysius uno simul tẽpore naues ædificare cœpit supra 200. uetustas reficere 110. Extruxit quoq; classi naualia miri operis magnis sumptibus in circuitũ ambitus eius loci, qui nunc portus uocat, 160. ædificijs distributa: quorũ pars plurima duas unũ quodq; naues capiebat, quæ prius extabãt ad 150. curari reficiq; iussit, insolitũ admirãdumq; spectaculũ, tantã uno in loco tẽpore uno frequẽtiam operũ, hinc naues cõpactas, illinc ædificia surgẽtia cõspici, innumerã ad ea parãda multitudinẽ artificũ famulantũ properantẽ, incẽlis mirũ in modũ studijs ferueſcere, adeò ut qui spectabãt, in stupore uerſi turbæ frequentis uniuersam illic Siciliam adesse coactam crederent. Vbi rursus ad fabricantium tela & machinas opus quis accessisset, in eum rursus apparatũ omnium studia ministeriaq; & turbam omnem undiq; cõtractam existimaret. In hac tam admirabili præparatione & incomparabili inauditaq; operũ structura feruntur centum & triginta millia facta clypeorum, gladiorum uerò & galearum idem numerus: thoraces quoque uarijs structuris cuiusque formæ compacti, miro res elaborata artificio, supra quatuor millia. Hos equitibus & tribunis centurionibusq; militum, necnon mercenarijs, quorum custodiæ corpus suum stipandum creditus erat, distribuere decreuerat. Tum catapulte cuiusq; generis, & innumera aliorum telorum constructa multitudo. Ex nauib. longis dimidias ciuibus, qui clauos regerent, & qui proras tenerent, munijt: eisdem quoq; ex plebe remigia suppleuit, reliquas mercenarijs instruxit. Post ubi ad armaturam parandam, & construendas naues, omnia satis parata uidet Dionysius, ad copias iam contrahendas studia conuertit. Milites enim iudicabat non expedire multo ante conducere, ne sumptibus grauaretur. Astydamas autem tragœdiæ scriptor tum primum docuit, uixit annos sexaginta. Romani Veios obsidentes erumpẽtibus oppidanis alij cæsi ab hostibus, pars turpi fuga fusi profligatique sunt. Exacto illius anni cursu Athenis præfuit Ithycles: Romæ sex tribuni consulari potestate creati, L. Iulius. M. Furius, L. Marcus, C. Cornelius, Cæso Fabius, & Paulus Sextus. Dionysius igit̃ pfecto iam nauium armaturæq; militaris apparatu, mox ad comparandum ueluti dictum est exercitũ curã omnẽ adhibuit. Ac delectu primũ ex ciuib. habito, qui ei idonei uisi sunt ad militiam, omnes ducta in ordinem ratione cõscripsit. Ex urbib. quoq; suæ ditioni subiectis eos accersiuit, qui uisi fuissent ad arma tractãda cõmodi

modi, inde ex Græcia mercenarios cõtraxit, ex Lacedæmonia præcipuè q̃ ciuitas illa dominationi faueret suę, initioq̃ occupati dominij ad cõfirmandas uires & imperium, quehẽdum potestatẽ illi fecerãt, ut quantumcunq̃ ex illo populo numerum collibuisset, ad arma militum eligeret. Denicq̃ cum ex multis & uarijs, pmiscuè gentib. intẽderet exercitum sibi q̃ numerosissimum cõscribere, magno stipẽdio, pposito multos undicq̃ cõtraxit. Cumq̃ graue periculosissimũq̃ bellũ moturus est, q̃humanè inter plebẽ cõsuescere, denicq̃ cõsilia cũcta eo cõferre, ut per comitatẽ et beneficẽtiam cuiusq̃ sibi cõciliaret beneuolẽtiam. Rheginos uerò Messenios q̃ contẽplatus, quorum urbes sitę ad portum erãt, magnas olim copias instruxisse, uerebaẽ ne Carthaginensib. in Sicilĩa aduectis adiungerent. Populi nãq̃ illi cuiusq̃ũ q̃ parti adhęsissẽt, haud parua belli momẽta uidebant adiecturi, qua uexatus admodũ cura Dionysius, magnã Messenijs agri finitimi partẽ tradidit: q̃ beneficio sibi reddidit obnoxios. Tum legatis ad Rheginos missis petit ut ex uirginib. ciuib. idoneã quãdã deligerẽt, quã sibi uxorẽ traderẽt, pollicitus se, p eis meritis magnã cõttermini partẽ cõparaturũ illis, urbẽq̃ & opes ĩ posterũ eius populi, p uirib. aucturũ. Cõiux prima (ueluti supra cõmemorauimus) filia Hermocratis, in eqtũ seditione fuerat occisa, magna uerò, plis suscipiẽdæ cupido trahebat eũ, q̃, pgenitæ ex se sobolis gratia arbitrabaẽ dominiũ sibi firmissimũ & tutissimũ fore. Cõuocato Rhegij, p ea re cõuentu, multa cõsultantib. Rheginis uisum est repudiãdũ cõiugiũ, nec eam affinitatẽ cõtrahendã. Dionysius eo cœpto fraudatus, p re eadẽ ad populũ Locrẽsem legatos mittit, quo postulatis annuẽte, decretoq̃ de cõiuge dã da facto, duxit ex eis uxorẽ Dionysius Doridẽ filiã Xeneti, ciuium omniũ clarissimi potẽtissimiq̃. Paucis ante nuptias dieb. Locros misit quinqueremẽ tũ primum nuperrimè ædificatã, argeteis circum aureisq̃ cõpositam ornamẽtis, in qua uirginẽ trãsportari Syracusas iussit, quã acceptam statuit intra arcẽ. Duxit pterea ex ciuib. clarissimã Aristomachã, ad quã ad se uehẽdã quadriga eqs albis iuncta mittit, quę quoq̃ magnificè ueluti prior ab eo excepta fuit. Per idẽ tẽpus nuptias utratũq̃ celebrans, ppetua militib. & plerisq̃ multis cõuiuia parauit. Iam em̃ ferociã sęuitię, acerbitatemq̃ tyrãnidis remiserat, animoq̃ ad humanitatẽ cõuerso, mitius ac mãsuetius subditos tractabat: iam neq̃ ciuium cędib. sęuire, neq̃ pscriptiones exitiaq̃ moliri, nulli molestus, nusq̃ formidolosus apparere, à priorib. abscesserat penitus cõsilijs, mitigaratq̃ ipse sibi omnẽ uiolẽtię feritatẽ. Pòst pactas nuptias paucis moratus dieb. aduocat concionẽ, Syracusios q̃ hortari adorit, uti bellum Carthaginẽsib. inferãt: multa ad id suadendũ affert, nullã unq̃ terrarum Græcis, pmiscuè cunctis infensam magis inueniri gentẽ, nulli populo magis nomẽ Græcũ inuisum, cum sint omnium, prius hostes acerrimi: Siculis ante alios infestos esse. Et nunc quidẽ eos quiescere, ppter pestẽ, quę plurimos in Libya corruperit. Verum simulatq̃ pestis paululum remiserit, inuasuros regnum Sicilię. Pulcherrimã nunc aggrediendi debilitatos afflictosq̃ occasionẽ adesse, atq̃ occupãdi incautos, anteq̃ resumptis uirib. populis Siculis formidolosi esse incipiant. Simul indignũ esse admodum, negligẽter Græcas urbes à Barbaris in seruitutẽ redactas, quas certum esset pericula studio tãto subituros, quãto libertatis cupido esset illis. Multis præter hęc uarijs rationib., facilè Syracusanos in sentẽtiã adduxit, q̃ppe qui nihil Dionysio minus auidè bellũ illud capesserẽt, cõmoti primũ Carthaginẽsium odio, q̃ illis adiuuãtib. fraudẽ cõditionẽmq̃ seruitutis suę coacti fuissẽt parere tyrãnno. Tũ Dionysium in se simul metu hostiũ, simul & seditiones intestinæ piculo arbitrabant fore mitiorẽ, nullũq̃ aduersus res suas insurgẽdi subditis aptiorẽ stimulũ causamq̃ subditurũ. Quodq̃ omniũ potissimũ adducebat, sperabãt, ubi arma in manib. tenuissẽt, si quã fortunã ad se liberãdos uiã patefecisset dextris armatis in pmptu fore excusso iugo libertatẽ amplecti. Cõuẽtu dimisso, Dionysij pmissu Syracusana plebs statim ad diripiẽda Punica bona discurrunt

Dionysius ex Locris uxorẽ ducit.

Dionisij concio ad Syracusanos de bello Carthaginensibus inferendo.

Digitized by Google

rũt: haud paruus nãq; Carthaginẽſium numerus Syracuſis habitatũ cõceſſerãt ingẽtesq; illic opes cõgeſtas habebãt. Erant q̃q; in portu multæ mercatorũ naues mercimoniis oneribusq; cõpletæ, quas omnes euacuarũt Syracuſani. Nec ſecus reliqs Siculis patratũ: Punicis. n. q̃s apud ſe populus q̃ſq; degẽtes habebat, urbe eiectis, fortunas pecuniãq; diripuere. Enimuero quanq; Dionyſij tyrãnidẽ inuiſam haberẽt, odiis tamẽ in Carthaginẽſes altioribus acrius flagrabãt, bellũq; aduerſus eos animis accẽſis ſuſcipiebãt omnes, ꝓcupidi barbariem illam ex finib. ſuis ferro exturbare. Quapropter & qui Græcas incolebãt urbes ſub ditione Carthaginẽſium, ſimulatq; palã à Dionyſio ꝓpalatũ indictũq; bellum reſciuere, quę cõcepta diu in Pœnas odia ſuppreſſerãt, effuderũt: quib. eorum bona diripuiſſe nõ ſatis uiſum fuit, ſed ludibriis omnib in corpora uariis dilaniata ſupplicijs ſęuitũ eſt, irritabãt in ulctionẽ & ſęuitiã omnẽ repoſtę, infixęq; memoria ueteris iniurię, quãtis olim ab illis capti malis afflicti fuiſſẽt. Atque adeò iracũde atrociterq; functa de Phœnicib ſupplicia, exactaq; pariter in Barbaricã ſęuitiã, tũc ſcilicet atq; in poſterũ, ut Carthaginẽſes ab hoſtib pari modo habiti ſatis admoniti fuerint, ne deinceps in captos inſoleſcerent. Nec neſcire poterãt cõmunẽ pugnantib. in medio ſortẽ fortuna pari moderatione duce ꝓponi, ad qualia uictis olim uictores intuliſſent, patienda uiciſsim ab hoſte ſuperãte. Dionyſius pòſt ubi cũcta ad bellũ ſibi parata in promptuq; uidet, nũcios Carthaginẽ mittere ſtatuit, qui bellũ à Syracuſano populo Carthaginẽ ſibi indici denũciẽt, niſi Græcas urbes quas in Sicilia ſibi ſubditas tenerẽt, liberatí reſtituerint. Ita erãt res Dionyſij. Cteſias autẽ ſcriptor hiſtoriam Perſicã in hunc annũ deductã ſcribẽdi finẽ fecit, eam ſcribere orſus à Nino & Semirami. Eodẽ anno floruere clariſsimi Dithyramborũ poëtæ Philoxenes Cytherius, Timotheus Phileſius, Teleſtes Selinuntius, Polidus qui & picturæ & muſicæ pitiã tenuit, Annuo tẽpore elapſo, ꝓfectus Athenis Lyſiades magiſtratũ adijt, Rom. cõſulare poteſtatẽ gerebãt P. Mallius Mannius, Spurius Furius Lucius & tres alij. Iamq; pro uoto res omnes erãt ad bellũ Dionyſio paratę. Itaq; ꝓconẽ Carthaginẽ cũ epiſtola mittit ad ſenatũ, in qua ſcriptũ continebat, Syracuſanũ populũ Carthaginenſib. bellũ inferre decreuiſſe, niſi Græcis urbib. cederẽt. Ille mox iuſſu parẽs, in Libyam adnauigat, epiſtolã ſenatui tradidit, quã in concłaui lectã, mox in populi cõuentu recitari faciunt, qua audita, repẽte plebs ad belli nomẽ admodũ turbata, ſolliciti eſſe omnes, trepidareq; multa. Ingentem nãq; abſumpſerat eorũ multitudinẽ peſtilẽtia, cũcta prętera ad exercitũ impara habebãt. Et tamẽ quid Syracuſani cœptarẽt expectabãt, & nõnullos ex ſenatu ad id delectos, cũ ingẽti pecunia dimittũt in uaria loca, qui mercenariorũ manus ex Europa, copiasq; externas quãtas ualeant cõducere, ꝓperent. Interea coactis iam Dionyſius ex delectu ciuium uiribus, inſtructo unà cum mercenariorum manu ſociiſq; auxilijs exercitu, Syracuſis exiens agmen educit, Ericemq; uerſus acie directa iter tẽdit. Nã ab hoc colle haud procul ſita erat urbs Motya, Carthaginenſium colonia, quem locum iampridẽ ipſi delegerant idoneum maximè oportunumq; ad inuadendã infeſtandamq; reliquam Siciliam. Hac enim primum in poteſtatẽ redacta, arbitrabãt ſe uiribus haud mediocriter hoſtes ſuperaturum, nec ullo per iter loco deſiſtebat uires copiásque undique contrahere ex Græcis circum urbibus, milites accedentes illico idoneis armis inſtruere, nec ſegnis aut parua ad eius expeditionis rumorem undiq; concitata multitudo, quod libenter promptis'que omnes animis arma properabant, tam grauiter populos omnes premebat imperij barbarici onus, odiúmque inſolentiæ Punicæ, tum rapiebat unum quenque ſumma libido libertatis aliquando uendicandæ, primí'que aceſsere Camarinæ, inde Ge'oos & Acragantinos accepit. Poſt hæc Himerenſes accerſiuit, quibus ad alteram Siciliæ partem ſedes erant. Accitis quoque inter proceder dum S linuntijs, cum omnibus copijs Motyam peruenit: ductabat autem peditu nad octo-

Dionyſius bellum Carthaginenſibus indicit.

Dionyſius Syracuſas copias educit.

ginta

ginta millia, equites multo plures 3000. naues longas haud pauciores multo 200. quas sequebant oneraria nauigia machinis confertissima multis ac miris, quęq; reliquos omnifariam apparatus, comeatũ quoq; rerumq; omnium cõportantes, numero nihilo minus 500. tam admirabili apparatu conspecto Ericini, repente in stuporẽ uersi sunt, nullaq; mora facta, cum alioquin Carthaginenses inuisos haberent, Dionysio adhęsere. At incolas Motyæ, quòd mox affutura sibi auxilia à Carthaginẽsib. arbitrarent, ea spe firmatos haud quaq; terruit hostis, sed mox ad resistendũ oppugnaturis, obsidionemq; tolerandã impigrè sese cõparant. Nec em̃ latuerat eos, si quid unq; aduersus rem Punicã Syracusana plebs molitura foret, id primũ eorũ fore cõsilium, ut Motyam primã euerterent, quod erat firmissimũ Carthaginensib propugnaculũ aduersus reliquam insulã, quodq; inconcussa semper erga Carthaginenses fide & officio perpetuo populus ille constitisset. Erat urbs illa in quadã insula posita, ab ora Sicula ad 5. stadia, cæterum multitudine domiciliorũ & ornamentis ędificiorum mirũ in modum miraq; specie exædificata, quod ex incolarum opulentia, quæ summa erat, curatũ fuerat. Habebat autẽ angustã quandam uiam manu & arte inter undas aggeris in modũ eductã, quæ ad Siciliæ littus per siccum ducebat. Hanc tum Motyenses dissipauerunt, ne per eam accessus hosti pateret ad urbem. Dionysius cũ architectis sitũ contẽplatus Motyæ, cœpit aggeres extruere, naues longas in ipso portus subduxit aditu, onerarias secundũ littus anchoris iussit firmari: post hęc Leptinę classis prętore curãdis operib. præfecto, ipse cum peditatu aduersus urbes Carthaginensium socias proficiscitur. Sicani omnes metu tãtarum uiriũ perculsi Syracusijs adhęsere: ex reliquis urbib. solæ in officio & societate Carthaginensium quinq; perstitêre, Angyræ, Solus, Aegesta, Panormus, Entella. Solentinorum igitur & Panormitanum, ad hæc Angyrense agrum depopulatus, præda passim acta, direptionibus & arborũ excidio uastare cuncta pergit. Aegestam uerò & Entellam castris circumsistens, assiduis oppugnationibus irruptionem adoriri, summisq; moliri cuncta uiribus ut eas pugnando caperet. Interea Himilco Carthaginensium dux ad contrahendas copias, cæteraq; passim paranda curis intentis adebatur. Classis prętorem cũ 10. triremib. propere nauigare iubet clam ut tacito occultoq; cursu Syracusas petat, mox intra portus per noctis tenebras ignotus irrumpat, nauigia que ibi relicta incendio conficere properet. Hanc rem eo consilio moliebatur ut hostium uis coacta dispergi cogeret. Dionysio nẽpe necessarium fore, partem classis ad Syracusas tuẽdas dimittere. Prętor igitur emissus imperata raptissimè exequitur: noctu intra portum Syracusarum improuisus adnauigat, omnibus inscijs eius quod patrabat, repentè igitur insistẽs incautis, naues quas deductas comperit, rostris impetit, atq; ita nullo resistente cunctas propè pertundit ac dilacerat. quo peracto mox Carthaginẽ uersus cursum uertit. Dionysius direptis uastatisq; omnium agris, qui sub ditione Carthaginensium tenebant, coarctatis pręterea occlusisq; intra mœnia quemq; sua hostib. Motyam uersus copias ducit omnes, quòd arbitrabatur ea urbe expugnata, reliquas cõfestim ad deditionem uenturos. Extemplo igitur numerũ operantium auget, omnes operi iubet incumbere: iam transitum & interluuiem mediam exaggerabat, machinasq; ex ordine, & portionis cuiusq; ratione simul cũ aggeris coagmento eductu'que prouehebat, mœnibus'que admouebat urbis. Per idem tempus Himilcon prætor classis Carthaginensis explorato, quòd à Dionysio naues subductæ essent, confestim aptissimas quasque triremes ad centum armatis complet. Arbitrabatur enim subito incursu inuadendo incautos, se facilè nauigijs subductis potiturum, cum ea omnia ad eam uim sibi libera paterent, nec hosti quippiam per mare paratum occurrere posset. Hoc ubi successisset, mox obsidionem Motyæ dimissuros hostes, bellique tumultum in Syracusas conuersum translatum'que iri. Euectus itaque cum centum triremib

Dionysius urbes Carthaginensium infestat.

Himilco Syracusanorũ naues corrũpendas curat.

Dionysius Motyam obsidet.

Digitized by Google

triremibus nocturno tempore ad oras Selinuntiorum applicuit, mox circũna uigata Lilybæi extrema ora, simul cum luce Motyæ affuit, repente conspectus ab hostibus nihil minus quàm rem huiusmodi expectantibus nouum incussit terrorem: naues in anchoris firmatas partim rostris incursuq; conterit, alios incendio consumpsit, cum nullum à Dionysio subsidium mitti posset. Pòst intra portum irrumpere properãs classem instruxit in aciem, perinde ac si subducta nauigia foret inuasurus. Quo metu perculsus Dionysius copias omnes ad fauces portus occupandas agere raptim capit. Iamq; aderant occupaturiq; eum locum hostes, obsessosq; tenebant exitus opposita classe: quo consiliis anteceptus facto, Dionysius, nauigia in portũ deducere ueritus est, quòd palàm constaret deductis ad angustas fauces necessarium fore paucas cum multis confligere. Comperto, ut erat solers, dubię rei consilio, milites omnes ad trahendas per terram naues in locum idoneum accingi iubet, quas facilè breuiq; per multitudinem obnitentium quo cupierat loco uectas mox in mare liberum deduxit incolumes. Himilcon adortus primas triremes, opprimere ui conabat, quẽ illi iaculis telorũq; multitudine repellebant. Syracusani naues ipsas sagittariis baleatorbiusq; cõpleuerant, inde paratis ex littore cuiusq; generis telis intẽti propugnare, catapultis præsertim, telo nempe uelocissimo uiolentissimoq;, assidua cęde hostẽ cõprimere. Enimuero magnũ terrorẽ incutiebat noua tã uiolenti teli species, nunquam ante eam tẽpestatẽ inter mortales usa. Ita spe potiundę classis delusus Himilco, nauigat in Libyam: nec enim tũ naualẽ fortunã tẽtare animus fuit: quippe cui pugnã ineunti cũ duplici hostium numero congrediendũ erat. Dionysius uerò opificum multitudine celeriter adducto perfectoq; aggere, genera machinarum omnia muris admouet, turres arietib. cõcutere, catapultis eos deturbare locis, qui per propugnacula distributi subeũtes muros arcebãt. Turres quoq; quas in rotis ad idonea loca extructas habebat sex in altum per interserta spacia tabulatis eductas, adigi propius iubet, quarũ tastigia altè subnixa cõpage eminebat, iussu industriaq; Dionysij tectis æquata domiciliorũ. Nihil tamen oppidanis tanta circũstrepentium hostium agmina, tãtaq; oppugnationis moles cõsternare ualuit: tametsi sociis auxiliis omnique spe destitutos se cernerẽt, & inualescẽte iam piculo circũuentã salutẽ atq; in desperationẽ adductã haberẽt. Sed uincere gloria contendentes oppugnãtem hostẽ, primũ lõgissimis malis antẽnas illigatas tabulatis instruunt, in quæ milites armatos disponũt, quos turres hostium uersus, & in machinas intortis antẽnis extẽplo porrigũt. Illi mox faces stuppis illigatis incensas, piceq; illitas in machinamẽta hostiũ iactare nõ desistũt, flãmamq; celeriter materia corripuit. At Siculi incẽdio cõspecto repẽte auxilio undiq; accurrũt, ignẽq; iam altè sę uire conantẽ extinguunt, assiduo arietum cõcussu magna mœnium pars prolapsa, pcubuit, cõcursuq; frequẽti ad eam ruinã utrinq; facto, hinc irrũpendo, illinc resistẽdo certamẽ atrox cõmittit. Siculi iam nihil sibi obsisti posse rati, qn urbe potirẽtur, cũcta sufferre atq; subire pericula, periclitãtib. insistere oppidanis, ut quãdoq; tandẽ manu liceret iniurias olim à Phœnicib. illatas ulcisci. Cęterũ oppidanis calamitate captiuitatis ante oculos obuersante, efferati cõsistere, cũ nullã fugę uiam patere, neq; terra neq; mari ullã salutis spẽ superesse uiderunt, cũcta obsidente atq; occupante hoste, haud ignauè mortẽ oppetere, desperata iam & derelicta murorũ defẽsione stipati intra uias & angustos calles sese cõferunt, ibiq; aditus circũ omnes munire, pperant, extremisq; ad ingressum domiciliis, quorũ parietes firmissima cõpage extructi stabãt. pro mœnib. utunt, unde in maiorẽ priore difficultatẽ adductæ Dionysij copiæ, ex inique cõfligere cogebant. Nam intra mœnia magno impetu irruentes, incautiusq; ueluti qui iam urbem captam existimabant, procurrentes, ab his qui ex domiciliorum fastigiis saxa telaq; deuoluebãt impune ex locis superioribus obruebant. Cui periculo mox occursum est: nihil cũctati turres ligneas primis unde obsistebatur

Himilconẽ Syracusani repellunt.

Motyeam oppugnat Dionysius.

obsistebatur adigunt domicilijs, atq; ad scandendum pro scalis utuntur, quæ cum tecta ædium æquarent, iam deinceps per pugna facta, nec missilibus eminus uibrando, sed gladijs conserendo cominus acerrimè dimicabatur: nam iniectis ad culmina scalis Siculi per eas in domicilia agmine facto euaserunt. Ibi Motyęi ad extremum periculi discrimen rem adductam cernentes, coniugib. natisq; ante oculos uersantibus efferatis pietate suorũ animis indefesse intrepideq; obsistere. Illis parentes aderant implorantes extremam eorum opem, orantesq; ne se permitterent in hostium manus & ludibria trahi. Ad quas quę relas incitatis uiribus furibundi in hostes, in tela ruere. Alios iam flentum conlugum miserabiles uoces, natorumq; infantum fletus exauditi procul in extrema quæq; ruentes, agebant, mortem quisq; strenuè oppetere properabat, atq; animam ante effundendo se subducere, tristi intolerabilíq; spectaculo suorum quòd liberos, coniuges, familiamq; suam, quod iam prope futurum intellígebant, trahi captiuam ante oculos quisq; suos cernere cogerentur, necq; ex urbe usquam profugere licebat, quippe quam circumundiq; cinctam fluctus claudebãt, mare obsessum latè occupatumq; ob hoste tenebatur: necq; ullam apud obsidentes (quæ res maximè defixerat obstupefeceratq; omnium animos, atque in salutis desperationem penitus egerat) misericordię spem sibi reliquam fore confidebant, conscij crudelitatis, & seuitiæ immanis, quam in captiuos olim Græcorum fœdissimè exercuerant, à quibus non ueniam poscere, sed parem iniuriæ quondam à se illatæ ultionem expectare magis æquum erat. Hoc ita reliquum eis tantum uidebatur aut strenuè pugnando salutem tueri, uel inter arma concidere. Hac animis illorum imposita necessitate, res Siculis in magnum discrimen adducta est. Nam per ostia & feneſtras obiectas certantes cum graui damno repellebantur, tum locorum angustijs cum hoste ferocissimo, utpote cui iam posita in desperationem uita maxima minimis æquarat pericula, cunctaq; iuxta per audaciam & furorem contempta reddiderat. Ita conferentes manus alij dando accipiendoq; uulnera cadebant, alij pulsi à feneſtris ui Motyęorum præcipitatis exalto in terram corporibus suo pondere contere bantur. Postremò tracta totam eam diem tali periculo oppugnatione perpetuo parte utraq; obnixa Dionysius ad uesperam receptui cani iussit, oppugnationemq; intermisit, perinde ac tantis per iam lassas cohortes suorum quiescere curareq; corpora permissurus esset, ut ad similẽ curã consiliumq; Motyæos conuersos à defensione auerteret. Quod simulac uti conceperat, factum uidet abijsse locis utrinq; oppugnatores defensoresq;, Archylum Thurium cum instructissima iuuentute initructum rem aggredi callidè iubet. Ille iam obtenebrante nocte scalas quibusdã ædibus dirutis admouit, per quas euectus in opportunũ locum, eo mox socios euocat. Motyęi re cognita, repentè auxilio undiq; accurrunt, & quanquam sero locis iam ui occupatis, nihilo tamẽ segnius adniti: cõserta ibi atrocissima pugna multis hostibus eò conscendentib. ægrè à Siculis uicti multitudine superante atq; irrumpẽte Motyæi repulsi sunt. quibus cedentibus ecce repentè per aggerem uniuersa uis hostium magno agmine intra urbem irrumpit. Tum passim uictoris ferocia per omnia loca impetu furibundo rapti, cædes ubiq; & obtruncatio sæua patrari cœpta Siculos enim in Carthaginensium iugulos & sanguinem agebat cladis olim acceptæ, immanitatisq; Barbaricæ memoria: ulcisci strages suorum pari ira & sæuissimum in uictoria hostẽ obruere properabant. Ita cuncta promiscue, ut cui quis obuius occurrisset, uno ordine in necem trahere, non pueritiæ, non sexu muliebri, nõ ætate grauatis, nulli denicq; uiuo parcere, cũcta gladijs passim in excidium cõsternere. At Dionysius cupiens urbem illam in prędam & seruitutem trahere, uti ex captiuis pecunia contraheretur, primum cohibere milites à cæde captiuorum tentat. Pòst ubi parere neminem nec se audire, furore auribus sæuientium obstrepente uidet, irreuocabilíq; cędis rabie Siculos auersos infrendere,

Dionysius Motyam expugnat.

præcones

præcones extemplo dimisit, qui sublata uoce per urbem discurrẽdo Motyæis proclamarent, ut pro salute confugerent ad templa, quorum religio à Græcis coleretur: quo facto multitudine intra templa acta, à cæde cessatum est. Mox ad diripienda captiuorum bona cõuerso impetu, omnia discurrunt loca, multumq; argentum inuentum contrahitur, uestis quoq; pretiosissimæ, reliquæq; supellectilis cuiusq; generis, & felicis opulentiæ multitudo ingens. Vrbis prę dam omnem Dionysius militibus concessit, ut ea spe promptiores ad inuadẽda pericula redderentur. Archylum, qui primum conscenderat muros, corona centum pondo donauit: reliquis pro ordinis & uirtutis merito præmia digna distribuit. Motyęos qui cladi superfuerant, sub hasta uendidit omnes. Daimenem uerò nonnullosq; Græcos, qui Charthaginensium partes sequebantur, cruci affixit. His peractis præsidio urbi impositio Bitonem Syracusanum eius præsidij, cuius maior pars ex Siculis erat, præfectum constituit. tum classis prętorem iubet cum centum & uiginti nauibus hostium adnauigationem obseruare, eiq; præcipit ut Aegestã Entellaq; uti principio depopulari cœperat, obsidere. Cæterum æstate iam exeunte cum exercitu Syracusas redijt. Athenis Sophocles Sophoclis filius tragœdiam edere cœpit. uictoriasq; decẽ retulit.

Anni tempore transacto, Phormio Athenis magistratum adijt. Romæ sex tribuni consulari potestate creati, Cneus Genucius, L. Atilius, M. Pomponius, Caius Diymus, M. Veterius, & Valerius Publius. Olympias agebatur sexta & nonagesima, qua stadio uicit Eupolis Elius. His magistratus gerentib. Dionysius Syracusiorum tyrannus educto Syracusis exercitu, cum omnib. copijs in Carthaginensium ditionẽ contendit, passimq; cuncta populationib. diripiendo uastare pergit. Quo metu Alyciæi perculsi, legatis missis cũ eo pacẽ societatemq; iunxerunt. At Aegestani nocte adorti munitiones obsidẽtium, agmine improuiso ignem in tabernacula per stationẽ dispositа, iniecerunt: quo subito terrore magnus castra tumultus exagitare cœpit: ac diffusa latè flamma, cum ignis restingui nõ posset, pauci ex succurrentib. militibus absumpti sunt: maxima equitum pars cum tabernaculis conflagrarunt. Interim Dionysius agros hostiles passim peruagando cum copijs cuncta diripiebat, nemine congrediente. Leptines uerò classis prętor circa Motyã peruigili ad munus suum cura uersatus, latè obseruando cunctos maris tractus, itinera hostium & nauigationes omnes exploratas habebat. At Carthaginenses auditis Dionysij copijs & uiribus, moliuntur eum superare omni rerum bellicarum apparatu. Legeq; itaq; Himilconẽ regem creant: tum ex omni Libya, itemq; Hyberia copias contrahunt: partim à socijs auxilia accersunt, alios mercede conducunt, quorũ omnium ad 300000. coẽgerunt, equitũ ad 4000. præter currus, quos fuisse ad 400. proditũ est, naues longas 400. frumentarias, quæq; ad machinas, cęteraq; onera portanda paratæ aderant, supre 600. ueluti Ephoro placet. Timæus uerò eos qui ex Libya traiecere, haud plures 100000. tradit, ad quos post in Sicilia 30000. narrat adiecta ex ea gente delectu habito Himilco prętoribus nauiũ librum cuiq; obsignatum tradit, mãdans ubi portu solutum esset, enauigareq; cœpissent, tum referarent, quæq; ibi scripta legissent, exequi properarent. hoc autem excogitarat, quo nauigatio diutius occultaretur hosti, ne cui speculati facultas esset Dionysio significandi cursum classis. Erat enim in eis scriptum ut Panormum iter tenderẽt. Spirante igitur secundo uento soluerunt omnes à littore: ac naues onerariæ mox uelis in altum perlatæ cursu aperto medijs fluctibus ferebantur. At triremium tectior secundum Libyam nauigatio, proximaq; terræ sensim inferioraq; legendo spacia tenebant, ualido spirantis à terra uenti flatu uela tendente. Vbi in conspectum Siciliç uenirí cœptum, onerariç primæ procul, uti ante alias rapiebantur, ex alto cõspectæ sunt, nec mora Dionysius Leptinem cum triginta triremib. occurrere aduentantibus iubet, quascunq; habuerit obuias, rostris inuadens dissipet. Ille ad iussa procinctus, illico

Aegestani ob sidẽtium Dionysianorũ castra incendũt.

Carthaginensis classis in Siciliam proficiscitur.

remis in hostem contendit, primasq; oblatas inuadens, quasdam repente ipso incursu cum ipsis uiris suppressit. Reliquæ onerariæ uentis illico ad primum tumultum uela dantes, facilè raptimq; è manibus hostium euolarunt in altum. Quinquaginta tamen cum militum quinq; millibus, & ducentis curribus suppressæ perierũt. At Himilco simulatq; Panormum applicuit, expositis copijs in hostem contendit. triremes secundum aciei profectionem iuxta adnauigare iubet, ipse in itinere capto per proditionẽ Erice, Motyam uersus castra mouit, cum Dionysius per idem tempus ad Aegestam obsidendam cum copijs consisteret, Himilco Motyam oppugnando capit. Erant autem Siculis omnibus animi ad conserendum cum hoste parati, iamq; gladios stringebant. At Dionysius simul quòd procul admodum à socijs urbibus aberat, simul frumẽti importandi difficultate urgebatur, milites continebat, pugnamq; in aliud tẽpus magis idoneum differendam arbitratus, inde proficisci statuit. Quo consilio capto, Sicanos hortari cœpit, ut pro necessitate incumbenti suas urbes relinquere nihil uereantur, secum'que omnes in stipendia proficisci ac persistere studeant, pollicitus se eis meliorem agrum, tantumq; quantum reliquissent daturum, belloq; pacato, mox quibuscunq; ea cura remansisset, in patrias quenque suas redituru. Pauci ex Sicanis metu perculsi, ne si contra resisterent, ab exercitu diriperentur, Dionysij postulatis assentiri coguntur: reliqui renuentes, mox abscedunt. Alicei simile deficiunt, missisq; ad exercitum Carthaginensium legatis, societatem cum eis & fœdera renouant. Dionysius itaq; cum socijs Syracusas contendit, uastando passim agros quacunq; duxisset agmina. Cæterum Himilco succedentibus ad sententiam rebus, acie instructa Messanam uersus iter & consilia tendere parat, quam imprimis cupiebat in potestatem redigere propter locorum oportunitatem. Portus ibi apprimè eductus, ampleq; patens habebatur, quantum satis esset ad naues suas omnes capiendas supra sexcentas. Si præterea in faucibus transitus loca occupasset, arbitrabatur Siculos ab Italis auxilijs se facilè intercluſurum, classesq; à Peloponneso insulæ appellere prohibiturum. Hæc meditatus cum Himeræis & incolis castelli Cephalondij amicitiam contrahit. Vrbe Lipara potitus, triginta talenta imperat, tum copias Messanam ducere pergit, adnauigantibus agmini proficiscenti nauibus, lectoq; mature magnis itineribus uiæ spacio, castra posuit ad Peloridem, procul Messana centum stadia. Eius urbis incolæ simulatq; aduentare hostem renunciatum est, multa per trepidationem tumultuari cœperunt. Nec enim eadem de bello sentiebant, nec eadem inter ipe studia populus sequebatur. nonnulli quidem inter eos eorum audita immensa ui se præterea cernentes non solum socijs, sed propris destitutos auxilijs, quòd equites eorum Syracusis à Dionysio detinebantur, urbem defendi posse diffidebant. Augebat imprimis eorum desperationem & metum, quòd mœnia, quibus se tueri debebant, procubuerant, nec ullum iam reparandi tempus, nullum rebus prouidendis, cum hostis iam ad portas adesset, ocium dabatur. Qua formidine compulsi, liberos, uxores, & quicquid electi peculij, precioseue supellectilis habebant, uecta ex urbe cuncta in uicina oppida contulere. Alios Messanenses diuersa ab hac longè sentẽtia ferebat. Diuulgato iam pridẽ uetustissimo in ciues sermone, in fatis & oraculis haberi, Carthaginenses olim urbis suæ lixas futuros, famam omenq; illud pro re sua coniectantes, arbitrabantur eius fati nunc adduci instaréque necessitatem, Carthaginenses urbi Messanæ ministeria pro seruis obituros, atque inter seruitia Messanensibus habendos. Qua spe sublatis animis, firmáque præclari facinoris fiducia adducti, multis minus audentibus animos adijcere, cunctóque ad constanter pro communi libertate dimicandum, & pericula fortiter subeunda excitare. Nec mora delectu iuuentutis habito fortissimos quosque urbis custodiendæ securi, Peloridem properare

rare iubent ad arcendos inuasione agri hostes. Interim dum hęc ab illis curarẽtur, Himilco conspicatus Messanenses ad præsidia & defensionem descensus effusos accelerare, tempus adesse ratus urbem præsidio uacuam adoriendi, duas naues instructas ad urbem nauigare iubet. Arbitrabatur enim (ueluti consonum erat) emissis & occupatis ad defendendos aditus hostium militibus, suos qui ferebantur nauibus: facilè destitutam præsidijs urbem occupaturos. Spirante in puppi Borea, naues plenis uelis subito efferuntur, lætoq; raptissimè tractu maris inter medio portum subeunt, tanto'que agmine celeritas illa nauium acta est, ut illos qui Peloride stabant Messanenses ad consilia exploranda & cursus hostium obseruandos intenti, præuerterint. Quaquam simulatque uelis in urbem tendi cognitum fuit, conscij quo in periculo ciues, si præoccuparent hostes, forent, illico præcipiti cursu præripere, patrijs'que in mœnibus ad hostium insultum consistere conati sunt. Ita Carthaginenses circumsessa armis urbe, simul per aperta mœnia irrumpunt, uoti'que per eam fallaciam compotes, Messana potiuntur. Illi quibus strenuus in congressu ad sustinendam pugnam animus fuit Messanij cecidere omnes: alij in proximas urbes confugere. Pleraque uerò turba per adiectos montes euadens, in castella circum per agros extructa dispersi, alij alió rapiuntur. Reliquum uerò plebis pars in manus hostium captiua peruenit, nonnulli intra partem quandam portus intercepti, quibus cuncta aggredi tentare'que uim omnem quàm in manus hostium potius uenire uisum est, sese in mare præcipitare, spe fiducia'que tractus intermedij enatando euadendi, quorum pars maior, cum supra ducenti id periculum adorti forent, fluctibus hausti interierunt: ad quadraginta uiribus enixi in Italiam incolumes enatarunt. Himilco inductis e-uestigio copijs intra urbem, primum castella, quæ diuersis illic sita locis hostium plena erant, adortus est oppugnare. Hæc cum munitionibus idoneè comparata, tum uiris qui fugerant eò strenuè contra dimicantibus satis defensa cernens, destitit ab incœpto, desperata eorum expugnatione. Mox intra urbem conuersus milites reficit: nam Syracusas ipsas cum primum statuerat.

Carthaginenses Messana potiuntur.

Cæterùm Siculi iampridem infensis animis exorsi Dionysium tempus idoneum nacti, desciuêre ad Carthaginenses, exemptis Assarinis reliqui simul omnes. At Dionysius seruis qui intra urbem erant, ad libertatem uocatis, ad sexaginta naues ea manu complet. A Lacedæmonijs præterea supra mille mercenarios acciuit: castella per agrum posita obiens muniuit, & frumentum importat. Cæterum summa ope & munitionibus firmissimis arces, quę in Leontinis erant, circumcingere corroborare'que ad uim omnem tolerandam adnixus est, frumenti'que quantum undique ex campis demeti potuit, in eas congessit. Tum hortatur Campanos, à quibus tum incolebatur Catana, pro rerum conditione ea tempestate tantisper in eam, quæ nunc Aethna uocatur, commigrent, castellum admodum ad omnes tumultus munitum ac tutum. his dispositis, centum & sexaginta stadia extra Syracusanam urbem cum copijs profectus, castra posuit ad locum nomine Taurum. Habebat in ea expeditione peditum ad triginta millia, equitum plus tribus millibus, naues centum octoginta, in quibus paucæ triremes erant.

Himilco iam demolitis Messanæ mœnia, mandat inde militibus ut ædificia cuncta diruant, ac solo æquent, neque tegulas, neque ligna, nec materiæ quicquam incorruptum dissipatum'que usquam relinquant, sed alia incendijs, quæcunque igni obnoxia essent absumant, alia durioris soliditatis contusa obtrita'que dispergant. Nec ulla cuiquam cunctatio ad mandata fuit. tanta simul ad diruendas parietes, & uertendas ædes properante ac feruente multitudine, breui peractum opus obliterata protinus monumenta omnia, deleta'que loci species, ac solum ubi urbs prius steterat, prostratum adeò,

proculcatum'que apparuit, ut uix ulla habitationis uſquam ueſtigia diſcerni poſſent. Conſpicatus enim locum illum procul à reliquis inſulæ ſpcijs admodum remotum, præterea omnium'que quæ in Sicilia haberentur, maximè idoneum, alterum ex duobus ſibi faciendum arbitrabatur, aut deletum deſertum que penitus reddere. aut tanta ruina obruere, ut neque tempore breui, neque parua poſſet opera reſtaurari. Tam inimico excidio cum ſatis oſtendiſſet quãto Græcos inſectaretur odio, Magonem claſsis prætorem cum nautica ui nauigare iubet ad promontorium Taurum. Hunc occuparunt locum Siculi, magna uirorum multitudo, ſed duce carebant, quibus antea Naxiorum ager fuerat à Dionyſio deſignatus. Tunc pollicitis Himilconis adducti, promontoriũ inſederant, qui locus cum ſatis per ſe munitus eſſet, & ea tempeſtate, & poſt bellum ibi habitarunt, mœnibus'que circum loco ductis, urbem condidere, quã quòd ab his qui in Tauro manſiſſent, conſtructa fuiſſet, inũcto uocabulo, Tauromenium appellari placuit. Cæterum Himilco curatis militibus, cum peditatu proficiſcitur magnis itineribus, ac in Naxiæ locum prædictum peruenit. Magone ſimul claſſem eodem appellente. Cæterum cum per eos ignis ex Aethna repente ingenti æſtu erupiſſet, adeo ut ad littus uſque maris eructata incendia ſolum omne concremaſſent, ita corruptis per id quod Rhyacem appellant paſsim ad mare locis, interpellato'que ob eam cauſam ea tranſitu peditatus, neceſſarium erat Aethnæ collem longo actus circuitu tranſmittere. Quare Magoni mandat, ut Catanam nauiget: ipſe celeriter per mediterranea pedeſtres copias cum maritimis iungere ad Catanenſium littus. Verebatur enim, ne, quod accidit, ubi diuiſas copias hoſti compertum foret, per eam occaſionem antecaperet pugnam: Siculi etenim cum ſolo Magone confligere properarent. Nam Dionyſio conſilia cuncta hoſtium erant explorata, ſciebat Magoni fore grauem tardamq; nauigationem Catanam petenti, tum peditibus iter lõgum atq; impeditum, aſperitate uiarum, laborioſeq; admodum ſegendum. Ea rei bene gerendæ ſpe Dionyſius oblata, nihil cunctatus Catanam contendit, ſtatimq; ſine mora cum Magone confligendum cenſuit, antequam Himilco cum peditatu accederet. Nam inſtructa pedeſtris exercitus ad littus acie, arbitrabatur ſuis dimicantibus, proximi interea ſubſidij conſpectũ uires audaciamq; aucturum: contra formidoloſius certamen, cũctaq; infirmiora hoſti futura: quodq; poſtremum tutiſsimumq; uidebatur, ſi quid aduerſi accidiſſet, naues afflictas ad exercitum pedeſtrem in littore quo cõfugerent, habituros. His diligentiſsimè proſpectis, Leptinẽ cum uniuerſa claſſe mittit, mãdans ut inſtructa acie nauigiorũ pugnã cum hoſte ineat, nauibusq; cõſtipatis ſuos, ne ſparſis ferantur ordinib. cõtineat, ne multitudine hoſtium in periculũ adducant. Erant nãq; in Magonis claſſe cũ onerarijs & alijs remigio uectis roſtratisq; nauigia 500. non pauciora. Carthaginẽſes igitur ſimulatq; littus nauibus repẽte conſtratũ uident, nauesq; Græcas in altũ ad ſe ferri, ſubita re perculſi multa trepidare, principioq; in terram appellere ſtatutum erat. Poſtrubi conſpecta in littore pedeſtris acies, ſi eo cõtenderent ſibi cum pedeſtribus hoſtiũ & nauticis uno tempore uiribus dimicandum cernentes, mutato cõſilio mox ad tẽtandã nautici quod offerebat certaminis fortunã ſe cõparant. Igit agmine inſtructo cõſtipatoq; tẽdebãt hoſtium inſultũ excepturi. Leptines uero lectis ex omni claſſe 30. nauib. ſolidiſsimis atq; inſtructiſsimis lõge ante alios intrepida quidẽ cõſtãtiq;, ſed temeraria nimis audacia primus in hoſtẽ rapit, repẽteque agmine in primã frontẽ facto, multas naues primo cõgreſſu ſuppſsit. At Mago porrecto ſẽſim agmine cõferto 30. illas circũſiſtit, ibiq; uirib. & audacia Carthaginẽſes quidẽ ſupiores erãt, ſed Leptinis ſocij multitudine. Pugna tñ atrocius ſęuiẽte cũ nautarũ uirtus et ſolertia certati, p laude ſimul & ſalute cuiuſque ſua piclitareť, iã nõ erat ex capto ſpacio p incurſũ mutuũ roſtris cõtẽdere, collatis

Dionyſianorũ cum Carthaginenſibus prælium nauale.

sed collatis simul nauigijs manus conserere, uir uirum cominus impetere in modum pedestris aciei. Nonnulli dum in naues hostiles saltu se immittere niterentur, in fluctus præcipitabant. Alij periculũ idem adorti, prouehente agilitatem fortuna uel in medias hostiũ carinas prosiliebant, ibiq; inter gladios exempti fortissime periclitabant. Postremò Leptines haud iam tantæ diutius uim multitudinis sufferre ualens, in altum dare fugam coactus est: reliquæ naues dissipatis ordinibus nauigantes facile sunt ab hostibus instructis superatæ. Nam profligato classis prætore, hostibus Phœnicibus audacia cum uiribus creuerat. Siculos summus pauor inuaserat cuncta sibi absente duce, iam in malam spem posita inclinataq; cernerent. Pugna igitur exitu tali decertata Carthaginenses hostem absq; ordine fugientem contentius insectati, supra centum naues obtinere. A nauibus subsidiarijs ad littus dispositis nautæ qui natando euadere in terram ad pedestres copias properabant, inter undas necabantur. At multi haud multum à littore procul in conspectu spectantis è terra exercitus obtruncati sunt, congemiscentibus cæso cuiq; suis frustra, sed nusq; ferre ualentibus auxilium. Ita littus circumundiq; totum, fluctusq; propinqui cadaueribus & carinarum laceramentis consternati apparebant: Nam haud paruus carthaginensium numerus in ea pugna conciderat. Siculorum supra centum naues obtritæ periere, uirorum ad uiginti & amplius millia. Phœnices ex pugna circa Catanã classem in anchoris firmant, captiuas triremes subductas reficiunt. Ita res acta, ut non iam per famæ rumores, & opinione ferri Carthaginenses audirent rem suam sicula potiorem, sed ante ipsos oculos uictoriam perceperant. Cæterum siculis interim Syracusas uersus, quo reuocari se perspiciebant, detestabile uidebatur, quòd perspectum habebant in arctã & grauem obsidionẽ occlusum iri. Quapropter hortabantur Dionysium, uti raptim, Himilconi acie instructa & expedita occurrere properaret, nihil dubium esse quin facile impeditos & labore defatigatos adortus, tum incautam repentina re improuisaq; Barbariem consternatã penitus funderet, stragẽq; acceptam noua uictoria raparet. Iamq; adductus erat, copiasq; Dionysius aduersus Himilconem agere parabat, quum nonnulli ex amicis accedentes, ei dixere. Quid demum id sequi pergeret: in urbis amittendæ periculum rem illam uerti, nihil ad defensionem præsidij relinqui, si Mago cum classe syracusas inuaserit. Quibus uerbis tactus re perspecta destitit à sententia. Iam enim proximo exemplo didicerat Messanam per eum errorem in manus hostium proditam, haudquaquàm consilium suum esse urbem præsidio uacuam negligere, nec mora Syracusas uersus iter conuertit. At maxima Siculorũ pars indigne ferentes quod hostibus occurrere, suaq; sequi consilia recusasset, relicto Dionysio pars in patrias quisq; suas, nõnulli in proxima castella discesse re. Himilco duobus diebus eũ silentio ad Carthaginẽsiũ littus, naues post omnes subduxit ingenti uentorum procella urgente, copias quiete aliquot dies curare corpora permittit. Interim legatos mittit ad Campanos, qui Etnam incolebant, hortans ut dimisso Dionysio ad se deficiant, magnisq; ad id pollicitis pellicere conabatur, daturum se illis agrum amplum, atq; optimum, prædæ spoliorumq; belli participes facturum, quoq; facilius exemplo cognatæ gentis moueretur, cõmemorat illis Campanos Entellæ incolas Carthaginensium partes sequi, secumq; una in bello stipendia facere, armaq; contra Siculos gerere. Postremo ingenia Græca ceteris gentibus inimica esse. Inclinabantur ad pollicita campani, nec iam diutius defectionem dilaturi uidebantur, ni si obsides Dionysio dati, præterea iuuentus delecta Syracusis eum Dionysio militans in officio perstare coẽgisset uel inuitos, tanti pignoris in fidem depositi metu. Cæterum Dionysius hostium uiperterrefactus legatum mittit ad Græcos in Italia habitantes, ad Lacedæmonios item & Corinthios eunde Polixenum socerum suum imploratum ab omnibus auxilium, oratumq; ne pa-

Leptinis fuga

Himilco Campanos Aetnẽses ad defectionem solicitat.

Dionysius ulteres suas repa rat.

Digitized by Google

terent urbes in Sicilia Græcas funditus ab immani Barbarie dirui. Misit quo-
que in Peloponnesum quosdam cum idonea pecunia, qui milites mercede
conducerent, mandans ut quàm plurimas liceret conducerent, nec stipendijs
parcerent. At Himilcò nauibus suis præda spolijsq; hostium exornatis in ma
gnum Syracusarum portum remigio contendit, totaq; urbs ad hostium con-
spectum in summam trepidationẽ adducta est, perculsis omnium animis tan-
ta ui procul aspecta, tantoq; agmine in rem suã irrumpente. Nam ducentas &
quinquaginta naues longas aduentare uidebant in ordinem instructas cum
silentio, micantibus omnes armis spolijsq; suorum circumundique præcla-
re compositas. Deinde sequi onerarias uacuas supra tria millia onustas uerò
supra quingentas, simul omnes ad duo prope millia. Vnde tanta classe conti-
git portum Syracusanum, tametsi satis amplum, confertis stipatum carinis ap
parere, malisq; in syluæ densissime speciem confertum, uelisq; operiri totas la
te undas firmata in anchoris classe, mox ecce peditum nubes ex altera parte
properans adest, ut quidam tradunt ad trecenta millia pedestris agminis, equi
tum ad tria millia, naues longæ ducentæ, dux itaq; exercitus Himilco in tem
plo Iouis sibi tabernaculum prætoriumq; constituit, reliqua multitudo in lo-
cis circumpositis collocata duodecim stadia ab urbe. Post hæc Himilco edu-
ctis copijs ante mœnia ordines & aciem instruit, hostemq; extra ad pugnam
prouocat. Oppidanis detrectantibus pedestri acie, mox quoq; portus omnis
nauibus centũ robustissimis pernauigatur, ut hæc quoq; parte defixis pauo-
re animis confitere se uictos, & inferiores terra mariq; cogerentur, cum nemi-
nem extra ulla ex parte prodire uidet, copias in castra reducit: Post hæc trigin
ta dies agrum regionemq; percurrens, loca passim omnia arborum excidio,
ruina ædificiorum, incendijs, omni denique direptionis genere uastat, ut simul
& milites præda rebusq; alijs ad usum explerentur: simul oppidanos calami-
tate suarum rerum exanimatos redderet. Suburbia quoq; Achradinæ occu-
pauit, templaq; spoliauit cætera, & Proserpinę, cuius sacrilegij impietatisq; in
Deos insolentius commissæ breui post meritum supplicium pendit. Mox nan-
que res ei in peius cedere, cuncta fieri deteriora cœpta, cumq; deinde Diony-
sio paulatim audacia cresceret, crebrisq; lacessere excursionibus, & eruption
bus leuibus conserere manus assuesceret, ex omni semper congressu Syracusij
superiores redibant. Excitabantur etiam crebro per stationem medio noctis
silentio uani tumultus inter milites, subitiq; terrores, quibus ad arma frustra,
causa quæ id moueret incõperta, currebatur, miscebanturq; trepidationibus
castra, perinde ac hostes uallo irrumpere cernerent. Inde leuissimum genus
morbi inuasit stationem, quod omnium initium illis malorum extitit, de quo
post disseremus, ne rerum cursus & tempora narrando prępostererentur. Himil
co igitur dum stationem cingere, muroq; obducere castra studet, omnia pro-
pe proxima operi sepulchra demolitus est ad murum educendum, in quibus
Gelonis & eius coniugis Demaretæ monumenta miro opere olim extructa
subruunt. Tria castella secus mare construxit, unũ ad Plemmyriũ, alterũ in me
dio portu tertiũ ad Iouis templũ. Ac qcquid uini frumentiq; importabatur ca
stra intra hęc cõgeri curauit. Reliquoq; cõmeatus, & cętera usui necessaria, eo
dẽ contulit, arbitratus eam obsidionẽ diuturne moræ futurã. Tũ onerarias na
ues in Sardis & Libyã ad frumentũ & reliqua cibaria conuehenda nauigare
iussit. Interea Polixenus Dionysij socer ab Italia & Pelopõneso rediẽs, naues
longas à socijs acceptas triginta adducebat quarũ Pharacidas Lacedæmonius
ptor erat. Post hęc Dionysio cũ Leptine curæ oẽs erãt intẽtę ad urbẽ rebus ne
cessarijs muniendã. Nauib. itaq; lõgis ad cõmeatus importãdos enauigarũt,
Tũ Syracusani ad urbis custodiã sollicíti, simulq; ueluti in insidijs ad oẽs occa
siones intenti, cum forte nauem procul uidissent frumentariã, cursu rapto ad
hostes tendentem, repente suis ipsi auspicijs absque ducis iussu cum quinque

Himilco classem agit in portum Syracusanum.

nauibus

uibus citatis remis in eam feruntur, captamq; subito intra urbem trahunt. Carthaginenses re conspecta confestim cum 40. nauibus instructis in hostem auxilio suis properant. Nihil cunctati Syracusani repẽte cunctis nauibus instructis inuadenti hosti occurrunt: atq; pugna conserta, prætoriam nauẽ cum 20. alijs ui cœpere, 4. dilaceratę perierunt, reliquas fugientes ad stationem usque sunt consectati, prouocareq; ultro munitionibus obnauigando insultandoq; telis hostem ad pugnam ausi sunt. At illos inopiæ rei incredibilisq; audacię admiratio turbatos intra septa continuit. Syracusani captiuas naues simul adnectentes suis, intra mœnia uexere: animis eo successu elatis multa inter se considerare, multaq; per iactationẽ profari, Dionysium superatum, à se solis illo absente Carthaginensem classem profligatam. Ita in superbiam elati in conuenticulis multa colloqui inter se, damnare demẽtiam quisq; suam, quòd uires quæ cuiq; inessent ab omnibus sponte negligerentur, seseq; ipsos temere abijcerent, ac per ignauiam Dionysio seruirent, quòd si uiri esse uelint iam tum summam in manibus occasionem teneri dissoluendæ tyrannidis pristinæq; libertatis uẽdicãdæ. Superioribus quidem temporibus initio iectæ seruitutis ab inermibus, ueluti tum fuerat, armato tyranno obsisti nequiuisse: nunc arma in manu esse propter bellum. Interim dum sermones huiusmodi per uulgus iactarentur, ecce Dionysius naue aduectus applicat, aduocataq; cõcione Syracusanos laudat hortaturq; ut deinceps confidant, se breui bellum illud eis pacaturum: oratione habita cum eam concionem dimissurus esset, Theodotus Syracusanus clarissima uir inter equites laude, præcipuaq; audacia, & animo ueluti uidebat ad facinus prõptus, ausus est pro libertate cõmuni in hæc uerba prorumpere.

Interpres qui hos libros in gratiam Pij secundi Pont. uertendos susceperat, immaturâ morte præuentus, ad hunc usq; locum peruenit. Quod superest alijs uiris doctis transferendum reliquit.

DIODORI SICVLI BIBLIOTHECÆ HISTORICAE LIBRI XIIII. PARS POSTERIOR, à fine translationis Vaticanæ, per Bernardinum Rutilium uersa.

Concio Theodori Syracusani de recuperanda libertate.

TAmetsi quædam mendaciter affinxit Dionysius, id quidem certè quod postremo loco dixit, ueri simum est: bellum se scilicet propediem finiturum. at id non ipse dux (nam sæpe inferior abijt) sed credita ciuibus patria libertate effecerit. Nunc enim nemo uestrũ alacriter discrimen subit, quippe cum nihil à clade distet uictoria. Nam si à Carthaginensib. uincimini, imperata facere, quòd si uiceritis, Dionysium grauiorem quàm illos habere dominum necesse erit. Carthaginenses eñ bello uictores, certo accepto tributo uos haud quaquam patrijs legibus administrare ciuitatem uetuerint. At hic direptis fanis, ablatisq; priuatorũ cum uita simul fortunis, seruos mercede in dominorum seruitutem cõducit. Ac quæ in captis urbibus grauissima accidunt, in pace ipse perpetrans, sublaturũ sese bellum pollicetur. Nobis uerò ô ciues, non minus quàm Punicum bellum tyrannus quem intra mœnia habemus, profligãdus est. nanq; arx, quę seruorum armis custoditur, aduersus urbem munita, & mercenariorum manus ad Syracusanorum seruitutem collecta est: potiturq; ciuitate haud quaquã æquabiliter iura distribuens, sed solus princeps omnia per auaritiã agendi certus. Ac nũc quidem hostes exiguam agri partem obtinent, Dionysius uerò uastatam omnem tyrannidis suæ satellitibus est dilargitus. Quousq; igitur tandem hæc nobis perpetiendum? quorum ne periculum faciant fortes uiri mortẽ substinent.

Digitized by Google

Aduersus ne Pœnos bellum gerentes extrema discrimina magno animo ferimus, & in acerbum tyrannum pro libertate ac patria ne uerbo quidem fiduciã inferre audemus? & cum tot hostium millibus obsistamus, dominum ne generosioris quidem serui uirtute præditum uerebimur? Neutiquam enim digne quis Dionysium uetusto Geloni contulerit. Ille uirtute sua cum Syracusanis, aliisq; Sicilienslbus Siciliam omnem liberauit: hic liberas adeptus ciuitates, cæterarum omnium compotes hostes reddidit, suam ipse patriam in seruitutem redegit. Ille diu bello ante Siciliam gesto effecit, ut qui in urbibus erant, ne hostes conspicerent quidem. Hic à Motya cum per totam insulam fugisset, sese intra mœnia concluſit, aduersus ciues quidem audax, sed hostium ne conspectum quidem sustinens. Quid enim? ille ob uirtutem & rerum gestarum magnitudinem non Syracusanorum modo, uerùm etiam Sicilienſium ultro imperium accepit: hic ad sociorum perniciem ad seruitutem ciuium ducem professus, quid ni omnibus iure odio sit? Neque enim solum indignus imperio, sed mille mortibus merito dignissimus est. Gela & Camarina per hunc euersæ sunt: Messana per societatem funditus sublata, uiginti millia sociorum periere rerum omnium summam in unam urbem dirutis cunctis Græcanicis per Siciliam urbibus concluſimus. Præter cæteras enim calamitates Naxum & Catanam socias ciuitates in seruitutem redegit, oportunas urbes funditus deleuit, duobus aduersus Carthaginenses consertis prælijs, utroque inferior discesſit, creditóque ei semel à ciuibus belli imperio, extemplo libertatem abstulit, qui legum fiducia uterentur interimens, diuitijs præpollentes in exilium ejiciens, exulum uxores seruis inquilinis'que matrimonio collocauit, ciuilium armorũ compotes Barbaros peregrinos'que efficiens. Hæc'que egit (prô Iuppiter dijque omnes immortales) ignobilis prætoriorum administer. Vbi Syracusana libertatis cupido, ubi maiorum res gestæ? Quid memorem ad Himeram trecẽta Carthaginensium millia ad internecionem perdita? Prætermitto tyrannorũ euersionem qui Gelonis tempore fuerunt: nuper admodum tantis Atheniensium copijs in Syracusas bellum molitis patres nostri ne nũtium quidem stragis reliquerunt. Nos tale paternę uirtutis exemplum habentes, imperatis Dionysij audientes sumus? idq; adeò armorum compotes? Diuinũ etenim quoddam numen cum socijs uos in arma ad recuperandam libertatẽ impulit, licetque hodie, si uiri boni cõcordesq; esse uelimus, â graui necessitate liberari. Superiori nanque tempore cum sociorum ascriptici quidam essemus milites, & mercenariorum multitudine referti, fermè occasioni necessarie cedebamus. At nunc armorum compotes, cum socios adiutores simul, spectatoresq; uirtutis habeamus, ne cesserimus, sed palàm faciamus nos occasione, non timiditate seruitutem sustinuisse, ne nos bellorum pudeat, cum imperatorem prędonẽ urbanorum fanorum habeamus, tantarumq; rerum præside eo utamur, cui nemo qui rectè utiq; sapiat, ne priuati quidem uictus administrationem commiserit. Et cum cæteri propter periculorum magnitudinem in bellis potissimum deorum sanctitatem obseruent, speramus per hominem impietate celebrem finitum iri bellũ? Atqui si quis exactius inspicere uelit, inueniat Dionysium nihilominus pacem quàm bellum irritare. Nunc enim propter hostilem formidinem nihil existimat aggressuros in se moliri Syracusanos. Fatigatis uerò Carthaginẽsibus armorum compotes ac rebus gestis elatos libertatem sibi uendicaturos. Ob id enim opinor priori bello proditos Gelam & Camarinam incultas reddidit, & in fœderib. plerasq; Græcas urbes deditas incultas pactus est. Post hæc in pace Naxo & Catana contra fœdus in seruitutem redactis, alterã Italicis Campanis receptaculum præbuit. At ubi deperditis illis, qui superfuerant sæpe tyrannidẽ deleri aggressi sunt, rursus Carthaginenſib. bellũ indixit. Neq; enim hic uiolare fœdus cõtra iusiurandũ est ueritus, ubi prętermissos Siculorũ cõuentus pertimuit. Itaq; omnino in horũ ruinã inuigilasse uidetur. Ac

primo

Digitized by Google

primo cum ad Panormũ obiícere aciem hoſtibus è claſſe deſcendentibus corpore propter ſalum male affectis poſſet, detrectauit. Poſt hæc Meſſanam tantam tamq; oportunam ſine auxilio negligens dirui ſinit, ut non modo q; plurimi Siculi euerterentur, uerùm etiam Carthaginenſes Italica auxila & Peloponeſiacas claſſes intercluderẽt. Ad extremũ in Catanenſi littore dimicauit, profectus ad prælium apud eam urbem conſerendum, unde uictis in ſuos portus perfugium eſſet. Poſt naualem pugnam malis exortis uẽtis, coactiſq; Carthaginenſibus remigio claſſem protrahere, pulcherrimam uincendi occaſionem habuit. Nam pedeſtres hoſtium copiæ nondum peruenerant, & procellæ magnitudo naues eorum in littus eiiciebat: tũc à nobis à terra ſimul omnib. incũbentib. neceſſario illi aut in terrã deſcendẽtes capti eſſent, aut ad undas reiecti naufragijs littus repleuiſſent. Verum Dionyſij res apud Syracuſanos ulterius accuſare haud quaq; neceſſarium eſſe exiſtimo. ſi enim rebus ipſis immedicabilia paſsi nequaq; ſeſe animo excitant, quonam pacto habendis orationibus ad huius hominis ſupplicium adigentur? idq; adeò cum ſciam ciuem eum fuiſſe nequiſsimum, tyrannum acerbiſsimũ, ducem, unum omnium imbecillimũ. Quoties enim unà cum eo in aciem deſcendimus, toties uicti ſumus. at nunc per noſmetipſos paucis nauibus uniuerſum hoſtilem exercitum nauali prælio deuicimus. Quamobrem alius quærendus imperator, ne ſi prædonem diuinarum ædium ducẽ belli habeamus, cum ipſis pugnemus dijs. Aperte enim cœleſte numen ijs, qui ad imperium hominem maxime ſacrilegum adhibuerint, aduerſum eſt. Nam ſi cum hoc uniuerſæ copiæ uictæ fuerunt, ſine eo exigua pars ad debellandos Carthaginenſes ſat eſt. Quid ni omnes euidens deorum numen conſpiciant? Quamobrem ciues, ſi ſponte imperium deponit, eum cũ rebus ſuis mutare ſolum ſinamus. Quod ſi nolit, præclaram capeſſendæ libertatis occaſionem in præſentia obtinemus: cuncti conueniemus, compotes armorum ſumus: ſocios non modo ex Italia Græcos, ſed ex Peloponneſo etiam habemus. Imperium uerò aut ciuibus ſecundum leges, aut parentem urbem Corinthijs, aut principibus Græciæ Spartanis concedendum eſt. Eiuſmodi orationem cum habuiſſet Theodorus, Syracuſani animis ſuſpenſi in ſocios reſpiciebant, ac Pharacida Lacedæmonio ſociæ claſsis duce ad Suggeſtum profecto, omnes eum authorem futurum libertatis expectabãt. Sed is tyranno familiariter utens, ſe à Lacedæmonijs in ſocietatem belli Syracuſanorum & Dionyſij miſſum eſſe aduerſus Carthaginenſes, non ad euertendum Dionyſij imperium, diſſeruit. Cum præter expectationem recuſatio contigiſſet, mercenarij ad Dionyſium concurrere: Syracuſani perculſi quietem agere, uehemẽter Lacedæmonios deteſtantes. Nam & antea Aretes Lacedæmonius cum libertatẽ eorum capeſsiuiſſet, proditor fuerat, & tunc Pharacidas orſis eorum intercedebat. Dionyſius uerò tunc quidem perterrefactus concionem dimiſit. Poſt hæc humanis uſus colloquijs cum multitudine uerſari, alios donis honeſtare, quoſdam epulis accipere. Cæterum Carthaginenſibus poſt ſuburbij ruinam direptumq; fanum Cereris Proſerpinæ, peſtilentia exercitum inuaſit. Acceſsit ad diuinam calamitatem id quoq;, quòd plurima hominum millia eodem cõfluxerant, quòdq; anni tempus erat ad ægritudines efficaciſsimum, & illa præterea æſtas nimijs feruoribus exarſit. Quin & locus in cauſa uehemẽtioris cladis fuiſſe uidetur. Nã & antea Athenienſes ibidẽ metati, è morbo, quòd locus paluſtris & cauus erat, multos mortales amiſerãt. Primũ ante ſolis exortũ ob a quarũ aurę frigiditatẽ corpora horrore corripiebant: per meridiem uerò tanta turba anguſtũ in locũ coacta æſtu ſuffocabat. Attigit labes Aphros primũ, è q bus multis obeuntib. primo mortuos humabãt. Poſtea ꝓpter & cadauerũ copiã, & quòd ægrotos efferẽtes ualitudine corriperent, nemo accedere ad labo rãtes audebat. Sublato igit omni cultu deſtituta ope calamitas, erat ꝓptereum inſepultorũ fœtorẽ, & paluſtrẽ putredinẽ, morbi primũ defluxio occipit: poſt

Carthaginẽſis exercitus peſte infeſtatur

ad collum tumores exoriebantur, deinde mox febres insequi, & ad scapulam neruorum dolores, & crurum grauedines, inde intestinorum dolores, & in corporum superficie pustulę erumpebant. Plerique igitur eiusmodi lue laborabant, quidam in furorem & rerum omnium obliuionem incidebant, qui circũ euntes castra, emoti mente obuios pulsabãt. Denique euenit ut & medicorum auxilium, cum ob mali uehementiam, tum propter morbi celeritatem, ineffi-cax redderetur. Quinq; enim aut sex ad summum diebus grauibus affecti tormentis interibant, ut ab omnibus beati dicerentur, qui in bello mortem oppetijssent. Nam ægrotis assidentes cuncti in ualitudinem incidebant, ut grauis laborãtibus calamitas esset, cum nemo inseruire miseris uellet. Neq; enim prorsus alieni tantum inter sese destituebant, sed frater fratrem, amicus familiarem ob suimet ipsius formidinẽ negligere cogebantur. Dionysius ubi Carthaginẽsium calamitatẽ accepit, nauibus 80. expletis, Pharacidam & Leptinem classis

Dionysius Carthaginẽsium castra inuadit.

præfectos iubet luce prima in hostium classem egredi: ipse silẽti luna noctu copias circũducit, circũuectusq; Cyanes fanũ, clam hostib. sub primã lucẽ succedit ad castra. Equites igitur & ex mercenarijs pedites 1000. ad partẽ punicorũ castrorũ in mediterranea uergentẽ præmisit. Hi fortè mercenarij maximè præter cęteros omnes Dionysio infensi erant, & qui sępè defectiones & tumultus excitarant Quapropter Dionysius equites monuerat, ut quum hostes attigissent, fugerent, ac mercenarios destitutos relinquerent. Quibus imperata executis, omnes illi trucidati sunt. Dionysius uerò castra simul & oppida oppugnare adortus, Barbaris rei nouitate perculsis, & tumultuariè succurrentibus, ille Polichneam (castello nomen est) ui cepit. Ex alia parte equites ac triremes quędam appulsę, locum apud Dasconem expugnant, statimq; naues omnes sponte irruunt: cumq; iubilasset in expugnatione præsidiorum exercitus, trepidare barbari. Ab initio enim omnes aduersum terrestrem exercitum propugnantes in castrorum oppugnatores cucurrerãt: sed ubi nauium etiam inuasionẽ conspexere, rursus stationi succurrebant. uerùm celeritate temporis pręuẽti, inutile studium adhibuere. Adhuc enim eis in tecta nauium inicẽdentibus hostiles naues obliquo remigio impulsæ uim incutiebant, atq; una oportuna plaga uulneratas naues demergebant. Aliæ per plures incursus disiectis, quæ conglutinatę erant, tabulis, magnum terrorem obsistentibus injciebant. ac omnino præstantissimis quibusq; confractis nauibus, deiecta ex rostris fragmẽta horrendum strepitum reddebant: prętensum pugnæ littus cadaueribus cõplebatur. At Syracusani de præstantia contendentes, acri inter se studio insilire in hostiles naues prœoccupabant, & Barbaros magnitudine circumstantis casus perculsos & circumuentos cędebant. Quin ne terrestris quidem exercitus stationem oppugnans, illorum studio concedebant, inter quos fortè Dionysius quoq; ipse fuit, cum ad partem quæ ad Dasconem erat adequitasset, inuẽ-

Syracusani classẽ Carthaginẽsium incendunt.

tis enim nauibus actuarijs quadraginta, quæ quinquagenis remis trahebãtur, cõtiguisq; ad has onerarijs occurrentib. nõnullisq; etiam triremib. ignẽ in eas iniecere, flãma in altũ elata, & per amplũ locũ effusa, naues incẽsæ sunt, nec qsquę mercatorũ aut nautarũ oppitulari ppter ignis magnitudinẽ potuit. Magno etenim exorto uẽto ex remulco tractis scaphis in aduẽtes onerarias ignis est illatus, ac quibusdã hominib. propter plagę metũ enatantib. anchoralib. incẽsis, ob procellã naues inuicẽ cõfligebant. Nõnullæ inter sese collisæ, quædã uẽto eiectæ, pleræq; igni periere. Hic igitur flãma per malos onerariorũ nauiũ sese reuoluẽte, & antemnas incendẽte, spectaculũ urbanis Theatrale cõtigit, similisq; barbarorũ interitus de cœlo ob impietatẽ factis uidebat. Quamobrẽ successibus elati grandiores natu, traiectitias naues pueris, ætateq; iam prouectioribus, qui modo non extrema senecta laborarent, complebãt, & ad naues in portum fortuito confertim accedentes, antea corruptas igni diripiebãt, eligentes ex utilibus eas quę resarciri possent: integras uerò alligantes in urbem trahebant.

Digitized by Google

trahebãt. Ita nec emeriti ꝓpter ætatẽ ſeſe cõtinere poterãt: quin præ nimio gaudio animi contentio ætatem ſuperabat. Cæterùm rumore uictoriæ per urbem manãte domos deſtituebant cum ſeruis una pueri mulieresq́, omnibusq́ ad mœnia properãtibus, locus uniuerſus ſpectantium turba repletus eſt, horum alij extenſis in cœlum manibus diſs gratias agere: alij diuinam direptorum fanorum ultionem accepiſſe barbaros dicere. Diuinum etenim bellum haud diſſimile ſpectaculo longe lateq́ apparebat, tum multis nauibus incẽſis flamma per malos in altum ſeſe iactante, Græcis unamquanq́ uictoriæ partem ingenti uociferatione ſignificantibus, Barbaris mali terrore plurimi tumultus mixtum'que clamorem edentibus. Verùm enimuero tunc quidem exorta nocte prælio diſceſſum eſt. Dionyſius iuxta Barbaros metatus ad Iouis fanum caſtra poſuit. Carthaginenſes terra mari'que ſuperati, clam Syracuſanis legatos ad Dionyſium miſere, orabant'que eum ut ſuperſtites ſineret in Lybiam deuehi, ac ſe trecenta, quæ in caſtris habebant talenta pollicentur. Dionſius omnes quidem nequaquam poſſe aufugere reſpondit. Cæterum Carthaginenſes ciues ſolos clam abire mari noctu ſiturum Intelligebat enim Syracuſanos ac ſocios minimè ſibi ut id hoſtibus concederet permiſſuros. Hæc autem agebat Dionyſius, ne funditus Carthaginenſes perdere uires, ne quando Syracuſani horum metu ocium ad capeſſendam libertatem nanciſcerentur. Itaq́ Dionyſius compoſita in diem quartum cum Carthaginenſibus ſub noctem fuga, copias in urbem reduxit. Himilco aduecta noctu trecenta in arcem talẽta diſpoſitis in inſula per tyrannum tradidit: ipſe ubi ſtatuta dies affuit, noctu triremes quadraginta urbanis expleuit, relictoq́ cætero omni exercitu fugere inſtituit, iamq́ portum enauigarat, quum Corinthij quidam curſum ſenſere, ſtatimq́ Dionyſio nunciarunt, dumq́ milites ille ad arma conciret, ducesq́ per otium colligeret, non expectauere ipſum Cerinthij, atq́ eueſtigio in Pœnos inuecti, dum inter ſe remigio cõtendunt, poſtremas Punicas aſſecuti ſunt naues, quas roſtris contritas merſere. Poſt hæc Dionyſius exercitũ eduxit. At auxiliarij Carthaginenſium Siculi præuentis Syracuſanis, per mediterranea aufugere, ac ferme omnes in patriam euaſerunt. Dionyſius occupatis per cuſtodias uijs, cũ adhuc nox eſſet, copias ad caſtra hoſtium adduxit. Barbari duce & Carthaginenſibus Siculiſq́ deſtituti, animum deſpondere, perculſiq́ aufugiebant, alij qui in uias & cuſtodias incidebant, deprehenſi ſunt, plericq́ abiectis armis ut uitæ parcerentur orantes, occurrebant. Soli Hiberi cum armis in unum collecti caduceatorem de ſocietate miſerunt. Dionyſius inito cum his fœdere, eos inter mercenarios diſpoſuit: reliquam multitudinem uiuam cœpit, cęteraq́ impedimenta militibus in prędam conceſsit. Hunc igitur in modum fortuna celerem Carthaginenſibus mutationẽ rerum attulit, cunctisq́ mortalibus oſtendit qui maiora iuſto moliuntur, eorum ſe breui imbecillitatem redarguere. Illi etenim omnibus ferè præter Syracuſas Sicilienſibus potiti rebus, eamq́ ſeſe capturos ſperantes, repente in ſollicitudinem de ſua patria redacti ſunt. Euerſiq́ Syracuſanorum ſepulchris, 150000 inſepultorum peſte coaceruatorum intuebantur, & cum Syracuſanum agrum flammis depopulati fuiſſent, extemplo mutatis rebus claſſem ſuam cõflagrantem uidere, & in portum cum omni exercitu ſuperbe ingredientes, ſucceſſuſq́ ſuos Syracuſanis oſtẽtantes, ſeſe noctu curſuros inde, & ſocios proditos hoſtibus relicturos ignorabãt. Dux ipſe poſito intra Iouis fanũ tabernaculo, redactiſq́ in ſuum cẽſum turpiter ſacris prouẽtibꝰ, paulo poſt Carthaginẽ ꝓfugit, ne debita naturę morte reddita impunitã impietatẽ ferret, ſed in patria expoſitã opprobrio omniũ uitã ageret: eoq́ infelicitatis proceſsit, ut in tenuiſsima tunica ſuam arguens impietatem, confeſſamq́ ſcelerũ in deos ꝓnam numini exhibens, urbis templa circuiret, denique ſeſe deſperans mortem ſibi ipſe conſciuit, ingentem uiolatæ religionis formidinem ciuibus relinquens. Illico enim & alia ad bellum attinentia fortuna illis coaceruauit

Himilco à Syracuſanis noctu aufugiens opprimitur.

Himilco ſibi manus affert.

Digitized by Google

coaceruauit: quippe clade per Libiam diuulgati sorcij iampridem grauitatem imperij Carthaginensis exosi, tũ propter militum ad Syracusas proditionem longè acrius in odium exarsere Quamobrem ira simul instincti, simul eos ob rem infeliciter gestam despicientes libertatem capessebant, missis'que inuicem legationibus, exercitum coegere, & in apertum egressi metati sunt, confestim'que non liberis modo, uerùm etiam seruis conuenientibus ducenta hominum millia collecta, atque occupato Tuneto, urbe haud procul Carthagine sita, inde in aciem descendebant, prelijsq; superiores intra mœnia Pœnos continebant. Carthaginenses uerò palàm à dijs bello uexati, primo paulatim conuenientes perturbabantur, supplicationesq; placandæ numinũ iræ adhibebantur. Deinde ciuitatem omnem religio ac metus inuasit, cum singuli ciues seruitutẽ cogitatione prospicerent. Quamobrẽ censuere ut omnino uiolati dij placarentur. Sed cum antea neq; Proserpinæ neq; Cereri sacra facerent, insignores quosq; ciues sacrificijs horum præfecere: cumq; omni ueneratione inter deos acceptis sacra Græco ritu peragebant, delectosq; è Græcis qui apud eos erant gratiosissimos quosq; deorum cultui præposuere. Postea & templa constituebant, bellicasq; res cõparabant. Verùm enimuero cum rebelles conuenæ essent, ne duces quidẽ oportunos habebãt, & quod caput erat ipsis præ nimia multitudine alimẽta deerant: Carthaginensib. uerò illi & de principatu inuicẽ seditiones agitabãt, & eorũ nõnulli à Carthaginẽsib. pecunia corrupti, cõmunes spes destituebãt. Vnde propter cibariorũ inopiã & nonnullorũ proditionẽ, hi in patrias digressi maximo metu Carthaginẽses liberarũt. Ac res quidẽ Aphricę hoc statu erãt. Dionysius uerò cũ mercenarios sibi infẽsissimos uideret, uereturq; ne per eos euerteret, primo ducẽ eorũ Aristotelẽ cõprehendit: dein uulgo cũ armis collecto, & stipẽdia acerbius exigẽte, Aristotelẽ mitti ad se Lacedęmonẽ dixit, ut apud suos ciues iudiciũ subiret: mercenarijsq; qui circiter 10000. numero erant, Leontinorũ urbẽ atq; agrum in stipẽdium cedit, cumq; illi propter regionis amœnitatẽ obtẽperassent, in Leontinis sortito habitauere. Dionysius mercenarijs alijs cõductis, his libertinisq; imperiũ credidit. Post stragem autem Carthaginensium qui ex urbibus Siciliæ in seruitutẽ redactis supererant, congregati sunt, receptisq; proprijs quiq; patrijs, sese reficiebant. At Dionysius mille Locros, Medimnorum quatuor millia, sexcentos ex Peloponneso Milesios, profugosq; è Zacintho & Naupacto, Messanam ad incolendum traduxit. Sed cum offensos Lacedæmonios cerneret, quòd à se electos Messanios in illustri urbe collocasset, eos Messana transtulit, datoq; quodam ex Bacenis finibus ad mare oppido seiunxit, quã quantamq; eis partem attribueret præfiniuit. Verùm Messanij urbem Tyndaridem uocauere, cumq; inter sese rempublicam beneuolenter administrarent, multis conscriptis ciuibus breui supra quinq; millia effecti sunt. Postea in Siculorum agrum sæpe bello illato, Meneum & Morgãtinum cœpere: cum Agyri Agyrenæorũ tyranno, ac Damone Centuripinorum principe, Erbetæisq; & Assarinis fœdus iniere. Cephalundum ac Soluntem, & Ennam per proditionem occupauere: ad hæc cum Erbiscenis pacem composuere: ac res quidem Sicilię hoc in statu erant. In Græcia uerò Lacedęmonij magnitudinem Persici belli prouidẽtes alterũ ex regibus Agesilaum rebus præfecere. Is delectos sex millibus militum, ac triginta ciuibus ex optimatibus ad consilium constitutis, exercitum in Asiam Ephesum traduxit: ibi quatuor millibus cõscriptis, copias peditum decem millium, equitum quadringentorum in campum produxit. Consequebatur forensis turba, & prædæ gratia nõ minor ea quę dicta est, percurrẽsq; Caystriam planiciẽ, agros Persarũ ditioni subiectos uastauit, donec Cumã peruenit inde egressus plurimam æstatis partem in populanda Phrygia, finitimisq; locis cõsumpsit, ac locupletatum præda exercitum sub autumnum Ephesum reduxit. Dum hęc gerũtur, Lacedæmonij legatos ad Nerphem Aegypti regẽ de socie

Carthaginenses pacare de os conantur.

Agesilaus Lacedæmonius Persarum agros uastat.

Digitized by Google

de ſocietate miſerunt, qui pro auxilio apparatum ad triremes centum & tritici quingenta millia ſpartiatis dono miſit. Pharax autem Lacedæmoniorum nauarchus cum centum uiginti nauibus Rhodo auectus, ad Saſanda Cariæ oppidum Cauno millibus paſſuum triginta diſtans applicuit, inde irruens Caunum Cononemq; regiæ claſsis Imperatorem cum quadraginta nauibus Cauni morantem oppugnabat. Cæterum per Arthaphernem ac Pharnabazum Caunijs cum ingenti exercitu allato auxilio, Pharax obſidionem ſoluit, & cum omni claſſe ad Rhodum abijt. Poſt hęc Conon collectis octoginta triremibus, in Cherroneſum nauigauit. Rhodij uero eiecta Peloponneſum claſſe à Lacedæmonijs fecere, Cononemq; cum omni claſſe intra urbem recepere. At Lacedæmonij, qui ex Aegypto donatum triticum uehebant, Rhodiorum defectionis ignari confidēter ad inſulā applicabāt. Rhodij & Conō Perſi eę claſsis pręfectus nauib. in portus tractis, urbē frumēti repleuere: ſuperuenerūt etiā Cononi 90. triremes, 10. ex Cilicia, 80. ex Phœnicia, quarū imperiū prīceps Sidoniorūhabebat. Poſt hæc Ageſilaus educto in Cayſtri cāpos exercitu & circūiacentē Sypilo agrū, incolarum opes uaſtauit. Tiſaphernes decē millibus equitū, quinquaginta peditū collectis, Lacedęmones ſubſequebatur, palātesq; ab ordinib. inter pabulatū perimebat. Verū Ageſilaus militib. in oblōgum quadrū ſtatutis, accliuē ad Sypilū locū capeſcit tēpus inuadendis hoſtib. oportunū obſeruans, agrumq; ſardes uſq; percurrens, hortos & uiridiaria Thiſaphernis arboribus alijs rebus ad delitias, pacisq; Bonorum oblectamenta ſumptuoſe extructa, uaſtabat. Inde conuerſus, ubi in medio inter Sardes & Thybarnas fuit, Xenodem Spartiatā cum mille quadringentis militibus noctu ad locum quendā Adaſym nomine miſit, ut Barbaris inſidias faceret. ipſi prima luce cū copijs profectus, ibi inſidias præterijt. At Barbari incōpoſite in extremum agmen incidentes, incredibiliter diſiuncti ſunt: repente uerò ille in Perſas conuerſus eſt, facto ingenti prelio, ac ſigno his qui in inſidijs erant erecto, illi cum cantu in hoſtes illati ſunt: Perſę cum ſeſe in medio interceptos uiderent, perculſi eueſtigio fugam arripiunt. Ageſilaus quadantenus inſecutus, ſupra ſex millia trucidauit: captiuorum uim ingentem coegit: caſtra multis referta diripuit. Poſt pugnam Thiſaphernes audacia Laconum perculſus, ſurdes ſe contulit. Ageſilaus ſuperiores prouincias aggredi moliebatur, ſed cum litare in ſacris nequiret, rurſum copias ad mare reduxit. Artaxerxes autē Aſiæ Rex auditis cladibus, bellumq; Græcorum pertimeſcens, Thiſapherni ſuccenſebat. Eum nanq; belli authorem fuiſſe, adhæc à matre Paryſatide rogabatur ut Thiſaphernem ſupplicio afficeret, ea enim poſt filij ſui Cyri obitum, quum in fratrem expeditionem ſumpſit, ab illo diſſidebat. Conſtituto igitur duce Thitrauſta, ei ut Thiſaphernē comprehenderet, mandauit, deditq; ad ciuitates pfectosq; literas, uti oēs illo dicto audiētes eſsēt. Tithrauſtes cū Coloſſas Phrygiæ peruenisſet, per Lariſſeū quendā ſatrapā in balneis Thiſaphernē cœpit, & abſciſſum eius caput ad regē miſit, ipſe pellecto ad colloquiū Ageſilao, ſemeſtres inducias pactus eſt. Atq; Aſiæ rebus hunc in modum ordinatis, Phocenſes ob quaſdam expoſtulatiōnes bello Bœotijs illato, in eius ſocietatē Lacedęmonios adduxere, ac primo Lyſandrum ad eos cum paucis militib. miſere, qui Phocidē ingreſſus, copias coēgit, Poſtea Pauſanias q; rex cū 6000. militū eſt miſſus. Bœotij Athenienſib. ad bellū unâ capeſſendū adiectis, tū quidem per ſeſe irrupere: Aliartumq; à Lyſandro et Phocēſib. obſeſſam occupauere, habitoq; prelio, & Lyſander cōcidit, & Laconū ſociorūq; multi. At Bœotiorum phalāx uniuerſa cōfeſtim ab inſequēdo deſtitit. Cæterū Thebanorū 200. circiter cū prōptius ſeſe in loca aſpera dediſſent, deleti ſunt. Hoc itaq; bellum Bœotiorum uocatum eſt. At rex Lacedæmoniorum Pauſanias, audita clade, inducias cum Bœotijs pepigit, copiasq; in Pelopōneſum reduxit. Conō uerò

Ageſilaus Thiſapherne prelio uincit.

Phocēſes bellū Bœotijs inferunt.

Perſarum

Conon à rege Persarum pecuniam petit ad Lacedæmonios debellandos.

rum nauarchus classi Hyeronimum & Nicodemum Athenienses præfecit: ipse conueniendi regis cupidus, in Ciliciam nauigat, atque inde Thapsacum Syriæ profectus, per Euphratē fluuium Babylonē est uectus, ibi adito rege pollicetur, si sibi pro suo arbitrio pecunias cæterum'que apparatum expediat, Lacedæmonios mari deuicturum. Artaxerxes collaudato, magnis'que muneribus honestato homine, quæstori mandauit, ut in pecuniarum ui quantam Conon imperaret, suppeditaret, ei'que potestatem fecit quem bellici imperij socium sibi è Persis eligendi. Conon electo Pharnabazo satrapa ad mare, rebus omnibus pro facultate compositis descendit.

Euoluto anno, Athenis summum magistratum accepit Diophantus. Romæ tribuni militum consulari potestate sex rempublicam gessere. Lucius Valerius Mamercus, Lucius Furius, Quintius Seruilius Fidenas: iterum Quintius Valerius Maximus, Lucius Furius Medullinus tertium. His magistratum ingressis Bœotij, Athenienses, Corinthij, & Argiui societatem inter se iniere.

Aduersus Lacedæmonios conspirant aliquot ciuitates Græciæ.

Nam cum Lacedæmonij socijs odio propter grauitatem imperij essent, existimarunt illi facilius & se Laconum imperium euersuros, si maximas ciuitates conspirantes haberent: primumq; communi apud Corinthum statuto concilio, uolentes ordinauere. missis deinde per ciuitates legatis, complures socios à Lacedæmonijs abstraxere. extemplo enim, Eubœa omnis, Leucadij, Acarnantes, Ambraciotæ, & Chalcidenses qui Thraciam accolunt, ad eos accesse re incolas etiam Pelopõnesi ad deficiendū à Lacedæmonijs impellere adorti sunt: sed nemo adhæsit. Sparta etenim ad latera sita, quasi arx quædam & præsidium uniuersæ Peloponnesij erat. Medio autem Larissæ principe bellum aduersus Lychophronem Pheræorum tyrannum gerenti, & ut subsidium mitteretur oranti, concilium duo militum millia submisit. Is cum ei hæc societas adiuncta essent, Pharsalum Lacedæmoniorum præsidio detectum capit, eius que incoles inter prædam diuendidit. Postea Bœotij cum Argiuis seorsum à Medio Heracleam Trachinis occupauere: noctu'que à nonnullis intra mœnia adducti, comprehensos Lacones iugulauere. Eos autem qui res suas ex Peloponneso haberent, abire passi sunt: accitis'que in urbem Trachinijs, qui à Laconibus pulsi patria, in exilium fuerant, urbem iccolendam dederunt, qui etiam uetustissimi regionis illius incolæ erant. Post hæc dux Bœotiorum Ismenias Argiuos ad urbis præsidium reliquit: ipse inductis ad deficiendum à Lacedæmonijs Aenianibus & Athenensibus, inde simul & à socijs milites conflauit, cum'que paulo minus quàm sex millia omnino haberet: Phocensibus bellum intulit, eis'que ad Arycas Locridis (unde oriundum fuisse Aiacem ferunt) castrametati, Phocensium multitudo ductu Lacesthenis Laconis cū armis occurrit: cum'que diu ingens certamen fuisset, Bœotij superiores fuere, fugatos'que ad noctem usque insecuti, non multo mille pauciores interemere: ipsorum ad quingentos in pugna desiderati sunt. Post conflictum inito fœdere, alij domum, alij ad concilium adiere. At qui Corinthij concilium coegerant, quando res eis ex sententia procedat, è cunctis urbibus milites Corinthum euocauere, peditum supra quindecim millia, equites quingentos. Lacedæmonij cū maximis Græciæ ciuitates in se coisse animaduerterent, reuocare ex Asia Agesilaum, cumq; eo copias, decreuere. Ipsi interim tum ex suis, tum ex socijs peditum tribus ac uiginti millibus, equitibus quingentis congregatis, obuiam hostibus processere: habito'que ad Nemeam amnem certamine, utrinq; partes exercitus uicere. E Lacedæmonijs ac socijs 1100. & Bœotiorū ac reliquæ societatis ad duo millia octingētos desiderati. Agesilaus autē traductis ex Asia in Europā copijs primū Thraces quosdā sibi cū magna manu obuiā factos plio uicit, & barbaros plerosq; cecidit. Post hęc p Macedoniā iter facit, eundem percurrens agrum, quem & Xerxes quo tempore Græcis bellū intulit,

Agesilaus ex Asia in Europam reuocatur.

Digitized by Google

t ilit, permearat. Ageſilaus igitur per Macedoniam & Theſſaliam profectus, ubi Thermopylarũ anguſtias pertranſijt, iter faciebat. Conon uerò Atheniẽſis & Pharnabazus regiam claſſem ductabãt, & ad Cherroneſi Doryma cum nonaginta amplius triremibus moram trahebant. Sed cum hoſtilem claſſem ad Gnidum eſſe cognouiſſent, ad naualẽ pugnam ſeſe comparabant. Periarchus autem Lacedęmoniorũ nauarchus cum quinq; & octoginta triremibus Gnido enauigat, & ad Cherroneſi Phyſeum deuehitur, inde euectus regiam claſſem circũnauigat, & adnauigantes naues aggreſſus ſuperabat: ſed Perſicis collecta in unũ claſſe opitulatis, ubi omnes ſocij in cõtinentem diffugere, nauim ſuam obuertit, turpem eſſe, nec Sparta dignã fugam ingenerоſam exiſtimans. Egregiè itaque prælíatus, multisq; hoſtium cæſis, ad extremum dimicans ex patriæ dignitate occubuit. Conon Lacedæmonios ad terram uſque inſecutus, quinquaginta triremibus potitus eſt, uiri plerique enatantes in terram elapſi, quingenti circiter capti, reliquæ triremes Gnidum euaſere. Ageſilaus autem acceptis è Peloponneſo militibus, poſtquam cum copijs in Bœotiam pertranſijt, eueſtigió Bœotij cum ſocijs ad Coroneam occurrere, comiſſo prælio Thebani oppoſitam partem fuſam atque ad caſtra uſque inſecuti ſunt. Cæteri cum paululum ſuſtinerent, ab Ageſilao & reliquis in fugam compulſi. Quamobrẽ Lacones uiciſſe prælio rati, trophæum erexere, & cadaueta hoſtibus reddita Bœotiorum ſociorum'que ſupra ſexcenta, è Lacedæmonijs rem'que unà gerentibus trecenta quinquaginta. Ipſe etiam Ageſilaus cum in multa incidiſſet uulnera, Delphos delatus eſt, ibi'que curando corpori uacabat. Pharnabazus & Conon poſt nauale prælium cum uniuerſis nauibus in Lacedęmoniorum ſocios inuecti ſunt, ac primum Coos, deinde Niſyæos, & Tios ad defectionem perpulere. Tum Chij eiecto præſidio, Cononi adhæſere. Eodem modo Mitylenæi, Epheſij, Erythræi tranſiere. Cum hic rerum ſtatus eſſet, contentio quædam ciuitates inuaſit. Quarum aliæ expulſis Laconum præſidijs libertatem cuſtodiebant, aliæ ſeſe Cononi dedebant, ac Lacedæmonij ex hoc tempore imperium amiſere. Conon cum nauigare in Atticam cum omni claſſe ſtatuiſſet, mouit, aſcitis'que Cycladibus inſulis, ad Cytheram inſulam applicuit, ea'que ſtatim ex impetu potitus, Cytheræis per compoſitionem in Laconicam dimiſſis, relicto idoneo urbis præſidio, ad Corinthios nauigauit: ibi cum ad concilium peruenijſſet, cuius rei gratia præfectus eſſet, ediſſerit, ac ſocietate inita eis pecunias reliquit: ipſe in Aſiam redijt. Sub idem tempus Aeropus Macedonum rex regno ſex annos potitus morbo interijt. Succeſſor imperij filius Pauſanias annum regnauit. Theopompus porrò Chius Græcorum coitionem in hunc annum tranſfert, & ad naualem uſque pugnam libros duodecim conſcripſit. Scriptoris à prælio ad Cynoſema exorſus, ad quod Thucidides negotium deſtituerat, ſexdecim annorum tempus perſcripſit.

Periarchus Lacedemonius occumbit.

Lacedæmonij marisimperiũ amittunt.

Theopompus ſcriptor.

Annuo ſpacio circumacto, Athenis imperauit Eubulides. Romæ conſulárem poteſtatem geſſere Tribuni ſex, Lucius Sergius, Aulus Poſthumius, Publius Cornelius, Seſtus Cenſius, Quintius Manlius, & Anitius Camillus.

Per idem tempus Conon regiæ claſsis præfectus, cum octoginta triremibus in Piræum deuectus, ciuibus reficiendi ambitus urbis author extitit. nam & Piræi mœnia, & longa bracchia ex fœdere Lacedæmoniorum Peloponneſiaco bello defatigati ſuſtulerant. Conon igitur opificum mercenaria manu conducta, exhibitis'que ad opus naualibus ſocijs, breui maximam muri partem inſtaurauit. Nam & Thebani operarios quingentos, & lapicidas ſubmiſerant, atque aliæ nnonullę ciuitates adiuuere. At Teribazus terreſtrium copiarum in Aſia dux benegeſtis Cononi rebus inuidebat, arrepto'que prætextu, quaſi ille regijs copijs urbes Athenienſibus compararet, hominem Sardis perductum comprehendit, & uinctum in cuſtodiam poſuit.

Teribazus Cononem cõprehendit.

Apud

Apud Corinthum uerò quidam cupiditate insignes inter ludos electi in theatro cędem fecere, & urbem seditione repleuere, cumq; eis Argiui animos auxissent, centum ac uiginti ciues iugulauere: quingenti in exilium pulsi, quos cũ reducere pararẽt Lacedæmonij, copiasq; colligerent, Athenienses ac Bœotij Sicarios adiuuere, ut ciuitatem sibi conciliarent. Verùm exules cum Lacedęmonijs ac socijs Lechetum stationemq; nauium aggressi noctu per uim cæpere. Postridie egressis urbanis, quorum dux Iphicrates erat, cõmitti prælium contigit, in quo uictores Lacedęmonij multos mortales interemere. Post hęc Bœotij & Athenienses, ad hos Argiui & Corinthij cum omni exercitu ad Lechetum profecti, primum oppugnando oppido intra propugnaculum irrupere: Lacedęmonijs inde exulibusq; egregiè prœliatis, Bœotij, cumq; eis omnes eiecti sunt. Ii igitur mille circiter militibus amissis, in urbem recessere, statimq; appetentibus Isthmijs de proponendis ludis disidebant: cumq; magna contentio fuisset, uincere Lacedęmonij, effeceruntq; ut exules certamen proponerent. Cæterum quòd belli huius mala fermè apud Corinthum euenerunt, Corinthiacum dictum est bellum, annosq; septẽ perdurauit. In Sicilia uerò Rhegini accusantes Dionysium, quòd Messenam muniens in se compararetur, primum pulsos in exilium à Dionysio, aduersariosq; eius suscipiebant. Post hæc reliquijs Naxiorum & Catanensium mylas ad incolendum traductis, exercitum instruebant, ducemq; Elorim ad obsidendam Messenam emisere. Eo arcẽ audacter aggresso, urbis incolæ Messanenses & Dionysij mercenarij collecti, accurrere. prœlio gesto, uicêre Messanenses, pluresq; 10000. interfecere, atq; euestigio Mylas aggressi, cępere urbem, incolentesq; Naxios per compositionem dimiserunt. Ipsi igitur in Siculas aliasq; Grœcanicas urbes digressi, alia alij incoluere loca. Dionysius fretus ciuitatibus in amicitiam suam firmatis, bellũ inferre Rhegio cogitabat, sed à Siculis, qui Taurominium occuparant, turbabatur. Quapropter cum utile esse decreuisset hos prius aggredi, copias in eos eduxit, & ad partẽ Naxum uersus urgentẽ, metatus, hyemẽ in obsidionẽ tolerabat, existimans Siculos collẽ, quẽ non antiquitus incoluissent, destituturos. At Siculi, ut qui per manus iampridẽ à patrib. accepissent eas insulæ partes in colẽtib. Siculis aduectos primũ Grœcos Naxum quidẽ cõdidisse, sed Siculos tũc incolẽtes è cõuentu eiecisse, iccirco patriũ à se agrũ recuperatũ affirmabãt,

Quæ sequuntur à Marco Hoppero translata sunt.

& ultos se esse iniuriam, quam patribus eorum Grœci fecissent, unde iusto se titulo collem eum occupare asserebant. Contentione uerò, qua tum inter ipsos utrinq; erat diutius durante, bruma superuenit, & adaucto hybreno frigore, locus iuxta arcem niuibus operiebatur. Ibi tum Dionysius ob loci munitionẽ & mœniorum altitudinem securos, reperta iuxta arcem custodia, necte obscura, nec luna splendente, locis superioribus adoritur. Multa uerò mala illic passus, partim propter loci præcipitis difficultatem, partim propter niuium multitudinem, arce sola potitur, facie quidem saucia, necnon oculis ob frigoris acerbitatem læsis. Postea aliam uiam aggressus, copias suas intra urbem duxit. At Siculi coniunctis omnium uiribus Dionysium unà cum copijs suis extra urbem eijciunt. in qua quidem fuga Dionysius ipse quoq; in pectore percussus, cadit, uixq; à morte per suos liberatur. At Siculis ulterius hostem insequentibus, ad dextrum quidem latus eorum, qui Dionysij partes sectabantur plures quàm sexcenti ceciderunt: plurimi uerò abiectis armis suis aufugerũt, inter quos ipse quoq; Dionysius, prœter loricam, nihil ex armatura sua seruauit. Post hanc sanè cladem acceptam Agrigentini & Messanenses relictis Dionysij partibus ad libertatis uindices sese transferunt, deficientes à tyrãni societate. Pausanias autem Lacedęmoniorum rex accusatus à ciuib. aufugit, postq; regnasset annos 14. cuius regnum post ipsum filius eius Agesipolis quasi per manus accepit, qui regni sui annos cum patris æquauit. Tum quoque Pausanias Ma

nias Macedonum rex ab Amynta, quod male annũ unum regnaſſet, occiſus, uita ſua functus eſt. Cuius poſt ipſum regnum occupauit Amyntas, & annos regnauit 24. Hoc anno finito. Demoſtratus ſummi Magiſtratus dignitatem Athenis accepit. Romæ autem ſex tribuni militum conſules electi remp. adminiſtrabant: ſcilicet Lucius Titinius, P. Licinius, P. Melæus, Q. Manlius, Gn. Genucius, & Iucius Atilius. Dum hi igitur conſulatu Romę fungerentur, Mago Carthaginenſiũ dux in Sicilia hærebat, tres Carthaginenſium ab accepta clade reficere ſtudens, ut erat magna uiri humanitas erga ciuitates ſibi ſubiectas, qui eos quoq; familiariter excipiebat quos oppugnaret Dionyſius. Hic igitur eam multorũm in Sicilia familiaritatem ſibi contraxiſſet, & fœdus cum eis pepigiſſet, necnon copias ſuas auxiſſet, expeditionem aduerſus Meſſeniam ſuſcepit. Qua quidem regione deuaſtata, & magnam prędam nactus, inde diſceſsit, & contra Abacęnum oppidum caſtrametatus eſt. Cui quum Dionyſius eam omnibus copijs ſuis ſuperueniſſet, inſtructa acie, & graui commiſſo prælio, Dionyſius uicit, in quo ſane conflictu Carthaginenſes pluribus 800. amiſsis in urbem aufugerunt. Tunc Dionyſius inde Syracuſas ſoluit. Poſt aliquot uero dies cum 100. triremibus inde ſoluens aduerſus Reginos exercitũ duxit. Quòs cũ de improuiſo nocte obruiſſet, urbis portas primùm incendit, & muris ſcalas admouit. Ibi tum Rhegini, primùm quidẽ pauci ad auxilia ferenda excurrentes flammam extinguere conabantur. Poſtea uerò cum Eloris dux acceſsiſſet, & ut relicto nunc incendio hoſtem propulſarent conſuluiſſet, urbem inuictam ſeruarunt: Nec enim pauci ipſi circa incendiũ occupati prohibere hoſtem quo minus urbẽ inuaderet potuiſſent. Non tamen graſſari omnino flammam ſinebant, ſed aſportatis ex domibus propinquis ſarmentis & lignis maiorẽ flammę impetum compeſcebant, donec tota populi multitudo in armis congregata uiribus communibus opem ferret. Dionyſius itaq; hoc quidem loci irruptionis ſpe fruſtratus, agrum eorum peruadere, igne & ferro cuncta uaſtare cœpit. Poſtea uero unius anni inducijs factis, Syracuſas nauigauit. At græci Italiæ partes inhabitantes poſtquam animaduertiſſent Dionyſij auaritiam & cupiditatem ad ſe quoq; ſuamq; regionem extendi, nouũ fœdus inter ſe pepigerunt, & locum, publicum commitijs habendis, conſtituerunt. ſperabant enim ſe facile Dionyſiũ propulſuros, ut in uicinis Lucaniæ locis habitanteis ſuperaturos, quoniam eis illi bello tum eos infeſtabant. At fugitiui quidam & exules qui iam antea Lechæum Corinthi nauale occupauerant, à quibuſdam inducti mœnia eorum inuadere admoliebantur. Aduerſus quos cum Iphicrates opem tuliſſet, 300. ex ijs amiſsis ad nauale reliqui fugierunt. Poſt dies uero aliquod ex Lacedæmoniorũ copijs pars quædam Corynthiarum agrum peruadere, quos Iphicrates & alij ex fœderatis obruentes pleroſq; occidunt, Ex ſcutatis quoq; commiſſo cum eis prope urbẽ, prelio Iphicrates plus 300. occidit. Poſt hæc aũt aduerſus Sicyonem ipſe proficiſcitur: At Sicyonij in acie aduerſus eum cũſtituti, amiſsis ante mœnia circiter 500. intra urbem fugerunt. Hiſce tranſactis Argiui armis probè inſtructi cum omnibus copijs ſuis aduerſus Corinthum profecti, & ipſam urbem cœperunt, & arcem occupauerunt quam urbem poſtquam ſibi ut propriam uendicaſſent, totum quoq; Corinthiorum agrum Argiuis ſubiecerunt. Conatus eſt autem Iphicrates Athenienſis inuadere quoq; & occupare fertilem illam regionem, quę res uictui neceſſarias uniuerſę Græcię ſuppeditabat. Sed populo prohibente magiſtratu ſeſe abdicat in cuius locũ ſubrogatus ab Athenienſibus Gabrias dux Corinthũ mittitur. Nunc de geſtis in Macedonia: Amyntas Philippi pater, Illyrijs Macedoniã inuadentibus urbe pulſus eſt, qui quum de recuperando imperio ſpem omnem abieciſſet, agrum Macedonię finitimum Olynthijs donauit, tum demum regno ipſe prorſus excidit. Non multò uero poſt à Theſſalis accitus, & imperio præfectus annos regnauit 24. Sunt tñ qui dicant poſt

Dionyſius Magonem uincit.

Dionyſius Reginos aggreditur.

Græci Italiæ aduerſus Dionyſium conſpirant.

De Amynta Philippi patre.

Digitized by Google

pulſum Amyntã, Argæũ annos duos Macedonibus imperitaſſe, poſtea in regnũ Amyntã reſtitutũ eſſe. Eodẽ tempore & Satyras Spartaci filius Boſphori rex regni ſui anno 14. mortuus eſt. Cuius regnũ poſt ipſum accepit filius eius Leuco regnauit is annos circiter 40. Nunc de geſtis in Italia: Romanis undecimũ iam annũ Boios oppugnantes uniuerſo quidẽ exercitui Marcũ fruriũ, equitatui uero Pub. Corneliũ præfecerunt. Illi igitur eductis uniuerſis copijs ſuis, Boios obſidione cingunt, urbẽ demolitis mœnibus capiũt, captiuos abducunt, uiros & reliquã prędã ſub haſta uendunt: Dux poſtea ſummus Romã cũ victoria reuerſus, ſolenni põpa triumphũ egit. Ibi tam populus Romanus, delecta ſibi decima ſpoliorũ parte, aureũ inde cratêrẽ factũ Apollini Delphico dedicârunt. Legati aũt Delphos ad offerendum Apollini poculũ aſportantes in Lipararos quoſdã prædones incidunt, à quibus capti in Liparã abducuntur. Timaſitheus aũt Lipareorũ dux prædonũ hoc facto cognito legatos liberauit, & omne eis aurũ reddens, Delphos illæſos eos dimiſit. Illi igitur delato Delphos cratêre, & inter reliquũ theſaurũ in medio tẽpli eo depoſito, Romã reuerſi ſunt. At populus Romanus audito ex legatorũ relatu hoc Timaſithei beneficio, quod ei feciſſet, ſine mora cõmuni conſenſu conſtituto ei publico apud eos diuertendi loco honorare eũ decreuerunt: Nec non cũ poſt annos 137. Liparã inuaſiſſent, quicunq; ex Carthaginenſib. ad Timaſitheũ genus ſuũ referrent omnes eos ab omni cenſu & tributo immunes dimiſerũt, ac libertate donauerunt. Anno aũt poſt victos Boios proximo Athenis quidẽ Philocles imperauit: Romæ aũt ſex militũ tribuni conſularẽ poteſtatem tenebant, uidelicet Publius Sextus, Cornelius Craſſus, Cæſo Fabius, Lucius furius, Q. Seruilius, & M. Valerius. Eodẽ anno Olympias ſupra nonageſimã agebatur ſeptima. Porro circa idẽ tẽpus Athenienſes electũ ducẽ Thraſybulũ cum 40. triremibus miſerunt. Hic igitur cũ in Ioniã primũ nauigaſſet, accepto à ſocialibus cõmeatu inde rurſus ſoluit, & circa Cherroneſum aliquandiu hærens, Medocũ ac Seuthẽ Thracũ reges ſocietate ſibi coniunxit. Paulopoſt relicta Helleſponto in Lesbũ nauigationẽ inſtituit. Exorta aũt magna uentorũ tẽpeſtate 23. triremes periere, Ipſe cũ reliquis uix ſaluus euaſit: Seruatus Lesbi urbes inuadêre ſtatuit. Iam enim omnes, præter Mitylenen, defecerant, ac primũ quidẽ contra Methymnã exercitũ ducens cũ urbis eius Incolis Therimacho Spartano duce eorũ, prælio cõmiſit. Qua ſanè pugna feliciter Thraſybulo geſta non pauci ex Methymneis unà cũ duce Therimacho ceciderunt: Reliquis uero intra mœnia concluſis totũ ipſe Methymnæorũ agrũ uaſtare cœpit. Ereum aũt, & Antiſſam per cõpoſitionẽ accepit. Poſt hæc collectis nauibus à fœderatis Chijs & Metylenenſibus Rhodũ uerſus nauigauit. Carthaginenſes aũt à clade, quã circa Syracuſas acceperant, paulatim ſeipſos reficientes, rebus circa Siciliã ſummo ſtudio incumbendũ cenſuerunt. Poſtquã uero ut res armis quoq; ſi aliter geri non poſſet, tentaret decreuiſſent, cũ paucis oblongis nauibus tranſierũt, & ex Libya ac Sardis copias ſecũ abduxerũt. Quin ex Italia quoq; barbaros quoſdã non minus, q; octoginta millia, quos probe, publico habito ſumptu, armis inſtruxiſſent in Siciliã duce Magone tranſmittunt. Magoitaq; peragrata Siculorũ regione urbes pleraſq; ad defectionem à Dionyſio cõpulit. Poſtea in Agyrenæorũ regione iuxta Chryſam fluuiũ prope uiã qua Morgantinã itur, caſtrametatus eſt. Cũ uerò Agyrenæos in fœdus ſuũ pertrahere non poſſet, & hoſtiũ copias Syracuſis magnis conatibus accedere audiuiſſet, relicto loco uiã unde uenerat abijt. At Dionyſius poſtquã audiuiſſet Carthaginenſes per mediã Siculorũ regionẽ iter facere, ſine mora collectis quotquot poterat ex Syracuſis, & mercenarijs militibus (collegerat aũt circiter 20. millia) exercitũ aduerſus eos magnis conatibus ducit. Cũ uero iam nõ procul ab hoſtibus ſe abeſſe cognouiſſet, legationẽ ad Agyrim Agyrinæorũ principẽ mittit, qui inter Siculos tyrannos ſummã poſt Dionyſiũ poteſtatẽ tenebat,

Romani Boios diripiunt.

Thraſybuli Athenienſis expeditio.

Magonis in Siciliam expeditio.

Dionyſius cũ Agyri ſocietatem coit.

Digitized by Google

tenebat Nam non ſolum Agyrinęorum ciuitati,ſed omnibus ferè circumiacẽ tibus caſtellis,oppidulis,& arcib.dominabaꝫ. Erat quoq; tum tẽporis cũ ipſe præeſſet,ualdè populoſa Agyrinęorũ urbs:habebat enim ciuium non paucio res ꝙ 20000.Sed & diuitiarũ,ut ſunt pecuniæ,frumẽti & reliq cõmeatus,magna copia,quę ſufficere tãtę hominũ multitudini potuiſſet, in arce ſuma repoſita erat:quas copias Agyris ciuib.occiſis ditiſsimis collegerat. Dionyſius itaq; cũ paucis urbẽ ingreſſus,Agyri ut fœdus ſecũ inire uelit,perſuadet,ſe enim finito bello,& pręlio cõtra hoſtes feliciter geſto, magnã finitimę regionis partem traditurũ ei pollicebaꝫ.Ibi tũ Agyris primũ quidẽ frumẽto & reliquo cõmeatu Dionyſij copijs benignè & animo prõpto ſubuenire:poſtea eductis uniuerſis copijs ſuis cũ Dionyſio uires cõiungere, cõmune contra Carthaginẽſes bellũ agere.At Mago in hoſtiũ terra incognita militãs,necnõ rebus neceſſarijs penitus deſtitutus,magnũ incõmodum patiebaꝫ.Nã qui Agyrim ducẽ ſequebanꝫ loci eius omnes gnari & periti per inſidias ſæpe hoſtes circũuenire & decipere necnõ omnẽ cõmeatum ab ijs auertere.Syracuſanis autẽ pręlio nũc rẽ tentandã,& hoſtes,puocãdos eſſe ſuadentib.cõtradicere Dionyſius,nõ decere clamitãs,quod minori incõmodo & periculo fieri poſsit,grauiori id tẽtare.Nã uel ſine omni periculo & cæde Barbaros extrema rerũ omnium penuria laborãtes paulatim cõſumi poſſe aiebat.Quo ſane Dionyſij cõtradicendi ſtudio Syracuſij grauiter offẽſi,caſtra eius reliquerũt. Vnde nõ mediocriter perturbatus fuit Dionyſius.Poſt hæc Carthaginẽſes legatos ad Dionyſium pro pace impetrãda mittũt,quorũ petitionẽ cũ Dionyſius audiuiſſet,pacẽ cũ Carthaginenſibus ineire decreuit.Erãt autẽ hę pacis cõditiones:ut ipſi quidẽ uicinis ſibi undiq; locis dominarent, ſub Dionyſij uero imperiũ Siculi omnes referrent,& ut Tauromeniũ quoq; occupare Dionyſio liceret.Quo quidẽ fœdere inter ipſos pacto,Mago cũ exercitu ſuo inde ſoluit.Dionyſius autẽ occupato à ſe Tauromenio plerosq; ex Siculis,qui illic habitabant,expulſos inde in exilium miſit.Cũ ſuis uerò mercenarijs militib,non tamẽ niſi quibus maxime opus habebat,& quos ad bellum idoneos ualdè nouiſſet,electis,habitare illic cœpit.Hactenus quę in Sicilia.In Italia autẽ Romani Phalęrorũ Piliſcũ gẽtis oppidũ expugnauerunt. Hoc anno reuoluto Athenis quidem Nicoteles imperium tenebat, Romæ uerò tres Chiliarchi conſulari dignitate fungebantur, ſcilicet Marcus Phurius C.Aemilius,& Catulus Betus. His tum Romæ conſulatu fungentibus Rhodij,qui Lacedæmonijs fauebant,aduerſus populum inſurgentes,omnes eos,qui Athenienſibus adhærebant,urbe eijcere conati ſunt Illis igitur armis utrinq; concurrentibus,& prælio rem agere tentantibus, Lacedæmoniorum ſocij magna facta ſtrage uicerunt: quotquot uerò euaſiſſent, proſcripſerunt.Poſtea miſſa ſtatim ad Lacedæmonios legatione,opem ſibi ferri poſtulauerunt. Metuebant enim ne nouæ ſeditionis authores ciues aliqui eſſent. At Lacedæmonij ſeptem ſine mora triremes in auxilium eis mittunt,& uiros unà tres inſignes,dignitate eminentes,qui rebus cunctis agendis duces eſſent,ſcilicet Eudocimum,Philodocum,& Diphelam.Hi igitur Samum primũ delati, ad defectionem ab Athenienſibus eos compulerunt. Poſtea in Rhodum nauibus peruenientes, rebus illic componendis omnem curam impenderunt. Lacedæmonij autem rebus ſibi proſpere ſuccedentibus mare denuo occupare decreuerunt: nam ab eo tempore paulo poſt ad iuſta claſsis multitudinem ſocios iterum ad ſe pertraxerant. Illi igitur mare ingreſſi in Samum primum, poſtea in Gnidon & Rhodum nauigauerunt,undique locorum naues & fortiſsimos quoſque claſsiores (ut uocant) milites ad ſe aſſumentes, uiginti ſeptem triremes magnificè inſtruxerunt. Ageſilaus uerò Lacædemoniorum rex, poſtquam Argiuos circa Corinthum hærere audiuiſſet, copias ſuas,paucis domi relictis, ſine mora educere, Argiuorum terram uniuerſam inuadere loca undique occupare, omnia diripere: regione denique uniuerſa ſucciſis

Dionyſius cũ Magone pacem facit.

Rhodij ſeditione laborãt

Ageſilaus Argiuorũ agros uaſtat.

Digitized by Google

Euagoras Salaminius.

undiq; arboribus deuaſtata, in Spartam inde diſceſsit. In Cyprum uero Euagoras Salaminius. Erat is uir ſtemmatis nobilitate clariſsimus. Nam maiores eius Salamine olim ſummo magiſtratu multis annis defuncti fuerant, Ipſe uero per quaſdam ſuperioribus temporibus ſeditiones eiectus inde, & expulſus fuerat. Hic in quam quum illùc cum paucis ueniſſet, ciuitatis eius principem Abdemonem nomine Thyrſilum ſummum Perſarum regi amicũ eiecit: ipſe poſtea urbem in uadit & occupat. Poſtquam igitur Salamine aliquandiu regnaſſet (quæ urbs ut erat omnium in Cypro maxima, ita quoq; potentiſsima) breui temporis ſpatio magna diuitiarum copia locupletatus & ualde hominum multitudine auctus totam eam Inſulam ſub poteſtatem ſuam redigere conatus eſt. Quum itaq; eius Inſulæ urbes pleraſq;, partim ui cœpiſſet, partim pollicitationibus ad ſe pertraxiſſet, reliquas quoq; facile ſub ſuum imperium redegit. Amathuſij uero Solij, & Citenſes bello ſe ei opponere uolentes, legationem ad Artaxerxem Perſarum regem pro auxilio & ope ſibi ferenda mittunt: Euagoram quod Agyrim regem ſocium Perſarum occiderit, accuſant, & inſulam ſe cum illo occupaſſe confitentur. Rex autem partim quidem nolens Euagoram tantum proficere, partim uero cogitans ſecum eam eſſe Cypri Inſulæ præſtantiam, ut uel ſola ingentẽ naualem claſſem ſuppeditare poſſet, & totius Aſiæ quaſi propugnaculum eſſe, ſocietate ſibi coniungere eos decreuit. Dimiſsis itaq; legatis ſtatim ipſe maritimas undiq; ciuitates & reliquarum quoq; ciuitatum præfectos per epiſtolas hortatur ut triremes inſtruant, & quæcunq; ad claſſem requirantur cuncta quã diligentiſsime apparent. Hecatomno autem Cariæ præfecto ut exercitum aduerſus Euagoram ducat imperat, Ipſe interim ad ſuperioris prouinciæ ciuitates commeans, magnis collectis copijs in Cyprum tranſit. Et hæc quidem in Aſia geſta. In Italia uero Romani pace cum Phaliſcis confirmata aduerſus Aetolos bellum geſſerunt, & quarto eos aggreſsi ſunt. Ex Verregina autem oppido ab hoſtibus eiecti ſunt. Hoc quoque anno lapſo Athenis imperauit Demoſtratas. Romæ uero Lucretius, & Seruilius Conſſ. creati conſulatu fungebantur. Circa idem tempus Artaxerxes accerſito Strutha duce magnis copijs trans maria in eum mittit, ut contra Lacedæmonios bellum gereret. Spartani uero de aduentu eius certiores facti, Thibronem ducem in Aſiam mittunt. Is londa locum occupauit, & Coreſſum alium montem, qui ab Epheſo ſtadijs 40. diſtat. Hic igitur 8000. militum habens unà cum his quos in Aſia collegerat, aduerſus regis regionem profectus, cuncta uaſtare cœpit. Strathas uero magnum barbaricum equitatum ſecum ducens, & milites probe quidem armatos 5000, leuis autẽ armaturæ plus 20000. non procul à Lacedæmonijs caſtrametatus eſt. Thimbronem tandem cum aliqua ſuarum copiarum parte egreſſum, ſi quam prædam magnã nanciſci poſſet, Strathas cum copijs ſuis accedens obruit, & prælio commiſſo milites pleroſq; cum duce Thimbrone occidit, reliquos uiuos cœperunt. Pauci uero in cuſtodiam fugientes ſeruati ſunt. Thraſibulus autem Athenienſium dux ex Lesbo Aſpendum cum claſſe aduectus, triremes ſuas in Eurymedontem fluuium impulit. Accepta inde ab Aſpendijs pecunia, quidam ex militibus regionem tamen uaſtabant. Quam quidem iniuriã Aſpendij ægre ferentes, inſidias noctu Athenienſibus ſtruunt, Thraſybulum unà cum alijs quibuſdam occidunt. Vnde Athenienſium Frierarchi non mediocriter perterrefacti, ſine mora nauibus impletis in Rhodum nauigauerũt. Cumq; urbs defeciſſet, & nacti eſſent qui aufugerant quoddam caſtellũ, bello laceſſere eos qui in urbe erant cœperunt. Athenienſes uero audita Thraſybuli morte, Agyrium ducem cum copijs emittunt. Et hæc quidem ſunt, quæ in Aſia geſta feruntur. In Sicilia autem Syracuſarum tyrannus Dionyſius totius Inſulæ imperiũ occupare, nec non qui in Italia erant Græcos ad ſe pertrahere feſtinans, commune inter ipſos bellum in aliud tempus prorogandũ cenſuit.

Thimbro Lacedæmonius in Aſiam profectus occiditur.

Thraſybulus occiditur.

censuit. Itaq; firmata apud se sententia, Rheginos omnium primum tentandos esse, eo quòd urbs eorum quasi propugnaculum esset totius Italiæ, relictis Syracusis copias suas eduxit. Habebat autem pedites quidem uiginti millia, equites autem mille, naues uerò centum & uiginti. Transmisso itaq; exercitu ad Locridis fines, inde per mediam terram iter faciens, totam Rheginorum regionem igne & ferro uastare cœpit. Simul autem & classis ab altera parte mari incumbebat. Denicq; cum omnibus copijs iuxta traiectũ castrametatus est. Verùm Itali audito Dionysij in Rhegium transitu, sexaginta naues ex Crotone quàm celerrimè in auxilium Rheginis miserunt. Quas cum prȩternauigantes Dionysius animaduertisset, cum quinquaginta nauibus obuiam eis tendit & fugientes quidem ipsos in terram non segnius insequi perrexit: naues eorum à littore auulsit, parum'que abfuit, quin simul omnes unà cum sexaginta trirmibus capti fuerint, nisi Rhegini cum uniuersis copijs suis in tempore eis succurrissent. Illi enim ingenti telorum multitudine facilè Dionysium à littore arcebant. Exorta uerò magna uentorum tempestate, Rhegini quidem naues suas ad littus trahebant, Dionysius autem infeliciter sibi pugna gesta unà cum septem nauibus, uiros non pauciores mille quingentos ante Rheginum amisit. Rhegini autem nautas quamplurimos in mari nauibus dissipatis eiectos uiuos cœperunt. Porrò Dionysius ad Penteros nauigans, sæpe ex fluctuum impulsione periclitatus, uix tandẽ circa mediam noctẽ ad portũ euasit. Iam uerò hyeme instãte, pacto cum Lucanis fœdere, copias suas Syracusas abduxit. Post hæc autem Lucanis ad Thuriam regionem spoliandam excurrentibus, Thurij socijs suis nunciant, ac sine mora in armis omnes concurrunt. Nam Græcanicæ per Italiam urbes hoc in fœdere suo habebant, ut si ex Lucanis aliqui regionem hostiliter inuaderent, aduersus eos commune omnes auxilium ferrent. Sin urbs aliqua copias ad commune auxilium suppeditare nollet, urbis eius duces morte plecterentur. Quapropter quamprimum Thurij tabellarios suos hinc inde ad urbes socias de hostium aduentu misissent, omnes sine mora expeditionem adornabant. Ipsi uerò Thurij prius copias suas educentes, nec sociorum multitudinem expectantes, aduersus Lucanos profecti sunt. Habebant autem peditum quidem plus quadraginta millia, equites uerò circiter mille. At Lucani de hostium aduentu certiores facti, in suam regionem abiuerunt. Thurij autem celeriter Lucaniam adorti, primum quidem præsidio expugnato, & magnam prædam nacti, nõ aliud egerunt, quàm si sui ipsorum perniciei escam cœpissent. Nimium enim propter successum elati, per loca angusta ac præcipitia iter non sine magno incommodo faciebant, uolentes subitò populum & urbem prædiuitem oppugnare. Quum uerò in campum quendam altis ac præcipitijs collibus cinctum uenissent, ibi tum Lucani uniuersis copijs suis eos cingentes, omnem eis in patriam redeundi spem adimunt: ac inopinantibus in colle apertè sese ostendentes eos perterruerunt, tum propter ingentes hostium copias, tum propter loci in quo hærebant difficultatem. Habebant enim Lucani peditum quidem triginta millia, equites uerò non pauciores quatuor millia. Græcis itaq; in tantum præter omnem spem & opinionem periculum cõstitutis, barbari in uallem ad eos descendunt, prælium'q; cum eis committunt. At uictis à Lucanorum multitudine Italis, plures quàm mille eorum occisi sunt. (præceperant enim iam antea Lucani, ne quem uiuum caperent.) reliqui autem partim ad collem quendam mari imminentẽ confugiebant, illi uisis quibusdam prȩterlabentibus oblongis nauibus, quas Rheginorum esse putabant, ad mare refugium illic suum petentes, sese conferebant, & quinq; triremibus trajiciebant. Erat autẽ classis illa prȩternauigans Dionysij tyranni. Dux eius classis fuit Leptines Dionysij frater, ad opẽ ferendam Lucanis missus. Hic igitur Leptines humaniter hos ad se tanquam tutissi-

Dionysius Rheginis bellum infert.

mum portum traiectos ſuſcipiens ad littus claſſem appellere iuſsit, Lucanos, acceſsit perſuaſit eis, ut argenti pondo à ſingulis horum captiuorum acciperent) erant autem eorum circiter mille) ſeipſum quoq; perſoluendæ eius pecuniæ fidei iuſſorem offerebat. Denicq; omnis ipſe litis arbiter, pacem inter Lucanos & Italos conſtituendam perſuaſit. Quo Hercle facto magno Leptines & gloriam & laudem apud Italos conſecutus eſt, quæ ei non mediocriter profuit. Dionyſio autem non ex animi ſui ſententia res ea ceſsit. Sperauerat enim Dionyſius ſe, deuictis à Lucanis Italis, facile deinceps ſumma in Italia rerum potiturum, quod tamen, amiſſa ea occaſione difficile deinceps fore ſciebat. Quapropter officio ſuo Leptinem priuauit, Thearidem autem alterum fratrẽ claſsi in locum eius præfecit. His ita geſtis Romani Vectiorum agrum ſorte partiti ſunt, quaternis iugeribus, aut ut alij uolunt uicenis octonis uiritim diſtributis. Pugnantes autem aduerſus Aequos, Liſlum oppidum ui cœperunt. Deficientibus autem Velitrinis, bellum aduerſus eos mouerunt. Defecit aũt à Romanis & Satricum, & in Cercios coloniam miſerunt. Anni autem tempore lapſo, Athenis imperauit Antipater, Romæ uero conſulatu fungebantur Lucius Valerius, & Aulus Manlius. Eodem tempore Dionyſius Syracuſarum tyrannus ſuam declaraturus potentiam, in Italiam expeditionem inſtituens, cum maximis copijs ex Syracuſis profectus eſt. Habebat autem peditum quidem plus 10000. equites uero circiter 3000. Naues autem, oblongas quidem 40. frumento autem onuſtas, non pauciores 300. ac quinto die cum Meſſaneum peruenisſet, copias in urbe reficit, & fratrem Thearidem in Lippareorum Inſulis cum 30. nauibus reliquit. Audiuerat enim 10. Rheginorum naues in locis ijs eſſe. Thearides itaq; profectus inde & Rheginorum illam decem nauium claſſem inſequens, oportunis quibuſdam in locis, nauibus ijs cum uiris potitus eſt. Et ſtatim inde Meſſanam ad Dionyſium reuertitur. Ibitum Dionyſius, coniectos, quos cœperat Thearides, in uincula, Meſſanenſes, cuſtodiendos tradidit. Ipſe tranſmiſſo ad Cauloniam exercitu, urbem eam oppugnare cœpit, & omnibus adductis machinis, magnos in eam impetus faciebat. At qui in Italia erant Græci quum audiuiſſent Dionyſij copias ſinum intermedium traieciſſe, ipſi quoque exercitum colligere, Crotoniatis, uero ut quorum urbs & per ſe populoſa, & crebro Syracuſanorum exulum accurſu ualde aucta eſſet, ſummum belli ducatum tradiderunt. Ibi tum Crotoniatæ maximis ſibi copijs undiq; collectis, Elorim Syracuſanum ſui exercitus ducem elegerunt. Ideo autem hunc præ alijs eligendum cenſuerunt, quod, quum à Dionyſio in exilium eſſet eiectus, propter odium quod aduerſus Tyrannum conceperat, ſummam eum habiturũ pugnandi audaciam, adeoq; fidem præſtiturum exiſtimarent. Poſtquàm igitur ſociales in Crotonem omnes conueniſſent, & exercitum Eloris arbitrio ſuo inſtruxiſſet, cum omnibus copijs uerſus Cauloniam tendit: ratus, & obſidionem hoſtes ad eius aduentũ relicturos, & facile ſe cum defatigatis & tantum non expugnatis iam hoſtib. congreſſurum. Habebat autem in uniuerſum pedites circiter 25000, equitum uero circiter duo millia. Peracta iam eis magna itineris parte, & iuxta Elorim fl. Caſtrametantibus. Dionyſius relicta obſidione ab urbe diſceſsit, & Italicis obuiam perrexit. Eloris autem relictis poſt ſe copijs, cum 500. ex fortiſsimis præibat. Dionyſius cum adhuc ab hoſtibus abeſſet ſtadia circiter 400. ex aduerſo eis caſtrametatus eſt. At per exploratores paulo poſt certior factus, quod in propinquo hoſtes eſſent, ſummo mane copias ſuas producit, facto uero pleno die, paucis quos Eloris ſecũ ducebat, occurrens, repente cũ eis prælium cõmittit. Nã inſtructũ habens exercitũ nihil cunctandũ ſibi cũ hoſtibus putabat. Eloris autem in magnã inde deſperationẽ ueniens, ipſe tñ cũ præſtantiſsimis quos ſecũ habebat pugnã ſuſtinet, ex amicis uero in Caſtra quoſdam mittit,

Dionyſij expeditio in Italiam.

Elorim Syracuſanum ducẽ eligunt Crotoniatæ.

Digitized by Google

mittit,ut copias omnes ſumma cum feſtinatione educant. Quibus mandatum accelerantibus, Itali audita ducis ſui & eorum quos ſecum habebat, periclitatione,celeri curſu ad opem eis ferendam omnes excurrunt. At Dionyſius uehementer copijs ſuis incumbens,Elorim unà cum alijs fermè omnibus fortiter admodum pugnantibus occidit. Nam Italis præ ſumma feſtinatione ſine ordine ſparſim ad auxilia ferenda excurrentibus, Siculi in ordine conſtituti facile eos uincere potuerunt. Cæterum audita ducis ſui morte Itali, in ſe inuicem propter tumultum ruentes, magnum damnum populo amiſſo paſſi ſunt,tandem uehementer afflicti,ſeſe conuerterunt. Multis uero in reditu per campum ſublatis, reliqua multitudo ad Collem quendam confugit, ab expugnatione quidem tutum,ſed aqua prorſus deſtitutum, ut facile eſſet hoſtibus uel ſiti eos expugnare. Hunc itaque Dionyſius obſidione cingens, & cuſtodijs magna cura & prouidentia diſtributis, totum eum diem & noctem in armis uigilando conſumpſit.Poſtero die grauiter ijs qui ad Collem confugerant,affectis tum propter æſtum,tum propter aquæ inopiam, miſſa ad Dionyſium Legatione,ut redimere ſe præcio aliquo liceat,rogant.At ille non mediocriter rebus ſecundis utens,præcepit eis,ut armis omnes depoſitis,ſeipſos ſibi tanquàm uictori ſupplices dedant. Quod quum factu admodum difficile eis uideretur, aliquandiu adhuc tolerantes perſtiterunt. Verum naturali neceſsitate oppreſsi, & corporibus eorum ſiti æſtuq; prorſus languidis, ſe tandem circiter octauam diei horam dedere. Dionyſius autem uirga accepta, captiuos deſcendentes ex colle numerabat, erant autem eorum plures decem millia.Quibus omnibus male ſibi à Dionyſij crudelitate metuentibus diuerſum omnino accidit: æquiſsimus enim ac Clementiſsimus eis poſtea compertus eſt.Nam captos illos omnes,abſq; omni redemptionis ſocio dimiſit,& cum pluribus tum ciuitatibus pace conſtituta, ſuo ſingulas iure & legibus uiuere permiſit. Quo hercle facto magnam Dionxſius apud omnes laudem meruit,aureis quoque Coronis honoratus ab ijs fuit. Nam factum illud uiſum eſt omnium eorum quæ in uita ſua geſsit, memoria honeſta digniſsimum.Porrò aduerſus Rheginum oppidum,propter negatas ſibi nuptias,expeditionem ſuſcepit, & inſtruxit ad obſidionem exercitum quæ res illos in magnam trepedationem adduxit. Nam nec ſocios,nec iuſtum,ad committendum prælium, exercitum habebant. Ad hæc ſciebant quod urbe per uim capta,nec miſericordiæ,nec præcibus ullus locus reliquus eſſet. Quapropter miſſa ad eum ex omnium ſententia, legatione, ut humaniter cum ipſis ſuſceptis agere,nec durius de quoque eorum ſtatuere uelit, rogant. Et Dionyſius conſtituto præcio trecentorum talentorum, & nauibus eorum omnibus ablatis, quæ numero erant ſeptuaginta, centum inſuper obſides dari ſibi iuſſit. Quibus datis aduerſus Cauloniam profectus eſt. Hos quoque deuictos inde Syracuſas ſecum ad habitandum illic,abduxit, & conſtituta eis Reip.forma,quinque annorum immunitate eos donauit.Deſtructa poſtea urbe Caulonia,agrum eorum Locrenſibus donauit. Cæterum Romani capto Liphæco Acorum gentis oppido, magnos ludos ex Conſulum uoto Ioui perſoluerunt. Reuoluto hoc anno Athenis quidem imperauit Pyrrhias, Romæ uero 4.tribuni conſulatu fungebant,nempe Lucius Lucretius, Seruius, Sulpicius. C.Aemilius,& C.Ruffus. Olympias autē octaua ſupra nonageſimā acta tum eſt in qua Soſyppus Athenienſis uicit.His imperio præfectis. Dionyſius Syracuſanorum tyrannus in Hipponium cum copijs ſuis profectus,oppidi eius incolas ſecum Syracuſas facta migratione abduxit. Vrbe uero eorum ſubuerſa,agrum diſtribuit.Vt enim magno benefaciēdi Locrenſibus ſtudio tenebatur, propter conceſſas ſibi ab eis nuptias, ita contrà pœnam de Rheginis ſu-

Eloris occiditur.

Dionyſius cæptos Italos liberaliter dimittit.

Rhegini Dionyſio ſe dedant.

Digitized by Google

Dionyſius aduerſus Rhegi nos occaſionẽ quærit.

mere propter negati ſibi matrimonij contumeliam, ex animo optabat. Quondam enim miſsis ad eos legatis, concedi ſibi poſtulauerat, ut ex Magnatum uirginibus uxorem ſibi duceret. Tum Rheginos publicum Legatis reſponſum dediſſe fertur: quod non ei liceat niſi plebeij alicuius filiam ducere.

Quam contumeliam grauiter admodum ferens (uidebatur enim ei reſponſum ſatis contumax & ſuperbum) de ulciſcendo ſedulo cogitauit. Anno enim ſuperiore pacem cum eis conſtituerat, non quod tanti eorum ſocietatem & amicitiam faceret, ſed naualem claſſem 70. triremum auferre ab eis ſub prætextu illo uolebat. Exiſtimabat enim ſublato eis iuxta mare præſidio, urbem ſe facile obſeſſurum. Quapropter in Italiam ſæpius commeans, excuſationem ita aliquam rationi conſentaneam quærebat, quo minus uiolaſſe temere fœdus uideretur. Deductis itaque ad mare copijs, quæcunque ad traijciendum requirerentur parari uidebat. Et primum quidem à Rheginis commeatum petebat, ſe enim quicquid ei dediſſent, prima quaque occaſione ex Syracuſis redditurum pollicebatur. Hoc autem propterea faciebat, ut ſi dare ei detrectaſſent, iuſtam urbis eorum ſubuertendæ occaſionem habere uideretur. Sinuero darent, ut abſumpto hoc pacto omne eorum frumento, facile eos deinceps propter egeſtatem & penuriam obſidione expugnaret. Illi autem nihil horum uel ſuſpicantes uel metuentes primum quidem liberaliter quotidie alimentum ſuppeditabant.

Dionyſius Rhegium obſidet.

Quum uero diutius illic moraretur, nunc aduerſam ualetudinem, nunc uero alias res prætexens, tandem cognito eius fuco, alimentum exercitui eius dare amplius noluerunt. Ob quam rem indignari ſe ſimulans Dionyſius, Obſides confeſtim Rheginis reddit: Vrbem eorum obſidione cingit, & magnos quotidie impetus in eam facit. Noua quoque ut multa, ita admirandæ magnitudinis machinamenta, quibus mœnia deijcere poſſet, parauit, quibus muros concutiens, urbem per uim capere conabatur. At Rhegini Phytone duce ſibi electo, omnes quotquot per ætatem poterant: arma ferebant. Cuſtodias ſuas diligenter muniebant, ac temporibus oportunis egreſsi, hoſtium machinas incendebant. Hi igitur ſæpe pro patria egregiè pugnantes ante mœnia, & hoſtium iram incenderunt, & multos ſuorum amiſerunt, nec paucos Siculorum occiderunt. Quin ipſe quoque Dionyſius Lancea à quodam pubem circa transfoſſus, morti fuit proximus, difficulterque uulnere ſanato, euaſit. Diutius autem obſidione durante propter incredibile illud Rheginorum conſeruandæ libertatis ſtudium Dionyſij quoque Copiæ, à quotidianis illis inſultibus, & urbis ſubuertendæ ſtudio indefeſſo, nihil remittebant, nec enim à propoſito ſuo quicquam cedere Dionyſius uolebat. Olympiorum uerò tempore inſtante, miſit pro certamine habendo quadrigas ut multas ita celeritate alijs omnibus præſtantes, miſit quoque pro Panegyricis ludis ſcenas auro artificioque præcioſas. Accerſiuit denique Cantores, quos mitteret, præſtantiſsimos, qui poëmata eius in Panegyri accinentes, magnam Dei laudem & gloriam pararent. Erat enim Poëticæ ualde ſtudioſus. Hiſce omnibus tanquam procuratorem, quem unà mittebat, præfecit fratrem ſuum Theariden. Qui quum in Panegyrim ueniſſet, in magna eſt habitus exiſtimatione tàm propter ſcenarum pulchritudinem, quàm quadrigarum multitudinem. Poſtquàm autem Cantores recitare Dionyſij poëmata cœpiſſent, primum quidem propter hiſtrionum uocis ſuauitatem ingens hominum multitudo concurrit, qui omnes admirabantur. Poſtea uero quum Poëmatum uitia animaduertiſſent, non minus deridere Dionyſium cœperunt, & adeò contemnere, ut quidam eorum etiam ſce-

Dionyſius quadrigas & cantores mittit ad Græcos ludos.

nas

nas diſrumpere auſi fuerint. Nam Lyſius quoq; Rhetor, qui in Olympijs tum erat, multitudinem hortabatur, ne ſacris ludis admitterent ab extremæ impietatis Tyranno miſſa ſpectacula, cum quidē Panegyricā à ſe ſcriptā orationem populo recitauit. Finito autem Olympico certamine, accidit forte fortuna ut Dionyſij quadrigę partim à curſu excíderent, partim in ſe inuicē impulſæ, cōterentur. Parum etiam abfuit quin nauis quoque, qua redeuntes à certamine in Siciliam ſpectatores uehebantur, procul ab Italia ui uentorum depulſa, Tarentum compelleret. Vnde nautas ferē ſaluos Syracuſas reuerſos, paſsim per urbem rumorem ſparſiſſe, non ſolum hiſtriones, ſed & ipſas quadrigas unà cum naui propter carminum uitia eiectas eſſe. At Dionyſius audita poēmatis ſui irriſione, non quidem à poētica animum ſuum abiecit: has nimirum aſſentatorum oratione confirmatus: In omnibus (inquit) rebus præclare geſtis ita habere ſe ſolet, ut, etſi diu inuidi eas calumniati ſint, poſtremo tamen ij ipſi admirari eas & deprædicare cogantur. Porrò Romani aduerſus Volſatas circa Guraſeum exercitu ſuo inſtructo magnam hoſtium ſtragem fecerunt. Poſt hæc anni ſpacio finito Athenienſibus imperauit Theodotus, Romæ ſex Tribuni conſulari poteſtate remp. adminiſtrabant, nempe. Quintus Cæſo, Fabius Seruilius, Publius Cornelius. His imperio tum præfectis Lacedæmonij bellum gerentes tùm aduerſus Græcos tùm contra Perſas, magnam ſtragem paſsi, claſsium ſuarum præfectum ad Artaxerxem pro pace mittunt. Hic igitur cauſa, ob quam miſſus erat, apud Regem expoſita, tale à Rege reſponſum accepit: Hiſce ſe conditionibus pacem cum eis facturum, ut omnes in Aſia Græcanicæ urbes ſub Rege ſint conſtitutæ, Reliqui uero Græci omnes ſuo iure uiuant, & legibus proprijs utantur. Quo reſponſo Lacedæmonij audito, ad tempus quieuerunt, nec enim omnes recipere conditiones eas uolebant, ſed bellum aduerſus eum ſuſcipere ſatius multis uidebatur. Athenienſes uerò & Thebani, nec non alij, iniquo animo ferentes urbes per Aſiam ita relictas eſſe, nec qui bellum aduerſus Artaxerxem ſoli ſuſtinerent, ſatis ualidi, coacti neceſsitate pacis conditiones receperunt. Rex igitur tranſacto aduerſus Græcos bello, inſtructo ſuo exercitu in Cyprū expeditionem ſuſcepit. Euagoras enim totam iam Cyprum ferè cinxerat, dum aduerſus Græcos bellum Artaxerxes gerebat. Dionyſio autem undecimum iam menſem Rhegium obſidente, & omne eis auxilium commeatumq; intercipiente, graui rerum omnium neceſſariarum penuria laborare in urbe cœperunt. Aiunt enim frumenti unum medimnum apud Rheginos tum temporis quinque minis uænijſſe. Tanta igitur fame in urbe preſsi, primum quidem equos & alia iumenta in alimentum adhibere cœperunt: poſtea uerò ipſis quoque corijs ac pellibus maceratis & coctis pro cibo utebantur: poſtremo urbem egreſsi, herbas circa murum creſcentes pecudum inſtar de paſcebantur. Tàm eſt res intollerabilis fames, & tanta naturæ neceſsitas, ut etiam ad brutorum alimentum confugere hominem cogat. At Dionyſius audita hac Rheginorum anguſtia, non ſolum non miſertus eſt eorum qui ſupra uires humanas patiebantur, ſed extremum etiam malum inducere eis uolens, herbas loci eius & gramina paſsim ſuccidi ac euelli iuſsit, quò putrefacta, pro cibo eſſe eis amplius non poſſent. Quibus immenſis malis Rhegini uecti, urbem Tyranno conceſſa, ei in ſtatuendi eos omni poteſtate, tandem dederunt. Dionyſius igitur urbem ingreſſus, magnam cadauerum eorum copiam reperit, qui fame omnes perierant, qui & ſuperſtites adhuc mortuis quàm uiuentibus ſimiliores erant. Collectis autem infirmis & languidis quoque, captiuorū plus q̄ ſex millia congregauit, Qua multitudine Syracuſas tranſmiſſa, quicunq; talento

Lacedæmonij cum Perſis pacem cōponūt.

Rhegini ob fidione fame uicti.

Dionyſio ſe dedunt.

redemisset, liberum eum dimitti iubebat. Qui uero soluendo non essent, sub hasta eos uendebat. Cæterum Phytone quoque Rheginorum duce capto, filium eius Dionysius in mari submersit, ipsum uero, primum quidem ad altissimas machinas, quasi tragicum spectaculum exhibiturus collocauit, & ex ministris, quendam, qui ei nunciaret, ad eum misit, quod filius eius Dionysius heri marinis undis submersisset. Ad quam uocem intrepide Phyto respondisse fertur: fuit igitur natus uno die patre suo fortunatior. Postea uero per urbem eum circumductum flagris cædi, & nulla non contumelia affici iubebat, simul comitante præcone, qui exclamaret, quod uirum hunc Dionysius merito puniret, ut qui bellum suscipere multitudine persuasisset. At Phyto qui & in obsidione dux bonus fuisset, & reliqua uita laudatus, non Pusilla nimis fuit in ferendo ad mortem usque quicquid pœnarum in eum Dionysius statuisset, sed animo & uoce intrepida sæpe clamabat, se, quod urbem Dionysio prodere noluisset, pœnas nunc luere, quas tamen breui repetiturus à Dionysio Deus esset. Quam uiri fortitudinem etiam Dionysij milites admirantes, adeoque eius miserti, reprehendere & execrari Tyranni crudelitatem quidam cœperunt. Quo animaduerso Dionysius, ueritus ne milites Phytonem sibi ereptum liberarent, omissis illis crudelioribus pœnis, mari quoque eum horribiliter antea afflictum unà cum uniuersa eius cognatione submersit. Sic ergo uir ille præter uirtutis suæ meritum tàm horribili supplicio affectus est. Multos autem habuit etiam ex Græcis dolentes eam afflictionem, præterea poëtæ quidam carmine tristem hunc euentum defleuere. Porrò eodem tempore quo Rhegium Dionysius maxime obsidebat. Galli transalpina loca inhabitantes per angusta magnis copijs, egressi mediam Apennini montis & Alpium regionem, eiectis qui tum illic habitabant, Tyrrenis, occupauerunt. Hos quidam aiunt ex duodecim Tyrreniæ oppidis eò migrasse. Alij uero Pelasgos ex Thessalia ante Troianos, ob diluuium quod Deucalionis tempore fuit, fugientes, in loco hoc habitasse dicunt. Igitur Gallis generatim regionem partitis. Sennones dicti collem extremum mari finitimum inhabitandum sorte acceperunt. At loco eo prænimio æstu habitationi incommodo, de gratione statim cogitarunt. iuniores itaque armis probe instructos de loco alio quærendo, ubi habitare commodè possent, emittunt: atq; ille Tyreniam adorti, cum essent numero circiter triginta millia, Cauloniorum regionem depopulantur. Eodem tempore Legatos Romani Gallorum exercitum exploraturos Tyrrenam miserunt. Legati uero fortes magis quàm prudentes quum Calusium uenissent, conspicati Gallorum aciem instructam, ipsi quoque cum Calusijs in acie aduersus hostes steterunt. Ibi alter ex Legatis prospero successu usus, ducem quendam magni nominis uirum occidit. Quo facto Galli cognito, legationem, ad deposcendum Legatum illum iniusti belli authorem, Romam mittunt. Senatus autem Ro. primũ quidem pecuniæ summam quandam pro iniuriarum accusato, Legatis Gallorum obtulerunt. At Legatis accipere eam nolentibus, rogata denuo sententia, reum eis tradendum decreuerunt. At pater Rei & in hostium manus iam tradendi, ex Tribunis qui consulatu fungebantur, unus, ad populum causam eam referet. Qui quum plurimum apud multitudinem posset, ut irritam Senatus sententiam facerent, eis persualit. Populus itaque quum antea semper senatus decreto & sententia obtemperasset, hîc primum refragari & contradicere ei cœpit. Gallorũ uero Legati in castra sua reuersi, Romanorum responsum suis retulerunt. Quo audito Galli supra modum indignati, adductis omnibus genus suæ copijs, contra Romam cum plus quàm septuaginta millibus militũ profecti sunt. At Romanorũ Tribuni de Gallorũ aduentu certiores facti, pro sua potestate,

Dionysius in Phytonẽ Rheginorum ducẽ seuit.

Galli Tyrrhenorũ sedes occupant.

Digitized by Google

poteſtate, quotquot per ætatem poſſent, arma capeſſere iuſſerunt. Egreſsi itaque & tranſmiſſo iam trans Tiberim exercitu, Copias ab aqua duxerunt ſtadijs circiter octoginta. Ibi acie inſtructa, quatuor & uiginti millia ex fortiſsimis ad Colles uſq; à flumine conſtituerunt. Debiliores autem ad colles, qua parte altiſsimi ſunt, collocarunt. Galli è diuerſo ſua quoque in longum Phalange inſtructa, forte fortuna an prouidentia dicam fortiores debilioribus Romanorum oppoſuerunt. Excitatis iam claſsico utrinque, magno ſublato clamori, relictis caſtris ad prælium committendum contra ſe inuicem tendunt. Gallorum autem lecti contra debiliores Romanorum in acie ſtantes facile eos à monte depulſos in fugam uerterunt. His ita turmatim ad Romanos in planitiem fugientibus, alij quoque ordines turbati terga dederunt, hoſtibus eos inſequentibus ac cædentibus. Quàm plurimis autem ad fluuium celeri fuga tendentibus, ac præ nimio fugæ ſtudio in ſe inuicem cadentibus. Galli poſtremis, ſine intermiſsione occidendo, non minori perſequendi ſtudio inſiſtebant, unde totus is campus mortuorũ cadaueribus replebatur. Primi autem qui fluuij iam oram fuga conſecuti erant, ita armati flumen ingreſsi tranando arma & uitã ſuam ſeruare conati ſunt. At flumine rapido, multi propter armorum pondus ſubmerſi perierunt, quidam uero magno ſpacio delati uix euaſerunt. Hoſtibus autem inſequentibus eos, necnon multos iuxta fluuiũ trucidantibus, plurimi qui adhuc ſupererant, armis prorſus adiectis Tiberim tranarunt. Porrò etſi ingentem hoſtium multitudinem apud fluuium neci dederant, nondum tamen à perſecutione quieſcens uolebant, ſed tela inſuper aduerſus tranantes eiaculabantur. Multis uero telis in eam fluminis partem emiſsis, ubi agmina tranantium cerneres, nõ poterat fieri ut eiaculantes aberrarent. Hinc qui lætalibus ictibus eſſent tacti, ſubito expirabant. Vulnerati uero tum propter ſanguinis fluxum, tum propter fluminis rapidum curſum animaliquente, deferebantur. Tanta igitur clade Romanis accepta, plerique ex ijs qui euaſerant. Boium oppidum nuper ab ipſis recuperatum, occupauerunt, quo loco probe munito, omnes qui fuga ſeruati ad eos confugiſſent, recipiebant. Pauci uero qui fluuium tranando ſuperauerant, Romam inermes confugientes, in prælio omnes perijſſe nunciarunt. Quo infelici rerum ſucceſſu nunciato ijs qui in urbe manſerant, in magnam omnes deſperationem uenerunt. Nam occiſis iam robuſtiſsimis quibuſque, difficile fore exiſtimabant nouum hoſti exercitum opponere. At fugere cum liberis & uxoribus ualde hoſtibus propinquis periculoſum, uidebatur. Multi tamen ex priuatis hominibus in oppida uicina cum uniuerſa ſua familia confugerunt. Magiſtratus uero cohibita, ne aufugerent, multitudine, edicto mandabant, omne ſine mora frumentum, & res alias neceſſarias omnes in Capitolium comportari. Quo facto & Arx & Capitolium præter alimenta, auro quoque & argento, necnon præcioſiſsimis ueſtimentis impletum eſt: quippe quum totius urbis diuitiæ in unum omnes locum conferrent. Illi igitur congeſtis uniuſcuiuſq; opibus precipuis, locoq; de quo iam dictum eſt probe munito trium dierũ ſpacium ſic fuerunt Galli enim abſcindendo iuxta gentis ſuæ ritum, mortuorum capita primum diem conſumpſerunt, duobus uero ſequentibus caſtra ſua urbi admouerunt. Verum quum deſerta ab hoſtibus mœnia cernerent, clamorem uero & ſtrepitum auderent quem res ſuas precioſiſsimas in Capitolium transferentes mouebant, ſibi à Romanis inſidias ſtrui arbitrabantur. Quarto uero die rei ueritate demum cognita, urbis portas perfringunt, Vrbemq; præter paucas quaſdã in Palatio domus, deuaſtant. Poſt hæc magnos quotidie impetus in loca munita facientes, nihil hoſtibus damnis adferre poterant, ſed etſi ſuorũ non paucos illic amitterent, non tñ deſiſtere è perſecutione uolebant. Sperabant enim ſi ui ſuperare eos iam non poſſent, at tempore quidem quũ rebus neceſſarijs omnibus

Galli ad Tiberim Romanos prælio ſuperant.

Galli Romanos in Capitolio obſident.

Digitized by Google

omnibus consumptis penuria laborare inciperent, superaturos. In tantis igitur angustijs Romanis constitutis, Tyrrheni circumiacentes magnis copijs accedentes Romanorum agrum depopulabantur, ibi sanè & multa corpora, & prædam non paruam nacti sunt. At qui ex Romanis ad Boios ante confugerant, re non præuisa in Tyrrenos incidentes, in fugam eos conuerterunt, omni eis commeatu sublato, castrisq; eorum euersis. Ibi quam in gentem armorum copiam nacti essent, ea distribuebant, quibus arma non erant, quin multò etiam pluribus alijs ex finitima regione collectis arma singulis ministrabant. Volebant enim eos qui in Capitolium confugerant, ab obsidione liberare. Dubitantibus uerò illis quónam pacto accessum ad inclusos in Capitolium inuenire possent (Galli enim maximis copijs eos cinxerant) ibi Cominius quidam Pontius se eos qui in Capitolio essent oratione confirmaturum recipiebat. Hic igitur solus profectus, traiecto, tempore nocturno, flumine, præruptam quandam Capitolij rupem clàm accessit, qua uix tandem scandendo superata, eos qui in Capitolio erant, certiores fecit de ijs collectis qui ad Boios ante fugerant, quòd quæsita opportunitate Gallis se opponere uellent. Quo nuncio Gallis peracto qua ascenderat rursus descendit, & traiecto rursus Tiberi, ad Boios rediit. Galli autem animaduersis recentibus illis uestigijs, statuerunt eandem noctu rupem ascendere. Circa mediam itaq; noctem uigilibus Romanorum ob loci munitionem securis, Gallorum quidam iuxta rupem eam ascendentes, facile latere uigiles potuissent, nisi sacri Iunonis anseres illic aliti conspectis ascendentibus uoce sua eos prodidissent. Concurrentibus itaq; ad anserum clamorem custodibus, omnes illi attoniti ulterius progredi non audebant. Quidam autem Marcus nomine Manlius uir præclarus elato clamore ad locum procurrens, manum cuiusdam ascensuri ense suo amputauit: Clypeoq; ad pectus eum protendens, de rupe præcipitem dedit. Occiso autem & altero qui secundus ascenderat, reliqui sine mora ad unum aufugerunt. At rupe ualde prærupta, omnes præcipitati perierunt. Quo facto Romani missis ad hostes de soluenda obsidione legatis, persuaserunt eis ut mille acceptis à se auri libris urbem ab obsidione liberarent & ex Romanorum finibus discederent. Post hęc Romani deiectis ac deuastatis ab hostibus, multis ædificijs, necnon ciuibus quàm plurimis occisis, potestatem ædificaturis fecerunt, ut quo quis loco uellet domum extrueret: quin lateres quoque publicos ijsdem suppeditarunt, qui etiamnum publici uocantur. Quum itaque omnes pro suo quisque arbitrio ædificarent, accidit ut uiæ per urbem angustę ac tortuosę fierent, quas postea aucti non potuerunt rectos facere. Sunt præterea qui dicunt. Mulieres, quòd sua quoq; antea ornamenta in communem patriæ salutem omnia expendissent, hoc à populo honoris consecutas esse, ut in Rhedis per urbem uehi eis liceret. Porrò afflictis adhuc, ob cladem paulo ante acceptam, Romanis, bellum Volsci indixere. Vnde nouo Tribuni exercitu conscripto, & copijs sub cœlum apertum, qui locus campus Martius est dictus, eductis, castra ab urbe stadijs ducentis fixerunt. Volscis itaq; ex altera parte ingenti militum manu ad castra eorum accedentibus. Romani qui in urbe erant, ualde de suis qui castra habebant, solliciti, constituto in urbe imperatore M. Furio, ipsi cum omnibus ętate præualidis probè armis instructis, nocte obscura egressi, ad primum diei ortum uolscos ad Castra pugnantes oppressos in fugam facile uerterunt. Erumpentibus uero illis quoque ex castris, quotquot in medio erant relicti uolsci fermè omnes uiribus pugnando defecerũt. Vnde qui antea robustissimi uisi sunt. Postea accepta hac clade omnium uicinorũ populorũ facti sunt infirmissimi. Post hanc pugnã Romanorũ imperator quũ audiuisset urbẽ ab Aequis (quos nunc Aequi quulos uocant) deuastari, eductis aduersus eos copijs q̃ plurimos urbem obsidentium occidit.

Galli in capitolium ascendentes, detere bantur.

M. Furius Gallos profligat.

dit. Inde in Sutrianam coloniam eorum profectus est, quam Tyrreni per uim antea occupauerãt. Repente igitur Tyrrenos opprimens, multis eorũ occisis, urbem Sutrianis seruauit. Cęterum Gallis relicta Roma Vascium oppidũ Romanorum socium deuastantibus, imperator se eis fortiter opponens, non solum plurimos eorum occidit, sed impedimentis quoq; eorum omnibus potitus est, in quibus aurum illud omne erat, quod Roma antea asportauerant, & alia ferè omnia quæ in urbis direptione deprędati fuerant. Tantis uerò Imperatori gestis triumphum agere, propter inuidiam tribunorum permissum non est. Quamuis sint qui dicunt à Tuscis eum albis quadrigis triumphum egisse: ob quod factum magnam, post annos inde duos, pecuniam persoluere, accusatum à populo, coactum fuisse: de qua re suo tempore dicemus. Qui autem Galli in Iapygiam uenerant, ij per Romanorum agrum reuersi sunt: & paulo post à Querijs oppressi, per insidias omnes concisi sunt in Transio campo. Cęterùm Calisthenes historiographus Græcorum historiam scribere cœpit à pace illa quam hoc ipso anno Græci cum Artaxerxe Persarum rege fecerunt. Et triginta annorum gesta complexus, decem libros conscripsit, quorum postremum in um contextum finiuit, qui à Melo Phocensi Delphico sacerdote cõprehensus est. Verum nos quoniam ad pacem peruenimus, quam cum Artaxerxe Græci constituerunt, necnon ad periculum quod à Gallis Romani passi sunt, finem quoq; huic libro secundũ primũ propositum hunc imponemus.

Finis libri decimi quarti.

DIODORI SICVLI
HISTORICÆ BIBLIOTHECÆ
LIBER XV. MARCO HOPPERO interprete.

PEr totum operis nostri contextũ orationis libertate cõuenienti historiæ, uti cõsueuimus, uiros bonos ob pclara sua facta laude debita celebrãtes, malos cõtra, si quãdo turpiter egerũt, pro facti merito culpãtes: q; fore sic existimauimus, ut qui ad uirtutẽ natura ꝓcliuiores sunt, per immortalis gloriæ laudẽ ad res pulcherrimas fortiter tẽtandas excitentur: alij uerò quib. illa naturæ bonitas nõ cõtigit, iustis illis reprehẽsionib. ab impetu, quo ad turpitudinẽ natura feruntur, coërciti, reuocentur. Quare quũ ad horũ quoq; tẽporum historiã scribendã animũ appulerim, quib Lacedęmonij apud Leuctra turpiter uicti, ingẽtem calamitatẽ passi sunt, rursusq; apud Mãtineam lapsi Græcoꝝ principatũ ꝓter omnẽ spẽ amiserũt: ex officio facturũ me putaui, si dilato aliquãdiu historiæ argumento, iustã Lacedæmoniorũ reprehensionẽ prętermittã. Quis. n. nõ grauiori accusatione dignos eos autumet, qui acceptũ à maiorib. suis imperiũ optimè fundatum, necnon annis plus quingentis per singularem eorundem progenitorum suorum uirtutem conseruatum, per suam demum stultitiam temerè amiserunt? Nam qui ante hos uixerũt, multis cędibus & periculis maximis tantam sibi gloriam parauerunt, summa uerò fide & humanitate subditos suos complexi, eandem conseruauerunt. At qui hos postea secuti sunt, non solum superbe & arroganter socijs suis usi, uerùm etiam bella insuper iniqua & ex mœra superbia Græcis inferentes, haud immerito per suam stultitiam imperio eo penitus exciderunt. Quicunq; enim odium propter iniuriam sibi illa tam aduersus eos conceperant, in calamitatibus deinde eorũ ulciscendę ueteris eius iniuriæ occasionẽ captabãt. Quare maiores quoq; eorũ, quorũ inuicta antea

Lacedæmoniorum uictoperatio.

antea laus fuerat, in magnum inde deſpectum uenerunt, quemadmodum fieri conſueuit, ut maiorum uirtutes filiorum uitijs obſcurentur. Thebani igitur, ut qui multis retro ſeculis, optimis ſemper paruerant, deuictis tum præter ſpem Lacedæmonijs, duces Græcorum euaſerunt. Quo principatu Lacedæmonij ſemel amiſſo, haudquaquàm maiorũ ſuorũ priſtinâ dignitatẽ conſequi potuerunt. Sed poſtq; ſatis nunc eos culpauimus, ad ſequentiũ temporum hiſtoriam proſequendam ſtilum uertamus. Finis igitur libri precedentis, (quo totius noſtrę hiſtoriarum compoſitionis decimus quartus eſt) Rheginorum ſeruitutẽ, quà à Dionyſio oppreſsi ſunt, continet: necnõ Romæ direptionẽ, quæ à Gallis facta eſt anno proximo cũ præcedente, quo in Cyprũ aduerſus Euagorã Regẽ expeditionẽ Perſæ fecerunt à quo ſanè bello, ſumpto libri huius initio, eundẽ finiemus in Anni eius geſta, qui proximè Philippi Amyntæ filij regnum præceſsit. Regnante Athenis Myſtichida, Romani tribunos tres conſulari dignitati prefecerunt, nempe Marcum furium, Gaium & Aemilium. Quo tempore Artaxerxes Perſarum Rex aduerſus Euagorã Cypri Regem exercitũ duxit. Multo uero tẽpore bellico apparatui inſumpto, magnas tàm pedeſtris quàm naualis prælij committendi copias acquiſiuit. Pedeſtris enim exercitus unà cum equitatu trecentorum millium numerum æquabat. Triremes autem ſuper trecẽtas inſtruxerat. Duces hiſce præfecit, pedeſtribus quidem copijs Orontam uirum prudentẽ. Nauali autem pugnę Teribazũ uirum omnium Perſarum encomio probatũ. Hi igitur aſſumptis ſinguli, ſuis copijs in Phocæa & Cuma, in Ciliciam peruenerunt. Superato uero iam in Cyprum itinere, ſummo bello recte adminiſtrando incubuerunt. Euagoras autẽ cum Acoride Aegyptiorũ Rege (qui & ipſe Perſarũ hoſtis tum erat) fœdere pacto, ingentes ab eo copias accepit. Ab Hecatomno autem Cariæ præfecto magnam pecuniæ ſummã (clàm geſto cum eo negotio) pro peregrino milite alendo accepit. Similiter & alios à Perſis alienos, hos quidem clàm, illos uero palàm aſciuit, ut pars quoq; Perſici belli eſſent. Dominabatur autem Cypri urbibus ferme omnibus: In Phœnicia autem Tyro & quibuſdam alijs. Habebat aũt triremes nonaginta, quarum uiginti Tyriæ, reliquæ ſeptuaginta Cypriæ erant. Habebat præterea milites proprios quidem ſexies mille, ſociorum uero hic multò plures. Præter hos & mercenarios quàm plurimos, quos magna illa pecuniarum affluentia retinebat. Quin Barbarorum quoq; Rex milites ei miſit non pauciores, & quidam alij qui Perſarum Regi ſuſpecti erant. Hic igitur tanto rerũ neceſſariarum omniũ ſubſidio inſtructus, audacter in prælium deſcendebat ac primum quidem prædatorijs quibuſdam manibus, quas non paucas ſecum habebat, hoſtium aduehendis cõmeatibus, inſidiabatur quos partim mari ſubmerſos, perdebat, partim prohibebat, partim denicq; abripiebat. Quo accidit, ut mercatoribus non amplius in Cyprũ tranſuehere frumentum auſis, magna breui fames (maximè tantis in unam inſulam copijs congregatis) in Perſarum Caſtris oriretur. Qua quidem rerum penuria male affecti Perſarum mercenarij quidam aduerſus duces ſuos, coorta ſeditione, inſurgẽtes, aliquos eorum occiderunt. Vnde ſeditione & tumultu æſtuare caſtra cæperunt, ita ut uix reliqui Perſarum duces, & ille ipſe qui Nauales copias ducebat Gao nominatus, ſedare eos tumultus potuerint. Traijcientes uero claſſe uniuerſa, magna frumenti copia ex Cilicia aduecta, prætorem inopiã alimenti nunc copia repenſabant. Sed & Euagoræ quantum ſat erat frumenti ex Aegypto Acoris Rex mittebat, necnon pecuniæ magnam ſummam & rerũ aliarum apparatum ſufficientẽ mittebat. Euagoras aũt uidens ſe nauali exercitu multo inferiorẽ, ſexaginta adhuc naues impleuit, & quinquaginta inſuper ab Acoride ex Aegypto miſſas recepit, ita ut ducentas in uniuerſum triremes haberet, quibus ad prælium ordinatis & diſpoſitis, experimentum ſuæ potentiæ capturus, quæcunque ad nauale prælium committendum requirebantur,

Digitized by Google

tur omnia non sine ingenti spectantium & terrore & stupore instruebat. Vnde & Regię classi forte præternauiganti in Cetiũ oppidum, instructis & coniunctis suis nauibus eos insequens, magnum damnum dedit. Aggrediebatur enim nauibus constructis constructas minime & uiris rem præuidentib. eos qui minime expectabant. Commisso itaq; prælio, in primo quidem conflictu uictoria potitus est. Coniunctis enim triremibus nauigans aduersus diuisas & dispersas quadam earum prodidit, quasdã uero per uim cepit. At Persarum Nauarcha Gao nomine, nec non aliis ducibus collectis fortiter se ei opponentibus acre rursus naualе prælium eis commissum est, in quo primũ quidem Euagoras superior euasit, postea uero omne uirium suarũ pondus Gao exerente ac strenuè admodum pugnante, accidit ut Euagoræ Copiæ in fugã, multis amissis triremibus uerteretur. Persæ igitur parta huius belli naualis uictoria, in Cetium oppidum, collecto utroq; exercitu, perrexerunt: Indeq; rursus sine mora profecti Salaminem obsidione cinxerunt, quam sanè urbem terra mariq; oppugnabant. Et Teribazus quidem in Ciliciam traiectus, inde ad Regem præfectus est, à quo nunciata ei uictoria, duo millia talentorũ ad bellum secum apportauit. Euagoras autẽ ante naualem quidem pugnam, pedestri, iuxta mare, cum pedestris exercitus parte aliqua, prælio cõmisso, superior euasit, unde defuturo quoq; successu capta fiducia alacrior factus fuerat. At nauali prælio nauale sibi deinde gesto, & obsidione undiq; cinctus, animũ demittere cœpit, nihilominus tamen bello strenuè incumbendũ esse existimans ipse quidem, relicto filio suo Pythagora duce, & summa rerũ in Cypro & commissa, in Aegyptũ, assumptis noctu decẽ triremibus, Salaminẽ profectus clam hostibus, delatus est. Qui quũ ad Regem uenisset, hortari eum cœpit, ut totis uiribus bello huic incumbere uelit, & commune sibi contra Persas bellum esse existimet. Interea dum hæc geruntur, Lacedæmonij contra Mantineam expeditionem suscipere decreuerunt, contempto fœdere quod factũ antea fuerat, propter eiusmodi causas. Cõmuni Grecis pace, propter Antalcidem prius constituta, ad quam omnes urbes accepta cõmunibus suffragijs libere uiuendi potestate præsidia sua amouerant, Lacedæmonij natura quadã dominandi cupidiores, & pernicios is contentionibus assueti, pacẽ eam quasi graue sibi onus diutius non sustinebant, sed Græciæ principatum, qui antea eorum fuerat, affectantes, nouis semper rebus intente studebant. Statim igitur ciuitates commouere, & seditionis semina in ijs per suos quosdã amicos spargere, quarum quædam ad tumultum excitandum satis occasionis ipsis præbebant. Illę enim accepta iam antea libere uiuendi potestate, accusabant quosdã qui iam olim Lacedæmoniorum Imperio præfecti fuerant. Acerbis uero accusationibus factis, propter tenacem plebis acceptarum iniuriarũ memoriam: multis etiam in exilium inde expulsis, obtulerunt seipsos socios fore auxiliares ijs qui factionib. essent expulsi. Suscepti itaq; his, & in uicos passim copijs emissis, primũ quidem oppida infirmiora sibi subiecerunt, postea celebriores quoq; urbes expugnatas subegerunt, nondum annis duobus communi seruato fœdere. Mantineensium uero urbem uicinã, & multis illustribus uiris claram, incrementum eius quod ob publicam pacem ei accedebat, metuentes, nec non uirorum quorundam prudentiam ueriti, magno studio supprimere festinabant. Quare missis Mantineam legatis præceperunt eis, ut occupatis ipsorũ mœnibus iubeant eos omnes migrare in antiquos suos quinq; pagos, ex quibus iam olim in Mantineam commigrarant. Nemine uero illis obtemperante urbem, copijs emissis, obsidione cingunt. Ibi Mantineenses, missa Athenas legatione, opem sibi ferri petierunt. Athenienses autem nolentibus cõmunia fœdera uiolare, soli ipse obsidionem eam sustinentes, magnis uiribus hostem propulsabant. Et hæc quidem de Græcia, quæ initium rursus nouorum bellorum hoc modo accepit. Quod uero ad Siciliã attinet, Dionysius Syracusanorum

Euagore cum Persis prælijũ naualе & clades.

Lacedæmonij in Mãtineam expeditionem parant.

Dionyſius poæ ticæ dat operam.

cuſanorum tyrannus,finito aduerſus Carthaginenſes bello,in ſumma pace & otio quieuit. Quare ad poëmata ſcribenda ſummo ſtudio animum ſuum appulit.Et accerſitis in arte ea preſtantiſsimis quibuſq; in magno eos precio habens,commorari eos ſecum, & poëmatum ſuorum magiſtros & correctores eſſe uolebat.A quibus quum propter beneficia, oratione ad placendum inſtituta,collaudatus fuiſſet,multò magis gloriabat eorum cauſa poëmatũ, quàm ſe in bello præclarè quiddã geſsiſſet.Poëtis itaq; conuerſantibus cum eo,Phi-

Philoxeni de Dionyſij poematis liberum iudicium.

loxenus quidam dithyrambici carminis ſcriptor,ſingulari quadam ſcribendorum uerſuum maieſtate & dignitate pollens,in conuiuio lecto malo Tyranni poëmate,quid de eo ſentiret interrogatus,liberius paulo reſpondit.Quo Philoxeni reſponſo Tyrannus offenſus, quaſi per inuidiã poëma eius reprehendiſſet,confeſtim in Lapicidinas abduci eum miniſtris ſuis imperat.Poſtero uero die hortantibus eum amicis ut ignoſceret Philoxeno, placatus ei eoſdem denuo conuiuio excepit.Proſcedentibus autẽ poculis,rurſus Dionyſius Poëmata ſua iactans, & uerſus quoſdam qui felicius conditi uidebantur producens, qualiánam ei poëmata uiderentur interrogabat. Cui nihil ille reſpondit,ſed euocatis famulis Dionyſij, iuſsit ſe in Lapicidinas duci. Ad quem ſermonis leporem ſubridens Dionyſius,libertatem eam tunc tulit,riſu reprehenſionẽ obtundente. Paulo poſt familiaribus eius ſimul cum Dionyſio in tempeſtiuam orationis libertatem deprecantibus,Philoxenus ſe præter omnium opinionem facturum id promiſit.At enim ita ſe reſponſurum,ut ſimul & ueritatem obſeruaret, & ex Dionyſij ſententia diceret nec falſum dixit Tyranno enim commemorante uerſus quoſdam commiſerationis affectum ſæpius exprimentes, Interrogatus Philoxenus, qualiánã ſibi hæc poëmata uiderentur,reſpondit,Miſerabilia,utroque ſic propter uocis ambiguitatem, præſtito. Dionyſio eñ reſponſum placebat quia putabat dicere eum uerſus plenos eſſe commiſerationis affectu,quod bonorum poëtarũ eſſe nouerat, adeoq; laudatum ſe à Philoxeno exiſtimabat.. Alij uero ueriorem ſenſum apprehendentes, miſeram poëmatis naturam dixiſſe eum putabant. Simile quid-

Plato à Dionyſio accerſitus.

dam & Platoni Philoſopho accidit.Nam accerſito ad ſe uiro eo, primum quidem laude maxima dignum cum reputauit,quod libertatẽ in eo dignam Philoſopho animaduertiſſet. Poſtea uero quibuſdam eius ſermonibus offenſus animo prorſus ab eo alienatus,in forum productum quaſi mancipium uigintí minis uendidit. Sed philoſophi eò conuenientes, emptum eum in Græciã ablegarunt,hæc ſimul admonentes:quod uirum ſapientem aut rariſsimè, aut ſuauiſsimè uerſari cum Tyrannis conueniat. Porrò Dionyſius níhil deſtudio ſuo erga poëmata remittens,in Olympiacam panegyrim præſtantiſsimos uoce hyſtriones eius decantaturos apud populum poëmata,miſit.Qui primum quidem propter uocis ſuæ preſtantiam in magnam admirationem auditores adduxerunt,mox uero poëmatum uanitate cognita,non ſine magno riſu de-

Dionyſius ob deſpectata ſua carmina ſeuit in amicos.

ſpectui haberi cœperunt.Quo Dionyſius poëmatum ſuorum contemptu audito in magnam incidit triſtitiam qua magis ac magis aucta, tandem furor quoq; animũ eius inuaſit, ita ut omnes ſuos amicos tanquã inſidias ei ſtruentes,ſuſpectos habere inciperet,poſtremo in eum proceſsit mœrorẽ & demẽtiam,ut ex amicis ſuis multos,efficta aliqua cauſa,occideret:nec paucos in exilium mitteret:Inter quos erant quoq; Philiſtus & Leptines frater eius,uiri fortitudine præſtantes, qui magna ſæpe & multa in bellis commoda ei parauiſſent.Hi igitur ad Italiæ Thurios fuga delati, magnam ab Italis laudem conſecuti ſunt.Poſtea uero,rogante Dionyſio, reconciliati, & Syracuſas reuerſi, in priſtinam dignitatem reſtricti ſunt. Leptines tum uxorem duxit Dionyſij filiam.Et hæc quidem hoc anno geſta ſunt. Magiſtratu autem fungente Athenis Dexitheo,Romani creauerunt conſules Lucium Lucretium, & Seruium Sulpicium. Eodem tempore Euagoras Salaminiorum Rex in Cyprum ex

Aegypto

Aegypto reuersus est, allatis secum pecuniis ab Acoride Aegypti rege pau-
cioribus quàm speraſſet. At inuenta Salamine fortiter ab hostibus obsessa, nec
non penitus ipsc à socijs relictus, de soluenda obsidione legatos mittere coa-
ctus fuit. Teribazus autem, penes quem summa tum potestas erat, so-
luturum se obsidionem respondit, si Euagoras relictis omnibus Cypri urbib.
discedere inde, & uelut unius Salaminis rex statutum annuersarium tributū
Persarum regi persoluere: necnon omnia ad nutum eius, tanquam seruus he-
ri sui, facere uellet. Ad quæ Euagoras, etsi dura sibi conditio uideteſ, omnia ta-
men annuit, præter unum illud, quod ad nutum eius tanquam seruus heri sui
facere omnia uellet: dicebat enim se ut regem regi subiectum fore Cui Teriba
zus quum nollet obtemperare, Orontes alter dux inuidens Teribazi gloriæ, *Orontes Teri*
literas clàm ad Artaxerxem contra Teribazum misit, quibus accusat eum, pri *bazum apud*
mum quòd quum capere Salaminem posset, non faciat, sed legationes eius su *regem Persa-*
scipiat, & de rebus innouādis colloquatur. Deinde quòd cum Lacedæmonijs *rum crimina-*
propria se societate coniungat, amicus eorum: quòd super ea defectione ten- *tur.*
tanda quosdam antea Pythij Apollinis oraculum consulturos miserit. Postre-
mò, quod maximum est, quòd copiarum singulos duces quadam beneuolen
tia & honorum donorumq; largitionibus, necnon promissionibus multò ma
ioribus sibi deuinxerit. Quibus literis lectis rex, fidem calumnijs istis adhibēs
Orontæ rescripsit ut captum Teribazum ad se mitteret. Quo mandatum hoc
exequente: ad regem Teribazus ducitur. Ibi iudicium sibi fieri rogans, in præ-
sentia quidem in uincula coniectus custodiæ traditur. Post hæc autem bellum
rege aduersus Cadusios gerente, suspenso iudicio causæ forenses distrahebā
tur. Orontes uerò cum copijs in Cyprum profectus, uidens & Euagoram nō
minus fortiter quàm antea obsidioni resistere, & milites Teribazi captiuitatē
ægrè ferre, officium suum facere nolle, sed plerosq; obsidionem relinquere, ue
ritus aliquod improuisum seditionis periculum, Orōtes mittit ad Euagoram
nunciaturos de soluenda obsidione, & hortaturos simul, ut ijs ipsis nunc con-
ditionibus pacem cum Oronte cōstituat, quibus antea cum Teribazo uoluis-
set. Quo audito Euagoras supra modum gauisus est, ac pacem hisce conditio- *Euagoras cū*
nibus constituit: ut Salaminis ipse rex esset, & anniuersarium tributum consti- *Persa pacem*
tutum Persarum regi persolueret, deniq; tanquam rex regi præcipienti auscul *facit.*
taret. Sic ergo bellum hoc Cypriacum fermè decennale (cuius tamen tempo-
ris pars præcipua in solo apparatu insumpta fuit) postquam duobus cōtinuis
annis pugnatum esset, finem accepit. Porrò Gaos naualis classis præfectus,
quia Teribazi filiam uxorem sibi duxerat, ueritus, ne quasi consilia cum Teri-
bazo tractasset, alicui suspectus, ad supplicium ob falsam eam suspicionem à
rege postularetur, alio modo rebus suis succurrendum censuit. Affluente autē
ei non solum pecuniarum, sed & militum magna copia, præter triremes, quas
quorundam fauore meruerat, discedere à rege statuit. Statim igitur ad Acorim
regē Aegyptiorū legatione missa, fœdus cum eo contra regem init. Itemq; ad
Lacedæmonios scribens, eos in regem excitauit, & daturum se eis magnam pe
cuniarum copiam pollicetur, necnon alia præterea magnifica promisit, polli-
cens se eos adiuturum in rebus Græciæ conficiendis, & imperium illud pater-
num eorum communibus se uiribus defensurum. Spartani autem & olim
imperium recuperare statuerant, & tunc ciuitates iam turbabant, cunctisq;
manifestum erat ab eis ciuitates in seruitutem redigi. Præterea cum male audi
rent, quia uidebantur in fœdere quod cum rege percusserant, Græcos qui erāt
in Asia prodidisse, factorum eos pœnitebat, & suscepti aduersus Artaxerxem
belli excusationem aliquam idoneam quærebant. Vnde libenter fœdus socia-
le cum Gao confirmarunt. Cæterum Artaxerxes finito aduersus Cadusios bel
lo, iudicium Teribazo permisit, constitutis ei tribus iudicib. ex spectatissimis
inter Persas. Eodem uerò tempore alij quidam iudices ob iniustam quam tule

lerāt ſentētiam cōprehenſi, cute uiuis detracta grauiſsimā pœnā luerunt. Quibus cutibus circum ſubſellia expanſis, iudices eis inſidētes ſententias dicebāt. quo recens ſemper ante oculos ſupplicij exemplum haberent eorum qui iniuſte iudicaſſent. Actores itaq; lecta quæ miſſa ab Oronta erat epiſtola, ſatis cauſæ accuſationi eſſe aiebant Teribazus ueró audita hac quātum ad Euagoram calumnia, recitauit Oronte fœdus ictum cum Euagora, ea conditione ut obediret Euagoras Artaxerxi ſicut rex regi. At ſe ea conditione pacem uoluiſſe facere, ut Euagoras regi ſe tanquam ſeruus domino ſubmitteret. Quod autem ad oracula, deum dicebat non in uniuerſum de morte reſpondiſſe, cuius rei teteſtes adhibebat omnes tum Græcos præſentes. Porrò de amicitia quam contraxiſſe eum cū Lacedæmonib. Orontes ſcripſerat, in hūc modum ſe defendebat: non ſe proprij commodi cauſa, ſed ad regis utilitatem amicitiam eam feciſſe. Per hanc enim oſtendebat ſe à Lacedæmonibus qui in Aſia eſſent Græcos ad ſe pertraxiſſe, regi uerò dedititios eos tradidiſſe. In fine uerò ſuæ deſēſionis in memoriam iudicibus reuocabat quibus rebus in regem aliquando beneuolentiam & ſtudium ſuum declaraſſet. Fertur inter alia multa officia quæ regi ſe pręſtitiſſe oſtendebat, hoc maximum fuiſſe, quo etiam magnam regis & admirationem & amicitiam meruerit. Accidit in quadam uenatione, ut tranſuecto curru regio duo leones aduerſus eum celeri greſſu approperarent, qui diſcerptis iam duobus ex quadrigis equis, in ipſum quoq; regem irruiſſent, niſi tempeſtiue Teribazus interuentu ſuo leonibus occiſis, à periculo regē eripuiſſet. Cæterùm in profligandis quoq; hoſtibus aiunt fortitudine hunc aliis præſtitiſſe, necnon circa conſultationes ſingulari quadā dexteritate uſum ſemper fuiſſe, ita ut quoties rex conſilijs eius uſus ſit, nunquam aberrarit. Tali igitur defenſione Teribazus uſus, concordi iudicum ſententia ab omni criminis culpa liber dimiſſus eſt. Rex uerò ad ſe iudicib. uocatis, ſingulos interrogauit quo quę iuſtitiæ titulo reum iudicio abſoluiſſent. Ibi primus quòd uidiſſet aiebat, crimina ei intenta dubia, benefacta uerò eius nota omnibus eſſe. Secūdus poſtea reſpōdebat: Etſi quędam, quorum inſimulabatur, crimina uera eſſent, benefactorū tamen eius multitudine peccatū id uinci. Tertius denicq; dicebat, q̄ non benefacta eius hoc quidem loco reſpexerit, propter honores multiplices quos à rege Teribazus ob id conſecutus eſſet, ſed quod criminib. illis ſeorſim inſpectis non uideretur accuſatus ille obnoxius eſſe. Quibus auditis rex iudices, ut qui iuſtè iudicaſſent, laudauit: Teribazum uerò maximis honorib. decorauit. At Orontem cognito eius mendacio, & accuſatione falſa, extrema ignominia affecit. Hactenus quæ de Aſia dicenda fuerant. Quod uerò ad Græciam attinet, Mantineam Lacedæmonijs oppugnantib. ad æſtatis uſq; finem ſtrenuè Mantineenſes aduerſus hoſtes pugnauerunt: uidebantur enim fortitudine Arcades ſuperare. Vnde & Lacedæmonij antea quidē cōſueuerāt hos ueluti auxiliares & ſocios fidiſsimos in prelijs ſuis adhibere. Inſtante uerò hyeme, & flumine iuxta Mantineam imbribus aucto, Lacedæmonij interceptо fluminis curſu magno aggere, in urbem fluuium deriuarunt, ita ut omnis propè locus ſtagnaret. Vnde domibus cadentibus magna Mantineenſes anguſtia preſsi, urbem Lacedæmonijs tradere coacti ſunt. Qua Lacedæmonij capta non aliud malum Mantineenſibus intulerunt, niſi quòd in antiquos uicos migrare eis præceperint. Quare patria ſua euerſa in uicos migrare coacti ſunt. Eodem quo hæc geſta ſunt tempore, Dionyſius in Sicilia Syracuſanorum tyrannus iuxta Adriaticum mare urbes ædificare decreuit. Id autem faciebat, quòd Ionium uadum dictum occupare ſic ſe & uendicare ſibi poſſe ſperaret, ut tutam in Epirum nauigationem inſtrueret, & urbes proprias haberet, ad quas nauibus appellere poſſet. Feſtinabat enim Epiri loca magnis copijs repente nauigando inuadere, & Delphicum illud fanum multis diuitijs abundans diripere. Vnde cum Illyrijs quoque ſociale fœdus init per Alcetam Moloſſum

Teribazi apud Artaxerxem cauſæ dictio ad Orontæ alumniā.

Teribazus in iudicio abſoluitur.

Mantineenſes Lacedæmonib. ſe dedunt.

loſſum, qui exul Syracuſis tum morabatur. Bellum autem Illyrijs gerentibus, ſocios auxiliares eis miſit, milites quidē gregarios duo millia, arma uerò Græca quingena. At Illyrij arma quidem dederunt militum fortiſsimis, milites uerò quos miſerat Dionyſius, proprijs ſuis militibus immiſcuerunt. Magno itaque exercitu collecto, Epirum inuaſerunt, & Alcetam in Moloſſorum regnū deduxerunt. Nemine uerò primum eis obſtante, agrum eum deuaſtauerunt. Poſtea autem Moloſsis ſe eis opponentibus, acre commiſſum eſt prælium, cuius Illyrij victoria potiti, Moloſſorum plus quindecim millia occiderunt. Tanta uerò clade Epirotis accepta, Lacedæmonij auditis his quæ acciditſſent, auxiliares ſocios Moloſsis miſerunt, quo Barbarorum ferocitatem magna ex parte compeſcuerunt. Hæc dum geruntur, Parij quodam admoniti oraculo, miſſa in Adriam colonia inſulam ibi extruxerunt nomine Pharum. ſocius in opere eis fuit Dionyſius tyrānus. Hic enim in Adriam quoq; coloniam miſit non multis ante annis quàm urbem, quam Liſſam nominauit, extruxit. A qua ſumpto initio Dionyſius, dum ab alijs negocijs uacaret, naualia ducentarum triremium capacia extruxit: necnō muro urbem cinxit tantę magnitudinis, ut ambitus eius alias urbes Græcorum omnes amplitudine ſuperaret. Sed & Gymnaſia magna iuxta Anapum fluuium ædificauit. Quin deorum quoque templa extruxit, & alia quæ ad augendam & exornandam urbem pertinere cognouiſſet. Vnius autem anni tempore lapſo, Athenienſibus quidem imperauit Diotrephes. Romæ uerò Conſules creati fuerunt Lucius Valerius, & Aulus Manlius. Apud Elæos autem Olympias acta eſt nonageſima, in qua Dicon Syracoſius victor in ſtadio euaſit. Parij interea qui Pharum inſulam condiderant, compulſis qui antea eam inhabitabant, Barbaris ad locum quendam editum probe que munitum, urbem ipſi iuxta mare extructam muro cinxerunt. Poſtea uerò Barbari, qui eam inſulam prius inhabitauerant, Græcorum aduentum ægrè ferentes, implorata Illyriorum ulterius habitantium ope, paruis multis (numerus militum ſuperabat decem millia) nauigijs in Pharum inſulam traiecti, inuadere Græcos, multos que eorum occidere. At qui Liſsæ à Dionyſio præfectus erat, inſtructa claſſe aduerſus Illyriorum nauigis ſoluit. Quorum his quidem ſubmerſis, illis uerò captis, Barbarorum ſupra quinque millia occidit: uiuos autem cæpit circiter bis mille. Porrò Dionyſius pecunia deſtitutus, in Tyrrheniam expeditionem ſexaginta triremibus ſuſcepit, ſub prętextu quidem quaſi prædonum ac latronum interitum quæreret, reuera autem ſacrum templum ſpoliaturus, quod Agyllæ in Tyrrheniæ oppido prope nauale ſtationem (quam Turres uulgo uocant) extructum, refertum præſtantibus donarijs cognouiſſet. Nocte itaque ſoluens, & copijs ſuis ſecum deductis, prima luce irruens acceſſu potitus eſt. Paucos enim loci eius cuſtodes facilè ui oppreſſos repreſsit. Templum ſpoliauit, nec minus inde quàm mille talentorum bona aſportauit. At Agyllenſibus ad ſuccurrendum excurrentibus, eos quoque prælio uicit, multis uerò captis, necnon agro eorum penitus deuaſtato, Syracuſas inde rediit. Spolijs autem uenditis, non minus quàm quingenta talenta collegit. Tanta igitur Dionyſius opum affluentia abundans, omnis generis militum multitudinem mercede conducebat. Ingenti uerò exercitu iam collecto, omnibus aduerſus Carthaginenſes bellū eum geſturum notum erat. Et hæc quidem hoc anno geſta ſunt.

Dionyſius cū Illyrijs ſocietatem coit.

De Parijs Pharum incolentibus.

Dionyſius Agyllenſe templū depeculatur.

Regente autem Athenis Phanoſtrate, Romani conſulari dignitate creārunt quatuor tribunos, Lucium Lucretium, Sentium Sulpitium, Lucium Aemilium, & Lucium Furium. His res adminiſtrantibus, Dionyſius Syracuſorum tyrannus ad bellum Carthaginenſibus inferendum inſtructus, auſpicandi commodè bellum occaſionem quærebat. Videns igitur ciuitates Carthaginenſibus ſubiectas faciles ad defectionem eſſe, quotquot deficere ad ſe uellent, placidè ſuſcipiebat: & pacto cum eis fœdere, benigne eos tractabat.

Dionyſius ad uerſus Carthaginenſes quærit occaſionē belli.

Digitized by Google

Carthaginenſes autem miſſa ad tyrannum legatione, urbes ſuas ab eo repetunt. Qui quum petionem eorum obſequi nollet, id belli demum auſpicandi fuit principium. Ibi tum Carthaginenſes firmata cum alijs pace, aduerſus tyrannum bellum parant. Quoniam uero pro ſua prudentia belli magnitudinem preuidebant, ex ciuibus optimos maxime'que idoneos ad militiam eligebant: necnon magna publicæ pecuniæ copia expenſa, magnas peregrini quoque militis copias mercede conducebant. Conſtituto uerò duce Magone rege, multa militum millia in Siciliam & in Italiam utrinque oppugnaturi tranſmittunt. Dionyſius quoque diuiſo in duas partes exercitu, una quidem parte aduerſus Italos, altera contra Pœnos pugnabat. Multa itaque ſingularia certamina inter milites fiebant, & congreſſus paucorum & continui, in quibus tamen nihil memoria dignum geſtum eſt. Sed duo magna celebria'que prælia commiſſa ſunt: in quorum primo Dionyſius mirabiliter dimicans, circa ea quæ Cabala uocant, primas tenuit: & plures quidem quàm decem millia Barbarorum occidit: non pauciores uerò quàm quinque millia uiuos capit. Reliquam multitudinem ad collem quendam deſertum, omni'que aquæ beneficio deſtitutum confugere coëgit. Porrò Mago quoque rex eorum ſplendidè ac ſtrenuè pugnans cecidit. Pœni autem tantæ cladis magnitudine animis prorſus perculſi, ſtatim de paciſcendis inducijs legatos miſerunt. At Dionyſius unam hanc redemptionem eis contingere poſſe reſpondebat, ſi relictis Siciliæ urbibus, inde diſceſſerint, & omnem bello hactenus inſumptam pecuniam ſibi reſtituerint. Quo reſponſo graui & ſuperbo eis uiſo, Carthaginenſes commoda fraude Dionyſium circumueniunt. Simulantes enim placere ſibi pactum, dicebant penes ſe non eſſe tradẽdarum urbium poteſtatem, ſed ut principes ea de re alloquantur: petere ſe ut paucorum dierum inducias Dionyſius faciat. Quo à tyranno conceſſo, & inducijs iam factis, ſupra modum Dionyſius lætatus eſt: quaſi totam breui tempore Siciliam occupaturus. Carthaginenſes interea Magonã regem magnificè ſepelierunt: ſurrogato in locum eius filio omnino quidem iuuene, prudentia tamen atq; fortitudine ualdè conſpicuo. Hic uniuerſum inducíarum tempus aciem inſtruendo, ac milites exercendo conſumpſit. Qua ſanè laborum aſuetudine, & magno hortandi ſtudio, necnon crebra tractandorum armorum exercitatione promptos, agiles, & robuſtos milites effecit. Inducíarum autem tempore exacto, eductis utrinque copijs, magna alacritate congreſſi, prælium commiſerunt: commiſſa'que acri pugna iuxta fanum Saturnium dictum, numen pro clade accepta Carthaginenſibus uictoriam uiciſsim dedit. Quemadmodum enim illi prima parta uictoria turgidi nimium propter primũ ſucceſſum factum inopinatò perierunt, ita hi primo quidem propter acceptam cladem animis conſternati, poſtea tamen magnum & inſperatum ſucceſſum experti ſunt. Leptines etenim in alterum conſtitutus cornu, ut fortitudine cæteris omnibus præſtabat, ita heroicè pugnabat: demum multis â ſe ex Carthaginenſibus occiſis, uitam quoque ſuam glorioſe finiuit. Quo defuncto, Pœni multò confidentiores facti, maiori ui & impetu hoſtes ſuos aggreſſi in fugam uerterunt. Dionyſiun autem primum quidem ſelectiſsimos ſecum conſtitutos habens, facilè hoſtibus ſuis præualebat: poſtea uerò Leptinę morte cognita, & cornu altero confuſo & diſperſo, omnes eius copiæ metu perculſæ fuga ſibi ſalutem quærebant. Facta itaque totius exercitus fuga, Carthaginenſes auidius eos inſequentes, ſe inuicem hortabantur, ne quem uiuum caperent. Quare omnibus quos aſſequi potuerunt, occiſis, totus propè locus cadaueribus impletus eſt. Tantam autem cædem fecerunt Pœni iniuriæ memores, ut occiſorum Siculorum inuenta ſint ſupra quatuordecim millia. Reliqui in caſtra fugientes, nocte ſuperueniente ſeruati ſunt. Carthaginenſes itaque magni prælij uictoriam conſecuti in caſtra ſua reuertuntur. Nihilo uerò elatiores

propter

Dionyſius Pœnos ad Cabalã fundit.

Carthaginenſes per ſpeciẽ inducíarũ Dionyſium circũueniunt.

Pœni Dionyſianos prælio fundunt.

Digitized by Google

propter eius diui successum facti, legatos ad Dionysium mittunt, concessa simul eis decidendæ omnis controuersiæ, & belli dirimendi potestate. Quorum sententiæ cum Tyrannus libenter obtemperasset, decisio facta est, ut sua utrinq; seruarent quibus antea quisq; præfuisset. Carthaginenses tamen. Selinuntiorum urbem cum agro sibi ante alios uendicarunt: necnon Acragantinæ terræ partem ad fluuium usq; Alycum dictum. Dionysius autem 1000. talenta Carthaginensibus soluit. Et hæc quidem de rebus in Sicilia gestis. *Dionysius cũ Carthaginensibus pacem facit.*

Nunc de ijs quæ in Asia. Gaos, qui Persarũ classem ducebat in Cypriaco bello à rege deficiens, ad bellum Persis inferendũ non tam Lacedæmonio quàm Aegyptiorum regem cohortabatur. Dolo autem à quibusdam occisus uoti sui compos factus non est. Post mortem eius Tachos negocio eo suscepto exercitum sibi colligit, & urbem prope mare in loco quodam sublimi edificat, quam Leucam nominauit, in qua templum fuit Apollini sacrum. Paulo post, mortuo illo, Clazomenij, & Cyllíræi de urbis eius possessione contendere. *Clazemeniorũ & Cumæorũm dissidiũ.*

Primum igitur ciuitates eæ bello dirimere litem eam conatæ sunt: Postea uero, quodam admonente, oraculum consuluerũt, utra ex ciuitatibus ijs Leucæ deinceps dominari deberet, quibus respondisse oraculum fertur, hanc Leucæ præficiendam, quæ prior in ea sacrificasset: sed ex suo cuiq; oppido proficiscendum esse, simul oriente sole, die eodem communi consensu constituto. Die igitur ad id præscripto, Cumæi quidem uicturos se credebant, eo quod urbs eorum propior esset. Clazomenij autem, quia longius à loco distabant, tali ad uincendum dolo usi sunt: electis sorte quibusdam ex se colonis oppidum prope Leucam extruxerunt, ex quo simul oriente sole profecti, sacrificio suo Cumæos anteuerterũt. Hoc adeo dolo Leucę domini facti, nominis eius festum quotannis celebrandum instituerunt nominantes id præuentum. His ita gestis, seditiones per Asiam sua sponte cessauerunt. Lacedæmonij aũt post Gai & Tachi obitum de rebus Asiaticis desperantes, Græcorũ urbes aggressi sunt: & his quidem pollicitationibus, illis uero ui per profugorum reditũ occupatis, aperte iam totius Græciæ imperium ad se contra communia fœdera, sub Antalcide facta, trans ferebant. In Lacedæmonia autem, Amyntas rex magnam cladem ab Illyrijs, ita ut de toto suo regno desperaret, bonã agri sui partem finitimam, eò quod de recuperando imperio plenè desperasset, Olynthijs donauit. Quo facto Olynthij quidem omnem reditus, & prouentus ex agro donato recipiebant. Postea autem ad se Amynta reuerso, & regno præter omnem spem ei recuperato, Olynthij postulati agrum, quem eis antea donasset, reddere noluerunt. Vnde commotus Amyntas, & copias suas auxit, & Lacedæmonios socios sibi asciuit. Quo facto hortatus est eos ut iustæ magnitudinis exercitũ cum duce aliquo aduersus Olynthios mitterent. At Lacedæmonijs loca iuxta Thraciam occupanda esse censentibus, milites tàm ex suis ciuibus, quàm ex socijs omnes quidem supra 10000. elegit. Tradito autẽ uno quidem exercitu Phœbidæ Spartano, præceperunt ei, ut icto cum Amynta fœdere communibus cum ipso uiribus Olynthios oppugnaret. Altero uero exercitu aduersus Phœuntios misso prælio eos uicerunt, quo facto Lacedæmonibus subijci Phœuntios compulerunt. Eodem tempore Lacedæmoniorum reges multum inuicem moribus & studijs differebant. Agesipolis etenim pacis ualde studiosus uir iustus & prudens aiebat iusiurandum esse seruandum, nec Græcos contra communia fœdera in seruitutem tradendos esse, ignominiosum enim sparte fore respondebat, si, qui in Asia essent Græcos, deditítios Persis fecissent: aut ipsimet contra Græciæ urbes aliquid molirentur, quarum tamen libertatem asserturos se in communibus fœderibus iurassent. Agesilaus autem natura inquietior, belli studiosus Græcorum imperio frequenter inhiabat. Porro dum Menander Athenis regeret. Romani sex tribunos consulari dignitate præfecerunt, uidelicet. Quintum Sulpitium, Caium Fabium, Corn. *Lacedemoniorum reges inter se dissidẽt.*

Seruilium, P. Vogonẽ, Sex. Aninũ, & C. Marcum. Eodẽ tẽpore Lacedęmonij Cadmeam ob eiuſmodi quandã cauſam inuaſerũt. Cũ animaduertiſſent multas in Bœotia urbes eſſe, necnon uiros eam inhabitãtes genere & fortitudine claros. Prętereà Thebas antiquã ſuã exiſtimationẽ retinere, quę in uniuerſum eſſet quaſi totius Bœotię propugnaculũ & arx munitiſsima, ueriti ſunt ne quã do occaſione ipſis data, imperiũ affectarẽt. Vnde prędectis hinc inde ſuis Spartani clãdeſtinis literis nũciauerunt, ut ſi quãdo occaſio ſe eis offerret, Cadmeã inuaderẽt. Quo mãdato audito Phœbas Spartanus cuidã præfectus ducatui, & exercitũ aduerſus Olynthios ducẽs, Cadmeam occupauit. Ob quã rẽ indignantib. Thebanis, & armis cõcurrentib. prędium cũ eis cõmiſit. Quibus uictis, Phœbidas Thebanorũ clariſsimos quidẽ in exiliũ miſit, reliquis uerò forti poſito præſidio, perterrefactis, ad ſua reuerſus eſt. Lacedæmonij autem ob factũ illud à Græcis audientes, Phœbidam quidem pecunia mulctarunt, prędidium uerò Thebis reliquerunt. Hoc ergo pacto amiſſa Thebani ſua libertate, Lacedæmonibus ſubmittere ſe coacti fuerunt. Cętcrum Olynthijs adhuc aduerſus Amyntam Macedoniæ regem bellum gerentib. Lacedæmonij Phœbidam officio ſuo priuauerunt, fratrem autem eius Endamidam ducẽ in locum eius cõſtitutum cum tribus millibus armatorum ad oppugnandum Olynthios miſerunt. Qui cũ in Olynthiorũ agrum ueniſſet, cõmunib. cum Amynta utrib. bellum aduerſus Olynthios gerebat. Ibi tum Olynthij ſanè ingenti exercitu collecto primas in pugna partes tenuerũt, quoniam plures quàm aduerſarij eorum milites habebãt. Lacedæmonij autẽ magno denuo exercitu cõſcripto, Teleuciam ducẽ ei conſtituerunt. Frater hic erat Ageſilai regis, in magna apud ciues propter uirtutẽ eius, exiſtimatione. Hic igitur ex Pelopõneſo cum copijs ſuis ſoluẽs, & propius ad Olynthias accedens, Phœbidæ quoq; milites aſſumpſit. Cum uerò ad pugnandũ iam eſſet ſatis inſtructus, Olynthiorũ agrum primũ ſpoliando uaſtauit, & collecta militum multitudine, prædam eis diſtribuit. Poſtea autẽ Olynthijs cum omnibus tam ſuis quàm ſociorum copijs in aciem cõſtitutis, prælium commiſſum eſt: qui cum dubio primum marte pugnaſſent, utrinq; aliquandiu ceſſerunt. Poſtea uerò uehementiori pugna facta (in qua ipſemet quoq; Teleutias magno ſuæ fortitudinis exemplo relicto, occubuit) Lacedæmonij occiſi ſunt plures mille ducẽtis. Tanto ergo ſucceſſu Olynthijs uſis, Lacedæmonij quidem reſtituere cladem acceptam uolentes, de maioribus copijs emittendis circumſpiciebant. Olynthij autem putantes Spartanos quoque maioribus copijs aduenturos, necnõ multo tempore bellum duraturum tum frumenti copia, quàm militum multitudine ſibi proſpexerunt. Regente uerò Athenis Demophilo, Romani conſulari functioni tribunos prędecerũt, ſcilicet P. Cornelium, Luc. Verginium, Luc. Papyrium, M. Furium, Valerium Aulum, Manlium Lucium, & Poſthumium Quintũ. Tum Lacedæmonij quidem Ageſipolim regẽ, ducem deſignatũ cum magno exercitu aduerſus Olynthios in bellum miſerunt. Hic uerò ingreſſus Olynthiorum terram, & aſſumptis quoq; qui antea in caſtris fuerant, militibus cum loci eius incolis congreſſus eſt. Olynthij autem eo quidẽ anno nullum juſtum prælium cum hoſte cõmiſerunt, ſed nelitaribus tantum paruulisq; pugnis laceſſere regis copias perrexerũt. Exacto uerò anni tempore Athenis regebat Pytheas, Romæ autem in conſulũ locum tribuni ſex conſtituti ſunt: Titus Quintus, Lucius Seruilius, Luc. Iulius, Aquilius Lecius, Lucretius Ancus, & Seruilius Sulpicius. Apud Eleos autem Olympias acta eſt centeſima, quando Dionyſiodorus Tarentinus in ſtadio uicit. Poſt hæc Ageſipolis Lacedæmoniorum rex morbo quodam correptus obijt, quum annos regnaſſet quatuordecim. Cuius poſt mortem ipſum regnum accepit frater eius Cleombrotus, qui nouem annos regnauit. Porrò Lacedæmonij Polybidam ducem electum in bellum aduerſus Olynthios emiſerunt. Hic aſſumptis copijs & bellum ſtrenuè ſimul ac imperatorię

Lacedæmonij Cadmiam inuadunt.

Lacedæmonij Thebas ſibi ſubijciunt.

Lacedæmonios prælio uincũt Olynthij.

Lacedæmonij Olynthios ſibi ſubijciunt.

Digitized by Google

imperatorię administrans, sæpe superior euasit. Magis uerò ac magis successu utens, necnon multorum iam præliorum uictorijs potitus, obsidione Olynthios cinxit. Tandem perterrefactis omnino hostibus, quòd nulla salutis spes esset, coëgit eos ut Lacedæmonijs se subijerent. Translatis itaq; iam in Spartanorum societatem Olynthijs, & aliarum ciuitatum quàm plurimæ sub Lacedæmoniorum imperium recensęri se properarunt. Vnde maxima tum Lacedæmoniorum potentia fuit: quoniam totius Græciæ terra simul ac mari imperium tenebant. Thebani enim prę sidio posito custodiebantur. Corinthij uerò & Argiui propter bella quæ iam antea sustinuerant, uiribus prorsus erant exhausti. Athenienses denique propter oppugnatorum diuisa sorte bona apud cæteros Græcos male audiebant. At Lacedæmonij ut & hominibus abundarent, & in armis se exercerent, magnam curam adhibebant, & propter imperium suum tantopere dilatatum, horrori omnibus erant. Quapropter potentissimi tum monarchæ (Persarum regem dico, & Siculorum tyrannum Dionysium) Spartanorum imperium colebant, & fœdus cum eis icere cupiebant.

Cęterum regente Athenis Nicone, Romani sex tribunos consulari potestate præfecerunt, Lucium Papyrium, Gaium Cornelium, Lucium Manlium, C. Seruilium, Valerium Aulum, & Quintum Fabium. Eo tempore Carthaginęnses in Italiam expeditione facta, suam Hippocratis, unde exciderant, urbem restituerunt, & reductis omnibus qui aufugerant, magnam eorum curam egerunt. Post hæc autem pestilentiali febre Carthaginem inuadęte, multi Carthaginensium morbo acriter corripiebātur: ita ut de imperio suo periclitarentur. Siquidem & Libyes, quàm primū publicam illam Carthaginensium luem audiuissent, ab ijs defecerūt, & qui Sardonem inhabitabant, putantes se occasionem iam aduersus Carthaginenses nactos, similiter ab eis desciuerunt. Hi inq; facta conspiratione insurgebāt aduersus Carthaginenses. Sed & diuinū quoddam infortunium eo ipso tempore Carthagini accidit. nam perturbationes & metus magni, quorum tum causæ latebant, in populo erant: repętini quidam cum omnium stupore excitati tumultus frequenter per urbem cū minime expectarent, fiebant. Multi insuper armis arreptis ex domib. suis tanq; hostes urbem inuasuros profligaturi, excurrebant, & ferrū in se inuicem, tanq; in hostē quisq; suum stringentes, hos quidem occidebant, illos uerò uulnerabant. Tandem placato numine sacrificijs, & à maximis malis liberati, statim Libyb. rursus expugnatis, insulam recuperauerūt. Regente autē Athenis Nausinico, Rom. quatuor tribunos pro Coss. crearunt, scilicet M. Cornelium, Seruilium Quintium, M. Furium, & Lucium Quintū. In illo uero tempore Bœoti cū bellum dictum Lacedæmonib. aduersus Bœotios ob eiusmodi causas extitit. Lacedæmonijs iniquè Cadmeadem, posito præsidio, custodientib. necnō multis clarissimis uiris in exilium missis: quotq; in exilio fuerant, reuersi, assumptis se cum Athenięnsibus nocte obscura patriam suam ingressi sunt. Ibi primū eos qui Lacedæmoniorum partes tuebantur in domibus proprijs adhuc dormientes nacti iugulauerūt: postea ad libertatem uindicandam ciues cohortati sunt: eiusq; rei socios auxiliares habuerūt Thebanos omnes. Paulo pòst autem cōcurrente cū armis multitudine, primo statim diluculo Cadmeam obsidere conati sunt. At qui arcem custodiebant Lacedæmonij, quorum unà cum socijs erant plures mille quingentis, in Spartam nunciaturos Thebanorum seditionem, & ut quàm primum eis succurrant, cohortaturos emittunt. Ipsi interim è locis superioribus aduersus obsidionem pugnantes, multos eorum occidebant, nec uerò pauciores uulnerabant. At Thebani quoque ingentes copias Lacedæmonibus ex Gręcia uenturas expectantes, legatis ad Athenienses missis in memoriam eis reuocabant, quòd & ipsi aliquando Athenięnsium populum defenderint, quando nimirum triginta tyrannorum iugo præmerentur: ob id se nunc petere ut totis uiribus sibi succurrant: ut antequam cum suis La-

Carthaginenses peste & turbis uexantur.

Lacedæmoniorum aduersus Bœotios belli origo.

Digitized by Google

cedæmonij copijs aduenìant. Expugnatam rursus Cadmeam recuperare possint. Qua legatorum relatione audita Athenienses decreuerunt sine mora magnum exercitum, qui Thebanorum uindicaret libertatem, mittendum esse: partim quidem gratiam ita pro accepto beneficio reddentes: partim uerò Bœotios sibi deuincire uolentes, quos fortes deinceps auxiliatores aduersus Lacedæmoniorum potentiam haberent. Hic enim populus & hominum multitudine, & bellica fortitudine nulli Græcorum cedere uidebatur. Tandem Demophon dux constitutus, confestim quinque millibus armatorum, & quingentis equitibus sibi delectis, postridie primo statim diluculo extra urbem copias eduxit: & ualde properare eas compulit, quoniam Lacedæmonios anteuertere nitebatur. Sed & totus reliquus populus nihil minus promptus & paratus erat ad militandum in Bœotiam, si opus fuisset. Demophon autem breui temporis spacio itinere eo confecto, Thebanis præter omnium expectationem conspectus est. Similiter ex alijs quoque Bœotiæ ciuitatibus multis hinc inde militibus cõcurrentibus, ingens breui Thebanis exercitus collectus est. Peditum enim non minus quàm duodecim millia, equitum uerò ultra duo millia conuenerant. Omnes illi magna alacritate contra obsidionem ruentes, diuisis copijs incursus per uices faciebant, die nocte'que in periculis perseuerantes. At qui Cadmeam tenebant, à suis ducibus excitati, non segnius hostes propulsabant: sperantes breui Lacedæmonios cum magnis copijs aduenturos. Donec igitur alimentum eis non deesset, quæuis sustinebant pericula, necnon multos obsidentium aut prorsus occidebant, aut grauiter uulnerabant: magno uerò eis ad eam rem adiumento erat arcis illa proba munitio. Postquam autem rerum necessarium penuria laborare cœpissent, necnon aduentum suum procrastinarent Lacedæmonij, seditio inter ipsos orta est. Lacedæmonij enim ad mortem usque tollerare, quicquid malorum esset uolebant: alij autem qui ex socijs ciuitatibus eis commilitabant, quorum multo plures erant, tradendam esse Cadmeam censebant. Coacti sunt etiam qui ex ipsa Sparta erant, pauci quidem, cedere arce. Quapropter hi quidem per compositionem data fide dimissi, in Pelpponnesum abiuerunt. Lacedæmonij postea magnis copijs Thebas accedentes, & paulò tardius aduenientes, nihil efficere amplius aduentu suo potuerunt. Vnde tribus præsidij ducibus in ius uocatis, duos morte condemnarunt, tertium uerò tanta pecuniæ copia mulctarunt, quantam uniuersæ eius facultates persoluere non potuissent. Post hæc Athenienses in patriam suam reuersi sunt. Thebani autem cum Thespias obsedissent, nihil effecerunt. Dum hæc geruntur, Romani ad quingentos colonos qui immunes essent, in Sardiniam miserunt. Cæterùm regente Athenis Callia, Romani quatuor tribunos consulari potestate præfecerunt, Lucium Papyrium, Marcum Publium, Titum Cornelium. Horum tempore cum Lacedæmonij ad Thebas offendissent, Bœotij quidem animo recepto ad se reuersi sunt, & communi inter ipsos societate confirmata, magnum exercitum collegerunt: putabant enim Lacedæmonios ingenti militum manu Bœotiam inuasuros. Athenienses autem missis ad urbes hinc inde à Lacedæmonijs ante oppressas, legatis, uiris quos habebant dignissimis, hortabãtur eas, ut magno studio communi libertati uindicandæ incumberent. Lacedæmonij enim propter potentiæ suæ magnitudinem fermè negligebant, aut ægrè saltem præerant ijs quos nuper sibi subiecerant. Vnde multi ex eorum subiectis ad Athenienses inclinabant. Primum autem defecerunt Chij & Byzantij: post hos Rhodij & Mitylenæi: necnon aliorum insulanorum quidam: Magis uerò magis'que Græcorum impetu accrescente, multæ ciuitates Athenijsibus adhærebant. Populus autem propter sociorum beneuolentiam lætus, communem sociorum omnium comitijs celebrandis locum constituerunt, & singulis ciuitatibus assessores designauerunt. Communi uerò senten-

Cadmea Thebanis deditur

A Lacedæmonijs deficiunt urbes aliquot

tia de-

tia decretum est, ut locus is in quo consiliarij conuenirent, Athenis esset. Ex æquo tamen ciuitati cuilibet, siue magnæ siue paruæ, suffragium suum liberum esse debere: præterea omnes ciuitates suis quidem propriis legibus, se tamen tanquam ad caput, ad Athenienses referre debere. Lacedæmonij itaque uidentes multorum ad defectionem impetum cohiberi amplius non posse, pariter & ipsi legationibus blandisq; & humanis sermonibus, præterea plenis beneficiorum pollicitationibus reconciliare sibi homines, quorum animos abalienauerant, studebant. Similiter & bellici apparatus magnam curam habebant. Quandoquidem magnum sibi & diuturnum aduersus Bœotios bellũ fore uerebantur. Athenienses enim cum Thebanis, & alij Græci quibus communis erat illa curia, conspirabant. Dum hæc aguntur, Acoris Aegyptiorum rex simultatem quandam aduersus Persarum regem habens, magnum peregrinũ exercitũ collegit. Quia enim magnũ militib. suis stipẽdium dare solebat breui magnas copias etiam ex Græcia ad militiam paratas nactus est. Quoniã autem dux eis satis idoneus non esset, Chabriam Athenienſem accersi iussit, uirum & militari prudentia clarum, & gloria magna propter alias eius uirtutes dignum. Hic igitur præter populi sententiam suscepto ducis munere, Aegyptiorum exercitũ ducebat, & magno studio & conamine aduersus Persas se instruebat. Pharnabazus autem dux à rege Persarum designatus, instructis diligenter, quæ conducere ad bellum uidebantur, omnibus, legatos ad Athenienses misit, partim accusans Chabriam, quòd dum Aegyptiorum exercitui præesset, regis à populo animum abalienaret: partim uerò Iphicratem ducem sibi dari postulans. Athenienses autem uolentes & regis Persarum beneuolẽtiam sibi conseruare, & Pharnabazum sibi deuincire, sine mora & Chabriam ex Aegypto accersunt, & Iphicratem ducem, commune cum Persis bellum administraturum emittunt. Porrò inito superioribus temporibus fœdere Lacedæmonijs cum Athenienſibus, pax ad hæc usq; tempora eis mansit. Post hæc autem Sphodriada quodam Spartano duce constituto, homine natura superbo & temerario, persuasit ei Cleombrotus rex Lacedæmoniorum sine populi consensu, ut Pirẽum portũ occuparet. Quo audito Sphodriades, habens secũ plures q; 10000 militũ, nocte obscura ad inuadendum Piræum copias suas admouit. At conspicuus factus Athenienſib. frustrarq; negocium aggressus, re infecta reuersus est. Postea in publico Spartanorũ cõsessu accusatus, habẽs propugnatores reges, iniustè à crimine absolutus est. Quam rem Athenienses ini quo animo ferentes, uiolata esse à Lacedæmonijs fœdera, communibus suffragijs censuerunt. Volentes insuper bellum eis inferre, duces sibi clarissimos elegerunt tres uiros ciuium omnium spectatissimos, Timotheum, Chabriam, & Callistratum. Decreuerunt quoq; ut pedites sibi deligerẽt 20000. equites uerò 500. naues denicq; implerẽt 200. Assumpserũt etiam in cõsessum suum Thebanos æqualibus per omnia conditionibus. Præterea decreuerunt sua singulis reddenda esse, quæ sorte antea diuiserant. Lege quoq; cauerunt, ne quis Athenienſium terrã deinceps extra Atticam coleret. Ob hoc sanè humanitatis studium, reconciliata sibi omnium Græcorum beneuolentia, ualidius imperium suum reddiderunt. Multæ siquidem & aliæ quoq; ciuitates ob dictam iam causam prouocatæ, ad Athenienses se inclinabant. In primis autem quæ in Eubœa insula sitæ sunt: etiam præter meritũ Athenienſibus magna alacritate cõmilitabãt. Illa em̃ ut magnis à Lacedæmonib. beneficijs affecta, ita cõtrà ab Athenienſib. grauiter expugnata, non mirũ si hostilẽ aduersus Athenienses animum seruasset. Veruntamẽ 70. ciuitates fœdere se cum Athenienſib cõiunxerũt: quę omnes cõmunis illius cõsensus eorũ æqualib. omnino cõditionib. participes factę sunt. Qua ppter magis ac magis Athenienſium potẽtia aucta, Lacedæmoniorum contrà diminuta, accidit ut urbium illud robur infensum eis redderetur. Athenienses autem, rebus cæteris ex animi sententia eis succe-

Acoris Aegyptii rex aduersus Persas se instruit.

Sphodriades Lacedæmonius Piræum occupare frustra conatur.

Athenienses ciuitatum beneuolẽtiam sibi conciliant.

dentibus in Eubœam exercitum miſerunt: ut in officio ſocios retinerẽt, aduerſarios autem oppugnarent. Paulò uerò ante dies illos Neogenes quidam in Eubœa cum laſone Pheræi filio, collecta militum manu, & arcem Actianorũ per uim occupauit, & tyrannum ſe ipſum loci eius, & Oropiorum ciuitatis cõſtituit. Magnam uerò tyrannidem illo exercente, Lacedæmonij Theripidem aduerſus eum miſerunt. Hic autem primum quidem uerbis perſuadere tyranno conatus eſt, ut ex arce diſcederet: quibus quum nihil apud eum profficeret excitatis ad aſſerendam libertatem finitimis, obſidione locum expugnauit, & libertatem Oropijs reſtituit. Ob quam cauſam, Veenſium dictam regionem inhabitantes, bene erga Spartanos affecti, firmã cum eis amicitiam coluerunt. Chabrias autem ab Athenienſibus miſsi exercitus dux, Veſtienſium agrũ uaſtauit, & muro cincta ea quæ Metropolis uocabatur in colle quodam firmo ſita, præſidium in ea reliquit: ipſe uerò ad Cyclades inſulas nauigans, pellexit Peparethum & Sciathum, necnon alias quaſdam Lacedæmonibus antea ſubiectas. Illi autem uidentes hunc ſociorum ad defectionem propenſum animũ cohiberi non poſſe, depoſuere priorem ſeueritatem, & ciuitatibus humaniter ſe accommodabant: qua ſane familiaritate & beneficijs omnes ſibi ſocios beneuolentiores effecerunt. Quum uerò animaduerterent incrementum accipere bellum, adeoq; magna hic cura opus eſſe, enixè reliqua omnia faciebant: nã & circa aciem inſtruendam, & militum in claſſes diſtributionem, necnon reliqua obeunda publica munera, diligentiores erant. Ciuitates enim & ad bellũ delectos milites in partes decem diuiſerunt: quarum primam ſuſtinebant Lacedæmonij, ſecundam & tertiam Arcades, quartam Elei, quintam Achiui, ſextam complebant Corinthij & Megarenſes, ſeptimam Sicyonij & Phliaſij, & qui Acten dictam inhabitant. Octauam Acarnanes. nonam Phocenſes & Locrenſes, poſtremam denique Olynthij & Thraciæ incolæ ſocij. Erat autem eis hæc ratio, ut unus quidem grauis armaturæ miles ad duos leuioris ordinaretur: eques uerò quatuor armatis adæquaretur. Tali ordinum inſtructione facta, Ageſilaus rex uniuerſum exercitum ducebat. Vir is erat fortitudine & militari prudentia ualdè celebris, & hactenus ferè inuictus extiterat. Ita enim ſe & in alijs bellis geſsit, ut admirationi omnibus fuerit, & tum quoque quando Lacedæmonijs contra Perſas bellum gerentibus, dux ipſe conſtitutus, ingenti deuicto exercitu, magnam Aſiæ partem inuaſit, ea quæ ſub dio erant obtinens, & niſi tandem à Spartanis ob ciuilia quædam negotia reuocatus fuiſſet, totum fermè Perſarum regnum in extremum periculum adduxiſſet. Erat enim uir ille in opere ualdè potens, habens coniunctam cum fortitudine magnam prudentiam, nec niſi magnifica opera aggrediebatur. Hinc ſanè Spartani quoque animaduertentes eam eſſe belli huius grauitatem, ut non niſi ducem modis omnibus probatum requirerent, hunc uniuerſo exercitui præficiendum cenſuerunt. Ageſilaus itaq; aſſumpto exercitu in Bœotiam uenit, habens ſecũ militum in uniuerſum plures quàm octodecim millia: ex quibus Lacedæmoniorum quinq; cohortes erant. Cohors autem uiros continebat quingentos. At cohors quę Scirites apud Spartanos appellatur, non cum alijs in acie conſtituitur, ſed proprium locum habens cum rege ſtat, & ſemper opem fert alijs partibus quæ præmuntur. Hæc ex ſelectiſsimis uiris conſtans, plurimum habet in acie momenti, & ut plurimum uictoriæ cauſa extat. Ageſilaus autem equites habuit ſupra mille quingentos. Hic cum ad urbem quandam probè à Lacedæmonijs cuſtoditam acceſsiſſet, prope eam caſtrametatus quieuit, donec amiſſam milites ſanitatẽ & uires recuperarẽt. Atheniẽſes uerò audito Lacedæmoniorũ in Bœotiam aduentu, ſtatim cum 5000. peditũ, equitibus uerò 200. Thebas ad auxilia ferenda profecti ſunt. Quibus copijs in unũ locum iam congregatis: Thebani collem quendam 20. ſtadijs ab urbe diſtantẽ occupauerũt. & facto ſibi propugnaculo per loci difficultatem hoſtium illico

Neogenes tyrannus à Theripide Lacedæmonio expugnatur.

Lacedæmonij ſe ad bellũ aduerſus Perſas inſtruunt.

Ageſilaus Spartanorum dux aduerſus Perſas.

aduentum

aduentum expectabant. Nam ad auditam Agesilai gloriam perterrefacti, ueriti sunt in campo plano periculum id sustinere. Agesius autem instructa acie aduersus Bœotios profectus, postquam ad hostes appropinquasset, primum quidem leuis armaturæ milites hostibus obiecit, periculum facturus quàm essent ad pugnam hostes instructi. At cũ facilè Thebani hos è locis superiorib. deiecissent, uniuersum exercitum horribiliter instructum contra eos duxit. Ibi tum Chabrias Atheniensis mercenariorum dux militibus suis præcepit, ut hostes cum contemptu exciperent, in acie intrepidè persisterent, & demissis ad genua clypeis, stantibus lanceis manerent. Quibus iussum facientibus, Agesilaus admiratus hostium & constantiam & contemptum, non tutum existimauit in iniquum locum niti, & cogere aduersarios ad uirtutem suam exerendũ in præsenti periculo. cumq; expertus esset eos ausuros esse, si cogerentur certare pro uictoria, in planum eos prouocabat. Non descendentib. Thebanis, peditum suorum phalangem abduxit, equitib. uerò & leuis armaturæ milibus emissis, agrum eorum, nemine resistente, uastauit, & magna spoliorum copia potitus est. At Spartani qui cum Agesilao erant, partim cõsiliarij eius: partim duces admirabant, q̃ cũ tanto semper successu usus esset Agesilaus, & exercitum multo maiorem potentioremq; haberet, non tamen prælium cum hoste commisisset. Ad quos Agesilaus respondit: Nunc quidem Lacedæmonios sine periculo nimirum uicisse: non enim ausos fuisse Bœotios deuastatæ regioni succurrere. Si autem hostibus uictoria cedẽtibus per uim eos periculum sustinere coẽgissent, fieri propter fortunę inconstantiam potuisse, ut Lacedęmonij in periculum caderent. Tunc igitur propter solers illud iudicium uisus est aptè coniecisse quid contingere possit. Postea autem propter effectus qui secuti sunt, uisus est non humanam uocem sed diuinum oraculum protulisse. Lacedæmonij enim cum ingẽti exercitu aduersus Thebanos profecti, cum eos certare pro libertate coẽgissent, magnam cladem passi sunt. Primum enim in Leuctris grauiter afflicti, multos ciuium suorum amiserunt, inter quos & ipse rex Cleombrotus occubuit. Postea uerò ad Mantineam nauib. delati, prorsus perierunt, & imperio suo cum minimè putassent, exciderunt. Sic enim solet bona fortuna superbos pręter opinionẽ deijcere, & docere non nimium esse mortalibus rebus fidendum. Agesilaus itaq; prudenter fecit, qui priori successu cõtentus, exercitum suum incolumem seruauit. Cæterùm post hæc Agesilaus in Peloponnesum cum copijs suis reuersus est. Thebani uerò propter Chabriæ imperandi artem seruati, admirati sunt uiri in bello industriam. Chabrias autẽ multis & præclaris in bello gestis, de illa sua militari fallacia maximè sibi placebat, & imagines à populo sibi datas figura ea constituit. Porrò Thebani post Agesilai discessum aduersus Thespias profecti, primas excubias ducentorum uirorum occiderunt: crebris quoq; incursibus urbem tentauerunt. Postquam autem nihil memoria dignum efficere potuissent, Thebas cum exercitu suo redeunt. Phœbidas autem Lacedęmonius magnum habens Thespijs præsidiũ, excurrens ex urbe, & temerè cum discedentibus Thebanis congressus, plures quàm quingentos milites amisit: ipse fortiter dimicans, multisq; uulneribus aduersis confectus, heroicè uitam suam finiuit. Non multò uerò post uniuersis Lacedæmonijs totis uiribus aduersus Thebas proficiscentib. Thebani quidem loca quædam in accessu occupantes, præcauerunt ne hostes deuastare agrum possent. Illi in principio quidem congredi cũ uniuerso exercitu in plano nõ audebãt: paulopòst uerò Agesilao in prima acie cõstituto, pedes cõtulerũt. Vbi forti ac diuturno prælio cõmisso, primũ quidẽ Agesilai copiæ superiores euaserũt. Postea autẽ omnib. ex urbe Thebanis ruentib. Agesilaus uidẽs eam affluentiũ multitudinẽ, receptui statĩ canere iussit. Tũ uero Thebani haudquaquã se inferiores Lacedæmonijs esse putãtes, erecto uexillo aduersus reliquũ

Agesilaus Bœotios iniquo loco aggrẽdi nõ uult

Sparta

Spartanorũ exercitus ttenderũt Quę igiť circa pedeſtria prælia geſta ſunt, talẽ ſortita ſunt finẽ eNũc quantũ ad nauales copias: Eodẽ ſanè tẽpore magna naualis pugna inter Naxum & Patrum ob eiuſmodi cauſas facta eſt. Pollis Lacedæmoniorum nauarchus cum audiuiſſet frumenti multitudinem nauigijs apportari Athenienſibus, inſidiari ac portum quo appellere commeatum hunc oportuit, obſeruare cœpit, uolens naues inuadere. Quo Athenienſes audito, claſſe ſubito miſſa uiam aduehendo frumento muniuerũt, & aduectum in Piræum tranſmiſerũt. Poſt hæc Chabrias Athenienſium nauarchus ad Naxum cũ uniuerſa claſſe ſua aduectus, obſidionẽ inſtituit. Adductis uerò ad mœnia machinis, & crebris arietum ictibus muro concuſſo, magno uſus eſt ſtudio, ut per uim urbem eam caperet. Dum hæc aguntur, Pollis Lacedæmoniorum nauarchus opem laturus Naxijs, adnauigauit. Coorta ibi contentione, congreſſi utrinque nauale prælium commiſerunt. Habebat autem Pollis quidem ſexaginta quinque triremes, Chabrias uerò octoginta tres. Commiſsis igitur utrinque nauibus, prior quidem Pollis dextri cornu dux, impetum fecit in oppoſitas ſibi ſiniſtri cornu triremes, quibus Cedo Athenienſis præerat. Pugnans autem ſplendidè Pollis, & ipſum Cedonem occidit, & claſſem eius mari ſubmerſit. Similiter & cum alijs congreſſus, nauium roſtris adhęrens, has quidem ſubmerſit, illas uerò in fugam conuertit. Quod animaduertens Chabrias, parte aliqua nauium ſuarum amiſſa, opem tulit repreſsis, & cladem ſuorum reſtituit. Ipſe uerò habens adhuc ſecum claſſem fortiſsimam, præclarè dimicans multas triremes corrupit. Hic igitur potitus uictoria, necnon omnibus hoſtium nauibus in fugam conuerſis, ab inſecutione prorſus ceſſauit: recordatus ueteris illius in Arginuſis commiſsi naualis prælij, in quo populus potitus uictoria, duces pro ingenti beneficio morte multauerat, non aliam cauſam adferens, niſi quòd occiſos in nauali pugna non ſepeliuiſſent. Veritus ergo ne fortè in reſimili ſimilia pati cogeretur, propterea ceſſans ab inſequendo, ciues in mari nantes collígit, quorum quos uiuentes adhuc reperiſſet, curandos tradidit: mortuos uerò humari iuſsit, Circa quam curam niſi occupatus fuiſſet, facilè uniuerſam hoſtium claſſem perdidiſſet. Porrò in hoc nauali prælio, Athenienſium quidem octodecim triremes perierunt, Lacedæmoniorum uerò uiginti quatuor, cum ipſis autem hominibus captæ fuerunt octo. Chabrias itaque inſignem uictoriam nactus, cum multis ſpolijs in Piræum nauigauit, & magnam à ciuibus laudem conſecutus eſt: nam prima hæc naualis prælij uictoria poſt Peloponneſiacum bellum Athenienſibus contigit. illam enim circa Cnidum nõ proprijs uiribus, ſed regia claſſe uſi obtinuerunt. Dum hæc aguntur, Marcus Manlius in Italia Romæ tyrannidem affectans, deprehenſus occiſus eſt.

Athenięſium prælium nauale cum Lacedæmonijs.

Cæterùm regente Athenis Chariandro, Romani conſulari dignitati quatuor tribunos præfecerunt: Seruium Sulpicium, Lucium Papyrium, Cornelium Titum, & Marcum Quintium. Elijs uerò Olympias acta eſt ſupra centeſimam prima. Interea qui Thraciam incolebant Triballi, frumenti penuria oppreſsi, cum uniuerſo populo expeditionem in exteram regionem fecerunt, & alimentum ſibi ex aliena terra comparauerunt. Quum autem plures eorum eſſent quàm triginta millia, & uicina Thraciæ loca inuaſerunt, & Abderitarum regionem, nemine eis reſiſtente, deuaſtauerunt. Illi igitur magnam prædam nacti, nihil mali metuentes, ſine ordine reuertebantur. Ibi Abderitæ cum uniuerſis copijs ſuis aduerſus eos ſparſim ac ſine ordine reuertentes egreſsi, plures quàm 2000. eorum occiderunt. Ob quę facta Barbari exacerbati, uolentes ulciſci Abderitas, denuo agrũ eorum inuaſerũt. At qui antea uicerãt. propter priorẽ ſucceſſum elatiores facti, necnon uicinis Thraſſię auxiliares copias eis mittentibus, in acie aduerſus Barbaros ſteterunt. Acri autem pugna coorta, Thracibus que fugientibus, ſtatim Abderitæ ſoli relicti, & à Barbarorum

Thraces Abderitas inuadunt.

rorum multitudine incluſi, fermè ad unum, quotquot in prælio fuiſſent, occiſi ſunt. Tanta uerò Abderitis clade accepta, necnon hoſtib. obſidere quoq; eos uolentib. Chabrias Athenienſium præclarus dux cũ ingẽti exercitu accedẽs, à periculis illis Abderitas eripuit, ac barbaros ex agro eorũ, pſligauit. Relicto uerò in urbe magno pſidio, ipſe à quibuſdã dolo occiſus eſt. Cæterũ Timotheus poſt hunc aſſumpto claſsiũ gubernaculo, & in Cephaloniam aduectus, claſsẽ urbi admouet, & reliquis quoq; circa Acarnaniam perſuaſit, ut ad Athenienſes declinarent. Quin Alceta quoq; Moloſſorũ rege amico ei cõſtituto, necnõ ciuitatib. iuxta loca illa fermè omnib. ei deuictis Lacedæmonios nauali prælio circa Leucada uicit. Hæc ſanè omnia breui illo tẽpore & facilè effecit: nam orationis, in qua pollebat ille, perſuaſit, fortitudine autẽ & militaris rei peritia uicit. Vndè magnã laudẽ non ſolum à ciuib. ſuis, ſed ab aliis quoq; Græcis conſecutus eſt. Et hæc quidem de Timotheo dicẽda erant. Dum hæc agunt Thebani quidẽ cum ſelectis uiris 500. aduerſus Orchomenũ profecti, quiddã memoria dignum geſſerũt. Lacedæmoniis enim Orchomenum magna militum manu cuſtodientibus, Thebanis uerò ſe eis opponentibus, fortis facta eſt pugna: in qua Thebani cum pluribus duplo congreſſi, Lacedæmonios uicerunt: quod ſanè nunq; ſuperiorib. tẽporib. factũ legimus: ſed ſatis eſſe uidebat ſi paucos multi uincerẽt. Quapropter magnã ſibi prudẽtiæ laudẽ Thebani, & fortitudinis maximã parauerũt, ut præ cæteris iam clari redditi, de Græciæ imperio certaturi uiderẽt. Porrò ex hiſtoricis Hermias Methymnenſis decem, uel, ut alij uolunt, duodecim libris Siculorũ hiſtoriam ad hunc uſq; annum cõplexus eſt. Cæterum regente Athenis Hippodamo, Rom. quatuor tribunos pro cõſulibus creauerũt Lucium Valerium, Criſpum Manlium, Fabium Seruilium, Sulpitium Lucretium. Poſt hæc Artaxerxes Perſarum rex bellum aduerſus Aegyptios geſturus, cupiens magnum peregrinum exercitum colligere, decreuit omnes per Græciam bellicos tumultus ſedare. Sperabat enim Græcos ab inteſtinis ſuis bellis liberatos, promptiores ad exteram militiam fore. Quapropter miſſa in Græciam legatione hortatus eſt ciuitates, ut cõmunem inter ſe pacem conſtituerent. Cui ſententiæ Græci quotidianis prælijs defatigati, libenter obtemperantes, pacem inter ſe omnes confirmarunt, ut ex ſuis ſingulæ ciuitates uiuerent, & ab omni præſidio liberæ eſſent. Conſtituerant itaq; Græci duces quoſdam, qui circumeuntes ex ſingulis urbibus præſidia educerent. Solis autem Thebanis conſentire nolentibus, ut fœdus illud ad omnia ſe oppida prorogaret, ſed uniuerſam Bœotiam Thebanorum tributariam ſtatuentibus, necnon Athenienſibus pertinaciſsimè illis contradicentibus, res ad cõmune Græcorum concilium relata eſt. Ibi Athenienſium quidem cauſam referente Calliſtrato oratore, pro Thebanis uerò Epaminunda loquente, omnes alij Græci concordi ſententia ſub fœdus illud recepti ſunt. Thebani autem ſoli qui à fœdere excluderentur digni iudicati (Epaminunda ſua uirtute animum ciuibus faciente) omnium ſententijs magna confidentia contradicebant. Lacedæmonij etenim & Athenienſes poſtquam de imperio diu contendiſſent, ſic tandem ceſſerunt, ut hi quidem terræ, illi uerò maris imperio digni iudicarentur. Vnde tertia imperij parte audita, ægrè ualdè tulerunt, nec Bœotiæ ciuitates tributarias eſſe ſinerunt. At Thebani & corporum robore, & animi uiribus præſtantes, necnon inde quoque ferociores facti, quod ſæpe antea commiſſo cum Lacedæmonijs prælio uiciſſent, continentis imperium aſſectabant: nec ſanè ſpe ſua fruſtrati ſunt, partim ob cauſas eas quas iam dixi, partim uerò quòd multo plures tum tẽporis & principes & duces fortes haberent. Inter hos uerò omniũ clariſsimi erant Pelopidas, & Gorgias, & Epaminundas. Hic enim & fortitudine, & rei militaris peritia, non ſolum conterraneos ſuos, uerum etiam alios Græcos omnes multum excellebat: quoniam omnium propemodũ diſciplinarũ cognationẽ habebat: pſertim autẽ Pythagoricæ philoſophiæ

Timotheus occiſo Chabriæ ſuccedit.

Thebani pauci Lacedæmonios multos uincunt.

Græci authore Artaxerxe pacem inter ſe faciunt.

Epaminundæ Thebani laus.

Digitized by Google

phiæ præceptis imbutus erat: ad hæc physicis speculationib. ueram operã naturarat. taceo hic res p̃clarissimè ei gestas. Quare nõ mirũ q̃ nup̃ coactus parua militũ, ciuiũ suorũ manu, cũ uniuersis Lacedæmoniorũ ac sociorũ copijs cõgredi, tantũ eos quos inuictos dixisses superarit, ut ipsum quoq; Lacedæmoniorũ regẽ Cleombrotũ occiderit, ac tota fermè hostiũ multitudo cæsa sit. Tãta uerò ille p̃ter omniũ expectationẽ fecit, per quandã singularẽ industriam & uirtutẽ bonarũ literarũ studio quæsitã. Sed plura de his paulo pòst in particularib. dicemus. Nũc ad continuandã historiã cœptã reuertamur. Postq; igit̃ cõcessum est populis illis ut suis legib. uiuerẽt, magni tumultus & seditiones in ciuitatibus maximè circa Peloponesum orti sunt. cũ em̃ penes paucos rerump. administratio fuisset, nũc uerò ad populũ omnis boni & æqui expertũ potestas trãslata esset, multos bonorũ uirorum in exilium miserunt. Præterea iudicijs cõstitutis iniquis, homines condemnabant. Vnde seditionib. coortis hos quidem exilio, illos uerò bonorũ publicatione mulctabant: præsertim uerò in eos furiebant, qui sub Lacedæmoniorum imperio ciuitatib. præfecti antea fuerant. Promiscua enim populi turba nacti iam libertatẽ, memores erãt duri illius imperij quod aliquãdo sub præfectis illis pertulissent. Ac primũ Phialẽsium exules in unum cõgregati, Herça loco satis munito occupata, impetu quodã inde ruentes Phialeam inuaserunt, & bachanalia forte fortuna tum celebrantes, in theatro deimprouiso obrutos, multos iugulauerunt, nec paucis ad cõsortium suum pertractis, in Spartam inde concesserũt. Corinthi uerò exules frequẽtes apud Argiuos cõmorantes, conati sunt redire. Recepti uerò intra urbem à familiaribus quibusdam & amicis, in periculum uenerunt ne caperentur, per calumniam accusati. Cumq; futurum esset ut corriperentur, & metuerent captiuitatis cruciatum, se inuicem occiderunt. At Corinthij multis ciuibus quasi socij inuadendæ urbis profugis illis extitissent, accusatis, hos quidem occiderũt, illos uerò in exilium miserunt. Porrò in Megarensium ciuitate, quidam conati reip. statum immutare, uicti à populo multi quidem occisi sunt, nec pauci euaserũt. Similiter apud Sicyonios quidam nouis rebus studẽtes, è medio sublati sunt. A Phliasijs quoq; in exiliũ multi eiecti, occupato in agro eorũ loco quodam probe munito, necnon multis ad se mercenarijs militib. congregatis, prælium cõmittebant aduersus eos qui extra urbem egressi fuerant, ubi sanè potiti exules uictoria, Phliasiorum supra 300. occiderunt. Postea uerò proditi à uigilib. exules cladem passi sunt. Phliasij enim uincẽtes exulum quidem plures quàm 500. prostrauerũt, reliquos uerò ex loco suo penitus profligatos, in Argos fugere coẽgerunt. Hi igitur sunt tumultus & calamitates illæ quæ in Peloponnesi urbib. acciderunt. Regente autem Athenis Socratide, Romani cõsulari dignitati quatuor tribunos præfecerunt, Quintum Crassum, Seruilium Cornelium, præterea Spurium Papyrium, & Fabium Album. Interea Artaxerxes rex expeditionẽ aduersus Aegyptios qui à Persis defecerant, suscepit. Duces copiarum erant, barbarorum quidem Pharnabazus, mercenariorum uerò (quorum erant 20000.) Iphicrates Atheniẽsis. Vir autem ille à rege accersitus officio huic præfectus est propter singularem suam uirtutẽ, quam in bello sæpe exercuerat. Multis uerò annis Pharnabazo circa apparatum consumptis, Iphicrates quidem uidens eum in sermone ualde potẽtem, in opere auẽ tardũ, loquendi libertate usus ad eum dixit: mirari se cur sermone sit tam celèr, factis uerò admodum tardus: ibi respondit Pharnabazus: ideo id fieri, quòd ipse quidem sermonis sui dominus sit, factorum autem rex. Porrò collecto iam in Acem urbem uniuerso Persarum exercitu, Barbarorũ sanè numerata sunt ducenta millia, quibus præerat Artabazus. Mercenariorum autem Græcorum uiginti millia, quos Iphicrates ducebat. At naues quoque numeratę sunt, triremes trecentæ trigenum uerò remorũ naues ducentæ. sed & reliquarum quib. frumentũ & alius cõmeatus uehebat̃, magnus ualdè numerus erat. Cæterũ ad

Græci mutato rerumpub. statu seditionibus laborãt

Artaxerxis expeditio in Aegyptum.

initium

initiũ æstatis omnes regis duces cũ uniuersis copijs inde soluerũt, & classe instructa aduersus Aegyptũ tẽderunt Postꝙ autẽ ꝓpe Nilũ uenerũt, offenderũt Aegyptios probe omnib. quę ad bellũ pertinent instructos. Pharnabazus em̃ diu cũctatus, multũ tẽporis hosti dederat quo se pararet. Nam quoniã Persarũ duces nõ plenã omniũ agendorũ potestatẽ habẽt. de omnib. ad regẽ referũt, similiter de uno quoꝙ respõsa expectãt. Nectanebis autẽ Aegytiorũ rex audiuerat quidẽ de magnitudine exercitus Persarũ, consalabat tamẽ eum uel maxime loci munitio, quoniã accessu difficilis esset tota ferè Aegyptus: deinde ꝙ omnes ad Aegyptũ accessus tã qui per terrã ꝙ qui per mare ꝓbe muniti essent Nilo. n. septẽ ostijs in Aegyptiũ pelagus defluente, ad singula ostia singulæ urbes extructę erãt, prealtas utrinꝙ aluei turres habẽtes, necnõ ligneũ pontẽ, ex quo ꝓhiberi posset aditus nauiũ. Ante alia uerò omnia Peluſiacũ ostium ꝓbè munierãt: eò ꝙ ipsum primũ ex Syria aduenientib. occurreret, adeoꝙ uideret ꝙ maximè accesũ hostib. prestare posse. Illud em̃ fossa circundederãt, muroꝙ extructo adnauigationis loca cõmodissima occluserãt, & quantũ ad reliquos accessus attinet, nõnullas per terrã uias stagnare fecerant, alias quib nauí aditꝰ, aggerib. obstruxerãt. Quapropter nec classe adnauigare, nec equestri exercitu appropinquare, nec denicꝙ peditib. accedere facilè erat. At Pharnabazi duces ad Peluſiacũ ostiũ aduenientes, uiderũt mirabiliter id munitũ, ac magna militũ manu custoditũ. Vnde spe omni de superãdo illo abiecta, per aliud ostiũ accedere decreuerũt. Nauigantes igitꝰ depressi in mare quantum licuit, ne cerni ab hostib. naues possẽt, adnauigarũt per ostiũ quod Mẽdesium uocãt habebat id ripã satis spacioſam, quã cũ 3000. militũ ingressi, Pharnabazus et Iphicrates ad oppidulũ ad ostiũ extructũ ꝓcesserunt. Aegyptijs uerò cũ 3000. equitũ ac peditũ simul ad ꝓpulsandũ hostẽ excurrentib. fortè cõmissum est ibi prẽliũ, in quo Aegyptij à Persis cõclusi (nã multi subinde qui Persas iuuarẽt accurrebãt) magnã stragẽ passi sunt: nã multi eorũ occubuerunt, nec pauci uiui capti sunt. qui autẽ supstites erant, eos hostes in oppidũ usꝙ ꝓsequebantꝰ. Iphicratis uerò copiæ facta intra mœnia irruptione irruẽtes in custodes, & occupato ꝓpugnaculo funditus id euerterũt, captiuis ductis ijs qui in eo habitabãt. Post hęc autem dissensio quędã inter duces coorta est, ꝓpter quã conatu frustrati sunt. Iphicrates em̃ cũ audiuisset à captiuis, Mẽphim hominũ multitudine destitutã omniũ quæ in Aegypto sunt urbiũ cõmodissimam esse, uoluit inde cõtra Mẽphim nauigare, anteꝙ Aegyptiorũ copię accesissent. Pharnabazus autẽ expectandũ hic esse totũ Persarũ exercitũ cẽsebat, tutiorẽ em̃ fore in Mẽphim expeditionẽ. At Iphicrate dari sibi mercenarios dũtaxat petẽte qui tũ aderãt, & potiturũ se illorũ opera urbe ꝓmittẽte, Pharnabazus cõfidentiam eius & fortitudinẽ haud ignorãs, ueritus ne solus ille Aegyptũ supparet, ꝓmittere ei noluit. Itaꝙ Iphicrates testificatus est, si tẽporis celerẽ occasionẽ ꝑtermiserint, in causa futuros esse ut totus ille tã ingẽs exercitus nihil efficiat. At illi ei inuidebãt, & cõuicꝙs eũ iniquè ꝓscindebãt. At Aegyptij ocium nacti, magnũ in Mẽphim ꝑsidium miserũt. Vniuersis uerò copijs ad deuastatũ oppidulũ eductis, crebros cũ hostib. cõflictus faciebãt, eò ꝙ sępe ꝓpter armorũ firmitatẽ supiores euaderẽt. magis uerò magisꝙ inualescẽtes, multos Persarũ atꝙ hostiũ nimiũ uirib. suis fidẽtium occidebãt. Cæterũ ꝓtracta circa oppidulũ militia, & Etesijs uẽtis iam spirãtib. Nilus auctus, & omnẽ locũ fluxu suo inundãs, multo magis Aegyptũ muniebat. Persarũ uerò duces aduersa semꝑ fortuna utẽtes, decreuerũt relicta Aegypto, inde discedere. Quapꝓpter in Asiam reuersis, et simultate quadã inter Pharnabazũ & Iphicratẽ exorta, Iphicrates ueritus ne cõprehensus pœna afficeret, quẽadmodũ Cononi Atheniẽsi cõtigisset, statuit apud se clã ex castris aufugere. Quare instructo nauigio, nocte obscura clàm omnib. inde soluẽs, Athenas nauigauit. Pharnobazus autẽ missis legatis, accusauit Iphicratẽ, quasi in culpa fuisset ꝙ minus cape Aegyptũ potuerint. Quo audito Atheniẽses responsum

Artaxerxis copiarum in Aegyptũ appulsio.

Persæ ab Aegypto infecta re discedunt.

Persis

Persis dederunt, se si eum sontem esse deprehenderint, pro merito punituros. Ipsi uerò paulo pòst Iphicratem classi ducem præfecerunt. Porrò haud absurdum me facturum putaui, si quæ de Iphicratis uirtutibus historici scripta reliquerunt, apponam. Hic enim singulari quadã militaris rei scientia & industria præpolluisse traditur: & ad omne bonum institutum suapte natura quasi duce usus fuisse. Hunc inquam nactum eam bellicarum rerum peritiam, in diuturno illo Persico bello, multa ad bellũ utilia excogitasse: præsertim uerò ijs quæ ad armaturam spectant, diligenter eum prospexisse ferunt. Cum enim Græci magnis clypeis uterentur, ideoq; ægrè se mouerent, sustulit clypeos & peltas modicas confecit, in quo quidem duo bona consequutus est, ut & corpora satis tegerentur, & possent, utentes peltis, propter leuitatem agiliores esse. Propter eximium uerò peltarum usum quo plurimum omnibus commodabant, qui antea à clypeis clypeati erant uocati, tunc à peltis peltati dicti sunt. Cæterum quod ad hastam & gladium mutato nomine attinet, diuersam planè rationem secutus est. Nam hastas quidem sesquiplo, enses uerò ferè duplo longiores fecit. Cuius sanè rei præstantiam usus comprobans, ducit quoq; consilium quo non sine magno commodo factum id fuerat, glorioſum & laudabile reddidit. Præterea calceamenta quoq; solutu facilia, leuiaq; militibus fecit, quę ad hæc usq; tempora Iphicratides ab illo uocãtur. Sunt & alia multa ad militiam utilia, quæ Iphicrates primus ostendit, de quibus longum foret scribere. Persarum igitur aduersus Aegyptum expeditio magno apparatu susceptа, irritum hunc finem sortita est. Porrò tumultuantibus per Græciam urbibus propter inconsuetam reip. formam, multisq; insurgentibus, propterea quod communiter principatu carerent, succurrebant Lacedæmonij constituentibus paucorum principatum: ijs uerò qui populi principatum tuebantur Athenienses opitulabantur. Nam ambæ hæ ciuitates non diu fœdera seruarunt. Post hæc uerò suarum urbium partes fouentes, bellum aggressæ sunt, nihil amplius curantes communem illam pacem ipsis antea cõstitutam. Quapropter populus malè erga eos affectus, qui in Zacyntho ante Lacedæmoniorum tumultum præfecti fuerant, nec non iniuriarum memor omnes eos in exilium expulit. Illi autem ad Timotheum Athenienſium nauarchum confugientes, classi eius se adiungebant, & nauali prælio gerendo socios se ei præstabant. Hunc ergo nacti adiutorem, & in insulam ab ipso transmissi, locum quendam iuxta mare probè munitum occupauerunt, quem Arcadiam uocabant. Inde autem magnis conatibus profecti, & ope Timothei freti, mala ciuitati inferebant. Zacynthijs uerò Lacedæmoniorum auxilium implorantibus, primum quidem missa Athenis legatione Timotheum accusabant. Quum autem uidissent ad exulum partes populum se inclinare, classem instruxerũt, & impletis uiginti quinque triremibus, auxiliares copias Zacynthijs miserunt, præfecto classi Aristocrate. Interea dum hæc aguntur, quidam ex Corcyra Lacedæmoniorum amici aduersus populum insurgentes, Spartanos hortati sunt, ut nauales copias sibi mitterent: se enim Corcyram eis tradituros promittebant. At Lacedæmonij haud ignari magnam Corcyræ potentiam esse, cupiuerunt sub suum imperiũ ciuitatem eam redigere. Nihil igitur cunctati, uiginti duas triremes duce Alcida in Corcyram miserunt. Simulauerunt autem se in Siciliam classem eam mittere, quo tanquam socij à Corcyręis susceptі, urbem unà cum exulibus occuparent. Corcyræi autem cognito Spartanorum instituto, urbem studio custodiebant, & Athenas legatione missa, auxilium rogabant. Athenienses uerò decreto Corcyræis & Lacedæmoniorum socijs auxilio, Cteſicleum ducem exulibus præfectum in Zacynthum miserunt: in Corcyram uerò nauales exercitũ mittere parabant. Dum hæc aguntur, Platæenses Bœotiæ populus Athenienſium societatem sibi exoptantes, quum urbem Athenienſibus tradere decreuissent, milites accersebant. Ob quam rem Bœotarchæ Platæenſibus indigna

Iphicratis laudes.

In Græcia tumultuatur.

Digitized by Google

ti,& anteuertere societatem Athenienſium nolentes, ſtatim exercitum haud contemnendum aduerſus eos ducebant. Quum uero non procul iam ab urbe Platæenſium abeſſent,facta de improuiſo irruptione plurimi Platęenſium in campo relicti ab equitibus,è medio ſublati ſunt.Reliqui uero in urbem fugiętes, omni ſociorum ope deſtituti coacti ſunt hoſtium arbitratu cõponere. Oportuit enim eos,aſſumpta ſupellectile,ex urbe decedere,nec unquã Bœotiam intrare. Poſt hæc uero Lacedæmonij euerſis Platæis, Theſpias quoq; alienatas à ſe deuaſtarunt. Platæenſes autem Athenas cum liberis & uxoribus ſuis fugientes, propter populi probitatem cõmuni ciuitatis iure donati ſunt. Et hæc de Bœotia dicere uolui. Cæterum Lacedæmonij Mnaſippum ducem electũ cum ſexaginta quinq; triremibus,militibus uero mille quingentis,contra Corcyram miſerunt. Hic uero in Inſulam claſſe deuectus, & aſſumptis ad ſe profugis in portum nauigauit,& quatuor ibi nauibus potitus eſt.Reliquæ autem tres naues ad littus fugientes,ab ipſis Corcyræis ne in hoſtium manus uenirent incenſæ ſunt.Vicit quoq; Mnaſippus pedeſtri exercitu eos qui in cõtinente collem quendam occupauerant,& magnum uniuerſis Corcyræis metum incuſsit.Porrò Athenienſes quoq; iam antea Timotheum Cononis filiũ cum ſexaginta nauibus Corcyræis auxilio miſerant.Hic autem in Thraciã ante claſſe profectus,& multis ciuitatibus in ſocietatem ſuam pertractis, triginta inſuper triremibus claſſem ſuam auxit, Tunc demum, ſed ſerò, Corcyræis opem laturus aduenieris,primum quidem, uehementer ei populo indignante,magiſtratu ſuo excidit:poſtquam uero Athenas reuerſus eſt, adducta ſecũ magna legatorum multitudine,qui fœdera paciſci circa Athenienſibus uolebant:necnon triginta tritemibus claſſe ſua aucta,ac denicq; tota claſſe ad bellũ optimè inſtructa,mutata ſua ſententia populus ducis officium ei reſtituit.Prę parabant autem & alias quadraginta triremeis, ita ut in uniuerſum eſſent centum & triginta magnum præterea frumenti,telorum & rerum aliarum ad bellum neceſſariarum apparatum faciebant.Tum quidem Cteſicle duce, electo, cum quingentis militibus ad opem Corcyræis ferendam eum miſerunt. Hic igitur clàm in Corcyrã nocturno tempore nauigans,obſeſſores latuit. Offendens uero ſeditione ciues in urbe tumultuantes,nec bellũ rectò adminiſtrantes,ſeditiones compeſcuit,& magnam ciuitatis curam ſuſcipiens,animũ obſeſsis reſtituit.Ne primũ quidem re non prouiſa cum obſeſſoribus congreſſus circiter ducentos eorum occidit. Poſtea autem iuſto eis commiſſo prælio,& ipſum Mnaſippũ,& cum eo non paucos neci tradidi. Poſtremo concluſis circa obſidionem hoſtibus magnam laudem & gloriam conſecutus eſt.Porro finito iam propemodum circa Corcyram bello, Athenienſium claſsis ducibus Timothei & Iphicrate in Corcyram uenit.Illi autem ſerius aducti,nihil aliud memoria dignum geſſerunt, niſi quòd Sicilienſibus triremibus quas Lacedæmonijs Dionyſius ducibus Ciſeidæ & Crinippo in auxilium miſerat, obuiã facti,unà cum uiris eas,quæ nouem numero erant,ceperunt.Diuenditis uero ſpolijs eorum quos cepiſſent,plus quàm ſexaginta talenta collegerunt: unde mercedem ſtipendiarijs perſoluerunt.Dum hęc aguntur, Nicocles interea in Cypro,Eunuchus Euagoram regem dolo malo occidit, & Salaminiorum regnũ ſibi ſubegit. In Italia uero Romani inſtructo aduerſus Prænestinos exercitu,necnon conuictis pleriſq; ex hoſtibus,penitus eos euerterunt. Porrò regente Athenis Aſtio, Romæ in conſulum locum ſex tribuni ſubrogati ſunt. Marcus Furius,Lucius Furius,præterea Aulus Poſthumius,Luc. Lucretius. M:Fabius,& Luc.Poſthumius.His tum res adminiſtrantibus,magni in Peloponneſo terræmotus, ac regionis urbiumq; inundationes incredibiles factæ ſunt,qualia mala omnibus ſuperioribus ſeculis numquàm in Græciæ ciuitatibus,acciderunt,ut unà cum hominibus urbes funditus aboleren̄t,diuina quadam ultione eam hominũ pernicicm ac cladem ſingularem operante. Auxit

Lacedæmonij Platæas euertunt.

Mnaſippũ Lacedæmoniorũ dux.

Timotheus Athenienſium dux.

Cteſicles obs cum Corcyræis ſubuenit.

Peloponneſi terræmotus et inũdationes.

uerò mali huius magnitudinẽ ipſum quoq; tẽpus: non enim diurno tempore terræmotus fiebãt, quãdo ſuccurrere ſibi ipſis periclitantes potuiſſent, ſed noctu clade ea accidente, domus à terræmotus magnitudine diſiectæ, ſuper ſe inuicẽ ruebãt. Homines autẽ partim ꝓpter tenebras partim impuiſum & ſubitũ malũ ſalutis & euadẽdi uiam quęre ſibi nõ potuerũt. Vnde ꝯplurimi ædificiorum ruina præuenti, perierunt. quibuſdã uerò, exorto diluculo, extra domus exilientib. ac ſibijpſis, quòd periculũ illud effugiſſẽt, cõgratulantib. multo maior ac incredibilior calamitas poſtea accidit: mari em uehementer cõcitato, alto'que fluctu exundante omnes unà cum domibus abſorpti perierunt. Factũ eſt autem malum hoc in duabus Achaiæ urbibus, una Helice, altera Bura, quarum Helice quidem ante terræmotum habita eſt omnium Achaiæ urbium celeberrima. Porrò magna de his calamitatibus quæſtione ultrà citro'que facta, Phyſici quidem ſcrutantes horum malorum cauſas, non ad deum, ſed anaturales quaſdam ac neceſſarias circumſtantias referebant. Verùm qui melius paulo de numine ſentiebant, ueriſimiliores afflictionis eius rationes reddebant, nempe quòd ex deorum ira calamitas hæc impijs accidiſſet: de quibus & nos ſingula perſequentes diligentius ſcribere tentabimus. Nouem in Ionia ciuitates conuenire ad Panionia celebranda conſueuerant, & ſacrificare Neptuno magna antiqua'que ſacrificia, iuxta eam quam Mycalen uocant, in loco quodam ſolitario. Poſtea uerò bellis illic ſæuientibus, Panionia celebrare in loco eo non poſſent, tranſtulerunt eum conuentum in alium tutiorem locum, prope Epheſum. Miſsis uerò uatibus Pythium conſultum oraculum, reſponſum acceperunt, ut ex Helice (quæ tunc quidem Goniæ, nunc uerò Achaiæ urbs dicitur) à uetuſtiſsimis & multò ante à maioribus eorum extructis altaribus ſimulachra acciperent. Quo ſanè audito reſponſo Ionες, in Achaiam ſine mora, qui ſimulachra inde auferrẽt miſerũt. Illi autẽ expoſita in cõmuni Achaiorum conuentu legationis ſuæ cauſa, perſuaſerunt eis, ut quæ petierent ſibi darentur. At Helicæ incolæ uetus oraculum habentes, quòd uidelicet tum periclitaturi ſint, cum ſuper Neptuni altare Ionες ſacrificauerint, oraculum illud conſiderantes, contradicere Ionibus quantum ad ſimulachra attinet, dicentes, non commune Achiuorum, ſed ſuum illud delubrum eſſe. Conſentiebant his & Buræ habitatores. Achiuis autem communi ſententia id concedentibus, Ionες quidem ſuper Neptuni altare, iuxta oraculi tenorem ſacrificarunt. At Helicenſes diſiectis Ionum pecunijs & ſpectatores corripuerunt, & numem ipſum impietate uiolarunt. Ob quæ aiunt Neptunum iratum, hanc ciuitatum harum impietatem terræmotu ac diluuione ulciſci uoluiſſe. Aiunt præterea euidentes eius rei rationes exiſtere, quòd uidelicet à Neptuno hæc urbibus illis ultio facta ſit: quòd partim conſtet hunc ipſum deum & terræmotuum & diluuiorum poteſtatem habere: partim quòd Peloponneſus uetus quaſi domicilium Neptuni fuiſſe uideatur, & regio ea Neptuno quaſi ſacra putetur, & omnes in Peloponneſo urbes in uniuerſum non alium magis quàm ipſum hunc deum colant. Ad hæc fertur Peloponneſus magnos ſub terra cauos habere, & confluentium aquarum magnos quaſi ſubterraneos lacus. nam eſſe in ea duos fluuios manifeſtò ſub terram fluentes. Nam is qui ad Pheneum eſt fluuius, in terrã influens ſuperioribus temporibus euaneſcebat ſubterraneis cauernis eum haurientibus: & is qui iuxta Stymphium eſt terræ hiatu abſorptus, per ducenta ſtadia ſub terra latens latus, tãdem ultra Argiuorum oppidum exitum quæſiuit. Porrò præter ea quæ dicta ſunt, dicũt quoque quòd præter illos numinis uiolatores nemo alius cladem eam paſſus ſit. Sed de terræmotibus ac diluuijs quæ in Peloponneſo accidêre, dicta hæc ſufficiant. Regente Athenis Alciſtene, Romani in conſulum locum octo tribunos ſubrogarunt: Lu. Valerium, & P. Ancum, præterea C. Terentium, & L. Menenium: pter hos C. Sulpiciũ, & T. Papyriũ, & L. Aemiliũ, & Fl. Marcũ.

Cauſam ueſtigat author ſuperioris terræmotus.

Apud

Apud Eleos uero Olympias acta est supra centesimam secunda, in qua stadiũ uicit Damon Thurius. Hisce tẽporibus, Lacedæmoniis annos fermè quingẽtos Græciæ imperiũ tenentibus, amittendi imperij signũ eis Numẽ ante dedisse uidẽt. In cœlo enim per multas noctes fax magna ardens conspecta est, quã à figura trabẽ igneã dixere. Paulo post uero Spartani graui, deimprouiso, sollio afflicti, imperiũ prẽter omnẽ spẽ amiserunt. Cæterũ ex Phylicis quidã facis huius generationẽ ad naturales causas referebant, dicentes eiusmodi phantasmata ex necessitate certis quibusdã temporibus gigni: & ex huiusmodi signis Chaldæos quoq; q in Babylonia sunt, & alios Astrologos certa uaticinia colligere: ipsos uero non mirari si quiddã eiusmodi fiat, sed si non fiat secundum proprias circuitiones perenni motu & latione quadã definita. Hanc quidẽ facẽ tantũ habuisse splendorẽ & luminis uim, ut umbras more lunæ in terra effi ceret. Eodẽ tẽpore rex Artaxetxes uidens Græciã denuo tumultib. concitatã, missis legatis hortabat eos, ut omissis bellis intestinis, pacem inter se iuxta fœdera iã antea pacta, constituerent: Quã regis sententiã omnib. Græcis libenter approbantib. cõmunem inter se pacẽ ciuitates oẽs, prẽter Thebanos cõposuerunt. Soli em Thebani Bœotiã sibi subiectã uolẽtes, à reliquis Græcis recepti non sunt. quia placebat omnib. ut singulæ ciuitates iurarent, & promitterent. Vnde à fœdere hoc excluſi, Bœotiã ut antea tributariã sibi seruabant. Ob quã causam Lacedæmonij cõmoti, totis uirib. expeditionẽ aduersus eos tanq; cõmunes hostes suscipere decreuerunt. Valde enim suspectos eos propter incrementũ eorũ habebant, ne quãdo uniuersa subacta Bœotia, Spartanorũ quoq; imperiũ, captata occasione euerterent. nã in Gymnasijs se cõtinuè exercentes robustis corporib. erãt, & natura bellicosi, nulli Græcorũ populo fortitudine ac robore cedebant. Habebant quoq; duces uirtutib. insignes, quorũ prę alijs multis tres maximè clari erant: Epaminundas scilicet, Georgias, & Pelopidas. Vrbs prẽterea Thebanorũ ppter pgenitorũ claritudinẽ quo tẽpore multi uixere Heroẽs, in magna existimatione erat. Eo igit anno Lacedæmonij ad bellũ instruebant, & copias sibi deligebant partim ex ciuib. partim ex socijs. Regente autẽ Athenis Phrasiclida. Romani consulari dignitati præfecerũt tribunos octo: Publiũ Maniũ, C. Herenniũ, C. Sextũ, Tiber. Iuliũ, Luc. Labiniũ, P. Trebonĩũ, & C. Manliũ præterea luciũ Antæstiũ. His imperio præfectis Thebani quia à fœdere erãt excluſi, coacti sunt soli bellũ aduersus Lacedæmonios sustinere. Nulli em ex alijs Græciæ ciuitatib. licebat eis succurrere, qm cõmunem omnes pacẽ confirmauerant. Lacedæmonij autẽ, solis relictis Thebanis, bellũ subito inferre eis, & inuadere Thebas decreuerũt. Quũ aũt ingens esset Lacedæmoniorũ apparatus, & Thebani omni sociorũ auxilio destituti, oẽs suspicari cœperũt, facile Thebanos à Lacedæmonijs expugnatũ iri. Vnde quot quot ex Græcis Thebanis fauebant, eorũ uicẽ dolebant, propter imminentes calamitates: contrà uero quorũ à Thebanis alienatus animus erat, gaudiũ nõ mediocre capiebant, q; breui Thebani sub iugũ essent mittendi. Tandẽ Lacedæmonij magno iam exercitu instructo, Cleombroto Regi cũ dederũt: & primũ quidẽ missa Thebas legatione, imperabãt eis, ut oẽs Bœotiæ ciuitates suo sinerent iure uiuere. Platæenses uero & Thespias in integrũ restituerent, & regionẽ ijs, qui antea eã possedissent, redderent. Respondentib. uero Thebanis: sibi non multũ negotij esse cũ Lacedæmonibus, nec ad ipsos pertinere Bœotiæ curã: Lacedæmonij cõtinuo Cleombrotũ cũ instructo exercitu cõtra Thebas miserunt. Lacedæmoniorũ aũt socij alacres oẽs ad bellũ erant: sperãtes nec certamen nec ullũ fore conflictũ, sed sine sudore & sanguine se Bœotia potituros. Illi igit præeuntes quũ in Cheroneã uenissent, castris illic positis sequẽtes socios expectabãt. Verũ Thebani, audito hostiũ aduentu, decreuerũt uxores suas unà cũ liberis Athenas transmittere: Ipsi aũt Epaminũda duce, electo, totũ ei bellũ cõmiserunt adhibitũ ei sex Bœotijs præfectis Epaminũdas itaq;

Fax cœlestis, Spartani imperij interitũ portendens.

Lacedæmonij aduersus Thebanos bellum decernunt.

Thebanis exercitū in prælium eductibus prodigia occurrunt.

electis ad prelitū ex uniuerſo Thebanorū populos quotquot p ætatē idoneos ad bellū nouiſſet, necnon ex Bœotijs aptos duxit ex Thebis in uniuerſum nō amplius q̄ ſex milliū militū exercitū. Cæterū dum urbē egrederent, ſigna eis apparuerunt, quæ pleriſq; eorū aduerſa uiſa ſunt. Nam iuxta portas præco Epaminundę exercitui obuiā factus eſt, cæcū hominē qui aufugerat reducens: ac quemadmodū mos erat edicebat ut nec Thebis educeret, neq; de medio tolleretur, ſed abductus rurſus conſeruaretur. Quo audito ſeniores quidem augurium futurorum faciebant. Iuniores uero quietem agebant, ne ex metu & pigritia auertere à bello Epaminundā uelle uiderentur. Epaminundas aūt eis qui auguria eſſe attendenda dicebant, dixit: Vnū optimū augurium eſt pugnare pro patria. Quo libero reſponſo Epaminundas quū religioſiores plane perterruiſſet, aliud auguriū priori horribilius conſpectū eſt. Scriba enim haſtā & ei adhærentē faſciā tenens præibat, ut quę duces iuſsiſſent omnibus ſignifi caret. Ibi uento exorto, accidit ut auulſa ab haſta faſcia circū columnā illic in ſepulchro quodā erectā ferretur. Erant aūt in loco eo ſepulti quidā Lacedæmonij & Peloponneſij, qui ſub Ageſilao militantes occubuerant. Hoc uiſo ex ſe nioribus quidā denuo accedentes, teſtabant haudquaq; educendū eſſe exercitum, dijs manifeſtè iratis. At ille nihil eis reſpondens, copias eduxit, maiorē honeſti & æqui rationē eſſe habendā q̄ horū ſignorū, exiſtimans. Epaminundas itaq;, etſi rē diligenter perpendiſſet, & rationib. (ut erat in diſciplina inſtructus) prudenter uſus eſſet, primū tñ à multis accuſatus eſt, poſtea uero propter feliciores ſucceſſus ſingulari rei militaris ꝓitia eminere uiſus, magnorū bonorum cauſa patriæ ſuæ extitit. Statim enim copijs ſuis eductis, & locis circa Coroneā anguſtis occupatis, caſtrametatus eſt. Cleōbrotus uerò quū audiuiſſet hoſtes tranſitū illū occupaſſe, diffidebat iā trāſire amplius illas, ſed ꝓ Phocidē iter faciēs, & maritimā uiā aſperā quidē ꝓpter quadēs in Bœotiā abſq; ꝓiculo peruenit. In uia aūt quoddā oppidulorū ſubegit, & triremibus potitus eſt. Poſt ea in Leuctra, quæ uocāt, ꝓgreſſus, caſtrametatus eſt: & milites ab itineris moleſtia recreauit. At Bœotij hoſtibus obuiā ꝓcedētes, quū ꝓpius ad eos acceſsiſſent, & colles quoſdā ſupaſſent, repēte uiderūt Lacedęmonios totū Leuctricū campū occupaſſe, Vnde conſpecta tā ingēti hoſtiū multitudine, haud mediocriter metu ꝓculſi ſunt. Conſidentib. uero Bœotiæ magnatib. ac cōſultantib. utrū expectandus eſſet hīc tàm numeroſus hoſtis & prælitū cū eo cōmittendū, an diſcedendū inde ut æquiorib. locis prælitū cōmitteret accidit ut æquales utrinq; ducū ſentētię fierent, nam ſex in uniuerſum magnatū conſultantiū erant, quorū tres quidē, abducendū eſſe exercitū, reliqui uero tres manendū ac dimicandū cū hoſte, cenſebāt: inter quos Epaminūdas quoq; cōmemoratus eſt. Ibi tā magno eis relicto dubio, ut quid nā agendū eſſet, diſcernere nō poſſent, ſeptimus ex Bœotiæ principib. acceſsit, qui perſuaſus ab Epaminūda ut eius ſentētiæ accederet, ſuffragio ſuo obtinuit. Sūmus igit dux quoq; ſimiliter quod decretū erat, ratū fecit. Epaminundas aūt animaduertēs ſuperſtitioſo quodā metu milites teneri, ꝓpter ſigna quæ accidiſſent, uehementer ſtudebat ratione aliqua à ſe excogitata ex multitudinis animis metū eū eximere. Quaꝓpter quibuſdā q recēs Thebis uenerāt perſuaſit, ut dicerēt, circa Herculis templū ſubito arma euanuiſſe, & cōmuni Thebis fama ferri, q̄ ueteres illi Heroēs aſſumptis illis armis ad opē Bœotijs ferēdā exiuerint. Subornauit & aliū q tanq; ex Trophonij antro modo aſcēdēs diceret. Deū ipſis ꝓcepiſſe, ut ubi in Leuctris uictoria potiti fuerint, ludicrū certamē q̄ coronariū dixere Ioui regi inſtituāt. Vnde etiānū Bœotij hūc in Lebadia comentū celebrant. Adiuuit quoq; Epaminūdę cōſiliū Leādrias Spartanus, q ex Lacedęmonia quidē profugus, tùm Thebanis cōmilitabat. Hic enim in cōcione ꝓductus, uetus eſſe hoc Spartanis dictū aiebat, q̄ uidelicet tū ex ſuo ſint caſuri impio, qñ in Leuctris à Thebanis uicti fuerint. Acceſſerūt Epaminūdæ fatidici qdā dicētes: Quod circa Leuctri

tri Scedasiq; filiarum sepulchrum necesse sit magnam cladem Lacedæmonios ob eiusmodi causas pati. Leuctrus fuit is à quo campus ille nomen suum obtinuit. Huius & cuiusdam Scedasi nomine filias Lacedæmoniorum legati uitiauerant. Vitiatę contumeliam non ferentes patriam eam unde missi uitiatores erant, detestatæ manu sua mortẽ sibi consciuere. His atq; eiusmodi multis alijs dictis, Epaminundas coacta concione milites suos apta oratione ad pugnam animabat. Vnde sententias suas omnes mutarunt, ac à pristino suo metu liberati, ad pugnam se alacri animo instruebant. Eodem porro tempore auxiliares copiæ à Thessalis. Thebanis accesserunt. Pedites quidem mille quingenti, equites uero quingenti, quorum dux erat Iason. Hic persuasit Bœotijs & Lacedæmonijs ut inducias facerent, & opinatos fortunæ impetus timerent factis autem inducijs Cleombrotus cum copijs suis ex Bœotia discessit. Cui in itinere obuiam factus est alius ingens Lacedæmoniorum ac sociorum exercitus, duce Archidamo Agesilai filio. Spartani enim animaduersa Bœotiorum alacritate, necnon ferocitatem ac contumaciam eorum metuentes, alterũ quoq; exercitũ miserant, ut uel militũ multitudine, hostiũ audaciã uincerent. Coniunctis itaq; in unũ copijs, turpe sibi fore duxerunt Lacedæmonij si Bœotiorũ uires metuerent. Quare contẽptis inducijs, cum magna confidentia in Leuctra, conuersi, redierunt: non minore tamen alacritate Bœotijs quoq; ad prælium expectantibus. Itaq; utrinq; instruxerunt copias.

Lacedæmonij cũ Thebanis inducias faciunt.

Quæ iam sequuntur uertit Iodocus Vulteius Vuetterdanus.

Et apud Lacedæmonios quidem, ab Hercule genus ducentes constituti sunt duces cornuum exercitus, Cleombrotus rex, & Archidamus Agisilai regis filius. Apud Bœotios uerò Epaminundas, proprio quodam & superuacaneo ordine usus, arte sua imperandi, clarissimam illam uictoriam est adeptus. Deligens enim ex uniuersis copijs fortissimos, in altero latere collocauit: in quibus etiam ipse præliaturus erat. Imbecillimos uerò in altero cornu constituit, mandatumq; eis dedit, ut fuga pugnarent & ad incursum hostium paulatim loco cederent. Itaq; cum fecisset agmen obliquum, eo cornu, in quo stabant delecti, prælium decernere decreuit. Cum igitur utrinque, tubas signa darentur, & primo impetu congrederentur exercitus, Lacedæmonij utro cornu simul aggrediebantur, acie falcata & incurua: Bœotij uerò, ab altero cornu sub terfugiebant, ab altero cursim in hostes irruebant. Cum autem manus conseruissent, primò quidem utrisq; fortiter & animosè pugnantibus, dubium erat certamen. Postea uerò quàm Epaminundæ milites & uirtute, & agminis frequentia superiores essent, multi Peloponnesij interficiebantur. Non enim poterant sustinere robur fortitudinis delectorum, sed ex resistentibus alij cadebant, alij uulnerabantur, idq; non nisi aduersis uulneribus. Donec igitur rex Lacedæmoniorũ Cleombrotus fuit superstes multisq; stipatus, quorum clypeis protegeretur, & qui alacriter pro ipso mortem oppeterent, auceps adhuc erat uictoriæ inclinatio. Postquam autem ipse omne periculum subiret, nec tamen, propulsare aduersarios posset, strenuè præliando, & multa uulnera excipiendo occubuit. Tunc concursu ad cadauer facto, mortuorum ingens multitudo accumulata est. Cum autem cornu pectore destitutũ esset. Epaminundæ milites, grauiter incumbantes Lacedæmonijs, primum uiolentia, nonnihil hostes ex acie propulsarunt. Lacedæmonij uerò, qui pro rege propugnarunt egregiè corpus obtinuerunt, uictoriam autem consequi non potuerunt. Nam tametsi delecti præstabant animorum magnitudine, quam tum uirtus, tũ cohortatio Epaminundæ roborabant: tamen uix & difficulter Lacedæmonij superati sunt. Primo recedentes, ordinem dissoluerunt. Postremò multis interfectis, & rege, qui hortator eis & admonitor existeret, mortuo ex omni parte fugam capessit exercitus. At Epaminundæ milites, instantes fugientibus, magnamq; stragem hostium edentes, laudatissimam uictoriam reporta-

Lacedæmoniorũ & Thebanorũ pugna in Leuctris.

Cleombrotus occumbit.

Lacedæmoniorum cladem.

uere. Nã, qm̃ cũ fortiſsimis grẹcorũ dimicauerunt, & pauci numero, plurimos præter expectationẽ fuderũt, id facinus eis peperit fortitudinis exiſtimationẽ & gloriã. Maximã etiã laudẽ dux Epaminundas aſſecutus eſt, ut q ſua potiſsimũ uirtute, & ſcientia militari inuictos Græciæ duces profligaſſet. Occubuerunt in prælio Lacedæmoniorũ nõ pauciores 4000. Bœotij uerò circiter 300. Poſt hęc de mortuorũ ſepultura & reditu Lacedęmoniorũ in Peloponneſum fœdus pepigerũt. Atq; pugna Leuctrica in eiuſmodi finẽ deſijt. Anniuerſario uerò tẽpore exacto, Athenis imperiũ cepit Dyſnicetus, Romę in conſulũ locũ ſubrogati ſunt 4. tribuni, Q. Seruilius, & L. Furius itẽ C. Licinius & P. Cœlius His regentib. Thebani cũ magno exercitu oppugnantes Orchomenũ, ciuitatẽ in ſeruitutẽ redigere conabantur. At Epaminũda conſiliũ dãte: oportere eos, qui Græcorũ ductũ affectarent, hęc quæ per uirtutẽ & ſtrenuè patraſſent, libe ralitate & beneuolentia conſeruare, ſententiã mutarunt. Proinde ſocietatẽ cũ Orchomeniorũ ciuitate inierunt. Poſt hæc receptis in amicitiã Phocenſibus,

Iaſon Tyrannus.

Aetolis & Locris regreſsionẽ in Bœotiã ſuſceperunt. Iaſon interea Tyrannus Pherenſis in dies magis magiſq; creſcẽs, bellũ cũ Locris geſsit, Heracleã Trachiniæ, per proditionẽ captã diruit & ſubuertit, terrã uerò œtæis & Melienſibus dono dedit. Poſt hæc in Perrhębiã pergere ciuitatum alias blãdis & bene uolis ſermonibus pellexit: alias ui coẽgit & ſubiugauit. Theſſali cum potentiã eius confirmari cernerent, ſubitũ incrementũ, & dominandi libidinẽ ſuſpectã habere ceperunt. Interim dum hæc fiunt, in Argiuorũ urbe tãta ſeditio & cædes oritur, quantã apud reliq; Græcos nunq; fuiſſe memorat. Dicta eſt hæc factio Scytaliſmus, à Grẹcis, id nominis ſortita à cędis ratione & modo. Cauſſa tumultus hęc extitit. Cũ Argiuorũ reſpublica per populi poteſtatẽ regeretur, & aliqui ex oratoribus plebẽ concitarent aduerſus eos, qui potentia gloriaq; excellerent, accuſati conſpirabant ad opprimendã plebẽ: Cũq; aliqui, qui cũ his facere putabantur, in quæſtionib. examinarentur, cæteri tormentorũ cruciatũ perhorreſcẽtes, ipſi ſibi mortẽ conſciuere. Quodã aũt tẽpore unus in quæſtionib. confeſſus effecit ut ſibi fides haberetur, & prodens triginta ſpectatiſsimos uiros reos fecit. Populus non ſatis certis rationib. redarguens accuſatos, morte mulctauit, & eorũ bona publicauit. Cum uerò plurimi eſſent in ſuſpicione, & oratores fictis criminationibus eam iuuarent, in tantũ ferociit plebs, ut omnes quicunq; in crimẽ uocarentur, quãuis multos & locupletiſsimos homines morti adiudicaret. Interfectis deinde potentiorib. uiris plus duob. millibus & ducẽtis, neq; ab oratorib. ipſis populus manũ abſtinuit. Nã ppter acceptę cladis magnitudinẽ, timẽtes oratores, ne ſibi inopinatũ aliquod malũ accideret, accuſandi ſtudiũ deſeruere. Plebs aũt ſe derelinqui ab eis exiſtimãs, & ob hoc irritata oẽs oratores capitis ſupplicio affecit. Itaq; hi, quaſi quodã Deo ſic ordinante, dignas pœnas dederunt. Populus uerò, depoſita moleſtia, ad priſtinã beneuolentiam reuerſus eſt. Eodẽ tẽpore Lycomedes Tegeata, ſuaſit Arcadibus, ut in unũ ordinẽ redigerentur, & cõmune conciliũ inſtituerent, in quo decẽ millib. uirorũ cõmitteretur omnis poteſtas de bello & de pace cõſultandi & decernẽdi. Exorto uerò tumultu inter Arcades, armis & ferro de cauſſa diſceptatũ eſt uſq; adeò, ut multi trucidarentur, plures etiã q; mille quadringẽti in exiliũ irent, alij in Spartanorũ terrã, alij in Pallantiorũ: qui à Pallantijs proditi, & in manus uictorũ traditi, ab ijs interfecti ſunt. Qui uerò in ſpartanorũ fidẽ cõfugerãt, perſuaſerunt Lacedęmonijs, ut expeditionẽ in Arcadiã ſuſciperẽt, Quamobrẽ rex Ageſilaus cum exercitu & exulib. in Tegeatarũ regionẽ impetũ fecit, q; hi potiſsimũ authores extitiſſẽt ſeditionis & exilij. Cũ aũt regioni uaſtitatẽ, urbi oppugnationẽ inferret, metũ fecit omnib. Arcadib. qui ei ſe opponebãt. Interea dum hæc gerunt, Iaſon Pherẽſis tyrãnus, intelligẽtia militari præſtãs, & uicinorum ſocietate belli potẽs, hortat Theſſalos, ut uniuerſę Græciæ imperiũ ſibi uindicarẽt. Illud em̃ quaſi primũ uirtutis ppoſitũ ijs eſſe

Argiua ſeditio & cædes.

Iaſon Pherenſis Theſſalos ad inuadendũ Græciæ imperium animat.

qui

qui de eo contendere & decertare poſſent. Nã Lacedæmoniſs inſignẽ calamitatẽ p̃ pugnã Leuctricã, iniectã eſſe: Athenienſes ſolos maris dominiũ obtinere. Thebanos primatu dignos nõ eſſe, Argiuos p̃ factionẽ & cædẽ inteſtinã, ad nihilũ eſſe redactos. Proinde Theſſali ſummæ rerũ præficiẽtes laſonẽ, belli ad miniſtrationẽ ei crediderũt. Laſon uerò accepto ductu, uicinas aliquot gentes ſibi adiũxit, & Amyntã regẽ Macedonũ in ſocietatẽ belli aſciuit. Omnino aũt memorabile quid, & rarũ in hoc anno contigit. Nã tres uiri in imperio uiuentes eodẽ tẽpore uitã reliquerint. Amyntas Pharrhalei filius, rex Macedoniæ, mortuus eſt poſt exordiũ regni ſui, anno uigeſimo quarto, relictis tribus filiis Alexandro, perdicca & Philippo, ſucceſsit in regnum Alexãder, & regno gubernauit unum annum ſimiliter etiã Ageſipolis Lacedæmoniorum rex uitã cum morte cõmutauit, anno primo poſt initium regni ſui. Imperium aũtẽ ſuſcepit Cleomenes frater, qui regnauit triginta quatuor annos. Tertius laſoni Pherenſis, dux electus Theſſalorum, & cum æquitate ſubditos regere exiſtimatus, per dolum interfectus occubuit: quemadmodũ Ephorus refert, à quibuſdã adoleſcentib. qui gloriæ cauſſa cõiuraſſent: ſed ſi aliis credimus, à Polydoro fratre, qui & ipſe regno ſuſcepto, imperauit unũ annũ. Duris Samius, hiſtorię græcorũ hinc principiũ ſumpſit, Hæc igitur hoc ano perfecta ſunt. Lyſiſtrato uerò Athenis remp. tenente, Romę coorta ſeditio eſt: aliis conſules, aliis tribunos eligẽdos eſſe cẽſentib. Itaq; aliquãto tẽpore ſine principib. tumultus p̃miſcuus extitit. Poſt hæc uiſum eſt eligere tribunos ſex & cõſtituti ſunt L. Æmylius & Caius Verginius, & Seruilius, & præter hos L. Quintius, & C. Cornelius, itẽ C. Valerius. His imperantib. Polydorus Pheræus Theſſalorum princeps ab Alexandro fratre ueneno ſublatus eſt, prouocatus ad ebrietatem. Poteſtatẽ autem ſibi uẽdicauit frater eius Polydorus, & imperauit undecim annos. Ille cum p̃ ſcelus & uim imperium ſibi paraſſet, eodẽ inſtituto & p̃poſito ſummã rerum adminiſtrabat. Nã, cum ante ipſum ceteri, reges, benigne & humaniter ſe geſsiſſent erga populum, & ob eã cauſsã beneuolentiã ſubditorũ ſibi p̃meruiſſent: ille, q̃ grauẽ & uiolẽtũ ſe in regnãdo præberet, odio habebaẽ. Quapropter etiã metuẽtes eius iniquitatẽ & ſcelera Lariſſenſiũ aliq̃, q̃ p̃pter nobilitatẽ & amplitudinẽ generis Aleuadæ cognominabanẽ, cõſpirarũt inuicẽ ad diſſoluendũ imperiũ: p̃fectiq; in Macedoniã perſuaſerũt Alexãdro regi, ut ſibi ad cõfringendã Tyrãni potentiã adeſſet. Interea dũ in his rebus illi ſunt occupati, Alexãder certior factus de aduerſariorũ apparatu, conſcripſit in militiã, quos cõmodũ uidebaẽ, cogitãs in Macedonia pugnã facere. Macedonũ uerò rex, ducẽs ſecũ Lariſſenſiũ exules, p̃uertit hoſtes, & cũ exercitu uenit ad Lariſsã. Intromiſſus aũt à Lariſſenſib. intra mœnia, totã urbem obtinuit præter arcẽ. Deinde arcẽ quoq; obſedit, & Cranone urbe ſibi cõciliata promiſit ſe Theſſalis urbes reſtituturũ eſſe: Contẽtenſq; gloriæ, præſidiis dignis & iuſtis eas muniuit, & occupauit. Verũ Alexãder Pheræus fugatus ab hoſte, p̃ſus animo cõſternatus, ad Pherẽos ſeſe recepit. Arq; Theſſalia, in eiuſmodi ſtatu uerſabaẽ. In Peloponneſo uerò Lacedæmoniĩ Polytropũ miſerũt ducẽ belli in Arcadiã cũ ciuib. armatis mille, exulib. Argiuorũ & Bœotiorũ quingẽtis. Is p̃greſſus uſq; ad Orchomenũ, cuſtodiebat urbẽ, fauore animiſq; promptã & p̃penſã erga ſpartiatas. Lycomedes uerò Mantineẽſis dux Arcadũ, aſſumptis ex iis, quos Electis uocant quinq; millib. acceſsit ad Orchomenũ. Cũ aũt Lacedæmoniĩ copias ex urbe eduxiſſent, cõmiſſũ eſt prælio acre, in q̃ cũ Dux Lacedæmoniorũ cecidiſſet, & aliĩ ferme ducẽti, ſupſtites terga dederũt, & uſq; ad urbẽ fugati ſunt. Verùm Arcades etiãſi uictoriã obtinuiſſent, tamẽ magnitudinẽ ſpartæ pertimeſcebãt, neq; putabãt ſe ſolos poſſe cũ Lacedæmoniis dimicare. Proinde aſcitis Argiuis & Eleis primò legationẽ miſerũt Athenas, ad petẽdũ auxiliũ cõtra Spartanos. Cũ uerò nemo eã audiret, aliã miſerũt ad Thebanos, ſuadentẽ ut ſecũ inirẽt ſocietatẽ belli cõtra Lacedæmonios. Cõfeſtim igitur

De Theſſalię rebus.

igit̃ Bœotij ad iũctis socijs Locris & Phocensib. copias educũt: & in Peloponnesum ꝓcedunt, ducib. Epaminũda & Pelopide. Nã his reliq Bœotarchi, ductũ belli ultrò cõcesserãt, tũ ob prudentiã militarẽ, tũ ob singularẽ fortitudinẽ uirorũ. Cũ uerò ꝓpè Arcadiã uenissent, obuiã eis ꝓcessit uniuersus populus Arcadũ Eleorũ & Argiuorũ, & cæteri socij omnes, cõgregatisq; plus 50000. duces eorũ, habito cõcilio decreuerũt rectà ad ipsam spartã uadere, & uniuersam Lacedæmoniã depopulari atq; ꝑdere. Cõtrà Lacedæmonij, cũ multos in Leuctrica clade amisissẽt, nõ paucos etiã ex alijs pugnis desiderarẽt, breuiter planè exiguũ numerũ ciuiũ bellatorũ fortuna reliquũ fecisset: adhæc cũ ex socijs alij defecissẽt, alij eodẽ modò ad inopiã uirorũ maximã essent redacti: hęc omnia circũspicientes, q̃ se uerterẽt, nõ habebãt. Quamobrẽ coacti sunt ad Atheniensiũ opẽ cõfugere: quib. triginta Tyrãnos præteritis annis obtruserãt, urbis ædificare ꝓhibuerãt: Quorumq; urbem à fundo subuertere & Atticam uastatione de perdere uoluerant. Nam necessitate atq; fortuna nihil est ualentius quæ docuerunt Lacedæmonios, etiam infestissimis hostibus se supplices abijcere. Neq; uerò hęc eos spes frustrata est. Nam populus Atheniensis, cum esset magnanimus iuxta & facilis, Thebanorum uires non reformidarunt, & Lacedæmonijs de libertate periclitantibus cum uniuersis ciuibus suppetias tulit: & continuò duce electo Iphicratem, misit iuuenum pugnatorum duodecim millia. Iphicrates itaq; assumptis militibus alacriter procedebat, & uelociter cum exercitu. Verum Lacedæmonij, cum hostes in finib. Laconicæ castrametarentur, etiam Ipsi cum uniuerso populo, relicta sparta aduersarijs obuiã processerunt, numero quidẽ militum haud pares, animorum uero uirtute & constantia confidentes. Epaminundas igitur cum suis, cum uiderent difficilẽ aggressu esse regionem Lacedęmoniorum, simul & coniunctim tantũ exercitum in eam impetum facere, rati sunt non esse in rem suam. Quamobrẽ distribuentes seipsos in quatuor partes, in pluribus locis decreuerunt impressionẽ facere. Primæ itaq; partis Bœotij rectà ad urbem nomine, Hellasiam iter fecerunt, & eos qui in his locis incolebant, à Lacedæmonijs desciscere coẽgerunt. Argiui uerò per terminos regionis Tegeatidis introgressi, pugnam cum his qui præsidia iuxta ingressum agitabant, cõmiserunt, & præsidiorum ducem Alexandrũ interfecerunt, aliosq; ad ducentos occiderunt, in quib. erãt exules quoq; Bœotiorum. Tertia pars cõstans ex Arcadibus, hominum numero amplissima, irrupet in regionẽ nomine sciritã, quã tenebat Ischolas: uir & animi celsitudine, & intelligentia præstantissimus: eum multis militib. præsidij caussa. Is igitur in clarissimis militib. habitus facinus planè heroicum & memorabile designauit. Cum enim uideret omnes, qui se prelio crederent, propter hostium multitudinem occubituros: simul quidem deserere aciẽ in introitu constitutã, indignum esse spartana ciuitate iudicabat: simul permagni interesse ad utilitatem patriæ milites incolumes saluosq; conseruari ratus, mirabiliter utriusq; rationem habuit, & Leonidę regis fortitudinem, quam aliquando ad Thermopylas declarauerat, cũ quadã æmulatione repręsentauit. Separatos enim iuniores, remisit spartã, ut de summa rerum periclitãti, adiumento essent. Ipse uerò cum ueteranis in acie perseuerans cum plurimos hostium Letho dedisset, circumdatus ab Arcadibus & compræhensus in medio, cum omnibus interfectus est. Elei uerò, qui quartum ordinem ducebant, per alia patentia & aperta loca uenerunt in urbẽ Hellasiã. Nam in hunc locum, præceptum erat, ut oẽs in unum conuenirent. Cum autẽ uniuersus exercitus Hellasiæ collectus esset, processerunt ad ipsam spartam, ferro simul & igne regionem uastantes depopulantesq;. Lacedæmonij uerò, cum quingentos annos Laconicam à uastitate liberam tenuissent, tunc ob oculos eam dirui distrahiq;, nõn sustinebant, sed ardentissimis animis, ex urbe exiliebant. Verum, cum prohiberent seniores, longius à patria recedere, ne quis eam adoriretur, morẽ gesserunt, tum otium

Laconicã quadripartito inuadũt hostes.

Ischolæ Spartani facinus heroicum.

Digitized by Google

ōtium ab hoſtibus agendo, tum urbem tuto cuſtodiendo. Cum autem Epaminundæ milites per Taygetum ad Eurotam deſcenderent, & fluuium tranſirent impetu uehementi præcipitiq; hyemali tempore decurrentē, animaduertentes Lacedęmonij exercitum hoſtilē propter tranſitus difficultatē perturbatum eſſe, occaſionē ad aggrediendum commodā ceperunt, & uxoribus, liberis natuq; grandioribus ad cuſtodiā ſpartæ in urbe relictis, ipſe iunioribus in aciē ordinatis confertim ex urbe in hoſtes ſeſe effuderunt ac repente tranſeuntes adoriri magnā eorum cedē ediderunt. Exinde defenſantibus Bœotijs & Arcadib. & circumdātibus aduerſarios, ſpartani plurimis cæſis, in urbē reuertūt declarata patria propriaq; fortitudine & magnanimitate. Poſt hæc, Epaminundas cum uniuerſa manu ſignis infeſtis ad urbē aduentāte, ſpartani, munitionē locorum pro auxilio habentes, multos, qui petulātius urgerēt, occiderunt. Tandē hoſtes ſummo conatu oppugnationi intenti, primō, ut uí ſpartā caperēt, deſperauerunt. Deinde, cum multi eū impetentib. occumberent, non pauci etiā uulnerarentū, Epaminundani tuba ſigno dato recepti cecinerunt. Ipſi cum acceſsiſſent ad urbē, ſpartanos uel in acie pugnā facere, hortabantū, uel confiteri ſe inferiores eſſe hoſtibus, iubebant. Cum autē Spartani reſponſum dediſſent ſe de ſumma rerum bello decernere uelle, cum tēpus opportunum nacti fuiſſent: receſſerunt ab urbe. Vaſtataq; Laconicā, collectaq; ſpoliorum innumerabili copia, reuerſi ſunt in Arcadiā. His rebus geſtis, Atheniēſes tēpore fruſtrati, nec ullo memorabili facinore perpetrato, retrogreſsi ſunt in Atticā. Lacedæmonijs interim à ſocijs in auxilium ueniunt quatuor millia militū. His adijcientes Hilotas mille nuper libertate donatos & exules Bœotiorum ducentos, Ex uicinis inſuper urbibus non paucos accerſentes, exercitum aduerſum hoſtes parāt. Eum cōiunctum retinentes & exercentes ſemper magis animis confidebant, & ad certamen de ſumma rerum obeundum ſeſe inſtruebant. Epaminundas uerò, natura magnarum rerum appetens, & ſempiternæ gloriæ cupidus, Arcadibus, cæteriſq; ſocijs ſuaſit, rurſus ædificare Meſſanam, quę multis ante annis à Lacedęmonijs diruta erat, & ſitum ad infeſtandā ſpartā cōmodiſsimum tenebat. Cenſentientib. igitū uniuerſis, oēs qui de Meſſanēſibus reliqui manſerant, requiſiuit, itē alios, qui uellent, ciuitate donauit, Meſſanā condidit, conditā multis habitatoribus ornauit, ijs terrā inſtauratā ſorte diſpertiuit atq; ita urbē Græcię nobilē inſignēq; reſtituit & reparauit, laudēq; apud oēs mortales magnā eſt conſecutus. Quia uerò Meſſana perſæpe capta & euerſa eſt, haud ab re fuerit, ſi eius res ab initio ſummatim percurrere. Olim igitū Nelei & Neſtoris poſteri tenuerunt eam, uſq; ad tēpora Troiana. Poſtea Oreſtes Agamēnonis, & ab hoc orti uſq; ad reditū Heraclidarum. Inde Creſphontę ſorte conceſſa eſt Meſſanenſium regio, & eius poſteri regnum aliquā diu in ea tenuerunt. Poſtremò uerò, Creſphōtæ ſucceſſoribē regno ꝓfligatis, Lacedæmonij impium ſibi uſurparunt. Poſt hæc cum rex Lacedæmoniorum Telectes ī acie occubuiſſet, Meſſanēſes à Lacedęmonijs bello potiti ſunt. Hoc bellum octo annos aiūt ꝓduraſſe. Nā Lacedęmonij ſacramēto obſtrinxerant ſeſē nō ante ſpartā reuerſuros, q̄ Meſſana ſubacta foret. Eo tempore nati ſunt, quos Parthenias appellāt, & urbē Tarentinorum cōdiderunt. Deiñ cum Meſſanēſes ſub iugo Lacedęmoniorū eſſent, Ariſtomenes ſuaſit eis, ut à ſpartanis defectionē facerēt, q̄ multis calamitatib. etiā ſpartanos afflixit, tū cū ab Atheniēſib. Tyrtæus poēta miſſus eſt: dux belli ad Lacedæmonios. Quidam uerò Ariſtomenē tunc uixiſſe affirmāt, cū bellū uiginti annorū illud tractaret, q̄ eis finē bellorū attulit: quippe cū magnus terremotus fuiſſet, & uniuerſa ferē ſparta diſcuſſa fuiſſet, & uiris orbata, q̄ ex Meſſanēſib. ſuperāt Ithomē habitarunt, unà cum Hilotis qui cum ipſis deſciuerāt: Meſſana uerò multis annis deſolata iacuit. Cum aūt in omnib. bellis aduerſam fortunā haberēt, tandē euerſi & exciſi, migrarūt in Naupactū. Nā hāc urbē eis Atheniēſes habitandā cōceſſerunt, & aliq; in Cephaleniā uenerūt, aliq; uero in Sicilia Meſſanā à ſe nominatā

Epaminundas Spartā oppugnat.

De rebus Meſſana.

Digitized by Google

urbē icoluerūt. Postremò uero Thebani, authore Epaminūda, illo ipso tēpore de q̄ nūc loq̄r, collectis & cōuocatis undiquaq; Messlenēlib. extruxere Messanam, & regionē pristinis ciuibus restituere. Messana igitur tot tantasq; uicissitudines & pmutationes est experta. Thebani cū cœptū opus ītra dies octingētos & quinq; ad finē pduxissent, impositis Messanæ cōuenientibus præsidijs, domum sunt reuersi. Lacedæmonij uerò cum præter expectationem ab hostibus essent liberati, miserunt legatos, Athenas, clarissimos & ex omnib. spartanis nobilissimos uiros, atq; de imperio transegerūt, ut Athenienses maris, ipsi uero terræ dominatū possiderēt. Post hæc in utraq; urbe cōmune imperiū constituerūt. Arcades uerò cū Lycomedē bello præfecissent, & delectos ei tradidissent quinquies mille, obsederūt Pallenā in Laconica, & urbe ui supata, milites Lacedæmoniorū qui præsidij caussa fuerāt in ea relicti, morte affecerūt, plures trecētis, urbē in seruitutē compulerunt, & regione uastata, domū regress. sunt, ante quā Lacedæmoniorū auxiliares copię aduenirēt. Bœotij uerò implorantib. eorū opē Thessalis, ad ciuitates in libertatē asserēdas, & ad conterendā Alexādri Pheræi Tyrannidē, miserunt Pelopidā cū exercitu in Thessaliā, mādarūtq; ei ut in Thessalia rē gereret ad cōmodū & utilitatē Bœotiorū. Is cū in Larissā processisset, arcē, quę præsidijs ab Alexādro firmata erat, cœpit & tenuit. Deiceps pgressus ī Macedoniā, & societate cū Alexādro Macedonū rege inita, accepit ab eo Philippū fratrē obsidē, quē misit Thebas. In Thessalia uerò negotio sic cōfecto & administrato, & emolumēto fore Bœotijs putabat redijt in patriā. His pactis Arcades Argiui & Elei de cōmuni sententia, bellū inferre Lacedæmonijs statuerūt, & missa legatione ad Bœotios, p suaserūt eis, ut se in partes belli adiungerēt. Qui ducē electū Epaminundā, miserūt cū alijs ducib. & cū militib. pedestrib. septies mille: equestrib. sexcentis. Athenienses audito, q; Bœotiorū exercitus in Peloponnesū aduētaret, miserūt aduersariā manū & ducē Chabriā cōtra ipsos. Qui cū uenissent Corinthū, assūptis Megarensiū. Pellenēsiū, itē Corinthiorū copijs, exercitū collegit decē millium. Postea uerò, cū Lacedæmonij & reliq̄ socij Corinthū uenissēt, facti sunt uniuersi nō pauciores uiginti millib. Visum est igitur eis, accessus præmunire, & impetū Bœotiorū à Pelopōneso arcere. Facto igit̄ initio à Cenchræis, usq; ad Lechæū, uallis & profundissimis fossis locū ex ędificabāt. Cū aūt opera celeriter pficerent̄: tū ppter multitudinē hominū, tū ob alacritatē laborantiū, antē munimēta totius loci absoluerūt: q; Bœotij accederēt. Epaminūdas aūt adductēs exercitū, diligēter inspicit omnia, & animaduertens eò loci cōmodissimū introitū esse, q; Lacedæmonij excubias agebāt, primū hostes in aciē puocat, triplò ferè plures multitudine. Deinde cū nemo pgredi ex munitionib. auderet, sed oēs de uallo pugnarēt, uī hostib. admouet. In omnib. igit̄ locis irruptiones fieri, maximè uerò ubi Lacedæmonij erāt, q; is locus penetrabilis esset, & ad custodiēdū difficilis. Acri uerò certamine inter utrosq; coorto, Epaminundas cum pstātissimis & fortissimis Thebanorum, uix tandē prumpit p Lacedæmonios ac supatis psidijs, copias p mediū ducit & in Peloponesum penetrat. Quod eius factū, ijs q̄ ante pclarē fecerat, nequaq; est posthabendū. Inde rectà pfectus uersus Trœzeniā & Epidaurū, agrū ad urbes pertinentē omnē depopulatus est. Vrbes uero ipsas capere nō poterat, q; essēt stabilitę firmis & sufficiētib. prędijs. Sicyonē aūt, Phœuntē & alias quasdā urbes terrore subegit. In oppugnatione uerò Corinthi plio Corinthios fudit, psecutusq; est eos intra mœnia. Verū cū Bœotij ppter felicē rerū successum insolescerēt, & aliq̄ p portas ī urbē irrūpere, ausi fuissent, Corinthij pterriti metu, pfugerūt in domos suas. Chabrias uerò dux Athenienſiū, cordatè simul & cōfidēter substitit, aliq̄s ex urbe rursū eiecit, multos etiā pstrauit Bœotiorū. Id ęgrè patiētes Bœotij, uniuersū exercitū ī ordines redactū mīaciter & terribiliter ad urbē adduxerūt. At Chabrias assūptis Athenienſib. extra, urbē pgressus est, & occupatis pal-

Arcades Pallenam expugnant.

Epaminundas in Peloponnesum irrumpit.

Bœotij Corinthum oppugnant.

tis atq;

Digitized by Google

atq; præruptis locis, hostium impressionem substinuit. Quare Bœotij corporum robore et peritia ex continuo bellandi usu comparata confisi, facile se sperarunt, ui superiores esse Athenien sib. posse. Qui uerò à chabriæ parti bus erāt, ex sublimioríb. locis contendentes, multis ex urbe suppetias ferentibus, impetentum alios trucidare, alios uulnerare. Bœotij magna clade affecti, re infecta, discedere. Chabrias igit & fortitudinis & militaris strenuitatis singulare decus, hoc modo propulsauit hostes. Ex Sicilia uerò Gallorum & Hispanorum. duo millia Corinthum adnauigabant, missa Lacedæmonijs in auxilium à tyranno Dionyso: quæ stipendium ad quinq; menses acceperāt. Græci uolentes de ipsis periculum facere, pduxerunt in aciē, cumq; in cōflictibus & pugnis se strenuos præberēt, & multi ex Bœotijs & socijs ab eis occiderentur, facile & agilitatis & fortitudinis palmā obtinuerunt, & magnas res gesserunt. Proinde honorificè à Lacedæmonijs habiti sunt, & exeunte ęstate remissi in Siciliā. Post hæc Philiscus ab Artaxerxe rege legatus nauib. uenit in Grę ciā, & adhortatus est Græcos ad cōponenda bella, & ad cōmunē pacē constituendā. Ac cæteri quidē oēs libēti animo obsequuti sunt. Thebā uerò qui priuata potentia, Bœotiā uniuersam sub unā ditionē cœgerant, conditionē non receperunt. Cum ergo de cōmuni pace futura, nulla spes esset, Philiscus relinquens Lacedæmonijs duo millia delectorum militum mercenariorum, quib. salaria persoluta erant, reuersus est in Asiā. Per hæc tēpora Euphron sycionius ualens audacia & desperatione, assumptis socijs Argiuis, ad Tyrannidē occupandā, mentē intendebat. Potitus aūt pposito, quadraginta pecuniosissimos ciues in exiliū egit, eorūq; bona publica fecit. Multis uero pecunijs corrasis, mercenarios conscripsit & urbē sub suā potentiā redegit. Regente autē Athenis Nansigene, Romę tribuni in consulū locū substituti sunt quatuor L. Papyrius, L. Menenius, S. Cornelius, S. Sulpicius. Apud Eleos Olympias centesima tertia acta est, in qua stadiū uicit Pythostratus Athenien sis. Sub hęc tēpora Ptolomæus Alorites filius Amyntæ, per dolū interfecit Alexandrū fratrē, & in Macedonia regnauit annos triginta. In Bœotia uerò Pelopidas æmulus Epaminundæ, & par belli gloria, cū uideret illē res in Peloponneso, ad emolumentū Bœotiorū cōfecisse, ipse quę extra Peloponnesum erant, sua opera conabat ad Thebanorū ditionē adiungere. Assumpto igit Ismenia amico suo, & ob uirtutē in admiratione habito, pgressus est in Thessaliā. Cū aūt occurrisset Alexandro Pheræo tyrāno, præter spē unà cū Ismenia captus & in custodiā coniectus est. Thebani factū indignè putantes, ira incensi sunt, & continuò in Thessaliā miserunt armatorū octo millia, & equites sexcentos. Quāob rem metu perculsus Alexāder, legatos Athenas ad auxiliū petendū misit. Cui repentè misit populus naues triginta milites uerò mille, quibus pręerat Anocles. Sed interea, dū hic Eubœā circūnauigaret, Thebani in Thessaliā ingressi sunt. Cū aūt Alexander pedestres copias parauisset, & equites multos haberet Bœotios, primū Bœotij per præliū statuerunt bellum dissoluere, adiutoribus ad hanc rē utentos Thessalis. Verum postq; eum hi deseruerunt. Athenienses cōtra, & alij nōnulli ex socijs præsto essent Alexādro, Bœotij uerò cibo potuq; & omni cōmeatu destituerent, decreuerunt Bœotarchæ domum regredi, & ad suos reuerti. Cum autē accincti ipsi per regionē planā cāpos patentes iter facerent, Alexāder à tergo insequitur eos cum magna equitum turma, & agminis extremā partē adorit. Bœotij partim continuis telorum iactibus cadere, partim uulnerib. affici. Postremò cum neq; stādi neq; pcedendi potestas daret, in magnā sollicitudinē & desperationē rerumadigi, quippe, quibus etiā cōmeatus & ad uictum necessaria nō suppeterent. Desperatis iā ferè & perditis rebus Epaminundas priuatus eo tempore, dux à militibus constituit, qui confestim delectis assumptisq; leuis armaturæ militib. & equitibus in postremis ordinibus exercitus, insequentium aduersariorum impetum repulit & contudit, & rem tutissimam præcedentibus armatis præstitit. Sic postliminiò

Galli et Hispani Lacedæmonijs auxilio missi.

Euphron sicyonius tyrannidem occupat.

Epaminundas dux electus

Bœotios liberat.

pugnas

pugnas faciens, acie ſolerti & artificioſa ſalutem exercitui inopinatam pepe-
rit. Qui quoniam ſemper magis magiſq; rebus proſperè præclareq; gerendis,
ſuam gloriam augebat, magnam conſecutus eſt laudem & apud ſuos ciues,
& apud ſocios. Thebani uero tunc eos, qui Bœotijs præfuerant, magna pecu
niarum ſumma mulctarunt. Sed ſi quis à me requirat, cur tantus uir, cum eſſet
priuatus, inter eos qui in Theſſaliam miſsi erant ſtipendia fecerit, reddenda ra
tio eſt uera & conſentanea. In prælio ad Corinthũ commiſſo cum Epaminun
das perrupiſſet occidendo & necando propugnaculi præſidia, & magnã clа-
dem hoſtibus inferre poſſet, contentus priore ſucceſſu, pugnam ulterius face-
re deſtitit. Cum autem magna de ipſo exornetur apud omnium animos ſuſpi
cio, quaſi Lacedæmonijs ex priuata gratia peperciſſet, hi quorũ oculos ſplen-
dor eius gloriæ perſtringebat, opportunũ calumniandi tempus arripuerunt:
cumq; proditionis reum agerent, multitudo exaſperata, abdicauit eum magi
ſtratu Bœotarchiæ, & in priuatorum numerũ reijciens, cum alijs miſit ad bel-
lum. Cum uerò facinoribus utiliter & fortiter perpatratis abſterſiſſet iniectã ſi
bi notam ignominiæ reſtituit etiam eum populus in priſtinam dignitatẽ. Exi
guo tempore pòſt, inter Lacedęmonios & Arcadas contigit acre prælium, quo
Arcades à Lacedæmonijs uicti. uictores cũ ſumma laude Lacedæmonij diſceſſere. Nam poſt cladem ad Leu-
ctra acceptam, hoc eis primum præter opinionem feliciter euenit: ita ut Arca
dum caderent ſuper decem millia, Lacedæmoniorũ uerò nullus. Prædixerant
autem eis uaticinio ſacerdotes Dodoniæ, bellum hoc Lacedæmonijs ſine ſan
guine lachrymiſq; futurũ eſſe. Ab hac pugna, Arcades timentes Lacedæmo-
niorum impreſsiones, condidere in quodam opportuno loco urbem nomine
Dionyſius Carthaginenſibus bellum infert. Magnam, contractis in eam uicis uiginti, Areadum, qui Męnalij & Parraſij di
cebantur. Atq; Græcorũ res in eo ſtatu uerſabantur. In Sicilia uerò Diony-
ſius tyrannus iuſtum exercitũ habens in procinctu, cum animaduertiſſet Car
thaginenſes omnino ad bellum gerendũ imparatos eſſe tum propter graſſan
tem apud eos peſtilentiæ contagionem, tum propter Libyum defectionẽ, ſta-
tuit militiã aduerſus eos ſuſcipere. Verum cum iuſtam cauſſam cum illis con-
tendendi nullam inueniret, inſimulauit Pœnos in ſuę ditionis terram inuaſiſ-
ſe. Conſcriptis itaq; peditum triginta millibus, equitum tribus millibus, & in
ſtructis trecentis triremibus, apparatuq; his copijs apto, in Carthaginenſium
regionem impetum fecit, & Selinuntem Entellumq; ſtatim cepit, atq; uniuer
ſam terram deprædatus eſt. Deinde cum Erycinorũ urbem ſub iugum miſiſ-
ſet, Lilybęum oppugnauit. Sed cum milites inibi per multi eſſent, receſsit. Au
dito autem quod naualia Carthaginenſium incendio abſumpta eſſent, ratus
uniuerſam claſſem eorum interijſſe, contemptui habuit, & ex ſuis triremibus
centum & triginta præſtantiſsimas miſit in portum Erycinorum, reliquas ue-
rò Syracuſas. At Carthaginenſes ducentis nauibus inopinatò ſuppletis, appu
lerunt in portu Erycinorum. Ex improuiſo igitur eos adorti, cœperunt pluri-
mas triremiũ. Poſt hæc ingruente hyeme, factis inducijs utraq; ciuitas diſcеſ-
Dionyſij tyranni mors. ſit, domũ. Interpoſito deinde non multò tempore, Dionyſius in aduerſam ua-
letudinem incidit, & mortuus eſt anno regni ſui trigeſimo octauo. In imperiũ
autẽ ſucceſsit filius Dionyſius, qui regnauit annos duodecim. Atqui non diſ-
ſentaneum eſſe reor à præſenti hiſtoria, cauſſas interitus eius exponere, & ea
quę contigerunt huic tyrãno circa uitę permutationẽ, plana facere. Cum Dio
nyſius Athenis in feſto Bacchanalium Tragœdiam edidiſſet, & uictor decla-
ratus ſuffragijs fuiſſet, quidã ex cantoribus Chori, ſplendidum honorificũq;
munus ſe accepturum, ratus, ſi primus hoc nunciũ attuliſſet de uictoria, nau-
gauit Corinthũ. Ibi cum inueniſſet nauem quę in Siciliam itura eſſet, conſcen
ſa ea ſecundis uentis uſus eſt, cumq; appuliſſet Syracuſas, continuò retulit Ty
ranno uictoriam. Dionyſius uinco muneribus affecto, magnam lætitiã ex ea
recepit, gratulatoriaq; ſacrificia Dijs offerens, compotationes & conuiuia ma

gno

Digitized by Google

gno cũ apparatu celebrauit. Cum autẽ inuitasset amicos atq; familiares suos, & inter pocula nimium uino indulsisset, in grauissimum morbũ delapsus est, propter ingurgitati uini copiam. Cum uero responsum à Dijs immortalibus accepisset, quod tunc moriturus esset, cũ meliores superasset, ipse in eum sensum accipiebat oraculũ, ut referret ad Carthaginenses, eos se meliores fortioresq; esse arbitratus. Quamobrẽ sæpe etiã habito cum ijs conflictu, si res ad uictoriã spectare uideretur, subterfugere solebat, & ultro uinci, ne fortioribus superior fuisse uideretur. Verum nõ potuit hac uersutia fati necessitatem infringere. Sed cum esset parum bonus poẽta, uicisse meliores poẽtas Athenensiũ suffragijs iudicatus est. Itaq; conuenienter oraculi ueritas præstita est, ut cum meliores sese uicisset, statim uitæ terminus sequeretur. Dionysius uerò iunior Tyrannidẽ capessens, primũ multitudine in concionẽ conuocata, uerbis conuenientibus adhortatus est eos, ut in se paternã beneuolentiã transferrent & custodirent. Deinde patri magnificè sepulto in portis arcis, quæ Basilides appellabant, contulit se ad firmandũ constituendumq; imperiũ. Imperante autẽ Athenis Polyzelo, Romæ sine magistratu summo res gerebant, propter ciuiles quasdã seditiones. Quod uero ad Græciã, attinet, Tyrannus Pheræus Alexander in Thessalia scotussanorũ ciuitatẽ quibusdã de caussis in crimẽ & in concionẽ uocauit, quos, cum renuissent, immissis in eos mercenarijs uniuersos trucidauit, & cadauerib. occisorũ in circumdatã mœnib. fossã proiectis, urbẽ diripuit & disturbauit. Epaminũdas aũt Thebanus cũ exercitu in Pelopõnesũ ingressus Achiuos & alias quasdã urbes subegit, Dymã uerò, Naupactũ, & Calydonẽ, in q̃ Achiui præsidia imposuerãt, liberauit. Bœotij etiã in Thessalia bellum fecerunt, & Pelopidã à Alexãdro Phereo tyrãno redemerunt. Phlia sijs, cum Argiuis bello tentarent, Chares missus ab Athenienſib. cum exercitu, in auxilium uenit, & obsidionẽ repulit cumq; duob. plurib. Argiuos, fudisset, & Philiasios periculi metu soluisset, reuersus est Athenas. Elapso autẽ anni tẽpore, Athenis summæ rerum præfectus est Cephisodorus: Romæ uerò loco cõsulũ populus tribunos militũ creauit L. Furiũ, Paulũ Manliũ Seruiũ Sulpitiũ, & Seruiũ Corneliũ. His regentib. Themesio Tyrãnus Eretriensis, Oropũ cepit urbẽ ad Athenienſes pertinentẽ, quę insperanti iterũ erepta est. Nã cũ Athenienses bellũ cũ eo gererent, & copijs longè præualerẽt: Thebani opẽ ferẽtes, tanq; depositũ, urbẽ in suã fidẽ acceperũt, nec reddiderũt, per hæc tẽpora Coi è suis sedibus migrarunt in eã urbẽ, quã etiamnũ possident, & effecerũt eã memoratu dignã. Magna enim eorũ multitudo in eã cõfluxit, muriq; nõ cõtemnẽdi fuerũt extructi, & portus magnificus. Deinceps semper magis magisq; publicis prouentib, & priuatorum hominũ fortunis, creuit auctaq; est & ut in pauca redigã, primorib. ciuitatib. penè par effecta est. Per hæc tẽpora, Persarũ rex missis legatis hortatus est græcos ad deponẽda bella & pacẽ cõmuniter faciendã. Quã ob caussã Laconicũ & Bœoticũ bellũ finẽ accepit, cũ ante plures q̃ quinq; annos statim à Leuctrica clade initiũ sumpsissent extiterunt hoc tẽpore uiri eruditione clarissimi & præstãtes Socrates orator, & eius discipuli, Aristoteles Philosophus, Anaximenes Lãpsacenus, & Plato Atheniẽsis. Itẽ postremi philosophi Pythagoricorũ & Xenophon, qui historias conscripsit iam ad decrepitã usq; senectutẽ prouectus, Mentionẽ enim facit mortis Epaminundæ, quæ paulò post contigit. Etiã Aristippus & Antisthenes. Præterea Aeschynes Sphettius Socraticus. Imperãte aũt Athenis chione, Romę p consulibus cõstituti sunt tribuni Q. Seruius & B. Veturius. Itẽ Aulus Cornelius, & M. Fauius. Rursus hoc tẽpore cũ per uniuersã Græciã cois pax esset initia bellorũ sunt exorta iter aliquas ciuitates, & nouarũ rerũ inopinatũ studiũ. Nã Arcadũ exules ab Elide impetu facto, in Triphylia munitũ castellũ obsidione ceperũt, q̃ dicit Lasiõ. Multis aũt annis inter Arcades & Eleos de Triphylia cõtrouersia fuerat, & put alterutri uicissitudine rerũ plus ualebãt ita regionẽ alteri post alteros tenebãt. Hac uerò tẽpestate, eã tenerẽt, Elei exulũ occasionẽ

Alexander Pheræus in Scotussanos sæuit.

Themesio tyrannus.

Coorum urbs.

Eruditi uiri.

Inter Arcades & Eleos bellum.

hanc

hanc Arcadibus ademerũt. Qua re cõmoti Arcades, primũ miſsis legatis munitionẽ repetere. Deinde uerò, cũ nihil impetraſſent, ab Athenienſib. auxiliares copias acceſſunt, cũ ijs Laſionẽ oppugnant. Verũ cũ Elei auxiliũ ferrent exulib, propè Laſionẽ acris pugna facta eſt & quoniã Arcadũ erat ingẽs multitudo, ſuccubuerunt Elei, pluresq; quam ducentos milites amiſere. Hoc quaſi exordio belli facto, diſsidiũ inter Arcades & Eleos longius deinde prolatũ uires acquiſiuit. Nã Arcades cũ prior conatus ex animi ſententia ſucceſsiſſet, cõtinuo in ipſam Eliã inuaſerũt, & ceperũt urbes Marganã & Cromiũ. Itẽ Cypariſſiã & Coryphaſiũ. Interea dum hæc geruntur, in Macedonia Ptolomæus Alorita per dolũ interfectus eſt à fratre perdicca, cũ regnaſſet tres annos. Regnũ uerò ſuſcepit perdiccas, & imperauit annos quinq;. Regẽte Athenis Timocrate Romæ pro conſulibus tres tribuni militũ electi ſunt Titus Quintus, Seruius Cornelius, & Seruius Sulpicius. Olympias uerò Piſatis & Arcadibus acta eſt centeſima quarta, qua ſtadium uicit Phocion Athenienſis. Subtus Piſatæ re-

Piſatarum & Arcadum cum Eleis certamẽ

uocantes antiquam patriæ dignitatem, & fabuloſis, uetuſtiſq; rationibus uſi, ad ſe pertinere contendebant poteſtatem Olympiaci conuentus habendi. Arbitrantes aũt preſens tẽpus per opportunũ eſſe ad diſceptandũ armis de certamine, ſocietatẽ fecerunt cum Arcadibus eorum, hoſtibus. His in conſortiũ aſſumptis, bellũ Eleis intulerunt iam ludos facientibus. Verùm cum totius populi copijs reſiſterent Elei, graue prelium eſt commiſſum, ſpectantibus conflictũ Græcis, qui ad Panegyrim coronati conuenerant, & quietè intuentibus notantibusq; utrorumq; magnanimitatem & uirtutẽ. Piſatæ, tandem, ſuperatis hoſtibus, ludos fecerunt, & Elei hanc Olympiadem poſtea non in reliquis reponendam cenſuerunt, eò quod per uim & iniuriã ab Arcadibus ad Piſæis

Epaminundas Thebanis perſuadet ut maris imperiũ capeſſant.

inſtituta uideretur fuiſſe. Interea dum hæc fiunt, Epaminũdas ſpectatiſsimus uir ſuæ ciuitatis, conuocata concione, uerba ad populum de ſuggeſtu fecit, ad hortans eos, ut ad imperium Maris ſibi uindicandũ curam diligentiamq; adhiberent, percurrens autem ſermonem, longè antè præmeditatũ argumentũ hoc propoſuit, tam utile q; efficax. Cũ enim alia multa protulit, quibus oſtenderet, eos qui terram teneant, nullo negotio, Maris etiam imperio potiri poſſe: tum commemorauit Athenienſes in eo bello quod geſſerant contra Xerxem, etiamſi ducentarum nauium ſupplementum poſsiderent, tamen Lacedæmonijs etiam præbentibus naues, ſubiectis fuiſſe & paruiſſe. Multa etiam alia in hanc ſententiam per accommodè Diſſerens perſuaſit Thebanis, ut imperium maris in ſuam poteſtatem aſſerere cuperent. Statim itaq; populus decreto publico centum naues parandas conficiendasq; curat, & totidẽ naualia Rhodios uerò, Chios, & Byzantios, ut ſibi in his conſequendis adeſſent, adhortati ſunt Ipſe uerò cum exercitu miſſus, circà prædictas urbes Lachetẽ Athenienſium ducem, qui claſſem non exiguã ad reſiſtendũ Thebanis agebat perterruit, & diſcedere cum nauibus cœgit, urbesq; illas Thebanis ſubiecit. Quod ſi huic uiro longius uitæ ſpacium fata prorogaſſent, ſine dubio Thebani terræ marisq; imperium in ſuam poteſtatem aſſeruiſſent. Cum uero non multò poſt in Mantineenſi pugna, ſplendidiſsimã patriæ uictoriam peperiſſet, ſtrenuoq; præliando mortem oppetijſſet, ſtatim Thebanarũ rerum uniuerſus ſtatus ſimul cum eius morte concidit & collapſus eſt, Qua de re ſigillatim

Thebanis Orchomenios bello ſubactos in ſeruitutem redigunt.

paulò poſt ſumus narraturi. Tunc autem uiſum eſt Thebanis Orchomenum oppugnare ob eiuſmodi cauſſas. Exules quidam, Thebanorũ Remp. ad Ariſtocratiam traducere uolentes, Orchomenæorum equites trecentos numero in ſuas partes adduxerunt. Illi uerò cùm ſtato die ſolerent Thebani ad luſtrationem inſpectionemq; armorum & corporum prodire, eo ipſo tempore facinus aggredi ſtatuerint. Ppſtq; itaq; multi etiam alij cõmunicaſſent eis, impreſſionem fecerunt opportuno & optato tempore. Verum ij qui initiũ conſpirationis introduxerant authores fuerãt, ducti pœnitudine, Bœtarchis inſidias aperuerunt, proditisq; coniuratoribus, ſuę ſaluti conſuluerunt. Principes igit

ciuitatis

ciuitatis comptæhenſos. Orchomeniorũ equites in Concionẽ perduxerunt, populus uero decreto iuſsit, hos interfici, & Ochomenios dirui in ſeruitutem redigi, urbemq; quia iam olim ſimultates cum his Thebanis interceſſerant, cũ tributum antea pendiſſent Mynijs heronno ętate, & ab Hercule poſtmodum fuiſſent liberati. Igitur Thebani rati occaſionem ſibi oblatam, ſpecioſamq; ulciſcendi cauſam nacti, copias ad Ochomenum adducunt: ac capta urbe uiros omnes necant liberis autem atq; uxoribus eorum ſeruitutis iugum impoſuerunt. Eodem tempore, Theſſali cum Alexandro Pheræo Tyranno bellũ geſſerunt, cumq; pluribus certaminibus ſuperati, ad magnam militum penuriã deueniſſent, legatos miſerunt ad Thebanos, qui auxilium orarent, & ducem ſibi Pelopidam dari peterent. Compertum enim habebant, de eius uiri odio infeſtiſsimo contra Alexandrum, propterea quod eum captiuum tenuiſſet, ſimul etiam ſciebant eum ſingulari eſſe fortitudine hominem, & ob ſcientiã militarem apud omnes gentes innotuiſſe. Conuocato igitur communi Bœotiorum concilio, cum ediſſeruiſſent legati, de quibus mandata habebant, Bœotij Theſſalis omnia conceſſerunt, & Pelopidæ dederunt ſeptem millia militum, atq; opem ad ferre indigentibus prompte iuſſerunt. Cum uero Pelopidas manum ęduceret, ſolis defectus cõtigit, Cumq; multi de portento ſolliciti eſſent, uatesq; affirmarent ſolis deſtitutionem propter exercitus expeditionem eueniſſe, portendiq; interitum pelopidæ, nihilominus Pelopidas fato quodã impulſus, inſtruxit ſe ad militiam. Cum aũt ueniſſet in Theſſaliã, & occupata reperiret ab Alexandro eminentiora loca, eſſentq; in aduerſariorũ exercitu plures uiginti millibus ę contrario poſtibus caſtrametatus eſt, aſſumptiſq; qui ę Theſſalea uenerant ſocijs, prælium cum aduerſarijs conſeruit. Cum aũt Alexander propter locorũ eminentias uideretur ſuperior fore Pelopidas propria uirtute pugnã cõcertare uolens, in ipſum Alexandrum impetũ fecit. At cũ princeps una cum delectis reſiſterent, durum prelium factũ eſt, in quo primas agens Pelopidas, uniuerſum circũ ſe locũ cadaueribus occiſorũ impleuit poſtremò, committens ſe periculo, hoſtes in fugã uertit, & uictoriã obtinuit, ſuã tamen ipſius animã multis uulneribus confectus reliquit, & uitam fortiter heroicè profudit. Alexander ſecũdo conflictu perculſus, planeq; contritus, Theſſalis ciuitates bello ſubactus expugnatasq; res reſtituere, Magneſios Phthiotasq; Achiuos Bœotijs tradere, & in poſterum ſolum phæreorum imperium tenere, atq; cum Bœotijs ſocietatẽ belli iacere, per cõuenta coactus eſt. Thebani etiã ſi nobilẽ uictoriã retuliſſent, tñ apud oẽs, ſe propter Pelopidæ obitũ uictos eſſe affirmarunt. Nam quia præſtantẽ uirtute uirũ amiſerant, non iniuria uictoriam illã, Pelopidæ gloriæ poſthabuere. Multa enim cõmoda patriæ portauerat & ad amplificandã propagandãq; Thebanorũ potentiã non parũ contulerat. Etenim in exulũ cõprehenſione, qua Cadmeã armis receperãt, primã eius facinoris palmã oẽs uno conſenſu Pelopidæ deferebant. Quã fortunã omniũ ſequentiũ bonorũ originẽ & cauſſam eſſe contigit. Et in Tegeenſi pugna Pelopidas ſolus Bœotarcharũ, Lacedæmonios, græcis longè potentiores ſuperauit quo tẽpore ob uictoriæ magnitudinẽ. Thebani primũ Tropheũ contra Lacedæmonios erexerũt. Deinde Louãtrico prælio ſacros manipulos duxit, cũ quib. primus impreſsionẽ in Spartiatas faciẽs, dux & author extitit uictoriæ. Tum in expeditionibus cõtra Lacedæmonem 70000. militum duxit, & propè ipſam Spartam contra Spartanos Tropheum ſtatuit, qui precedentibus ſeculis nunq; uaſtationem ſenſerant. Item in legatione, quam de communi fœdere ad regem Perſarum obijt, Meſſanam priuatam per ſe recepit, quam, cum per trecentos annos iacuiſſet deſolata, reſtituerunt & ædificarũt item Thebani. Vltimò uero pugnans contra Alexandrum multis copijs inſtructum, nõ ſolum illuſtrem uictoriam eſt adeptus, uerum etiam uitę finem ſortitus eſt, ob fortitudinem clariſsimum & celeberrimum. Erga ciues ſuos talem ſe præbuit

Theſſali cum Alexandro Pheræo bellũ gerunt.

Pelopidæ mors.

Pelopidæ laudes.

& adeò

& adeò fuit eis gratus, ut à quo tempore ciues reuersi sunt Thebas, usque ad mortem suam, Bœotandriæ dignitatem & officium nunquàm deponeret, cũ interim nemo alius ciuis hoc honore dignus haberet. Pelopidas igitur cum sua uirtute sempiternam laudem sibi pepererit, habeat etiam à nobis hanc in historia commendationem. Per hæc tempora Clearchus genere Heracleensis, quæ est urbs Ponti, ad occupandã Tyrannidem annitebatur. Cumq; res ex sententia processisset, Dionysij Syracusiorum tyranni statuta & leges abolenit, & Heracleotarum imperium propalàm sibi usurpauit per annos Duodecim. Interea dum hæc geruntur. Timotheus Athenienſium dux cum copijs pedestribus & naualibus, Toronam & potidæam obsidione cœdit. Cyzicenis uerò cum obsiderentur, opem tulit. Exacto hoc anno, Athenis imperauit Charidides. Romæ uerò consules designati sunt Lucius Aemylius & Lucius Lateranus. Sub his Arcades cum Pisæis communiter Olympiorum ludos faciebant, & potestatẽ templi, pecuniarumq; quæ erant in ipso, habebant. Cum autem Mantineenses non pauca ex donarijs surrepta in priuatum usum conuertissent, ij qui sacrilegium patrarant, summo studio bellum aduersus Eleos integrũ seruare & producere annitebantur, ne si pax intercederet, ad reddendam rationem insumptorum ipsi uocarentur. Reliquis Arcadibus contra pacem componere uolentibus, seditionem aduersus suam gentem concitabant. Constitutis igitur duabus societatibus accidit ut, in altera primos ordines ducerent Tegeatæ, in altera Nantineẽses, cumq; dissidium, admodum creuisset ad transigendã rem armis descenderunt, & Tegeatæ missa legatione ad Bœotios, eorum opem implorarunt. Qui duce cõstituto Epaminunda, exercitum memorabilem ei tradidere & miserunt in auxilium Tegeatis. Mantineenses uerò copias è Bœotia aduentantes atq; Epaminundæ gloriam per horrescentes, legatos ad infestissimos Bœotiorum hostes Athenienses & Lacedæmonios mittunt ab hisq; auxiliares copias petunt. Qui cum utriq; grandes exercitus sine morą suppeditassent, crebra grauiaque prælia circa Peloponnesum fiebant. Confestim itaq; Lacedæmonij habitantes in uicinia, impressionem in Arcadiam faciunt. Epaminundas eo tempore procedens cum exercitu, cum iam propè ad urbem Mantineensiũ accessisset, audiuit ex incolis eius terræ, Lacedæmonios toto populo effusos depopulari regionem Tegeatarũ. Proinde existimans Spartam uacuam esse militibus, magnum facinus edere conabatur, sed fortunam habebat aduersam. Nam cum ipse noctu uersus Spartam iter direxisset, rex Lacedæmoniorum Agis, suspectam habens Epaminundæ solertiã, prorsus in tempore decreuit, prudenter sequi, & in præsentia Cretenses mittere cursores, per quos perueniens Epaminundam, relictos in urbe certiores fecit, Bœotios breui uenturos Lacedæmonem, urbem direpturos: se uerò, quã fieri posset, celerrimè affuturũ cum exercitu, & opẽ patriæ laturum: Proinde iussit urbem sine terrore custodirent: se enim statim compariturum ad ferendas suppetias. Cum igitur Cretenses mandata uelociter essent executi, Lacedæmonij subactionem patriæ, præter expectationẽ effugerint: Nisi enim proditæ fuissent insidiæ, Epaminundas clàm & illis imprudentibus Spartam inuasisset. Itaq; utriusq; ducis industriam non immeritò quis laudibus uehat, maiorem tamen prudentiam Lacedæmonis militiæ tribuat. Cæterum Epaminundas cum tota nocte uigilasset, & itineris interuallum sedula celeritate peruenisset, summo mane ad Spartam accessit. Contra Agesilaus qui relictus erat ad custodiendam urbem paulo ante de uniuersa re sigillatim à Cretensibus edoctus statim cum magna diligentia, curam urbis disposuit, & grandiores natu pueros adultiores, in tectis ędium constituit, ut ex ijs locis repellerent impetũ eorum, qui ui in urbem irruerent. Ipse uerò ualentes annis at armis in ordinem distribuit ante urbem in anguſtias & accessus, & omnibus locis quæ possent aditum præbere, munitis & obseptis, præstolabatur, hostium

Clearchus Heracleensis tyrannus.

Timotheus Athenienſium dux.

Tegeatarũ et Mantineensiũ bellum.

hostium aduentum. At Epaminundas partitus exercitum in plures partes, ab omni parte Spartam adoriebatur eodem tempore, cumq; uideret aciem Spartanorum, cognouit patefactum esse suum consilium. Veruntamen nihilominus aggressus uniuersos per partes, licet angustijs impeditus, manus cum illis conseruit, & multa patiens patransq; non antè cõtendendi finẽ statuit, quàm exercitus Lacedæmoniorum in urbem reuersus est. Cum autem multi in auxilium uenirent obsessis, simul etiam nox ingrueret, ab oppugnatione destitit, auditoq; ex captiuis, Mantineenses cum uniuersis copijs adesse, ad opem Lacedæmonijs præstandam, regressus paulum ab urbe, castrametatus est: & iussis cœnare, relictisq; aliquot equitibus, quibus mandauit, ut secundum matutinam uigiliam ignes in castris facerent, ipse processit cum reliquis copijs, & improuisa subitaq; irruptione relictos Mantineæ opprimere cogitauit. Proinde magno itinere sequenti die peracto, repente Mantineenses insperantes aggressus est. Non tamen propositi compos fieri potuit, licet prudenter & prouidè omnibus prospexisset. Sed fortunam habuit repugnantem, & prætet spem uictoria frustratus est. Etenim cum iam propinquus ad urbem accederet, ab altera Mantineæ parte uenerunt obuiam milites in auxilium eis missi ab Atheniensibus, sexies mille, cum duce Hegelecho, uiro cũ primis in sua urbe laudato & celebri. Is, quotcunq; ingredi poterant in urbem, immissis, reliquam manum instruxit ad prelium. Extemplò etiam Lacedemonij & Mantineenses cõparuerunt, & ad ineundam iustam de summa rerum pugnam parabantur, atq; undecunq; socios conuocabant. Mantineensibus igitur opem tulerunt Elei, Lacedæmonij, Athenienses, & alij quidam, quorũ omnium definitus erat numerus, peditum plus uiginti millia, equitum uerò circiter duo millia. Tegeatis autem uires suas coniunxerant plurimi præstantissimiq; Arcadum, Achiui, Bæotij, Argiui, & alij nonnulli Peloponnesiorum, atq; externorum sociorum In uniuersum igitur congregati sunt illis pedites triginta millia cum quadringentis, equitum non minus tribus millibus. Iam uerò descendentibus utrisq; ad certamen extremum, & collocatis in aciem exercitibus, cum rem diuinam fecissent, Mantineenses affirmabant, uictoriam utrinq; à dijs portendi. Mantineenses igitur sicut par erat, cum cæteris Arcadibus dextrum cornu tenuerũt, habentes proximè astantes, & adiutores Lacedemonios. Hic continentes erãt Elei & Achiui, & alij imbecilliores reliquam aciem implebant. Sinistrum uerò cornu tuebantur Athenienses. Thebani uerò ipsi in læuo cornu steterunt, uicinos habentes Arcades. Dextrum autem cornu tradiderunt Argiuis. Reliqua multitudo mediam aciem implebant Eubœi, Locrenses & Sicyonij, & cũ his Messanenses & Malienses & Aeneanes. Itẽ Thessali & reliqui socij. Equites uerò utriq; ad duo cornua distribuerunt. Ordinatis hoc modo copijs, ubi propè inuicem conuenissent, tubæ classicum canere, exercitus uociferari, magnitudine clamoris uictoriam significare, & primum equestre prælium in cornibus committi, in quo seipsos præ contentione superabant Nam Athenienses equites impetum in Thebanos facientes, inferiores erant, non uirtute neque magnitudine animorum, neq; uerò peritia equitandi. Nam his rebus omnibus nihil cedebant neq; imparatiores erant Athenienses. Multitudine uerò & apparatu sociorum atq; militari ordine nequaquam aduersarijs pares. Pauciſsimos enim habebant iaculatores. Thebani uerò triplo plures ducebãt funditores & iaculatores, qui ex confinibus Thessaliæ missi erant. Hi à pueritia in eiusmodi conflictibus exercitati, magnum momentũ in prelijs afferre solebãt, propter eam quam in his habebant peritiam. Proinde Athenienses cum uulnerarentur à leuis armaturæ militib. ab hostibus superati terga dederunt. Verùm extra cornua fugam facientes, uictoriam in integrum restituerunt. Nam inter discedendum neq; suum agmen perturbarunt, & delati in Eubœos atq; mercenarios quosdam milites, qui ad præoccupandos colles erant missi, manus cum

Epaminundas Spartam oppugnat.

Epaminũdas Mantineã opprimere conatur.

Lacedæmoniorum cum Thebanis prælium ad Mantineã.

nus cũ eis conſeruerunt, & omnes ad unũ interfecerunt. Etenim Thebanorũ equites non perſequi nec urgere fugientes, ſed in hoſtium agmen irruptionẽ facere, & aciem peditum diſſicere conabantur, cumq; acri prælio cõfligeretur, Athenienſes defatigati fugam capeſſere. At Eleorum dux equitum, qui caudã exercitus tenebat, ſuccurrit terga uertentibus, & Bœotiorum multos nactus pugnam integrauit. Igitur Elei equites cum hoc modo cornu ſiniſtro ſubuenirent, ſociorum cladem correxerunt. In altero autem cornu congreſsis inter ſe mutuo equitibus aliquantiſper, communis erat certaminis fortuna. Poſtea uerò ſuperati multitudine & robore Bœotiorum atq; Theſſalium equitum, qui in Mantineenſibus erant, loco cedere coacti ſunt. Cumq; multi ſuorum cecidiſſent, ad ſuum agmen refugerunt. Prælium igitur equeſtre eiuſmodi finem utrinq; accepit. Pedeſtres uerò exercitus cum in manus uentũ eſſet, magnum & admirandum certamen ediderunt. Nunq; enim antea, quando Græci cum Græcis pugnam inijſſent, neq; tanta hominum multitudine conflictũ eſt, neq; præſtantioribus authoritate ducibus, neq; uiris ad pericula ſubeunda cordatioribus. Nam cum plurimum ualebant pedeſtribus prælijs ea hominũ ætate, Bœotij & Lacedæmonij, oppoſita mutuo acie, certamen incipere, nullã uitæ rationem habere, primum haſtis concurrere, deinde cum pleræq; lanceæ ex frequentia uerberum eſſent contritæ, ad ènſium & gladiorum pugnam deſcendere, in congrediundo corpora miſcere, uulnera infligere, neq; animorũ ardorem remittere. Cumq; diu perſtarent in ſubeundis periculis pro incredibili utrorumq; magnanimitate, ad neutram partem magis inclinari pugna. Nã pro ſe quiſq; dum periculum uilipendens ſplendidũ & illuſtre quid facere conatur ad mortem animoſe ruit. Cum autem longo tempore concertatum acriter eſſet, nec ulla adhuc periculi inclinatio animaduerteretur, Epaminũdas arbitratus ſuam uirtututem ad adipiſcendam uictoriam deliderari, ſeipſum in periculum immittere ſtatuit. Proinde aſſumptis fortiſsimis, his ſtipatus & circũſeptus, in medios hoſtes incurſionem fecit. Ipſe uerò ducem ſe præbens agmini, iaculum in ducem Lacedæmoniorum immiſit. Cumq; reliqui ſtatim in manus congrederentur, alijs captis, alijs perterritis, hoſtium agmen diſiecit & diſſipauit. Lacedæmonij uerò ob authoritatẽ Epaminũdę & grauitatẽ ſatellitum metu pculſi diſceſſerũt è pugna. Inſtantib. autẽ Bœotijs, & ultimos quoſq; trucidantib. magna cadauerũ multitudo cumulata eſt. At Lacedæmonij cũ uiderẽt Epaminundã uehemẽtius animo cõmotũ præcipitẽ ferri, omnes ad ipſum cõcurſu facto, multis crebriſq; telis petiuerũt, quorũ ille alia repellere, alia confringere, alia de corpore extracta, in hoſtes incũbentes remittere. Cũq; ſic heroicè, p uictoria pugnaret in pectore læthale uulnus accepit. Fracta em̃ haſta, ferroq; in corpore remanẽte, ſtatim uictus acerbitate uulneris cõcidit. Orta uerò cõtentione de corpore & multis utrinq; cadentib. uix tandẽ prœualẽtes corporũ robore Thebani, ſummo cũ labore Lacedæmonios ſuperarũt, factaq; fuga, Bœotij paulíſper inſecuti redierũt, maximeq; referre exiſtimãtes, mortuis potiri. Reuocãte igit̃ milites tubarũ ſonitu omnes à pliando deſtiterũt. Cumq; de uictoria dubitaret̃, utriq; trophęũ ſtatuerũt. Nam Athenięẽſes, fulis in collẽ Euboęis et mercenarijs, corpora obtinebãt. Bœotij uerò quoniã ui Lacedęmonios fudiſſent, & mortuorũ corpora obtinerẽt, ſibi uictoriã aſcribebãt. Cũ igit̃ per aliquantũ tẽporis neutri de mortuorũ ſepultura legationes ad alteros mitterẽt, ne primas hoſtib. cõceſsiſſe uiderent̃, tandẽ Lacedęmonijs pręcones mittentib. de ſepeliendis occiſis, utriq; ſuos terrę mãdarunt. Epaminũdas autẽ uiuus adhuc in caſtra relatus eſt, cumq; medici qui accerſiti erãt, omnino mortẽ ſecuturã affirmarent, quãdo telũ de corpore exemptũ eſſet, fortiſsimo animo uitã cum morte cõmutauit. Prius em̃ aduocatũ armigerũ, interrogauit an clypeum ſeruaſſet. Qui cum affirmaſſet ſeruatũ eſſe, & in cõſpectũ poſuiſſet, rurſus interrogauit, utri uictoria potiti eſſent: atq; reſpondente puero, Bœotios uiciſſe:

uicisse: tempus mihi nunc, inquit, est, uitam relinquendi, & iussit ut hastam ex traheret. Vociferantibus autem præsentibus amicis, & quodam cum lachrymis dicente, sine liberis mortem oppetis, ô Epaminunda. Minimè hercle, inquit, sed duas filias post me relinquo, uictoriam Leuctricã & Mantineensem, atq; extracta hasta, sine omni perturbatione spiritũ exhalauit. Nos uerò cum soleamus fortium uirorum occubitus suis laudibus extollere, nequaquam arbitramur equum esse, tanti uiri mortem silentio præterire. Videtur enim mihi omnibus suæ ætatis hominibus antecessisse militari prudentia, & peritia. Item equitate & animi celsitudine. Floruerunt autem eius memoria clarissimi laudatissimiq; uiri, Pelopidas Thebanus, Timotheus, & Conon, item Chabrias, & Iphicrates Athenienses. Præter hos Agesilaus Spartiata paucis ante seculis. Ante hunc autem Medicis & Persicis temporibus uiguerunt Solo, Themistocles, Miltiades, Cimo, Myronides, Pericles & alij quidam apud Athenienses. In Sicilia uerò Gelo filius Dinomenis, & quidam alij. Attamen si quis conferat horum uirtutes ad Epaminundę bellãdi peritiam & gloriam, inueniet multis spacijs Epaminundæ uirtutem antecurrere. Nam in alijs singulis tantum unius gloriæ splendor sese exeret: in hoc uero cumulatim uirtutes omnes simul elucescent. Nam & robore corporis, & dicendi facultate, præterea animi sinceritate, diuitiarũ odio, & iustitia, ac quod maximum est, fortitudine atq; militari scientia reliquos multum superat, & longè post se reliquit. Proinde dum ipse in uiuis ageret, patria summũ imperium Græcię consecuta est. Cum autẽ mortuus esset, eo priuata est, semperq; ad deteriores conditiones deuoluta est: ita ut tandem ob ducum inertiam de libertate atq; euersione periclitata est. Epaminũdas igitur illustri & peruagata uirtutis apud omnes fama, sic uitam cum morte commutauit. Græci uerò post commissum prælium, cum ancipitem haberent uictoriam, & ob parem animorum magnitudinem æquali essent conditione certaminis, cumq; propter tolerantiam & perseuerantiam periculorũ essent defessi, bellum inuicem componunt, communem pacem atq; societatẽ ineunt, & in eam Messanenses quoq; recipiunt. Lacedæmonij uerò quoniam implacabiles aduersus hos inimicitias gerebãt, cõmunicare pactis recusarunt propter Messanẽses, atq; soli omnium Græcorũ in fœdera nõ uenerũt. Historũ autẽ Xenophõ quidẽ Athenienſis Græcorũ res gestas & historiam in hunc annũ usq; ad mortẽ Epaminũdę produxit. Anaximenes uerò Lãpsacenus, qui primã historiã descripsit, à deorũ immortalium atq; hominũ primo genere initium faciens, in hanc Mãtineensem pugnã & Epaminũdæ mortẽ desijt. Is uniuersas propemodum tam barbarorũ quàm Græcorũ res gestas, duodecim uoluminib. cõplexus est. Itemq; Philistus unus ex Dionysij iuniotis scriptoribus qui quinq; annorũ historias in duo uolumina cõtulit, hic finẽ fecit. Imperãte autẽ Athenis Molone, Romę creati sunt cõsules L. Genucius, & Q. Seruilius Sub his Asiani qui in maritimis partib. incolebãt, defecerũt à Persis. Præterea nõnulli Satraparũ & ducũ facta cõspiratione, bellum Artaxerxi intulerũt. Adhęc Tachos rex Aegyptiorum etiam bello petere statuit Persas, nauesq; comparauit, & pedestrem exercitum conscripsit. Multos item alios ex Grecię ciuitatib, stipendio & mercede collegit, tum etiam Lacedæmonijs persuasit, ut se belli participes facerent. Nam Spartiatę cum Artaxerxe simultates exercebãt, eò quod Messanẽses simul cum reliquis Grecis in cõmunia pacis fœdera à rege recepti essent. Cum igitur tanti in Persia tumultus excitarentur, rex etiam ad bellum necessaria pręparauit omnia. Nam eodem tempore bellum ei repellendum erat regis Aegyptiorum atq; Grecorum ciuitatum, quę in Asia erant: item Lacedęmoniorum & Satraparum ducumq; qui se his coniunxerant, qui cum imperium tenerent maritimorum locorum, aduersus regem unâ seditionem mouerunt, in quibus erant clarissimi maximeq; illustres uiri Ariobarzanes Phrygiæ præfectus, qui etiam mortuo Mithridate regnum eius obtinuit:

Epaminundæ laudes.

Græci pacem faciunt.

Artaxerxes à multis simul bello petitur.

Mauſolus princeps, ſub cuius ditione multæ munitiones urbesq; memorabiles fuerũt, quarũ ara quaſi & metropolis erat Halicarnaſſus, arcẽ habẽs pſtãtiſſimã, & totius Cariæ regiã. Cũ his Orontes Myſiæ pfectus, & Antophradates Lydiæ Exlonib. uerò Lycij, Piſidæ, Paphilij & Cilices. Itẽq; Syri & Phœnices, & fermè maritimi oẽs. Cũ autẽ tã ingẽs eſſet defectio, dimidia pars cẽſuum & uectigaliũ regi nõ reddebat. Reliquũ uerò ad ſuſtentationẽ & uſum belli non ſufficiebat Qui autẽ defecerũt à rege, totius belli curationẽ & poteſtatẽ cõmiſerũt Orõtæ. Is cũ accepiſſet ductũ, exercitus et pecuniã ad 20000. militũ annuum ſalariũ pſoluendũ, pdidit eos qui crediderãt. Exiſtimãs em̃ ſe ſplendidis amplisq; munerib. à rege ornatũ iri, & totius maritimæ regionis ſatrapia potiturũ, ſi tradidiſſet Perſis in manus defectores, primũ qdẽ eos, q pecunias attulerãt, cõprehẽſos ad Artaxerx. regẽ miſit. Deinde multas ciuitates atq; mercenarios milites, ducib. à rege miſsis pdidit. Eodẽ modo in Cappadocia pditio uerſata eſt, in qua ſingulare quiddã memoratu dignũ accidit. Nã cum Artabazus dux regis cũ magna manu in Cappadociã aduẽtaret, eius regionis ſatrapa Datames aduerſus illũ caſtra fixit, cũ multis atq; collectitijs equitum turmis et peditib. mercenarijs ad 20000. Affinis autẽ Datamæ, pfectus equeſtrib. copijs, uolẽs gratũ regi facere, ppriæ ſalutis ratione habita, cũ pridie de pditione cum Artabazo rationes cõtuliſſet, noctu cũ equitib. ad hoſtes deſecit. Datames uero cõfirmatis animis mercenariorũ, & pmijs ppoſitis, defectores perſequit: qs ubi cõprehẽdit, iã ſeſe hoſtib. iungẽtes, ſimul etiã ipſe in Artabazi exercitũ & eqtes inuadit, atq; ut quenq; habuit obuiũ occidit. Artabazus primũ ignorata rei ueritate, putãsq; eum prius à Datama deſciuiſſet, iterũ proditionẽ agitare, præceptũ dat ſuis, ut in aduenientes eqtes cæde ferroq; ſæuiãt. At Mithrobarzanes in medijs cõprehenſus & circũdatus, cũ alij tanquã pditorem defenderet, alij rurſus tanq; pditorẽ ulciſcerent, in extremũ piculũ deductus eſt. Verũ dũ piculi imminẽtis magnitudo nõ cõcederet cõſilij morã, ad robur fortitudinẽq; ſe cõuertit, & cũ utriſq; depugnãs, magnã ſtragẽ edidit. Poſtremò interfectis pl9 10000. reliqs Datames à cæde faciẽdis cõuerſus, tuba reuocauit inſtãtes milites. Eqtũ q ſuperãt, qdã ueniẽtes ad Datamẽ, deꝓcati ſunt ueniã, alij uerò cõſtiterũt geti, incerti q ſe uerterẽt, circiter D. & tandẽ circũuẽti à Datama, iaculis cõfecti ſunt. Datames itaq; cũ antea ꝓpter eximiã belladi pitiã ſuſpiceretur multo clariorẽ illuſtriorẽq; uirtutẽ ſuã & militarẽ ſcientiam hoc facto reddidit. Rex uerò Artaxer. accepto nũcio de militia Datamis, eũ de medio tollere cogitauit, & pinſidias interea dũ hęc fierẽt Rheomithra miſſus à defectorib. in Aegyptũ ad regẽ Tacho, acceptis D. argẽti talẽtis, & nauib. lõgis L. nauiguit in Aſię urbẽ noie Leucas, in quã cũ multos defectorũ duces accerſiuiſſet, cõprehẽſos eos uictosq; miſit ad Artaxer. Ipſe pditionis munerib. ad defectionẽ ptractus cũ rege in gratiã redijt. In Aegypto uerò rex Tachos cõparatis reb. omnibus ad bellũ neceſſarijs, 200. habebat triremes magnificè inſtructas, & mercenariorũ ex Græcia delectorũ 10000. itẽ ꝓter hos peditũ Aegyptiorũ 80000. atq; mercenariorũ ducẽ cõſtituit Ageſilaũ, q cũ M. armatis ei in auxiliũ à Lacedæm. miſſus erat, qcq; militib. ꝓeſſe nouerat, & fortitudinis militariſq; diſciplinę magnũ nomẽ habebat. Naualib. uerò copijs pfecit Chabriã Athenienſẽ, q qdẽ publico iuſſu patrię nõ erat miſſus: ſed ad bellũ à rege pſuaſus puenerat. Is cũ bello p uniuerſã Aegyptũ eſſet pfectus, et totius impij dux conſtitutus, Ageſilao ſuadẽti ut pmaneret in Aegypto, et ducũ opa bellũ gereret, tametſi bonũ cõſiliũ dederat, tñ nõ obtẽpauit. Nã cũ exercitus lõgius ꝓceſsiſſet, et iã circa Phœniciã caſtra locaret, relictus Aegypti dux à rege deſciuit, mittẽsq; ad filiũ Nectanebo pſuaſit, ut Aegypti regnũ in ſuã poteſtatẽ uẽdicaret, atq; ingẽti bello cauſam pbuit. Nectanebos. n. dux erat à rege ordinatus Aegyptiorũ militũ, et miſſus ex Phœnicia ad oppugnãdas Syrię urbes. Cum'que in patris inſidias conſentiret, duces muneribus, milites uerò promiſsis in ſocietatem adduxit.

Orontes Artaxerxi prodit defectores.

In Cappadocia proditio.

Tachus Aegypti regis bellicus apparatus.

Poſtremò

Postremò occupata à rebellibus Aegypto, & metu perterritus Tachos, ausus est per Arabiam ad regem ascendere, delictisq; ueniam petere. Artaxerxes uerò non solum eum crimine soluit, uerum etiam totius belli contra Aegyptios ducem declarauit. Non multò post rex Persarum uita defunctus est, cum annos quadraginta tres imperio præfuisset: in regnum uero succesit Ochus qui cognominatus est Artaxerxes, regnauitq; tres & uiginti annos. Nam cum Artaxerxes bonum regem se præstitisset, planeq; affabilem & pacis amantem, omnium deinceps regum nomina commutarunt, eiusq; nomen ipsis imposuerunt. Cum autem Tachos ad Agesilai exercitum se rursus cõtulisset, Nectanebos collectis copijs militum ultrà centum millia, profectus est contra Tacho, & eum ad disceptandum armis de regno prouocauit. Agesilaus igitur uidens regem animo consternatum, neque audentem se periculo committere, bonum fortem'que animum gerere iussit. Non enim statim uictoria potiri qui numero copiarum sint superiores, sed eos, qui animorum magnitudine & uirtute plus ualerent. Verùm cum his ille animum non attenderet, coactus est cum eo discedere in quandam urbem permagnam. Aegyptij uerò primùm conclusos intra mœnia oppugnauerunt. At cum multos in murorum conscẽsionibus amisissent, murum fossam'que urbi circumdederunt, atque celeriter opera propter operarum multitudinem ad finem perduxerunt. Tunc consumptis rebus omnibus uictu & commeatu, Tachos de salute animum despondere cœpit. Agesilaus uerò conuocatis militibus, & sub noctem hostes adortus, & insperato milites omnes saluos atque incolumes conseruauit. Persequentes enim & instantes Aegyptij per loca campestria, statuerunt multitudine undique hostes concludere, & funditus delere. Agesilaus uero occupato quodam loco, qui utrinque fossa manufacta, & inundante aqua munitus erat, in eo sustinuit aduersariorum impetum, collocata'que acie secundum locorum commoditatem, & fluuij fluctibus exercitu firmato septo'que, signa cum hostibus contulit. Cum'que multitudo Aegyptijs inutilis esset, Græci præstantes uirtute, plurimos Aegyptiorum occiderunt, reliquos in fugam uertere, atque sic multo negotio regnum Aegypti Tachos recuperare. Agesilaus itaque ut qui solus rem in integrum restituisset, conuenientibus iustis'que muneribus honoratus est. Cum uerò per Cyrenem reuerteretur in patriam, mortem obijt, & corpus eius in melle deportatum Spartam, regia celebritate & honore sepultum est. Atque res Asiæ eo anno in hunc usque locum processerunt.

Tachos ab Artaxexxe ueniã impetrat.

Nectanebos Tacho patrẽ suum Aegypti regẽ obsidet.

Agesilaus Nectanebus copias profligat.

Agesilai mors

In Peloponneso uerò, cum pax communis inter Arcades post Mantineensem pugnam esset inita, duntaxat unum annum in fœdere perstiterunt, deinde iterum bellum mouerunt. Continebatur enim in pactis, ut singuli post pugnam in patriam suam redirent. Migrauerant autem in Magnam urbem finiti mæ urbes, eam'que ex patria migrationem ægrè ferebant. Itaque illis in priores urbes reuersis, Megalopolitæ (hoc est Magnæ urbis ciues) cogebant eos suas patrias relinquere. Hanc ob causam cum controuersia inter eos nata esset, oppidani petierunt auxilium à Mantineensibus & cæteris Arcadibus, itemque ab Eleis & alijs, qui societatem belli cum Mantineensibus communem habebant. Megalopolitæ uerò Athenienses ad suas partes uocauerunt, qui continuò miserunt eis tria millia armatorum, & trecentos equites, quibus præerat Pammenes. Is cum uenisset Megalopolim, oppidis alijs expugnatis & direptis, alijs metu perterritis, coëgit eos Megalopolim migrare. Atque ciuitatum deductio, cum eiusmodi turbis implicata teneretur, sic composita & sedata est. Athanas Syracusius historiographus hinc rerum gestarum Dionis initium sumens, conscripsit tredecim libros. Comprehendit autem non descripta tempora septem annorum, à libro Philisti, in uno libro, & summa rerum gestarum capita percurrens continuauit historiam.

In Peloponeso turbæ.

Athanas historicus.

Imperante autem Athenis Nicophemo, Romæ consularem dignitatem adepti sunt Caius Sulpicius, & Caius Lucinius. His regentib. Alexander Pheræus tyrannus misit prædatorias naues in Cyclades insulas, & nonnullas expugnatis multos mortales in suam potestatem redegit. In Peparethum etiam mercenarijs militibus appulsis, urbem obsedit. Cum uerò Athenienses Peparethijs opem ferrent, ducem'que reliquissent Leosthenem, in Athenienses impetum fecit, qui Alexandri militibus Panormi commorantibus attendebant animum, cum'que ex improuiso interueniissent principis copię, singularis quędam felicitas obtigit Alexandro. Non enim solum eos quos ad occupationem Panormi miserat, è maximis periculis liberauit, uerùm etiam triremes Atticas quinque, & unam Peparethiam cepit, corporibus'que sexcentis potitus est. Athenienses uerò animis irritati Leosthenem proditionis capitis'que damnant, & facultates eius proscribunt, electum'que ducem Charetem cum nualibus copijs emittunt. At ille hostes metuebat, socios iniuria afficiebat. Profectus enim mari in sociam urbem Corcyram, maximas seditiones excitauit, ex quibus cædes & rapinæ extiterunt. Quæ causa fuit cur Athenienses male audirent apud socios. Chares igitur similiter alijs sceleribus et iniurijs opertus nihil præclarum aut laudabile gesit: sed patriæ calumnias & odium exterorum conciliauit. Atque Dionysiodorus & Anaxis rerum Græcarum historiam usq; in hunc annum literis complexi sunt. Nos uerò res gestas Philippi, antequam ad regnum peruenirет, ut in principio proposueramus, hoc libro recensuimus. In sequenti uerò facto initio ab exordio regni Philippi, omnes regis huius res gestas usq; ad mortem literis mandabimus, & alias quæ incognitis terræ partibus sunt gestæ, simul comprehendemus.

Diodori Siculi Historicæ Bibliothece libri decimi quinti.

FINIS.

DIODORI SICVLI
BIBLIOTHECÆ HISTORICÆ
LIBER DECIMVS SEXTVS, DE GEstis Philippi regis Macedoniæ, Angelo Coſpo Bononienſe interprete.

Præfatio.

IN omni rerum gestarum narratione, illud scribentis uidetur esse officium, ut libris singulis ciuitatum, aut regum facta integra ab initio ad finem usque comprehendat: quod ita præcipuè narratæ res fideliori memoria retineantur, & aptiores fiant ad cognoscendum. Quæ enim interrupta finem principio continuum non habent, ea intentionem & studium legentium abrumpunt: quæ uerò continenter ad exitum deducuntur, absoluta utique rerum ipsarum utuntur declaratione. Cum autem ipsa rerum gestarum natura scriptores adiuuat, tum iam prorsus non est ab hoc instituto discedendum. Itaque nos quoque, postquam peruenimus ad Philippi Amyntæ filij res, eius facta enitemur hoc libro includere. Is quidem annos quatuor & uiginti Macedonum rex fuit, minimis'que occasionibus se ei offerrentibus, omnium quæ in Europa essent maximum regnum suum

ſuum conſtituit, & acceptam Macedoniam Illyriis parentem, multarum ac nobilium gentium & urbium dominam reddidit. Ob ſuam denique uirtutem ab uniuerſa Græcia imperator electus, populis ei ultrò obſequentibus, & raptores Delphici templi, unde oracula petebantur, ultus, meruit ut inter Amphictyonas nominaretur. In eiuſdem pietatis ſuæ mercedem aſſequutus ſuffragiorum ius, quod habuerant Phocenſes ab eo deuicti: poſt Illyrios, Thraceis, Pæonas, Scythas, & conterminas eis gentes expugnatas, ad Perſarum imperium extinguendum ſe accinxit. Iaḿque præmiſſis copiis, Græcas aliquot urbeis in libertatem uendicauerat, cum fati uiolentia interceptus, tantos poſt ſe reliquit apparatus, ut Alexandro ad eandem expeditionem contra Perſas alienis auxiliis haud opus fuerit. Nec tantæ res, fortunæ ipſius potius q̃ uirtuti adſcribẽdæ ſunt, quòd plurimum in re bellica & ui, & induſtria magnanimus hic rex excelluerit. Ne uerò in præfatione res eius immaturè tractemus, ad hiſtoriæ ordinem nos conferemus, breuibus priora tẽpora repetentes.

Regni Philippi annus I.

Cum Athenis Callimedes imperaret, Olympiade quinta & centeſima, qua Cyrenæus Porus uictor ſtadium obtinuit; Romani autem Conſules eſſent Cneus Genutius, & Lucius Aemylius, Amyntæ filius Philippus, & Alexandri, qui Perſas deuicit, pater, Macedoniæ regnum hoc occupauit modo. Cum pridem eius pater Amyntas Illyriis, qui eum debellauerant, ſtipendium penderé, obſidem Philippum, cæteris filiis iuniorem, dare compulſus eſſet, illi adoleſcentulum Thebas cuſtodiendum miſerunt. Ciuitas autem eam curam Epaminundæ patri demandauit, ut ſcilicet puerum creditum diligenter ſeruaret, & bonis diſciplinis inſtitui faceret. Erat eius domi Epaminũdæ filij præceptor Pythagoricus, ſub quo multum profecit Philippus. Cuḿque adoleſcentes duo & natura adiuuarentur, & diligentia ſibi non deeſſent, uterque ad maximas uirtutes peruenit. Epaminundas quidem magnis & periculoſiſsimis certaminibus, præter omnium opinionem patriam ſuam totius Græciæ principem fecit: Philippus autem captata temporum ratione in rebus agendis, nihilo Epaminundæ laudibus inferior fuit. Poſt obitum uerò Amyntæ, Alexander filius maior natu aliis, cum regnum ſuſcepiſſet, Alorites Ptolemæus dolis & regno & uita eum ſpoliauit. Sed Perdiccas poſtea idem in Ptolemæum patrauit: potituśque regno, auſus eſt magno prælio cum Illyriis cõfligere. qui ab eis captus, & ad ſummam miſeriam redactus eſt. Interim Philippus frater de cuſtodia elapſus, regnum male affectum apprehendit, quod in proxima pugna Macedones plures quatuor millibus extincti fuiſſent: qui autem ſupererant, adeò eſſent conſternati, ut ex magna Illyriorum trepidatione uix conſiſterent, omninóque bellum abhorrerent. Accedebat, quòd & Pannones ipſis finitimi, ex quodam contemptu, agros paſsim populabantur. Illyrij ingentes comparabant copias, ut in Macedoniam irruerent. Et Pauſanias quidem regiæ ſtirpis, in regnum illud per Thracum regem inuadere conabatur. Athenienſes quoque, Philippo infenſi, Argæum contra illum iuuabant, Mantiæ duci dato eo negotio, cum tribus hominum millibus, & claſſe, quæ rei cœptæ ſufficeret. Ex incommodis itaque priùs in bello acceptis, & maioribus quę uidebantur impendere, anxij & ancipites plurimum erant Macedonum animi. Sed Philippus in tanto rerum omnium timore, in periculis, quæ euidentiſsimè apparebant, neutiquam perterritus, habita concione, ad firmitudinem animi ſuos hortatus, audentiores aliquantulum reddidit. Conuerſuśque ad emendandam militarem diſciplinam, curauit ut decentibus armis milites ſui inſtructi eſſent: ut́que meditationibus bellicis exercerentur. Excogitauit præterea ordinem illum iunctiſsimum phalangis, quæ Macedonum peculiaris fuit, ſumpto exemplo heroum, qui clypeos clypeis

Philipp. quoũ pacto Macedoniæ regnum occupauerit.

Phalãgis Macedonicæ author Philipp.

coniungebant in bello Troiano. In familiari autē ſermone mirificè omnibus blandiri nouerat: aliquos muneribus, quoſdā pro miſsis in ſuam concilians beneuolentiā. Sed & iminentibus ſibi cladib ſapiēter ita prouidit, Videbat in primis Athenienſes mirifico quodā ſtudio teneri recuperādæ urbis Amphipolis propterea q; Argeū cōmouere ad turbandū regnū Macedoniæ. Spōte itaq; ea urbe ceſsit, ut eſſet ſui iuris. Ad Pānonios autē miſsis legatis effecit & donis et pollicitationib. ut pacē ſecū pro tēpore firmarēt. A Pauſania ſe liberauit, largitione regē qui eum inuaſurus erat, ad ſuam uoluntatē pelliciens. Mātias uerò Athenienſiū dux cū claſſe Methonā traiectus, ibi ipſe ſubſiſtit. Argæū autē cū mercenario milite Aegas miſit. Qui cū urbi appropinquaſſet, oppidanos cœpit adhortari, ut ſe reciperēt, ex tali beneficio principē locū in regno Macedoniæ habituri. Sed nullo ei aſſentiēte, Methonā reuertebat, cū Philippus inſtructis copijs eum adortus, multos cecīdit: reliquos qui ad montē uicinū ſe retraxerant, dimiſit, perfugis ex pacto ſibi deditis. Ex hac pugna uictor Philippus, cōfirmauit plurimū Macedonū animos ad futura deinceps bella. Dū autē hæc agerētur, Thaſij habitatū iuerūt Crenidas, quā urbē rex deinde à ſuo nomine Philippos nuncupatā, habitātium frequētia ampliorē fecit. Et hinc quidē Chius Theopōpus initium ſumpſit libris quinquaginta octo, quos de Philippi rebus edidit. Sunt autem in eo numero quinq;, quorum fides haud ſatis cōſtitit.

Regni Philippi annus I I.

Iam uerò principē Athenienſes Euchariſtum, Rom. Q. Seruilium, & Q. Genutium Cōſules habebant, cum Philippus Athenas miſsis legatis pacē ab eo populo impetrauit, cum de Amphipoli repetenda nihil actum eſſet. Ita ab hoſte illo iam liber, audiuit Agim Pannonū regē mortem obijſſe: nec oblata occaſione ulciſcendi, Pānones dimiſit. ductis nanq; in illos copijs, facta dimicatione, in Macedonū poteſtatē ſuperatos eos redegit. Reliqui erant Illyrij, ad quos expugnandos intendebatur ſtudio. Proinde concione habita, cum milites ad id bellum animaſſet, in Illyrici fines cum decem millibus peditum & ſex centis equitibus intrauit. Quod cum Bardylli regi relatum eſſet, miſit protinus ad Philippū legatos, qui offerrent ei urbium deuictarū æquā ſecū adminiſtrationē, & eo pacto pacē firmarent. Sedenim Philippus eam denegauit, niſi omnibus Macedonicis urbibus cederet. Itaq; re infecta legatis reuerſis, Bardyllus plurimum fiduciæ reponens in ſuorum uirtute, ex uictorijs quas prius multas acquiſierant, parato exercitu decem millium peditū, et quingentorum equitum, hoſti obuiam uadit. Cum q;ue alteri alteris uicini conſtitiſſent, emiſſo ingenti clamore, in certamē irruunt. Philippus in dextro cornu, ubi erāt ſpectatæ uirtutis Macedones, cū circumagi equites iuſsiſſet, ut ex tranſuerſo barbaros adorirentur, hoſteis à fronte ferociſsimè oppugnabat. Illi autē quadrata acie inſtructa, omnib. periculis acriter reſiſtebant: diuq; anceps fuit prælium, ob egregiam utrorūq; fortitudinē. Et cum ex omni parte multi caderent, multi confoderent, res nunc in hanc, nūc in illam partē fluctuabat, prout dimicantium uirtus uel excitabat, uel remiſſa erat: tandē cū præmiſsi equites à latere, à tergo hoſteis premerēt, & Philippus cum fortiſsimis ſuorū magna ui eoſdem fatigaret, coacti ſunt Illyrij in fugā ſe conijcere: ita etiam multis abſumptis, cū eos per loca uaria Philippēſes perſequerent, nouiſsimè Philippus dato ſigno ſuis, uti ſe reciperēt, trophęum erexit. Qui ex ſuis occubuerāt, eos ſepeliri curauit. Et Illyrij petitas prius urbeis Philippo per legatos dedentes, pacem obtinuerūt, cum amiſiſſent in ea pugna plus ſeptē millibus hominum. Cum uerò Macedoniæ & Illyrici res ſatis in præſentia tractauerimus, ad diuerſarum gentium facta diuertemus. In Sicilia cum iunior Dionyſius regnum Syracuſarum pridem accepiſſet, homo minimè induſtrius, & à patre plurimum degenerās, ſub pacis & quietiorum morum prætextu, turpem ignauiam tegere conabatur: & cum ſucceſsiſſet in bellum contra Carthaginenſeis, cum eis pacem firmauit

Philippus Illyrios prælio uincit.

Dionyſij iunioris ignāuia

Digitized by Google

mauit. Cum Lucanis itidem bello ſumma negligentia prorogato, & ad ultimũ prælijs aliquot ſuperior cum fuiſſet, cupidiſsimo animo pacem eis conceſsit. in Apulia urbeis duas extruxit, ut tutã efficeret maris Ionij nauigationẽ. Qui enim loca maritima incolebant, prædatorijs nauibus diſcurrentes, Adriaticũ pelagus omnino mercatoribus infeſtum reddiderant. Poſt id ſummo ocio ſe tradens, omnem militarem exercitationem aboleri permiſit. Regnum maximum omnium in tota Europa, & quam eius pater adamante munitã tyrannidem gloriabatur, ſua ignauia perdidit. quod quemadmodum ab eo cõmiſſum ſit, & quæ ſingillatim geſta fuerint, ſuo explicabimus ordine.

Regni Philippi annus III.

Cephiſodoto Athenis imperante, Romæ conſulibus C. Licinio, & C. Sulpitio, clariſsimus inter Syracuſanos optimates Dion Hipparini filius ex Sicilia aufugit: & Syracuſanos, & alias Siciliæ urbeis ingenti animo in libertatem uendicauit huiuſmodi initijs. Habuerat ſenior Dionyſius uxores duas, & ex utraque liberos ſuſceperat: ex prima, quæ erat Locrenſis, Dionyſium, qui ei defuncto ſucceſsit: ex altera, Hipparini filia, ſummæ honeſtatis inter omneis Syracuſanas, Narſæum & Hipparinum filios. Huius ſecundæ uxoris frater erat Dion, uir in philoſophiæ ſtudijs famæ celebris: conſtantia autem & rei militaris ſcientia longe omnib. ſuis ciuib. præſtans: accedebat adhęc nobilitas ſumma, & ſingularis animi magnitudo, quę omnia eum tyrãno formidoloſum reddiderant: utpote qui aptiſsimus uideret ad retũdenda eius ſcelera. Itaq; decreuerat uirũ talẽ procul à ſe habere, intentãs etiam ei mortẽ. Id perſentiens Dion apud amicos quoſdã primo latitauit, poſtea ex Sicilia in Peloponneſum traiecit cũ Megacle fratre & Chariclide, qui ſub Dionyſio copijs militaribus præfuerat, Corinthumq; profectus, ab eo populo impetrauit, uti liberationis Syracuſarũ curã ſecũ ſuſciperet. Cum milites mercenarios uellet ſcribere, & arma conquireret, multis eum iuuantib. breui tẽpore & arma & conductos milites in nauib. duabus onerarijs diſpoſuit: cumq; ijs tantũ è Zacyntho, quæ eſt prope Cephaleniam in Siciliã tranſmiſit. Triremes & alias onerarias naues Charicli di, qui paulo pòſt Syracuſas trãſiret, tradidit. Eodẽ fermè tẽpore Andromachus Tauromenienſis, Timæi hiſtorici pater, opibus animoq; plurimũ excellens, in unũ congregatis ijs qui fuerãt reliqui ab excidio Naxi dirutæ à Dionyſio, collẽ urbi uicinũ, qui Taurum nũcupabatur, ad multũ tẽporis inhabitauit, & à ſua diutina mãſione in Tauro, Tauromeniũ eum locũ appellauit: breuiq; auctis oppidi rebus, factũ eſt ut incolæ opulẽti, & locus honoratus redderet. Noſtra tandẽ ætate, Cæſare adijciente animũ ad Taſtromenienſium incremẽta, Romanorũ colonia illuc deducta eſt. Eubœi autẽ, dum hæc in Sicilia agerẽtur, ciuilibus diſcordijs laborãtes, hi quidẽ Bœotos, alteri autem Athenienſeis in auxilium accerſiuerunt: cœptoq; ibi bello, leuia certamina, & quaſi præludia frequenter fiebant, in quibus nunc Thebani, nunc Athenienſes erant ſuperiores, ſed nunquã iuſto certamine dimicatũ adhuc fuerat, cum Eubœi poſt bello uaſtatã inſulam, & multos utrinq; mutuis odijs cæſos, tandem ſuo malo docti, ſimul conciliati ſunt. Proinde Bœotij illinc diſcedentes, citra noxam domum reuerſi ſunt. Athenienſes autẽ, cum ab eis Chij, Rhodij, Coi & Byzantij defeciſſent, inciderunt in bellum quod Sociale dictũ eſt, ſuſtinueruntq; illud per triennium. Electos itaq; duces Charetẽ & Chabriam cũ exercitu ad id bellum miſerunt. Illi ſtatim Chion inuadentes, inuenerunt illuc miſſa auxilia ab ijs qui ſimul deſciuerant, & præterea à Carum rege Mauſolo, inſtructisq; ordinibus, urbem mari & terra oppugnare aggreſsi ſunt. Chares cum peditum manu ad mœnia terreſtri pugna contendebat cum ijs qui ex oppido eruptiones faciebãt. Chabrias autem in portũ inuadẽs, nauale prælium acritèr incepit: ſed eius naui ab actuarijs hoſtium nauibus afflicta, ſuccumbebat, & ſui fortunæ cedentes, ſaluti ſuę cõſuluerunt. Itaq; maioris faciens glorioſam mortem, q; ut

Dion Syracuſanus.

uictus uiueret, à se hostes fortiter repellens, confectus obijt. Interea Philippus rex magno prælio ab se deuictis Illyrijs, omnes eorum gentes, quæ usq; ad paludem Lychnitidem habitant, ad sui obsequium compulit, & in Macedoniam est reuersus, cum glorioſam pacem Illyrijs concessissent. Iamq; celeberrimũ eius erat nomen apud Macedonas, utpote cuius uirtute res prius male affectas recreatas uiderent. Post hæc cum Amphipolitani infensi essent Philippo, & multis modis eum irritarent, parato iusto exercitu eos inuadit, & inductis ad mœnia machinis, acri & continua oppugnatione eos premens, muri partem ariete deiecit: irrumpensq; in urbem per apertum locum, & repulsis qui se opposuerant, ea est potitus: ciuesq; omnes humanissimè habuit, præter paucos, quos sibi aduersos patria mulctauit. Vrbs autem ea ex Thraciæ propinquitate & aliorum locorum multum contulit ad Philippi incremẽta. Subitò enim ab illa Pydnam occupauit, & Olynthijs ad obtinendam Potidæam, cuius rei erãt cupidissimi: tulit auxilia. Olynthiorum autem ciuitas & potentia & habitantium multitudine plurimi erat momẽti ad bellica negocia perficienda: & qua aduersante, multũ laboris subeundum esset ei, qui imperium suum uellet proferre. Propterea mutua quadam emulatione & Philippus & Athenienses tenebantur, utri ipsorum illa se adiungeret. Sedenim Philippus Potidea expugnata, Athenienſium præsidium illinc depulit, deuictosq; incolumes Athenas humaniter remisit. Reuerebatur enim ualde eam remp. Philippus, cum ob potentiam, tum propter dignitatem. Olynthijs Pydnam etiam urbem prius ab se captam, & ei finitima, quæ possidebat, donauit. Crenidas dein se conferens, inductis multis qui eam urbem incolerent, ex sui appellatione instituit, ut Philippi nominaretur. Erant in eo tractu fodinæ auri, sed tenues & non bene exploratæ: eas Philippus magnis operibus ita instruxit, ut annua ei redirent amplius mille talenta. Vnde magnis opibus breui cumulatis, Macedoniæ imperium plurimum auxit, cum pecunię cœptis omnibus negocijs sufficerent. Nũmum aureum Philippi nomine cudi instituit. Multorum qui stipendia facerẽt certum & ualidum numerum sibi legit. In Græcia multos muneribus corruptos, ad patriæ proditionem allexit: quæ omnia sigillatim ut facta sint, declarabimus, prius tamen quæ hoc loco subsequuntur, narraturi.

Philipp. Amphipolim subigit.

Regni Philippi annus IIII.

Cum Athenienses Agathoclem principem, Rom. M. Fabium, & C. Petiliũ Consſ. haberent, Dion in Siciliam peruenit, Dionysij tyrãnidem oppressurus. Is cum ante tam nobile cœptum facinus nulla facultate ad id faciendum inuitaretur, præter omnium spem, regnum amplissimũ totius Europę penitus labefactauit. Quis enim uero credidisset eum uirum cum nauibus duabus tantũ onerarijs uictorem futurũ in eum regem, qui longas naues 500. pedites ad 100000. & decem millia equitum, armorum autem, commeatum, & pecuniarum tantũ haberet apparatum, quãtus enumeratis copijs abundè sufficeret? Vrbem præterea maximam Græcarum omnium tenebat, cui erant portus & naualia, & instructissimę arces fermè inexpugnabiles: non deerant & auxilia ualidissima. Sed contra ea omnia Dioni aderant potiora, ingens animus, uirtus summa, & magna eorum qui miserè seruiebant erga eum beneuolẽtia, quodq; ijs maius erat, ipsius tyranni ignauia, & populariũ uoluntates abalienatæ. Huiusmodi igitur omnia eodem tempore simul emergẽtia incredibilem exitum rebus quæ gerabantur dederunt, hoc maximè ordine. Cum è Zacyntho Dion duabus nauibus acceptis discessisset, præteruectus Agrigentinos, Minoam tenuit. Ea urbs superioribus annis à Cretensium rege Minoë fuerat extructa, quo tempore persequutus Dædalum, usus est Cocali Sicaniæ regis hospitio. Sed dum hæc agerentur, Carthaginensibus parebat urbs illa, præerat'que ei Paralus, Dioni amicissimus, à quo prompto animo acceptus Dion, cum è nauibus arma numero ad quinque millia exportari fecisset, ab eo impetrauit, ut Syracu

Dion uadit liberatum tyrãnide Syracuſm.

Digitized by Google

ut Syracusas cutribus illa deuehi curaret. Ipse autem iter eodem cœpit, mille uiris comitantibus: statim'que Agrigentinos, Gelenses, & alias Siciliæ mediterraneas gentes Madinæos & Camarinenseis adhortatus ad uendicandam libertatem, sibi contra tyrannum iunxit, concurrentibus'que ex omni parte auxilijs, comparauit exercitum amplius uiginti millium hominum. Græci pariter ex Italia & Messanenses multi accersiti, magna promptitudine aduenerunt. Iam Dion Syracusanos fines intrauerat, cum ei facta est obuiam ingens multitudo & ex agris & ex urbe uenientium ad se hominum inermium: multis enim, quibus parum credebat, arma Dionysius ademerat. Ipse quidem per ea tempora in urbibus nuper à se constructis circa mare Adriaticum erat, cum magnis copijs. At hi quos ad Syracusarum custodiam duces reliquerat, primò tentauerunt, ut in tyranni fide oppidanos retinerent, ne defectionem molirentur. Sed quum id frustra fieret, tumultu passim succrescente, coacto mercenario milite, & his qui in urbe partes regias fouebant, tumultuantibus ita obsistere decreuerunt Dion interim Syracusanis, qui armis carebant, aduecta arma distribuit: alios autem eo armorum genere, quod fortuitum ei offerebatur, instruxit. Hisq; omnibus in concionem uocatis, dixit: eo animo se uenisse, ut Siciliæ libertatem quæreret: ideo oportere duces deligi, qui & libertati recuperandæ, & extinguendæ funditus tyrannidi pares essent. Tunc una ueluti uoce ab uniuersa multitudine conclamatum est, ut ipse Dion & frater Megacles imperatores in eo bello essent. Subitò igitur à concione urbem inuadens, nullis in aperto se ei opponentibus, audacter ingressus per Achradinam, in forum cum exercitu contendit, cum nullus ei occurrere auderet. Erant cum Dione omnino hominum millia quinquaginta. Hi omnes coronati in urbem intrarunt ducente Dione, Megacle, & triginta Syracusanis, qui soli è numero eorum qui in Peloponneso exulabant Syracusis, ausi sunt fortunæ cum Dione se exponere. Vniuersa autem urbe à seruitute ad libertatem, à tristitia tyrannidis, ad summam hilaritatem & laudationes conuersa, omnia gaudij, omnia sacrificiorum plena erant. Priuatim unusquisque ad lares suos excitatis uaporibus, gratias dijs agebat ob accepta bona, concipiebat'que uota uti futuræ res prosperè cederent. Sentiebatur & quidam ueluti ululatus fœminarum exulantium, ob felicitatem adeò insperatam. Passim uerò ab omnibus urbis partibus concursus ad Dionem erat. Non liber, non seruus, non peregrinus inueniebatur, qui eum uidere nõ discuperet, cum summa admiratione eius uirtutis, quam maiorem humana omnes animo concipiebant, nec immeritò. Maxima enim ea erat rerum commutatio, & quam nullus unquam futuram existimasset: amarissima quinquaginta annorum seruitute tunc primũ depulsa, & libertate unius hominis uirtute restituta. Dionysius tunc temporis ad Cauloniam Italiæ cum moram traheret, Philistum, quem Adriatico mari præfecerat, ab se cum classe accersitum, iussit Sycacusas contendere: ipse'que eodem peruenit, die septimo post eum diem, quo urbem Dion occupauerat: tentauitq; initio, num astu Syracusanos posset circumuenire. Ad eos enim legatos, qui pacem peterent, misit, uarijs modis per eos significans, se concessurum populo imperium: si quidem honores decentes in remunerationem ipse posset obtinere. Petebat etiam ut ad se uenirent è populo aliqui, cum quibus consultaret de bello componendo: quod factũ est. Missi enim sunt uiri honoratissimi à Syracusanis, quos iam multũ spes inflauerat. Iis cũ Dionysius custodias apposuisset, aditũ ad se diutius distulit. Animaduertens interea hosteis, expectatione pacis negligẽtius in stationib. agẽteis, & omnino ad dimicationẽ malè expeditos, extemplò reseratis portis arcis quæ est ad insulam, cum instructo agmine se intromisit. Extruxerãt Syracusani murũ ex opposito uersus mare: super eum Dionysiani cũ clamore & perturbatione ingenti inscenderunt:

trucidatisq;

trucidatis'que non paucis, qui ea loca tuebantur, iam interius penetrauerant, conserebantq́ manus cum ijs qui ad muri subsidium ueniebant. Tunc Dion præter spem deceptus, cum optimis militum obuiam iuit hostibus, cœptoq́ prælio multos passim cædebat. Cumq́ haud magnum loci spacium intercederet (quippe intra munitiones statim erat pugna) accurrit subitò magna uis hostium in eum locum satis angustum, & uix stadij unius. Vtrinque autem qui summa excellebant uirtute, periculis se animose offerebant: his quidem ob ingentia Dionysij promissa, illis autem libertatis amore ad summum uincendi studium inflammatis. Et primò ancipitem reddebat pugnam æqualis fermè utrorumque uirtus, cadebantq́ plurimi, nec pauciores confodiebantur, uulneribus omnes aduersis. Qui enim in prima parte erant, generosissimè ad mortem usque decertabant: proximi autem pro eis cadentibus, strenuè subibant incommoda omnia. Et pro adipiscenda uictoria nullum erat periculum quod recusarent. Sed enim Dion cupiens plurimùm facere egregium aliquid, ut labore suo parta uideretur uictoria, in mediam hostium aciem prorupit, & acriter dimicans, multos cecidit, perturbatis'que aduersis ordinibus, in media ea turba solus constitit. Ibi emissis undique iaculis & in clypeum & in galeam, nihil offendebatur, armis eum tuentibus. Sed in brachio dextro confixus, uulneris asperitatem haud poterat ferre, paulumq́ aberat, ut deueniret in hostiũ manus, cum Syracusani pro duce suo seruãdo solliciti, facto uehementiori impetu in hostem, & Dionem periculo eripuerunt, & illum ad fugiendum compulerunt. Itidem & ad aliam muri partem superiores oppidani prosequuti sunt Dionysij milites usque ad portas insulæ. Quum uictoriam hanc clarissimam, & per eam stabilitam libertatem Syracusani obtinuissent, trophæum in tyranni exprobrationem erexerunt. Dionysius uerò ab eo quod sperarat uidens se decidisse, iam'que regni recuperandi animum despondens, ualidis præsidijs arceis firmauit, impetratis'que suorum cadaueribus, quæ erant octingenta, honorificè ea sepeliri curauit, aureis coronis & purpureis uestibus adornata. Sperabat enim huiusmodi officio, alijs animos auctum iri ad subeunda discrimina pro eius tyrannide. Magnis etiam muneribus eos qui strenuè pugnarant prosequutus est, & ad Syracusios misit qui agerent de pace. Sed Dion excusationibus uarijs legatos distinebat, donec obsoluta sine impedimento muri parte quæ deerat, eadem arte hostem ludificatus, qua ipse deceptus fuerat. Introductis legatis, quum de pace uerba habuissent, respondit: unicam esse pacis uiam, si deposita tyrannide, contentus sit honoribus certis. Id cum Dionysio renunciatum esset, duceis suos consuluit tyrannus, qua uia Syracusanos tam superbè respondenteis posset ulcisci. Postmodum cum omnibus rebus, præter quàm frumento abundaret, maritimisq́ uiribus præstaret, hostilem agrum populatus est: diuisisq́ inter suos frumentis illis prædatitijs, misit onerarias naueis cum pecunia ad comparandos commeatus. Syracusani haud multas habebant longas naueis, sed in locis quę oportuna nouerant, occurrentes, magnam uim frugum emptarum, quæ deuehebatur, abstulerunt.

Dionysiani Syracusas adorti à Dione repelluntur.

Alexandri Pharei mors.

Dum uerò hæc Syracusis gererentur, in Græcia Alexander Pheræorum tyrannus fraude uxoris Thebes, & fratrum eius Lycophrontis & Tisiphoni interfectus est. Qua ex re non mediocrem gratiam tanquam tyrannicidæ primò adepti sunt: postea immutati animo, muneribus sibi milites conciliarunt, nec tyrannos seipsos dissimulabant. Sublatis enim è medio qui eorum uoluntati renitebantur, & confirmatis multum uiribus suis principatum apprehenderunt. Erant ea tempestate in Thessalia magni nominis, ac nobilitatis summæ, qui nuncupabantur Aleuadæ. Hi tyrannos eos comprimere conati, cum per se haud sufficerent, Macedoniæ regem Philippum inuocauerunt. Qui in Thessaliam profectus, tyrannis deuictis, pristina urbibus libertate reddita,

eam

eam ſibi Theſſalorum beneuolentiam comparauit, ut ipſe ac filius Alexander in uarijs bellis eos auxiliares habuerint. In his autem qui hiſtorias conſcripſerunt, Demophilus Ephori filius, belli, quod Sacrum uocarunt, & in annos undecim, donec ſceleris illius participes extincti eſſent, dilatum eſt, narrationem omiſſam à patre ſuſcepit, ab eo tempore, quo Delphici oraculi templum & occupatum & direptum eſt à Phocenſi Philomelo. Sed huc uſq; tantum peruenit Calliſthenes decem libris, quos de Græcorum rebus ſcripſit. Rurſus inde Athenienſis Diyllus libros uiginti ſeptem auſpicatus eſt, queis & Græciæ & Siciliæ facta recenſentur.

Regni Philippi annus V.

Iam principatum Athenis Elpinus, & conſulatū Romæ iniuerant M. Popilius Lenas, & C. Manlius Imperioſus: cœperatq; centeſima & ſexta Olympias, in qua uictor in ſtadio fuit Malienſis Porus. Eo tempore in Italia circa Lucaniam colluuio quædam hominum, omnium fermè fugitiuorum, è locis uarijs in unum confluxit, paſſimq; primo latrocinabatur: dein & excubias agendo, & incurſionibus crebris, aliſq; exercitationibus cœpit aſſuefacere ſe ad militareis ordines ſeruandos. Itaque iuſta acie cum locorum eorum cultorib. congreſſi, ſemper uictores euadebant: auctis'que uiribus, ad urbium oppugnationem conuerſi, Terinam oppidum captum diripuerunt. Poſtea in ditionem ſuam redactis Arponio, Thurijs, & alijs aliquot urbibus, ſibi ſuam rempublicam inſtituerunt: uocatiq; ſunt indigena appellatione Brutij, quòd eorū pleriq; ſerui eſſent. Vernaculo enim ſermone fugitiui appellabantur Brutij. Huiuſmodi originē habuit is Italiæ populus. At Philiſtus Dionyſij præfectus Rhegium profectus, illinc Syracuſas quingentos equites traiecit, aſſumptiſq; ibi pluribus alijs, & peditatu duūm millium, in Leontinos (qui & ipſi à Dionyſyo deſciuerant) ſe conuertit: ac noctu mœnib. ſuperatis, cum partem urbis occupaſſet, conſertis atrociter manibus, præcipuè Syracuſanorum uirib. qui Leōtinis uenerant auxilio, illinc eiectus eſt. Interea Heraclides, quem Dion in Peloponneſo cum nauibus longis reliquerat, impeditus ante tempeſtatibus, ne poſſet in tempore liberationi Syracuſarum adeſſe, uenit cum longis nauibus uiginti, mille & quingentis militibus. Cumq; is uir plurimum uirtute excelleret, uidereturq; tantæ rei maximè idoneus, præfectus eſt Syracuſanorum omnibus maritimis copijs, ut communi conſilio eius & Dionis gereretur bellū contra Dionyſium. Et iam Philiſtus inſtructa claſſe triremium ſexaginta, ad nauale prælium excibat Syracuſanos, haud multū ei nauium numero cedentes. Pugnatum eſt utrinq; ſummis uiribus, inclinabatq; primò uictoriæ ſpes ad Philiſtum, ob egregiam eius fortitudinē. Sed à ſuis tandem derelictum undiq; Syracuſani eum prementes, ut uiuum caperent, laborabāt. Sed Philiſtus ut uitaret quæ plerunque in captiuos committi ſolent, ſibi mortem conſciuit: uir integerrimæ fidei, & qui magno uſui fuerat tyrannis donec uixit. Huius cadauer diſcerptum Syracuſani per urbem traxerunt, abiecerunt'que inſepultum. Dionyſius amiſſo tantæ expeditionis duce, cum alium qui bello adminiſtrando par eſſet, non haberet, nec per ſe idem poſſet, legatos ad Dionem miſit, qui ei primò dimidium imperij ſui, deinde & totum obtulerunt. His à Dione reſponſum eſt, uti rex arcem populo dederet, impetraturus ex ea munera & honores. Nec Dionyſius eam conditionem reijciebat, dum tamem præſidium & opes quas in ea haberet, in Italiam tutò poſſet transferre. Approbabat id totum Dion, hortabaturq; populum ad ſubeunda ea pacta: uerūm concionantibus quibuſdam in contrarium, noluit Dioni aſſentiri populus, ſperans ui ſe illud aſſequuturū. Sed enim Dionyſius ualido præſidio firmata arce, theſauros & omnem regiam ſupellectilem nauibus clanculum impoſitam in Italiam tranſtulit, & in urbe ſeditiones erumpere cœperunt. Erant qui ſummam rerum Heraclidæ cenſerent demandandam, quòd is homo ad tyrannidem nū

Brutiorum origo.

Philiſti mors.

quam

Syracusani dissidijs laborant.

quam uideretur aspiraturus. Alij uerò præfici omnibus debere Dionem adseuerabant. Accessit ad alia incommoda, quòd mercenarij milites, qui uenerant è Peloponneso ad Syracusarum liberationem, cum stipendia multa eis deberentur, nec solutioni ob indigentiam satisfieri posset, plures tribus millibus omnesq; spectatæ uirtutis, & qui multa in bellicis rebus exercitatione longè omnibus Syracusanis fortitudine præstarent, discesserunt: adhortati prius Dionẽ ut secum & ipse recederet, ulciscereturq; secum communes iniurias à Syracusanis acceptas. Denegauerat primò id se facturum Dion: uerùm paulo pòst, ardente urbe seditionibus, compulsus est se recipere ad externos milites abeunteis, simulq; iter faciebant ad Leontinos, cum Syracusani inflammati odio eos persequi cœperunt: & in ipso itinere facta dimicatione, cum multos è suis amisissent, se retraxerunt. Nec Dion ex ea uictoria sustinuit, ut odium cõtra ingratissimos ciues exerceret. Missis ad se qui defunctorum corpora ad sepulturam peterent, benignè indulsit, captiuos'que multos citra redemptionem liberos dimisit. Multi etiam ex prælio, cum in fuga interfici potuissent, quia tamen uerbis ostentabant se esse Dionis partium, ab eorum cæde temperatum est. Dionysius tunc temporis, cum Neapolitanum Nypsium, uirum & prudentię & fortitudinis egregię, ducem elegisset, ei ut Syracusas contenderet, iniunxit, deditq; aliquot onerarias naues ad commeatus deuehendos. Ille igitur è Locris Syracusas uersus discesserat. Iisdem diebus cum diutius præsidia à Dionysio arci imposita, panis & aliorum necessariorum inopiam summa constantia tolerauissent, tandem præmente necessitate, ad salutem prospiciendam conuersi omnes, nocte simul habitis consilijs, decreuerunt sequenti die & arcem & semetipsos Syracusanis dedere. Iamq; primo diluculo ibant ab arce ad populum qui deditionem paciscerentur, cum Nypsius conspectus est, classem circa Arethusam in portum appellens: ex cuius aduentu ab inopia recreati, summa rerum omnium abundantia adfluere cœperunt. Eodem modo arx fermè alienata, ex insperato confirmata est, cum præcipuè Nypsius milites qui arcem tuebantur, in concionem euocatos, oratione tempori accommodata, plurimum ad futura omnia toleranda animauerit. Syracusani tunc instructis triremibus hosti obuiam egressi, cum ille in concionem totus conuersus esset, incursione subita ingentem tumultum excitarunt: quo uehementer perturbati sunt qui primum impetum debebant excipere. Itaq; prælio conserto, Syracusani hostiles aliquot naues demerserunt, nonnullis potiti, reliquas in fugam conuerterunt. Ex ea uictoria multum elati, deis primùm sacrificia amplissima reddiderunt, ipsi dein ad conuiuia & ingurgitationes conuersi, nullam habebant excubiarum curam: utpote contra hosteis, quos uictos nihili facerent. Interim Nypsius acriter intentus ut acceptam cladem ulciscereturcopijs nocte expeditis, inscendit ipse furtim oppositas munitiones, ibiq; in temulentiam & somnum reuolutos uigiles offendit. Non cunctatus, scalas ad id factas applicat, per quas strenuissimi aliquot superato muro, trucidatis custodibus, cum portas reserassent, introductus est totus exercitus in urbem. Syracusani qui in subsidium accurrebant, cum omne eorum robur uino langueret, uel trucidabantur, uel fugam statim arripiebant. Eodem tempore & qui erant in arce cum omnia incustodita essent, intra munitiones penetrarunt. In oppidanos subito casu consternatos & incompositos multa cædes committebatur. Intrauerant cum Nypsio plures decem millibus acie ordinata, ut in urbe nullus eorum impetum posset sustinere: quippe cum in ea nemo ducis officio fungeretur. Iam'que occupato foro in domos irruebant, diripiebant'que passim opes. Fœminæ, pueri, serui captiui ducebantur. Refugerant uiri in angiportus & uias quasdam, ubi continuis dimicationibus decertabant, sed cum magno detrimento: quum multi interficerentur, alij autem grauissima subirent uulnera. Et noctu hæc quidem omnia, uti fors in tenebris obtulerat, utrinque

commis

committebatur. Nunquamq; apparuit, quantam hominum strages ubiq; facta esset, nisi demum die adueniente. Tunc Syracusani animaduertentes unicam s. lutis spem in Dione esse, miserũt equites aliquot in Leontinos ad eum, orantes, ne in seruitutem redactam patriam uellet destituere: utq; iniuriarum, quas ei intulissẽt, sibi ueniam dans, patriæ calamitatem miseratus, ad eam subleuandam festinaret. Dion, ut qui animi magnitudine, & ex philosophiæ studijs sedatum sensum haberet, nihil indignationis in ciues suos retinuit, sed repentè milites suos adhortatus, duxit Syracusas. Cum'que ad Hexapila peruenisset, ibi instructis ordinibus progredi cœpit: tunc obuiam facta sunt ei fermè decem millia mulierum, puerorum, & senum ab urbe fugientium. hi omnes cum lachrymis suam sortem Dioni commendabant. Eo tempore hostes qui ex arce descenderant, domibus quæ circa forum erant, post direptionem iniecto etiam igne, ad ulteriores occupandas se conuerterant, totiq; in illo erant, cum locis pluribus facto agmine Dion in urbem irrumpens, occupatos in auferendis raptis rebus, incompositos & subito eius aduentu perterritos passim trucidat, & in domibus & in uijs, prout se ei offerebant: pluresq; iam quatuor millibus cæsi erant, cum reliqui fuga celeri in arcem se recipientes, obstructis portis imminentem cladem euitarunt. Id facinus celeberrimum omnium quę prius à se gesta erant, cum Dion peregisset, curauit ut incendia, quibus multæ domus ardebant, coërcerentur, utq; reficerentur munitiones, ne ab arce hosti in urbem aditus pateret. Expurgatis deniq; omnibus locis, ubi cadauerum acerui iacebant, trophęum erexit, & dijs, quorum ope patriam seruasset, sacrificia exoluit. Populus uerò ut gratitudinem suam in Dionem ostenderet, eum imperatorem delegit, decreuitq; ei honores diuinos. Ille tunc, ut eodem tenore ubiq; se magnanimum ostenderet, eis qui inimico animo in se deliquerant, clementer ueniam dedit, populúmque uniuersum ad concordiam seruandam exhortatus est. Vnde plurimum charitatis & commendationis apud suos ciues, ueluti unicus patriæ seruator, & cui ex maximis beneficijs multum deberetur, consequutus est.

Syracusani Dionem reuocant.

Cum uerò Siciliæ res in huiusmodi statu essent, in Gręcia Chij, Rhodij, Byzantij, & Coi bello sociali cum Atheniensibus contẽdentes, summo studio se instruebant, ut exitum rei nauali pugna experirentur. Itidem Athenienses, cũ prius ad eam expeditionẽ Charetem cum 60 nauibus misissent, tunc Iphicrati & Timotheo, clarissimis uiris ea tempestate in populo Atheniẽsi, totidem dederunt naues, ut profecti contra hosteis, communi consilio cum Charete rẽgererent. Iunctis autem quatuor gentium uiribus, illi habebant centum nauium classem, qua Imbrum & Lemnon Atheniensium insulas depopulati, in Samon demum inuaserant: uastatisq; agris omnibus, urbem & mari & terra oppugnabant. Complures autem insulas Atheniensium diripuerãt, coactaq; inde ingenti præda, oneribus belli sufficiebant. Atheniensium duces postquam in unum conuenerunt, ad oppugnandũ Byzantium subitò profecti sunt: quà ex re hostes ut socijs succurrerẽt, à Samo auersi sunt: conuenerantq; omnes copiæ in Hellespontũ, expediebantq; se utrinq; ad nauale præliũ, cum subitò magna uentorũ uis coorta dimicationem cohibuit Et cum nihilominus confligere Chares statueret, Iphicratis & Timothei copiæ eum in tanta tempestate sequi noluerunt, Tum Chares militum testimonio in pręsentem rem aduocato, collegas proditionis insimulauit, populoq; Atheniensi eos, quòd se in prælio conserendo deseruissent, per literas detulit. Ille plurimũ commotus, aduersus eos iudicium habuit. Condemnati sunt Iphicrates & Timotheus talentis multis, & reuocati à belli administratione. Itaq; Chares omnium rerum curam solus suscipiens, laborabat multum, ut impẽdijs belli remp. suam leuaret, & præceps tale facinus aggressus est. Artabazus qui à rege defecerat, compellebat cõfligere cum illius præfectis, quorum exercitus erat septuaginta millia homi-

Belli sociali.

num

num. Is cum exiguas haberet copias, Charetis auxilium implorauit: qui totis uiribus accedens, hosteis superauit. Huic tanto beneficio parem gratiam relaturus Artabazus, magna munera dedit Chareti, ut facilè inde posset exercitũ suum sustentare. Athenienſibus ea res initio uehementer placuit. Sed Athenas à rege superuenientibus legatis, qui de Charete conquererentur, animi multum immutati sunt, cum rumores iactarentur, regem daturum nauium tre centarum auxilia Athenienſium hostibus. Id uerita ciuitas, decreuit compone re cum socijs bellum. Cum´que illi non abhorrerent à pace, facile illud factum est. Taliq; causa, bello, quod Sociale nuncupatum, tres annos durauit, finis est impositus. Sed enim prope Macedoniam tres reges Illyrici, Pannonum, & Thracum, cum in uicino Philippi regis res indies crescenteis suspectas haberent, iniuerunt consilia de eo coniunctis uiribus opprimendo: quandoquidẽ anteactis annis ipsorum quisq; separatim ab eodem uictus fuerat, nec dubitabant se illud facilè facturos. Verùm Philippus imparatos adhuc, dum copias cogunt, ac reliquo belli apparatui se accingunt, de improuiso adortus, superat, compellitq; in ius Macedonum.

Belli ſocialis finis.

Regni Philippi annus V I.

Insequenti anno, quo Athenis Callistratus imperauit, & Romæ Consules fuerunt Marcus Fabius, & C. Plotius, exortum est bellum, quod Sacrum uocauerunt, uiguitq; ad nouem annos. Philomenus enim Phocensis, confidentiæ & improbitatis extremæ uir, occupauit Delphicum templum, incenditq; bellum Sacrum ob huiusmodi causam Postquã Lacedæmonij pugna illa nobili Leuctrica à Thebanis deuicti sunt, ab eisdem ut ingentem soluerent pecuniam, in Amphictionũ iudicio sunt dãnati, ob occupatã urbẽ Cadmeam. Itidem & Phocenses, quòd magnã partẽ Cirrhæi agri, qui Apollini est sacer, depopulati fuerant, multotũ talentorũ condemnationẽ subiuerunt. Sed neutris mulctã exoluentib agitatũ est rursus de eis inter Amphictyonas, & primó de Phocensium peruicacia. Fuerũt qui cẽserent, ni deo pecunia iudicata persolueretur, uti Phocẽsium agri consecrarentˉ, & iuris diuini fierent. Pariter dictũ est, alios omneis Amphictyonũ dicto audientes esse oportere (inde autẽ Lacedæmonij notabantˉ) qui minus id feciſſent, eos uniuersæ Græciæ indignationem mereri. Hæc sententia cũ ab omnib. comprobata esset, uidereturq; imminere, ut regio Phocẽsis deo addiceretˉ, Philomelus authoritatis summę apud populareis suos, eos longa oratione docuit, grauissimã mulctã haudquaq; persolui posse. Rursus omnium ipsorum agros consecrari, non tantũ turpe, sed etiam periculosum esse: quòd, unde uictũ haberẽt, eis auferretˉ: summaq; iniuria id ab Amphictyonib. factũ esse, cum ob pusillam regionẽ uastatam, maxima summa damnati sunt. Proinde consulebat, iudicium tam iniquum uti rescinderẽt: nec Phocensibus deesse rationes contra Amphictyonas, quòd antiquitus oraculi locus iuris & potestatis Phocensium fuerit. in cuius rei testimonium antiquissimum & maximum poëtam Homerum, ita scribentem citabat.

Belli ſacri origo.

Phocenses Schedius ducunt & Epistrophus, illi
Saxosam Pythona tenent, simul & Cyparisson.

Et ideo oportere acriter eniti, ut locus, qui Phocẽsib. patrius esset, uendicaretˉ. Promisit dein, si tãto negotio seſe uellẽt præficere, ut plenũ ius imperiumq; haberet: se bona diligentia curaturũ, ut imminens infortunium ab eis auerteretˉ. Nec illi, urgente metu pœnæ in eos dictę, cunctati sunt, quin imperatorẽ eum deligerent. Tunc Philomelus, ut quæ promiserat, re præstaret, initio statim Spartam se cõtulit, secretosq; cum rege Archidamo sermones habuit: non minus ei, quàm sibi laborandum esse, ut Amphictyonũ iudicationes irritæ redderentˉ, cum & in ipsos Lacedæmonios grauem & iniquam sententiam ualde dixissent. Se quidem ideo Delphos inuadere decreuisse: quibus cum esset potitus, Amphictyonum decreta uellet rescindere. Ad hæc Archidamus respon

dit,

dit, manifesta in præsens se ei auxilia non daturum, sed clanculum & stipendio & militibus eum iuuando, rei cœptæ non defuturum esse. Acceptis igitur ab eo quindecim talentis Philomelus, simul & sua non minori pecunia mercenarios milites conduxit. Ex Phocensibus autem mille uiros delegit, quos iaculatores nuncupabat: magnoq; militum numero coacto, Oraculum inuasit. Thracidas gentem in Delphis, sibi obsistentes cum magna cæde repulit. Eorum bona passim concessit diripienda. Cæteros enim loci habitatores perterritos, adhortatus est ut bono animo essent, ne'ue aliquid mali ab se timerent. Sed cum fama templi occupati latè iam uagaretur, Locrenses finitimi subitò instructis copijs Philomelum aggressi sunt: commisso'que circa Delphos prælio, uicti multis suorum amissis, domum reuersi sunt. Ea uictoria audentior factus Philomelus, è columnis Amphictyonum decreta excidit, & damnationum quæ conscripta erant monumenta prorsus extinxit: palamq; illud promulgauit, se nec Oraculi diripiendi, neque alicuius iniqui facinoris perpetrandi animum habere, sed maiorum suorum iura uendicantem, iniquo Amphictyonũ iudicio rescisso, patrias leges confirmare uoluisse Bœotij interim habito consilio, decreuerunt capto templo succurrere, raptim'que milites negotio destinarunt. Sed Philomelus templo murum undique induxerat, coëgeratque magnam uim hominum, dimidiatum, præter integrum, stipendium exoluens. Ex Phocensibus optimos quosque delectos conscripserat, ut instar iusti exercitus, ad quinque millia hominum sub signis haberet. Cum ijs ante Delphos consedit, iam hosti metuendus. Duxit deinde copias eas in agrum Locrensem: magna'que ex parte eum populatus, conuertit se ad munitissimi castelli (secundum quod flumen labebatur) oppugnationem: multis'que conatibus cum id frustra tentasset, omissa oppugnatione, conseruit manus cum Locrensibus. In quo certamine cum uiginti sui milites occubuissent, & eorum corpora essent in hostium potestate, petijt ab eis per legatos, ut sibi concederentur: id illi denegarunt, insuper'que addiderunt, apud Græcos omneis communi lege sancitũ esse. ut insepulti abijcerentur sacrilegi omnes. Quam rem ægerrimè ferens Philomelus, iterum cum Locrensibus prælium iniuit: plurimum'que laborauit, ut hostium quospiam interficeret, eisdem'que potiretur. Ita compulsi sunt illi, permutatione facta, tradere quos inhumatos tenebant.

Philomelus Amphictyonũ decretum per uim rescindit.

Hinc Philomelus multis populationibus factis, militem suum præda onustũ reduxit Delphos. Vbi per oraculum rescire cupiens belli quod gerebat euentum, Pithyam coëgit, uti tripodem inscenderet, sibi'que daret responsum. Sed quoniam tripodis occurrit mentio, haud abhorrens uidetur, ueterem de eo traditam historiam repetere. Antiquitus fama ea inualuit, capras Oraculum ipsum iuuenisse: cuius gratia & Delphici hac tempestate capris ut plurimum sacrificant in consulendo oraculo. Inuentum uerò ita aiunt. Cum eo in loco, ubi nunc templi adytum est, terræ hiatus pateret, circum'que errarent pascentes capræ (quòd scilicet Delphi eo tempore inculti etãt) frequenter contigit, ut ad cauum illud capra quæpiam accedens, & introspiciens, miris quibusdam exultationibus, & uoce prius ei insueta, incredibilem pastori suo admirationẽ concitaret, adeò ut & ipse spectatum eius loci situm accesserit. Eum tũc, quod capris euenerat, perturbatio ingens corripuit: ut illæ, ea propemodum quæ diuino furore uexatis accidunt, paterentur: hic uerò præter illud, etiam futura prædiceret. Quapropter apud eius regionis homines diuulgata commotione mentis (quæ ad hiatum accedentibus oboriretur) complures illuc conueniebant, tentandi'que gratia quicunque propius se inferebant, diuino agitabatur spiritu. Propterea res in admirationem uersa, creditum'que terrestre illud esse oraculum. Et aliquandiu seruatum est, ut consulturi de rebus suis, ad hiatum se promitterent, alter alteri responsa redderent. Sed cum multi ex furore in præceps desilirent, ita'que interirent, qui eum locum seruabant, instituerunt,

De tripode Apollinis.

tuerunt, ne quíſpiam periclitaretur, ibi fœminarum uatem ad om nium uſum deligi, à qua prædictiones acciperentur. Ei uerò machinam erigi, ſuper quam tutò & diuinitus afflari, & conſulentibus reſpondere poſſet. Quia uerò ea machina fulturis tribus ſuſtinebatur, ideo tripus nũcupata eſt: cuius faciem fermè & nunc retinent ænei tripodes. Quo igitur modo & oraculum inuentũ ſit, & quibus initijs tripus in uſum uenerit, pro re dictum ſatis arbitror. Solebant etiam primo illo tempore uirgines ob naturam puriorem, & quòd Dianę uideantur propinquitate quadam iungi, ad officium illud diuina enuncian di adſumi. Aptiſsimæ enim credebantur ad ſeruanda eà arcana, quę in reſponſis contineantur. Sed annis poſterioribus Echecratem quendam Theſſalum fama eſt, cum ad oraculum peruenisſet, uiſam uirginem Pythiam ſummæ uenuſtatis adamaſſe, & raptam uiolaſſe: unde ob admiſſum facinus Delphici ſan xerint, ne in poſterum reſpondendi officio fungeretur uirguncula: ſed ſenior fœmina, annorum ſaltem quinquaginta, quæ tamẽ uirginali babitu, in memoriam ueteris uaticinandi moris uteretur. Et hæc quidem ſunt, quæ fabuloſe de oraculo inuento traduntur. Sed nos ad res Philomeli regrediamur. Is quidem eius loci dominus, Pythiam, uti aliquid ſibi de patrię rebus prędiceret, monuit & cum uates eam ipſius patriam ſibi uideri reſponderet, minari & cogere eam uti tripodem inſcenderet, cœpit Philomelus. Ad cuius uim inferentis aſperitatem offenſa mulier, cum dixiſſet, ei licere facere quod uellet: lætus plurimum, uerbum id, ut oraculum rebus ſuis aptiſsimum, accepit Philomelus, ſtatimq; ex ſcriptum illud in propatulo poſuit, & paſsim uulgauit, ſibi à deo licentiam datam faciendi quod uellet. Poſtmodum concione uocata, quid ſibi reſponſum eſſet expoſuit: adhortatusque uti firmiores animos haberent, ad belli negotia ſe totum conuertit. Factum eſt & ei in Apollinis templo oſtentum huiuſmodi: Aquila ædem ſuperuolans, in terram ſe deuoluit, educatas que in templo columbas perſequebatur, ut earum aliquot ex ipſo altari arripuerit. Idipſum earum rerum periti Philomelo & Phocenſibus fortunatum exitum Delphici belli portendere affirmabant. Inflatus proinde Philomelus, delegit è ſuis qui maximè idonei uiſi ſunt, hoſque partim Athenas, partim Lacedæmonem, alios item Thebas, cæterasq; Græciæ inſigniores urbes adire iubet, excuſatum ſe, ne crederent diuitiarum rapiendarum gratia, ſed quò recuperaret ius, quod antiquitus Phocenſes in templo conſtaret habuiſſe, Delphos ab ſe occupatos: paratumq; eſſe Græcis omnibus ſacrarum opum rationem reddere, recenſendo numero & pondere munera quæcunq; in templo fuerant dicata, ſi quiſpiam id quærere deſiderauerit. Precari denicq;, ſi forte ab aliquo in Phocenſes ex inimicitijs aut odio bellum pararetur, ut ipſi uel ſibi auxilio eſſent, uel ſaltem hoſtes non iuuarent. His per legatos expoſitis, Athenienſes, Lacedæmonij, aliíue quidam & ſocietatem & auxilia polliciti ſunt. Sed Bœoti, Locrenſes, & quidam alij contra ſtatuerunt, ac bellum pro deo cõtra Phocenſes gerere decreuerunt.

Regni Philippi annus VII.

Et hæc quidem anni huius ſpacio contigerunt. Quo autem Diotimus Athenienſium princeps, Caius Martius & Cneus Manlius Romæ Conſules fuerunt, Philomelus belli quod cœperat magnitudinem proſpiciens, qui ſecum ſtipendia facerent, multos ad ſe incitabat: & Phocenſium qui bello idonei uiderentur, delectum habebat. Cumq; his omnibus parandis pecunia opus eſſet, à rebus quidem ſacris manus continuit: cęterùm Delphicos, qui erant cæteris ditiores, compulit ut ſibi exoluerent unde ſtipendia mercenario militi cõmodè dari poſſent. Comparatis igitur copijs iuſtis, eas in campum eduxit, ut appareret eum certamen non detrectare contra Phocenſium hoſtes. Locrenſibus uerò ei occurrentibus, commiſſum eſt prælium ad petras quę Phædriades nuncupantur: in quo victor Philomelus, multos ex hoſtibus interfecit, plures cepit

Philomelus Locrẽſes prælio uincit.

cepit, quosdam ut se de rupe præcipites darent coëgit. Ex hac pugna prospera elationis multum Phocensibus iniectum est. Sedenim Locrenses grauiter affecti, legatos Thebas miserunt, & sibi & deo auxilia implorantes Tunc Bœoti & propter pietatem erga deos, & quòd eis conducebat, decreta Amphictyonum rata permanere, miserunt ad Thessalos & ad cęteros Amphictyonas, qui orarent, uti secum contra Phocenses bellum susciperent. Et illi quidem cum id ipsum facere constituissent, ingens tumultus & seditio per uniuersam Græciam excitatus est, cum aliqui deo subueniendum, & in Phocenses, ueluti sacrilegos, animaduertendum: alij rursus ut Phocenses auxilijs iuuarentur, decreuissent. In diuersum proinde tendentibus gentium & urbium factionibus, templo succurrere decreuerunt Bœoti, Locrenses, Thessali, Perrhœbi: & præter hos Dores, Dolopes, Athamanes, Achæi, Phthiotæ, Magnetes, Aeneanes & aliquot alij. Phocensibus uerò auxilio erant Athenienses, Lacedęmonij, & quidam alij ex Peloponneso. Sed promptissimi omnium in hoc erant Lacedæmonij cum alijs quibusdam ea de causa. In pugna Leuctrica Thebani cum uictores fuissent, litem ad Amphictyonas contra Lacedæmonios detulerunt, quòd eorum ciuis Phœbidas Cadmeam occupasset, dictaque ob eam iniuriam mulcta est illis talentorum quingentorum. Sed cum tempore legibus præfinito Lacedæmonij iudicatam summam non exoluissent, rursum Thebani causam renouarunt, ut duplo mulctarentur, mille scilicet talentis: quod cum ab Amphictyonibus factum esset, Lacedæmonij ob debiti magnitudinem similes Phocensibus tergiuersationes moliebātur, iniustè damnatos sese prędicantes. Idcirco cum ipsis pariter expediret, quòd multum condemnationem eam uererentur, ut bellum conflaretur laborabant: existimantes Amphictyonum scita rescindi posse citra pudorem sub Phocensium uelamine. Propter huiusmodi rationes, alacres ualdè Phocensium tei aderant, uti ius templi in eorum manu confirmaretur. Verùm cum iam pro certo haberet Philomelus, Bœotos magnas copias contra se ducere: statuit conducere astatim mercenariorum militum. Sed cum ea res pecuniam ingentem exposceret, coactus est iniįcere manus rebus sacris, & oraculum diripere. Pollicente autem eo stipendia integra cum dimidiatis, ocyus ad eum magna hominum uis confluxit, offerentium se bello ob ampla præmia. Sed nullus utiq; probi ingenij uir ei militię nomen suum dedit, propter pietatem erga deos: tantùm qui erant summæ improbitatis, & lucri gratia deos contemptui habebāt, alacri animo ad Philomelum concurrebant: ut breui iustum exercitum equitum & peditum fermè 10000. comparauerit, quos in Locrensem agrum duxit: factisq; ei obuiam Locrensibus & Bœotis uires iunctas habentibus, equestre prælium commissum est, in quo Phocenses superiores fuerunt. Hinc Thessali & propinquę ciuitates socię coacto sex millium hominum exercitu, in Locridem uenerunt. Factoq; certamine cum Phocensibus ad tumulum qui Argolas dicitur, & ipsi uicti sunt. Superuenerunt postmodum Bœotorum tredecim millia armata. Ab Achæis rursus mille & quingenti milites in Phocensium subsidium adducti sunt, constiteruntq; utrinq; copiæ in eodem loco. Tunc inter pabulandū Bœoti aliquot mercenarios Phocensium milites comprehenderunt, adductosque ad ipsam urbem, per præconem declararunt, Amphictyones illos, utpote cum sacrilegis stipendia facientes, morte mulctare: recq; id confirmantes, iaculis omnes confixerunt. Qua ex re multum conductitius Phocensium miles indignatus, ut simili pœna hostes afficeret, Philomelum rogarunt, acriterque contendentes, multos ex hostibus per agros uagantes cœperunt: adductosq; Philomelus itidem iaculis confecit, ut deinde hostes ab arroganti & truculenta illa punitione desiterint. Vtroq; demum exercitu in alia loca transeunte, cum per syluas & difficiles saltus iter faciundū esset, de improuiso primæ utrinq; acies sibi inuicem occurrentes, leue certamē inceperunt. Sed postea acriter & totis

gnam uim fieri, pecuniam argenteam & auream signari curauit. Sub hæc tempora Cariæ princeps Mausolus, uigesimum quartũ annum cum regnasset, mortem obijt: cui Artemisia & soror & coniunx successit in biennium usque. Et Heracleæ tyrannus Clearchus cum Bacchanalibus quæ celebrabantur, inter spectandum quæstiones multas anxiè adduceret, interfectus est, regni sui anno duodecimo. Ei suffectus est Timotheus filius, qui annos quindecim imperauit. Hetrusci interea bellum gerentes contra Romanos, eorum agros populati, ad Tyberim usq; incursiones fecerunt: inq; sua demum sunt reuersi. Syracusis uerò seditione orta inter Dionis amicos & Callippum: qui erant Dionis partium, superati, ad Leontinos se contulerunt. Postq; aliquantum temporis Hipparino Dionis filio classem armatam Syracusas appellente, Callippus uictus ex urbe aufugit, & Hipparinus paternum imperium recuperatum duos annos tenuit.

Regni Philippi annus IX.

Sequitur annus, quo Athenienses principem Aristodemum, Romani C. Sulpitium & M. Valerium consules habuerunt: inita Olympiade septima supra centesimam, qua in stadio Tarentinus Smicrinas uictor fuit. Tunc Phocensium dux Phayllus, à fratris sui clade & interitu Phocensium res ob magnam militũ stragem male affectas, reficere nitebatur. Cumq; pecuniæ abundantia plurimum polleret, milites multos conduxit, multos etiam è socijs impulit, ut secum belli curam subirent. Re enim numaria citra pudorem quempiam in omnem rem utens, non tantũ priuatos homines promptos belli adiutores sibi comparauit, sed & clarissimas ciuitates ad fortunam secum periclitandam traxit. Lacedæmonij enim mille, duo millia Achæi, Athenienses peditum quinque millia, & sexcentos equites, duce Nausicle ei auxilio miserunt. Lycophron autem & Pitholaus, qui Onomarcho mortuo omnibus destituti præsidijs, Pheras ubi tyranni erant, Philippo dediderant, seq; ei iunxerant fœdere, tunc duobus hominũ millibus stipendio conductis, ad Phayllum transierunt, & in Phocensium auxilijs erant. Minorum quoq; ciuitatũ non paucæ Phocensibus ob largitionem factam se adiunxerunt. Aurum enim, quod hominum auaritiam excitare solitum est, illas ad lucri emolumentum decurrere compellebat. Phayllus igitur cum his copijs in Bœotiam mouit, & ad Orchomenum urbem prælio uictus, multos ex suis perdidit. Rursusq; ad flumen Cephisum inito certamine, uictores fuerunt Bœoti. E' militib. Phaylli ultra quingentos deliderati, & sexcenti fermè capti. Paucis etiam diebus pòst, iuxta Coroneam est pugnatum: ubi itidem Bœotis uictoribus, centum & quinquaginta Phocensium interfecti, & centum triginta capti sunt. Sed à Bœotũ & Phocensium rebus ad Philippum transeamus. Cum is nobilissimo prælio Onomarchum superasset, Pheras à tyrannide liberauit, concessa urbi libertate: rebusq; alijs Thessaliæ compositis, cõtendebat ad Thermopylas, ut Phocenseis debellaret. Sed transitum ei intercipientibus Athenienſibus, reuersus est in Macedoniam, imperio suo plurimum ex rebus gestis, & pietate erga deũ aucto. Phayllus uerò copias ducens contra Locrenses qui Epicnemidij nominantur, alias quidem eorum urbes ui occupauit: Arycam, quę sola supererat, per proditionem nocte cum inuasisset, electus, ad ducentos milites suos amisit. Cum demum prope Abas castra posuisset, Bœoti nocturno impetu in eũ facto, multos interemerunt. Qua uictoria elati, in Phocensem agrum incursiones fecerunt: lateq; eum populati, cum præda ingenti reuersi ad Arycensium propugnationem contenderunt. Ibi superueniens Phayllus, eos in fugam uertit: & captam urbem diripuit, ac solo æquauit. Hic deinceps in tabidam ægrotationem lapsus, diu ea cruciatus cum magno dolore, ut eius merebatur impietas, mortem obiuit: relicto Phocensium duce Phalæco Onomarchi, qui bellum id sacrum inflammauerat, filio pubere adhuc, sed gubernatorem

Phayllus bellum renouat.

Phaylli obitus.

re aggressus esset, à Thebanis victus in Phocidem reuersus est. Interea Artabazus, qui à rege defecerat, bellum cum regijs præfectis contra se missis gerebat: & initio quidem cum Athenienſium dux Chares eum iuuaret, fortissimè illis resistebat: abeunte uerò illo, solus relictus, à Thebanis auxilia impetrauit, qui Pammenem ducem cum quinque millibus hominum in Asiam ad eum miserunt. Ibi duobus magnis prælijs præfectos regios ferē opem Artabazo, cum superasset Pammenes, magnam sibi & popularibus suis Bœotis gloriam peperit. Mirum enim proculdubio uidebatur, Bœotos desertos à Thessalis, premente difficili Phocensium bello, in Asiam tamen nauales copias misisse, & in summo rerum discrimine uictoria esse potitos. Cœptum est hisce temporibus bellum inter Argiuos & Lacedæmonios, commissoq; certamine ad urbem Orneas, superiores fuerunt Lacedæmonij: Orneisq; ui captis, in sua se receperunt. Chares autem Athenienſium dux Helleſpontum petēs cum classe, Seston occupauit: ibiq; puberes omnes interfecit, cęteros in seruitutem trāxit. Et Cersobleptes Scotyis filius, Philippo regi aduersus, Athenienſibus, quorum amicitiæ indulgebat, Cherroneſi urbibus, Cardia excepta, cessit: in quas Athenienſis populus colonias deduxit. At Philippus rex, cum Methonenses hostibus suis receptum dare accepisset, ad eos expugnandos contendit, qui aliquanto tempore fortiter propugnarunt: tandem coacti sese regi dediderunt ea conditione, ut omnes urbe Methona cum singulis uestimentis exirent. Philippus oppidum diruit, & agros omneis inter Macedones est partitus. In ea quidem oppugnatione Philippus alterum oculum confixus sagitta amisit. Inde cum eius auxilium Thessali implorarent, copias suas in Thessaliam duxit: statimque pro eis contra Lycophronem, qui Pheris tyrannum agebat, bellum iniuit. Cumq; ille petito à Phocensibus auxilio obtinuisset, ut Phayllus Onomachi frater cum septem millibus armatorum ad se mitteretur: cum his Philippus congressus, Phocenses uictos de Thessalia expulit. Tunc Onomarchus in spem ueniens totius Thessaliæ obtinendæ mouens cum omnibus uiribus suis, Lycophronis rebus properè iuit succursum. Opponente uerò se illi Philippo & Thessalis, Onomarchus, quippe qui numero militum erat superior, Macedones multos interemit, & Philippum ipsum in maximum discrimen deduxit. Eius enim milites animo ualde consternati eum deserebant: uixque & multa oratione in fide, & ne sibi non audientes essent, retinuit. Discessit post id Philippus in Macedoniam: & Onomarchus cum exercitu in Bœotiam profectus, prælio facto Bœotos deuicit, & Coroneam urbem occupauit. Philippus autem subitò ex Macedonia in Thessaliam reuersus, contra tyrannum Lycophronem castra posuit. Ille impar uiribus, à Phocensibus auxilia accersiuit: se pariter cum eis pro Thessaliæ rebus obtinendis laboraturum pollicitus. Propterea Onomarcho cum peditatu uiginti millium, & equitibus sexcentis in subsidium ueniente, Philippus Thessalis persuasit, ut uiribus iunctis secum bellum gererent: coēgitq; ita pedites supra uiginti millia, equitum uerò tria millia. Consertis proinde fortissimè manibus, quum Thessali equites & numero & uirtutibus alijs præstarent, factum est ut Philippus uictor euaderet & Onomarchus cum suis ad mare fugeret. Et eo forte tempore Athenienſi Charete cum triremium classe illac transeunte, dum multi (in queis & ipse Onomarchus fuit) abiectis armis ad triremes natare contendunt, ingens eorum cædes est facta: ut Phocensium & mercenariorum militum cum ipse duce interemptorum numerus fuerit plus quàm sex millium, captiuorum fermè trium millium. Philippus tunc Onomarchum suspendi, alios ut sacrilegos demergi fecit. Mortuo ita Onomarcho, Phayllus eius frater Phocensium curam suscepit: qui afflictas res recreare connixus, mercenarium militem multum coēgit: stipendia tanto altero quàm soleret maiora exoluens. A' socijs auxilia adsciuit: armorum ma-

Onomarchi mors.

Digitized by Google

gnam uim fieri, pecuniam argenteam & auream ſignari curauit. Sub hæc tempora Cariæ princeps Mauſolus, uigeſimum quartũ annum cum regnaſſet, mortem obijt: cui Artemiſia & ſoror & coniunx ſucceſſit in biennium uſque. Et Heracleæ tyrannus Clearchus cum Bacchanalibus quæ celebrabantur, inter ſpectandum quæſtiones multas anxiè adduceret, interfectus eſt, regni ſui anno duodecimo. Ei ſuffectus eſt Timotheus filius, qui annos quinde cim imperauit. Hetruſci interea bellum gerentes contra Romanos, eorum agros populati, ad Tyberim uſq; incurſiones fecerunt: inq; ſua demum ſunt reuerſi. Syracuſis uerò ſeditione orta inter Dionis amicos & Callippum: qui erant Dionis partium, ſuperati, ad Leontinos ſe contulerunt. Poſtq; aliquantum temporis Hipparino Dionis filio claſſem armatam Syracuſas appellente, Callippus uictus ex urbe aufugit, & Hipparinus paternum imperium recuperatum duos annos tenuit.

Regni Philippi annus I X.

Sequitur annus, quo Athenienſes principem Ariſtodemum, Romani C. Sulpitium & M. Valerium conſules habuerunt: inita Olympiade ſeptima ſupra centeſimam, qua in ſtadio Tarentinus Smicrinas uictor fuit. Tunc Phocenſium dux Phayllus, à fratris ſui clade & interitu Phocenſium res ob magnam militũ ſtragem male affectas, reficere nitebatur. Cumq; pecuniæ abundantia plurimum polleret, milites multos conduxit, multos etiam è ſocijs impulit, ut ſecum belli curam ſubirent. Re enim numaria citra pudorem quempiam in omnem rem utens, non tantũ priuatos homines promptos belli adiutores ſibi comparauit, ſed & clariſſimas ciuitates ad fortunam ſecum periclitandam traxit. Lacedæmonij enim mille, duo millia Achæi, Athenienſes peditum quinque millia, & ſexcentos equites, duce Nauſicle ei auxilio miſerunt. Lycophron autem & Pitholaus, qui Onomarcho mortuo omnibus deſtituti præſidijs, Pheras ubi tyranni erant, Philippo dediderant, ſeq; ei iunxerant fœdere, tunc duobus hominũ millibus ſtipendio conductis, ad Phayllum tranſierunt, & in Phocenſium auxilijs erant. Minorum quoq; ciuitatũ non paucæ Phocenſibus ob largitionem factam ſe adiunxerunt. Aurum enim, quod hominum auaritiam excitare ſolitum eſt, illas ad lucri emolumentum decurrere compellebat. Phayllus igitur cum his copijs in Bœotiam mouit, & ad Orchomenum urbem prælio uictus, multos ex ſuis perdidit. Rurſusq; ad flumen Cephiſum inito certamine, uictores fuerunt Bœoti. E' militib. Phaylli ultra quingentos deliderati, & ſexcenti fermè capti. Paucis etiam diebus poſt, iuxta Coroneam eſt pugnatum: ubi itidem Bœotis uictoribus, centum & quinquaginta Phocenſium interfecti, & centum triginta capti ſunt. Sed à Bœotũ & Phocenſium rebus ad Philippum tranſeamus. Cum is nobiliſſimo prælio Onomarchum ſuperaſſet, Pheras à tyrannide liberauit, conceſſa urbi libertate: rebusq; alijs Theſſaliæ compoſitis, cõtendebat ad Thermopylas, ut Phocenſeis debellaret. Sed tranſitum ei intercipientibus Athenienſibus, reuerſus eſt in Macedoniam, imperio ſuo plurimum ex rebus geſtis, & pietate erga deũ auctо. Phayllus uerò copias ducens contra Locrenſes qui Epicnemidij nominantur, alias quidem eorum urbes ui occupauit: Arycam, quę ſola ſupererat, per proditionem nocte cum inuaſiſſet, eiectus, ad ducentos milites ſuos amiſit. Cum demum prope Abas caſtra poſuiſſet, Bœoti nocturno impetu in eũ facto, multos interemerunt. Qua uictoria elati, in Phocenſem agrum incurſiones fecerunt: lateq; eum populati, cum præda ingenti reuerſi ad Arycenſium propugnationem contenderunt. Ibi ſuperueniens Phayllus, eos in fugam uertit: & captam urbem diripuit, ac ſolo æquauit. Hic deinceps in tabidam ægrotationem lapſus, diu ea cruciatus cum magno dolore, ut eius merebatur impietas, mortem obiuit: relicto Phocenſium duce Phalæco Onomarchi, qui bellum id ſacrum inflammauerat, filio pubere adhuc, ſed gubernatorem

Phayllus bellum renouat.

Phaylli obitus.

natorem, simulq; ducem ei constituit Mnaseam, unũ ex suis familiaribus. Post id cum nocte semel Bœoti in Phocenses inuasissent, Mnaseam cum ducentis militibus interfecerũt: moxq; ad Chæroneam equestri prælio commisso, Phalæcus uictus, multos ex suis amisit. Interea & in Peloponneso tumultus facti sunt, hac de causa. Inter Lacedæmonios & Megalopolitanos orta controuersia, in horum agros incursiones fecerũt Lacedæmonij, duce Archidamo. Qua iniuria Megalopolitani commoti, cum per se eiusmodi contentioni non sufficerent, sociorum auxilia implorarunt. Igitur Argiui, Sicyonij, Messenij festinã ter auxilio eis iuerunt. Thebani uerò Cephisiodemum ducem, datis 4000. peditũ, & equitibus 600. miserunt. Cum his copijs Megalopolitani mouentes ad Alphei fontes, castra posuerunt. Lacedæmonij rursus à Phocẽsibus peditũ 3000. à Pitholao & Lycophrone, qui Pheris pulsi fuerant, equites 150. obtinuerunt, comparatoq; ita iusto exercitu, consederunt prope Mãtineam. Deinceps Orneas in Argiuum agrum contendentes, priusquã hostes ad urbis sociæ defensionem uenirent, eam expugnarunt. Cum post id Argiui aduenissent, commisso prælio, à Lacedæmonijs uicti sunt: sed Thebanis superuenientib. duplo iam hostib plures, uerum inordinata acie atrox prælium instaurarunt in quo ancipiti, neq; alterutris certa uictoria, Argiui & socij in suas urbeis se retraxerũt: Lacedæmonij in Arcadiam inuadentes, Elisiunte urbe ui capta direptaq;, Spartam sunt reuersi. Interiecto tempore aliquantulo, Thebani socijq; prope Telphusam cum hostibus congressi eos profligarunt: multisq; interfectis, ducem eorum Anaxandrum cum alijs circiter 60. ceperunt. Paucis diebus etiam post Lacedæmonij cum non paucorum cæde ab eisdem sunt superati. Sed tandem magnis uiribus cõgressi, ipsi uictores fuerũt. Tũc utrisq; in sua redierunt. Cumq; Lacedæmonij inducias Megalopolitanis petẽtib. cõcessissent, Thebani Bœotiam sunt reuersi. Ibi Phalæcus Chæroneam occupauerat, sed Thebanorũ aduentu ab ea eiectus est. Compararunt post hæc Thebani magnas copias, & in Phocidem irrumpentes, eam latissimè populati sunt, & ædificia omnia diruerunt: expugnatisq; aliquot castellis, cũ ingẽti præda in Bœotiam se recepẽrũt. *In Peloponnesso tumultuatur.*

Regni Philippi annus X

Anno uerò succedente, quo Athenis princeps Thessalus, Romæ Marcus Fabius, & Titus Quintius Consules præfuerunt: Thebani Phocensi bello fatigati, & re numaria multum exhausti, legarunt ad regem Persarum, qui ciuitatis suæ indigentiæ subsidium peterent. Nihil ille cunctatus, promptissimè argenti talenta trecenta eis exoluit. Et leuia quidem duntaxat certamina, agrorumq; uastationes: nihil uerò memoratu ualde dignum anno hoc inter Phocenses & Thebanos gestum est. Verùm in Asia Persarum rex, cum annis superioribus Aegyptum cum ualido exercitu inuasisset, nec tamen aliquid ei cessisset ex uoto, hac tempestate renouato in Aegyptios bello, multis egregiè gestis, summa sua industria Aegyptum, Phœniciam, & Cyprum recuperauit. Quo uerò rei huius historia apertior sit, repetitis altius temporibus, belli causas explicabimus. Annis anteactis, quum Aegyptij à Persis defecissent, Artaxerxes Ochus cognomento, rei bellicæ parum studiosus, à quiete mouere se haud uoluit: missoq; illuc exercitu & præfectis, ex eorum imperitia & fraude fortunam minus prosperam expertus est. Et Aegyptijs nihili eum facientibus, coactus est tantæ ignominiæ, ob animum nimis sedatum, & insitam desidiam succumbere. Aegyptiorum exemplo annis citerioribus Phœnices & reges Cypri & ipsi contempto Artaxerxe, defectionem commiserunt: propterea concitatus rex, decreuit in eos omnes qui à se defecerant, non amplius per præfectos, sed præsens pro tuendo imperio suo bellum gerere. Itaque armorum, telorum, commeatuum, & militum apparatum magnum faciens, peditum trecenta millia, equitum triginta millia, triremes trecentas, onerarias, aliasq; naueis ad necessaria comportanda quingentas coẽgit: bel-

Artaxerxes Phœni ib. bellum infert.

lumq; contrà Phœnices ex huiusmodi causa iniuit. Est in Phœnicia nobilis urbs Tripolis, nomen ex re habens: sunt enim urbes tres, inuicem stadij interuallo distantes, appellaturq; Aradiorum una, altera Sidoniorũ, Tyriorum tertia. Est autem urbs hæc in magna dignatione apud Phœniceis omneis, in qua conuentus habere, & per concilium de maximis rebus agere consueuerunt. Præfectis autem & ductoribus regijs, qui in Sidoniorum parte uersabantur, contumelioſa & superba imperia in Sidonios exercentibus, male habiti hi, non satis sibi in dolore temperantes, à Persis desciscere statuerunt: cæterosq; Phœnicas ad libertatem occupandam exhortati, legatis ad Nectanebum Aegypti regem, qui Persis erat hostis, missis, ut in belli societatem ab eo reciperentur, omnia quæ bello usui sunt comparabant. Cumque Sidon urbibus alijs opulentia præstaret, priuatiq; homines essent ex mercationib. ditissimi, ocyus & triremes complures paratæ, & milites multi conducti sunt. Ad hoc tela, arma, commeatus, reliqua omnia bello oportuna breui conquisita. Initio autem eius concitationis regium uiridarium, ubi Persarum reges animum remittentes, oblectare se consueuerant, decisis arboribus prorsus deuastarunt. Pabuli quoque uim magnam à præfectis in usum belli alendis equis collecta, incenderunt. Animaduersum est & in captos illos Persas, à quibus contumelias sustinuerant. Quæ omnia confidenter ab illis patrata rex accipiens, Phœnicibus cũctis grauiter, sed omnium maximè Sidonijs comminatus est. Cum uerò Babyloniam copiæ eius omnes peditum & equitum conuenissent, eas mouit contra Phœnices: interimq; dum illuc contendit, Syriæ præfectus, & Mazæus qui Ciliciæ præerat, iunctis uiribus aduersus Phœnices pugnabant. Ibi Tẽnes rex Sidonis ab Aegyptijs Græcos mercenarios milites ad quatuor millia, quibus Rhodius Mentor præerat, obtinuit. Cum his alijsq; suæ gentis conscriptis in regios præfectos, quos diximus, uadens, commisso certamine uictor fuit: illiq; ex Phœnicia sunt pulsi. Eodem tempore & in Cypro bellum est cœptum, superiori & causa & rebus actis consimile. Erant in ea insula insigniores nouem urbes, quibus reliqua minora oppida in obsequium adsignata erant. Habebant illæ reges singulos, quibus parerent: ut tamen regi Persarum illi audientes deberent esse. Hæ omnes nouem urbes conspirantes, Phœnicum exemplo à rege desciuerunt: comparatisq; belli rebus, summum imperium iusserunt illis esse qui regna habebant. His Artaxerxes commotus ualde, Cariæ præfecto Idrieo, qui nuper principatum eum iniuerat, & qui maiorum suorum instituto amicus & socius erat Persarum regi, per literas iniunxit, ut naualibus & peditum copijs comparatis, in Cyprios reges bellum susciperet. Ille nihil moræ interponens, quadraginta triremes, milites conductos ad octo millia instructos in Cyprum misit: data eorum cura præfectis duobus, Athenienſi Phocioni, & Euagoræ: qui annis superioribus in ea insula regnauerat. Hi nauigatione illuc deuecti, subitò ad primariam insulę urbem Salaminem copias adduxerunt. Ibi uallo & aggere communito, mari terraq; oppugnationem aggressi sunt. Cumq; insula ea multos annos pacem habuisset, magnaq; esset loci fertilitas, milites agros omnes pro arbitrio peragrantes magnas opes corripuerunt: ac diuulgata ea rerum abundantia, multi ex ulteriori Syria & Cilicia ultrò milites spe lucri accurrerunt: ut ad duplum fermè Euagoræ & Phocionis aucto exercitu, in magnam trepidationem & metum Cyprij reges coniecti sunt. Et is quidem erat rerum Cypri status.

Cypricum bellum.

At Persarum rex Babylone in Phœniciam cum exercitu contendit. Ibi Mẽtor, cuius magna erat Sidone potentia. audito ingentem numerum Persarum aduentare, iudicans Phœnices eis minimè pares esse, saluti suæ priuatim consulere statuit. Itaque ex suis familiarib. fidum maximè Thessalionem, clàm Sidonijs omnibus misit ad Artaxerxem, Sidonem ei prodere recipiens, simulq; ad bellum Aegyptium cum eo proficiſci: in quo, utpote locorum & eruptio-

num

Digitized by Google

rum quas Nilus faceret, cognitionem exactam habens, adiumentum magnū afferre posset. Thessalionem omnia ea narrantem rex audiens, mirificè est gauisus: commissæque defectionis gratiam Mentori se facere respondit. Cæterùm si, quæ offerebat, fecisset, magnis muneribus à se donatum eum iri pollicitus est. Ad hæc cum Thessalio sibi à Mentore, ut eius dexteram fidei causa reciperet, iniunctum dixisset: rex, ueluti fides dicto suo non haberetur, commotus, Thessalionem apparitoribus ut capite plecteretur addixit. Cùm ita ad pœnam is duceretur, regi que dixisset: Facies quidem quod tibi libuerit, sed Mentor, cui illa omnia peragere in promptu est, quòd fidem dare detrectaueris, nihil prorsus promissorum efficiet. Admonitionem eam rex secum uoluens, resipuit: apparitoribus que reuocatis, dimisso Thessalioni dexteram porrexit: quæ res apud Persas pro firmissima fide habetur. Tunc Sidonem Thessalio reuersus, ciuibus omnibus id ignorantibus, Mentori que egisset renunciauit. Rex uerò plurimi faciens, uti Aegyptum deuinceret, quòd ea prima in se gratiter commiserat, legatos in urbes Græciæ nobilissimas, qui cõtra Aegyptios auxilia peterent, misit. Ex eis Lacedæmonij & Athenienses amicitiam quidem erga Persas tueri sibi esse propositum, sed auxilia minimè se daturos responderunt. Thebani Lacratem ducem cum armatis mille, Argiui tria millia miserunt, quibus non ex suo arbitrio, sed rege nominatim id petente, Nicostratum præfecerunt. Is erat uir & fortitudine & consilio optimus, prudentiæ terribilem audaciam commixtam habens: & corporis robore cum multum præstaret, leonis pellem cum claua in prælio gestans, Herculem militiæ referebat. Pariter Græci, qui Asiæ maritima inhabitabant, ad sex millia dederunt, ut è Græcis omnibus auxilia compleuerint numerum decem millium.

Antequam uero hi conuenirent, rex per Syriam facto itinere, in Phœniciam peruenit, & non longè à Sidone castra metatus est. Eo temporis spacio quod non paruum intercesit, Sidonij armis, telis, rei frumentariæ comparandæ magnam diligentiam adhibuerant, urbem fossa triplici & mœnibus præaltis communiuerant. Habebant & militum urbanorum, qui in gymnasijs & laboribus plurimum exercitati, corpore & uiribus fortissimis erant, iustum numerum. Diuitijs uerò & alio quocunque apparatu cæteras Phœniciæ urbeis superabant. Quod que erat maximum, triremium & quinqueremium supra centum classem comparauerant. Tennes autem iam in proditionis societatem acceptus à Mentore, qui Aegypti auxilijs præerat, hunc reliquit loci cuiusdam præsidio in urbe, ut proditionis negocium curaret: ipse cum militibus sexcentis egressus, simulauit eundum esse ad Phœnicum quendam conuentum: accepitque secum nobilissimos centum ciues, ueluti forent consiliarij. Cum iam haud longè ab ipso rege esset, comprehensos eos centum Sidonios tradidit Artaxerxi. Qui Tennem ut amicum benignè accepit: centum uerò illos, ueluti defectionis authores, telis obrui fecerat. Aduenerant & ex urbe quingenti primores uiri, ramis oleæ prætensis ei supplicantes. Ibi rex Tennem seductum, num urbem sibi posset tradere, est percunctatus: (plurimum namque laborabat, ut citra pactionem ullam Sidonem reciperet, quò clade aliqua immani eam afficiens, reliquas urbes castigatione ea perterreret.) Tenne se id factum confirmante, rex impotentem iram in animo fouens, omnes eos quingentos uiros supplicantium insignia gestantes, confodi fecit. Tennes postmodum ad mercenarios Aegyptiorum milites accedens, eis persuasit, se & regem intra mœnia reciperent: per que huiusmodi proditionem Sidon in Persarum potestatem deuenit. Tunc rex, cum Tennis opera non amplius indigeret, eum interfici curauit. At Sidonij qui ante regis aduentum naues omnes suas incenderant, ne quispiam nauigatione saluti priuatę posset consulere, postquam urbem & mœnia ingenti Persarum multitudine uiderunt oppleta, intra domos cum liberis & uxoribus incluſi, appositò igni se incenderunt: ut eorũ & qui sup-

Tennes proditor Artaxerxi Sidonē prodit, & ab eo necatur.

Digitized by Google

plicantes interfecti sunt, numerum quadraginta millium periisse traditum est. Tanta ea clade Sidonijs affectis, & urbe tota cum ciuibus absumpta, locum ex incendio uastatum, rex talentis multis uendidit. Ob magnam enim oppidanorum opulentiam immensa argenti & auri uis per ignem conflata est inuenta. Hiusmodi interitum miseræ Sidoniorum res sortitæ, reliquas Phœniciæ urbes ad deditionem faciendam terrore adiecto, impulerunt. Paulo supra hæc tempora Cariæ princeps Artemisia eo honore annos duos functa, mortem obijt. In cuius locum suffectus frater Idrieus, ad septennium imperauit. In Italia autem Romani percusso fœdere cum Samnitibus, inducias Prænestinis concesserunt, Tarquinienses{que} ducentos & sexaginta publicè in foro capite mulctarunt. In Sicilia Callippus & Leptines Syracusani, comparato exercitu, cum Rhegium, quod tyranni Dionysij præsidijs tenebatur, expugnassent, pulsis hostibus libertatem ibi firmarunt.

Regni Philippi annus XI.

Cum uerò Athenienses principem Apollodorum, Romani Marcum Valerium, & Caium Sulpitium Consules haberent, Euagora & Phocione Salaminem in Cypro oppugnantibus, aliæ omnes insulæ eius urbes in Persarum ditionem uenerunt. Solus Protagoras Salaminis rex obsidionem sustinebat, nitebaturque contra Euagoram paternum illud regnum adiumẽto Persarum regis recuperare. Sed tempore succedente, Artaxerxes cum ei hic esset delatus, Protagoram auxilijs cœpit iuuare, adeò ut rem tentatam desponderis Euagoras, ad regem se expurgatum iuerit, á quo maiori multo alia præfectura in Asia est honoratus: in qua deinceps administranda, cum male se gessisset, coactus fugere in Cyprum, comprehensus & supplicio affectus est. Protagoras autem Persis ultrò se dedens, obtinuit in reliquum ut citra impedimentum Salamine sibi liceret regnare. At Persarum rex post deletam Sidonem, cum iam Argis, Thebis, & à Græcis illis qui Asiæ maritima incolunt, auxilia aduenissent, iunctis omnibus copijs in Aegyptum contendit. Illapsus autem inter eundum in stagnum prægrande, ubi erant quæ uoragines nuncupantur, exercitus partem ex locorum ignorantia amisit. De natura quidem eius stagni, & his quæ præter omnium opinionem in eo contingunt, cum libro primo satis dixerimus, in præsentia hac disputatione supersedebimus. Transgressus autem uoragines illas uersus Pelusium, quæ est urbs ad primum os, ubi Nilus exitum habet, iter faciens, quadraginta stadia ab eo castra posuit. Græci & Aegyptij qui in eius loci præsidio positi fuerant, quum multum temporis ante Persarum aduentum ad instruenda ea quæ opus erant, habuissent: cuncta quidem Nili ora firmiter, sed maximè omnium Pelusiacum, quòd primum esset, & oportunum ualdè situm haberet, communiuerant. Erant ibi in defensione quinque millia armatorum sub præfecto Philophrone. Thebani igitur plurimum laborantes, ut uirtus sua inter Græcos omneis illustris esset, fossam quandam & angustam & profundam, nulla periculi habita ratione, traijcere incœperant. Tunc qui in præsidio Pelusij erant, ex oppido erumpentes, cum transeuntibus Thebanis manus conseruerunt, pro{que} gloria consequenda utrisque adnitentibus, atrox & periculosum certamen ad extremum diei commissum, nocte superueniente diremptum est. Postridie rex copias Græcorum quas habebat, in treis ordineis est partitus: & unicuique Græcum hominem, simul{que} Persam aliquem & uirtute & prudentia insignem præfecit. Primi itaque Bœoti duces habebant Lacratem Thebanum & Persam Rosacem. Hic genus ducebat à septem Persis, qui Magos oppressérant, præfectúsque erat Loniæ & Lydiæ: equitum uerò & peditum barbarorum magnum numerum ducebat. Argiuorum secũda erat acies sub suo duce Nicostrato: additus est huic in administratione socius Aristazanes, cui ad regem de maioribus rebus referendi cura iuncta erat: fidei supra omneis amicos regios, Bagoa excepto, probatissimæ

Artaxerxes Aegyptũ bello adoritur.

probatiſsimæ. Deſtinata ſunt ei 5000. electorũ hominũ, & triremes 80. Tertiam aciem, quæ erat mercenarius miles, ducebat Mentor, qui Sidonẽ prodiderat, & Bagoas, cui plurimũ fidei rex adhibebat, uir audaciæ, & ad omne etiam iniquũ facinus promptitudinis incredibilis. Datus eſt ei Græcorum qui erant Perſarũ ditionis, & Barbarorũ ingens numerus, & naues cõplures. Ipſe autẽ rex cum reliquis copijs totius rei ſummæ animũ intendebat. Facta eiuſmodi partitione ordinũ apud Perſas, Nectanebus Aegypti rex, licet copijs inferior multo eſſet, nihil uel ingenti hoſtiũ multitudine, uel ordinatione facta cõmotus eſt. Habebat ſanè ipſe Græcorũ militũ, qui ſecũ ſtipendia facerẽt, uiginti millia: Aphros fermè totidẽ: Aegyptiorũ, qui bellatores apud eos nuncupãtur, millia ſexaginta: naues fluuiatiles ad conflictus & incurſiones circa Nilum cõmittendas, numero qui fidem nõ caperet. Ripam autẽ fluminis quę in Arabiã uergit, frequentibus caſtellis, muroq; & foſſa cõtinenter ductis, cõmuniuerat. Cumq; apparatus omnes bello gerẽdo opportuni ei nõ deeſſent, breui tamen ab omnibus illis ob inopiã conſilij decidit. Maxima calamitatis eius cauſa fuit belli adminiſtrandi imperitia, & quòd ante id priori bello Perſæ ab eo uicti fuerant. Habuerat tunc clariſſimos fortitudine, & rei bellicæ ſcientia præſtantes: Athenienſem Diophantum, & Lacedæmoniũ Lamiũ, quorum conſilio rectè omnia fuerant ordinata. In hoc autẽ bello dum ſeſe idoneũ imperatorẽ fore arbitrabatur, nulli adminiſtrationẽ rerũ cõmunicare uoluit: neq; per ſeſe quæ bello uſui eſſent, utpote nullius experientiæ, potuit expedire. Oppida igitur & loca alia munita cũ præſidijs poſitis firmaſſet, acceptis triginta millibus Aegyptiorum, Græcis ad ſeptẽ millia, Aphrorũ autẽ parte dimidia, loca ea inſedit, unde facile impetus fieri poſſet. Eo modo utrinque inſtructis rebus, Nicoſtratus Argiuorũ dux, ducentibus eum Aegyptijs, quorum liberi & uxores obſides tenebãtur à Perſis, per foſſam quandam in locũ minus apertum tranſmiſit cum ſuis copijs, ibiq; uallo munitis caſtris conſedit. Tunc qui in propinquioris loci præſidio erant milites mercenarij Aegyptiorũ, haud pauciores ſeptẽ millibus, ut hoſtium aduentũ perſenſerũt, ad eos repellendos ſunt progreſſi. Horum præfectus Clenius Cous cum aciem ad conſerendum prælium inſtruxiſſet, ab hoſtibusq; idem eſſet factũ, atrox certamẽ initum eſt, in quo Græci qui ſub Perſis merebant, egregiè pugnantes, ducem Cleniũ, & militum eius plus quinq; millibus interfecerũt. Eam cladem Nectanebus rex audiens, ualde eſt perterritus, inde conijciens reliquas Perſarum copias citra impedimentum flumen traiecturas eſſe: ueritusq; ne Memphim omnes hoſtium uires conuerterentur, ſtatuit ei rei proſpicere. Ducto igitur exercitu quẽ ſecum habebat, illuc contendit, & quæ ad oppugnationẽ ſuſtinendã eſſent uſui præparauit. Interim Thebanus Lacrates, qui primũ agmẽ apud Perſas curabat, Peluſium magno conatu cœpit oppugnare: deriuataq; aliorſum foſſæ aqua, per exiccatum locum & peruium, machinas ad urbis mœnia adduxit. Magna autem ex parte eis deiectis, ſumma celeritate qui intus erant alterum murum cum ualidis turribus ligneis excitarunt. Cumq; dies aliquot eiuſmodi mœnium oppugnatio duraſſet: primò Græci qui in oppidi propugnatione erant, fortiſſimè hoſtibus reſiſtebant. Sed poſtquam de Nectanebi regis diſceſſu Memphim certiores facti ſunt, miſerunt ad Lacratem qui de re componenda agerent. Recipiente'que eo per iuſiurandum ipſos, ſi Peluſium dedidiſſent, cum rebus quas ſecum ferrent, citra offenſionem in Græciam deuectum iri, oppidi deditionem fecerunt. Ad quod recipiendum cum Artaxerxes Bagoam cum barbaris militibus miſiſſet, in urbis ingreſſu Perſæ Græcorum abeuntium res multas quas ſecum exportabant, arripuerunt. Ibi Græcis de iniuria qua afficiebantur grauiter expoſtulantibus, deoſq; iuriſiurandi præſides implorantibus, Lacrates in iram concitatus, facto impetu barbaros repulit: aliquotq; eorum interfectis, Græcos qui ſub fide uiolabantur, ſtrenuè tutatus eſt

Perſæ Peluſio potiuntur.

Digitized by Google

tus eſt. Bagoas, coniectus in fugam iuit ad regem, eique de Lacrate multum eſt quæſtus. Artaxerxes re cognita, Bagoæ milites pœna merita affectos fuiſſe, inſup de rapinę illius authoribus ſuppliciũ ſumi debere iudicauit. Eo itaq; modo Peluſium à Perſis recuperatum eſt. Mentor uerò, cui tertij agminis cura demandata fuerat, Bubaſtum & complures alias urbes calliditate quadam militari captas, in ditionem regis attraxit. Cum in earum unaquaq; præſidium mixtum Græcorum & Aegyptiorum militum eſſet, Mentor eiuſmodi uerba in caſtris ſuis palàm habuit, Artaxerxem ſtatuiſſe eos qui ſibi ultrò urbes dederent, humaniſſimè tractare. Qui rurſus ui ſuperarentur, in eos cladem inferre non mitiorem ea quàm Sidonij paſſi fuiſſent. Iniunxit poſt id cuſtodibus portarum, liberè permitterent egredi qui à ſe uellent transfugere. Ita nullo impediente captiui Aegyptij qui erant in caſtris abeuntes, breui per omneis Aegypti urbes uerba illa diſſeminarunt. Indeq; inter mercenarium militem & indigenam diſſenſiones ſubitò ubiq; exortæ ſunt: & in omnibus urbibus ſeditiones cœperunt uigere. Vtriq; enim per quandam æmulationem ſtudebant ſeorſum prodere ſoca quibus præeſſent, ut ſoli aliquod emolumentum conſequerentur. Cœpta eſt ea res primùm Bubaſti. Statim enimuero ut Mentor & Bagoas cum exercitu prope urbem conſiderunt, clàm Græcis Aegyptiſq; quendam miſerunt ad Bagoã, pollicentes urbem ſe tradituros, ſi ſe ſaluos præſtiturus eſſet. Id Græci perſentientes, miſſum hominẽ comprehenderunt, terroreq; iniecto, rem uti erat, ab eo intellexerunt: exq; eo commoti ualde, in Aegyptios inuadentes, aliquos interfecerunt, aliquibus etiam uulneratis, reli qui in partem quandam urbis coacti ſunt ſe tradere. Qui Bagoæ quid contigiſſet ſignificantes, orabant ut ocyus accedens, urbem à ſe acciperet. Græcis qui clanculum ad ſe pro firmandis pactionibus uenerant, ſecretò iniũxit Mentor, cum Bagoas in urbem ueniſſet, ut barbaros impetu facto adorirentur, Bagoa deinceps cum Perſis abſq; Græcorum aſſenſu in urbem intrante. Poſtquam multa pars intromiſſa eſt, ſubitò Græci portis clauſis, eos qui intus erant aggreſſi, omneis interfecerunt, & ipſum Bagoam ceperunt. Is omnem ſalutis ſuæ ſpem in Mentore uidens poſitam, orauit uti ſe liberatum ueniret: profeſſus in poſterum ſe nihil niſi ex eius conſilio facturum. Tunc Mentor Græcos ad Bagoam dimittendum, ſibiq; faciendam urbis deditionem, ut eius receptæ titulus ſibi daretur, induxit. Factusq; ita ſalutis Bagoæ author, rerum omnium ſocietatem cum eo præſtito & accepto iureiurando iniuit, quam ad extremum uitæ ſeruauit. Euenit inde, uti apud regem concordes, mutuoque alter alterum iuuantes, tandem omnium uel amicorum uel cognatorum regis ambo potentiſſimi euaſerint. Mentor enim maximus præſes Aſiæ, quæ maritima eſt, declaratus, multum profuit rebus Artaxerxis, quum Græcos multos conductos ſubinde ei mitteret: ipſeque illic omnia adminiſtraret ſumma & fide & animi magnitudine. Bagoas uerò in ſuperioribus locis ubi præfectum agebat, tam bene ex regis re omnia geſſit, uti per eam ſocietatem quam cum Mentore firmauerat, non minoris authoritatis factus ſit, quàm ſi regni ipſe eſſet dominus: neque Artaxerxes aliquid abſq; eius conſilio ageret. Quinetiam poſt eius mortem in eligendis nouis regibus ſemper Bagoæ ſententia & nominatio rata habebatur, nihilque huic poteſtatis regiæ, præter regis appellationem deerat: quæ omnia ſigillatim cum ad ea peruenerimus tempora, exponemus. In præſentia quidem poſt Bubaſti deditionem reliquæ urbes perterrefactæ, in Perſarum ius per certas conditiones uenerunt. Tunc Nectanebus rex qui ad Memphim commorabatur, uidens hoſtium ſucceſſus, minimè auſus eſt periculis, ut copias ad conflictum duceret, ſe obijcere: deſperatiſq; regni rebus cum pecunia ingenti in Aethiopiam fugit. Eo pacto Artaxerxes tota Aegypto potitus, inſigniorum urbium mœnia diruit, & ſacris ædibus direptis, magnam uim coẽgit auri & argenti. Abſtulit etiã exanti-

Mentor Bubaſto alijq; Aegyptiurbibus potitur.

Artaxerxes tota Agypto potitur.

quioribus

quoribus templis scriptas tabulas, quas postmodum Bagoas, accepta magna pecunia sacerdotibus Aegyptijs restituit. Prosequutus autem muneribus honorificis pro cuiusq; merito Græcos qui secum militauerant, eisq; omnibus ut in patriam redirent à se dimissis, & Pherendate Aegypti præfecto constituto, cum toto exercitu Babylonem reuersus est: spolijs & pecunia multa, sed maiori longè, ac rebus strenuè gestis, auctus.

Regni Philippi annus XII.

Quo uerò anno Athenis Callimachus imperauit, & Romę Coss. fuerunt M. Fabius & P. Valerius: Artaxerxes animaduertens magno adiumento sibi fuisse Mentorẽ in bello Aegyptio, eũ ultra amicos alios prouexit: proq; eius uirtute 100. talentis argenti, alijsq; pretiosissimis rebus donauit, & Asiæ, quæ ad mare est, præfecit. Data insuper summi prętoris potestate, ei bellum contra rebelles suos demãdauit. Tunc Mentor cum necessitudinẽ arctam haberet cũ Artabazo & Memnone, qui superioribus annis cum Persis bello contenderant & ex Asia demum fugientes, ad Philippum in Macedoniam se contulerant, ibiq; morabantur, regi supplicans persuasit ut illis cõmissi criminis ueniam daret: protinusq; eos ambos cũ liberis ad se accersiuit. Habebat sanè Artabazus ex Mentoris & Memnonis sorore susceptos filios mares XI. fœminas X. delectatusq; plurimum ea prole numerosa, iuuenes, datis in exercitu suo prefecturis, honorauit. Primam autem expeditionẽ cœpit contra Hermiam Atarnensium tyrannum, qui ab Artaxerxe defecerat, & loca complura bene munita ac urbes tenebat. Huic pollicitus se inducturum regem ad remittẽdam culpã, persuasit ut secum ueniret in colloquium. Ibi ex insidijs facto impetu, eum prehendit: potitusq; ita eius annulo, scripsit literas ad urbes, tanquam Hermias diceret sibi pacificationem initam esse cum Artaxerxe, intercedente Mentore: signatasq; rapto annulo literas misit per quosdam, qui oppida & arces pro rege acciperent. Populi quibus literæ sunt redditæ, fidem præstantes, & quòd à pace non abhorrerent, facile arces & urbes dediderunt. Ea calliditate cum Mentor citra periculum belli, rebelles urbes recuperasset, in maximã regis gratiam uenit: quòd uideretur industria & ingenio singulari bellicam rem tractare. Pariter & principes alios qui ab imperio Persarum desciuerãt, partim ui, partim dolo aliquo omnes deuicit. Et hæc quidem in Asia gerebantur. In Europa uerò Philippus Macedonum rex inuadens cum exercitu in urbes Chalcidenses, Geram arcem ui expugnatam diruit: iniectoq; inde alijs terrore, aliquot urbes imperio suo coẽgit parere. Pheras postmodum, quæ sunt in Thessalia, profectus, Pitholaum qui ibi dominatũ occupauerat, expulit. Circa eadem tempora Spartacus iam annos quinq; Ponti rex, diem suum obijt: successit frater Parisades, qui annos octo & triginta regnauit.

Mentor Atarnensium urbibus arte potitur.

Regni Philippi annus XIII.

Elapso anno hoc, Athenienses principẽ Theophilum, Rom. C. Sulpitiũ, & C. Quintium Coss. habuerunt: cum inita Olympiade octaua supra centesimã, uictor fuit in stadio Polycles Cyrenensis: tunc Philippus intentus summo studio, ut Micybernã & Toronam Hellespõti urbes caperet, citra periculum aliquod per proditionẽ eas obtinuit. Conuersus deinde cum ualidis uirib. ad maximã eius regionis urbẽ Olynthum, initio prelijs duobus Olynthios deuicit, & in urbẽ cõpulit: cœptaq; obsidione, dum subinde tentat expugnationẽ, multos suorũ amisit. Tandem pecunia corruptos, Lasthenẽ & Euthycratem, summos magistratus in urbe induxit uti eam sibi proderent: quam captã diripuit, oppidanosq; omnes cum preda alia uendidit. Eo facto pecuniam multã ad belli usum consequutus est, ceterasq; urbes sibi resistentes perterruit. Datis autem muneribus meritis unicuiq; militum qui strenuè pugnauerãt, ingenti pecunia missa sibi conciliauit eos qui in urbibus potentiæ maioris erant, adeò ut multos ad patriam prodendam illexerit. Nec ipse id dissimulabat, se magis auri

Philippus Olynthios subigit.

gis auri copia, quàm armis imperium auxisse, palàm solitus affeuerare. Athe-
Athenienses instigatore Demosthene, Philippo sunt hostes.
nienses quibus iam Philippi incrementa erant suspecta, omnibus in quos Philippus bellum susciperet, auxilia contra eum mittebant: per legatos etiam adhortabātur ciuitates ad libertatem tuendā, & supplicium de his ciuib. qui proditionē molirentur, sumendū, omnibus eis auxilia pollicentes. Itaq; se Philippo propter professi, apertè cum eo bellum gerebant. Inflāmabat eos maximè ad propugnationem Græciæ Demosthenes, tunc tēporis Græcorū omnium acerrimus in dicendo. Sed nullo pacto reprimi ualebat indomita libido, quæ plerosq; occupauerat, urbes suas prodendi. Tam latè pestis illa Græciam tunc infecerat. propterea aiunt Philippum, cum urbem quandam egregiè munitam
Philippus auro pugnat.
capere conaretur, ac eius loci quidā contra omnē impetū tutissimā, ac fermè inexpugnabilē eam esse diceret, quæsiuisse: Num etiam aurū eius urbis mœnia transcendere esset impossibile? Expertus nimirū erat Philippus, quæ armis capi non possint, auro facillimè expugnari solere. Præparās igit largitione in urbibus proditores, eosq; qui tantā fœditatē in se admittebant, honestis nominibus nunc amicos, nunc hospites appellitans: per eiusmodi infanda cōmercia munerum uerborumq; mores hominum maximè corrumpebat. Ab Olynthi uerò expugnatione in deorū honorē pro concessa uictoria Olympia celebraturus, splendidissima peregit sacrificia: & conuocata ingenti hominum multitudine, certamina edidit pulchèrrima: multosq; hospites qui ad spectaculū cōueneranr, conuiuio accepit. Ibi sermonibus & inuitatione eo loco accommodata usus, multis pocula manu sua porrigebat à se prægustata: non paucis munera est largitus. In uniuersumq; omnes promissionibus amplis prosequutus, effecit ut quāplurimi amicitiam ipsius auidissimè expeterent. Animaduertēs autē in conuiuio ex amicis quēpiam Satyrū nomine præ se ferentē nescio quid triste, rogauit, cur solus aliquid humanitatis suæ experiri non dignaretur. Illi munus aliquod ab eo se cupere dicenti, sed uereri ne intentione sua patefacta frustra haberet: Philippus exhilaratus, cū promisisset quodcunq; petierit, se libētissimè concessurū, hospitis cuiusdā sui uirgines duas adolescētulas nouis maritis desponsatas, quæ essent inter eius captiuos, se libenter recepturū dixit Satyrus: nō ex eo munere lucri aliquid consequeretur, sed ut addita etiam de suo dote, in matrimonium eas traderet: neue iniuriam tenera ætate indignam sustinere eas uideret. Philippus hanc petitionem libentissimo animo accipiens, uirgines duas statim Satyro condonauit, multisq; alijs muneribus & beneficijs eo modo disseminatis, cumulatiora benignitatis præmia accepit. Multi enim spe liberalitatis eius inducti, alter alterum præuenire studebant, seipsos & patriam in Philippi potestatem dedentes.

Regni Philippi anno XIIII.

Iam uerò imperante Athenis Themistocle, & Romæ Consulibus Caio Cornelio, Marco Pompilio, Bœoti cum agros Phocensium populati essent, ad Hyampolim manus conserentes, uictores fuerunt, circiter sexaginta è numero hostium interfectis. Deinceps iterum cum Phocensibus prope Coroneam congressi, accepta magna clade repulsi sunt. Quum'que in Bœotia insigniores quædam urbes essent Phocensium ditionis, ad earum agros uastandos uersi Bœoti, frumenta omnia destruxerunt. In reditu uerò hostibus occurrentes, sunt profligati. Circa id temporis Phalæcus dux Phocensium sacræ pecuniæ ablatæ postulatus est, priuatoq; ei imperij honore quem gerebat, successores tres dati sunt, Dinocrates, Callias, & Sophanes: per quos eius criminis quæstio habita est. Petebant sanè ab his qui eam tractauerant, rationem uti redderent. Philo fuerat quidam præcipuus in eiusmodi administratione. Is cū haud satis exhibēdæ rationi faceret, capite est damnatus, excrucictusq; à ductibus nuper electis, sceleris socios prodidit. Grauissimis demū supplicijs affectus eum uitę finē quem eius impietas merita erat, habuit. Alij qui de sacris rebus

ditiores

ditiores facti, magnam pecuniam furto sibi comparauerant, eam restituere & pœnas ut sacrilegi dare sunt coacti. Ex superioribus autem ducibus Philomelus, qui primus imperauerat, à rebus sacris, quarum necessitas permisit, manus continuit. Sed qui ei successit Onomarchus, multum de pecunia in belli sumptus usus est. Tertius Phayllus frater Onomarchi, non pauca munerum quæ in templo fuerant consecrata, ad pecuniam signandam conflauit, ut conducto militi stipendia exolueret. Dicatos siquidem à Crœso Lydorum rege lateres aureos centum uiginti, quibus pondus erat talenta bina, acceptos pro conficiendis numis disiecit: pariter & aureas trecentas sexaginta phialas binis minis expensas, leonisq; & fœminæ signa aurea, ut ea omnia auri talentis trecentis & triginta æstimata fuerint: redactisq; omnibus quæ ex auro sunt conflata, ad argenti rationem talenta quatuor millia perficerentur. E rebus autem argenteis, quæ tum à Crœso, tum ab alijs fuerant consecratæ, duces omnes absumpserant ad summam talentorum supra sex millium, ut auri argentiq; totius ratione inita, talenta esset plus decem millibus. A scriptoribus nonnullis traditum est, opum hinc correptum non minus fuisse, quàm illud quod in Persarum thesauris ab Alexandro inuentum fuerit. Aggressi quinetiam fuerant qui sub Phalæco ordines ducebant, aperire solum templi, cum à quodam esset dictum, argenti & auri magnam uim ibi defossam esse: iamq; locum circa focũ & tripodem excauare cœperant. Qui uerò thesaurum indicauerat, testimonio clarissimi & antiquissimi poetæ Homeri nitebatur, ubi ait:

Quanta pauimentum interius non claudit, Apollo
Nunc ubi saxo sa Pythone oracula reddit.

De Delphica pecunia.

Sed cum à militibus loca prope tripodem foderent, magnis terræ tremoribus factis, Phocenses ualde sunt perterriti: planeq; ita deis animaduersionem in sacrilegos præmonstrantibus, ab eo negocio destiterunt. Ac Philo, qui facinoris tam impij dux & author fuerat, breui pœnas meritas exoluit. Sedenim pecuniæ sacræ interuersæ, licet crimen totum Phocensibus adscriberetur, nihilominus Athenienses & Lacedæmonios, qui Phocẽsium causam & censu & auxilijs tutabant, non parũ cõtingebat, ideo maximè q; stipendia pro militũ numero, quos auxilio eis miserãt, nõ fuerãt exoluta. Athenienses sanè ea tẽpestate uidẽt proni ualde fuisse ad faciendas Apollini cõtumelias. Paulũ enim supra Delphicę direptionis tẽpora, cũ Iphicrates eorũ dux cũ classe circa Corcyrã uersaret, Dionysijq; Syracusarũ tyrãni naues, quæ Delphos & Olympiam signa facta ex auro & ebore deuehebãt, apprehendissent, missetq; ab Atheniẽsi populo quæsitum, quidnã in ea re agẽdum eis uideretur: Athenienses respõderũt, Laborandũ nõ esse ei in rerũ diuinarũ respectu: sed prospiciendum, quo modo milites suos sustentaret. Iphicrates ciuitatis suæ uoluntati obsequutus, capta deorũ ornamẽta uendidit. propterea tyrãnus in Athenienses cõmotus, epistolã hanc eis scripsit: Dionysius senatui q; populo Athenienſi salutẽ scribere, minimè decere existimauit. Cõtra deos & mari & terra sacrilegia cõmitti tis: statuas quidẽ à nobis, ut dijs dicarent, missas, & rapuistis & cõflastis. neq; in deos maximos, Apollinẽ scilicet Delphicũ, et Olympicũ louẽ, scelus impiũ adeò patrare ueriti estis. Eiusmodi rẽ fecerũt Athenienses contra deum illum, quẽ subinde inter populares & maiores suos numerare per ostentationẽ solebant. Pariter & Lacedæmenij, qui & consilio Delphici oraculi rempub. apud gentes omnes admirabilẽ ibi instituerãt, quiq; ea tempestate de maioribus rebus dum Apollinẽ consulebant, nõ ueriti sunt cum tẽpli raptoribus scelestissimam inire conspirationem. In Bœotia uerò Phocenses urbes tres, Orchomenon, Coroneã, & Corsias cũ haberẽt, inde mercenario milite affatim ei suppetente, contra Bœotos copias parabant, eorumq; agros populabãtur. Neq; ad faciendas incursiones, aut certamina cõmittenda eorum locorũ homines Phocensibus deerat. Propterea bello multum attriti Bœoti, militum suorum multis

Dionysij epistola ad Athenienses sacrilegos.

tis amissis, & pecuniæ inopia laborantes, legatos ad Philippum, qui auxilia peterent, miserunt. Ille cum Bœotûm res afflictas, ut spiritus eorum inflati ex victoria Leuctrica aliquantulum comminuerentur, libenti animo uideret, milites perpaucos dedit: id tantum curans, ne oraculi direptionem nihil æstimare uideretur. Cum uerò Phocenses prope Abas, ubi non multum abest Apollinis templum, arcem extruere niterentur, Bœoti in eos inuaserunt, subitoq; pars palantes, in oppida proxima fugam arripuerunt: alij ad quingentos in tẽplum cum confugissent, extincti sunt, miro quodam modo. ut cum multa eo tempore Phocẽsibus aduersa diuinitus acciderint, id maximè omnium quod referemus, ita factum esse uideatur. Qui ad templum confugerant, deorum auxilio se saluos fieri existimabant. Sed secus accidit: diuina siquidem prouidentia pœnam quæ sacrilegis conueniebat, eis inflixit. Erant circa templum lecti & mensæ complures. Cumq; in tentorijs Phocensium qui ad templum se receperant, ignis relictus casu lectum unum incendisset, tanta repentè adeo que super omnium fidem flamma excitata est, ut templum & Phocenses qui eò se contulerant, uiui incensi sunt. Visusq; est deus salutem, quam supplices petiuerant, eis concedere noluisse.

Phocensium cladcs.

Regni Philippi annus X V.

Insequenti uerò anno, quo Athenis Archias princeps, Romæ Consules Marcus Aemylius, & Titus Quintius fuerunt, Phocense bellum, quod durauerat in annum decimum, ad hunc modum finem habuit. Bœotis & Phocensibus pariter ex belli diuturnitate debilitatis ualde, alteri ad Lacedæmonios miserunt petitum auxilia, unde armatos mille, duce Archidamo rege obtinuerunt. Bœoti uerò cum ad Philippum legatos itidem pro auxilijs misissent, Philippus acceptis secum Thessalis, cum ualido exercitu in agrum Locrensem cõtendit. Ibi Phalæcum, qui pridem Phocensium dux fuerat, tuncq; magnam cõductorum militum manum habebat, nactus, ut cum eo dimicatione inita, belli euentũ experiretur, aciem instruxit. Erat Phalæcus Niceæ, qui animaduertens Philippo se esse uiribus imparem, misit ad eum legatos pro rebus suis cõponendis: pactusq; ut sibi & suis militibus permitteretur, quò uellet discedere, cum octo millibus hominum secum facientium stipendia, concessit in Peloponnesum. Tunc spe omni destituti Phocenses, sese Philippo dediderunt. Itaq; citra dimicationẽ, quod non sperauerat, Philippus bello sacro confecto, adhibitis in consilium Thessalis & Bœotis, statuit Amphictyonum concilium habere, eorumq; arbitrio cognitionem omnium integram relinquere. Igitur Amphictyones inito consilio decreuerunt, Philippum eiusq; posteros in collegium suum cooptare, quum duorum suffragiorum iure, quæ debellati Phocenses habuissent. Vrbium trium Phocidis mœnia solo æquari, ne ipsi Phocenses aut sacri templi, aut Amphictyonum consilij aliquo modo participes essent: ne eisdem equos aut arma habere liceret, donec subreptam omnem pecuniam deo exoluissent. Phocenses autem aliosq; qui sacrilegio eo inquinati aufugissent, sceleratissimos haberi, exq; omnibus locis impunè retrahi posse. Vrbes omnes quæ Phocensibus parerent, dirui & redigi in pagos, qui haberent domos non plures sexagenis, quæ uel haud minus interuallo stadij unius inter se distarent. Agros suorum haberent, sed eorum uectigal annuum talenta sexaginta deo penderent, quoad pecuniæ in rationibus scriptæ tempore tẽpli direpti, satis deo fecissent. Philippo, Thessalis, & Bœotiæ ius Pythia certamina curandi esse, quòd Corinthij Phocensibus in rerum sacrarum interuersione adiutores fuissent, Philippum cum Amphictyonibus arma Phocẽsium auxiliariorumq; confringere, eorumq; frusta quæ superessent incendere, equos per auctionem distrahere. Ab his Amphyctiones alia nonnulla quæ ad oraculi refectionem, ad pietatem, pacemq; & concordiam Græciæ faciebant, constituerunt. Quæ omnia eorum scita Philippus comprobauit, decq; omnibus

Phocensis belli finis.

Amphictyonũ decretum.

Digitized by Google

omnibus ingentes eis egit gratias. In Macedoniam demum est reuersus, pietatis & bellicæ uirtutis magna sibi comparata gloria. Sed longè maiora instrumenta augendi res suas inde nactus est, cum toto animo id moliretur, ut à Græcia imperator nominatus, per eam occasionem in Persas bellum susciperet, quòd tandem est factum. Sed de his omnibus suo tempore mentionem sigillatim habebimus. In præsentia ad historiæ contextum redeuntes, operæpre cium esse iudicamus, palàm facere, deos illis omnibus qui in oraculo diripiendo deliquerint, pœnam meritam iniecisse: neque eos duntaxat qui sacrilegij artifices fuerunt, sed omnes prorsus quos illud crimen uel leuiter attigit, nullo pacto iniectam à deo punitionem effugere ualuisse. Princeps enim templi occupandi author Philomelus, casu quodam belli aduerso sese præcipitem dedit. Onomarchus dein electus dux ab illis, quibus nulla spes bona erat, cum Phocensibus & milite mercenario in Thessalia interfectus, & de cruce suspensus est. Tertius Phayllus, qui multa rerum sacrarum destruxerat, diuturno confectus morbo, haud breui potuit à cruciatu liberari. Qui uerò post omnes eos quicquid in donarijs reliquum erat, corripuit, Phalæcus in uarijs magnis'que periculis & timore uitam longam satis duxit, non quò sors eius melior quàm cæterorum sceleris impij sociorum esset, sed ut longiori tempore cruciatus, multis'que ex sua miseria notior factus, insigniorem celebratam'que magis calamitatem subiret. Post fugam sanè, qua Philippi captiuitatem uitauit, commoratus est initio in Peloponneso, sustentans ibi milites suos pecunia, quam reliquam de sacris rebus habebat: postea Corinthi nauibus magnis onerarijs conductis, cum biremes quatuor suas haberet, in Italiam & Siciliam transmittere constituit: ibi aut urbem aliquam se occupaturum, aut à quibus stipendio conduceretur, quum eo tempore Lucanis esset bellum cum Tarentinis, inuenturum existimans. Militibus autem suis asseuerabat, se accersitum in Siciliam & Italiam eam nauigationem suscepisse. Cum igitur itinere arrepto, iam ulterius in mare progressi essent milites aliquot, qui eodem nauigio cum Phalæco uectabantur, simul uerba habuerunt, suspicantes non esse uerum ab aliquo se accitos fuisse, quòd itineris aliquem ducem ab eo ad quem irent, missum secũ non uidebant. Apparebat etiam nauigationem cœptam non esse rem facilem sed longam & periculis multis obnoxiam. Propterea parum Phalæci uerbis credentes, ac ueriti ne in hostilem aliquam classem incidérent, conspirarunt illi, præcipuè qui in exercitu ordines ducebant: strictisque ensibus in Phalæcum & nauis gubernatorem irruentes, ut reuerterentur unde nauigationem cœperant, coëgerunt. Pariter qui in nauibus alijs erant, cum idem fecissent, retroacti omnes in Peloponnesum redierunt, simulq; ad Maleam promontorium Laconiæ appulsi, ibi Cnosiorum legatos, qui ex Creta ad milites scribendos uenerant, offenderunt. Hi cum Phalæco ductoribus'que alijs colloquuti, stipendio decenti persoluto, fecerunt ut secum omnes proficiscerentur. Statim'que ut Cnossum in Cretam perutenerunt, ab itinere, Lycto urbe ui sunt potiti. Lyctijs autem è terra sua pullis, insperatum breui apparuit auxilium. Cum enim eo tempore Tarentini bello inito cõtra Lucanos, misissent ad Lacedæmonios ueluti parentes suos, qui auxilia peterent: hi'que animo promptissimo genti cognatæ succurrere uolentes, copias pedestres & nauales, quibus rex Archidamus præfuit, cum parassent, transituros eos Italiam Lyctij, uti primum sibi ad patriam recuperandam auxilio esse uellent, orarunt. Cui rei Lacedæmonij assentientes, in Cretam transmiserunt. Ibi'que milite illo mercenario deuicto, urbem suam Lyctijs restituerunt. Deinde arrepta nauigatione in Italiam, cum Archidamus in Tarentinorum subsidium uenisset, inito prælio quodam egregiè pugnans, interfectus est: uir omnibus imperatorijs artibus ex toto uitæ cursu multum probatus, præterquam in Phocensium rebus, quos iuuando, uisus est magna causa fuisse templi Delphici inuadendi. Regnauit is Lacedæmone

Aliquot sacrilegorum pœnæ diuinitus illatæ narrãtur

Archidami mors.

annos tres & uiginti. filius autem Agis, qui ei succesſit, quindecim duntaxat annis in regno uixit. Cæſi ſunt poſtea à Lucanis omnes qui ſub Archidamo merebant, direptionis oraculi & ipſi participes. Phalæcus uerò Lycto pulſus, ad Cydoniam oppugnandam ſe conuertit. Vbi dum machinas mœnibus diruendis inſtruit, easque propius urbem adducit, fulmine incidente, diuinus ignis excitatus illas corripuit. Quas plerique ab incendio defendere conati, igne abſumpti ſunt. In his fuit & ipſe dux Phalæcus. Aiunt nonnulli, eum interemptum fuiſſe à quopiam ſuo milite, quem uerberarat. E Phaleci militibus, qui cladis eius immunes fuerunt, ij ab exulibus Eleis in Peloponneſum deuecti ſunt: cum quibus in Eleos pugnare occœperunt. Sedenim cum Arcades opem tuliſſent Eleis, multi mercenariorum interfecti ſunt. Reliqui ad quatuor millia captiui inter Arcades & Eleos diuiſione facta, diſtributi ſunt. Arcades eos qui ſibi obuenerant, uenundederunt. Elei ſuos omnes ob ſcelus in oraculo diripiendo admiſſum trucidarunt. Et ad eum modum, qui ſacrilegij illius aliquid omnino attigerunt, deo authore meritas pœnas ſubiuerunt. Nobiliſsimæ etiam ciuitates, quæ ea impietate ſe aſtrinxerant, ab Antipatro (ſuccedente tempore) deuictæ, & imperium & libertatem ſuam miſerè perdiddrũt. Vxores quoque Phocenſium principum, quæ auſæ ſunt monilibus raptis ſe exornare, impij facinoris pœnas non euitarunt. Quæ enim Helenæ monile geſtare eſt ſolita, in meretricium probrum incidit, pulchritudine ſua eam expetentibus proſtrata. Altera, eo quòd fuerat Eriphylæ, ſubinde ad ornatum utens, cum filius, quem natu maximum habebat, in furorẽ concitatus, ignem domui iniecisſet, intra eam uiua incendio extincta eſt. Eoq; pacto qui deum contemptui habere ueriti non ſunt, ſupplicijs quæ narrauimus, ab ultoribus diis affecti ſunt. Rurſus qui oraculo ſubſidium tulit Philippus poſt id factum indies res ſuas auxit, tandemq; pietatis ſuæ beneficio ab uniuerſa Græcia imperator appellatus eſt: & ſuum regnum ampliſsimum omnium quę eſſent in Europa, effecit. Sed cum abundè ſatis de bello ſacro egerimus, ad res alibi geſtas tranſeamus. In Sicilia (ortis inter ſe magnis ſeditionibus) Syracuſani miſerè multorum & potentium trahentium que in diuerſa tyrannide oppreſsi, legatos Corinthum miſerunt, orantes uti mitterent ducem aliquem, qui eorum reipublicæ curam ſuſciperet, ſimulq; tyrannidem inuadere conantium improbitatẽ coërceret. Corinthij honeſtiſsimum eſſe arbitrati, ijs qui à ſe originem traherent, ſuppetias ferre, illuc mittere decreuerunt Timoleontem Timaneti filium præſtantiſsimum uirum, qui uirtute, prudentia, & cognitione rei militaris, omnibusq; bonis artibus erat præditus. Huic autem ſingularis contigit res quę ut deligeretur dux in Syracuſanam expeditionem non parum profuit. Timophanes eius frater, qui diuitijs & ingenita quadam confidentia Corinthijs omnibus præſtabat, diu antea uiſus fuerat ad tyrannidem aſpirare. Sed eo tempore calamitoſos homines ſuſtentando, comparando arma, & cum facinoroſorũ agmine per forum ſpaciando, non diſsimulabat ſe tyrannum eſſe. Omnia que prorſus facta eius tyrannidem præ ſe ferebant. Huic Timoleon, alieniſsimus ab unius dominatione ſuſtinenda, initio conatus eſt perſuadere, ut à cœpta re deſiſteret: poſtquam ſibi parum audientem illum, indiesq; magis inſolescere animaduertit, abiecta omni ſpe, ut uerbis emendari poſſet, obambulans foro, ipſe fratrem obtruncat. Excitato inde tumultu, cum ciues quamplurimi ad facinus atrox & inuſitatum accurriſſent, ſeditiones exortæ ſunt: partim cenſentibus, Timoleontem, ut ciuilis cædis authorem, pœna legibus decreta affici oportere: alter quippe qui tyrannicida eſſet, commendationem mereri aſſeuerãtibus. Senatu igitur habito, contentio ea inter ſenatores pariter uigebat, Timoleontem grauiter accuſantibus eius inimicis: qui uerò minus agebant, conſulentibus ut ei uenia tribueretur. Cumq; altercatio huiuſmodi duraſſet in aduẽtum uſque Syracuſanorum legatorum, atq; hi expoſitis mandatis uehementer oraſ-

Timoleon frater Timophanem ſuum occidit ob tyrannidem.

ter orassent, ne senatus moram interponeret in duce mittendo, quem petebāt, uisum est senatui, Timoleontem illuc mittere conducibile esse: proposuerūt que ei insolitam, miramq; prorsus optionem, si facinus à se commissum diluere uellet. Id enim ei confirmarunt, si bene rem Syracusanam administrauerit, se eum tyrannicidam: sin secus, & ex animi libidine, tunc fratris percussorem eundem iudicaturos esse. Verùm Timoleon, non tam ex timore per senatum sibi adiecto, quàm uirtutis studio, Siciliæ rebus bene & ex gentium usu præfuit. Carthaginenses siquidem debellauit: recipiensq; è barbarorum manibus Græcas urbes uastatas & desertas, multitudine hominum frequentes reddidit. De quibus omnibus pòst paulo secundum sua tempora per partes mentionem faciemus. Nunc ad narrationis ordinem reuertamur.

Regni Philippi annus XVI.

Cum Eubulus Athenis imperaret, Romæq; M. Fabius & S. Sulpitius Cōsules essent, Timoleon Corinthius assumptus a ciuibus suis ad curam Syracusanæ reipub. parabat se uti in Siciliam transiret. Conduxit autem milites exteros 700. triremibusq; quatuor; & leuioribus tribus nauigijs milite oppletis, Corintho discessit. Præter hæc in itinere à Leucadijs & Corcyrensibus obtinuit tres alias naues. Itaq; nauibus decē fretum, quod Ionium appellant, transiuit. Contigit sanè ei inter nauigandum res præcipua, & digna admiratione, ut deus quispiam in suscepta prouincia eum iuuare, & futuram ipsius gloriam, ac rerum gestarum magnitudinem præsagio non obscuro declarare uisus sit. Cōtinenti enim nocte fax ardens in cœlo nauiganti ei præluxit, donec in Italiam cum omnibus suis copijs peruenit. Priusetiam Corinthi audiuerat, Cererem & Proserpinam sacerdotibus suis in quiete uisas esse polliceri, cum Timoleon te sese nauigaturas in sacratam sibi insulam. Propterea ipse dux Timoleon cæteriq; omnes lęto animo erant, diuinam opem sibi haud deesse conspicientes. Nauem etiam, quæ omnibus alijs melior est uisa, dearum numini dicauit, instituitq;, uti Cereris & Proserpinæ sacra nauis nominaretur. Peruenit autem incolumis cū suo exercitu Metapontium in Italiam. Illuc & triremis legatorum Carthaginensium statim superuenit, qui Timoleontem conuenientes, ne belli initium faceret, neue omnino in Siciliam transiret, ei denunciarunt. Sed Timoleon, cum ad trajciendum Rhegini eum inuitarent, & auxilia pollicerentur, Metapontio quamprimū discessit, quò sui aduentus famam anteuerteret. Verebatur enim plurimum, ne Carthaginenses, qui mari dominabantur, transitū suum in Siciliam interciperent. Adhibita idcirco summa diligentia, breui Rhegium contēdit. Sedenim Carthaginienses paulo ante hæc tempora futuri belli in Sicilia magnitudinem prospicientes, ergà insulę ciuitates socias summam benignitatem exhibebant. Cum tyrannis ueteribus controuersijs positis, amicitiam firmauerunt, præcipuè cum Iceta, qui Syracusis dominabatur, quòd eius magna esset potentia. Comparatas'que ingentes nauales & pedestres copias, præfecto Annone duce, miserunt in Siciliam. Erant autem naues longæ centum & quinquaginta, peditum quinquaginta millia, trecenti currus bellici, & bigarum ultra duo millia. Præter hæc arma tela'que omnis generis, machinæ ad oppugnandas urbes multæ: commeatum & aliarum rerum quæ bello usui sunt, opinione omnium maior copia. Prima'que expeditione contra Entellenseis suscepta, eorum agrum populati, ad oppidi obsidionem accesserunt. Tenebant locum eum Campani, qui magno hostium numero perterriti, ad ciuitates Carthaginiensibus inimicas auxilia petitum miserunt. Alij omnes eam rem detrectarunt: Soli Galerienses mille armatos dederunt. Qui in itinere Pœnis obuiam facti, eorum multitudine circumuenti omnes, & iterfecti sunt. Campani etiam, qui Aetnam habebant, initio compararant auxilia, quæ Entellam, utpote ad gentem cognatam, mitterentur. Sed Galeriensium clade audita, à re cœpta supersedere statue-

Timoleontis Corinthijin Siciliam expeditio.

runt. Cum uerò Syracusarum urbs esset in Dionysij manibus, Icetas cum ualido exercitu eò contendit. Iamq; uallum circa Olympium iecerat, & omnibus uiribus tyrannũ Dionysium expugnare conabatur. Sed obsidione in multos dies protracta, cum necessariarum rerum inopia premeretur Icetas, ab oppugnatione discessit, ut iret ad Leontinos, unde se prius mouerat. Abeuntẽ Dionylius insequutus, extremum agmen incessendo, fecit ut conuersus Icetas, manus secum consereret. Qui fermè 3000. armatorum sub Dionysio merentium cæsis, reliquos in fugam compulit. Vsusq; summa celeritate in eis persequendis, irrupit simul cum fugientibus in urbem: & ita Syracusis absq; insula potitus est. In huiusmodi statu erant Dionysij & Icetæ res, cum Timoleon tribus diebus post captas ab Iceta Syracusas, Rhegium perueniens, non longè ab urbe copias, suas de nauibus exposuit, & eòdem uiginti Carthaginensium triremes statim aduenerunt. Tunc Rhegini, qui Timoleontis rebus fauebant, populo ad concionem uocato, agere cæperunt de pace inter illos componenda. Ibi Carthaginenses ad hoc intenti, ut reditus in patriam Timoleonti persuaderetur, parum diligenter in stationibus excubabant. At Timoleon nullo eius quod moliebat dato indicio, ipse quidẽ præsens prope cisultantium suggestũ stabat: sed clanculum admonuerat, ut nouem è suis nauibus in altum abducerentur. Denique animis Carthaginensium ad Rheginorum orationem, quæ dolo in longum producebatur, conuersis, clanculũ è concione se subripiens, accurrit ad nauem quam sibi relinqui fecerat, ac summa festinatione enauigauit. Carthaginienses ita delusi, conati sunt abeuntes insequi. Sed cum illi magno spacio progressi essent, nox que iam immineret, factum est, ut citra offensam Tauromœnium appellerentur. Ei loco præerat Andromachus, Syracusanorum libertatis studiosissimus: qui humaniter Timoleõtem suosq; omnes accepit: & ab impetu persequentium, ut salui essent, non parum profuit. His ita peractis, Icetas cum 5000. armatorum electis contra Adranitas, qui suas partes sequi nolebant, profectus est, & non longè ab oppido castra posuit. Tunc militibus aliquot à Tauromœnensibus impetratis, Timoleon cum militibus circiter mille contra Icetam Tauromœnio discessit. Noctis que superuenientis occasione adiutus, iter Adrianum ita confecit, ut sequenti die ex improuiso Icetæ exercitum prandentem inuaserit, & in castra irruptione facta, plus trecentis interfecerit, captiuosq; fermè 600. comprehenderit, castrisq; ipsis potitus fuerit. Aliam insuper rem strenuitate eadem peregit. Subito enim ad ipsam urbem Syracusas contẽdit, totumq; illud iter currendo emensus, adeò ut à pugna fugientes hostes præuerterit, Syracusas, cum nullus ibi huiusce rei timor esset, facilè intrauit.

Timoleon Icetæ tyranni castra opprimit

Regni Philippi annus XVII.

Et hæc quidem omnia anno presenti contigerunt: quo uerò Athenienses principem Silyciscum, Rom. M. Valerium & M. Pompilium consules habuerunt: labenteq; nona & centesima Olympiade, in stadio Aristolochus Atheniensis uictor fuit, Romani primum cum Carthaginensibus fœdus percusserunt. In Caria cum Idrieus, ibidem septennium princeps, mortem obijsset: Ada eius coniux & soror suffecta est, quæ ad annum quartum imperauit. Timoleon autem in Sicilia, acceptis in societatem Adranitis, Tyndaritis que, non parua auxilia ab eis obtinuit. Eratq; mirificus tumultus intra Syracusas, cum Dionysius insulam, Icetas Achradinam, & nouam urbem, reliquum omne urbis teneret Timoleon, & Carthaginienses portum maiorem cum classe nauium centum quinquaginta intrassent, terra que castra metati essent cum peditatu quinquaginta millium. Qua ingenti hostium multitudine cum ualde perterritus esset Timoleontis exercitus, inopinata, & quæ nullo consilio parari potuisset, rerum mutatio subsequuta est. Primo omnium Marcus Catanensium tyrannus, qui non paruas copias secum habebat, Timoleonti adhæsit.

sit. Post id urbes complures studio libertatis consequendæ ad eundem defecerunt. Nouissimeq; à Corinthijs naues 10. cum auxilijs & stipendio missę, Syracusas aduenerunt: propter quę confirmatus multum est Timoleus, & Carthaginenses timore correpti, classem è portu imprudenter sanè eduxerūt, motisq; castris in insulæ partē, quæ suæ erat ditionis, discesserūt. Tunc Iceta auxilijs destituto, urbs Syracusarū, cū ciues ei tuendę parū sufficerent, in Timoleontis potestatē redacta est. Mesene itidē, quæ in partib. Carthaginensium erat, ab eodē statim est recepta. Dū hæc in Sicilia geruntur, Macedonię rex Philippus odio, quòd à patre hęreditarium pertinaciter contra Illyrios seruabat, incitatus, cum ualido exercitu in eorum terram irrupit: agrisq; uastatis, & expugnatis urbib. multis, in Macedoniam reuersus est. Postmodum in Thessaliam profectus, tyrannis aliquot, qui ciuitates opprimebāt, expulsis, magna beneuolentia Thessalos omnes sibi deuinxit: ex eorum societate sperans Græcos pariter in amicitiam suam traductum iri. Quod sanè euenit. Finitimi nanq; Thessalis Gręci, uicinorum factum sequuti, fœdus cum Philippo inierunt.

Regni Philippi annus XVIII.

Anno uerò sequenti, quo Pythodorus Athenis imperauit, & Romæ cōsulatū gesserūt C. Plautius, & T. Manlius, Timoleon Dionysio in desperationē magnam à se cōpulso, persuasit, uti arce tradita, & principatu relicto, in Peloponnesum cū omni sua pecunia ex composito trāsiret. Illeq; ita per ignauiam, & animi torporem nobilissimū regnū, & quod adamante reuinctū prędicabāt reliquit: aç Corinthi in magna egestate uitā traducens, ijs qui in rebus prosperis temerè insolescunt, ex sua uita & fortunæ immutatione exemplū præbuit. Qui enim prius 400. nauestriremes habuerat, nō multo post in pusilla arctaq; nauicula, nimirum casus grauissimi spectaculum admirandum uoldè, Corinthum se contulit. Timoleon autem insula & oppidis omnibus quæ Dionysio parebant, potitus, receptas arces, locaq; alia munita, quibus se tyranni tuebantur, euertit. ciuibus libertatem reddidit. Post hęc statim ad leges scribendas cōuersus, uti hæ populares essent, multum curauit. Quę ad priuatarū rerum contractus pertinerent, aliaq; multa diligenter & iustissimè ordinauit: rei illi pręcipuè intentus, ut æqualitatem induceret. Instituit etiam magistratum honoratissimum annuum, quem Syracusani Iouis Olympij famulatum appellabant. Electus'que est primus Callymenes famulus Olympij Iouis, & ita deinceps is honor ꝑ manus traditus est: anniq; à magistratu eiusmodi adnotati fuerūt usq; ad tēpora, quę nostrę huic historię terminus, & mutationi reip. initium fuerūt. Romanis enim Siculos alios in communionem reip. inducentibus, famulorū principatus ille, qui annos plures 300. durauerat, abolitus est. His ita se habētib. rebus, Philippus in Macedonia summopere laborans, ut ad societatē suam traheret Græcas Thraciæ ciuitates, expeditionē sumpsit contra Chersobleptē eius terrę regem, qui continuis cladibus uicinas Hellesponti gentes, urbes diruendo, & uastando agros afficiebat. Vt igitur eam barbarorum impotentiam reprimeret, cū ualidis copijs eos aggressus, aliquot pręlijs cōmissis, semper uictor, debellatos ad id compulit, ut decimas regno Macedoniæ exoluerent. Et in locis qui ei opportuni uisi sunt, ad coërcendā Thracum audaciam, oppida bene munita construxit. Tunc ciuitates Græcę à metu barbarico liberatæ, prōptissimo animo cū Philippo fœdus inierūt. Inter eos qui temporū horū res scripserunt, Theopompus Chius, in historia quāde Philippi gestis edidit, tribus libris ea quę in Sicilia facta sunt, cōplectitur: à tyrannide senioris Dionysij exorsus, perq; spacium annorum 50, ad Dionysij usq; iunioris casum à regno pergens. Tres illi libri sunt à quadragesimo primo ad quadragesimum tertium.

Dionysius Syracusis pulsus uenit inops Corinthum.

Timoleon Syracusarū res componit.

Theopompus Chius scriptor.

Regni Philippi annus XIX.

At Sosigene Athenis imperante, & Romæ consulibus M. Valerio & M. Pompilio, Arymbas Molossorum rex, cum annos decem regnasset, uita ex-

ceſsit, relicto filio Aeacida, qui Pyrrhi fuit pater. In defuncti locum Alexãdri Olympiadis frater adiumento Philippi Macedonis ſubiuit. In Sicilia uerò Timoleon contra Leontinos, quò Icetas cum iuſto exercitu ſe retraxerat, mouit caſtra: ſtatim'que inuadens in eam quam nouam urbem appellant, cum magnum præſidium, & quod ad mœnium propugnationem ſufficeret, intus poſitum eſſet, cœptã rem omittere eſt coactus. Tranſiuitq; ad Engyium, quæ urbs tyranno Leptinæ ſeruiebat: omniq; ſtudio ut urbem, pulſo tyranno, ad libertatem reduceret, nitebatur. Interea Icetas cum omnibus ſuis copijs ex Leontinis ad Syracuſas oppugnandas contendit. Ibi compluribus ſuorum amiſsis, confeſtim unde diſceſſerat, redit. Leptines à Timoleonte grauiter preſſus, deditionem fecit, et per conditiones dictas iuſſus eſt migrare in Peloponneſum, ut eo pacto Græcis deuictorum tyrannorum miſeriæ innoteſcerent. Cumq; eidem Leptinæ Apolloniatæ parerent, receptæ huic urbi, & Engyinis libertatem, ut ſuis legibus uiuerent, conceſsit Timoleon. Sedenim cum rei pecuniariæ indigentia laboraret, ut militibus quos conduxerat, ſtipendia minus poſſet perſoluere: ducibus qui ad hoc idonei uidebantur, mille armatos dedit, iniunxitq; ut in Carthaginenſium prouinciam incurſiones facerent. Hi latiſsimam terram populati, cum præda ingenti redierunt ad Timoleontem. Qui facta auctione pecuniam magnam recepit, indeq; militibus multi temporis ſtipendio dato ſatisfecit. Potitus eſt etiam urbe Entella, ubi ciues quindecim, qui Carthaginenſium partes tuebantur, interfecit, cæteros libertate donauit. Iam Timoleontis potentia & authoritate multum aucta, Græciq; Siciliq; urbes animaduertentes, captis ab eo gentibus libertatem concedi, ultro ſe omnes Timoleonti dediderunt. Siculorum etiam, Sicanorum, & aliarum gentium ciuitates quas tuebantur Carthaginienſes, miſerũt legatos oratum, uti in amicitiam & fœdus ab eo reciperentur. Propterea Carthaginenſium ſenatus parum ſtrenuè res Siciliæ à ducibus ſuis adminiſtrari uidens, ſtatuit exercitum magnum cum ducibus alijs eódem mittere. Subitò igitur ciuibus, qui militiæ idonei uidebantur ſcriptis, Aphrorum militum delectum habuerunt. Præter hos ingenti pecunia Gallos, Hiſpanos & Ligures conduxerunt. Naues item longas fabricarunt. Onerarias complures coẽgerunt, apparatum'que aliarum rerum maximum confecerunt.

Timoleon ſiculis urbib. libertatem reſtituit.

Regni Philippi annus X X.

Athenis uerò cum princeps Nicomachus, & Romæ Caius Martius, & T. Manlius Torquatus conſules eſſent, Phocion Athenienſis Clearchum quem Eretriæ tyrannum Philippus præfecerat, debellatum expulit. Et in Caria Pexodarus, fratrum natu minimus, eiecta Ada, principatum occupauit, tenuitq; ad annum ſextum, quo ſcilicet tempore Alexander in Aſiam tranſiuit. Philippus autem ſemper ad id intentus, ut res ſuas magis amplas faceret, caſtra mouit ad urbem Perinthum, quæ ipſi infenſa partes Athenienſium tuebatur. Inita oppugnatione, & machinis propius urbem adductis, quotidie in eorum qui feſsi pugnando eſſent locum ſemper integris ſuccedentib. acriter ad mœnia ipſa decertabat. Turribus etiam altitudinis cubitorum octoginta, quæ Perinthiorum turres multum ſuperemínerent, extructis, è ſuperiori loco oppidanos plurimum offendebat, & arietibus murum identidem quatiens, foſsionibus'que ſubterraneis fundamenta demolitus, magnam eius partem euertit. Perinthijs locum apertum fortiſsimè defendentibus, altero'que muro ocyus ab eis extructo, certamen magnum iterum pro mœnibus cœptum eſt. Ibi Philippus numerum magnum ſagittariorum, aliorum'que id genus miſsilibus pugnantium habens, per eos ualdè è mœnium pinnis pugnantes hoſtes conficiebat. Illis autem indies magis deficientibus, auxilia, tela, iaculatoresq; à Byzantijs miſsi ſunt. Viribus igitur reſumptis, ut hoſtibus iam reſiſtere poſſe uiderentur, animoſe pericula omnia pro ſalute patriæ ſuſtinebant. Nec Philippus

Philippus Perinthum oppugnat.

pus diligentiam ſuam remittebat. Exercitu enim ſuo in partes plures diuiſo per coronam, & alios alijs ſufficiendo; mœnia die noctu que acerrimè oppugnabat. Erant ei ad triginta millia armatorum, telorum, machinarumq; ad mœnia diruenda, uis magna, machinæ aliæ penè innumeræ, quibus omnibus obſeſſos Perinthios grauiter urgebat. Iam que oppugnatione ea in dies multos protracta, oppidanisq; multis interfectis, nec paucioribus uulneratis, & neceſſarijs rebus non ſuppetentibus, urbis captiuitas in proximo certiſsima eſſe uidebatur. Tunc fortuna periclitantibus non tantum ſalutem, ſed & eam unde minimè ſperabant, attulit. Diuulgata enim per loca Aſiæ Philippi potentia, quæ indies creſcebat, Perſarum rex, cui res ea ſuſpicionem aliquam inijciebat, per literas præfectis ſuis, qui erant ad loca mari proxima, iniunxit, uti Perinthios totis uiribus iuuarent. Quod ab illis factum eſt. Magnum enim mercenariorum militum numerum, ſtipendium, & commeatus affatim, tela, alia que bello neceſſaria Perinthum miſerunt. Duces itidem, milites que quos optimos habebant, Byzantij dederunt. Ita uiribus æquatis utrinq;, belloq; inſtaurato, contentio maxima rurſus in oppugnatione exorta eſt. Philippus ariete mœnia labefactans, continuam eorum partem diruerat, miſſilibus que è propugnaculis oppidanos deturbabat. Et ſimul per locum apertum, ubi mœnia erant deiecta, conferto agmine irrumpebat: ac ſcalis in murum defenſoribus nudatum inſcendebat, ut cum ita dimicatio cominus gladijs gereretur; multi interficerentur, plusq; modis uarijs uulnerarentur. Præmia ſanè uictoriæ utrinque pugnantium uirtutem excitabant. Macedones opulentiſsimam urbem ſe direpturos, inſuper muneribus magnis à Philippo donatum iri ſperabant. Eorum commodorum expectatione difficultates omnes forti animo ſuſtinebant. Perinthij rurſus præ oculis clades, quæ uictis inferri ſolent, habentes, pro ſalute patriæ periculis alacritate ingenti ſe offerebant. Eos autem plurimum, ut ſuperiores eſſent, adiuuabat urbis ſitus. Perinthus enim ad mare poſita eſt, in edito iugo peninſulæ, longitudinis fermè ſtadij unius. Aedificia habet frequentia & prælta: ut quemadmodum collis cliuus ſurgat, ita domus una alteram ſuperet altitudine: uideturq; totius ciuitatis facies eſſe inſtar theatri. Propterea mœnibus etiam in uniuerſum ſolo adæquatis, nihilo magis munimentis erant deſtituti. Obſtructis enim uiarum aditib. ſuperiora ædificia uice muri firmiſsimi tenebant. Idcirco cùm laboribus & periculis maximis Philippus mœnia ſuperaſſet, munitionem adhuc ex domorum ſtructura factam, difficiliorem offendit. Sedenim cum omnia bello gerendo idonea à Byzantijs Perinthum ſummitti animaduertet, partitus copias ſuas, earum dimidium cum ducibus quos optimos nouerat, reliquit in Perinthi obſidione: reliquos ipſe ſecum accipiens, de improuiſo aggreſſus Byzantium acriter oppugnare cœpit. Byzantij, utpote qui milites, tela, res que alias gerendo bello commodas, Perynthum miſerant, grauiter conſternati ſunt. Eiuſcemodi tunc erat urbium duarum ſtatus. *Philippus Byzantium obſidet.*

Ex his autem qui hiſtoriarum monumenta poſteris mandarunt, Cumanus Ephorus hiſtoriam ſuam, cum ad Perinthi oppugnationem peruenisſet, deſinit. Is in ſcribenda ea, ab Heraclidarum reditu exorſus, Græcorum & Barbarorum res geſtas annorum fermè ſeptingentorum quinquaginta, libris triginta deſcribit: præfatione libro unicuique appoſita. Diyllus uerò Athenienſis, qui ſequentium temporum res memoriæ mandauit, principium ſibi ſcribendi, ubi Ephorus finem fecerat, ſumpſit: quæ que ab ea tempeſtate tum à Græcis, tum à Barbaris geſta ſunt uſque ad Philippi obitu compremhendit. *Ephorus Cumanus, & Diyllus Athenienſis hiſtorici.*

Regni Philippi annus XXI.

At principe Athenis Theophraſto, & Romę Conſul. M. Valerio, & A. Cornelio, Olympias decima ſeptima ſupra cẽteſimam inita, Anticlesq; Athenienſis in ſtadio uictor fuit. Eo anno Athenienſes, cum Philippus pacem ſecũ

firmatam, uiolasse uideret, nauales copias raptim Byzantijs subsidio miserunt. Idem à Chijs, Rhodijs, alijsq; quibusdā Grecis ciuitatib. factū est. Tunc Philippus eo Græcorū concursu perterritus, duarū urbium obsidionē reliquit: atque cum Athenienſibus & Grecis alijs ſibi aduersantibus fœdus percussit. Carthaginienses autē, qui magnū belli apparatū cōfecerant, in Siciliam nouas copias traiecerunt, ut cum his quos ibi prius habebant, iam in eorum castris pedites plures millibus septuaginta, equites, bellici currus, & bigæ ad 10000. longę naues 200. onerariæ ad equos, tela, & commeatus uehendos ultra mille eis esse crederentur. Neq; tantis barbarorum copijs Timoleon, licet exiguum militū numerum secum haberet, aliquo modo perturbatus est: sed cum bellum contra Icetam gereret, pace firmata, auxilia ab eo obtinuit, & non parum inde copias suas auxit. Salutare etiā ei uisum est, bellū in Carthaginienſium prouinciam conferre, quo ciuitatū sociarū agros inuiolatos seruaret, & eodē tempore hostilis terra uastaretur. Idcirco auxilijs omnibus & militibus mercenarijs in concionem uocatis, oratione sua ad prelium omnes totis uiribus cum hoste conserendum adhortatus est. Excepta eius est oratio magnis omniū acclamationibus, petitumq; ut contra barbaros quamprimum ducerentur. Et ita cum toto exercitu, qui duodecim millium omnino erat, progredi cœpit. Iamq; in Agrigentinum agrum peruenerant, cum tumultus & seditio magna in castris nulla prius apparente suspicione, subitò exorta est. Erat in exercitu miles quidam Thrasius nomine, qui cū Phocenſibus direptioni sacri templi interuenerat, uir temeritatis & confidentiæ incredibilis. Hic uitæ suæ improbissimæ accommodatū planè facinus eiusmodi commisit. Cum enim solus, omnibus ferè alij qui oraculū expilauerāt, merito supplicio, ut paulo antè à nobis indicatum est, à deo affectis, nescio quo pacto diuinā ultionē euitasset, Timoleontis milites ad seditionem concitare ausus est: eum passim dictitans proculdubio insanire, qui ad certissimā cædem milites suos duceret: quicq; Carthaginienses sexies suis copijs plures, omniq; apparatu bellico instructissimos à se superatum iri, nō uereretur confirmare: itaq; militum suorum animas in aleam conijcere uellet, ne stipendia longi temporis debita, indigentia oppressus, persolueret. Proinde consulebat Syracusas redirēt, ibiq; stipendij quod eis deberetur, satisfactionem postularent: neue ad expeditionem, in qua nulla uincēdi spes appareret, illum sequerentur. Admonitio hæc multorum animos commouerat: iamq; tumultum facere cœperant, cum Timoleon precibus & pollicitationibus multis, summa cum difficultate ad officium eos reduxit, preter mille, qui Thrasium sequuti sunt, eorū punitionem in tempus magis idoneum differēs. Timoleon literas ad amicos quos habebat Syracusis, dedit, uti benignè hi milites reciperentur, & eisdem stipendia debiti satisfieret. Sicque omnis tumultus sedatus est. Et uictoriæ quæ deinceps parta est gloria contumaces illi mille caruerunt. Reliquos Timoleon blanda oratione ad pristinam erga se beneuolentiam induxit: itaque contra hostes qui haud longe aberant, castra mouit. Ibi apud milites cōcionatus, Pœnorum ignauia, & Gelonis successibus commemoratis, audentiores eos multo reddidit: ut una ueluti uoce conflictum cū barbaris, iamque pugnæ signum proponi exposcerent. Cum uerò casu magna apij uis ad toros extruendos iumentis deportaretur, Timoleon se illud uictoriæ omen dixit agnoscere, quod corona Isthmiaca ex apio texeretur. Itaque iussu eius milites omnes apij coronis caput sibi exornarunt. Et summa lætitia in hostes progrediebantur, ueluti uictoriam certam dij denunciassent. Saneq; non magis eorum uirtute, quàm manifestissimo deorum adiumento factum est uti uincerent. Timoleon nanque acie instructa, cum de monte quodam ad flumen descēderet, iamq; hostium decem millia illuc transijssent, eos ut adhuc à traiectu erant incōpositi, adortus, ipse ordinibus suis bene & omni parte firmatis, cuncta perturbauit. Consertisq; acriter manibus, cum & fortitudine, &

Timoleon in Carthaginienses ducit exercitum.

Thrasius in castris Timoleōtis seditionem excitat.

Timoleō Carthaginenſes fundit.

oppo

opportuniori certaminis ſtatu Græci ſuperiores eſſent, magna barbarorũ cædes facta eſt, cunctiq; prorſus qui flumen traiecerant fugiebant, cum reliquæ omnes Carthaginiẽſium copiæ flumine tranſmiſſo Græcorũ impetũ in ſuos fugientes repreſſerũt. Prælioq; ita inſtaurato, ſua multitudine Græcos pauciores multo circumuenire inceperunt. Tunc maxima & continens pluuia cum fragore ingenti coorta eſt, ſimulq; grando, fulgura, tonitrua, & uehementiſsima uentorum uis omnia confundebat. Hactenus tamen ut Græcos non niſi à tergo, ſed barbarorum uultus tota ea procella impeteret. Propterea cum Timoleontis exercitus non difficulter moleſtiam eam ſuſtineret, Carthaginienſes impedimento illi nequaquam pares, cum & ab eo pariter & ab ingruentibus Græcis grauiter urgerentur, in fugam conuerſi ſunt. Omniq; & peditatu & equitatu, admixtis etiam curribus, ad flumen ſeſe conijciente, ſuo ipſorum impulſu conculcabantur: multiq; ſuorum gladijs & telis cõfodiebantur. Neq; eiuſmodi infortunio ope ulla reſiſti poſſe uidebatur. Alij hoſtium equitatu inſtante, cum ad ripam fluminis agminatim confluerent, uulneribus multis à tergo confecti interficiebantur. Multi uerò citra hoſtilem offenſam ſibijpſis interitus erant cauſa, propter metum & hoſtium multitudinem, fluminisq; difficultates ibi ſimul coaceruati ſtrue corporum opprimerẽtur. Accedebat, quòd ex pluuia, quæ tunc maxima fuerat, flumen uehementiſsimo aquarum impetu rapiebatur: ut qui enatandi cauſa ſe in illud coniecerant, fluctibus fuerint demerſi. Ex tanto quidem Carthaginiẽſium numero duo millia & quingẽti, qui fermè robore, dignitate, & fortunis primi erant in toto exercitu, ſacra acie confecta, maxima cum laude manus conſerentes occubuerunt: reliquorum plures decẽ millibus cęſi ſunt, capti uerò ad quindecim millia. Currus bellici in ipſo certamine diffracti multi, ducenti tantum recepti ſunt. Iumenta uérò & uehicula cum impedimentis milites ſibi rapuerunt. Armorum uis magna in flumine eſt deperdita: eorum quæ ſuperfuerant, thoraces mille, ſcuta plus decẽ millibus ad Timoleontis tabernaculum comportata ſunt: quæ partim dicata in Syracuſanis templis fixit, partim ſocijs à quibus auxilia habuerat, dono dedit: alia qua etiam Corinthum, uti in Neptuni templo donarentur, miſit. Res omnes precioſas, quæ ſanè multæ inuentæ ſunt, cum argentea & aurea multa pocula, aliaq; ornamẽta æſtimationis maximæ Carthagineinſes pro ſua opulentia in caſtris habuiſſent, militibus in ſtrenuè nauatæ operæ præmium condonauit. Qui uerò hoſtes cædi aut captiuitati ſuperfuerant, magna cum difficultate ad Lilybæum ſe retraxerunt, conſternati adeò, ut nec auſi ſint naues inſcendere, quod etiam in ipſo mari Libyco, ne aduerſi aliquid ſibi ſuſtinendum eſſet, uerebantur. Tantæ huius cladis nũcius Carthaginem allatus, mirificè populum eum perterruit. Proponebant namq; ſibi in animo, Timoleontem quamprimum cum toto exercitu ad ſe obſidendos tranſiturum: idcirco Giſconem Annonis fratrẽ, qui tunc exulabat, ante omnia curarunt in patriam ut reuocaretur: eumq; quòd animi ingentis, & bellicæ rei adminiſtrandæ ſcientiſsimus eſſet, imperatorem declararunt. Ad hoc, ne ciuium corpora periclitarentur, ut milites exteri multi, maximeq; Græci ducerentur, decreuerũt. Nec dubitabant, ob famam pugnę aduerſæ diuulgatam, & opes Carthaginiẽſium ſatis notas, multos adfore, qui ei militię darent nomina. Miſsi etiam ſunt in Siciliam legati primores uiri, qui conditionibus quibuſcunq; daretur, pacem cum Timoleonte firmarent.

Regni Philippi annus XXII.

Sequenti anno, quo principẽ Athenienſes Lyſimachidem habuerũt, Romæ Q. Seruilius & M. Rutilius conſules fuerunt: Timoleon reuerſus Syracuſas, primũ omnium milites qui à ſe diſceſſerãt duce Thraſio, urbe tanq; deſerto res expulit. Hi tranſmiſerunt in Italiam, oppidumq; ibi maritimum in Brutijs occuparunt & diripuerunt. Qua iniuria Brutij commoti, coactis magnis co-

pijs, contra eos profecti sunt: oppidoq; in quo erant ui potiti, omnes eos truci darunt. Huiusmodi improbitatis suæ præminm calamitosum sortiti sunt, qui cõtra Timoleontẽ defectionẽ cõmiserant. Posthumium etiam tyrannum, qui 12. prędatorijs nauibus mare nauigantibus infestũ reddebat, cum Syracusas amicitiæ prætextu uenisset, Timoleon captũ interemit. Accepit humanissimè eodem tempore 5000. hominum à Corinthijs ad se missa, ut eis habitationem agrosq; adsignaret. His confectis, cum legati Carthaginensium ad eum uenissent, multisq; precibus pro pace obtinenda usi essent, his conditionibus quod petebant concessit: ut Grecas omnes urbes liberas relinquerent, Lycusq; fluuius suę & illorũ prouinciæ terminus medius esset: neue tyrannis ullis Syracusas tentantibus darent auxilia. Icetam deinde uictum, cum mortem obijsset, se peliri curauit. Campanos, qui Aetnam tenebant, interfecit. Nicodemum Centuripinorũ tyrannũ iniecto terrore compulit, oppressam seruitute urbem relinquere. Apolloniadem, qui Agyrinensibus dominabatur, tyrannidem coẽgit deponere: liberatosque eo modo populos donauit ciuitate Syracusana. In uniuersum autẽ extrãnis omnib. qui in tota insula erant, oppressis, ciuitates iam liberas, societate inita, sibi coniunxit: & nuncios per omnẽ Greciam misit, qui Syracusanorũ nomine & agros & domos promitterent omnibus, qui in partícipatũ reip. suæ uellent uenire. Propterea Grecis multis ad conditionẽ oblatã accurrentibus, in Syracusanam ciuitatem noui habitatores ad 40000. sunt recepti. In Agyrinẽsem, quòd ager ibi latissimus, magnaq; esset loci amœnitas, 10000. missa sunt. Post id leges, quas à Diocle conscriptas hactenus Syracusani seruauerant, corrigere aggressus, quę ad priuatarum rerum contractus & testamenta pertinebant, eas intactas, uti erant, rèliquit: sed eas quibus aliquid de republica decernebatur, in suum propositum, sicut ei expedire usum est, trãstulit, authoremq; & emendatorem eius legum ordinationis habuit Corinthiũ Cephalum, uirum & doctrinæ & prudentiæ insignis. Ab hoc legum negocio cum se Timoleon liberasset, Leontinos Syracusas habitatum traduxit, coloniaq; Camarinam deducta, ciuitatem eam multũ auxit. Omnibus denicq; Siciliæ locis pace quietęq; reddita, effecit breui, ut urbes omnes magnũ rerũ incremẽtum cõsequerentur. Cum enim prioribus, nec his paucis annis, per seditiones & bella ciuilia, ad hoc tyrannorum multitudine semper urgente, urbes habitatoribus uacuæ, agri cultorum negligentia uasti, ut fructuum domesticorũ non multum in eis inueniretur, facti essent, tunc habitantium magno numero inducto, pace q; in annos multos firmata, ager iam diligenter excoli, multosq; & uarij generis fructus cœpit progignere, quos magno cum emolumento Siculi mercatoribus uenũdantes, haud longo temporis interuallo opes suas auctiores fecerunt. Ea sanè tempestate ex magna diuitiarum abundantia multæ & ingentes extructiones confectæ sunt. Veluti Syracusis prope insulam domus, quam lectorum sexaginta cognomento dixerunt, omnia Siciliæ ædificia & amplitudine & structura eleganti superãs, principis Agathoclis opus. Eius molem deorũ sacris ædibus eminentiorem fuisse, illud fermè indicio est, quòd diuino fulmine, quasi in inuidiam fuerit icta. Et ad minorem portũ turres sunt, ad partes eas ubi inscriptiones uisuntur, è lapidibus exoticis constructæ. Appositus autem ibi est Agthoclis, eius rei authoris, titulus. Non multo etiam post ea ab Hierone rege excitatum est Olympium nõ procul à foro, & iuxta theatrum sacra ædes, quæ in longum stadij spacio extendebatur, lata atq; edita pro longitudinis ratione. In urbibus quoq; minoribus aliquid factum est, sicuti Agyrinæ, quò ob soli fœcunditatem coloniam deductam esse paulo antè docuimus, theatrum, Syracusano excepto, omniũ quę in Sicilia sunt pulcherrimũ. Deorum templa, curiæ, fora, turres opere egregio uisendæ, & monumenta, cũ pyramidibus plurimis & ingentibus, & accurato artificio maximè æstimandis, extructa fuerunt.

Carthaginienses à Timoleõte pacem impetrant.

Ædificia insignia in Sicilia fiunt.

Verùm

Regni Philippi annus XXIII.

Verumenimuero cum Athenis Charondas imperaret, Romæq; consulatum inijssent L. Aemylius, & C. Plotius, Macedoniæ rex Philippus, quamplurimis Græciæ ciuitatibus sibi amicitia iunctis, uehementer rei illi studebat, Athenienses uti clade aliqua deprimeret: itaq; nullo repugnante, totius Græciæ dux appellaretur. Propterea subitò Elatea occupata, omnes suas copias illuc euocauit bellum contra Athenienses moturus. Sperabat autem certissimam uictoriam se consequuturum, quòd illos ob fœdus percussum imparatos offensurus esset. Idq; planè cõtigit. Capta siquidem Elatea, noctu quidam Athenas excurrerunt, renunciantes eam urbem captam: quodq; Philippus cum exercitu in agrum Athenienſem rectà esset uenturus. Ibi rei bellicæ duces ex re adeò inopinata ualde consternati, accitos ad se tubicines, per omnia urbis loca dimiserunt, uti tota nocte per signum cunctos commonefacerent. Fama ita per domos quascunque disseminata, præ timore animi ciuium arrecti sunt: quamprimum que cœpit lucescere, populus uniuersus in theatrum conuenit, anteq; à magistratibus de more accerseretur. Tunc duces nuncium qui aduenerat, in cõcionem produxerunt, re'que ab eo exposita, silentium & timor ingens omnes corripuit. Neq; eorum qui ad populum concionari solebãt, quispiam aliquid censere audebat: & præcone sæpius admonente, uti quispiam de cõmuni salute ageret, nullus omnino comparebat qui sententiam suam in medium uellet proferre. In tanta perplexitate atq; omnium trepidatione totus populus oculos in Demosthenem coniecit: qui suggestu conscenso, populum uti bonum animum haberet adhortatus, docuit oportere quamprimum Thebas legatos mitti, qui gentem eam ad bellum pro Græciæ libertate suscipiendum inducerent. Non enim temporis angustiæ permittebant ab alijs Græciæ ciuitatibus auxilia implorare, cum Philippum intra biduum in Atticam irrupturum esse appareret: cui cum iter per Bœotiam esset faciundum, Thebanos solos in tanto periculo opis aliquid aduersus illum afferre posse constabat. Nec illud rursus in dubium uertebat, Philippũ utpote amicũ & socium Bœotis in transitu eos tentaturum, ad ineundum secum bellum contra Athenienses. His rationibus populus persuasus, decretum de legatione in uerba Demosthenis scribi iussit. Sed muneri ei obeundo uir qui facũdia præstaret quærebatur. Tunc Demosthenes pro communi omnium cõmodo, uolũtati populi paruit, summaq; celeritate iuit, persuasit, & Athenas rediit. Ad eum modum ciuitas impetratis Bœotorum auxilijs, cum exercitũ suum priorem ad duplum auxisset, animũ & spem resumpsit. Statimq; belli ducibus Charete & Lysicle nominatis, milites omnes armis instructos, in Bœotiam iussit contendere. Hi ætate florentes, & animi promptissimi ad dimicandum, confecto strenuè itinere, Chæroneam quæ est in Bœotia, peruenerunt. Tantam Athenienſium celeritatem admirati Thebani, & ipsi nihil diligentiæ intermiserunt: armatiq; illis occurrentes, stimul castra metati sunt, aduententem hostem ibi expectãtes. Philippus autem initio ad Bœotiorum concilium legatos miserat, in queis maximi nominis Pytho, qui eloquentia plurimum ualere existimabatur, & in petẽdis auxilijs Demosthenì apud Bœotos opponere sese nõ est ueritus. Ibi omniũ quidẽ aliorũ præstãtissimus, sed inferior longè apparuit ipso Demosthene. Isq; ueluti arduã rem confecisset, in orationibus suis multum gloriatur de sua contra Pythonẽ actione, hisce uerbis: Tunc ego Pythonem audacia se efferentem, & flumine quodam uerborum in nos irruentem non subterfugi. His peractis, cum Philippus Bœotiorum auxilijs se destitutum uideret, nihilo secius cum utroq; hoste pũlio decernere statuit. Itaq; expectatis quę ponè sequebantur copijs, in Bœotiam contendit, cum peditatu millium plus triginta, equitũ haud minus duobus millibus. Erant copiæ utrinq; certaminis cõmittendi auidissimæ, nec sensu, alacritate animi, aut uirtute alteri alteris cedebant. Sed militum numero &

Athenienses cum Thebãn. societatem coeunt aduersus Philippum.

rei

rei militaris scientia rex multum prævalebat, quippe qui multis variisq; rebus belli gestis, inq; his fermè omnibus semper victor, maximam eorũ quæ in bello administrando usui esse solent, experientiã haberet. Athenienſium rursus, qui optimi existimabantur duces, mortem tunc obierãt: Iphicrates, Chabrias, & Timotheus: & eorum qui supererant princeps Chares, uel consilio dando, uel negocijs obeundis in officio imperatoris nihilo uulgari aut plebeio cuipiam uiro præstabat. Ad primũ autem lucis ortũ acies instrui cœperunt, rexq; Alexandrum filium ætate iam puberem, uirtutis & promptitudinis in rebus agendis manifestissimæ, alteri cornui præfecit, adiunctis ei ducibus quos optimos in exercitu habebat. Ipse autem electos milites secũ habens, partẽ alterã exercitus regendam accepit: omnibus quæ ubiq; disponenda essent, cõmodissime pro temporis ratione à se præparatis. Athenienses ex aduerso acies secundum gentium diuersitatẽ partiti, Bœotis partẽ unam attribuerunt, reliquæ administrationẽ sibi retinuerunt. Itaq; illis manus ad multum temporis acerrimè cõserentibus, & plurimis utrinq; cadentibus, aliquãdiu pugna in ancipitem uictoriæ spem habuit, donec Alexander summo ardens studio specimen aliquod uirtutis suæ patri edendi, eo desiderio præter modum eum urgente, cum etiam fortissimos bellatores prope adiuuantes haberet, primus facto impetu, hostium aciem perrupit: multisq; interfectis, quicunq; ei erant obuij, eo gra-

Philippus Athenienses prælio superat.

uissimè premebat. Idem ijs qui cum eo erant facientibus, omnes hostium ordines ibi turbati sunt. Iam uerò ingenti cadauerum strue facta, prima Alexandri acies urgendo, hostes pedem coẽgit referre. Rex itidem ipse ante omnes periculis se offerens, filio uictoriæ partæ titulũ nequaq; concessurus, initio impressione facta, hostem è loco deturbauit: tãdemq; eodem in fugam compulso, uictoriæ authorem se fuisse ostendit. In eo prælio Athenienses plures 1000. cæsi, & 2000. capta sunt. Bœotorum pariter multi interempti, nec pauciores in captiuitatem uenerunt. Philippus certamine finito trophæũ excitauit: defunctorũ corpora sepulturæ mãdauit: dijs in uictoriæ cõcessæ gratiã sacrificia fieri curauit: eos qui strenuè pugnauerant, pro cuiusq; merito honorauit. Traditũ est à quibusdã, Philippũ peracta liberali potatione, multo repletũ mero, cũ amicis saltationẽ iocosam ex uictoriæ gaudio iniuisse, atq; ita per mediam captiuorũ turbã progressum cõtumelioſius uinctis illis calamitatẽ quã patiebant exprobrasse: tuncq; oratorẽ Demadem, qui eo tẽpore in custodijs erat, sibi, quin loquendi audacia uteretur, non tẽperasse, uerbumq; ad regis petulantiam retundendam accommodatissimum protulisse. Id autem (ut aiunt) dixit: Cum, ô rex fortuna Agamẽnonis personã tibi apposuerit, non pudore afficeris Thersitæ actiones referens? Ea hominis dicacitate pulsatus Philippus, adeò sese immutasse fertur, ut totum priorẽ animi habitũ reliquerit, coronis abiectis alioq; saltationis ornatu, qui totus in uictos erat contumelioſus, contrito: uirum autem qui tam audacter secum loqui ueritus non fuerat, multum admiratus, à captiuitate liberauerit, honorificeq; tractauerit. Tandẽ gratia illa Attica per Demadem mitigatus Philippus, captiuos omnes citra redemptionem dimisit, prorsusq; inflatos illos ex uictoria spiritus deponens, legatos ad populũ Athenienſem misit, per quos cũ ea repub. societatem & amicitiam iniuit. Thebis etiam cũ præsidium imposuisset, eo deducto, pacem & genti illi concessit. Athenienſes uerò post tantam cladem acceptam, Lysiclem, qui in eo prælio dux fuerat, capite damnauerunt, deferente eum oratore Lycurgo, qui ea tempestate inter alios oratores maximæ erat æstimationis, & annos duodecim cum magna laude reipublicæ uectigalia administrauerat, totumq; uitæ cursum uirtutibus omnibus celebratum traduxerat, accusator acerbissimus in dicendo. Eius sanè orationũ dignitatem & amaritudinem poterit aliquis conijcere ex illis, quæ in Lysiclis accusatione dixit: Cum, ô Lysicles in bello prætor fueris, & ciuium tuorum mille occubuerint, duo millia in captiuitatẽ uenerint, trophæum in huius

urbis

huius urbis dedecus erectum, Græciæ uniuersæ seruitutis iugum impositum sit: hæcq; omnia te duce, te belli administratore contigerint, audes uiuere, & solis huius lumen intueri, atq; pudoris & probri patriæ tuæ monumentum in forum prodire? Ea autem tempestate res utiq; rara euenit. Quando enim ad Chæroneam conflictum est, eadem die & hora in Italia certamen aliud commissum inter Lucanos & Tarentinos: quo in prælio Archidamus Lacedæmoniorum rex, pro Tarentinis pugnans, interemptus est. Cica id temporis Timotheus Heracleæ Ponti tyrannus mortem obijt, principatus sui anno decimoquarto. Successit ei filius Dionysius, qui ibi dominatus est annos duos & triginta.

Regni Philippi annus XXIIII.

Iam uerò Athenis imperante Phrynicho, & Romæ consulibus T. Manlio Torquato, & P. Decio: Philippus ex uictoria Chæronensi cum spiritus maiores haberet, uideretq; clarissimas urbeis à se consternatas esse, laborabat toto animo, uti totius Græciæ dux deligeretur. Eiusmodiq; sermones passim iactabat, se uelle bellum pro Græcis contra Persas suscipere, quorum impia facinora in res sacras ulcisci statueret. Per quæ beneuolos maximè Græcos sibi reddebat, humanè super id ac liberaliter eos omnes publicè & priuatim tractans. Tandē ciuitatibus Græciæ denunciauit, aliqua se cupere de communi omniū commodo consultare. Itaq; Corinthi cōuentus habitus est: in quo multum de bello contra Persas loquutus, spemq; bonam eius rei faciens, animos eorum qui conuenerant, ad negocium comprobandum induxit. Nouissimeq; à Græcis omnibus dux & potestatis summæ imperator appellatus, apparatum magnum inire cœpit copiarum, quæ contra Persas ducendæ essent. Imperato igitur ciuitati cuiq; militum numero, quem dare deberet ad bellum Persicum, in Macedoniam reuersus est. Et ea quidem à Philippo curabantur.

Philippus à Græcis dux eligitur aduersus Persas.

In Sicilia autem Corinthius Timoleon, cum res omnes Syracusanorum & Siculorum bene disposuisset, diem suum obijt anno octauo imperij. Eum Syracusani ob egregias uirtutes & ingentia beneficia maximè diligentes, cū summo honore sepeliuerunt. Cumq; iam cadauer efferri inciperet, coacta ibi magna hominū multitudine, promulgatū est Syracusani populi decretum, quo singulis annis in omne tempus Timoleontis memoriam musico, equestri, & gymnico certamine honorari iubebat. Tunc autem minarū ducentarum summam in funus constituit, quòd barbaros in Sicilia debellasset, maximas Græcas urbes habitantium frequentia repleuisset, libertatemq; Siculis reddidisset.

Timoleontis obitus.

Per ea tempora mortuus est rex Ariobarzanes, qui annos uiginti sex regnauerat. In regnum succesit Mithridates, quod annos quinq; & triginta tenuit. Et Romani, inito cum Latinis & Campanis prælio ad urbem Sueſſam, uictores fuerunt. Victis partem agri ademerunt. Manlius, qui ei pugnæ consul præfuerat triumphauit.

Regni Philippi annus XXV.

Sequenti anno, quo Pythodorus Athenis princeps, & Romæ Q. Publius & Tib. Aemylius Mamercus consules fuerunt, Olympias undecima supra cētesimā acta est, fuitq; uictor in stadio Cleomantis Clitorius. Tunc Philippus assumpto Græcorum imperio, uti bellum contra Persas iniret, Attalum & Parmenionem cum parte copiarum in Asiam premisit: demandata eis Græcarum urbium liberatione. Ipse autem cupiens secundū deorum assensum, tanto bello manum imponere, Pythiam, num Persarum regem sibi uincere daretur, cōsuluit. Ea huiusmodi oraculum reddidit:

Ecce coronatum est qui taurum mactet ad aras.

Pythiæ oraculum de morte Philippi.

Anceps hoc dictum Philippus in rem suam interpretatus est, ueluti ab oraculo prædiceretur, Persam uictimę instar mactatū iri. Sed res secus se habebat, contrariumq; significabatur: Philippum scilicet in hominū cōuentu, inter ipsa

deorum

deorum ſacrificia, uti coronatum taurum interſici debere. Lætus proinde agebat Philippus, deos ſibi auxiliares, ad Aſiam in ſeruitutem Macedoniæ trahendam, fore exiſtimans. Subitò igitur ampla ſacrificia in deorum honorem peregit, & Cleopatræ ex Olympiade uxore filiæ, Alexandro Epirotarũ regi Olympiadis fratri deſponſatę, nuptias celebrare inſtituit. Vtq; plures ex tota Græcia ad geniale conuiuium conuenirent, magnificẽtiſsima certamina muſica & cõuiuia ad amicos & hoſpites accipiendos, lautiſsima facere ſtatuit. Inuitauit ad hæc ex omnibus Græciæ locis hoſpites ſuos, admonuitq; amicos qui apud ſe erant, uti pariter & ipſi accirent quos iure hoſpitij notos haberent quamplurimos. Maximè enim ſtudebat, humanitatem ſuam Græcis teſtatam eſſe, atq; ex beneficio traditi imperij benigna ſaltem oratione gratias eis rependere. Ex omnibus igitur locis ingenti hominum turba confluente, cum Aegis Macedoniæ urbe nuptię & certamina celebrarentur, non tantum ſinguli clariores uiri coronis aureis Philippum honorarunt, ſed & inſignium ciuitatum complures idem fecerunt. In queis fuit et ipſorum Athenienſium. Eam coronam cum præco publicè uerbis commendaret, inter alia dixit: Si quiſpiam Philippi uitæ inſidiatus, Athenas ſe receperit, eum ſtatim ad pœnam deditum iri. Per famã eam ultrò diuina prouidentia erumpentẽ, uiſus eſt deus imminens tunc Philippo periculum ſignificare. Acceſſerunt & aliæ, ueluti diuinitus editæ uoces, obitũ Philippo denunciantes. In regio ſiquidem conuiuio cum Neoptolemus reſonanti uoce, & magni nominis tragœdus, Philippo ei iniungẽte, poëma quoddam recitaret, quod ad expeditionem contra Perſas accommodari uideretur, exiſtimans huiuſmodi rei aptũ ſe inueniſſe, ut Philippi ſuſceptũ negotium laudaret, et Perſarũ regis fortunas maximas eleuaret: quę licet magnę & celebres eſſent: nihilominus in peſſum ruere caſu aliquo poſſent, tale exorſus eſt carmẽ

Vos qui ætheris ſummum, patentes latius
Agros, domorum & celſa culmina nimio
Inuaditis ſtudio, temerè uitæ datum
Curſum tenentes, nunc ſapere par eſt. Iter
Hic ecce nunc apprendit ignotum ſibi.
Spes nanq; longas amputans, luctu grauis,
Extrema de improuiſo adeſt mortis dies.

Addidit & alia, quæ ad eandẽ ſententiã omnia tendebãt. Verũ Philippus multũ inde oblectatus, in audiendis his quæ recitabant̃ totus erat, omnẽ ſuam cogitationẽ ad interitũ Perſarũ regis cõuerſam habẽs. Recordabat̃ ſimul oraculi à Pythia reddíti, quod ab his quę canebant̃ haud uidebantur diſſentire. Tandẽ finito cõuiuio, & inſequentẽ diem certaminis initio dilato, turba maxima durante adhuc nocte, in theatrũ cõuenit. Sed prima luce põpa duci cœpta eſt, in qua ſuper maximum alium apparatum, 12. deorum ſimulacra inuecta ſunt artificio & ingentibus ædificijs mirificè exornata. Cum his & tertiumdecimum ipſius Philippi ſignũ diuino habitu geſtatũ eſt. Qua in re dignitate parẽ 12. deis rex oſtendere ſe uoluit. Pleno igitur theatro ipſe candidatus prodijt, ſpiculatoribus ſuis, ut ſeiunctim & longè à ſe uenirent, monitis. Per hoc enim omnibus ſignificabat, Græcorũ communi beneuolẽtia ſibi munito, haud eſſe opus corporis defenſoribus. Tanto eminentem faſtigio, ab omnibusq; & laudatum & beatiſsimum iudicatum, præter omnium opinionem, nullis prius apparentib. indicijs, inſidiarum conatus, ſimulq; ipſa mors oppreſsit: cuius rei narratio uti apertius cognoſcatur, altius paulo inſidiarũ eiuſmodi cauſam explicabimus.

Philippi mors Pauſanias erat quiſpiam, genere Macedo, eius gentis quæ Oreſtis nuncupatur: allectus inter eos, quibus regij corporis tuendi officium incumbit, Philippo ob formę elegantiam charus ualde. Hic cum alterũ Pauſaniam ſibi cognominem à rege amari animaduerteret, probroſis conuicijs eum grauiter infectatus eſt, ancipitis ſexus hominẽ appellans: quòd amantium libidini ſeſe exponeret.

neret. Is contumelioſa maledicta iniquiſsimo animo ferens, rem pro tempore ſilentio continuit. Attalo autem uni ex amicis, quid deinceps fieri deberet, cū indicaſſet, ultrò & miro modo uita ſe abdicauit. Poſt paucos enim dies Philippo prælium contra Pleuriam Illyrici regem ineunte, hic ante ſuum regem conſiſtens, quæcunq; in eum tela mitterentur, ſuo corpore excipiens, mortem ita obijt. Qua re diuulgata, Attalus inter aulicos & potentiores uiros multū pollens apud regem, inuitauit Pauſaniam ad conuiuium. Ibi mero multo eum oneratum, mulionibus, qui per contumeliam corpus temulentum ſtuprarent, tradidit. Ille cum ex ebrietate conualuiſſet, ægerrimè illatam iniuriam ferens, Attalum apud Philippum detulit: qui multum quidem ex rei turpitudine eſt motus, ſed Attalo ob magnam familiaritatem, & quòd eius opera tunc uteretur, ut noceret, induci non potuit. Erat etiam Attalus ob Cleopatram proximè à rege in matrimonium acceptam, arctiſsima ei iunctus cognatione: copiarumq; in Aſiam præmiſſarum dux fuerat delectus in rebus bellicis egregiæ fortitudinis. Idcirco rex potius, uti Pauſaniæ animum iuſtiſsimo dolore incēſum mulceret, intendit: datisq; ei magnis muneribus, loco inſuper honeſtiori inter corporis ſui defenſores honorauit. Sed ille implacabili ardens ira, decreuit nō tantum de eo qui ſibi iniuriam feciſſet, ſed & qui ulciſci noluiſſet, pœnam ſumere. Confirmauit maximè hanc eius deliberationem Hermocrates Sophiſta quem cum Pauſanias frequentaret, ſemel in diatriba percunctatus eſt, qua nā uia aliquis clariſsimi nominis poſſet euadere? Reſpondit ſophiſta: Si uirum, qui res maximas geſſerit, interficiat: dum enim illius mentio habeatur, eius étiam à quo interfectus ſit, meminiſſe oportere. Sermonē eiuſmodi Pauſanias iræ quam coquebat, adduxit in ſubſidium. Neq; ſententiæ acceptæ dilationē aliquam interponens, in ipſis certaminibus uim Philippo inferre tali modo inſtituit. Parauit equos ad portas urbis, dein ad theatri aditū ſe recepit cum Gallico gladio, quem occultum tenebat. Ibi Philippum amicos, qui poné ſequebantur, inuitantem, ut in theatrum progrederentur, ſpiculatoribus procul amotis, cum ſolum relictum uideret, ad eum cucurrit: perq; latera uulnere adacto, mortuum eum proſtrauit, ad portasq;, ubi fugę equi parati erant, properè contendit. Statim uerò qui pro rege ſoliti erant excubare, partim ad regium corpus feſtinarunt, partim ſe ad regis percuſſorem inſequendum effuderunt. Sed Pauſanias prægreſſus equo inſidens, facilè inſequentes euaſiſſet, niſi inter currendum uite quadam hærente ad calceum, retentus decidiſſet. Ibi eum conantem de terra ſurgere, qui erant cum Perdicca, inuadentes confoderunt. Philippus itaq; regum omnium, qui ſuo tempore in Europa fuerūt, maximus, quiq; imperij ſui amplitudine duodecim diis parem ſe adnumerare auſus eſt, talem uitæ exitum habuit, cum annos quatuor ſupra 20. regnaſſet. Cognitum planè eſt, regem hunc tenuibus fauentis fortunæ adiumentis in principatu cō parando uſum, ampliſsimum illum etiam inter Græcos ſtabiliſſe, atq; in eo augēdo non tam armis & fortitudine, quàm ſermone comi, & benignitate in excipiendo ſumma profeciſſe. Fama etiam eſt, Philippum ipſum de prudentia & aſtu imperatorio, neq; minus de ſucceſſu quem in conciliandis hominibus habuiſſet, magis ultrò, quàm de copiarum & auxiliorum uiribus gloriari ſolitum: quòd rerum benè in prælijs geſtarum laus ſibi cum his qui ſecum militaſſent, communis eſſet: ſed eorum quæ orationis comitate rectè tranſegiſſet, titulum ſibi uni retineret. Nos autem cum ad Philippi obitum uenerimus, librum hūc, ueluti in principio indicauimus, eius rebus proprium adſcribi uolumus.

Sequentis uerò initium ab Alexandri ſucceſsione in paternum regnum facturi, omnes eius geſtas res libro uno complecti conabimur.

Diodori

DIODORI SICVLI BIBLIOTHECÆ HISTORICÆ

LIBER DECIMVS SEPTIMVS, QVI est de rebus gestis Alexandri Magni eodem interprete.

SVperiori libro, qui totius nostri operis sextus decimus est, principium ab inita Philippi Amyntę filij regni administratione fecimus, comprehendimusq; in eo ipsius Philippi ad obitum usque, pariter & regnum, ciuitatum, gentiumq; aliarum res gestas, quotquot 24. annis, quibus ille regnauit, contigerunt. In hoc uerò materiam continentem tractaturi, ab Alexandri regno incipiemus, quę ab eo principe, quoad uixit, gesta sint: simulq; eadem tempestate quę in alijs orbis terrę celebriorib. locis sint facta, colligentes. Ita enim præcipuè arbitramur res memoria facilè retineri, quando per sua ueluti capita dispositę, finẽ principio adnexum habent. Confecit autem hic rex magna breui temporis spacio, suaq; uirtute & prudentia reges omnes, quorũ per cuncta secula mentio habebatur, operum suorum magnitudini impares esse demonstrauit: quandoquidem intra annum duodecimum non paruam Europæ partem, Asiam uerò fermè totam consequutus, celeberrimum nomen suum reddidit: ut ueterib. illis, qui heroẽs aut semidei nominati sunt, se prorsus exæquauerit. Verùm nobis haud est opus in præfatione quippiam eorum, quæ à rege laudabiliter facta sunt præripere, cum ea suis locis sigillatim patefacta, amplissimam principis gloriam planè sint indicatura. Alexander sanè paterno genere Herculem, materno Aeacidas contingebat. Visusq; est & naturam & uirtutẽ maiorum suorum ueluti hæreditariam, sibiq; ingenitam retinere. Sed iam tempora rebus, quas scribendas sumimus, cohærentia proponẽtes, ad ipsam historiam explicandam conuertemur.

Regni Alexandri annus 1.

Cum Eucnetus Athenas imperaret, Romęq; L. Furius & C. Manlius consules essent, Alexander accepto patris defuncti regno, primò omniũ qui eius mortis causa fuerant, grauibus pœnis affecit. Dein sepulturę eiusdem maximã impendit diligentiam. Principatum uerò multo melius quàm quispiam existimasset confirmauit. Iuuenis enim atq; ob ætatem adhuc teneram ab aliquibus contemptui habitus, uulgus ipsum humanissimis sermonibus in sui beneuolentiam pelliciebat, regis nomen dũtaxat immutatum dicens: cęterùm omnia haud deterius, ac sub parente solebant, ab se administratũ iri. Legatioes etiam benignè excipiens hortabatur Græcos, ut in amicitia quam cum Philippo patre habuerant, persisterent. Militibus armorũ uim magnam distribuens, & bellicis meditationibus eos exercens, cunctum exercitum sibi obsequentem ualdè reddidit. Cumq; regno suo aduersum, & nouarũ rerum cupidum Attalum Cleopatræ, quæ Philippo nupserat, fratrẽ cognosceret, eum de medio tollere statuit. Etenim Philippo paucis diebus anteq; decederet, natus erat ex Cleopatra filius. Ipse autẽ Attalus cum Parmenione copijs præfectus, in Asiam missus fuerat: ibiq; cum & beneficis, & blando sermone militũ fauorem captaret, magnã in toto exercitu sui charitatẽ effecerat. Proinde non sine causa Alexander, ne is aliquid contra se moliretur, inita cum Græcis, quos sibi aduersos nouerat, societate, uerebat. Propterea ex amicorũ numero Hecatæũ delegit, quẽ in Asia cũ iusto exercitu misit: dato ei negocio, ut uiuũ maximè si posset, ad se Attalum ducat: sin parũ id procedat, quam primũ per insidias eum interficiat. Ille profectus in Asiam, Attali & Parmenionis exercitui suum iunxit, cœpitq; oppor

Alexander Attalum occidere statuit.

opportunum tempus patrandæ rei institutæ obseruare. Alexander autem, cum resciuisset multas Græciæ ciuitates rebus nouis studere, sollicitudine magna erat implicatus. Athenienses enim, quum Demosthenes frequenter ad populum contra Macedones uerba habuisset, Philippi morte multum lætati, non amplius Græciæ imperium Macedonibus concedi uolebant. Præterhæc, missis ad Attalum legatis, societatem cum eo clàm iniuerant, aliasq; ciuitates ad libertatem uendicandam incitabant. Aetoli Acarnantum exules, qui sub Philippo solum uertere fuerant coacti in patriam reducere decreuerant. Ambracienses, authore Aristarcho, præsidium à Philippo sibi impositũ eiecerunt, urbemq; ad gubernationem popularem traduxerunt. Pariter & Thebani regium præsidium Cadmea pellere, neue amplius Græcorum imperium penes Macedones esset, decreuerunt. Arcades, qui soli prius Philippo assentiri noluerant, nec Alexandrum imperatorem deligendum tunc censebant. Aliæ Peloponnesi gentes, uti Argiui, Elei, Lacedæmonij, alijq; quidã pro libertate retinenda consurrexerant. Barbaræ etiam nationes non paucæ ultra Macedoniã, cõmissa defectione, graues tumultus excitauerant. Sed licet negocium & trepidatio maxima regno Macedoniæ ex tantis motibus immineret uideretur, ipse tamen Alexander in iuuenili ætate, præter omnium opinionem, breui temporis spacio, eas omnes difficultates expediuit, illorumq; aliquos comi & blanda oratione demulctos, sibi conciliauit: quosdam terrore iniecto, ad officiũ reuocauit. Nõnullos per uim sibi parere cõpulit. Thessalos præ omnibus cõmemorata ueteri cognatione, quæ sibi cum illis per Herculem esset, sermonibusq; humanissimis, uti magna à se sperarent, persuasos induxit, communi totius Thessaliæ decreto ipsum Græciæ ducem ut assumerent. Conterminas itidẽ eis gentes cum in partes suas traxisset, superatis Thermopylis, ad illas transgressus, coactis Amphictyonibus, fecit ut cunctis eorũ suffragijs Græciæ dux decerneretur. Cum Ambracienſibus per legatos humanissimè egit, data eis spe, propediem ultrò libertatẽ à se concessum iri. Sed ut eis qui contra se peruicaces essent, terroris aliquid incuteret, Macedonicũ exercitum instructissimũ magnis itineribus in Bœotiam duxit: positisq; prope Cadmeam castris, Thebanos magna affecit trepidatione. Tunc Athenienses, audito regis transitu in Bœotiam, nõ amplius eum nihilifacere ausi sunt. Tanta enim in iuuene celeritas, atque in rebus agendis efficax diligentia eos qui ab eo dissidebant, perterrefecit. Igitur Athenienses de comportandis in urbem rebus, decq; mœnibus bene firmandis decretum fecerunt, simulq; legatos ad Alexandrum miserunt, deprecantes quòd in eo duce nominando tardiores fuissent. In ea legatione quum esset Demosthenes, ad Alexandrum cum cæteris legatis non peruenit, sed à Cythærone Athenas reuersus est: siue correptus timore, quòd frequenter in sua repub. contra Macedones uerba fecisset: siue ut regi Persarum se omnis suspicionis immunem seruaret. Magnam enim pecuniam ab illo eum accepisse fama erat, uti Macedonum causam apud ciueis suos oppugnaret. quod ab Aeschine exprobratum ei esse aiunt, quum in oratione quadam de muneribus acceptis ita dicat: In præsentia sane regium aurum sumptus huic suppeditat: sed hoc deinceps haud sufficiet quum nullæ opes moribus improbis satis esse possint. Alexander autem benignè Athenienſibus legatis respondens, magno metu eam rempubl. liberauit: accersitisq; Corinthum & legationibus, & ijs qui essent concilij Amphictyonũ, postquã conuenerunt, differens ibi oratione quæ æquissima uisa est, persuasit eis, ut decreto imperatorẽ Græciæ se esse iuberent: utq; expeditionem contra Persas, pro eorum ultione, quę in Græcos cõmississent, auxilijs iuuarent. Quo honore impetrato, cum suis copijs in Macedoniam rediit. Sed Græciæ rebus tractatis, ad ea quę in Asia gerebantur transitũ faciemus. Ibi audita Philippi morte, Attalus nouis rebus animũ intendit, cõtraq; Alexandrũ

Alexander Græciæ dux eligitur.

fœdus cum Athenienſibus firmauit. Poſtmodum pœnitentia ductus, Demoſthenis epiſtolam ad ſe miſſam cum ſeruaſſet, Alexandro miſit, uerbisq; blandis obiecta ſibi crimina diluere conatus eſt. Verùm cum regio iuſſu Hecatęus per inſidias eũ oppreſsiſſet, Aſiaricus Macedonũ exercitus nõ ulterius rebellare cogitauit: quippe Attalo extincto, & Parmenione erga Alexandrũ bene affecto. Nos uerò de Perſarũ imperio mentionẽ habituros, ſuperiora hiſtorię tempora aliquantulũ repetere operępreciũ uidet. Cum rex Philippus adhuc uiueret, Perſis Ochus imperabat: populis ſuis ob mores truces & ſanguinarios parum acceptus. Itaq; eum multis ex ſua aſperitate odioſum Bagoas militũ mille præfectus, ſpado quidem, ſed tamen natura & ſceleſtus, & bellicis rebus tractãdis idoneus, p medicũ quendã, data potione medicata, interemit: filiumq; regis iuniorem, Arſem nomine, in regnum intruſit: eius fratribus, qui omnes iuuenes erant, ſublatis è medio, quò rex ſolus relictus ſibi obſequentior eſſet. Iam uerò adoleſcente rege animũ ad patrata ſcelera adijciente, cum palàm eſſet, de tot flagitiorũ authore pœnas eum ſumpturum eſſe, Bagoas inſidias ſibi intentatas eſſe in uulgus iaciens, Arſem, qui iam annum tertium regnabat, cum omni prole extinguit. Ita domo regia in ſolitudinem redacta, cum nullus eius gentis ſupereſſet, cui regnũ per ſucceſsionem deberetur, delegit eunuchus unum ex amicis, cui Dario erat nomen, eumq; regem fieri curauit. Erat autem Darius Arſani, qui Ocho Perſarũ regi frater fuerat, filius. Sed Bagoæ caſus quiſpiã ſingularis, & memoratu dignus contigit. Cum enim in conſuetudinem patricidia cõmittendi ueniſſet, Darium etiã ueneno interimere aggreſſus erat. Verùm dolo cognito, rex comiter ad ſe Bagoã inuitat, poculũq; in ſe paratũ ei porrigens, uti uenenũ ebiberet, coẽgit. Exiſtimatus autẽ eſt Darius regiæ dignitati ſuſtinendæ idoneus eſſe, q; Perſis omnibus uirtute præſtare crederetur propter huiuſmodi facinus. Cum Artaxerxes antea rex Perſarum cõtra Caduſios bellum ſuſcepiſſet, ibi quodam è numero hoſtium, cuius robur & animi conſtantia in ore omnium erat, inuitante ad certamen ſingulare Perſarum aliquem, cum nullus progredi auderet, ſolus Darius periculo ſe obtulit, aduerſariumq; uictum interfecit. Qua ex re munera ingẽtia à rege, & à Perſis omnibus exiſtimationem eam retulit, ut ei fortitudinis quædam prærogatiua tribueretur. Principatum itaq;, quem ſtrenuè ſe gerendo meruiſſe uiſus eſt, per ea fermè tempora Darius accepit, quibus Philippo mortuo Alexander in Macedoniæ regnum ſucceſsit. Cumq; fortuna talem uirum Alexandri uirtutibus aduerſariũ oppoſuiſſet, euenit, uti plura & aſpera certamina de laudis principatu inter eos cõmitterentẽ: quæ omnia, rebus ſuo ordine explicatis, innoteſcẽt. Interim ad narrationis ſeriem redibimus. Darius, cum ante Philippi obitum rex eſſet factus, cogitabat de bello in Macedoniã tranſferendo: ſed illius morte audita, omni cura liberatus eſt, quòd Alexandri adoleſcentiam non magni æſtimandã iudicaret. Verùm poſtquã magna in agendis rebus induſtria, neq; minor celeritas Alexandri effecit, uti à Græciș omnibus dux decerneretur: iamq; iuuenis Alexandri uirtus paſsim prædicabatur, Darius ex ijs quæ fieri uidebat, attentior factus, magnam diligentiam exercitui comparando cœpit adhibere. Triremes multas inſtruxit. Magnã militum multitudinẽ coẽgit, ducesq; quos penes ſe optimos habebat, delegit: in queis fuit Rhodius Memno, uirtute & rei militaris ſcientia præſtantiſsimus. Huic rex millia quinq; mercenariorum militum dedit, iniunxitq; ut ad Cyzicum oppugnandum contenderet, & an eo potiri poſſet, periclitaretur. Memno cum ea manu profectus eſt per Idam, quem montem nonnulli fabulantur ab Ida Meliſſei appellationem eam ſortitum eſſe. Eſt ſanè omnium, qui circa Helleſpontum ſunt montes, altiſsimus: habetq; ad ſui medium, ueluti deis accipiendis extructum antrum, ubi trium dearum iudicium ab Alexandro factum eſſe prædicant. In hoc tractu Dactyli Idæi, qui primi ferrum cudere cœperunt,

De rebus Perficis.

Mons Ida.

cœperunt, eam artem à deorũ matre edocti, nati esse credunt. Sed enim rarissimum, supraq; omnium opinionẽ est, quod monti huic usuuenit. Circa exortum canis in summo eius uertice aër tranquillissimus circũquaq; efficit, ne ea pars flatum aliquem uentorũ sentiat. Ibi, nocte etiamnum durante, sol radios suos emittens conspicitur: nõ quidem ut circularis illius forma, sed potius ut fulgor latè in partes multas ab eo diffusus appareat, uelut si multus ignis terrę horizontẽ corripuerit. Post paulo totus ille splendor in unam magnitudinẽ coarctat, donec dimidiati stadij spacium conficiat: tuncq; die adueniente, iam plena integraq; solis amplitudo diei lucẽ inducit. Superato igitur monte hoc, Memno subitò Cyzicum urbem inuadit: parũq; abfuit, quin eam caperet. Ea spe deiectus, agris uastatis, ingenti præda potitus est. Interea Parmenio urbem Grynnium ui occupauit, captiuosq; multos fecit. Pitanam etiam oppugnare cœperat, sed Memnone superueniente, Macedones perterriti ab incepto destiterunt. Callias autem qui Macedanico & mercenario militi in Troade præerat, conseruit manus cum Persis, numero militũ se longè superioribus uictusq; in Rhœteum se retraxit. Dum hæc in Asia gererentur, Alexander sedatis motibus, qui in Græcia erant exorti, contendit in Thraciã. Ibi populos, qui tumultum fecerant, terrore iniecto compulit, uti in fide manerẽt. Progressus deinde in Pœoniã, Illyricum, locaq; ijs finitima, deuictis gentibus aliquot barbaricis quæ rebellauerant, totum eum tractum sibi obsequentem reddidit. Hæc ei agenti superueniunt nuncij, multos in Græcia res nouas moliri, ciuitatesq; non paucas, & præ omnibus Thebanos ab eo defecisse. Qua re motus Alexander, in Macedoniã est reuersus, ut factum in Græcia tumultum reprimeret. Thebanis autem conantibus præsidiũ Cadmea depellere, ipsamq; arcem obsidentibus, rex cum exercitu magnis itineribus profectus, nõ longè à Thebis cum omnibus copijs consedit. Sed prius quàm id accideret, Thebani præaltis fossis, & munitissimo uallo Cadmeã cinxerant: ut nec auxilia, neq; commeatus intrò comportari possent. Miserantq; ad Arcades, Argiuos, & Eleos, qui auxilia ab eis peterent. Cumq; etiã Athenas ad idem petendũ quosdam legassent, à Demosthene magnam uim armorũ gratuitò acceperunt, quibus inermes milites instruxerunt. Eorum autem à quibus subsidia Thebani implorauerant. Peloponnesiaci copias aliquas ad Isthmum miserunt, quæ ibi regis aduentum, cuius expectatio erat, morarentur. Athenienses decretũ quidem fecerant, suadente Demosthene, uti auxilia Thebanis darent: sed nullos adhuc miserant, expectantes quam in partem belli illius fortuna flecteretur. Philotas uerò præfectus præsidij quod erat Cadmeę, cernens magnum Thebanorum apparatum ad oppugnationem ineundam, mœnia diligentissimè communiuerat: telorumq; omne genus multitudinem magnam comparauerat. Verùm postquam Alexander præter opinionem ex Thracia cum toto exercitu aduenit, incertumq; erat an auxilia aduentura essent, ac hostium ualidissimæ uires palàm conspiciebantur, Thebani duces de belli ratione consultare cœperunt: omnibusq; est placitum, uti pro libertate retinenda decertaretur. Idq; ipsum uulgi turba comprobante, sese magna promptitudine ad belli discrimen subeundum expediebant. Sed rex suos continuit, quò illi moram pœnitendi talis consilij haberent: nullo pacto existimans ciuitatẽ unã contra tãtas copias dimicare audere. Habebat enim Alexander peditum ultra millia triginta, equitesq; ad tria millia: omnes in bellicis laboribus exercitatissimos, quiq; sub Philippo patre stipendia fecerant, atque in nullis fermè prælijs uicti discesserant: quorum uirtuti & audaciæ confisus Alexander, expeditionem contra Persarum imperium susceperat. Saneque si Thebani temporum fortunæ cedentes, legatos de pace ad Macedones misissent, libentissimè Alexander eorũ postulatis annuisset, omniaq; rogatus concessisset: quòd mirificè studebat, Græciæ rebus compositis, intactũ bellum in Persas transferre. Sed

Thebani ĩ Alexandrum rebellant.

cum se à Thebanis contemptui haberi existimaret, urbem eam funditus euertere, ut qui defectionibus studerent, inde perterrerentur, statuit. Itaq; exercitu animi ad dimicandum paratissimi instructo, palàm clareq; admoneri fecit, si quis Thebanorum ad se transire, & pacis omnibus Græcis datæ societatẽ ingredi uellet. Ibi Thebani, ut sese hosti exequarent, è turri quadam alta inclamari fecerunt, uti qui cum magno rege & Thebanis Græciam in libertatem uendicare uellent, & Græciæ tyrannum extinguere, ad se transitionem facerent. Inde Alexander ingenti dolore correptus, in magnam prorupit indignationem: atq; pœnis grauissimis Thebanos afficere statuit. Itaq; ueluti efferatus animi, machinas, aliaq; quib. hostes offenderet, expediuit. Tanti huius discriminis quod Thebanis imminebat, haud ignaræ ciuitates Græciæ, ægerrimè quidẽ illorum calamitatem ferebant: sed suppetias aliquas ferre non audebãt, temereq; & sine ullo consilio in manifestissimã cladem sese illos coniecisse iudicabant. Cumq; animo alacri & magno Thebani aduersa omnia sustinerent, cogebantur tamen nonnihil dubitare, ob rumores quosdam à uatibus diuulgatos, nec minus ob signa quædã diuinitus facta. Ante omnia in Cereris templo tela quædam aranearum tenuis adeò extendi uisa est, ut palij magnitudinem haberet, atq; in eius circuitu forma cœlestis arcus, haud absimilis ei qui in aëre solet conspici, appareret. De qua re oraculum Delphicum huiusmodi responsum eis reddidit:

Portenta Thebanam cladẽ antegressa.

Ostentum hoc superi cunctis mortalibus edunt,
Sed mage Bœotis, iuxtaq; colentibus urbes.

Ab eo uerò quod peculiare & patriũ habebãt oraculũ, uocẽ hanc audiuerunt:

Huic contexta malum portendit tela, bonum illi.

Signum hoc ante mensem tertium quàm Alexander Thebas perueniret, accidit. Sub ipsum uerò eius aduentum, statuæ quæ erant in foro, uisæ sunt sudorem guttis prægrandibus emittere. Præter hæc magistratibus renunciatũ est, stagnum quod erat Oncheſti, edidisse uocẽ mugitui consimilem, atq; in Dirce horrendam quandam speciem cruentatam in summo aquæ supernatasse. Non defuerunt & alij ex Delphis, qui dicerent culmen ædis, quam Thebani construxissent, à Phocensibus uisum esse sanguine suffusum. Qui coniectãtes ostentorum talium significationem exquirere solent, dicebant portendere telam illam, deorũ ab urbe migrationẽ. Cœlestis arcus speciẽ, molestiarum uarij generis perturbationem. Sudorem de statuis emissum, quòd extrema incõmoda passuri essent. Sanguinem uerò qui in locis pleriscq; comparuisset, cædis multæ ad Thebanam urbem committendæ indicium esse. Consulebãt igitur, cum dei apertissimè calamitatem urbi denunciarẽt, ne pugna bellum uellent decidere: tutius esse, num dictis cõditionibus ab eo se explicare possent, quærere. Verùm Thebani nihilo magis animos demittebant, ex aduerso potius mente arrecta, reducebãt sibi mutuò in memoriã Leuctricæ pugnæ euentum, aliarumq; uictoriarum, quas sua uirtute præter spem, non sine admiratione consequuti essent. Ita elatione quadam animosa potius quàm prudenti Thebani inflati, ad patriæ internecionem præcipitati sunt. Rex autem cum tribus continuis diebus quæ ad oppugnationem, quæq; ad aciem instruendã facerẽt, præparasset, in partes tres totum exercitum suum diuisit. Vniq;, ut uallum ante urbis mœnia excitatum superare niterẽt: alteri, ut pugna Thebani exciperet: tertiæ, ut laborantibus subueniret, atq; succedendo prælium renouaret, demandauit. Thebani equitatum omnem intra uallum collocarunt, seruos libertate donatos: quiq; peregrini aut exules urbem incolebant, in ualli propugnationem hostibus opposuerunt. Ipsi uerò cum Macedonico exercitu, qui penes regem erat, eosq; multitudine longè superabat, uti manus conferrent, parati fuerunt. Pueri & fœminæ ad tẽpla decucurrerunt dijs supplicatum, ut patriã à discrimine impendenti tutarentur. Postquam igitur Macedones sua

quisq;

Digitized by Google

quiſq; in acie progreſsi ſunt, dato tubis prælij ſigno, utrinq; ſub idem tempus acriter cõcurſum, ac tela in hoſtes cõiecta ſunt, ocyuſq; ijs emiſsis, omnes gladijs cominus rem gerere cœperunt. Ibi atrox inita eſt pugna. Macedones & hominũ numero, & ipſius phalangis impreſsione tantã uim inferebãt, ut uix ſuſtineri poſſent. Thebani corporũ firmitate & continua exercitatione in gymnaſijs, atq; animi quadam altitudine præſtantes, difficultatibus omnibus tolerandis ſufficiebãt. Propterea multi ex utraq; parte ſauciabantur: non pauci cadebant, uulneribus omnes aduerſis: ſentiebaturq; ſimul gemitus, clamor, & adhortatio. In parte quidem Macedonũ, nc quæ prius ſtrenuè geſsiſſent, tunc aliqua turpitudine corrumperent. Apud Thebanos uerò, ne parẽtes & filios in captiuitatis periculo, patriamq; ipſam, cui prorſus diruendæ intenti eſſent Macedonũ animi, deſtituerent: pugnæq; ad Leuctra & Mantineã commiſſæ, quorũ facinorũ fama ubiq; gentiũ celebratiſsima eſſet, recordarẽtur. Ad multũ proinde tẽporis ob egregiã pugnantiũ uirtutẽ, cũ prælij fortuna anceps fuiſſet, Alexander uidens Thebanos libertatis ſtudio promptiſsimè decertare, ſuosq; pugnãdo defeſſos eſſe, imperauit ijs quos in ſubſidijs locauerat, uti laborantibus ſuccedentes pugnam exciperent. Qui repentè in Thebanos afflictos irruentes, grauiter eos, multis interfectis, perturbarũt. Neq; ideirco Thebani uictoria ceſſerunt: imò tunc uincendi ſtudio magis arrecti, omnia aduerſa parui æſtimabant. Adeoq; ſtrenuè decertando euecti ſunt, ut iactarent Macedones iam fateri, ſe Thebanis uirtute inferiores eſſe. Sanè cum alij omnes ſoleant hoſtium ſubſidijs prælium ineuntibus, utpote quibus uires integræ ſint, perterreri: hi ſoli audentiores ad pericula omnia facti ſunt, ex quo recentes hoſtium copię in laborantium locum ſubiuerunt. Ita cum nullo pacto illorum animi ardor uinci poſſe uideretur, Alexander audiens anguſtam quandã portam, amota ſtatione, partũ diligenter cuſtodiri, Perdiccam, datis militibus qui rei ſufficerent, miſit ad eam occupandam, & in urbem irruendum. Eo negocio ſtrenuè peracto, Macedones per eam portã intra mœnia penetrarũt. Tunc Thebani, qui primam hoſtium aciem debilitauerant, ſecundæq; fortiter reſiſtebant, cum eſſent in bona ſpe uictoriæ conſequendæ, ſentientes partẽ urbis captam eſſe, non ulterius expectauerunt, quin ſe intra murũ reciperẽt. Quod cum fieret, equites exemplo peditũ in urbem concurrere cœperunt: inq; eo tumultu ſuorum multos obtritos interficiebant, ac ipſi per eam trepidationẽ commixti in uiarũ anguſtijs, aut in foſſas incidentes, ſuis armis conficiebantur. Ad hoc qui in præſidio Cadmeæ arcis erant, egreſsi, magnam Thebanorum, quos perturbatos ſunt adorti, cædem faciebant. Capta eo modo urbe Thebis multa & uaria crudelitatis genera commiſſa ſunt. Macedones enim concitati ualde ex inſolenti illa Thebanorum per præconẽ admonitione, aſperius etiã quàm hoſtem deceret, in eos ſæuiebant: grauiterq; miſeris inſultantes, nulli qui occurreret, parcebant, quin ſtatim eum obtruncarẽt. Neq; Thebani idcirco tuendæ libertatis animum remittebant, adeò ut nullam ſeruandæ uitæ curam haberent, ſed ultrò in aduenientes hoſtes incurrerunt, atq; illata ab eis uulnera alacriter exciperent. In ea namq; urbis captiuitate Thebanus nullus repertus eſt, qui Macedoni alicui, quo uitæ ſuæ parceretur, ſupplicaret: aut qui uictoris genua humiliter amplecteretur. Sed nullis uerbis calamitatem ſuam apud hoſtes miſerati, nec exiguum temporis momentum ad prolatandã ſupplicij crudelitatem captauerunt. Nihil autem in tota urbe immune fuit direptionis. Pueri, uirgines cum eiulatu magno, parentum nomina inclamantes, paſsim trahebantur. Familię cum tota ſtirpe, in uniuerſumq; urbs omnis in captiuitatem rapiebatur. Eorum uerò qui ſpiritum adhuc poſt multam aliorum cædem retinebant, partim ſaucio corpore, quum anima deſtitui inciperent, hoſtem aliquẽ complexi, non ſine ſolatio interempti ſecum inimici moriebantur. Partim lanceæ trunco inniſi, in obuium quenq; hoſtium impetum

Alexander Thebas oppugnat.

Thebæ ab Alexandro capiuntur.

faciebant,nouiſsimaq; illa contentione, quàm ſibi ſalute libertas potior eſſet, oſtendebant.Maxima igitur hominũ nece patrata, omniq; urbis loco cadaueribus repleto,haud ullus uidebatur fore, qui ad tam dirũ & calamitoſum ſpectaculum miſeratione nõ commoueretur.Tamen Græci homines, Theſpienſes,Plateenſes,Orchomenij, alijq; nõnulli Thebanis inimici,ſub rege merentes,poſtquàm in urbem irruerunt, priuatas ſimultates in illorũ aduerſa fortuna exercuerunt. Itaq; immanitatis & iniuriarum genus nullum omiſſum eſt: Græci Græcorum manibus,citra ullam miſericordiam mactabantur. Quiq; cognatæ gentis neceſsitudine iuncti erãt,comparis ſermonis uſu nihil animos emolliente,cædibus mutuis conficiebantur.Tandem noctis initio facto, domus omnes penitus direptæ.Fœminæ,pueri & ſenes, qui ad templa confugerant,cũ omnis ignominiæ dedecore adducti ſunt.Cæſorũ Thebanorũ numerus fuit ſupra ſex míllia,capti plures triginta míllibus,pecuniarũ uis immenſa paſsim diſtracta.Rex autem Macedones, qui plures quingentis occubuerãt, ſepeliri curauit.Græcorumq; habito concilio,eis cõmiſit, quo modo in captã urbem uindicandum eſſet,uti decernerent.Ibi quum res tractari cœpiſſet,qui dã Thebanis infenſi,extremo ſupplicio eos puniendos eſſe cenſuerunt, quos contra Græciam cum Barbaris fœdus iniuiſſe demonſtrabant. Xerxis enim temporibus, auxilia Perſis in Græciæ perniciem dediſſe, ſolosq; Græcorum omnium,tanquam opitulatores,apud Perſarũ reges fuiſſe honoratos,ut Thebanorum legatis, ante reges ſedendi locus daretur. Multa alia huiuſmodi narrantes illi, cæterorum animos in Thebanorum odium inflammarunt. Factum tandem eſt decretum de urbe euertenda,captiuis uenundandis,deq; ijs qui aliquò aufugiſſent,uti ex omnib.Græciæ locis ad pœnam retrahi poſſent. Sententiam hanc cõſilij rex ſequutus,urbe diruta magnum timorẽ iniecit ijs qui à ſe defeciſſent. Venditis autem captiuis,quadringentorum quadraginta talentorum argenti ſummã coẽgit.His peractis, Athenas miſit, qui decem oratores,contra ſe ad populum cõcionatos dedi peterent. Conuocato igitur populo,cũ legati introducti poſtulata regis expoſuiſſent,eis auditis,ſollicitudine & dubitatione animi magna omnes correpti ſunt. Cupiebãt reip.ſuæ dignitatem tueri:rurſus Thebanorũ clade perterriti, ne malum aliquod ſibi accerſerent,aduerſis uicinorum rebus facti prudentiores,uerebantur.Quũ uero multi in concione uerba habuiſſent, exurgens Phocion,qui Demoſthenis factionẽ agendo optimẽ ſciebat retundere,dixit eos qui peterentur, imitari debere Hyacinthidas & Lei filias,ultro ſcilicet mortẽ ſubeũdo, ne eorũ cauſa detrimenti aliqd patria ſuſtineret.Atq; timiditatẽ & ignauiã multũ eis exprobrauit,qui pro ciuitatis ſalute mori detrectarent.Hunc ita agentẽ,populus ijs qui in contrariũ dicebãt aſſentiẽs,facto tumultu ẽ cõcione expulit.Quũq; Demoſthenes meditatã orationẽ habuiſſet,taliũ uirorũ miſeratione populus motus eos ſe incolumes ſeruare uelle plane oſtẽdebat.Tandẽ Demades quinq; talẽtis argenti,quæ ab amicis Demoſthenis muneri acceperit,corruptus, ſuadere cœpit,uti periclitantes illi ſeruarentur: recitauitq; decretũ ingenioſiſsimè à ſe conſcriptũ,in quo oratorum excuſatio cõprehendebatur,ſimulq; populi promiſsio recipientis ſe in illos ſecundũ leges animaduerſurũ,ſi aliquod mererentur ſupplicij.Populo id Demadis inuentũ placuit,ſtatimq; decretũ confirmarunt:atq; ipſum Demadem,& alios nonnullos ad regẽ legatos miſerunt,iniũgentes etiam ut precibus cum eo agerẽt,ne Thebanos exules ſibi recipere nõ liceret.Demades profectus eloquẽtiæ ſuæ uiribus omnia perfecit,uti Alexander culpam ijs,qui in ſe deliquerant,condonaret,atq; populo Athenienſi alia omnia cõcederet.Poſt hęc rex in Macedoniã cum exercitu reuerſus,duces & amicos ſuos præcipuos in conſiliũ uocauit, de tranſitu in Aſiam uti conſulerent,quib.copijs id fieri,& qua ratione bellum iniri oporteret.Cenſebant multi,Parmenione & Antipatro authoribus,debere prius Alexandrũ liberis operam

Thebas euertit Alexãder.

Alexander ab Athenienſibus poſtulat ut ſibi dedantur oratores in ipſum inuecti.

tam dare, postea tantã expeditionẽ aggredi eũ posse. Sed ipse, qui rebus gerẽdis intentus erat, cuiq; cessatio omnis displicebat, sententiã eam ualde reiecit se ab ipsa Græcia electũ bello gerendo ducẽ, & q paternas copias firmissimas haberet, nuptijs celebrandis uacare, donecq; filij nascerent delidere, turpe esse demonstrans. Quumq; illos docuisset, quid sibi expedire uideretur, atq; rationibus multis ad bellũ animasset, magnifica Deis sacrificia, in Dio Macedoniæ urbe, louiq; & Musis scenica fecit certamina, quæ ab Archelao superiorũ temporũ rege instituta fuerant. Durauitq; ea celebritas in diem nonũ, cum musis singulis diem unum dedicasset. Scenam uerò tam amplam struxit, ut centum lectos caperet, ubi amicos, & qui ordines in exercitu ducebant, legatosq; ciuitatũ cõuiuio accepit. Splendidissimi apparatus cõuiuio ei cũ multi interfuissent, militibus etiam omnibus sacrificiorũ & conuiuij partes distributæ sunt.

Regni Alexandri annus. II.

Athenis aũt imperante Ctesicleo, & Romæ cõsulibus C. Sulpitio, & L. Papirio, Alexander cum exercitu ad Hellespontũ profectus, ibi copias ex Europa in Asiam trajcere instituit. Nauibusq; sexaginta discedens Troadem uersus, primus Macedonũ omnium è naui hastam iaculatus, littori Asiæ eam infixit, ac statim exiliuit de naui, uisus quodammodo ope Deorũ captiuã terram occupare. Hinc sepulchra heroum, Achillis, Aiacis, aliorumq;, inferijs cæterisq; honoribus ueneratus, copias quæ cum ipso transmiserãt, diligenter recognouit, inuenitq; peditum Macedonũ millia duodecim, auxiliariorũ septem millia mercenariorum quinq; millia. His omnibus præerat Parmenio. Odrysij, Triballi, Illyrij, ad quinq; millia sagittarij, & qui Agrianes uocantur mille, eum etiam sequuti fuerãt, ut omnes triginta millia numero essent. Equites uerò Macedones mille & octingẽti, quos Callias Harpali F. ducebat. Græci oẽs octingenti, quib. præerat Erigyius. Thessali Thraces antecursores, & Pannones mille & nõgenti duce Cassandro, reperti sunt. Equitatui omnes numerus factus est quatuor millium & quingentorum. Cum his copijs Alexander in Asiam transiuit. In Europa sub Antipatro reliquerat peditũ millia duodecim, equites ad duo millia & quingentos. Mouens aũt castra rex à Troade, peruenit ad Mineruæ templum. Ibi sacerdos Alexãder nomine, cum ante ædem Ariobarzanis, qui Phrygiæ præses fuerat, statuã humi prostratam aliaq; nõ parui momẽti ostenta uidisset, accessit ad regẽ, eumq; in magno equestri certamine uictorem fore cõfirmauit: præcipuè, si circa Phrygiã manus consereret. Adiunxit etiam, manibus suis insignem hostium ducem eum interempturũ esse: ea uerò omnia sibi à Deis ipsis, & maximè à Minerua significari, quæ ei auxilio ad res feliciter agendas futura esset. Sacerdotis huius prædictionẽ læto animo accepit Alexander, ac statim Mineruam amplissimo sacrificio honorauit, scutumq; suum ei dicauit, & ex templo alterũ, quod sibi firmissimũ uisum est, detraxit. Quo armatus, pugnam primam iniuit: ubi sua conniſus uirtute, celebrem uictoriã reportauit. Sed hæc paucis diebus pòst gesta sunt. Interea præfecti, & duces Persarum, cum tardi fuissent ad prohibendum Macedonũ transitum in Asiam, cõuenerunt gratia cõsultandi, qua ratione bellum cõtra Alexandrum gerendũ esset. In ijs Memno Rhodius, qui militari prudentia ualde æstimabatur, censuit rem initiò in discrimen deduci nõ oportere, sed agros uastando, necessariorum inopia debere hostem prohiberi, ne ulterius progrederetur: simulq; in Macedoniam naualeis & pedestreis copias traduci, ut bellum totum in Europam transferretur. Optimè prorsus uir ille consulebat, ut ex rerum euentu postea cognitũ est. Sed duces cæteri haudquaq; assentiri uoluerunt: tanquam diceret quæ ingenteis Persarum animos parum decerent. Quum itaq; sententia ea quæ dimicationem suadebat, superior fuisset, copias undiq; accersiuerunt, quæ numero hominũ Macedonicis longè erant maiores. Cum his in Phrygiam ad Hellespontum progressi, prope Granicũ castra

Alexander Troadẽ uenit

Alexandri copiæ.

posuerunt, ripasq; flumínis bene muniuerunt. Alexander de hostium profectione certior factus, magnis itineribus obuiam uadens, ex aduerso illorũ castrametatus est, ut tantum Granici aqua inter bina castra laberetur. Tunc Barbari ad montis latus retracti, expectabant, ut hostes in transitu fluminis adorirentur: quòd ita, dissipata eorum phalange, uictoria se facilè potiri posse sperarent. Sed Alexander audacia usus, ad primum lucis ortum antequam hostis se opponeret, copias traiecit, aciesq; ad conflictũ ordinauit. Contra eas Barbari magna equitũ multitudine obiecta, primùm certamen absq; peditatu inire proposuerunt. Sinistram itaq; exercitus partem Rhodius Memno, & Arsames præfectus, cum suo equitatu tenebant. Post eos Arsites, cui erant Paphlagones equites: dein Spithrobates Ioniæ præses, cum Hyrcanis equitibus, positi erant. In cornu dextro erãt Medi mille, & duo equitum millia sub Arrheomythre, totidemq; Bactriani. Mediam aciem habebant gentiũ aliarum equites: numero quidem multi, sed quorũ uirtus explorata esset, ad decem millia. Peditatus uerò Persarũ nihilo erat minor centum millibus hominum. Hi omnes post acies subsititerunt, quòd equites crederent sufficere, ad Macedonum uires labefactandas. Concursu igitur equitum utrinq; facto, cum summa alacritate, Thessali equites, qui Parmenione duce in sinistro erant cornu, hostiũ impetum firmiter sustinuerũt. Alexander autem, qui in altero cornu delectos equites secũ habebat, primus in Persas irruit: consertisq; acriter manibus, cædem hostium magnã faciebat. Barbari pariter strenuè pugnantes, arrigebant animos, quo Macedonum uirtuti resisterent. Ibi in locũ unum, fortuna bello optimos ad contentionem pro uictoria obtinenda, deducere uisa est. Spithrobates enim præfectus Ioniæ, genere Persa, quem Darius generum sibi fecerat, egregiæ fortitudinis cum magna equitum manu in ipsos Macedones inuasit. Quumq; secũ bellatores quadraginta uirtutis spectatæ, sanguine omnes sibi iunctos haberet, aduersos hostes uehementia sua grauiter urgebat, aliquibus interfectis, & multis uulneratis. Atq; eo in loco tantam eius uim nullus uidebatur posse sustinere. Tunc Alexander conuerso equo in Barbarũ contendit. Persa existimans, ueluti diuino munere sibi concessum, ut cum Alexandro singulari certamine congrederetur, quo Asiam omnẽ à grauissimo terrore liberare, simulq; audaciam illius passim iactatam reprimere posset, primus in Alexandrum coniecit telum, quod Sunium uocant, atq; summum eius dextrum brachium per thoracem uulnerauit. Rex statim extractũ telum abiecit, calcaribusq; acriter equum urgens, incursione & robore suo cõnisus pariter, in medium Persæ pectus lanceã inflixit. Ad quam rem, qui utrinq; aderant, ex summæ fortitudinis admiratione exclamauerũt. Sed quum lanceæ ferrum, in thorace fractum, uulnus irritum fecisset, præfectus ense stricto in Alexandrum ferebatur, qui statim lãcea alia arrepta, in faciem Barbarum magno cõfecit uulnere. Ad idem temporis momentum, cadentis Spithrobatis frater, Rosaces, equo inuectus, ense tam grauiter caput Alexandri percusit, ut galea cedẽte ictus leuiter ad uiuum peruenerit. Ibidemq; iterum eum ferire conãti Rosaci, Clitus, Niger cognomẽto, equo accurrẽs, manũ abscidit. Prope duos fratres iacentes cõsanguinei omnes subitò cõglobati, telis omnes Alexandrum impetere cœperũt. Deinde comínus congressi, nihil non sustinebant, ut eum aliquo modo opprimerẽt. Sed ipse, licet multis & magnis incommodis impeditus esset, nihilominus magnam hostium multitudinem fortiter sustinebat. Thoracem habebat duobus in locis perforatum. Galea etiam uno: scutum, quod ex Mineruæ templo acceperat, ictibus tribus confixum fuerat. Tamen nũquam pedem referre uoluit: sed animi magnitudine elatus, aduersa omnia parui æstimabat. Quum demum hostium multi duces circa ipsum interfecti fuissent, quorum clarissimi erant Atixyes & Pharnaces, frater uxoris Darij regis, & Mithrobarzanes ductor Cappadocum: atq; ijs sublatis, ordines Persarum

Alexandri cũ Persis pugna ad Granicum.

Alexander Spithrobatẽ occidit.

rum omnes à Macedonibus fusi essent, primi qui aduersus Alexãdrum erant, post eos & reliqui omnes in fugam compulsi sunt. In ea pugna, omnium confessione, præcipuam fortitudinis laudem Alexander obtinuit. Ab eo Thessali equites magnam commendationem ex eo sunt consequuti, quòd turmarum ordinibus bene seruatis, strenuissimè dimicassent. Profligato ad eum modũ equitatu, pugna à peditibus utrinq; excepta est: quæ parũ durauit, quòd Barbari ab equitibus suis deserti, animis parum consistentes terga cõfestim dederunt. E Persarum copijs peditum millia decem, equites non minus duobus millibus cæsi dicuntur. Capti sunt ad uiginti millia. Finito certamine Alexander suos, qui mortem oppetierãt, magnificentissimè sepeliuit, quò ad strenuè capessenda in prælijs pericula, eiusmodi honore cæteros inuitaret. Deinceps in Lydiam mouit castra, præfectoq; Mithrinne deditionẽ faciente, Sardes arcesq;, cum thesauris ibi depositis, recepit. Quumq; Persæ, qui aduerso prælio superfuerant, duce Memnone Miletum confugissent, rex eò profectus prope oppidum castra posuit: continentiq; oppugnatione nullo die intermisso, inte gros fatigatis submittens, non cessabat pro mœnibus decertare. Sed qui intus erant facilè initiò de muro se defendebant, quum militum magna multitudo esset, telorumq; & aliorum propugnationi necessariorum, uim grandem haberent. Sed postquam Alexander, machinis appulsis, intentius mœnia quatere, & terra mariq; simul inita oppugnatione, per dissectam muri partem intro Macedones irrumpere cœperunt, illi in fugam sunt conuersi: Milesij cum supplicantium insignibus ad regis pedes prouoluti, sese & urbem in eius fidẽ dediderunt. Barbarorum aliqui interfecti, nõnulli ex oppido se subtrahentes aut fugerant, reliqui omnes capti sunt, quos Alexander uendidit. In Milesios autem magna est usus benignitate. Quum uerò nauales copias parum sibi utiles esse, & maximo sumptu indigere animaduerteret, classem omnem remisit, pauculis nauibus retentis ad instrumenta oppugnationum deuehenda. In eo numero erant uiginti naues missæ ab Athenienslibus. Aliqui dicũt, ex usu rei bellicæ, Alexandrum missionẽ eam excogitasse. Quòd enim Darium aduenturum, magnoq; prælio confligendũ esse apparebat, existimasse Macedones ardentius dimicaturos, si omnem fugiendi spem ablatam uiderent. Quod etiam in pugna ad Granicum commissa prouiderat. Ibi enim à tergo uti flumẽ haberẽt, curasse, quo nullus fugam tentare auderet, uidens cedentibus omnibus in ipso fluminis alueo certissimam cædem paratã esse. Temporibus etiã insequentibus Syracusarum regem Agathoclem, exemplo Alexandri, magnã & inisperatam uictoriam esse consequutum. Transgressum enim cum paruis copijs in Aphricam, nauibus omnibus incensis, fugiendi spem exercitui ademisse, atq; ut strenuè decertarent, per necessitatẽ induxisse, quamobrem Carthaginienses, qui multa hominum millia contra se duxerant, superaũerit. Capta Mileto, Persarum multitudo ingens, militesq; cõductitij cum ducibus, qui optimi censebãtur, Halicarnassum se receperunt. Ea maxima est urbs omniũ in Caria, regum sedes, cui magnum ornamentum afferunt arces eleganter extructæ in eo rerum statu, Memno uxorem & liberos suos ad Darium misit, ex eorum traditione suspicatus pariter & suorum rebus bene prouisum, & regem, tam bonis obsidibus acceptis, facilè omnium administrationem sibi creditum esse: quod non secus euenit. Subitò enim Darius ad omnes qui prope mare incolebant, literas misit, quibus demandabat, uti Memnoni obsequẽtes essent. Atq; eo modo Memno imperio suscepto, quæcũq; oppugnationi sustinendæ usui erant, Halicarnasi præparauit. Rursus Alexander multa oppugnatoria instrumenta & frumentum eôdem comportari iussit: atq; ipse cũ omnib. copijs in Cariam progredi cœpit. In itinere ciuitates humanis officijs sibi conciliabat. Sed Græcis maximè gratificari studuit, ciuitates eorum & liberas & immunes à uectigalibus omnib. esse iubens: illudq; passim dictitãs,

Alexãder Milctum expugnat.

Digitized by Google

pro Græcorũ líberatione bellum ſe contra Perſas ſuſcepiſſe. Cum uerò ei iter facienti fœmina, cui Adę erat nomen, eius generis ut in Cariæ principatũ ſuccedere deberet, obuiam ueniſſet, fatisq; uerbis de regno, quod maiorũ ſuorũ fuerat, uti ad id conſequendum ſibi auxilio eſſe uellet, oraſſet, Alexander eam Cariæ imperare iuſsit. Quo beneficio erga Adã Cares omnes ſibi beneuolos plurimum reddidit. Protinusq; ab omnibus ciuitatibus, ad eum honorandũ miſſæ ſunt legationes cum aureis coronis: promiſeruntq; mandata omnia ſe facturas. Poſtea Alexander, poſitis ad Halicarnaſſum caſtris, oppugnationẽ acrem & terribilem inſtituit. Initiò enim continua, & identidem per ſucceden tes integros, renouata pugna, mœnia ſuperare conati ſunt Macedones, nullamq; diei partem, quin omnibus periculis ſe exponerẽt, intermittebant. Poſt id uarij generis machinis expeditis, teſtudines tres foſsis, quę ante urbẽ erant, ſuperinduxerunt, atq; ita arietibus turres, murumq; interpoſitum quatere cœperunt: cuius parte diruta, quod reliquum manſerat, conſertis manibus in urbem proruere fecerunt. Memno ſtrenuè Macedones, qui primi in mœnia impetum fecerunt, repulit. Habebat enim magnum in urbe militum numerum. In machinas autem admotas, noctu cum multis eruptione ex urbe facta, ignẽ coniecit: acri ita prælio ante urbem inito, Macedones uirtute multum hoſtibus præſtabant. Sed Perſæ multitudine, & omni apparatu abundabant: eisq; decertantibus multum qui erant in muro, auxiliabãtur. Hi iaculis & telis Macedones partim interficiebãt, partim ſauciabant, ſimulq; utrinq; tubicines bellicum canebant, & magnus ex omni parte militum clamor edebatur, comprobantiũ quæ apud hos uel illos fortiſsimè fieri cõſpiciebant. Erant qui creſcentem in machinis ignem extinguere conarentur, qui etiam cominus congreſsi multam hominum cædem facerent. Alij in urbe noua mœnia in deiectorum locum multo prioribus firmiora excitabant. duces autem Perſarum, qui cum Memnone erant, ubi plurimum periculi erat, ſe offerebant, ſtrenueq; pugnantibus magna pollicebantur munera. Per quod fiebat, ut pro uictoria obtinenda omnibus animorum ardor incredibilis eſſet. Vidiſſes quoſdam uulneribus ſaucios, defectis uiribus cadentes, ex acie deportari. Alios pro iacentiũ defenſione, ut auferri poſſent, acerrimè prælio contendere. Aliquos periculi magnitudine fractos, pedem referre: ſed ducum adhortatione concitatos, audaciam & animum recipere. Tandem Macedones aliquot ante ipſas portas interfecti ſunt, & in ijs Neoptolemus, è ducum numero uir magni nominis. Quum dein turres duę, totidemq; mœnium interſtitia ſolo ęquata fuiſſent, noctu milites quidam Perdiccę temulenti, in arcis murum temerè conatum facere ſunt auſi. Qua hominum uecordia animaduerſa, Memno cum ſuis longè pluribus eos inuaſit, in fugã cõpulit, multosq; interfecit. Eo cognito Macedones multi, atq; hi qui apud Alexandrum præcipui habebantur, auxilio ſuis accurrerunt: commiſſaq; acri pugna, Perſę ſuperati in urbem ſe retraxerunt. Tunc rex per præconem Macedones, qui pro muro ceciderant, ad ſepulturã ut ſibi concederentur, petijt. Ephialtes & Thraſybulus Athenienſes, qui erant in Perſarum auxilijs, eos non dedendos cenſebant: nihilominus Memno idipſum regi conceſsit. Poſt hæc Perſarum principes quum de ſumma rerum conſultarent, Ephialtes dixit, ſibi expectandum nõ uideri, ut urbe occupata, omnes in captiuitatem uenirent: potius debere duces ipſos cum hoſtibus congredi, priuſq; milite conductitio belli fortunam experiri. Memno, qui eius uiri maximam fortitudinẽ perſpectam habebat, atq; ſpei plurimum ſemper in eius animi magnitudine, & corporis firmiſsimo robore poſuerat, permiſit, ut quod ſibi expedire uideret, id faceret. Ille delectis duobus millibus mercenariorũ militum, inſtituit, uti eorum dimidium ardentes titiones teneret, alteri inſtructi contra hoſtes eſſent. Subitoq; prima luce portis patefactis, ſe cum ijs ex portis effudit, ac ignem in machinas coniecit, qui protinus ingentẽ concitauit flam-

Alexãder Halicarnaſſũ oppugnat.

mam.

Digitized by Google

mam. Cum aliis aũt, qui acie denſiſsima conſtiterãt, hoſtibus ad machinas ſer uandas feſtinantibus occurrit. Alexander hanc rem perſentiens, Macedonũ precipuos in priori acie collocat, in ſubſidio delectos ponit milites, poſtremã aciẽ ſpectatæ uirtutis hominibus firmat, atq; ita ipſe ante omnes hoſtes, quorum impetum nulli ferre poſſe exiſtimabãtur, repreſsit. Miſit & qui in machinis factum incendium reſtinguerent. Sedenim immẽſis undiq; editis clamoribus, & tubis claſsicum perſonantibus, atrociſsimũ certamen initum eſt, quũ uirtus & ſummũ conſequendæ laudis ſtudium utriſq; non deeſſet. Ignem Macedones, ne ulterius in machinas ſerperet, prohibuerant, ſed in ipſa pugna hoſtibus multo erãt inferiores. Ephialtes enim corporis robore aliis omnib. præſtans, quotquot ſibi in manus incíderent, interficiebat. Et qui erant in muro recens conſtructo, ingenti ui telorũ coniecta, multos opprimebant. Turrim enim ligneam, altitudinis cubitorum centũ repleuerant tormentis ad iacula & ſagittas emittendas. Propterea quũ Macedones multi cecidiſſent, aliiq; uitandæ telorum multitudinis cauſa pedẽ referrent, ſimulq; Memno cũ magno militũ numero ſuis ſubſidio ueniſſet, Alexander in dubitationem magnam deductus eſt, ut quid cõſilij capiundum eſſet, neſciret. Ibi quũ firmiſsimi iam eſſent Perſæ, magna rerum immutatio in ipſo prælio facta eſt. Veterani Macedones, qui per totum ętatis ſpaciũ ſemper in rebus arduis & periculoſis uerſati erant, & ſub Philippo merentes, frequenter uictoriam conſequuti, ad ſummam fortitudinem ita prouecti fuerant, prudentia & rei militaris cognitione longè omnib. præſtantes, tyronibus pugnam detrectantibus, amariſsimis uerbis ignauia exprobrata: ipſi in unum coacti, cõfertis ſimul clypeis, hoſtes, qui iam ſe uiciſſe arbitrabant, exceperunt: Ephialteq; & multis aliis interfectis, reliquos, ut in urbem refugerent, compulerunt: cum mixti Macedones, nocte incipiente, intra mœnia penetrauerunt. Sed quum rex receptui cani iuſsiſſet, in caſtra omnes redierunr. Tunc duces præfectiq; Perſarum, cum Memnone concilio habito, urbem relinquere decreuerũt. Igitur optimo præſidio, apparatuq; omniũ rerũ idoneo in arce poſito, reliquam hominũ multitudinẽ, & pecuniarum uim ſecum in Con abduxerunt. Quod quum Alexander ad primũ lucis ortum intellexiſſet, urbem captam diruit: arcem, muro & foſſa inductis, cinxit. His actis, cum exercitus parte duces in mediterranea miſit, iniungens, ut finitimas oẽs ciuitates in poteſtatẽ ſuam redigerent. Illi re ſtrenuè geſta, teris omnib. uſq; ad maiorem Phrygiam deuictis, ex præda capta exercitum ſuſtentarunt. Alexander in maritima profectus, captis urbibus multis, & caſtellis, quę munitiſsima erant, magno opere expugnatis, regiones omnes uſq; ad Ciliciam obtinuit. In his locis, ut miro quodam & ſingulari caſu oppidi unius potitus fuerit, prætereundum non uidetur. Ad extrema Ciliciæ, rupem quandam munitiſsimam incolebant Marmares numcupati. Horum plericq;, facien te illac iter Alexandro, nouiſsimum eius agmen adorti, compluribus interfectis, non paruum hominum & iumentorum numerum abegerunt. Qua iniuria rex irritatus. loci illius oppugnationem inſtituit, atq; omni conatu, ut eam gentem debellaret, contendit. Marmares, & fortitudini ſuæ, & oppidi ſitu cõfiſi, fortiter oppugnationi reſiſtebant. Iamq; biduum integrum, nunq; pugna intermiſſa fuerat: apparebatq; regem nõ prius ceſſaturum, quàm rupem eam ſuperaſſet. Ibi Marmarum ſeniores iuuentuti perſuadere tentarunt, ne uim experiri perſeuerarent, quòd fortaſſe negotium cum rege componi poſſet. Illis huiuſmodi ſententiã reſpuentibus, cunctiſq; ſimul cum libertate interire ſibi proponentibus, ſenes aliud conſilium hoc dederunt, uti pueros, fœminas, ſenesq; omnes interficerent: ipſi, quibus ob corporis firmitudinẽ haud difficulter ſalus quæri poſſet, noctu per hoſtes medios in montem proximũ aufugerent. Comprobato hoc cõſilio à iunioribus, iuſsi ſunt ſenes quiſq; domũ ſuã reuerti, ibiq; cum cognatis cibo & potu delicatiore refecti, mortẽ expectare.

Alexãder Halicarnaſſum diruit.

Marmares ab Alexandro oppugnati.

Viſum

Visum est deinde iuuenibus, qui erant circiter sexcenti à cæde cognatorũ hominum abstinere, sed domibus ignem iniicere, eoq; facto, portis patefactis discedere. Vt constituerant peractum est, cuicunq; suorum ciuiũ, ut incensa domus pro sepulchro esset, fecerunt: ipsiq; durante adhuc nocte, per hostium castra euadentes, in propinquum montem se contulerunt.

Regni Alexandri annus. III.

Res eiusmodi, anno hoc contigerunt: insequenti uerò, quo Athenis Nicocrates imperauit, Romæq; Valerius Cæso, & L. Papirius consules fuerũt, Darius rex ingentem pecuniam Memnòni misit, eumq; totius belli ducẽ appellauit. Qui conducta magna militum manu, trecentisq; nauibus instructis susceptam belli administrationem curabat. Chiũ in partes suas traxit. In Lesbũ cum classe traiecit, primoq; impetu Antissam, Methymnam, Pyrrham & Eressum occupauit. Mytilenen, quæ magna, & omni apparatu belli, firmoq; præsidio munitissima erat, dies complures, non sine magno suorum militum detrimento cum oppugnasset, tandẽ per summas difficultates cœpit. Statimq; summa ducis huius strenuitate diuulgata, multæ ex Cycladibus insulis ad eũ legatos pro fœdere miserunt. Fama etiam illa de eo in Græciam peruenerat, quòd ad Eubœam cum classe profecturus esset: adeò, ut eius insulæ urbes, magno timore correptæ fuerint: & qui ex Græcis, Persarum rebus studebant, sicuti Lacedæmonij, ad nouarum rerum spem arrigerentur. Verùm fortuna Memnonis uirtutem ulterius progredi non permisit. In morbum enim grauem prolapsus, quũ indies eo magis premeretur, decessit. Idq; nõ mediocre Darij rebus detrimentũ attulit: qui sibi pro certo persuaserat, bellũ totum in Europã ex Asia translatũ iri. Sed enim Memnonis morte audita cõcilium amicorũ habuit, retulitq; ad eos, utrum duces cum exercitu ad res maritimas mittendos censerent: an magis expedire uideretur, regẽ, adductis omnibus copijs in hostẽ progredi, & belli fortunam experiri. Tunc quibusdã suadentibus ipsum in aciem prodire, q; Persæ oẽs cupidissimo animo decertaturi essẽt: Charidemus Athenensis, uirtute & omnib. artibus imperatorijs præstantissimus, qui sub Philippo rege meruerat, & in omnibus rebus obeundis princeps & cõsilio optimus erat, Darium admonuit, ne temerè imperium suum in aleam committeret: sed illud ipsum, quod longè & latè patebat, in officio cõtineret: ducem autem, cuius prudentia explorata haberetur, contra Macedones mitteret. Ad quam expeditionẽ centum millium peditatum sufficere dicebat, ut eorum tertia pars essent Græci stipendio conducti. Quo uerò dictorũ magis fidem faceret, pollicebatur sese bellum illud confecturum. Mouerant regem eiusmodi Charidemi uerba: sed regis amicis diuersa, quę plus dignitatis habere uidebantur, censentibus, atq; eam de Charidemo suspicionem Dario iniicẽtibus, quod belli administrationem sibi demandari cupiebat, uti res Persarum Alexandro proderet: concitus ira Charidemus, Persis ignauiam & timiditatem apertè cœpit exprobrare. per quæ factũ est, uti rex offensus, ob iram, quid expedire uidetur, parum prospiceret: sed Charidemum zona comprehensum, quod est moris Persarum, apparitoribus interficiendum traderet. Qui quum ad supplicium traheretur, exclamauit, breui regem pœnitentia affectum iri, atque iniuriæ sibi factæ amissione regni pœnas daturum. Eoq; modo Charidemus, propter intempestiuam loquendi audaciam, hunc uitæ exitum habuit. Rex postmodum sedata ira, quùm mentem recepisset, grauiter seipsum facinoris impotenter commissi incusauit. Sed quod iam erat factum, haud dabatur regia potestate infectum reddi. Itaque secum, quanta Macedonum fortitudo esset, coniectans, uelutiq; ante oculos Alexandri ad omnia promptitudinem sibi proponens, circumspiciebat, quem nam idoneum ducem in Memnonis defuncti locum sufficeret. Quumq; nullum inueniret, coactus est ipse ad periclitandã regni sui fortunam descendere. E locis igitur omnibus copias

Memnonis mors.

Charidemus à rege Persarũ ob loquendi libertatem necatur.

euocat

euocat,iubetq; Babylonẽ conuenire. Ex amicorũ & affinium numero, quos optimos nouerat, delegit, eosq; partim ordinibus conuenientibus præfecit, partim ut secum in certamẽ cõtra hostem proficiscerentur,cõstituit. Quumq; dies præscripta aduenisset, totus exercitus Babylone coactus est. In quo pedi tum numerus erat ultra millia quadringẽta: equitatus nõ minor centum mil libus. Cum hac tanta multitudine Darius Cilicią uersus iter cœpit,secum du cens matrẽ,uxorẽ,filium unum,& duas filias. Alexander quum ante Memno nis obitum,Chium,& urbes aliquot Lesbi ab eo receptas, Mytilenẽ per uim occupatã esse, atq; cum classe triremium trecentarũ, & magno peditatu eum in Macedoniã trãsire uelle,Grecosq; multos ad defectionẽ paratos intellexis set,nõ mediocri solicitudine afficiebat,qua omni liberatus est, ut primùm de eius morte nuncium accepit. Sub hoc tẽpus ĩ morbum acrẽ incidit. Quumq; *Alexandri morbus.* in dies grauius premeretur, medicos accersiuit,qui omnes excepto Philippo Acarnane,ut eum remedijs adiuuare possent, uerebant. Ille medicamẽtis uehementibus & presentaneis uti solitus,promisit per medicatam potionem se eum à morbo curaturum. Alexander libenti animo hoc audiuit,imperata om nia facturus: quòd iam fama erat, Darium Babylone cum omnibus copijs di scessisse. Itaq; Philippus data potione,quum & ægrotantis natura, & adiumẽ tum artis pariter conniterentur,à morbo prorsus Alexandrum liberauit. Pro pter quod beneficium magnificentissime honoratus,atq; inter præcipuos re gis amicos receptus est. Mater autem Alexandri, quum multa, quæ expedi rent,filio per literas significasset,inter alia admonuit, uti ab Alexandro Lynci ste sibi caueret. Erat is homo fortitudinis egregiæ,& prudentia multa præsta bat: atq; ei iuxta,ac alijs amicis regis, fides in omnib. habebatur. Accesserunt & rumores alij in eiusdem criminationẽ passim iactati. Idcirco iussu Alexan dri captus,& in uincula coniectus,custodiæ traditur,uti de eo cognitio habe retur. Sedenim quum Alexandro renunciatum esset,paucorum dierum itine re Darium abesse, Parmenionẽ cum parte copiarum ad loca, per quæ illi erat transeundum (portas nuncupabant) occupanda misit. Profectus Parmenio, Barbaris qui iam arctiora ea loca insederãt,deturbatis, ipse ibi uictor cõstitit. Darius,ut exercitum expeditum duceret,impedimenta,lixas,calonesq;, gen tem bello inutilẽ,Damasci,quę est in Syria,reliquit. Audiensq; Alexandrũ an gustias locorum occupasse,inde eum pugnã detrectare arbitratus,magnis iti neribus progredi cœpit. Tunc regionum earum homines, magna Persarum multitudine perterriti,Macedonum paucitatẽ contẽnebant: eisq; desertis Da rio se adiunxerunt,cõmeatus,aliaq; necessaria prõpto animo ei subministran tes. Ipsorum denicq; sentẽtia Persis in manu certissima uictoria esse uidebatur Alexãder interim Issum urbẽ insignẽ,terrore iniecto recepit. Ibi factus est cer tior ab exploratoribus,Darium septem millia passuum abesse,atq; acie instru cta,cum ingẽti omnium terrore ppius accedere. Existimauit ipse deorum be neuolẽtia occasionẽ eã sibi offerri,qua uno certamine imperium totum Persa rum eruere posset. Itaq; oratione accõmodata,milites ad prelium uiribus om nib. ineundum adhortatus, peditum atq; equitum ordines secundum loci na turã dispositit. Ante agmẽ totum equites constituit, peditum phalangẽ post il los ueluti in subsidio esse iussit. Ipse in prima acie ad cornu dextrum cum for tissimis equitib. in hostẽ cõtendit. Cornu alterum tenebãt equites Thessali,q; alijs omnib. & uirtute & usu præstabãt. Postquã acies ad teli iactum ap ppin quarunt,tanta uis telorum à Barbaris in eã partẽ,ubi erat Alexãder, coniecta *Alexandri prælium cum Dario.* est,ut missilium densissima multitudo se mutuò collidens, ictum inualidum habuerit. Tubicines autẽ cum utrinq; bellicum personassent,Macedones pri mi ingenti uoce in lætitiæ signum oẽs cõclamarunt. Barbaris rursus clamorẽ suum edentibus,montes propinqui resonarunt: tantusq; fuit sonus ille,ut tu barum clangorem obruerit. Nec mirum: una enim uox quadringentorum millium

millium hominum reddebatur. Alexander omnes hostium partes circumspiciebat, ut Darium nosceret. Quem ut uidit, subitò cum omni equitatu, quem secum ducebat, in eum inuehi cœpit. Neq; tam uictoriæ de Persis obtinendæ intentus erat, quàm ut ipse eius causa fuisse cognosceretur. Interim cętero omni equitatu simul decertante, multis ubiq; cadentibus, certamen ob dimicantium fortitudinẽ ancipitis erat existimationis, quum & in hanc & in illam partem, factis alternis mutationibus, propenderet. Neq; quispiã aut iaculando, aut feriendo, frustra id ipsum conabat, quum in tanta hominum multitudine semper uulneri aliquis expositus esset. Multi aduersis confecti uulneribus cadebant: atq; ita, donec anima eos prorsus desereret, haud cessabant à pugna, ut spiritu prius, quàm pugnandi studio deficerent. Ipsi uerò duces ante ordines suos fortissimè pugnam capessentes, alios ad idem faciendum incitabant. Vulnerum species innumeręq; contentiones pro uictoria adipiscenda & diuersę & magnæ conspici poterant. Inter hęc Oxathres Persa Darij regis frater, qui maxima fortitudine censebatur, uidẽs Alexandrum repulsis omnibus in Dariũ contendere, statuit eandem cum fratre fortunam experiri. Adsumptisq; secum equitibus, quos pręstantissimos ex suis ordinibus nouerat, in Alexandri turmas impetum fecit. Katus autẽ pietatẽ erga fratrẽ magnum sibi apud Persas nomen comparaturum, ante eius quadrigas pugnam excepit. Ibiq;, in tali re bene exercitatus, consertis cũ hoste manib. multos interficiebat. Nec Macedones, qui cum Alexandro erant, fortitudine illi cedebant. Itaq; breui magnus cadauerũ cumulus ante Darij quadrigas excitatus est. Quum enim oẽs regi manus inferri studerent, utrinq; acerrimè, absq; aliqua sui seruandi cura, pugnabatur. Ceciderũt in certamine eo multi insignes Persarum duces. In ijs fuit Antixyes, Arrheomithres, & Tasiaces præfectus Aegypti. Macedonum itidẽ multi desiderati sunt, & ipse rex Alexander in femore est uulneratus, cũ magna hostium uis se in eum effudisset. Equi autem, qui ad Darij quadrigas iuncti erant, multis confecti uulneribus, & cadauerum aceruis cõsternati, frenum excusserunt, atq; regẽ fermè in medios hostes rapuerunt. Tunc ipse tanto expositus periculo, præter suam dignitatem, & instituta regum Persarum, coactus est habenas, ad equos retrahendos, suis manibus apprehendere. Adduxerunt regij ministri quadrigas alteras, in quas quum transcendere conaretur, & tumulto magno iuxtà exorto, hostes uehementer ingruerẽt, magna animi perturbatione & timore correptus est Darius. Quod quum à Persis quibusdam in rege animaduersum esset, ij primi se in fugam coniecerunt: proximisq; equitibus eos sequutis, reliqui demum omnes breui terga uerterunt. Quumq; per loca angusta & difficilia iter eis faciendum esset, mutuò se cõculcantes, cadebant, multiq; citra hostilem offensam interficiebantur. Simul enim coaceruati iacebant inermes, armati, & aliqui gladios nudos secũ habentes, quîs multi confossi extinguebantur. Super eos prostratorum hominum cumulos multi cursu incitatos equos impellebant, uti in urbem aliquam amicam se reciperent. Excepit post id pugnam phalanx Macedonica, & peditatus Persarum, sed breui certamen illud durauit. Profligati enim prius equites, quoddam initium totius reliquæ suorum cladis dederant. Omnibus itaq; Barbaris fusis, quum tot millium turbam fugientem angustiæ locorum non caperent, citissimè eorum stratis cadaueribus omnia sunt repleta. Sed nocte superueniente, data est Persis, qui superfuerant, commoditas ad regiones uarias se conferendi: quum Macedones, persequutione omissa, ad prædam diripiendam restitissent. Maximè omnium in tabernacula regia cõcursus factus est, ob rerum preciosarum copiã, quæ in eis erat. Magna argenti & auri uis, & uestes quamplurimæ ac magnæ æstimationis illinc abreptæ sunt. Affinium etiã, amicorumq; regis, & cæterorum ducum res ditissimæ multæ passim trahebantur. Non tantum enim regiæ mulieres, sed & eius necessariorũ uxores, curri-

Darij fuga.

curribus deauratis uectæ, de Persarum more maritos in bellũ sequi, procp opum suarum amplitudine,& pro delicijs quibus innutritæ sunt, apparatũ & mundum muliebrem sumptuosissimum secum deferre solitæ sunt. Huiusmodi fœminarum captiuitas nulli non uehementissimam miserationẽ commouisset. Quæ enim prius ob mollitudinem carpentis ornatissimis uix commodè uehebantur,& corporis sui nihil non tectum habebant,tunc simplicẽ indutæ tunicam,uestesqp manibus lacerãtes, cumqp eiulatu magno è tabernaculis se proripiebant,Deos inclamando,& ad uictorũ genua sese prouoluendo. Aliæ manu uestem subleuantes, capillis passis, in loca quædam inuia discurrebant,obuiamqp simul factæ alteræ ab alteris opem implorabãt. Erant quæ miseræ ab hoste capillis traherentur,quibusqp discerpto uestitu in nuda corpora uiolentæ manus inijcerentur. Et nonnunquam ima hostilium parte uerberabantur,omneqp genus contumeliarum in honoratissimam illam & celeberrimam Persarum fortunam effundebatur. Sed Macedones,qui benignioris ingenij erant,multum,ad tantæ uarietas fortunæ conspectum,moti, infelicium fœminarum calamitatem miserabantur,quæ cõmodis, & maximis suis rebus priuatæ,in aliena hostiliaqp omnia, in probrosam denicp captiuitatẽ deuenissent. Maximè uerò adstantibus lachrymas & tristem animi affectum excitauit Darij mater,uxor,filiæ duæ nubiles, & filius teneræ adhuc ætatis. Immutatæ enim fortunæ & extremarum calamitatum illud manifestum spectaculũ,meritò inspicienti cuiuis sensum contristabat. Ignorabãt illæ quomodo cum Dario actum esset,num adhuc uiueret,an in prælio occubuisset. Videbant armatos hostes ad tabernaculum diripiendum irrupisse: qui fœminarum conditionem ignorantes,indecora multa palàm committere non uerebantur, simulqp Asiæ imperium iuxta ac ipsas in alienam concedere ditionem. Ducum Persarum uxoribus supplicíter ab eis opem petentibus,nihil adiumenti ferre poterant:sed uicissim ab illis implorabant,uti subsidio aliquo calamitatem suã subleuarent. Alexãdri aũt regis ministri,occupato Darij tabernaculo, lauacra & epulas,quibus ille uti solitus erat,parauerũt,lampadesqp multas accenderunt & ita Alexandrum à Darij persequutione redeuntem susceperunt, ut regis illius apparatu apprehenso,in Imperij Asię possessionem uenisse uideretur. Cęsa sunt in hoc prelio ad centum uiginti millia peditum Barbarorum,equitum haud minus decem millibus. Macedones uerò pedites circiter trecẽti,equites centum quinquaginta desiderati sunt. Huiusmodi sunt exitus prelij ad Issum Ciliciæ cõmissi,in quo uictus Darius,equis identidẽ mutatis,ut in cursu sufficerent,fugam arripuit. Alexandri insequentis manus euitare,& adsuperiores præfecturas peruenire maximè contendens. Eum rursus Alexander, cum optimorum,& quos præcipuè amicitia iunctos habebat,equitatu acriter insequebatur,summo potiendi eius studio ardens. Quumqp stadia ducenta progressus esset,ad suos nocte ferè media est reuersus. Vbi quum balneo se multo confectum, labore recreasset, quieti & deinceps cœnæ indulsit. Interea ad Darij uxorem & matrem accedens quispiam,Alexandrũ à Dario persequendo,quem cepisset,redijsse nunciat. Indeqp ploratus, & clamores magni à mulieribus excitati sunt, reliquaqp omnis captiuarum multitudo ad tam tristem nuncium in luctuosas prorupit lamentationes. Quod quũ Alexander intellexisset,Leonnatum,unum è familiaribus suis,ad eas misit,qui tumultum sedaret,ac Sisyngambrim,& alias quæ cum ea erant,de uita Darij certiores eas faciens,quodqp Alexander earum dignitatis rationem habiturus, & prima luce eas salutaturus,atqp re ipsa humanitatem suam ostensurus esset,significans consolaretur. Eo peracto,quum præter opinionem,& prorsus insperata melior fortuna captiuis mulieribus accidisset,omisso luctu,Alexandrum numinis instar uenerari cœperũt:qui diluculo primo secũ assumpsit Hephæstionẽ ex amicorũ numero honoratũ ualde hominẽ,& ad illas intrauit. Quũqp eorũ uterqp

Alexandri in matrẽ & uxorem & filias Darij humanitas.

utercp consimilem uestitū haberet, magnitudinecp & specie, regi Hephæstio præstaret, Sisyngambris eum regem esse rata, supplex adorauit. His uerò qui adstabant, nutu & digito, quinam Alexander esset, indicantibus, ob errorem commissum pudore affecta mulier, Alexandrum repetita salutatione uenerata est. Ibi Alexander: Nihil est, inquit, ô mater, quod solicita sis: hic enim etiam est Alexander. Qua humanissima appellatione matris erga mulierē grandem natu, manifestū clemētiæ suę specimē captiuis fœminis exhibuit: confirmāscp eam sibi deinceps secundam matrem fore, quod dicebat, re statim certū fecit. Ornamenta enim, quibus reginæ uti solent, omnemcp pristinam dignitatem ei decenter honoratæ restituit. Famulatum, quem sub Dario habebat, totū ei concessit, aliumcp insuper non minorem adiunxit. Virginum duarum uti nuberent, haud minorem curam Dario patre se initurum, puerumcp non secus, ac si filius sibi esset, educaturum spopondit. Quem accitum ad se exosculatus, cum aspectu firmo, & imperterritū esse eū conspexisset, conuersus ad Hephæstionem, alios qui cum eo erāt: Hic, inquit, puer sex natus annos, uirtutem supra ætatē præse fert, longecp patre suo est melior. Recepit etiam sibi curæ fore uxorem Darij, ne quid indignum fortuna priore pateretur: multacp alia misericordiæ & benignitatis plenissima loquutus, fecit ut mulieres ob insperatæ lætitiæ magnitudinem, in effusissimas lachrymas profunderentur. Ad confirmanda uerò omnia quæ dixerat, dexterā suā eis porrexit. Atcp ex tanta humanitate, non tantum beneficio eius affectæ mulieres, sed totus exercitus laudatione maxima eum est prosequutus. Ego quidē ex omnibus rebus, quas maximas & pulcherrimas gessit Alexander, nullā hac magis æstimandā, & historiæ monumentis digniorē iudico. Expugnatæ enim urbes, conflictus, & alia quæ ei prospera euenerunt, fortunæ potius cp uirtuti eius imputanda uidentur. Quòd aūt in licenti adeò potentia misericordiā calamitosis impartitus sit, solius prudentiæ eius id munus fuit. Plericp oēs fortuna aspirante felicē rerum suarum exitum nacti, inflante, insolescunt, ac per superbiā humanos & cōmuneis casus parum considerant. Indecp non pauci conspiciuntur, secundā fortunam non secus ac grauissimū onus, minus cōmodè sustinere. Alexander igit̄, qui ante hanc nostram ętatem seculis multis uixit, iustissimam & maximè meritam in hac sua historia commendationē à posteritate consequatur. Darius, quum Babylonē peruenisset, eos qui clade ad Issum acceptæ superfuerant, collegit: necp animo in tanta calamitate fractus est, sed literas ad Alexandrum misit, uti fortuna prospera humanè frueretur, & captiuorū redemptionē non negaret: magnam à se pecuniarū uim propter id accepturus. Addit etiā, se omnem eam partē Asiæ, quæ est intra Halym, urbesq; ibi positas ei concessurū, si fœdus amicitiācp secū habere uellet. Alexander epistolā hanc Darij suppressit, aliamcp in propositum suū, & quemadmodum expediri sibi uisum est, confinxit, quam habito amicorum concilio ostendit: atcp ita legati re infecta discedere coacti sunt. Tunc Darius, omni spe pacis per literas obtinendæ abiecta, apparatum belli maximū iniuit. Eos qui fugientes ex prælio arma reliquerāt, armauit: delectum nouorum militum habuit, quos in ordines descripsit. Copias ex præfecturis superioribus, quas in priori pugna, ob studiū proficiscendi ocyus in expeditionē omiserat, accersiuit. Tantacp cura in apparatum eum incubuit, ut hominū numerum, quos ad Issum habuerat, duplicauerit. Octingenta enim peditum, equitum ducenta millia coēgisse dicitur: præter hæc falcatos currus complures. Hæc igitur omnia eo anno gesta sunt.

Darius uires reparat.

Regni Alexandri annus. IIII.

Succedit annus, quo Athenis Niceratus princeps, Romæ M. Attilius, & M. Valerius consules fuerunt, & Olympias duodecima supra centesimā acta est: qua uictor in stadio fuit Grylus Chalcidensis. Eo tempore Alexander Macedones, qui in prælio occubuerant, & ex hostibus, quos strenuè pugnantes

cecí-

cecidisse intellexit, sepeliri curauit, deosq; magnificentissimo honorauit sacrificio. Illos qui egregiam operã in certamine nauauerãt, magnis muneribus est prosequutus. Aliquot uerò diebus exercitui ad quietẽ cõcessis, deinde in Aegyptum contẽdens ad Phœniciam peruenit, ubi urbes omnes facilè recepit, locorum cultoribus ultrò se ei dedentibus. Sedenim Tyrij, cum Alexander ad eos causa faciendi sacri in honorẽ Herculis Tyrij ire uellet, ut in urbẽ suam intraret, recusarũt. Quam rem molestissimè ferens Alexander, cõminatus est, se eos expugnaturum, Illi nihil territi, oppugnationem sustinere, quo Dario gratificarentur, statuerunt: eo pacto incolumem sese cum eo amicitiam seruaturos, atq; insuper ex tanto beneficio amplissima munera consequuturos esse arbitrati, cum obsidione diuturna & periculosa Alexandrum distracturi essent, ut Dario spacium ad belli apparatum perficiendum daretur. Reponebant etiã plurimum spei in situ insulæ munitissimo, & omnium rerum bello utilium copia, quam habebant. A Carthaginiensibus quoq;, stirpe nimirum sua, opis aliquid expectabat. Alexander autem cum mari haud facilè in urbem inuadi posse, quòd operibus mœnia essent firmissima; & classem Tyrij haberent, terra quoq; rem fermè impossibilem esse animaduerteret, cum insula à continenti stadijs quatuor seiuncta esset; nihilominus pericula & labores omnes subire decreuit, ne ab una atq; mediocri ciuitate copiæ Macedonum contemptui habitæ uiderentur. Confestim itaq; Tyrum ueterem diruit, lapidesq; eius à multis hominũ millibus cõportari fecit, atq; aggerem pedes ducentos latũ extruere instituit. Accitis autẽ undiq; propinquarum urbium hominib. nõ multo tẽporis interiecto, per tantam operantium multitudinem, molem eam absoluit. Tyrij initiò ad inchoatum opus nauibus accedentes, regem irridebant, quòd Neptuni uires se coercere posse confideret. Sed cum præter opinionem iam illud creuisse conspicerent, pueros, fœminas & senes Carthaginem transportare decreuerunt. Iuniores firmi roboris ad mœnia propugnanda delegerunt: & triremes octoginta, ut prælium nauale committerent, instruxerunt. Tandẽ cum festinantes puerorum & senum partem Carthaginem deuexissent, laborantium ad opus ingenti numero, & hostili clade, cum ad resistendum impares essent, prœuenti & in urbem cõpulsi sunt: atq; ita ex omni parte oppugnari cœperunt. Habebãt autẽ prius tormenta machinasq; propugnationi idoneas complures, tuncq; nouas & uarias moliri nõ cessabant. Quæ res eis haud erat difficilis, propter fabrorũ, qui machinas struerent, aliorumq; omnis generis artificum Tyri cõmorantem multitudinem, à quibus omnifariam & peregrina instrumenta multa excogitata & confecta sunt. Hisce undiq; totos urbis muros Tyrij repleuerunt, maximeq; ad eam partem, ubi agger mœnibus erat propinquior. Quem ubi ad teli iactum iam Macedones produxerunt, ostenta à dijs quædam, ad imminentem cladem denunciandam, missa sunt. Fluctus enim à mari ad molem eam incredibilis magnitudinis cetum appulerunt, unde nihil incõmodi factũ est. corporis enim parte altera aggeri acclinata, diutius ibi constitit, cum maximo inspicientium omnium terrore. Rursus demum in mare enatauit. Hinc que religio maxima utrosque occupauit, existimantes illud portendere, Neptunum sibi auxiliarem fore, animo utiq; in id quod optabant inclinato. Signa etiam alia, quæ meritò anceps & trepidum uulgus redrent, contigerunt. Apud Macedones, inter prandendum, panem mandentiũ facies cruentatæ uisæ sunt. In urbe quidã uisum huiusmodi sibi apparuisse narrauit, tanq; Apollo dixisset, Tyriam urbem sibi deserendam esse. Id ipsum cum ab eo homine in Alexandri gratiam cõfictum fuisse plebs suspicaretur, iamq; lapidibus eum impetere iuniores quidam uellent, à magistratibus subtractus ille è medio in Herculis templum confugit, atq; ita dei præsidio, quem imploratuit, ab imminenti pœna est liberatus. Sed nihilo magis Tyrij eius rei superstitione se exoluerunt, qui catenas aureas Apollinis signo iniecerunt: ita impedi

Alexãder Tyrũ oppugnat.

Ostenta Tyri cladem antegressa.

Digitized by Google

Tyrij Alexandri aggerē impedire conantur.

tum non amplius ex urbe posse eum demigrare censentes. Verumenimuerò cum aggeris incrementum iam Tyrijs formidinem faceret, scaphas complures scorpionibus, catapultis, sagittarijs & funditoribus repleuerunt, atq; ita ad eos qui in aggere operabantur, appulsi, multos uulnerabant, nec pauciores interficiebant. In densam enim illam & inermem operariorum turbam, cum tela multa & omnis generis conijcerentur, nullus ictus, utpote in expositos & indefensos, frustra erat. Ad hoc non tantum aduersi, sed & à tergo, ob aggeris latitudinem augustam, feriebantur. Neq; aliquis ab eo incommodo sibi cauere poterat, cum utrinq; ab hostibus tela immitterentur. Tunc Alexãder ad huiusmodi detrimentum amouendum, naues suas omnes milite instruxit, ipseq; primus eas in Tyriorum portum agere instituit, quo reditum his, qui suos inuaserant, interciperet. Illi ueriti ne Alexander portum obtinens, urbem propugnatoribus uacuam occuparet, summa festinatione ad urbem se conferre cœperunt. Atq; ita maxima contentione utriq;, ut præuenirent, remigijs connitebantur. Iamq; Macedones portui appropinquabant: & parum abfuit, quin Phœnices omnes interficerentur, nauibus quæ ultimæ erant amissis. Reliqui in urbem euaserunt. Alexander magna spe deiectus, ad aggerem perficiendũ se conuertit, nauibusq; que multis excubantibus, fecit ut operarij tuti essent. Iam aggere urbi proximo palàm erat facile eam capi posse, cum ecce uentus Caurus uehemens obortus operis partem euertit. Tunc Alexander uidens, etiam sine hostium ui per se molẽ fatiscere, multũ animo est commotus: ut quid consilij capiundum esset, nõ satis prospiceret, atq; oppugnationis cœptæ iam eum pœniteret. Tandem laudis cupidine arrectus, arbores maximas in montibus concîdi, & ad mare comportari fecit: demersasq; simul cum ramis eas aduim fluctuum frangendam obiecit. Celeriter etiam ea aggeris parte, quæ decíderat, refecta, operantium multitudine ita opus promouit, ut ex eo in urbẽ telum adigi posset. Positis autem in extremo machinis, saxa in urbis murum cõijciebat, & eos qui in mœnium propugnatione erant grauiter offendebat. Aduuabant sagittarij & funditores, à quibus oppidani multum uulnerabantur. Contra hæc Tyrij, apud quos consueti aquis homines, & machinarum artifices erãt multi, remedium miri ingenij adhibuerũt. Vt enim catapultis obsisterẽt, rotas crebris distinctas interstitijs construxerunt, easq; machina quadam conuertentes, telorum alia conterebant, alia auertebant, omnium quidem impetus uim dissoluebant. Lapides autem qui tormentis torquebantur exciebãt mollibus quibusdam & cedentibus machinis, quibus tormentorũ uim infringebant. Rex autem, dum ita ad aggerem contenditur, cum classe tota mœnibus circumuectus, curioſẽ ea considerauit, ut pro certo, & mari & terra eum oppugnationem initurum esse crederetur. Non ausi sunt Tyrij contra Macedones in mare progredi, sed in faucesportus naues tres in certamen adduxerunt. In eas Alexander conuersus, omnes superatas cõfregit, deinde in castra milites reduxit. Tyrij uerò uolentes murorum præsidium conduplicare, alterum murum à priore quinque cubitis distantem ædificant, latitudine decem cubitorum, inter quem & priorem quod erat interualli, aggere & lapidibus complent. Alexander interim coniunctis aliquot triremibus, machinisq; omnis generis superimpositis, mœnia hostium aggressus, ad centum pedum spacium ea diruit, perq; apertum locum irrumpere conabatur in urbem. Sed Tyrij densissimam telorum uim conijcientes, coëgerunt uti pedem cum suis referret. Atq; nocte superueniente, nouum murum in deiecti locum excitarunt. Iam uerò aggere urbi coniuncto, cum Tyrus peninsula facta esset, pro mœnibus maxima & acerrima certamina committi sunt cœpta. Oppidani enim imminentem sibi perniciem præ oculis habentes, & quodcunque calamitatis genus captiuis accidere soleat, secum reputantes, eo animo periculis omnibus

mnibus se offerebant,ut mortem susque deque facerent. Cum'que Macedones altas & mœnibus æquas turres propius adduxissent,atque indè pontibus muro applicatis multi in mœnium pinnas audacter transirent,Tyrijs remedia multa contra hostium conatum,ex industria & ingenio fabrorum,qui uaria instrumenta bellica excogitarunt,suppetebant. Confecerant hi tridentes maximos hamorum instar aduncos, quos in Macedones de turribus pugnantes in ijciebant. Cum'que clypeis infixi essent,eos funibus,unde reuincti erant,ad se trahebant. Erat igitur necesse, ut arma abijcere,atque ita apertos contra tela, quæ innumera mittebantur, se exhibere: aut retentis ob pudorem armis, tractos è turribus altis cadere,& mori. Alij etiam piscatorijs retibus hostes inuoluentes, cum manus explicare non possent, attrahebant, atque in terram deijciebant. Sed aliud quoddam acrius ad Macedonum uirtutem coërcendam excogitauerũt, quo fortissimos uiros multos dura & inexplicabili calamitate affecerunt. Scuta aliquot ænea & ferrea fabricata sunt: hisq; arena repletis, flammam continuam subijciebant, donec ignita & candens arena fieret: quam demum per machinam quandã in hostes, audacius cæteris pugnanter, effundebant,atque malo extremo eos afficiebant. Illa enim inter thoraces & tunicas penetrans,cutem grauissimè torquebat. Neque ita cruciatis militibus subsidium inueniri poterat, quòd proximos à quibus magno clamore opem implorabant,pestis eadem comprehendisset, Destituti igitur auxilio,cum uehementissimus ille dolor in furorẽ eos adigeret,miserabiliter interibant. Eodem tempore ignem,iacula,lapides innumeros in hostem Phœnices mittebant, ut tantæ telorũ multitudini Macedonũ fortitudo succũbere cogeretur. Asseribus insuper, quibus falces adnexæ erant, arietũ armamẽta abscindebãt, ne deinceps ualidas in quatiendo uires haberent. In hostium frequentiam,de machinis candentes magnas laminas ferreas iaculabãtur, quæ in tãta turba semper aliquos attingebãt. Coruis & manibus ferreis ex propugnaculis hostes arripiebãt, omnes denicq; Macedonum machinas inutiles reddiderant, pugnantiumq; magnum numerũ ceciderant: cum tamen in ea tanta rerum perturbatione & difficultatib. adeò asperis Macedonũ animi minimè reprimerẽtur, sed super suorum cadauera euntes, aliarũ calamitatem nequaq; in terrorem suum uerterẽt. Interea Alexander ad catapultas consistens, saxa in murum torqueri, & ex ligneis turribus, per scorpiones ingẽtem telorũ uim in oppidanos, qui mœnia summa tuebantur,conijci faciebat. Tyrij contra orbicularibus machinis (ut diximus) conuersis, catapultarum tela aut confringebant, aut aliorsum auertebant. Consuta etiam coria ad excipiendum missorum lapidum impetum, muro prætendebant,& eosdem ui illa molliente dissoluebant,ut nihil ictu suo offenderent. Omni igitur modo fortissimè propugnantes,cum uirorum dimicãtium aftatim haberent,iam in hostem audentiores facti,desertis mœnium turriumq; stationibus,ad pontes,qua Macedones transibant,se conuerterunt: firmaq; acie cõtra hostes instructa,manus strenuissimè,ut patriæ salus exigebat, conseruerunt. Erant nonnulli ex ipsis,qui securibus pugnantes,ut quemq; hostem obuium habebant,ei expositam corporis partem detrũcarent. Ibi Admetus,unus è Macedonum ducibus, magnitudine animi & corporis robore præstantissimus,dum Tyriorũ conatibus alacriter obsistit,securi caput mediũ percussus,subitò uitã herois instar amisit,ac reliqui omnes uictorib. Tyrijs cedere coacti sunt. Quod cum Alexander uidisset,nocte inita,per tubicines exercitũ excitauit,oppugnatiõeq; omissa castra in Aegyptũ mouere cõstituit. Postmodum laudẽ,quam de superato hoste expectauerat,Tyrijs se coactũ relinquere ignominiosum existimãs, sentẽtiam mutauit: solusq; Amyntas Andromenis F. idipsum cõprobauit. Itaq; rursus ad perficiendũ quod cœperat, conuersus, habita cõcione Macedones est hortatus, ne se ipso deteriores esse uellẽt in hoste oppugnãdo: classem'q; instructam urbi circumduxit, quò mari simul & ter-

Tyriorum de cris urbis defensio.

ra Phœnices premeret. Intelligens autẽ ad eam partẽ ubi erat nauale, infirmio-
ra esse mœnia, illuc triremes cum machinis inuexit: atq; ibi rem fermè spectan
tibus incredibilem facere est ausus. E turri enim lignea ponte applicato, urbis
murũ solus conscendit, nihil ueritus, quòd sibi fortuna tacitus tam glorioſum
inuidere posset: neq; acerbissimo hostium animo in se cõmotus, sed rẽ in Ma-
cedonũ suorũ conspectu geri gaudẽs, eis subsequi iussis, ipse ante omnes, ho-
stiũ resistentiũ quosdã lãcea, quosdam ense cõficiebat, nõnullos clypei impul
su deturbabat: quæ audacia multum animos hostium cõminuit. Interim cum
Tyrus ab Alexandro capitur. alibi ariete pars muri magna fuisset disiecta, atq; intra urbem irruerent Mace-
dones, iamq; multi per pontem Alexandro se adiunxissent, urbs tandem Ty-
rus capta est. Oppidani non tunc etiam fortitudinis suæ obliti sunt, sed mutuò
se animãtes, uiarũ angustias communierunt, ibiq; omnes plures septẽ millib9
præter paucos cesi sunt. Pueri & fœminæ in captiuitatẽ tracti. Iuniores aũt qui
erant ad duo millia, Alexander suspendi iussit. Captiuorũ tredecim millia nu-
merata sunt, cum tamen prius multitudo puerorũ & fœminarũ ingẽs Carthā
ginem fuisset cõportata. Tyrij igitur strenuè magis q; prudẽter obsidionẽ sub-
sistere ausi, quam menses septem sustinuerunt, in diram adeò calamitatem de-
lapsi sunt. Apollini catenas aureas & compedes à Tyrijs iniectas, Alexander
detraxit, atq; Philalexãdrum appellari iussit. Herculi magnificentissimũ sacri-
ficium peregit. Milites qui egregiã operã in bello nauassent, honorauit. Mor-
tuos honestissimè sepeliri curauit. Tyri Ballonymũ regẽ fecit, cuius mentionẽ
accuratè facere, propter casum admirabilem, haud uidetur indignũ. Erat prius
in ea urbe rex Strato, quo ob Darij amicitiam de principatu eiecto, Alexãder
Alexãder Tyri regẽ creat pauperẽ quẽdam hominẽ. Hephæstioni permiserat, uti hospitum suorũ quem uellet, Tyri regem delige-
ret. Is quo hospiti, apud quem diuertebat, gratias referret, eum principem no-
minari constituerat: qui & opibus & dignitate magna præditus, cum nullo co-
gnationis gradu regium genus contingeret, beneficium oblatum recusauit.
Tunc Hephæstioni, quis nam stirpis regiæ extaret requirenti, indicat quendã
à regibus genus ducentem, prudentem atq; optimum, sed paupertatis extre-
mæ hominem supereſſe. Ad illum regni tradendi causa protinus Hephæstio
cum regali amictu contendit: inuenitq; in horto mercede aquam de puteo tra
hentem, crassissimo indutum panno. ei subito casum Hephæstio oxponit. Re
gia ueste atq; alijs decentibus ornamẽtis apparat, productum in forum, Tyrijs
regẽ esse iubet: populo libẽter eiusmodi fortuitæ, & prorsus mirabili rei assen-
tiente. Atq; ita Alexandro amicissimus ille regnum tenuit: fortunæ supra mo-
dum uariantis, hominibus imperitis exemplum manifestissimũ. Nos uerò cũ
Alexandri res diutius tractauerimus, aliorsum enarrationẽ nostram conuerte-
mus. In Europa Agis Lacedæmoniorum rex, receptis octo millibus ære me-
rentium militũ, qui ex prælio aduerso ad Issum euaserant, nouis rebus in Darij
gratiam animum intendit. A quo naues & pecuniam magnam cum obtinuis-
set, in Cretam transmisit: ubi urbes complures captas in Persarum partes tra-
xit. Amyntas autẽ, qui prius è Macẽdonia ad Darium perfugerat, prælioq; ad
Issum Ciliciæ facto interfuerat, cum Persis ex acie cum hominum quatuor mil
libus, qui stipendia faciebãt, incolumis discedens, Tripolim, qui est in Phœni-
cia, priusquam Alexander eò contenderet, peruenit. Ibi è classe naues, quæ mi
liti suo portando sufficerent, accepit, reliquas omnes incendit. Trajiciens que
in Cyprum, & naues & copias illinc obtinuit, cum quibus Pelusium nauiga-
uit. Eiusq; potitus, uulgo iactabat, ducem se ad eos missum fuisse à Dario, cum
Aegypti præfectus in Cilicensi pugna occubuisset. Deinceps Memphim pro-
fectus, regionis populares, qui in acie ante urbẽ constiterãt, superauit. Postq;
uictoriam, cum milites eius populabundi, prædæ congerendæ solutis ordini-
Amyntæ mors bus intenti essent, ecce ibi facta ex urbe eruptione, oppidani & Amyntam, &
suos omnes ad internecionem occiderunt. Eoq; modo Amyntas, qui res ma-

gnas

Digitized by Google

gnas tẽtauerat, à quibus minimè ſuſpicabatur, oppreſſus eſt. Pariter & alij duces præfectiq́, cum aliqua militum manu de pugna ad Iſſum elapſi, de Perſarum rebus non deſponderunt, ſed partim ad urbes firmiores & opportunas ſe contulerunt, easq́ in Darij fide retinuerunt. Partim nationes & populos ad reparandas copias induxerunt, quibus cum tempore maxime neceſſario, afflictis rebus ſubueniebant. Amphictyones autem in Græcia legatos quindecim qui auream coronam, rei bene geſtæ præmium, Græciæ nomine afferrent, partamq́ uictoriam gratularentur, ad Alexandrum mittere decreuerunt. Alexander uerò ad urbem Gazam, Perſarũ præſidijs firmatam, caſtris motis, eam duorum menſium obſidione per uim occupauit.

Regni Alexandri annus V.

Iam Athenis principe Ariſtophane, Romani conſules magiſtratum inierunt Sp. Poſthumius, & T. Veturius. Tũc Alexander compoſitis Gazæ rebus, Amyntam cum nauibus decem in Macedoniam remiſit, ut iuuenum, qui militiæ idonei ibi eſſent, delectũ haberet. Ipſe cum omnibus copijs in Aegyptum intrauit, urbesq́ omnes citra laborem quempiam recepit. Aegyptij enim, quòd à Perſis multa impiè in ſacra ipſorũ cõmiſſa fuerant, crudeleque illorum erat imperium, læto animo Macedones ſuſcepere. Compoſitis Aegypti rebus, Alexander ad Hãmonis templum proficiſci cõſtituit, à deo reſcire quædam ſummopere cupiens. Cumq́ue iam itineris dimidium progreſſus eſſet, Cyrenenſium legati ei occurrunt, coronam & munera ampla apportantes, in quis erant equi bellatores trecenti, & firmiſſimæ quadrigæ quinque. Exceptis benignè eis Alexander & ſocietatem & amicitiam ſuam dedit. Poſtea cum ijs quos comites ſumpſerat, ad templum occepit pergere. Cumq́ue ad terram deſertam & aqua carentem, ubi arenæ uis immenſa erat, peruenirent, accepta ſecum aqua, illac iter faciebant. Intra diem quartum aqua omni, quam ſecum ferebant, abſumpta, defectu eius magnopere conficiebantur: ingenſq́ ſollicitudo omnis corripuerat. Tunc pluuia magna repentè extitit: qua præter expectationem cum à ſiccitate eſſent recreati, exiſtimauerunt eam dei prouidẽtia ad ſe ſeruandos miſſam fuiſſe. Iterum igitur aque de conualle quadam hauſta, quantum in dies quatuor ſuppeteret, ſecum portauerunt. Intra quod tempus regionem, quæ aquæ indigentia laborabat, tranſierunt. Cum uerò recti itineris ratio propter arenæ copiam non conſtaret, duces regem admonuerunt, crocitantes coruos ſemitam, quà ad templum eundum eſſet, demõſtrare. Idipſum Alexander in omen fauſtum traxit: interpretatusq́ deum gratè aduentũ ſuum accipere, magna alacritate progrediebatur. Primò ad ſtagnum quod amatum nuncupant, peruenit. Deinde ſtadia centum cum fuiſſet, urbes, quæ Hammonis dicuntur, acceſsit. Illinc diei unius itinere facto, delubrum tandem attigit. Cuius regio undique deſertis, & aquæ egentibus, prorſusq́ue omni humano cultu carentibus locis circumdata, ipſa tamen in latum & longum ſtadia quinquaginta patens, multis amœnisq́, & potu ſalubribus aquis irrigatur, & arborum omnis generis, maximè quæ fructus gignant, referta eſt. Aeris clementiã, qualis propemodum ſolet eſſe uerno tempore, habet. Cumq́ finitima omnia intolerandis æſtibus caleant, locus hic ſolus temperie ſua degẽtes ibi mirificè recreat. Templum ab Aegyptio Danao poſitum fuiſſe aiunt. Regionẽ ſacram circumhabitant ad meridiem & occidentem Aethiopes, ad ſeptentrionem Aphri, qui Numidæ dicuntur, eisq́ uerſus mediterranea cõiuncti Naſamones. Interius loca omnia tenẽt Hammonij, in quorum medio eſt arx cum munitione triplici. Prima regiam principum ueterum: altera gynæceum, puerorũ, fœminarum, propinquorumq́ regis domicilia, loci totius propugnaculum, delubrumdei, ſacrum fontem, in quo quæcunq́ deo offerenda ſunt, prius abluuntur, continet. In tertia ſpiculatores, qui circa principem ambulare ſoliti ſunt, habitant, ibidemq́ue eſt eorum militum receptus, bene firmatus munimẽtis.

Alexander ad Hammonis tẽplum proficiſcitur.

Haud longè ab ipſa arce, alterum extat Hammonis templũ, multis magnisq; arboribus inumbratum: prope quod fons eſt, qui ob id, quod ei accidit, Solis nuncupatur. Habet enim aquam, ſecundum horarum ſpacia mutationes mirabiles facientem. Ad primum diei ortum tepida exit de fonte. Progrediente die ad horarum additamenta paulatim frigeſcit, donec meridie æſtuante ipſa ad ſummam redigatur frigiditatem, quam rurſus per momenta ſua remittit ſenſim, uſq; ad ſolis occaſum, nocteq; ineũte uſq; ad mediam, ſemper magis incaleſcit. Inde calore deficiente fit, ut circa lucẽ priſtinum ſtatum prorſus recuperet. Dei ipſius ſimulachrũ ex ſmaragdis aliſq; gẽmis eſt coagmentatũ, editq; oracula peculiari quodam modo. Circumfertur enim aurea naui ab octoginta ſacerdotibus, qui humeris deum ultrò geſtant, quò ei uoluntatẽ progrediendi eſſe nouerũt. Subſequitur per uias omnes ingẽs uirginũ matronarumq; turba pœanas canentium, deumq; cantu patrio laudantium. Alexander itaq; in templum à ſacerdotibus ductus, cum diuinũ ſimulacrum contemplaretur, uates, uir grãdis natu, accedens ad eum: Salue inquit, ô fili, & appellatinnem huiuſmodi à Deo habeas. Suſcepit Alexander: Accipio eam ô pater, deincepsq; tuus dicar, ſi tamen mihi terrarum omnium dominium conceſſeris. Tunc uates in templum ſe retrahens, cum uiri qui deum ſubleuauerant, ad certa quędã uocis indicia moti eſſent, reſpondit firmiſsimè deum ei, quod petebat, promittere. Ibi Alexander: De cæteris etiam quæ ſcire expeto, mihi, inquit, ô numen reſpondeas: an ſcilicet omnes parentis mei interfectores ultus fuerim, numue eorum aliqui pœnam euaſerint? Vates tunc exclamauit: Haud perperã loqueris: nõ enim eſt mortalium quiſpiam, qui genitori tuo inſidias poſsit tendere: Philippi quidẽ peremptores omnes ſupplicio ſunt affecti. Argumẽto uerò ſit tibi, quòd è deo ſis genitus, magnitudo rerũ quas feliciter geſsiſti, quoq; hactenus à nullo fueris ſuperatus, & in poſterum ubiq; inuictus ſis futurus. Delectatus mirificè Alexander his oraculis, ampliſsima deo obtulit munera, inq; Aegyptum eſt reuerſus, ibi cum urbem ędificare decreuiſſet, eis quos negotio præfecerat, iniunxit, inter paludem & mare, quem locum ipſe diligenter metatus & ad regiones urbis ponendas partitus fuerat, eam extruerent, uoluitq; Alexãdriam de ſuo nomine appellari. Cuius poſitio cõmoda ualde electa eſt, ob uicinitatem portus Phari. Recteq; in uicis diſponendis illud fuit conſideratum, ut omnes flatu uentorum, qui anniuerſarij dicuntur, inſpirarentur. Ii per latiſsimum pelagi æquor effuſi, urbis aẽrẽ refrigerant, unde ſalubertima temperies redditur habitantibus. Circuitum ipſum mœnium, & magnitudine, & munitionibus admirabilem prorſus effecit. Cum enim inter magnam paludẽ & mare poſita ſint, duos tantum terra aditus habent, qui bene firmati ſunt, ut facilè defendi poſsint. Vrbis forma propè chlamydi cõſimilis, habet plateam à qua urbs ferè media diuiditur, magnitudinis & elegantiæ incredibilis. Aporta enim ad portam pertingens, in longitudinem ſtadia quadraginta, in latum pedes centum perficit: domibus que & templis magnificentiſsimis undique eſt exornata: luſsit Alexander, ut ipſa regia & ampla & operibus præclaris admirabilis maximè fieret. Neque hic tantum, ſed & ſuccedentes fermè omnes Aegypti reges uſque ad mea tempora, impẽdijs magnis eam auxerunt. Accepit uerò ea urbs citerioribus annis tantum rerum omnium incrementum, ut à multis prima omnium in toto terrarum orbe numeretur. Magnitudine enim, ſpecie, redditibus amplis, copiaq; omnium humano uictui neceſſariorum lõgè aliſs omnibus præſtat. Habitantium in ea multitudo longè ſuperat degentium in urbibus aliſs numerum. Quo nanq; tempore in Aegyptum tranſmiſimus, nobis dictum eſt ab eis, qui deſcriptionem habitatorum faciunt, eſſe Alexandriæ capitum liberorum plus trecentis millibus, regemque uectigalibus Aegypti capere ultra ſex millia talentorũ. Alexander igitur cum amicos ſuos quoſdã cœptæ urbis ædificationi præeſſe iuſsiſſet, omnesq; Aegypti res ordinaſſet,

Alexãder Alexandriam cõſtruit in Aegypto.

Digitized by Google

nasset, cum omnibus copijs in Syriam redijt. De cuius aduentu, ut primum Darius certior factus est, undique copias suas euocauit, omnia'que quæ ad aciem instruendam oportuna esse uidebantur prouidit. Tela, gladiosque maiores, quàm prius habuisset, in exercitu fieri curauit, quòd ea res Alexandro in Cilicensi pugna ualdè profuisset. Currus falcatos ducentos, perterrendis hostibus multum idoneos, ita constituxit. Circa equum utrunque, qui loris reuincti currum trahebant, exterius in iugo fixa spicula trium palmorum longitudinis, cuspide in hostium faciem conuersa, constituebantur. Ad Axes rotarum demissos, altera duo itidem hostibus occurrentia extabant: hæc & longiora & latiora erant prioribus, habebāt'que in summo adnexas falces. Omnino cum exercitum armis insignibus, & ducibus strenuis bene firmasset, Babylone mouit cum peditatu millium octingentorum, equitibus haud minus ducētis millibus, iterq; Tigri ad dextram, ad sinistram Euphrate fluminibus decurrentib. habebat peropulentissimam regionem, quæ equis iumentisq; pabulum, hominibus alimentorum omne genus commodissimè posset suppeditare. Contendebat autē summo studio, ut Ninum perueniret, ibiq; confligeretur: quòd prope urbem eam planicies erat, quæ latissima ingenti militum multitudini explicandæ locum maximè idoneum dare posset. Cum uerò ad uicum qui Arbela nominabatur, castra metatus esset, ibi quotidie acies disponebat, meditationeq; & exercitationibus continuis milites, ut imperatoris iussa audirent, assuefaciebat. Plurimum enim uerebatur, ne aliquo modo in tanta gentium & linguarum uarietate, cum ad prælium ueniendum esset, seditio & motus quispiam in exercitu oriretur. Pro componendo bello cum prius missis legatis, qui Alexandro terras omnes intra Halym, insuper'que talentorum duo millia offerrent, nihil efficere potuisset, iterum alios ad eum legauit, gratias agens, quòd matrem eius, captiuo'que alios tam honorificè tractasset: orans'que, ut inita secum amicitia, quicquid citra Euphratem esset, talentorumq; tria millia & filiarum suarum alteram uxorem accipere uellet. Quod si obtinuerit, ut gegerum eum habeat, tunc filij sui gubernatione concessa, se admissurū quodammodo eum in totius etiam imperij societatem pollicebatur. Alexander auditis legatis, amicorum cōsilium habuit, retulit'que ad eos de his quæ offerrentur, ut censerent quidnam eligendum uideretur. Rogabat ut libere unusquisque sententiam suam in medium proferret. Ibi cum alij omnes ob rei quæsitę magnitudinem haud satis regi consulere auderent, Parmenio primus: Ego inquit, si essem Alexander, susciperem quæ conceduntur, fœdusq; firmarē. Huic Alexander ita respondit: Et ego id facerē quod dicis, si essem Parmenio. Alijsque huiusmodi uerbis magnificis usus, Persarum orationem repudiauit, pluris nominis sui gloriam, quàm promissorum munerum utilitatem, faciens. Itaque legatis hoc respondit: Quemadmodum mundus, si duo essent soles, nec ornatum nec ordinem suum haberet; itidem & terrarum orbis, duobus regib. principatum tenentibus, non facilè seditionum & tumultus expers erit. Idcirco iussit Dario renunciarent: Si primas tueri esset ei in animo, uti ad certamen pro unico rerum omnium imperio contra se ueniret. Sin gloriæ parum appetens, utilitatem & quietis oblectamentum magis diligeret, Alexandro iubenti obsequeretur, in alios potestatem regiam, quam ei amplam ipse esset concessurus, exerceret. Misso cōsilio, uersus castra hostium cum exercitu est progressus. Interim cum Darij uxor mortem obijsset, decētissimo apparatu eam sepeliri curauit. Darius autem cum Alexandri responsum accepisset, desperans uerbis rem componi posse, copias suas indies magis exercebat, ut in prælio committendo, ad omnia quæ imperarentur, facienda promptę essent: & Mazęum unum ex amicis cum electa militum manu misit ad transitum fluminis occupandum, ut posito præsidio eum defenderet. Alijs iniunxit, ut loca omnia qua hostibus iter faciendum esset, incendijs uastarent. Constituerat enim flumi-

Darius ad prælium aduersus Alexādrum sese ex tum parat.

Alexāder oblatā à Dario pacem repudiat.

nis procurſu munimenti uice uti contra hoſtes. Sed Mazæus altiſsimum & rapidiſsimum flumen nullo pacto tranſiri poſſe ratus, non multum diligentię ei cuſtodiendæ adhibuit: adiunctus'que populatoribus alijs, longè & latè regiones quamplurimas diripuit, omnia'que corrupit: neceſſariarum rerum angustijs ita preſſos hoſtes propius accedere haud poſſe exiſtimãs. Verũ Alexander cum ad Tigrim peruenisſet, cognito per incolarum loci indicia uado fluminis, copias omnes ſummo cum labore & periculo tranſduxit. Aqua enim alta, utpote ſumma pectoris attingens, impetus'que uehemens fluminis faciebat, ut tranſeuntes multi abriperentur, neque ueſtigia in imo alueo firmari poſſent. Adhoc clypeis impactus undarum decurſus eos euertebat, ui'que ablatos ad extremum periculum deducebat. Tunc Alexander, quo fluminis uiolentiæ obſiſteretur, monuit omnes, ut ſe mutuò manibus comprehenderent, corporum'que ueluti molem quandam conſertiſsimam in unum conſtringerent. Itaque tranſierunt, non ſine magnis difficultatibus, ut in diſcrimine ſummo Macedonum ſalus fuerit. Quamobrem diem unum militi ad ſe recreandum conceſsit, poſtridie acie inſtructa contra hoſtes progreſſus eſt, quibus cum appropinquaſſet, caſtra poſuit. Ibi cum animo ſecum reputaret, ingentem Perſici exercitus multitudinem, cladem, quæ maxima ex futura pugna imminebat, quod'que omnium contentionum ſumma tunc uiribus decernenda eſſet, anxius mirificè de rerum exitu, noctem inſomnem duxit. Circa excubias matutinas ſomno tãdem eſt correptus profundo adeò, ut iam die clara expergiſci nequiuerit: quę res initiò ualdè eius amicis placebat, exiſtimãtibus regẽ ita in prælio facilius labores omnes ſubiturũ. Sed cum iam multum temporis ſomnus ille continuaretur, Parmenio grãdior natu cæteris amicis regijs, exercitui, ut ad certamen ſe expediret, imperauit. Cuius edicto cum nulli parerent, ingreſsi ad Alexandrum amici, difficulter eum excitarunt. Admirantibusq; cunctis eam regis ſecuritatem, cauſamq; reſcire cupientibus: Magna, inquit Alexander, animi moleſtia Darius me liberauit, cum uires omnes ſuas in locum unum conduxerit: quãdoquidem die unica ſemel de rebus omnibus decernetur, ut deinceps laborum & diſcriminum, quę alioquin diuturna erant futura, finem habituri ſimus. Oratione autem accommodata cũ duces omnes ſuos adhortatus eſſet, ut animo fortiſsimo aduerſus imminẽtia pericula eſſe uellent, inſtructis copijs contra Barbaros eſt profectus.

Alexander copias ſuas Tigrim traducit

Alexãder copias ſuas contra Dariũ itum ordinat.

Ante peditum phalangem ordines equitum poſuerat: in dextro cornu erat ala quam Clitus Niger cognomento ducebat. Sequebatur altera amicorum, cui Philotas Parmenionis F. præerat. Poſt hanc & ſeptem aliæ ſub eodem duce. Deinceps erat peditum, quos Argyraſpidas uocant, agmen armorum elegantia & uirtute hominum præſtantiſsimum: hisq; imperabat Nicanor, filius Parmenionis Ponè ſtatim Cœnus Elimiotas, ab eoq; Perdiccas Oreſtas ducebat. Deinde Meleager cum ſuis ſequebatur, & Polypercon, cui parebant qui nuncupantur Stymphæi. Erat Philippo Balacri F. ſuisq; ordinibus locus poſt hos omnes, & ſecundum eum Cratero. Equitatui autem, quem deſcripſimus, continenter adiuncti erant auxiliares equites Peloponneſiaci, Achæi, Phthiotæ, Malienſes, Locrenſes & Phocenſes, quorum omnium præfectus erat Mytilenæus Erigyius. Hi contiguos habebant Theſſalos, Philippo duce, quorũ uirtus & equitandi peritia reliquis omnibus longè præpollebat. Additi erant Cretenſes ſagittarij, & qui ex Achaia ſtipẽdia merebant. In utroq; autẽ cornu acies repanda, ut retro & in latere reſpiceret, ordinata eſt, ne hoſtes ſua multitudine, exiguas Macedonũ copias poſſent circumuenire. Contra falcatos curruſ remedium tale ab Alexandro excogitatũ eſt. Pedites oẽs phalangis cõmonuit, quando propius impulſi fuiſſent currus, ut clypeos cõiungerẽt, ſariſsisq; eos uehemẽter pulſarẽt, eo ſtrepitu conſternatos equos quadrigos retrorſum rapturos. Quòd ſi quæ nihilominus incitato curſu impetum fecerint, tunc uti

aciem

aciem aperirent, locumq; excurrendi illis, ita nihil detrimenti illaturis, darent. Ipse autem dexteram agminis partem regendam suscepit, eaque in obliquum uersa, totum periculum sua ipsius opera decernere decreuit. Darius suos ordines secundum gentium nationes distinxit, quemadmodumque Alexander fecerat, ipse etiam in primo agmine hostibus se opposuit. Cum igitur copiæ alteræ alteris appropinquassent, utrinque classicum tubicines personarunt, & clamore emisso, omnes in conflictum proruperunt, statimque falcati currus magna ui impulsi, non mediocri metu & perturbatione Macedones implicarunt. Mazæus enim equitum præfectus, cum turmis plerisque immissos eos currus sequutus, ut terribiliores uiderentur, effecerat. Sed phalange ut ab Alexandro præceptum fuerat, subitò iunctos clypeos sarissis acriter feriente, tantus inde editus est sonitus, ut non pauci currus, equis perterritis, auersi fuerint: neque ulla ui inhiberi potuerint, quin concitati retro in suos cursum caperent. Aliqui cum rectà in phalangem contenderent, hostibus aditum inter ordines dantibus, ruentes, aut multis telis obruti, aut euersi sunt. A nonnullis impetu adiuuante, ulterius inuectis, cum eorum ferramenta acutissima quicquid obuium esset conciderent, multæ & uariæ mortis facies patratæ sunt. Violentia enim & acies telorum, quæ curribus erant inserta, tanta fuit, ut multis brachia simul cum clypeis abscinderent: aliis præcisa ceruice, capita in terram deiicerent, oculorũ & uultus habitu, qui uiuentibus erat, etiamnum durante. latera nonnullorum, ubi letalis maximè est ictus, uulnerata, indeque subita mors eos subsequuta est. Iam uerò sagittis, fundarum glandibus iaculisque effusis, cum pugna comminus geri cœpisset, primi equites congressi sunt, acriterque in cornu dextro Macedones decertabant. Darius qui læuum sui exercitus cornu regendum acceperat, mille electos equites cõsanguineos uirtutis & beneuolentiæ erga se exploratæ, in ala una propè habebat, qui strenuitatis suæ spectatorem regem nacti, quicquid telorum ab hoste in eum iaciebatur, audacissimè excipiebant. His adiuncti erant Melephori, fortes uiri, & multi numero: Mardi etiam, Cissæiq;, corporũ proceritate & magnitudine animi admirabiles. Tenebant & locum suum iuxta regem milites circa aulam excubare consueti: Indiq; qui uirtute egregia censebantur. Hi omnes cum ingenti clamore in hostes impetum fecerunt: ferocissimeq; pugnantes, sua multitudine Macedones multum premebant. Mazæus autẽ, qui erat ad cornu dextrum, secumq; optimos equites habebat, in congressu primo non paruũ hostium numerũ oppressit. Caduſios ad duo millia, Scythas mille strenuos equites misit ad hostium cornu circumeundum, iniunxitq; ut uallum castrorum aggrederentur, & impedimenta ipsa diriperent: quod non segniter ab illis est factum. Cúmque in castra irrupissent, captiui qui seruabantur ibi, armis sumptis ad prædam faciendam, equitatui Persico se adiunxerunt. Inde clamore & tumultu ingenti, utpote in re quæ præter omnium opinionem acciderat, per omnem partem castrorum exorto, captiuæ aliq; omnes fœminæ ad Barbaros cõcurrerunt. Sisyngambris Darij mater sola, etiam multum per alias admonita, ut ad eam nouitatem assurgeret, haud se uoluit commouere, rumoribus qui incredibiles uidebantur, non satis fidei præstans: ad hoc magna in se Alexandri beneficia parum gratè prosequi nolebat. Scythæ tandem spoliis multis congestis ad Mazæum reuerterunt, quámq; sibi omnia prosperè cessissent renunciarunt. Eodem tempore & in parte ubi Darius curabat, equites quidam grauiter instantes, sua multitudine turmas Macedonum oppositas, in fugam coniecerunt: atq; ita iam in duobus locis Persarum erat status pugnæ superior, cum Alexander, cuius illud summum studium fuit, ut succumbentẽ Macedonum aciem per eum reparatam esse constaret, adsumpta regia ala, equitibúsq; aliis optimis, in ipsum Darium contendit. Qui fortiter hostilem impetum excepit, deque curru pugnans, multos qui in eum inuecti fuerant, confecit. Erat

Alexãdri cum Dario secunda pugna.

Digitized by Google

& cum eo bellatorum magnus numerus, qui non segniter manus conferebãt, regesq; ipsi alter in alterum omni conatu irruebant. Tunc Alexander cõiecto telo Darium nisus ferire, aberrauit, proq; eo aurigã, qui erat ante regem, interemit. Ibi qui propius Darium pugnabant, cum clamorem ingẽtem extulissent, creditum est à remotis ordinibus ipsum regem confossum fuisse, primiq; illi se in fugam dederunt. Eos proximi sunt sequuti, & sensim usq; ad frontem agmi-
Darij fuga. nis, ubi erat Darius, continenter se milites à prælio subtrahebant, donec latere altero aperto, iamq; sibi timens & ipse fugam arripuit. Ex eorum præcipitato cursu cum magna uis pulueris altius esset excitata, statimq; Alexander cedentes insequeretur, factum est ut propter densissimam & latè fusam pulueris nubem, haud potuerit prospici, quorsum Darius contenderet. Ad hoc lamentabiles morientium uoces, excurrentium equitum strepens tumultuatio, & crepitus per flagella excitati, undiq; audiebantur. Interea Mazæus in dextro cornu Persarum cum magno & fortissimo equitatu, quem ducebat, grauissimam pressionem in aduersos Macedones fecerat: & Parmenio cum Thessalis equitibus aliisq; in eodem cornu pugnantibus, hostes strenuè exceperet: acriterq; dimicans, Thessalorum uirtute hostem superare uidebatur. Tunc Mazæi agmine acrius & totis uiribus incumbẽte, Macedones grauiter urgeri cœperũt, multaq; cædes committebatur, neq; Barbarorum impetus amplius bene sustineri poterat. Parmenio hoc uidens, aliquot suorum equitum ad Alexandrum missis, qui dicerent, ocyus laboranti sibi esse ab eo succurrendum. Illi festinãter profecti, cum audiuissent Alexãdrum cum magna copiarum parte ad hostem insequendum esse progressum ulterius, re infecta ad Parmenionem redierũt. Qui fortissima & diligenti Thessalorum opera adiutus, multis cæsis, Barbaros iam de abscessu Darij certiores factos, tandem in fugam compulit. Darius aũt qui rei militaris scientia multum præstabat, obscuritatem de puluere inductã sibi commodam nactus, non cursum rectà, ut Barbari alij, tenuit, sed in contrariam partem est profectus, tegenteq; eum aëre offuscato facilè euasit. Omnes etiam qui eum sunt secuti, cũ in pagos, qui erant à tergo Macedonum se contulissent, incolumes ab omni seruauit periculo. Nouissimè Barbaris omnibus fusis & fugatis, cum Macedones semper instando, ultimos interficerent, breui planicies tota cadaueribus est repleta: creduntur; in ea pugna Barbarorũ peditum & equitum plures 90000. Macedones ad 500. cecidisse, uulnerati fuisse quãplurimi. In ijs unus è primis ducibus Hephæstio, qui regij corporis defensoribus præerat, brachium alterum iaculo est confixus, & Perdiccas, Cœnus, Menidas, aliq; nonnulli insignes duces sauciati sunt. Huiusmodi exitum habuit commissum prælium ad Arbela.

Regni Alexandri annus V I.

Cuius fama, iam Athenis imperante Aristophonte, Romæ consulibus C. Domitio, & Aulo Cornelio, cum in Græciam peruenisset, ciuitates multæ auctam Macedonum fortunam formidare cœperũt. Dumq; Persis uires aliquæ supererent, libertatis suæ curam haud negligere decreuerunt, Dario facilè & auxilia & pecuniam, unde magnas copias possent conducere, eis subministraturo, & Alexandro nunq; ad hoc uenturo, ut militum suorum partem contra Græciam mitteret: quòd si ocioſi extremã Persarũ calamitatẽ spectare uelint, frustra deinceps solos relictos se aliqd pro obtinenda libertate molituros esse. Inuitabat eos Thracum exemplum, qui per id tempris ad res nouas cõsurrexerant. Memno enim Thraciæ cũ exercitu præfectus uir audax, cõcitatis Barbaris, ab Alexandro deficit, magnasq; copias ad bellum manifestum coẽgit. Ad quem motũ opprimendũ Antipater per Macedoniam cum omnibus uiribus in Thraces cõtendit, ipsumq; Memnonẽ bello urgere cœpit. Is igitur cum in huiusmodi expeditione distineretur, Lacedæmonij idoneũ illud tẽpus bello parando esse arbitrati, Græciæ populos ad coniurationẽ pro libertate ineundam adhorta

adhortabantur. Athenienſes, qui præ cæteris Græcis omnibus ab Alexandro honoribus maximis affecti fuerant, in quiete ſe continuerunt. Sed ex Pelopõneſo complures, & alij nonnulli, conſpiratione facta, delectus habuerũt: procq; ciuitatum uiribus, iuniores bello idoneos ſcripſerunt, ut peditum millia uigiti equites ad duo millia coacti fuerint. Eorum omnium adminiſtratio Lacedæmonijs conceſſa eſt, qui ſub Agide rege decreuerũt ſemel totius rei fortunam bello experiri. Antipater interea Græcorũ apparatũ perſentiens, res Thraciæ, ut datum eſt, compoſuit, omnesq; copias in Pelopõneſum duxit, & à ſocijs ciuibus Græciæ auxilia impetrauit, ut exercitum non minorem millibus quadraginta hominum haberet. Commiſſo itaq; magno prælio, Agis rex fortiter pugnans occubuit. Lacedæmonij ad multum temporis cum difficultates omnes certaminis ſuſtinuiſſent, ſocijs ſuperatis, & ipſi tandem pugna ceſſerunt, Spartamq; ſunt reuerſi. Ceciderunt Lacedæmoniorum, ſociorumq; in eo prælio plures quinq; millibus & trecẽtis, alterius partis millia tria & quingẽti. Singularis & notatu digna res accidit in ipſa Agidis morte. Cum enim egregiè dimicans, multis aduerſis uulneribus affectus fuiſſet, per milites ablatus eſt, & in patriam referebatur. In itinere circumuentus ab hoſtibus, cum iam ſalutem deſpondiſſet, ciuibus ſuis, qui eum ferebant, imperauit, ocyus abirent, ſeque neceſſarijs patriæ uſibus ſeruarent. Ipſe autẽ armis reſumptis, genu niſus, hoſtib. ſe obiecit, aliquotq; eorũ cęſis, ibi confoſſus mortẽ obijt, regni ſui anno 9. *Agidis mors.*

Nos uerò cum de his quæ in Europa geſta ſunt, aliquantulum meminerimus, ad Aſiæ res explicandas reuertemur. Darius accepta Arbelis clade, fugiens, ad præfecturas ſuperiores contendit: ita ratus ex loci longinquitate, citra impedimẽtum ſe uireis poſſe reparare, tempusque idoneum habere ad ea prouidenda, quæ exercitui eſſent neceſſaria. Primoque in Ecbatana Mediæ perueniens, ibi facta mora milites qui fuga euaſerant è manibus hoſtium, recepit, inermes armauit, à finitimis gentibus militem nouum euocauit: ad duces præfectoſq; qui & Bactris & in locis ſuperioribus erant, miſit admonitum, ne fidem & amicitiam erga ſe imminuerent. Alexander à uictoria cum defunctorum corpora ſepeliri curaſſet, Arbela intrauit, ubi magnos commeatus, & ingentem opum præcioſiq; apparatus inuenit, in queis fuerunt argenti 3000 talentorum. Coniiciens autem ex cadauerum multitudine, facilè eius aëris tractum infectum iri mouit cum omnibus copijs Babylonẽ uerſus, ubi ab incolis oppidanisq; liberaliter excepti, & in lauta hoſpitia inducti Macedones, bene recreati ſunt è laboribus, quos antè ſuſtinuerãt. Commoratus eſt Alexander in ea urbe dies plus triginta, & rerum omnium abũdantia & benignitate hominum eum allicientibus. Deinceps diſceſſurus, arci Babylonis Agathonem Pydnæum cum præſidio Macedonum ſeptingẽtorum præfecit. Apollodoro Amphipolitę, & Menitæ Pellæo Babylonẽ, præfecturasq; omnes uſq; ad Ciliciam adminiſtrandas conceſsit: datisq; talentis mille argenti, iniunxit, ut militem ſtipendio cõducerent. Mithrinnem, qui Sardis arcem dediderat, Armeniæ præſidem fecit. De pecunia quam recens acceperat, equitibus ſenas minas, auxiliaribus quinas, peditibus Macedonicæ phalangis binas, reliquo peditatui duorũ menſium ſtipendium donauit. His peractis, cum caſtra Babylone mouiſſet, in itinere ad eum peruenit ſupplementũ ab Antipatro miſſum. Macedones equites quingẽti, peditum ſex millia, equites Thraces ſexcenti, Trallienſes ad tria millia & quingẽtos, Peloponneſiaci pedites numero quatuor millium, equites paulo minus mille. Aduenerũt & quinquaginta Macedones, filij omnes inſigniũ uirorũ, familiariũ regis. Hos parẽtes ipſi miſerant, ut in ordines regij corporis cuſtodum adſcriberẽtur. Quibus omnibus receptis, Alexander inſtituto itinere perrexit, caſtriſq; ſextis in Sitacinẽ prefecturã peruenit. In eá regione cum omnium neceſſariarum rerum copiam uberem offendiſſet, pluſculos dies ibi moram traxit, quo miles à labore itineris reficeretur: ſimul ut militarium ordinum *Alexãder Babylonẽ uenit.*

ratio

rationem diligentem iniret, administrationesq; ducum & præfectorũ amplio
res faceret, atq; ita exercitus & militũ multitudine, & uirtute ducũ, ualidior ef-
ficeretur. Igitur perfectis ijs quæ ei uisa sunt, habitoq; accurato iudicio qui' nã
præstantissimi essent, multisq; ex magna præfectura ad magnam potestatem
euectis, duces omnes ad maiorem dignitatem, & ad uehementem erga se cha
ritatem perduxit. Neque gregariorum militum curam omisit, sed multis utili-
ter prouisis, in meliorem statum omnia reduxit. Per quæ factum est, ut totus
exercitus beneuolentior erga eum, ad imperatoris iussa obsequentior, & uiri-
bus longè quàm prius fuerat, ualentior redderetur. Ad reliquum belli proinde
Alexãdro Su- instructis ita copijs, Alexander contendit. Cum'que in Susianam inuasisset,
sa deduntur. absque periculo & difficultate ulla celeberrimam urbem regiam Susa obti-
nuit: ultro & citra consultationem aliquam præfecto eius deditionem facien-
te. Licet nonnulli scriptum reliquerint, & eum & alios non imminuta fide, sed
Darij ipsius iussu ad Macedones transiuisse. Illud autem Persarum regis fuisse
consilium, magnis rebus Alexandrum distrahentibus, dum urbes insignes &
ingentes thesauros reciperet, se interim à fuga opportunum tempus exercitui
comparando habere posse. Accepta autem urbe Susis, Alexander in thesauris
regijs inuenit, argenti & auri non signati plus quadraginta millibus talento-
rum, quæ à multis temporibus intacta, ad inopinati alicuius magni discrimi-
nis subsidium reges seruauerant. Præter hæc erant & nouem millia talento-
rum auri sub Darica forma excusi. Hanc pecuniam Alexandro recognoscen-
ti, præcipua res quædam accidit. Cum regiam sellam insedisset, ea' que esset
sublimior, quàm ut corpori ipsius conueniret, puer quispiam animaduertens
pedes Alexandri haud mediocri interuallo solum non contingere, apportauit
Darij mensam, pedibus' que regis pendentibus eam suppposuit. Quæ cum ap-
tissimè fuisset accommodata, Alexander ualde eius qui id egisset. ingenium
commendauit. Tunc in adstantium turba spado, qui tantam fortunæ uarieta-
tem secum considerauit, animo affectus, lachrimari cœpit. Alexander homi-
nem cum interrogasset, quæ' nam indigna res uisa, fletum ei excitasset? Ille, In
præsentia quidem, inquit, tuus sum seruus, sed cum prius Darij fuerim, natura
que dominos meos diligere soleam, non potui non dolere, rem quæ tantope-
re ab illo honorabatur, abs te nunc contemptui haberi animaduertens. Quæ
ad uerba animo adiecto Alexander, imperij Persarum quanta esset ruina, secũ
cœpit uolutare. Videbatur' que sibi ipsi insolens, neq; humanitati, qua erga fœ
minas captiuas usus fuerat, compar facinus admisisse. Propterea famulũ, qui
mensam apposuerat, accersiuit, iussitq; uti eam auferret. Ibi Philotas, nihil cõ-
tumelioſius à rege factũ fuisse ait, cum ipse illud fieri neutiquam mãdasset, sed
fauentis potius dei cuiusdam prouidẽtia & uoluntate eam rem uideri euenis-
se. Traxit eiusmodi Philotę dictũ Alexander in fausti ominis significationem,
mensamq; uti erat, sub solio permanere uoluit. Darij deinde matrẽ & liberos
cum Susis remanere, Græcamq; linguam, datis præceptoribus, doceri cõstituis
set, cum omnibus copijs castra mouit: quatuor' que dierum itinere ad fluuium
Tigris fluuius Tigrim peruenit. Is de monte Vxiorum currens, primò per terram asperam et
cõuallibus magnis interruptam, ad mille stadiorum spacium fertur. Exceptus
postea campestri planitie, semper fluit placidior: peractis' que stadijs sexcen-
tis, in Persicum mare ingreditur. Flumine eo traiecto, Alexander in Vxiorum
fertilissimos agros, & multis aquis irriguos contendit. Nascuntur ibi innume-
ri & omnis generis fructus: aduenientęq; subfrigido autumnali tempore, per
Tigrim à mercatoribus Babylonẽ fructus, quicunq; ad hominum oblectamẽ
ta facere possunt, illinc deuehuntur. Inuenit autem rex aditus omnes occupa-
tos, præsidijs' que firmatos à Madete, qui Dario iunctus sanguine, cum iustis
copijs ei loco præfectus fuerat. Cum' que omnem situm diligenter explora-
set, apparebant rupes esse prorsus inuiæ. Tunc uir quispiam indigena è gente

Vxiorum

Vxiorum, cui bene loca ex longo usu comperta fuerant, pollicitus est Alexãdro, per semitã quandã angustã & difficilẽ se milites eius illò ducturũ, ut ipsis hostibus loco sublimiores essent. Libenter hæc audiens Alexander, cum illo misit idoneum militum numerum, & ipse irruptionem, quà haud posibilis foré uidebatur, moliri cœpit. Congressus'que cum hostium stationibus acriter, defessis integros summittendo, rem gerebat, donec Barbaris omnibus in hoc certamen intentis, qui missi fuerant, deimprouiso supra ragionis angustiarum propugnatores comparuerunt. Ibi perterritis Barbaris, & in fugam coniectis, transitum ita liberum sibi fecit Alexander. Breuiq; oppidis omnibus Vxianæ terræ potitus, in Persidem iter arripuit: quintisq; castris ad Susiadas quas uocant petras accessit. Eas Ariobarzanes cum peditatu uiginti quinq; millium, & equitibus trecẽtis insederat. Alexander arbitratus ui à se aditum posse obtineri, nullo prohibente, in loca impedita & angusta cum exercitu ingredi cœpit. Hostes per aliquatum temporis eos progredi permiserunt. Vt uerò in medias loci angustias est peruentum, derepente facto impetu, ingentia, & quàm plurima saxa supernè prouoluere cœperunt. Quæ in Macedones decidentia, multos opprimebant. Multi etiam è rupibus altis tela cõiicientes, aliquos semper, utpote in conferta turba, feriebant: alij de manu lapidibus missis instantes Macedones repellebant. Omnino'que locorum asperitate Vxios adiuuante, Macedones multi interficiebantur, nec pauciores sauciebantur. Alexander cum tantis difficultatibus prouidere non posset, uideretq; hostium neminem aut uulnerari, aut interfici: ex suis autẽ multos perijsse, nullumq; fermè esse in prima acie non saucium, receptui per tubicinem cani iussit. Et retro ad stadia trecenta cedens, castra posuit. Exquirebat curiosè à regionis eius hominibus, num aditus alter esset, præter eum quem infeliciter tentauerat. Omnes respondebant alium nullum inueniri, sed esse circuitũ, qui nõ nisi multis diebus peragi posset. Hic Alexander turpe ualde esse insepultos suos, qui mortem obijssent, relinquere: rursum ab hostibus cadauera petere ignominiosum, & quasi confessionem uicti essẽ, secum reputabat. Imperauit igitur captiuos omnes adduci ad se. In quis unus qui linguæ Græcæ & Persicæ gnarus erat, ad Alexandrum ueniens, se Lycium genere esse, sed in captiuitatẽ tractum, pastoritiam rem annos complures prope eos montes exercuisse dixit: propterea cum bonam totius regionis experientiam haberet, posse regium exercitum per nemorosa quædam loca ducere, ut è tergo hostibus, qui circa aditus excubabant, superueniret. Alexander magnis muneribus promissis, eum ducentẽ sequutus, noctu montem superauit, non sine magnis laboribus, frequenter per altas niues iter faciens. Regionemq; totam rupibus præcipitem, lacunisq; & conuallibus profundissimis interscissam, tandẽ emẽsus, ad primas hostium stationes peruenit: ubi omnes facilè circumuentos interfecit. In secundis uiuos comprehendit. Qui erant in tertijs interim se in fugam coniecerunt. Et eo modo itinera omnia in suam redegit potestatem, quamplurimis Ariobarzanis militibus occisis. Hinc Persepolim uersus discedens, literas in itinere accepit à Teridate, qui ei urbi præerat: eis regem admonebat, uti festinantius accederet, receptu rus à se urbem, si prius quàm Darij præsidia, quæ expectarentur, ipse eò perueniret. Nihil propterea diligentiæ aut laboris omisit Alexander, quin copias suas quàm primum duceret, Araxem flumẽ ponte iungeret, militesq; traijcere iuberet. Dum ita progreditur, spectaculum rarum & prorsus miserabile ei obijcitur, quod plurimum inuidiæ & odij in eius authores: erga eos autem, qui graui calamitate sine ullius subsidij spe afflicti erant, miserationem & propensum animi affectum meritò cuiuis excitare poterat. Venerunt enim obuiam cum supplicantium insignibus Græci, qui à superioribus Persarũ regibus corpore turpiter mulctati fuerãt, octingenti fermè numero, & plerique ætate senes: mutilati omnes. Hi quidem manus, alij pedes, quidam aures & nasum. Si qui scien

Alexãd. Vxiorum angustias superat.

Alexãder Ariobarzanis regionepotitur.

Digitized by Google

ſcientia,arte,aut diſciplina aliqua excellebāt, his membrorum omnium,exceptis quibus ad exercendas ſuas artes uterentur,extremitates amputatę fuerāt: ut quicunq; prouectæ eorum ætatis dignitatem,& miſeram corporum lacerationem uiderit, non multum infelicis hominum ſortis miſereri non potuerit. Præcipueq; ipſe Alexander,qui & uehementer indoluit, nec lachrimas ualuit continere. Cum uerò illi uoce una exclamaſſent, rogaſſent'que Alexandrum, ut ſuæ calamitati adiumentum afferret,ſolatus eſt eos rex, curæq; ſibi fore promiſit:adiiciens,quemadmodum ſuam animi magnitudinem decebat, curaturum ut in patriam honeſtè reducerentur.Ab hoc ſermone Græci in unum conuenientes,habita ſimul de ſuis rebus conſultatione, præſtare iudicarunt,in eo loco ubi erant permanere, quàm reuerti in patriam: quòd reſtituti in loca diuerſa diſcedere cogerentur, paucique eorum ſimul degentes, dum per urbes cū aliis ciuibus uerſarentur,dolorem ex erubeſcentia ſui infortunij ſenſuri eſſent. Sed cum in Aſia ſimul & eadem affecti calamitate uitam ducerent, ſolatium aliquod miſeriarum ſuarum ex pari cohabitantium fortuna mutuò omnes percipere. Itaq; Alexandrū rurſus adeuntes,quid'nam decreuiſſent,expoſuerunt, oraruntq; eum,ut preſentem ſuum ſtatum adiumento decenti recrearet. Rex comprobato eorū conſilio,tria drachmarum millia, ueſtes uiriles quinq;,totidem muliebres,duo paria boum,oues quinquaginta, quinquaginta etiam tritici medimnos ſingulis dono dari iuſsit: immunesq; omnium tributorū, quæ regi ſoluerentur fecit. Preſectis ſuis iniunxit,bonam curā haberent, ne eis hominibus iniuriæ ab aliquo fierent. Tali beneficentia, ut liberali eius ingenio conſentaneum erat,uſus eſt Alexander,ad hominum infelicium calamitatem ſubleuādam. Habita deinde cōcione militibus demōſtrauit, Perſepolim,quæ eſſet metropolis imperij Perſarum, præ omnibus aliis Aſiæ ciuitatibus maximè ſemper nomini Macedonum infenſam fuiſſe: propterea eam, excepta regia,diripiendam uulgo cōceſsit. Erat ea urbs omnium quæ ſub ſole ſunt,opulentiſsima, priuatorum hominum facultatibus ex longi temporis felicitate in immenſum auctis. Tūc Macedones impetu facto, oppidanos ipſos interficere,& bona omnia inuadere,quæ multa & apparatu precioſo ornamentiſq; omnis generis erant refertiſsima.Ibi argenti magna uis,nec auri minor,diuerſas in partes auferebatur. Veſtes purpura infectæ, aut prætextæ auro,à ualentioribus rapiebātur. Ita magna urbs regia,per uniuerſum terrarū orbem celebrata, contumeliis & cladi maximæ expoſita fuit.Macedones autem,licet totū diem in direptione fuiſſent, haud poterant tamen cupiditatem, ſemper plura affectantem explere:tantaq; in rapiendo inſolentia utebantur, ut inter ſe etiam dimicare cœperint, multiq; interfecti ſint, quòd bonam præde partem ſibi uendicarent.Aliqui,inuentis rebus quibuſdam magnæ æſtimationis, auidi & morę impacientes,partem ſibi gladiis abſcindebant,& cum ea diſcedebant.Non nulli contendentium pro re aliqua, uiq; retinentium manus ira concitati, amputabant. Mulieres mundo ſuo ornatas, uiolenter in ſeruitutem adducebant. Quantum itaque Perſepolis urbes cæteras fortunis antecedebat, tantū eiſdē omni calamitatum genere præſtitit.Alexander autem arcem ingreſſus,theſauros qui ibi ſeruabantur accepit. In eos à Cyro primo rege Perſarum uſque ad hæc tempora publici redditus ſemper congeſti fuerant, ut argenti & auri magnam uim continerent. Inuenit ſanè Alexander auro ad argenti rationem reducto,centum & uiginti millia talentorum, cuius ſummæ partem ſecū ad belli uſus portare,partem Suſa mittere,ut ea in urbe cuſtodiretur, ſtatuit. Itaq; ex Babylone & tota Meſopotamia & Suſis mulos, qui & dorſuarij & iugales eſſent,quāplurimos,& camelos ad tria millia adduci imperauit. Hac iumentorū multitudine totā pecuniam,quò decreuerat,comportari fecit.Non enim ſatis credendum terræ eius hominibus iudicabat.Ad hoc ipſam urbem Perſepolim prorſus delere habebat in animo: de cuius munitiſsima & pulcherrima regia

Alexāder Perſepolim militum direptioni exponit.

Digitized by Google

gia breuibus meminisse haud inconueniens uidetur. Arcem iustæ magnitudinis cingebant triplicia mœnia. Quorum primus muri cinctus, magnis operibus extructus, altitudinem habebat sedecim cubitorum, supraq; pinnas, quę ei non paruo erant ornamento. Secundus priori cætera consimilis, altero tanto altitudinis eum superabat. Tertius murus formam habebat quadratā, & sexaginta cubita in altum erigebatur. Vnumquodq; quatuor laterum muri portam æneam, & ante eam uallum itidem æneum uiginti cubita extantem. Hūc quidem ad iniiciendum aspectu ipso terrorem, illam autem ad firmam loci defensionem habebat. Ad orientalem partē arcis, mons interuallo fermè pedum quadringentorū distabat, qui regius nuncupabatur, ubi regum inerant sepulchra. Saxum erat ingens excisum, in cuius medio multa facta fuerant domicilia, defunctorum regum sedes. Neq; aditus quispiam operę factus ducebat in locum eum, sed instrumentis quibusdā sublata cadauerum conditoria illic reponebantur. In ipsa arce elegantissimæ & omnibus rebus instructæ ædes complures uisebantur, ad reges & milites accipiendos. Thesauri, quibus seruarentur pecuniæ, ingeniosè ibidem parati fuerant. Alexander pro rebus bene gestis uota soluturus, sacrum splendidissimum in deorum honorem fecit, & amicos prælauto accepit conuiuio. Eo & fœminæ, quę corpore quęstū faciebant, admissę sunt. Crebris potationibus cū bene indulsissent, ebrietas, & post eam insania multos corripiebat. Tunc è turba mulierum Thais quædam genere Attica: Pulcherrimū esset, inquit, inter omnes res, quas in Asia gessit Alexander, si ipse rex, nobiscū inita saltatione ludicra, Persepolis regiā incēdio absumeret: ut res nobilissima apud Persas, manibus fœminarum breui temporis spacio deleta prorsus fuisse diceretur. Exceptus est hic sermo à iuuenibus, & qui per temulentiam parum quid deceret possent perspicere. Itaq; unus agendum idipsum, incensosq; torres afferendos exclamauit. Commissa in Græcorum sacras ædes impia facinora, ut omnes ulciscerentur, admonebat. Comprobarunt hanc sententiam & cæteri, tantumq; opus Alexandro soli conueniens esse dicebant. Non defuit cœpto rex, amicorū sermonibus excitatus. A potatione igitur exultantes, pro parta uictoria festiuitatē Liberi patris se uelle agere prædicabant. Subitoq; magna lampadum ui allata, & mulicis mulieribus, quę in conuiuio erant, accitis, rex primus in pompam cum cantu, tibijs & fistulis progressus est, meretricula Thaide rei totius authore & duce, quæ prima à rege ardentem titionem in regiam coniecit. Idem cum à reliquis factum esset, citò ob ingentem flammam excitatam combusta est tota regia. Quodq; perquam admirabile est, impietatem Xerxis Persarum regis quam in Atheniensium arcem cōmiserat, unica fœmina gentis eius, quę iniuriam illā sustinuerat, post multos annos in festo ludicro eodem cladis genere ulta est. Peracta eiusmodi re, Alexander ad cæteras urbes Persidis occupandas contendit. Earum aliquas ui cepit, alias benignitatis suæ fama iam passim uulgata per deditionem obtinuit. Inde in ipsum Darium castra mouit. Qui cum ex Bactriana, alijs'que præfecturis militem cogere in animo haberet, festinánsq; cum millibus triginta Persarum & Græcorum, qui ære merebant, Bactra se ex fuga reciperet, à præfecto Besso per seditionem captus & interemptus est. Alexander interim cum equitatu insequens, de eius morte certior factus est, curauitq; uti pompa & more regio sepeliretur. A quibusdam scriptum est, Dario adhuc spiranti, Alexandrum superuenisse, eiusq; calamitatem uehementer indoluisse: cumq; Darius'orasset, uti cædem suam ulcisci uellet, Alexandrum se id facturum recepisse, & in persequendo Besso multum operæ impendisse. Sed quum ille magno spacio'iter præuertisset, atq; in regionem Bactrianam contenderet regem assequi eum se posse desperantem, reuertisse. Dum hæc ab Alexandro geruntur, Lacedęmonij in Europa magno prælio uicti, compulsi sunt legatos supplices ad Antipatrum mittere, qui dandum eis responsum quum in Græ-

Persepolitanę arcis descriptio & incendium.

Darij mors.

corum

corum conuentum reiecisset, Corinthum Amphictyones coacti sunt. Ibi multis in utranq; partem dictis, decreuerunt tandem, ut integra eius rei deliberatio Alexandro relinqueretur. Itaq; obsides quinquaginta è primoribus Lacedæmonijs Antipater accepit. ciuitasq; legatos in Asiam misit ad ea quæ temerè commisissent, deprecanda.

Regni Alexandri annus VII.

Iam'que præsenti anno elapso, Athenis Cephisophon imperare cœperat, Romæq; consules erant Caius Valerius, & Marcus Claudius. Tunc Bessus, qui post Darij mortem fugiens cum Nabarno & Barxaente, alijsq; nonnullis Alexandri manus uitauerat, in Bactrianam perueniens, Satrapa eius terræ prídem à Dario appellatus, propterea q; multis ibi notus & familiaris, gentẽ eam ad libertatis studium adhortabatur: demonstrabatq; locum regionis, quæ fermè inuia erat, magno eis adiumento esse posse, multitudinem autem hominũ ad libertatis propugnationem sufficere. Pollicebatur insuper totius belli administrationem se subiturum. Adeo'que accommodata oratione usus est, ut se regem nominari obtinuerit. Eo peracto, milites scribere, armis eos instruere omniaq; quæ temporis necessitas exigebat, curare non omisit. Alexander autem cum animaduertisset, Macedones militiæ finem sibi proposuisse Darij obitum, iamq; eos animo ad reditum in patriam inclinatos esse, concione habita persuasit humanissima oratione, ne reliquo bello perficiendo desse uellent. Accersitosq; auxiliares equites, quos à ciuitatibus Græciæ impetrauerat, ob ea quæ strenuè gessissent, multũ cõmendauit, emeritosq; esse iussit: singulis talentis equitibus, peditibus denis minis donatis. Super hæc stipẽdia hactenus debita exolui, addiditq; uiaticũ, quo in patriam reuerti possent. Si qui eorũ sub rege stipẽdia facere etiamnũ maluerũt, eis singulis talẽta tria est largitus. In uniuersumq; milites omnes magnis muneribus est prosequutus. Id quod tum natura, quæ eum animi magnitudine insigni decorauerat, tum facultate, pecuniarum ui magna, dum persequitur Darium, potitus, faciebat. Accepit à custodibus thesauri regij octo millium talentorum numerum: ex militibus Darij tum pecuniam, tum ornamenta & pocula, quæ tredecim millia talentorum conficerent. Suppressa & ablata totidem & amplius fuisse existimatũ est. Alexãder motis uersus Hyrcaniam castris, intra diem tertium metatus est prope urbem opulentã, cui Hecatompylo est nomen: ubi cum omnium necessariarum rerũ abundantia adesset, exercitum ad dies aliquot, ut reficeretur, detinuit. Progressus deinde stadia centum quinquaginta, castra posuit ad montem prælti, sub cuius radicibus antrum erat diuino quodam horrore uenerandũ, unde fluuius Stibœtes nũcupatus erũpebat. Is ad tria stadia cõcitato cursu fert. Hic diuisus in partes duas iuxta montem, cui mammillæ muliebris est species, in subterraneam & ingentem specum cum fragore magno, & undis in saxa illisis, spumosus penetrat. Itaq; subter humum ad trecenta stadia currit, in loca demum aperta iterum effunditur. Postquam in Hyrcaniæ fines Alexander cum exercitu intrauit, urbes regionis eius omnes recepit usq; ad mare, quod Caspium aliqui, alij Hyrcanum nominant. In eo multos & ingentes angues gigni aiunt, pisces autem multorũ generũ colore plurimum à nostratibus diuersos. Dum ita Hyrcaniam rex peragrat, peruenit ad pagos, qui fortunati, nec ab re, nũcupantur. Ea enim terra fructuum abundantia cæteras multũ antecedit. Vitem unamquamq; uini singulam metretam: arborem quamuis ficum, tantum fructuum suorũ, qui exiccati medimnos decẽ impleant, producere traditũ est. Frumenta, quæ inter metendum in terram decidunt, absque aliqua semente, per se ita crescere, & ad maximam frugũ copiam peruenire dicuntur. Arborẽ etiam habet gens illa, quæ à quercu haud multum facie differat, è cuius frondibus, guttæ mellis defluunt: id'que ab aliquibus colligitur, & in multos usus adhibetur. Est & bestiola quædam uolucris in eo tractu (Anthedonem appellant) ape ali quanto

Bessus post Darij mortem rex appellatus ad bellum se parat.

Fluuius Stibœtes.

Pagi fortunati in Hyrcania

Digitized by Google

aliquanto minor, cætera multum consimilis, quæ in montanis pastus gratia multum degit, floribusq; omnis generis alitur. In cauatis autem saxis, aut arborum latebris, quę plerunq; ex ictu fulminis fieri solent, domicilium sibi è fauis cōstruit, succumq; nobilissimū ibi cogit, qui dulcedine melli nostro haud multum cedat. Circuibat ita Alexāder Hyrcaniam totam, & gentes ei conterminas. Interimq; duces multi, qui cum Dario post aduersam pugnam fugerant, seipsos in Alexandri potestatem dediderunt: quibus humanissimè receptis, magnum sibi clementiæ nomē comparauit. Eaq; res effecit, ut Græci, qui sub Dario merebant, circiter mille & quingenti fortissimi uiri, & ipsi in Alexandri fidem se crediderint. Eos rex, uenia data, in suos ordines distribuit: uoluitq;, ut idem stipendiū, quod ab hoste accipiebāt, apud se haberēt. Sed enim quum Alexander per maritima Hyrcaniæ iter faceret, coactus est hostiliter in Mardorum terram irrumpere. Hi enim robore multum prestantes, tanti regis magnitudinem nihili faciebant: neq; legatione aut honore aliquo eum dignabantur. Itinera, quibus ad se intrari posset, octo millibus hominum firmauerant, Macedonūq; aduentum ita confidenter operiebantur. Alexander igitur prælio cum eis congressus, maiorem partem interfecit, reliquos usq; ad asperiora regionis loca est insequutus. Deinde igne totam eorum terram uastare cœpit. Tunc pueris, qui equos regios ducebant, paulo post regem euntibus, Barbari aliquot facto impetu, equum, qui cæteris erat melior, abstulerunt. Hunc equū regi donauerat Corinthius Demarathus, eoq; Alexander in omnibus prælijs Asiæ usus erat. Is, quum esset nudus, sibi etiam equisonē insidere patiebatur. At quum ephippijs, & regijs ornamentis erat instructus, sessorē alium nullum quam Alexandrum accipiebat, cui & ultro adstabat, corpusq; inscendenti reclinabat. Ob eiusmodi dotes, equum eum sibi ablatū esse ægerrimè ferens Alexander, iussit loci arbores omnes concidi, perq; homines eiusdem linguæ incolis denunciari, nisi equum restituerint, omnes eorū agros & urbes uastari, homines ad internecionem occidi conspecturos. Hæ uiuæ cum celeriter reipsa præstarentur, Barbari perterriti sunt, equumq; cū magnis muneribus per uiros quinquāginta remiserunt, orantes uti secū clementer agere uellet. Alexāder accepit obsides maximè insignes uiros. Cum autem reuersus esset Hyrcaniam, Thalestris Amazonum regina eum conuenit. Imperabat hæc regioni, quæ est inter Phasim & Thermodontem, pulchritudine & corporis robore excellens ualde fœmina, uirtute autē & animi magnitudine cuiuis gentis suæ præstabat. Reliquerat copias suas in Hyrcaniæ finibus, trecentas tantum Amazonas bene ornatas secum adduxerat. Alexander reginæ aduentum inexpectatum, egregiamq; fœminarum dignitatem nō mediocriter admiratus, interrogauit Thalestrim, cuius rei gratia ad se uenisset. Illa se prolis suscipiendæ causa ad eum uenisse respondit. Quum enim ipse rebus gestis facilè omnium mortaliū præstantissimus sit, se autem uiribus corporis & animi uirtute fœminas cunctas antecedere cognoscat: uerisimile esse, ex adeò excellentibus parentibus editos liberos reliquis hominibus fore meliores. Pellectus est Alexander, & plurimū oblectatus talibus reginę sermonibus. Quūq; dies tredecim simul uersati fuissent, magnis muneribus eam donatā rex, ut domum rediret, dimisit. Cœpit tunc primum Alexander in delicias & luxū Asiaticum desciscere, uidens Persarum imperio, quod affectauerat, se potitum, neq; parto regno hostem aliquem timendum imminere. Ante omnia appa ritores aulæ, in Asia natos homines esse uoluit. Clarissimisq; eiusdem gentis officium iniunxit, ut circa se cum telo ad corporis custodiam essent. In ijs erat Oxathres, Darij frater. Diadema Persicū capiti induxit, & alba tunica cū cingulo Persarum more utebatur, omnemq; prorsus habitū peregrinum, præter feminalia & uelamen, quem Candym nuncupant, assumpsit. Amicis etiā purpurea uestimēta distribuit, equosq; instructu Persico ornari fecit. Ad hæc con

Mardos subigit Alexāder.

Alexandri equus à Barbaris raptus.

Amazonū regina Alexandrū conuenit.

Alexander Asiaticis delitijs corrumpitur.

cubinas ſecum habere, ut Darius conſueuerat, inſtituit. Earum numerus erat, quem habent anni dies. Forma nõ niſi excellentiſsima: utpote è tota Aſia electæ, adhibebantur. Hę ſingulis noctibus regio cubili adſtabant, ut optionem eius quæ ſecum cubitura eſſet, faceret. Huiuſmodi aũt uoluptatibus raro Alexander uſus eſt, licet inter eas uerſaretur. Timebat enim, ne Macedonum animos offenderet, quorum iam plerique de eo expoſtulabant. Hos Alexander muneribus cõmitigare ſtuduit. Quumq; audiuiſſet Satibarzanem olim Darij præfectũ, milites, quos à ſe acceperat, interfeciſſe, Beſſoq; adiunctũ, decreuiſſe contra Macedones bellum gerere, expeditionẽ aduerſus eum ſuſcepit. Ille exercitũ ſuum Chortacana, quæ eſt urbs eius regionis maximè inſignis, & naturali ſitu munitiſsima, contraxit. Verùm ut primùm Alexander eò peruenit, Barbarus Macedonum multitudine & ſtrenuitate, quæ iam ubiq; gentiũ nota erat, perterritus, cum duobus millibus equitum ad Beſſum perfugit, peti turus ut quamprimum eius rebus auxilio uenire uellet. Reliquis ſuis perſuaſit, ut in montem quendam ſe reciperent, qui aditus haberet difficillimos, ubi etiam latebræ opportunæ eſſent, ſi hoſtium ui aperte obſiſtere non ualerent. Idq; factũ eſt ab illis. Sed rex ingenita ſibi in rebus perficiendis diligẽtia uſus, in præcipitem & firmiſsimam rupem eos reductos, acriter adeò oppugnauit, ut timore ad deditionẽ uenerint. Poſt hanc expugnationẽ, oẽs eius præfecturæ urbes intra diem trigeſimũ recepit. Poſtea diſcedens ex Hycania, in regiã urbem Dranginæ terræ ſe contulit, ubi moram aliquam facere, & exercitũ recreare conſtituit. Tunc temporis nefarium facinus, & eius bonitate prorſus indignum, in ipſum Alexandrũ patratũ eſt. Quiſpiam enim è numero amicorum regis, Dimnus nomine, queſtus ei de quibuſdã, atq; inde ira concitus, inſidias in eum moliri cœpit, adſumpſitq; in cogitatæ rei cõmunionẽ Nicomachũ, à ſe habitũ in deliciis: qui, ut pote iuuenis, Cebalinũ fratrem de facinore eo celandum non putauit. Is audita tanti momenti re, uereri multũ, ne aliquis è conſpiratis rem Alexandro indicaret, ideoq; ipſe primus hoc facere ſtatuit. In aulam itaq; ingreſſus, Philotam cõuenit: habitiſq; colloquiis, eum rogauit, ut quamprimum regi rem notam faceret. Philotas, ſiue cõſcius inſidiarum, ſiue tarditate negotium iniunctum ſegniter perfecit. Ingreſſus enim ad Alexandrum, prolixos & uarios ſermones cum eo habuit: nec tamen de his, quę à Cebalino audiuerat, uerbum fecit. Egreſſus dixit, ſe idoneũ tempus rei detegendæ non habuiſſe: ſed poſtero die ſibi eſſe in animo regem ſolum alloqui, certioremq; de omnibus facere. Sequenti die Philotas, ut pridie, rem in craſtinũ diſtulit. Tunc Cebalinus timens, ne enunciata per alterius indicium conſpiratione, periculum ſibi immineret, dimiſſo Philota, ad puerum quendam regiũ accedens, ſingillatim facinus totũ ei expoſuit, orauitq; ut ſtatim id regi ſignificaret. Puer Cebalinum in armamentarium introduxit, iuſsitq; ut ibi latitaret. Ipſe ad regẽ, qui lauabat, profectus, quæ ſibi dicta eſſent enarrauit. Rex commotus ualde, Dimnum ſtatim comprehendi fecit, per quem omnia intellexit. Cebalinum & Philotã accerſitos diligenter interrogauit, reſciuitq; quod actũ erat. Tunc Dimnus ſeipſum, metu grauioris pœnæ, interemit. Philotas fatebatur negligentiam ſibi imputari poſſe, ſed coniurationis nequaquam ſe partici pem fuiſſe aſſeuerabat. Permiſſa eſt à rege cognitio hæc Macedonum eõſilio. Ibi poſt multam diſputationem decretum eſt tandem, Philotã alioſq; accuſatos morte mulctandos eſſe. In quo numero & Parmenio ipſe, qui inter præcipuos Alexandri amicos habebatur, comprehenſus eſt. Aberat is quidẽ: ſed creditum eſt Philotam ex uoluntate patris tale facinus molitum fuiſſe. Excruciatus eſt primùm tormentis Philotas, & confeſſus ſe regi inſidias paraſſe. De eo demum & damnatis aliis ſecundum inſtituta Macedonũ capitale eſt ſumptum ſupplicium. Eadem fuit cauſa Alexãdri Lynciſtis, qui machinationis in uitam regis inſimulatus, iam tres annos in cuſtodia tenebat: prorogataq; eius

Alexander Satibarzanẽ rebellantem ſubigat.

In Alexandrũ coniuratio, & eiuſdem detectio.

fuera

fuerat cognitio, in Antigoni gratiam, quo cum magnam familiaritatem habebat. Tunc igitur, quum in Macedonum cõsessum uti iudicaretur uenisset, maleq; negotium suum defensare sciuisset, pœna capitis affectus est. Rex aũt per celeres camelos quibusdam missis, ut rumores de Philota extincto præuerterent, interfici curauit Parmenionem Philotæ patrem, cuius fidei Mediæ imperiũ & thesauros in Ecbatanis, ubi talentorũ centũ & octoginta millia asseruabant, cõmiserat. Post id è toto exercitu selegit eos, qui grauius cõtra se loqui uulgo solebant, & qui Parmenionis mortem iniquo ferebant animo: eos etiã, à quib. asperiores literas in Macedoniã ad amicos de regijs negotijs scriptas fuisse compererat. Atq; eorum agmen unum, quod extraordinariorum appellabat, confecit, ne importuna & immodica sua loquacitate reliquam turbam inficerent. Expeditis his omnib, atq; ordinatis, quę in Drangina erant necessaria, mouit castra in gentem, quæ prius Arimaspi, tunc Euergetæ (id beneficos significat) nuncupabatur. Causa noui nominis eiusmodi fuit. Cyrus, qui à Medis ad Persas imperium transtulit, quum in expeditione quadam coactus fuisset intrare regionem desertam, & omnium uitæ necessariorũ inopem, tam graue subiuit discrimen, ut eius milites ob uictus indigentiam cõmilitonum corpora in cibum uertere compulsi fuerint. Ibi quũ Arimaspi currus frumento onustos ad triginta millia adduxissent, præter spem ab ingenti calamitate oẽs sunt liberati: & Cyrus populum eum deinceps à tributis omnibus immunẽ esse uoluit, magnisq; insuper affecit muneribus, & priori dẽpto nomine, pro Arimaspis Euergetas appellauit. Ad hos quum Alexãder ducto exercitu per uenisset, humanissimè exceptus, donis decentibus eos est prosequutus. Idem quum factum esset à finitimis, qui Cedrosij dicuntur, experti sunt & ipsi Alexandri liberalitatem in referendis gratijs. Duabus his gentibus Teridates præesse iussus est. Hæc agẽti regi nunciatur Satibarzanem ex Bactriana cum magno equitatu ad Arios uenisse, eosq; induxisse ut ab Alexãdro deficerẽt. Non cunctatus, partem exercitus, ducibus Erigyio & Stasanore, contra eum misit. Ipse cum reliquis copijs Arachosiam contendens, eam intra paucos dies superauit, oppidanosq; ad obsequium compulit: atq; ita annus hic exactus est.

Alexander in Arimaspos proficiscitur.

Regni Alexandri annus. VIII.

Sequenti, quo Athenis princeps Euthycritus, Romæ consules fuerunt L. Plautius & L. Papirius, atq; Olympias tertiadecima supra centesimam decucurrit, Alexãder in Paropamisadas profectus est. Huius gentis terra posita est sub ipsos septentriones, atq; uniuersa maximis obruitur niuibus, gentesq; externæ, ob frigora ingentia, eam intrare nõ audent. Est eius maxima pars plana, & arboribus carens: ideoq; quum pagis multis habitetur, domorum tecta è lateribus conficiunt, camera in angustum tendente. In summo culmine relinquitur foramen, unde fumus emittitur. Inferiores etiam ędium parietes omni ex parte bene extruũtur, ut habitatores undiq; sint muniti. In eiusmodi domicilijs maiorem partẽ anni se cõtinent, ueluti niuibus obsessi, præparantq; ido neo tempore, quæ uictui sunt necessaria. Vites & fructiferas arbores obtegũt terra, ut frigoris hyemalis uim sustineãt. Quum demũ germinandi tempus appetit, amota terra in apertũ eas educunt. Facies uerò eorũ locorũ non uiridis, non amœna, ut alibi fert natura, sed cana & micans est ex niue, & super eã congelata glacie. Idcirco neq; aues suo cantu homines permulcent, neq; feræ ibi è latebris excitantẽ, sed inhospita & prorsus inaccessa regio ea uidetẽ. Neq; tamẽ his tantis difficultatibus impediri potuit Alexander, quin Macedonũ suorũ animo & tolerantia asperitatẽ loci omnẽ superaret. Multi quidẽ milites & alij qui extra ordines regem sequebantur, tantis incommodis nõ sufficientes, extincti sunt: aliqui ex prẽmicanti fulgore niuis, & nimiæ claritudinis refusione graues offensas cõtraxerunt. Neq; semota res aliqua cõspici poterat, nisi quũ fumus exhalans pagos ipsos indicabat, quos citra ullũ certamen Macedones

Alexandri in Paropamisadas expeditio.

Digitized by Google

occupauerũt. Ibi cũ magnã cõmeatuũ abundantiã inueniſſent, recreati ſunt à laboribus, q̃s duriſsimos ſuſtinuerãt. Breui aũt omnia eius tractus in Alexandri poteſtatẽ uenerũt. Dein progreſſus ad radices Caucaſi, caſtra poſuit. Mon tem hunc aliqui Paropamiſſum uocant. Secundũ eius latitudinẽ Alexander ſexdecim dierũ iter fecit: ibiq̃ prope aditũ, qui in Mediã ducit, urbem, q̃ Alexandriam appellarunt, condidit. Ad mediũ huius montis Caucaſi eſt rupes, quę in partes quaſcunq̃ ſtadia decem, in altum quatuor protenditur ſtadia, in qua Promethei antrũ, & fabuloſæ illius aquilæ nidus, cathenarumq̃ ſigna ab incolis oſtendebant. Extruxit & alias urbes Alexander prope Alexandriam ad unius diei iter, in quas colonos traduxit ſeptem millia barbarorũ, & hominum qui eum extra ordines ſequebantur tria millia. Si qui etiam militum ære merentium ibi remanere uoluerunt, eis poteſtatẽ fecit. Ipſe in Bactrianã contendit, Beſſum diadema regiũ ſumpſiſſe, magnasq̃ comparaſſe copias cũ audiuiſſet. Dum hæc ab Alexandro gerunt, duces miſsi contra Arios, cũ inuenirent ualidum exercitũ ab hoſtibus coactũ, ducemq̃ illis eſſe Satibarzanẽ, qui & rei militaris ſcientia, & uirtute multũ præſtabat, nõ temerè agendũ rati, prope hoſtem caſtra metati ſunt. Committebant q̃ frequenter leuia certamina, neq̃ magnis uirib. ad aliquod tẽpus cõgredi uoluerũt. Tandẽ barbari inſtructis copijs omnibus, in aciem pugnandi cauſa proceſſerũt. Ipſeq̃ Satibarzanes ſuis manibus depoſita galea de capite, ſeſe quis eſſet oſtendit, atq̃ è ducibus hoſtium. qui ſecum ſingulariter pugnare uellet, inuitauit. Accepit conditionem Erigyius: initaq̃ forti & planè heroica pugna, Satibarzanes uictus eſt. Tunc barbari ex ſui ducis morte perterriti, fide accepta, ſe in regis poteſtatem tradiderunt. Beſſus autem, qui ſe regem appellari fecerat, cum peractis in honorem deorũ ſacrificijs, amicos conuiuio accepiſſet, inter potandũ cum Bagodara familiari ſuo altercari cœpit: paulatimq̃ contẽtione creſcente exaſperatus Beſſus, eum interficere, niſi amicorũ caſtigationibus reuocatus fuiſſet, ſtatuerat. Ille imminenti periculo uitato, noctu ad Alexandrũ perfugit: à quo cum & ſalutẽ & munera impetraſſet, inuitati ea liberalitate primi barbarorum duces conſpirarunt, captumq̃ Beſſum ad Alexandrum adduxerunt. Eos honorificis muneribus rex eſt proſequutus. Beſſum autẽ fratri Darij, reliquisq̃ eius conſanguineis, ut pro arbitrio ſupplicijũ de eo ſumerẽt, conceſsit. Illi cum omnia contumeliarũ & cruciatus genera in eum exercuiſſent, minutatim corpus conciderunt, membrorũq̃ fruſtra fundis in partes uarias proiecerũt. Regina autẽ Beſsi uxor, accepto iureiurando Alexandri, cuius magnitudinẽ animi plurimũ admirabat, ingẽtis precij munera ad eũ miſit: ſeq̃ imperata facturã pollicita eſt. Mercenarij milites ex pacto confeſtim urbe diſceſſerunt, progreſsiq̃ ad ſtadia octoginta, nullo phibẽte caſtra poſuerũt: quidnã de ſeipſis futurũ eſſet, nihil dũ certi habẽtes. Alexãder q̃ implacabili cõtra illos indignatione feruebat, inſtructo exercitu in barbaros inuaſit: factaq̃ repentè impreſſione, multos interfecit. Tunc illi initiò cõtra iuſiurandũ ſibi uim inferri exclamare, atq̃ uiolatos deos implorare cœperũt. Alexãder uoce alta, ut audiri ab eis poſſet, ſe non impediuiſſe, quin urbe excederent, & eos non uerè Macedonum amicos eſſe cognoſcere reſpondit. Mercenarij magnitudinẽ periculi certnentes, conſtructos ordines in ordinem reduxerũt, pueros & fœminas in medium receperunt, minori cũ incõmodo hoſtibus omni ex parte reſiſtere poſſent. Cumq̃ ſpẽ uitæ prorſus abieciſſent, animoq̃ & uirtute, quã in multis certaminibus ſibi parauerãt, præſtantes pugnã fortiter iniuiſſent, neq̃ Macedones aliquo pacto eis deterioriores cognoſci uellent, res in magnũ diſcrimẽ deducta eſt. Comĩnus enim ut manus conſerere cœperunt, & cædes & uulnera omnis generis q̃ plurima edebant. Macedones ſariſsis barbarorũ peltas pene trãtes, in eorũ uitalia cuſpides infigebant. Et illi lanceas ſuas in confertiſsimã Macedonũ turbã conijciẽtes, nunq̃ fruſtrabant, cũ haud procul eſſent, quos

Alexander ad Caucaſũ proficiſcitur.

Alexandri duces Arios ſubigunt.

Beſſi ſupplicium.

Barbarorum cum Macedonibus atrox pugna.

telo

telo petebant. Vtrinq; multi interficiebantur, nec pauciores sauciabantur. Fœminæ uirorũ cadentium sibi arma induebãt, & pugnantibus militib. auxiliabantur. Imminens enim periculũ, & rei difficultas faciebat, ut supra naturã auderent, & fortiter præliarentur. Aliquæ igitur armatæ, eodẽ statu cum uiris pugnam sustinebant: aliæ inermes, scuto duntaxat tectæ, hostibus aliquid molestiæ inferebant. Tandem omnes cum uxoribus strenuè pugnantes, multitudine Macedonum superati & cæsi, gloriosam mortem oppetere, q̃ turpiter captiui hostium uiuere maluerunt. Eorũ inermis & inutilis turba, fœminæq; superstites omnes equitibus, qui eos cogerent, ab Alexandro traditi sunt. Multas quoq; alias urbes eius regionis obtinuit, quosq; sibi aduersantes inuenit, eorũ uitæ non pepercit. Confugerant in munitissimã quandã petrã, cui Aorno erat nomen, circumiacẽtis terræ habitatores, uti ab hostium ui incolumes essent. Ad hanc quoq; Alexander uenit. Cumq; fama esset, antiquum Herculem eam quondã oppugnare adortũ, ob tremores terræ & alia prodigia, quæ eum perterruissent, re infecta discessisse, eo magis hoc audito inflammatus est ad negociũ perficiendũ, ut dei illius gloriæ æmulus appareret. Saxi eius circuitus erat stadiorũ centum, sexdecim autẽ in altum erigebat: habebatq; undiq; æqualem, & sese in circulum uertentẽ speciem. Partem quæ ad meridiem spectat Indus, inter Indiæ flumina maximus, alluebat: partes alias profundæ ualles præcipitem rupem cingentes tutabantur. Speculatus Alexander omnes loci difficultates, desperabat ui se aliquid posse efficere. Tunc ad eũ senex quidam cum duobus filijs accessit. Is erat homo extremæ paupertatis, multosq; annos in eis locis uixerat. Inhabitabat cauũ quoddã ad radices eius petræ excisum hactenus, ut tres lectulos caperet. Hoc senis & duorũ filiorũ erat domicilium. Qui postquam regem cõuenit, de toto statu suo eum reddidit certiorẽ, pollicitusq; est per angustias quasdam ad id loci eum ducturum, unde barbaris, qui petram occupauerant, uim inferre posset. Magna munera ei rex, si id faceret, promisit. Primumq; ducente sene aditum, qui unicus in saxũ ferebat, occupauit: præsidiumq; imposuit, ut nulla alia patente uia, hostes spe auxilij destituros expugnaret. Post id, operantiũ multitudine ingenti coacta, super uallem & radices saxi aggerem iacere instituit. Qui cum in editum iam sublatus esset, acriter, & sine ulla intermissione barbaros cœpit oppugnare: semperq; fatigatis integros summittendo, dies septem & totidem noctes eos grauiter urgebat. Illi primò superioribus locis adiuti, Macedones facilè repellebant, & si qui audacter manus conferere conabantur, interficiebant. Sed postquã aggere perfecto catapultæ, quibus tela in hostem mittũtur, aliaq; tormenta erecta sunt, & apparebat regem nullo pacto, nisi facta expugnatione, ab incepto discessurum, magnus terror obsessos corripuit. Tunc Alexander callidè, quid euenturum esset prospiciens, iussit præsidia quæ loco imposuerat, ubi in saxũ iter patebat, discedere, ut liberũ discessum barbari haberent: qui Macedonum uirtute, & Alexandri animo ad laudem obtinendã pertinaci consternati, nocte deserta pugna aufugerunt. Eiusmodi stratagemate usus Alexander, citra aliq̃d detrimẽtũ, saxo eo est potitus. Seni, quẽ authorẽ expugnationis habuerat, promissa munera liberaliter exoluit, atque inde in ulteriores partes castra mouit. Interim Aphices Indus cum uiginti millibus hominum, & elephantis tredecim loca, quà Alexandro transeundũ erat, cum insedisset, interẽptus est à quibusdam, & ab eisdem caput ad Alexandrũ portatum. Quos ob tantũ beneficium rex humanissimè excepit, habuitq; in amicorũ numero. Elephantos qui uagabantur conquiri, & ad se adduci iussit. Deinde progrediens, ad Indum flumen peruenit, ubi triginta remorũ nauibus constructis, atq; simul iunctis, pontem ad transiciendum parauit. Quumq; exercitum dies triginta quiescere permisisset, & magno sacrificio deos esset ueneratus, exercitum flumen trãsduxit. Vbi præter spem res optima statim ei euenit. Taxiles rex decesserat,

Aornum expugnat Alexander.

Alexander Indũ traijcit.

filiusq; eius Mophis, accepto paterno imperio, cum etiamnum Alexander in Sogdiana esset, nuncios ad eum miserat, pollicitus, si in Indiam uenire uellet, se ei contra Indos aduersantes auxilio futurum. Tunc autem, legatis missis regnum suũ ei libere obtulit. Aberat Alexander ad stadia quadraginta. Mophis agmine instructo, ueluti in prælium proficisceretur, & elephantis adornatis, cum amicis suis obuiam regi processit. Alexander magnum exercitũ, acie facta, appropinquare conspiciens, uereri cœpit, ne Mophis pollicitationib. fraudulentis usus esset, quo Macedones de improuiso adoriretur. Itaq; tubicines bellicum canere imperauit, dispositisq; ordinibus aduersus Indos contendit. Tunc Mophis Macedonum cõcitatione animaduersa, suspicatus qua de causa illud fieret, copias suas consistere iussit: cumq; paucis ipse eques progressus omni errore Macedones leuauit, & seipsum Alexandro dedit. Quo facto multum delectatus Alexander, regnum donatum ei restituit, Taxilemq; cognomẽto appellauit, & deinceps eo amico & socio semper est usus. Hactenus anni huius res gestæ sunt.

Mophis Sogdianorum rex Alexandro se dedit.

Regni Alexandri annus. IX.

Sequitur annus, quo Athenis princeps Chremes, & Romæ consules P. Cornelius & Aulus Posthuminus imperarunt. Eo tempore cum Alexander milites suos in Taxilæ regno bene refecisset, castra mouit aduersus Porum, terræ finitimæ regem, qui peditũ quinquaginta millia, equites ad tria millia, bellicos currus plures quàm mille, & elephantos centum triginta comparauerat. Ad hoc sibi sociorum asciuerat uicinum regem nomine Sabisarũ, cuius copiæ Pori exercitu non multo erant minores. Hunc Alexander audiuerat nõ adhuc Poro se adiunxisse, sed distare ad stadia quadringenta. Itaq; prius, quàm is appropinquaret, prælio cum Poro decertare statuit, castraq; propius iam contulerat. Tum Porus hostem sibi imminere sentiens, aciem quamprimum instruxit. Equitatum omnem in cornua distribuit. Elephantos cum apparatu quodam terrifico, in fronte, paribus interuallis cõstituit, ubi inter ipsas feras locus armatis militibus est datus: quibus iniunctum, ut pugnantes elephantos adiutarent, tuerenturq;, ne à latere hostis iaculando eos offenderet. Huiusmodi erat totius Pori exercitus facies, quæ urbem representare uidebatur. Elephantes enim turribus, milites in medio feratum stantes, interiecto turribus muro haud erant absimiles. Considerauerat Alexander hostis consilitũ in acie ordinanda, ipseq;, ut res exigere uidebatur, copias suas disposuerat: atq; inito certamine primus equitum & curruum factus est concursus. Ibi quoq; quũ & corporum mole, & ui magna elephantes impetũ in hostes fecissent, Macedones multi ferarũ pedibus conculcati, armis simul & ossibus contritis, extinguebãtur. Alij pro muscide apprehensi, & in altum coniecti, ad terram rursus illidebantur, & ita misere peribant. Nõ pauci dentibus tota traiecti corpora, statim mortem obibant. Nec tamen tot difficultatibus pressi Macedones succumbebant, qui forti animo omnia sustinerent, & eos qui inter feras manus conserebant, sariss is passim interficerent, ut eo modo pugnæ discrimen æquatum uideretur. Tandem quum belluæ telis multis confectæ, dolorem uulnerũ per peti non possent, Indi, qui insidebant, eis regendis haud pares erant: reluctantesq; illæ in suos impetu, cui nulla ui obsisti poterat, ferebantur, ac multos ita prostratos cõprimebant. Magna aũt ordinum inde orta perturbatione, Porus sibi non defuit, quin imminẽti detrimẽto prouideret. In elephanto namq; fortissimo consistens, coẽgit secum alios quadraginta, qui nondũ consternati erant: cumq; ea belluarum uiolentia in hostes impressionẽ fecit. Vt uerò corporis robore ante omnes milites suos erat, magnã hostium cædem faciebat. Eius magnitudo cubitis quinq;, pectus in latũ duplo eius, quod uiri robustissimi sit, porrigebat. Propterea quæ conijciebat Sunia eo ferebant impetu, quõ ferme si ex catapulta fuisset intorta. Eaq; regis Indi fortitudo mirificè Macedonũ

Alexandri cũ Poro rege certamen.

qui

mouerat,quum ei à quibuſdam nunciatum eſt,Porum regem,Pori,quem debellauerat,nepotem ex fratre,deſerto ſuo regno, ad Gangaridas ſe contuliſſe. Motus eo facto Alexander,Hephæſtionem cum exercitu in illius regnum miſit,iuſſitq; ut occupatum,Poro quẽ ſecum habebat,concederet: ipſeq; in Andreſtarum terram cum exercitu inuaſit,& urbibus partim ui,partim per deditionẽ receptis,tranſijt ad Catharos, quæ gens lege illud ſcitum habet atq; obſeruat,uti uxor cum marito mortuo incendatur.Idq;, ob fœminæ cuiuſdã ueneficium in marito patratum,à Barbaris inſtitutum ferunt.Ibi oppidum maximum & munitiſsimum ſummo cum labore Alexãder expugnauit,atq; incendit.Inceperat & alterius oppugnationem, cum oppidani ſupplicantium inſignia prætendentes,poſt multas preces pacem impetrarũt. Exercitum poſt id duxit ad urbes,quę Sopithę parebant,ac bonis legibus mirabiliter erant inſtitutæ.In eis alia multa publicè cum ſumma laude ſeruabãtur. Sed corporis pulchritudo præ omnibus in magna erat æſtimatione:atq; in ipſa ſtatim infantia puerorum diſcrimen faciebant,ut qui membra ac naturam ad bonum corporis ſtatum & robur idoneam habere uiderentur, eos educarent. Quibus corpora eſſent infirmiora, ijs alendi curam impendere ſuperuacaneum exiſtimarent,ac mortem inferrent.Pariter & in matrimonijs contrahendis,neq; dotis, neq; magni apparatus,ſed formę duntaxat & proceritatis corporum ratio habebatur.Propterea earum ciuitatum indigenæ,cæteris hominibus ſpecie honeſta longè præſtabant, & ante omnes ipſe rex Sopithes & inſigni forma, & corporis magnitudine cubitis quatuor eminentiori ſpectabilis,tunc Alexandro obuiam e regia ſua progreſſus eſt,ſeq; & totum regnum in eius poteſtatẽ dedidit, atque illud è benigno uictore rurſus obtinuit. Macedones omnes aliquot dies honorificè apud ſe recepit,& Alexãdro ipſi pręter multa & ſplendida dona alia dedit centum quinquaginta canes, qui prægrandes,robuſtiſsimi, alijq; naturæ donis præſtantes ualde erant, atq; cum tigribus commiſceri dicebantur.Eorum uirtus ut Alexandro reipſa innoteſceret, leonem fortiſsimum intra ſepta duci fecit Sopites, duosq; imbecilliores è numero canum, quos donauerat,contra ferã immiſit. Qui quũ ſuccumbere uiderentur, duos alios addidit,ſimulq; quatuor leonem proſtrauerunt.Tunc à Sopithe quiſpiã cum gladio miſſus, crus dextrum unius canis cœpit abſcindere.Ibi Alexãdro inclamante,regij ſpiculatores adcurrerunt,manumq; hominis retraxerunt. Iuſsit Sopites æquo animo id ferrent, pro eo cane tres à ſe dono accepturi.Igitur uenator,reprehenſum crus paulatim concidere,neq; unquam canis aut laratum,aut clamorem quempiam edidit: tantũmodo frendens dentibus,carnificinam eam ſuſtinuit, donec exanimatus ſuper leonem expirauit. Interim Hephæſtio debellatis gentibus multis Indiæ cum exercitu ſecũ miſſo ad Alexandrum rediit,qui eum ob res egregiè geſtas,multum laudauit,atq; cum copijs omnibus in Phegei regnum inuaſit. Vbi à populis omnibus gratiſsimè eſt exceptus,& ipſe Phegeus cum magnis muneribus ei obuiam prodijt.Tanta hoſtis fiducia motus Alexander,uti regnum ſuum obtineret, permiſit: duosque dies magnificentiſsimè ab eo cum toto exercitu acceptus, ad fluuium uſque Hyphaſim perrexit:cuius ſeptem ſtadiorum erat latitudo, profunditas ulnarum ſex, curſus autem concitatus adeò ut nullo ferè modo traijci poſſet.

Catharorum gens.

Sophita Alexandro ſe dedit.

Canes inſignes Alexandro donati.

Phegeus rex Alexandro ſe dedit.

Hyphaſis fluuius.

Factus eſt ibi certior à Phegeo,trans id flumen terram eſſe deſertam ad dierum duodecim iter,excipere tunc fluuium Gangem,omnium quos India habeat altiſsimum,qui in latum ſtadia triginta duo pateat:ab eo gentes duas eſſe,Tabræſios & Gangaridas,ſub rege Xandrame,qui equitatum uiginti millium,peditum ducenta millia,curruum millia duo,& elephantos bellico more inſtructos ad quatuor millia haberet. Videbantur hæc parũ credibilia Alexandro.Itaq; acceſsitum Porum,ſeuerius percunctatus eſt, quidnám de hiſce compertum teneret,Ille cætera omnia uera eſſe confirmauit:ſed regem ipſum Gangari-

Digitized by Google

Gangaridarum abiectum hominem,& nullius ęstimationis esse dixit:utpote qui tonsoris filius fuisse pro certo crederetur, quòd patrem eius satis uenustũ, regina quum deperiret,regem maritum fraude interfecerit,& tonsorem ita in regnum induxerit. Intelligebat Alexander expeditionem in Gangaridas ap primè difficilem fore, nihilominus in cupiditate sibi sueta gloriæ consequendæ,Macedonũ suorum uirtuti confisus perstabat. Confirmabatur etiam oraculis,quæ acceperat,uictoriã contra Barbaros haud esse desperandã, quũ Pythia insuperabilem eum appellasset, & uniuersi orbis imperium ei Hammon promisisset. Sed quum militem suum bellis continentibus fatigatum ualde, iamq; annos octo in laboribꝫ.& periculis maximis fuisse cognosceret, oratione benеuola & accommodata, suorum multitudinem ad nouum bellum adhortari necessarium duxit.Mirificè ordines omnes, ob prælia identidem commissa erãt extenuati,neq; bellorum finis quispiam uulgò sperabatur.Absumpta erant & disrupta in longo itinere arma fermè omnia,& equòrum & hominum.Vestimentis Græcis non amplius utebantur: Barbarica adsumere,Indorum tunicas concisas sibi aptare coacti necessitate.Fortè etiã euenerat, ut imbres magni & tonitrua cum fulminibus ad dies septuaginta continenter tunc temporis fierent,quæ Alexander ad se terrendum facta fuisse existimans,unicam desiderij sui spem habebat,munificentia milites ad id quod moliebat,induci posse. Itaq; facta eis potestate eundi prædatum in hostilem terram, quæ omniũ rerũ copia affluebat:interim dum absunt in populatione, uxores omnes,& filios eorum ad se uocauit,promisitq; mulieribus mense quouis dimẽsum frumentum: pueris autem militare stipendiũ, quantum eorum patribus dabat,persoluit.Quumq; multis spoliis,& omnis generis prędа ditati milites in castra redijssent,Alexander in concionem eos uocauit, ibiq; oratione, quã meditatus fuerat,ne expeditionem contra Gangaridas detrectarent persuade re studuit.Sed cũ illi nullo pacto assentiri uellent,coactus est à proposito desistere. Proinde quum statuisset suorum bellorum ibi esse terminum,aras duo decim diis magnitudine quinquaginta cubitorum excitauit. Castrorum circuitum duplo, quam prius fuisset, ampliorem fieri iussit, ducta fossa pedes quinquaginta lata, intra quam quæ agger & murus prælatus extructus est. Pediti cuique, ut in suo tabernaculo lectos duos quinq; cubitorum:equiti ut idem,insuperq; præsepes solitis altero tanto maiores facerent, iniunxit. Pariter & alia,quæ in discessu relicturi erant, spacio auctiori produxerunt,quod à rege curatum est,ut castra insignia & planè heroica, opus suũ apparerent.Si mul ut indicia & ueluti uestigia uirorum prægrandium,documento eius loci incolis forent,præstantissimam Macedonum fuisse fortitudinẽ.His peractis, itinere eodẽ quo progressus fuerat,rediens diuertit ad fluuiũ Acesinẽ,ubi naues complures inchoatas absoluit:aliaq; construere instituit.Ei negotio dum curã impendit,auxilia & milites ære conductos sub ducibus suis è Græcia uenientes recepit.Erãt pedites plures triginta millibus:equites ad sex millia.Cũ ijs arma,quæ uiginti quinq; millibus hominum sufficerent, & medicamentorum talenta centum sunt aduecta,quæ militibus Alexander distribuit. Nauibus aũt cum armamentis omnib.quarũ ducentæ erant non tectæ,reliquæ minores ad ministeria omnia obeunda agiles octingentæ, atq; eodem tempore urbibus duabus iuxta flumẽ perfectis,harum unam,in uictoriæ partæ monimentũ,Nicæam:alterã ab equi sui nomine,qui in pugna contra Porũ occiderat,Bucephaleam nominari iussit.Ingressusq; cum amicis in classem, flumine Oceanum uersus meridionalem nauigare incepit. Maiorem exercitus partẽ terra non longè à flumine ducebant Craterus & Hephæstio. Peruentũ erat ad locum,ubi Hydaspes & Acesines in unum confluunt. Ibi Alexander naui egressus,cõtra Ibos ductis copijs contendit, quam gentem fama erat ab ijs qui cum Hercule Aornum petram oppugnare adorti, re infecta discesserant,

Macedones expeditionem in Gãgaridas detrectant.

Alexandri reditus ad Indos.

Alexãder per fluuium Acesinem nauigat Oceanum uersus.

atque in eis locis permiſſu Herculis conſederant, originem habuiſſe. Cumq; caſtra prope clariſsimam urbem poſuiſſet, exiuerunt ad eum primores Vrbis ciues: commemoratáq; ueteri cognatione, imperata omnia, ut conſanguineos deceret, ſe promptiſsimè facturos dixerunt, addideruntque precioſa munera. Accepit eos rex in ſuam amicitiam, Vrbesq; omneis donauit libertate. Deinde in finitimas nationes cum exercitu profectus, reperit Agalaſſes coëgiſſe peditum millia quadraginta, tria autem equitum: initoq; cum eis certamine, uictor maximum cecidit numerum: reliquos, qui in oppida propinqua fugerant, expugnatos, in captiuitatem traxit. Contulerant etiam ſe uiginti millia eius terræ hominum, in magnam quandam urbem. Eò Alexander copias duxit, uicq; intra mœnia irrupit. Indi uiarum anguſtijs communitis, acriter ex ædibus reſiſtebant, adeò ut non pauci Macedones inter oppugnandum occubuerint. Tunc ira concitatus rex, ignem domibus iniecit, ſicq; maxima pars hoſtium eſt incenſa. Qui periculum uitare potuerunt, in arcem ſe recipientes, pacem ſupplices ab Alexandro petiuerunt, atque impetrarunt.

Ipſe rurſus in naueis cum amicis ingreſſus, iter flumine continuauit, donec à duorum, quos diximus, amnium & Indi confluente claſsis excepta, perturbari ualde cœpit. Vbi enim concitati aquarum curſus ſimul collidebantur, uortices & multi & tremendi, abreptas naueis diſtrahebant, & nonnunquam opprimebant. Ad hoc impetus ipſe præcipitatus & uehementiſsimum trium fluminum, omnem nautarum artem & induſtriam ſuperabat, adeò ut prouideri non potuerit, quin longæ duæ naues ſummergerentur, & complures in terram conijcerentur. Nauis ipſa regia à rapidiſsimo fluctuum decurſu comprehenſa eſt. In ſummoq; diſcrimine ita uerſabatur Alexander: qui præſentem mortem uidens imminere, ueſtimenta exuit, nudusq; ad extremum natandi ſubſidium ſe expediuit. Regis amici, periclitanti naui ſeſe appellebant, ut ea à fluctuum ui retracta, Alexandrum reciperent: magnusq; eo in loco tumultus eſt excitatus, uiris & nauibus fluminum uiolentiæ ſe opponentibus, illis autem ingenium & uireis humanas facilè ſuperantibus. Tandem ſumma cum difficultate nauium ſuccurrentium auxilio factum eſt, ut ad ripam Alexander impelleretur. Ita præter ſpem ſeruatus, dijs ſacrum fecit, quòd ueluti pugna cum flumine commiſſa, maximum euaſiſſet periculum. Hinc contra Oxydracas & Mallos, bellicoſos & maximos populos caſtra mouit. Illi copias octoginta millium peditum, decem equitum, currus autem ſeptingentos coëgerant. Quumq; ante Alexandri aduentum bellum inter ſe habuiſſent, tunc extraneo hoſte appropinquante, diſcordias omnes poſuerunt: datisq; & acceptis mutuò decem millibus uirginum, amicitiæ affinitatem adiunxerunt. Non tamen ita reconciliati, ſimul in aciem uenerunt, ſed diſſenſione orta, penes utros ſummum eſſet imperium, in proximas urbes ſe receperunt. Alexander quum prope totius regionis maximam urbem conſediſſet, eam abſque mora aliqua oppugnare ſtatuit. Tunc Demophon quidam ex his qui futura de oſtentis & ſignis alijs ſolent conijcere, regem aggreſſus, ex augurij obſeruatione ſe inquit adnotaſſe, magnum ei periculum portendi, ob uulgus quod in oppugnatione acceptus eſſet. Propterea admonebat, uti pro tempore ab inuadenda ea urbe animum ad res alias conuerteret. Hominem Alexander obiurgauit, quòd talibus conſilijs uirorum fortium uirtutem frangeret: atque his quæ oppugnationi erant neceſſaria, prouiſis, ipſe primus ſequentibus copijs urbem aggreſſus eſt, uehementer eam ui capere cupiens. Ibi quum ſerius machinæ adducerentur, portam unam adortus perfregit, irrumpensq; in urbem, multos interfecit: reliquos in fugam uerſos, uſque ad arcem eſt perſequutus. Interim uerò Macedonum multitudine adhuc in tentandis mœnibus occupata, non

Alexander in fluminum cõfluente periclitatur.

cuncta-

unctatus, ipse scalam propere arripuit, & muro arcis applicuit, scutoq; supra caput prætento, inscendere occepit. Tantam autem his omnibus celeritatem adhibuit, ut prius quàm excubitores barbari in muri custodiã uenirent, ipse iam in eum summum conscenderit. Non audebant hostes propius accedere, ut manus cum eo consererent, sed eminus & iaculatores & sagittarij ita eum grauiter urgebant, ut uix missilium uim sustineret. Macedones scalis, quas duas apposuerant, frequentes scandere conabantur: sed eis pondere per fractis, omnes in terram deciderunt. Igitur omni destitutus auxilio Alexander, facinus mirum & memorabile exequi ausus est. Quum enim indignum rebus à se felicissimè gestis existimaret, omisso quod tentauerat, è muro ad suos redire, solus & armis oneratus in ipsam arcem desiliit, Indisq; impetu facto in eum incurrentibus, audacissimè resistebat. Dextra arborem prope mœnia positam, læua murum ipsum, ne circumueniri posset, sibi pro munimento accepit: atque ita cum hostibus manus conserebat, eo animo, ut tanquam rex tot clarissimis rebus gestis, summam uirtutem demonstraret, mortemq; gloriosam oppeteret. Multos galea, multos clypeo ictus sustinuit. Tandem sagitta ei infra mamillam infixa, ui doloris in genua procumbere est coactus. Ibi statim Indus, qui uulnus intulerat, contemptim accedens, ferire eum aggrediebatur, quum Alexandri gladio subter ilia transfixus, lethali uulnere concidit. Rex ramo, qui de arbore prope se pendebat, comprehenso adiutus, surrexit, cœpitq; prouocare ex hostibus, si qui secum uellent decertare. Interim Peucestes unus è custodibus corporis regij, scala mœnibus superatis, primus ad sui principis defensionem peruenit: postq; alij plures, qui uiri barbaros perterruerunt, atque à periculo Alexandrum seruarunt. Capta autem per uim & urbe & arce, hostes quicunque in Macedonum manus inciderunt, ob conceptam ex periculo regis indignationẽ, trucidati sunt: omniaq; loca urbis cadaueribus sunt repleta. Quum uerò in terra hac Alexander multorum dierum moram traxisset, uti à uulnere curaretur, Græci, qui Bactrianam & Sogdianam præfecturam incolentes, diu antea ægrè tulerant conditionem illam uiuendi inter barbaros, tunc de uulnere & obitu Alexandri rumoribus ulgatis, contra Macedones surrexerunt: coactiq; in unum ad tria milia, magno tumultu excitato, in patriam redire conati sunt. Postea Alexandro mortuo, seditiosam eam omnem turbam Macedones interfecerũt.

Alexander in urbis cuiusdã oppugnatione uulneratus

Iam Alexander à uulnere conualuerat, sacrumq; diis ob acceptam salutem fecerat, & magnificentissimo conuiuio amicos suos acceperat. Ibi ex ipsa potatione res rara, & memoratu digna euenit. Erat inter conuictores alios Macedo quidam, Coragus nomine, qui corporis robore, & rebus strenuè gestis multum præstabat. Is uino incalescens, ad certamen singulare Dioxippum Atheniensem athletam, cui ob multas insignes uictorias coronæ præmium datum fuerat, inuitauit. Studijsq; omnium qui aderant, ut mos est, in alterutrius gloriam arrectis, Dioxippus conditionem suscepit, atque ipse rex certaminis diem constituit. Qui ut illuxit, multa hominum millia ad eiusmodi spectaculum conuenerunt. Hinc Macedones, & ipse Alexander populari suo Corago, illinc Græci suo Dioxippo omnibus uotis fauebant. Progressi sunt in medium bellatores duo, Macedo fulgentibus armis ornatissimus, Atheniensis nudus, atque oleo unctus, cum serto maximè decenti. Quumq; corporis uigor atque fortitudo in utroque admirabilis esset, deorum quodammodo certamen futurum uidebatur, ut statu ipso atque terrifico armorum apparatu Coragus Marti, Dioxippus autem firmitate membrorum, exercitatione pugnandi, & præcipuè ex claua quam gestabat, Herculi esset consimilis. Postquam igitur alter alteri cœpit ingruere, Macedo medio-

Coragi & Dioxippi duellum.

cri

eri distans interuallo, lanceam in aduersarium intorsit: quam illi paululum reclinatus, euitauit. Post id sarissa intenta ad eum feriendum contendens, ut propius accessit, Dioxippus claua sarissæ inflicta, totam eam confregit. Sicq; Macedonis conatus bis frustra fuit. Tunc gladio rem gerere uolens, manu educere eum instituerat: quum assiliens Dioxippus præuenit, suaq; sinistra manu illius manum qua ensem stringere parabat, occupauit: dextra autem è statu eum suo deturbauit, cruribusq; subtractis in terram deiecit. Ibi super iacentis ceruicẽ pedem impressit, clauaq; in ictum sublata, ad spectatores se cõuertit. Qui incredibili & maxima uiri uirtute commoti, clamorem ingentem ediderunt. Alexander iussit ut uicto parceretur, atque spectaculo finito illine discessit, Macedonis casum egerrime ferens. Dioxippus aduersario suo incolumi dimisso, ob partam adeo insignem uictoriam, corona à suis popularibus honoratus est, existimatusq; communem Græcis omnibus gloriam peperisse. Sed enim fortuna diutius hominem tanto gaudio frui non permisit. Rex enim semper postea ab eo fuit alienatus, omnesq; regis amici, & aulici Macedones uirtuti eius mirificè inuidentes, id tandem excogitarunt, ut minister quidam à se persuasus, poculum aureum Dioxippi puluino subijceret. Postmodum conuiuio inito, conqueri cœperunt de furto patrato: uestigantesq; poculum ablatũ, se inuenisse simularunt, cum magno pudore & probro Dioxippi. Qui Macedonũ concursum ad se uidens, tũc exijt ex conuiuio: deinde paulo post cum in suũ diuersoriũ uenisset, statuens epistolam ad Alexandrũ de fraude in se commissa scripsit, amicisq; uti eam regi redderent, mandauit. Atque eo facto uita se abdicauit, imprudens, qui temerè in certamen cum Macedone descenderit: sed imprudentior longè, quòd sibi uim intulit. Propterea obtrectatores eius ad hominis dementiam coarguendam illud passim iactabant: Haud facile euenire, ut quispiam ingentes corporis uires, & ingenium subtile habeat. Rex autem lecta epistola, grauiter illius obitum tulit, frequenterq; uirtutis eius desiderio tactus est. Et quem uiuentem abhorruerat, mortuum, quando id frustra erat, penes se habere cupiens, quanta fuisset eius innocentia, ex calumniantium scelere cognouit. Igitur Alexander copijs ad ripam fluminis, uti secundum classem iter facerent, ductis, nauigationem cœptam ad Oceanum continuare instituit. Progressusq; ad gentem, qui Sambastæ dicuntur, peruenit. Hi hominum multitudine atque egregia uirtute nulli populo Indiæ postponendi, urbes liberas, quæ populari administratione regerentur, habitabant. Auditoq; Macedonum aduentu, peditum millia sexaginta, equitatum sex millium, bellicos currus quingentos coẽgerant. Sed quum flumine classem Macedonum appropinquare sensissent, nouo & inopinato genere accessus perterriti, quum etiam toties uictoris exercitus nomen uererentur, suaderentq; seniores ne prælij fortunæ res committeretur, quinquaginta clarissimos uiros legatos ad Alexandrum miserunt, oratum, ne ad se, qui amici esse uellent, hostiliter ueniret. Rex laudato eorum consilio, pacem concessit, atque magna munera. honores autem plus quàm humanos ab ea gente consequutus, in Messanos, deinde & Sodras, qui utranque fluminis ripam tenebant, contendit. Quibus in locis secus flumen urbem Alexandriam condidit, decemque millia hominum, qui eam incolerent, designauit. Hinc & Musicani regnum ingressus, eum captum interfecit, gentesq; deuictas sibi parére compulit. Transijt deinde in terram, cui Porticanus imperabat: ubi primo impetu urbes duas expugnauit, concessaq; militibus præda incendit. Porticanum, qui in arcem bene munitam confugerat, expugnatum oppressit: omneis eius urbes ui captas euertit, ita ut magnum sui nominis terrorem finitimis populis iniecerit. Vastauit eodem modo Sambi regnum, oppidis compluribus occupatis ac dirutis, & hominum millibus

Dioxippi mors ab inuidia.

Alexander ad quot gẽtes Indicas subigit.

supra

ſupra octoginta paſsim interfectis. Tantam calamitatem genti huic Brachmanum Alexander intulit. Cæteras, quæ ſupplices uenìam rogarunt, his tantum, qui ſumendi arma præcipui authores fuerant, è medio ſublatis, clemẽtius tractauit. Sambus ipſe rex cum elephantis triginta tranſmittens in ulteriorem Indi fluminis ripam, imminenti periculo ſe ſubtraxit. Vltima erat Brachmanum urbs, nomine Harmata, quę & ſuorum hominum uirtuti, & loco munitiſsimo confiſa, Alexandri gratiam parui æſtimabat. Ad hanc pauci è regijs amicis miſsi ſunt, qui lacesſerent oppidanos, ut ſi ad eundum elici poſſent, ipſi retrocederent. Erant quinquaginta numero, qui mœnibus appropinquantes, ob paucitatem contempti ſunt, atq; ex urbe ad tria millia inſequendi gratia egreſsis, ſimulabant ſe perterritos pedem referre, donec ad uicinum locum hoſteis perducerent: ubi Alexander inſtanteis barbaros excepit, manibuſq; acriter conſertis, aliquos interfecit, reliquos uiuos comprehendit. In ea pugna quum Macedones multi uulnerati fuiſſent, magnum ij omnes periculum adiuerunt, propterea quòd barbarorum ferramenta letali ueneno fuerant illita, quæ res fiduciam ueniendi in certamen dederat. Conficiebatur id ueneni genus è quibuſdam ſerpentibus, quos per uenationem conquiſitos & interemptos ponebant in ſole. Ibi ſideris cœleſtis ardor iacentia corpora, uti liquarentur, ſoluebat: atque ita ſudor quidam exprimebatur, qui nihil aliud erat, quàm anguium ipſorum humor omnis uenenatus. Is igitur ubi per uulnus quempiam contigerat, eius corpus ſtupens continuò reddebat. Pòſt paulo acerrimi conſequebantur dolores, contractioq; & tremor omnia membra inuadebat. Cutis ipſa frigebat cum atro colore. Vomitu bilis idem reijciebatur. E uulnere prodibat nigra quædam ſpuma, & ſanies inde facta confeſtim nobiliores corporis partes attactu ſuo corrumpebat, morsq; ita miſerabilis inſequebatur. Neque minus periculi aut cruciatus leuiter ſaucijs, quàm ijs qui maiora ſubiuiſſent uulnera, accidebat. Eiuſmodi peſte quũ Macedones abſumerentur, Alexander non adeò cæterorum omnium miſerabatur, quàm unius Ptolemæi, qui ſuccedentibus temporibus regnauit, tuncq; ei plurimum erat dilectus, caſum dolebat. Contigit uerò rarum & uix fidem capiens quiddam in Ptolomęi ſalutem, quod omnes diuinæ prouidentiæ acceptum referebant. Omnibus, ob ſuas ſummas uirtutes, & cunctis gratificandi ſtudium, æquè charus humanitate, quam præſtabat, condignam mercedem hanc reportauit. Vidit dormiens Alexander eam ſpeciem, quaſi draco ore herbam quandam teneret, & eius naturam, uirtutem, atque locum, ubi naſceretur, doceret. Poſtquam ſurrexit, repertam herbam contriuit, & Ptolemæi corpori applicuit. Dedit etiam potionem inde medicatam, per quæ bonæ ualetudini ſubitò eum reſtituit. Cæteri qui ex uulneribus laborabant, cognito herbæ profectu, eadem uſi curatione, conualuerunt. Ad urbem ipſam Harmata & magnam & munitionibus bene firmatam cum exercitu oppugnandi cauſa acceſsit Alexander. Ibi egreſsi oppidani, ſupplicantes, ſeq; in eius poteſtatem dedentes, pacem & ueniam impetrarunt. Ipſe nauigatione repetita, ad oceanum peruenit: ubi quum inſulas duas inueniſſet, deos ſplendidiſsimo ſacrificio in eis peracto ueneratus eſt, magnaq; & multa aurea pocula ſimul cum libaminibus in mare ipſum coniecit: Tethydi & Oceano aras, quòd ſumptam expeditionem ibi finiuiſſet, excitauit. Ab Oceano rurſus claſſe iter relegens, per flumen ad Hyala inſignem urbem appulit: cuius reſpublica eodem fere modo quo Spartanorum regebatur. E familijs duabus, reges duo per ſucceſsiones adſumebantur, qui bellicæ rei præeſſent. In omnibus autem quæ gerenda eſſent, præcipua ſenectutis authoritas. Incendit Alexander naues eas quæ labefactatæ multum erant: reliquas omnes Nearcho, alijs ue amicis quibuſdam tradens, iniunxit, littoraleis gentes per oceanum adirent,

Vrbs Harmata.

Macedones uenenatis telis uulnerati.

Alexandro in somno mõſtrata herba aduerſus uenenum telorum.

rent,atque ad obſequium compellerent, ſibiq; ad Euphratis oſtia occurreret.

Ipſe autem cum terreſtribus copijs latiſsimam regionem peragrans,contumaceis & ſibi aduerſos debellauit.Qui imperata facere non recuſarunt,libera liter & in fidem accepit: donecqûe per Orbitas & Cedroſiam terram tranſiuit,nihil ſenſit detrimenti. Ab eis loca multa aquæ egentia,nec pauciora deſerta ingreſſus, attigit tandem Oridis finitima. Ibi exercitu in treis parteis diuiſo, uni Ptolemæum ducem, alteri Leonnatum præfecit: ut hic mediterranea,ille quæ ſecundum mare eſſent,populabundi percurrerent. Ipſe cum tertia in monteis & ſubiacentia loca,uaſtans omnia, inuaſit. Quum igitur ſub unum atque idem tempus multis in partibus regio ea uaſtari cœpiſſet, ocyus igne, rapinis, & cædibus omnia ſunt repleta. Macedones ita magna præda ſunt potiti, interemptorumq; numerus exceſsit multa millia. Vicinæ gentes tali perterritæ exemplo,in regis poteſtatem uenerunt: qui ad ſui nominis incrementum urbem iuxta mare extruere ſtatuit. Quum enim portum naturali ſitu quietiſsimum inueniſſet, lociqûe propinqui opportunitas placuiſſet, ibi conditam urbem,Alexandriam nominauit. Poſtea itinere, quod ſibi patentiſsimum fecerat, in Oritarum agros irrumpens, breui gentem eam tôtam ſibi coégit parére, quæ mores & inſtituta reliquis Indis conſimilia habet, uno excepto, quod eis peculiare uix fidem capiat. Obeuntium apud eos cadauera,cognati nudi,& lanceas geſtantes in ſyluam aliquam efferunt, atque ibi uinciunt.Poſt id ueſtimenta omnia,& totum funeris apparatum diripiunt:relictis corporibus uti à feris deuorentur, raptas ueſtes concidunt, ac loci eius genio ſacrificant. Inde omnes domum reuertuntur. Progreſſus eſt deinde Alexander in Cedroſiam, propius mare iter faciens, inciditqûe ingentem quandam inhoſpitalem & prorſus feram, cuius homines à primo ortu ad ſenectutem uſq; ungueis nutriunt: comam autem in unum collectam promittunt, quæ ob intemperatos ſolis ardores eis eſt aduſta. Pellibus ferarum amiciuntur. Cete, quæ mari ad terram eijciantur,eorum carne ueſci ſoliti,pro cibo habent. Conſtruendarum domorum eam habent rationem, ut parietibus excitatis, tectum è piſcis eiuſdem coſtis ſuperimponant, atq; ex ea materia plerunque trabeis decem & octo cubitorum in ſtructura ipſa ſuſpendant: ſquamis autem tegularum uice in cooperiendo tecto utantur. Laborauit Alexander hac in regione magnis commeatuum anguſtijs: pergensqûe in deſertam, & omnium quæ uſui ſunt inopem terram deuenit.Ibi cum ex fame multi perijſſent, mirificè Macedonum omnium animi fracti ſunt: & ipſe rex dolore & curis ingentibus corripi cœpit: quandoquidem miſerabile illud paſsim uidebat, ut uirtute animi, & optimis armis inſtructiſsimi homines in deſertis,omnium egeni turpiter occumberent.Quibus ut ſubueniret Alexander, expeditos milites in Parthiam, Dranginam, Ariam, cæterasqûe deſertæ terræ uicinas præfecturas miſit,mandans,uti camelos celereis, aliaq; dorſuaria iumenta frumento & rebus quibuſcunque neceſſarijs onuſta, agerent ad Carmaniæ fines.Illi propere euntes ad præfectos locorum,fecerunt ut magna commeatuum uis ad dictum locum comportaretur. Amiſit initiò Alexander milites multos ob uictus inopiam, & poſtea in ipſo itinere Oritæ aggreſsi agmen quod Leonnatus ducebat, multis interemptis, in ſuam terram ſe receperunt. His omnibus difficultatibus circumuenti Macedones, ſuperata tandem deſerta ea regione, in habitabilem, ac rebus omnibus affluentem peruenerunt. Vbi poſtea quàm à toleratis incommodis recreati ſunt, Alexander ipſe ſeptem dies continuos ornatus ad pompam ſuo præiuit exercitui, ad ludicrum feſtum in honorem Liberi patris celebrandum, atque in uia media potationes, nec citra tumulentiam,exercuerunt. Quibus peractis,quum præſides multos,quibus regendæ terræ ab ipſo deſignatæ fuerant,

Alexander urbem quandã, Alexandriam conſtruit.

Oritarum funera mira.

Macedones fame laborãt.

rant,impotenter & præter æquum iniurijs populos afficere audiuisset, minimè id ratus ferendum, in præfectos & duces pleroſq; animaduertit. Ea uerò regis in primores uiros sæueritas,ut passim uulgata est, duces complures iniuriarum & patratorum scelerum conscij, uehementer sibi cœperunt timere. atq; aliqui cum mercenario milite, cui præerant, à rege defecerunt: nonnulli coacta undique pecunia aufugerunt. Quorum factus certior Alexander, ad duces omnes & satrapas Asiæ scripsit, ut quum primum literas suas legissent,milites omneis stipendio merentes dimitterent. Eo aũt tẽpore, quum moram traheret in maritima urbe,cui Salmunti erat nomen, ac scenica certamina in theatro spectaret, eò appulsi sunt quos per oceanum ad maritima obeunda miserat.Statimq; theatrum ingressi,regem salutarunt,ac quæcunque egissent,renunciauerunt. Macedones ex sociorum aduentu magna affecti lætitia,plausum ingentem ediderunt:atq; ita effusissimo gaudio omnia diffluebant. Narrauerunt illi miros se in oceano gurgites, quibus aqua sorberetur, & rursus effunderetur:fluctuum etiam uastas agitationes inuenisse, ac prope eos gurgites insulas magnas complures ab extremo continenti prospici, neque aditum ad eas modo ullo patêre, ob crebras æstuantis maris exundationes, uento uiolentissimo ab insulis in terram perflante, quibus ex spumæ ui magna fluctus identidẽ excitata species candida esse uideretur. Quodq; magis admirabile, in multa & incredibilis magnitudinis certe se incidisse: unde consternati,spem omnem uitæ abiecerint:quippe qui arbitrarentur uiros omneis unà cum nauibus ab illis absumptum iri. Sed postea animis resumptis, clamorem magnum omnes se pariter edidisse:simulq; armis collisis, & personantibus tubis,tantum strepitus fecisse, ut perterritæ belluæ subter aquam se demerserint.His acceptis,Alexander iussit uti ad nauigationem redirent, perqerentq; usque ad fluuium Euphratem. Ipse cum exercitu itinere per regiones uarias facto,ad Susianæ fines peruenit.Circa id temporis Calanus Indus, magni nominis in philosophiæ studijs, & qui ab Alexandro multum obseruabatur,miro mortis genere se interemit. Cum enim annos tres & septuaginta omnis prorsus aduersę ualetudinis expers uixisset,tuncq; morbo tentatus, indies grauius haberet,reputans felicitatis eius,quæ à natura,aut à fortuna accipi possit,terminum sibi iniectum esse,ab hac uita decedere statuit. Rogauit igitur Alexandrum, ut pyram construi, ac postea quàm à se ea incensa fuerit, per ipsius apparitores ignem subijci faceret. Conatus est initiò rex à proposito eum dimouere:sed ut in sententia permanere uidit,se, quæcunq; orasset,curaturum recepit. Regioq; iussu pyra statim est composita, & ingens hominũ multitudo ad tam inusitatum confluxit spectaculum. Calanus, uti se facturũ asseuerauerat,summa alacritate pyram inscendit,atq; ibi cum ea incensus, uitam finiuit.Quę res ab astantibus uario modo excepta est.Hominis aliqui furorem,nonnulli inanem fortitudinis ostentationem damnabant.Erant & qui animi & magnitudinem in contemnenda morte admirarentur. Alexander summo cum honore eum sepeliri curauit:ac deinde Susa profectus, Statiram maiorẽ Darij filiam sibi iunxit matrimonio, iuniorem Drypetim Hephæstioni uxorem dedit. Suasit insignioribus amicis, uti exemplo suo sponsalia inirent,fecitq; ut nobilissimæ Persicæ puellæ eis nuberent.Dum hæc agerentur, triginta Persarum millia Susa uenerunt,qui omnes & iuniores & corporibus bene compactis robustisq; electi, regis iussu simul ad idoneum tempus sub magistris & præfectis omnia belli munia perdidicerant,ac Macedonica armatura pulcherrimè instructi fuerant.Hi castra ante urbem posuerunt. Quumq; bellica usi meditatione, se in armis regi ostendissent, maximis ab eo muneribus sunt affecti.Quòd enim Macedones Gangem flumen trajcere recusauerant,

Alexandri hõmines narrãt quæ in Oceano uiderunt.

Calani Indi philosophi mors mira.

Alexãder ducit uxorem.

rant,

rant, & frequenter in concionibus reclamare ei non uerebantur, opinionemque de patre Hamnone passim eleuebant, agmen hoc Persarum, quorũ unus & idem esset animus, ad Macedonicæ phalangis animos reprimendos comparauerat. Atque his quidem rebus Alexander operam dabat. Harpalus autem, qui thesauris & uectigalibus seruandis Babylone præfectus fuerat, quũ in Indiam Alexandrum facile intrasse audiuisset, in eam uenit sententiam, ut illinc eum haud amplius rediturum crederet. Itaq; delicijs & intemperantiæ sedens, fœminis uim primò inferre, & omne libidinis genus cum barbaris exercere incepit: cuius rei magnam facultatem latissimæ terræ imperans, habebat. Pecuniarum autem uim magnam in turpium uoluptatum usum impendere: à mari siquidem usq; rubro, quod maximè distat, pisces multos sibi afferri curabat, atq; in omni uictu tantum prodigebat, ut inde passim male audiret. Præter hæc, Athenis ad se insigne maximè scortum, cui Pothynice erat nomen, acciuit, uiuentiq; munera planè regia donauit, & mortuam magnis sumptibus sepeliri fecit, condito ei in terra Attica preciosissimo sepulchro. Hinc Attica itidem alia muliere, quam Glyceram nominabant, uocata ad se, in summa mollitudine, & immoderatis impendijs uitam ducebat. Ad omneis uerò fortunæ casus Atheniensem populum, quò, si opus esset, profugium haberet, sibi præcipuè demereri studebat. Quum igitur ex India reuersus Alexander, præfectos multos sibi delatos morte mulctasset, Harpalus idem de se timens, collectis quinq; millibus talentorum argenti, secum adsumpsit ad sex millia mercenariorum militum, ex Asiaq; in Atticam contendit. Vbi quum à nullo reciperetur, ad Tenarum Laconicæ relicto milite, Athenas supplex cum pecuniarum parte est profectus. Superuenerunt ab Olympiade & Antipatro nuncij, qui eum ab Atheniensibus reposcerent. Tunc ipse grandem pecuniã oratoribus, qui ad populum pro se agerent, dilargitus, aufugit. atque ad suos milites iuit in Tęnarum. Illinc in Cretam transmisit, ubi à Thibrone, uno è suis familiaribus, per insidias est interemptus. Athenienses habita de his cognitione, qui pecunias ab Harpalo accepissent, Demosthenem aliosq; quosdam oratores criminis eius damnauerunt. Alexander in Olympicis ludis per præcones significari fecit, omnibus exulantibus, præter quàm sacrilegis & homicidis, reditum in patriam à se concedi. Atq; è suo exercitu decem millia seniorum hominum selegit, hisq; uacationem militiæ indulsit. Quumq; eorum multos ære alieno obstrictos esse intellexisset, die uno exoluit debita paulo minus decem millium talentorum. Macedones, qui in ordinibus remanserãt, contumacius se gerentes, concionantiq; sibi obstrepere ausos, commotus acerrimè obiurgauit: iniectoq; multitudini terrore, è tribunali desilire non dubitauit: ipsosq; tumultus authores suis manibus comprehensos, apparitoribus puniendos tradere. Gliscente autem indies magis seditione, Alexander è Persarum lectorum numero duces adsumpsit, primosq; eis honores in exercitu concessit. Quacontumelia Macedones affecti, supplices, lachrymantesq; à rege summa cum difficultate, ut eis reconciliaretur, impetrarunt.

Harpalus delicijs indulget

Regni Alexandri annus. X.

Iam uero Athenis imperante Anticle, Romę consulibus L. Cornelio & Q. Pompilio, Alexander ordines, qui militum interitu extenuati erant, è Persis suppleuit. Eorundem & mille in aula ad sui custodiam esse iussit. In uniuersumq; Persis nihilo minus quàm Macedoni cuiuis, fidendum censuit. Venit & tempore eodẽ ad regẽ Peucestes, ducens funditores & sagittarios ad uiginti millia, quos prioribus copijs immiscuit: eaq; nouatione mixtũ quendã exercitum & sibi audientẽ fecit. Macedonum filios, qui è fœminis captiuis fuerãt suscepti,

Alexãder aulæ suæ res cõponit.

ſuſcepti, diligenter exquiſiuit, inuenit'que numero eſſe fermè decem millia. Quibus omnibus, ut liberaliter educarentur, certam pecuniam de ſuo exoluit ut que eis bene inſtituendis magiſtri & doctores præeſſent, conſtituit. Exercitu uerò bene interim recreato, Suſis diſceſsit, traiectòque Tigri flumine, ad pagos qui Cari dicuntur, caſtra poſuit. Ibi quatuor moratus dies, in Sambana (id loci nomen) contendit. Septem dies ad quietem hîc exercitui dati ſunt. Poſtea caſtris tertijs ad Celonas peruentum eſt: qua in gente tunc etiam Bœotorum proles ſupererat, ex his orta, qui de Xerxis exercitu ibi conſederant. Hi igitur morum patriæ etiamnum memores, duplici utuntur ſermone. Vno, qui ſit indigenarum: altero, in quo plurima referant Græca uerba. Inſtituta itidem quædam rerum agẽdarum antiqua retinent. Expectauit Alexander ueſpertinum crepuſculum: tunc'que ex eo loco diſcedens, rectum iter declinauit, ac Bagiſtamam uidendi loci cauſa eſt profectus. Ea regio amœniſsima, & quæ dijs etiam oblectandis idonea uideri queat: fructiferum arborum, cæterorum'que omnium quæ uſui & uoluptati eſſe poſsint, magnam habet copiam. Tranſijt poſtea in terram, quæ paſcuorum ubertate, armentis equorum innumeris alẽdis ſufficiebat. Dicebatur olim paſtionis gratia equorum millia centũ & ſexaginta eò cogi ſolita. Sed tempore aduẽtus Alexandri ſexaginta tantum millia numerata ſunt. Dierum triginta moram fecit in his locis. Deinde dies ſeptem progreſſus, attigit Ecbatana, quę ſunt in Media. Ducentorum & quinquaginta ſtadiorum ambitum ea habere, & totius Mediæ regiam eſſe, coactoſque ibi theſauros magnam pecuniæ uim capere prædicant. Pluſculum temporis in hac urbe fuit Alexander, militi quietem conceſsit, ſcenica dedit certamina, continenterq; potationib. inſeruitũ eſt. Tunc Hephęſtio regis amicus, cum largius ſe inuitaſſet, crapula correptus in morbum incidit, unde obijt mortem. Aegerrimè tulit Alexander caſum hunc, defuncti'que cadauer Perdiccæ; uti Babylonem deferri curaret, tradidit: ampliſsimo funere mortuum amicum ſepelire habens in animo. Dum hæc ab Alexandro aguntur, magni motus in Græcia exorti ſunt, nouis'que rebus plerique animum intenderunt, unde bellum, quod Lamiacum nuncuparunt, huiuſmodi initijs & ratione eſt conflatum. Quum rex per literas omnibus Aſiæ præfectis imperaſſet, ut à ſe milites mercenarios dimitterent: eo'que uti iuſſum erat facto, per Aſiam uniuerſam externi homines militia ſoluti paſsim uagarentur, & neceſsitate cogente uictum ſibi ex prędationibus & latrocinijs conquirerent, contigit ut undique hi omnes ad Tænarum Laconicę promontorium conuenirent. Perſidis etiam ſatrapæ & duces, qui regem ueriti aufugerant, cum pecunia & milite ſuorum manu eodem tranſmiſerunt mari, omnes'que uires ſimul iunxerunt. Nouiſsimè imperator dux'que omnium aſſumptus eſt Leoſthenes Athenienſis, uir magnitudine animi præſtantiſsimus, & Alexandro maximè infenſus. Is habito conſilio, cum de belli ratione diſſeruiſſet, talenta quinquaginta ſtipendijs perſoluendis, armorum autem in omnes uſus magnum numerum obtinuit. Ad Aetolos, quibus cum Alexandro malè conueniebat, legatos miſit, qui rogarent auxilia. Et reliquis omnibus bello gerendo neceſſarijs mirificè itentus erat: quippe qui negocium magnum ſibi imminere proſpiceret. Interea Alexander Coſſæos ſibi parêre detrectantes, cũ expedito mouit exercitu. Ea eſt gens ſumma præditus fortitudine, quæ Mediæ montem incolens, loci difficultate & militari ſua uirtute confiſa, nunquam externo principi ſe ſummittere uoluit, atque à Perſarum regibus nulla ui ad obſequium compelli potuerat: tunc'que magna fiducia Macedonum uireis parui æſtimabat. Igitur rex occupatis locis unde adiri poterant, ingreſſus in Coſſæam, terram fermè eam totam eſt populatus: frequenter'que manibus conſertis, ſemper uictor, magnam barbarorum cædem fecit, ac longè plureis uiuos cepit. Per quæ fa-

Bagiſtamare gio amœniſsima.

Hephæſtio moritur.

Lamiacibelli origo.

Coſſæos ſubigit Alexãder.

Digitized by Google

ctum eſt,ut Coſſæi tot aduerſis prælijs & ſuorum magna captiuitate fracti, ſer uitutem recipiendorum ſuorum cauſa ſubire compulſi fuerint. Pax eis ſub cõditione imperata faciendi data eſt. Eoq; modo Coſſæis intra diem quadrageſimum debellatis,& ubi difficultates locorum poſcebant, oppidis extructis, Alexander exercitum reduxit.

Regni Alexandri annus XI.

Alexandro Chaldæi nunciat mortis periculum, ſi Babylonem uenerit.

Romæ conſulibus L. Cornelio Lentulo, & Q. Pompilio, illinc diſcedens, caſtra Babylonem uerſus mouit, paruis itineribus, ut exercitus reficeretur, cõtendens: identidemq; inter eundum quieſcens. Diſtabat ab ipſa Babylone ſtadia 300. cum Chaldæi, qui maximam ſideralis ſcientiæ opinionem habebant, quòd per æternam quandam cœleſtium obſeruationem futura prædicere cõſueuerint, è ſuo numero ſeniores, quibusq; plus erat experientiæ, elegerũt. His datum negotium, ut Alexandro irent nũciatum, ſe noſſe ex diuinatione aſtrorum, Babylone ei mortis periculum imminere: omniq; modo ſuaderent, ne urbem ingrederetur. Poſſe autem id diſcriminis euitari, ſi Beli ſepulchro, quod à Perſis conditum fuerat, inſtaurato, uia quam docuerint ipſi, introëat in urbem Princeps eius legationis erat Belephantes, qui regem de tali re, ne fortè detrimentum aliquod ſibi inde accerſeret, minimè auſus compellare, Nearcho uni ex amicis regijs, quo cum familiaritas ei intercedebat, negocium totum indicauit: utiq; regi id palàm faceret rogauit. Alexander à Nearcho Chaldæorum denunciationem audiens, territus eſt. Cumq; eorum hominũ prudentiam & magnum nomen identidem ſecum reputaret, animo turbabatur. Igitur amicorũ multis in urbem miſsis, ipſe in tempus aliud profectionem eam differre inſtituit: metatusq; caſtra ſtadijs 200. procul Babylone, moram ibi trahebat, non ſine omnium admiratione. Venerunt interim ad eum frequentes Græci homines, & præcipuè qui philoſopho Anaxarcho operam dabant. Hi cognito qua cauſa rex non progrederetur, rationibus philoſophiæ uarijs acriter adeò diſſeruerunt, ut ille prorſus animum mutauerit: omneq; diuinationis genus, & maximè quo utuntur Chaldæi, damnandum iudicauerit. Ita rex animo quaſi ſaucio, philoſophorum uerbis ſanato, Babylonem cum exercitu intrauit. Vbi humaniſsimè à ciuibus, ueluti prius etiam factum fuerat, excepti, ſeſe omnes ad ocium & uoluptates conuerterunt, neceſſariarum rerum abundãtia omni ſuppetente. Hoc quidem anno res geſtæ ita ſe habent.

Philoſophi Alexandro perſuadent ut Babylonẽ intret

Regni Alexandri annus XII.

Ad Alexandrum ueniunt diuerſarũ gẽtium legati.

Sequenti, quo Athenis Aegeſias imperauit, & Romæ conſules fuerunt C. Pompilius, & Papyrius, actaq; eſt Olympias quartadecima ſupra centeſimam, uictore Micina Rhodio, ex omnibus ferè orbis terrarum partibus legati ad Alexandrum uenerunt. Aliqui, ut ea quæ feliciter geſsiſſet, gratularentur: alij ut coronas offerrent, nõnulli amicitiam & ſocietatẽ eius petituri. A multis ſplendidiſsima afferebant munera: quidã etiã de obiectis criminibus ſe expurgatum uenerãt. Non tantũ nationes, populi, principesq; Aſiæ diuerſi legationes miſerãt, ſed & plereq; erãt ex Europa & Africa: hinc quidẽ Carthaginienſiũ, Libophœnicũ, gẽtiumq; omniũ iuxta mare ad colũnas uſq; Herculis habitantiũ: illinc aũt Græcarũ cõplurium ciuitatũ, Macedonũ, Illyriorũ. Miſſæ etiã ſunt ab his qui uicina mari Adriatico incolunt, à Thraciæ gentibus ac Gallis cõterminis, quæ gens tunc primũ Græcis cœpit innoteſcere. Alexander audi tis omnium legatorũ uoluntatib. conſtituit quibus primũ & deinceps per ordinem à ſe reſpondendum eſſet. Primi expediti ſunt, qui ſacrarũ rerũ cauſa uenerant: ſecundi, qui munera attulerant: tertij, quorum tractatio erat de obſidibus: quarti, quibus de priuatis negocijs agendum: ultimus fuit locus exulum reſtitutionem detrectantibus. Ante omneis autem Hemmonij, Delphi, Corinthij

Digitized by Google

rinthij, Epidauri, & alij quidem ob dignitatem sacrorum, de quibus agebant, cognitionem & responsum obtinuerunt. Cuncti que in uniuersum legati benigna ac liberali responsione, quantum eorum negotia patiebantur, uti læti ac bene erga se affecti dimitterentur, studuit. Legatorum re perfecta, totus se ad Hephæstionis funus celebrandum conuertit. Tanta que in eo diligentia est usus, ut non tantum prioris ætatis quascunque eiusmodi funebres pompas superauerit, sed & posteris excedendi, quod ipse fecisset, facultatem nullam reliquerit. Illum sanè tanto affectu dilexerat, ut eorum, quos amicitia iunctissimos fuisse fama prædicat, animi propensioni nihil cesserit. Post obitum autem nullo modo seruato honorauit. Donec uixit Hephæstio, ante amicos omnes semper à rege æstimatus est, licet Craterus minus nihilo amaretur, adeò ut cũ semel à quodam familiarium Craterum in regis amicitia Hephæstione haud minorem esse, dictum fuisset: Alexander responderit, Craterum esse philobasilea, id est amicum regis: Hephæstionem philalexandrum, id est Alexandri amicum. Darij sanè mater cum in primo congressu ex ignorantia Hephæstionem pro Alexandro salutasset, ac monita sese ad regem conuerteret, illud ei dixit Alexander: Nihil curæ habeas, ô mater, hic namque est Alexander. In omnibus & potentia, & quòd familiaritatis multæ esse solet, loquendi fiducia adeò utebatur, ut Olympiade per inuidiam infensa ei, & literis acerbius nonnunquam obloquente ac minante, non dubitauerit haud molliter ad eam rescribere, & in epistolæ fine illud apponere: In me calumnias moliri desinas, neque amplius asperitate & minis mecum utare. Sin perseueraueris, scito haud magnæ curæ mihi eam rem fore: cum (uti nouisti) Alexãder æquitate omnibus præstet. Ad parandum itaque tam chari hominis funus, Alexander uicinas omnes ciuitates monuit, uti omnibus quibus possent, præsentem pompam iuuarent. Gentibus autem Asiæ omnibus imperauit, ignem, qui sacer à Persis dicitur, extinguerent, donec funus esset absolutum. Id autem apud Persas tantummodo in regis obitu fieri solitum erat. Idcirco populi in malum omen regiam iussionem traxerunt, ueluti deus ita futuram regis mortem significaret. Contigerunt pariter ostenta alia quædam mira, quibus Alexandro uitæ finis est prænunciatus, ut sepulchrali hoc honore explicato, ânobis narrabitur. Duces & amici omnes regis sui uoluntati inseruientes, signa ex ebore, auro, & materia alia preciosa fieri curarunt. Ipse autem architectos, & diligentiores fabros multos cõquisiuit: ac primùm mœnium stadia decem deiecit, lateres que omnes colligi & exportari mandauit, quò locus ad pyram extruendam æqualis fieret. Eam autem quadratam erexit, ac latus quodque in stadij longitudinem produxit. Reliquam aream partitus est in domos triginta, quæ extructæ sunt cum tabulatis è ligno palmæ arboris. Totius autem ædificij formam quadratam effici uoluit. Deinde circumquaque ornamenta applicabantur. Ad imam quidem partem posita sunt quinqueremium aurea rostra ducenta quadraginta numero: in eorum prominente utrinque asseres, ut solet in proris nauium, sagittarij bini quatuor cubitorum magnitudinis genu innitebãtur. In medio quinque cubitorum statuæ armatæ erant. Loca omnia intermedia tegebantur obductis uelis purpureis. In secundo loco supra hæc erant quindecim cubitorum lampades, queis circa partem quæ manibus capitur, annexæ erant coronæ aureæ: in summo, ubi ignis excitatur, aquilæ alas protendebant, ac deorsum uersus intuebantur: ad infima iacebant dracones, aquilas & ipsi inspicientes. Tertium superiorem locum ferarum omniũ, quæ uenando capiuntur, ingens tenebat multitudo. Quartus locus habebat Centaurorum pugnam, factam ex auro. Quintus tauros & leones alternos aureos. Super hæc omnia in sexto ordine erant ubique Macedonica & barbatica arma: altera in uirtutis testimonium: barbarica, uti gentium deuictarum

Alexãder Hephæstioni funeratum parentat.

darent ſignificationem. Summum faſtigium tenebant Sirenes introrſus caua tæ, in queis conditi homines funebrem næniam canerent. Totius operis altitudo credita eſt fuiſſe cubitorum plus centum triginta. Quum'que ſimul duces, milites, legati, & indigenæ homines ſummo ſtudio pompæ eius apparatum adiuuiſſent, impenſa ſunt talentorum millia plus quàm duodecim. Ad magnificentiæ huius rationem reliqua omnia in funere ſummo cum ſplendore ſunt celebrata. Nouiſsimè imperatum, ut Hephæſtioni tanquam præſidi deo omnes ſacrificarent. Forte'que tunc temporis Philippus unus è regijs amicis Babylonem cum ueniſſet, oraculum ab Hammone acceptum de Hephæſtione, uti deo ſacrificijs adorando, renunciauit: quod plurimum Alexãdro, quum ſententiam ſuam à deo comprobari uideret, placuit. Primus itaque ipſe ſacrum fecit, liberalite'que hominum multitudinem ingentem ſuſcepit, uarijs generis uictimis ad decem millia mactatis. Honoribus autem mortuo amico exolutis, Alexander ad remiſsionem animi ac uitam lætiorem ſeſe dederat: uidebatur'que potentiæ & felicitatis humanæ ſummum faſtigium attigiſſe, cum fati uiolentia tempori, quod eius uitæ natura concedebat, terminum iniecit. Deusque ipſe & miris oſtentis, neque dubijs ſignis imminentem mortem demonſtrauit. Cum enim Alexandro unctioni uacante, regia ueſtis cum diademate ſuper tribunal fuiſſet poſita, uir quidam indigena, qui uinctus tenebatur, ruptis compedibus è cuſtodum manu clàm aufugit: ingreſſus'que aulam, nullo in portis prohibente, ad tribunal contendit: repertam ueſtem & diadema induit, atque ita ornatus quietè conſedit. Audito hoc inuſitato facinore, Alexander ualdè eſt territus: aggreſſus'que hominem, qui nihil commotus quietiſsimè ſedebat: eum interrogauit, quis'nam eſſet, & cuius cauſa rem talem feciſſet. Illo ſimpliciter reſpondente, ſe nihil ſcire: uiſum eſt regi de hoc facto ad uates referre: quorum conſilio hominem interfecit, ut ſi quid aduerſi eo oſtento denunciatum eſſet, in illius caput effunderetur. Alexander ueſtem recipiens, dijs depulſoribus ſacrum fecit, non ſine magna animi triſtitia. Et Chaldæorum admonitionibus identidem recordatus, philoſophos, qui ſibi aduentum Babylonem in animum induxiſſent, deteſtatur, artem rurſus & ſapientiam magnam Chaldæorum admiratione & cultu dignam iudicabat, omninoq; cuiuis contra uim fati argumentis & copioſis diſputationibus diſſerenti, mirificè infenſus erat & obloquebatur. Haud multo poſt hæc, ſignum aliud ad regni mutationem pertinens, diuinitus editum eſt. Correptus cupidine uiſendi paludem, quæ erat prope Babylonem, ingreſſusq; naues cum amicis nauigare incœperat. Ibi regia naui à cæteris diuulſa, coactus eſt aliquot dies ſolus uagari, adeò ut ſalutem quandoque deſponderit. Interim per anfractus quoſdam difficiles & multis impeditos arboribus dum progreditur, à ramis ſupernè pendentibus retentum diadema, deinde in aquam cecidit. Tunc è remigum numero unus adnatans, receptum illud, ut tutius ferret, capiti ſuo impoſuit, atq; ad nauem uenit. Errauit ita Alexander dies tres, & totidem noctes. Liberatus igitur à periculo, & diademate præter ſpem recuperato, iterum uates conſuluit, quid'nam de eo, quod ſibi euenerat, cenſerent. Illi monuerunt, ut magnis & inſignibus ſacrificijs deos ſibi propitios redderet. Tũc temporis Medius quidam Theſſalus, unus ex amicis regijs, uehementer eum rogauit, uti ad geniale conuiuium, quod celebrabat, uenire non recuſaret. Ibi mero multo ſe onerauit. Nouiſsimè quum repletum magnum Herculis poculum ebibiſſet, repentè ueluti fortiſsimo ictu uerberatus, & clamorem & ſuſpiratum ingentem edidit. Sublatus adſtantium amicorum manibus, illinc diſceſsit: ſtatim'que adhibiti medici, fecerunt uti cubaret, diligenterque ei adſidebant. Morbo autem inualeſcente, cum medici nullo remedio ei poſſent ſuccurrere, dolores'que acutiſsimi, & ueluti cruciatus eum torquerent, uitæ omnem

Oſtenta Alexandri mortẽ antegreſſa.

Alexandri mors.

ſpem

ſpem abiecit, detractumq; è digito annulum Perdiccæ tradidit. Amicis rogantibus, cui imperium relinqueret: Præſtantiſsimo, reſpondit. Atq; hac nouiſsima uoce illud nimirum ſignificauit, magno primorum ducum certamine ſibi iri parentatum. Eo, quem diximus modo, Alexander eſt mortuus, regni ſui anno duodecimo, menſe ſeptimo, maximis rebus geſtis, ut regum qui ante eum, poſtq; ad meam uſq; ætatem fuerunt, nullus ei cõparari poſsit. Sed quoniam ſcriptores aliqui in tradẽda regis huius morte uidentur diſcrepare, ueneno interemptum dicentes, operæprecium fuerit & eorum opinionem non prætermittere. Aſunt igitur Antipatrum, quem in Europa ducẽ Alexander reliquerat, ueniſſe in magnas cõtrouerſias cũ regis matre Olympiade. ac primò quòd Alexandrum expoſtulationibus de ſe fidem non adhibere nouerat, fœminam contemptui habuiſſe: poſtmodum auctis indies magis ſimultatibus, Alexandrum ex pietatis officio, cum matri in omnibus gratificari cuperet, multa ſigna alienati ab Antipatro animi dediſſe: acceſsiſſe crudelẽ Parmenionis & Philotæ necem, ex qua amicis omnibus regijs non mediocris iniectus fuerit terror: Antipatrum idcirco per filium, qui erat à cyathis, curaſſe, uti regi uenenũ porrigeretur. Poſt cuius obitum, cum in Europa ipſe imperium tenuiſſet, & deinceps eo mortuo, filius Caſſander, non auſos fuiſſe ſcriptores ueneni dati mentionẽ facere. Illud ſanè ex his quæ facta ſunt conſtare, Caſſandrum rebus Alexandri aduerſum fuiſſe, cum Olympiadẽ interfectam abijci, ne ſepeliretur, iuſſerit: & euerſas ab illo Thebas, magna diligentia inſtauraſſe. Mortuo Alexãdro, Siſyngambris Darij mater, cum multum & illius obitum, & ſuam calamitatem, quòd tanto præſidio in extremo uitæ fuiſſet priuata, defleret, intra diem ſeptimum uita functa eſt: in ſumma quidem triſtitia, ſed non citra laudẽ extincta. Nos uerò ad Alexandri mortẽ progreſsi, ueluti initio libri promiſeramus, ſequentibus libris ſucceſſorum eius res narrabimus.

Quorundã opinio de morte Alexandri, quaſi ueneno ſublati.

Diodori Siculi Bibliothecæ hiſtoriæ libri XVII. *finis.*

DIODORI SICVLI BIBLIOTHECÆ HISTORICÆ

LIBER DECIMVS OCTAVVS. Interprete Sebaſtiano Caſtellione.

Præfatio.

PYthagoras Samius, & alij quidam ueterum naturæ indagatorum, hominum animas immortales eſſe tradiderunt: atq; ut huic ſententiæ conſentaneum eſt, eaſdem etiam futura prænouiſſe, quo tempore in obitu ſeparantur à corpore. Cum his ſentire uidetur & poëta Homerus, dum facit Hectorem in ipſo obitus tẽpore prædicentem Achilli mortem ipſum continuo conſequuturam. Similiter & recentioribus temporibus in multis è uita migrantibus proditum eſt idem accidiſſe, & maximè in Alexãdri Macedonis deceſſu. Is enim Babylone è uita diſcedens, in extremo halitu interrogatus ab amicis, cuinam regnum relinqueret, dixit, Optimo. Præuideo enim ingens mihi futurum ſepulchrale certamen amicorum. id quod ueritate ipſa euenit. Nam amicorum eius clariſsimi de primamatu diſſidentes, multa bella, ingentiaq; certamina cõflarunt poſt obitũ Alexandri. Atq; eorum res geſtas continens hic liber, id quod dixi perſpicuum faciet legẽdi cupidis. Liber enim qui hunc anteceſsit, Alexandri geſta omnia cõprehendit, uſq; ad eius obitum. Hic autem eorum geſta complectens, qui ei in regnum ſucceſſerunt, deſinit in annum qui proximus anteceſsit Agathoclis tyrannidem, continetq; annos ſeptem.

DIODORI SICVLI BIBLIOTHECÆ HISTORICAE LIBER XVIII.

REctore Athenis Cephisodoro, Romani consules creatunt, L. Furium, & D. Iunium. Eorum tempore Alexandro rege sine liberis uita defuncto, fuit interregnum, & ingens dissidium de principatu. Peditum enim agmen Arridæum Philippi filium, hominem animi uitijs laborantem insanabilibus, ad regnum promouebat. Sed amicorum & stipatorum Alexandri, ij qui maxima dignitate pollebãt, habito concilio, assumptaq; eorum equitum turma qui socij nuncupabantur, primum armis decertare statuerunt cum agmine, & legatos miserunt ad pedites, uiros dignitate præditos, quorum erat clarissimus Meleager, petentes ut pedites ipsis parêrent. Meleager uerò, ubi uenit ad pedites, legationis nullam fecit mentionem, contraq; collaudans illorũ institutum, eos irritauit in aduersarios. Itaq; Macedones, creato sibi duce ipso Meleagro, processerunt in aduersarios cum armis. Cumq; stipatores Babylone discessissent, seq; ad bellum præpararent, qui erant eorum gratiosissimi eos in concordiam reduxerunt: atq; illi protinus regẽ crearunt Philippi filium Arridæum, eumq; nominarunt Philippũ: regni autem procuratorem fecere Perdiccam, eum cui rex moriens annulum dederat. Amicorum autem & stipatorum primarios præfecerunt satrapijs, regiq; & Perdiccæ parêre iusserunt. Is accepto rerum omnium imperio, habito cum dueibus concilio, Ptolemæo Lagi filio Aegyptum dedit: Laomedonti Mitylenæo Syriam: Philotæ Ciliciam: Pithoni Mediam: Eumeni Paphlagoniam & Cappadociam, omnesq; illas finitimas regiones, quas Alexander non adiuerat, excluſus temporibus, dum bellum gerit cum Dario. Antigono uerò Pamphyliam & Lyciam, & eam quę uocatur magna Phrygia. Postea Cassandro Cariam: Meleagro Lydiam: Leonnato eam quæ est apud Pontũ Phrygiam. Atq; hæ quidem satrapiæ hunc in modum distributæ fuerunt. In Europa uerò Lysimacho data est Thracia, & finitimæ gẽtes ad mare Ponticũ. Macedonia uerò & uicinæ gẽtes Antipatro assignatę sunt. Quod ad prętermissas in Asia satrapias attinet, uisum est eas nõ mouere, sed sub eorundẽ ducũ imperio sinere. Eorũ finitimã satrapiam regib con cessit qui erãt circa Taxilæ fines. Eam uerò quæ ad Caucasum sita nominatur Paropamisadarũ, attribuit Oxyartæ Bactriano regi, cuius filiã Roxanã duxerat Alexander in matrimoniũ. Et Sibyrtio quidẽ dedit Arachosiam & Cedrosiam: Stasanori autẽ Solio Ariam & Dranginam. Philippo attribuit Bactrianam & Sardianum. Phrataphernæ Parthiam & Hyrcaniam: Peucestæ Persidẽ: Tlepolemo Carmaniam: Atrapæ Mediam: Archoni Babyloniam: Arcesilao Mesopotamiam. Seleucũ prefecit ordini sociorũ equitũ, qui ordo erat clarissimus. Huic enim primus prefuerat Hephæstio: secundũ eum Perdiccas: tertius is quem dixi Seleucus. Similiterq; Taxilam & Porum dominos esse iussit suorum regnorũ, quemadmodũ Alexander ipse statuerat. Corporis autẽ deportationi & apparatui currus, qui defuncti regis corpus ad Ammonẽ portaturus erat, prefectus est Arrideus. Craterus uero prefectorũ clarissimus, fuerat præmissus in Ciliciam ab Alexandro, cum emeritis militibus, qui erant decies mille: simulq; scripta mandata acceperat, quæ ei rex Alexander dederat ille quidẽ exequenda: sed eo uita defuncto, uisum est successoribus decreta non exequi. Perdiccas enim cum accepisset in regis commentarijs tum confectionem regi Hephæstionis multis pecunijs egentem, tum reliqua regis instituta multa simul & magna, & immensos sumptus habentia, iudicauit expedita irrita fieri. Verũ ne quid uideretur priuato iudicio detrahere Alexandri gloriæ, horũ consiliũ retulit ad cõmunẽ Macedonũ multitudinẽ. Erant autẽ cõmentariorũ maxima & memoriæ digna hęc: Vt 1000. naues lõgæ, triremibus maiores cõstruerentur

Regni diuisio post Alexandri mortem.

rentur in Phœnicia, Syria, Cilicia & Cypro ad expeditionẽ aduersus Carthaginenses & reliquos maris accolas Lybiæ & Hispaniæ, finitimæq; regionis maritimæ, usq; ad Siciliã: & peruia redderet regio maritima Lybiæ, usq; ad Herculeas colũnas. Itẽq; tẽpla cõstruerent sumptuosa 6. singula 1500. talẽtis. ac sicuti postularet tãta classis, portus & naualia idoneis locis ædificarent. Præterea ciuitatũ aliarũ in alias cõmigrationes fierẽt, & corporum trãslationes ex Asia in Europã, & uicissim ex Europa in Asiam, ut maximas continentes cõnubijs & necessitudinib. ad cõmunem beneuolẽtiam, cognatamq; amicitiam, perduceret. Ea autem quæ dixi templa construi oportebat in Delo, & Delphis, & Dodona. In Macedonia autem dij Iouis, Amphipoli Dianæ, Cyrni Mineruæ. Similiter & Illij eiusdẽdeæ templum ædificari, quod a nullo superari posset. Philippi autem patris Alexandri sepulchrũ extrueretur æquale maximæ pyramidum Aegyptiarum, quas nonnulli septem maximis operibus annumerãt. Recitatis commẽtarijs Macedones, licet Alexandri admodũ studiosi fuissent, tamen cum immania & ardua esse uiderent instituta, iudicarunt nihil illorũ quæ diximus, esse præstandum. Perdiccas uerò primum turbulentos militum, & maximè sibi infensos interfecit, numero triginta. Deinde Meleagrum, qui in seditione & legatione proditor fuerat, priuata calumnia & criminatione aggressus, quasi insidijs ab eo petitus supplicio affecit. Postea in superiores satrapias Græcorum, qui illic ad habitandum collocati, defecerant, copiasq; non contemnendas confecerant, unum insignium uirorum misit, Pithonem, qui eis bellum inferret. Nos uerò ad res gestas quas narraturi sumus, conuenies esse existimamus, exponere prius & causas defectionis, & totius Asiæ situm, & satrapiarum magnitudines atq; naturas: sic enim perspectu facilis erit lectoribus narratio, posito ob oculos omnium locorum situ atq; interuallis. Igitur a Tauro Ciliciæ perpetuus mons per totam Asiam extenditur ad Caucasum usque & orientalem Oceanum. Atque is uarijs iugorum spacijs distinctus, proprias in singulis habet appellationes. Hoc pacto diuisa in partes duas Asia, una pars eius uergit ad septentriones, altera ad meridiem. Cum'que secundum horum tractuum naturam flumina in diuersas partes fluant, pars in Caspium mare, alia in Euxinum Pontum, nonnulla in septentrionalem Oceanum influunt. Quæ uerò his contraria sunt, partim in Indicum mare, partim in continuũ huic continenti Oceanum feruntur: nonnulla in mare rubrum (ut uocant) deferuntur. Atque his similiter diuisis satrapijs pars ad septentriones, aliæ ad meridiem uergunt. Ac prima quidem earum quę ad septentriones conuersę sunt sita est apud Tanaim fluuium Sogdiana & Bactriana, & his continua Aria & Parthia, à qua comprehenditur Hyrcanium mare, quod separatum est. Postea est Media, quę multas habet locorum appellationes, estque omnium satrapiarum maxima. Sequuntur deinceps Armenia, Lycaonia, & Cappadocia, quæ omnes hyberno cœlo infestantur. His finitimæ sunt ex directo magna Phrygia, & quæ ad Hellespontum sita est: ex obliquo uerò Lydia & Caria. Ad dexteram Phrygiæ, & secundum eiusdem longitudinem protensa est Pisidia, & huic continua Lycia. Atque in maritimis harum satrapiarum locis Græcorum urbes sitæ sunt, quarum nomina scribere non necessarium est ad nostrum propositum. Igitur spectantium ad septentriones satrapiarum situs is est quem dixi. Earum uerò quæ meridiem spectãt, prima est ad Caucasum India, regnum & populosum, quod incolitur a compluribus Indicis gentibus, quarum maxima est Gangaridum gens, in quos propter multitudinem elephãtorum quos habent, non duxit exercitum Alexander. Terminat autem regionem hanc, & huic annexam Indicam, fluminis eorum locorum maximus, qui latitudinem habet stadiorum triginta. Huic iuncta est reliqua India, quam debellauit Alexander, fluuialibus aquis irrigua, & felicitate clarissima, in qua erat cum alijs

Alexandri cõmentaria, in quib. præscribebat quid fieri uellet.

Perdiccas in quosdam animaduertit.

De situ Asiæ.

compluribus regnis, Pori Taxilæq; ditio, quam fluit Indus fluuius, á quo nomen obtinuit regio. Indicæ satrapiæ continua separatur Arachosia, & Cedrosia, & Carmania: & præter has Persis, in qua sita est Susiana & Sittacina. Deinceps & Babylonia, usq; ad desertam Arabiæ regionem. Ab altera parte, à qua facimus ascensum, est Mesopotamia, duobus fluminibus circumdata, Euphrate & Tigride, propter quæ sortita est hanc appellationem. Babyloniæ adiacet ea quæ uocatur Syria superior, & huic continuæ maritimę Cilicia, Pamphylia & Cœlesyria, in qua comprehenditur Phœnicia. Ad extrema Cœlesyriæ & huic coniunctam solitudinem, per quam delabens Nilus Syriam & Aegyptũ terminat, designata est satrapia omnium optima, & magnos redditus habens Aegyptus. Sunt autem hæ omnes æstuosæ, quippe cum meridianum cœlum naturam habeat septentrionali contrariam. Igitur debellatæ ab Alexandro satrapiæ eo quem dixi modo sitæ, primarijs uiris distributæ fuerunt. Qui uerò in superioribus (ut uocantur) satrapijs collocati fuerant ab Alexandro Græci, cum Græcos mores uitamq; desiderarent, & in extrema regni essent abiecti, uiuente equidem rege ferebant præ metu: sed eo defuncto rebellarunt, & animis concordes, delecto duce Philone Aenione, non contemnendas copias coëgerunt. Peditum enim habebant supra uiginti millia, equitum tria, eosque omnes bellica certamina sæpe expertos, & uirtute præstantes. Perdiccas uerò audita Gręcorum rebellione, sortitus est ex Macedonibus peditum tria millia, equites octingentos. Cum'que multitudo ducem elegisset Pithonem, qui fuerat Alexandri stipator, homo magni animi, & exercitus ductandi peritus, tradidit ei quos sortitus erat, & tradit ei ad satrapas literis, in quibus scriptum erat ut milites traderent Pithoni, uidelicet peditum decem, equitum octo millia, misit aduersus rebelles. Pitho uerò, homo rebus magnis gerendis addictus, libenter expeditionem recepit, cogitans Græcos humaniter sibi conciliare, auctisq; eorum societate copijs, suas res agere, cæterasq; satrapias suæ ditioni subijcere. Perdiccas uerò suspectum habens eius consilium iussit ut debellatos rebelles interficeret, prædamq; militibus distribueret. Pitho cum traditis sibi militibus profectus, & assumptis socijs à satrapis, aggressus est cum omnibus copijs rebelles, & corrupto per quendam Aenianem Lipodoro, qui apud rebelles tribus militum millib. præerat, omnino superior euasit. Commisso enim prælio, & uictoria nutãte, proditor derelictis socijs nulla de causa discessit in quendam collem, unà cum tribus millibus. Reliqui hos in fugam se coniecisse rati, perturbati sunt, & in fugam conuersi. Pitho prælio uictor, per præconem uictis edixit, ut positis armis, & fide accepta, domum se reciperent. Ac præstito iureiurando, Græcisq; permixtis cum Macedonibus, admodũ lętus erat Pitho, rebus ei ex sententia succedentibus. At Macedones mandati Perdiccæ memores, & iusiurandum nihili facientes, Gręcis fidem fregerunt. Nam inopinantes aggressi, incustoditosq; nacti, uniuersos missilibus confixerunt, pecuniamq; diripuerunt. Igitur Pitho spe sua frustratus, discessit cum Macedonibus ad Perdiccam: Atq; hic quidam status erat rerũ Asiaticarũ.

Græci superiorum satrapiarum desiciunt à Macedonibus.

Pitho rebelles Græcos subigit.

In Europa uerò Rhodij, erecto Macedonico præsidio, ciuitatem liberarunt. Athenienses Antipatro bellum intulerunt, quod Lamiacum appellatum est, cuius causas prius enarrare necessarium est, ut quæ in eo gesta sunt, fiant manifestiora. Alexander breui tempore ante obitum suum decreuit reuocare omnes in Gręcis urbibus exulantes, partim gloriæ causa, partim quod uolebat habere in singulis urbibus multos sibi beneuolentia deuinctos, aduersus res nouas, defectionesq; Græcorum. Itaq; cum propinqua essent Olympia, misit in Græciam Nicanorem Stagiritam, tradita ei de reuocatione epistola, quã quidem iussit in cõuentu à uictore pręcone recitari multitudini. Cumq; Nicanor mandatum fuisset exequutus, præco acceptam epistolam recitauit hanc.

Rex

Rex Alexander urbium Græcarum exulibus. Vt uos ſitis exules, non nos in cauſa fuimus: ſed ut in patrias ueſtras redeatis, nos erimus, exceptis ſacratis. Scripſimus autẽ de his Antipatro, ut ciuitates ſuos reuocare nolentes cogat. *Alexandri ad Græcos epiſtola de reuocandis captiuis.*

His proclamatis aſſenſa eſt magno cum applauſu multitudo. Amplexi enim qui erant in cõuentu gratiam regis, præ gaudio beneficium laudibus proſequebantur. Aderant autem exules omnes in conuentu, numero ſupra uiginti millia. Et quidem plerique reuocationem exulum, tanq̃ bono futuram, approbabant. At Aetoli & Athenienſes eam rem grauiter & iniquo animo ferebãt. Aetoli enim ejectis ex patria Oeniadis, expectabant ſequuturum delicta ſupplicium. Etenim rex minatus fuerat non Oeniadas, ſed ſeipſum illis pœnam irrogaturum. Similiter & Athenienſes, cum Samum ſorte partitum fuiſſent, hac inſula haudquaquam cedere uolebant. Sed cum Alexandri uiribus pares non eſſent, in preſentia quietem agebant, tempus obſeruantes idoneum, quod fortuna celeriter illis præbuit. Paulopoſt enim mortuo Alexãdro, & regno filios ſucceſſores non habente, auſi ſunt libertatem capeſſere, & commune Græcorum imperium. Occaſionem autem habuerunt belli gerendi tum multitudinẽ deprehẽſarum Harpali pecuniarum (de quibus ſingillatim in ſuperiore libro diſſeruimus) tum mercenarios, qui in Aſia mercede fraudati fuerant à ſatrapis, qui mercenarij erant octies mille, degebantq̃ apud Tænarum Peloponneſi. Hanc ob rem mãdauere clanculum Leoſtheni Athenienſi, ut primũ illos aſſumeret, tanq̃ priuata id authoritate faceret iniuſſu populi: ut & Antipater ſegnior eſſet ad apparatum contẽptu Leoſthenis, & Athenienſes ocium tẽpusq̃ ſumerent ad ea præparanda quæ bellum poſtularet. Itaq̃ Leoſthenes magna cum quiete conductis illis quos diximus, præter opinionem paratas habuit ad negocium gerendum ſatis magnas copias. Illi enim in Aſia diu militando, & multis magnisq̃ certaminibus fungendo, rei militaris periti euaſerãt. Atq̃ hæc quidem ſic agebantur nondum ſatis cognito obitu Alexandri. Verùm poſt ea quàm uenerunt Babylone quidam, qui ipſimet regis deceſſum uiderãt, tũc apertè bellum ſuſcepit populus, & Harpali pecuniæ partem miſit Leoſtheni, & arma nõ pauca, mãdauitq̃ ne amplius occultaret, ſed apertè faceret aliquod operæpretium. Ille diſtributo mercenarijs preſcripto ſtipẽdio, armatisq̃ inermibus, uenit in Aetoliam, cõpoſiturus cõmune negociũ. Cumq̃ libẽter obſequerent Aetoli, eiq̃ militum 7000. Leoſthenes dimiſit ad Locros & Phocenſes cæteroſq̃ finitimos, hortatum ut libertatem capeſſerent, & à Macedonum dominatu Græciam liberarẽt. In Athenienſi autẽ populo, cum locupletes bello ſuperſedendum cenſerent, tenues uerò plebem concitarent, & ad bellum fortiter capeſſendum cohortarentur, longè multitudine ſuperabant qui bellũ eligebãt, ſibiq̃ uictũ ex mercenaria militia parare ſoliti erãt. quib. aliquãdo dixit Philippus bellũ eſſe pacẽ, & pacẽ bellũ. Protinus igitur oratores plebeiorũ impetus cõfirmãtes, ſcripſere plebiſcitũ, ut cõmunis Græcorũ libertatis curã ſuſciperet populus, & præſidijs occupatas urbes liberaret, claſſemq̃ ædificaret, uidelicet triremes 40. & quadriremes 200. Militarẽt autẽ omnes Athenienſes, qui annum quadrageſimum non exceſſiſſent, atq̃ tres tribus Atticam cuſtodirent, ſeptem uerõ ad longinquas expeditiones paratæ forent. Legati item mitterentur, qui Græcas urbes adirent, docerentq̃ quemadmodũ etiam antea populus omnem Græciam cõmunem eſſe patriam Græcorũ iudicans, barbaros ad eam ſubigendam militantes mari propulſauerit, & nunc ſibi putet pro communi Græcorum ſalute, & corporibus, & pecunijs, & nauibus ante omnes periclitandum. Hoc plebiſcito promptius quàm condecebat, ſancito, qui Græci intelligentia præſtabant, populum dicebant Athenienſium ad gloriam quidem bene decreuiſſe, ſed ab utilitate aberraſſe. Conſurgere enim eum ante tempus, & aduerſus inuictas magnasque uires ſuſcipere periculum nulla *Alexãdri plebiſcitũ de depellãdo Macedonũ iugo à Græcis ciuitatibus.*

Digitized by Google

urgente neceſsitate: cumq; prudentia excellere uideatur, eum tamen ne mulgatiſsimis quidem Thebanorum calamitatibus admonitum ſapere. Iam uerò legatis urbes obeuntibus, & ſolita dicendi ui ad bellum incitantibus, pleræq; ſocietatē coiuerunt, pars ſingularum nationū, aliæ ſingularum ciuitatū nomine. Reliquorum Græcorum alij ad Macedones inclinarunt, alij bellū detrectarūt. Aetoli quidem omnes primi pacti ſunt ſocietatem, ſicuti iam dictum eſt. Poſt eos Theſſali omnes, exceptis Pellenæis: & Oetæi exceptis Heracleotis. Achiuorum item Phthiotæ, exceptis Thebanis: & Elienſes, exceptis Maleenſibus. Deinceps Douenſes omnes, & Locri, & & Phocenſes: præterea Aenianes, & Clyſæi, & Dolopes: itēq; Athamānes, & Leucadij, & Moloſſorū Aryptæus. Is inita ſocietate parū fideli, poſtea per proditionē Macedones adiuuit. Illyriorū itē & Thracū pauci ſocietatē coiuerunt odio Macedonū. Deinceps in belli ſocietatē uenerūt Caryſtij ex Eubœa: poſtremi uerò Peloponneſiorū Argiui, Sicyonij, Elei, Meſſenij, & littoris incolæ. Atq; hi ſunt Græcorū qui ſocietatē coiuerūt. Populus uerò milites miſit Leoſtheni ſuppetias, uidelicet ciues pedites 5000. equites 500. mercenarios 2000. His per Bœotiā proficiſcentib. accidit ut Bœoti ab Athenienſib. alienati ſint ob huiuſmodi quaſdā cauſas. Alexander Thebis euerſis regionem finitimis Bœotis dedit. Hi ſortiti poſſeſsiones infortunatorum, ex eo agro magnos redditus percipiebant. Itaq; ſcientes fore ut Athenienſes, ſi bello ſuperiores euaſiſſent, Thebanis patriā agrūq; reſtituerēt, inclinabant ad Macedones. Eis autem caſtra habentibus ad Platæas, Leoſthenes aſſumpta parte ſuarum copiarum, uenit in Bœotiam: & cum Athenienſibus cōmiſſo prælio aduerſus incolas, uicit, erectoq; trophæo, ſtatim reuerſus eſt ad portas. Hic n cōmorans aliquādiu, aditus occupauerat, & Macedonum copias expectabat. Antipater uerò relictus ab Alexādro dux Europæ, poſtq; & de regis in Babylone obitu, & de ſatrapiarū diuiſione certior factus eſt, ad Craterū in Ciliciā miſit, oratū ut q; primū ſubueniret. Is.n. præmiſſus in Ciliciā, reducturus erat in Macedon. emeritos milites Macedones, q; erāt ſupra 30000. Miſit & ad Philotā, qui ſatrapiā acceperat apud Helleſpōtum Phrygiā, ſimiliter petitū, ut hic quoq; ferret auxiliū, pmittēs ei ſeſe collocaturū unā filiarū ſuarum. Sed cū Græcorū aduerſus eum concurſionē audiuiſſet, Macedonię ducē reliquit Sippā traditis ei ſatis multis militib. mādatoq; ut q; plurimos colligeret. Ipſe aſſumptis Macedonum 13000. & equitib. 600. (laborabat enim Macedonia ciuium militum penuria, propter multitudinem miſſorum in Aſiam ad ſuccedendum militiæ) profectus eſt ex Macedonia in Theſſaliam, comitante tota claſſe, quam miſerat Alexander ad deportadam pecuniarum multitudinem ex regijs theſauris in Macedoniam, quæ triremes erant in uniuerſum centum decem. Theſſali uerò principio auxiliantes Antipatro, multos bonosq; equites miſerunt ei. Sed poſtea ab Athenienſibus permoti, ad Leoſthenem equitarunt, adiunctiq; Athenienſium exercitui, belligerare cœperunt pro libertate Græcorum. Quæ uires cum magnæ Athenienſibus acceſsiſſent, uincebāt Græci, Macedonibus longè ſuperiores. Antipater uerò pugna ſuperatus, & deinceps neq; congredi audens, neq; in Macedoniam tuto reuerti ualens, cōfugit in urbem Lamiam. In hac copias extruens, præterea arma, catapultas, frumentumq; comparans, expectabat ſocios Aſiaticos. Leoſthenes uerò cum uniuerſis copijs progreſſus prope Lamiā, et caſtris alta foſſa uallo q; munitis, primo inſtructā aciē mouet ad urbē, & Macedones ad prēliū, uocat. Deinde nō audentibus illis in certamen deſcēdere, mœnia quotidie per uices oppugnat. Sed propugnantibus fortiter Macedonibus, multi temerè irrumpentes Græci peribant. Nam cum eſſent in urbe uires mediocres, & omnis telorum generis copia, & inſuper magno ſumptu conſtructus eſſet murus, facilè uincebant obſeſsi. Leoſthenes uerò de urbe ui capienda deſperans, commeatu eam intercludit

Quinam Græcorum conſpiratierint aduerſus Macedones.

Bœoti ab Athenienſibus alienantur.

Antipater auxiliacorrogat

Theſſali Athenienſibus copias ſuas iungunt.

Leoſthenes Lamiam obſidet.

intercludit, existimãs facilè se cibariorũ penuria debellaturũ obsessos. Cõstruit & murũ, & foueam magnã altamq; ducit, exitu prohibẽs obsessos. Postea Aetoli cum petijssent à Leothone propter quædam gentilitia negocia, ut in præsentia domũ discedere liceret, omnes reuersi sunt in Aetoliam. Ita factũ est ut deuictis Antipatrinis, & urbe in expugnationis periculũ, propter cibariorum imminentẽ penuriam, perducta, fortuna Macedonũ sortẽ præter omnium opinionẽ in melius conuerterit. Antipatro enim eos qui fossam ducebant aggresso, prælioq; cõmisso, Leosthenes suis suppetias ferens, & saxo ictus in capite, protinus corruit, & exanimatus in castra deportatus est. Tertio deinde die eo mortuo, & heroicè propter bellicã gloriã sepulto, populus Athen. funebrẽ de eius laudib. orationẽ habere iussit Hyperidã, qui oratorũ primarius erat, tũ propter uim dicendi, tũ propterea quòd Macedonib. erat infensus. Illo enim tẽpore princeps Athenienſiũ oratorũ Demosthenes exulabat, dãnatus ob acceptã Harpalinã pecuniã. In Leosthenis autẽ locũ suffectus est dux Antiphilus, uir militari prudentia & fortitudine præstans. Et Europę quidem status hic erat.

Leosthenes occumbit.

In Asia uerò eorũ qui satrapias partiti erant Ptolemęus sine periculo Aegyptum obtinuit, & incolis quidẽ humanũ se præbebat, adeptusq; octo talentorũ millia, mercenarios congregabat, copiasq; cõparabat. Concurrebat & amicorũ multitudo ad eum, propter eius equitatẽ, & ipse missis ad Antipatrũ legatis, cũ eo societatẽ coijt, certò sciens fore, ut Perdiccas Aegypti satrapiã sibi uẽdicare conaretur. Lysimachus autẽ aggressus loca Thraciæ, nactusq; Seuthã regẽ castrametatũ cũ peditũ 20000. equitũ 8000. nõ est perterritus multitudine copiarũ, quin cũ in uniuersum haberet peditũ nõ plures 4000 equitũ 2000. prælio cõgressus est cũ barbaris, & uirtute quidẽ superabat eos, sed multitudine inferior, acre prælio cõmisit: ac multis suorũ amissis, multoq; plurib. hostiũ interfectis, reuersus est in castra, ancipitẽ habẽs uictoriã. Et tũc quidẽ digressæ sunt ex illis locis utrorũq; copiæ, maioresq; apparatus facere cœperũt ad decernendum de summa rei. Leonnatus uero, cũ ad eum uenisset Hecatęus legatus, orauitq; ut q̃primũ Antipatro & Macedonib. suppetias ferret, pmisit se fore illis belli socium. Igit̃ in Europã cũ traiecisset, & in Macedoniã uenisset, assumpsit multos milites Macedones, coactisq; in uniuersum peditũ plusq; 20. equitum 2500. processit per Thessaliã in hostes. Græci uerò soluta obsidione, crematisq; castris, imbellẽ turbã & impedimẽta in Melitiam urbẽ miserũt. Ipsi accincti & ad prælium parati, processerunt obuiã Leonnato, anteq; se illi coniungeret Antipater, & utręq; copię unũ in locũ conuenirent. Habebãt autẽ in uniuersum peditũ 22000. (nã Aetoli omnes domũ discesserant: & reliquorũ Græcorũ nõ pauci illo tẽpore in patrias se receperant) equitũ autẽ cum eo militabãt supra 4500. quorũ erant Thessali 2000. uirtute præstantes, in quibus maximã spẽ habebãt uictoriæ. Commisso igitur equestri certamine, acri atq; longo, & Thessali uirtute superantibus, Leonnatus prælarè prœliatus, & in palustrem locum inclusus, armis erat inferior, multisq; acceptis uulneribus, occubuit, & à suis sublatus, ad impedimẽta deportatus est mortuus. Iam cũ equestri certamine Græci egregiè uicissent, duce Menone Thessalo, protinus Macedonum agmen metuens equites, discessit ex campo in superiora loca difficilia, & eorum præsidio saluti suæ consuluit. Thessalis autẽ equitibus oppugnantibus, & propter loci iniquitatẽ nihil proficientib. Græci erecto trophęo, mortuisq; potiti, à pugna se subduxerũt. Postridie cum uenisset Antipater cum copijs, uictisq; se adiunxisset, fecerunt omnes Macedones una castra, totiusq; rei administrationẽ suscepit Antipater. Atq; hic in præsentia prælio supersedendum iudicans, & hostes equitatu supiores animaduertẽs, armis se sibi discessũ parare posse diffidit ac p difficiliora loca procedẽs, & æquiora occupãs, discessit ex his locis. Antiphilus aũt Græcorũ dux, uictis insigni pugna Macedonib. apud Thessaliã cõmorabat̃, expectãs impetũ hostiũ. Et Græcorũ quidẽ res eũ succesſũ habebãt.

Ptolemæus Aegyptũ obtinet.

Lysimachi cũ Thracibus pugna.

Leonnatus à Græcis prælio occisus.

Cum

Cum autem Macedones mari dominarentur, Athenienſes ad eas quas habebant naues ædificarunt alias, ut fuerint in uniuerſum 170. Macedonicarum autem, quæ erant 240. imperium habebat Clitus. Is cum Ection Athenienſiũ claſsis præfecto acie nauali congreſſus, uicit duobus prælijs, multasq; aduerſariarum nauium corrupit circa eas inſulas, quæ uocantur Echinades.

Clitus Macedo Athenienſes naualipræ lio uincit.

Hæc dum geruntur, Perdiccas habens ſecum regem Philippum, regiasq; copias, expeditionem fecit aduerſus Ariaratham Cappadociæ adminiſtratorem. Is enim non obediens Macedonib. ab Alexãdro neglectus fuerat, quippe Daricis certaminibus diſtracto, ociumq; diutinũ habuerat imperans Cappadociæ. Ideoq; grandem ex redditibus pecuniam conflauit, copiasq; tum domeſticas tum peregrinas contraxit: eamq; ob cauſam regnum affectans, paratus erat cum Perdicca decertare, peditum habens 30000. equitum 15000. At Perdiccas prælio cum eo congreſſus atq; uictor, interfecit ad 4000. uiuos cepit ſupra 5000. quos interfuit & ipſe Ariaratha. Hunc eiusq; cognatos omnes excruciatos crucifixit. Victis autem conceſſa ſalute, cõpoſitisq; rebus Cappadociæ, tradidit ſatrapiã Eumeni Cardiano, quẽ admodũ ab initio partitus fuerat.

Perdiccas Ariarathã Cappadociæ moderatorẽ profligat.

Per eadem tempora Craterus ex Cilicia profectus uenit in Macedoniam, auxilium laturus Antipatro, Macedonumq; clades correcturus. Ducebat autem peditum qui in Aſiam cum Alexandro traiecerant, 6000. eorum autẽ qui itinere aſſumpti fuerant 4000. itẽq; Perſas ſagittarios & funditores 1000. equitesq; 1500. Cumq; ueniſſet in Theſſaliam, primas partes ultrò conceſsit Antipatro, ac communiter cum eo caſtra fecit apud Peneum fluuium. Atq; in uniuerſum congregati ſunt cum ijs qui cum Leonnato uenerant, pedites plures 40000. grauioris armaturæ, ſagittariorum & funditorum 3000, equitum 5000. Græci uerò eo tempore ex aduerſo caſtra fecerunt, multitudine longè inferiores. Nam eorum multi propter geſtas feliciter res contemnentes hoſtes, in patriam diſceſſerant ad ſua uiſenda. Has ob cauſas cum militũ multi ordines non ſeruarent, reliqua habebant in caſtris peditum 25000. equitum 3500. in quibus maximam ſpem habebant uictoriæ, tum propter uirorum uirtutem, tum quia campeſtris erat regio. Ad extremum Antipatro quotidie producente copias, & ad prælium prouocante, primum expectabant uenturos ex urbibus: ſed ut gentibus temporibus coacti ſunt in certamen de ſumma rerum deſcendere. Igitur inſtructa acie, properantes equitum opera bellum decernere, eos ante equitum agmen collocant. Ac commiſſo equeſtri prælio, & Theſſalis equitibus uirtute ſuperantibus, Antipater agmen ſuum inducit, & facta in hoſtium pedites impreſsione, magnam ſtragem edit. Græci hoſtium grauitatẽ & multitudinem non ferentes, protinus ſe receperunt in loca difficilia, ſeruantes diligenter ordines. Itaq; occupatis locis æquioribus, facilè propulſarunt Macedones, ipſi ex æquiore loco pugnantes. Græcorum autem equites cum ſuperiores extitiſſent, ubi peditũ receptum cognouerunt, protinus ad eos equitarunt. Actum quidem hoc pacto præliati, dirempti ſunt, inclinante ad Macedones uictoria. Mortui ſunt in ea pugna Græcorum plures 500. Macedonum 130. Poſtremo Meno & Antiphilus Græcorum duces concilio conuocato, conſultarunt utrum expectatis ſocijs ex ciuitatibus, ut iuſtas copias haberent, de ſumma rerum decertarent, an præſenti tempore cedentes, legatos de compoſitione mitterent. Igitur uiſum eſt mittere precones de belli compoſitione. Ii cum mandata feciſſent, reſpondit Antipater, ut ſingulæ ciuitates legatos mitterẽt: nullo enim pacto ſe communem compoſitionem facturum. At Græcis compoſitionem ſingularum ciuitatum non admittentibus, Antipater & Craterus Theſſalicas urbes obſident, & ui capiunt, non ualentibus Græcis ferre ſuppetias. Itaq; perterritæ ciuitates, priuatim mittunt ſingulę legatos de compoſitione: quibus Antipater omnibus pacem concedens comiter utebatur: eamq; ob cauſam commotis ciuitatibus ad quærendam priuatim ſalutẽ, celeriter omnes pacem

Crateri et Antipatricũ Græcis pugna ad Peneum.

Ciuitates Græciæ cũ Macedonibus pacẽ faciunt.

Digitized by Google

pacē adeptæ sunt. At Aetoli & Atheniēses Macedonib. infensissimi, cū essent à sociis destituti, cū ducib. de bello cōsultabāt. Antipater uerò cū hac arte dissoluisset Græcorū cospirationē, duxit uniuersas uires aduersus Atheniēses. Ac populus sociorum auxilio destitutus, admodū trepidare: cunctisq; Demadē petentib. & hunc mittendū esse de pace legatum ad Antipatrum uociferantibus, ipse cum ad consultandū uocaret, non paruit. fuerat enim ter dānatus uiolatarum legum, eamq; ob causam infamia notatus, consultare prohibebat à legibus. Sed in honorē à populo restitutus, cōtinuò missus est legatus cum Phocione & quibusdā alijs. Antipater audita oratione, respōsum dedit, nō alia cōditione se soluturū cū Atheniēsib. bellū, nisi illi sua ei in potestatē traderēt. Nā et illos obsessos Lamię Antipatro eadē respōsa dedisse, cū ipse legatos de pace misisset. Hic populus cū uirib. impar esset, coactus est urbē in Antipatri arbitriū potestatēq; tradere. Ille humanè eos tractās, pmisit ut urbē & possessiones cęteraq; omnia haberēt: sed reipub. formā abrogato populi potētatu, mutauit instituitq; ut à cēsu legerent gubernatores, ac qui supra 2000. drachmarū possiderēt, ij administratiōis suffragiorūq; domini forēt. qui uerò infra cēsum hūc essent, hos oēs ceu turbulētos & belli cupidos, priuauit iure magistratus gerēdi, & si qui uellēt, ijs agrū dedit ad habitandū in Thracia Atq; hi quidē numero plures 20000. trāslati sunt ex patria. Qui uerò definitū cēsum habebāt, circiter 9000. creati sunt et urbis & agri domini, ac secundū Solonis leges rēpub. administrarūt: omnib. quidē suarum possessionū liber usus permissus est. Cæterū pręsidij pręfectū Menyllum & præsidium coacti sunt admittere, q; nulli res nouas moliri permitteret. De Samo uerò ad reges referendū cēsuerunt. Igit Athenienses pręter spē clemēter tractati, pacē adepti sunt, ac deinceps rempub. trāquillè administrātes, & agro intrepidè fruentes, breui facultates suas auxerūt. Antipater uerò reuersus in Macedon. Craterū dignis honorib. donisq; ornauit, & elocata ei filiarū suarū natu maxima Phila, eius in Asiam reditū curauit. Similiter & reliquis Græciæ urbib. comiter usus, & earum administrationib. rite cōpositis atq; constitutis, laudes & coronas cōsequutus est. Perdiccas uerò Samijs urbe agroq; reddito, eos reduxit in patriam, cum exulassent annos tres supra 40. Nos uerò postq; Lamiaci belli gesta narrauimus, trāsibimus ad id quod Cyrenę gestum est bellū, ne longis tēporum interuallis interrumpamus historiæ perpetuitatē. Est autē necessarium superiora tempora paululum repetere, ut singulas res gestas reddamus apertiores. Cum Harpalus ex Asia fugā illam fecisset, & in Cretam cum mercenarijs nauigasset, quemadmodum in superiore libro declarauimus, Thimbro qui unus eius amicorum existimabatur Harpalio per dolum intefecto, potitus est & pecuniarum & militum, qui erāt 7000. Similiter & nauium potitus, & militibus in eas impositis, nauigauit in agrum Cyrenæorum: assumptis'que secum ijs qui à Cyrene exulabant, & ijs utens instituti sui ducibus propter locorum peritiam, cum occurrissent Cyrenæi, cōmisso prælio, Thimbro uictor multos interfecit, nec paucos uiuos cepit ac portu potitus, obsidione expugnatos perterritos'que Cyrenæos compositionem facere coëgit, ea lege ut penderent argenti talenta quinquies mille, curruum'que dimidium ad expeditiones cum eo mitterent. Misit & ad reliquas urbes legatos de coeunda societate, tanquam finitimam Libyam euersurus. Diripuit & mercatorum relictas pecunias in portu, & militibus ad rapinam dedit, eorum alacritatem ad bellum prouocans. Sed rebus Thimbroni ita feliciter cedentibus fortuna breui mutata depressit eam ob huiusmodi causas. Eorum quos habebat, ducum quidam natione Cretensis, nomine Mnasicles, homo rei militaris peritiam habens, dissedit ab eo, crimini dans prædæ diuisionem: & natura turbulentus atque audax, perfugit ad Cyrenæos: atque Thimbrone à crudelitate & perfidia multum accusato persuasit, ut soluta compositione libertatem capesserent. Itaque cum talenta

Antipater Athenis potitus reipub. formā mutat.

Thimbro Cyrenæos subigit.

Thimbronis aduersa fortuna.

Digitized by Google

talenta dũtaxat 60. eſſent ſoluta, reliquæ pecuniæ nõ ſoluerent, Thimbro rebellantes accuſans, comprehẽdit Cyrenęorũ eos qui aderãt in portu, circiter 800. ſtatimq; copijs ad urbem ductis, obſidet Cyrenen. Sed cũ nihil proficeret, rurſus in portum reuerſus eſt. Cum autem Barcęi & Heſperitę cum Thimbrone militarent, Cyrenęi, relicta copiarum parte in urbe, altera in expeditionẽ educta, populantur agrum uicinorum urbi. Quibus Thimbronis opem implorãtibus, ille omnes milites ad auxilium eduxit. Quo ſanè tempore portus ſolitudinem conijciens Cretenſis, perſuaſit ijs qui Cyrenæ reſtabant, ut portum in uaderent. Atque illis obtemperantibus, protinus ipſe dux portum inuaſit, & eo propter Thimbronis abſentiam facilè potitus, reliquas merces reddidit mercatoribus, portumq; ſtudioſe tutari cœpit. Thimbro uerò primò animum deſpondebat, amiſſo loco opportuno, & militum impedimentis. Poſtea ſumpto animo, & urbe quæ Taricha nominabatur, per obſidionem expugnata, ſpem concepit. Sed paulo pòſt eum contigit rurſus in magnas clades incidere. Nam qui erant in nauibus, portu priuati, victuq; carentes, ſoliti erãt quotidie in eam regionẽ excurſiones facere, & ex ea uictũ ſibi parare. Afri uerò eos per agrũ palãtes inſidijs eos oppreſſerũt, multosq; interfecerũt, nec paucos uiuos ceperũt. Qui uerò ex periculo ſuperfuerũt, in naues cõfugerũt, & ad ſocias urbes nauigarũt, ortoq; magno uẽto, pleræq; à mari depreſſę ſunt: cæterarũ aliæ in Cyprũ, aliæ in Aegyptũ abiectę ſunt. Thimbro uerò tãta calamitate preſſus, tñ bellũ fouebat: adhibitosq; amicorũ idoneos miſit in Pelopõneſum ad aſſumẽdos peregrinorũ eos qui ad Tęnarũ commorabant. Adhuc em̃ cũ ſtipẽdijs careret, multi uagabant, quęrẽtes qui ſtipẽdia darẽt: ac tũc apud Tęnarũ erant ſupra 2500. Hos miſsi illi aſſumpſerũt, atq; ad Cyrenẽ nauigarũt Ante horum aduentũ ſuperioribus uictorijs cõfiſi Cyrenęi, prælium commiſerunt, victoq; Thimbrone multos militũ occiderũt. Ob has clades deſperans iam Thimbro de re Cyrenaica, præter opinionẽ rurſus animũ ſumpſit. Appullis em̃ Tænarijs militib. & magna ei adiecta manu, bonã ſpẽ animo cõcepit. Cyrenæi uerò rurſus bellũ augeri uidẽtes, auxilia accerſunt à uicinis Afris & Carthaginenſibus: coactisq; uniuerſis militib. unà cum urbanis, quorum ſumma fuit 30000: ad aciem de ſumma rei decernendũ ſeſe parãt Ac inſtructa ingenti acie Thimbro pugna uictor, multisq; interfectis, admodũ gaudebat, tanq; mox potiturus propinquis urbibus. At Cyrenęi occiſis in pugna cunctis ducibus, Cretenſem Mnaſiclem cum alijs elegere ducem. Thimbro uerò uictoria elatus, portũ Cyrenęorum obſedit, & Cyrenen quotidie oppugnabat. Cyrenęi deinde cũ bellum protraheretur, cibariorum penuria laborãtes, ſeditionem inter ſeſe excitarunt, in qua pręualẽtibus plebeijs, & locupletes eijcientibus, illi patria priuati aufugerunt, pars ad Thimbronem, alij in Aegyptum. Atq; hi inducto ad ipſos reducendos Ptolemęo uenerunt, iuſtum agentes exercitum tum pedeſtrem, tum naualem, & ducem Ophellam. Eorum aduẽtu audito profugi qui erãt apud Thimbronem, noctu conati ſunt ad eos clam ſe recipere: ſed deprehenſi, omnes trucidati ſunt. Cyrenaici uerò duces plebeij exulum reditum ueriti, cum Thimbrone pacẽ fecerũt, & communiter Ophellam oppugnare cœperunt. At Ophellas Thimbrone debellato, uiuoq; capto, urbib. præterea potitus, tradidit & urbes & agrum Ptolemeo regi. Igitur Cyrenęi & finitimę urbes hoc pacto amiſſa libertate, Ptolemaico regno ſubiectæ ſunt.

Perdiccas uerò & rex Philippus debellato Ariaratha, eiuſq; ſatrapia Eumeni tradita, diſceſſerunt ex Cappadocia, atq; in Piſidam profecti, decreuerunt euertere funditus urbes duas, uidelicet Larandęorum & Iſaurenſium. Hæ enim adhuc uiuente Alexandro Balacrum Nicanoris filium interfecerant, quifuerat conſtitutus dux ſimul & ſatrapa. Igitur Larandęorum urbem primo impetu ſubactam, & puberibus interfectis, reliquis ſub corona uenditis, complanarunt. At Iſaureorũ urbẽ munitam & magnam, præterea fortium uirorũ plenã,

cum

cũ per biduum operose obsedissent, & multos suorũ amisissent, sese inde receperũt. Incolę enim telis cęterisq; ad sustinendã oblidionẽ necessarijs abundantes, præterea animis periculũ cõstanter sustinẽtes, prõptè pro libertate morie- bantur. Tertio die multis interfectis, & mœnib. diminutiores habentib. custodias propter uirorũ penuriã, oppidani heroicũ & memoria dignũ facinus patrarunt. Vidẽtes enim sibi indeprecabile supplicium imminere, nec uires habẽtes ad propugnaculũ pares, urbẽ dedere, suaq; permittere hostib. nõ decreuerunt, cũ manifestè immineret cũ cõtumelia supplicium: sed noctu uno animo generosam mortẽ petentes, liberis & uxorib. & parentib. in domos conclusis ignem iniecerunt, communẽ mortẽ & sepulchrũ, ab igne eligentes: ac flãma subito in sublime elata, Isaurenses suas opes, & quæcũq; uictorib. usui esse possent, in ignem coniecerunt. Perdiccas factũ admiratus, copias urbi undiq; admouet, & omnibus locis irruptionẽ facere conatur. Sed oppidanis ex muris propugnãtibus, multosq; Macedonum deijcientib. Perdiccas adhuc magis attonitus, causam quærebat cur qui domos reliquaq; omnia igni tradidissent, studiose muros custodirent. Tandẽ cum Perdiccas & Macedones ab urbe recessissent, Isaurenses in ignẽ seipsos cõiecerunt, atq; ita in domibus unà cum suis sepulti sunt. Perdiccas uerò prẽterita iam nocte urbem militibus diripiendam dedit. illi extincta flamma multũ argenti auriq; inuenerunt, quippe cum urbs fuisset longo tempore beata. Post hostium interitum nupsere Perdiccę fœminę duæ, uidelicet Nicæa Antipatri filia, quam Perdiccas ipse sibi desponderat, & Cleopatra Alexandri germana soror, filia Philippi Amyntę filij. Decreuerat autem antea Perdiccas cõmune habere imperium cũ Antipatro, eamq; ob causam sponsalia fecerat, nondum rebus suis certò stabilitis. Sed posteaq; & regias uires, & regnorum administrationẽ adeptus est, sententiam mutauit. Regnum enim affectans, Cleopatrã in matrimonium ducere studebat, existimans se per eam pellecturũ esse Macedones ad conflandã sibi summę rei potestatem. Sed cum consilium suum nondum detegi uellet, in præsentia duxit Nicæam, ne Antipatrũ haberet conatib. suis aduersantẽ. Postea cum Antigonus eius institutũ animaduertisset, & amicitiã haberet cũ Antipatro, & insuper esset hic uir ad res gerẽdas omnium ducũ maximè idoneus, decreuit eum de medio tollere. Igitur cõfictis in eum calũnijs, iniquisq; criminationib. manifestò uidebat eum interfecturus. At Antigonus intelligẽtia & audacia pręstãs, apertè profitebat sese de crimínib. causam uelle dicere: sed clã adornata fuga, cũ suis amicis & filio Demetrio noctu, inscio Perdicca cõscendit naues Atticas, & in eis portatus, in Europã cõtendit, sese cõiuncturus Antipatro. Per eadẽ tempora Antipater & Craterus in Aetolos expeditionẽ fecerũt, habẽtes peditum 30000. equitũ 2500. Hi enim ex ijs qui Lamiaci belli socij fuerãt, restabãt indomiti. Aetoli uerò tãtis copijs eos inuadentib. nõ sunt animis perterriti, sed coactis ijs qui ætate uigerẽt, ad 10000 cõfugerunt in mõtana asperaq; loca, in quæ liberos, uxoresq; & senes, pecuniarumq; multitudinẽ deposuerũt, & infirmas urbes deseruerunt: quę uerò munitiores erant, eas iustis præsidijs firmarunt, atque ita hostium aduentum audacter expectabãt. Antipater & Craterus cum in Aetoliã inuasissent, & infirmas urbes desertas uiderẽt, aggressi sunt eos qui se in difficilia loca receperãt. Ac primũ Macedones in loca munita & aspera nitẽtes, multos militũ amiserũt. Aetolorũ n. audacia adiuta locorũ munitione, facilè ppulsabat eos qui temerè picula subibãt ineluctabilia. Postea cũ Craterus locorũ angustias obstruxisset, cogeretq; hostes ferre hyemẽ, & sub niuoso cœlo perdurare, commeatuq; carere, in extrema deuenere pericula. Erat enim necesse, ut aut de montib. degressi decertarent cum copijs longè maioribus insignibusq; ducibus: aut manentes, fame & frigore perirent. Sed iam desperantibus salutem, sponte apparuit malorum exitus, tanquam deorum quopiam eorũ animi præstantiam miserante. Antigonus enim, is qui ex Asia aufugerat,

Perdiccas & Philippus Isaureorum urbem obsident

Isaurenses seipsos concremant.

Perdiccas totũ imperium affectat.

Antipatri & Crateri expeditio in Aetolos.

cum

cum ſe Antipatro coniunxiſſet, docuit eum de toto Perdicce conſilio, & quẽ-
madmodum ducta in matrimonium Cleopatra, iamiam uenturus eſſet cũ co-
piis in Macedoniam, ceu rex, & eos imperio priuaturus. Hic Craterus & Anti
pater tam inopinato nuncio perterriti, concilium cum ducibus habuerunt: ac
propoſito de his conſilio, uiſum eſt cũ Aetolis quibus conditionibus fieri poſ
ſet componere, copiasq; celeriter in Aſiam traiicere: & Cratero Aſiæ, Antipa-
Craterus & Antipater cũ Aetolis componunt. tro Europæ imperiũ tradere. Mittere etiam ad Ptolemæum legatos de imperii
cõmunitate, qui Perdiccæ prorſus eſſet infenſus, & ipſis amicus, & cõmuniter
inſidiis appeteretur. Protinus igitur cum Aetolis pacẽ fecerunt, in animo ha-
bentes eos poſtea debellare, & cum totis familiis uniuerſos in ſolitudinem &
longiſsimè ab Aſia remotam regionem transferre. Ipſi ſcripto decreto iis quæ
diximus conſentaneo, expeditionem adornant. Perdiccas uerò amicis duci-
busq; congregatis, deliberandum propoſuit, utrum in Macedoniam facienda
Perdiccas bellum decernit aduerſus Ptolemæum. ſit expeditio, an prius ſit adoriendus Ptolemæus. Hic omnibus Ptolemæum
prius debellandum eſſe cenſentibus, ut in Macedonica expeditione nullũ im-
pedimentũ haberent, Eumenem miſit cum iuſtis copiis, cum mandato ut circa
Helleſpontum conſideret, trãſitumq; prohiberet. Ipſe ex Piſidia profectus, in
Aegyptum contendit. Et hæc quidem hoc anno geſta ſunt.

Rectore Athenis Philocle, Romę creati ſunt cõſules C. Sulpitius, & C. Ae-
lius. Horum tempore Arrideus, cui fuerat mandata prouincia deportandi cor
poris Alexandri, perfecto curru in quo deportandũ erat corpus regis, ſeſe præ
parabat ad deportationem. Et quoniam confectum illud opus, Alexandri glo
ria dignum, non ſolum ſumptu cæteris antecellebat, quippe ex multis talentis
confectum, uerùm etiam artis præſtantia celebre erat, operęprecium facturos
Feretri Alexãdri deſcriptio nos exiſtimamus, ſi de eo ſcripſerimus. Primũ aureum fabricatũ eſt feretrũ du-
ctile, corpori quadrans, idq; infertum aromatis, quæ poſſent corpori fragran-
tiam ſimul & perdurationem præſtare. Feretro impoſitum erat tegumentum
aureum, ad unguem quadrans, ſummamq; ſuperficiem comprehendens Hoc
inſuper cõprehendebat purpureus pannus auro uariegatus, cui appoſuerunt
armã defuncti, uolentes tota imagine exprimere eius res geſtas. Poſtea adhi-
buere currum qui illud portaret, cuius uerticem tegebat aurea teſtudo, tecto-
rio gemmis ornato, latitudine octo, lõgitudine duodecim cubitorum. Tecto
pręter totum opus ſuberat aureum ſolium forma quadrata, habẽs tragelapho
rum prominentes partes anteriores, quibus affixi erant anuli aurei, de quibus
pendebant inſignia ad ſpectaculum fabricata, uariis colòribus decenter flori-
da. In ſummis erat fimbria reticularis, habens prægrandia tintinnabula, ut ex
longo ſpacio perueniret ſonitus ad propinquantes. In huius teſtudinis angu-
lis erat in unoquoq; latere aurea uictoria trophęum geſtans. Quod uerò teſtu
dinem undiq; ſuſtinebat columnium, erat aureum, columnarum capitulis Io-
nicis. Intra columnium rete erat aureum, macularũ craſsitudine digitali, quod
rete tabulas habebat alternas quatuor, depictas animalibus, pares parietibus.
Harum prima habebat currum tornatilem, & in eo ſedentem Alexandrũ, ma-
nibus geſtantem decorum ſceptrum. Regem ſtipabat unum ſatellitum arma-
tum Macedonum, & alterum Perſarùm maliferorũ, quos antecedebant armi-
geri. Secunda tabula habebat ſequentes ſatellitium elephantos, ornatos belli
cè: quibus portabantur à fronte Indi, à tergo Macedones, cõſuetis armis arma-
ti. Tertia habebat equitũ turmas, quæ præliorũ conflictus imitabantur. Quar-
ta naues ad pręlium inſtructas. Apud aditum teſtudinis erant leones aurei, in-
tuentes in eos qui intrarent. In ſingulis intercolumniis erat aureus acanthus,
paulatim uſq; ad capitula columnarum exporrectus. Supra teſtudinem in me
dio uertice purpureus pannus erat ſubdialis, habens auream lauream perma-
gnam, quam radiis feriens ſol, ſplendorem reddebat fulgentem atq; tremulũ,
quæ res procul ſpectantib. fulguris ſpeciem præbebat. Sella teſtudini ſubiecta

duos

duos habebat axes, quos circumuertebantur rotæ Persicæ quatuor, quarum erant orbilia & radij deaurati, quæ uerò pars terram pulsat, erat ferrea. Axium prominentes partes erant auro fabricatæ, habentes anteriores partes leonum, pila mordicus tenentium. In media longitudine polum habebant arte accommodatum in media testudine, ita ut per eum posset testudo inconcussa esse, in succussionibus inæqualibusq; locis. Cumq; essent temones quatuor, unicuiq; quadruplex ordo iugorum subiunctus erat; quatuor mulis unicuiq; iugo alligatis, ita ut in uniuersum muli essent sexagintaquatuor, tum robore tum proceritate electi. Horum unusquisq; coronatus erat aurata corona, & ad utranq; genam pendēs habebat tintinabulum auteum & circum collum torquem gēmis ornatum. Igitur currus hunc habens apparatum, & aspectu magnificentiæ famam superans, multos spectatores allitiebat propter celebrem gloriam. Nam ex urbibus in quascunq; ueniebatur occurrebant toti populi, rursumq; deducebant, nec expleri spectandi delectatione poterant. Iam ut hac magnificentia dignum erat, subsequebatur multitudo hominum, qui uiam præpararent, & opificum, itemq; militum deducentium. Igitur Arridæus consumptis duobus ferè annis in operum apparatu, deportauit corpus regis de Babylone in Aegyptum. Ptolemæus uerò Alexandrum honorans, ei obuiam processit cum copijs usq; in Syriam. acceptoq; corpore, maximam curam in id contulit. Decreuit enim illud in præsentia ad Ammonem non deportare: sed in condita ab illo urbe, omnium fermè totius orbis urbium clarissima, reponere. Igitur delubrum extruxit magnitudine & apparatu Alexandri gloria dignū, in quo cum ei iusta persoluisset, eumq; heroicis sacrificijs, & magnificis certaminibus honorasset, non ab hominibus solum, uerùm etiam à dijs honesta præmia cōsequutus est. Homines enim propter Ptolemæi gratum magnumq; animum, concurrebant undiq; Alexandriam, & seipsos alacres ad militiam præbebant, quamuis regiæ copiæ bellum aduersus Ptolomæum gesturæ forēt. ac licet manifesta magnaq; immineret pericula, tamē omnes eius salutem suis ipsorum periculis pepererunt. Dij uerò propter eius uirtutem & erga omnes æquitatē ex maximis periculis mirabiliter eum tutati sunt. Perdiccas enim suspectum habens eius incremētum, ipse quidem decreuit cum regibus & maxima parte copiarum expeditionem in Aegyptum facere. Eumenem uerò misit in Hellespontum, qui Antipatrum & Craterum aditu prohiberet in Asiam, traditis ei idoneis copijs. Misit & unà cum eo præstantium ducum quot satis essent, quorum erant clarissimi Alcetas frater, & Neoptolemus, ijsq; mandauit ut ad omnia parerent Eumeni, tum propter imperandi peritiam, tum propter constantiam fidei. Eumenes igitur cum traditis sibi copijs profectus ad Hellespōtum, & præparata ex sua satrapia equorum multitudine, ornauit exercitum, hac in parte alioquin minus instructum. Cum autem Craterus & Antipater suas copias ex Europa traiecissent, Neoptolemus inuidens Eumeni, & circum se copias habens Macedonicas satis magnas, legatos clàm misit ad Antipatrum, & commune cum eo imperium pactus, insidiatus est Eumeni. Sed deprehensus & prælio congredi coactus, & ipse in periculum de uita uenit, & copias ferè omnes amisit. Eumenes enim uictor, multis interfectis, & reliquā militum multitudinem sibi conciliauit, & copias suas non solum uictoria auxit, uerùm etiā additamēto multitudinis Macedonum, egregiorum uirorum. Igitur Neoptolemus cum trecentis equitibus elapsus ex conflictu, equitauit cum ijs ad Antipatrum. Atq; hi habito concilio de bello, statuerunt copias in partes duas diuidere, quarum unam Antipater assumptam duceret in Ciliciam, bellum gesturus aduersus Perdiccam. cum altera Craterus Eumenem adoriretur, eoq; debellato, adiret Antipatrum: ut coactis unum in locum copijs, & Ptolemæo in societatem cooptato, regias possent superare copias. Eumenes uerò cum audiret ad se uenire hostes, coēgit undiq; copias, & maximè equestres. Cum enim

Ptolemæus Alexandri corpus honorat.

Perdiccas Eumenem mittit in Hellespontum.

Neoptolemus insidiatus Eumeni profligatur.

Digitized by Google

peditatu Macedonicum agmen æquare non posset, comparauit satis magnũ equitatum, cuius opera sperabat se aduersarijs fore superiorem. Postquam inter se propinquarunt acies, Craterus coacta ad concionẽ multitudine, milites apta oratione cohortatus ad certamen, dixit se eis tradere, si prælio uicerint, omnes hostium facultates in prædam. Cumq; omnes redditi essent alacres, aciẽ instruxit, dextrum cornu regens ipse, sinistri gubernatione Neoptolemo tradita. Habebat autem in uniuersum peditum 20000. quorum erant plericq; Macedones, qui uirtute excellere existimabantur, in quibus maximam uictoriæ spem habebat. Equites subsequebantur plures 2000. Eumenes habebat peditum 20000. nationibus diuersa, equitum 5000. quorum opera periculum decernere statuerat. Igitur cum ambo equites in cornibus collocassent, & longe ante agmen equitando processissent, Craterus primus cum delectis facta in hostes impressione, præclarè certauit: sed lapso equo ad terram cecidit, ac propter immundiciem & equitum densitatem ignoratus quisnam esset, conculcatus est, atq; ita uitam infeliciter finiuit. Huius obitu elatis hostibus, & multitudine undiq; circumfusis, magna facta est strages Craterianorum, & dexterum quidem cornu hoc pacto prelsum, coactum est, cum esset planè uictum, confugere ad agmen peditum. In sinistro uerò, cum esset Neoptolemus Eumeni oppositus, extitit certamẽ ingens, ducibus inter se congressis. Agniti enim tũ ex equis, tum ex alijs insignib. conflixerunt inter sese, feceruntq; ut ipsorũ duellum uictoria sequeret. Ac primũ gladijs inter sese dimicantes, incredibile ac planè mirandũ duellũ excitarunt. Nã ira & odio alter alterius elati, sinistris manibus laxatis equorũ habenis, alter alterũ corripuerunt. Quo facto equi impetu excurrerunt, ipsi ad terra collapsi sunt. Cũq; utriq; surgere, propter casus pernicitatẽ & uiolentiã difficile foret, quippe armis quoq; corpora impedientib. Eumenes prior surrexit, & Neoptolemi poplitẽ ferire anticipauit, Neoptolemus magno uulnere accepto, & crure eneruato, iacebat inualidus, & uulnere surgere phibebat. Tamẽ animi magnitudine corporis cladẽ superante, in genua cõstitit, & aduersarij brachiũ & fœmora tribus ictib. uulnerauit. Sed cũ nullus ictus esset lethalis, & uulnera adhuc calida, Eumenes secundo ictu in collũ illato Neoptolemum interfecit. Hæc dum geruntur, reliqua equitum multitudo prælio congressa, magnam stragem edebat. Itaq; alijs cadentibus, alijs uulnera accipientibus, principio erat anceps periculum. Sed postea cognito Neoptolemi obitu, & alterius cornu fuga, omnes fugam fecerunt, & tanquam ad ualidum murum ad peditum agmen confugerunt. Eumenes uerò uictoria contentus, & utriusq; ducis corpore potitus, reuocauit tuba milites, erectoq; trophęo, & sepultis mortuis, misit ad eorum qui uicti fuerant agmen, hortatũ ut sibi accederent, & singulis, quicunque uellent, discedendi potestatem fecit. Macedones acceptis conditionibus, datáq; per iusiurandum fide, potestatem acceperunt in quibusdam pagis prope illum locum positis frumentãdi, & Eumenem fefellerunt. Cum enim seipsos refecissent, & cibaria comparassent, noctu discesserunt, & clam ad Antipatrum se contulerunt. Eumenes periurorum perfidiam ulcisci conatus est, & agmen uestigio persequi. Sed quia, tum propter uirtutem discedentium, tum propter uulnerum suorum cladem, agere nihil poterat, persequutione supersedit. Hic igitur insigni pugna uictor, & duobus magnis ducibus interfectis, magnam gloriam adeptus est. Antipater uerò exceptis refectisq; ijs qui ex fuga euaserant, mouit in Cilitiam, Ptolemæo suppetias ferre properans. Perdiccas autem, audita Eumenis uictoria, multo audacior factus est ad expeditionem in Aegyptum. ac postquam prope Nilum uenit, castra fecit non procul ab urbe Pelusio. Cum autem aggressus esset fossam quandam expurgare, ac flumen affatim exundasset, operaque labefactasset, multi amicorum eo derelicto ad Ptolemæum se contulerunt, Erat enim Perdiccas crudelis, reliquos que duces abdicabat, & omnino omnibus impera

Eumenis cum Cratero prælium.

Crateri obitus.

Eumenis & Neoptolemi duellum, & Neoptolemi obitus.

Perdiccæ expeditio in Aegyptum.

Digitized by Google

imperare uolenter uolebat. At Ptolemæus contra beneficus & æquus erat, cunctisq; ducibus loquendi libertatem permittebat. Præterea Aegypti opportunissima quæq; loca firmis custodijs, & telorum omni genere, reliquisq; rebus omnibus probè comparatis occuparat. Itaque in oppugnationibus ut plurimum superior erat, multos habens beneuolos & alacriter periclitantes. Perdiccas uerò, ut clades corrigeret, duces cõ uocauit, cumq; hos donis, illos magnis promissis, omnes humanis colloquijs sibi conciliasset, cohortatus est ad imminẽtia pericula. Cumq; edixisset ut ad profectionem parati forent, profectus est cum copijs sub uesperam, nemini indicato loco quem adire habebat in animo: ac cõtinuato tota nocte celeriter itinere, castra metatus est apud Nilum, prope castellum quoddam quod murus camelorum appellabatur. Illucescente deinde die copias traiecit, præeuntibus elephantis, subsequentib. satellitibus & scaliferis, cæterisq; quorum opera murum oppugnaturus erat. Agmen claudebant optimi equitum, quos cogitabat aduersus Ptolemaicos mittere, si fortè apparerent. Iam cum in medio itinere essent, apparuere Ptolemaici, ad oppiduli subsidium uenientes. Qui cum preuenissent, & in locum introgressi, aduentum suum tubis & clamore manifestum fecissent, Perdiccas pertertitus non est, sed audacter mœnibus exercitum admouit. Ac protinus satellites admotis scalis ascendunt. qui uerò elephantis uehebantur, uallum diuellunt, pinnasq; deijciunt. Hic Ptolemæus habens circum se præstãtissimos, & uolens reliquos duces & amicos ad subeũdum periculum prouocare, ipse sumpta farissa, & in summo muri propugnaculo stans, eum elephantum, qui cæteris præibat, excæcauit, quippe ex æquiore loco pugnans, & insidenti ei Indum uulnerauit: eosq; qui per scalas ascẽdebant, contemptim feriens atq; uulnerans, in fluuium cum armis deuoluit. Ad eius imitationẽ cum eius quoque amici decertarent, proxima primæ belua, Indo qui eam gubernabat, missilibus confixo, planè inutilis reddita est. Cumq; diu duraret oppugnatio, Perdiccani per uices oppugnando, summo studio locum ui capere conabantur. Ptolemæus uerò, ipse egregiè pugnans, & amicos ad beneuolẽtiam simul uirtutemq; exercendam cohortans, heroica certamina excitauit. Multis autem utrinq; pereuntib. propter ducum acerrimam cõtentionem, cum Ptolemæani ex æditioribus locis pugnantes, superiores essent, Perdiccani multitudine prę pollerẽt, ad extremum cum utrinq; toto die periculum sustinuissent, Perdiccas omissa obsidione, reuersus est in castra sua: ac noctu inde profectus, clanculũ iter fecit, peruenitq; in locum è regione Memphis positum, apud quam scinditur Nilus, insulamq; facit quæ castra exercitumq; maximum tuto capere possit. In hanc igitur copias transportauit, militibus ægrè transeuntibus, propter fluminis altitudinem. Nam usq; ad mentum pertingens unda, agitabat corpora transeuntium, quippe armis quoq; eos impedientibus. Perdiccas uerò animaduersa amnis difficultate, elephantos ad sinistram collocauit, qui fluminis impetum excipientes, fluctus mitigarent: equites uerò ad dexterã partem constituit, qui, si quos flumen abriperet, exciperent, & ad ripam perducerent. Accidit autem in huius exercitus traiectione inauditum quiddam & admirandũ. Cum enim primi tuto traiecissent, qui postea trajciebant, in magna pericula incidebant. Nam flumen nulla manifesta causa multo altius factum est, cumq; corpora tota demergerentur, omnes in summam difficultatem uenerunt. Eius redundantiæ causa cum quæreretur, ueritas peruestigari non poterat. Dicebant nonnulli, fossam superioribus locis aggeribus munitam, rursus effractã fuisse, admixtamq; flumini, altius uadum effecisse. Alij imbres in superioribus locis extitisse, qui Nili magnitudinem auxissent, quorum neutrum erat. Sed uadi primam traiectionem tutiorem esse propterea contigit, quòd intacta erat arena uadi. At in alijs, cum pedibus equorum & elephantorum, itemq; pe-

Perdiccas Mũrum camelorũ frustrà oppugnat.

Perdiccas Nilum ægrè trajcit.

ditum qui priores transierant, calcata motaq; arena, undis abrepta fuisset, accidit ut hac re excauato uado, altior fuerit traiectus in medio fluminis. Hanc ob causam cum reliquæ copiæ traijcere nequirent, Perdiccas in summam trepidationem uenit, cum neq; qui traiecerant, pares essent hostibus, neque qui trans flumen erant, suis auxilium ferre possent. Itaq; iussit ut omnes rursus retro abirent: quo factum est ut omnibus flumen traijcere coactis, qui probè natare sciebant, & corporibus ualentioribus erant, ij summa cum difficultate Nilum tranarint, amissis multis armis. Reliquorum propter imperitiam natandi pars â flumine absorpta est, alij ad hostes delati sunt: plericq; diu abrepti, à fluminis beluis deuorati sunt. Cumq; plures duobus millibus perijssent, & in ijs nonnulli duces illustres, alienati sunt multitudinis animi á Perdicca. At Ptolemæus eorum corporibus qui ad ipsum unda eiecti fuerant, combustis, exequijsq; procuratis, misit ossa ad necessarios amicosq; defunctorum. Quo facto Perdiccani Macedones in Perdiccam multo magis efferati sunt, & in Ptolemæum beneuolentia inclinarunt. Vbi nox uenit, plena erant castra eiulatu atq; luctu, tot uiris infeliciter amissis sine ictu hostili, & eorum non minus mille deuoratis á bestijs. Multi ducũ coire & Perdiccam incusare: totũ quidẽ agmen peditũ animis alienatum, minaci uoce alienationem præ se ferre. Itaq; primi ducum defecere circiter 100. quorum erat illustrissimus Pitho, is qui Græcos omnes debellauerat, & uirtute atq; gloria nulli amicorum Alexãdri cedebat. Postea etiam equitũ nonnulli facta cõspiratione, Perdiccæ tabernaculũ adeunt, & aggressi eũ uniuersi iugulãt. Postridie facta cõcione, Ptolemæus digressus, salutatisq; Macedonib. factum suum excusauit, & cum illis commeatus defecisset, suppeditauit copiosè frumentũ copijs, reliquisq; necessarijs castra cõpleuit. Cumq; esset gratiosissimus, possetq; propter multitudinis beneuolentiam regum tutelam adipisci, non cupiuit, sed cum Pithonis & Arridæi beneficijs deuinctus esset, eis summum imperium conciliauit. Macedones enim consultatione de imperio proposita, & suadente Ptolemæo, omnes alacriter crearunt regum tutores summam potestatem habituros Pithonem & Arridæum, eum qui regis corpus deportauerat. Igitur Perdiccas, postquam annos tres imperauit, hoc pacto imperium simul & animam amisit. Post eius obitum statim uenere quidam, qui nunciarunt apud Cappadociam commisso prælio uicisse Eumenem: Craterum uerò & Neoptolemum uictos occubuisse: quod nuncium si duobus ante Perdiccæ obitum diebus allatum fuisset, nemo fuisset ausus Perdiccę manus afferre, propter rei feliciter gestę magnitudinẽ. Macedones quidem audito Eumeniano negocio, eum capitis dãnarunt, necnõ eius comitũ quinquaginta uirorum illustrium, in quibus erat & Alcetas Perdiccæ frater. Interfecerunt & amicorum Perdiccæ fidelissimos, & eius sororem Atalantam, quam duxerat in matrimonium Attalus, qui classis gubernationem receperat. Post Perdiccæ necem Attalus, qui classis gubernationem habebat, apud Pelusium cõmorabatur: sed postq; de uxoris & Perdiccæ nece certior factus est, classe adhibita soluit, & ad Tyrum peruenit. Huius urbis præsidij præfectus Archelaus, natu Macedo, Attalum comiter excepit, & urbem ei & pecunias tradidit, quæ á Perdicca fuerant ad custodiendum traditæ, & tunc merito redditæ sunt, talẽta uidẽlicet 800. Attalus uerò Tyri commorans, reficiebat ex Perdiccæ amicis eos qui ex Memphitica expeditione euadebant. Antipatro autem in Asiam transgresso, Aetoli ex fœdere quod eis cum Perdicca intercedebat, expeditionem fecerunt in Thessaliam, Antipatrum in diuersa retrahere uolentes. Habebant autem peditum 12000. equitum 4000. quorum dux erat Alexander Aetolus. Hi in transitu obsessis Amphissensibus Locris, eorũ agrum populati sunt, & propinqua quædam oppidula cœperunt. Vicerunt & pugna Antipatri ducem Polyclem, eumq; & militum non paucos sustulerunt. Captiuorũ nonnullos uẽdiderunt, alios precio reddiderunt. Postea Thessaliam aggressi, plerisq;

Perdiccæ milites multi à Nilo absumpti.

Perdiccas à suis militibus occiditur.

Attalus Tyri excipitur.

Aetolorum in Thessaliam expeditio.

Thessalorum

Thessalorum persuaserunt, ut belli aduersus Antipatrum gerendi socij fierẽt. ac celeriter coacta sunt in uniuersum peditum 25000. equites 1500. His urbes sibi conciliantibus, Acarnanes Aetolis infensi in Aetoliam incursionem faciũt, agrumq; uastant, & urbes obsident. Aetoli de patriæ periculo certiores reddi-ti, cæteros milites reliquerunt in Thessalia, præfecto eis duce Menone Pharsalio: ipsi domesticis assumptis, ueniũt celeriter in Aetoliam, & perterritis Acarnanibus, patriam à periculis uendicarunt. His circa hæc occupatis, Polysperchon relictus in Macedonia dux uenit in Thessaliam cum iustis copijs, uictisque prælio hostibus, & ducem Menonem sustulit, & reliquorum pleroscq; concidit, & Thessaliam recuperauit. In Asia uerò Arridæus & Pitho, regum tutores, à Nilo cum regibus & exercitu profecti uenerunt in Triparadisum superioris Syriæ. Hic Eurydica regina multa curiosius agente, & tutorum conatibus obsistente, Pitho incõmodè agens, & Macedones illius præcepta semper magis attendere uidẽs, concionẽ cõuocauit, & tutela sese abdicauit. Macedones tutorem elegerũt Antipatrum, summa authoritate uirum. Is cum paucos post dies cum uenisset in Triparadisum, Eurydicam offendit seditiones mouẽtem, & Macedones ab Antipatro alienantẽ. Ac magno inter milites exorto tumultu, coactaq; concione, Antipater habita ad multitudinem oratione tumultum sedauit, perterritæq; Eurydicę, ut quietem ageret persuasit. Postea satrapias de integro partitus est, et Ptolemęo quam iam habebat assignauit. Hunc enim ut mutaret, fieri non poterat, propterea quod uidebatur Aegyptum sua uirtute quasi ferro partam habere. Et Laomedonti quidem Mitylenæo Syriam tradidit: Philoxeno Ciliciam. Ex reliquis satrapijs Mesopotamiã & Arbelitim Amphimacho, Babyloniam Seleuco, Antigono Susianã, propterea quòd hic primus author fuerat inuadendi Perdiccæ. Pencestæ Persidem tradidit, Pleopolemo Carmaniam, Pithoni Mediam, Philippo Parthiam, Stasandro Cyprio Aam & Dranginã, Stasanori Solio Bactrian & Sogdãianam, qui erat ex eadẽ insula. Paropamisadas Oxyartæ assignauit, Roxanæ patri, uxoris Alexandri. Indiæ uerò ea quæ erant contermina Paropamisadis assignauit Pithoni Agenoris filio. Ex regnis autem contiguis illud quod est ad flumen Indum Poro: quod uerò apud Hydaspem, Taxilæ. Hos enim reges mouere nõ licebat, quin eis concederentur regiæ uires, & illustre imperium. Ex eis autem quæ uergũt ad septentriones Cappadociam dedit Nicanori, magnam Phrygiam & Ciliciam Antigono, sicut ante habebat. Cariam Cassandro, Syciam Clito, Phrygiã eam quæ iuxta Hellespontum est Arridæo. Regiarum copiarum ducem creauit Antigonum, cui mandatum erat ut Eumenem Alcetamq; debellaret. Antigono tribunum adiunxit filium suum Cassandrum, ne posset clam priuatum negocium agere. Ipse assumptis regibus, suisq; copijs, contendit in Macedoniam, reges in patriam reducturus. Antigonus in Asia dux creatus ad Eumeni bellum inferendum, coẽgit ex hybernis exercitum, & comparatis quæ bellum postulabat, contendit aduersus Eumenem, degentẽ apud Cappadociam. Eumenes, cum in eum rebellasset dux quidã illustris, nomine Perdiccas, qui castra habebat tridui itinere ab Eumene remota, unà cum rebellib. militib. peditum 3000. equitib. 500. misit aduersus eum Phœnicem Tenedium, habentẽ lectorum militum 40000. equitũ 2000. Is maturato noctu itinere, inuasit ex improuiso rebelles circa secundam noctis uigilia, eosq; dormientes nactus, Perdiccam uiuum cepit, & exercitu potitus est. Eumenes præcipuos authores rebellionis necauit: milites uerò reliquis immixtos, & comiter acceptos, in sui beneuolentiam pellexit. Postea Antigonus misso ad Apollonidem quodam, qui apud Eumenem equitibus præerat, magnis & arcanis pollicitationib esse cit ut ille proditor fieret, & in pugna ad hostes perfugeret. At Eumene in Cappadocia castra habente in quibusdam accommodatis ad equestre prælium locis, Antigonus cum uniuerso exercitu imminentem campis radicem montis

Eurydica regina turbas mouens, ab Antipatro coercetur.

Antipater satrapias de integro partitur

occupauit. Habebat aũt Antigonus illo tẽpore peditũ supra 10000. quorum erat dimidia pars Macedones, uirtute admirabiles) equitũ 2000. elephantos 30. Eumenes pedites habebat non pauciores 12000. equitum 5000. Cõmisso acri prelio, cum Apollonides cum suis equitib. infeliciter á suis secessisset, uicit Antigonus, sustulitq; aduersariorũ ad 8000. & omnib. eorũ facultatib. potitus est, ita ut Eumenis milites & propter cladem perterriti, & propter facultatũ iacturam anxij facti fuerint. Postea Eumenes aggressus est in Armeniam fugere, & incolarum aliquos in societatem asciscere. Sed cum celeritate opprimeretur, & milites ad Antigonum deficere uideret, locum firmum occupauit, qui Nora nuncupabatur. Erat autem castellum hoc sanè quàm paruum, quippe ambitu non maiore duobus stadijs: cæterùm munitione mirabilis. Nam in excelsa rupe domos habebat ædificatas, eratq; tum natura tum arte mirificè munitus. Erat ibi & frumẽti, & ligni, aliarumq; rerum tanta copia reposita, ut in multos annos suppeditare posset ijs qui eò confugissent. Fugerunt una cum eo etiam amicorum ij qui beneuolentia prestabant, & cum eo in extremis periculis mori statuerant: quorum omnium tum equitum tum peditum numerus erat circiter 60. Antigonus uerò assumptis Eumenianis copijs, & satrapijs earũq; prouentibus potitus, præterea grandẽ pecuniam adeptus, maiora appetebat. Nõdum enim quisquam Asianorum ducum pares habebat uires ad concertandũ cum ipso de primatu. Itaq; aduersus Antipatrum in præsentia amico se animo esse simulabat: sed in animo habebat, rebus suis stabilitis, deinceps nec regibꝰ parêre, nec Antipatro. Primum igitur cinxit eos qui confugerant in castellum duplici muro, & fossis uallisq; admirabilibus. Postea cum Eumene colloquutus, renouata antiqua amicitia, persuasit ei ut agerẽt commune negocium. At Eumenes fortunam celeriter mutari sciens, maiorem sua conditione benignitatem postulabant. Putabat enim debere sibi concedi datas ab initio satrapias, & omnium criminum absolutionem. At Antigonus de his ad Antipatrum referendũ censuit, relictoq; loci idoneo præsidio, contendit aduersus iter facientes duces hostium, & exercitum habentes, uidelicet Alcetam Perdiccæ fratrẽ, & Attalum toti classi imperantẽ. Postea Eumenes ad Antipatrum legatos misit de cõpositione, quorum dux erat Hieronymus, is qui successorum scripsit historias. Ipse uerò multis uarijsq; usus uitæ mutationib. animo non deprimebatur, certo sciens fortunã celeres facere in utranq; partem mutationes. Videbat enim Macedonum reges inanẽ habere regni speciem, multosq; & magni animi uiros potestatum successores, qui omnes sibi quisq; priuatim consulere uellent. Sperabat igitur, id quod re uera erat, multos suam operã requisituros, tum propter prudentiam, reiq; militaris peritiam, tum propter singularẽ fidei constantiam. Iam uerò cum uideret equos, quia propter angustiæ loci asperitatem exerceri non poterant, fore ad præliorum usum inutiles, cõmentus est nouam quandã & insolitam equorũ exercitationẽ. Eorũ enim capita catenis deligabat ad quasdã trabes aut palos, duobus tribus ue tignis eleuatis, eosq; cogebat in posterioribus pedibus consistentes, prioribus terram leuiter attingere, paululum distantes. Protinus igitur uolens equus prioribus pedibus inniti, laborabat tum reliquo corpore tum cruribus, propterea quòd totius molis mẽbra omnia unà laborabant. In hac motione sudor multus ex corpore manabat, atq; hac laboris magnitudine summam exercitationem animalibus comparabat. Militibus autem cunctis eundem cibum præbebat, particeps ipse tenuitatis: qua quidem conditionis communitate & sibimet magnã beneuolentiam, & ijs qui eò confugerant omnibus concordiam conciliauit. Et Eumenis quidem res, eorumq; qui in rupem confugerant, hoc in statu erant.

Eumenes ab Antigono per proditionẽ uictus, in castellum Nora cõfugit.

Eumenes in angusto loco equos tamen exercet.

Ptolemæus Syriam sibi subigit.

In Aegypto uerò Ptolemæus, profligato præter opinionem Perdicca, regijsq; copijs, Aegyptum tanquã ferro patriam habebat. Cumq; uideret Phœniciam, & eam quæ Cœlesyria nominatur, accommodatè contra Aegyptum sitas,

ſitas, magno ſtudio illis urbibus potiri conabatur. Itaq; magnum exercitū eò miſit, delectumq; ducem unum amicorum, nomine Nicanorem. Is profectus in Syriam, Laomedontem ſatrapam uiuum cepit, omnemq; Syriam ſubegit. Itidemq; Phœniciæ urbes ſibi conciliauit: præſidijsq; firmauit, deinde in Aegyptum reuerſus eſt, celeri operoſaq; expeditione perfunctus.

Rectore Athenis Apollodoro, Romani conſules crearunt Q. Potilium, & Q. Publium. Horum tempore Antigonus, debellato Eumene, ſtatuit bellum inferre Alcetæ & Attalo. Hi enim reſtabant de Perdiccæ amicis & domeſticis duces non contemnendi, & qui militum ſatis haberent ad contendendum de imperio. Profectus igitur cum omnibus copijs ex Cappadocia, cōtendit in Piſidiam, in qua tum commorabatur Alcetas: ac celeriter & contentiſsimè iter faciens, ſeptem diebus totidemq; noctibus emenſus ſtadiorum 2500. peruenit ad eam quæ uocatur urbs Cretenſium. Cumq; hoſtes propter itineris celeritatem latuiſſet, & prope eius aduētus ignaros ueniſſet, anticipauit occupare colles quoſdā, & locorum anguſtias. Alcetas audito hoſtium aduentu, aciem celeriter inſtruxit, & equites adortus qui iugum occupauerant, ui ſuperare conabatur, & eos de colle deturbare. Hic commiſſo acri prælio, & multis utrinque occiſis, Antigonus habens equitum 6000. ſumma ui ducit in agmen aduerſariorum, properans Alcetanis receptum ad ſuorum agmen intercludere. Quo perfecto qui erant in colle, cum & multitudine & locorum difficultate longè ſuperiores eſſent, aduerſarios terga uertere coēgerūt. Alcetani receptu ad pedites intercluſi, & hoſtium multitudine cincti, manifeſtā habebāt perniciem. Itaq; cū res eſſet in anguſto, Alcetas multis amiſsis, ægrè ad peditū agmen elapſus eſt. Antigonus uerò ex æquioribus locis elephantos, totumq; exercitum in hoſtes duces, eos perterruit, lōgè multitudine inferiores. Erāt enim ſocij in uniuerſum peditū 16000. equites 900. At Antigoniani, præter elephantos erāt peditum ſupra 40000. equitum plus quàm 7000. Iam cum ſimul elephanti in fronte incederent, & equites propter multitudinem eos undiq; circumdarēt, & inſuper pedites & longè plures, & uirtute præſtantiores eſſent, & loci æquitate adiuuarent, Alcetani magno tumultu & terrore perculſi ſunt: ac propter ſingularem hoſtium celeritatem atq; ſtrenuitatem, ne ordinare quidem ritè potuerūt. Igitur fuſo uniuerſo exercitu Attalus & Docimus & Polemo, multiq; inſigni duces, uiui capti ſunt. Alcetas cum ſuis ſatellitibus & pueris fugit unà cum Piſidis comilitonibus in urbem Piſidicam, nomine Termeſum. Antigonus his per compoſitionem aſſumptis, reliquos in ſuos ordines diſtribuit, eisque comiter uſus, auxit uires ſuas non mediocriter. Piſidę uerò numero ad ſex millia, & robore præſtantes, Alcetam bono animo eſſe iubent, ſeſe nullo eum pacto derelicturos pollicentes. Erant enim ſingulari in eum beneuolētia præditi, propter huiuſcemodi cauſas. Alcetas poſt Perdiccæ mortem non habens in Aſia ſocios, ſtatuit Piſidas ſibi demereri, exiſtimans habiturum ſe ſocios bellicoſos uiros, & regionē habētes aggreſſu difficilē, munitorūq; caſtellorū plenā. Hāc ob cauſam in expeditionib. maiorē eis q̄ ullis ſocijs, honorē habebat, & quas ex hoſtili agro utilitates percipiebat, eis imperciebat, dans prędę dimidiū. In colloquijs itē orationis humanitate utēdo, & in cōuiuijs quotidie pręcipuos eorū ad epulas adhibēdo præterea multos inſignib. donis honorādo, eorū beneuolētiam ſibi cōciliauit. Hinc factū eſt, ut tūc quoq; cū in eis ſpē haberet Alcetas, illi ſpem eius haud fuerint fruſtrati. Nam Antigono cū omnib. copijs prope Termeſum caſtrametato, & Alcetā poſcēte, & inſuper ſeniorib. ut dederet conſulentib. cōiurarunt iuniores, & à parentib. diſcrepātes, decreuere quodlibet ſubire periculū propter eius ſalutē. Seniores uerò primū perſuadere tētabāt iuuenib. ne ppter unū Macedonē patriā ferro expugnari paterent. Sed poſtq; irreuocabilē eſſe uiderūt eorū impetū, facta clā cōſpiratione, miſerūt noctu legatos ad Antigonū, pollicētes ſe Alcetā aut uiuum tradituros aut

Antigonus Alcetam debellat.

Alcetas Piſidarū beneuolētiam ſibi cōciliauit.

Digitized by Google

mortuum. Petebant autem ut per dies aliquot urbem oppugnans, & paruis prælijs oppidanos alliciens, se tanquam fugiens inde reciperet. Hoc enim dum fieret, & iuniores in pugna extra urbem occuparentur, capturos se occasionem conata perficiendi. Antigonus illis obsequutus, castra procul ab urbe metatus, uelitationibus protrahit iuuenes ad certandũ extra urbem. Seniores desertum uidentes Alcetam, delectis seruorum fidelissimis quibusq́, & uegetorum ciuium ijs qui cum Alceta non militabant, conata perfecerunt absentibus iuuenibus. Viuum quidem capere nequiuerunt (occupauit enim sibi manus inferre, ne uiuus ueniret in manus hostium) sed corpus eius lectulo impositum, uilíq́ lacerua contectum, per portas extulerunt, & inscijs uelitibus Antigono tradiderunt. Hoc suo commento periculis à patria depulsis, bellũ auerterunt illi quidem, sed iuuenum offensionem effugere nõ potuerunt. Illi enim à prælio reuersi, audito facto, in suos efferati sunt propter singularem erga Alcetam beneuolentiam. ac primum occupata urbis parte, decreuerunt domos incendere, & cũ armis ex urbe effusi, mõtanaq́ inuadẽtes, agrũ Antigono subiectum uastare. Sed postea mutata sententia, ab urbe incendenda abstinuerũt, sed ad latrocinia & incursiones conuersi, multum hostilis agri corruperũt. Antigonus uerò accepto Alcetæ corpore, & per triduum excruciato, mortuoq́ putrefacto, reliquit insepultũ, atq́ ex Pisidia profectus est. Termesensium uerò iuuenes, retinentes erga excruciatum beneuolentiam, corpus sustulerunt, & splendidis exequijs prosequuti sunt. Vsq́ adeò beneficẽtiæ natura, propriũ quoddam amatorium habens erga bene meritos, immutatam conseruat erga eos beneuolentiam. Igitur Antigonus ex Pisidia profectus, cõtendit in Phrygiam cum omnibus copijs. Vbi in Cretensium urbem peruenit, uenit ad eum Aristodemus Milesius, nuncians Antipatrum obijsse, & omnium imperium, regumq́ procurationem ad Polysperchontem Macedonem translatam esse. His ille rebus delectatus, spe efferebatur, & Asianis rebus animum intendere, necq́ cuiq́ de illius imperio cedere cogitabat. Et Antigonianarum rerum hic quidem status erat. In Macedonia uerò Antipatro in grauiorem infirmitatem lapso, & senectute ad uitæ exitum adiuuante, Athenienses legatum miserunt ad Antipatrum Demadem, quòd is Demades in Macedonico negocio dexterè uersari uidebatur, postulantes ab Antipatro ut quemadmodũ ab initio promiserat, educeret præsidium ex Munychia. Antipater primo animo erat erga Demadem beneuolo: sed postea mortuo Perdicca, & inuentis quibusdam regijs epistolis inter scripta regis, in quibus hortabatur Perdiccam Demades, ut celeriter transiret in Europam aduersus Antipatrum, abalienatus est ab eo, occultasq́ fouebat inimicitias. Itaq́ Demade secundum data à populo mandata promissum exigente, & liberius minato de præsidio, Antipater nullo dato responso, tradidit suppliciorum prefectis tum ipsum Demadem, tum ipsius filiũ Demeam, qui cũ patre legatione fungebat. Atq́ hi quidẽ abducti in quoddã gurgustium necati sunt propter eas quas dixi causas. Antipater iam extremo morbo laborãs, cõstituit regũ tutorẽ, & summę potestatis imperatorem Polysperchontẽ, qui ferè natu maximus erat eorũ qui cũ Alexãdro militauerãt, et à Macedonib. in honore habebat. Filium autẽ Cassandrũ fecit tribunũ, & potẽtia secundũ. Fuit autẽ tribuni ordo atq́ accessus primum à Persicis regib. in nomẽ gloriamq́ promotus. Postea rursus ab Alexãdro magnã potestatẽ & honorẽ adeptus est, tum cum aliorũ quoq́ Persicorũ institutorũ imitator factus est. Itaq́ Antipater secundũ idẽ institutũ filium Cassandrũ iuuenẽ adhuc, creauit tribunũ. Nec tamẽ Cassander patris constitutionẽ approbauit, indignũ iudicãs ut in patris imperiũ succederet ijs, qui ei nulla cognatione iunctus esset, præsertim cũ posset filius res administrare, & uirtutis fortitudinisq́ specimẽ iam satis magnũ dedisset. Primũ igit rus cũ amicis profectus, cũ ijs sermocinat (opportunitate abũndans & ocio) de summę rei imperio, ac singulos seducẽs incitat ad

Alcetæ mors.

Demades Athenicnsiũ legatus ab Antipatro necatur

Polysperchõ regũ tutor cõstituitur.

Tribuni ordo Persicus.

Digitized by Google

tat ad conciliandã sibi potentiã, magnisq; promissis persuadet ut sint ad cõmune negociũ parati. Misit & ad Ptolemæũ clã legatos, amicitiã renouãs, utq; belli socius fieret cohortãs, & nauales copias q̃ primum mitteret ex Phœnicia in Hellespontũ. Itidẽ & ad alios duces ciuitatesq; misit, qui ad belli societatẽ secũ coeundã incitarẽt. Ipse instituta in multos dies uenatione, seipsum à rebellionis suspicione eximebat. Polysperchõ uerò regũ tutelã adeptus, inito cũ amicis cõcilio, Olympiadẽ de consiliariorũ sentẽtia accersiuit, eamq; hortatus est, ut Alexãdri filij, qui puer erat, procurationẽ reciperet, & in Macedonia degeret, cuius esset regalis præfectura. Olympias autẽ superiorib. tẽporib. in Epirũ fugerat propter Antipatris inimicitias. Et hic quidem Macedoniæ status erat.

In Asia diuulgato obitu Antipatri, factũ est initium rerũ nouarũ atq; motus conantib. sua negocia agere ijs qui potestates gerebãt. Atq; horũ primus Antigonus, quia iam uicisset Eumenẽ apud Cappadociam, eiusq; copias acquisiuisset, & Alcetam Attalumq; apud Pisidiam debellasset, & eorum copias recepisset: præterea ab Antipatro Asiæ dux summę potestatis electus fuisset, simulque magni exercitus dux creatus, magnos sibi spiritus arrogantiamq; sumpserat, ac spe summũ imperium præcipiens, statuit nec regib. nec eorũ procuratoribus obnoxium se præbere. Suspicabat enim se, qui maiores uires haberet, Asiaticis thesauris potiturũ esse, cum nemo esset qui secum armis congredi posset. Habebat enim illo tempore peditum 60000. equitum 10000. & elephãtos 30. Pręterea alias quoq; se copias comparaturum esse sperabat, si esset opus, cũ posset Asia peregrinis militibus stipendia continenter suppeditare. Hæc habens in animo, Hieronymum, eum qui scripsit historias, accersiuit, amicum ciuemq; Eumenis Cardiani, eius qui in locũ Nora appellatũ confugerat. Hunc magnis donis prouocatum misit legatum ad Eumenem, hortatum ut prælij aduersus ipsum in Cappadocia gesti obliuisceretur, fieretq; sibi amicus & socius, & dona acciperet longè lõgeq; maiora illis quæ ante habuisset, satrapiaq; maiorem: breuiter fore eum suorum amicorum primum, & totius instituti socium. Iam uerò protinus conuocato amicorum concilio, & eis demõstrata totius instituti sui summa, assignauit præcipuorum amicorum quibusdam satrapias, alijs imperia, omnibusq; magnas spes faciẽs, alacres eos reddidit ad suos conatus. Cogitabat enim Asiam peruadere, & eos qui iam erant satrapas eijcere, & imperia ad suos amicos transferre. Hęc illo agitante, Arridæus, eius Phrygiæ quæ est apud Hellespontum, satrapa, cognito eius consilio, decreuit, collocatis in tutò rebus, suæ satrapiæ etiam præcipuas urbes præsidijs firmare.

Antigonus summum imperium affectat.

Cum'que esset Cyzicenorum urbs opportunissima, eadem'que maxima, profectus est ad eam, habens mercenariorum militum supra decem millia, Macedones mille, Persas sagittarios & funditores quingentos, equites octingẽtos, telorũ omne genus, catapultas tum ad missilia, tum ad saxa iacienda, reliquũq; omnem apparatum ad obsidionem necessarium. Igitur repentè adortus urbẽ, & magnam plebis partem ruri nactus, obsidionẽ aggredit & perterritos oppidanos cogere uolebat pręsidiũ accipere. Cyziceni autẽ, cũ deimprouiso inuasi fuissent, & plurimis ruri exclusis, pauci essent reliqui, imparati prorsus erãt ad obsidionẽ: tamen libertatẽ tuendã esse iudicãtes, palã legatos miserũt, acturos cũ Arridęo de obsidione soluẽda: facturã enim urbẽ omnia Arridæo, excepta admissione pręsidij. Sed clã iuuenes cogẽtes, & seruorũ aptissimos quosq; deligẽtes armãt, murosq; cõplent propugnatorib. Atq; Arridęo, ut pręsidiũ acciperẽt urgẽte, dixerũt de his sese ad populũ referre uelle. Quod cum satrapa cõcessisset, illi relaxationem adepti, ea die sequentiq; nocte melius pręparauint quę essẽt ad obsidionẽ sustinẽdã necessaria. Arridęus illorũ arte illusus, et amisso de manib. idoneo tẽpore, spe frustratus est. Nã Cyziceni urbẽ habẽtes ualidã, & à terra defensu facilimã (quippe cũ esset cõtinẽs) præterea classe pollẽtes, facilè propulsabant hostes. Accersiuerunt item à Bxzantijs milites & tela, &

Arridæus Cyzicum frustra obsidet.

cætera quæ ad obsidionem requiruntur: quæ cum omnia illi celeriter & alacriter suppeditassent, in bonam spem uenerunt, & ad pericula audẽtes facti sunt. Quin & tractis in portum longis nauibus, ad oram nauigãt, & assumptos eos qui ruri erant, in urbem deportant: ac breui militum copiam nacti, multisq; eorum à quibus obsidebantur, interfectis, obsidionem propulserunt. Igitur Arridæus à Cyzicenis arte deceptus, infecta re in suam reuersus est satrapiam. Antigonus uerò de Cyzicenorum urbis obsidione certior factus, cum quidẽ Celænis cõmoraretur, decreuit periclitantem urbẽ suam efficere ad futuros conatus suos. Itaq; delegit ex uniuersis copijs optimos quosque uidelicet peditum 20000. equitum 3000. His assumptis celeriter contendit ad ferendum Cyzicenis auxilium. Sed cũ paulo serius uenisset, manifestam quidẽ habuit erga urbẽ beneuolentiã: sed tãtus conatus frustra fuit. Ad Arridæum uerò misit legatos, accusans, quòd Græcam urbem sociam, nulla affectus iniuria, fuisset ausus obsidere. Deinde quòd manifestò rebellis esset, & satrapiã suæ ipsius ditionis faceret. Postremò imperat ei, ut satrapia cedat, & sumpta ad uictũ una urbe, quietem agat. Arridæus auditis legatis & orationis superbia reprehensa, negauit se satrapia cessurum, quin urbibus præsidijs firmatis, armis aduersus illum experturum. Ac secundum hanc responsionem urbibus firmatis, copiarum partem emisit, præfecto eis duce, cui mandauit ut Eumeni se coniungeret, solutaq; obsidione castelli, Eumenem à periculis liberaret, sociumq; efficeret. Antigonus uerò Arridæum ulcisci studens, emisit ad eum debellãdum copias: atq; ipse assumpto copioso exercitu, mouit in Lydiam, uolens eijcere eius satrapam Clitum. At ille eius aduentu præcognito, præcipuas urbes præsidijs firmauit, ipse in Macedoniam nauigauit, demonstraturus regibus & Polysperchonti audaciam rebellionemq; Antigoni, & postulaturus ut sibi suppetias ferret. Antigonus uerò Ephesum primo aduentu cepit, adiuuantibus eum quibusdam oppidanis. Postea cum appulisset Ephesum Aeschylus Rhodius, & portaret ex Cilicia in quatuor nauibus argenti talenta 600. in Macedoniam ad reges missa, intercepit dicens eis sibi opus esse ad coductorum militum stipendia: quo quidem facto perspicuum fuit eum ad priuatum negocium spectare, & regibus aduersari. Postea illa expugnata, aggreditur cæteras deinceps urbes, quasdam ui subigens, alias oratione pelliciens.

Antigonus Cyzicenis ferre conatur suppetias.

Antigonus Arridæum iubet satrapia cædere.

Antigonus Ephesum capit

Nos uerò Antigoni res prosequuti, narrationem ad ea transferemus, quæ Eumeni acciderunt. Hic enim magnis & inopinabilibus mutationibus utens, perpetuò præter spem fuit bonorum malorumq; particeps. Etenim ante eatẽpora Perdiccæ regibusq; opem ferens, satrapiam adeptus est Cappadociam, & huic contermina loca, in quibus magnarum copiarum, multarumq; pecuniarum potitus, celebrem habuit fortunam. Craterum enim & Neoptolemũ, celebres duces, & inuictas illas Macedonum copias habentes, collatis signis uicit, & ipsos in pugna occidit. Iam cum uisus esset insuperabilis tantã expertus est mutationem, ut ab Antigono magno prælio uictus fuerit, & cum paucis amicis confugere coactus in quẽdam perparuum locum. In hunc inclusus, & ab hostibus duplici muro cinctus, nullũ habuit qui sibi in sua calamitate opitularetur. Cumq; annua esset obsidio, & salus desperaret, repentè inopinabilis extitit exitus infortuniorum. Nam ille idem qui Eumenẽ obsidebat, & tollere studebat Antigonus, mutatus, eum ad cõmuniter agẽdũ negociũ inuitauit. Ita ille accepta p iusiurandũ fide, obsidiõe solutus est. Aliquanto post tẽpore pter spem elapsus, tunc quidẽ apud Cappadociã degebat, recipiens superioris temporis amicos, & eos q in illa regione uagabant, qui antea fuerãt eius cõmilitones. Et qa mirũ in modũ amabat, breui multos habuit eiusdẽ spei socios, & ad communem cum eo militiã obsequẽtes. Tandẽ intra paucos dies prꝫter 500. amicos, qui unà cum eo fuerant obsessi, milites habuit ultro obsequentes plures duobus millibus. ac fortuna eum adiuuante, tanto incremento auctus est, ut regias

De Eumenis fortuna.

Digitized by Google

ut regias copias adeptus sit, regibusq; prefuerit aduersus eos, qui eorum imperium abolere conati fuerant. Verùm hęc quidem paulo post suo tempore persequemur accuratius. Nunc satis res Asianas persequuti, transibimus ad res gestas in Europa.

Cassander cũ Antigono cõspirat.

Cassander cum in affectando Macedoniæ imperio offendisset, non deterritus est, quin de eo contendere decreuit, turpe esse existimans patris imperiũ ab alijs administrari. Cumq; uideret Macedones in Polysperchontem esse propẽsos, cum ijs amicorum quibus fidebat, seorsum colloquutus, eos misit in Hellespontum sine suspicione. Ipse per aliquot dies ociando in illis finibus, & uenationibus uacando, eam de se opinionem genuit, ut imperium non affectare uideretur Postq; ei omnia ad profectionẽ ritè comparata sunt, clam ex Macedonia profectus est. Cũq; in Cherronesum peruenisset, inde profectus uenit in Hellespõtum. Inde in Asiam appulsus ad Antigonum, petit ab eo sibi auxilium, dicens Ptolemæum quoq; pollicitum fuisse belli se fore socium. Antigonus eo alacriter excepto, promisit ad se ei alacriter adfuturum, copiasq; contestim daturum & pedestres & nauales. Hæc autem faciebat simulãs se propter Antipatri amicitiam illi opitulari, sed re uera uolebat Cassandrum bello aduersus Polysperchontem gerendo distineri, ut ipse sine periculo Asiam aggrederetur, totiusq; regimen ad seipsum transferret.

Polysperchõ de bello aduersus Cassandrũ deliberat.

Hęc dum geruntur, in Macedonia Polysperchõ regum tutor post discessum Cassandri preuidebat ille quidem magnitudinẽ belli aduersus Cassandrũ gerẽdi, sed nihil sine amicorũ sententia faciendũ esse iudicãs, cõuocauit duces omnes, reliquorũq; Macedonũ præcipuos. Erat aũt perspicuũ Cassandrũ ab Antigono cõfirmatũ, affectaturũ esse urbes Græcię, propterea q; earũ pars patrijs prælijs custodiretẽ, pars paucorũ dominatu administraretẽ sub amicorũ et hospitũ Antipatri dominatu. Præterea opitulaturũ Cassandro & Ptolemæũ Aegypti gubernatorẽ, et Antigonũ qui iam apertè rebellauerat in reges: utrũq; autem habere magnas uires pecuniæq; copiã, & insuper multis gentib. egregijsq; urbib. imperare. Igit̃ proposita deliberatione quomodo aduersus eos belligerandũ esset, multisq; & uarijs sermonib. de bello habitis, uisum est eis ciuitates Græciæ libertate donare, & constitutũ in eis ab Antipatro paucorũ dominatũ antiquare. Sic em̃ maximè Cassandrũ depressuros esse, & sibi ipsis magnã gloriã, multasq;, & easdẽ egregias societates cõciliaturos. Igit̃ ptinus aduocatis legatis qui ex ciuitatib aderant, ijsq; bono animo esse iussis, promiserunt sese ciuitatibus restituturos esse dominatum populi: scriptumque decretum dederunt legatis, ut citò in patrias reuersi, renunciarent populis regum ducumq; in Græcos beneuolẽtiam. Erat autem scriptum huiusmodi.

Macedonũ decretũ de Græcis ciuitatibus in libertatem restituendis.

Quandoquidem factum est, ut â maiorib. nostris multa fuerint in Græcos collata beneficia, uolumus eorũ institutũ retinere, & omnib. perspicuũ facere, qua beneuolẽtia cõtinenter Græcos prosequamur. Primũ igit̃ Alexãdro uita defuncto, regnoq; ad nos delato, existimantes omnes ad pacem esse reuocandos, & ad rerumpub. institutiones quas Philippus parẽs noster constituit, scripsimus de his ad omnes ciuitates. Ac postquã accidit ut absentib. nobis Græcis quidam non rectè sentientes bellum Macedonibus intulerint, & à nostris ducibus uicti fuerint, multaq; & difficilia ciuitatibus usu uenerint, scitote horum authores fuisse duces. Nos uerò quod ab initio fuit institutum in precio habentes, pacem uobis conciliamus, & rerumpub. eas formas quæ sub Philippo & Alexandro fuerunt, utq; cætera agantur secunudum libellos ab illis antea cõscriptos. Itẽ eos qui migrarũt aut relegati fuerũt à nostris ducib. ex ciuitatib. ex quo tẽpore in Asiã traiecit Alexãder, reuocamus, necnõ eos qui à nobis descẽderunt, ita ut omnia sua habẽtes, sine seditione aut ueterũ iniuriarũ recordatione, in suis patrijs uersentur: ac si quid aduersus eos decretum est, irritum esto; nisi si qui ob homicidiũ aut impietatẽ secundũ legẽ exulant Ne reuocentẽ

item

item neq; Megalopolitanorum ſi qui cum Polyæneto ob proditionẽ exulant, neq; Amphiſſenſes, neq; Tricræi, neq; Pharcadonij, neq; Heracleotę. Reliqui admittantur ante trigeſimam diem menſis Xantici. Quod ſi qua inſtituta Philippus & Alexãder pugnantia ediderunt, ueniatur ad nos, ut illis correctis ea agantur quę & nobis & ciuitatib. conducant. Athenienſibus uerò ſint reliqua ſicuti ſub Philippo & Alexandro: ſed Oropum habeant Oropij ſicut nunc. Samum damus Athenienſibus, quando quidem & Philippus dedit pater. Edant autem decretum Græci omnes, ne quis uel militet, uel agat contraria uobis, alioquin relegetur tum ipſe, tum eius progenies, ſuis que facultatibus priuetur. Mandauimus autẽ Polyſperchonti ut & de his & de reliquis agat. Vos igitur, ſicuti uobis & antea ſcripſimus, huic auſcultate. Nam ſi qui aliquid eo-

Polyſperchõtis literæ cum ad alios tum Eumenem, ad cum Macedonibus conciliandum.

quæ ſcripta ſunt, non fecerint, haud permittemus. Hoc ſcripto edito, & ad omnes urbes miſſo, ſcripſit Polyſperchon tum ad Argiuorum ciuitatem, tum ad reliquas, imperans ut eos qui ſub Antipatro reſpub præfuiſſent, relegarent, quoſdam etiam etiam morte damnarent, & eorum facultates publicarẽt, quò depreſſi tandem Caſſandrum nihil iuuare poſſent. Scripſit & ad Alexãdri matrem Olympiadem in Epiro degentem ob Caſſandri inimicitias, ut quamprimum in Macedoniam ueniret, & accepto Alexandri puero, eius curam gereret, donec adoleſceret, patriumq; regnum acciperet. Miſit & ad Eumenem ſcritis regum nomine literis, ne cum Antigono in gratiam rediret, ſed ad reges inclinaret, ſiue in Macedoniam uenire uelit, & cum ipſa commune negocium agens, regum tutorẽ agere: ſiue malit in Aſia manere, & accepto exercitu atque pecunijs, cũ Antigonri bellũ gerere, qui aperte iam rebellauerit in reges. Reddere autẽ ei reges ſatrapiam quam abſtulerit Antigonus, omniaq; dona quæcunq; prius habebat in Aſia. Denicq; oſtendebat maxime omnium decere ut Eumenes regiæ domus curã ſolicitudinemq; gereret, ſequans ea quæ à ſeipſo geſta fuiſſent in domum regiam. Quod ſi maioribus uiribus egeret, ſe quoq; cum regibus profecturum ex Macedonia cum omnibus regijs uiribus. Hæc eo anno geſta ſunt. Rectore Athenis Archippo, Romani conſules crearunt Q. Aelium, & P. Papirium. Horum tempore Eumenes, cum modo ex caſtel-

Eumenes Aſiæ imperator conſtituitur.

lo diſceſsiſſet, literas à Polyſperchonte miſſas, in quibus ſcriptum erat, præter ea quæ iam diximus, reges ei dona dare quingẽta talenta ad correctionem caſuum qui ei acciderant: item q; eoſdem reges miſiſſe literas ad Ciliciæ duces & quæſtores, ut ei quingenta talenta darent, necnon aliarum pecuniarum quantum poſtularet, tum ad milites conducendos, tum ad alios uſus neceſſarios. ut que duces trium millium Macedonum argenteos clypeos geſtantium ſeipſos traderent Eumeni, eumq; in reliquis alacriter adiuuarent, utpote creatum totius Aſiæ imperatorem. Venerunt & ab Olympiade ei literas, orante & flagitante ut regibus & ſibi ſuppetias feret. Solum enim illum amicorum fideliſsimum ſupereſſe, & qui poſsit regiæ domus ſolitudinem corrigere. Petebat autem ab eo Olympias, ut ſibi conſuleret, utrum expedire cenſeat eam in Epiro manere, neq; ijs credere qui ſemper tutores eſſe uideantur, ſed re uera regnum ad ſeipſos transferant: an ut reuertatur. Eumenes Olympiadi protinus reſcripſit, conſulens ut in præſentia maneret in Epiro, donec bellũ exitũ aliquẽ adipiſceretur. Ipſe cũ ſemp beneuolẽtiã firmiſsimã erga reges retinuiſſet, decreuit Antigono nõ parere, regnũ ſibi uẽdicãti: ſed cũ Alexãdri puer, tũ quia pupillus, tũ ppter ducũ auaritiã, egeret auxilio, ſtatuit ſibi cõuenire quoduis piculũ cauſa ſalutis regũ. Igit cõfeſtim edicta ſuis, pfectione, caſtra mouit ex Cappadocia, equites habens quingentos, pedites ſupra duo millia. Nec enim ſpacium habebat expectandi eos qui nondum aduenerant, polliciti ſe unà militaturos, propterea quòd aduentabat ab Antigono magnus exercitus, duce Menandro, ut ipſum in Cappadocia degere prohiberent, quia factus eſſet hoſtis Antigoni. Verùm ille exercitus cum ſerius, uidelicet tribus poſt diebus ueniſſet,

conatus

conatus est Eumenis agmen persequi: sed cum assequi non posset, reuersus est in Cappadociam. Eumenes magnis itineribus usus, & breui superato monte Tauro, uenit in Ciliciam. Duces uerò argenteos clypeos gestantium Antigenes & Teutamus, regum literis obtemperantes, Eumeni procul obuiam processerunt cum amicis, eoque comiter salutato, & ei gratulati, quòd ex maximis periculis incredibiliter euasisset, promiserunt sese ei ad omnia alacriter adfuturos. Nam & ipsi argento clypeati Macedones numero circiter tria millia, similiter ei obuiam uenerunt cum comitate atq; beneuolentia. Atq; omnes fortunę mutabilitatem & admirabilitatem admirabantur, cum uiderent reges & Macedones paulo ante tẽpore Eumenẽ & eius amicos capitis damnasse: nunc oblitos sui iudicij, nõ solum immunem à supplicio dimisisse, uerũ etiam totius regni administrationẽ ei tradidisse. Et quidem merito accidebat hæc admiratio omnibus qui tunc Eumenis casuum uarietatem considerabãt. Quis enim est qui si humanæ uitæ inæqualitatem contempletur, non stupeat fortunæ in utranq; partem refluxus? aut quis secundæ fortunæ potestati credat, & maiores humana infirmitate spiritus sibi sumat? Communis enim uita, tanquam deorum quopiam gubernante, bonorum malorumq; uicissitudine circumuertitur perpetuo. Itaq; mirum est, non si quid prẽter rationem cõtigit, sed si non quicquid contingit, insperatum est. Quamobrem merito approbanda est historia. Hæc enim factorum inæqualitate & mutatione corrigit & fortunatorum superbiam, & infelicium infortunium. Quæ tunc quoq; cogitans Eumenes, prudenter res suas stabiliuit, fortunæ præuidens inconstantiam. Videns enim seipsum peregrinum esse, & nihil ad regiam potestatem pertinere: subiectos uerò sibi Macedones se capitis damnauisse: eos item qui militiæ officijs fungerentur, plenos esse arrogantiæ, magnarum'que rerum cupidos, suspicatus est se breui contemptu & inuidia pressum iri, & ad extremum de uita periclitaturum. Neminem enim libenter imperata facturum eorum qui inferiores esse uideantur, neq; passurum sibi eos dominari, qui ipsi debeant alijs esse subiecti. Igitur hisce rebus apud seipsum perpensis, primum cum ei darentur quingenta talenta, secundum regum literas, quibus seipsum reficeret atq; pararet, negauit accepturum se. Nec enim egere tanto dono, quippe qui nullum imperium affectaret. Etenim ne nunc quidem libenter hoc munus recepisse, sed à regibus coactum fuisse hoc subire ministerium. Omnino enim propter militiæ perpetuitatem non iam posse ferre ærumnas & uagationes, præsertim cum nullum subiectum haberet imperium, quippe peregrinus, & cognatæ Macedonibus potestatis expers. Demonstrabat enim se uidisse in somnis uisum mirabile, quod omnib. declarare necessarium putaret, quippe multum ad concordiam & communem utilitatem profuturum, suo quidem iudicio. Visum enim se sibi in somnis uidere Alexandrum regem uiuentem, & regio uestitu ornatum, ius dicere, & mandata dare ducibus, omniaq; regni negocia strenuè administrare. Itaq; existimo, inquit, cõficiendum esse ex regijs opibus aureũ solium, in quo collocato diademate, & sceptro, & corona, reliquoq; apparatu, sacrificent ei prima luce duces omnes, & prope solium concilium habeant, mãdataq; nomine regis accipiãt, tanq; uiuẽtis, suoq; regno moderãtis. Huic orationi cũ oẽs suffragati essent, celeriter omnia quę ad eam rem pertinerẽt, cõfecta sunt, utpote cũ auro abundarẽt opes regiæ. Igit protinus confecto uestitu magnifico, ponit soliũ in quo esset diadema, & sceptrũ, & arma quib. ille uti solitus fuerat. positoq; foco ignem habente, libãt ex aurea capsula duces omnes, thus, aliorumque odorum prestantissimos quosq;, & Alexandrum ceu deũ adorãt. Secundũ hæc positis multis sedilib. sedẽt in eis qui ducatib. fungebant, & cõsessum habẽtes cõsultant de eis q̃ maximè urgebãt. Eumenes uerò in omnib. quæ ibi tractabant parẽ se reliqs ducib. præbẽs, & cunctos humanissimis colloqs demulcẽs, & inuidiã à se ppulsauit, & magnã ducũ erga se bene uolentiam

De fortunæ mutabilitate

Eumenis mœstitia.

Eumenes Alexandrum facit adorari.

uolentiam conciliauit. Ac simul inualescẽte in regem superstitione, bona spe repleti sunt omnes, tanq; deo quodam eos regente. Eodemq; pacto sese erga argento clypeatos Macedones gerens, ab eis magnam inijt gratiam, tanq; dignus qui curã regum gereret. Destinauit autẽ amicorũ maximè idoneos, datoq; ad cõducendũ militẽ copiosa pecunia, eos dimisit, definitis militi iustis stipẽdijs. Atq; euestigio pars in Pisidiã & Lyciam finitimũq; agrũ profecti, sedulo militẽ cõducunt: alij in Ciliciam uadunt: alij in Cœlesyriam et Phœniciã: nõ nulli in Cyprias urbes. Diuulgato hoc delectu, et propositis satis magnis stipẽdijs, frequentes etiã ex Græcis urbibus ultrò ueniebãt, & nomina dabãt. Itaq; breui tempore coacta sunt peditum supra 10000. equitum 2000. præter argento clypeatos, & eos qui cum Eumene uenerant. Iam cum incredibili & ueloci ereuisset Eumenes incremento, Ptolemæus cum classe appulsus Zephyrium Ciliciæ, nuncios misit ad argento clypeatorum duces, hortatũ ne Eumeni obnoxios se præberent, quẽ omnes Macedones capitis dãnassent. Similiter & ad præfectos præsidiorum quę erant in Quindis, misit significatum ne quid pecuniarum darent Eumeni, seq; eos tutos redditurum ipopondit. Verùm ei nemo obtemperauit, quia reges, & tutor eorum Polysperchõ, itemq; Olympias Alexandri mater, scripsissent ut ad omnia inseruirent Eumeni, quippe imperatori regni. In primis uerò displicebat tũc Antigono Eumenis cooptatio, & testatis magnitudo qua præditus erat. Suspicabat enim hunc à Polysperchonte paratum esse maximũ aduersarium sibi, qui à regno defecisset. Hanc ob causam insidias ei struendas esse iudicans, subornauit ex amicis suis Philotam, eiq; dedit scriptas literas tum ad argento clypeatos, tum ad Eumenis comites Macedones. Misit & unà cum eo alios 30. Macedones, homines curiosos & loquaces, quibus mandatũ erat, ut seorsum conuenirent duces argento clypeatorũ Antigenem & Teutamum, & eorũ opera cõponerent aliquas insidias Eumeni, magna dona pollicens, & satrapias maiores. Similiter & ex argento clypeatis notos ciuesq; conuenirent, donisq; corrumperent ad insidiandũ Eumeni. Et reliquorum quidem nemini persuadere potuerunt: at Teutamus argento clypeatorum dux corruptus, conatus est etiã collegæ Antigeni persuadere, ut facinoris sociũ se præberet. At Antigenes prudentia fideiq; firmitate præstãs, non solum contradixit, uerùm etiam illum iam corruptum de sententia deduxit. Docuit enim eum, conducibilius esse ut uiueret Eumenes q; Antigonus. Hunc enim, cum esset magnus, si uires accreuissent, ablaturũ ab ipsis satrapias, & in ipsorum loco suffecturum amicos suos. At Eumenem, qui peregrinus esset, nunq; sibi aliena uendicare ausurum esse, sed cum esset dux, amicitia ipsorũ usurum esse, & si se adiuuerint, conseruaturum eis satrapias, fortasis & alias insuper daturum. Igitur qui Eumeni insidias moliebant, hoc pacto offenderunt. Cum autem Philotas cõmunes literas ducibus reddidisset, coiuerunt argento clypeati cæteriq; Macedones seorsum absq; Eumene, & literas iussere recitari. Erat autẽ in eis scripta accusatio Eumenis, & adhortatio Macedonũ ad Eumenem celeriter cõprehendendum atq; occidendũ. Quod nisi facerent, sese cum uniuerso exercitu uenturũ ad bellum eis inferendũ, & contumacibus dignas irrogaturum pœnas. Recitatis literis in magnum æstum cecidere tum duces, tum Macedones omnes. Erat enim necesse ut aut si ad reges inclinassent, Antigono pœnas darent: aut si Antigono dicto audientes fuissent, à Polysperchõte & regibus punirentur. Huiusmodi confusione multitudinem tenente, supuenit Eumenes, lectisq; literis, hortatus est Macedones, ut agerẽt quæ à regibus decreta forẽt, neue ei qui rebellasset, obsequerentur. Ac multis quæ ad præsens negocium pertinerẽt, uerbis habitis, nõ solũ ipse ab instãti piculo liberatus est, uerũ etiã multitudinis maiorẽ sibi priore beneuolẽtiam cõciliauit, Ita factũ est ut denuo lapsus in inspata picula, uires suas miro modo reddiderit ualidiores. Itaq; edicta militib. ꝓfectione, cõtẽdit in Phœniciã, studẽs naues ex oĩbus urbibus

Antigonus Eumeni insidias frustra moliẽtur.

urbib cõgregarẽ, & iustã classẽ cõficere, quo Polysperchõ assumptis ex Phœnicia manib. mari dominaretẽ, tutoq; transportare posset qñ uellet Macedonię copias in Asiã aduersus Antigonũ. Et hic quidẽ in Phœnicia morabaẽ, nauales copias cõparans. Hęc dũ gerunẽ, Nicanor, qui Munychiã tenebat, audiẽs Cassandrũ ex Macedonia discessisse ad Antigonũ, Polysperchontẽ uerò expectari celeriter uenturũ in Atticã cũ exercitu, cẽsebat Athenienſib. retinendã esse erga Cassandrũ beneuolẽtiam Sed nemine ei obtẽperante, quinimo omnibus præsidiũ q; primũ educendũ esse censentib. primũ eluso populo persuasit ut paucos dies differret: facturũ enim se quę ciuitati cõduceret. Deinde Athenienſib. aliquot dieb. quietẽ habẽtib. noctu milites paulatim Munychiam clãculũ introduxit, ita ut satis magnę uires fuerint ad loci pręsidiũ, & ad sustinendam castelli obsidionẽ, si qui tẽtarent. At Athenien. ubi Nicanorẽ nihil pro sano facere cognouerũt, ad regẽ & Polysperchontẽ legationem miserũt, petẽtes ut sibi suppetias ferret, secundũ libellos quib. scriptũ fuerat, ut Græci suis legib. uterenẽ. Ipsi sæpe coacta cõcione cõsultant quid agendũ sit de bello aduersus Nicanorẽ gerẽdo, His adhuc circa hęc occupatis, Nicanor multis mercede cõductis, clã noctu eductis militib. occupat muros Pirę, et clausträ portus. Athenienses cũ neq; Munychiã recepissent, & Pirẽũ insuper amisissẽt, ægrè ferebãt. Itaq; delectis legatis uiris illustrib. & Nicanori amicitia iũctis, Phocione Phoci, & Conone Timothei, & Clearcho Nausiclis filio, eos ad Nicanorẽ miserũt. accusantes eum ob illud factũ, petẽtesq; ut ipsis potestatẽ redderet uiuẽdi suis legib. secundũ scriptũ decretũ. Nicanor respõsum dedit, ut ad Cassandrũ legatos mitterẽt: se. n. ab illo pręfectũ pręsidio, nullã habere potestatẽ quicq; priuata authoritate agẽdi. Eodem tẽpore uenerũt Nicanori ab Olympiade literę, in quib. ei mãdabat ut Athenienſib. Munychiã Piræumq; redderet. Nicanor audiẽs fore ut reges & Polysperchion reuocarẽt in Macedoniã Olympiadẽ, eiq; & pueri tutelã traderẽt, & pristinã authoritatẽ et honorẽ (qui Alexãdro uiuẽte fuisset) restituerẽt, territus, pmisit ille quidẽ se redditurũ. sed semper causas aliquas pretexẽs, pcrastinabaẽ. Athenienses uerò cũ superioribus tẽporib. Olympiadẽ magni fecisset, & decretos ei honores re uera ratos esse existimarẽt, secq; leges suas eius opera sine ullo piculo recuperaturos esse sperarẽt, lętabanẽ. Verùm cũ pmissa nõ prestarenẽ, uenit Alexãder Polysperchontis filius cũ exercitu in Atticã Eum suspicati sunt Athenien. uenire ut populo Munychiã Pirẽũq; redderet, sed re uera non ita erat: cõtraq; ipse sibi utrũq; accepturus ueniebat ad usus belli. Authores. n. habebat quosdã q. Antipatro fuerãt amici, & Phociõ legũ pœnas metuẽs, obuiã iuit Alexãdro, ac qd cõduceret docẽdo, psuasit ei ut pręsidia retineret, nec Athenienſib. traderet, donec debellatus esset Cassander Alexãder uerò ppe Pirẽũ castra metatus, Athenienses nõ admittebat ad colloqa cũ Nicanore, sed seorsum cũ eo sermocinãs, et negociũ arcanè tractãs, Athenienſib. nociturus aptè uidebaẽ. Populus uerò coacta cõcione, pśentes magistratus abrogauit, ac cõstituta ex maximè popularib. curia, eos qui in paucorũ dominatu magistratũ gesserant dãnauit, quosdã morte, alios exilio, & bonorũ publicatione: in quib, erat & Phocion, is qui sub Antipatro summę rei potentatum habuerat. Igitur hi ex urbe eiecti, confugerunt ad Alexandrũ Polysperchontis filiuṁ, ac per eum salutẽ sibi parare cõtendebant. Ab hoc comiter excepti, literas acceperũt ad patrẽ Polysperchontẽ, ne qd mali accideret Phocioni, q illius partes defendisset, & nũc ad omnia se ei adfuturũ pmitteret. Cũ aũt populus legationẽ misisset ad Polysperchontẽ, q & Phocione accusaret, & ut ipsis Munychia cũ legũ libertate daretẽ oraret, Polysperchõ auebat ille qdẽ Pirę um pśidio tenere, ppterea q magnas haberet portus ad usus belli cõmoditates: sed cũ puderet cõtraria facere libellis à se pmulgatis, & existimaret perfidũ se iudicatum iri apud Græcos, si in clarissimã urbem delinqueret, sentẽtiã mutauit: auditisq; legatis, eis qui à populo missi erant comiter & gratificanter respon

Nicanor Munychiã & Piræũ occupat clam Atheniẽsibus.

Olympias Nicanori scribit ut Athenienſibus Munychiam Piræumq; reddat.

Polysperchō Atheniēsibus Phocionē dedit.

responsum dedit: sed Phocionem cum suis cōprehensum misit uinctum Athenas, populo potestatem dans uel interficiendi si uellet, uel à criminibus absoluendi. Igitur coacta Athenis concione, propositoq; Phocioni & suis iudicio, multi eorum qui sub Antipatro exulauerāt, & qui in republica ab eis dissidebant, eos capitis accusarunt. Erat autem accusationis summa hęc, quòd hi post Lamiacum bellum, ex parte causa fuerint tum seruitutis patriæ, tum antiquationis reipub. atq; legum. Vbi deinde reis tempus datum est, causam dicendi, exorsus est Phocion pro se uerba facere. Sed plebs tumultuando defensionē excusit, adeò ut in magnam trepidationem uenerint rei. Finito deinde tumultu Phocion rursus causam dicit: sed turba reclamat, uocemq; periclitātis audiri prohibet. Multitudo enim plebeiorum à reipub. administratione depulsa, & præter spem reditum adepta, acriter ijs succensebat qui legum libertatē sustulerant. Vrgente autem Phocione, & in tam desperato statu pro uita sua clamante, qui prope aderant, audiebant æquitatem causæ. Sed qui longius distabant, præ clamoris tumultuantium magnitudine audiebant nihil: ipsam tantum spectabant corporis motionem trepidantem, & uariam, propter periculi magnitudinem. Tandem de salute desperās Phocion, exclamauit orans, ut se quidem capitis damnarent, sed alijs parcerent. Sed cum immutabilis ac uiolētus esset plebis impetus, processerunt quidam amicorum ut Phocioni patrocinarentur: quorum orationis initia audiebat plebs. Verùm cum progredientes manifestò defensionem explicabant, eijciebantur tumultibus & aduersis clamoribus. Ad extremum totius populi suffragijs damnati, in carcerem ad mortem abducuntur. Subsequebantur eos multi uiri boni lamentantes, & casus illorum magnitudinem dolentes. Quod enim primi gloria & nobilitate uiri, & qui multa in uita sua benignè fecissent, nec orationē nec iudicium iustum obtinerēt, hoc uerò multos in animi solicitudinem metumq; adducebat, quia sit inconstās & omnibus fortuna communis. Rursus plebeiorum multi, & ei pariter infensi, conuiciabantur immisericorditer, & acerbè ei calamitates exprobabant. Etenim tacitum in rebus secundis odium, dum ex mutatione in rebus aduersis præ ira erumpit, efferatur in eos qui sunt inuisi. Igitur illi cicutę potione, secundum morem patrium, uita priuati, proiecti sunt omnes insepulti extra fines Atticæ. Itaq; Phocion eiusq; comites calumnia oppressi, hunc uitæ finem habuere. Cassander uerò acceptis ab Antigono trigintaquinq; longis nauibus-militumq; quatuor millibus, nauigauit in Piræum, & admissus à Nicanore præsidij præfecto, Piræum claustraq; portus accepit. Munychiam ipse Nicanor retinuit, habens suos milites qui satis essent ad tuendum castellum. Polysperchō uerò cum regibus morabatur in Phocide. sed audito Cassandri in Piræum appulsu, uenit in Atticam, & prope Pirę um castra fecit. Habebat autem secum peditum Macedonum uiginti millia: reliquorū sociorum circiter quatuor millia, equites mille, elephantos sexagintaquinq;. Et conatus est ille quidem obsidere Cassandrum sed quia commeatu carebat, & obsidionem longā fore suspicabatur, coactus est copiarum partem in Attica relinquere, cui parti posset frumentum suppeditari, duce ipsius filio Alexandro. Ipse assumpta copiarum parte maxima, uenit in Peloponnesum, ut Megalopolitanos cogeret parere regibus, qui quidem Cassandri partes tuebātur, & instituto ab Antipatro dominatu paucorum utebantur. In his dum Polysperchon occupatur, Cassander assumpta classe Aeginetas sibi conciliauit: Salaminios animis à se alienos concluſit ad obsidendum: ac quotidianis oppugnationibus, cum & telis & militibus abūdaret, eos in extremum periculum adduxit. Iam cum urbs ne ui expugnaretur in periculo esset, Polysperchon magnas copias misit tum pedestres tum nauales, quæ obsessores inuaderent. Quibus territus Cassander, soluta obsidione, nauigauit in Pireum. Polysperchon uolens res Peloponnesi utiliter componere, eò uenit, congregatisq; consessoribus ex ciuitatibus, uerba fecit

Phocion cum suis ab Atheniensibus per calumniam necatur.

Cassander in Piræum nauigat.

ba fecit de ineunda cum Cassandro societate. Misit & ad ciuitates legatos, mandans ut cõstitutos ab Antipatro magistratus in paucorum dominatu nec-carent, populisq; liberas leges redderent Cumq; multi obedirent, & in urbib. cædes fierent, nonnulli relegarentur, Antipatri amici perierunt, & respub. legũ suarum libertatem recuperarunt, cumq; Polysperchonte societatem coiuerũt. Cumq; soli Megalopolitanti Cassandri amicitiam retinerẽt, statuiteorum urbẽ obsidere. Megalopolitani Polysperchontis consilio cognito, decreuerunt quæ essent in agris, in urbem comportare: & habito ciuium & peregrinorum seruorumq; censu, 15000. inuenerunt quæ ad usus bellicos essent idonea. Protinus igitur partem prælijs destinant, partem ad ministeria operibus adhibent, alijs murorum curam mandant. Ac uno eodemque tempore pars circum urbem altam fossam ducit: alij ex agris uallos comportant: nonnulli laborantes murorum partes reficiunt: alij cudendis armis, & missilium atq; catapultarum apparatui incumbunt Denicq; tota urbs in operibus uersatur, tum ob uirorum alacritatem, tum ob imminentia pericula. Erat enim peruulgata tum magnitudo exercitus regij, tum multitudo subsequentium elephantorum, qui & robore & corporis impetu inuicti esse uiderentur. Ita breui omnibus rite compositis, uenit cum uniuersis copijs Polysperchon, & prope urbem consedit, binis castris positis, unis Macedonũ, alteris sociorum: constructasq; turres ligneas, murorum altitudinem superantes admouit urbi locis opportunis, adhibitoq; telorum omni genere & pugnatoribus, repulit eos qui in pinnis propugnabant. Simulq; dum hæc geruntur, subrutis per cuniculos muris, incensisq; sustentaculis, demolitus est tres turres maximas, & totidem interturria. Quæ ruina cum tanta tamque inopinabilis accidisset, exclamauit multitudo Macedonum: oppidani uerò magnitudine rei perterriti sunt. Hic Macedonibus per ruinam in urbem irrumpentibus, Megalopolitani seipsos diuidunt, atque una parte hostem subsistentes, & loci ruinæ difficultatem adiutricem habentes, acre prælium committunt. Altera parte uallo sepiunt locum qui erat intra ruinam, alterumq; murum contra extruunt, die nocteq; continenter operantes. Quæ opera dum celeriter perficiuntur, tum propter operarum multitudinem tum propter omnium rerum apparatum, effectum est ut ruinæ detrimentum Megalopolitani cito resarserint. Rursus aduersus eos qui de ligneis turribus certabant, utebantur catapultis ad missilia, & funditoribus sagittarijsq;, quibꝰ multos hostium uulnerabant. Ita cum frequentes utrinq; caderent, & uulnerarentur, & nox interuenisset. Polysperchon reuocatis tuba militibus, reuersus est in castra sua. Postridie expurgatum ruinæ locum fecit beluis peruium, & cogitabat earum robore uti ad urbis expugnationem. At Megalopolitani duce Damide, qui fuerat in Asia cum Alexandro, & naturæ ususq; elephantorum peritiam habebat, longè superiores fuerunt. Hic enim commenti sui ope aduersus beluarum uiolentiam usus, inutilia reddidit robora corporum. Nam complura magna ostia densis clauis confixit, & in humilibus foueis constrauit, tectis quæ extabant cuspidibus, atque ita per ea aditum in urbem reliquit. Et à fronte quidem nullum militem collocauit, sed obliquè à lateribus multitudinem constituit iaculatorum & sagittariorum & catapultarum quibus tela iaciuntur. Iam Polysperchonte totum ruinæ locum expurgante, & uniuersis beluis per eum locum aditum parante, accidit hoc inopinatum elephantibus. Nemine enim à fronte occurrente beluis, Indi in urbem irrumpere cogebantur. Elephantes uerò magna mole incedentes, incedebant in confixa stimulis ostia. Cumq; eorum pedes clauis uulnerarentur, & propter corporum grauitatem stimulis perforarentur, neq; ulterius progredi, neq; reuerti propter mouendi difficultatem poterant. Cumq; simul omne telorũ genus in eos ex obliquo ferretur, Indorum pars moriebatur, alij uulnerabantur, atq; ita ad negociũ inutiles reddebantur. Beluæ uerò partim propter telorum multitudinem, par-

Megalopolitanisese ad sustinendam obsidionem parant.

Polysperchon Megalopolitanos nequicquam obsidet.

Damidis industria aduersus elephantes.

Digitized by Google

tim propter naturam ictus clauorum, cum dolore cruciarentur, per amicos reuertebantur, eorumq; multos conculcabāt. Tandem earum fortissima ac terribilissima cecidit. Reliquarū pars prorsus inutilis reddita est, pars multis suorum mortem intulit. Post hunc successum Megalopolitani bono animo fuerunt. Polysperchon de obsidione pœnitentiam agens, & diu manere non ualens, in obsidione reliquit partem exercitus: ipse ad alia magis necessaria negocia se conuertit. Et Clītum quidem nauarchum cum uniuersa classe misit, cum mandato, ut consideret in ijs locis quæ sunt apud Hellespontū, & copias prohiberet quæ ex Asia transportarentur in Europam. Assumeret etiam Arridęū, qui in Cianorum urbem cum militibus confugerat, & Antigono inimicus erat. Cum Clitus ad Hellespontum nauigasset, & Propōtidis urbes in suas partes pelliceret, atq; insuper Arridæi copias accepisset, appulit in illa loca Nicanor Munychiani præsidij præfectus, missus à Cassandro cum uniuersa classe. Assumpsit & eas quæ erant ab Antigono naues, ita ut in uniuersum plures cētum haberet. Igitur commisso non procul ab urbe Byzantiorum nauali pręlio uicit Blitus, & depressit aduersariorum naues septendecim, cepit cum ipsis uiris non pauciores 40. Reliquæ confugerunt in portū Chalcedoniorum. Hoc successu usus Clitus, arbitratus est deinceps non ausuros hostes nauali prælio contendere, propter acceptæ cladis magnitudinem. At Antigonus audita clade classis, industria & arte sua detrimētum mirificè reparauit. Accersitas enim à Byzantijs noctu naues administratorias, traiecit necnon sagittarios & funditores, & reliquorum leuis armaturę militum satis multos. Hi ante diem eos aggressi qui ex hostilibus nauibus ad terram descenderāt, & pedestria castra posuerant, Clitianos perterruerūt: ac celeriter cunctis præ metu turbatis, & in naues insilientibus, ingens tumultus extitit, tum propter impedimenta, tum propter captiuorum multitudinem. Interim Antigonus instauratis longis nauib. & impositis in eas multis peditū robustissimis, eos dimisit, hortatus ut hostes confidenter aggrederētur, tanquam omnino potituri uictoria. Igitur cum Nicanor noctu soluisset, & dies illucesceret, adorti subito turbatos hostes, primo impetu in fugam uertunt, & nauium alias rostris uerberantes disijciunt, aliarū remos detergent, aliarum sese unà cum uiris dedentium potiuntur sine periculo. Tandem excepta naue prætoria, reliquarum omnium unà cum uiris potiti sunt. Clitus cum ad terram fugisset, relicta naui, conatus est per Macedoniam euadere: sed lapsus in quosdam Lysimachi milites, interijt. Igitur Antigonus coniectis in tantam calamitatem hostibus, magnam gloriam ob imperādi sciētiam & solertiam adeptus est. Studebat autem mari dominari, & Asiæ incōtrouersum imperium sibi parare. Itaq; delectis ex uniuerso exercitu peditum probe instructis 20000. equitum 4000. contendit in Ciliciam cupiens Eumenem profligare, priusquam copiosiorem exercitum cogeret. Eumenes audito Antigoni impetu, conatus est ille quidem Phœniciam recuperare regibus, occupatam iniustè à Ptolemæo, sed temporum celeritate impeditus, profectus est ex Phœnicia, & per Cœlesyriam processit cum exercitu, cupiens superiores (ut dicuntur) satrapias attingere. Atque apud Tigrim fluuium, adortis eum noctu incolis, amisit nonnullos milites. Similiter in Babylonia aggresso eum Seleuco apud Euphratem fluuium, parum abfuit quin uniuersum exercitum amiserit, cum fossa quædam rupta foret, & uniuersa castra conclusa. Verùm imperatoria arte usus, confugit ad quendam tumulum, & auersa iterum fossa, & seipsum & exercitum conseruauit. Ac mirabiliter elapsus ex Seleuci manibus, peruenit in Persidem cum exercitu, habens peditum quindecim millia, equitum mille trecentos. Et recreatis ex labore militibus, misit ad satrapas & duces superiorum satrapiarum ad accersendos milites & pecunias. Ac res quidem Asiæ hoc anno hactenus progressæ sunt.

Clitus Nicanorem nauali prælio fundit.

Clitus ab Antigonianis prælio nauali uictus interit.

Eumenes in Orientē cū exercitu proficiscitur.

In Europa

In Europa uero Polysperchonte propter cladē in Megalopolitana obsidione acceptam contempto, pleræq; Græcarum urbium à regibus ad Cassandrū defecerunt. Cum autem Athenienses præsidium depellere neq; Polysperchōtis neq; Olympiadis opera possent, ausus est quidam laudatorum ciuium dicere in concione, expedire ut cum Cassandro componerent. Ac primum tumultus extitit, dum nonnulli contra dicunt, alij illi sententię suffragantur. Deinde perpensa utilitate, uisum est omnibus legatos ad Cassandrum mittere, & cum eo quàm fieri posset optimè cōponere. Ac cōpluribus interiectis colloquijs, conuenit de pace ea conditione, ut Athenienses haberent urbem & redditus, & naues, cæteraq; omnia, & Antipatro amici sociiq; forent: Munychiam uerò in præsentia retineret Cassander, donec bellum aduersus reges finiuisset. Respub. autem ex censu administraretur usq; ad menses decem, & constitueretur curator urbis unus, quemcunq; uisum esset Cassandro. Est autem electus Demetrius Phalereus. Hic suscepta urbis cura, pacatè rexit, & ciuibus humanum se præbuit. Postea cum Nicanor in Piræum appulisset ornata classe nauium rostris quæ ex uictoria reportauerat, primò eum honorificè excepit Cassander, propter successus secundos. Sed postea uidens eum arrogantiæ fastusq; plenum, & insuper Munychiam suorum militū præsidio tenentem, eum dolo interfecit. Fecit & in Macedoniam expeditionem, & incolarum multos habuit qui ad ipsum defecerūt. Similiter & Græcas urbes inuasit quædā libido coeundi cum Antipatro societatem. Nam Polysperchon pigrè uidebat & insipienter præesse tum regno tum socijs. At Cassander æquum se omnibus exhibens, & in rebus gerendis sedulum, multos habebat sectatores sui potentatus. Cæterùm quoniam sequenti anno Agathocles factus est Syracusanorum tyrannus, huius libri finem faciemus, quemadmodum initio proposuimus. Sequētis uerò initio ab Agathoclis tyrannide facto, res gestas huic operi conuenientes persequemur.

Athenienses cū Cassandrō componunt.

Nicanorem Cassāder per dolum interfecit.

Libri XVIII. *finis.*

DIODORI SICVLI BIBLIOTHECÆ HISTORICÆ

LIBER DECIMVS NONVS. Interprete quodam Gallo.

VETVS quoddam inualuit dictum, respub. illas populi imperio administrari solitas, non à uulgaribus sed à primariæ dignitatis hominibus profligari. Quocirca nonnullę ciuitates habētes suspectos eos qui potentia præstarent reliquis rempublicā gerentibus, ipsorum splendorem emergentem supprimunt. in propinquo enim uidetur esse eorum inclinatio qui in potētia constituti sunt, ut patriam in seruitutem redigant. Ac difficilè sibi temperant quin soli dominari uelint, qui propter authoritatem spem dominationis conceperunt. Insitum enim est maiora appetentibus, ut plus habere conent, & eorum cupiditas modum non habet. Igitur Athenienses propter hasce causas ciues principes relegarunt, lege sancientes Ostracesmum, quæ apud eos dicebatur, testularum suffragijs ex urbe ad tempus eiectio. Atq; id faciebant nō ut de anteactis delictis supplicium sumerēt, sed ut ijs qui leges uiolare possent, nullus locus relinqueret aduersus patriā delinquēdi. Vocis em Solonis tanq; oraculi meminerāt, dum præsentiens Pisistrati tyrannidē, hoc elegiacum protulit.

Præfatio.

Per magnos est urbs collapsa: tyrannus iniquo
Ignauum populum mancipat imperio.

Digitized by Google

Maximè uerò omnium increbuit ſtudium ad Monarchias in Sicilia, anteq̃ Romani ei inſulæ dominarẽtur. Ciuitates enim popularibus concionibus deceptæ eo uſq; debiles in poteſtatem extollebant, donec deceptorum domini fierent. Maximè autem peculiariter præ omnibus Agathocles Syracuſanis dominatus eſt, uſus quidem minimis opportunitatibus: grauiſsimis autẽ calamitatibus non ſolum Syracuſas, ſed & totam Siciliam & Libyam circumuoluẽs. nam propter uictus inopiam & rerum difficultatem, artem fictilem cum exercuiſſet, eò potentiæ atque crudelitatis prouectus eſt, ut omnium maximam & pulcherrimam inſulam ſeruam redderet, & certo temporis ſpacio maximã Libyæ partem atq; Italiæ tractus ſibi uſurparet, & Siciliæ ciuitates flagitijs & cædibus cumularet. Nullus enim tyrannorũ ante hũc tale quid perpetrauit, neq; talem crudelitatem aduerſus ſubiectos exercuit Priuatos enim puniebat, & omnem cognationem mactabat. A ciuitatibus autem pœnas exigebat, per omnia ætatum genera cædibus graſſans, & propter paucos reos, multos qui ne tantulum quidem offenderant, cogens hanc eandem ſubire calamitatem, paſſim omnes urbes in ſupplicium capitis uocabat. At cum hic præſens liber cum alijs complectatur & tyrannidem Agathoclis, omiſſa de ea præfatione, cõiungemus ea quæ prædictis ſunt continua, prius adijcientes tempora ſcriptioni conuenientia. Igitur in præcedẽtibus octodecim libris deſcripſimus antiquiſſimorum temporum res geſtas, in cognitis orbis habitati regionibus, quantũ uires tulerunt, uſq; ad eum annum, qui Agathoclis tyrannidem anteceſsit, in quem à Troia capta anni 866. numerantur. In hoc uerò principium ducentes ab hoc dominatu, finem faciemus in pugna, quæ fuit ad Himeram Agathocli cum Carthaginienſibus, annos 7. complectens.

Regente Athenis Demogene, Rom. crearunt conſules L. Plotium, & Manium Fuluium: Agathocles uerò Syracuſanus ciuitatis tyrannus extitit. Vt autem res ſingillatim tractatæ fiant clariores, breuia quædã ordine congeremus de prædicto principe. Carcinus Reginus patria exulans, habitauit Thermis Siciliæ, quæ ciuitas Carthaginienſibus ſubiecta erat. Cum autem rem habuiſſet cum quadam hominum eius loci uxore, eamq; grauidam reddidiſſet, continuè in ſomnis perturbabatur. Quapropter anxiè ſollicitus de prole ſuſcipiẽda, quibuſdam Carthaginienſibus ſpectatoribus Delphos nauigantibus mãdata dedit interrogãdi dei de partu futuro. Cum munere ſibi demandato fedulo perfuncti fuiſſent, oraculo reſponſum eſt, natum illum Carthaginienſibus & toti Sicilię fore magnarum calamitatum authorem. Quæ cum audiſſet, cõſternatus infantulum publicè expoſuit, & cuſtodes, ut è uiuis tolleretur, conſtituit. Progreſſu uerò aliquot dierum, is non moritur: deſtinati autem ad cuſtodiam, rem negligebant. Cęterùm eo tẽpore mater noctu acceſsit, & clam puerulum ſubtraxit, nec apud ſe collocauit, maritum extimeſcens, ſed apud fratrẽ Heraclidem deponens, Agathoclem denominauit, nominis ſimilitudinem in ſuijpſius patrẽ referens. Apud quem educatus infans, euaſit & aſpectu formoſus, & corpore multo ualentior quàm pro ætate. Cum ipſe ad annum ſeptimũ peruenijſſet, inuitatus Carcinus ab Heraclide ad quoddam ſacrificium, & intuitus Agathoclem colludentem cum quibuſdam ſuis æqualibus, admirabatur & formam & robur. Dicente uerò uxore, quòd tantæ magnitudinis foret ille expoſitus, ſi modo educatus fuiſſet: dixit ſe facti pœnitere, & aſsiduè lachrimabatur. Deinde exploratum habens illa animum uiri cõſentientem cum ijs quę facta eſſent, totam ueritatem expoſuit. Is uerò libẽter excipiens hos ſermones, filium quidem aſſumpſit, & Carthaginienſes formidans, cum tota ſua familia Syracuſas commigrauit. Et cum pauper eſſet, Agathoclen, adhuc in ea ætate puerum, docuit artem fictilem. Eo autem tempore Timoleon Corinthius prælio ad Ceniſſum commiſſo, ſuperatis à ſe Carthaginienſibus, donauit ciuitate Syracuſana omnes quoſcunq; uellent. Carcinus autem cum Agathocle in

Agathoclis natiuitas.

ciuium

ciuium numerum adscriptus. Post hæc uita ad breue tempus protracta, mortem obijt. Mater uerò filij statuam lapideam in quodam luco erexit, apud quã examen apum considens, in femoribus ceram confecit. Hoc signo ostenso ijs qui circa hæc occupabantur, omnes declararunt, secundum ætatis uigorem, eum peruenturum ad summum splendorem: quod quidem etiam accidit. Damas enim quidam inter illustres Syracusis connumeratus, Agathoclẽ adamauit, & primò omnia largè suppeditans, author fuit ut ipse mediocres opes consecutus sit. Postea Acragantis electus dux (defuncto quodam tribuno huncin illius locum substituit Hic uerò ante militiam erat grauitate præcipua propter armorum magnitudinem. se enim exercuerat in procinctu gestandis tanta magnitudine armis, ut nullus alius facilè posset uti eo armorum onere.) Electus uerò tribunus, multò maiorem gloriam sibi comparauit, cum esset periculorum contemptor, & in pugnis audacissimus: acris & expeditus in concionibus popularibus. Cum uerò Damas morbo defunctus esset, & facultates uxori legasset, eam duxit, & inter ditissimos unus referebatur. Post hæc Crotoniatis obsessis à Brutijs, Syracusani ualida subsidia miserunt, quorum imperator erat cum alijs Antander Agathoclis frater. Horum uerò omnium principatum sortitus est Heraclides & Sosistratus, uiri in consilijs insidiosis, & cædibus & magnis piaculis magnam partem ætatis suæ confirmati. Quæ quidem singillatim liber præcedens complectitur. Militabat autem & cum ipsis Agathocles notus ei populo, & tribunatui præfectus. Qui quidem primo factus superior in prælijs aduersus barbaros, per inuidiam priuatus est præmio præstantis fortitudinis à Sosistrato. quo facto indignatus, ipsos accusauit ad populum, ut qui ad tyrannidem aspirarent. Cum uerò Syracusani calumnias nihil morarentur, post reditum ex Crotone, Sosistratus rexit patriam. Agathocles autem eis infensus, primùm in Italia residebat, cum ijs quos rerum suarum socios habebat, & conatus capere urbem Crotoniatarum, spe sua excidit, & cum paucis Tarentum saluus se recipit: & apud Tarentinos adscriptus in classem stipendiariorum, & multas res eas'que proteruas aggrediens, in suspitionem uenit, quasi qui rebus nouis studeret. Quapropter hac quoq; militia priuatus, collegit eos qui per Italiam profugi erant, & Reginis oppugnatis ab Heraclide & Sosistrato suppetias tulit. Deinde principatu Syracusano abolito, & Sosistrato exulante, in patriam reuersus est. Cum autem multi uiri illustres cum potentibus pulsi fuissent, uidelicet sexcenti de clarissimis, quasi qui dominatus paucorum participes fuissent, bellum profugis intercessit cum ijs qui popularem dominatum tuebantur. Cum auxiliares essent Carthaginienses profugis Sosistrati, assidua pericula obueniebant, & conflictus uirorum & copiarum. In quibus Agathocles, qui aliquando priuatus, aliquando dux creatus, creditus est homo strenuus & industrius in excogitanda quapiam commoditate, ad singulas opportunitates: quorum quidem unum & ualdè memoria dignum præstitit. Nam aliquando Syracusanis prope Gelam castra metantibus, ipse noctu cum mille militibus in urbem subirrupit. Sosistratiani autem cum exercitu numeroso & aptè disposito exorti, subingressos in fugam uertunt, & ad trecentos deiecerunt. Alijs uerò conantibus effugere per quendam angustum locum, & salutem non expectantibus, præter expectationem Agathocles à periculis eos liberauit. Ipse enim illustrissimè omnium præliatus, septem uulnera accepit, & ex copia cruoris defluentis, corpus elanguit. Hostibus imminentibus, denunciauit tubicinibus, ut progressi ad ambas partes muri, prælij signum darent. Cum è uestigio mandatum hoc executi fuissent, qui ex Gela in auxilium accurrerant, propter caliginem ueritatem non poterant obseruare: suspicati enim alterum Syracusanorum exercitum per utraque mœniorum latera subingressum esse, persequi

Agathoclis incrementa.

deinceps deſtiterunt, & diuiſo in duas partes exercitu, confeſtim auxiliabantur, ad ſonitum tubarum concurrentes. Interim qui Agathoclis partes ſequebantur, ſpacium nacti, tutiſsimè euaſerunt in uallum. Sic igitur Agathocles cum militari aſtutia hoſtes deluſiſſet, non ſolùm ſuos, uerùm etiam auxiliariũ ſeptingentos uiros inopinatò conſeruauit. Poſt hæc Aceſtoride Corynthio electo Syracuſis duce, uiſus propter prudentiam affectare tyrannidem, euaſit periculum. Nam Aceſtorides ſeditionem euitans, atque ob id nolens ipſum apertè de medio tollere, iuſsit urbe excedere, & emiſit qui noctu inter proficiſcendum eum interficerent. Agathocles autem imperatoris inſtitutum coniiciens, ex pueris delegit eum qui ſuiſpſius formam maximè referret, & magnitudine corporis & uultu. Huic cum tradidiſſet arma ſua & equum, præterea uestem, circumuenit eos qui ad internecionem emiſsi fuerant. Ipſe uerò pannis opertus, per locum inuium alterius partis iter fecit. Illi ex armis atque aliis indicijs Agathoclem eſſe ſuſpicati, nec propter tenebras exactè uidentes, cædem quidem executi, ſed facto quod erant moliti, fruſtrati fuerunt. Poſt hæc exulibus Soſiſtratianis receptis à Syracuſanis, & ab iiſdem pace cum Carthaginienſibus conſtituta, Agathocles profugus cum eſſet, proprium exercitum in regione mediterranea conſcripſit. ac cum perterrefeciſſet non ſolùm ciues, ſed & Carthaginienſes, perſuaſus eſt redire in patriam: & à ciuibus in Demetrij fanum productus, iureiurando confirmauit ſe populari dominationi nihil reſtituturum, & profeſſus promouere democratiam, uarijs concionibus apud populum habitis, imperator creatus eſt & pacis conſeruator, donec qui in ciuitatem confluxerant, concordes fierent. Contigit enim in multas factiones diuidi ſodalitates coëuntium, & magnas diſcordias inter ſeſe ſuboriri. Maxima autem erat diſſetio Agathocletianis, conſenſus ſexcentorum, qui poſt paucorum dominatum ciuitati præfuerunt. nam Syracuſanorũ primarij tum gloria tum facultatib. erant delecti. Agathocles igitur dominationis cupidus multas nactus eſt opportunitates conata perficiendi. Non enim ſolùm in ſua manu habebat copias, ut qui dux eſſet: uerùm etiam cum obnunciatum fuiſſet quòd nonnulli transfugæ in mediterraneis apud Erbitam exercitum cogerẽt, eam nactus eſt poteſtatẽ ſine ſuſpitione, ut militũ quos appeteret delectũ haberet. Quocirca cũ ſui muneris eſſe ratus dimicare apud Erbitã ad militiam delegit, partim Morgantinos, partim ex alijs urbibus in mediterraneis, & qui ſecũ aduerſus Carthaginienſes profecti fuerãt. Hi enim omnes amiciſsimo erãt animo erga Themiſtoclẽ, in bello multis beneficijs prouocati. Sexcentos aũt Syracuſis qui participes fuerãt principatus paucorum, hoſtiliter inſectabantẽ, in uniuerſum populum erant peroſi, coacti exequi ſibi præſcripta. Cum hi eſſent numero ad tria millia, & aptiſsimi ſtudijs & inſtitutis ad euerſionẽ democratiæ, unà etiam delegit ex ciuibus eos qui prę egeſtate & inuidia potentiam ſplendori aduerſarentur. Cumq; ipſi omnia ritè parata forent, militibus edixit ut ſummo mane in Timoleontium cõuenirent: ipſe accerſito Piſarcho & Decle, qui uidebãtur ſocietati ſexcentorum præeſſe, quaſi ſermonem facturus de utilitate publica: ubi aduenerunt, aſſumptis amicis ad quadraginta, ſimulans ſeipſum inſidijs impeti, omnes comprehendit, & eos inter milites criminatus eſt, dicens ſe à ſoo. raptum iri propter ſuam erga populum beneuolentiam, & deplorauit ſuiſpſius uicem. Inflammata multitudine, ac uociferante, non iam eſſe cunctandum, ſed delicta abſq; dilatione ſupplicijs eſſe uindicanda. Tubicinibus mandauit claſsicum canere, & militibus tollere de medio authores, & diripere facultates ſexcentorum & eorum quos facti ſocios habebant. Omnibus impetu quodam impulſis ad direptionem, urbs repleta eſt perturbatione & magnis calamitatibus. Siquidem ciues gratioſiſsimi hanc cædem contra ſe ipſos præparatam ignorabant, exiliebant in uiam ex ædibus, ut maturè tumultum perci

Agathocles Aceſtoridis inſidias callidè euadit.

Syracuſanorũ in urbe cædes miſerabilis.

tum perciperent. Milites partim propter auaritiam, partim propter furorem a nimis exacerbati, cædebant eos qui per ignorantiam nuda corpora armis uindicibus exponebant. Angiportis singillatim occupatis à militibus, alij in uicis alij in ædibus interficiebantur. Multi igitur etiam eorum qui ne tantulum quidem accusati fuerant, mactabantur, desiderantes nosse causam cladis: multitudo enim armata potentiam nacta, non discernebat amicum aut hostem: sed eũ inimici loco ducebat, ex quo se plus commodi reportaturum suspicabatur. Ita que licebat uidere omnem urbem refertam iniurijs & cędibus, & omnis generis iniquitatibus. Siquidem alij propter antegressas inimicitias, à nulla uiolentia sibi temperabant aduersus eos quos odio prosequebantur, cum possent omnia quæcunq; animo libuerat peragere. Alij uerò rati suam rem domesticã diuitum necibus instauratum iri, nihil non moliebantur in eorum perniciem. Alij enim atriorum portas excindebant, alij scalis in domorum fastigia ascendebant, alij pugnabant aduersus eos qui è tectis resistebant. Nec ijs etiam qui ad fana profugerãt, deorũ supplicatio salutem adferebat, sed pietas erga deos ab hominibus superabatur. Atq; hæc flagitia perpetrare audebant Græci aduersus Græcos tempore pacis, in patria, domestici contra cognatos, non naturam, non fœdera, non deos reueriti, in quibus, non quia amicus, sed omnino hostis, sed natura moderatus, non poterit quis repperiri quem afflictorum casus ad commiserationem non inducat. Omnes enim urbis portæ occlusæ fuerunt, & plures quàm quater mille eodem die cæsi sunt, eo solonomine damnati, quòd alijs gratia præstarent. Eorum uerò qui profugerãt alij cum ad portas se recepissent, comprehensi fuerunt: alij de muris seipsos deijcientes, in urbes uicinas euaserunt, nonnulli præ formidine prosilientes, per præcipitia collapsi fuerunt. Multitudo expulsorum à patria erat supra sex millia, quorum plurimi ad Acragantinos profugerunt, & illic comiter tractati sunt. Qui Agathocli adhærebant, totum diem occupati in cædibus ciuium, ne quidem se continebãt ab iniuria & iniquitate in mulieres exercẽda, uerùm se sumpturos esse dignas pœnas de ijs qui necem effugerant, suspicabantur, si in consanguineos crudeliter sese gererent. Erat enim uerisimile maritos & patres grauiora morte ipsa passuros, cum uxoribus & uirginibus stupra illata considerarent: à quibus nobis amputanda est tragœdia illa adscititia & familiaris alijs scriptoribus, maximè propter afflictorum commiserationem: præterea ut nullus lectorum narrationem singulorum requirit, cum in promptu sit cognitio. Qui enim interdiu in uicis & foro ausi erant mactare innocentes, nõ opus habent narraturo quid tali noctu committebant in ædibus, & quomodo sese gerebant erga uirgines orphanas & uxores, destitutas auxilijs, & in potestatem supremam inimicissimorum prolapsas. Agathocles, elapsis duobus diebus, postquam tandem cæde aduersus ciues expletus est, uiuos captiuos cogẽs, Dinociatem dimisit, ob amicitiam quæ inter eos intercesserat: alios de medio sustulit, qui animo prorsus abalienato fuerant: reliquos in fugam compulit. Post hæc concione conuocata, criminatus est sexcentos & paucorum principatum, quem ipsi procurarant: cum dixisset se ciuitatem perpurgasse ab ijs qui principatum affectarẽt, demonstrauit se synceram uiuendi proprijs legibus libertatem populo peperisse, ac cupere aliquando liberatum à laboribus priuatam uitam degere, æquale omnibus, atque hæc dicens, suum paludamentum dilacerauit, & pallio assumpto abibat, se spectandum præbens tanquam unum è multis. Hęc agebat, se popularem simulans, & certò sciens complures ex concione participes fuisse flagitiorum nefariorum, & ob id nunquam consensuros, ut cuipiam alteri imperatoris dignitas demandaretur. Confestim igitur qui oppressorum bona compilarant, uociferabantur ne se desereret, sed omnium curam susciperet. Is initio quietus fuit: deinde multitudine uehementius urgente, dixit se admit-

Digitized by Google

tere prouinciam imperatoriam, sed non quidem cum alijs dominaturum: non enim se ferre, ut quæ alij contra leges committerent, horum ipse collega redderet rationem contra leges. Ita cum per multitudinem liceret ei soli dominari, ipse electus est dux belli, per se solus imperans, & deinceps aperte rexit, & ciuitatis curam gerebat. Ex Syracusanis qui cordato essent animo, alij propter formidinem præ se ferre patientiam cogebantur, alij à multitudine uicti, non audebant in uanum inimicitias manifestare. Plerique egenorum & eorum qui in ære alieno essent, libenter hanc mutationem exceperunt. Agathocles enim in concione denunciarat fore debitorum immunitates, & pauperibus agrum distribuendum esse. Cum his finem imposuisset, destitit ullos deinceps aut occidere aut punire, in cõtrarium uerò inclinans, sese benevolo animo erga multitudinem gerebat. de multis bene meritus, non paucos pollicitationibus in sublime erigens, omnes autem blandis sermonib. populariter demulcens, nõ mediocrem plausum promerebatur. Ad tantum principatum euectus, neque diadema assumpsit, neque stipatores habebat, neque difficilem aditum ad se patere uoluit: quæ quidem omnes ferè tyranni sibi parare solent. Curam uerò habuit redditui & præparandorũ armorũ atq; telorũ. præterea unà cũ nauib9 lõgis quę iam suppetebãt, cõpinxit & alias insuper, et assumpsit plurimas quę erãt pagorũ & ciuitatũ in mediterraneis. Atque hic quidem Siciliç status erat.

Romanorum bellum cum Samnitibus.

In Italia uerò agebatur iam nonus annus quo Romani cum Samnitibus bellum gerebant: & superioribus temporibus magnis uiribus erant inter se congressi: tunc uerò incursionibus hosticum inuaserunt. Nihil uerò præclarum aut memoria dignum gesserunt. at sine intermissione præsidia oppugnabant, & sine intermissione agrum depopulabantur. Apuliæ uerò totam Dauniam deuastarunt, & subactis Canysijs, obsides ab eis acceperunt. Adiecerunt autem duas tribus ijs quæ iam erant, Phalernam & Opheltinam. Hæc dum fiunt, Crotoniatæ fœdus contraxerunt cum Brutijs. Aduersus uerò eos ciues qui à Democratia exciderant, propter societatem erga Heraclidem & Sosistratum (de qua singillatim diximus in libro qui hunc antecedit) iam anno secundo bellum gerentes, crearunt duces Paronem & Menedemum, uiros illustres. At profugi ex Thurijs impetu facto, assumptis stipendiarijs trecentis, conati sunt noctu clam irrumpere in patriam, repulsi à Crotoniatis, castrametati sunt ad finitimorum Brutiorum regionem. Non ita paulò post exercitu urbis numeroso superueniente, omnes in pugna mactati sunt.

Nos uerò postquam percurrimus ea quæ obuenerunt circa Siciliam & Italiam, sermonem ad reliquas partes Europæ transferemus. In Macedonia Eurydice regno præfecta, & audiens Olympiadem præparari ad reditum, misit tabellarium ad Cassandrum in Peloponnesum, flagitans ut sibi quàm celerrimè auxiliaretur. ex Macedonibus eos qui rebus agendis essent aptissimi,

Olympias in regnum restituta.

muneribus & pollicitationibus magnis euocans, priuatos benevolentia sibi conciliabat. Polysperchon autem manum sibi collegit, assumpto Aeacide Epirota, & deduxit Olympiadem in regnum cum nato Alexandri. Audiens igitur Eurydicem in Quijs Macedoniæ esse cum exercitu, irruit in ipsam, festinans uno prælio negocium totum componere. Cum exercitus essent è regione inter se oppositi, Macedones reueriti Olympiadis dignitatem, & memores beneficiorum Alexandri, mutarunt sententiam. Itaque Philippus rex cum suo comitatu statim captus est. Eurydice cum Polycle, uno ex ijs qui erant ipsi à consilijs, se recipiens Amphipolim, intercepta est. Ad eundem modum Olympias regiorum corporum facta domina, & citra periculum regno recuperato, prosperam fortunam humanè non tulit: sed primò Eurydice & eius uiro Philippo in carcerem coniectis, aggressa est eos affligere. Concluſis enim in exiguo loco ipsorum corporibus, per angustum receptaculum neces-

Olympias sæuit in Eurydicem et Philippum.

saria

saria suppeditabat. Post multos uerò dies sese gerens iniquè aduersus oppressos, quandoquidem apud Macedones malè audiebat propter commiserationem erga afflictos: Philippum quidem qui fuerat rex sex annos & mẽses quatuor, quibusdam Thracibus extimulandum tradidit. Eurydicem autem insolescentem, ac uociferantem sibi magis conuenire regnum quàm Olympiadi, iudicauit dignam maiori supplicio. Misit itaque ad eam gladium & laqueum, & cicutam, & optionem proposuit, quonam istorum uellet uti ad mortem, omninò nihil reuerita superiorem dignitatem oppressæ, neque communis fortunæ commiseratione affecta. Vnde in similem mutationem prolapsa, sortita est dignum crudelitate uitæ exitum. Eurydice enim comprecata deos, præsente eo qui illa attulerat, ut Olympiadi talia dona euenirent, uirum obuelauit, curatis eius uulneribus, uti tempus patiebatur. Deinde cum se cingulo suspendisset, finijt uitam, neque lachrymis deplorauit suam fortunam, neque abiecta est magnitudine calamitatum. Olympias his sublatis, sustulit Nicanorem fratrem Cassandri, inuertit'que tumulum Iolli, ulciscens, ut ipsa dixit, Alexandri mortem. Delegit autem Cassandri amicorum illustrissimos centum Macedones, quos omnes mactauit. In eiusmodi autem iniquitatibus explẽs suum animum, fecit ut statim multi ex Macedonibus odio haberent eius crudelitatem. Omnes enim memores erant uerborũ Antipatri, qui ueluti oraculo prædicẽs, in morte cohortatus fuerat, ne unq; permitteretur mulieri præesse regno. Hęc igitur in Macedonia hoc modo administrata, manifestissimè mutationẽ futuram præ se tulerunt. In Asia uerò Eumenes habens Macedones milites argẽteis scutis insignes, & eorum ducẽ Antigenem, hybernauit in Babyloniæ nominatis capitum pagis. Misit autem legatos ad Seleucum & Pithonem, postulans ut regibus auxiliarentur, & cum ipso unà bellum gererent cum Antigono. Ex his autẽ Pitho Mediæ, alter uerò Babyloniæ satrapa factus fuerat, quo tempore satrapiarum prouinciæ facta est secunda diuisio in Triparadiso. Qui Seleuci partes sequebantur, dixerunt regibus se uelle necessaria suppeditare: Eumeni uerò se nunquam dicto audientes fore, quem Macedones conuenientes damnassent capitis. Cum uerò multa de hoc instituto disputassent, unà miserunt ab ipsis legatum ad Antigenem & milites argenteis scutis insignes, declarantes æquum esse, ut Eumenes se abdicaret imperio militari. Cum Macedones ijs sermonibus non obtemperarent, Eumenes laudato eorum prompto studio, cum exercitu profectus est, & cum ad Tigrim fluuium peruenisset, castrametatus est, distans à Babylone stadijs trecentis: ac in animo proposuit iter habere Susam, cogitans de euocandis uiribus è superioribus satrapijs, & de utendis thesauris regijs ad urgentes necessitates.

Eumenes à Seleuco & Pithone non admittitur.

Cogebatur autem traijcere fluuium, quòd regio citerior direpta esset, ulterior uerò intacta & integra remaneret, quę que posset commeatum copiosum exercitui suppeditare. Itaque congregatis ab illo undiquè multis nauibus ad transitum, Seleucus & Pitho duabus triremib. adnauigarunt, & conpluribus nauibus quæ contis propellerentur. Nam adhuc erant ad terram naues eæ ex ijs quę fuerant ab Alexandro cõpactæ, circa Babylonem. His adductis ad transitum, rursus conabantur persuadere Macedonib. ut imperio militari abrogaretur Eumenes, ne contra se educeretur homo externus, quíq; plurimos ex Macedonibus trucidarat. Cum nulla ratione persuaderetur Antigeni, Seleucus nauigauit ad quandam ueterem fossam, & perrupit ipsius initium, temporis tractu obstructum. Ita inundatis Macedonum castris, & undiquaque loco stagnante, periculum fuit ne periret totus exercitus illuuione. Igitur illa die quieti fuerunt, dubitantes quomodo rebus esset utendum. Postridie solutis nauibus quæ contis impellebantur, circiter numero trecentis, transmiserunt ualidissimam partem exercitus, nullo impediente transi-

Digitized by Google

tum. Nam Seleucus ſolos equites habebat, eos'que multo pauciore numero aduerſarijs. Nocte iam intercipiente, Eumenes anxius de ſarcinis, rurſus retrò traiecit Macedones: ac duce quodam indigenarum, aggreſſus eſt loci cuiuſdam repurgationem, per quem facilè eſſet diuertere fluentum, & peruiam reddere regionem propinquam. His uiſis Seleucus uolens quàm celerrimè ipſos ex ſua ſatrapia diſcedere, legatos miſit ſuper inducijs, permiſſo tranſitu. ſtatim etiam tabellarios miſit ad Antigonum in Meſopotamiam, poſtulantes ut eueſtigio ueniret cum exercitu, priuſquam ipſi ſatrapæ cum copijs deſcendiſſent. Eumenes autem cum tranſmiſiſſet Tigrim, & peruenisſet Suſianam, in tres partes diuiſit exercitum, propter tritici penuriam. Percurrens autem ſingillatim regionem, tritico prorſus carebat. Oryzam autem, & Seſamum & fructum palæ militibus diſtribuebat, cum hæc regio huiuſmodi fructibus copioſe afflueret. Cæterùm & prius dederat literas à regibus ad duces ſuperiorum ſatrapiarum, in quibus erat ſcriptum, ut omnia parerent Eumeni, tunc etiam tabellarios miſit, poſtulans ut omnes obuiam prodirent cum ſuis copijs in Suſianam. Quo quidem tempore contigit & illos collegiſſe exercitum, & concurriſſe mutuò propter alias cauſas, de quibus neceſſarium eſt prius dicere. Pitho creatus fuerat ſatrapa Megiæ, & dux uniuerſarum ſuperiorum ſatrapiarum, genere Parthus, qui & Philotam præcedentem imperatorem interfecit, & Eudamum fratrem ſuum in eius locum ſuffecit. Quo facto reliqui omnes ſatrapæ concurrerunt, ueriti ne conſimiliter affligerentur, cum eſſet Pitho turbulentus, & magnis conatibus bellicis inuolutus. Igitur ſuperiores prælio, & multis interfectis eorum qui ſimul præliati ſunt, expulerunt eum ex Parthia. Et ille initiò receſsit in Mediam, & paulo poſt cum in Babyloniam peruenisſet, cohortabatur Seleucum ut ſibi auxiliaretur, & communem ſpem ſecum haberet. Itaque propter has cauſas, cum ſuperiores ſatrapæ ad eundem locum congregaſſent exercitus, adfuerunt tabellarij ab Eumene, ad copias expeditas. Erat uerò ducum illuſtriſsimus & communi ſententia omnium ducatum aſſecutus Peuceſtes, qui fuerat à cuſtodia corporis Alexandri, & propter fortitudinem à rege prouectus. Habebat autem maximam partem ſatrapiæ Perſidis, & ſummo ſtudio ab incolis colebatur. Propter quas cauſas aiunt etiam Alexandrum ipſi ſoli Macedonum permiſiſſe uſum ſtolæ Perſicæ, uolentem gratificari Perſis, & ob id exiſtimantem ſe habiturum uniuerſam multitudinem obedientem. Tunc autem habuit Perſas ſagittarios & funditores decies mille: armatos ad aciem Macedonicam uarios ter mille: equites Græcos & Thracios ſexcentos: Perſas plures trecentis. Polemon autem Macedo Carmaniæ ſatrapa creatus, habebat pedites mille quingentos, equites uerò ſeptingentos. Et Sibyritus præfectus Arachoſiæ ſuppeditabat pedites mille, equites uerò decem ſupra centum & ſex. Androbazus ex Paromiſadis Oxyarta dominante ſatrapiæ, miſſus eſt cum peditibus mille ducentis, & equitibus trecentis. Staſander Ariæ & Dragginæ ſatrapa, aſſumptis ijs qui eſſent ex Bactriana, habebat pedites mille quingentos, equites mille. Ab India Eudamus aduenit cum equitibus trecentis, & peditum tribus millibus, & elephantibus centum uiginti. Has autem belluas accepit poſt Alexandri obitum, poſtquam dolo Porum regem interfeciſſet. Omnes uerò cum ſatrapis congregati ſunt, pedites quidem plures decem millibus ſeptingentis, equitum quatuor millibus ſexcentis.

Peuceſtes dux copiarũ aduerſus Pithonem.

Cum peruenisſent ad Suſianam ad eos qui ſequebantur partes Eumenis, publicam quandam concionem indixerunt, in qua multiplex ambitio ſuborta eſt de imperio militari. Peuceſtes enim & propter multitudinem ſociorum in pugnando, & propter prærogatiuam quam ab Alexandro habebat, putabat ſeipſum eſſe præficiendum omnium imperio. At Antigenes dux

dux Macedonũ Argyraſpidarũ declarauit deferendã eſſe poteſtatẽ electionis Macedonib. qui bello ſubegiſſent Alexãdro Aſiam, & propter fortitudinẽ inuicti permanſiſſent. Eumenes autem formidans ne propter mutuam diſcordiam facilè uicti ſubĳcerentur Antigono, conſilium dabant, ne unus dux conſtitueretur: ſed omnes ſatrapæ & imperatores è multitudine præpoſiti, in aulã regiam conuenientes, ſingulis diebus conſultarent publicè de ĳs quæ conducerent. Alexander enim defunctus conſtitutum habebat tabernaculum, & in eo ſolium, apud quod ſacra facientes conſueuerant conſeſſus habere de rebus urgentibus. Atq; omnibus ſignificantibus utilem eſſe ſententiam illam, conſeſſus conueniebat ſingulis diebus, tanquam ciuitatis cuiuſdam populari imperio adminiſtratæ. Poſt hæc cum ipſi Suſa peruenĳſſent, Eumenes à theſauro rum cuſtodibus conſecutus eſt pecuniarũ tantam copiã, quantam neceſsitas poſtulabat. Huic enim ſoli per literas reges ſtatuerant tantum eſſe erogandũ quantum ipſe cenſeret. Igitur cum in ſex menſes erogaſſet ſtipendia Macedonibus, Eudamo adducenti elephantes ex India dedit ducenta talenta: uerbo quidem in expenſas belluarum, ſed re uera hoc munere hominem deliniens. Cuicunq; enim factionis hic homo ſeſe adiunxiſſet, non leue momentum habebat, cum earum belluarum eſſet terribilis uſus. At unuſquiſq; aliorum præfectorum nutriebat eos qui ex regione ad ſeipſum deducti fuerant. Eumenes igitur in Suſiana morans, recuperauit exercitum. Antigonus autem cum hybernaſſet in Meſopotamia, primùm cõſtituit ueſtigio perſequi Eumenis manum, priuſquam uires acquireret. Vt uerò audiuit ſatrapas & copias quæ erãt cum eis ad Macedones confluxiſſe, ſtudium cohibuit, & exercitum recuperauit, & milites conſcripſit: uidebat enim bellum magnis caſtris & apparatu nõ fortuito indigere. Hęc dum aguntur, Attalus & Polemon & Docimus, pręter ea Antipater & Philotas, qui duces cum Alcetæ copĳs capti fuerant, cuſtodiebãtur, in caſtello quodam mirabiliter munito. Hi cum audiſſent Antigonum in ſuperiores præfecturas adornare profectionem, rati ſe habere accommodã opportunitatem, perſuaſere quibuſdam ex cuſtodibus, ut ſe ſoluerent: atq; armis potiti, circa mediam noctem cuſtodiam inuaſerunt. Cum ipſi numero eſſent octo, & cuſtodirentur à militibus 400, præſtantes autẽ audacia & manuum dexteritate, propterea quòd cum Alexandro militauerant, correptum Xenopithem præſidĳ præfectum, è muro præcipitem dederunt, ſaxo illo ſtadĳ altitudinem habente, aliĳs partim mactatis, partim deiectis, domos incenderunt. Ex ĳs uerò qui foris progreſſum negocĳ obſeruabant, aſſumpſerunt, numero 50. Cum uerò caſtellum tritici & aliorum neceſſariorum copia abundaret, conſultabant utrum expediret manere, & uti locorum munitione, præſtolantes ab Eumene ſuppetias: an quamprimum fugientes uagari per agros, obſeruantes tempus mutationum. Ita cum maior diſſenſio orta eſſet, Docimus egrediendũ eſſe cõſulebat. At Attalus aduerſa ipſos ferre poſſe negabat, propter ærumnã quæ in uinculis acciderat. His inter ſe diſſentientibus, anteuerterũt ex propinquo caſtello accurrẽtes milites, pedites quidem plures 500. equites uerò 400. & pręter hos ex indigenis aliĳ undiq; collecti, plures 3000. qui ex ſeipſis creato duce, exercitu cinxerunt locum. Ita cum ipſi rurſus eſſent incluſi præter expectationem, Docimus explorato quodam deſcenſu nõ cuſtodito, legationem miſit ad Antigoni uxorẽ Strationicen, quæ loco propinqua erat: & cum uno comitãte per eam exiliĳſſet, ipſe quidẽ fidelitate fruſtratus eſt, ac proditus in cuſtodiã cõiectus eſt. Qui uerò cũ ipſo deſcẽderat, is ducẽs hoſtes ſubduxit in locũ nõ paucos, & unũ ex ꝑaltis ſaxis occupauit. Attaliani autẽ multo inferiores multitudine, uirtute reſiſtebãt, & quotidie in pugna perſeuerabant. Cæterùm obſeſsi per annum & menſes quatuor, capti ſunt penitus.

Macedones de ducis electione cõſultant.

Attalus & cæius collegæ captiui, euadere conati, tandem expugnantur.

Regente Athenis Democlide, Romani Conſules creârunt C. Iunium & Q. Aemilium

Aemilium. Agebatur autem Olympias ſexta ſupra centum & decem, in qua ſtadium ſuperauit Dinomenes Laco. Circa hęc tempora Antigonus ex Meſopotamia uenit in Babyloniam, & illic cum Seleuco & Pithone communicationem de rebus inſtituit: aſſumptiſq; militibus ab his, coniunxit nauibus Tigrim fluuium, ac traiectis copijs, contendit in hoſtes. Quibus auditis Eumenes, Xenophilo arcem cuſtodienti Suſis præſcripſit, ut neq; aliquid pecuniarum Antigono erogaret, neque rationes ſubduceret. Ipſe aſſumptis copijs contendit in Tigrim fluuium, diſtantem à Suſis itinere unius diei: quæ ei montanæ regioni contigua eſt, quæ occupata eſt ab ijs qui liberi propríjs legibus uiuunt, quos Vxios appellant. Latitudo in multis locis eſt trium ſtadiorum, aliquando quatuor: profunditas autem in medio defluxu æquat magnitudinem elephantorum: ac delatus à montanis per ſtadia ſeptingenta in mare rubrum erumpit, & marino piſce atque marinis belluis affluit, quæ præcipuè apparent ſub exortum caniculæ. Hoc fluuio occupato, & uniuerſa regione fluuio finitima, à fontibus aduſque mare cuſtodijs muniuerunt, atque ita incurſum hoſtium præſtolabantur. Sed cum cuſtodia propter longitudinem non paucis militibus indigeret, Eumenes & Antigenes petierunt à Peuceſte ut ex Perſide accerſeret ſagittariorum decem millia. Is uerò initiò non obtemperabat ipſis, expoſtulans quòd non aſſecutus eſſet exercitum. Sed poſtea re conſiderata, conſenſit, quòd uictore Antigono futurum eſſet ut & ſatrapiam amitteret, & de uita periclitaretur. Aeſtuans igitur de ſeipſo, & imperio facilius ſic potiturum ſe exiſtimans, ut qui haberet plurimos milites, adduxit, quemadmodum poſtulabant, decem millia militum. Ac nonnulli Perſarum diſtantes iter triginta dierum, audierunt eo ipſo die quod denunciatum fuerat, propter artificioſam ſolertiam in cuſtodijs: quod quidem non erit conſentaneum prætermittere. Nam cum Perſia ſit interrupta uallibus & ſcopulis altis atque crebris plena, in his ſtabant indigenarum uocaliſſimi quique. Diuiſis enim ad uocis auditum locis, qui mandatum accipiebant, ſimiliter alijs tradebant: deinde illi rurſus alijs, donec uſque ad finem ſatrapiæ perferretur. Cum hęc gererentur ab Eumene & Peuceſtæ, Antigonus, poſtquam progreſſus cum exercitu uenit in regiam Suſa, Seleucum creauit ſatrapen regionis, & datis ipſi militibus, præſcripſit ei ut obſideret arcem. Diſſuadente Xenophilo theſauri cuſtode, ipſe cum exercitu conſcendit ad hoſtes, cum eſſet uia æſtuoſa & omnino periculoſa peregrinis copijs ad eam ingrediendam. Iccirco noctu cogebantur profectionem inſtituere, & caſtra metari circa fluuiũ, antequam ſol oriretur. Non tamen potuit eſſe omni ex parte immunis ab omnibus malis in regione accidentibus: quin quamuis omnia peregiſſet, quæ peragi poſſunt, multos milites amiſit, propter æſtus exceſſum, cum uidelicet tempus eſſet circa caniculę exortum. At poſtquam peruenijſſet ad fluuium Copraten, quæ ad traijciendum opus erant præparabat. Is fluuius ex quadam montana regione manans, influebat in Tigrim, qui ab Eumenis caſtris ſtadia octoginta diſtabat, & in latitudine continebat ut plurimum quatuor iugera: rapidus aũt in defluxu indigebat nauigijs & pontibus cõiugatis recuperatis paucis nauibus conto impulſis, ijs aliquot pedites tranſmittit, præſcribens ut uallum foderent, & ductis aggeribus reliquam partem exercitus reciperẽt. At Eumenes exploratorum opera auditis hoſtium inſidijs cum tranſijſſet pontem Tigris cum peditum quatuor millibus, equitibus uerò mille trecentis, offendit ex Antigoni militibus qui traiecerant, pedites ſupra 3000. equites autẽ 400. & ex ijs qui ſparſim conſuuerant traijcere ad commeatum, non pauciores quàm 6000. Hos repentè turbatos aggreſſus, alios ſtatim in fugã uertit: ex Macedonib. uerò eos q reſtiterũt, ui et multitudine ſuperãs, oẽs ad fluuiũ fuga ſe recipe cõpulit, cũq; oẽs ferrẽt in naues, eę à multitudine nauigãtiũ ſunt demerſę.

Eumenes ad Tigrim fluuiũ uenit.

Perſicorum nunciorum celeritas.

eorum

eorum uerò qui natare ausi fuerunt, plurimi à fluctibus abrepti perierunt, pauci salui euaserunt. qui natationis imperiti erant, ij præferentes captiuitatem interitui, ad fluuium capti fuerunt, ad quatuor millia. Antigonus autem tantam multitudinem perire uidens, propter nauium penuriam auxiliari non poterat: & existimans fieri non posse ut traijceretur, castra mouit ad urbem Bagadem, quæ ad fluuium Eulçum sita est. Cum autem esset ardens iter propter magnitudinem æstus, multa corpora contabuerunt, & exercitus incidit in inopiã & desperationem. Nihilominus cum in prædicta urbe aliquot dies resedisset, ac exercitum à laboribus recreasset, commodum duxit castra mouere ad Ecbatana Mediæ, & illinc acquirere superiores satrapias. Cum uerò essent duæ uiæ quæ ducerent in Mediam, suberat nonnihil difficultatis. Editior enim erat pulchra & regia, sed æstuosa & longa, protensa ferè ad dies quadraginta. Quæ uerò ducit per Cossenses gentes, est quidem difficilis, & angusta, & præceps, & per hostiles: adhæc necessariorum penuria laborans, sed breuis & frigidior. *Cossenſis gẽs.*

Nec uerò facilè est exercitum ad ipsam transmittere, nisi barbaris mõtana hæc loca inhabitantibus persuadeatur. Liberè enim uiuentes propriis legibus iam ab ipsa uetustate, commorãtur in speluncis, uescuntur muribus & fungis: præterea sale cõditis carnibus ferarum. His persuadere Antigonus minimè gloriosum ducebat, aut muneribus eos pellicere, cum secũ haberet tam numerosum exercitum. Igitur adhibitis peltatorum illustrissimis, & sagittarijs, & funditoribus, & alijs leuis armaturę militib. in duas partes diuisis, partem Nearcho commisit, præscribens ut præcederent, & occuparent loca angusta & confragosa: alijs uerò secundũ uiam communẽ dispositis, ipse cum phalãge prębat, & extremo ordini exercitus Pythonẽ præfecit. Qui cũ Nearcho priores missi fuerant exiguos scopulos occuparũt, sed non assecuti multa loca eaq; necessaria, multos suorum amiserunt, & uix euaserunt, barbaris imminentibus. Qui sequebãtur partes Antigoni, postquam tandem uenissent occupaturi locorum angustias, in pericula inciderunt, quibus auxilium adferri non poterat. Nam indigenæ locorum peritiam consecuti, cum præcipitia anticipassent, saxa uasta & cõtinua deuoluebant in transeuntes. Vnà etiam & sagittis crebris usi uulnerabãt eos qui neq; poterãt uim illatam propulsare, neq; tela declinare, propter locorum difficultatẽ. Cum uia esset præceps & difficilis transitus, accidit ut elephãtes & equites, & qui grauibus armis muniti essent, periclitarentur, simul & laborarent, cum non possent sibi ipsis auxiliari: eò difficultatis redactus Antigonus, pœnitentia ducebatur, quòd Phithoni nõ acquieuisset, cõsulenti ut transitum pecunia redimeret. Cæterùm multis amissis, & alijs periclitantibus, uix ipse nonus se in terram Mediæ saluus recepit. Exercitus autem propter calorũ perpetuitatem, & excessum ærumnarum, culpæ ducebat Antigono, ita ut uoces querulas proferret. Nam diebus minus quàm quadraginta in tria magna infortunia inciderant. Nihilominus humanè collocutus cum militibus Antigonus, facta copiosa præparatione omnium commeatuum necessariorum, exercitum ex labore recreauit. Et Pithonem misit cum his mandatis ut totam satrapiam percurreret, & colligeret quàm plurimos equites & bellatores equos præterea iumentorũ multitudinẽ. Hęc autẽ regio cũ semper esset quadrupedũ affluens, facilè Pitho mãdata sua pręstitit, et uenit ducẽs equitũ 2000. equos uerò cũ ornamẽtis plusq; 1000. iumentorũ uerò tantã multitudinẽ, ut potuerit totũ exercitũ armare: præterea 500. talẽta ex pecunia regia. Antigonus aũt equites disposuit in ordines, & cũ equos distribuisset ijs qui amiserãt, et iumentorũ multitudinẽ gratis dedisset, militũ beneuolentiã recuperauit. Satrapę et duces Eumeniani ubi audiuerũt hostes castrametari in Media, inter se dissenserũt Siquidem Eumenes & Antigenes Argyraspidarum dux, & omnes qui à mari eo uenerant, rursus opinabantur oportere discedere in mare: qui ex superioribus satrapijs descenderant, anxij de suis dixerunt tuenda esse loca superiora.

Accrescente

Accreſcente diſſentione, Eumenes uidēs quòd diuiſo exercitu, alterutra para ſeparatim impar eſſet hoſtibus, obtemperauit ſatrapis qui deſcenderant. Itaq; caſtris motis à Paſitigride, progreſsi ſunt ad Perſepolim, quę eſt regia Perſidis cum eſſet iter dierum uiginti quatuor: cuius erat prima uia uſq; ad eam quę ſcala uocatur caua & æſtuoſa & laborans inopia neceſſariorum: reliqua, edita & omnino ſalubrem aërem habens, & referta annuis fructibus. Habebat enim ualles crebras & umbroſas, & uiridariorum plātas uarias. Præterea omnis generis arborum naturales conualles & aquas: ita ut uiatores cum ſumma uoluptate immorarentur locis amœniſsimis ad requiem. Erat etiam prædæ multiplicis abundantia, quam accerſitam ab indigenis, Peuceſtes copioſam diſtribuebat militibus, prouocans eorum beneuolentiam. Inhabitant autem hanc regionem Perſarum bellicoſiſsimi, omnes ſagittarij & funditores. Videre eſt autem hominum frequentia hanc regionē multum differre ab alijs Satrapijs. Tandem cum peruenisſent in Perſepolim regiam, Peuceſtes huius regionis ſatrapa & dux, magnificum ſacrificium fecit dijs & Alexandro & Philippo. Ac accerſita ex uniuerſa ferè Perſide multitudine uictimarum, & aliorum conducentium ad epulas & publicum conuentum, conuiuio excepit exercitum. Repleuit autem ſacrificio celebrantium feſtum, orbes quatuor, qui alij intra alios erant, & ab uno maximo continebantur, cuius erat ambitus decem ſtadiorum quem adimplebant tam ſtipendiarij quàm auxiliariorum multitudo. Secundus autem erat octo ſtadiorum, in quo erāt partim Argyraſpides Macedones, partim alij qui cum Alexandro militarant. Sequentis uerò ambitus ſtadiorum quatuor. Locus autem replebatur ducibus ſecundis recumbentibus, & ijs qui eſſent extra ordinem, & amicis, & ducibus, & equitibus. Intimi ambitus erat duorum ſtadiorū lectos diuiſerant duces & præfecti equitibus, præterea Perſarum illuſtriſsimi. In medio horum erant aræ deorum, & Alexandri & Philippi, & lecti ex frōde facti fuere, coopertæ aulæ ijs & uarijs tapetib. Perſide ſuppeditāte omnia copioſe ad delicias & uoluptatem. Orbes autem inter ſe adeò diſtabant, ut nullus epulantium interturbaretur: & omnes apparatus in promptu eſſent. Omnibus cum ritè adminiſtraretur, multitudo cum applauſu prædicabat Peuceſtæ alacritatem, & manifeſtum erat eum multum beneuolentiæ acquiſiuiſſe. Quæ quidem conſpicatus Eumenes, & ratiocinando colligens Peuceſten populariter conciliare ſibi multitudinem, quòd imperatoriam dignitatem ambiret: literas commentus eſt, quorum opera milites ad pugnandū audaces fecit, & Peuceſte faſtum & ſplendorem deprimens, ſeipſum in altum euexit, & in expectationem ſpei maximę apud multitudinem. Erat autem ſcriptorū hæc ſententia, quòd Olympias aſſumpto puerulo Alexandri, etiam Macedoniæ regnum authoritate recuperauit, ſublato Caſſandro. Polyſperchon autem in Aſiam ad Antigonum tranſmiſit, munitus potentiſsima manu regia atq; etiam elephantos ducens in Cappadociam. Epiſtola autem Syriacis literis conſcripta, miſſa fuit ab Oronte, regente Satrapiam Armeniæ, amico Peuceſte. Perſuaſionem obtinente epiſtola, propter antegreſſam cum ſatrapis familiaritatem, Eumenes iuſsit rem diuulgari & declarari ducibus & aliorū militum plurimis. Vniuerſus uerò exercitus de ſentētia deceſsit, & omnes cōijciebant oculos in conceptam de Eumene expectationem: ut cuius in manu futurum eſſet & prouehere per reges quos uellet, & pœnas ſumere de ſontibus. Poſt epulas Eumenes uolens conſternatos reddere à ſe diſſentientes, aut appetentes imperatoriæ dignitatis, Sybutum detulit in iudiciū, qui erat Arachoſiæ ſatrapa, & Peuceſte maximè amicus. Miſerat autem eo inſcio equitum aliquot ad Arachotas, & impedimenta tolli iuſſerat. Igitur in tantum incidit periculū, ut ſi clandeſtina fuga ſe nō ſubduxiſſet, à multitudine fuiſſet interfectus. Ad eum modum cum alios perterrefeciſſet Eumenes, & ſibi faſtigium ſplendoremq; peperiſſet, denuò ſuum inſtitutum mutauit, & Peuceſten colloquijs humanis

Conuiuium heroicum.

Eumenes fictis literis Peuceſtæ authoritatem deprimit.

Digitized by Google

humanis & magnis promissionibus pellectum bene cupientem sibi et studiò sum reddidit ad ferendas regibus suppetias. Festinans autem ab alijs etiam satrapis & ducibus tanquam obsides capere, ne ipsum derelinquerent, prætexuit pecuniæ penuriam, & cohortatus est unumquenq; ut pro uiribus mutuo darent regibus. Cum accepisset quadringenta talenta à ducibus, à quibus expedire uidebat, eos quos prius habebat suspectos insidiarum aut captiuitatis, habuit fidelissimos custodes & pugnę socios. Cum ipse ad eum modum de ijs in futurum imperium administraret, uenere quidam è Media, renunciantes q̃ cũ exercitu Antigonus in Persidẽ profectus esset: quibus auditis, & ipse castra mouet, statuẽs obuiã prodire hostib. & periculo se exponere. In ipsa aũt ꝓfectione secũdo die cũ sacrificiũ dijs pegisset, & exercitũ magnificis epulis excepisset, multitudinẽ ad beneuolentiã pellexit, ipse cũ inuitãtib. ijs quos ad epulas adhibuerat, ebrius factus fuisset, in debilitatẽ incidit. Quapropter aliquot dies ab itinere abstinuit, grauatus morbo. Exercitus aũt animũ despõdebat cũ hostes breui cõgressuri expectrent, & omniũ p̃stantissimus dux morbo oppri mereť. Nihilominus morbo iam decrescẽte, postq̃ se aliquantulũ recollegit ꝓfectus est cũ exercitu prę eunte exercitui Penceste & Antigenene: ipse uerò lectica uectus, subsequebať eos q̃ belluas ducebãt, ne ꝓpter tumultũ & loci angustiã cõturbareť. Cũ aũt iter unius diei alteri ab alteris distarẽt exercitus, uterque misit exploratores, & explorata multitudine & cõsilijs hostiũ, parati erant quidẽ ad periculũ, sed tñ sine p̃lio direpti fuerũt. Vtriq; n. prætergressi quendã fluuiũ & torrentẽ, disposuerunt exercitũ ad pręliũ, sed ꝓpter locorũ angustias cõserere manus nõ potuerũt. Cũ 3. stadiorũ spacio alteri ab alteris castra dimouissent, 4. totis dieb. paruulis p̃lijs inter se decertabãt, & in deprędãda regione ꝓseuerarũt, omniũ pecunia laborãtes. Quinto die Antigonus misit legatos & ad satrapas & ad Macedones, postulãs ut Eumeni nõ parerẽt, sed sibi ipsi fidẽ adhiberẽt. Dixit n. se permissurũ satrapis, ut ꝓprias satrapias retineant: alijs se multas regiones daturũ, alios cũ honore & munerib. in patriã remissurũ, alios militare uolẽtes collocaturũ in ordines unicuiq; cõuenientes. Cũ Macedones his nõ obtẽperarent, sed legatis minarenť, Eumenes superueniens, laudauit ipsos, & fabulã retulit, proditã quidẽ & antiquam, sed hoc loco non intempestiuam. Leonem amantẽ uirginis, cõtulisse cum patre puellæ de nuptijs. Patrẽ uerò dicere, quemadmodũ paratus sit quidem eam ipsi concedere, formidare autẽ ungues & dẽtes, ne quando cõtractis nuptijs, propter aliquã causam exacerbatus, lesę gerat belluine cũ uirgine. Cũ leo abiecisset ungues & dẽtes, pater cõspicatus omnia abiecisse, per quæ erat formidabilis, baculo feriens, facilè interfecit. Non absimile facere Antigonum: eousq; promissiones extẽdere, donec exercitu potiaťatq; ita de ducibus pœnas sumat. Multitudine ut rectè dicenti applaudente, dimisit concionem. Nocte oborta, uenere nonnulli ueluti transfugæ à castris Antigoni, dicentes Antigonum significasse militibus, ut circa uigiliã secundã castra mouerẽt. Eumenes ratione subducta, uerè suspicatus est hostes ituros in Gabienẽ Hæc eñ distãs trium dierũ iter erat adhuc intacta, & referta fructib. & alimoniæ, & in uniuersum omnib. quę possint numerosis exercitib. necessaria abũdè suppeditare. Pręter has cõmoditates locus ipsis auxiliabaťhabẽs fluuios & torrẽtes inuios. Festinãs aũt anteuertere hostes, similiter fecit. nã nõnullos stipẽdiarios pecunia ꝓsuasos misit tanq̃ trãsfugas, cũ mãdãtis, ut nũciarẽt Eumenẽ decreuisse noctu uallũ inuadere. Ipse impedimenta præmisit, & militibus præscripsit, ut sumpta cœna quàm celerrimè, castra mouerent. Quibus omnibus statim peractis, Antigonus audiens ab exploratoribus, quòd noctu pugnare decreuissent hostes, à profectione abstinuit, & disposuit exercitũ ad pericula. Eo circa hæc cõturbato, & anxiè sollicito de futuris, Eumenes eodẽ inscio ꝓgressus est, & celeriter Gabienẽ cõtẽdit.

Eumenes ex ebrietate in morbum incidit.

Fabula de ære morcuirginis & leonis.

Eumenes & Antigonus alter alterũ arte militari uicissim eluãt.

Antigonus

Antigonus autem aliquantiſper in armis continuit exercitum. Vt uerò ab exploratoribus audiuit deceſſum hoſtium, ac intellexit ſeipſum militari aſtutia deceptum, nihilominus in propoſito perſeuerauit. Cumq; edixiſſet militibus progredi, proceſsit itinere cotento & perſecutioni ſimili. Sed cum Eumenes anteuertiſſet duabus noctis partibus, uidens non eſſe facilè aniuerſum exercitum aſſequi tantum progreſſos, tale quid excogitauit. Reliquum exercitum Pithoni commiſit, & præcepit ut lento gradu ſequeretur. Ipſe aſſumptis equitibus, raptim iter fecit. Cumq; ſub auroram deprehendiſſet extremam partem exercitus hoſtilis deſcendentem de quodam colle, ſtetit in cacuminibus montis, factus conſpicuus hoſtibus. Qui ſequebantur Eumenem, ex iuſto interuallo conſpicati hoſtium equites, & rati uniuerſum exercitum, iter inhibuerunt, & copias diſpoſuerunt, tãquam futuro mox prælio. Itaq; amborum exercituũ duces illo modo mutuis ſeſe artibus circumuenerunt, tanquam futuram ante certantes de prudentia, & oſtendentes ſpem uictoriæ in ſeipſis reponere. Igitur Antigonus propter eiuſmodi ſolertiam excogitatam, hoſtibus fuit impedimento ne ulterius progrederentur: & ſibi ipſi ſpacium peperit ad expectandum exercitum. Poſtquam manus uniuerſa aduenit, aciem inſtruxit, & ad hoſtes deſcẽdit terribiliter procinctus. Habebat autem in uniuerſum cum iſs qui adiecti fuerant per Pithonem & Seleucum peditum ſupra 28000. equitũ 8000. elephantos 65. Inſolitis autem uſi fuerunt ordinibus duces, in his quoq; de peritia inter ſe contendentes. Siquidẽ Eumenes in ſiniſtro cornu collocauit Eudamum, qui ex India elephantos adduxerat, habentem circum ſe turmã equitum numero centum quinquaginta. Ante hos collocauit cohortes duas lectorum lanceariorum, ordine equitum quinquageno. Hos adiunxit iſs qui loco ſuperiores erant. Secundum hos Staſſandrum conſtituit ducem habentem ex propriis equitib. nongentos quinquaginta. Poſt hos etiam conſtituit Amphimachum Meſopotamiæ ſatrapam, quem conſequebantur equites 600. His cõiunxit Eumenis famulorum cohortes duas, quarum utraq; conſtabat ex equitibus quinquaginta. iteḿque obliquas cohortes 4. quæ extra cornu præſidio eſſent. equites ſexcentos quorum dux prius erat Sibyrtus, ſed propter eius fugam imperium ſortitus eſt Cepſalon. Deinceps erant quingenti ex Paropamiſadis, & totidem Thraces ex ſuperioribus ſatrapiis. Ante hos omnes ſtatuit in quodam ueluti flexu elephantos quadraginta quinq;, & ſagittarios atq; fundi tores in ipſis beluarum interuallis, maximè idoneos. Ad eundem modum munito dextro cornu, coniunxit ipſorum phalangem. Huius partem ſuperiorem obtinebant mercenarij excedẽtes numerum ſex millium. Deinceps erant qui Macedonico more armati, ex diuerſis gentibus conuenerant. Poſt hos Macedones conſtituerunt, non plures quàm tria millia Argyraſpidarum, inuictorũ quidem, & qui propter res præclarè geſtas hoſtibus eſſent magnopere formidoloſi. Super omnes autem eos qui erant ex propugnatoribus, ſupra tria millia, Antigene & Teutamo his & ſimul Argyraſpidis imperantibus. At in fronte uniuerſę phalangis ſtatuit elephantos quadraginta quatuor, & horum interualla leuis armaturę militibus expleuit. Ad dextrum cornu ſtatuit equites, qui haberent phalangi, ex Carmania octingentos, quibus præerat Tlepolemus ſatrapa. Præterea nongentos ex iſs qui ſocij uocabantur: et Peuceſtæ et Antigenis turmam habentem trecentos equites, una cohorte comprehenſos. In ſummo cornu collocauit Eumenis turmam, quæ totidem habebat equites, et eorum principia, in quibus erant equites electi ducenti: & præter hos ex omnibus equitum turmis delectos celeritate & alacritate trecentos equites collocauit ad frontem agminis circum ſe cõſtituti. Præter uniuerſum cornu ordinem, conſtituit á fronte elephãtos quadraginta. Vniuerſus autem exercitus Eumenis erat ad ſedecim millia, equitum ad ſex millia, elephantorum ad centum & quatuordecim. Antigonus autem à ſuperiorib. locis deſpiciens aciem hoſtiũ, ad eius

Eumenes aciẽ inſtruit.

Antigonus aciem inſtruit.

Digitized by Google

ad eius rationem ſuum exercitum aptę diſpoſuit. Siquidem uidens dextrum cornu aduerſariorũ feris & equitibus fortiſsimis munitum, in fronte collocauit equites optimos, qui ad frontem fuga præliarentur, ac rari diſtantes, per uices pugnarẽt, & hoc modo redderent ineſticacẽ eam partẽ hoſtium, cui maxime confidebant. Satuit autẽ ante phalangem hanc ex Media & Armenia equitantes ſagittarios, & haſtatos circiter 1000. cõparatos ad dimicandũ per uices. præterea eos qui è mari unà conſcenderãt Tarẽtinos, 2200, delectos in inſidijs & beneuolo animo affectos erga ipſum: ex Phrygia autẽ & Lydia 1000. ex ijs qui cum Pithone erat, 1500. ex ijs qui erant cum Lyſania, haſtatos 400. inſuper & decurſores nominatos, et qui in ſuperioríb. regionib. habitabãt, 800. Cornu autẽ ſiniſtũ huiuſmodi equitib. cõpletum eſt, quorũ omnium dux Pitho erat. Ex equitib. uerò primo ordine collocati ſunt mercenarij, plures ẽq; 9000. Poſt hos Lyciorũ & Pãphyliorum 3000. diuerſarũ autẽ nationũ armati Macedonicè plures 8000. Supra omnes erãt Macedones non pauciores 8000. quos ſuppeditauit Antipater, quo tẽpore regni procurator fuit declaratus. Equitũ autẽ primi erãt in dextro cornu adhærentes phalãgi omnis generis ſtipẽdiarij 500. deinde Thraces 1000. ab auxiliarib. autẽ 500. & his adiuncti 1000. qui ſocij dicebãtur, habentes Demetrium imperatorẽ Antigoni filium, tunc primo pugnaturum cum patre. In ſupremo cornu erat agmen equitũ 300. cum quib. & ipſe periclitabatur. Ordo autẽ hic ex propríjs famulis tres erant cohortes, & alteri totidẽ, ſimul cũ ipſis belligerantib. 100. Tarentinis. Circa uniuerſum cornu diſpoſuit 30. elephantos, omnium pręſtãtiſsimos. Facto uerò quodã flexu ſinuoſo, horum interualla cõpleuit agmínib. leuis armaturę delectis. Ex alijs belluis plures ante ipſum phalangẽ ad frontẽ ſtatuit, paucas autẽ cũ equitib. qui in ſiniſtris partib. erant cõſtituit. Ad eum modũ diſpoſito exercitu, deſcẽdit ad hoſtes, ordine in flexũ obliquũ diſpoſito. Dextrum em̃ cornu, cui maximè confidebat, ulterius protẽdit, alterũ cõtraxit, hoc pugnã declinare, illo pugnare conſtituẽs. Poſtq; caſtra propius admota fuere, & ſignũ datũ eſt ab utriſq;, ſæpius alternis exclamarũt & cecinerunt tubicines claſsicũ. Primi autẽ equites qui cũ Pithone erãt, cũ nullũ firmũ & magnificiendũ pręſidiũ circũ ſe haberẽt, & multitudine atq; celeritate pręcellerẽt aduerſarios, ſuis pręrogatiuis conabant. Nõ enim tutũ exiſtimabant ad occurſum elephantorũ in acie exercitus periclitari. Obequitãtes autẽ circa cornu, teliſq; frequẽter & obliquè iniectis, uulnera infligebãt: ipſi uerò propter agilitatẽ nihil perpeſsi, grauiter lædebãt eos qui propter grauitatẽ nõ poterãt neq; arcere, neq; recedere, quãdo opportunitas ferebat. Eumenes uidens cornu oppreſſum multitudine ſagittariorũ equitãtium, ab Eudamo, qui ſiniſtro cornu pręerat, equitum expeditiſsimos accerſiuit: ac poſt exiguũ ordinẽ cornui adiectũ, leuib. & celerrimis equitib. irruit in hoſtes: cõſequentib. aũt & belluis, facilè cõuerſos in fugã Pithonianos, uſq; ad radicẽ mõtis perſequit. Dũ hęc fiunt, accidit ut pedites lõgo ſatis tẽpore phalãgis inter ſe cõfligerent, & tandẽ multis ab utraq; parte cęſis, qui ab Eumene ad prælium fuerãt inſtructi, ſuperarẽt propter Argyraſpidarũ Macedonũ uirtutẽ. Hi enim ætate erãt prouecti, & ob multitudinẽ periculorum cõfidentia & peritia pręcellebãt, ut ad frontẽ exercitus nullus poſſet impetũ uiolentũ ſuſtinere. Iccirco 3000. conſtituta fuere, qui eſſent ueluti frons exercitus uniuerſi. Antigonus uidẽs ſiniſtrũ cornu ſuorũ fugiſſe, & totã phalangẽ uerſam, cõſulentib. ut recederet ad mõtana, & reciperẽt eos qui ex fuga euadebãt, cũ haberet circũ ſe partẽ exercitus illęſam, nõ obſequutus eſt quin cõmoditate dextrè uſus quã tẽpus attulerat, & ſuos qui fugerãt liberauit, & uictoriã obtinuit. Siquidẽ Argyraſpides qui erãt apud Eumenẽ, & reliqua multitudo peditũ, cũ primũ cõuerterunt in fugã aduerſarios, perſequuti ſunt uſq; ad radicẽ mõtis. Antigonus facto interuallo in hoſtium exercitu, cum parte equitum per eos equitans, irruit in latera Eudamianorum ad ſiniſtrum cornu collocatorum. Statim autem præ

Eumenis cum Antigono prælium.

ter expectationem fugatis aduersarijs, & multis cæsis, misit equites celerrimos, & per hos reuocauit fugientes, & ad radicem mõtis rursus in aciem constituit. Etenim Eumenes audita fuga suorum, tubis reuocauit persequentes, maturans auxiliari Eudamianis. Iam cum primæ facis hora foret, utrique reuocatis profugis, rursus in ordinem coëgerunt omnem exercitum: tanto uincendi studio flagrabant non solùm duces, sed & turba pugnantium. Cum esset autẽ nox serena, & luna plena, & copiæ inter se circiter quatuor iugera distarent, armorum strepitus & equitum fremitus, in manibus uidebatur esse omnibus in acie uersantibus. Vt autem progressi destiterunt ad triginta stadia ab ijs qui in pugna ceciderant, mediæ noctis hora ingruebat, & malè erant utrique affecti, tũ propter iter, tũ propter pugnæ laborẽ, tũ propter inediam. Itaque coacti sunt omissa pugna castra facere. Eumenes igitur tentabat proficisci ad mortuos, properans eis potiri, & uictoriam certissimam obtinere. Verùm cum milites non assentirentur, sed uociferarentur recedendũ esse ad suas sarcinas procul distantes: coactus est multitudini parere. Non enim opportunum erat milites amarè increpare, ambientibus multis imperiũ: neque tempus idoneum uidebat puniendis ijs qui reclamabant. Contrà Antigonus citra popularem concionem cum stabilem obtineret ducis potestatem, compulit multitudinem in cęsos castra mouere. Horum sepulturæ factus dominus, contendebat de uictoria, affirmans nihil potius esse in prælijs, quàm potiri eorum qui ceciderunt. Cęsi uerò sunt in pugna ex Antigoni exercitu peditum 3700. equitum uerò 54. saucij fuerunt supra 4000. Ex Eumenis exercitu cæsi sunt pedites 540. equites omnino pauci. Saucij extiterunt plures 900. Antigonus post decessum à pugna uidens milites animum despondentes, statuit celerrimè castra mouere quàm lõgissimè ab hostibus. uolens autem copias ad discessum expeditas reddere, saucios & grauissima quæque impedimenta pręmisit ad quandam propinquam urbem: mortuis uerò prima luce sepultis, & retento apud se præcone, qui ab hostibus propter mortuorum sepulturam uenerat, denunciauit ut hac hora cœna sumeretur. Die transacta, misit præconem, concessa in diem crastinum cęsorum sepultura. Ipse prima uigilia ineunte, castra mouit cum omni exercitu, & longis itineribus profectus, longè remotus fuit ab hostibus, nactus regionem intactam ad exercitus instaurationẽ. Peruenit enim ad Gamarga Mediæ, quæ regio à Pithone administrabatur, & poterat magnis exercitib. in alimoniam omnia copiosè suppeditare. Eumenes audito per exploratores discessu Antigonianorum, persequi destitit, quia etiam eius milites inedia & ærumnis laborauerant: ac cæsorum exequijs intentus, sepulturam splendidè curauit. Vbi sanè accidit res inopinabilis, & multum à legibus Græcorum abhorrẽs. Ceteus enim, eorum qui ex India uenerant, dux, cæsus est in pugna, egregiè pręliatus. Duas autem uxores reliquit comitantes in exercitu, unam quidem quæ recẽs nupserat, alteram uerò quæ paucis ante annis in societatem domesticam uenerat, utramque autem amico animo erga ipsum affectã. Cum autem apud Indos uetus esset lex, ut qui ducerẽt uxores & quæ uirgines nuberẽt, nõ ad parẽtum pręscriptum, sed mutuo cõsensu nuptias cõtraherẽt: superiori tempore factis spõsalibus per iuniores plerũque accidebat ut iudicia immutarẽtur, & statim utrisque pœnitẽtia ductis, multæ mulieres corrumperẽtur, & per inteperantiam alios adamarẽt. Tãdem cum nõ possent honestè deficere ab ijs quos primum elegerunt, in eodem contubernio habitantes ueneno necabant. Regio autem non exiguas occasiones ipsis dabat, quæ multas & uarias plantarum uires ad necandum cõparatas ferebat, ex quibus quędã in usu ciborum & potus interitum adferrẽt. Hac fraude uigẽte, & multis ad eum modũ pereuntib. postque puniendo sontes, alias auertere nõ poterãt à maleficijs, legẽ tulerunt, ut uxores si mul cũ maritis cõcremẽt: exceptis grauib. aut habẽtibus natos: & ut ea quæ decreto nollet parere, uidua esset, & ipsi perpetuò interdiceretur sacrificijs & alijs

Antigonus ab Eumene procul castra mouet.

De lege qua defunctorum uxores crematbantur narratio.

alijs iure constitutis, tanquam impiè se gerenti. His ad eum modum iure stabilitis, accidit ut uxorum improbitas in contrarium prolaberetur. Nam propter nimiam infamiam, cum unaquæq; libenter perferret mortem, non solùm procurabant salutem secum habitantium, tanquam quę communis esset, sed inter se certabant, ueluti de summa gloria, quod & tunc accidit. Cum enim lex unã comburi iussisset, aderat utraq; ad Cetei sepulturam, ut commorerentur, tanq; pro præclaro præmio simul ambitiose decertantes. Ducibus dijudicantib. iunior declarauit alteram esse grauidam, & propter id non posse uti lege. Senior declarauit iustius esse ut quæ ætate prouectior esset, eadem honore quoq; prę cederet. Siquidẽ usu euenire in omnib. alijs rebus, ut seniores iunioribus multò superiores sint in reuerentia & honore. Duces cũ per eos qui obstetricari possent, seniorẽ grauidã esse, cognouissent, iudicio prętulerũt iuniorẽ. Quo facto ea quę iudicio exciderat, cũ lamẽtatione abibat lacerato diademate quo caput obuolutũ habebat, & uulsis capillis, perinde ac si grauis quędã calamitas denũciata fuisset. Altera uerò super uictoria gaudẽs abibat in pyrã, mitris coronata à familiarib. mulieribus ornataq; magnificè, ueluti in quasdã nuptias producebatur à cognatis, in uirtutẽ ipsius hymnũ canentib. Vt autẽ pyrę admota fuit, detractũ ornatũ suum, distribuit domesticis & amicis, ut uideri possit amatorib. reliquisse monimentũ. Erat aũt ornatus ad manus multitudo annulorũ alligatorum lapidib. pretiosis, et colore uarijs: caput erat ornatũ aurearũ stellarũ numero nõ paruo, uarijs lapidib. distincto: collũ frequentib. torquib. circundabatur, quarũ erãt quędã minores, aliæ cęteris impositæ paulatim maiores. Ad extremũ salutatis familiarib. à fratre rogo imposita est, atq; admirãte eam multitudine quæ ad spectaculũ cõcurrerat, uitã heroicè finiuit. Exercitus enim uniuersus in armis ante incẽsum rogum ter circũiuit. Ipsa ad uiri latus collocata, & in flãma ignis nulla molliore uoce emissa, cõmouit spectatorũ alios ad misericordiam, alios ad laudes immensas. Quanquam Græcorum nonnulli institùta illa uituperabant, tanquam agrestia atq; dura. Eumenes uerò mortuorum sepultura defunctus, profectus est à Parætacis ad Gabenam, quæ intacta erat, & poterat exercitibus omnia abundè suppeditare. Distabat autem hęc regio ad Antigono, si quis per cultum agrum iter faceret, stationes uiginti quinq;, per desertum uerò & aridum nouem. Igitur Eumenes & Antigonus tantum inter sese distantes, in his locis hyemabant simul, & exercitus reficiebant.

In Europa uerò Cassander in Peloponneso Tegeam obsidens, cognito Olympiadis in Macedoniam reditu, & Eurydicæ Philippiq; regis nece, prętereà quòd circa fratris Iolli sepulchrum contigisset, cum Tegeatis composuit, assumptoq; exercitu contendit in Macedoniam, relictis socijs in magna perturbatione. Confederat enim ad Peloponnesi urbes Alexander Polysperchontis filius, habens exercitum. Aetoli uerò Olympiadi & Polysperchonti gratificari uolentes, portarum angustias occuparunt, & Cassandrum excluserũt. Cassander de tam difficilibus locis per uim superandis desperauit, ac comparatis ex Eubœa & Locride nauigijs & ratibus, transportauit exercitum in Thessaliam. Cumq; audiret apud Perrhœbiam statiua habere Polysperchontem, Callam ducem misit cum exercitu, cum mandato ut Polysperchonti bellum inferret. Dinias uerò angustias occupaturus, cum occurrisset militibus ab Olympiade militibus, transitus prius occupauit. Olympias cũ audiuisset Cassandrum magno exercitu esse prope Macedoniam, Aristonoum creauit ducem, eiq; præcepit ut Cassandro bellum inferret. Ipsa Pidnam uenit habens Alexandri filiũ eiusq; matrem Roxanam, & Thessalonicam filiam Philippi Amyntæ filij. Prętereà Deidamiam Aeacidæ filiam, regis Epirotarum, & Pyrrhi sororem, eius qui postea cum Romanis bellum gessit, & Attali filias. Similiter reliquorum præcipuorum amicorum consanguineos, ita ut circa eam coiuerit corporum magna multitudo, sed quorum maxima pars ad bellũ esset inutilis. Nec enim

Cassander cũ Tegeatis cõponit & cum exercitu in Macedoniam contendit.

cibariorum ſatis erat magna copia, diuturnam obſidionem toleraturis. Qui cum omnes periculum ob oculos haberent, illa nihilominus hîc manere ſtatuit, ſperans ſibi auxilium laturos per mare multos Græcorum & Macedonũ. Comitabantur eam nonnulli equitum ex Ambracia, & eorum militum qui ſoliti erant in aula uerſari bona pars. Præterea Polyſperchontianorum elephãtorum hi qui fuerant relicti. Nam reliquis belluis, quæ fuerant in priore inuaſione Macedoniæ, Caſſander potitus erat. Is tunc ſuperatis Perrhœbiæ angu-ſtijs, cum prope Pydnam ueniſſet, urbem uallo à mari ad mare cinxit, & ab ijs qui ſocij eſſe uoluerunt, accerſiuit naues, & telorum ac machinarum omne genus, eo conſilio ut Olympiadis comites terra mariſque obſideret. Cum autem intellexiſſet Aeacidam Epirotarum regem cum exercitu ſuppetias uenturum Olympiadi, ducem miſit Atarriam, tradito ei exercitu, cum mandato ut obuiã iret Epirotis. Qui cum celeriter mandata feciſſet, & tranſitus Epiri occupaſſet, accidit ut Aeacida conata perficere non potuerit. Etenim Epirotarum multitudine inuita expeditionem fecit in Macedoniam, & ſeditionem excitabat in caſtris. Aeacida uerò omnino uolens Olympiadi ſuccurrere, eos qui alienis erant animis, exauthorauit: & aſſumptis his qui cum ipſo periclitari uolebant, alacer erat ille quidem ad ſubeundum periculum, ſed erat impar uiribus, quippe paucis circa eum relictis copijs. Qui uerò Epirotarum exauthorati in patriam diſceſſerant, ſeditionem contra abſentem regem fecerunt, & communi decreto eo in exilium damnato, cum Caſſandro ſocietatem coiuerunt, quod quidem nunquam anteacontigerat in Epiro, ex quo Neoptolemus Achillis filius in ea regione regnauerat. Semper enim filius patris principatum excipiens, in regno moriebatur, uſque ad hæc tempora Poſtquam autem Caſſander Epiri ſocietatem aſciuit, & eò procuratorem ſimul et ducem miſit Lyciſcum, qui prius in Macedonia diſſidebant de ſocietate, hi de Olympiadis rebus deſperarunt, & in Caſſandri partes conceſſerunt. Cum que eſſet Olympiadi unicum à Polyſperchonte auxilium, accidit ut hoc quoque contritum ſit præter opinionem. Miſſus enim à Caſſandro dux Callas, poſtquam prope Polyſperchontem uenit, & caſtra fecit in Perrhœbia, corrumpebat pecunia plurimos ſuorum militum, ita ut pauci, qui maximè fideles erant, ſuperfuerant. Igitur Olympiadis res breui tempore in hunc modum attenuatæ ſunt.

Epirothæ regem ſuum relegant.

In Aſia uerò Antigonus hybernans in Gadamalis Mediæ, & ſuum exercitum infirmiorem eſſe uidens quàm hoſtium, ſtudebat hoſtes nec opinantes aggredi atq; arte uincere. Habebãt autẽ illi hyberna in multis partibus diſiuncta, ita ut nonnulli inter ſeſe diſtarent itinere ſex dierum. Igitur per cultam regionem iter faciendum non putauit, propterea quòd & longa foret, & hoſtibus conſpicua. Audere autem per deſerta & arida ducere, laborioſum equidem iudicabat, ſed ad ſuum inſtitutum utiliſsimum. Non ſolùm enim per eam regionem citò peruenire licebat, uerumetiam facilè opprimere nec opinantes, quippe propter ignorantiam per pagos diſperſos & negligentes. Hæc habens in animo, militibus edixit ut eſſent ad profectionem parati, & decem dierum cruda cibaria parata haberent. Ipſe famam ſparſit ſeſe in Armeniam ducturum, & repentè præter omnium opinionem per deſerta ire contendit, cum eſſet tempus anni circa ſolſtitium. In caſtris autem præcepit, ut interdiu ignes accenderent, noctu prorſus extinguerent, ne qui noctu ex æditis locis ignes conſpicati, negocium hoſtibus nuntiarent. Erat enim ſolitudo tota ferè campeſtris, eadem que circumdabatur excelſis collibus, ex quibus facilè erat ex longo ſpacio conſpicere ſplendorem ignis. Iam exercitu quinq; dies laborioſe iter faciente, milites propter frigus uſusq; neceſſarios ignem interdiu noctu que in caſtris accendebant. Id conſpicati quidam ſolitudinis accolæ, miſerunt qui nunciarent eodẽ die Eumeni & Peuceſtæ, per dromadas & camelos: Eme

titur enim hoc animal uno die ſtadia non multò pauciora 1500. Peuceſtes cũ audiuiſſet in media uia conſpecta fuiſſe caſtra, ſtatuit recipere ſe in extrema loca hybernorum, metuens ne opprimeretur ab hoſtibus, priuſquam conueniſſet undiq; ſocia manus. Eorum metum uidens Eumenes, hortatur ut bono animo ſint, & maneant in finibus ſolitudinis: inueniſſe enim ſe rationẽ, qua effecturus ſit, ut Antigonus tribus aut quatuor diebus ſerius aduenìat, quo facto fore, ut & ipſorum copiæ facilè coeant, & hoſtes labore ſubacti, & omniũ egentes, in poteſtatem ueniant. Hic omnibus tam incredibilem promiſſionẽ admiratis, & diſcere ſtudentibus, quid tandem futurum ſit quod aduerſariorũ progreſſum impedire poſsit, iuſsit ut ſe ſequerẽtur duces omnes cum ſuis militib. habentes in uaſis complurib. ignem, ac delecto ex ædita regione loco, in ſolitudinem ſpectante, & ad ſtationem & ad ſpectandũ undiq; apto, poſitis ſignis comprehendit circiter 70. ſtadiorum ambitum, ac diuiſis unicuiq; comitum locis, præcepit ut noctu ignem incenderent, ac diſtãtes inter ſeſe circiter 20. cubitos, prima uigilia luculentam flammam facerent, tanq; adhuc uigilantes, & cultũ corporis cœnamq; adornãtes: ſecunda minorẽ: tertia exiguam omnino relinquerẽt, ut procul ſpectantib. uera caſtra eſſe uiderẽtur. Hæc mãdata cum milites exequuti fuiſſent, ignes animaduerterunt quidã eorũ qui mõtana ex aduerſo incolebãt, & Pithoni Mediæ ſatrape amici erãt. Hi exercitũ re uera eſſe rati, in campũ curſu degreſsi, negociũ Antigono & Pithoni renũciãt. Illi tã inopinata re perculſi, itinere inhibito cõſultant, quid ſuper eo negocio facto ſit opus. Erat em̃ periculoſum feſſos & omniũ egẽtes cõgredi cũ coactis iam hoſtib. & omniũ copia abũdantib. Ac ſuſpicati proditionẽ eſſe, & hoſtes de futuro prius certiores redditos coiuiſſe, rectà progrediendum nõ putarũt, ſed ad dexterã declinãtes, cõtenderunt in utrãq; partẽ regionis habitatæ, uolẽtes exercitũ ex labore reficere. Eumenes deluſis hoc pacto hoſtibus accerſit undiq; diſperſos milites, & in pagis hyemãtes, extructoq; uallo, & munitis alta foſſa caſtris, excipit ut q̃q; ueniebãt ſocij, omnibusq; reb. neceſſarijs caſtra impleuit. Antigonus uerò peragrata ſolitudine, cũ cognouiſſet ab incolis ferè oẽs reliquas copias cũ Eumene cõueniſſe, elephãtos uerò ex hybernis, pfecturos eſſe, ac ꝓpè adeſſe omni auxilio deſtitutos, miſit aduerſus eos equites haſtatos: uidelicet Medorũ 2000. Tarẽtinos 200. & oẽs leuis armaturæ pedites. Sperabat. n. ſi deſtitutas belluas inuaſiſſet, & his facilè ſe potiturũ, & hoſtes optima exercitus parte priuaturũ. At Eumenes ſuſpicatus id quod futurũ erat, miſit auxilio equites præſtãtiſsimos 1500. & peditũ leuis armaturę 3000. Cum aũt prius apparuiſſent Antigoni milites, elephantorũ ducas ordinatis in quadrũ belluis, mouerũt, cõprehenſis in medio impedimẽtis, à tergo uerò habẽtes ad auxiliũ equites nõ plures 400. ac aggreſsis eos hoſtib. cũ omnib. uiribus & uiolẽtius urgentib. equites in fugã uertunt, oppreſsi multitudine. Qui uerò elephãtis præerãt, primũ reſiſtere ac durare, cũ undiq; uulnerarentur, neq; quicq; hoſtib. incõmodare poſſent. Cũq; iam fathiſcerẽt, apparuere præter ſpẽ Eumeniani, eosq; ex periculo eripuerũt. Poſt paucos dies cũ exercitus 40. ſtadijs diſtãtia altera ab alteris caſtra haberẽt, inſtruxerũt ambo aciẽ, tanq; de ſumma rerũ decertaturi. Igit̃ Antigonus diuiſis in cornua eqtib. ſiniſtrã partẽ Pithoni tradit, dexterã filio ſuo Demetrio: cũ quo ipſe quoq; decertare decreuerat. Peditẽs in medio collocatos ſecundũ uniuerſum exercitũ ordinat, elephãtorũ ſpacia leuis armaturæ militib. repleuit. Erat eius copiarũ numerus in uniuerſum peditũ 2200. equitũ 9000. cũ ijs qui ex Media aſcripti fuerãt Beluæ erãt 65. Eumenes cũ cognouiſſet Antigonũ in dextro cornu collocatũ eſſe cũ optimis equitib. ipſe quoq; illi ſe oppoſuit, collocatis in ſiniſtro cornu præſtãtiſsimis. Etenim ſatraparũ plurimos hîc collocauit, cũ delectis equitib. qui cũ eis certaturi eſſent, & ipſe cũ eis piclitaturus erat. Aderat unà cũ eis & Mithridates Ariobarzanis filius, ꝓgnatus uno ſeptẽ illorũ Perſarũ, qui Magũ Smerdim interfecerunt

Antigonus & Eumenes inter ſeſe fraude militari ſtant.

Antigonus aduerſus Eumenem aciem inſtruit.

Copiæ Antigoni.

cerũt,uir fortitudine prẽstãs,& à puero militariter educatus. Ante uniuersu m cornu collocauit in flexa acie optimos elephantorũ 60.& spacia leuis armatu ræ militib inferſit. Peditũ aũt primos ordinauit ꝓpugnatores, deinde argẽto clypeatos, & poſt oẽs pegrinos & reliquorũ eos, qui Macedonico more erãt armati,& ante hos elephãtes,& ex leuiter armatis q̃t ſatis eſſent. Ad dextrum cornu collocauit equitũ & elephantorũ infirmiores, & omniũ ducẽ cõſtituit Philippũ. Huic impauit ut fuga pugnaret,& alterius partis euẽtũ ſpectaret. Erãt autẽ eo tẽpore cũ Eumene in uniuerſum peditũ 36700. equitũ 6050. elephãtes 114. Paulo autẽ ante cõflictũ miſit Antigenes argẽto clypeatorũ dux, unũ Macedonũ equitũ ad agmẽ aduerſariorũ, cum mãdato,ut poſtq̃ ꝓpe aduerſarios ueniſſet,exclamaret. Is cũ ſolus eouſq̃ equitaſſet, ut exaudiri poſſet, qua parte agmẽ erat Antigonianorũ Macedonũ,exclamauit in hũc modũ. Aduerſus patres ueſtros,ô pdita capita,arma fertis,qui cũ Philippo & Alexãdro oĩa perfecerũt,quos paulo poſt uidebitis et regib.dignos & ſupiorib.certaminib. Etẽ erãt eo tẽpore argẽto clypeatorũ natu minimi circiter ſexagenariũ,reliq̃rum bona pars circiter ſeptuagenaria, nõnulli etiã grandiores,oẽs quidẽ peritia & robore inuicti,tãta erãt dexteritate & audacia prẽditi, propter periculorum perpetuitatẽ. Hos edito preconio, quemadmodũ iam dictum eſt,apud Antigonianos exiſtebant moleſtæ uoces,quòd aduerſus cõſanguineos & ſeniores pugnare cogerentur. At apud Eumenianos exaudiebatur cohortatio & uox iubentium ut quàmprimum agerentur in hoſtes. Quorum Eumenes uidens alacritatem.ſignum fuſtulit,qua re effecit,ut tubicines claſsicum canerent,& uniuerſus exercitus alacriter clamaret. Commiſerunt autem prælium primùm beluæ & ſecundũ eas equitum multitudo. Cum eſſet autem campus admodum ſpacioſus,iſq̃ totus incultus,propter ſalſuginem qua obſitus erat accidit ut tantus excitaretur ab equitibus puluis, ut non facilè conſpici poſſet ex paruo ſpacio quid fieret. Quo animaduerſo Antigonus, miſit Medos equites & Tarentinorum quod ſatis eſſent ad hoſtium impedimeta. Sperabat eñ (id quod uerum erat)propter puluerem id clam fore, & propter impedimentorum expugnationem ſe ſine certamine potiturum hoſtibus. Igitur qui miſſi fuerunt,aduerſariorum cornu clam præteruecti,inuaſerunt calones,qui diſtabant â pugna circiter quinq̃ ſtadia,& caſtra nacti plena turbæ ad pugnam inutilis, & paucos qui propugnarent, celeriter conuerſis in fugam his qui reſiſtebant,reliquis omnibus potiti ſunt. Hęc dum geruntur,Antigonus prẽlio cum aduerſariis cõmiſſo,cum equitum multitudine apparens,Peuceſten terruit Perſidis ſatrapam,qui cum his quos circum ſe habebat equitibus, ex puluere ſe ſubducens,traxit unà ſecum etiam reliquorum mille quingentos. Eumenes cum paucis relictus in ſummo cornu, cedere fortunæ, & fugere turpe putauit,& ſeruando datam à regibus fidem, generoſo inſtituto moriendũ potius iudicans,in ipſum inuaſit Antigonum. Hic orto acri certamine equeſtri, & Eumenianis alacritate ſuperantibus, Antigonianis multitudine uincentibus,multi utrinq̃ cadebant,cum quidem accidit ut elephantis quoq̃ inter ſeſe certantibus ceciderit dux Eumenianorum,congreſſus cum præſtantiſsimo aduerſariorum. Quapropter Eumenes uidẽs ſuos undiq̃ inferiores eſſe, eduxit ex prælio reliquos equites,& profectus ad alterũ cornu, aſſumpſit eos qui cum Philippo erant in acie,quibus mandauerat, ut fuga pugnarent. Et equitum quidem prẽlium hunc exitum habuit. Peditum uerò hi qui argenteos clypeos habebant, conferta acie aduerſarios uiolẽtius adorti, partim pugnando interfecerunt,partim fugere coẽgerunt. Ac tam uiolento impetu cum uniuerſo aduerſariorum agmine decertarunt,tantumq̃ dexteritate & robore excelluerunt,ut ſuorum neminem amiſerint: aduerſariorum uerò occiderint ſupra 5000.& pedites omnes in fugam uerterint, qui erant longè lõgeq̃ plures. Eumenes cum impedimẽta capta eſſe cognouiſſet,equites autẽ qui cũ Peuceſt

Copiæ Eumenis.

Antigoniani potiuntur impedimẽtis Eumenianorum.

Antigoni cum Eumene prælium.

eran

erant, non procul abeſſe, conatus eſt omnes congregare, & rurſus equeſtri prælio cum Antigono decertare. Sperabat enim, ſi prælio uiciſſet, non ſolùm ſua impedimenta ſe ſeruaturum, ſed inſuper hoſtium impedimentis potiturum. Sed cum Peuceſtes non obtemperaret, contra'que longius ſe reciperet in quendam locum, & ſimul nox ingrueret, coacti ſunt cedere tempori. Antigonus equitibus in duas partes diuiſis, partem ipſe habens, Eumeni inſidiatur, obſeruans quò feratur: reliquis Pithoni traditis, mandat ut argento clypeatos adoriatur, deſtitutos equitum auxilio. Illo celeriter imperata perficiente, Macedones quadrato agmine compoſiti, tutò ad fluuium ſe receperunt, & Peuceſten incuſabant, tanquam cladis equitum authorem. Eò cũ ipſe quoq; Eumenes circa primam facem peruenìſſet, congreſsi conſultabãt quid facto eſſet opus. Igitur ſatrapæ quamprimùm diſcedendum eſſe dixerũt in ſuperiores ſatrapias. At Eumenes manendum & certandum eſſe cenſebat, cum aduerſariorum agmen conciſum eſſet, & equitum copiæ utrinq; pares. At Macedones neutri parendum cenſuerunt, quòd ipſorum impedimenta capta forent, & penes hoſtes eſſent liberi, & uxores, multaq; alia corpora neceſſaria. Igitur tum digreſsi ſunt nulla concordi ſententia decreta. Poſtea Macedones miſsis clàm ad Antigonum legatis, correptum Eumenem ei tradunt, receptiſq; impedimentis, & fide accepta, in eius caſtra cooptati ſunt. Similiter ſatrapæ reliquorumq; ducum & militum plurimi, derelicto imperatore, ſuæ tantùm ſaluti conſuluerunt. Antigonus præter opinionem potitus Eumenis, & totius aduerſarij exercitus, Antigenẽ argẽto clypeatorum ducem compreh̃edit, & lignorum ſtrui impoſitum, uiuum comburit. Eudamum uerò qui ex India adduxerat elephantos, & Celbanum, & alios quoſdam qui ſemper ei fuerant infenſi interfecit. Eumene autem in cuſtodiam tradito, cõſultabat quid eo faciendum eſſet: cupiebat enim habere ſecum ducem bonum, & ſuo beneficio obſtrictum. Sed non admodũ credebat eius promiſsis, propter eam quæ ei intercedebat cum Olympiade & regibus amicitiam. Etenim antea ſeruatus ab eo, apud Nora Phrygiæ, nihilominus regibus alacerrimè auxiliatus erat. Igitur cũ uideret Macedones inexorabili cupiditate flagrare ſupplicij Eumenis, hominem interfecit. Sed propter ſuperioris temporis amicitiam, corpus cremauit, & oſſa in pheretro repoſita, ad eius domeſticos miſit. Abductus eſt etiam inter ſaucios captiuus Hieronymus Cardianus, is qui hiſtorias compoſuit, qui ſuperiori tempore ab Eumene perpetuò fuerat habitus in precio, & poſt illius mortem ab Antigono humanè & fideliter tractatus eſt. Antigonus uniuerſo exercitu in Mediam abducto, ipſe in quodam pago hyemauit Ecbatanis proximo, ubi eſt regionis illius regia. Milites autem diſtribuit in totam ſatrapiam, & maximè in eam præfecturam quæ Ragæ appellatur, quæ nomẽ hoc ſortita eſt ab infortunijs, quæ ſuperioribus temporibus in ea acciderunt. Cum enim plurimas haberet urbes, omnium quæ ſunt in illis locis præfecturarum, & maximè locupletes, tantos habuit terræmotus, ut & urbes & incolæ omnes perierint, & omnino regio mutata fuerit, & flumina pro his quæ antè erant, alia extiterint, atq; lacus. Iiſdem temporibus accidit, ut extiterit apud Rhodiorum urbem tertium diluuium, quod multos incolarum corrupit, quorum diluuiorum primum paululum nocuit hominibus, quippe urbe recens ædificata, ideoq; amplum ſpacium habente. Secundũ maius fuit, & plura corpora perdidit. Poſtremũ incidit in initium ueris, delapſis repẽtè magnis imbribus, & grandine magnitudinis incredibilis: cadebant enim lapides minę pondus habentes, interdum etiam maiores, ita ut multæ domus conciderint propter grauitatem, nec pauci hominum perierint. Cum eſſet autẽ Rhodus theatri ſimilis, ita ut aquæ maxima ex parte in unũ locũ confluerẽt, ptinus demiſſa urbis loca cõplebant, quòd aqueductus (quia hyems præterijſſe uidebat) neglecti fuerãt, & murorũ tubi obſtructi. Iam cũ aqua prẽter expectationẽ cõgregaretur,

Macedones Eumenẽ Antigono tradunt

Antigenis mors.

Eumenis mors

Hieronymus Cardianus hiſtoriographus

Ragæ præfectura ab infortunijs ſic dicta.

Rhodi tertium diluuium exiſtit.

garet, repletus est totus is locus qui erat apud Indicium, & Bacchū. Cūq; iā resta gnās aqua ad Aesculapij tēplum accederet, perculsi erāt oēs, et ad salutē diuer sis utebant iudicijs, nā pars eorū in naues confugerunt, alij in theatrū cucurre runt. Nōnulli malo oppressi, trepidātes in altissimas aras & statuarū bases a scēderunt. Cumq; periculum esset ne urbs funditus cū incolis periret, aduenit ipōte quoddā auxilium: rupta enim magna parte muri, effluxit hac quæ cōsti terat aqua, in mare, ac celeriter rursus in suum quisq; priorē locū restitutus est. Profuit & hoc miseris, quòd diluuium interdiu accidit: plurimi em occuparūt ex domib. exilire in ædita urbis loca. Profuit & hoc q; nō lateritiæ erāt domus sed lapideæ, ideoq; qui in tecta cōfugerant, tutò euaserūt. Tamē tāta fuit cala mitas, ut corpora perierint supra 500. domus uerò partim planè conciderint, partim concussæ fuerint. Et Rhodi quidem casus tale habuit periculum.

Antigonus Pithonem decipit ad necandum.

Antigonus uerò hyemans in Media, cum audiret Pithonem multos qui in hybernis erant milites promissis & donis sibi conciliare, nouisq; rebus stude re: quid in animo haberet occultum habuit, & simulando se accusatoribus nō credere, eos multis audientibus obiurgauit, ut qui amicitiam dirimerēt, & ad externos famam sparsit se relicturum superiorum satrapiarum ducem Pitho nem, & satis magnas copias ad tuitionem. Scripsit etiam ad eum literas, petēs ut primo quoq; tempore ueniret, ut coràm de rebus necessarijs colloquuti, ci tò ad mare descenderent. Hæc autem commentus est, quòd cupiebat illum à uera suspicione auocare, eiq; persuadere, ut in manus ueniret, tanquam satra pa relinquēdus. Nam ui capere non erat facilè, uirum qui & apud Alexandrū propter uirtutem magnæ fuerat authoritatis, & illo tempore satrapa erat Me diæ, & uniuerso exercitui acceptus. Hybernabat autē Pitho in ultimis Mediæ partibus, & iam multitudinem corruperat eorum qui se cum eo rebellaturos pollicebantur. Cum autem scriberent ei amici de Antigoni proposito, & ma gnas spes facerent, deceptus expectatione uana uenit ad Antigonum. Ille cor pore potitus, instituta inter concilij consortes accusatione hominem facilè da

Pithonis mors

mnauit, & euestigio interfecit, ac coacto in unum locum exercitu, satrapam Mediæ creauit Orontobaten Medū: ducē uerò Hippostratum, habentē pere grinorum peditum 3500. Ipse adhibitis copijs uenit Ecbatana. Hic acceptis ar genti infecti 5000. talentis, contendit in Persidem, quò ascēsus erat circiter 20. dierum, in regiam quæ uocatur Persepolis. Interea dum est Antigonus in uia, Pithonis amici, qui insidiarum cōsortes fuerāt, (quorum erant clarissimi Me

Pithonis amici nouis rebus student.

leager & Menætas) congregarunt uagos Eumenis & Pithonis familiares ad 800. equites: ac primùm agrum depopulantur Medorum, qui unà cum eis re bellare nolebant. Deinde cum cognouissent habere castra Hippostratum & Orontobaten, noctu castra inuadunt, ac parum abfuit quin uoti compotes fuerint: sed multitudine inferiores, postquā militum quosdam ad defectionē pellexerunt, inde se receperūt. Cumq; probè instructi essent, & omnes equis uterentur, incursiones inexpectatas faciebant, & regionem tumultu repleue runt. Aliquanto pòst tempore concluſi in locum quendam præcipitibus cli uis circumdatum, partim occisi, partim uiui capti sunt. Ex ducibus Meleager & Cranes Medus, & præcipuorum uirorum quidam, cum restitissent, interfe cti sunt. Hic fuit eorum casus, qui in Media rebellarunt.

Antigonus uerò cum primùm uenit in Persidem, affectus est ab incolis ho nore regio, ut qui sine controuersia dominus esset Asiæ. Ipse cum amicis habi to concilio, consultabat de satrapijs. Igit Carmaniā siuit hábere Tlepolemū, & Bactrianā similiter Stazanorē: nec enim facilè erat hos per literas expellere qui essent incolis accepti, & magnas copias multosq; belli socios haberent. In Ariam misit Euitum: quo paulo pòst uita defuncto, suffecit in eius locum Euagoram, uirum & fortitudine & solertia mirandum. Oxiartem uerò Roxa næ patrem siuit habere satrapiam quæ est in Paropamisadis, quemadmodum antea

Digitized by Google

antea habebat. Nam neq; hunc eijcere licebat ſine longo tempore, et copioſo exercitu. Accerſiuit & Sibyritum ex Arachoſia, hominem erga ſe beneuolum eiq; ut ſatrapiam haberet, conceſsit. Argento clypeatorum turbulentiſsimos quoſq; deſtinauit uerbo quidē uſibus belli, ſed reipſa interitui. Seorſim enim mandauit eos paulatim ad eiuſmodi uſus dimitti, in quibus perituri eſſent. In his accidit ut eſſent etiam hi qui Eumenem dediderant, ut commiſsi in Imperatorem ſceleris breui pœnas dederint. Nefarij enim uſus potētibus propter poteſtatē fiunt conducibiles: ſed priuatis obſecutis, omnino magnorum malorum cauſæ exiſtunt. Igitur Antigonus uidens Peuceſtē apud Perſas eſſe in magna gratia, primò eum ſatrapia abdicauit: deinde indignantibus incolis, & uno ex clariſsimis Theſpio etiam libere prolocuto, nō eſſe Perſas obedituros alteri, hunc interfecit, & Aſclepiodorum conſtituit præfectum Perſidis, eiq; ſatis multos milites tradidit. Peuceſtem cum ad alias ſpes tranſtuliſſet, & inani expectatione repleuiſſet, eduxit ex illa regione. Cum autem Suſa uerſus iter faceret, occurrit ei apud Paſitigrin fluuium Xenophilus, qui Suſanas pecunias habebat in poteſtate, miſſus à Seleuco ad imperata faciēdum. Hunc cum excepiſſet, ſimulabat ſe inter maximos amicorum honorare, metuens ne pœnitentia ductus rurſus ſe excluderet. Ipſe recepta Suſorum arce, nactus eſt in ea auream frondem, & aliorum operum multitudinē, quorum omnium precium conficiebat quindecim millia talentorum. Congregata eſt ei alia quoq; multitudo pecuniarū ex coronis aliiſq; donis, & præterea ex manubijs. Erant enim hæc ad quinq; millia talentorum, & in Media totidem alia, præter Suſanos theſauros, ita ut in uniuerſum cōportata fuerint talentorum uiginti quinque millia. Et Antigoni quidem res eo ſtatu erant. Nos uerò Aſiæ geſta perſecuti, orationem in Europam transferemus, & quæ iam dictis coniuncta ſunt, narrabimus.

Peuceſtes ſatrapia abdicatus.

Antigonus magna pecunia potitur.

Caſſander cum in Pydnam Macedoniæ Olympiadem concluſiſſet, mœnia oppugnare propter imbres non poterat. Sed urbe exercitu cincta, ductoq; à mari ad mare uallo, præterea ad portum ſtatiua habens, omne ſubſidium prohibebat, ac celeriter conſumpto commeatu, effecit ut tanta eſſet oppidanis rerum inopia, ut omnino defethiſcerentur. Nam eō neceſsitatis uenerunt, ut militibus Chœnice quinque ſingulis menſibus uiritim demenſum darent: elephantis uerò concluſis ſerratarum trabium ſcobem præberent: iumenta'que & equos ad alimoniam mactarēt. Cū eſſet urbs eo ſtatu, & Olympias adhuc à ſpe externi auxilij penderet, elephantes inedia confecti ſunt. Equitum ij qui extra ordinem erant, cum nullum omnino demenſum eis daretur, ferè omnes obierunt: nec pauci militum ſimilem exitum ſortiti ſunt. Nonnulli barbarorū uincente natura formidinem, carne humana ueſcebantur, colligentes corpora morientium. Cumq; urbs mortuis citò repleretē, qui reginę ſtipatorib. præerant, corporū partē infodiebāt, partē ſuper muros foras proijciebāt, ita ut eſſet & ſpectaculū horū triſte, & fœtor intolerabilis, nō ſolùm fœminis reginis, & aſſuetis delicijs, uerumetiā militū ijs qui ærūnis erāt aſſueti. Iam ineunte uere, & penuria in dies magis augeſcente, concurrunt multi militum, & Olympiadem rogant, ut ipſos propter inopiam dimittat. Illa quia nec demēſum eis dare, nec obſidionē ſoluere omnino poterat, abitum eis conceſsit. Caſſander cū profugos oēs excepiſſet, & eis comiter uſus fuiſſet, eos in urbes dimiſit. Sperabat enim futurū ut cognita p eos Olympiadis infirmitate, Macedones de eius rebus deſperarēt: id q̄d nō malè ſuſpicatus eſt. Nā q obſeſsis auxiliari ſtatuerāt, hi pœnitētia ducti, ad Caſſandrū ſe receperūt, ſoliq; ex ijs qui erāt in Macedonia beneuolentiā ſeruarūt, Ariſtonous & Monimus: hic Pellæ, ille Amphipoli imperās. Olympias cum uideret bonā partē ad Caſsādrū defeciſſe, reliquos amicorū ſuppetias ferre nō poſſe, conata eſt quinq; remē in mare deducere, & per eā ſeſe amicosq; ſeruare. Sed cū p̄fuga quidā negociū hoſtib. renūtiaſſet,

Caſſander Olympiadē obſidet, & fame expugnat.

Cassander eò nauigauit,& nauigio potitus est.Olympias de suis rebus despe rans,legatos de compositione misit.Cumq; sui arbitrium Cassandro putasset esse permittendum,ægrè obtinuit ut solius eius corporis salutis ratio haberet. Cassander urbe potitus,misit qui Pellam Amphipolimq; reciperēt.Igitur Mo nimus qui Pellæ imperabat,audito casu Olympiadis,urbem dedidit. Aristo nous primū se defendere statuerat,quòd & milites multos habebat, & nuper feliciter rem gesserat. Paucis enim ante diebus cum Crateua Cassandri duce congressus, aduersariorū maximā partē interfecerat, ipsum Crateuam qui se cū 2000.militū ad Bedym Bisaltię fuga receperat,obsidione expugnauerat,& exarmatū data fide dimiserat.Hāc ab causam insolescēs, & Eumenē adhuc ui uere arbitrans, atq; insuper Alexandrū & Polysperchontē sibi adfuturū existi mans,Amphipolim dediturū se negauit.Verùm postq; ad eum scripsit Olym pias,fidem reposcens,& urbem dederet imperans:Ille imperata facere neces sarium esse ratus,urbem tradidit,& fidē de salute sua accepit. Cassander uidēs Aristonoum propter eam qua apud Alexandrum ualuerat gratiam,esse in au thoritate,& studēs eos è medio tollere qui res nouas agitare possent, hominē per Crateuę cognatos interemit.Inuitauit etiam familiares occisorū ab Olym piade,ut in cōmuni Macedonū cōcione fœminā accusarēt:qui cū mādata exe cuti fuissent,& Olympias nec adesset,nec patronos haberet,Macedones eam capitis dānarunt.At Cassander missis amicorū quibusdā ad Olympiadē,cōsu lit ut clàm fugiat,promittēs ei se nauē paraturū,quæ eam Athenis deportaret. Id autem faciebat,non ut illius saluti consuleret,sed ut cum ipsa se ipsam fugæ damnasset,& in nauigatione perijsset,iustas dedisse pœnas uideret.Formida bat enim tum eius dignitatē,tum Macedonū incōstantiam. Verùm cum fugi turā se negaret Olympias, cōtraq; parata foret apud oēs Macedones causam dicere,Cassander ueritus ne fortè plebs reginā causam dicentē audiens,& A lexandri Philippiq; collata in uniuersam gentē beneficia recordās,pœnitētia ducereť,200.milites ad eam rem accōmodatissimos,misit ad eam,cum mādatis,ut eam extēplò necarēt.Hi cum in regiam domū irrupissent,ut uiderūt O lympiadem,eius dignitatem reueriti,infecta re discessерunt. At necatorum cō sanguinei,tum ut Cassandro gratificarentur,tum ut defunctis parentarent,re ginam iugularunt,nullas molles & muliebres preces fundentē Igitur Olym pias,quæ maximam suo tempore dignitatem habuerat, & filia erat Neopto lemi regis Epirotarum,& soror Alexandri,eius qui regnauit,& in Italiam ex peditionē fecit:præterea uxor Philippi, qui omnes qui ante ipsum in Europa imperarunt, potestate superauit, & mater Alexandri, qui plurima maximaq; gessit,hunc exitum sortita est. Cassander rebus ei ex animi sententia succedē tibus,Macedonum regnum spe concepit, ideoq; Thessalonicam duxit in ma trimonium, Philippi filiam, Alexandri sororem ex patre, cupiens seipsum in regiam cognationem insinuare.Condidit etiam urbem apud Palenam, à suo nomine dictam Cassandriam, in quam Cherronesi urbium incolas transtulit, & Potideæ,ac præterea non paucorum ex finitimis locis. Transtulit in eandem etiam Olynthiorum superstites,qui erant non pauci.Iam cum multus ager, is'que bonus, attributus esset Cassandrinis, & insuper magno studio in eorum incrementum incubuisset Cassander, breui magnum incrementum accepit urbs, & omnium Macedoniæ urbium maximam potestatem adepta est. Statuerat autem Cassander interficere Alexandri natum,& eius matrem Roxanam,ut nullus regni successor esset.Sed in prę sentia cum obseruare uel let quinā de Olympiadis nece uulgi sermones essent, & insuper nihil de Anti goni rebus audiuisset, Roxanā cū puero in custodiam dedit, traductā in arcē Amphipolis, & prefecto ei Glaucia quodā cui fidebat. Sūmouit etiā pueros unà nutriri solitos,& uictū nō iā regiū,sed priuato cuiuis cōuenientē fieri iussit.Postea regio more iam imperiū administrans, Eurydicā & Philippū reges

Cassāder Aristonoū interficit.

Olympiadis mors.

Cassandriam urbem cōdit Cassander.

Cassander Roxanā & eius filium incusto diam dat.

itemq;

Itemq; Cynnam quam occiderat Alcetas, sepeliuit Aegis, ut mos erat regib⁹. Cumq; defunctos certaminibus funebribus honorasset, conscripsit Macedonum idoneos militiæ, habens in animo expeditionem facere. Eo in his occupato, Polysperchon Naxũ in Perrhœbia obsidebatur. Is audito Olympiadis obitu, & prorsus de re Macedonica desperãs, sese surripit ex urbe cum paucis, atq; ex Thessalia profectus, assumpto Aeacida, in Aetoliam se confert, arbitratus se tutissimè expectaturum hîc rerum mutationes. Erat enim erga gentem hanc bene animatus. Cassander cõtracto satis magno exercitu, profectus est ex Macedonia, cupiens Alexandrum Polysperchontis filium ex Peloponneso deturbare. Is enim ex aduersarijs reliquus erat cũ exercitu, & urbes, locaq; idonea occupauerat. Et Thessaliam quidem tutò peragrauit: sed portarum aditus nactus ab Aetolis custoditos, his ægrè ui summotis, peruenit in Bœotiã, & accersitis undiq; Thebanorũ his qui supererant, eis habitandas Thebas tradit: ratus pulcherrimam habere se occasionem, urbem instaurãdi tum propter traditas de ea fabulas: ac propter hoc beneficium se immortalem gloriam adepturum. Accidit autem ut hæc urbs plurimis & maximis fuerit usa mutationibus, non semel euersa funditus. De quibus summatim dicere nõ erit alienum. Post Deucalionis diluuium, cum Cadmus condidisset eam quæ ab ipso Cadmea nomen habuit, commigrauit in eam populus quem nonnulli Spartum appellarunt, quia undiq; cõgregatus esset. Nonnulli Thebigenam, quia prin cipio, cũ esset ex urbe Thebis, propter diluuiũ emigrasset, ac dispersus fuisset. Igitur qui tunc eò migrarunt, hos postea debellatos Euchelenses expulerũt, cum quidem accidit, ut etiam Cadmus in Illyrios migrauerit. Postea cum Amphion & Zethus loco potiti essent, & tunc primùm urbem condidissent, quẽ admodum & poëta ait:

Polysperchon fugit in Aetoliam.

Thebanorum urbis varij casus.

(Qui primi septem struxere insignia portis
Mœnia Thebarum) secundo qui in eum locum cõmigrauerant, emigrarũt cum eò esset reuersus Polydorus Cadmi filius, & negocia contempsisset, propter eam quæ Amphioni acciderat circa natos calamitatem. Deinceps regnãtibus eius prognatis, & tota regione Bœotiæ nomen habente, à Bœoto Menalippe & Neptuni filio, qui in illis locis imperauerat, tertiò emigrarũt Thebani cum Argi posteri urbem expugnassent. Ex his autem qui emigrarunt, qui superfuere, confugerunt in Alalcomeniam & Tilphosum montem: deinde digressis Argiuis, reuersi sunt in patriam. Postea Iliaco bello profectis ad bellum in Asiam Thebanis, reliqui eiecti sunt cum alijs Bœotis à Pelasgis, ac non paucis postea casibus exagitati, ægrè post quartum seculum, secundum editum de coruis oraculum, abierunt in Bœotiam & Thebas incoluerunt.

Ab his temporibus cum durasset urbs ad annos ferè octingentos, ac primò Thebani suæ gentis imperium adepti fuissent, & postea Græcorũ imperium affectassent, Alexander Philippi filius urbem ui captam complanauit. Vigesimo deinde post anno, Cassander gloriæ studio, cum Bœotis persuasisset, restituit urbem superstitibus Thebanorum. Adiuuerunt & Græcarum urbium multæ habitationem illam, tum propter misericordiam erga miseros, tum propter urbis gloriam. Athenienses etenim magnam muri partem instaurarunt, & reliquorum alij pro uiribus ædificarunt, alij etiam pecunias ad usus necessarios miserunt, non solùm ex Græcia, uerùm etiam ex Sicilia, quin & ex Italia. Igitur Thebani hunc in modum patriam recuperarunt.

Cassander Thebas instaurat.

Cassander uerò cum exercitu profectus in Peloponnesum, cum Alexandrum offendisset Polysperchontis filium, qui Isthmum custodijs muniuerat, Magara concessit. Hic comparatis ratib. his elephantos traiecit ad Epidaurũ, nauigijs uerò reliquas copias. Deinde ad Argiuorũ urbẽ profectus, eam ab Alexãdri societate deficere, & in suas partes cõcedere coëgit. Postea Messenæ urbes sibi cõciliauit, præter Ithomã, & Hermionidem per cõpositionem accepit:

pit: atq; Alexandro ad conflictum descendente, ille relictus ad Isthmum uete ranorum militum duobus millibus, & duce Molyceo, Macedoniam repetijt.

Hoc anno transacto, Athenis rector erat Praxibulus, & Romæ creati sunt consules Nauplius Spurius & M. Publius. Horum temporibus Antigonus Susianę reliquit satrapam Aspisam unum incolarum, ipse pecunias omnes in mare deportare habens in animo, plaustra & camelos cōparauit, & cū copijs hęc habens, contendit in Babyloniam. Cumq; uiginti duobus diebus Babylonē peruenisset, Seleucus illius regionis satrapa regalibus donis honorauit Antigonum & uniuersas copias excepit conuiuio. Ac exigente Antigono rationes prouentuum, negauit se rationem reddere debere de hac regione, quā Macedones ei dedissent propter accepta ab eo commoda, uiuente Alexandro. Hoc dissidio in dies gliscente, Seleucus Pithonis casum cogitans, metuebat ne fortè occasionem nactus Antigonus, ipsum interficere conaretur: uidebatur enim uiros dignitate prędictos, & qui de imperio contendere possent, omnes cupere è medio tollere. Hæc ueritus sese inde surripuit cum equitibus quinquaginta, cogitans in Aegyptum se recipere ad Ptolemæum: erat enim peruulgata eius probitas, & erga confugientes ad eum comitas atq; humanitas. Quo audito Antigonus lætitia exultauit, quòd uideretur ipse non fuisse coactus inferre manus uiro amico, & cuius opera in bellis alacri usus erat: quū Seleucus ipsemet seipsum damnando, satrapiam tradidisset sine certaminib. & periculis. Postea cum eum cōuenissent Chaldęi, & prædicerēt, si Seleucum de manib. dimitteret, fore ut Asia tota subigeretur, & ipse Antigonus prælio cōgressus cū Seleuco, uitā finiret. Facti pœnitētia ductus, mittit qui illum persequantur: qui aliquousq; insecuti, re infecta reuersi sunt. Antigonus in cæteris cōtenere solitus eiusmodi prędictiones, nō mediocriter tunc cōmotus est, territus hominum dignitate. Magna enim experientia prædicti uidentur, & astrorum obseruationē habere accuratissimā. Perhibēt em̄ multa annorū dena millia esse, ex quo apud eos est harū rerū studiū. Videnē & Alexādro prędixisse, si Babylonē ueniset, obiturū esse. Ac similiter, ut in illa de Alexādro prędictione accidit, & Seleuco idē usu ueniret secundū illorū hominū responsa: qua de re singillatim dicemus, ubi ad illius rei tēpora peruenerimus. Igitur elapsus in Aegyptū Seleucus, à Ptolemęo summa cū humanitate exceptus est, & Antigonū acerbè accusauit, dicēs eum statuisse omnes dignitate prędictos, & maximè eos qui cū Alexādro militassent, expellere ex satrapijs. Cuius rei argumētum afterebat Pithonis necē, & Peucestæ Persidis priuationem, eiusdemq; casum. Omnes enim cū nihil deliquissent, quinimo multa magnaq; cōmoda in amicitia prēstitissent, uirtutis pœnas luisse. Narrabat & eius copia rū magnitudinē & pecunię multitudinē. prēterea recētes successus, ex quib. demōstrabat superbū esse factū, & uniuersum Macedonū regnū spe cōplexum esse. Huiusce modi sermonib. pellecto ad adornādū bellū Ptolemęo, misit amico rū quosdam in Europā cū mādatis ut conarentur similib. sermonibus inimicos reddere Antigoni Cassandrū & Lysimachū: qui cū celeriter imperata fecissēt, initium ortū est dissidij magnorūq; bellorū. Antigonus ex rei ꝓbabilitate suspicatus Seleuci ꝓpositū, legatos misit ad Ptolemæum & Lysimachū & Cassandrū, petēs ut ueterē amicitiā seruarēt. Ac cōstituto Babylonię satrapa Pithone eo qui ex India aduenerat, ꝓfectus est cū exercitu, Siciliam uersus iter faciens. Vbi ad Malū peruenit, copias in hyberna distribuit, post occasum Orionis. Accepit & Quindianas pecunias, talentorum decem millia. Prętereq; reficiebantur ei ex annuis redditibus talentorum undena millia. Qua re fiebat, ut esset formidabilis, & propter magnitudinem copiarum & propter multitudinem pecuniarum. Cōtendente in superiorem Syriā Antigono, aduenerūt á Ptolemæo & Lysimacho, & Cassādro legati. Hi in cōciliū introducti, postulabāt ut Cappadocia & Lycia Cassandro darenutr, Phrygia uerò, quę est ad Hellespontū,

Seleucus metu Antigoni fugit in Aegyptum.

Inter Antigonum & Seleucum belli principia.

Lysimacho

Lyſimacho, Syria uniuerſa Ptolemæo, & Babylonia Seleuco. Ac quòs theſau ros poſt geſtum cum Eumene prælium accepiſſet, partiretur: illos enim belli fuiſſe ſocios. Quòd ſi nihil horum faceret, conſpirantes uniuerſi, dixerunt ſe eum bello petituros. Cum Antigonus aſperius reſpondiſſet, & ſe in apparatu aduerſus Ptolemęum eſſe dixiſſet: factum eſt ut legati infecto negocio reuerſi ſint. Poſtea Ptolemæus & Lyſimachus itemq; Caſſander, contracta inter ſeſe ſocietate copias cogunt, & armorum telorum'que, ac reliquorum neceſſariorum apparatum faciunt. Antigonus uidens aduerſum ſe conſpiraſſe multos & magnos dignitate uiros, ſurgentis'que belli magnitudinem conſiderans, gentes & ciuitates & principes ad ſocietatem inuitat. Ageſilaum, ac Cypri reges Idomeneum & Moſchionem, in Rhodum: Ptolemæum ex fratre nepotem cum copijs in Cappadociam mittit, ut Amiſi obſidionem ſoluat, & miſſos à Caſſandro in Cappadociam omnes eijciat. Præterea ut in Helleſpontum profectus, Caſsandro immineat, ſi ex Europa trajicere conetur. Ariſtodemum Mileſium in Peloponneſum mittit, habentem mille talenta. Huic mandatum eſt, ut cum Alexandro & Polyſperchonte contrahat amicitiam, habito'que iuſto mercenariorum delectu, Caſsandro bellum inferat Ipſe uniuerſam Aſiam, cuius erat dominus, facibus & tabellarijs inſtruxit, quorum opera celeriter adminiſtrarentur omnia His perfunctis, profectus eſt in Phœniciam, cupiens nauales uires comparare: tunc enim mari pollebant hoſtes, naues multas habentes, cum ipſe omnino ne paucas quidem haberet. Ac poſitis ad Tyrum in Phœnicia caſtris, Tyrum obſidere cogitans, Phœnicum reges accerſit, & Syriæ præfectos: ac reges quidem inuitat ad ſe in ædificandis nauibus adiuuandum, quandoquidem naues ex Phœnicia omnes cum armamentis Ptolemæus haberet in Aegypto. Præfectis imperat, ut celeriter præparent tritici medimnorum nouies centena millia: tantus enim in annum ſumptus fiebat. Ipſe congregatis undique arborum ſectoribus & ſerratoribus, præterea nauium ædificatoribus, deportauit materiam in mare ex Libano, ſecantibus eam & ſerrantibus uirorum octo millibus, deportantibus autem mille iugis. Pertingit autem hic mons ad Tripolim & Byblium, item'que Sidoniam, plenus'que eſt lignis Cedrinis, & Piceis, & Cupreſsinis, tum pulchritudine, tum magnitudine mirandis. Naualia autem inſtituit in Phœnicia tria, ad Tripolim, & Byblium, & Sidonem. Quartum apud Siciliam, quò aduehebatur materia ex Tauro. Erat & Rhodum aliud cum conceſsiſſet populus ædificari naues ex ea quæ aduehebatur materia. Dum hæc agit Antigonus, & prope mare caſtra habet, uenit ex Aegypto Seleucus, cum nauibus centum, regiè ornatis, & ſatis nauigantibus. Is cum ipſa caſtra contemptim præteriueheretur, qui aderant ex ſocijs urbibus, & omnes qui Antigonum communiter adiuuabant animis relanguerunt. Erat enim perſpicuum, fore ut maris potentes hoſtes, depopularentur eos propter Antigoni amicitiam aduerſarios adiuuarent. Antigonus eos bono animo eſſe iubebat, affirmans ſeſe ea æſtate ſoluturum eſſe cum quingentis nauibus. Interea dum hæc agit, aderat Ageſilaus, is qui in Cyprum miſſus fuerat, renuncians Nicocreontem, & reliquorũ præſtantiſsimos quoſque reges coiuiſse cum Ptolemæo ſocietatem. Cittieus uerò & Lapithius, præterea Marius & Cerynita cum eo amicitiam contraxerũt. Quibus ille auditis, tria militum millia, & ducem Andronicum reliquit in obſidione. Ipſe cum exercitu profectus ad Ioppen & Gazam quæ contumaces erant, eas expugnauit, & deprehẽſos ibi Ptolemęi milites, in ſuos ordines diſtribuit, atq; in ipſas urbes præſidiũ introduxit, quod habitatores dicto audiẽtes eſſe cogeret. Ipſe reuerſus aduetera apud Tyrũ caſtra, obſidionẽ adornat. Per eadẽ tẽpora Ariſto, is cui credita fuerãt oſsa Crateri, tradidit ea ad ſepulturam Phile, quæ prius Cratero, tũc Demetrio Antigoni filio nupſerit Hæc fœmina prudẽtia excellere uidebatur: nã & ſi qui erãt in caſtris turbulẽti, eos ſedabat,

ſeſe

ſeſe erga unumquenq; ſic gerens uti conueniebat, & ſorores filiasq; pauperū elocabat ſuis ſumptibus, multos etiam calumnijs appetitos liberabat à pericu lis. Fertur & Antipatrum eius patrem (qui uidetur prudentiſsimus fuiſſe eorū qui potentatu functi ſunt) eadem ætate cum puella eſſet adhuc Phila, ſolitum cum ea de maximis conſultare negotijs. Indicabit autem accurratius fœminæ mores procedens oratio, & negotia dum peruenient ad mutatioem, & extremum exitum Demetriani regni. Et Antigoni quidem, & Philæ Demetrij uxoris res hoc ſtatu erant. Ex ijs uerò ducibus qui ab Antigono miſsi fuerant, Ariſtodemus cum in Laconicam nauigaſſet, & á Spartiatis poteſtatem mercenarias colligendi accepiſſet, coëgit militum octo millia ex Peloponneſo, ac cum Alexandro & Polyſperchonte congreſſus, amicitiam cum eis contraxit pro Antigono, & Polyſperchontem quidem ducem creauit Peloponneſi, Alexādro uerò perſuaſit, ut in Aſiam nauigaret ad Antigonum. Alter ducum Ptolemæus, profectus cum exercitu in Cappadociam, & nactus Amiſum obſeſſam ab Aſclepiodoro Caſſandri duce, eam ex periculis eripuit, & dimiſſo fide data Aſclepiodoro, Satrapiam recuperauit. Poſtea profectus per Bithyniam, & Zibytam Bithynorū regem nactus obſidentem Aſtacenorum et Chalcedoniorū urbem, coëgit obſidionem ſoluere. Et contracta cum his urbibus, cumq; Zibyta ſocietate, & inſuper acceptis obſidibus, contendit in Ioniam & Lydiam. Scripſerat enim ei Antigonus, ut ſibi per oram celeriter ferret auxilium, quippe Seleuco hac nauigaturo. Poſtquam tandem uenit prope ea loca Seleucus, ipſe Erythras obſidet. Sed ubi cognouit hoſtium uires prope eſſe, inde ſoluit infecta re. Antigonus cum ad eum ueniſſet Alexander Polyſperchontis filius cum eo cōtraxit amicitiam. Ipſe coacta militum, & illic peregrinantium, communi concione, Caſſandrum accuſauit, exprobrans ei Olympiadis occiſionem & commiſſum in Roxanam regem que facinus. Præterea dicebat eum duxiſſe per uim Theſſalonicam in matrimonium, & manifeſtè Macedonum regnum ſibi uendicare. Præterea ut Olynthios, homines Macedonibus inimiciſsimos, habitatum duxiſſet in urbem à ſuo nomine nuncupatā & Thebas in ſtauraſſet, à Macedon. cōplanatas. Hîc indignāte cū eo plebe, decretū ſcripſit, quo Caſſandrū hoſtē eſſe pronūciauit, niſi & regē Roxanam q; matrē eductos ex carcere, redderet Macedonibus. Breuiter niſi pareret ei qui dux conſtitutus eſſet, & regni procurationem accepiſſet, uidelicet Antigono: eſsentq; etiam Græci omnes liberi, à præſidijs immunes & ſui iuris. Hæc cum ſanxiſsent milites, paſsim dimiſit qui decretū ferrent. Græcos enim ſuſpicabatur propter ſpē libertatis alacres habiturum ſe ad bellum adiutores. Superiorū autem Satrapiarum duces, & Satrapas, qui Antigonum ſuſpectum haberent, ut qui reges abrogare ſtatuiſset, pro quibus Alexāder bellū apertè ſuſcipiebat, omnes ſententiā mutaturos, & imperata libēter facturos. Hiſce defunctus, datis Alexandro 500. talentis, eoq; de futuro in magnas ſpes adducto, eum miſit in Pelopō neſum. Ipſe accerſitis nauibus à Rhodijs, & inſtructis earum pleriſq; quæ ædificatæ fuerant, nauigauit ad Tyrum, ac maris imperio pollens, & frumentū importari prohibens, perſeuerauit annum & menſes tres: & obſeſsis ad dirā ægeſtatem perductis, permiſit miſsis à Ptolemæo militibus ut cum ſuis facultatibus diſcederent, & urbe per compoſitionem accepta, præſidium ad cuſtodiam in eam introduxit. Hæc dum geruntur, audito Antigonianorum Macedonum decreto de libertate Græcorum, ſcripſit ipſe quoq; conſimilia, quò Græci intelligerent ſe quoque libertatis eorum curam habere, non minus quàm Antigonum. Cum enim uiderent ambo non parui eſse momenti Græcorum beneuolentiam conciliaſse, contendebant inter ſeſe de conferendis in eos beneficijs. Aſciuit in ſocietatem etiam Cariæ Satrapam Caſsandrum, hominem potentem, & ſibi ſubiectas urbes habentem non paucas. Cum que Cypri regibus militum tria millia antè miſiſſet, miſit tunc copioſum exercitum

Miſſi ab Antigono duces quid egerint.

Caſſander accuſatore Antigone hoſtis Macedonum pronunciatur

Antigonus Tyro potitur.

Ptolemæus Græcos ambit

Digitized by Google

exercitum, cupiens cogere aduersantes imperata facienda. Igitur Myrmidonẽ Athenienſem miſit cum militum 10000. & Polyclitum cum 100 nauib. & omnium ducem Menelaum fratrem. Hi cum in Cyprum nauigaſſent, & ibi Seleucum cum claſſe offendiſſent, conuocato concilio deliberant quid facto ſit opus. Igitur uiſum eſt eis ut Pulyclitus cum 50. nauibus nauigaret in Pelopõneſum, & cum Ariſtodemo atq; Alexandro, itemq; Polyſperchonte bellum gereret. Myrmido uerò & mercenarij in Cariam, ad ferẽdas Caſſandro ſuppetias qui à Ptolemæo duce oppugnabatur. Seleucum uerò & Menelaum in Cypro relictos, iuſsit cum Nicocreonte rege, cæteriſq; ſociis bellũ gerere cum aduerſarijs. Hunc in modũ diſtributis copijs, Seleucus Cerynniam & Lapithum expugnauit, ac pellecto Manenſium rege Staſiæco, Amathuſiorum principẽ obſides dare coegit. At Cithiorum urbem cum in ſuas partes pellicere non poſſet, continenter ſummis uiribus obſidebat. Eodem tempore ad Antigonum nauigarunt ex Helleſponto & Rhodo naues 40. Themiſone præfecto. Itẽ ex Helleſponto & Rhodo adduxit nauigia Dioſcorides 80. Habebat autẽ inſtructas naues eas quæ in Phœnicia primæ perfectæ fuerant. Erãt eæ cum his quæ Tyrij fuerant relictæ 120. ita ut in uniuerſum ei congregatæ fuerint naues longæ inſtructæ 240. Ex his erant quadriremes, 90. quinqueremes 10. nouemremes tres, decemremes decẽ, inermes triginta. Igitur diuiſa claſſe, quinquaginta naues miſit in Peloponneſum. Reliquis præfectũ conſtituit Dioſcoridem, ſuum ex fratre nepotem, eiq; præcepit, ut circumnauigaret, quo & ſocijs præſidio eſſet, & inſularum eas quæ nondum in ſocietatem ueniſſent, ſibi conciliaret. Et Antigoni quidem res hoc ſtatu erant.

Nos uerò poſtquam geſtas in Aſia res perſecuti ſumus, rurſus Europæ res uiciſsim narrabimus. Apollonides præfectus à Caſſandro dux urbis Argiuorum, excurſione noctu in Arcadiam facta, potitus eſt urbe Stimphaliorũ. Eo in his occupato, Argiuorum ij qui Caſſandro erant infenſi, inuocarunt Polyſperchontis filium Alexandrum, urbem ſe dedituros pollicentes. Alexandro tardante, Apollonides Argos uenire anticipauit, ac nactus aduerſariorum ad quingentos in curia conſultantes, eos exitu excluſos comburit uiuos, reliquorum magnam partem relegauit, paucos comprehenſos interficit. Caſſander cognita Ariſtodemi in Peloponneſum nauigatione, & coactorum mercenariorum multitudine, primo conatus eſt auocare Polyſperchontem ab amicitia Antigoni. Sed illis non obſequentibus, coacto exercitu, uenit per Theſſaliam in Bœotiam. Hic cum Thebanos in ædificandis mœnibus adiuuiſſet, cõceſsit in Peloponneſum, ac primum expugnatis Cenchræis, Corinthiorum agrum depopulatus eſt. Deinde duobus caſtellis expugnatis, præſidi ab Alexãdro collocatum, fide data dimiſit. Deinceps oppugnata urbe Orchomenioru, & ab eis introductus, qui Alexãdro infenſi erant, urbis cuſtodiam ibi reliquit. Cumq; Alexandri amici in Dianæ fanum confugiſſent, dedit poteſtatem ciuibus faciendi quod uellent. Igitur Orchomenij arreptos per uim ſupplices, omnes interfecerunt, contra communia iura Græcorum. Caſſander profectus ad Meſſeniam, & urbem à Polyſperchonte præſidio munitam nactus, eam in præſentia obſidendã non iudicauit, ſed in Arcadiam profectus, Damim urbis procuratorem reliquit. Ipſe in Argiam profectus, poſitoq; certamine Nemeorũ, in Macedoniam ſe recepit. Hoc digreſſo Alexander obiens Peloponneſi urbes cum Ariſtodemo, conſtituta ibi à Caſſandro præſidia eijcere tentabat, & ciuitatibus libertatem reſtituere. Quibus cognitis, Caſſander miſit ad eum Prepellum, petens ut ab Antigono deficeret, & ſecum fidelem ſocietatem coiret: Id ſi feciſſet, imperium ſe illi daturum dixit totius Peloponneſi, & exercitus dominum effecturum. Alexander id ſibi concedi uidens, cuius gratia ab initio Caſſandrum oppugnabat, inita ſocietate, dux creatus eſt Peloponneſi.

Apollonides Argiuos ſenatores concremat.

Caſſander Alexandrum ſibi conciliat.

Hæc

Polyclitus Theodotũ & Perilaum opprimit.

Hæc dum geruntur, Polyclitus à Seleuco missus, cum ex Cypro soluisset, appulit ad Cenchreas, & audita Alexandri mutatione, ac uidẽs nullas esse hostiles copias, nauigauit in Pamphiliam. Hinc trãsportatus in Aphrodisiadem Ciliciæ, audiuit Theodotum Antigoni classis præfectũ, ex Patarís Lyciæ præteruehi Rhodijs nauibus, ex Caria instructis, & Perilaum cum militibus, secũdum classem terra iter facere, ut ei tutum iter præberet. Igitur utroscp decepit: nam milites ex nauib. depositos occultauit idoneo loco, secundũ quem necesse erat hostes trãsire: ipse cum omnibus nauib nauigat, & occupato quod erat ante se promontorio, obseruat aduentũ hostium. In has insidias cum primò pedites incidissent, accidit ut Perilaus captus fuerit, & reliquorum partim ceciderint pugnando, partim uiui uenerint in potestatem hostium. Cumcp qui erant in classe suis auxilium ferre conarentur, Polyclitus eò ordinata acie profectus, facilè uertit in fugam turbatos hostes, quò factũ est, ut & naues captæ fuerint, omnes, & uirorum non pauci, in quibus ipse quoqp Theodotus saucius paucos post dies interijt. Polyclitus igitur sine periculo, tantas res consecutus, nauigauit in Cyprum, & inde ad Pelusium. Hunc Ptolemęus laudatum, magnis donis honorauit, multocp magis promouit, ceu authorẽ magnę uictoriæ. Perilaum uerò & reliquorum captiuorũ nonnullos soluit. Cum uenisset de illis ab Antigono legatio, ipse concesit in eum locum qui Eruptio, & ibi congressus ad colloquium cũ Antigono, rursum discesit, non concedente Antigono postulata. Nos uerò persecuti gesta Gręcorum Europę in Græcia & Macedonia inuicem narrabimus de uergentibus ad Occidentem partibus.

Agathoclis quædã gesta.

Agathocles Syracusanorum princeps, cum Messanensium castellum teneret, promisit, si accepisset ab eis triginta talenta, sese traditurum locum. Quod argentum cum dedissent Messanenses, nõ solùm fefellit eos qui promissis crediderant: uerùm etiam Messanam ipsam occupare conatus est. Cum enim partem aliquam muri in ea cecidisse audiuisset, per terram misit equites ex Syracusis. Ipse assumptis triremib. nocte nauigando prope urbem accesit. Verùm cũ id sensissent quib. insidiæ parabant, hoc conatu frustratus est. Deinde ad Mylas nauigauit, obsessumcp castellum per cõpositionem accepit: actum quidẽ Syracusas se recepit. Deinde messis tẽpore rursus in Messanã expeditionẽ fecit, ac prope urbẽ castra metatus, & eam cõtinuis oppugnationib. tentans, nullum memorabile detrimentũ inferre potuit hostib. Etenim Syracusanorũ exulum multi concurrebant in urbẽ, qui tum propter suam salutẽ, tum propter tyranni odium, animose certabãt. Quo quidẽ tẽpore uenerũt à Carthagine legati, qui Agathoclẽ ob illa facta obiurgarũt, ut qui fœdera uiolaret. Messanẽ lib. uerò pacẽ fecerũt, & coacto castellũ reddere tyrãno, in Africã nauigarũt. Agathocles uerò profectus Abacænam urbẽ sociam, eos qui à se dissidere uidebãtur iugulauit numero plures 40. Dum hæc geruntur, Rom. belligerantes cum Samnitibus, Ferentam urbem Apuliæ expugnarunt. Nuceriæ uerò incolæ, quæ Alfaterna uocatur, inducti à quibusdam, amicitiæ Rom. renuntiarunt, & cum Samnitis societatẽ fecerunt. Hoc anno elapso Athenis regebat Nicodorus, Rom. uerò Coss. erant L. Papirius quartũ, & Q. Publ. secundũ. Horũ tẽpore Aristodemus dux ab Antigono cõstitutus, postquã Alexãdri Polysperchõtis filij rebellionẽ cognouit, ipse dicta in cõmuni Aetolorũ causa, multitudinẽ pellexit ad auxiliandũ reb. Antigoni. Ipse cũ mercenarijs ex Aetolia profectus in Pelopõnesum, offendit Alexãdrũ & Eleos obsidẽtes Cyllenã, ac opportunè periclitantib. aduenies, soluit obsidionẽ. atcp hìc relictis qui castellũ tutũ præstarẽt, pfectus est in Achaiã, & Patras quidẽ liberauit, quę psidio tenebant à Cassãdri militib. Deinde Aegio expugnato, psidijs potitus est, & Aegiẽ sib. secũdũ decretũ uolẽs libertatẽ restituere, phibitus est hac ratiõe. Militib. in rapinã uersis multi Aegiensiũ iugulati sunt, et domorũ plurimę corruptę. Post ea cũ in Aetoliã nauigasset, Dymei psidiũ habẽtes à Cassandro, urbem muro distinxerunt

Romanorum bellũ cum Samnitibus.

Aristodemi quædã gesta.

Digitized by Google

distinxerunt,ut seorsum ab arce disiuncta foret: atq; inter sese ad tuendam libertatem cohortati,arcem castris cingunt. & assiduis oppugnationibus tentant.De quibus certior factus Alexander,uenit eò cum exercitu, & illis intra murum compulsis, potitur urbe, Dymæorumq; nonnullos interficit,alios in custodiam conijcit,multos in exiliũ pellit. Reliqui Alexandro ab urbe digresso aliquanto tempore quietos se tenuerunt, perculsi magnitudine calamitatis,simulq; socijs destituti. Sed aliquãto pòst tempore euocatis ex Aegio mercenarijs Aristodemi,rursus adoriuntur præsidium,& arce potiti, urbem in libertatem uindicant:atq; interfectis eorum qui relicti erant plurimis,simul sustulerunt etiam suorum ciuiũ quotquot cum Alexandro amicitiã habebant.

Alexander Polysperthõtis occiditur.

Hæc dũ agunt, Alexãder Polysperthõtis filius ex Sicyone profiscẽs cũ exercitu,ab Alexione Sicyonio, & quibusdã alijs amicitiã simulãtib,interfectus est. Vxor uerò Cratesipolis,suscepta rerũ administratione, retinebat exercitũ, & erat supramodũ chara militib. propter beneficia.Succurrebat.n.assiduè miseris, & inopũ multos sustinebat.Erat & prudẽtia prædita in reb.gerẽdis, & audacia maiore,q; pro fœmina.Cũ enim Sicyonij eã propter uiri obitũ cõtẽpsissent,& cũ armis ad libertatẽ cõcurrissẽt,ipsa prælio cõgressa,multos uictrix interfecit,captosq; circiter trigĩta crucifixit, ac stabilitis urbis rebus impabat Sicyonijs, habẽs multos milites ad omne periculũ paratos. Et Pelopõnesi quidẽ res hoc statu erãt.

Cassander Acarnanes sibi conciliat.

Cassander uerò uidens Aetolos Antigono opitulãtes,& uicinũ bellũ aduersus Acarnães habẽtes,iudicauit expedire simul & socios facere Acarnanes,& deprimere Aetolos.Itaq; profectus ex Macedonia cũ magno exercitu, uenit in Aetoliã,tũ castrametatus ẽ apud eũ fluuiũ,q Cãpylus appellat. Atq; Acarnanib.in cõmunẽ concionẽ cõuocatis,& demõstrato,quemadmodũ uicinũ bellum habeãt ex antiqs tẽporib.cõsulit ut ex munitis, paruisq; locis, in paucas urbes cõmigrẽt,ne displa habitatione,nequeãt alij alijs auxiliari, & aduersus inexpectatas hostiũ aggressiones difficulter cõgregent.Id cũ esset Acarnanibus persuasum, plurimi Stratopolim cõmigrarunt, quæ erat munitissima atq; maxima.Oeneadæ & alij quidã cõuenerunt Sauriã.Deniẽses cũ alijs Agrimiũ. Cassander relicto duce Lycisco cũ latis multis militib, huic mãdauit ut suppetias ferret Acarnanib.Ipse cũ copijs profectus ad Leucadẽ,urbẽ sibi legationẽ cõciliauit.Postea cõuerso in Adriã impetu,Apolloniã primo aduẽtu recepit, & in Illyridẽ progressus,traiectoq; Ebro flumine, prælio cõgressus est cũ Glaucia Illyriorũ rege,& uictoriã cõsecutus,cũ eo fœdus fecit,ea cõditiõe,ut Glauciæ militare nõ liceret aduersus Cassandri socios. Deinde Epidamniorũ urbe sibi cõciliata,& præsidio ibi collocato,reuersus est in Macedoniam.

Aetoli Agrinienſibus fidẽ frangunt.

Digresso ex Aetolia Cassandro, cõspirantes Aetolorũ ad tria millia, Agrimiũ uallo cinctũ obsidẽt.Cũq; Oppidani cõpositionẽ ea lege fecissent,ut oppidũ dederẽt,& data fide discederẽt,ipsi pactis credentes abierunt. At Aetoli uiolatis pactis illos persecuti,q nihil sibi mali euenturũ sperabãt,oẽs,paucis exceptis,interfecerunt.Cassander uerò,postq; uenit in Macedoniã,& certior factus est oppugnari Cariæ urbes, quæcũq; cũ Ptolemæo & Seleuco societatẽ habebãt,misit exercitũ in Cariã, q & uolebat auxiliũ ferre socijs, & cupiebat Antigonũ negotijs distrahere,ne otiũ haberet in Europã trajicẽdi. Scripsit etiã ad Demetriũ Phalereũ, & ad Dionysiũ q Munychiã custodiebat, imperãs ut uiginti naues in Lemnũ mitteret. Qui cũ primus naues misissent, & nauiũ præfectũ Aristotelẽ,hic ad Lemnũ nauigauit,& euocato Seleucorũ classe,Lemnijs persuadere conabat,ut ab Antigono deficerẽt.Sed cũ nõ obsequerent, ille agrũ depopulat,& urbẽ uallo circundatã obsidet.Postea Seleucus in Connaugauit.Dioscorides uerò cõstitutus ab Antigono classis præfectus, cognita Seleuci nauigatione,appulit in Lẽnũ,& Aristotelẽ expulit ex insula, nauiũq; pleraq; cũ ipsis uiris cœpit.Cassander uerò & Prepelaus præerãt illi quidẽ missis à Cassandro copijs in Cariã, sed cũ audiuissent Ptolemæũ Antigoni ducẽ,

copias in hyberna diuisisse,& ipsũ in sepultura patris occupari,miserũt Eupolemũ ad insidiandũ hostib.apud Caprima Cariæ, & cũ eo unà miserũt peditũ octo millia,equitũ duo millia.Quo qdẽ tẽpore Ptolemęus,audito ex qbusdã trãsfugis cõsilio hostiũ,cõgregauit ex his q̃ ppinquo hyemabãt militib.peditũ octo millia trecẽtos,equites sexcẽtos. Ac ex inspato circa mediã noctẽ aggressus uallũ aduersariorũ,& eos nactus icustoditos atq; dormiẽtes, ipsũ Eupolemũ uiuũ cœpit,& milites seipsos dedere coẽgit.Et hic qdẽ status erat eorũ,q̃ à Cassandro duces missi sunt in Asiã. Antigonus uerò uidẽs Cassandrũ de Asia cõtẽdere,Demeteũ filiũ reliquit in Syria,cũ mãdato ut insidiaret̃ Ptolemæo,quẽ suspicabat̃ ex Aegypto concessurũ cũ exercitu in Syriã. Reliquit aũt cũ eo peditũ peregrinorũ decẽ millia,Macedonũ duo millia,Lycios & Pãphylios quingẽtos,Persas sagittarios & funditores q̃dringẽtos, equitũ quiq; millia, elephãtos supra quadraginta. Et apposuit consiliarios 4. Nearchũ Cretensem,& Pithonẽ Agenoris filiũ,qui paucis antè dieb.Babylone uenerat, & præter hos Andronicũ Olynthiũ,& Philippũ,uiros seniores,& qui cũ Alexãdro in tota illa expeditione militauerãt.Erat em̃ Demetrius adhuc ætate iuuenis,quippe annos natus duos supra uiginti. Ipse reliquũ exercitũ sumpsit,ac primò Taurũ montẽ supans,cũ in multã niuẽ incidisset,cõplures milites amisit.Hãc ob causã rursus in Cilicią reuersus,aliudq; tẽpus nactus, eundẽ montem tutius transijt,ac postq; ad Celænas Phrygiæ puenit,exercitũ in hyberna distribuit.Postea classem ex Phœnicia accersit,cuius p̃fectus erat Medius,qui cũ in Pydnæorũ naues incidisset,numero triginta sex, cõmisso nauali prælio, nauib.cũ ipsis uiris potitus est.Et Greciæ quidẽ atq; Asiæ res sic se habebant.

Antigonus relicto in Syria Demetrio filio, transit in Phrygiam.

Acragantini bellum suscipiũt aduersus Agathoclem.

In Sicilia uerò Syracusanorũ exules Acragãte degẽtes mouebãt urbis moderates ne Agathoclẽ urbes suæ ditioni subijcere paterent̃. Siquidẽ satius esse, anteq; tyrãnus potẽs euaserit, ultrò belligerare, q; expectato eius incremẽto, cũ potẽtiore necessariò decertare.Hic cũ uera dicere uisi fuissent, populus Acragãtinorũ bellũ decreuit,& Geloos quidẽ,& Messanẽses i societatẽ coptarũt,atq; in Lacedæmoniã exulũ quosdã miserũt cũ mãdato,& ducẽ adducere conarent̃,qui negotijs præesse posset.Ciues em̃ suspectos habebãt,tanq; tyrãnidis familiares. At externos existimabãt iustè gesturos curã omniũ, memores impij Timoleontis Corinthij. Illi missi postq; tandẽ in Laconicã peruenerũt,inuenerũt Acrotatũ Cleomenis regis filiũ,multis iuuenib.inuisum,ideoq; pegrinarũ rerũ cupidũ.Lacedæmonijs em̃ post gestũ cũ Antipatro præliũ absoluentib.ab infamia eos,qui ex clade euaserãt,solus decreto intercessit.Hinc effectũ est ut etiã aliorũ nõ paucos offenderit,& maximè quos leges pœna afficiebãt.Hi em̃ conspirãtes,eũ pulsarũt,& deinceps insidiabant̃.Hãc ob causã peregrini impij cupidus,libẽter obsecutus est Acragãtinis,ac pegrinatione citra Ephororũ sententiã susceptа,soluit cũ paucis nauibus,uti ad Acragantẽ appulsurus.Sed uẽtis abreptus in Adriã,appulit in agrũ Apolloniatarũ, & urbẽ nactus ab Illyriorũ rege Glaucia obsessam, soluit obsidionẽ, pellecto rege ad fœdus faciendũ cũ Apolloniatis.Hinc cũ Tarentũ nauigasset, & populo ad liberandũ unà Syracusios cohortatus fuisset,psuasit ut uiginti nauiũ auxiliũ decernerẽt.Nã ppter cognationẽ,eiusq; familię splendorẽ,habita est eius oratio ni magna fides atq; podus. Tarẽtinis in apparatu occupatis ipse cũ ad Acragantẽ nauigasset,impiũ accepit:ac primũ cũ plebẽ magna spe inflasset, effecit ut oẽs breui futurã expectarẽt exactionẽ tyrãni. Verũ ꝓgrediente tẽpore rem nullã neq; patria,neq; generis nobilitate dignã gessit,cõtraq; cũ sanguinarius esset,& tyrãnis crudelior,plebẽ offendit.Ad hęc patrios mores mutauit,& uoluptatib.adeò intẽperanter indulsit,ut Persa,nõ Spartiata,esse uideret̃.Postq; puentuũ bonã partẽ,partim res administrãdo,partim in suã rẽ cõuertẽdo,absumpsit:ad extremũ Sosistratũ exulũ clarissimũ,qui sæpe copijs præfuerat,ad cœnã uocatũ dolo interfecit,habẽs alioquin nihil omnino q̃ eũ accusaret,sed

Acrotatus Spartiata in Siciliam nauigat ad auxiliã dum Acragantinis.

Acrotatus crudelis & mollis.

uolebat

Digitized by Google

uolebat è medio tollere uirũ ſtrenuũ,& q̃ inſidiari ijs poſſet, q̃ impiũ malè adminiſtrarẽt. Peruulgato facinore partiũ exules cõcurrunt aduerſus eũ, & oẽs reliq̃ ab eo alienant. Ac primò eũ impio abdicãt: paulo pòſt etiã lapidib. petere aggrediunt. Itaq̃ uulgi ucritus impetũ, noctu aufugit, & clàm in Laconicã appellit. Poſt huiꝰ diſceſſũ Tarẽtini claſſẽ quã in Siciliã miſerãt, accerſũt. Acragãtini & Geloi & Meſſanẽſes bellũ q̃ cũ Agathocle gerebãt, cõponũt, ſequeſtre fœderis Amilcare Carthaginẽſi. Erãt aũt pactorũ capita hęc, ut ex Græcis urbib. Siciliæ Heraclæa & Selinus, & præter has Himera, in Carthaginienſiũ ditione eſſent, ſicut & ante erãt: reliquę oẽs ſui iuris eſſent, impiũ obtinentib. Syracuſanis, Poſtea uidẽs Agathocles expertẽ eſſe Siciliã hoſtiliũ copiarũ, urbes & loca, ſuæ ditioni ſine metu ſubijcit, ac multis breui potitus, ualidũ parauit principatũ. Etem̃ ſocios multos, & p̃uẽtus huberes, & memorabilẽ exercitũ ſibi pepit. Nã p̃ter ſocios & cæteros ex Syracuſis cõſcriptos ad militiã, mercenarios delectos habebat, peditũ decẽ millia, equitũ tria millia q̃nquaginta. Cõparauit & apparatũ armorũ & telorũ oĩs generis, ſciẽs Carthaginiẽſes repræhendiſſe Amilcarẽ de fœdere, & breui ſibi bellũ illaturos. Et Siciliæ q̃dem res eo tẽpore hoc ſtatu erãt. In Italia Sãnites bellũ cũ Romanis cõplures annos gerẽtes de impio, Pliſticã, quæ p̃ſidiũ Romanũ habebat, expugnarũt, Soramiſq̃ p̃ſuaſerũt, ut Rom. q̃ apud ipſos erãt, necarẽt, & cũ Sãnitis ſocietatẽ cõtraherẽt. Poſtea Rom. Satriculã obſidentib. ſupuenerũt cũ copioſo exercitu, obſidionẽ ſoluere cupiẽtes. Igit̃ cõmiſſo acri p̃lio, multi utrinq̃ occubuerũt: tandẽ ſupiores extitere Romani. Poſt p̃liũ urbe expugnata, p̃uaſerũt intrepidè uicina oppida & loca recipiẽtes. Cũ aũt extitiſſet bellũ apud urbes Apuliæ, Sãnites cõſcriptis omnib. q̃ p̃ ætatẽ arma ferre poſſent, caſtra p̃pe hoſtes fecerũt, tanq̃ de ſumma rei dimicaturi. Quo cognito, Romanus populus de euentu ſolicitus, magnas copias eò miſit. Iam cũ eis mos eſſet piculoſis tẽporibus impatorẽ belli cõſtituere aliquẽ uirũ precipuũ, creauere tũc Q. Fabiũ, & cũ eo Q. Aeliũ Magiſtrũ æquitũ. Hi acceptis copijs, p̃lio cõgreſſi ſunt cũ Samnitib. apud eas quæ uocãt̃ Lauſtolæ, & multos milites amiſerũt, factaq̃ totius exercitus fuga, Aelius cũ eũ fugæ puderet, ſolus reſtitit hoſtiũ multitudini, non q̃ uictoriã ſperet, ſed q̃ inuictã patriã, in ſua parte oſtẽderet. Hic igit̃ nõ ciuiũ ſocius in fugæ turpitudine, priuatim mortẽ ſibi glorioſã cõparauit. Romani ueriti ne Apuliæ res p̃ſus amitterẽt, coloniã miſerũt in Luceriã, urbẽ eorũ locorũ clariſsimã. Hic copias habẽtes bellũ gerebãt cũ Sãnitibus, in q̃ quidẽ, nõ malè reb. ſuis p̃ſpexerũt. Etem̃ huius urbis opa nõ ſolũ in hoc bello ſupiores fuerũt uerumetiã in ijs quæ poſtea uſq̃ ad noſtra tẽpora geſta ſunt, eius urbis præſidio aduerſus uicinas gẽtes uſi ſunt. Huius anni rebus geſtis finẽ adeptis, Athenis magiſtratũ inijt Theophraſtus, Romæ Cõſules creati ſunt M. Publius, & C. Sulpitius. Horũ tẽporib. Callãtiani habitãtes in ſiniſtris partib. Ponti, & præſidiũ habẽtes à Lyſimacho, illud expulerũt, & pro libertate certamẽ ſuſceperũt. Itẽq̃ liberata Iſtrianorũ urbe, cæterisq̃ finitimis, ſocietatẽ cõtraxerunt, quò principẽ cõmuniter oppugnarẽt. Aſciuerũt ĩ amicitiã etiã Thracũ & Scytharũ finitimos, adeo ut eſſent copiæ graues, & quę copioſis uiribus repugnare poſſent. Lyſimachus his reb. cognitis, cũ copijs cõtendit in rebelles, ac p̃ Thraciã iter faciẽs, traiectoq̃ Aemo, caſtra poſuit p̃pe Odeſſũ inſtitutaq̃ obſidione, oppidanos citò p̃terruit, & p̃ cõpoſitionẽ accepit urbẽ. Poſtea ſimili modo recupatis Iſtrianis p̃fectus eſt ĩ Callãtianos. Quo q̃dẽ tẽpore uenerũt Scythæ & Thraces cũ magnis copijs, ſuppetias laturi ſocijs ex fœdere. Quib. obuiã factus Lyſimachus, & extẽplò cõgreſſus, Thracib. p̃territis p̃ſuaſit ut ad ſe deficerẽt. Scythis uerò prælio deuictis, & multis interfectis, reliq̃s p̃ſequutus eſt extra fines, & Callantianorũ urbe caſtris cincta, inſtituit obſidionẽ, cupiẽs omnino punire authores defectionis. Hæc illo agẽte, aderãt q̃dã, nuntiantes miſſos ab Antigono duos exercitus, ſuppetias Callantianis, unum terra, alte-

Acragantini & cæteri pacem faciũt cũ Agathocle.

Romanorũ bellum cum Samnitibus.

Callantianorum bellum.

Digitized by Google

rũ mari & classẽ q̃dẽ Lyconẽ ducẽ in Pontũ nauigasse, Pausaniã uerò habentẽ nõ paucos milites, castra fecisse apud eũ locũ q̃ & Sacrũ appellat. Hic ꝓturbatus Lysimachus, in obsidione reliq̃s satis multos milites, & assumpta copia rũ parte ꝑstantissima, ipse aduersus hostes cõtendit, ꝑlio congredi cupiẽs. Vbi ad Aenũ traiectũ puenit, in uenit Seũthã regẽ Thracũ q̃ defecerat ad Antigonũ, & cũ multis militib. custodiebat aditus. Cũ eo cõgressus satis ꝓlixo prelio suorũ nõ paucos amisit, & occisis hostiũ plurimis, barbaros ꝓpulsauit. Supuenit & Pausanianis, eosque nactus in angustijs in quas confugerant, eas expugnauit, & interfecto Pausania, militũ alios accepto precio dimisit, alios in suũ exercitũ cooptauit. Et Lysimachi q̃dẽ rerũ status his erat.

Antigonus Telesphorũ mittit in Hellespontum.

Antigonus uerò hoc conatu frustratus, Telesphorũ misit in Peloponnesũ, traditis ei q̃nquaginta nauib. satisq̃ multis militib, eiq̃ urbes in libertatẽ asserere mandauit. Nã eo facto, spabat se apud Græcos fidẽ inuenturũ, q̃ reuera eorũ libertatẽ curaret, simulq̃ cogniturũ se spabat res Cassandri. Telesphorus uero cũ primũ appulit in Pelopõnesum, pagrauit munitas ab Alexãdro ꝑsidijs urbes, & oẽs in libertatẽ uindicauit, excepta Sicyone, & Corintho. In his em̃ degebat Polyspchon, copiosas uires habens, & tum his, tũ locorum munitionibus confidens.

Philippus Aetolos profligat.

Hæc dũ gerunt, Philippus à Cassandro dux missus ad gerendũ cũ Aetolis bellũ, ut primũ peruenit in Acarnaniã cũ exercitu, primò Aetoliã depopulari aggredit: sed paulò pòst certior factus Aeacidẽ Epirotã in regnũ pueniſſe, & copiosum exercitũ congregasse, celeriter contendit aduersus eũ. Properabat em̃ seorsum decertare, priusq̃ Aetolorũ uires accesissent. Et nactus Epirotas ad ꝑliũ paratos, primo aduẽtu manus cõtulit, & multos interfecit, nec paucos uiuos cæpit, in quibus accidit ut essent etiã ex authorib. reditus regis circiter q̃nquaginta numero, quos cõstrictos misit ad Cassandrũ. Cũq̃ Aeacidani ex fuga coiuissent, & Aetolis sese coniũxissent, rursus aggressus eos Philippus, ꝑlio supauit, & multos interfecit, in q̃bus erat etiã rex Aeacida. Ita paucis diebus ꝓpetratis tã egregijs facinorib. ꝓterruit multos Aetolorũ, adeo ut infirmas urbes deseruerint, & in maximè inaccessos mõtes cũ liberis & uxorib. cõfugerint. Et Græciæ q̃dẽ gesta hũc habuere finẽ. In Asia uerò Cassander Asię impans q̃a bello ꝓmebat cõposuit cũ Antigono ea cõditionẽ, ut milites oẽs Antigono traderet, & Græcas urbes sui iuris esse sineret, ac Satrapiã q̃ ꝓius habebat dono retineret, & Antigoni firmus amicus esset. De his cũ obsidẽ dedisset Agathonẽ fratrẽ & paucos post dies, eũ pactorũ pœniteret. Fratrẽ suũ obsidẽ surripuit, missisq̃ ad Ptolemæũ & Seleucũ Legatis, petit ut q̃ ꝓ primũ mittant auxiliũ. Quib. rebus indignatus Antigonus copias ad urbiũ liberationẽ, terra mariq̃ misit, cõstituto classis magistro Medio, & creato exercitus duce Docimo. Hi postq̃ ad Milesiorũ urbẽ uenerũt ciues inuitant ad libertatẽ, & expugnata arce, q̃ ꝑsidio tenebat, legũ libertatẽ Reipub. restituerũt. Hæc dũ ab illis aguntur Antigonus Tralles expugnauit, & ad Caunũ ꝓfectus, & classe accersita, hãc quoq̃ urbẽ cœpit excepta arce, hac uallo cincta qua parte erat oppugnabilis, assiduis oppugnationib. tentabat. Ptolemæus aũt ad lasum urbẽ cũ satis magno exercitu missus, coactus est ad Antigonũ deficere. Igit hę urbes Carię hoc pacto subiectæ sunt Antigono. Paucos deiñ post dies cũ uenissent ad eũ ab Aetolis & Bœotis legati, cũ eis societatẽ coiuit, & cũ Cassandro in colloq̃ cõgressus de pace ad Hellespontũ, re infecta discesit, q̃ inter sese cõsentire minime possent. Hãc ob rẽ Cassander de cõpositione desperans statuit q̃ rebus Græciæ iterũ cõtendere. Igit ꝓfectus cũ triginta nauibus ad Oreũ, oppidũ obsidet, cũq̃ strenue oppugnationib. uteret & oppidũ iam ui caperet, aduenit suppetias laturus Oritis Telesphorus ex Pelopõneso, cũ nauibus uiginti, & militib. mille, & Medius ex Asia habẽs naues centũ. Hi uidẽtes in porta statione habẽtes naues Cassandri ignẽ iniecerũt, & 4. cremarũt, ac propemodũ oẽs corruperũt. Cũq̃ inferiorib. uenisset ab Athenis auxiliũ nauigauit Cassander

aduersus

aduersus cõtẽnentes hostes,& cum eis congressus nauẽ unam depressit,tres una cũ uiris cepit.Et Græciæ quidem Pontiq; gesta talia erant.

In Italia Samnites cum magno exercitu perualebant depopulantes urbiũ Italiæ,quæcunque aduersarios adiuuabant. Eo profecti Consules Romani cum exercitu, auxilium ferre conantur periclitantibus socijs. Posuerunt autem castra è regione hostium apud Cinnam urbem,& hanc quidem protinus eripuerunt ab imminente terrore.Deinde post paucos dies cum utriq; aciem instruxissent fit acre prælium,& frequentes utrinque cadunt.Tandem annixi Romani hostes per uim superant, eosq; procul persecuti supra decem millia interficiunt.Hoc prælio adhuc ignorato, Campani Romanos despicati rebellarunt. Et populus protinus satis magnum exercitum aduersus eos misit, & Imperatorem C.Manium,& cum eo ex patrio more, Manium Fuluium Magistrum equitum.His prope Capuam castrametatis,Campani primò decerta re conabantur, sed postea, cognita clade Samnitum, & rati uniuersas copias aduersus ipsos uenturas,pacem fecere cum Romanis: Nam tumultus authores dediderunt, qui constituto iudicio,non expectata pronunciatione, ipsos interfecerunt. Vrbes uerò ueniam consequutæ in priorem societatem restitutæ sunt.

Hoc anno decurso,Athenis regebat.Polemo:Romę consules erant Lucius Papirius quintum,& Caius Iunius.Transacta est etiam illo año Olympias septima supra centesimam decimam, in qua Parmenio Mytilenæus stadium uictor extitit.Per hæc tempora, Antigonus legauit in Græciã ducem Polemonem,Græcos liberaturũ. Misit autẽ & cum ipso naues centum quinquaginta Medio constituto nauium præfecto, militũ uerò peditum quinq; millia,equites quingentos.Contraxit & cum Rhodijs societatem,& ab eis assumpsit decem naues ad bellum instructas, ad Græcorum liberationem.Ptolemæus uerò cum uniuersa classe Bœotiam uersus facta nauigatione ad portũ profundũ appellatum,à communi Bœotorũ assumpsit pedites bis mille ducentos,equites mille trecentos. Accersiuit & ab Oreo naues, & cum Salmonẽ muro cinxisset, huc coẽgit uniuersas copias. Sperabat enim se Chalcidicẽses suscepturum,qui quidẽ soli ex Eubœis ab hostibusq; præsidio tenebantur. Cassander solicitus de Chalcide,Orei obsidionẽ soluit & in Chalcidem uenit, & copias accersiuit.Antigonus,Certior factus in Eubœa exercitus alterum aduersus alterum consedisse,accersit Medium in Asiam cum classe ac statim copijs assumptis contendit in Hellespontum cum celeritate tanquam transiturus in Macedoniam, ut aut manente Cassandro circa Eubœam, ipse Macedoniam depræhenderet, destitutam defensoribus: aut ut regno ferens suppetias Cassander, pro domesticis decertaret,omissis negotijs quæ illi erant circa Græciam.Cassander cognito spectato eius consilio,Pistarchum reliquit præsidiorum præfectum quæ erant in Chalcide.Ipse cum uniuerso exercitu cum soluisset,Oropum per uim cœpit,& Thebanos in suam societatem cooptauit. Factis uerò inducijs cum alijs Bœotijs,& relicto Græciæ duce Eupolemo, recessit in Macedoniam,solicitus de hostium transitu.Antigonus ubi peruenit in Propontidem,legatos misit ad Byzantinos,postulans ut secum inirẽt fœdus. Cùm etiam à Lysimacho ueniſſent legati,& adhortarentur ne aliquid fieret uel contra ipsum,uel contra Cassandrum, Byzantinis uisum est manere in quiete, & pacem atq; amicitiam erga utrosq; seruare.Antigonus his incommodis motus, simul & tẽpestate hyberna includente,militibus singulas urbes ad hybernandum dedit.Hæc cùm fierent, Cercyræi auxiliati Apolloniatis & Epidamnijs Cassandri milites fide data dimiserunt: ex urbibus autem liberarunt Apollonium,& Epidamnum Glauciæ Illyriorum regi tradiderunt. Ptolomæus Antigoni dux,profecto in Macedoniã Cassandro,& perterrefactis.Chalcidis præsidijs,urbem cœpit,& Chalcidenses sine presidio dimisit,ut clarum fieret,quemadmodum

Antigoni gesta quædam.

madmodum Antigonus ſecundum ueritatem dictus fuerit Græcos liberare. Eſt enim urbs opportuna propugnaculum habere uolentibus ad de rerũ ſumma belligerandũ. Igitur Polemo Oropum obſidione captam Bœotijs tradidit, & Caſſandri milites in poteſtatem accepit. Poſt hæc Erythræis & Caryſtios in ſocietatem receptis, caſtra mouit in Atticã, Demetrio Phalereo urbis præfecto. Athenienſes primùm clàm legatos miſerunt ad Antigonum, poſtulantes ut urbem liberaret. Tunc autem eum Ptolemæus prope urbem aduentaſſet, magna confidentia coëgerunt Antigonum inducias facere, & legatos mittere ad Antigonũ de fœdere ineundo. Ptolemæus aũt cùm ſoluiſſet ex Attica in Bœotiam, Cadmeã cepit, & præſidijs eiectis, Thebas liberauit. Poſt hęc profectus in Phocidẽ, & ſubactis compluribus urbibus, undiquaq; eiecit præſidia Caſſandri. Aggreſſus eſt & Locridem, cumq; Opuntij Caſſandri præſidium haberent, obſidionẽ parauit, & continuas oppugnationes faciebat. Eadem æſtate, Cyrenæi facta defectione à Ptolemæo arcem obſederunt, q; celeriter eiectis præſidijs. Cùm ueniſſent legati ab Alexandria, & adhortarentur ut ceſſaret obſidio, hos quidẽ interficiunt arcẽ uerò maiori contentione obſidẽt. Quibus exacerbatus Ptolemæus, miſit Agim ducẽ cũ exercitu pedeſtri miſit & claſſem auxilio futuram in bello, conſtituto Nauarcho Epaineto. Argis aũt acriter congreſſus cùm defectoribus, per uim urbe potitus eſt, & coniectis in uincula defectionis authoribus, eos ablegauit Alexandriã & ablatis aliorũ armis, & conſtitutis ijs quę ad urbis ſtatũ pertinerent, quemadmodũ ipſi cõmodum uiſum eſt, in Aegyptum regreſſus eſt. Ptolomæus uerò cum in memoriã reuocaſſet ea quę circa Cyrenem acciderant, ex Aegypto contendit cum exercitu in Cyprũ, ad reges rebellantes, ac cùm inueniſſet Pygmationẽ legatione fungentem apud Antigonũ, ſuſtulit de medio. Praxippum Lapithiæ regẽ & Ceraunię principẽ ſuſpicatus ab alienato à ſe animo eſſe, cõprehendit, & Staſicœcum Maliei filium. Et urbem quidem euertit, incolas autem in Paphum ſeruitio adictos tranſtulit. His pactis, Cypri ducẽ conſtituit Nicocreontem traditis urbibus & prouentibus regũ qui uicti fuerant ipſe cũ copijs inſtituta nauigatione in Syriam ſuperiorem appellatam, Poſideum & fluuios Carum per uim expugnatos diripuit ac expedite cum nauigaſſet in Ciliciam, Mallũ cœpit, & quos ibi deprehendit ſub corona uendidit. Expugnauit & propinquam regionem, & exercitu impleto commoditatibus, nauigauit in Cyprũ. Sic autem ſeſe gerebat apud milites, ut excitaret eorum alacritatem ad pericula quæ ingruerent. Demetrius autem Antigoni uerſabatur aſsiduè apud Cœleſyriam imminens Aegyptiorum copijs. Poſtquam uerò audiuit urbium captiuitates, in his locis Pithonem ducem reliquit, datis illi elephantibus & grauioris armaturæ militibus ipſe aſſumptis equitibus & leuis armaturæ ordinibus, celeri itinere contendit in Ciliciã, periclitantibus auxiliaturus. Sed cum tempore ſerius ueniſſet, & hoſtes ſoluiſſe deprehendiſſet, regreſſus eſt celeriter ad exercitum, amiſsis compluribus equitibus inter proficiſcẽdum. Confecit enim ſex diebus à Malloſtationes uigintiquatuor, ita ut propter immẽſos labores, nullus lixarum aut equi ſonum inſequeretur. Ptolemæus aũt, cum ei res ex animi ſententia ſucceſsiſſent, tunc in Aegyptum profectus eſt. Sed Poſt exiguum tempus à Seleuco exacerbatus, propter alienationẽ ab Antigono, conſtituit expeditionem in Cœleſyriã, & prælio congredi cum Demetrianis. Igitur coactis undiq; copijs, ſoluit ab Alexandria in Peluſium, habens peditum octodecim millia, equitum quatuor millia, ex quibus erant partim Macedones, partim ſtipendiarij. Ex Aegyptijs uerò multitudo, partim geſtabat tela & alium apparatum: partim armata ad pugnandũ erat idónea. A Peluſio per ſolitudinem profectus, caſtrametatus eſt propè hoſtes, circa ueterem Gazam Syriæ. Conſimiliter & Demetrius, cum undiq; exhybernis militibus in ueterem Gazam euocaſſet, expectabat aduerſariorum impetũ. Atq; Amicis conſulèntibus,

Ptolemæi geſta quædã in Græcia.

Demetrius ad conflictum ſe ſe parat.

tibus,ne cum tanto duce & copijs amplioribus manus conſeret,his non obſe quitur,quin confidenter ad periculum ſeſe præparat, quamuis omnino iuue- nis eſſet,& ſine patre in tam graui prælio congreſſurus:cum inter arma concio nem ipſe conuocaſſet, & in quodam ſuggeſtu cum anxietate & mentis cõtur batione conſtitiſſet,turba una uoce acclamauit, confidendum, & priuſquam præco ſedaſſet tumultuantes, omnes ſilentium præſtiterunt. Neq; enim erat aduerſus eum ulla criminatio uel militaris uel ciuilis,ut qui recens in imperiũ euectus eſſet,quod quidem fieri cõſueuit ueteribus ducibus, quando ex mul tis cauſis una criminatio in unum tempus congeritur. Multitudo enim ſem- per moroſa eſt ſub ijſdem manens: & quicquid modum non excedit, gra- tam habet mutationẽ. Patre autem iam ſene facto,regni expectatio in huius ſucceſsionem adducebat ſimul principatum & turbæ beneuolentiam,præcel lebat autem & pulchritudine & magnitudine: præterea armis regijs ornatus præſe ferebat præſtantiam & terrorem,per quem in ſpem arduam multos ad- ducebat.Ad hæc in ipſo quędam manſuetudo elucebat,nouum regem decẽs per quam,omnes ad beneuolentiam allíciebat,ita ut etiam qui extra ordinem eſſent, ad audiendum concurrerent, ſolíciti cum iuuentute de euentu futuro prælij.Nec enim ſolum aduerſus plures erat periclitaturus, ſed & in duces fe- rè maximos, Ptolemæum & Seleucum hi enim omnes cum Alexandro in militiam profecti,& ſæpe per ſeipſos copijs præfecti,uſq; ad hæc tempora in- uicti permanſerant. Igitur Demetrius cum amicis ſermonibus multitudinem excitaſſet,& promiſiſſet ſe pro meritis munera daturum,& ſpolia conceſſurũ, diſpoſuit exercitum ad prælium.In ſiniſtro cornu, in quo ipſe periculum erat facturus,equites primos qui circa ipſum erant,ſtatuit,delectos ducẽtos, inter quos erant amici alij omnes,& Pitho qui cum Alexandro militauerat,& unà ab Antigono fuerat dux conſtitutus,& omnium ſocius.In frontis ordinẽ tres cohortes equitum conſtituit,& cuſtodias à lateribus totidem,& ſeparatim ex tra cornu tres Tarentinas diſsipatas, ita ut eſſent circa corpus conſtituti equi- tes haſtati quingenti,Tarentini uerò centum,deinde diſpoſuit ex equitibus il los qui uocabantur ſocij,numero octingentos,poſt hos, omnis generis æqui tes non pauciores mille qngentis.A fronte uniuerſi cornu conſtituit elephan tos triginta,& ipſorum interualla compleuit ordinibus leuis armaturę,ex qui bus erant iaculatores & ſagittarij mille,funditores Perlæ quingenti. Igitur ſic inſtructo ſiniſtro cornu,decreuerat hoc decernere de prælio.Deinceps ſtatuit peditum agmen conſtans uirorum undecim millibus ex his erant Macedonũ duo millia,Lycij ac Pamphylij mille, ſtipendiariorũ octo millia. Ad dextrum cornu ſtatuit reliquos milites mille quingentos,quibus pręerat Andronicus. Huic mandatum eſt ut in obliquum conſiſteret,& fuga, pugnaret, expectans euentum ipſius. Ex reliquis elephantibus tredecim ſtatuit ante agmen pedi tum,inmixtis ad quędam interualla idoneis leuis armaturę.Igitur Demetrius ad hunc modum diſpoſuit ſuum exercitum.Ptolemęani autem & Seleuciani initio ordinem dextrum ualidum diſpoſuerunt, ignorantes aduerſariorũ con ſilium,edocti uerò ab exploratoribus quod factum fuerat, celeriter aciem in- ſtruxerunt,ut dextrum cornu habens uirtutem & potentiam ualidiſsimã,con fligeret aduerſus eos qui in ſiniſtris partibus cum Demetrio erant conſtituti. ſtatuerunt autem ad cornu equitum fortiſsimorũ tria millia, inter quos & ipſi certare ſtatuerant.Prępoſuere autem huic ordini portantes uallum ferratum, & catenis uinctum,quem præpararunt ad elephantorũ occurſum. Hoc enim inter facilè erat arcere belluasue ulterius tenderẽt. In fronte uerò cornu huius ſtatuerunt ordines leuis armaturæ,cũ mandatis ut iaculatores & ſagittarij bel luas uulnerarent,& eos qui ipſis portabantur.Ad hunc modum munito dex- tro cornu,& reliquo exercitu ut res poſtulabat inſtructo,cum graui uocifera- tione irruũt in hoſtes. Aduerſarijs autem ex aduerſo irruentibus,initio eque-

Demetrius a- ciem inſtruit.

Digitized by Google

Ptolemæi cũ Demetrio prælium.

ſtris pugna extitit, pedites ĩ fronte cõſtitutos, inter ꝙs lõgè præcellebãt Demetriani. Poſt exiguũ tẽpus cũ Ptolemæani & Seleuciani cornu obtaſſent, & directis cohortib. uiolẽtius irrupiſſẽt, plio acri dimicatũ eſt, ꝓpter utriuſq; partis alacritatẽ. Itaq; primo occurſu iaculis cõgreſſi, horũ plurima cõtriuerũt, & nõ paucos ex congredientib. uulnerarut. In ſecũdo cõgreſſu, aggreſſi ſunt prę liari gladĩs, & collatis manib. multos ab utraq; parte interfecerunt. Ipſi duces præ omnib. pclitãtes, adhortabant ſibi ſubiectos ut fortiter ſuſtinerẽt uiolentiã. Equites q cornibus præerãt, oẽs ex uirtute delecti, mutuò decertabãt, cũ haberẽt ſuæ fortitudinis ſpectatores, duces unà confligentes. Cũ lõgo tẽpore equeſtris pugna anceps pſiſteret, belluæ ab Indis in prælĩũ impulſæ, aliquãdiu nõ ſine fenore ꝓgreſſę ſunt, ita ut nullus ſuſtinere poſſet. Vt aũt occurrerũt ferrato uallo, multitudo iaculatorũ & ſagittariorũ aſsidue uibrantiũ, elephantorũ corpora, & ipſis inſidẽtes uulnerabat. Indis aũt ui adigentibus, & ſæuientibus in belluas, quædã ex ipſis perforabant arte facto uallo, & uulnerib. & frequẽtia uulnerantiũ dolore affectę tumultũ cõcitabant. Eiuſmodi enim genus belluarũ, in locis planis & læuib. obtinet à fronte inuictã potentiã: in ſalebroſis uerò & inuĩs uires habet oĩo inutiles, ꝓpter pedũ mollitiẽ. Quocirca cum Ptolomæus prudẽter præſenſiſſet qd futurũ eſſet, factũ eſt ut impactæ in acutos uallos, irritã habuerint uiolentiã. Tandẽ cũ plurimi Indi iaculis fuiſſent cõfoſsi, accidit ut oẽs elephãtes captiui fierẽt, ꝙ cõfecto, multi Demetriani equites animo pculſi, ad fugã cõpulſi ſunt. Ipſe cũ paucis derelictus, & depcatus unũquẽq; ut ſubſiſterẽt, nec ſe deſererẽt, cũ nullus obſequeret, unà recedere coge bat. Igit uſq; ad Gazã multi ex equitib, conſequentes parebant, & ordines ſeruabant, ita ut nullus facile auderet accedere temere perſequentibus. Campus em cũ eſſet latè patẽs & leuis, adiuuabat uolẽtes recedere in acie. Conſequebãtur & ex peditibus ĩ q uoluerãt deſerere ordinẽ, & abſq; armis ſeipſos expeditos ſeruare. Ipſe cùm circa ſolis occaſum Gazã pterueheret, nõnulli ex equitibus eo deſerto iuerũt ĩ urbẽ, uolẽtes exportare ſuas facultates. Igit portis apertis, & collecta iumẽtorũ multitudine, pterea unoquoq; primo maturãte educere onerata iumenta, accidit tantũ tumultũ circa portas excitari, ut nullus ex Ptolemęanis ſuperuenientib. potuerit anteuertere portas claudere. Quocirca cũ hoſtes irrupiſſent intra muros, urbs uenit in manus Ptolemęi. Prelio huiuſmodi exitũ ſortito, Demetrius cõtẽdebat in Azotũ circa mediã noctẽ, pcurſis ſtadĩs ſeptuaginta & ducẽtis. Huic præconẽ dè ſepeliendis mortuis miſit, cupiẽs omni genere ſepulturæ reqſitæ defunctos ornare. Plurimi em ex amicis ceciderãt, quorũ erãt illuſtriſsimi, Pitho æquali potẽtia ſocius ipſius in regendis militib, & Bœotus, q lõgo tẽpore unà uixerat cũ Antigono patre, & oĩs arcani particeps fuerat. In ipſo aũt plio ceciderunt plures qngentis ex quib. erat magna pars equites uiri illuſtres, capta ſunt ſupra octo millia. Ptolemæus & Seleucus, cũ cõceſsiſſẽt ſepulturã mortuorũ, facultates regias captas, & captiuorũ eos q in aula uerſari conſueuerãt, ſine pręcio liberationis, miſerũt ad Demetriũ. Negarũt em de ĩs ſecũ Antigono diſsidere, ſed qa bellũ cũ cõmune extitiſſet, prius qdẽ aduerſus Perdiccã, poſt aduerſus Eumenẽ, portiones regionis bello captæ, amicis nõ reddidiſſet, & rurſus pacto inito cũ ipſo, pter omne ius detraxiſſet Seleuco Satrapiã Babylonię. Ptolemęus captiuis miſsis ĩ Aegyptũ ſtatuit ut in uſus rei nauticę diſtribuerent. Ipſe omnib. ſuis in plio cęſis magnifice inhumatis, cũ exercitu inuadit urbes Phœnicię, alias obſidẽs, alias pſuadẽdo ſibi cõcilians. Demetrius uidẽs ſibi nõ ſuppetere iuſti apparatus exercitũ, ad patrẽ miſit tabellariũ, poſtulãs celerrimè ſibi dari auxiliũ. Ipſe ꝓfectꝰ ad Triolim Phœniciæ, accerſiuit milites ex Cilicia, & ex alĩs quotq; cuſtodiebant aut urbes aut caſtella lõgè ab hoſtib. diſtãtia. Ptolemęus uero potitus ĩs q ſubdio eſſent, ſidonã ſibi cõciliauit: & ꝓpe Tyrũ caſtrametatus, inuitauit Andronicũ præſidio pręfectũ ut ſibi urbẽ traderet, & pollicitus eſt ſe pmia ampla daturum.

Demetrij fuga.

Ptolemæus Tyro potitus.

Digitized by Google

turũ. Is respõdit nulla uia se uiolaturũ datã ab Antigono & Demetrio fidẽ, & grauiter cõuiciatus est Ptolemæo. Postremò cũ milites seditiosè dissedissent, & ipse Tyro expulsus fuisset, ac ĩ hostis manus ueniisset, expectabat se punitũ iri, & ꝓpter conuiciũ, & qa noluisset urbẽ dedere. Tandẽ Ptolomæus iniuriæ nõ recordatus, sed cõtra, in eũ dona cõtulit, eũq; unũ ex amicis fecit, & honorificè extulit. Erat em̃ princeps is mirificus æqtatis obseruator, & ad clementiã ꝓpẽsus ꝓterea beneficus, q; qdẽ & maximè ei cõmodauit, & fecit ut multi cũ eo inirẽt amicitiã. Qua ꝓpter & tũc Seleuco ipsum rogãte ut sibi cõcederet milites Babylonẽ ascẽsuros, libẽti aĩo obsecutus est, & insup pollicitus, se oĩa prę stiturũ, donec recupasset prefecturã, q; prius obtinebat. Et Asiæ qdẽ hic status erat. In Europa uerò, Telesphorus Antigoni nauarchus, circa Corynthũ commorãs, postq; uidit Ptolomæũ sibi ꝓlatũ, & eius fidei cõmissa oĩa Græciæ negotia, de ijs cũ Antigono expostulauit, & naues quas habebat reddidit, & militũ ijs assumptis qui eius instituti participes esse uellẽt, res suas curauit. Proiectus em̃ ad Elim, quasi adhuc in Antigoni amicitia remaneret, arcẽ muro cinxit, & urbẽ seruã reddidit Spoliauit & fanũ, q; erat ad Olympiã, & corrasis argẽti plusq; qnquaginta talẽtis, externos mercede cõducebat. Telesphorus igitur inuidia cõcepta ꝓpter Ptolemæi ꝓuectionẽ ad eũ modũ Antigoni amicitiã ꝓdidit. Ptolemæus aũt Antigoni dux, præfectus erat administrationi rerũ Græcię. Is audita Telesphori defectione, & captiuitate urbis Eleorũ, ꝓterea direptione pecuniarũ ad Olympiã, trãsijt in Pelopõnesum cũ exercitu & cũ puenisset ad Elim, arce solo æquata ĩ libertatẽ Eleos uindicauit, & pecunias Deo restituit. Hæc dũ Epirotę, defuncto Aeacide rege suo, Alcetæ regnũ tradiderũt, quæ fuerat fugatus ab Arybilo patre, & infensus, Cassandro. Qua ꝓpter & Lyciscus q; à Cassãdro dux Acarnaniæ fuerat cõstitutus, cũ exercitu trãsijt in Aegyptũ, ea spe cõcepta, q; facile posset Alcestã priuare regno, nondũ cõpositis regni negocijs. Ipso aũt citra Cassopiã castrametato, Alcetas misit in urbes filios Alexandrũ & Teucrũ, cũ mãdatis ut q; plurimi ad militiã dèligerent. Ipse cũ ea quã habebat manu cũ soluisset, ubi ꝓpe hostes uenit, expectabat natorũ aduentũ. Lyciico aũt irruẽte, & multitudine longè præstãte. Epirotę perterrefacti ad hostes defecerũt. Hic acre ꝓlio cõmisso, multi ex militib. interẽpti fuerũt, inter qs erãt cũ alij quidã uiri, tũ Micytus dux, & Lysander Atheniẽsis, cui cũ Cassandro Leucadis administratio cõmissa fuerat. Post hęc cũ Plinius inferiorib. tulisset auxiliũ, extitit alterũ ꝓliũ, in q; Alexãder & Teucer uicti in quendã pagũ munitũ cũ patre ꝓfugerũt. Lyciscas aũt obsessas & direptas Eurymenas solo æquauit. Eo tẽpore Cassander cũ suorũ uictoriã audijsset, & ignorãs ꝓsperũ successũ q; post hęc obuenerat festinãter adijt Epirũ, auxiliaturus Lyciico. Cũq; eũ feliciter rẽ gessisse dẽprehendisset, cũ Alcetã pacẽ fecit & amicitiã cõtraxit. Atq; assũpta parte exercitus, soluit ĩ Adriã, Apolloniatas obsessurus, q; eiectis ipsius ꝓsidijs, se Illyrijs adiunxerãt. Verũ q; in urbe erãt, nequaq; pterrefacti sunt, sed auxilio ab alijs amicis accersito, ante muros exercitũ in acie instruxerũt. Hic acri ꝓlio in longũ tẽpus cõmisso, Apolloniatæ multitudine superiores, aduersarios in fugã adegerũt. Cassander multis militib. amissis, & copias nõ pares habẽs, & uidẽs hybernã esse tẽpestatẽ in Macedoniã se recepit. Cũ hic dicessisset Leucadij adepti auxiliũ à Carcyræis, Cassandri præsidiũ eiecerũt. Epirotæ aũt certo tẽporis spatio sub Alcetæ regno ꝓseuerarũt. Verũ cũ se importunius erga multitudinẽ gereret ipsum mactarũt, & duos eius natos, adhuc ætatis puerilis, Esionẽ & Nisũ. In Asia uerò, Seleucus post cõparatã Demetrio uictoriam de Syriã Gaza acceptis à Ptolemæo peditibus, non supra octingentos, equitibus circiter ducentis, proficiscitur in Babylonem, tanta spe erectus, ut etiamsi nullas omnino haberet copias, cum amicis & propijs natis ascenderet ad loca superiora. Suspicabatur enim Babylonios, propter præteritã beneuolentiã prõptè sibi adfuturos. Antigonũ aũt cũ exercitu

Telesphorus ab Antigono defecit.

Prælium.

Prælium.

Cassander Apolloniatasne quicquam obsidet.

Epirotæ Alcetam regẽ suũ necant.

Seleuco imperium affectãs proficiscitur in Babyloniã.

procul dissitum, dedisse occasionem opportunã suis institutis. Cũ eo impetu ferretur, amici qui cum eo erant, uidentes sibi omnino paucos adesse una militantes, hostibus autem in quos uaderent & numerosas copias præstò adesse & copiosos commeatus, & auxiliariorũ multitudinem non mediocriter deij ciebant animũ. Quos perterrefactos uidens Seleucus, cohortabat, quod eos qui cum Alexandro militauerant, & qui propter uirtutem ab illo fuerant aliis prælati conueniret non omnino uiribus & pecuniis confidentes negotia capessere, sed experientia & prudentia, quibus & ille magna & omnibus admiranda præstitisset. Oportere autem & oraculis deorum fidem adhibere, exitũ eius expeditionis fore dignum consilio. Nam in branchilis ipso oraculũ consulente, Deum denunciasse regem Seleucum: & Alexandrũ in somnijs astantem aperte prænuntiasse futurum imperium, quod assequi eum oporteret progressu temporis. Adhæc demonstrauit omnia pulchra & hominibus admirationem adferentia, fieri laboribus & periculis. Popularem etiam se exhibuit, erga eos qui simul secum militabant & se ad omnium æqualitatem comparabat ita ut unusquisq; eum reuereretur & immensam illa audaciam libenter ferret. Postquam in Mesopotamiam peruenit, ex Macedonibus eos qui habitabant Caris, alios pellexit, aliosũe compulit militare una secum. Vt aũt inuasit in Babyloniã, complures ex incolis occurrerunt, & adiuncti dicunt se omnia quæ ei uidentur simul confecturos. Cum enim fuisset huius regionis Satrapa quadriẽnium, omnibus pulchre usus fuerat, prouocans beneuolentiam multitudinis, & longe ante præparans adiutores, si sibi occasio daretur uendicandi imperij. Defecit autem ad ipsum etiam Polyarchus, cuidam administratio-

Seleucus Babyloniam recuperat.

ni præfectus, cum militibus plus mille. Qui uerò seruabant amicitiã erga Antigonum, uidentes multitudinis concitationẽ effrenem, in arcem confugiunt cuius custos fuerat constitutus Diphilus. Seleucus aũt instituta oppugnatione, & per uim capta arce, extulit corpora reseruata puerorum & amicorum, quotquot ab Antigono traditi fuerant in custodiam, post discessum ex Babylone in Aegyptum. His expeditis milites congregat, & coẽmptos equos, tradit ijs qui possent uti, cũ omnibus aũt humane congrediens, & in spem bonã eos euehens, promptos & alacres habebat ad subeunda quæuis pericula. Igitur Seleucus ad eũ modũ recuperauit Babyloniã. Cũ uero Nicanor in Media dux coẽgisset aduersus eum ex Media & Perside & uicinis locis milites pedites quidẽ supra decẽ millia, equites aũt circiter septẽ millibus pedites quidẽ millia ipse celeriter contemnit aduersus hostes. Habebat autem in uniuersum peditum plures cꝫ Tria millia, equites uerò quadringẽtos. Traiecto tigri fluuio, cum hostes abesse iter paucorũ dierum audijsset, occultauit milites in pro-

Seleucꝰ Nicanorẽ profligat

pinquis paludibus, eo consilio ut hostes necopinantes inuaderet. Nicanor uerò, cùm ad Tigrim fluuium peruenisset, nec hostes inueniret, castra posuit apud quandã regiam mansionẽ, existimans eos fugisse longius. Exorta nocte, Nicanorianis negligentius & segnius custodias agentibus, aggressus eos repente Seleucus, magnas turbas & terrorem excitauit. Cõgressis enim prælio Persis, accidit ut & Satrapa eorũ Euager, & cæterorũ ducum quidam cecidérint. Nicanor cũ paucis relictus, & ne hostibus dederetur ueritus, fugit cũ amicis per solitudinẽ. Seleucus copioso exercitu potitus, & humanũ sese omnibus præbens, facile in suas partes pellexit Susianam, Mediam & quædã loca finitima, ac de rebus gestis scripsit ad Ptolemæũ, & alios amicos, habens iam regium splendorem, & gloriam dignam imperio.

Hæc dum geruntur, Ptolemæus degebat in Cœlesyria, cum quidem Demetrium Antigoni filiũ ingenti conflictu uicisset. Quẽ audiens ex Cilicia reuer-

Demetrijs Cilam opprimit incautum.

sum, habere castra in superiore Syria, ahibuit ex ijs quos habebat amicis cillã Macedonẽ. Huic tradito satis magno exercitu, imperauit, ut Demetriũ, prsus ex Syria expelleret, aut si depræhendisset, profligaret. Hic cum esset in itinere,

Demetrius

Digitized by Google

Demetrius per ſpeculatores certior factus Cillam caſtra negligenter habere, apud Myuntem impedimenta relinquit, & aſſumptis expeditis militibus, noctu contentè iter facit, & hoſtes circa matutinam uigiliam repente aggreſſus, exercitu ſine prelio potitur, & ipſum Cillam ducem uiuum capit: qua quidem re tam feliciter geſta ſuperiorem cladem ultus fuiſſe exiſtimatus eſt.

Tamen Ptolemæum ſuſpicans uenturum aduerſum ſe cum uniuerſo exercitu, caſtra fecit, eaq; obiecta paludum, & ſtagnorum muniuit. Scripſit etiam ad patrem de re feliciter geſta, monens eum ut aut copias quamprimum mitteret, aut ipſemet Syriam inuaderet. Erat tũc Antigonus Celœnis in Phrygia His acceptis literis gauiſus eſt ſupra modum, quod uideretur filius, quamuis iuuenis, rem ſuo Marte feliciter geſsiſſe, & regno dignũ ſe præſtare. Ipſe aſſumpto exercitu proficiſcitur ex Phrygia, & ſuperato paucis diebus Tauro, coniungit ſuas copias cum Demetrio. Ptolemæus cognito aduentu Antigoni, conuocatis ducibus & amicis deliberat utrum manere conducat, & certare de ſumma rerum in Syria, an in Aegyptum cõcedere, & illinc belligerare, quemadmodum prius aduerſus Perdiccam. Hic omnes ſuadẽt ne periclitetur aduerſus longe maiores copias, & belluarum multitudinem, & inſuper ducem inuictum. Multo enim facilius decertaturum in Aegypto, ubi & rerum neceſſariarum copia ſuperior futura ſit, & locorum firmitate confiſurus. Itaq; Syriam relinquendam eſſe iudicans, complanauit præcipuas earum quibus potitus erat urbium, Acam Phœniciæ Syriæ, & Ioppam, Samariamq́ue, & Gazam Syriæ. Ipſe aſſumptis copijs, & pecuniarum quantum agi ferriq; poterat, reuertitur in Aegyptum. Antigonus citra periculum recuperata uniuerſa Syria & Phœnicia, expeditionem inſtituit in eorum Arabum regionem qui Nabatri uocantur. Cum enim gentem hanc à ſuis rebus alienũ eſſe iudicaret, adhibuit ex ſuis amicis Athenæum, traditis ei expeditorũ peditum quatuor millibus, & equitibus ad curſum idoneis ſexcentis: eiq; iniunxit ut barbaros repentè adoriretur, & omni preda eos ſpoliaret. Eſt operepretium propter ignorantes curare inſtituta horum Arabum, quibus utentes uidentur libertatẽ tueri. Igitur uitam degunt ſub dio, patriam uocantes incultam illam, quę neq; flumina, neq; huberes fontes habet, ex quib. aquari poſsit hoſtilis exercitus. Eſt autem eis lex nec frumentum ſeminare, nec ſtirpem ullam frugiferam ſerere, nec uti uino, nec domum ædificare: Si quis contra facere repertus fuerit, capitis pœna eſt. Vtuntur autem hac lege, exiſtimantes eos qui hæc poſsident, facilè cogi poſſe à potentibus propter horum uſum, imperata facere. Alunt aũt eorum alij camelos, alij oues, in ſolitudine paſcentes. Cumq; ſint non paucæ Arabicæ gentes ſolitudinẽ depaſcentes, hi cęteros facultatibus longè antecellunt, numero non multo plures decem millibus. Solent enim eorum non pauci ad mare deportare thus, & myrrhã, & aromatum precioſiſsima, ab eis accepta, qui ea apportant ex felice (ut uocatur) Arabia. Sunt autem libertatis ſupra modum amantes, & ſi quando inuadit copioſus hoſtium exercitus, fugiunt in ſolitudinem, huius ſe præſidio tutantes. Cum ſit enim expers aquæ, alijs eſt inacceſſa, at his quia parata habent uaſa humi defoſſa in cruſtata, ſolis præbet præſidium. Cum ſit enim terra partim argilloſa, partim rupem habens mollẽ, faciũt in ea ſcrobes ingentes, quarum oſtia admodum parua faciunt, easq; in profundo ſemper amplius dilatantes, ad extremum tantam magnitudinẽ efficiunt, ut ſingula latera ſint unius iugeri. Hæc uaſa replent aqua cœleſti, Deinde ora obſtruunt, & ea reliquo ſolo adæquantes, ſigna relinquunt ſibi equidẽ nota, ſed quę alij animaduertere nequeãt. Adaquãt aũt etiã quę abigũt pecora in triduũ, ne in locis aridis, & fuga egeãt cõtinuis aqs. Ipſi cibo utũt carnib, & lacte, & frugũ terrę idoneis. Gigit em apud eos pip ex arboribus, & multũ mel, q agreſte uocat, q utunt in potione cũ aqua. Sũt & alia Arabum genera, quorum quædam etiã agros colunt, commerciũ habentia cum tributarijs, & eadẽ cum

Polemæus in Aegyptum reuertitur.

De Nabatæorum moribus.

cum Syris habent, niſi quod in domibus non habitant. Et hæc quidem Arabum ſunt inſtituta. Cùm autem conuentum haberent ſubterraneũ, in quem conuenire ſolent finitimi, pars ad merces diſtrahendas, pars ad aliquid ſibi utile mercandũ, in eum profecti ſunt, relictis in quadam rupe facultatibus, & natu maximis, præterea liberis & uxoribus. Erat autem locus ſupra modum munitus, ſed ſine muro, & à culta regione diſtans itinere biduí. Athenæus aũt obſeruato hoc tempore, contendit aduerſus illam rupẽ, expeditas habẽs copias. Et emenſi ab Idumea præfectura, diebus tribus, totidemq; noctibus, ſtadiorũ duo millia ducenta, inſcijs Arabibus circa mediam noctem rupem occupant, ac protinus eorum qui ibi deprehenſi fuerunt, quoſdã interficiũt, alios uiuos capiunt, nonnullos ſocios relinquunt, ac thuris quidẽ, & myrrhę maximã partem conuaſant, argenti uerò circiter quingenta talenta. Atq; ibi non diutius quàm unam uigiliam commorati, protinus feſtinantes reuertuntur, ſuſpicantes fore ut ſe barbari perſequerentur. Emenſi ſtadia ducenta, caſtra faciunt defatigati, & cuſtodias negligentius agentes, quippe qui putarent non poſſe ante biduum aut triduũ hoſtes uenire. At Arabes ab his qui exercitum uiderant, certiores facti, extemplò congregantur, relictoq; conuentu, ueniunt ad rupẽ, ac cognito à ſaucijs quid accidiſſet, feſtinanter Græcos perſequuntur. Cumq; Athenæus caſtra negligentius haberet, & propter laſſitudinẽ, ſomno oppreſſus eſſet, nonnulli captiuorum clam aufugerunt, à quibus Nabatæi de hoſtiũ rebus edocti, caſtra de tertia uigilia inuadunt, munero nõ pauciores octo millibus, & magnã partem adhuc in cubilibus iacentes iugulant, eoſq; qui excitabantur, & arma capiebant, configunt, ac tandẽ pedites omnes perempti ſunt, equitum euaſerũt ad quinquaginta, & eorum magna pars ſaucij. Igitur Athenæus principiò geſtis feliciter rebus, poſtea propter ſuam imprudentiam, hoc pacto offendit. Res enim ſecundas ſolet plerunq; ſequi ignauia, atq; contemptus. Quo fit ut nonnulli ritè exiſtiment, facilius eſſe res aduerſas commodè ferre, quàm res ſecundiſsimas prudenter. Illæ ea propter metum futuri cogũt carã habere: hæ propter ſuperiorẽ ſucceſſum inuitant ad omnia contẽnenda. Nabathęi ſumpto de hoſtibus uiriliter ſupplicio, ipſi reuerſi ſunt in rupẽ, recuperatis rebus ſuis: ac ſcriptis ad Antigonum literis, Athenęum accuſant, & ſeipſos purgant. Antigonus eis reſcripſit, teſtans eos meritò illum ultos fuiſſe, & Athenęũ accuſans, quod pręter iuncta ſibi ab ipſo mandata illos inuaſiſſet. Id autem faciebat quo ſuum conſiliũ celaret, & barbaros ad ignauiam pelliceret, ut eos ex inopinato aggreſſus, conata perficeret: nec enim facile erat, homines ſuperare uagam uitam degentes, & perfugium inacceſſum habentes ſolitudinem. Arabes gaudebant illi quidem, quòd magno metu ſoluti uiderentur, nec tamen omnino credebant dictis Antigoni, ſed ſpes habentes in ambiguo ſpeculatores conſtituerunt in æditis locis, Ex quibus facile erat procul conſpicere incurſiones in Arabiam. Ipſi ſuis rebus rite compoſitis, quid futurũ eſſet expectabant. Antigonus ſimulata aliquandiu aduerſus barbaros amicitia, ratus eos deceptos, tẽpus amiſiſſe quo poſſent opprimi eligit ex uniuerſo exercitu peditũ leuis armaturæ, & ad curſum probè comparatorũ, quatuor millia, equitũ ſupra quatuor millia, hiſq; imperauit ut ferrent cruda cibaria complurium dierum. Demetrium uerò filium ducem conſtitutũ, de prima uigilia mittit, cum mandato, ut Arabes quocunq; modo poſsit ulciſcatur. His p triduũ p auia loca iter faciens, ſtudebat barbaros latere. At ſpeculatores, ubi hoſtiles copias ingreſſas eſſe animaduerterũt, Nabathęis id p ignes, de qbus iter ipſos cõuerat, ſignificãt. Itaq; Barbari Græcos feſtinanter uenire rati, in rupem ſuas facultates deponunt, & ibi idoneam cuſtodiam collocant, cum eſſet unus aſcenſus manu factus. Ipſi prædam partiti, alij alijs locis abigunt in ſolitudinẽ. Demetrius poſtquam ad rupem peruenit, & prædam diſceſsiſſe cõperit aſsiduis oppugnationibus locũ tentat. Sed cum qui intus erant, fortiter oppugnarent

Athenæus Nabatæos oppri mit.

Nabathæi Athenæum uicif ſim opprimũt.

Demetrius Nabatæos inuadit.

&

& propter locorum conditionem facilè ſuperarent, ille tunc uſq; ad ueſperam prælíatus, receptui ſignum dedit. Poſtridie cum exercitũ rupi admouiſſet, barbarorum quidã exclamauit, Rex Demetri, quid tibi uis? aut quid te cogit oppugnare nos, habitantes in ſolitudine, & locis nec aquam habentibus, nec frumentum, nec uinum, denicq; nihil eorum quæ habentur apud uos neceſſaria? Nos enim nullo pacto ſeruire ſuſtinentes, confugimus in agrum omnibus carentem, quæ in alijs ſunt utilia, & uitam degere decreuimus plane ſolitariam, atq; brutam, nihil uobis incommodantes. Petimus igitur ut & tu & pater nos non lædatis, ſed acceptis à nobis donis, exercitum abducatis, & Nabatæos in poſterum amicos exiſtimetis. Nec enim, etiamſi uelis, manere hic plures dies poſsis, cum careas aqua, cunctiſq; cęteris rebus neceſſarijs, neq; nos potes cogere aliam uitam uiuere, ſed captiuos quoſdã ſeruos habebis ignauos, & alijs legibus uiuere non ſuſtinentes. His dictis Demetrius abducto exercitu, iuſsit eos de hiſce mittere legatos. Arabes miſerunt natu maximos, qui ſimilia ſuperioribus locuti ſunt ut acceptis donis eorũ quę ſunt apud eos præcioſiſsimis, pacẽ faceret. Igitur Demetrius acceptis obſidibus, & donis de quibus conuenerunt, profectus eſt à rupe, & emenſus trecenta ſtadia, caſtra poſuit prope Aſphaltitidem lacum, cuius natura non eſt ſine mentione prętercurrenda. Situs eſt is lacus in media Idumęæ Satrapia, in longitudinem patens ſtadia maximè quingenta, in latitudinem circiter ſexaginta. Aquam habet amaram, & ſupra modum fœtidam, ita ut neque piſcem alere poſsit, neque aliud animal aquatile. Cumq; in eum magna flumina dulcedine præſtantia influant, ea fœtore uincit. Ex eius medio exhalat quotannis bitumínis ſolidi moles quandoque maior tribus iugeris, interdum non multo minor iugero. Quam ob cauſam incolæ barbari maiorem uulgò uocãt taurum, minorem uitulum, eumq; natet bitumen procul in aqua, fit ut procul ſpectantibus ſpeciem præbeat inſulę. Fit autem manifeſta bituminis excretio ante uiginti dies. Nam circum lacum in multa ſtadia, fertur odor bituminis retri uenti, ac quicquid circa eum locum argenti, & auri & æris eſt, amittit naturam coloris. Verum ea in priſtinum ſtatum redit, poſtquam omne bitumẽ efflatum eſt. Vicinus autem locus cum ſit ardens & putidus, facit corpora finitimorum ualetudinaria, & omnino uitæ breuis. Eſt aũt bonus eius tractus palmifex, quantum utilibus fluuijs occupatur, aut fontibus qui irrigare poſsint. Gignit apud ea loca in ualle quadam, id quod uocatur Balſamum, ex quo percipitur. Habet prouentus, quoniam nec uſquam alibi in toto orbe reperitur hęc ſtirps, & eius uſus in medicamenta, medicis eſt ſupra modum accommodatus. Excretum autem bitumen qui ex utraq; parte lacum accolunt, diripiunt, hoſtili inter ſeſe animo, ſcite nauigijs id priuatim percipientes, conficiunt enim arundinũ prægrandes rates, quas in lacum conijciunt, atq; in his ſedent non plures tribus, quorum duo alligatos habentes remos, remigant: unus arcus ferens, ſi quis adnauigant ex ulteriore ripa, aut uim tentare audent, ppulſat. Vbi ppope bitumen uentum eſt, inſiliunt cum ſecuribus quas habent, ac tanquam de molli petra ſecantes, ratem replent. Deinde retro nauigant. Quod ſi quis eorum diſſoluta rate excidit natandi imperitus, non peſſum it, quemadmodum fit in alijs aquis, ſed ſupernatat ſimiliter ut periti. Natura enim hic liquor ſuſtinet onus quod incremento & ſpiritu prędituum eſt, exceptis Solidis, quæ denſitatem uidentur habere ſimilem argento, & auro, & plumbo, cæteriſq; ſimilibus. Quanquam & hęc multò tardius peſſum eunt in hoc lacu, q̃ quæ in cæteros lacus conijciuntur. Hunc habentes Barbari prouentum, abducũt bitumen in Aegyptum, & ad mortuorum condituras uendunt. Niſi enim hos cæteris aromatis admiſceatur, fieri non poteſt ut corporum cuſtodia diuturna fiat.

Aſphaltis Lacus.

Bitumen.

Balſamum.

Antigonus, cum reuerſus eſſet Demetrius, & geſta ſua ſingillatim retuliſſet, repræhendit eum ob initũ cũ Nabataeis fœdus, dicẽs eũ multo audaciores effeciſſe

Antigonus bitumine potiri nequit.

effeciſſe barbaros, ſinẽdo in altos. Fore em̃ ut ueniã aſſecuti uideant, nõ ꝓpter modeſtiã, ſed propter uincendi infirmitatẽ. Quod autem lacum contẽplatus fuiſſet, & uideretur aliquem inueniſſe regno prouentum, collaudauit, & lacui procuratorem prẽfecit Hyeronimũ, eum qui ſcripſit hiſtorias. Huic iniunctũ eſt ut nauigia pararet, & redactum omne bitumen congereret in unum locũ, nec tamen cecidit res ſecundũ ſpem Antigoni. Arabes enim ad ſex millia conſpirarunt, & in ratibus nauigantes aduerſus eos qui erant in nauigijs, ferè omnes miſsilibus confixerũt. Ex quo ſanè accidit ut Antigonus de hiſce prouentibus deſperauerit, tum propter offenſionem illam, tum quia mentem ad res maiores applicaret. Aduenit enim per ea tempora tabellarius, literas habens à Nicanore duce Mediæ, reliquarũq; Satrapiarũ. In his ſcriptum erat de aſcenſu Seleuci, eiuſq; ſecundis ſucceſſibus. Hanc ob cauſam æſtuans Antigonus etiã de ſuperioribus Satrapijs, mittit Demetriũ filium, habentẽ peditum Macedonum quinq; millia, mercenariorum decem millia, equitum tria millia. Huic mandatum eſt, ut ad Babylonẽ uſq; aſcenderet, recuperataq; Satrapia, deſcenderet celeriter ad mare. Demetrius à Damaſco Syriæ profectus, patris mandatũ celeriter exequitur. Patrocles uerò, is qui fuerat à Seleuco Babyloniæ dux conſtitutus, poſtquàm hoſtes apud Meſopotamiam eſſe cognouit, eorum aduentum expectare non auſus eſt, quia paucos ſecum haberet. Sed reliquis imperauit ut urbem relinquerent, & eorum pars relicto Euphrate fugeret in ſolitudinem, alij relicto Tigri diſcederent in Suſianam ad Eutelem, & ad mare rubrum. Ipſe cum ijs quos habebat militibus, utens obiectu, fluuiorũ atq; foſſarum, uerſabatur circa Satrapiam, ſimul inſidians hoſtibus, ſimul mittens ad Seleucum in Mediam de ijs quæ quotidie fierent, & eum ad quamprimũ auxiliandum cohortans. Demetrius poſtquam ad Babylonem uenit, & urbem relictam reperit, obſidere aggreditur arces, quarum unam cùm cœpiſſet, addixit ſuis milites ad diripiendum. Alteram cùm dies aliquot obſediſſet, quoniã tempore egebat, Arichelaum unum amicorum ducem reliquit in obſidione, traditis ei peditum quinq; millibus, & equitibus mille. Ipſe cum tempus concurreret, in quo ei niunctum erat ut in deproficiſceretur, cum reliquo exercitu ad mare deſcendit. Hęc dum geruntur, Romanis in Italia bellum aduerſus Samnites gerentibus, continentes fiebant in agrum excurſiones, & urbiũ obſidiones, & exercituum ſub dio caſtra. Nam bellicoſiſsime omnium Italiæ gentium de imperio contendentes, uaria ciebãt pericula. Igitur Romani conſules aſſumpta copiarum parte caſtra faciunt aduerſus hoſtium caſtra, & tempus ad pugnam idoneum obſeruant, ſociasq; urbes tutas præſtant. Reliquo exercitu aſſumpto Q. Fabius fretomanorum urbem expugnat, & eorum qui Romanis infenſi erant clariſsimos uiuos capit. Hos numero ſupra ducentos Romam adducit, & in forum productos uirgisq; cæſos ſecuri percutit, more patrio. Deinde cum paucis in hoſticum ingreſſus Celiam & Nolanorum arcem expugnat, & prædæ multitudinem uenundat, militibusq; magnam agri partem ſorte diuidit. Populus, rebus ex animi ſententia ſuccedentibus, coloniam mittit in inſulam nomine Pontiam.

Demetrius Babylonem inuadit.

Romani Samnires bello uincunt.

Agathocles Meſſana per dolũ potitur.

In Sicilia, pace nuper Agathocli facta cum Siculis, exceptis Meſſanenſibus, exules Syracuſani Meſſanam conuenerunt, quod hanc uidebant reliquam eſſe quæ principi infenſa foret. Horum conſpirationem diſsipare cupiens Agathocles, Paſiphilum ducem Meſſanam mittit cum exercitu, eiq; arcanè mandat quid facto ſit opus. Is de improuiſo agrum ingreſſus, multisq; captiuis & alia præda potitus, petit à Meſſanenſibus ut uelint amicitiam, neue cogantur cum Agathoclis inimiciſsimis pacem facere. Meſſanenſes concepta ſpe fore ut citra periculum liberarentur à bello, exules Syracuſanos eijciunt, & Agathoclem, qui cum exercitu uenerat, admittunt. Ille primohumanum ſe eis præbet, perſuadetq; ut exules accipiant qui ei militabant,

Digitized by Google

militabant,& lege à Messanensibus relegati fuerant. Postea euocat ex Messana & Tauromenio eos qui superiorib. tẽporib. eius potentatui aduersati fuerant,& oẽs iugulat,numero nõ pauciores sexcentis. Quoniã em̃ bellum Carthaginiẽsib. inferre habebat in animo,oẽs qui erãt alieno ab ipso animo,è medio tollebat. Messanẽses uerò, cũ pegrinorũ eos quos habebãt beneuolẽtissimos,& qui tyrannũ ulcisci posset,ex urbe eiecissent, & ciuiũ eos qui principi infensi erãt,uiderẽt interfectos,& insup homines ob maleficia dãnatos,coacti fuissent accipe,pœnitebat illos quidẽ facti,sed durare cogebãt, territi potẽtia dominãtis. Agathocles uerò primũ ꝓfectus est ad Acragãtum, eo consilio ut hãc quoq; urbẽ acquireret. Sed cum Carthaginiẽses eò nauib. sexaginta appulisset,ille ab hoc ꝓposito desistit,& agrum Carthaginiẽsib. subiectum puadẽs deprædat,castellorumq; alia expugnat,alia p cõpositionẽ accipit. Hæc dum gerunt,Dinocrates Syracusanorũ exulum dux ad Carthaginiẽses mittit, postulatum ut suppetias ferant,priusq; Agathocles uniuersã Siciliã sub suã potestatẽ redigat. Ipse acceptis ijs exulib. qui Messanũ expulsi fuerãt, habẽs copiosum exercitum,mittit quendã eorum qs circum se habebat,Nymphodorum, tradita ei parte militũ,ad urbẽ Centurippinorũ. Hãc em̃,ab Agathocle ꝑsidio munitũ,ꝓmisere ciuiũ qdã sese dedituros,ea cõditione ut populus suis legib. uiuere ꝓmitteret. Igit cũ ille noctu in urbẽ ĩtraret,qui ꝑsidio ꝑerãt, cũ factum sensissent,ipsum Nymphodorũ occiderunt,& eos qui intra muros ĩrrũpebãt. Hoc factũ causatus Agathocles, Cẽturippinos accusauit, & eos q seditionis authores fuisse uisi sunt,oẽs uocauit. In his dũ is princeps occupat, Carthaginiẽses in magnũ Syracusanorũ portũ quinquaginta nauib. ĩuecti, aliud nihil facere potuerũt,nisi q; duas nacti naues onerarias,eã quę ab Athenis erat supressa,& nauigantiũ manus ꝑciderunt. In q cum crudeles se in eos præstitissent à quib. ne tantulã quidẽ acceperãt iniuriã,breui pœnas eis Deus repræsentauit. Protinus em̃ diuulsę à classe naues quędã,apud Brutiã captę sunt ab Agathoclis ducib. & qui Pœnorum uiui in manus hostiũ uenerunt,eadẽ passi sunt quæ ipsi captis fecerãt. Dimocrates uerò exul, habẽs peditũ supra tria millia,& equites nõ pauciores duob. millib. eã quæ uocabat Galaria occupauit,à ciuib. ultro ĩnuocatus,& Agathocles homines eiecerit: ipse ante urbẽ castra posuit. Aduersus eum cũ celeriter misisset. Agathocles Pasiphilum & Demophilũ,cũ militũ quinq; millib. cõmissum est prælium aduersus exules, quib. præerat Dinocrates & Philonides alter alterũ cornu regẽs. Igit aliquãdiu anceps prelium fuit,dum uterq; exercitũ summa ui cõtendit. Verũ cum ducũ alter Philonides cecidisset,& illius partis acies terga uertisset,coactus est etiam Dinocrates pedẽ referre. Agathocles cũ cognouisset Carthaginiẽses occupasse in Geloa eum collẽ qui sceleratus appellat, statuit totis uiribꝫ decertare. Itaq; aduersus eos cõtẽdit,& ubi ꝑpe uenit,ꝓuocat ad pugnã,elatus supiore uictoria. Cumq; nõauderẽt barbari cõfligere,ratus ille se sine certamine ijs potiri q sub die forẽt,reuersus est Syracusas,& tẽplorũ clarissima spolijs ornauit. Atq; hęc quidẽ eo ano gesta sunt,quantũ nos assequi potuimus. Regẽte Athenis Simonide,Romani cõsules creatũ M. Valeriũ,& P. Deciũ. Horũ tẽpore Cassander & Ptol. & Lysimachus cũ Antigono pacẽ fecerũt,& fœdus scripserũt, cuius cõditiones hę fuerũt:ut Cassander dux esset Europę,donec Alexander Roxanę filius adoleuisset:& Lysimachus Thracię imperaret: Ptolemæus Aegypto & urbib. ei cõterminis in Africa & Arabia. Antigonus præesset uniuersæ Asię:& Greci uiuerent suis legibus. Neq; tamẽ steterunt hisce pactis: quin eorum unusquisq; speciosas causas quærẽs, plus occupare nitebat. Cassander uerò uidẽs Alexãdrum Roxanæ filium adolescere,& in Macedonia rumores à quibusdã dissipari,ꝓducendũ esse excustodia puerũ,patriũq; regnũ ei tradẽdũ,metuẽs sibi metipsi,imperauit Glauciæ ꝑfecto pueri custodiæ,ut Roxanã & puerũ necaret,& corpora occultaret, factũq; alteri nomini enunciaret. Cũ ille ĩpata fecisset,Cassander & Lysimachus & Ptol. itẽq; Antigonus, liberati sunt

Nymphodorꝰ à Centurippinis occiditur.

Carthaginiẽsibus diuinitus parpatrefectur.

Dinocrates et Philonides prælio uincũtur à Pasiphilo.

Quatuor Alexandri successorũ fœdus.

Roxana & eius filius necantur.

sunt imminente eis à rege metu. Cum enim nullus iam esset qui imperio succederet, deinceps eorũ quisq; qui gentibus aut ciuitatibus imperabant, regias spes alebat, & subiectam sibi regionem tanquam ferro partum regnum sic habebat. Igit̃ Asiæ & Europæ res, itemq; Græciæ & Macedoniæ, hoc statu erant.

In Italia uerò Romani cum ingentibus peditum equitumq; copijs expeditionem fecerunt ad Pollitium, quæ erat urbs Marrucinorum. Miserunt & ciuium coloniam, & eam condiderunt quæ Interamna nuncupatur.

In Sicilia uerò in dies augescente Agathocle, & maiores copias contrahente, Carthaginienses certiores facti principem in suam potestatem redigere ciuitates insulæ, & uiribus superiorem esse ipsorum ducibus, bellum maiore ui aggrediendum censuerunt. Protinus igitur triremes instruunt centum quinquaginta, & adhibito duce suorum clarissimo Amilcare, ei tradunt ciuiũ milium duo millia, in quibus erant multi illustres uiri. Ex Africa uerò decem millia. Ex Tyrrenia mercenarios mille, & rhedarios ducentos. Præterea Balcares funditores mille. Similiter pecuniæ copiam, & telorũ, & frumenti, & reliquorum ad bellum necessariorum idoneum apparatum. Iam cum uniuersa classis à Carthagine soluisset, & altum tenuisset, coorta repente tempestas sexaginta triremes e medio sustulit, & ducentas ex frumentarijs nauibus corrupit. Cætera classis magnis uexata tempestatibus ægrè in Siciliam euasit. Perierunt & illustrium Carthaginiensium non pauci, propter quos factum est ut urbs publicum luctum susceperit. Nam soliti sunt, si quando maius infortunium urbi contigit, nigris pannis mœnia tegere. Amilcar assumptis ijs qui ex tempestate euaserant, mercenarios cogit, & ex Siculis socijs conscribit eos qui essent idonei. Assumit & quæ ibi prius erant copiæ, atq; adhibita omnium procurationem quæ ad bellum essent accommodata, copias sub dio continet, habens peditum circiter quadraginta millia, equitum ferè quinq; millia, ac breui correcto superiore detrimento, uisus est esse dux bonus, & sociorum perterritos animos recreauit, & hostibus nõ uulgarem trepidationem iniecit. Agathocles Carthaginiensium copias uidens suis esse maiores, suspicatus est castellorum non pauca ad Pœnos esse defectura, & urbium quæcunq; ei infensæ erant. Maximè autem metuebat de urbe Geloorum, audiens in eorum agro uniuersas esse hostium copias. Accidit ei circa idem tempus etiam in classe non paruum detrimentum. Nam nauium uiginti in freto, uenerunt in potestatem Carthaginiensium, unà cum ipsis uiris. Cæterum cum Geloorum urbem presidio firmare decreuisset, aperte non audebat exercitum introducere, ne Geloi occasionem requirentes eum anticiparent, itaque ita urbem illam amitteret, quæ ei magna commoda præbebat. Misit igitur paulatim milites tanquàm ad aliqua negotia, donec factũ est ut multitudine ciues longè superaret. Paulò post ipse quoq; eo profectus, proditionis & defectionis Geloos accusat, siue illi re uera aliquid tale patrare in animo habuerant, siue exulum calumnijs credebat, aut etiam pecunias comparare uolebat. Interfecit autem Geloorum supra quatuor millia, & in eorũ facultates inuasit. Imperauit & reliquis Gelois omnibus, ut & numos, & infectum argentum atq; aurum referrent, minatus pœnas contumacibus. Quod cum omnes celeriter præ metu fecissent, pecuniæ multitudinem congregauit, & omnibus sibi subditis, grauem terrorem incussit. Cumq; crudelius sese aduersum Geloos gessisset quàm debebat, necatos in fossas quæ erant extra mœnia, detrusit, & relicto in urbe satis magno præsidio, castra cõtra hostes posuit. Occupabãt aũt Carthaginiẽses, sceleratũ collẽ, quem aiunt præsidium fuisse Phalaridis. In hoc fertur construxisse tyrannus celebrem illum taurum æneum, ad excruciandorũ pœnas, igne machinæ subiecto. Atq; hanc ob causam locum Sceleratũ, ab impietate quæ in miseros exercebatur, appellatum fuisse. Ab altera parte Agathocles alterum eorũ quæ fuerant Phalaridis præsidium tenebat, nuncupatum ab illo Phalariũ. Castra medius

Amilcar aduersus Agathoclem mittitur in Siciliã.

Agathocles Gela potitus, sæuit in Geloos.

Agathocles cõtra Carthaginẽses castra facit, et ab eis prælio uincitur.

Digitized by Google

dius dirimebat fluuius, cuius obiectu utrique aduersus alteros utebantur. Fuerat autem superioribus temporibus dissipata fama, oportere apud hunc locũ multos homines in pugna perire. Quod detrimẽtum apud utros futurum esset, cum esset incertũ, accidit ut religione tenerentur exercitus, essentq; ad pugnam tardiores. Itaq; diu neutri fluuium audebat traijcere uniuersis militibus donec inexpectata quædam causa eos ad plenum periculum incitauit. Afris enim hosticum percurrentibus, Agathocles irritatus est ad idem faciendum, cumq; Græci prædam agerẽt, & quædam castrorum iumenta abegissent, prodierunt ex Carthaginensium uallo, qui eos persequerẽtur. Agathocles futuri præscius, apud fluuium collocauit insidias uirorum uirtutis præcipuæ. Hi Carthaginiensibus eos qui prædam agebant persequentibus, & fluuium traiectis, repentè ex insidijs consurgunt, & inordinatos aggressi, facilè in fugam uertunt. Ac dum interficiuntur barbari, & in sua castra fugiunt, Agathocles ratus uenire tẽpus decertandi, uniuersas uires ad hostium castra ducit. Et eos ex improuiso aggressus, ac celeriter parte fossæ æquata, uallum conuellit, & per uim in castra irrumpit. Carthaginienses tam incredibili facto perterriti, & ad instruendam aciem ocium capere non uolentes, hostibus ut casus tulit, occurrunt, atq; certant. Ac dum circa fossam utrique fortiter dimicant, celeriter totus propinquus locus mortuis cõstratus est. Nam & Carthaginiensium clarissimi castra expugnari uidentes, subueniebant: & Agathocletiani uictoria cõfisi, & existimantes uno periculo se toto bello defuncturos, urgebant barbaros. Amilcar uidens suos laborare, & Græcorum semper plures in castra irrũpere, funditores admouet, qui erant ex Balearibus insulis, non pauciores mille. Hi continentia & magna saxa iacientes, multos uulnerant, nec paucos ex irrumpentibus interficiunt, ac plurimorum obiecta arma conterunt. Etenim hi homines saxa iacere soliti, quæ minæ pondo habeant, magnum afferunt ad uictoriam momentum in prælijs. Quippe cum apud eos á pueris exerceri soleat ars funditoria. Hoc illi pacto expulsis ex castris Græcis, superiores extiterunt. Agathocles rursus alijs locis oppugnationẽ instituit. Cumq; iam castra ui caperentur, appulit Carthaginiensibus exercitus ex Africa insperatus. Itaque sumptis iterum animis qui erant in castris in fronte dimicãt: qui uerò suppetias uenerant, in orbem Græcos circumsistunt. Qui dum uulnerantur, præter opinionem pugnæ fortuna breui in contrarium mutata est. Fugiebant autem pars ad Himeram fluuium, alij in castra, quod receptus spacium habebat quadraginta stadia, & quidem totum ferè campestre, persequentibus barbarorum equitibus non minus quàm quinq; millibus, quò factum est, ut interiectus locus mortuis oppletus fuerit, multum conferente etiam fluuio ad Græcorum interitum. Cum enim essent dies caniculares, & persecutio circa meridiem fieret, multi fugientium, qui propter ardorẽ & fugiendi laborem siti cõficerentur, auidius bibebant, & quidem cum esset unda salsuginosa. Quæ res effecit ut non pauciores ijs qui in fuga necati fuerant, reperti fuerint apud fluuium mortui sine uulnere. Ceciderunt in ea pugna barbarorum circa quingenit Græcorum non pauciores septem millibus. Agathocles tanta clade accepta, eos qui ex clade euaserant assumit, crematisq; castris Gelam se recipit. Cumq; famam sparsisset, sese celeriter Syracusas proficisci statuisse, 300. Afri equites inciderunt in quosdam Agathoclis milites, à quibus cum audiuissent Agathoclem sese recepisse Syracusas, Gelam ingressi sunt tanquam amici, & spe frustrati, missilibus confossi sunt. Agathocles seipsum in Gelam cõclusit, non quia ad Syracusas euadere non posset, sed quia Carthaginienses distinere uolebat ad obsidionem Gelæ, ut Syracusanis fruges tutò comportare liceret cogente tẽpore. Amilcar primò Gelam obsidere conabatur: sed audiens in ea & uires esse ad propugnãdum, & Agathoclem omnibus abundare, hoc consilio supersedit, & castella urbesq; adiens recipit, & omnibus humanum

se præbet, ut Siculos ad beneuolẽtiam pelliciat. Et Camarinęi quidẽ ac Leontini, præterea Catanæi, & Tauromenitæ, protinus missis legatis, deficiunt ad Carthaginienses. Deinde post paucos dies Messanẽses & Abacęnini, & multæ ciuitatum aliæ alias anticipantes, ad Amilcarem deficiunt: tantus uulgò impetus incessit post cladem, odio tyranni. Agathocles uerò ductis ad Syracusas reliquis copijs, laborantes partes murorum reficit, agrióq; frumentum comportat, cogitans urbi satis magnam custodiam relinquere, & copiarum optimam partem in Africam transportare, bellumq; ab insula transferre in continentem. Nos uerò, quemadmodum initio proposuimus, Agathoclis in Africam transitum initium faciemus sequentis libri.

Libri XIX. *finis.*

DIODORI SICVLI BIBLIOTHECÆ HISTORICÆ

LIBER VIGESIMVS.

Præfatio.

NOn iniuria eorum institutũ aliquis improbauerit, qui historijs suis prolixas aut crebras nimis orationes admiscent. Nã prętерquam quòd perpetuitatem historiæ intempestiua orationum inductione abrumpant, etiam eos qui rerum cognitionis cupiditate tenentur deterrent. Enimuero si qui sunt qui suam in oratoria facultate peritiam ostentare uelint, possunt id priuatim facere: orationes quæ ad populum aut in legationibus habentur: prętерea declamationes in laudẽ uel uituperium, & alia eius generis cõponendo. Nã qui legitimã dictionis cõpositionẽ scriptis suis adhibẽt & unũ propositũ ad extremũ persequuntur, est profectò cur iure in utroq; studij genere cõmendentur. Nunc inuenire est quosdã qui dũ nimij in orationis elegantia sunt, historiã quasi appendicẽ orationũ fecerũt. Nec solũ mala scriptio lectori molesta est, uerũ etiã ea quæ cũ alioquin in cæteris nõ inepta uideatur, aberrat ab ordine proprio locorũ & tẽporum. Hanc ob causam talium scriptorũ lectores partim stili genus etiamsi elegantissimũ uideatur, prętereant, partim prolixitate & authoris importunitate deterriti, in uniuersum & quidẽ meritò, ab eorũ lectione abstinẽt. Nã historię natura simplex est, cõtinua, denicq; corporis animati similis, cuius id quod lacerũ est amittit animalem illam uetustatẽ, quod cõtra debitã habet partiũ omniũ cõpositionem, eandẽ cõmodè retinet, & propter totius descriptionis cohærẽtiam, iucundã & dilucidã lectionẽ efficit. Neq; tamẽ nos in uniuersum ita rhetorũ colores improbamus, ut eos in historia adhibẽdos esse omnino negemus. Cum enim historiã uarietate exornare necesse sit, quibusdã in locis opere precium est huiusmodi dictione uti. Et hac opportunitate ne me quidẽ priuatũ uelim. Itaq; si pro rerum aut tẽporum circũstantijs aliqua uel legati uel cõsiliarij oratione opus sit, nisi quis bene instructus ad causam suam defendendã descẽdat, profectò suam causam suspectam reddiderit. Nã multę causę incidũt propter quas sępè necessario rhetorũ pręceptis utendũ sit. Nã cũ multa benè & acutè dicta sint, nequaq; ea quę memorię digna sunt, & eam quę ex historia petit utilitatẽ afferũt, ociosè sunt prætermittẽda. Prętерea si splendidũ & magni momẽti est argumentũ, uidendum est ne orationis genus humilius sit quã rerũ magnitudo patiatur. Fit itẽ interdũ ut prętер expectationẽ res eueniant, in eo casu cogemur cõuenientib. instituto uerbis uti, ut omnẽ absurditatẽ euitemus. Verũ hisce de rebus hęc dicta sufficiãt. Nũc eas res de quib. dicere instituimus, aggrediamur: si tamẽ prius ipsa tẽpora de quibus in hoc opere agimus, subiecerimus. Igit̃ in priorib. libris ab antiquissimis

antiquiſsimis temporib. orſi res geſtas Græcorũ & barbarorũ proſequuti ſumus uſq; ad annũ qui Agathoclis in Libyam expeditionẽ anteceſsit, ad quam à Troiæ excidio numerant anni 83. ſupra 800. Atq; ita ut hiſtoriã cõtinuemus incipiamus ab Agathoclis in Lybiã profectione, & nouẽ annos cõplexi, in illum annum deſinamus, quo reges facta cõcordia unanimi conſenſu arma in Antigonum Philippi filium ſumpſerunt.

Rectore Athenis Hieromnemone, Rom. Coſs. crearunt C. Iulium & Q. Aemiliũ. In Sicilia Agathocles à Carthaginienſib. ad Himerã prælio ſuperatus, & maxima eaq; firmiſsima exercitus parte amiſſa, Syracuſas cõfugit. Vidẽs autẽ ſocios omnes deſciuiſſe, et barbaros Siciliã uniuerſam præter Syracuſas in ius ditionemq; ſuam redegiſſe, lõgeq; & terreſtrib. & naualib. copijs potẽtiores eſſe, rem inſperatã & maximè temerariã aggredit. Cum enim in ea omnes eſſent opinione, ut ipſum nunq; cum Carthaginienſib. bellũ geſturum putarent, ſtatuit, relicto in urbe ſatis firmo præſidio, & ſuorũ militũ idoneis aſſumptis, in Libiam traijcere. Fore em̃ ſperabat ut Carthaginienſes ocij pacisq; delicijs diu aſſueti ac propterea belli periculorũ inſolertes, facilè à ſuis in omnibus malis induratis ſuperari poſſent. Præterea ſocios quos in Libya habebant quoniam iam à multo tẽpore eorũ imperata grauiter ferrent, deficiendi occaſionẽ arrepturos. Et quod omnium erat maximũ inopinato in eorũ fines irruptione facta agrũ intactũ, & omnib. rebus propter Carthaginienſium opulentiam abundantẽ populaturũ ſe ſperabat. In ſumma à patrio ſolo & Sicilia tota barbaros abſtracturũ, & in Africã omne bellũ trãslaturũ ſe cõfidebat. Id quod factum eſt. Hoc enim conſilium cum nulli amicorum reuelaſſet, Antandrum fratrem cum idoneo præſidio urbi præfecit: ipſe electis fortiſsimis quos habebat militibus, peditibus quidem ut cum armis expediti præſto ſint imperat, equitibus uerò ut præter arma remos & frena ſecum aſſumant edicit, ut cum equos nactus eſſet, equites paratos haberet, ijs quæ neceſſaria eſſent comparatis. Nam in ſuperiore clade peditum pleriq; occubuerant, equites autem omnes incolumes euaſerant, quorum equos in Africam deportare non poterat. Ne autem Syracuſani ſe abſente nouis rebus ſtuderent, cognationes alias ab alijs ſegregauit, maximè autem fratres à fratribus, & parentes à natis, quos partim in urbe reliquit, partim ſecum abduxit. Certum enim erat, eos qui Syracuſis relicti eſſent, etiamſi animo erga eum eſſent alieniſsimo, nihil tamen propter amorem erga natos grauius in Agathoclem auſuros. Cum autem pecuniæ inopia laboraret, pupillorum facultates à tutoribus ablatas ad ſe recepit, longè ſatius eſſe dicens ſe eorũ tutorem eſſe, & fidelius iam adultis reſtituturum affirmans. Præterea à mercatoribus pecuniam mutuo ſumpſit, & quædã templorum donaria abſtulit, ac mulieribus ornatum ademit. Quæ cum locupletiſsimis quibuſq; diſplicere, & ab ſe eorum animos maximè abalienatos animaduerteret, concionem conuocat, in qua nuper acceptã cladem & imminentes calamitates deplorans, ſe quidem (utpote qui eſſet in ferendis quibuſcunque laboribus iam exercitatus) facilè obſidionem ſuſtinere poſſe dicebat: ciuium autẽ miſereri, ſi concluſi obſidionẽ pati cogerentur. Hortatus eſt itaq; eos ut ſuæ ſaluti cum ſuis facultatib. conſulerent, quicunq; dubiam belli fortunam experiri nollent. Cum autem ex urbe diſcederent hi qui opibus maximè pollebant, & odio in principem flagrabant, eos emiſsis quibuſdam mercenarijs, neci dedidit, & eorũ facultates in fiſcum ſuum redegit. Ex quo tam ſcelerato facto pecuniam nactus, & ab ijs quibus ipſe inuiſus erat urbe purgata, ſeruos ad militiã aptiſsimos libertate donauit. Ac iam omnib. præparatis, & 60. nauib. adornatis, nauigandi oportunitatẽ expectabat. Cũ autẽ eius inſtitutũ lateret, quidã eum in Italiam expeditionẽ ſuſcipere, alij eam quæ Carthaginiẽſibus pareret Siciliæ partẽ depopulaturũ ſuſpicabant. Omnes autẽ de eorum qui diſceſſuri erãt ſalute deſperare, & principis inſaniã arguere. Cæterũ hoſtib.

Agathocles bellũ in Africam traijcere cogitat.

multò plurib9 triremib. ſtationẽ habentib. primũ diebus aliquot milites intra naues continere ſe coegit, cum nauigare non poſſent. Deinde cum naues frumentariç ad urbem curſu ferrentur, Carthaginienſes cum tota claſſe ad naues contenderunt. Ipſe uerò Agathocles de incepto ſuo deſperans, poſtquam uidet portus ingreſſum à ſtationarijs deſertum, magna nauigãdi celeritate uſus traijcit. Deinde Carthaginienſes onerarijs iam proximi poſtquam uident hoſtes confertis nauibus nauigare, primum ſuſpicati ipſum auxilio frumentarijs uenire, regreſsi ſunt, & claſſem ad nauale prçlium inſtruxerunt. Vt autem eos rectà præteruehi, & iam procul antegreſſos animaduertunt, perſequi cœperunt. Ibi illis inter ſeſe contendentibus nauigia quæ commeatum uehebant præterſpem periculo euitato, magnam rerum neceſſariarum copiam Syracuſas apportarunt, iam urbe rei frumentariæ penuria laborante. Agathocles uerò ab hoſtibus obſeſſus, cum nox ſuperueniſſet, inſperatam ſalutem conſecutus eſt. Poſtero die tanta ſolis obſcuratio facta eſt, ut planè noctem diceres, ſtellis undique apparentibus. Quamobrem Agathocleani rati etiam diuinitus ſibi pericula præſagiri, multò magis de futuris ſolliciti erant. Cum autem ſex diebus totidem'que noctibus nauigaſſent, prima luce præter expectationem non procul conſpicati ſunt claſſem Carthaginienſium. Itaq; utrinque ſuborta contentione, inter ſe remis certabant. Pœni quidem, quòd ſperarent ſe præter nauium expugnationem etiam Syracuſas in poteſtatem accepturos, ac patriam magnis periculis liberaturos. Græci uerò niſi ſumma cum celeritate ad littus properarent, præſens ſibi imminere exitium uidebant, atq; ijs qui domi relicti erant, grauiſsimam ſeruitutem. Vbi in Africç conſpectum uentum eſt, tit ſociorum cohortatio & incredibile ſtudium. Ac uelocius quidem naues barbarorum ferebantur, remigibus longo ſtudio exercitatis. Satis autem longo interuallo prçceſſerant naues Grçcorum. Ac nauigatione celerrimè expedita, poſtquam ad terram appropinquarunt, confertim alij cum alijs in terram ruebant, quemadmodum quidam certatores. Nam in extremas Agathoclis, primæ Carthaginienſium naues impingebant, cum eſſent intra teli iactum. Itaque cum pauliſper inter ſeſe miſsilibus & fundis certaſſent, paucis nauibus barbaris congreſsis, Agathocles ſuperior erat, qui multos milites haberet. Deinde Carthaginienſes conuerſis proris paululum extra teli iactum ſe receperunt. Agathocles copijs ſuis ad eas quæ uocãtur Lapicidinæ expoſitis, & ducto à mari ad mare uallo, naues remulco ſubduxit. Atque tam audaci facinore perpetrato, aliud priori longè periculoſius aggreditur. Adhibitis enim ducibus, qui ſuo inſtituto dicto audientes erant, factaque re diuina Cereri & Proſerpinæ, conuocat populum. Deinde coronatus cum ſplendida ueſte in concionem progreſſus, & quædam ad ſuum inſtitutum aptè præfatus, dixit ſe præſidibus Siciliæ deabus Cereri & Proſerpinæ, quo tempore à Carthaginienſibus fugati fuerint, uota nuncupaſſe, omnes naues accenſurum. Eſſe itaque laudabile, ſalutem adeptos uota ſoluere, ac pro illis longè plures redditurum ſe promittebat, ſi ſeſe in pugnando ſtrenuè præſtitiſſent. Etenim deos per uictimas totius belli uictoriam portendere. Hæc eo dicente, famulorum quidam accenſam facem adfert, quam poſtquam accepit, reliquis triremium præfectis ſimiliter dari iuſsit, deabus'que inuocatis primus ad prætoriam triremem contendit: ac ſtans in prora, cæteris ut ſe imitentur iubet. Ibi cum præfecti ignem iniecisſent, ſublata celeriter in auras flamma, tibicines claſsicum canere, milites iubilare, omnibus pro domum reditione precantibus. Hoc autem faciebat Agathocles eo maximè cõſilio ut cogeret milites in periculis omnino fugę obliuiſci. Compertum enim habebat ad naues confugiendi ſpe ſublata, in ſola uictoria ſalutem collocaturos eſſe. Deinde cum exiguas copias haberet, uidebat ad cuſtodiendas naues neceſſe fore, partiri exercitum, atq; ita minimè ſe parem fore. Sin autem deſtitutas

Agathocles in Africã traijcit.

Solis defectio

Agathocles in Africã appellit.

Agathocles ſuam claſſem incendit.

tutas relinqueret, in potestatē Carthaginiensium uenturas esse. Enimuero ardentibus omnibus nauibus, & flamma magnum spacium occupāte, Siculos terror inuasit. Initio enim calliditate & dementia Agathoclis decepti, cum celeritas facti ad cogitandum tempus nullū daret, omnes eius facto assensi sunt. Tempore deinde singula expendendi ocium largiente, ad pœnitentiam conuersi sunt, ac secum magnitudinem dirimentis maris reputantes, de salute desperabant. Agathocles uerò eos hac desperatione liberare cupiens, exercitū ad Magnam urbem (ut uocatur) Carthaginiensium imperio subiectum deducit. Media autem regio, per quam ijs proficiscendū erat, hortis & omni genere satorum culta erat, aquis multis per aquæ ductus deductis, & omnem locū irrigantib. Præterea continuæ uillæ erant, ædificijs splendidis & tectorijs operibus elaboratæ, quæ dominorū opes indicabant. Abundabant præterea horrea omnibus ad uictū accommodis, utpote cum incolæ in diuturna pace fructuum abundantiam congessissent. Erat autem regio partim uitium partim olearum ferax, alijsq; frugiferis arborib. referta. Altera ex parte tempus erat, in quo boum & ouium greges pascebantur, & uicinę paludes equis armentarijs abundabant. In summa maxima erat ijs in locis rerum omnium affluentia, cū Carthaginiensium primarij possessiones occupassent, & opes cum elegantię studio ad fruendum, in eam rem insumpsissent. Itaq; Siculi regionis amœnitatem & fœcunditatem admirati, spe efferebantur, digna periculis pręmia uictoribus proposita cernentes. Quod cum uideret Agathocles, milites iam animos recepisse, & ad pericula prōptos esse, confestim muros aggreditur. Quæ oppugnatio inexpectata cum accidisset, & oppidani propter rei bellicæ imperitiam paulisper obsidionem sustinuissent, urbem ui cepit: quam militibus diripiendam cum dedisset, milites & præda graues, & animis confidentes reddidit. Inde propere ad album (ut uocatur) Tunetem exercitu ducto, urbem in potestatem suam redigit, quę á Carthagine duo millia stadiorum distabat. Ipsi autem milites utranque urbem præsidio occupare uolebant, & in eas prædā omnem exposuerant. At Agathocles rebus gestis consentanea cum cogitasset, docuisset'que milites, quemadmodum non expediret perfugij locum relinqui, quandiu prælio Carthaginienses non deuicissent, complanatis urbibus, sub dio castra metatus est. Carthaginienses autem qui prope stationem Siculorum statiua habebant, postquam naues accensas animaduerterunt, primùm lætitia gestiebant, tanquam hostibus ob metum eorum naues corrumpere coactis. Verùm postquam hostium copias in agrum contendere uiderunt, de futuris coniecturam facientes, nauium iacturam suum damnum duxerunt: ac propterea uela ex pilis contexta in proris expanderunt, quod ijs facere solenne est, si quando Respublica Carthaginiensis infortunium aliquod passa putatur, sumpserunt'que in suas triremes Agathoclis nauium ferramenta, ac nuncios qui rem omnem accuratè referrent, Carthaginem miserunt. Priusquam autem hi quid factum esset aperirent, quidam loci illius homines, cognito Agathoclis aduentu, id celeriter Carthaginiensibus nunciarunt. At illi ob rei admirabilitatem attoniti, suspicabantur in Sicilia suas & terrestres & nauales copias perijsse. Neque enim credibile erat Agathoclem nisi uictorem Syracusas præsidio destitutas relicturum fuisse, aut copias traijcere ausurum, hostibus maris imperium obtinentibus. Itaque urbem tumultus & trepidatio magna inuadit, & populi concursus in forum fit, & consultatio senatus quid facto opus foret. Neque enim paratum habebant exercitum, qui hostibus opponi posset, & ciuium multitudo belli ignara, animum despondebat: hostes uerò tanquam iam muris proximi expectabantur. Igitur quidam ad Agathoclem legatos de pace mittendos dicebant, qui idem quid in hostium castris ageretur explorarent. Alij expectandum censebant, donec singula quemadmodum gesta forent, planè cognouissent.

Agri Magnæ urbis fertilitas.

Agathocles Magnam urbem & Tunetem expugnat & euertit.

Carthagine trepidatur.

uiſſent. Hac urbem perturbatione tenente, miſsi à claſsis præfecto appulerunt, qui cauſas rerum geſtarum retulerunt. Itaque cum ſe rurſus collegiſſent, ſenatus omnes nauium præfectos incuſabat, quòd paſsi fuiſſent hoſtiles copias in Africam traijci, cum ipſi mare occuparent. Ac duces militiæ elegit Annonem & Bomilcarem, patria ſimultate inter ſeſe diſsidentes: exiſtimabant enim priuatam eorum diſsidentiam & diſcordiam, communem reipublicæ ſalutem fore. Sed longè aliter atque putabant euenit. Nam Bomilcar iam à multo tempore tyrannidem affectabat, ſed cum poteſtatem & idoneum rei gerendæ tempus non haberet, tunc occaſionem ſatis commodam imperium adeptus arripuit. Huius autem rei maximè cauſa extitit Carthaginienſium in puniendo acerbitas. Nam primarios uiros in bellis ad imperia euehunt, exiſtimantes ijs de ſumma rerum ante omnes periclitandum eſſe. At pacem adepti eoſdem falſo criminantur, & iniuſta iudicia ferentes, ob inuidiam ad ſupplicia rapiunt. Propterea quidam imperijs præfecti futuras in iudicio ſententias metuentes, ab imperio deficiunt, alij ad tyrannidem animum adijciunt, quod tum Bomilcar alter ducum fecit, de quo paulò poſt dicemus. Igitur duces Carthaginienſium, cum nequaquam tempus eſſe cunctandi uiderent, non expectatis uicinorum & ſociarum urbium auxilijs, in apertum ciues ipſos educunt: qui erant peditum non pauciores quadraginta millibus, equites mille, curruum duo milllia. Occupato autem quodam tumulo non procul ab hoſtibus, ad prælium milites inſtruunt: ac dextrum cornu tenebat Anno, adiuuantibus eum qui ſacram cohortem efficiebant. Siniſtrum regens Bomilcar, cum propter loci naturam in latum agmen porrigi non poſſet, denſum fecit. Currus & equites ante agmen collocarunt, horum conſilio ut hiſce primum impetum facerent, ad Græcorum uires tentandas

Carthaginiẽ. & Agathocleani copias ad prælium inſtruunt.

Agathocles acie barbarorum perſpecta, dextro cornui Archagathum filium præficit, attributis ei duobus peditum millibus & quingentis. Deinceps ordinauit Syracuſanos, qui erant numero tria millia quingenti. Deinde mercenariorum Græcorum tria millia. Poſtremo Samnitum, Tyrrhenorum, & Gallorum tria millia. Ipſe cum ſatellitio cum mille armatis dimidium cornu tutabatur, ſacræ Carthaginienſium cohorti oppoſitus. Sagittarios autem & funditores quingentos per cornua diuiſit: militibus autem uix armorum ſatis erat: Itaque cum eos qui clypeis carebant, inermes uideret, clypeorum tegumenta baculis affixit, & ſpecie circulum clypei imitatus, eis tradidit nequaquam ad uſum idonea, ſed quæ procul conſpecta, armorum ſpeciem referre poſſent ijs qui rei ueritatem ignorarent. Ac animaduertens milites ob multitudinem barbari equitatus & copiarum perculſos, dimiſit in caſtra compluribus locis ululas, quas iam antea præparauerat, ad tollendam tarditatem multorum. Quæ per agmen uolitantes, & ſcutis galeisque inſidentes, milites animabant, ſingulis augurantibus, propterea quòd Mineruæ ſacrum creditur id animal. Hæc quanquam uani conſilij uideri poſsint, cauſa tamen ſæpenumero magnorum commodorum extiterunt, quemadmodum tunc factum eſt. Nam cum multitudo animos ſumpſiſſet, & rumores ſparſi eſſent diuinitus manifeſtè uictoriam illis præſignificari, confidentius periculum ſubierunt. Nam cum in eos currus irruiſſent, alios miſsilibus confixerunt, nonnullos præterferri paſsi ſunt, pleroſque retrogredi ad aciem peditum coegerunt. Similiter equorum impreſsionem ſuſtinentes, multis uulneratis, in fugam conuertunt. Dum ita ſtrenuè in prima acie pugnatur, barbarorum omnis peditatus ad manus uenit.

Ibi cum acriter pugnaretur, Anno comitante ſacra cohorte dolectorum hominum, dum ſuo marte uictoriam parere cupit, grauiter Græcos urget, multosque occidit. Cumque in eum omnis generis tela conijcerentur, non cedebat, ſed quamuis multa uulnera acciperet inſtabat, donec

Anno occumbit.

Digitized by Google

instabat, donec defatigatus occubuit. Eo occiso Carthaginienses qui illic pugnabant, animos remiserunt. At Agathocleani arrecti, multò magis confirmati sunt. Quæ cum à quibusdam intellexisset Bomilcar, alter militiæ dux, ratus diuinitus sibi oblatam occasionem tyrannidem occupandi, sic secum cogitabat, si Agathoclis exercitus pereat, se in imperium inuadere non posse, cum ciues sint futuri potentiores: sin ille uictoriam consecutus, Carthaginiensium animos depresserit, facilè se subiecturum iam uictos, atque Agathoclem paruo negocio, cum ei uisum fuerit deuicturum. His cogitatis, secessit cum antesignanis, tectè cedens hostibus, & suis Annonis morte indicata, ut ordinatim sese in collem recipiant, hortatur: hoc enim expedire. Instantibus autem hostibus, cum totus discessus fugæ speciem haberet, Afri conferti, existimantes eos qui erãt in prima acie ui superatos esse, terga dare cœperunt. Qui sacra cohortem efficiebant post Annonis ducis mortẽ primùm fortiter resistebant, & conscensis eorum qui ceciderant cadaueribus, omne periculum sustinebant. Verùm postquam cognouerunt maiorem exercitus partem in fugam conuersam, & hostes à tergo instare, cedere coacti sunt. Itaque effuse fuga per omnia castra Carthaginiensium existente, barbari ad urbem fugerunt, Agathocles aliquousque persecutus reuertitur, & Carthaginiensium castra diripit. Cæsi sunt in prælio Græcorum ad trecentos: Carthaginensium non plures mille, aut ut quidam memoria prodiderunt, supra sex millia. In castris Carthaginensium præter alias opes inuenti sunt complures currus, in quibus apportata erant supra uiginti millia compedum. Barbari enim cum se Græcos facilè superaturos putarent, inter sese significauerant, ut uiuos quamplurimos caperent, & uinctos ad opera detruderent. Verùm (quemadmodum ego arbitror) deus, sicuti superbis cogitationibus dignum est, malam spem mutat in exitum contrarium. Agathocles igitur Carthaginiensibus præter omnium opinionem deuictis, eos intra muros conclusit. Fortuna autem, quę alternis post cladem uictoriam dare solet, uictores æquè atque uictos depressit. Nam in Sicilia Carthaginienses magna acie superato Agathocle, Siracusas obsidebant. In Africa tanta pugna uictor Agathocles, Carthaginienses obsidione premebat: & quod omnium maximè mireris, imperator in insula cum haberet integrum exercitum, barbaris inferior erat, idem in continente parte ante uicti exercitus uictores superauit. Itaque Carthaginienses cum diuinitus sibi hanc cladem immissam putarent, ad omne genus supplicationũ conuersi sunt: & maximè sibi infensum Herculem, qui erat apud colonos, rati, magnam pecuniarum uim & preciosissimorum donariorum in Tyrum miserunt. Cum essent enim orti ex ea coloni, antea soliti erant deo decimas omnium reddituum mittere. Sed postea magnas opes nacti, & prouentibus non contemnendis aucti, parum omnino mittebant, numen parui facientes. Ac post calamitatem illam acceptam omnes ad pœnitentiam conuersi, omnium Tyriorum deorum memores erant. Miserunt etiam confecta ex sacris aurea templa ad supplicandum simulachris: existimabant enim hoc magis ad placandam iram dei cõferre, si ad deprecationem donaria mitterent. Causabantur præterea Saturnum ipsis aduersari, quoiam cum superioribus temporibus soliti essent immolare huic deo filiorum præstantissimos: postea clã emptos pueros, eos'que enutritos, ad sacrificium mittebant. Et facta inquisitione inuenti sunt quidam ex immolatis subdititi. Hæc cum suis animis cogitantes, & hostium castra ante muros cernentes, religione tenebantur, tanquam qui patrios deorum honores soluissent. Cum autem per imprudentiam errata corrigere cuperent, delectos ducentos primariorum hominum filios publicè immolarunt. Alij calumnijs grauati, sponte sua sese obtulerunt, quorum erant non pauciores ducentis. Erat autem apud eos ænea Saturni statua, quæ manus supinas in terram inclinatas exporrigebat, ita ut im-

Bomilcar suos prodit.

Carthaginiensium lades.

positus puer deuolueretur, & in uoraginem quandam ignis plenam traderet. Hinc uerisimile est Euripidem fabulosa illa mutuatum, quę tractaotur ab illis de Taurino sacrificio, in quibus Phigeniam ob Oreste sic interrogari facit. Quodnam sepulchrum mortuus sortiar? Ignem sacrum qui intus est, & opacum terræ hiatum: & fabula quæ à Græcis ex prisca fama tradita est, quòd uidelicet Saturnus suos filios è medio tollere sit solitus, apud Carthaginienses huiusmodi lege seruata uidetur. Enimuero rebus Africis ita mutatis, Carthaginienses in Siciliam ad Amilcarem legatos ire iubent, rogatum ut copias auxiliares mittere maturet, & direpta Agathoclis nauium ferramenta unà mittunt. Ille legatos, ut acceptam cladem celent hortatur, & eum inter milites rumorem, tanquam si Agathocles omnes & naues & copias perdidisset, dissipent monet. Ipse missis quibusdam qui ex Carthagine aderant legatis Syracusas una cum ferramentis, ut urbem dedant suadet: Syracusanòrum enim exercitum à Carthaginiensibus conciſum esse, & naues cõflagrasse: quòd si qui non credant, ut id exhibitorum repagulorum argumento demonstrent. Hac Agathoclis calamitate nunciata, oppidanorum multi crediderunt. Primarij uerò dubitantes occultarunt, ne qui tumultus oboriretur, atque confestim legatos dimiserunt. Exulum affines & familiares, alios'que qui eorum facta iniquo animò ferebant, quorum erant non pauciores octo millibus, ex urbe eiecerunt. Deinde cum repentè tanta hominum multitudo patriam deserere cogeretur, fit tota urbe discursus, tumultuatio, & fœminarum ululatus: nulla enim erat per id tempus familia luctus expers. Nam quidam calamitatem tyrãnidis Agathoclis, & filiorum suorum casum deplorabant. Ex priuatis alij eos qui in Africa occubuisse putabantur deflebant: nonnulli eorum qui penates & focos relinquere cogerentur, fortunam dolebant, quibus neque manere concedebatur, neque extra muros prodire integrum esset, barbaris urbem obsidione cingentibus. Ad tanta mala accedebat eo quòd & infantes & uxores in fugam secum unà trahere cogebantur. Amilcar exulibus qui ad ipsum confugerant, impunitatem concedit, paratoq; exercitu Syracusas contendit, tanquam ad urbem capiendam, tum propter solitudinem, tum propter nunciatam reliquis calamitatem. Præmissis autem legatis, Antandro eius'que socijs si urbem traderent, impunitatem pollicetur. Cum itaque conuenissent ex ducibus authoritate maximè pollentes, Antander urbem dedendam censebat, natura effœminatus, qui'que multum ab audacia & rebus gestis fratris degenerasset. Erijmnon autem Aetolus ab Agathocle fratri adiutor appositus, diuersa sententia proposita, omnibus ut perdurent, donec rei ueritatem cognouerint, persuadet. Deinde Amilcar sententia oppidanorum cognita, omnis generis machinas constituit, oppugnationem aggressurus. Agathocles post pugnam duabus actuarijs nauibus fabricatis, alteram Syracusas mittit, præstantissimis adhibitis, & ex amicis quos habebat fidelissimos uno Nearcho, qui uictoriam suis nunciet. Deinde cum secundis uentis nauigarent hi qui missi erant, noctu quinto die Syracusas appellunt, & coronati pæana'que canentes in nauigio, simulatque illuxit, in urbem nauigant. Quod ubi Carthaginiensium sensere excubiæ, propere persequuntur. Cum autẽ fugientes nõ longè præcederent, remigũs contendere incipiunt. Audita remigum contentione tum oppidani tum urbem obsidentes, ad portum concurrunt, & utrique de suis solliciti, ut bono sint animo exclamant. Iam cum actuaria illa comprehenderetur, barbari iubilare, oppidani cum suppetias ferre non possent, dijs pro salute nauigantium supplicare. Iam persequentium prora impetum in eam faciente, non procul à terra anticipauit actuaria alteram uno telli iactu, & cum Syracusani auxilio uenissent, periculum euasit. Amilcar cernens oppidanos propter anxietatem & incredibilitatem expectati nuncij ad portum

Carthaginienses auxilia ex Sicilia petunt ab Amilcare.

Agathocles nuncium Syracusas de uictoria mittit.

tum concutrisse, suspicans partem aliquam muri incustoditam relinqui, mittit cum scalis militum fortissimos. Ibi custodias desertas nacti, inscijs omnibus muros conscenderunt, & iam ferè interturrium occupauerant, cum circumeuntes de more excubitores, cum eò peruenissent, id animaduertere: commisso'que prælio oppidani accurrerunt, & eos qui subsidio uenturi erant ingressis præueniendo, alios occiderunt, alios de pinnis præcipites dederunt Quo facto Amilcar grauiter dolens, ab urbe exercitum deducit, & Carthaginiensibus auxiliares copias cum quinque militum millibus mittit.

Dum hæc geruntur, Agathocles locis subdialibus potitus, circum Carthaginem loca ui capit, & urbium alias propter metum, alias ob earum in Carthaginenses odium imperio suo subiungit: castris'que prope Tunetem munitione ualido'que præsidio firmatis, ad maritimas urbes proficiscitur, capta'que armis noua urbe, erga uictos clementem se præstitit. Inde ad Adrymetem progressus, eam obsidione premere aggressus est, uocato in auxilium Afrorum rege Elyma. Quæ ubi Carthaginiensibus nunciata fuerũt, cum omnibus copijs ad Tunetem profecti sunt, castris'que Agathoclis potiti, urbi'que tormentis bellicis admotis, in eam continuas impressiones faciebant. *Agathocles multis Africæ urbibus potitur.*

Agathocles de suorum cladibus per quosdam certior factus, in obsidione maximam partem exercitus reliquit, assumpto'que comitatu, & militum paucis, clam in locum quendam montanum peruenit, unde conspici possit ex Adrimetinorum agro, qui Tunetem obsidebant. Ac cum militibus noctu diuersis in locis ignes excitare imperasset, hanc Carthaginiensibus speciem præbuit, tanquam contra ipsos ualida manu ueniret: obsessis autem, quasi hostibus aliæ amplæ copiæ in subsidium aduenissent. Sed utrique hac arte decepti, mirabiliter detrimentum passi sunt: dum qui Tunetem obsident, relictis machinis Carthaginem fugiunt: Adrimetini propter metum patriam deserunt. Agathocles ea in deditionem accepta, Thapsum ui expugnat, & eius loci urbes cæteras partim ui capit, partim ad se pellicit. Ac urbibus plusquam ducentis subactis, in ulteriorem Africæ agrum expeditionem suscipere statuit. Igitur cum multis diebus iter faciendo processisset, Carthaginienses coniunctis suis cum ijs quæ ex Sicilia uenerant copijs, rursus Tunetem obsidere aggrediuntur, & incolarum quæ hostes possidebant, non pauca recuperant. Agathocles postquam à Tunete nuncij uenerunt, & ea quæ gesta erant à Pœnis retulerunt, confestim reuertitur. Cum autem ducentis stadijs ab hostibus abesset, castra posuit, ac militibus ne ignes accenderent, interdixit. Ac de nocte itinere facto, simulatque illuxit, in eos qui agrum depopulabantur, & sine ordine extra castra oberrabant, irruit, atque interfectis amplius duobus millibus, captis'que non paucis, magnum in futurum momentum sibi peperit. Nam Carthaginienses coniunctis auxilijs Siculorum & Afrorum, sese Agathoclianis superiores putabant: sed Agathocle illam uictoriam adepto, rursus barbarorum animi conciderunt. Etenim Elymam Afrorum regem rebellem prælio superauit, regem'que & barbarorum magnam multitudinem occidit. Atq; hoc in statu erant res Siculę & Africæ.

In Macedonia Cassander suppetias ferens Autoleonti Pannoniorum regi, bellum cum Autariatis gerenti, eum periculo liberat, & Autariatis cum sequentibus liberis et uxoribus, qui erant numero ad uiginti millia, transportat in montem Orbitaum. Hoc illo agente, in Peloponneso Ptolemæus dux copiarũ Antigoni, principi infensus, quòd debitũ sibi honorẽ non tribueret, ab Antigono desciscit, ac cum Cassandro societatẽ init. Et Hellesponti satrapia Phœnici uni ex fidelissimis amicis demãdata, ad eum milites mittit, petens ut præsidia & urbes tuetaur, & Antigono non pareat. Cũ autẽ communibus sententijs inter duces conuenisset, ut Græcas urbes liberas sinerent, Ptolemæus *Cassandri & Antigoni gesta quædam.*

Digitized by Google

Aegypti princeps Antigonum accusans, quòd urbes quasdam præsidijs occupasset, bellum adornat. Ac misso duce Leonide cum exercitu, asperæ Siciliæ urbes Antigoni imperio subiectas Ptolemæus subigit. Misit præterea ad urbes Cassandro & Lysimaho subditas, petitum ut sibi adhæreant, & Antigonum potentem fieri prohibeant. Antigonus uerò Philippum filiorum iuniorem in Hellespontum mittit, bellum contra Phœnicem & rebelles gesturum. Demetrium in Siciciliam, qui expeditione strenuè defunctus, Ptolemæi duces uincit, & urbes recuperat. Dum hæc geruntur, Polysperchon in Peloponneso degens, Cassandrum accusans, & Macedonum imperium iterum affectans, Herculem Barsanæ filium ex Pergamo accersit, qui erat Alexandri filius, nutriebatur Pergami, annos natus circiter septendecim. Igitur Polysperchõ missis undiq; ad priuatos hospites & Cassandri aduersarios, petit ut in paternum regnum adolescentulum restituant. Per literas præterea ab Aetolorum communi petit exercitum & belli societatem, se multo maiorẽ gratiam relaturum pollicens, si in puero restituendo operam nauassent. Cum ei res ex animi sententia succesisset, & eius postulatis Aetoli libenter parerent, ac multi alij ad regis reditum confluerent, uniuersi conueniunt peditum supra uiginti millia, equitum non minus decem millia. Et Polysperchon in pelli apparatu intentus, pecunias colligit, & ad Macedones sibi fauentes auxilia petitum mittit. Ptolemæus uerò Cyprijs urbibus imperans, postquam de occulta Nicoclis Paphiorum regis cum Antigono amicitia à quibusdam certior factus est, ex amicis Argæum & Callicratem cum mandatis mittit, ut Nicoclem de medio tollant: multum enim metuebat ne aliorum aliqui ad defectionem inclinarent, cum eos qui antea defecissent uiderent esse tam frequentes. Hi itaque in insulam profecti, & à Menelao duce militibus acceptis, Nicoclis domum circumsident, & regis mandatis expositis, eum ad necem postulant. Ipse primùm quidem ad diluenda crimina se conuertit: sed ubi nullam audientiam sibi concedi uidet, seipsum occidit. Axiothea Nicoclis cõiunx audita morte mariti, filias suas uirgines adhuc perimit, ne quis hostium his potiretur: atq; Nicoclis fratrum uxores ut unà secum mortẽ oppetant hortatur, cum nihil in eas Ptolemæus statuisset, sed impunitatem concesisset. Regia tam inexpectatis funesta cædibus, Nicoclis fratres occlusis ædium foribꝰ, eas incenderunt, ac sibijpsis mortem consciuerunt. Hoc pacto Paphiorum regia familia cruentis exagitata casibus interijt. Nos autem cum promissa rerũ gestarum persecuti simus, ad reliquas res gestas transeamus.

Nicoclis & eius familiæ funestæ cædes.

Filiorum Pasiadæ Bosphori regis bellũ.

Per idem tempus post mortuum in Ponto Parysadam Cimmerici Cospho ri regem, eius filij de primatu inter se contendebant, uidelicet Eumelus, Satyrus & Prytamis. Horum Satyrus quòd esset natu maximus, imperium à patre acceperat, postquam ille regnasset annos triginta octo. Eumelus uerò cõstructa cum quibusdam finitimis barbaris amicitia, magnoq; cõscripto exercitu, de imperio disceptabat. Quibus auditis Satyrus, contra eum cum ualida manu proficiscitur, & transmisso Thapso fluuio, postquam iam hostibus proximus fuit, dispositis circum castra curribus, quibus commeatum apportauerat quorum erat ingens numerus, instructaq; acie, ipse medium (quemadmodũ Scythis mos est) agmen tenebat. Merebant ei mercenarij Græci non plures duobus millibus, & totidem Thraces, reliqui omnes socij erant Scythæ supra uiginti millia, equites non pauciores decem millibus. Cum Eumelo militabat Ariopharnes Thracum rex, qui habebat equitum uiginti millia, peditum uiginti duo millia. Commisso'que acri prælio, Satyrus habens circum se delectos uiros, equestre prælium commisit cum Ariopharne, qui in media acie pugnabat. Cum'que multi utrinque cecidissent, tandem regem barbarorum in fugam per uim conuertit. Ac primùm instabat semper obuium quenq; trucidando. Paulo pòst intelligens Eumelum fratrẽ qua dextrũ cornu erat, superiorem

riorem esse, & mercenarios suos milites terga uertisse, persequi destitit, ac uictis subueniens, iterumq; uictoriam pariens, uniuersum hostium agmen terga dare coegit, ita ut quiuis facilè iudicaret iure ipsum, & propter ætatẽ & uirtutem in paternum regnum succedere debere: qui autem ex Ariopharnis & Eumeli militibus ex prælio reliqui erant, in regiam confugerunt. Hæc autem sita erat ad Thapsum fluuium, qui præter eam fluens, magna satis altitudine, aditum faciebat difficilem. Circũdata erat præcipitijs magnis, prẽterea ampla sylua, quæ omnino duos aditus manu factos habebat. Quarum unus in ipsa regia erat excelsis turribus & propugnaculis munitus. Alter ex altera parte in paludibus situs erat, ligneis firmatus aggeribus: erat autem columnatis domibus prẽtextus, & supra aquas sita erant ædificia. Cum ad hunc modum locus esset munitus, principio Satyrus hostilem agrum depopulatus est, & pagos igne uastauit, ex quibus magnam prædẽ & captiuorum hominum copiam abegit. Postea cum per aditus perrumpere tentasset ad propugnaculum & turres, multis amissis militibus discessit. Ac secundum paludes impressione facta, ligneis munitionibus potitur. Quibus direptis, traiectoq; fluuio, syluam cedere aggreditur, per quam necessario ad regiam eundũ erat. Hæc dum strenuè peraguntur, rex Ariopharnes sollicitus ne arcem per uim expugnarent, cõfidentius pugnabat, in sola uictoria salutẽ quærendã esse nõ ignarus. Et ex utraq; parte aditus sagittarios dispossuit, quibus facilè lignorũ cesores uulnerabat, cum neque missilia præcauere possent, nec se à sagittarijs, propter arborũ densitatem, defendere. Cum autem per tres dies syluam secuissent Satyriani iter faciendo, & laborioſe perdurando, quarto die muro apropinquarunt, sed missilium multitudine, locíq; angustia uicti, magna detrimenta accipiebant. Nam Meniscus mercenariorum dux, insigni homo & prudentia & audacia, murum qua aditus patebat aggressus, & cum suis egregiè prælíatus, repulsus est, multò pluribus in eum irruentibus. Quem cum Satyrus periclitari uideret confestim auxilio uenit, & hostium impetum sustinens, hasta per brachium traijcitur, ac malè ex uulnere affectus, in castra reuertitur, & cum nox superuenisset, uita defungitur, cum nouem tantum mensibus post patris Paryſadæ obitum regnasset. Meniscus autem mercenariorum dux, soluta obsidione, Gargazam exercitum abducit. Inde regis corpus per fluuium Panticapæum ad fratrem Prytauim deportat. Qui postquam eum honorificè sepelisset, eiusque corpus in regia feretra recondidit, confestim Gargazam uenit, & exercitũ simul ac principatum accipit. Eumelo autẽ, qui legatos ad ipsum de parte regni miserat, non obtemperauit, sed Gargazæ præsidio relicto, Panticapæum rediit ad stabilienda regni negocia. *Satyrus occiditur.*

Per idem tempus Eumelus, adiuuantibus eum barbaris, Gargazam in potestatem suam redigit, & alia oppida loca'que non pauca. Cum'que eum cum exercitu Prytauis frater inuasisset, ipse illum prælio superat, & in Isthmum prope Mæotidem lacum, inclusum ad compositionem cogit, qua ille & milites tradidit, & regno cedere se pollicitus est. Postquam autem Panuticapæum uenit, ubi regia est omnium regum qui unquam in Bosphoro regnarunt, regnum iterum recuperare conatus est: sed uictus cum in ea quæ uocatur pomaria fugisset, occiditur *Prytauis occiditur.*

Eumelus post mortem fratrum uolens imperij statum in tuto collocare, Satyri & Prytanis amicos, præterea coniuges & liberos occidit, atque solus euasit eum Satyri filius Paryſades, puer admodum: nam relicta urbe ad Agarum Scytharum regem equo fugit. Cum autem ciues ob iterfectos familiares indignarentur, conuocata concione de ijs se purgat, & paternum reipublicæ statũ restituit, & eam quæ fuerat maiorũ tempore Panticapæensib. immunita tẽ cõcessit, prẽterea omnib. tributa se cõdonare pmisit, ac multa popularẽ gratia captãs diss'eruit. Cũq; omnes eum qua soliti erãt beneuolẽtia, ppter collata beneficia *Eumelus imperio potitur*

Digitized by Google

beneficia complecterentur, deinceps legitimè ſubditis imperando, & uirtutem ſectando, magna cum omnium laude imperium adminiſtrauit. Byſantios etenim & Synopenſes, & aliorum Græcorum Pontum incolentium, plurimos beneficijs proſequi non deſtitit. Cum'que à Lyſimacho obſiderentur Callantiani, & rerum neceſſariarum penuria premerentur, mille qui ad commeatum comparandũ profecti erant excepit, quibus non ſolum perfugium tutum præſtitit, uerum etiam urbem habitandam dedit. Præterea Pſoam, ut uocatur, & agrum ſorte diuiſit, & in gratiam eorum qui Pontum nauigarent contra barbaros, equos, tauros etiam Græcos depredari ſolitos, expeditionẽ cum ſuſcepiſſet, mare à latronibus tutum fecit: ita ut præmium ſuæ beneficentiæ tulerit ampliſsimum, uidelicet laudem: cum non ſolùm hi qui ſub eius imperio erãt, uerum etiã totius orbis mercatores eius magnanimitatẽ prædicarent. Præterea magnam partem finitimi agri barbari ditioni ſuæ adiecit, & regnum longè clarius reddidit. In ſumma omnes circum Pontum gentes debellare aggreſſus eſt, & breui uoti compos euaſiſſet, niſi immatura morte abreptus fuiſſet. Cum enim annos regnaſſet quinque, totidem'que menſes, admirabili caſu extinctus eſt. Nam cum ex Scythia domum reuerteretur, & ad quoddam ſacrificium properaret, quadriga ad regiam contendebat; & cum currus quatuor rotis ueheretur, & haberet tentorium, perterrefacti equi, eum abripuerunt: ac cum auriga habenas tenere nõ ualeret, ueritus ne in ſcrobes delaberetur, exilire conatus eſt. Sed cum enſis rotæ implicitus eſſet, ille unà tractus impetu, eueſtigio expirauit. De Eumeli & Satyri fratrum morte oracula prodita ſunt, paulo equidem uaniora, ſed quæ ab incolis credantur. Satyrum enim oraculo admonitum ferunt diuinitus, ut ſibi à mure caueret, ne ipſum necaret. Itaq; ſuorum ſubditorum neminem ſiue ſeruus, ſiue liber eſſet, id nomen uſurpare paſſus eſt. Præterea domeſticos & agreſtes muros formidabat, & pueris ſemper ut occiderent, & cauos obſtruerẽt, imperabat: omnia autẽ cum ritè faceret, irritum ſe facere poſſe ſperans fatum, uitam finijt in brachij muſculo uulneratus. Eumelo autem reſponſum oraculo fuerat, ut domũ quæ portaretur caueret. Itaq; haud temerè rurſus domum intrabat, niſi pueri prius & fundamenta & culmen luſtraſſent. Cum autem mortuus eſſet in quadriga uectus, propter tentorium quod quadriga uehebatur, omnes oraculum impletum exiſtimabant. Et hæc de rebus in Boſphoro geſtis dicta ſufficiant.

Eumeli mors inopinabilis.

Oracula Eumeli & Satyri mortẽ præſignificantia.

Romani Sãnites uincunt.

In In Italia Romani Conſules in Italiam cum exercitu profecti, Samnites collatis ſignis ad Italium (ut uocat) uicerunt. Cũq; uicti eum qui ſacer collis appellat occupaſſent, tũc nocte orta, Romani in caſtra ſua reuerſi ſunt. Poſtero die redintegrato prælio, multi Samnitum ceciderunt, & capta ſunt ſupra duo millia & ducenti. Quæ omnia dum Romanis feliciter ſuccedunt, iam ſine periculo Conſules locis ſubdialibus potiti ſunt, & rebellatrices urbes ſubiecerunt. Igitur Cataracta & Ceraulinia urbibus expugnatis, præſidia impoſuerunt, atq; aliarum quaſdam ad uoluntariam deditionem pellexerunt.

Ptolemæi geſta quædam.

Rectore Athenis Demetrio Phalerei filio, Romæ conſulatum inierunt Lucius Fabius ſecundum, & Caius Marcius. Horum tempore Ptolemæus Aegypti rex, poſtquam accepit duces ſuos Siciliæ urbes amiſiſſe, ad Phaſelidem claſſe cum exercitu profectus, eam expugnat. Inde in Lyciam tranſportatus, Xanthum Antigoni præſidio firmatum armis ſubigit. Deinde ad Caunum appulſus, urbem capit, atque arcibus præſidio munitis ui potitus, Heraclium euertit. Perſicum autem, dedentibus id militibus, poteſtati ſuæ adijcit. Poſtea Con profectus Ptolemæum accerſit, qui cum eſſet Antigoni patruelis, copijs'que præfectus, eum deſerit, & cum Ptolemæo negotiorum communitatem facit. Atque eum ex Chalcide in Con profectum primò humaniter excepit Ptolemæus. Deinde cũ eum inſoleſcere uideret, & munerib. colloquijſq;

Digitized by Google

colloquijſq; ducum animos ſibi conciliare, ueritus ne quas inſidias ſtrueret, hominem confeſtim comprehendit, & cicutam haurire cogit, eiuſq; milites pollicitationibus pellicit & in numerum ſuorum militum aſciſcit. Hæc dum aguntur, Polyſperchon ualido conſcripto exercitu, Herculem Alexandri & Barſenæ filium in paternum regnum reſtituit. Caſſander autem, cum ille caſtra feciſſet ad eam quę uocatur Stymphalia, cum exercitu uenit. Cum autem non procul caſtra à caſtris diſtarent, & Macedonibus regis reditus non ingratus eſſet, ueritus Caſſander ne aliquando Mccedones, natura ad mutationem rerum prompti, ad Herculem transfugerent, legationem ad Polyſperchontẽ mittit: qua ei perſuadere conatur, regẽ, ſi in regnũ rediret, imperata ab utriſq; facturum: quòd ſi ſe adiuuerit, & adoleſcentem de medio ſuſtulerit, protinus accepturum eſſe quæ iam antea in Macedonia dona accepiſſet. Deinde exercitu aſſumpto in Peloponneſo militiæ imperatorem conſtitutum iri, & in uniuerſo Caſſandri principatu conſortem fore, honorem nactum ampliſsimum. Tandem multis magnisq; pollicitationibus Polyſperchontem inducit, & clãculum fœdus cum eo percutit, ut adoleſcentulum dolo perimat. Polyſperchõ eo necato, & apertè negocia communiter cum Caſſandro adminiſtrans, munera Macedoniana obtinet, & ex pacto milites accipit, peditum Macedonũ quatuor millia, equites Theſſalos quingentos. Aſſumptis præterea alijs qui ſua ſponte adueniebant, per Bœotiam in Pelopõneſum traijcere conatus eſt: ſed à Bœotis & Peloponneſibus prohibitus, reuertit, & in Locros profectus, ibi hybernauit. Hęc dum geruntur Lyſimachus in Cherroneſo urbem à ſe Lyſimachiam appellatam condit. Cleomenes autem Lacedęmoniorum rex moritur, cum regnaſſet annos 60. & menſes 10. cui cum in regnum ſucceſsiſſet Aretas eius filius, annos regnauit 4. ſupra 40. Per eadem tempora Amilcar copiarũ quæ erant in Sicilia dux, ſubacta reliqua regionis parte cum exercitu Syracuſas contendit, ut eas expugnaret. Itaq; commeatus importationẽ prohibebat, utpote qui iam multo tempore maris imperium teneret, atq; agrorũ frugibus uaſtatis loca circum Olympium ante urbem ſita occupare conatur, ac confeſtim primo aduentu muros oppugnare ſtatuit, cum uates ei dixiſſet in inſpiciẽdis extis, quòd die proxima certò Syracuſis cœnaturus eſſet. Quod conſilium hoſtium oppidani ſimulatque cognouerunt, de nocte peditum circiter tria millia, equites quadringentos emittunt, cum mandatis ut Euurycla occupent. Quibus confeſtim imperata exequutis, Carthaginienſes noctu exercitum educunt, id clam hoſtibus fore ſperantes. Omnibus præerat Amilcar, habens ſui corporis cuſtodes. Sequebatur Denocrates, equitibus imperans. Peditum agmen bipartito diuiſit, in agmen barbarorum & agmen Græcorum auxiliariorum. Sequebatur præterea multitudo plebis uariarum gentium extra ordinem, prędę gratia, quæ nullum militarem uſum præberet, cauſa tumultus & trepidationis cæcæ exiſtere ſolet, ex quibus plerunq; pericula maiora oriuntur. Et tũc cũ uiæ eſſent anguſtę & difficiles, qui impedimẽta portabant, & eorum quidam qui extra ordinem ſubſequebantur, iter faciebant, inter ſeſe de itinere contendentes. Anguſtijs multitudinem prementibus, & ob hoc quibuſdam pugnantibus, & utriſq; ſubuenientibus multis, clamor & magna perturbatio exercitum peruaſit. Eodem tẽpore Syracuſani qui Eurychum occupauerant, auditis hoſtibus cum tumultu accedentibus, cũ ſuperiora loca tenerent, in hoſtes impetum faciunt, atq; quidam de locis æditis accedentes telis petebant, alij locis oportunis occupatis, tranſitu barbaros arcebant, nõnulli fugientes per pręcipitia ſeipſos pręcipitare cogebant: nã propter tenebras & ignorantiam hoſtes adeſſe cum magna manu putabant, ut eos inuaderent. Carthaginienſes autem tum propter ſuorum perturbationẽ, tum propter locorum imperitiam & anguſtiam trepidi fugam capeſſunt. Cũque loca patentem exitum non haberent, alij ab equitibus ſuis, qui multi erãt, conculca

Polyſperchõ Herculem interficit.

Amilcar à Syracuſanis captus occiditur.

conculcabantur: nonnulli ceu hoſtes inter ſeſe pugnabant, nocte ignorantiã faciente. Amilcar principio hoſtium impetum fortiter ſuſtinebat, & ut unà ſe cum periclitarentur qui circum ipſum erant in acie hortabatur. Poſtea cum propter perturbationem & metum deſeruiſſent eum milites, uix uiuus à Syracuſanis captus eſt. Hic meritò animaduerti poteſt fortunæ inconſtantia, & ad mirabilitas eorum quæ præter ſpem hominibus eueniunt. Nam Agathocles uirtute præſtans, magnumq; exercitum habens, ad Himeram non ſolùm ui à barbaris ſuperatus fuit, uerùm etiam fortiſsimam & maximam exercitus ſui partem amiſit. At intra muros Syracuſis relicti, exigua parte eorum qui antea uicti fuerant, non ſolùm Carthaginienſium copias urbem obſidentes ſubegerunt, ſed etiam ducem Amilcarem ciuium clariſsimum, uiuum ceperunt: & quod omnium maximè mireris, centũ uiginti millia peditũ, & quinq; millia equitũ exiguus hoſtium numerus ope fraudis et loci armis ſuperauit: ut uerum ſit quod dici ſolet: Multa ſunt in bello uana. Poſt fugam Carthaginienſes diuerſis locis diſperſi, uix poſtridie omnes conuenerunt. Syracuſani cum multis exuuijs in urbem reuerſi, Amilcarem de eo ſupplicium ſumere uolentibus tradiderunt. Ac dictum uatis memoria recolebant, qui prædixerat fore ut poſtridie Syracuſis cœnaret, ueritate diuinitus comprobata. Igitur Amilcarem cognati eorum qui occubuerant, uinctum per urbem duxerunt, & diris tormentis uexatum cum ſumma ignominia occiderunt. Deinde ciuitatis primores eius caput præciſum in Africam per quoſdam ad Agathoclem miſerunt, qui etiam res feliciter geſtas renunciarent. Carthaginienſium autem exercitus poſt acceptam cladem intellecta calamitatum cauſa, uix metu liberari potuit: cum'que imperatore carerent, diſſidebant Barbari à Græcis. Igitur exules cum reliquis Græcis Dinocratem imperatorem crearunt, Carthaginienſes uerò ijs qui dignitate à duce ſecundi erant, imperium tradiderunt

Acragantini Siculus ciuitates in libertatẽ uindicare aggrediuntur

Eadem tempeſtate Acragantini uidentes Siciliæ ſtatum ad inuaſionem eſſe accommodatiſsimum, de inſulæ imperio contendebant. Credebant enim Carthaginienſes uix bellum cum Agathocle ſuſtinere poſſe: Dinocratem autem facilè ſuperari poſſe, qui exercitum ex fugitiuis collectum haberet, atque Syracuſanos uictus inopia laborantes, ne tentaturos quidem de primatu certare. Quodq; præcipuum eſt, ſi exercitum ad ciuitatum liberationem conſcriberent, libenter omnes obſequuturos, tum propter odium in barbaros, tũ propter inſitam omnibus libertatis cupiditatem. Igitur delecto Xenodicò duce, eiq; non contemnendo exercitu tradito, ad bellum emittunt. Ille confeſtim Gelam contendit, & noctu quorundam priuatorum hoſpitum opera in urbẽ introadmiſſus, ea potitur, nec non ualido exercitu & pecunia. Igitur in libertatem aſſerti Geloi, promptiſsimè uniuerſus populus unà militando ciuitates à ſeruitute liberabat. Peruulgato autem per totam inſulam Acragantinorum incepto, ciuitates reliquas cupido libertatis inceſsit. Ac primi Emæi miſsis legatis, Acragantinis urbem dedunt. Illi ciuitate à ſeruitutis iugo liberata, iter ad Erbeſſum dirigunt, urbem præſidio firmatam: commiſſo'que acri prælio, ciuibus auxilium ferentibus, præſidium capitur, multi'que barbarorum cadunt, atque ad quingentos poſitis armis ſeipſos dedunt. Hæc Acragantinis gerentibus, quidam ex militibus relictis Syracuſis ab Agathocle, occupata Echetla, Leontinam atque Camarinæam depopulantur. Igitur cum ciuitates propter agri uaſtationem & frugum omnium corruptionem grauiter affligerẽtur, Xenodicus in ea loca cum exercitu profectus, Leontinos & Camarinæos bello liberat, expugnataq; Echetla, loco munito, ciuib. populi dominatum reſtituit, atq; Syracuſanis metum incutit. Breuiter eò profectus, & præſidia et urbes à Carthaginienſiũ dominatu uindicat. Dũ hęc gerunt, Syracuſani fame laborantes, poſtquam intellexerunt frumentarias naues ad Syracuſas eſſe nauigaturas, triginta triremes inſtruunt, ac animaduertẽtes barbaros

ſtationem

ſtationem habere ſolitos, incuſtoditos eſſe, clam iis enauigant, & ad Megarẽſes profecti, appulſum mercatorum expectant. Poſtea Carthaginienſib. cum 30. nauibus contra eos profectis, principio nauali prelio certare aggreſsi ſunt: ſed confeſtim ad terram compulſi, ad ædem quandam lunonis enatarunt. Igitur orto de nauibus certamine, Carthaginienſibus ferreas manus iniicientib. & à terra uiolentius abſtrahentibus, decem triremes captæ ſunt, reliquæ ſubſidio uenientibus oppidanis, ſeruatæ ſunt. Atq; hæc in Sicilia gerebantur.

In Africa Agathocles, poſtquam qui caput Amilcaris apportabant, aduenerunt, cum eo prope hoſtium caſtra equo profectus, ut eius uox ab hoſtibus audiri poſſet, caput monſtrat, & de copiarum clade certiores reddit. Carthaginienſes magno dolore affecti, & barbarorum more capite adorato, regis mortem ſuam eſſe cladem exiſtimabant, & ad totum bellum ſegniores facti ſunt. Agathocliani autem uictoria in Africa parta elati, cum tantam rerum felicitatem adepti eſſent, ſpe arrecti erant, tanquam iam à periculis liberati. Verùm eis illius felicitatis tenorem inuidit fortuna, atq; imperatorem per ſuos milites in ſumma coniecit pericula. Lyciſcus enim ducum unus ad cœnam ab Agathocle uocatus, uino poſtquam incaluit, in principem maledicta coniiciebat. Sed Agathocles ob eius in rebus bellicis uſum hominem ferens, iocis amarulentè dicta mitigabat. Archagathus autem ipſius filius illud iniquo animo ferens, eum cum nimis increpabat, finita cœna, & illis ad tentorium diſcedẽtibus, maledicebat. Lyciſcus Archagato, ei nouercæ adulterium obiiciens: credebatur enim clam cum patris uxore Alcia (id enim ei nomen erat) conſuetudinem habere. Qua re grauiter offenſus Archagathus, ſumptoq; cuiuſdam ſatellitis pilo, eius latus traiecit. Igitur eum eueſtigio mortuum hi quibus hoc negocij datum erat, in eius tentorium deportarunt. Poſtridie prima luce conueniunt occiſi amici, & multi alij milites, factum iniquo animo ferentes, ac magnum per caſtra tumultum excitarunt. Multi præterea duces rei, de ſeipſis ſolliciti, opportunitatem nacti, non exiguam ſeditionem mouerunt. Ac cum uniuerſus exercitus hac improbitate moueretur, ſinguli arma in homicidam ſumunt. Denicq; multitudo Archagathum de medio tollendum ceſẽbat, ac nifilium Agathocles traderet, ipſum pro eo ad ſupplicium rapiendum. Exigebant etiam debita ſibi ſtipendia, ac duces qui caſtris præeſſent deligebant. Tãdem muros Tunetis quidã occuparunt, ac paſsim optimates in cuſtodias dederunt. Quod ubi Carthaginienſibus nunciatum eſt, miſerunt quoſdam qui eos ad defectionem ſollicitarent, ſtipendia ampliora & munera non uulgaria promittendo. Itaq; multi ducũ ad eos ſeſe cum exercitu deſcituros pollicebantur. Agathocles autem ſalutẽ ſuam in dubio uerſari cernens, ueritus ne hoſtib. traditus ignominioſe uitam finiret, ſatius eſſe duxit, ſi aliquid ferendum eſſet à militibus occidi. Quare exuta purpura, indutaq; uili tenuiq; ueſte, in mediũ procedit. Facto itaq; ab omnib. ſilentio, multisq; ob rei nouitatẽ accurrentib. inter eos ad præſentem rerum ſtatum accõmodata uerba facit, cõmemoratisq; rebus ab ſe antea geſtis, paratum eſſe ait mortẽ oppetere, ſi id milites expedire cenſerent. Nam ſe nunq; timiditate adductum commiſiſſe ut ob uitæ cupiditatem quicquam ſua perſona indignã admitteret: cuius cum eos teſtes feciſſet, enſem tanquam ſeipſum iugulaturus ſtringit. Cumq; iam uulnus inflicturus eſſet, exercitus ne faciat exclamat, ac uulgò uoces eum abſoluentes exiſtunt. Multitudine autem, ut regiam ueſtem aſſumat, iubente, lachrymans, populoque gratias agens, decentem ornatum induit, multitudine applauſu eius in integrum reſtitutionis approbante. Cæterùm Carthaginienſibus Græcos quaſi iam iam ad ipſos defecturos expectantibus, Agathocles nequaquam rei gerendæ occaſionem prætermittens, exercitum aduerſus eos educit. Igitur barbari hoſtes ad ſe deſciſcere rati, nihil de eo quod reipſa acciderat cogitabãt. Agathocles uerò iam hoſtib. proximus, claſsicũ cani iubet, ac eos adortus,

Archagathus Lyciſcum interficit.

Agathocles excitatam aduerſus ſe ſeditionem ſedat.

magnam

magnam ſtragem edit. Carthaginienſes inopinato caſu oppreſsi, multisq; mi litibus amiſsis, in caſtra ſe recipiunt. Igit̃ Agathocles propter filium in ſumma pericula cum ueniſſet, ſua uirtute non ſolùm malis exitum inuenit, uerùm etiam hoſtes ſuperauit. Illi autem qui præcipui ſeditionis authores extiterant, reliquiq; qui malè erga principem affecti erant ſupra ducentos, ad Carthaginienſes transfugere auſit ſunt. Nos uerò de rebus in Africa Siciliaq; geſtis locuti, ad eas quæ in Italia geſtæ ſunt tranſeamus.

Romani Tyrrhenos bello uincunt.

Cum Tyrrheni urbem Sutriùm Romanorum coloniam bello aggreſsi eſſent, Conſules ualida manu ad auxilium ferendum profecti, prælio Tyrrhenos deuicerunt, & eos ad caſtra uſq; perſequuti ſunt. Per idem tempus Samnites, cum procul Romanorum exercitus abeſſet intrepidè agrum eorum Iapygam, qui Romanis fauebant, depopulabantur. Quare Conſules copias diuidere coacti ſunt, & Fabius in Tyrrhenia manſit, Marcius autem contra Samnites profectus, urbem Allifas ui capit, ſociosq; obſidione cinctos à pericu lis liberat. Fabius Tyrrhenis magnis copijs Sutrium oppugnantibus, per fini timorum fines in ulteriorem Tyrrheniam clam hoſtibus inuaſit, iam longo tẽ pore ab hoſtium direptionibus immunem. In eam inopinata irruptione, longè lateq; regionem uaſtauit, & incolis qui repugnabant ſuperatis, multos occidit, nec paucos uiuos captos poteſtati ſuæ ſubiunxit. Poſtea ad Peruſiam altero prælio deuictis Tyrrhenis, ac multis interfectis, terrorem genti incuſsit, primus Romanorum cum exercitu in illa loca ingreſſus. Pactisq; cum Aretinis & Crotoniatis & Peruſinis inducijs, atq; urbe Caſtula expugnata, Tyrrhenos obſidionẽ Sutrij ſoluere coëgit. Rom. eodẽ anno Cẽſores creati ſunt: quo

Appius Claudius.

rum alter Appius Claudius ſubiectum habens L. Cladium collegã ſuum multa maiorum inſtituta antiquauit. Nam dum populo gratificari ſtudet, nullam ſenatus rationem habebat. Et primùm Appiam aquam, ſic appellatã, à ſtadijs octogínta Romam deduxit, in quod opus multas ærarij publici pecunias iniuſſu ſenatus inſumpſit. Deinde Appiam uiam à ſe ſic nominatam, magna ex parte duris lapidibus â Roma ad Capuam cõſtrauit, quod interuallum eſt ſtadiorum plus mille, & loca eminentia ſolo cõplanando, & depreſſa cauaq; magnis aggeribus exæquando, uniuerſum ærarium publicum exhauſit: ac nominis ſui immortalem famam poſt ſe reliquit, cõmunis utilitatis ſtudioſus. Præterea ſenatũ miſcuit, non patritios & eos qui dignitate præſtarent ſolùm in ſenatum cooptando, quemadmodum factitari ſolitum erat, uerum etiam alios multos, & ex libertinorum genere nonnullos: quæ grauiter ferebãt qui generis nobilitatem iactabant. Fecit etiam ciuibus poteſtatem ut ſeſe in quamcunque uellent tribũ aggregarent, et facultates ubi luberet æſtimarent. In ſumma cum animaduerteret illuſtriſsimos quoſq; odium aduerſus ſe fouere, offenſionem quorundam reliquorum ciuium uitabat, hoc pacto ſeſe contra alienationem nobilium uulgi beneuolentia præmuniens. Et in equitum exploratione nulli equum ademit, atq; in Senatorum confirmatione neminem obſcurũ ſenatorem eiecit, quod cenſores facere conſueuerant. Etenim Conſules tum propter odium, tum quòd primarijs gratificari uellent, in ſenatum conueniebant non ab eo inſtitutum, ſed à deceſſoribus cenſoribus delectum. Populus autem ſe illis opponens, & Appij partibus ſtudens, & conſanguineorum prouectionem confirmare uolens, ædilem elegit illuſtrioris ædilitatis Flauium, libertinæ mulierculę filium, qui primus Romanorum hunc dignitatis gradum aſſequutus eſt, cum filius eſſet patris libertini. Appius de imperio deturbatus, inuidiam ſenatus metuens, cæcitatem ſimulauit, domiq; ſe continuit.

Rectore Athenis Charino, Romani Coſs. P. Decium & L. Fabium crearũt. Apud Eleos Olympias agebatur duodeuigeſima ſupra centeſimã, qua in ſta-

Ptolemæi geſta quædam.

dio uictor extitit Apollonides Tegeatas. Eadem tempeſtate Ptolemęus magna claſſe ex Myndo per inſulas nauigans, in tranſitu Andrum liberam reddidit, &

dit,& præsidium exegit. Inde ad Isthmum profectus, Sicyonem & Corinthū à Gratisipoli accepit. Quibus autē de causis urbes celebres in ius ditionemq; suam redegerit,quoniā superioribus libris demonstratū est,hic de ijs disserere supersedebimus.Reliquas præterea græciæ urbes in libertatem asserere conatus est,ratus græcarum ciuitatum beneuolentiam rebus suis magno adiumento fore. Sed cum Peloponnesij frumentum & pecuniam conferre iussi, eorū quæ promiserant nihil præstarent, indignatus rex cum Cassandro pacē facit, Hac cōditione ut ijs quisq; quas possidebat urbibus imperaret:deinde Sicyone & Corintho præsidio munitis in Aegyptum reuertitur. Hęc dum aguntē Cleopatra Antigono infensa,& in Ptolemæum propensa, Sardibus quasi ad eum profectura discedit.Erat illa soror Alexandri, eius qui Persas debellauit, filia autem Philippi Amijtę filij.Vxor fuerat Alexandri,qui in Italiam expeditionem fecit.Itaq; ob eius generis nobilitatem Cassander & Lysimachus,præterea.Antigonus & Ptolemæus,denicq; omnes duces primarij, post Alexādri obitum eam in matrimonium ambibant. Quisq; enim cum Macedones illud coniugium approbaturos speraret,regiam familiam affectabat, tanquam ad se summum imperium translaturus.Cum autem Sardium præfectus demandatam sibi ab Antigono curam Cleopatræ haberet,eius profectionem impediebat.Postea eius iussu per quasdā mulieres eam dolo peremit. Antigonus nolens se cædis authorem dici, ex illis mulieribus aliquas, quasi quæ insidias struxissent,supplicio affecit,& funus regie procurauit. Igitur Cleopatra à ducibus nobilissimis cupita ante nuptiarum celebrationem, talem uitæ exitum sortita est.Nos cum res Asiaticas & græcas persecuti sumus,ad reliquas orbis partes transeamus. *Cleopatræ mors.*

In Africa cū Carthaginienses misissent exercitū, qui rebelles Numidas reciperet, Agathocles ad Tunetē Archagatho filio cū parte copiarū relicto, ipse cū delectis peditū octo millibus,equitibus octingētis, curribus Africis quinquaginta magnis itineribus hostes insequit. Carthaginienses postquā ad Numidas Zuphones appellatos uenerunt, incolarū multos ad se pellexerunt,& eorū qui desciuerant nonnullos in antiquā societatē restituerunt. Vbi aūt hostes prope esse intellexerunt,in quodā tumulo fluentis altis traiectuq; difficilibus cincto castra faciunt, atq; ea ad repētinas hostiū incursiones repellendas opponunt.Numidarū aūt fortissimos Græcorū agmen sequi iubent,quo eos qui iter impedire conarentē,arcerent. Quibus imperata executis Agathocles aduersus eos, funditores & sagittarios mittit. Ipse cū reliquo exercitu ad alia hostiū castra contendit.Carthaginienses eius instituto animaduerso,ex castris exercitū educunt,ordinataq; acie parati cū hostibus congredi consistunt.Sed postquā animaduerterunt Agathoclis milites flumen iam trajicere, cōposito agmine eos adoriuntē & ad flumē transitu difficilē magnā hostiū stragē edūt. Cū aūt Agathocliani adniterentē,græci uirtute,barbari multitudine supabant. Ibi sanè cū utrunq; acies longo tēpore strenue dimicarent,utrinq; Numidæ è pugna excesserūt, & finē prælij obseruabāt, hoc cōsilio ut superatorū impedimenta diriperēt. Agathocles cū suis quos apud se habebat præstātissimus primus aduersarios repulit, atq; eorū fuga reliquos barbaros quoq; in fugā conuertit.Ac soli equites græci,qui à Carthag.partib.stabant,quibus Clinon præerat,Agathoclianos instantes sustinuerunt,& eorū plerique fortiter pugnando ceciderunt,reliqui quodā casu euaserunt. Agathocles ab ijs persequendis cū destitisset, aduersus barbaros qui ad castra confugiebāt,contendit,& cū ad niteretē locis arduis,& accessu difficilibus,non minus grauia quā quibus Carthaginiensibus afficiebat,patiebatē:uerūtamen nihil de constātia remisit,quin uictoria elatus,instabat ut hostiū castris potiretē.Interea prælij finē expectantes. Numidæ,Carthaginiensiū impedimenta inuadere nequibant, ppterea quod utrąq; copię propè castra certabant.Sed ad græcorū castra profecti (sciebant *Agathoclis cū Carthaginiensibus uarium prælium.*

enim procul abeſſe Agathoclem) cum non eſſent qui ijs reſiſtere poſſent, nullo negotio occiſis qui pauci erant repugnantibus, captiuis reliquaq; præda potiti ſunt. Quæ poſtquam Agathocli nunciata ſunt, confeſtim eò cum exercitu profectus, quædam eorum quæ ablata fuerant recuperauit, maximam tamen partem Numidæ abſtulerunt, ac ubi nox uenit procul ſe ſubduxerunt. Imperator uerò erecto tropheo, ne quis eſſet qui ſibi ſua ablata conquereretur, militibus prædam diuiſit, & græcos captiuos, qui Carthaginienſibus auxilio uenerant, in Caſtellum depoſuit. Igitur illi cum principis ultionem metuerent, noctu Caſtelli cuſtodes inuadunt, ac prælio uicti pauciores mille locum munitum occuparunt, quos inter erant Syracuſani ſupra 500. Agathocles de facto certior redditus, cum militum manu eo uenit atque eis qui irruerant data fide deſcendere iuſsis, omnes neci dedidit. Hac pugna defunctus, in eo totus erat ut Carthag. ſubiugare poſſet. Mittit itaq; in Cyrenen legatum ad Ophellam, Otthonem Syracuſanum. Erat hic Ophellas ex amicis unus, qui cum Alexandro militauerāt, qui cum urbibus Cyrenenſibus imperaret, & ualidum exercitum haberet, de principatu propagando cogitabat. Dum in hac cogitatione uerſatur, aduenit Agathoclis legatus, poſtulans ut arma contra Carthaginienſes ſumat, & pro eo beneficio ei Africæ, imperiū promittit. Agathocli enim Siciliam ſufficere, ſi ipſi liceat ſecurè ab omni Carthaginienſium metu liberato, tota inſula potiri. Præterea uicinam eſſe Italiam ad imperij amplificationem, ſi maiora appetat. Neq; enim Africam mari magno & difficili diſiunctam ei conuenire, ad quā quidem nunc non cupiditate, ſed neceſsitate uenerit. Ophellas cum ad antiquum conſilium hæc noua ſpes acceſsiſſet, lubens paruit. Itaque ad Athenienſes de ſocietate miſit, propterea q; Euthydicen Miltiadæ filiam in uxorem duxerat, qui hanc appellationem ad ducem eorum referebat qui in Marathone uictores extiterant. Quare ob illud matrimonium, aliasq; eius uirtutes in urbem admiſſus fuerat, ac multi Athenienſium prompto animo ad auxilium profecti ſunt. Quinetiam ex alijs ciuitatibus græciæ non pauci illius profectionis participes eſſe cupiebant, q; ſeſe Africæ præſtantiſsimam partem ſorte obtenturos, & Carthag. opes direpturos ſperarent. Nam græcia quotidianis bellis & ducum mutuis contentionibus attrita & extenuata erat. Itaq; non ſolum magnis bonis potituros ſe, uerumetiam malis præſentibus liberatum iri putabant. Igitur Ophellas omnib. ad expeditionem neceſſarijs egregiè comparatis, exercitum educit, peditum ſupra decem millia, equites ſexcentos, currus centum, aurigas & Rhedarios ſupra trecentos: ſequebatur præterea extra ordinem, hominum non pauciores decem millibus. Atq; horum multi, uxores, liberos, reliquaq; impedimenta ſecum ducebant, ita ut coloniæ ſimilis eſſet exercitus. Igitur octodecim dierum iter progreſsi, emenſiq; tria ſtadiorū millia, caſtra poſuerunt apud Automalas. Inde iter facientibus occurrit mōs, ex utroq; latere præruptus, in cuius medio alta erat cauerna, ex qua ardua rupes ſurſum tendebat, ad eius radicē antrum erat inſignis magnitudinis, hedera & taxo obſitum. In eo uixiſſe fabulantur reginam Lamiam, inſignis pulchritudinis mulierem, ſed eius faciē poſtea, propter animi feritatem, in beluinam transformatam ferunt. Cum enim ei omnes liberi morerentur, hoc caſu mœſtam, & inuidia aduerſus fœcundas motam, ex ulnis infantes abripi, & confeſtim necari iuſsiſſe fama eſt. Hinc ad hanc uſq; diem manere apud pueros illius mulieris memoriā, atq; ijs eius nomen eſſe ſummo terrori. Cum aūt ebria eſſet, licentiam omnibus dediſſe quiduis pro arbitrio faciendi, atq; per illud tempus, quoniam ea quæ fierent in illis finibus non inquireret, pro cæca habitam fuiſſe. Hinc fabulantur quidā, eam oculos in marſupium occuſuiſſe, transferentes eam quæ in uino naſcebatur incuriam, ad ſupra dictum carmen, tanq; uinum eam aſpectu priuaret. Quod autem ea in Africę finibus fuerit, author eſt & Euripides, ait enim. Quis hominibus inſame neſcit genus Lamiæ Libyſticæ. Igitur Ophellas, aſſumpto exercitu

Agathocles Ophellam accerſit ad auxilium.

Lamia Lybica.

eitu,eum per arida,& à feris infestata ducebat:neq; enim aquæ solum erat penuria,uerum etiam sicco deficiente cibo,de uniuersi exercitus salute periculũ fuit.Nam cum solitudines ad Syrtas positæ uenenatis feris abundarent,quorum morsus esset lethalis,multi infestabantur, medicorum & amicorum ope nihil eos iuuante.Nam quidam serpentes illius terræ colorem referentes, ita latebant, ut præuideri non possent: quos cum multi per ignorantiam calcarent,mortiferis icti morsibus peribant. Ad extremum plusquam duorũ mensium itinere cum summa miseria continuato,uix tandem ad Agathoclem uenerunt,& exiguo inter utriusq; copias interiecto spacio castra posuerunt.De quorum aduentu certiores facti Carthaginienses, perculsi sunt, cum tantum exercitum cõtra se uenire cernerent. Agathocles Ophellæ obuiam profectus & omnibus ei comiter suppeditatis, ut corpora à laboribus debilitata curent monet,& cũ diebus aliquot expectasset,& singula quæ in castris fierent consideraſſet, postquam plericq; militum pabulatum & frumentatum exierant, & Ophellam nihil eorum quæ à se deliberata erant suspicari uideret,conuocato suorum militum concilio,illum tanquam insidiatorem accusat, & multitudine exacerbata, confestim aduersum Cyreneos instructum exercitum educit. Qua rei nouitate obstupefactus Ophellas,sese ad defensionem præparat,sed præuentus,nec parem habens exercitum,in prælio occiditur. Agathocles aũt reliquam multitudinẽ arma ponere cum coegisset, & sibi omniũ animos magnificis pollicitationibus conciliasset,omnibus copijs potitur. Igitur Ophellas magna sperans, & alteri sese nimis facile credens, hunc uitæ exitum sortitus est.

Ophellã exercitũ per Africæ deserta ducit ad Agathoclem.

Agathocles Ophellã perfidè interfecit.

Carthagine Bomilcar qui iamdudum tyrannidem affectabat, tempus suo instituto idoneũ quærebat.Ac cum rei gerendæ sæpe oblata esset occasio,semper tamen aliqua leuis causa incœptum impediebat. Solent enim res graues, & sceleratas aggressuri, plerunq; religione teneri, semperq; cunctationem actioni,& dilationem effectioni anteponunt,id quod tunc quoq; accidit. Iam aũt oportunitatem nactum se ratus,ciuium quos habebat primarios ad bellũ contra Numidas gerendũ emisit, ne quis authoritate pollens eius conatibus obsisteret.Sed aperte tyrannidem detegere nõ audebat, metu periculi.Eo aũt tempore quo Agathocles Ophellam aggressus est, Pomilcar principatum inuadit,utriscq; quid hostes facerent ignorantibus.Nam Agathocles tyrannidis quæ in urbe erat affectationem & tumultum nesciebat, quoniam facile Carthagine potitus fuisset.Bomilcar enim rei capitalis damnatus, adesse maluisset Agathocli,quam ciuibus dare suo corpore pœnas.Nec rursus Agathoclis impressionem audiuerant Carthag.facile enim Ophellæ copijs ad se receptis eum superassent.Verum ego hanc ignorantiam non abs re utriscq; accidisse arbitror,quamuis magnæ res essent,& uterq; ab altero haud procul distans,tantum facinus fuerit aggressus.Nam Agathocles hominem amicum occisurus, nihil eorum quæ apud hostes gerebantur pensi habebat. Nec item Bomilcar libertatem patriæ erepturus,quicquam inquirebat,ut qui non quomodo hostes,sed ciues oppugnaret,in præsentia propositum haberet.Hæc cum ita sint, extiterit fortasse aliquis qui hac in parte historiam incuset, quod animaduertat in uita multas easq; diuersas res eodem tempore gestas,et scriptoribus necessarium esse interrumpere narrationem, et ijs quæ uno tempore geruntur, præter naturam partiri tempora,ita ut rerum gestarum ueritas affectionem habeat,sed descriptio hac facultate destituta,imitetur quidem facta,sed multum à uera affectione superetur.Igitur Bomilcar in noua(ut uocatur)urbe recensitis militibus,nõ procul ab antiqua Carthagine sita,alios dimisit, eos uero qui sui incœpti conscij,erãt,ex ciuibus numero 500.ex mercenarijs 1000.seipsum Tyrannum declarat:militibusq; in quinq; partes diuisis, progreditur, omnes in uijs occurrẽtes occidendo.Facta per urbem fuga,ortoq; grauissimo tumul

Bomilcar sciũ psum tyrannũ declarat.

Digitized by Google

tu, primũ quidẽ Cartag. arbitrati sunt hostes in urbẽ ꝓditũ irrupisse. Sed rei ue ritate cognita, iuuentus cõcurrens instructa acie aduersus tyrannũ contendit. Bomilcar occidens eos qui in uicis erãt, in forũ ꝓperat, multosq; ibi inermes ciues trucidat. Carthaginiẽses occupatis quę circa forũ erãt altis domibus, crebris socios coniurationis uulnerabant, cum locus undiq; telorum iactibus expositus esset. Quare grauiter laborantes seipsos conglobant, & per angustias in nouã urbẽ irruunt, continenter de ędibus secundum quas ibant missilibus petiti. Cũq; locũ superiorẽ quidã occupassent, Carthag. cũ ciues omnes armati concurrissent, contra eos qui defecerant castra faciunt. Tandẽ missis legatis seniorum maximè idoneis, & impunitate concessa destiterunt, & in reliquos iniuriarum memores non fuerunt, propter impendentia urbi pericula, sed Pomilcarem grauiter cruciatum, uita priuarunt, iusiurandi nulla ratione habita. Igitur Carthaginienses de rerum omniũ summa periclitati, hoc pacto antiquã Reip. formã recuperarunt. Agathocles oneratis spolijs nauibus onerarijs, in easq; ad bellũ ineptis, qui ex Cyrene uenerãt, missis, Syracusas dimisit. Sed exorta tẽpestas naues partim demersit, partim ad Italię insulas Pithecusas delatę sunt, paucæ Syracusas integrę ꝑuenerunt. In Italia Romani Coss. Marsis à samnitibus bello impetitis auxilio profecti, prelio superiores extiterunt, & hostiũ multos occiderunt. Inde per umbrorũ fines profecti, Tyrrheniã, quæ hostilis erat, inuadunt, & id quod uocatur Caprium pręsidium expugnant. Ac insulis de inducijs legatos mittentibus, cum Tarquinijs in annos 40, cũ cæteris Tyrrhenis in annum unum inducias pepigerunt.

Bomilcaris mors.

Demetrius Piræum inuadit

Transacto anno tempore Athenis Remp. regebat Anaxicrates, Romę consulatum inierunt Appius Claudius & L. Volamnius. Horum tempore Demetrius Antigoni filius traditis sibi à patre ualidis & terrestribus & naualib. copijs, necnõ missilibus reliquisq; ad obsidionẽ necessarijs, ex Epheso soluit. In mandatis autem habebat ut omnes græciæ ciuitates seruitute liberaret, & primum Atheniensium urbem à Cassandro præsidio firmatam. Cum in Pireum appulsus, undiq; oppugnationem primo aduentu aggressus esset, ac proclamari curasset, Dionysius Munichiæ præsidij magister, & Demetrius Phalereus urbi à Cassandro procurator præpositus, hostem de muris magna ui propulsant. Cumq; iam ex Antigoni militibus quidam per uim irrupissent, & secundum littus murũ transcendissent, plures adiutores acceperunt, atq; ita captum est Pireum. Ex ijs qui intus erant Dionysius præsidij præfectus Munychiã, Demetrius Phalereus in urbem cõfugit. Postero die missus cum alijs ad Demetrium à populo legatus, qui de libertate & sua salute uerba faceret, honorificè acceptus est, & de rebus Atheniensiũ desperans, Thebas se recepit, inde ad Ptolemæũ in Aegyprũ confugit. Igitur cum decẽ annis urbi præfuisset, hoc modo patria expulsus est. Atheniensium populus libertatẽ consecutus, libertatis authoribus honores decreuit. Demetrius constitutis tormentis cæterisq; machinis & telis, Munychiã terra mariq; adoriẽ, ac sese fortiter de muro defendentibus oppidanis, loci difficultate & æquitate superiores erant Dionysiani, est enim Munychia non loci natura solũ, uerumetiã murorũ structura munita. Demetrius uero militum numero belliq; apparatu longè superabat. Tandem cũ per duos dies sine intermissione durasset obsidio, & præsidij custodes catapultis ac lapidarijs tormẽtis uulnerarentur, nec qui uulneratis succederent haberent, uincebantur. Demetriani per uices pericula subeundo, recentesq; semper succedendo, nudato propter tormẽta muro, Munychiã occupant, ac milites arma tradere cogunt. Dionysiũ uero præsidij custodẽ uiuũ capiunt. Hac felicitate paucis diebus parta Demetrius complanata Munichia, pristinam populo libertatẽ restituit, ac cum eo amicitiã societatemq; coiuit. Athenienses rogante Stratocle iuxta Armodij Aristogitonis statuas aureas Antigoni & Demetrij in curru erigere decreuerunt, atque utrunq; ex talen-

Demetrius Munychiã expugnat.

tis

tis ducentis coronare, & aram extructam seruatorum appellare. Præterea ad decẽ tribus alteras duas, Demetrianã & Antigonianã, adijcereq; ijs quotannis ludos, pompã, & sacrificium exhibere, ita ut singulis añis Mineruæ peplo intexerent. Igit populus Lamiaco bello ab Antipatro sub iugum missus, post años decẽ & qnq; præter opinionẽ patriã reip. formã recepit. Demetrius Megarensium urbẽ pſidio munitã cum expugnasset, populum in libertatẽ asseruit, amplosq; honores p collatis beneficijs cõsecutus est. Antigonus cũ Athenis ad eum legati uenissent, & honores decretos exposuissent, & de frumẽto lignisq; ad nauium structurã ageret, illis tritici cẽtum 5000. medimnum dedit, materiãq; quæ centum nauib. conficẽdis sufficeret. Ex Imbro pſidio educto, oppidanis urbẽ restituit. Datis pterea ad filium Demetrium literis mandauit, ut cõsiliarijs ex socijs ciuilib. constitutis, de cõmuni græciæ utilitate consultarent: Ipse cum exercitu in Cyprum trajceret, & bellum confestim cum Ptolemei ducib. moueret. Igit cum is iussa parentis sine mora executus esset, Carias pfectus, Rhodios ad bellum cõtra Ptolemæum suscipiẽdum hortat. Illi cum abnuerent, & pacẽ cum omnib. colere uellẽt, hęc prima fuit populi Antigonũ abalienationis causa. Demetrius in Sicilią pfectus, acceptisq; ibi militibus & nauib, in Cyprum nauigat, habẽs is millia peditum, equites quadringẽtos naues q̃rum aliæ erãt actuariæ triremes, supra decẽ & centum, aliæ tardiores militares 53. Habebat pterea omnis generis cõmeatum sufficientẽ tum equum tum peditum multitudini. Ac primum castra fecit in ora maritima Carpasiæ, & subductis nauib, castra uallo, altaq; fossa muniuit. Deiñ incursiones in finitimos faciẽdo, Vraniã & Carpasiã in cœpit, ac relicto in nauib. satis firmo præsidio, cum exercitu Salaminẽ cõtendit. Menelaus autẽ à Ptolemæo insulę pretor cõstitutus, coactis ex pſidijs militib, Salamine se cõtinebat. Cum autẽ a castadijs abesset hostes, urbe egredit cum 22. millib. peditum, equitib. circiter octingẽtis, ac paulisp cõtinuato prælio, Menelaus pressus ab hostib. terga uertit. Demetrius in urbẽ usq; pfecutus hostes, captiuos cœpit nõ multo pauciores trib. millib, ac circiter mille occidit. Captos primum à criminib. absolutos in ordinẽ suorum militum inseruit: sed cum rursus se ad Menelaum reciperẽt, ppterea q; impedimẽta sua in Aegypto apud Ptolemæum reliquerãt, cum cognouisset eos firmos pmanere, inductos in naues in Syriã ad Antigonum dimisit. Eo tẽpore Antigonus in supiore Syria degebat, & urbẽ ad Orontẽ fluuium Antigoniã à se appellatã cõdebat, quã sumptuose ædificabat, quę ambitu suo 70. stadia cõtineret. Erat enim locus ad imminẽdum Babyloniæ, & supioribus satrapijs, & rursus inferiori satrapię, pterea Aegypti Satrapijs idoneus Enimuero haud lõgo tẽpore stetit urbs, qppe q̃ Seleucus extirpauerit, & oppidanos habitatum duxerit in eam quæ ab ipso constructa, & ab eodẽ Seleucia fuit appellata. Sed de hisce rebus, singula suis locis diligẽter tractabimus.

Antigonus Antigoniam urbem condit.

In Cypro Menelaus prælio superatus, in muris missilia bellicaq; tormenta dispossuit, & collocatis per primas militibus sese ad piculum subeundum parabat, maximè cum & ipsum Demetrium ad obsidionẽ sese accingere uideret. Misit & in Aegyptum ad Ptolemęum legatos, qui acceptã cladem nuncia rent, & ab eo auxilium, quippe periclitantib. eius in insula reb. implorarẽt. Demetrius cũ uideret Salaminẽ urbẽ & murorum firmitate, & militũ numero q̃ eã defensuri essent, nõ contemnendã, statuit machinas magnitudine excellentes, & Catapultas tum ad missilia tum ad saxa iacienda ois generis, reliquũq; apparatum terribilem facere. Pterea artifices ex Asia accersiuit & ferrum, & materiam, reliquamq; ad opus necessariam copiam. Cum hæc omnia ei celeriter suppeditata essent machinam Helepolim nominatam fecit, cuius latitudo à singulis lateribus esset cubitorum, 45. altitudo, 90, nouem cõtignationib. distinctam, quæ subiectis quatuor firmis rota ageret octonum cubitorum. Fecit pterea arietes prægrandes, & duas testudines, quæ arietes portarent.

Demetrius Salaminẽ oppugnat.

Atque in infimis Helepolis tabulatis disposuit omnis generis tormenta, quorum maxima pondus æquabant trium talentorum: in mediis Catapultas maximas ad missilia, in supremis minimas, & magnam tormentorum ad iacienda saxa copiam, in ijsq; uiros idoneos collocauit supra 200. Admotis autem urbi machinis, crebrisq; utens missilib, partim murorum pinnas tormentis, discutiebat, partim muros ipsos arietibus quatiebat. Ac cum oppidani se fortiter defenderent, machinisq; machinas obijcerent, p aliquot dies anceps piculum, cum utriq; affligerent & uulnerarent. Ad extremum cadente muro, & urbe ne ui caperet piclitate, cum uox supueniſſet, ab oppugnādo muro destitit. Menelai milites iā de urbis salute actum esse uidentes nisi rē aliquē nouā tentarēt, magnā siccorum lignorum copiā cumularunt. Hāc nocte circiter media hostium tormentis iniectā, coniectisq; omnibus de muro lāpadibus, maxima operum accenderunt. Repente flāma in auras sublata, Demetriani succurrere conati sunt, sed prævalente ob celeritatē flamma, multæ machinæ unà cum militibus qui in eis erant cōflagrarunt. Demetrius licet spe sua frustratus esset, nihilo segnius tamen oppugnationem terra mariq; urgebat, cōfidens se tempore hostes superare posse. Ptolemæus audita suorum clade, cum magnis naualibus & terrestribus copijs ex Aegypto trajicit, & ad Cypri Paphum delatus, ex urbibus naues colligit, & Citium proficiscitur, quod abest â Salamine 200. stadijs. Habebat omnino naues longas centum & quadraginta. Harum maxima erat quinquerēmis, minima quadriremis. Naues autem quæ milites ueherent, has subsequebant, amplius ducentæ, quæ peditum non minus decē millib. uehebāt. Igitur Ptolemæus terrestri itinere quosdā ad Menelaum cum mandatis misit, ut celeriter, si fieri posset, ad se naues sexaginta ex Salamine mitteret, quas si acciperet, sperabat fore ut facile ducens classem ducentorum nauium prælio nauali uictor existeret. Demetrius eius consilio cognito, ad obsidionē partē exercitus reliquit: ipse instructis nauibus, in easq; delectis militib. impositis, tela & tormēta imposuit, & trimum palmorum tormēta ad missilia satis multa ī proris collocauit. Ac instructa egregiè ad naualē pugnā classe, circum urbē nauigat, & ad portus introitum extra teli iactum demissis anchoris pernoctat, tum ad phibendum ne urbis naues reliqs coniungerent tum hostium classem expectās, ad nauale plium cum hostibus conserendum paratus. Cum autē Ptolemæus Salaminē nauigaret, subsequentib. ipsum subsidiarijs nauibus, pcul stupēda classis pptermultitudinē apparuit. Demetrius cognito hostium aduētu, Antisthenē nauium pfectum cum decē quinqueremib. reliquit, qui phiberet ne urbis naues ad nauale plium egrederent, cum portus angustum exitum haberet: equitibus ut ad littus starent mādauit, quo possint (si forte qs casus interueniret) eos q ad terrā natarēt seruare. Ipse classe instructa it obuiā hostib, ducens secum oīo cētum & octo naues, cum ijs q̄ ex captis locis instructæ erāt. Harum maximæ erāt septiremes, reliquæ qnquere mes. Ac lęuum cornu septē Phœnicum septiremes tenebāt, Atheniēsium quadriremes triginta, quib. præpositus erat, Medius nauium pfectus. Præter has decē etiā seremes, & totidē qnqueremes ordinauit, uolēs fortasse hoc cornu in quo ipse pugnaturus esset, egregiè munire. In media acie minimas naues cō stituit ijsq; Themisonē hamium, & Marsiā, eum q Macedonum gesta conscripsit, pfecit. Dextrum cornu tenebat Hegesippus Halicarnasseus, & Plistias Gous, totius classis impator. Ptol. noctu magna cum festinatione Salaminem nauigabat, sperās se hostes, si portū occuparet, puenire posse. Sed orta die, cū nō pcul hostiū classis instructa cōspiceret, ipse se quoq; ad naualē pugnā armat, Igit naues q̄ milites uehebāt, pcul subseq iubet, reliqsq; nauib. rite ordinatis, ipse siniſtrū cornu regebat, adiutrices habēs maximas naues. Ita īstructa acie, utriq; de more uota facere p nauiū gubernatores multitudīe uoci acclamāte. Principes de uita rebusq; oībus piclitaturi multū æstuabāt. Igit Demetrius cum

Demetrius copias ad prælium nauale aduersus Ptolemaū instruit.

Digitized by Google

cũ ab hoſtib.3. circiter ſtadijs abeſſet,ſignũ pugnæ dedit clypeum inauratũ,omnib.cõſpicuum per uices.Cũ Ptolemæus idem feciſſet ſubito interuallũ diri mens ſublatum eſt. Ac poſtquam tubicines claſsicum ceçinerunt, & utrinq; acies clamorem ſuſtulerunt, horrendũ in modum omnibus nauibus ſeſe prorumpentibus, primum arcubus,tormentis, crebrisq; telis utentes,ſubeuntes uulnerabant. Deinde cum naues nauibus appropinquaſſent,& uehemẽs immineret conflictus,alij ſuper foris ſtare, ipſi uerò remiges hortantibus præfectis alacrius inſtare. Cumq; magna ui & uiolentia coactę eſſent naues,partim ſibi inuicem remos detergebant,ita ut nec fugere nec perſequi ualerẽt,& prohiberent quominus qui ad defenſionem aſcenderant intrepidi periculũ ſubirent:partim concurrentibus inter ſe proris, puppes ad iterandum impetũ conuertebãt,& ſe mutuo qui in ijs ſtabant uulnerabant,tanq; utriſq; ſcopus proximus eſſet propoſitus. Nonnulli ex triremium prefectis obliquè feriebant, cumq; conflictus fierent tenaciſsimi,in hoſtium naues inſiliebant,magna mala hoſtibus inferentes,& uiciſsim ab ipſis ferentes. Quidã enim uicinis nauiũ lateribus comprehenſis, aſcenſu cum prohiberentur, in mare præcipites ruebant,& ſubito ſuperſtantium haſtis occidebantur.Alij conatis potiti,hos perimebant;alios anguſtijs oppreſſos in mare deijciebant. Atq; tam dubia & uaria prælij fortuna fuit,ut ſæpè uicti nauium bonitate uictores exiſterent,& uictores ptopter iniquitatem premerentur,& earum rerum inæqualitatem quę in ſimilibus periculis accidere ſolent. Nam in terreſtribus conflictibus uirtus cuiuſq; manifeſta fit,poteſtq; primas obtinere,nullo fortuito caſu interturbãte. Sed in naualibus prælijs multæ & uariæ cauſæ exiſtunt, propter quas iure optimo ſua uirtute uictores eſſe oportebat,uicti diſcedant. Inter cæteros omnes Demetrius fortiſsimè puppe ſeptiremis conſcenſa, pugnabat. Nam cum eum conferti circumſtetiſſent, alios telis petendo, alios haſta manu feriendo ſternebat.Ac cum in eum crebra omnis generis miſsilia iacerẽtur,partim præuidens declinabat,partim armis protelantib. excipiebat. Et tres erãt qui eum oppugnabant, quorum unus lancea ictus cecidit, reliqui duo uulnerati ſunt. Ad extremum Demetrius hoſtes premens, dextrum cornu in fugam conuertit,& reliquos ſimiliter terga dare coegit. Ptolemæus maximas quaſq; naues & uiros ſelectiſsimos apud ſe habens, facilè aduerſarios fudit fugauitq;,ac naues quaſdã demerſit, alias cum ipſis hominib.cepit. Ab illa uictoria reuerſus, ſe reliquas quoq; paruo negocio uincere poſſe ſperabat.Sed cũ animaduerteret,læuum ſuorum militum cornu profligatum,& reliquas omnes acies fugã capeſſere, & Demetrianos grauiter inſtare,Citiũ ſe recepit. Demetrius naualis pręlij uictoria potitus,Neoni & Buricho nauales copias tradidit,cum mãdatis,ut hoſtes perſequerentur,& natantes exciperent. Ipſe adornatis ſuis nauibus uelis,ſecum captas unà trahẽs, ad caſtra & ſuum portum reuertit. Eo tẽpore quo nauale pręliũ cõmittebatur,Menelaus Salaminis prefectus 60.naues Ptolemęo ad ſubſidiũ miſit,cũ duce Menętio, cõmiſloq; prælio ad portus oſtiũ aduerſus naues quę ibi ſtationẽ habebãt,& oppidanis premẽtib.10.Demetrij naues ad pedeſtres copias ſe recipiũt.Menœtiani regreſsi, cũ paulo ſerius ueniſſent,Salaminẽ reuerſi ſunt.Hunc exitũ ſortita eſt naualis illa pugna, in qua amplius 100.captę ſunt, in quibus erãt militũ 8000. Ex lõgis cum ipſis hominib.40.corruptæ ſunt,circiter 80.quas aquę plenas uictores ad uicina urbi caſtra ſubuexerunt.Corruptæ ſunt & ex Demetrianis 20.ſed quę omnes adhibita conuenienti cura uſui poſtea fuerunt.Poſtea Ptolemæus de rebus Cypricis deſperans,in Aegpptum ſe contulit.Demetrius,occupatis omnibus inſulæ oppidis.acceptiſq; militibus qui erant in preſidijs,eos in exercitum cooptauit.Erant autem peditum ſexdecim millia ordinata, equites ad ſexcentos, ac confeſtim ad patrem cum maxima naue nuncios mittit, qui ei res feliciter geſtas nuncient. Antigonus de uictoria certior factus, elatusq; magnitudine

Demetrij ac Ptolemæi pugna naualis.

uictorię, diadema ſibi imponit, atq; deinceps regis nomẽ uſurpauit, idem nomen & honorem concedens Demetrio. Ptolemæus hac accepta clade nihilo animo ſummiſsior, ſibi quoq; diadema imponit, & apud omnes regem ſe nũcupat. Quos imitati reliqui duces, ſeipſos reges declarant, uidelicet Seleucus, ſuperiores ſatrapias nuper adeptus, & Lyſimachus, & Caſſander, partes ab initio ſibi commiſſas retinẽtes. Nos uerò de hiſce ſatis loquuti, ſingillatim res in Africa & Sicilia geſtas perſequamur.

Agathocles audita ſupra commemoratorum principum morte, cum ſe illis nec copijs, nec loci oportunitate, neq; rebus geſtis inferiorem duceret, ſeipſum regem pronunciat, nec tamen diadema ſibi uſurpare uoluit: nam poſt occupatam tyrãnidem ſemper corona uſus fuerat propter quoddam ſacerdocium, quam geſtans non depoſuerat cum de principatu cõtenderet. Sunt qui dicant ſolitum eam geſtare ab initio, quia rariorem comam haberet. Enimuero ea appellatione dignum aliquid gerere cupiens, expeditionem in Vticenſes rebelles ſuſcipit. Ac repente eorum urbem aggreſſus, & ex ciuibus ad trecentos in agris comprehenſis, primum impunitate conceſſa, ut urbem traderent hortabatur. Cæterùm oppidanis non obſequentibus, ipſe erecta machina captiuos de eo ſuſpenſos ad muros adduxit. Vticenſes eorum fortunam deplorabant, ſed omnium libertatis, quàm eorum ſalutis potiorem rationem habendam rati, per muros milites diſponunt, & magno infracto q; animo obſidionem ſuſtinent Agathocles in ea machina conſtitutis tormentis, funditoribus & ſagittarijs, inde pugnans obſidionem urbis adortus eſt, & oppidanorum animos ardenti dolore incendit. Qui autem in muro ſtabant, principio miſsilib. uti cũctabant, cum eſſent illis pro ſcopo ciues, & ex his quidã primarij. Sed cum grauius hoſtes urgerent, coacti ſunt eos qui in machina ſtabant propulſare. Quare grauia paſsi ſunt Vticenſes, & fortunæ iniquitatem in neceſsitate ineuitabilem experti ſunt. Nam cum Græci captos Vticenſes obijcerent, alterutrũ faciendum erat, ut aut ijs parcendo, paterentur patriam in hoſtium poteſtatem uenire, aut urbi ſubueniendo ſine miſericordia infortunatorum ciuium multitudinem occiderent: id quod accidit. Cum enim ſeſe ab hoſtibus defenderent, et hoſtem telis appeterent, machinę ſuperſtantiũ corpora uulnerabãt, & ciuium ſuſpenſorũ quoſdã telis ferebant, alios tormẽtis ea quæ fors ferebat corporis parte machinæ affigebãt. Itaq; crucis ſimilis fuit ignominia ſupplicijq; grauitas, atq; hæc quibuſdã accidebat (ſi caſus ferebat) ab amicis & conſanguineis, neceſsitate pietatẽ erga homines uiolare cogente. Agathocles cernens eos ſine ulla commiſeratione periculis ſeſe obijcere, undiquaque urbem caſtris cinxit, & quadam parte quæ leuiter munita erat, muros aggreſſus, in urbem irrumpit. Vticenſib. partim in domos, partim in templa confugientibus, ira in eos percitus, urbẽ cæde complet. Nam quoſdam eueſtigio interficit, alios captos in crucem tollit, alios qui ſe in fana deorum & aras receperant, ſpe ſua fruſtrat. Ac direptis eorũ facultatib. prę ſidio q; in urbe collocato, caſtra fecit cõtra eam quę uocat Arx equi, natura uicino lacu munitã: cuius cũ acriter oppugnationẽ urgeret, incolasq; nauali prelio deuicisſet, eam ui capit. Ita urbib. potitus, pleraq; tũ maritima tũ mediterranea loca ſubiugauit, exceptis Numidis, quorũ quidã amicitiã cum eo inierũt, alij totius rei euentũ ex pectabãt. Nã in quatuor populos diuiſa eſt Africa: uidelicet Pœnos, qui eo tẽpore Carthaginẽ occupabant. Libopœnos, qui multas maritimas urbes incolunt, & matrimonia cũ Carthaginienſib. cõtrahunt, atq; ob hãc affinitatis conIunctionẽ, eodẽ nomine appellantur. Maior pars incolarũ, quę uetuſtiſsima eſt, Libyes uocantur, qui inexpiabile odiũ cũ Carthaginienſib. ob eorũ intolerabilẽ dominatũ exercent. Poſtremi ſunt Numidæ, qui magnũ Africæ tractum uſq; ad deſertũ occupãt. Agathocles in Africa, & ſocijs & copijs Carthaginienſib. ſuperior erat, ſed de rebus Siculis æſtuabat. Quare fabricatis nauibus inermibus, & quinquagenarijs, in eas duo militum millia impoſuit. Ac rerum Africarum

Agathocles Vticam expugnat.

Africæ diuiſio

carum cura Archagatho filio demandata, ipse cum classe in Siciliam contendit Dum ea res geritur, Xenodocus Acragantinorum militiæ dux. multas urbes in libertatem cum uindicasset, & magnam spem Siculis iniecisset, fore ut tota insula libertatem consequeretur, exercitum aduersus Agathoclis duces educit, peditum plusquã decem millia, equites circiter mille. Leptines & Demophilus, cõscripto ex Syracusis & præsidijs quanto fieri potuit maximo exercitu, aduersus eum cum peditum 8200. equitibus 1200. castra fecerũt. Igitur commisso acri prælio uictus Xenodocus, Acragantem confugit, desideratis non minus 1500. militibus. Acragantini hac clade accepta, de incepto longè pulcherrimo destiterunt, ac socijs libertatis spem ademerunt. Agathocles recens cõmisso prælio ex Sicilia Selinuntem profectus, Heracleotas, qui se iam in libertatem asseruerant, rursus seruitutis iugum subire coegit. Inde in alterã partem insulæ cum uenisset, Thermitas sibi subiecit, & data fide dimisit, Carthaginiensibus eam urbem præsidio tenentibus, & expugnata Cepalædio, ei Leptinem præfecit. Ipse per mediterranea iter fecit, ac noctu Centoripa intrare conatus est, eum in urbem quibusdam ciuibus admittentibus. Sed eius insidijs patefactis, præsidij opera ex urbe expulsus est, amissis pluspquam quingentis militibus. Postea ex Apollonia quibusdam eum accersentibus, & patriam tradituros se promittentibus, ad urbem proficiscitur. Sed deprehensis proditoribus & punitis, prima obsidionis die nihil profecit: postridie grauia passus multisq; ex suis desideratis, uix tandem urbe potitus est, ac plerisque Apolloniatarum interfectis, eorum bona diripuit. Dum hæc ille agit, Dinocrates fugitiuorum dux Acragantinorum, institutum persequi uolens, & uindicem se communis libertatis professus, fecit ut hinc inde ad eum multi confluerent. Quorum alij propter innatam omnibus libertatis cupiditatẽ, alij propter metum Agathoclis, libenter paruerunt. Postquam iam conuenerunt peditum circiter uiginti millia, equites mille quingenti, quorum omnes erant in fuga & laborum meditationibus assuefacti, in aperto castra metatus est, principi pugnæ copiam faciens. Cumq; Agathocles longè copijs inferior esset, & fuga pugnaret, ille uestigio sequebatur, cum antea semper uictoriam peperisset sine labore. Ab eo tempore res Agathoclis deterius se habere cœperunt, non solùm in Sicilia, uerùm in Africa quoq;. Nam Archagatus, qui erat ab eo præfectus constitutus post patris profectionem, primum maiora affectabat, misso in ulteriora loca cũ parte exercitus Eumacho duce: qui expugnata Tocas urbe permagna, multos circumhabitantes Numidas subegit Alterã deinde urbem Phellinam nomine obsidione cœpit, & finitimos populos appellatos Asphodelodas imperium admittere coẽgit, qui populi colore ab Aethiopibus nihil differunt. Tertiam quoq; urbẽ maximã Meschelã in ius ditionẽq; suam redegit, olim à Græcis qui à Troiæ expeditione reuerterãt habitatã, quorũ tertio libro mentionẽ fecimus. Cepit præterea arcẽ Equi sic appellatã, eiusdẽ nominis cum ea quam ui Agathocles subiugauit, nec non urbẽ Acridẽ nominatã liberã, quã militib. diripiendã cõcessit, atq; ita præda refertis castris ad Archagathum reuertit. Cuius uirtute iam semel explorata, rursus expeditionem in ulteriorem Africæ regionem suscipit, ac eas urbes quas antea occupauerat adortus, in urbem Miltinam præter omnium expectationẽ irrupit. Sed Barbari contra eum armis sumptis, & in ujs superiores facti, præter spem Archagathum eiecerunt, & multos eius militum trucidarunt. Inde digressus exercitũ ducebat per excelsum montẽ, porrectũ in lõgitudinẽ 200. stadiorũ, qui mõs felib. abũdabat, quo fiebat, ut nullę oĩno aues ibi neq; in arboribus. neq; in uallib. nidos extruerẽt, ppter naturales quib. inter sese dissident inimicitias. Eo montano itinere confecto, in regionem quãdam simiarum feracissimam impressionem fecit, & in urbes tres ab ijs animalibus nomen sortitas, quæ Græco uocabulo à simijs Pithecousæ uocantur, & institutis à nostris mul-

Xenodocus ab Agathocleanis uincitur.

Agathocles Siculas urbes quasdam subigit.

Eumachi in ulteriorem Africã expeditio.

tum differunt. Nam eaſdem cum hominibus ſimiæ domos habitant, utpote quæ pro dijs colantur, quemadmodum apud Aegyptios canes. Præterea ex penu repoſita cibaria ſi quando lubebat, nullo prohibente ſumere ſolebāt: & parentes liberis ſuis ut plurimum à ſimijs nomina indebant, quemadmodum noſtri à dijs: ijſq; qui hoc animal interfecerant, quaſi qui ſummum ſcelus commiſiſſēt. pœna propoſita erat mors. Hinc apud eos prouerbij uicem obtinuit, Simiæ ſanguinem bibiſti. Igitur Eumachus, unam ex illis urbibus ui captam diripuit, reliquas duas ſibi conciliauit. Cæterùm ubi cognouit finitimos barbaros contra ſe magnum exercitum conſcribere, celeriter inde mouit, habens in animo maritima loca inuadere. Et hactenus quidē in Africa Archagatho omnia ex animi ſententia ſuccedebant. Deinceps cum rectè de bello conſultaſſet ſenatus Carthaginienſis, placuit tripartito diuiſum exercitū ex urbe emittere. Vnū ad oppida maritima, alterū in mediterranea loca, tertium in ulteriorem regionem. Nam ſi hoc facerent, ſperabant fore primū, ut obſidione & penuria rei frumentariæ ſubleuarentur. Cum enim Carthaginem omnis generis homines confluerent, fiebat ut omnium rerum eſſet inopia: iam ijs quæ ad uictum tolerandum pertinebant exhauſtis. Nec erat cur urbi ab obſidione metuerent, cū eſſet & propter mare, & propter murorū firmitatē inacceſſa. Deinde ſe ſocios longè facilius in amicitia retinere poſſe credebant ſi plures exercitus ſub dio eſſent, qui auxiliū ferre parati adeſſent, & quod erat omniū maximū, hoſtes copias diuidere coactū iri ſperbāt, & procul ab Carthagine diſtractū, quę omnia quemadmodū opinati fuerāt, euenerūt. Cū em̄ ex urbe 30000. militū exijſſent, reliquis in urbe mercatorib. nō modò quę ſufficerēt ſuppetebāt, uerū etiem ex ſuperuacaneo omnib. largè utebant. Quinetiā ipſi ſocij qui antea metu hoſtiū coacti ab eorū partib. ſtabāt, rurſus ſublato metu priori amicitiæ ſtuduerūt. Archagathus omnē Africā hoſtili exercitu occupari cernēs, ipſe quoq; copias ſuas partitur: ac unam exercitus partem in maritimam regionem dimittit, reliqui exercitus partem Aeſchrioni traditam emittit, alterā ipſe regit, Tunete præſidio ualido relicto. Cum autem per agros tam multi exercitus uagarentur, & rerum omnium mutatio imminere putaretur, nemo nō futurorum finem ſollicitè expectabat. Igitur Annon dux conſtitutus ijs caſtris quæ erant in locis mediterraneis, Aeſchrioni inſidias ſtruit, eumq; nec opinantem aggreſſus, peditum amplius quatuor millia, equites circiter ducentos, quos inter erat ipſe dux, occidit. Reliqui partim capti ſunt, partim ad Archagathum, qui inde quingentis ſtadijs aberat, incolumes ſe receperunt. Imilco in ulteriores partes dux creatus, primum urbi imminebat aduerſus Eumachū onuſtum ex captis urbibus præda exercitum trahens. Interea Græcis acie inſtructa ad prælium prouocantibus, Imilco partem exercitus inſtructā in urbe reliquit, imperans ut quando ipſe ſimulata fuga recederet, ipſi perſequentes adorirentur. Imilco militum parte dimidia in apertum educta, & paulum à caſtris congreſſus cum hoſte, ſubito tanquam metu perculſus, fugit. Eumachi milites uictoria elati, confuſo ordine perſequuntur, & tumultuariè in fugientes irruunt. Repentè ab altera urbis parte effundente ſe militum ſatis magna multitudine, & ad unius imperium clamorem tollente, animis attoniti conſtiterunt. Itaq; Barbaris inordinatos & metu ob rei nouitatem perculſos aggreſſis, ſtatim Græci terga uertunt. Cumq; ab hoſtibus Carthaginienſibus receptus in caſtra præcluſus eſt. Eumachi milites ſeſe in proximū tumulum aqua carentem recipere coacti ſunt. Ac locum Phœnicibus obſidione cingentibus, partim ſiti confecti, partim ab hoſtibus uicti, ferè omnes interierūt: nam ex peditum octo millibus triginta tantum ſalui euaſerunt, ex equitibus octingentis quadraginta periculū effugerunt. Archagathus hac clade accepta, Tunetem reuertitur, & undiquaque ex emiſsis militibus qui reſtabant conuocari

Pithecuſæ ſimiarum urbes

Eumachiani ab Afris cæſi

uocari iubet, nunciosq; in Siciliam dimittit, qui patri ea quæ acciderant nuncient, & eum ut auxilio uenire maturaret hortentur. Ad eã q; iam acceperant græci cladem insuper alia accessit: ab ijs enim paucis exceptis omnes socij defecerunt, in eosq; hostes conspirarunt ac castris in propinquo positis ijs immi nebant. Imilco in angustijs cõsederat, hostẽq; ab irruptionib. in agros, phibebat, distantẽ stadia centum. Ex altera parte Atarbas castra à Tunete 40. stadijs distãtia habebat. Quo fiebat ut cum hostes terra mariq; dominarentur, Græci penuria rei frumentariæ laborarent, & undequaq; metu cingerentur. Dum in hac animi cõsternatione oẽs uersantur, Agathocles simulatq; in Africa acceptas clades intellexit, 17. naues lõgas parat Archagatho suppetias ferre uolẽs, ac cum eius in Sicilia negocia propter auctũ fugitiuorũ numerum parum prospere succederent, bellum q; in insula gerebat administrandum ducib. Leptinensibus cõmittit, ipse adornatis nauibus, nauigandi oportunitatẽ expectat, Carthaginiensibus cum 30. nauibus insequentibus. Eodem sanè tẽpore ex Tyrrhenia octodecim ei naues auxiliares appulerant, ac noctu clam Carthag. in portum delatæ sunt. Agathocles hãc rei gerẽdæ occasionẽ nactus, socios ut se tãtisper contineant monet, dum egressus Phœnices ad persequendum pelliciat. Ipse, quemadmodum cõuenerat, ex portu cum 18. nauibus cõfestim soluit, ipsi hostes persequuntur. Agathocles ubi Tyrrhenos portum reliquisse uidet extẽplo naues conuertit, & instructa acie cum barbaris nauali prælio dimicat, Carthaginienses ob rei nouitatẽ, & q; triremes eorum in medio hostium deprehendebantur, attoniti terga dãt. Græci q; nauib. cum ipsis hominib. potiuntur: ipse Carthag. dux iamiã capiẽda ptoria naue sibijpsi manus infert, mortẽ seruitute iminẽte potiorẽ ducẽs qua qdẽ in re male sibi cõsuluit. Nauis em̃ secũdo uẽto impulsa, in altum dolone sublato, piculum euasit, ltaq; Agathocles nunquã se Carthag. in mari superiorẽ fore sperans, præter oĩum opinionẽ eos nauali pugna deuicit, ac in posterum imperium maris obtinẽs, mercatorib. securũ iter reddidit. Quare Syracusanis, cum ad eos ex omnib. locis cõmeatus importaretur, repẽte ex rerum necessariarum penuria summa rerum oĩum nata est abundãtia. Imperator ea uictoria sublatus Leptine hostilem agrum, imprimis Acragãtinum, depopulatum mittit. Nam Xenodocus cum eius in Reip. aduersarij ei acceptam cladem obijcerent, ab ijs dissidebat. Quare Leptini mandat, ut hominẽ, si fieri possit, ad prælium conserendum eliciat: facile enim superiorẽ fore, cum hostes inter se seditiose dissentiãt, & ante uicti fuerint, id q; accidit. Nã Leptines impressione facta, Acragantinorum fines uastabat. Xenodocus uero primo qescebat, sese imparẽ esse existimãs. Verum ciuibus eum timiditatis insimulantibus, exercitum educit, numero hostib. fere æqualẽ, sed uirtute longe inferiorẽ, utpote q; essent in ocio & delicijs educati, hostes sub dio in agris cubãdo, & quotidiana militia exercitati. Hinc facto prælio Leptiniani statim terga dare Acragãtinos coẽgerunt, & in urbẽ cõpulerunt. Cæsi sunt in eo cõflictu, peditum, circiter quingenti, equitũ amplius q; quinquaginta. Acragantini has calamitates iniquo aio ferẽtes, Xenodocum ut ipsis duplicis cladis authorem incusabãt, quas criminationes ueritus, Gelã concesit. Agathocles paucis diebus hostib. terra mariq; debellatis, dijs sacrificat, amicosq; opiparis conuiuijs excipit, depositoq; in comessationib. regio ornatu, cuiusuis priuati hominis tenuitatẽ præ se ferebat, qua uia hoc consequebatur, primũ ut multorũ beneuolentiã sibi cõciliaret, deinde cuilibet inter pocula loquẽdi libertate concessa, quo quisq; animo esset uerò cognosceret, uino ueritatẽ apertè detegente. Ac cum esset natura facetus & gesticulator, ne in conuentibus quidem dicterijs accumbentes excipere desinebat, & eorum quorundam naturam & mores effingere: ita ut sæpenumero populus in risum prorumperet, non aliter ac quam si histriones aut præstigiatores spectarent, stipatusq; à populo solus in conciones ibat, nequaquã Dionysij tyranni similis. Ille enim eosq; oẽs suspectos

Agathocles aduersus Carthaginienses uictoria nauali.

Acragantini à Leptine prælio uicti.

Agathocles facetũ se præbet.

ſuſpectos habebat,ut plerunq; comam & barbam aleret,ne præcipuas corporis partes tonſoris nouaculę obijcere neceſſe eſſet,ac ſi quando caput tondendum erat,capillos adurebat,innuere uolens,unicum tyrannidis præſidium eſſe incredulitatem. Igit' Agathocles inter conuiuandum ſumpta grandi capedine aureo dixit,ſe non prius ab arte figlina deſtitiſſe, quàm talia poculorum figmenta ſtudioſe feciſſet,neq; enim artem ſuam diſſimulabat,quinimo laudi ſibi ducebat,q; ſua uirtute ex infimo loco ad ſummũ dignitatis faſtigiũ emerſiſſet. Ac cum aliqñ urbẽ non ignobilẽ oppugnaret,& oppidani de muro clamarent,figule & caminarie qñ ſtipẽdia militib. tuis ſolues? reſpondit,poſtq; urbẽ cepero. Enimuero cũ p eã quæ in cõuiuijs exiſtere ſolet urbanitatẽ eos q eius imperiũ alieno animo ferrent deprehendiſſet, eoſdẽ aliqñ priuatim ad conuiuiũ rurſus uocauit, adhibitis una Syraculanorũ magnificentiſsimis, numero ad qngentos ꝙs cũ mercenarijs fortiſsimis circũdediſſet, oẽs trucidauit. Vehemẽter em̃ metuebat ne poſtq; in Africã ꝓfectus eſſet,eius impiũ detrectarent, & Dinocratẽ cũ fugitiuis aduocarent. Ita ſtabilitis imperij rebus Syracuſis diſceſsit,& in Africã cũ ueniſſet,in caſtris milites cõſternatos,& rerum omnium inopiã offendit. Quare ė re ſua eſſe ducens collatis ſignis cum hoſte pugnare, milites ad ſubeundum periculum hortatus: ac in apertum eductis à copijs inſtructis,barbaris manus conſerendi poteſtatem facit. Habebat aũt, ex peditatu reliquo, Græcorũ 5000, nec pauciores Celtas, Sãnites,& Tyrrhenos. Afrorũ ferè 1000. ſubſidiariorũ, q ꝓ tẽporis oportunitate ſemp ab uno ad aliũ deficiunt. Præter hos ſequebant eqtes mille quingenti, carrorũ libycorũ amplius 6000. Carthaginienſes occupatis locis ſuperioribus,ijſq; arduis,nequaq̃ cum hominib. deſperatis pugnando in diſcrimen uitę uenire uolebant: ſed ſe intra caſtra continentes,rebusq; omnibus affluentes,fame & tẽpore hoſtes ſupare poſſe ſpabant. Agathocles cũ eos in apertos cãpos elicere nõ poſſet,& neceſſitas audere aliqd & periculũ adire cogeret, exercitũ ad caſtra barbarorũ eduxit. Illi cum egrederenť & numero & locorũ aſpitate lõgè ſuperiores, Agathocliani aliquandiu eorum impetũ undequaq; preſsi ſuſtinuerunt. Poſtea tñ cũ mercenarij reliquiq; urgerẽt, caſtra repetere coacti ſunt. Barbari grauius inſtãdo Afros nullũ uiolando præteribant, ut ſibi eorũ beneuolentiã demererent: græcos & mercenarios ꝙs ex armis diſcernere poterãt, inſeq̃ndo ad caſtra uſq; occidebãt. Eo prælio ex Agathoclis militibus cæſa ſunt tria millia. Nocte inſequente calamitas utroſq; exercitus inopinata inuaſit. Nã Carthag. dum poſt partã uictoriã noctu præſtantiſſ. captiuos dijs ꝓ gratiarũ actione immolãt, & ſacrificatorũ hominũ corpora multus ignis occupat, repente exortus uẽtus ſacrum tabernaculum arę ꝓximum accendit, inde ꝓtorium tẽtorium, atq; ita deinceps reliq̃rum ducum. Itaq; magnus metus & ꝓturbatio extitit ĩ caſtris. Qui dã em̃ cum ignẽ extinguere, alij arma,& quę habebãt magni precij auferre conarenť, à flãma intercipiebanť. Nã tẽtoria cum eſſent ex arundine & ſtramine facta, & ignis ui uentorum magis magisq; gliſceret, nequicquã milites auxilium ferebant. Quare ſtatim omnibus caſtris igni cõſumptis, multi anguſtijs exitus intercluſi, uiui conflagrarunt, ac protinus pœnas ſuæ in captos crudelitatis dederunt, ipſa impietate par ſupplicium irrogante. Eos autem qui ex caſtris cum tumultu & clamore proruperant alterum longè maius periculũ ſubſecutũ eſt. Nam Afri qui Agathocli militabãt, deficientes à græcis de nocte ad barbaros numero ad 5000. tranſibãt. Hos ſimulatq; ſpeculatores rectâ ad Carthag. caſtra tẽdere uiderunt, rati totum græcorum agmẽ eſſe iã ad pugnã inſtructum, ꝓperè militib. aduentantẽ aciẽ nunciatum eunt. Ea fama ad oĩum aures plata, totis caſtris tumultus extitit, & hoſtium aduẽtus expectari: ac ſingulis in fuga ſalutem ponentibus, ſine ordine & citra ducum imperata fugientes alij in alios irruere, quorum quidam propter tenebras, alij perturbatione quadam ſuos ut hoſtes repellere. Fit cædes multa, ac ignorantia dominante quidam

Agathocles Carthaginienſium caſtra oppugnat.

Carthaginienſium caſtra cõflagrant.

dam ferro suorum perire alij inermes exilientes,& fugam per loca confragosa capescẽtes,præcipites dare, metu inexpectato correpti animã efflãtes. Tan dẽ plus 5000.occisis,reliqua multitudo Carthaginẽ peruenit.Oppidani fama suorũ decepti in præsentia quidẽ prælio superatos maxima exercitus parte amissa,existimabant.Quare æstuantes portas aperiunt,& cũ tumultu & trepidatione milites in urbẽ admittunt,metuẽtes ne hostes cũ postremis irrũperẽt sed orta die,& ueritate cognita,uix tandẽ ab expectatione periculorũ liberari potuerunt. Eodẽ tẽpore fraude & uana expectatione deceptus Agathoclis exercitus, in simile malum incidit. Nã fugitiui Afri, dum post deflagrationẽ castrorũ & exortũ tumultũ alterius procedere uerent, retro unde uenerant reuertuntur,quos ubi græcorũ quidã aduenire senserunt, suspicati esse Carthaginiensiũ copias Agathocli hostiũ exercitũ non procul abesse renunciant.Imperatore arma capere iubente, milites extra castra magno cũ strepitu ferunt. Cũ aũt flãma in auras sublata per castra conspiceret,et Carthaginiensium clamor exaudiretur,reuera barbaros contra se cũ omnibus copijs uenire suspicati sunt,ac cũ subita animi perturbatio locũ ad deliberandũ nullũ daret, pauor castra inuasit, omnesq; sese in pedes conijcere cœperunt.Deinde Pœnio se reliquis immiscentibus, nocte ignorantiã tegente obuij obuios ut hostes inuaserunt:et cũ per totam noctẽ passim dispersi uagarent, lymphaticusq; tumultus omnia occuparet,amplius 4000.perierunt,et uix ueritate cognita, reliqui in castra reuerterunt. Itaq; ea qua dictũ est ratione utriq; exercitus cladem acceperunt,decepti(quemadmodũ in prouerbio est)belli uanitate.Ceterũ Agathocles hoc damno accepto,cũ Afri defecissent, et reliqua multitudo ad prælio certandum cum Carthaginiensibus impar esset,Africa excedere statuit:copias aut unà secum ducere se nequaq; posse uidebat, tum q; sibi de cõmeatu non prouiderat tum q; Carthaginienses maris imperiũ occupantes nequaq; passuros sciret. Neq; barbaros copijs longè superiores ab incepto destituros facile cogitabat,confirmatos magis priorũ qui traiecerant, interitu,quin omni ope adnixuros ut reliquos Africa eijciant. Itaq; placuit clam cum paucis assumpto filio iuniore Heraclide inde mouere. Nã metuebat ne Archagathus, homo natura audax,consuetudinẽ cũ nouerca haberet,et contra se insidias aliquas moliret. Verũ Archagathus eius consiliũ suspicatus,profectionẽ obseruabat,ijs ducibus iudicare uolens qui eius institutũ impedire possent. Neq; enim æquum esse censebat ut ipse qui in discrimen uitã suã pro patre et fratre pugnando,uocaret,solus hostiũ manibus deditus periret. Itaq; quosdã ex præfectis de eorũ q̃ de nocte inscijs omnib.discessuri erãt abitione certiores facit. Illi accurrentes nõ solũ prohibuerunt,uerũetiã multitudini conatũ fraudulentum aperuerunt. Qua re indignati milites, imperatorẽ cõprehendunt,et uinctũ in custodiã dant. Igit cũ in castris nullus esset princeps,tumultus et perturbationis omnia plena erãt:cũq; hic rumor orta nocte dissipatus esset ,ppe adesse hostes,omnes animi consternatio,pauorq; paulatim inuasit,ac sine duce singuli armati ex castris egressi sunt. Eodẽ sanè tẽpore,qui principẽ custodiebãt nõ minus q; reliq trepidabãt ac cũ se ab aliquibus euocari suspicarent,repẽte Agathoclẽ cõpedib uinctũ educũt:quẽ ubi populꝰ cõspexit,misericordia motꝰ liberũ dimittì iussit. Ipse uinculis solutꝰ,cũ paucis consensa scapha,clã,sub Pleiadũ occasum uigẽte hyeme discessit. Itaq; Agathocles suæ tantum salutis rationẽ habẽs,filios reliquit:quos milites,eius fuga cognita,interfecerunt,et ex suorũ numero electis ducibus ad Carthaginienses defecerũt, atq; acceptis trecentis talentis,urbes quas tenebant trediderunt:quidã sub Carthaginiensib.militare cũ statuissent,mercedẽ accipiebãt,alij in Siciliã ꝓfecti,ad habitãdũ, solũtẽ occuparũt. Itaq; pleriq; milites ĩ fœdere pseuerãtes,ea de qb.inter eos cõuenerat consecuti sunt. At qcũq; urbes incolẽtes spe q; de Agathocle cõceperãt cõfisi rebellabãt,obsidione capti sunt. Quorũ præfectos Carthaginiẽses ĩ crucem

Agathocles Africa excedẽre statuit.

Agathocles à suis cõprehenditur.

Agathocles ex Africa fugit & milites ad Carthaginienses defciunt.

cem ſuſtulerũt,reliquos cõpedibus uinctos, agros quos bello uaſtauerãt ſuis laboribus rurſus colere coegerunt:atq; ita Carthaginienſes quarto anno bellis conſumpto libertatẽ conſecuti ſunt. Eſt autẽ operæpreciũ animaduertere Agathoclis expeditionis Africanæ admirabilitatẽ,& ſumptũ de eius filijs quaſi diuina ꝓuidẽtia ſupplicíũ. Nã i Sicilia maxima exercitus parte amiſſa uictus in Africa parua manu uictores fudit.Et amiſsis omnibus quas in Sicilia tenebat urbib, Syracuſis obſidione premebaẽ: atq; in Africa cæteris omnib. urbibus potitus,Carthaginienſes in urbem concluſos oppugnabat, quo in facto fortuna quaſi data opera quid poſsit in rebus deſperatis oſtendit. Cumq; Agathocles in tantum faſtigium euectus eſſet, & Ophellã hominẽ amicum & hoſpitem interfeciſſet,manifeſte Deus oſtendit ob eius in illum ſcelus,quæ ei poſtea acciderunt,diuinitus accidiſſe.Nam quo menſe & die Ophella necato eius copias ad ſe aſciuit, eodem ei & filij perierunt et exercitus: quodq; eſt notatu digniſsimum, deus qua eſt in ferẽdis legibus equus ab eo binas pœnas expetiuit. Nam cum unum amicum iniuſtẽ occidiſſet, duobus filijs priuatus eſt,ijs manus qui cum Ophella uenerant,inferentibus. Atq; hæc ijs qui talia contẽnunt dicta ſufficiant. Agathocles celeriter ex Africa in Siciliã cum traiciſſet,aduocata exercitus parte ad ſociam Aegeſtanorum urbem contendit. Cũq; pecuniæ inopia laboraret,ditiſsimos quoſq; ciues maximã ſuarũ facultatum partem conferre coẽgit qua in urbe decem hominũ millia habitabant. Quã rem multis iniquo animo ferentibus,et concurrentibus,Agathocles Aegeſtanos ut inſidiatores reos egit,et urbem indignis modis afflixit.Nam paucissimos ex urbe eductos ad Scamandrũ fluuiũ interfecit:eos aũt qui opibus abundare putabanẽ, tormentis excruciando cogebat quantas quiſq; diuitias haberet,dicere.Ac eorũ quoſdã rotis excruciabat:alios catapultis illigatos ſagittis conficiebat:nonnullorum tales execabat,et uiolentius urgens,diris cruciatibus torquebat. Excogitauit et genus quoddam tormenti tauro Phalaridis non diſsimile.Sedem fieri iuſsit ferream,quæ forma humanum corpus referret,ab omni parte clauis compaginatam. In eam collocatis quos cruciare uolebat,uiuos comburebat,hac machina tantum à tauro illo differente,quod uidelicet homines qui in ijs anguſtijs moriebanẽ,conſpici poterãt.Item locupletes fœminas ferreis forcipibus cruciando,earum pedũ calcanea lacerabat, quibuſdam mammas præcidebat,mulierum aũt prægnantium lumbis lateribus impoſitis,eorum pondere fœtus eliciebat. Hoc pacto cum ſibi tyrannus opes quęreret,et magnus in urbe terror exiſteret,quidam ſe unà cum ipſis domibus comburere, alij ſuſpendio uitam finire. Igitur Aegeſta uno die uexata fundítus interijt. Cæterũ Agathocles deportatas in Italiã uirgines & pueros Brutijs uendidit:ipſam urbem,cuius ne nomen quidẽ reliquit,ſed Dicæopolim appellauit,transfugis habitandã conceſsit. Cognita enim filiorum cæde, iratus ijs qui in Africa relicti erant, ex amicis quoſdã Syracuſas mittit ad Andrum fratrem,cum mandatis ut omnium qui ad Carthaginẽ militauerant cõſanguineos de medio tollat.Ille celeriter fratris mandata executus,cædes omniũ earũ quæ antea cõmiſſæ fuerant maximè uarias patrauit. Nã non ſolũ ætate integros fratres,aut patres,aut liberos morti addicebat,uerũetiã auos, imo et horũ patres,q iam extremã ſenectutis metã attigerant,et omnibus ſenſibus propter ætatem priuati erant,necnon infantes qui in ulnis geſtabantur,et nullum mortis qua afficiebantur ſenſum percipiebant. Præterea mulieres,quæcunq; eos uel neceſsitudine,uel cognatione contingebant.Deniq; ſi quẽ putabat morte ſua poſſe mœrorẽ i Africa relictis adferre,eũ necabat.Itaq; cũ magna ac ꝓmiſcua hominũ multitudo ad mortẽ ad mare ducereẽ, et cæſores inſtarẽt,incredibiles lamẽtationes,fletus,etobſecrationes extiterũt,partim eorũ qui ſine ulla miſericordia interficiebanẽ, partim eorũ q propter impendentes cruciatus conſternati erant, et nihil ob expectationem animo à iam interfectis

De diuina ultione ſententia.

Agathocles in Aegeſtanos horribiliter ſæuit.

Antander in Syracuſanos crudeliſsimè graſſatur.

Digitized by Google

ctis differebant. Ac quod omnium erat grauissimum, multis interfectis, & eorum corporibus secundum littus abiectis, nemo neq; consanguineus neq; amicus cuiquã parentare audebat, ueritus ne se quoq; familiaritatem cum eo habuisse proderet. Ac propter occisorum in littore multitudinem mare ad aliquod spacium sanguine infectum, facti insignem crudelitatem significabat.

Transacto anno rector Athenis factus est Corũbus. Romæ consules creati Q. Marcius, P. Cornelius. Eadem tempestate rex Antigonus, eius filiorum natu minimo Phœnice defuncto, eius funus regio apparatu procurauit, ac Demetrio ex Cypro euocato, exercitum in Antigonia conscripsit, expectationẽ in Aegyptum facere in animo habens. Itaq; ipse peditum agmini præfectus, per Cœlesyriam exercitum ducebat, habẽs secum peditum supra octodecim millia equitum circiter octo millia, Elephantos tres & octoginta. Demetrium classi præfecit, iubens eum secundũ pedestres copias nauigare, præparatis in uniuersum nauibus longis quidẽ centũ quinquaginta, onerariis uerò militaribus centum, quibus tela uehebantur. Ac cum nauiũ gubernatores expectandum esse censerent usq; ad Pleiadum occasum qui post octo dies futurus erat eos ut ignauos in adeundis periculis uituperauit, Ipse ad Gazam castrametatus, & Ptolemæi exercitum prævenire contendens, militibus ut commeatum in decem dies haberent imperauit, & Camelis quos Arabes contraxerant, frumenti centum triginta millia medimnum imposuit, & iumentis pabuli copiã ac carris tela uehens, per deserta cum molestia iter faciebat, propterea quod plæraq; loca erant lutosa, maximè prope ea quæ uocantur barathra. Ceterum Demetriani cũ de nocte ex urbe Gaza soluissent, ac per aliquot dies esset tranquillitas, cœlorum nauiũ remulco actuarias trahebant. Deinde cum eos Pleiades oppressissent, & septentrionalis flaret uentus, multæ quadriremes fluctibus ad urbem Raphiam delatæ sunt, urbem ad appellendum difficilem & lutosam. Naues autem quæ missilia uehebant partim undis uibratæ perierant, partim Gazam remearunt, atque illi firmissimis quas habebant nauibus nitentes Casium usq; nauigarunt. Qui locus à Nilo nõ procul distat, & importuosus est, hybernisq; temporibus appelli eò non potest: ac propterea coacti sunt iactis in altum anchoris à terra circiter duobus stadiis in salo stare non sine magno periculo. In eas enim maris undis illidentib. erat periculũ ne naues una cum ipsis hominibus celerius demergerentur. Cumq; difficilis esset ad littus accessus, & regio hostilis, neq; naues ad terram tutò appellere, neq; homines adnatare poterant, & quod omniũ erat grauissimũ, aqua iis ad potionẽ ac commoda deficiebat: ad eamq; penuriã redacti erant, ut si uel unã diẽ durasset tempestas, oẽs siti confecti perissent. Dũ in iis animi angustiis uersant, & præsens exitiũ expectant, sedata est tẽpestas, & Antigonus cũ exercitus aduenit castraq; nõ procul à classe fecit. Igit è nauib. egressi cũ in castris seipsos refecissent, naues tẽpestate dispersas expectant. In ea maris intẽperie tres quinqueremes perierũt, ex quibus quidã ad terrã enatarunt. Deinde Antigonus assumpto exercitu, prope Nilũ duobus stadiis inde distans castra posuit. At Ptolemæus præsidiis firmis occupatis locis opportunis, misit quosdã in nauib. quę contis agerent, cũ mandatis ut propè excensum uauigarent, & proclamarent daturũ se, si ab Antigono deficere uellent, in singulos gregarios milites binas minas & in singulos prefectos singula talenta. Dũ hæc p prẽcones euulgant, Antigoni mercenarios quædã ad defectionẽ cupido inuasit, quos iter plerisq; duces erant, q certis de causis trãsire ad Ptolemeũ cupiebãt. Cum aũt multi ad eum descisceret, Antigonus in ripa fluminis sagittarios, funditores, & multa missilium tormenta dispositit, & in Contariis nauibus adnauigantes repellit, ac quosdam ex transfugis comprehensis, diris supplicijs afficit, ut eorum exemplo reliquos ab eodem instituto deterreat: assumptisque ex iis quæ tardius aduenerant nauibus ad id quod uocatur Pseudostomum contendit, ratus

Antigonus in Aegyptum expeditionẽ facit.

Antigonus in Aegyptũ appellere prohibitus, in Syriã reuerti cogitur.

Digitized by Google

ratus se ibi quosdã milites transmittere posse. Sed cũ ualido præsidio munitũ offendisset, & missilibus, omnique telorũ genere prohiberetur, nocte imminente regressus est. Deinde gubernatoribus, ut prætoriã nauẽ sequerentur in facem intenti mandauit, & ad ostiũ Nili quod uocatur Phagniticũ profectus est. Cæterum orta die, quoniam multæ naues à recto cursu aberrauerant, eas expectare coactus est, & actuarijs uelocissimas mittere, quę eas quærerent. Quare cũ multum temporis in eo transigendo tereretur, Ptolemæus de hostium profectione certior factus, properè suis auxilium laturus uenit, & ad littus cõstitit. At Demetrius etiã hoc transitu frustratũ se cernens, & eam quæ contigua est maritimã regionẽ paludibus & lacubus natura munitã, cũ tota classe pedẽ retulit. Interea orto septentrionali uento uehementissimo, & fluctibus sese in altum tollentibus, tres quadriremes, totidẽque naues militares uiolentius maris æstu impulsæ in littus eiectæ sunt, & in Ptolemæi potestatem uenerunt, reliquæ, summa ope connixis nautis, ad Antigoni castra incolumes peruenerũt. Cũ aũt Ptolemæus omnes fluminis exitus multis & firmis præsidijs obsedisset, & multas fluuiales naues omni genere telorũ, & hominib. qui ijs uti possent instructas haberet, Antigonus non mediocriter æstuabat. Nã prę occupato ab hostib. Pelusiaco ostio, inutiles erant nauales copiæ, nec pedestres quicquã proficere poterant, magnitudine fluminis obstante: & quod omniũ erat grauissimum, iam multis diebus transactis, & milites frumentum, & iumenta pabulum deficere incipiebat. Cum propter has causas milites animos remitterent, Antigonus conuocato exercitu, & ducibus consilium proponit, utrũ expediat manere, & cum hostibus congredi, an in presentia in Syriam reuerti, ut postea melius instructi ad bellũ, & tẽpore minor essent fluminis altitudo, redirent. Omnib. in eam sententiã inclinantibus ut quã citissime regrediundũ censerent, militibus ut inde castra moueant imperat, & cũ tota classe celeriter in Syriã reuertit. Ptolemęus hostiũ discessu gauisus, & p beneficijs acceptis facta rediuina, splendidè amicos conuiuio excepit, & per literas Seleucum, Lysimachum, & Cassandrum de rerum suarũ prospero successu, & multorũ ad se defectione certiores fecit. Ipse iam secundum ab hostium iniuria Aegyptũ tutatus & eam se quasi hasta partam obtinere ratus, Alexandriã reuertit. Interea dum hæc geruntur, Dionysius Heracleæ, quæ in Ponto est, tyrannus, cũ imperasset annos 32, uita fungitur, eius filij principatũ adepti regnarunt annos 17. In Sicilia Agathocles urbes suo imperio subiectas obibat eas præsidijs munitẽs, & pecunias imperans: uehementer enim metuebat ne Siculi, ob res ab se infeliciter gestas, libertatem aliquando capesserent. Per idem tempus Pasiphilus præfectus, audita filiorum Agathoclis morte, & cladibus in Africa acceptis, spreto Agathocle ad Dinocratem transijt, factaque cum eo amicitia, urbes sibi commissas retinuit, & exercitum quem apud se habebat, spe & pollicitationibus inductum à tyranno abalienauit. At Agathocles omnem spem sibi ereptã cernens, ita animo deiectus est, ut missa ad Dinocratem legatione, eum ad pacẽ hisce conditionibus faciendũ hortaretur. Primũ ut Agathocles imperio excederet, & ciuibus Syracusas restitueret, nec deinceps exul esset Dinocrates. Deinde ut sibi duo castella, Therma & Cephalidum cum eorũ iurisdictione concederent. In quo quis non iniuria Agathoclẽ mirari possit, quod is qui in cæteris omnibus constans perstitisset, nec unquã in extremis periculis desperasset, tũc eo metu adactus fuerit ut hostibus sine negocio tyrãnide cederet, pro qua summa pericula sustinuisset. Et quod omniũ est absurdissimũ, cum Syracusis alijsque multis urbibus potiretur, nauesque & pecunias, & exercitũ non contemnendũ haberet, adeo infirmã rationẽ habuerit, ut memor eorũ non fuerit quæ Dionysio tyrãno acciderãt. Is eñ cũ aliqñ in eã rerũ necessitatẽ adductus esset ut propter impendẽtia extrema pericula penitus de principatu suo desperaret, ac propterea relictis Syracusis uoluntariã fugam capessere uellet, Heloris qui

Agathocles ad Dinocratẽ legatos de pace mittit.

ætate

ætate reliquos amicos antecedebat, ei proficiscenti obuiam profectus, Dionysij inquit præclarũ est tyrannis sepulchrũ. Nec absimile est huic quod ei eius socer Megacles respõdit. Oportet eum qui tyrãnide exuẽdus sit, tractum crure discedere, et nõ uolentẽ abire. Hisce dictis animatus tyrãnus, forti infracto q; animo omnia ea quę in malis ducunt ptulit, & imperiũ suum auxit, atq; in eius bonis cum consenuisset, posteris maximum in Europa potentatum reliquit. At Agathocles nihil hisce exemplis motus, nec humanas spes experiẽtia refellens, tanto imperio supra commemoratis à me conditionibus cessit. Verùm eas irritas fieri contigit, cum essent Agathoclis quidem uoluntate ratæ, sed Dinocratis ambitione non admissæ. Cum enim Monarchiæ cupiditate flagraret, ab ea quæ Syracusis erat democratia abhorrebat, & id quod tunc tenebat imperium non displicebat. Habebat enim in exercitu suo peditum 20000 equitum 3000. urbes item multas, easq; magnas. Itaq; nomine quidẽ exulum imperator erat, sed re uera regia pollebat dignitate, cum penes eum solum omne esset in suos imperium. Sin Syracusas se reciperet omnino priuatam uitam instituere, & de multis unum esse oportebat libertate æqualitatem amante: atq; in suffragijs á quouis causidice de gradu summoueri, plebe eorum authoritati obsistenti qui sunt in dicendo liberiores. Quare non sine causa Agathoclem tyrannicam uitam reliquisse aliquis dixerit, & Dinocratẽ principi rerũ ab eo postea egregiè gestarum authorẽ fuisse existimauerit. Ipse enim cũ ad eum Agathocles de fœderis conditionib. frequẽtes legatos mitteret, & sibi duo illa præsidia ad uitã in ijs transigendã cõcedi postularet, semper probabiles aliquas rationes excogitabat, quibus spem omnẽ pactorũ adimebat, modo ut Sicilia excederet iubẽdo, modo ut natos suos obsides daret pòstulando. Agathocles eius animũ perspectũ habẽs, legatos ad trãsfugas mittit, q Dinocratẽ apud eos ut q eorũ libertatẽ remoret accusent. Deinde cum Carthaginiensib. missa legatione hac lege pacẽ facit, ut oẽs urbes quib. antea Pœni imperassent, reciperent, pro quib. à Carthaginiensib. aurũ accepit quod ad argẽti rationẽ efficeret talẽta 300. aut quemadmodũ Timæus prodidit, 150. frumenti 200000. medimnum. Atq; hoc quidem in statu erant res Siculæ. *Agathocles cum Carthaginiensibus pacem facit.*

In Italia Samnites urbes Soram & Atiam Rom. populi socias expugnant, & sub iugũ mittũt. Cõs. magna manu in agrũ lapygum impressiõe facta, nõ procul à Siluio oppido castra figũt. Id oppidũ tenentib. præsidio Samnitib. cũ per aliquot dies obsedissent Rom. ui capiunt, & ex eo captiuorũ plus 50000. abducũt, necnõ magnã exuuiorũ copiã auferũt. Inde Samnitũ fines passim omnia uastãdo, & arbores secãdo inuadunt. Cum eñ Rom. per multos annos cum ea gẽte de primatu armis cõtenderent, sperabãt fore ut hostes terræ frugib. priuati, potentioribus cederẽt. Itaq; cũ 5. mẽses in hostili solo depopulãdo cõsumpsissent, omnes ferè pagos igni corruperũt, & agros in uastitatẽ redegerunt, omnibus ijs quæ usui hominum accommoda esse possunt deletis. Post ea Aeginetis iniuriam inferentibus bellum indixerunt, ac urbe Prusinone expugnata, regionem uendiderunt. *Rom. Samnitum agrum depopulantur.*

Hoc anno finito Athenis principatum obtinuit Xenippus. Romę Consules creati sunt L. Posthumius, & Tiberius Minutius. Hoc anno bellũ intercessit Rhodijs cum Antigono, his ferè de causis. Cum ciuitas Rhodiorum naualibus copijs polleret, & optimè inter cæteras Græciæ ciuitates administraret, de ea reges & principes cõtendebant, singulis in suam amicitiam trahere properantibus. Rhodij quanto id ipsis futurum esset emolumento procul pręuidentes, priuatim cum omnibus amicitiam iniuerunt, nec tamen ullis principibus, dũ inter sese bellũ gererẽt, subsidiũ ferebãt: quo fiebat, ut à singulis regijs muneribus afficerent: & quoniam à multo tẽpore alta pace fruerent, eorũ res in immẽsum crescerẽt. Nã in tantũ aucta est eorũ potẽtia, ut in gratiã Græcorum suis impẽsis bellũ in piratas mouerẽt, & mare latronib. infestũ purgarẽt. *Belli inter Rhodios & Antigonum causæ.*

Digitized by Google

Eam autẽ urbẽ prę reliquis maximè coluit Alexander, omnium de quib. mẽmoria proditũ eſt regũ facilè potẽtiſsimus, ita ut in ea de toto regno teſtamentũ repoſuerit, & alioquin eam ſuſpiceret, & multum promoueret. Igitur Rhodij cum omnib. optimatib. inita amicitia, ne cui iure cum ipſis expoſtulãdi occaſionẽ darẽt cauebãt quidẽ, ſed eorũ animi ad Ptolemęum magis inclinabãt. Nã maximos prouentus percipiebant, propter mercatores qui in Aegyptũ nauigabãt, & tota ciuitas beneficio illius regni alebat. Quod animaduertens Antigonus, eos ab illa ſocietate auellere maturabat. Itaq; primũ eo tẽpore cũ Ptolemęo armis de Cypro dimicabat, legatos miſit petitũ, ut auxiliũ et naues cũ Demetrio mitterent. Verũ cũ illi recuſarent, ducẽ cũ claſſe miſit, imperãs ut eos qui ex Rhodo in Aegyptũ nauigarent, abducat, & merces diripiat. Sed hoc à Rhodijs electo, ille eos iniqui belli authores extitiſſe dicẽs, ſeſe urbem ualido exercitu obſidione cincturum minabatur. Rhodij primum ei magnos honores decreuerant, & miſsis legatis rogabãt ne eos cogeret contra iura fœderis bellum aduerſus Ptolemęum gerere. Sed cum rex aſperiorem ſe præberet, & filium Demetrium cũ copijs & machinis ad obſidionẽ neceſſarijs mitteret, regis potentiam ueriti, primùm quidẽ Demetrio renunciarunt, ſeſe Antigono in oppugnando Ptolemæo ſubſidio uenire paratos eſſe. Sed cum ille 100. obſides ex primarijs poſtularet, & claſſem in portus admitti iuberet, rati eum urbi inſidiari, ſeſe ad bellum præparant. Demetrius omnibus ſuis copijs ad portum qui eſt in Elorymnis coactis, claſſem ad expeditionẽ in Rhodum adornat. Habebat autem naues longas uariæ magnitudinis 200. ſubſidiarias plus 170. in ijs erant militum circiter 40000. adiunctis equitibus & ſocijs piratis. Erat præterea claſsis omni genere miſsilium & apparatu ad obſidionẽ neceſſario inſtructa. Pręter hęc ſubſequebantur priuatorum hominum naues onerariæ circumforaneæ circiter 1000. Nam cum per multos annos Rhodiorũ fines hoſtium iniuria non eſſent uaſtati, ex omnibus locis magna hominum multitudo confluebat, qui ex damno eorum qui bellis uexarẽtur ſuum commodum comparare ſoliti erant. Igitur Demetrius tanq; ad nauale pugnam inſtructa terribiliter claſſe, lõgas naues pręmittit, quę in proris trinũm palmorum tormenta ad miſsilia habebant, proximè equitum & peditũ naues ſequi iubet, quæ remulco à remigibus trahebantur. Deinde piratarum, mercatorũ, & negociatorum naues, quæ, quemadmodum commemoratum eſt, multitudine erant inſigni: ita ut totum ſpacium quod eſt inter inſulam & oram maritimam oppoſitam, nauibus compleretur, & magnum metum & perturbationem ijs qui de urbe ſpectabant, incuterẽt. Nam milites Rhodij per muros diſpoſiti aduentum hoſtium opperiebantur, ac ſenes cum mulieribus de ædificijs proſpiciebant. Cum autem tota urbs theatrum uideretur, omnes magnitudine claſsis atq; fulgore radiantium armorum obſtupefacti, non leuiter de rerum omnium ſumma ſolliciti erant. Interea Demetrius ad inſulam appellit ac educto exercitu extra teli iactum proximè urbem caſtra ponit, ac repentè piratarum aliorumq; expeditiſsimos emittit, qui inſulam terra mariq; hoſtiliter inuadant. Ipſe in uicinis locis arbores cedit, uillasq; diruit, ex quibus caſtra communit, ducta triplici foſſa, erectiſq; denſis magnisq; aggeribus. ita ut ſuorũ incolumitas eſſet hoſtium pernicies Poſtea adhibitis omnib. copijs, & nauticis hominibus, paucis diebus ſpacium quod erat ad urbem uſq; cõſternit ad excenſum, & portum ſatis amplum ad excipiendas naues extruit. At Rhodij per aliquot dies miſsis legatis, poſtulãt ne quod grauius malum urbi inferat. Sed cum nemo eos audiret, iam de pacis fœderib. deſperatum eſſe cernentes, ad Ptolemęum, Lyſimachum, & Caſſandrum legatos mittunt petitum auxilium, cum propter eos urbs hoſtili bello premeretur. Ipſis autem qui urbẽ incolebant aduenis & peregrinis poteſtatẽ fecerunt ſi uellent pro urbe pugnãdi, reliquos inutiles ex urbe eiecerunt: quòd rerum neceſſariarum inopiam prę-

Demetrij apparatus ad Rhodum obſidendam.

Rhodij ad obſidionem ſuſtinendam ſeſe præparant.

uiderent,

uiderent, tum ne quis rerum præsentem statum iniquo animo ferens, urbem proderet. Ac recensitis ijs qui arma ferre possent, inuenta sunt ciuium numero ad sex millia, aduenarum & peregrinorum ad mille. Seruis quoq; qui sese uiros fortes in adeundis periculis præstitissent, soluto dominis præcio libertatẽ ac ius ciuitatis decreuerunt. Etiam eorum qui in bello occubuissent corpora sepulturos se promulgarunt, item parentes & liberos sumptis de publico penu cibarijs alturos promiserunt: uirgines publice sumptu dotaturos: filios iã adultos in theatro coronaturos armis in Bacchanalibus. Hisce præmijs oĩum animis ad fortiter quæuis pericula sustinenda excitatis, ad reliqua quæ transigenda erant sese conferunt. Nam cum esset totius populi summus consensus, locupletes pecuniã suggerebant, artifices in fabricandis armis artẽ suã offerebant. Denicq; omnes in opere intenti erant, nemine non ut alterum diligentia superaret contendente. Itaq; quidã in missilium saxorumq; tormentis, alij in reliquis faciendis toti erant. Nonnulli mœnium parum ualidas partes instaurabant. Plericq; ad muros lapides portabant. Emiserunt etiã in hostẽ tres uelocissimas naues, & mercatores qui in urbem cõmeatum inueherent. Quæ nec opinantes hostes aggressæ, multas naues eorum, qui prædæ gratia frumentatum in agros iuerant, demerserunt, alias ad littus cõpulsas igni cremarunt, & ex ijs qui precium redemptionis soluere poterant, captos in urbem duxerunt. Nam sic inter Rhodios & Demetrium conuenerat, ut inter sese præcium liberationis darent, pro libero homine mille dragmas, pro seruo quingentas. Demetrius ad machinarum structurã omnia large parata habens, cœpit duas testudines facere, unã aduersus saxorum, alterã aduersus missiliũ tormenta, atq; ambas duabus nauib. onerarijs traiecit, & coniunxit. Itẽ duas turres quatuor tabulatorum quæ altitudine eas quæ in portu erãt superarent, quarum utraq; duabus æqualibus nauibus portaretur, pariter incedentibus, quo utriusq; lateris situs æquale pondus haberet. Cauauit præterea alueum natatilem, ut propius accedens hostes prohiberet quo minus in eos qui nauibus tormenta ueherent, impetum facere possent. Interea dum hæc ad finem perducuntur, lembos firmissimos delegit, eosq; tabulis munit, & fenestris quę claudi possent factis, imponit ad missilia ea tormenta quæ longissimè iacerent: hominesq; peritos & delectos sagittarios imponit: ac nauibus intra telorum iactum deductis, oppidanos uulneribus configit, qui altiores in portu muros erexerãt. At Rhodij postquã animaduerterunt omnem Demetrij conatum in occupando portu uersari, ipsi quoq; ea quæ ad eius defensionem necessaria essent, parare aggrediuntur. Itaq; super aggerẽ, duas machinas collocauit, tres nauib. onerarijs imponunt, ppe claustra parui portus, quo possint hostes, si forte aut milites aut machinas ad aggerẽ exponerent, ab impressione prohiberi. Collocant etiã in onerarijs, quæ in portu stationẽ habebant, receptacula telorum, ijs conuenientia qui catapultas essent imposituri. Vtrisq; hoc modo ad certamen instructis, primum Demetrio machinas admouere conato, orta uehementior tempestas eius inceptum interrupit. Sed nocte trãquillo mari clam adnauigauit, occupatoq; maioris portus tumulo editiore, cõfestim uallo locum circum uallauit, ac postibus lapidibusq; obstruxit, atq; in eum milites quadringẽtos eduxit omnisq; generis missilium copiã cõportauit, qui locus distabat à muris quinq; iugera. Deinde orta die in portum machinas cum tubis & clamore subuehunt, & eos qui murum in portu extruebant, minoribus missilium tormentis, & procul iacientibus, impediunt. Saxis aũt machinas hostium & murum aggeri proximũ partim concutiũt, partim deijciunt, quoniã eo tempore humilis & parum firmus erat. Cum autẽ oppidani fortiter hostiũ uim propulsarent, toto illo die utrinq; multa dãna & illata & accepta sunt. Ac nocte iam aduentãte Demetrius remulcantibus nauibus extra telorũ iactum tormenta subduxit. At Rhodij scaphis arido ligno tedaq; impletis, adhibito igne primũ

Demetrius Rhodum obsidet.

Digitized by Google

hoſtes perſecuti ſunt, & machinis uicini materiã illam accenderunt. Sed poſtea natanti alueo & telis prohibiti, pedem referre coacti ſunt: ac flamma in ualeſcente pauci ea extincta cum ſcaphis reuerterunt, cæteri ardentibus iam lintribus enatarũt. Poſtero die Demetrius ſimilẽ ſuperiori in mari irruptionẽ facit, atq; in terra ut undiquaq; cum clamore & tubis irrumpant imperat, quò Rhodijs pauorem & trepidationẽ incutiant, multis rebus eos in diuerſas partes trahentibus. Ea autem ratione obſidione per octo dies continuata, machinas quæ erant in uallo diſpoſitæ ingentib. ſaxis confregit, murumq; qui uallũ cingebat cum ipſis turribus diſiecit. Muri quoq; qui erat in portu partẽ occupauerant milites, ad quam conuerſi Rhodij, manus cum ijs conſerunt, & multitudine ſuperiores, alios occidunt, alios fuga ſibi conſulere cogunt. Arcebat aũt eos qui extra urbem erant loci muro proximi aſperitas, multis ibi & grandibus congeſtis continuis ſaxis apud ſtructurã extra murum. Ac cum multæ naues quæ milites illos aduexerãt, inter trepidandum impegiſſent, Rhodij celeriter nauium extremitates auellere, ac teda ſiccoq; ligno iniecto naues cremare. Dum res in eo ſunt ſtatu Demetrij milites ex omnibus partibus accedẽtes ſcalas muro admouent, & grauius inſtant, undiq; ijs qui in terra erant militibus opem ferentibus, & clamorẽ tollentibus. Ibi dum multi magna audacia periclitant & conferti moenia aſcendunt, acre prælium cõmittit, hoſtibus urgentibus, & oppidanis magna ui repellentibus. Tandem Rhodijs ſtrenuè ſe defendentib, & ex ijs qui muros aſcenderãt alij occiſi ſunt, alij uulnerib. confixi capti, quos inter erãt quidã de primarijs caſtrorũ ducib. Hiſce cladib. affectus Demetrius tormẽta in ſuũ portũ reducit, & naues machinasq; deſtructas reficit. At Rhodij ciuiũ interfectorũ corpora ſepeliunt, & capta arma, nauiumq; roſtra dijs donant, & murorũ ruinas ui ſaxorũ factas inſtaurãt, Demetrius conſumptis in reficiendis machinis & nauib. ſeptẽ dieb, omnib. ad obſidionẽ neceſſarijs præparatis, rurſus portum inuadit: in eo enim occupãdo totus erat, ut poſſet oppidanos cõmeatu phibere. Inde intra teli iactũ pgreſſus, cum facib. quas multas habebat in ſeparatas Rhodiorũ naues impetũ facit, atq; ſaxis muros quatit, miſſilibusq; uiſos uulnerat. Cum itaq; cõtinua & acerrima eſſet oppugnatio, Rhodiorum naucleri pro nauib. pugnantes, faces extingunt, at ipſi præfecti ſolliciti ne portus caperetur ciuium fortiſsimos ut periculum pro cõmuni ſalute contemnant hortantur. Igitur multis libenter parentib, tres robuſtiſsimas naues delectis uiris complent, quib. mandant ut hoſtium naues quę tormenta portabãt, roſtris, ſi fieri poſſet, demergerent. Illi itaq; nihil telis quib. petebantur obſtantibus primum irrunt: & uallum ferro munitum diſrumpunt: deinde naues multis ictibus inflictis aqua replentes, duas machinas demergunt. Cęterum cum tertia à Demetrianis rudentib. retro traheret, Rhodij reb. feliciter geſtis animati, cõfidentius quã par erat periculũ ſubeunt. Quare hoſtib. cum multis magniſq; nauib. concurrentib. & roſtris multas nauium tabulas decutientib, Execeſtus nauclerus, ac triremium præfectus, & quidã alij uulnerati capiuntur. Reliqua multitudo natãdo ad ſuos peruenit, atq; una nauis in Demetrij poteſtatem uenit, reliquæ periculum euadunt. Hoc nauali prælio commiſſo Demetrius alterã machinã fecit, quæ priorem & altitudine & latitudine triplo ſuperaret. Quã poſtquã ad portum aduexit, exortus uentus meridionalis procelloſus naues cum impetu appellentes aquis ſubruit, & machinam deturbauit. At Rhodij temporis oportunitatem nacti, rurſus apertis portis eos qui aggerem occupauerãt inuadunt: ac diu durãte acri certamine, cum propter tempeſtatem Demetrius ſuis auxilio uenire non poſſet, & Rhodij uiciſſim pugnarent, coacti ſunt regij milites poſitis armis ſeipſos dedere, numero ad quadringentos. Hac à Rhodijs parta victoria ad urbem appellunt ſocij, Cnoſiorum quidem centum quinquaginta, à Ptolemæo miſſi ſupra quingenti, inter quos erant quidam Rhodij, qui

Demetrius rurſus Rhodi portum inuadit.

Digitized by Google

qui regi ſtipedia faciebant. Atq; hoc in ſtatu erat Rhodi oppugnatio.

In Sicilia autem hæc gerebantur. Agathocles cum non poſſet cum exulib. qui à Dinocrate ſtabant, conuenire, contra eos cũ ijs quas habebat copijs expeditionẽ fecit, ratus periclitandum eſſe & de rerum ſumma dimicãdum. Hababat autẽ peditũ non amplius 5000. equites 800. Dinocratiani cognito hoſtium aduẽtu auidi pugnæ (erant enim lõge plures) ijs obuiam profecti ſunt. Nam eorum erant peditum 25000. equitum 3000. Cum autẽ ad id quod uocatur Gorgium, ex aduerſo caſtra metati eſſent, deinde inſtructa acie prodiſſent, pauliſper acre fuit certamẽ, utriſq; impigrè pugnantib. Sed poſtea cum quidam numero ad 2000. à Dinocrate diſſiderẽt, ad tyrannum tranſierunt, ac cladis authores exulib. extiterunt. Nam Agathocliani cũ longè plures eſſent animos ſuos confirmarunt: at Dinocratiani perculſi ſunt, & plures eſſe tranſfugas opinati, effuſi in fugam ferunt. Deinde eos aliquouſq; perſecutus Agathocles, cum milites à cede reuocaſſet, ad uictos legatos mittit, rogatum ut finem diſſidijs faciant, & ſuam quiſq; patriam repetat. Ipſos enim iam experiẽtia edoctos, nunq; exules ſi ſecum bello contendant ſuperiores fore, cum ne nunc quidẽ numero longè plures, uictores euadere potuerint. Exulum aũt equites oẽs ex fuga euaſerunt in locum quendã nomine Ambricas. Peditum nõnulli cum nox ſuperueniſſet, effugerunt; maior pars occupato colle, & deſperata per certamen uictoria, cupidi cognatorũ & amicorũ, & patriæ eiusq; bonorũ, pacẽ cũ Agathoc. fecerunt. Igit cum fidem accepiſſent, & ex q̃dam munito colle deſcendiſſent, ille eis arma detraxit, & exercitu circũ ſeptos oẽs miſſilibus confixit, numero circiter 7000. ut Timæus ait: ut uerò nonnulli ſcribunt ad 4000. Semper enim tyrannus is fidem & iuſiurandum contemnebat ſibiq; uires non ex ijs quas habebat copijs, ſed ex ſubiectorum infirmitate cõciliabat, ſocios magis quàm hoſtes ueritus. Ita cum aduerſarium exercitũ profligaſſet, accepit reliquos exulum, & facta pace cum Dinocrate, ducem eum creauit partis exercitus, & deinceps ei res maximas credidit. Atq; hic admirari licet Agathoclem, quo pacto cum omnes ſuſpectos haberet, nec unquam cuiquam firmiter credidiſſet, erga ſolum Dinocratem amicitiam ad mortem uſq; retinuerit. Dinocrates uerò proditis ſocijs Paſiphilum Gelæ correptum interfecit, preſidia & urbes Agathocli tradidit, conſumpto biennio in ſubiugandis hoſtibus.

Agathocles cum uicto Dinocratæ pacẽ facit, occiſis perfidè exulibus.

In Italia Roma debellatis Palinijs agrum ademerunt, & quoſdam qui Rom. fauiſſe uidebantur, ciuitate donarunt. Poſtea Samnitib⁹ Phalerum agrum depopulantibus, profecti ſunt Conſules aduerſus eos, cõmiſſoq; prælio, ſuperiores extitere Rom. relata ſunt ſigna militaria 20, captiq; uiui milites ſupra 2000. ac expugnata ſtatim à Coſſ. urbe Dola, Gellius Gaius Samnitum dux ſuperuenit, cum militum 6000. Hic commiſſo acri prelio, Gellius ipſe capitur, & reliquorum Samnitum plurimi conciduntur, nonnulli uiui comprehenduntur. Coſſ. rebus ita feliciter geſtis, ſociarum urbium captas recuperarunt, Soram, Harpinam, & Saroniam.

Romani Samnites bello uincunt.

Peracto anno Athenis regebat Pherecles: Rom. conſulatũ inierũt P. Sempronius, & P. Sulpit. Olympias acta eſt apud Eleos nona ſupra 110. in qua ſtadium uicit Andromenes Corinthius. Horũ tẽpore Demetrius Rhodũ obſidẽs, cũ ei à parte maris oppugnationes parũ ſuccederẽt, à terra ſtatuit impetũ facere. Igit preparata omnis generis materiei copia, machinã ædificauit, quæ uocat uinea, magnitudine priores lõgè ſuperantẽ. Cũ eſſet em eius baſis quadrãgula, ſingula latera fecit cubitorum fere 50 ex quadrãgulis lignis ferro uinctis cõpacta, medianũ ſpaciũ occuparunt trabib. inter ſeſe circiter uno cubito diſtantib. ut locus eſſet ijs q̃ machinã ꝓpulſaturi erãt. Tota moles rotis ſubiectis agebat, ijſq; firmis atq; magnis, uidelicet 8. Canthorũ craſſitudo erat binũ cubitorũ, firmis laminis ferrata, atq; ut in obliquũ trãsferri poſſet, factæ erãt auertæ, quarũ opa tota machina facilè in omnẽ partẽ moueri poſſet. In an

Demetrius machinam cõſtruit ad Rhodum terra oppugnandam.

Digitized by Google

gulis erãt colũnæ lõgitudine paulo minus q̃ 100. cubitorũ, ita aliæ in alias pnæ ut cum esset totũ ædificium nouẽ cõtignationum, prima cõtignatio esset lectorum 45. suprema 9. Tria machinæ latera extrinsecus cõtexit laminis ferreis, affixis clauis, ne quid facib. lædi posset. Ostia habebant cõtignationes in frõte magnitudine & forma accõmodata ad naturã telorũ quę iacienda forẽt. Ostijs addita erãt tegumẽta, quæ per machinã detrahebant, quæ præsidio forent ijs qui in tabulatis ad iacienda tela uersarent. Erãt em ex corijs undiq; cõsuta, plena lanarũ, ut saxorũ ictus irriti redderent. Habebãt singulæ cõtignationes duas latas scalas, quarum una ad importãda quæ essent necessaria, altera ad descensionem utebantur, quo omnia sine tumultu administrarent. Ad hanc machinam mouendam electi sunt ex uniuerso exercitu uiri robore corporum præstantes 3400. Horum pars intus comprehensa, pars à tergo astans propellebant, multum iuuante ad motum arte. Aedificauit & testudines partim quę arietes haberent, partim non item, & porticus per quas qui ad opera accederent, ire reuertiq; tuto possent. Atq; nauium armamentis locũ expurgauit in quatuor stadia, quo spacio promouendæ erant machinæ, ita ut esset opus in longitudinem sex intercolumnorum, & turrium septem. Iam congregata opificum & opera tractantium multitudo non multo minor erat triginta millibus. Itaque cum propter manuum multitudinem celerius quàm quisquam expectasset, omnia perficerentur, formidabilis erat Rhodijs Demetrius: non solùm enim machinarum magnitudo, & coactarum copiarum multitudo eos terrebat, uerùm etiam regis uiolentia & solertia obsidionibus. Erat enim in excogitando supra modum industrius, multaque præter architectorum artem inueniebat, ex quo Poliorcetes, id est obsessor nominatus est, & in oppugnationibus tanta ui atque impetu utebatur, ut nullus ita firmus murus esse uideretur, qui posset obsessis aduersus illum præbere præsidium. Erat autem ea & magnitudine & pulchritudine corporis, ut heroicam dignitatem præ se ferret, adeo ut qui eum adibant peregrini, cum decorem uiderent, regali excellentia ornatum, admirarentur, & in profectionibus spectandi gratia subsequerentur. Ad hæc erat & animo excelsus & magnificus, & contemptor non solùm uulgi, uerùm etiam potentium. Ac quod ei omnium maximè proprium erat, in pace ebrietati operam dabat, & conuiuijs ad quæ adhiberentur saltationes atque luxus. Denique illum qui in fabulis traditur olim fuisse inter homines Bacchi morem: idem in bellis operosus erat & sobrius, ita ut supra omnes operantes & corpore & animo certatim operaretur. Sub eo enim maxima tela confecta sunt, & omnis generis machinæ, quæ factas ab alijs machinas longè superarent. Quin & nauigia maxima deduxit hic in mare post eam obsidionem, & patris interitum.

Demetrij corporis & animi descriptio

Rhodij murũ alterum ædificant, & naues dimittunt ad hostes infestandos.

Rhodij hostilium operum profectum uidentes, ædificarunt intus murum alterum, secundum longitudinem eius muri qui in oppugnationibus laboraturus erat. Vtebantur autem lapidibus diruentes theatri ambitum, & uicinas domos, præterea fana quædam, dijs polliciti pulchriora se ædificaturos urbe conseruata. Dimiserunt etiam nouem naues, quarum ducibus præceperunt, ut passim nauigarent, & præter expectationem hostes aggressi, capta nauigia partim supprimerent, partim ad urbem deducerent. Illi cum tripartito soluissent, Damophilus naues habens quæ apud Rhodios custodes appellantur, nauigauit in Carpathum, & multa Demetrij nauigia nactus, partim rostris uulnerando demergit, partim ad littus ducens incendit, colligens hominum utilissimos, nec pauca quæ insulæ fruges portabant, duxit in patriam. Menedemus uerò tribus myoparombus præfectus, cum in Patara Lyciæ appulisset, & nauem ibi in statione offendisset, armamentis in terra expositis, nauem incendit, capta'que multa nauigia, quæ commeatum in castra supportabant, ad Rhodum misit. Cepit & triremem in Ciliciam nauigantẽ, ne-

stemq;

ſtem'que regiam,& cæterum apparatum portantem,quem Demetrij coniux Phila uiro ſtudioſius paratum miſerat. Igitur ueſtitum miſit in Aegyptum, cum eſſent ſtolæ purpureæ,& dignæ quæ à rege geſtarentur. Nauem uerò re mulco traxit,& nautas uendidit,tum qui in triremi,tum qui in alijs captis nauibus erant. Reliquis tribus nauibus præfectus Amyntas nauigauit ad inſulas,nactus'que multa nauigia quæres ad machinas neceſſarias hoſtibus portabant,partim ſubmerſit,partim ad urbem deduxit, in quibus capti ſunt etiã artifices egregij, & ad tela atque catapultas conficiendas peritia excellentes undecim.Poſtea coacta concione ſuadebant quidam Antigoni & Demetrij imagines eſſe deturbandas,indignum eſſe dicentes,ſi obſeſſores æquè ac bene meriti honorarentur. Quibus indignatus populus,eos ut peccantes obiurgauit,& Antigoni honorum nullum ſuſtulit,in quo quidem ſuæ & glorię & utilitati pulchrè conſuluit.Illa enim magnitudo animi & conſtantia popularis iudicij, apud alios laudem conciliabat, apud obſeſſores pœnitentiam. Nam cum Græciæ urbes liberarent,quæ nullam erga benemeritos beneuolentiam exhibuiſſent, eam ſeruam reddere uidebantur, quæ in referenda gratia conſtantiſsimam ſeipſam reipſa præſtabat.Præterea (ut multa præter opinionem fortuna facit) ſi urbem capi contigiſſet, reſtabat eis ad orandum ueniam ſeruatę ab ipſis amicitiæ commemoratio. & hęc quidem à Rhodijs pru denter acta ſunt.Iam cum Demetrius cuniculis murum ſubruiſſet,transfugarum quidam obſeſsis indicauit cunicularios ferè intra murum eſſe. Hanc ob cauſam Rhodij ducta alta foſſa ſecundum muri longitudinem qui caſurus uidebatur,celeriter ipſi quoque cuniculis utentes, occurrerunt ſub terra aduerſarijs,& eos ulterius progredi prohibuerunt. Cum'que cuniculi ab utriſque cuſtodirentur, conati ſunt quidam Demetriani corrumpere pecunia Athenagoram cuſtodiæ à Rhodijs præpoſitum. Erat is natione Mileſius,à Ptolemæo mercenariorum dux miſſus.Hic proditurum ſe pollicitus,diem ſtatuit, qua oporteret à Demetrio mitti aliquem ducem præcipuum, qui noctu per cuniculum in urbem aſcenderet, ut locum contemplaretur, qui milites accepturus eſſet. Ita cum Demetrio magnas ſpes feciſſet, rem indicauit ſenatui: cum'que miſiſſet rex ex ſuis amicis Alexandrum Macedonem, hunc per cuniculum ingreſſum comprehenderunt Rhodij, & Athenagoram coronauerunt aurea corona, & argenti quinque talentis donarunt, cupientes reliquorum quoque mercenariorum & peregrinorum beneuolentiam erga populum prouocare. Demetrius perductis ad finem machinis,toto'que qui ante murum erat loco expurgato, uineam mediam conſtituit, & teſtudines quæ arietem non habebant diſtribuit numero octo. Conſtituit autem ad utranq; machinæ partem quatuor,earum'que ſingulis coniunxit unam porticum, ut tuto poſſent imperata facere qui intrarent & rurſus exirẽt. Quæ uerò arietes haberent duas collocauit magnitudine longè ſuperiores:habebat enim utrãque cubitorum centum uiginti,ferratam,& quę proceſſum haberet roſtro naues ſimilem,eadem'que facili opera propelleretur,ſubiectis rotis,& in prælio ageretur opera non minus quàm mille uirorũ Iam muris admoturus machinas,tormẽta ad ſaxa miſsiliaq; iaciẽda intulit in uineæ ſingulas cõglutinationes,put quęq; quadraret.Ad portũ & ppinquiora loca miſit nauales copias. Ad reliquũ murũ q oppugnationẽ ferre poterat,peditatũ diſtribuit. Deinde ad unũ imperatũ atq; ſignũ cũ oẽs iubilaſſent,undiq; urbẽ oppugnat. Iam eo arietib.& tormẽtis quatiente mœnia, aduenerunt Cnidiorum legati, petẽtes ut inhiberet, & ſe perſuaſuros pollicentes Rhodijs ut imperata admitterent, quæ maximè admitti poſſent. Cum'que remiſiſſet rex, & legati ultro citroque multa colloquuti,ad extremum concordes eſſe non poſſent, inſtauratur oppugnatio, & Demetrius quidem turrium firmiſsimam demolitur, ædificatam ex quadratis lapidibus, totumq; interturrium concutit, ita ut oppidanis per

Rhodij Demetrij quãuis hoſtis, honorẽtuentur.

Demetrius cuniculos ſub murum agit.

Athenagoras ſimulata proditione Demetrium decipit.

Demetrius machinas urbi admouet.

Rhodijs commeatus supportatur.

nis per hunc locum aditus ad pinnas non pateret. Per eosdem dies rex Ptolemæus misit Rhodijs multa nauigia commeatum portantia, in quibus erant frumenti 300000. artabarũ cũ leguminb. Hæc dũ ad urbẽ apportant, conatus est Demetrius naues mittere quæ illa in sua castra deducerẽt. Verũ illa secundũ uentũ nacta plenisq; uelis delata appulerũt in portus suos. Qui uerò à Demetrio missi fuerãt, re infecta reuersi sunt. Misit & Cassander Rhodijs hordei medimnorũ 10000. & Lysimachus frumẽti medimnorũ 40000. & hordei toti dẽ. Tãto cõmeatu oppidanis supportato, qui obsidebant, cũ iã animis laborarẽt, rursus aĩos sumpserũt, & expedire iudicãtes ut hostiũ machinas inuaderẽt, facium magnã copiã prẽparãt, & oĩa tormẽta tum ad saxa tum ad missilia in muro collocãt: atq; ubi nox fuit, circiter secundã uigiliam repẽte saxis cõtinenter custodiam petunt, reliquisq; telis igniferis, ijsq; omnis generis utẽtes, eos qui illic cõcurrebant uulnerãt. Demetriani prẽter spẽ inuasi, de ædificatis operib. anxij, cõcurrunt ad auxilium. Cumq; nox illuuis esset, splẽdebant faces cum impetu actæ: missilia uerò & saxa cum pspici nõ possent, multos pugnantes lædebant, qui telorum impetum perspicere nequirẽt. Iam uerò exciderant etiam ex machina quędã laminæ, quo loco nudato, cadebant faces in eam machinæ partẽ qua lignum apparebat. Hanc ob causam anxius Demetrius, ne forte igne depascente periret tota machina, celeriter succurrit, & præparata aqua in contignationibus illatam flammã extinguere conatur. Ad extremum congregatis tubæ signo ijs qui mouendis operib. destinati erant, horum opera machinas extra teli iactũ ducit. Deinde orto die imperat famulis ut tela congregent, quę à Rhodijs missa ceciderãr, ex his conijcere uolens oppidanorum apparatum. Qui cum celeriter imperata fecissent, numeratę sunt facis magnitudine uariæ supra 800. missilia uerò non pauciores 1500. Tot telis breui noctis tẽpore coniectis, miratur urbis copiam & in his rebus largitatem. Igit tunc Demetrius laborãtes operum partes refecit, & mortuorum sepulturæ & sauciorum curationi operam dedit, quo quidem tempore oppidani relaxationem â machinarum uiolentia adepti, tertium murum ædificarũt lunatum, comprehendentes curuatura totum muri locum periclitantẽ. Nec secius alta fossa cinxere collapsam muri partem, ne facilè rex posset impetu facto in urbem irrumpere. Dimiserunt etiam naues ex ijs quæ optimè nauigãt, præfecto Amynta: qui cum ad ulterius Asiæ littus nauigasset, oppressit aduẽtu suo nec opinantes piratas quosdam, missos à Demetrio. Habebant hi inermes naues tres, & præstantissimi esse uidebantur omnium qui cum rege militabant. Hic commisso paulisper nauali prælio, connixi Rhodij nauibus cum uiris potiti sunt, in quibus erat & Timocles piratarum magister. Occurrerũt & quibusdam mercatoribus, & ademdtis celocibus non paucis frumenti plenis, eos & piratarum inermes naues noctu ad Rhodum clam hostibus deduxerunt. Demetrius uerò resartis operum laborantib. partibus, admouet muro machinas, & uniuersis telis summa ui utens, eos qui in pinnis erant arcet, & arietibus uerberans continuam loci partem, duo interturria deijcit, ac circa turrim quæ inter hęc erat contendentibus oppidanis, acria & continua, dum integri fessis succedũt, certamina cõmittuntur; adeo ut illorũ dux Annanias immodicè pugnando occũbuerit, & reliq;rum militũ multi mortui sunt. Hęc dum geruntur, misit Ptolemæus rex Rhodijs frumentum reliquumq; commeatum non minorem eo quem ante miserat, & milites 1500. duce Antigono Macedone. Eodem tempore uenerũt ad Demetrium legati tum ab Athenensibus, tum à cæteris Græcis ciuitatibus, qui erant numero plus quinquaginta, & omnes à rege petebant, ut cum Rhodijs pacem faceret. Igitur factis inducijs, & multis uarijsq; sermonibus tum ad populum tum ad Demetrium habitis, consentire minimè potuerunt. Itaq; infecta re discesserunt legati. Demetrius cogitans noctu urbem inuadere, qua parte dirutus erat murus, deligit bellico

Rhodij Demetrij machinis faces injciũt.

Amynta à Rhodijs missus piratas opprimit.

git bellicosorum prestātissimos & reliquorum idoneos ad mille quingentos. Hos iubet sensim ad murum accedere circa secundā uigiliā: ipse reb. præparatis, mandat singularum partium præfectis, ut cum ipse signum dedisset, iubilent, & terra mariq; oppugnationem agrediantur. Omnib. mandata facientib. qui ad murorum ruinā, contenderāt, necatis primis fossæ custodib. irruunt in urbem, & circuniecta theatro loca occupāt. Qui uero Rhodiorum negocium audiuerunt, cum totā urbem tumultuari uiderent, ijs qui erant in portu & muris, mandant ut in suo ordine maneant, & externos si aggressi fuerint propulsent. Ipsi habentes, lectorum agmen, & eos milites qui recens ab Alexandria aduenerāt, contendunt aduersus eos, qui intra mœnia irruperāt. Iam orta die, cum Demetrius signum dedisset, qui portum adorti fuerāt, & murum undique copijs cinxerāt, clamorem tollunt ad animandos eos qui circuniectum theatro locum occupauerant. Iam urbis turba puerorū & fœminarum in metu erat & lachrymis, tanquā expugnaretur patria. Enimuero commisso ab ijs qui intra muros irruperāt prælio, cum Rhodijs, & multis utrinque occisis, principiò neutri loco cedebant. Postea cum assiduè plures fierent Rhodij, & periculum promptis animis sustinerent, quippe pro patria & rebus maximis certantes, & regij præmerentur, Alcinus & Mantias duces, multis confecti uulnerib. occumbunt: reliquorum plurimi partim manibus ceciderunt, partim capti sunt, pauci ad regem fuga euaserunt, multi etiam Rhodiorum interfecti sunt, in quibus erat & quæstor Damoteles, qui uirtute conspicuus fuit. Demetrius existimans urbis euersionem sibi de manibus à fortuna fuisse ablatam, ad oppugnationem iterum sese parat. Deinde cum patet ei scripsisset ut cum Rhodijs quacunque posset conditione pacem faceret, tempus obseruabat, quòd compositio speciosam faceret. Cum autem Ptolemæus scripsisset Rhodijs primum sese missurum eis frumenti copiam, & militum tria millia: deinde consuleret ut, si fieri posset, commode cum Antigono componerent, omnes ad pacem inclinabant, quo quidem tempore cum Aetolorum Resp. legatos de pace misisset, Rhodij pacem cum Demetrio his legibus fecerunt. Vt sui iuris & sine præsidijs esset, urbs, haberetq; suos prouentus, & Antigono Rhodij suppetias ferrent, nisi si Ptolemæum oppugnaret, darentq; ciuium obsides centum, quoscunq; Demetrius prescripsisset, exceptis his qui magistratu fungerentur. Igitur Rhodij toto anno obsessi, hoc pacto composuere bellum: eos uero qui in prælijs egregios se præstiterant, dignis donis honorarunt, & eos seruos qui egregiè pugnauerant, libertate & ciuitate donarunt. Erexerunt & regum statuas Ptolemæi, Cassandri & Lijsimachi, necnon eorum qui gloria secundi, magnum ad urbis salutem adiumentum attulerant Ptolemæum uero in referenda gratia superare uolentes, percontatores miserunt in Africam, qui Ammonium oraculum scisciterentur, num consuleret Rhodijs ut Ptolemæum tanquam Deum honorarent: Cumq; annuisset oraculum, delubrum in urbe, quadrangulum, extruxerunt, ædificato ad unamquamq; porticum latere in longitudinem unius stadij, quod Ptolemæum appellarunt. Refecerunt & theatrum, & murorum ruinas, & reliquorum locorum ea quæ fuerant diruta, longè pulchrius quam erant antea. Demetrius uerò secundum præcepta patris facta pace cum Rhodijs, soluit cum uniuersis copijs, & portatus per insulas, appulit ad Aulim Bœotiæ, ac properans in libertatem uindicare Græcos (Cassander enim & Polysperchon superiore tempore, cum abesset hostis, depopulabant plurimas partes Græciæ) primò Chalcidensium urbem in libertatem uindicauit, quæ Boeotorum præsidio tenebatur, & perterritos eos qui erant in Boeotia, coegit à Cassandri amicitia deficere. Postea cum Aetolis societatē facit, & ad bellum cū Polysperchonte & Cassandro gerendū se componit. Hæc dum gerunt, Eumelus Bosphori rex sextū annum

Demetrius quidam in urbem irrūpunt

Rhodij eos qui in urbem irruperūt cōcidunt.

Rhodij pacē cū Demetrio faciunt.

annum regnans obijt: eius regni successor Spartacus filius regnauit annos uiginti. Nos uero Græciæ & Asiæ rebus explicatis, orationem in alias orbis partes transferemus.

Agathoclis sacrilegiũ diuinitus punitũ.

In Sicilia Agathocles ad Liparenses, qui pacem agebant, classe inuectus, exegit ab eis (nulla prorsus prouocatus iniuria) argenti talenta quinquaginta: cũ quidem multis uisum est diuinum esse q̃ iam dicã, sceleris pœna diuinitus repræsentata. Postulantibus enim Liparensib. ut sibi ad reliquã pecuniã soluendam tẽpus daretur, seq̃ sacris donarijs nunquã abusos fuisse dicentibus, Agathocles coegit eos curię dare pecuniã, cuius pecuniæ pars Aeoli, altera Vulcani inscriptionẽ habebat, eaq̃ sumpta ꝓtinus soluit. Sed coorto uento nauium decẽ collisæ sunt, quæ pecuniã portabãt. Quamobrẽ uisus est multis Aeolus (qui circa illa loca uentorũ dñs esse dicebatur) protinus in prima nauigatione ab illo sumpsisse pœnas: Vulcanus uerò in eius obitu, dũ tyranno conueniens eius impietati supplicium irrogat in patria, uiuum candentib. carbonib. cõburendo. Nã eiusdem instituti iustitiæq̃ fuit, q̃ apud Aetnã ab ijs qui suos parentes seruabant, abstinuit, & q̃ in impios aduersus numen uim suã exercuit. Cæterum de Agathoclis exitu, ubi ad eius propria tẽpora uentum erit, euentus confirmabit id q̃ modo diximus. Deinceps uobis dicenda sunt ea quę in cõtinentibus Italiæ locis gesta sunt.

Romani Aetolos domunt.

Romani & Samnites, missis inuicẽ legatis, pacẽ fecerunt, bello gesto annos uigintiduos & menses sex. Cõsul autem P. Sempronius cum exercitu ingressus in Aeclorum agrum, subegit quinquaginta omnino diebus urbes quadraginta, & uniuersa gente Romanis subijci coacta reuersus est, & laudatum triumphum egit. Populus uerò Romanus cum Marsis & Pallenensib, itemq̃ cum Marucinis, societatẽ contraxit. Annuo tẽpore elapso Athenis regebat Leostratus. Romæ cõsules erant S. Cornelius, & L. Genucius. Horum tẽpore Demetrio ꝓpositum erat Cassandrum oppugnare, Græcos in libertatẽ asserere, & primum Græciæ res cõponere: tum q̃ magnæ sibi gloriæ fore Græcorum libertatẽ existimabat, tum q̃ a Cassandri ducem Prepelaum antea ꝓfligauerat, & nunc ipsum se impium inuadere iudicabat, si aduersus ipsum Cassandrum ꝓficisceret. Cum autẽ Sicyoniorum urbs militum Ptol. regis p̃sidio teneret (q̃rum erat clarissimus dux Philippus) noctu de imꝓuiso adortus irrupit intra mœnia. Deiñ p̃sidiarij in arcẽ se receperunt. Demetrius urbe potitus, eum locũ q̃ erat inter domos & arcẽ occupat. Cumq̃ iã tormenta admoturus esset, illi territi arcẽ p cõpositionẽ dedunt: ipsi in Aegyptum nauigant. Demetrius Sicyonijs ĩ arcẽ trãslatis, partẽ urbis portui cõiunctã euertit, q̃ locꝰ egregiè munitus erat: & ædificationem cum plebe aggressus, ac libertate restituta, diuinos honores ab ijs consecutꝰ est q̃b. bene fecit. Demetriadem eã urbem nominarunt, sacrificiaq̃ & cõuentus, itemq̃ ludos ei in singulos annos sanxerunt, & reliq̃s honores tanq̃ conditori suo. Verum hęc tempꝰ rerum mutationib. interpellatum, irrita reddidit. Sicyonij uerò occupato lõgè meliore loco, in eo ad nostra usq̃ tempa cõtinenter habitarũt. Arcis eã ambitꝰ, cãpestris & magnꝰ, cliuis aditu difficilib. undiq̃ cõtinet, ita ut nusq̃ possint admoueri machinæ. Habet & aquæ copiã, ex qua hortos huberes fecerunt: ita ut regis cõmentum & ad pacis fruitionem, & aduersꝰ belli picula pulchrè prospexisse uideat. Demetrius cõpositis Sicyoniorum reb, ꝓfectꝰ est cum uniuersis copijs ad Corinthum, q̃ p̃sidio tenebat Cassandri dux Prepelaꝰ. Primum igit noctu a q̃busdã ciuib. introductꝰ p q̃ddã ostiolum, urbe & portib. potit: ac præsidio partim in Sisyphium (ut uocat) partim in Acrocorinthum fuga dilapso, ille admotis ad munitiones machinis, magno cum labore p uim cœpit Sisyphium. Deiñ cum ij q̃ ibi erãt cõfugissent ad eos q̃ Acrocorinthum occupauerãt, ille hos quoq̃ ꝓterritos arcem dedere coegit. Erat enim hic rex oppugnationib. admodum uiolentus, propter peritiam conficiendi machinas ad obsidiones.

Demetrius Sicyone potitus ædificia loco mouet.

Demetrius Corinthum liberat.

Cæterum

Cæterùm uindicatis in libertatẽ Corinthijs, custodiam introduxit in Acrocorinthũ, uolentib. Corinthijs à rege urbẽ custodiri, donec bellũ aduersus Cassandrum ad finẽ perductũ esset. Et Prepelaus quidẽ Corintho turpiter expulsus, ad Cassandrũ se recepit. Demetrius uerò in Achaiam ꝓfectus, Butam expugnauit, et ciuib. libertatẽ reddidit. Scyro itẽ paucis dieb. recepta prẽsidium eiecit. Postea Achaiam obiens urbes liberabat, & ducto ad Aegium exercitu mœnia circũsidet, & cum præsidij duce Strombicho sermonẽ habet, petẽs ut urbẽ dedat. Verùm illo eius uerbis non obsequẽte, quinimo multa in eum de mœnib. probra & cõuicia cõijciente, rex admotis machinis, deiectisq; muris, urbẽ ui capit. Igit̃ Strombichum à Polysperchõte cõstitutum prẽsidij præfectum, & reliquorum sibi infensorum ad 80. ante urbẽ in crucem tollit. Reliquorum mercenariorum ad 2000. suis militib. admiscet. Post huius urbis expugnationem qui in uicinis locis prẽsidia tenebant, existimantes fieri nõ posse ut uim regis effugerent, ei loca dediderunt. Itidem qui urbes præsidijs tenebant, cum Cassander & Prepelaus & Polysperchon non succurrerent, & Demetrius cum magno exercitu & exuperantibus machinis aduẽtaret, ultro cesserunt. Et Demetrij quidem rerum hic status erat.

Demetrius Aegium expugnat.

In Italia Tarentini bellum cum Lucanis & Rom. habentes, miserunt legatos Spartam, petentes auxilium & ducẽ Cleonymum. Cumq; Lacedemonij alacriter ducẽ dedissent qui petebat, & Tarentini pecuniã nauesq; misissent, Cleonymus collectis apud Tenarum Laconicæ peregrinorum militũ 5000. magnis itineribus ad Tarentum nauigauit. Hic cõgregatis mercenarijs alijs, non pauciorib. quàm erant superiores, conscribit etiam peditũ supra 20000. equitum 2000. Assumit & Italicorum Græcorum plurimos, & gentem Messapiorum. Igitur cum numerosas copias haberet, territi Lucani amicitiam inierunt cum Tarentinis. Sed cum Metapontini ei non obsequerentur, Lucanis persuasit ut in illorum fines excursionem facerẽt, & temporis occasione ipse quoq; Metapontinos adortus perterruit: atq; in urbem tanquam amicus ingressus, exegit argenti talẽta supra 600. & 200. uirgines nobilissimas accepit obsides, non tam euitandæ perfidiæ gratia, quàm libidinis causa. Deposita enim Laconica ueste, delicijs indulgebat, & eos qui ipsi crediderant in seruitutem redigebat. Tantas enim habens uires & facultates, nihil dignum Sparta gessit. Instituit enim in Siciliam expeditionem facere tanq; Agathoclis tyrannidẽ aboliturus, Siculisq; libertatem restituturus Sed intermissa in prẽsentia hac expeditione nauigauit in Cercyram, & urbe potitus, grãdem pecuniam exegit, & præsidium ibi collocauit, eo consilio ut huius loci præsidio uteretur & Græciæ rebus immineret. Iam cũ statim ad eum uenissent legati tum à Demetrio obsessore, tum à Cassandro, de societate: horum neutri se adiunxit: sed Tarentinos & aliorum quosdam rebellasse audiens, Cercyræ idoneam custodiam reliquit, & cũ reliquis copijs in Italiam nauigare maturat, tanq; animad uersurus in cõtumaces. Cumq; in eum regionis locũ appulisset in quo custodias agebãt barbari, urbẽ cepit, & homines sub corona uẽdidit, agrũq; depopulatus est. Similiter Triopio (ut uocat) expugnato, ad 3000. hominũ captiuos cepit. Quo quidẽ tẽpore eius regionis barbari, facto concursu, noctu castra inuaserũt, cõmissoq; prælio occiderũt Cleonymianorum supra 290 & uiuos ceperunt circiter 1000. Ac simul cũ hoc periculo coorta tẽpestas corrupit nauium 20. quæ prope castra in statione erant. Cleonymus acceptis duobus tantis detrimentis, nauigauit cum exercitu in Cercyram.

Tarẽtini Cleomenum ducẽ à sparta accersunt.

Elapso annuo tẽpore, Athenis rector erat Nicocles: Rom. cõsulatũ inierũt M. Liuius, & M. Aemil. Horũ tẽpore Cassan. Maced. rex uidẽs Græcorũ uires augeri, totãq; belli molẽ in Maced incũbere, de futuro trepidus erat. Hãc ob rẽ misit in Asiã legatos ad Antig. petitũ ut secũ pacẽ faceret. Sed cũ ille respõdisset se unã nouisse cõpositionẽ, si Cassand. illi rerũ suarũ arbitriũ ꝓmitteret;

Cassander & Lysimachus et Ptolemæus & Seleucus cõspirant aduersus Antig.

territus

territus ille Lysimachũ ex Thracia accersiuit, ut cum eo summã rei cõmuniter administraret. Sèmper enim solitus erat hunc in maximis terroribus ad auxilium adhibere, tum propter uirtutem uiri, tum quia eius regnũ conterminũ erat Macedoniæ. Igit̃ habito hi reges de utilitate cõmuni concilio, mittunt legatos ad Aegypti regem Ptolemçum, & ad Seleucũ superiorum satrapiarũ dominum, superbiam respõsionis Antigoni demõstrantes, & belli periculũ omnium cõmune esse docẽtes. Macedonia em̃ potitũ Antigonũ statim ablaturũ esse etiã aliorũ regna: dedisse em̃ eum sui specimẽ sępe, ꝙ & auarus sit, & totius imperij socium admittat nullũ. Expedire igit̃ ut omnes cõspirent, & cõmuniter aduersus Antigonũ bellũ suscipiant. Igit̃ Ptolemæus & Seleucus uera dici iudicãtes, libenter obsequuti sunt, & numerosis copijs auxiliandũ esse decreuerũt. Cassandro uerò uisum est nõ esse hostium aduentũ expectandũ, sed eos expeditione anteuertendos, & utilitatẽ anticipandã. Itaq; Lysimacho partẽ tradit exercitus, & ducẽ unà mittit. Ipse cum reliquis copijs in Thessaliã proficiscit̃ ad oppugnandũ Demetriũ atq; Grçcos. Lysimachus cum suis militib. ex Europa traiectus in Asiam, Lampsacenos & Pariamos, cum ultrò se dedidissent, dimittit liberos. Sigeum cũ expugnasset, prçsidium immisit. Post ea Prepelao duci tradit peditum 6000. equites 1000. eumq; mittit ad acquirẽdas urbes Aeolidis & Ioniæ. Ipse Abydũ primò obsidere aggredit̃, telaq; & tormẽta ac cętera prçparat. Sed cum obsessis uenisset per mare multitudo militũ à Demetrio, quæ urbẽ tutò tueri posset, hoc instituto supersedit, & Phrygia quæ est ad Hellespontum acquisita, Synada (in qua urbe magnæ erant opes regiæ, obsedit, cum quidem Docimo Antigoni duce ad res communiter gerẽdas pellecto, Synada eius opera recepit, & munimentorum quædam, in quibus erat regia pecunia. Qui uerò in Aeolidem & Ioniam missus fuerat à Lysimocho dux Prepelaus, Adramyttio in transitu potitus est. & Epheso obsessa, ac perterritis oppidanis, urbem recepit: & deprehensos ibi Rhodiorum obsides 100. dimisit in patriã, & Ephesos missos fecit. Naues quæ erant in portu omnes cremauit, propterea ꝙ hostes mari pollebãt, & totius belli euentus incertus erat. Postea Teios & Colophonios sibi cõciliauit. Erythræis & Clazomenijs cũ uenisset per mare auxiliũ, urbes capere nequiuit, sed eorũ depopulatus agrũ, Sardes profectus est. Hic Antigoni duce Phœnice, & Docimo ad deficiendum à rege pellectis, urbẽ recepit, excepta arce. Hanc enim custodiens Philippus, unus amicorum Antigoni, firmam retinebat beneuolentiã erga eum qui ipsi crediderat, Et Lysimachi quidem rerum hic status erat.

Lysimachi gesta quædam.

Antigonus uerò ludos magnos & conuentũ Antigonię celebrare aggressus, undiq; gladiatores & artifices illustrissimos magnis præmijs & mercede cõgregauerat. Vt uerò Lysimachi transitũ, & militũ rebellionẽ audiuit, ludos rescidit, & gladiatorib. atq; artificib. mercedẽ soluit nõ minorem 200. talẽtis. Ipse assumpto exercitu proficiscit̃ ex Syria, magnis itinerib. ad hostes contendens. Postq; Tarsum Ciliciæ peruenit, ex ea pecunia quã ex Quindis deportauerat, exercitui in tres mẽses stipẽdia persoluit. Prçter hęc 3000. talentorum cũ exercitu portabat, ut huiuscemodi facultatem haberet, si quãdo opus esset pecunia. Deinde superato Tauro cõtendit in Cappadociã, & eos qui in superiore Phrygia & Lycaonia rebellauerãt obiens, rursus in priorẽ societatẽ restituit. Quo quidẽ tẽpore Lysimachus audito hostium aduẽtu, cõcilium habebat, cõsultans, quidnã agendũ esset imminentib. periculis. Igit̃ uisum est ei in certamẽ nõ descẽdere, donec Seleucus ex superioribus satrapijs aduenisset: sed firmiora loca occupare, & munitis uallo fossaq; castris, hostium impetũ sustinere. Et is quidẽ quod uisum erat studiose perficiebat. Antigonus uerò postquã prope hostes uentũ est, instructa acie prouocat eos ad pugnã. Cumq; nemo cõtra prodire auderet, ipse quędã loca occupat, per quę necesse erat cibaria aduersarijs importari. Lysimachus ueritus ne intercluso commeatu in hostium

Antigonus aduersus Lysimachum proficiscitur.

Digitized by Google

ſtium poteſtatem ueniret, noctu caſtra mouet, & emẽſus ſtadia 400. caſtra facit apud Dorylæum. Habebat em̃ locus ille frumẽti reliquiq; commeatus magnã copiam, & fluuium prętерfluentẽ, qui apud eum caſtra nabẽtib. præſidio eſſe poſſet. Hic poſita caſtra alta foſſa triploq; uallo munit. Antigonus cognito hoſtium diſceſſu, cõfeſtim eos perſequit: & ubi ꝑpe caſtra uenit, poſtq; illi ad certamẽ non deſcendunt, illorũ caſtra foſſa cingere aggredit, & catapultas ac tela apportãda curat, caſtra obſidere uolẽs. Cũq; fieret circa foſſam paruula prælia, & Lyſimachiani eos qui erãt in opere telis arcere conarent̃, in omnibus ſuperiores erãt Antigoniani. Deinde elapſo aliquãto tẽpore, operib. iam perfectionẽ adipiſcentib. & cibarijs oſeſſos deficientib. Lyſimachus obſeruata nocte pluuia, ꝑfectus ex caſtris, ꝑ æquiora loca diſceſsit in hyberna. Antigonus orto die, ubi uidit hoſtiũ diſceſſum, ducit ipſe è regione exercitũ ꝑ campos. Sed coactis magnis imbrib. cũ eſſet ager ꝑfunda terra cœnoſus, factũ eſt ut & iumentorũ nõ pauca, & hominũ nõnulli ꝑierunt, & oĩnò uniũerſus exercitus magna difficultate laborauerit. Quapropter rex, tũ ut milites ex labore reficeret, tũ quia hybernũ tẽpus ingruere uidebat, à ꝑſequẽdo deſtitit, & delectis ad hyberna locis accõmodatiſsimis, diſtribuit ꝑ partes exercitũ. Et audiens Seleucũ deſcẽdere ex ſuperioríb. ſatrapijs cũ magno exercitu, miſit quendã amicũ in Græciã ad Demetriũ, iubẽs ut ad ſe q̃ primũ cũ exercitu ueniret. Vehemẽter. n. ꝓtimeſcebat, ne ſi reges oẽs aduerſus ipſum cõcurriſſent, cogeret̃ de belli totius euẽtu ꝓlio decertare, priuſq; eodẽ cõueniſſent uires Europę. Similiter & Lyſim. copias in hyberna diuiſit, in eo q̃ Salmoniæ cãpus appellat̃, magnũq; cõmeatum ex Heraclea curauit apportandũ, cõtracta cũ Heracleotis affinitate. Duxit. n. in matrimoniũ Ameſtrim Oxyartę filiã, Darij regis neptẽ, Crateri quondã uxorẽ ab Alexãdro datã, tũ curbi imperantẽ. Et Aſię quidem hic ſtatus erat. In Græcia Demetrius Athenis cõmorans, initiari cupiebat, & Eleuſinijs ſacris imbui cõſequi. Cũq; abeſſet ſatis diu legitima dies, in q̃ ſoliti erãt Athenienſ. ſacra illa celebrare, ꝑſuaſit populo ut ꝑpter beneficia patriũ morẽ mutarẽt. Igit̃ ſeipſum inermẽ ſacerdotib. tradidit, & ante ſtatã diẽ initiatus, Athenis ꝑfectus eſt. Ac primum ad Chalcidẽ Eubœæ claſſem pedeſtresq; copias coëgit. Poſtea audiens à Caſſandro aditus occupatos, per terram in Theſſaliam ꝑficiſcendum nõ cenſuit: ſed prętеruectus cum copijs in portum Lariſſæ, & expoſitis copijs, urbem primo aduentu recipit, & arce expugnata, præſidiarios uinctos tradit in cuſtodiam, & Lariſſæis libertatem reſtituit. Poſtea pronas & Pteleum in poteſtatem ſuam redigit, ac Dium & Orchomenum transferente Thebas Caſſandro, urbes transferri ꝓhibet. Caſſander uidens Demetrio ex animi ſententia res ſuccedere, Pheras & Thebas ualidioríb. pręſidijs cuſtodit, & uniuerſis copijs unum in locum coactis, caſtra cõtra Demetrium ponit. Habebat aũt in uniuerſum peditũ ad undetriginta, equitum 2000. Demetrium ſubſequebantur equites 1500. pedites Macedones nõ minus 8000. mercenarij ad 15000. tum ex Græcię ciuitatibus 25000. Accedebant leuis armaturę milites, & uarij piratę, ad hoſtes & rapinas concurrentes non pauciores 8000. ita ut eſſent in uniuerſum peditum circiter 56000. Iam cum caſtra caſtris oppoſita per multos dies ſtarent, inſtruebant̃ equidem ab utriſq; acies, ſed in pugnam neuter deſcendebat, ſuſpenſus expectans quis futurus eſſet in Aſia euentus totius rei. Demetrius inuocatus à Pheræis, ingreſſus in urbem cum parte exercitus, arcem expugnat, & Caſſandri milites data fide dimittit, Pheræisq; libertatẽ reſtituit. Eo in ſtatu dũ ſunt res Theſſalicæ, uenerunt ab Antigono miſsi, qui patris mandata exponerent, & copias quã maturrimè in Aſiã trajci iuberẽt. Hãc ob cauſam neceſſariũ exiſtimãs rex obedire patri, cũ Caſſandro pacẽ facit, ea cõditione, ut pacta ita demũ rata forẽt, ſi patri placerẽt: certò ille quidẽ ſciens nõ approbaturũ patrẽ, q̃ppe q̃ decreuiſſet armis omnino finẽ imponere orto bello: ſed uolebat ſuum ex Græcia diſ-

Demetrius Eleuſinijs ſacris initiatur.

Demetrius cũ Caſſandro pacem facit.

ſceſſum ſpecioſum, ac non fugæ ſimilem uideri. Erat enim in pactis præter cę tera, hoc quoq; ſcriptum, ut Greçę urbes liberę forent, non ſolum quę in Grę cia, uerùm etiam quæ in Aſia eſſent. Poſtea Demetrius comparato ad deportandos milites & impedimenta commeatu, ſoluit cum uniuerſa claſſe, & per inſulas portatus, appulit Epheſum, expoſitisq; copijs, & prope muros caſtra metatus, coēgit urbem in ſuperioris temporis ordinē reſtitui: & collocatū ibi à Prepelao Lyſimachi duce præſidium fide data dimiſit, & ſua cuſtodia in arce collocata, uenit in Helleſpontum: & Lampſacenos ac Parianos, præterea reliquarū quæ defecerāt urbium quaſdā recuperauit. Et ad Ponti oſtium profectus, apud Chalcedoniorū fanū caſtra munit, & ad loci cuſtodiam reliqt peditum 3000. & naues longas 30. reliquas in urbes partitur ad hybernandum.

Mithridates occiditur.

Circa ea tempora Mithridates ſubditus Antigono, cum ad Caſſandrū defi cere uiſus fuiſſet, interfectus eſt apud Citum Myliæ, cum ei & Arrinæ imperaſ ſet annos 35. Eius potentatū excepit Mithridates eius filius, & multos acquiſi uit, ac Cappadociæ & Paphlagoniæ imperauit annos 36.

Pliſtarchus in Aſiam pficiſcitur ad auxiliandum Lyſimacho.

Iiſdem diebus Caſlander poſt diſceſſum Demetrij urbes Theſſalię recupe rauit, & Pliſtarchum cum copijs miſit in Aſiam ſuppetias Lyſimacho: miſit u nà cum eo peditum 1200. & equitibus 500. Pliſtarchus poſtquam ad oſtium Ponti profectus, loca offendit ab hoſtibus occupata, de traiectu diffidens, ue nit Odeſſum, quę ſita eſt inter Apolloniam & Galatiam, è regione Heracleę, in altero littore poſitæ, quæ Heraclea partem aliquam habebat exercitus Lyſimachi. Cumq; non ſatis magnum haberet ad traijciendos milites commeatum, tripartito copias diuiſit. Ac primam quidem claſſem ad Heracleam euadere contigit. Secunda à cuſtodibus nauibus, quæ erant ad oſtium Ponti, capta eſt. In tertia cum ipſe unà traijceret Pliſtarchus, extitit tempeſtas tanta, ut pleręq; naues & corpora perierint. Etenim quę ducē portabat nauis ſeremis, ſummerſa eſt: & eorum qui in ea nauigabant, qui erant ut minimum 500. duntaxat 33. elapſi ſunt, in quibus erat ipſe Pliſtarchus, naufragio correptus, & ad terram ſeminecis proiectus. Is Heracleam deportatus, & recreato ex illo infortunio corpore, ad Lyſimachum in hyberna ſe contulit, maiore parte copiarum amiſſa.

Ptolemæus in Aegyptum reuertitur.

Per eoſdem dies rex Ptolemæus ex Aegypto cum egregio exercitu profectus, Cœleſyriæ urbes omnes in poteſtatem redegit. Sidonem autem obſidē te eo, adfuere quidam qui falſo nunciarunt, commiſſo inter reges prælio, Lyſimachum & Seleucum uictos Heracleam ſe recepiſſe: Antigonū uerò uictorem contendere cum copijs in Syriam. Igitur ab ijs deceptus ille, & uerum eſſe nuncium credens, cum Sidonijs in quatuor menſes fecit inducias, & firmatis quas ſubegerat urbibus præſidijs, reuerſus eſt cum exercitu in Aegyptum.

Hæc dum geruntur, Lyſimachiani milites ex hybernis ad Antigonum trāſfugerunt, Autariatarum 2000. Lycij & Pamphilij circiter 800. His humanum ſe præbens Antigonus, mercedem dedit quam ſibi à Lyſimacho deberi dixerunt, & donis honorauit. Quo quidem tempore uenit etiam Seleucus ex ſuperioribus ſatrapijs, cum traieciſſet in Cappadociam cum magno exercitu, & milites anguſtè in hybernis collocaſſet. Habebat autem peditum 20000. equitum cum equitibus ſagittarijs circiter 12000. elephantos octoginta ſupra quadringentos, & currus falcatos ſupra 100. Igitur regum copiæ hunc in modum cōgregabantur, cum omnes decreuiſſent ſequenti æſtate armis bellum decernere. Nos uerò, ſicut initiò propoſuimus, id bellum quod ab his regibus inter ſeſe de ſumma rerum geſtum eſt, initium faciemus ſequentis libri.

Vigeſimi libri finis.

Fragmenta

Digitized by Google

FRAGMENTA QVÆDAM EX TRIgesimoprimo libro historicæ bibliothecę Diodori Siculi interprete Sebastiano Castellione.

HAec dum geruntur, Romam uenere legati Rhodiorum, ad diluenda quibus impetiti fuerant crimina. Videbantur enim in bello, quod aduersus Persem gestū est, animis ad regem inclinasse, & quā cum Romanis habebant amicitiā prodidisse. Cumq; nihil legatione sua proficiscerent, despondebant animos, & cum lachrymis colloquia habebant. Cū aūt eos in senatum introduxisset unus tribunorum plebis, nomine Antonius, primus orationem de legatione habuit Philophron: & secundū eum Astynedes. Hi cum multa suppliciter & deprecatorie dixissent, & ad extremū (ut est in prouerbio) cycurā cantionē cecinissent, ægrè responsa acceperunt, p quę ab extremo quidem metu liberati sunt, sed de criminibus acerbè obiurgati. *Rhodij apud Romanos purgare se conantur.*

Ex eodem libro.

Persem ultimū regem Macedoniæ, postquā is sæpe cum Romanis amicitiā iniit, sæpe item non contēnendo exercitu bellum gessit, tandem Aemilius de bellatum cœpit, & præclarū ob eam uictoriā triumphum egit. Perses uerò tantis agitatus calamitatib, ut similes esse uideantur eius casus fabulis rerum nunquam gestarū ne discedere quidem è uita uolebat. Priusquā enim senatus de eo pronunciasset quid faciendum esset urbano prætori, coniecit eum in eum carcerem qui est Albis, cum eius natis. Est aūt carcer ille, antrum subterraneū, profundum, magnitudine maximè quantū est cœnaculum octo lectorū: estq; tenebrarum plenum & fœtoris, propter multitudinem hominū, rei capitalis damnatorum, qui in eum locum traduntur, quorum maxima pars illis temporibus hic claudebatur. Concluſis enim in tam angusto loco tot hominib, efferabantur miserorum corpora: & confusis inter sese omnib. quę uel ad uictum, uel ad alios usus oēs pertinerent, tantus fœtor existebat, ut nullus accedentiū facile durare posset. Igit ille per dies septem hoc loco miseriam pertulit, ut etiā ab extremę conditionis hominum & statutum cibum accipientium ope indigeret. Hi enim eius uicem propter infortuniorū magnitudinē dolentes, quæ ipsi accipiebant, hæc ei benignè lachrymantes impertiebant. Igitur ei gladius ad occisionē, & restis ad strangulationē proiectus est, data utriusuis optione. Verum nihil tam dulce miseris uidetur quā uiuere, etiamsi morte dignā miseriam patiantur. Ac tandem in his necessitatibus uitam finiuisset, nisi M. Aemilius, curię prę sidens, & suam dignitatē & patrię æquitatem retinens, senatum cum graui reprehensione cōmonefecisset, ut si humano metu non terrerent, at ultricem certè fortunā uererentur, quæ in eos animaduertere soleat, qui potestatibus superbius utuntur. Itaq; ille in mitiorem datus custodiam, & uanas spes fouēs, similem superioribus casibus exitum uitæ sortitus est. Postq; enim bienniū uitæ cupidus durauit, cum custodes barbaros offendisset, prohibitus est ab illis somno frui, atq; ita uitam finiuit. *De Persis Macedonū regis morte.*

Ex eodem libro.

Dicunt sese Cappadociæ reges ad Cyrum Persam referre genus suum, contenduntq; prognatos esse se uno septem Persarū qui Magū occiderunt. Et ductam quidē à Cyro cognationē sic enumerant. Cābysę Cypri patris sororē fuisse germanā Atassam. Ex hac & Pharnace Cappadociæ rege natū fuisse Pędagamū: & huius filium fuisse Smerdim: cuius porro Atamnā: & huius Anaphā qui fortitudine & audacia excelluerit, & unus septem Persarum fuerit. Igitur suam ad Cyrum cognationē sic enumerant, & ad Anaphā, cui perhibent propter uirtutem sic concessum fuisse Cappadociæ principatū, ut Persis tributanō penderet. Eo uita defuncto, imperauit eiusdem nominis filius. Post cuius obitum superstitibus duobus filijs, Datama & Arimnæo, succesisse imperio *De Cappadociæ regibus.*

Digitized by Google

Datamam,uirum & bello & alijs regni partibus laudatũ,qui cum Perſis prælio congreſſus,& ſtrenuè pręliatus,in eo occubuerit. Regnũ excepit filius Ariamnes,cuius fuere filij Ariarathes & Olofernes.Is Ariamnes cum annos quinquaginta imperaſſet,nec ullum opus dignum memoria feciſſet,obijt. Eius in imperium ſucceſsit natu grandior filius Ariarathes,qui ſupra modum amaſſe fratrem dicitur,& ad clariſſimos ordines euexiſſe,atq; idem cum Perſis aduerſus Aegyptios miſſus,belli ſocius fuiſſe,& cum magnis honoribus reuenisſe, quos Perſarũ rex Ochus propter uirtutem in eum conferebat, uitamq; in patria reliquiſſe,ſuperſtitibus filijs Ariaratha & Aryſa. Frater autem, & Cappadociæ imperium habens(nec enim germanam prolem habebat) grandiorem fratris filium Ariarathem adoptauit. Per ea tempora Alexander Macedo Perſas debellauit,deinde obijt.Et perdiccas omnium tum rerum gubernator,Eumenem miſit ducem Cappadocię,ac debellato Ariaratha,& in pugna interfecto,tam ipſa Cappadocia, quàm finitimæ regiones,in Macedonum poteſtatem uenerunt.Ariarathes uerò poſtremi regis filius in præſentia deſperãs,concesſit cum paucis in Armeniã.Haud multo poſt tempore Eumene & Perdicca mortuis,& Antigono ac Seleuco occupatis, ille acceptis ab Armeniorum rege Ardoata copijs,Macedonum ducem Amyntã interfecit, & Macedones celeriter ex finibus eiecit, domeſticumq; imperium recuperauit. Habuit hic tres filios, quorum natu maximis Ariamnes regnum accepit.qui affinitatem contraxit cum Antiocho cognomine Deo,eiusq; filiam Strationicam Ariarathæ filiorum ſuorũ natu maximo collocauit. Cumq; eſſet filiorum ſupra modum amans,puero diadema impoſuit, eumq; totius in regno imperij atq; iuris ex æquo ſecum ſocium fecit.Mortuo patre Ariarathes ſolus regnauit: & è uita diſcedens,regnum filio ſuo puero admodum reliquit.Hic duxit in matrimonium filiam Antiochi Magni,nomine Antiochidem, uerſutã admodum. Hanc,cum liberos non gigneret,ſuppoſuiſſe ferunt ſibi filios duos,ignorante uiro,uidelicet Ariarathã & Olophernem. Aliquanto poſt tempore cum eius natura ſemen ſuſcepiſſet,ipſam præter ſpem peperiſſe filias duas,& unum filiũ nomine Mithridatem. At tunc uirum de ſubiectitijs docuiſſe, & effeciſſe ut grandior cum mediocribus facultatibus Romam mitteretur, & iunior in Ioniam,ne de regno cum germano filio cõtenderent.Hunc adultum Ariarathẽ aiunt cognominatum,& literis Græcis imbutum,atq; ob cęteras uirtutes laudatum fuiſſe. Et pater quidem filio patris amanti ſtudebat ſe uiciſsim amantem filij exhibere:atq; eouſq; proceſsit eorum mutua beneuolentia, ut pater toto imperio cedere filio certaret: ille contra demonſtraret, fieri non poſſe ut à parentibus adhuc uiuentibus eiuſmodi beneficium admitteret. Hic poſtquam fata uocarunt,regnum excepit, tum in reliquis uitæ moribus eximium ſe præbens,tum philoſophiæ operam nauans.Quo factum eſt ut Cappadocia olim Græcis ignota,tunc eruditis fuerit receptaculum .Idem cum Romanis amicitiam ſocietatemq; renouauit.

Ex libro XXXII.

Maſsiniſſa Africæ rex.

Maſsiniſſa res Africanorum, qui amicitiam cum Romanis retinuit, annos nonaginta in uigore uixit:filios decem moriens reliquit,quos Romanis in tutelam commiſit. Erat & corporis firmitate præſtans, & duritiei ac laboribus à pueritia aſſuetus. Etenim ſtans in ueſtigijs totum diem manebat immotus, et ſedens non ſurgebat uſq; ad noctem,toto die labores meditans, et in equo continenter toto die et nocte ſedens,et equitationibus utens,non defatigabatur. Eſt eius ualetudinis uigoriſq; ſignum hoc maximum, quòd ferè iam nonagenarius filium habebat quadrimulum,corporis robore præſtantẽ.In agrorum cultura uſqueadeo excelluit,ut ſingulis filijs reliquerit agrum decem miliium iugerum, omni inſtrumento ornatum. Regnauit præclarè annos ſexaginta.

Ex

Ex eodem libro.

Lusitani primo parem ducem non habẽtes, facilè superabantur, bellum cũ Rom. gerentes. Postea Viriattum adepti, multum Rom. incõmodarunt. Erat is ex ea gente Lusitanorum qui Oceanum accolunt. Pastor fuit à teneris, mõtanæ uitæ assuetus, adiuuante etiam corporis natura. Nã & robore & celeritate, reliquarumq; partiũ mobilitate lõgè Hispanos antecellebat, cum seipsum cibo exiguo & multis exercitationib. uti cõsuefecisset, & somno dũtaxat quãtum esset necesse. In summa continenter ferrum gestans, & cũ beluis & latronib. manus conserens, uulgo celebris euasit, & ab illis dux electus, breui latronum cateruã circum se congregauit. atq; in bellis proficiens, non solũ admirationi fuit propter robur corporis, uerũ etiam dux excellens uisus est. Erat aũt in dispertienda prẽda iustus, & eos qui egregiè pugnauerãt, pro dignitatæ donis extollebat. Tãdem cum iam nõ latronẽ, sed principẽ sese exhibuisset, bellũ gesit cum Rom. multisq; prẽlijs superior euasit, adeo ut etiam ducem Rom. Vitellium cum ipso exercitu, pfligauerit, captiuumq; ceperit, & gladio necauerit, & alia multa in bello feliciter gesserit: donec Fabius belli aduersus illũ dux creatus est. Inde nõ paulò inferior esse cœpit. Deinde recreatus, & Fabio superior factus, eum in pacta descẽdere indigna Rom. coegit. Verùm Scipio aduersus Viriattũ dux electus, pacta fecit irrita, & supatũ sæpè Viriattũ, deinde ad extremã cladẽ cõpulsum, adeo ut pacẽ spectaret, p domesticos dolo interfecit, & eius imperij successorem Tautamum eiusq; socios perculit, & ut pax arbitrio suo fieret effecit, atq; illis agrum & urbem dedit ad habitandum,

Viriattus Lusitanorũ dux.

EX DIODORI SICVLI LIBRO XXXIIII. *excerptæ historiæ, ab Henrico Stephano Latinæ factæ.*

QVum post deletos Carthaginienses Siculorum res annis 60. in florentissima fortuna permãsissent, tandẽ seruile bellum apud eos hac de causa exortum est: Vitæ commoditatib. magnopere aucti, ac diuitias ingentes adepti, magnam seruorum multitudinem emerè soliti erant: quorum ueluti greges quosdam simulatque è locis in quibus nutriebantur eduxerant, certis illos notis compungebant. & eos quidem qui iuniores erant pastores constituebant: aliorum autem opera ad alia ministeria, prout cuiusque usus postulabat, utebantur. Verùm præterquam quod erga se asperos ac rigidos in imperandis ministerijs exhibebant, etiam eorum uictus ac uestitus uix ullam gerere curam dignabantur. Vnde fiebat ut eorum bona pars uitam rapto sustentaret, omniaq; sanguine redundarent: utpote prædonibus, tanquam militum exercitibus, longè lateq; grassantib. Prouinciarum autem prẽfecti prohibere quidem conabantur, sed quum supplicium de ijs sumere non auderent propter magnam dominorum potentiã atq; authoritatem, suam quisq; prouinciam sinere impunè diripi cogebatur. Nam quum plericq; ex dominis equites Romani essent, & iudices constituerentur accusationum quæ aduersus præfectos è prouincijs afferebantur, formidolosi ipsis prẽfectis erant. Iam uerò quum ærumnis premerentur serui, & cum alijs modis pessimè acciperentur, tum uerò plagis subinde præter rationem & iniurioſe contunderentur, patientiam abrumpere cœperant. Itaq; opportunum tempus nacti, in unum conuenientes de defectione sermones inter se conferre solebant: donec tandem uerba ad rem contulerunt. Erat enim seruus quidam Syrus in urbe Apamea natus (cuius dominus Antigenes uocabatur, eratq; Enna ortus) uir magicis incantationib. & circuiatorijs captionibus ac præstigijs deditus. hic se futura prædicere instictu afflatuq; deorum ipsi in somnis apparentium simulabat: multisq; per eam qua utebatur hac in parte solertiam ad dexteritatem imponebat. Ab his autem primordijs longius progressus, non solùm ex somniorũ uisis futura prænũciabat, sed & uigil

Digitized by Google

cernere se deos & ex ijs res futuras audire fingebat. Quum autẽ in multis uaticinationibus mendax comperiretur, interim tamen casu euẽtus quarundã rerum uerè prædictionibus eius responderent: & falsa quidem eius uaticinia nemo coargueret, uera autem cum applausu diligenter notarentur: hominũ opinio de eo indies augebat. Postremò artificium excogitauit, quo flammã ex ore cum quodã fanatico furore emittebat, & cum flãma simul uaticinia uerba Phœbadum in morẽ fundebat. Ignem enim in nucẽ aut aliquid huiusmodi utrinq; perforatum, simulq; materiam quæ illum alere posset, imponebat: deinde ori indens & afflans, modò scintillas, modò flammam accẽdebat. Hic ante defectionem iactare cõsueuerat, apparentẽ sibi in somnis Syriam deam dignitatem regiam polliceri. & hoc non alijs solùm sed & suo ipsius domino assiduè dictitabat. Quum autem risu res hæc exciperetur, Antigenes ex hisce prodigiosis mendacijs uoluptatem capiens, in cõuiuijs ad quæ inuitatus erat Eunum (ita enim hic præstigiator uocabatur) asseclam habebat, eumq; sibi super regno interrogabat, & quomodo erga unumquẽq; eorũ qui in cœtu illo erant gerere se decreuisset. Cum autem ille ita ijs responderet, ut in suis sermonibus minimè uacillaret, polliceretur q; fore ut dominos suos leniter clementerq; acciperet, mera denicq; mõstra illis super alijs uarijs rebus narrare pergeret: omnibus conuiuis risum mouebat. Ex quibus nõnulli ferculorum portiones nõ pœniẽdas ablatas è mesa ei porrigebãt, atq; inter porrigendũ hortabãtur, ut regni adeptus accepti ab ipsis beneficij memor esset. Sedem quæ prodigiosa esse uidebant uaniloquẽtia minimè uanũ nacta est tandẽ exitũ, regni adeptionẽ. Principium aũt totius defectionis fuit huiusmodi. Ennẽsis quidam nomine Damophilus, uir elato ingenio præditus, indignis modis supra q; credi possit seruos suos acceperat: eius uxore Megallide certatim eos supplicijs uarijs afficiente, & omnem erga eos humanitatis sensum exuente. Exasperatis ergo atq; adeo efferatis eorum animis in quos ita sæuiebatur, in defectionem & dominorum cædem interse coniurant: Eunumq; adeuntes interrogãt an suum ipsorum incœptum à dijs concederetur. Hic aũt illis assentiens à dijs cõcedi respõdet, uerba cum solitis præstigijs fundẽs: simulq; illis ut primo q; tempore illud aggrediantur persuadet. Statim igitur coacta 400. conseruorũ manu, & in eum quẽ pro tempore poterãt armati modum, in urbem Ennam irrumpunt, ducem habentes Eunum, suis in emittenda ex ore flamma præstigijs utentem. Domos autem ingressi stragem magnam edunt, ne lactẽtibus quidem infantibus parcentes: sed eos ab ubere matris raptos solo affligẽtes. In mulieres autem quæ contumeliæ & petulantiæ genera exercerent (idq; in ipsorum maritorum conspectu) uerbis exprimi nullis pro dignitate potest. Illis enim se magna seruorum urbis multitudo adiunxerat. Cæterùm cum in dominos omnia exempla cruciatusq; edidissent, ad cædem aliorum se cõuerterunt. Eunus autem cum Damophilum in suburbanis hortis unà cum uxore rusticari audisset, illuc quosdam ex suis misit, qui ambos inde in urbẽ uinctos protraxerunt, uarijs in uia contumelijs affectos. Soli autem eius filiæ serui manifestè pepercerunt, & ne minima quidem eam iniuria uel contumelia affecerunt, ob humanos eius mores & animum ad commiserationem erga seruos propensum, atq; adeo ijs auxiliandi cupidum. Quod quidem argumẽto erat seruos non crudelitate naturæ talia perpetrare in alios, sed illatas sibi iniurias ulciscẽtes. Cæterũ Damophilũ cũ sua Megallide cum in urbẽ ptraxissent ij quibus datũ erat negocium, ut diximus, in theatrũ eos pduxerunt, ubi defectorũ cõgregata erat uniuersa multitudo. Cũq; Damophilus arte aliqua saluti suæ consulere conans, multorum ex illis uoluntates ad se oratione sua inclinaret, Hermeas & Zeuxia acerbo eum odio prosequentes, planum uocitabant: minimeq; expectantes dum populus certum de eo iudicium pronunciasset, alter ensem per latera eius adigit, alter securi ceruicem eius abscindit. Hic uerò Eunus rex creatur: non quòd uir fortis esset ille quidem, uel bonus imperator

perator:sed ob suam præstigiatoriã artem, quodq; defectionis author fuisset. Quinetiam nominis eius habita fuit aliqua ratio, utpote quod uelut auguriũ esset futuræ illius erga subditos beneuolentiæ. Itaq; defectores, quum rerum summam ad eum detulissent, aduocata concione, ex Ennensibus qui uiui capti erant omnes eos interfecit qui fabricationis armorum imperiti erant: peritos autem, uinctos operi faciundo addixit. Megallidem præterea in seruarum potestatem tradidit, ut pro suo arbitrio in eam animaduerterent. Illæ autem eam primùm cruciatibus affecerunt, deinde præcipitem dederunt. Ipse quoq; proprios occidit dominos, Antigenẽ & Pythonem. Tandem uerò imposito capiti diademate, rebusq; suis omnib. regali splẽdore ordinatis, sua itẽ uxore (quæ & ipsa Syra erat, eiusq; ciuis) declarata regina: ex eorum numero qui prudentia cæteris antecellere uidebantur aliquot sibi cõsiliarios delegit. Ex quibus erat Achæus, non tantùm nomine sed & natione Achæus: uir & consilio præstans, & manu mirũ in modũ promptus. Hic triũ dierũ spatio quũ sex hominũ armasset millia ut tẽpus dabat: cũ his uerò & alios haberet ascijs & securib, aut fundis, aut falcib, aut fudib. pũstis, aut coquorũ uerubus instructos: totã regionẽ prędas agens peragrabat. Simul uerò multitudinẽ infinitã seruorũ asciscens, Romanorũ etiã impatores bello ausus est lacessere, cõsertisq; manib. cũ eis, militũ numero potentior, uictoria sæpe potitus est, utpote plusquã decẽ hominũ millia ducens. Dum hæc geruntur, Cilix quidã, cui Cleon nomen erat, defectionis aliorũ seruorũ author fuit, & quũ ad eã spẽ erecti omniũ animi essent, fore ut orta seditione hi aduersus illos arma caperent, atq; ita sibi mutuũ exitiũ asserentes, Siciliã tumultu liberarẽt: preter omniũ expectationẽ coitionẽ inter se fecerunt: quippe quũ Cleon nudo Euni mãdato se submitteret, & sub illo, ut rege, impatoris munia obiret, militũ ꝓpriorũ quinq; millia habens. Hoc aũt factũ fuit triginta ferè à defectione dieb. Nõ multò post cõmissa pugna cũ imperatore Lucio Hipsæo Roma ueniẽte cum octo millib. Siculorum militum, uictoria potiti sunt, utpote q uiginti millia essent. Aliquanto pòst autẽ eorum numerus usq; ad centum millia creuit: quumq; aduersus Romanos plia subinde gererẽt, sæpe ex ijs gloriã reportabãt, rarò autẽ clade accepta redibãt. Cuius rei quum dissipatus esset rumor, iam serui quinquaginta Rome cõspiratione inter se facta ad defectionẽ incensi erãt, in Attica autẽ plusq; mille: itidẽ uerò apud Delum, multisq; alijs in locis. Sed unoquoq; in loco ijs ꝝrum curę negotia publica demãdata erãt, subitò reb. in discrimẽ adductis opitulati cum grauia de illis supplicia sumpsissent, cæteros quib. iã & ipsis spes accẽsa defectionis erat, metu repressерunt, & ad saniorẽ mentẽ reuocarunt. At uerò in Sicilia malum ĩ dies ingraueſcebat, cum & urbes unà cum ipsis ciuib. caperent, & multi exercitus à defectoribus delerent. Sed tandẽ Rutilius Romanorum impator Tauromenium ipsis recupauit, postq; uehementissimè illud oppugnasset, & defectores q in eo erant ad summas angustias redegisset, atq; ad tam acrẽ famẽ cõpulisset, ut quũ primo liberorũ suorũ corporib. uesci cœpissent, mox aduxorũ corpora se cõuertissẽt, postremò ne sibi qdẽ inuicẽ parcerent, sed alij alios uorarent. Eodẽ tẽpore Comanũ Cleonis fratrẽ ex urbe dũ obsideret fugientẽ cœpit. & ad extremũ arce à Sarapione Syro ꝓdita, quotq; in urbe fugitiui erãt, in potestatẽ impatoris uenerũt: quos etiã cruciatibus affectos præcipitauit. Inde Ennã ꝓfectus, similẽ eius obsidionẽ aggredit, defectores ad summã desperationem adigens. Quumq; Cleonem imperatorem urbe egressum, ac heroica quadã fortitudine pręliatum uulneribus mox confodissет, hanc quoq; urbem cœpit, idq; ꝓditione. ita enim eam situs ipse munitam reddebat, ut ui expugnari nullo modo posset. Eunus autem, assumptis stipatoribus sexcentis, ad loca quædam prærupta, ut erat ignauus, fuga se recepit. Sed qui cum eo erant, exitium ineuitabile sibi impendere scientes, (iam enim Rutilius impator ad eos cursu contendebat) ut hostes manus præuenirẽt, sibi

mutuo ceruices abſcindebant. At Eunus præſtigiator pariter & rex, quũ præ timiditate in quaſdam ſpeluncas confugiſſet, unà cum quatuor ex ſuis inde extractus eſt, coquo, piſtore, & eo cuius manu in balneo fricabatur: quarto autem, eo qui inter epulas oblectamenta ei afferebat. Is extractus inde, & in carcerẽ cõiectus, in magnã pediculorũ uim reſoluto corpore, apud Morgantinã dignum ſuis temerarijs auſis nactus eſt uitæ exitum. Poſtea uerò Rutilius, tota Sicilia cum parua eaq; ſelecta manu celerius omniũ ſpe peragrata, à prædonibus eam omnino liberauit.

EX EIVSDEM DIODORI LIBRO XXXVI. excerptæ hiſtoriæ, ab eodem Henrico Stephano Latinè verſæ.

EOdem tempore quo Narius Africę reges Bocchum & Iugurtham magno prælio debellauerat, & Afrorum infinita propè millia cæciderat: ipſum deinde Iugurtham (à Boccho comprehenſum, ſibi ſuſceptũ aduerſus eos bellum cõdonari cupiente) captiuum abduxerat: quo item Romani Graues apud Galliã in Cimbrico bello clades non ſine magno dolore acceperant: eodem, inquam, tempore Romam aduenerunt quidam è Sicilia, plurima ſeruorum millia defeciſſe nuntiantes. Quo accepto nuntio, ſummis in anguſtijs tota gens Romana uerſari cœpit: utpote cui militum delectorum ſexaginta millia in bello aduerſus Cimbros apud Galliam occubuiſſent, nec deintegro parem exercitũ in expeditionem educere poſſet. Cæterùm ante hunc in Sicilia rebellantiũ ſeruorũ tumultũ tales & in Italia excitati fuerant ſed parui ac minimè diuturni: uelut numine q̃ atrox futura eſſet in Sicilia rebellio præſignificante. Primus aũt apud Nuceriã extiterat, quum triginta ſerui coniurationem feciſſent, & quam primum pœnas dediſſent. Secundus Capuæ, quum ducenti ſerui rebellaſſent, ac ſine mora deleti fuiſſent. Tertius aũt miro quodã exortus eſt modo. Erat quidã Titus Minutius, eques Romanus, & prædiuite natus patre, qui alienæ famulę formoſiſsimę amore captus, ut in eius amplexũ ueniret effecit. Tandem uerò ita eam deperire cœpit, ut à domino illius ſeptem talentis Atticis emeret, quum ad hanc emptionẽ eum amoris inſania cõpelleret, quã ægrè alioqui à Dño illius impetrabat. Diẽ etiã pſoluendo prætio cõſtituit. ſiqdẽ fide ppter patrimoniũ ſuũ ualebat. Sed illa ubi aduenit, is, q; ſoluẽdo nõ eſſet, ut ſibi dies triginta prorogarent obtinuit. Rurſum & hoc ſpatio exacto, quũ ille pactũ prætiũ exigeret, hic nullã ſoluẽdi nominis rationẽ inire poſſet, iterea uerò amor inualeſceret, nouũ & inauditũ aggreſſus eſt facinus. Iis em̃ q debitũ exigebãt iſidias ſtruere, & monarchicã quãdam potentiã ſibi aſſumere inſtituit. Nã coemptis q̃ngentis armaturis, tẽpus prætŋ perſolutioni præfixit, fideq; impetrata, eas clanculũ in agrũ quendã deferendas curauit. Deinde quum ſuos ipſius ſeruos ſollicitaſſet ad defectionẽ, numero quadringẽtos, ſibiq; diadema impoſuiſſet, purpurã quoq; cum alijs inſignibus regijs aſſumpſiſſet, tandẽq; ſeruorũ auxilio regẽ ſe cõſtituiſſet: primùm q̃dẽ eos q̃ pactũ pretiũ exigebãt uirgis cæſos ſecuri pcuſsit: poſtea uerò quũ ſua illa ſeruitia armaſſet, uicinas uillas pagrare placuit: in quibus eos q̃ ſe prõpto & alacri animo ſocios defectionis adiungebant, armabat: quotquot aũt repugnabant, eos interficiebat. Quũ igit̃ milites plures ſeptingentis coegiſſet, eosq; in centurias diſtribuiſſet, ac locum in quo erat uallo circumiecto clauſiſſet, ad ſe eos qui deficiebant recipiebat. Qua defectione Romã nuntiata, Senatus de ea conſilium prudens init, felicemq; eius exitũ habuit. Siquidẽ ex ijs qui in urbe erant imperatorib. uni Lucio Lucullo ſubigendorum fugitiuorũ negotiũ dedit. Hic aũt eo ipſo die quũ Romæ ſexcentos milites lectos conſcripſiſſet, Capuam contendit, peditum millia quatuor, equites quingentos collecturus. Minutius ubi Lucullum cõcitato curſu aduentare intellexit,

collem

colle natura loci munitũ occupauit cum uniuersis suis copijs, quiæ tria hominum millia & quingentos efficiebant, atq; amplius. Et primo quidem conflictu stetit à fugitiuis uictoria, quippe qui è superiori loco prælijũ inirẽt: postea uerò, quum Apollonium imperatorẽ exercitus Vellij Lucullus largitionibus corrupisset fidemq; publicã dedisset pœnã illi remissum iri, eum ad pdendos socios impulit. Quare illo Romanis opã suã nauãte, atq; adeo ipsi Vellio manus inferente, hic supplicium sibi capto impendẽs ueritus, mortẽ sibi cõsciuit. Simul uerò defectionis participes cæsi fuerunt, præter eum q illos pdiderat Apollonium. Et hæc qdẽ anteuerterunt maximã q in Sicilia cõtigit defectionem, quasi q eius quoddã pludium essent. ea autem hinc orta est: In Marij aduersus Cimbros expeditione Senatus auxilia ex trãsmarinis nationib. accersendi potestatem Mario dederat. Marius igit ad Nicomedẽ Bithyniæ regem de mittendis ad se auxiliarib. copijs scribit. Is respõsum dat, bonã Bithynorum partem à uectigalium publicorum redemptorib. direptã seruire seruitutem p puincias. Quum autem senatusc̃ōsultum esset neq; ex populi Romani socijs q qdem liber esset, in puincia ulla seruiret, & ut impatores curã eorum manu mittendorũ gererent: accidit ut impator Licinius Nerua, q tum fortè in Sicilia erat, decretum Senatus obseruans, multos ex seruis iudicijs cõstitutis manumitteret: à deo ut intra paucos dies plures octingentis in libertatem assereren tur. Iamq; erãt animi oĩum illius insulæ seruorum ĩ spem libertatis erecti, cum graues authoritate uiri ad ipsum impatorem cõueniunt, eumq; uno omnes ore ut ab incœpto desistat rogãt. At hic siue pecunijs expugnatus, siue gratiã aucupatus, iudicium hac de re accuratius exercere desijt: & ad se uenientib. ut libertate donarent, ut ad suum quisq; dñm reuerteret impare cœpit. Tum uerò serui coitione facta Syracusas relinquere, & ad Palicorum delubrum cõfugere, ibiq; inter se de defectione sermones conferre. Fama autem huiusce tàm audacis seruorum facinoris p diuersa loca iã uulgata, primi se ĩ libertatem uendicarunt triginta duorum ditissimorum fratrum serui: q̃rum dux erat quidam nomine Oarius. Hi primùm suos heros noctu dormientes iugularunt: deinde ad uicinas etiã pgressi uillas, seruorum animos ad libertatis studium accenderunt. adeo ut illa ipsa nocte cõcursus ad eos factus sit aliorum centum & uiginti, atq; amplius. Hi, occupato loco natura munito, arte haud paulo munitiorem reddiderunt: assumptis & alijs octoginta seruis, q armati erãt. Prouinciæ autem impator Licinius Nerua cum repente supueniens eos obsidere cœpisset, nihil ullis conatib. pmouere poterat. Quamobrem nullis uirib. expugnabile psidium illud esse cernens, ad pditionem animum cõuertit. Eius autem ministrum habuit quendã Caium Titinium cognomento Gadæum, spe salutis adductum. Fuerat enim hic Titinius ante duos annos Romæ capitis condemnatus, sed pœnã effugerat: multosq; ex hominib. liberis eius regionis prædabundus interficere solebat, seruis cõtrà ne minimum quidem negotij facessens. Vnde quum multos ibi seruos sibi fidos haberet, ad castellum, tanq; & ipse pro uirili parte aduersus Romanos præliaturus, accedit. Beneuolè autem comiterq; receptus, etiã imperator fortitudinis ergo creatus fuit. Quam dignitatem adeptus, castellum prodidit. Tum uerò ex defectoribus alij quidem in prælio conciſi fuerunt, alij uerò pœnæ metu quam se captos manere sciebant, se præcipites dederunt. Prima igitur fugitiuorum seditio repressa hoc modo fuit. Verumenimuero militibus ad sedes suas dimissis, affertur, à quibusdam nuntius seruos octoginta conspiratione facta Publium Clouium qui equestris ordinis fuerat, interfecisse, magnamq; sibi manum adiungere. Quinetiam ipse imperator consilijs aliorum deceptus, iam bona suorum militum parte dimissa, defectoribus ad se melius muniendos tempus dabat. Tanpem tamen cum qualicunque potuit manu ad eos con-

tendit,traiectoq; fluuio Alba,defectores in monte Capriano ſtationem agentes prætergreſſus eſt,& ad urbẽ Heracleã perrexit.Quũ igit̃ de ignauia imperatoris rumorẽ ſparſiſſent,utpote illos prælio laceſſere nõ auſi,multos ex ſeruis ad defectionẽ animabãt.Adeo ut,multis undiq; confluentibus,ſeq; iis quorũ facultatẽ tempus locusq; dabant armis inſtruentibus,intra primos ſeptẽ dies octingentis plures armati fuerint,poſtea uerò uſq; ad duorũ milliũ numerum creuerint. Poſtquã aũt imperator apud Heracleã de auctis eorũ uirib.certior factus fuit,ducẽ aduerſus eos Titũ Meniniũ creauit,eumq; cũ ſexcentis ex Enna præſidiarijs militib.miſit.Hic uerò defectores adortus prælio(quum illi & numero ſuperiores eſſent,& in eo quoq; meliori cõditione forent q; locis difficilẽ aditũ prębentib.defenderent̃)unà ijs q; illi adſtabãt terga dedit:multisq; interfectis,reliq; abiectis armis uix ſibi fuga ſibi ſalutẽ quæſiuerunt.Defectores igit̃ tot armaturis,ſimul etiã uictoria ſubitò potiti,ĩ ſuo incœpto audacius pgebãt,& omniũ ſeruorũ animi ad ſpem libertatis erigebant̃.Quũq; multi in dies deficerẽt,breui tẽpore ſupraq; credi poſsit auctus eorũ numerus fuit.Siq; dẽ intra paucos dies plures ſex millib.numerati fuerũt.Tum uerò coacto concilio,& deliberatione de ſumma rerũ ꝓpoſita,ante oĩa crearunt regẽ Saluium quendã, q; aruſpicinæ peritus habebat̃, & in mulierũ corona cantu tibiarũ ad inſaniã uſq; ꝓſtrepere ſolitus erat.Hic regnũ adeptus,quũ urbes deſidiã molli ciemq; fouere exiſtimaret,eas ſibi uitandas iudicauit.quare defectorib.tres in partes diuiſis,totidemq; ducib.unicuiq; parti attributis,effuſis populationib. pagrare regionẽ totã, omnesq; certũ ad locũ certoq; tẽpore remeare imperauit.Illi cũ aliorũ animaliũ tum uerò equorũ copiã ſuis excurſionib.adepti,breui peditũ uiginti millia, eq; tum duo effecerunt: idq; hominũ q; iam tyrociniũ non ſine ſumma laude poſuerant. Repentè igit̃ ad urbẽ munitã Morgantinã magno impetu cõtendunt:eamq; tum ualidis tum aſsiduis impreſsionib.oppugnare occipiũt.Imp.aũt cum eodẽ nocturnis itinerib.pueniſſet,tanq; ad ferendas urbi ſuppetias,ducens militũ circiter 1000.partim Italiotarũ,partim ex Sicilia defectores circa obſidionẽ occupatos inuenit.Quũ ergo in eorũ caſtra irruptionem feciſſet,& exiguũ illic præſidiũ repiſſet,magnã aũt captiuarũ mulierũ multitudinem,magnã item alius prædę oĩs generis,nullo negotio caſtra eorũ ſummouit:ijsq; direptis ad urbẽ Morgãtinã iter cõuertit. At defectores repentè in illum irruentes uicisim,cum è loco ſuperiore pugnarent,uiolenta irruptione facta,ſecundã fortunã experiri, Romani imperatoris copiæ terga uertere cœperunt.Cæterùm quia rex defectorum imperauerat edicto ut omnibus arma abijcientib.parceret̃,bona pars ijs abiectis in fugã ſe dabat. Quo quidem ſtrategemate Saluius aduerſus hoſtes uſus,caſtra ſua recuperauit,uictoriaq; ſimul & magna multitudine armorum potitus eſt.Cęſi autem hoc in prælio fuerunt ex Italiotis & Siculis non plures ſexcentis,propter edicti illius clementiã:ſed capta fuerunt circiter quatuor millia.Porrò quum ad Saluium, rebus ab illo bene geſtis,multi confluerent,duplicato exercitu atq; aperto potitus campo,Morgantinę obſidionem redintegrauit:iuſsitq; proclamari libertatem ſe ijs qui ineſſent ſeruis donaturum.Sedenim eorum dominis uicisim eam illis proponentibus, dummodo ſecum aduerſus hoſtes dimicarent:eam ab ipſis accipere maluerunt:tantaq; animi pugnarunt alacritate,ut obſidionẽ ſummouerent. Verumenimuero imperator poſtea denegans promiſſam illis libertatem,in cauſa fuit cur ad fefectores plurimi transfugerent. Iam uerò & apud Aegeſtęos,pariterq; Lilybæenſes,ac finitimos illis populos,eadem defectionis cupiditas,ceu morbus quidã,per ſeruorũ greges ſerpebat. Eorum aũt dux conſtituitur Athenio q̃dam,uir fortitudine præſtans, ortus autem è Cilicia.hic quum res domeſticas duorum opulentiſsimorum fratrum diſpenſaret et eius quæ fit ex aſtris diuinationis peritiſsimus eſſet, ſeruos in ſuam ſententiam pertraxit,primùm quidem eos quos ſub poteſtate habebat, numero circiter

citer ducentos: postea uerò & uicinos. adeo ut quinq; dierum spacio mille & amplius congregarentur. Ab his autem rex creatus, impositoq; capite diademate, secus quàm cæteri defectores suas rationes instituebat. neq; enim omnes quotquot deficiebant recipiebat, sed ex ijs strenuissimos quosque in suo tum militum numerum allegens, reliquos cogebat, repetitis pristinis opificijs, unumquenque eundem quem antea locum tenere, & quarum rerum dispensatio esset eius officij, eam studiose suscipere. Qua ex re largum etiam comparabat suis commeatum. Porrò fingebat deos per astra futurum se uniuersæ Siciliæ regē præsignificare: ideoque oportere tā ipsi regioni quàm animalib. & fructib. qui in ea essent, tanq; ꝑpriis parcere. Tandē uerò cū 10000. hominū coēgisset, Lilybęum inexpugnabilē urbē obsidere est ausus. sed se operā perdere animaduertēs, obsidionē tanq; deorū imperio soluit. utpote ali qua nō mediocri impendēte calamitate obsidione nō absistentib. Cū igit ab urbe recedere pararet, appulerunt naues quædā delectā Marusiorū aduehentes manū, auxilio Lilybęensib. missam: cui pręerat quidā nomine Gomō. Hic cum suis noctu & improuiso Athenionē suas copias ducentē adortus, cū multos iter facientes prostrasset, nō paucos aūt uulnerasset, ad urbē pedē retulit. quare illa Athenionis ex astris uaticinatio in precio & admiratione erat. Inter ea aūt ualde cōfusus perturbatusq; erat rerū Sicilię status, uereq; malorū ilias eam occupauerat. neq; em̄ serui dūtaxat, sed etiā ex liberis hominib. ij qui ege state premebant̄, omne latrocinij flagitijq; genus exercebāt. Ac nequis hanc perditā eorū nequitiā nūciare posset, obuium quēlibet, seruū pariter & ingenuum trucidabāt. Vnde fiebat ut qui in ipsis oppidis erāt, ea quæ intra muros essent, uix propria existimarēt: quæ autē extra, aliena, & dominio exlegis uio lentęq; potētiæ subdita. Multa denicq; alia cōtra fas & æquum perpetrare audebant in Sicilia. Saluius autē qui Morgantinā obsederat, factis in totā illā regionē incursionib9 ad Leontinū usq; cāpum, totū exercitū ibi recollegit, in q̄ numerabant militū 30000. & quidē selectorum. Tum uerò Italis heroib. sacra fecit, unamq; ex purpureis uestib. dicauit, gratam ac memor beneficij quo illū, uictoriā dātes, affecerāt. Tandē uerò cū regis nomē sibi asciuisset, pro Saluio Tryphon à defectorib. appellari cœpit. Habēs autē in animo Triocala occupare, ibiq; regiam suam statuere, euocat etiam Athenionē, & quidē eum ut rex imperatorē accersens. Hic uerò cum omnes arbitrarent̄ fore ut Athenio primū & altissimū dignitatis gradū obtinere uellet, atq; hinc orto inter defectorū principes dissidio, facile huic bello finem impositū iri. Fortuna tanq; de industria copias fugitiuorū augēs (duces eorū in concordiā adduxit. Trypho em̄ magnis itinerib. ad urbē Triocala cū uniuerso exercitu suo peruenit. Eodem & Athenio magna celeritate cōtendit, ex suis tria dūtaxat adducēs millia: & Triphoni, ut imperatori regi, dicto audiens. Reliquū aūt exercitū ad depopulandos lōgè lateq; agros seruitiaq; ad defectionē sollicitāda miserat. Verū postea Trypho suspicatus fore ut Athenio prima quaq; occasione aduersus ipsum arma caperet, eum in carcerē cōiecit. Cæterū præsidium illud alioq; munitissimū in dies magis ac magis muniebat, simulq; magnificis structuris ornabat. Aūt aūt Tricala fuisse nominatū ex eo ꝙ τρία καλὰ (id est tria pulchra) ei inessent. Primū, ꝙ scaturigines plurimæ aquarū in ea extarēt, quæ dulcedine magnopę cōmendarent̄. Deinde ꝙ adiacētes agri uineta simul & oliueta haberēt, essent uerò & culturę mirū in modū idonei. Postremò, ꝙ natura locus ita munitus foret ut nihil supra posset: quippe qui magnā quandā & inexpugnabilē haberet rupē: quā urbis ambitu, qui mille passus amplectit̄, cum cinxisset, fossaq; in summā altitudinē ꝓducta circūdedisset, ꝓ regia sua habuit, omniū q̄ humanæ uitæ usus postulat, abūdātia refertā. Cōstruxit insup basilicā: forū itē numerosæ hominū turbæ capax. Prętera ex p̄ditis insigni prudētia uiris delegit q̄t satis erāt, eosq; sibi cōsiliarios statuit, atq; assessores in iuris

discepta

disceptationib. habere instituit. Iam uerò & toga prætexta tunicaq; lati claui amictus ius reddebat, lictoresq; illi cum securibus præibant: quę deniq; regiã dignitatem efficiunt & quæ ornant, ea omnia consectabatur. Cæterùm impe ratorẽ aduersus defectores Senatus Rom. delegit L. Licinium Lucullum, habentem Rom. quidem & Italorum militum 14000. Bithynos autem, Thessalos & Acarnanes 800. ex Lucania uerò 600. quibus præerat Cleptius, impera tor rei militaris scientia & fortitudine celeberrimus. alios præterea 600. adeo ut uniuersi numerum 16000. efficerent. Cum his copijs Siciliam occupat. Try pho igitur culpam Athenioni cõdonans, ad deliberationẽ de bello in Rom. gerendo eum adhibuit. & Tryphonis quidẽ consilium erat ut in castello ipso Triocolis manẽtes, inde pugnam cõmitterent: Athenio aũt author erat ne se ipsos obsidione circuncludi paterent, sed potius in aperto campo dimicarẽt. Cum igit̃ potior uisa esset hæc sentẽtia, propter Scrithæam castrametati sunt, 40000, non pauciores. Aberant uerò ab ijs Rom. castra 1250. passibus. Primò igitur uelitares pugnę subinde cõmittebantur: sed cum tãdem utrinq; aciem instruxissent, diuq; ancipiti Marte pugnatum esset, ac multi ab utraq; parte ce cidissent, Athenio stipatus â 200 selectis equitib. strage omnia circũquaq; im pleuit. uerũ genu utroq; uulneratus, postea & tertio uulnere in alia corporis parte accepto, pugnæ utilis esse desijt. Quamobrẽ fugitiui animũ desponden tes, fugæ se dederunt. Athenio aũt cum mortuus crederetur latitauit: & simu lata aliquanti sper morte, cum primũ nox aduenit, fuga sibi salutẽ peperit. Præ claram uerò adepti sunt Rom. uictoriam, Tryphonis comitib. & illo ipso pa riter in fugam conuersis. multisq; in fuga cæsis, tandem 20000. cæsorum com pererunt esse. At reliq cõmoditate noctis usi ad Triocala cõfugerunt. quanq; & hos interficere facile futurũ erat impatori, si persequutus eos fuisset. Adeo autẽ abiecerant animos serui, ut etiam de redeundo ad dominos, seq; eorũ po testati cõmittendo deliberatio ab ijs proposita fuerit. Eorũ tamen uicit sentẽ tia qui authores erant ut ad extremum usq; spiritũ dimicarent, nec ipsi seipsos prodentes in manus hostium traderent. Sexto pòst die imperator ad obsiden da Triocala uenit: qui cum hostes cęderet, uicissimq; ab illis cęderet̃, tandem inferior discessit. Qua ex re multum fiducię ac spiritus defectorib. redijt. Nec uerò ipse imperator ulla in parte (siue præ desidia, siue q; munerib. corruptus esset) officio suo satisfaciebat. Vnde etiã postea in iudicium à Rom. uocatus, multatusq; fuit. At C. Seruilius missus imperatori Lucullo successor, ipse q; q; nihil quicq; memorabile gessit. quare eodẽ q; Lucullus modo multatus exilio fuit. Dum hæc gerunt̃, morit̃ rex Trypho. regno succedit Athenio. hic, urbes obsidendo, totamq; regionẽ incursionib. pro libidine infestando, pręda ingẽ ti, non obsistẽte Seruilio, potitus est. Porro exacto annuo spacio, Rom. quin tùm cõsul cum C. Acilio creatus fuit C. Marius. Missus autẽ Acilius aduersus defectores imperator ita se fortiter gessit, ut defectores illustri pręlio debella uerit. Quinetiam cum ipsorũ rege Athenione conserta manu heroicã quan dam fortitudinẽ exhibuit: tãdemq; eum interfecit, accepto solùm uulnere in capite, ex quo sanatus aliquãto pòst fuit. Moxq; defectorũ reliquias bello per sequutus 10000. hominũ. Verùm hi cum impetũ eius nõ sustinuissent, sed ad loca munita cõfugissent, nõ tñ Acilius omnia tẽtare prius desijt, q; eos expu gnatos in potestatẽ redegit. Cũ aũt supereset adhuc 1000, quorũ dux erat Sa tyrus, primù quidẽ eos armis conatus est subigere: postea uerò cũ legatis mis sis se dedissent, in prẽsens quidẽ pœnã remisit, sed Romã abductos cũ bestijs cõmisit. ubi ꝓditũ est à q̃busdã eos maxima cũ laude uitã finiuisse. nã certamẽ cũ bestijs detrectasse, & ad publicas aras mutuis uulnerib. occubuisse. cũq; ul timũ ex ijs ipse Satyrus interfecisset, eum post reliq̃s oẽs cũ magno ac planè heroico animi robore sibi manus attulisse. Bellũ igit̃ seruile in Sicilia cum an nos durasset propemodum quatuor, hunc uerè tragicum exitum habuit.

Ex libro

Digitized by Google

EX LIBRO XXXVII. INTERprete Sebastiano Castellione.

MArsicum bellum ab authoribus rebellionis denominatũ est, siquidẽ Itali oẽs Romanis bellũ hoc intulerunt. Belli causa prima fuit, q̃ Romani cõpositis sobrijs q̃ & continentib. moribus, per quos tantopere creuerant, ad pernicioſum deliciarum & intemperantię ſtudium deſciuerunt. Nam ob hanc corruptelam orta plebis aduerſus ſenatũ ſeditione, cum deinde ſenatus Italorũ opem imploraſſet, & eis optatũ illud Romanę ciuitatis ius pollicitus fuiſſet, idq̃ ſe lege ſanciturũ promiſiſſet, cum promiſſorũ nihil Italis præſtaretur, exarſit ex illis bellum aduerſus Romanos, Romæ conſulatũ gerentib. Lucio M. Philippo, & Sexto Iulio olympiade. * ſupra centũ ſeptuaginta. In hoc bello diuerſi uarijq̃ caſus, & urbiũ expugnationes utriq̃ bellantiũ parti contigerunt, mutãte quaſi data opera in utranq̃ partem uictoria, & neutris ſtabili permanente. Tamen poſtq̃ utrinq̃ cecidit immenſa multitudo, ſerò & ægrè Romani uictoriã adepti, firmas uires obtinuerũt. Oppugnabãt aũt Romanos Samnites, Aſcalani, Lucani, Picentini, Nolani, & aliæ urbes atq̃ gentes in quibus erat illuſtriſsima, & maxima, & cõmunis urbs nuper ab Italis perfecta Corfinium, in qua cum cætera quę magnã urbem & imperiũ confirmant, conſtituerunt, tum forum permagnũ & curiã, & cætera omnia ad bellũ neceſſaria copioſè, & pecuniæ multitudinẽ, & cibariorum largum commeatum. Conſtituerunt et ſenatũ nouũ quingentorũ uirorũ ex quibus qui patriæ imperio digni eſſent producerentur, et qui de cõmuni ſalute cõſultare poſſent, rijsq̃ belli curã mandarunt, ſumma poteſtate conſeſſoribus pmiſſa. Hi legẽ tulerunt ut duo conſules quotannis crearent, et duodecim duces. Cõſules creati ſunt Q. Pompędius Silo, natione Marſus, et ſuæ gẽtis primarius. Alter ex Samnitũ genere C. Aponius Motulus, ipſe quoq̃ gloria rebusq̃ geſtis ſuę gentis clariſſimus. Et tota Italia in partes duas diuiſa, eas conſulares præfecturas atq̃ partes conſtituerunt. Et Pompeio quidẽ regionẽ aſſignarunt ab eo loco qui Cercola appellat, uſq̃ ad Adriaticũ mare, eos tractus qui ad occaſum et ſeptentriones uergũt, et duces ei ſex attribuerunt. Reliquũ Italiæ, uidelicet eam partẽ quæ ſpectat ad orientẽ et meridiẽ, aſsignarũt C. Motulo, adiunctis ei itidẽ ſex ducibus. Ita poſtq̃ ſuũ imperiũ et omnia ſcitè, et (ut ſummatim dicã) ad imitationẽ Romani et antiqui ordinis compoſuerunt, deinceps uehementius futuro bello incũbebant, cũ quidẽ Italiã cõmunẽ urbẽ nũcupaſſent, et ita bellũ geſſere cũ Romanis, ut maxima ex parte fuerint ſuperiores, donec Cn. Pompeius conſul, et belli dux electus, et Sylla dux ſub altero conſule Catone, nobiliſſimis prælijs Italos nõ ſemel, ſed ſæpius uincendo, illorũ res eò redegerunt, ut profligatæ fuerint. Igit̃ non amplius bellarunt, ſed C. Coſconio in Iapygiam duce miſſo, ſępe uicti ſunt, atq̃ ita ſuperati, et ex multis pauci relicti, cõmuni ſententia cõmunẽ deſerunt urbem Corfiniũ, quoniã Marſi et oẽs finitimæ gentes deſciuerant ad Romanos. Conſederunt autẽ in Aeſernia Samnitũ, creatis ſibi quinq̃ ducibus, quorũ uni maximè, Q. Pompędio Siloni omniũ imperiũ crediderunt, propter eius imperãdi uirtutẽ atq̃ gloriã. Is de communi ducum ſententia magnum exercitũ comparauit, adeo ut in uniuerſum cum ijs qui iam erant, fuerint circiter triginta millia. Præterea congregauit etiam ſeruos, à ſe libertate donatos, et ut tempus ferebat armatos non multò pauciores decem millibus, et equites mille. Ac prælio cum Romanis congreſſus, quorum dux erat Mamercus, Romanos paucos interficit, et ſuorum ſupra ſex millia amittit. Per idem tempus Metellus in Apulia Veneſiam, urbem ſatis magnam, et milites multos habentem, expugnauit, et pluſquam tria millia captiuorum cœpit. Iamq́ue ſuperantibus in dies magis magisq́ue Romanis, mittunt Itali ad Mithridatem regem Ponti, pollentem

Marſicum bellum.

Corfiniũ urbs

pollentem tũc bellica manu atq; apparatu, petentes ut in Italiam aduersus Romanos adduceret copias, ita enim facile coniũctis copijs posse Romanorum uires deturbari. Mithridates responsum dat, ducturum se copias in Italiã postquam sibi Asiam subegerit, id enim agebat. Hanc ob rem prorsum deiecti rebellatores, despondebant animos. Erant enim reliqui Samnitum pauci, & Sabelli Nolæ degentes, & præter hos Lamponius & Cleptius, habentes lucanorum reliquias. Itaq; Marsico bello iam fere exolescente, superioris temporis ciuiles seditiones Romæ nouos motus faciebãt, multis illustribus uiris belli imperium aduersus Mithridatem ambientibus, propter præmiorum magnitudinem. Nam & C. Iulius, & C. Marius, is qui sexies consulatum gesserat, inter se contendebant, & plebis pars altera alteri suffragabatur. Extiterunt & aliæ turbę. Iam Sylla consul Roma profectus ad congregatas apud Nolam copias uenit, & multos finitimorũ perterritos coegit seipsos & urbes dedere. Cum autem Sylla in Asiam aduersus Mithridatem profectus fuisset, & Roma magnis tumultibus & ciuilibus cædibus distineretur, M. Aponius & Tiberius Cleptius, præterea Pompeius, reliquorum Italorum duces in Brutia degentes, Isias urbem ualidã cum diu obsedissent, nõ potuerunt capere, sed relicta in obsidione parte exercitus, reliqua parte Regium acriter obsidentes, sperantes, si hac potiti fuerint, facile in Siciliam trãsportaturos copias, & insula potituros omnium quę sub sole essent beatissima. Verum eius dux C. Orbanus magno exercitu & apparatu atq; alacritate usus, percutit Italos, apparatus magnitudine, atq; ita Reginos ex periculo eripuit. Deinde cũ exarsisset apud Romanos Syllæ & Marij ciuilis seditio, alij Syllæ, alij Marij partes secuti sunt: & eorum maior pars bellis cecidit: reliqua ad uictorem Syllam desciuit, atq; ita tandem unà cum seditione ciuili extinctum est bellum illud Marsicum appellatũ, cum fuisset maximum.

Romanorum bella ciuilia.

Ex eodem libro.

Extitit aũt, exolescente iam bello Marsico, ingẽs seditio ciuilis, cuius duces erant Sylla & C. Marius, iuuenis adhuc C. Marij filius, eius qui toties (septies enim) consulatum gessit. In ea seditione interfecta sunt hominũ multa millia, ac superiore factus Sylla, & dictator creatus, Epaphroditum seipsum nominauit, quæ eũ arrogantia non fefellit. Armis em̃ superior, ppria morte occubuit. Marius uerò prælio cũ Sylla congressus, quãuis generosè prœliatus, tñ uictus præneste confugit, unà cum mille quingentis militibus, & in ea urbe conclusus, nec parũ diu obsessus, coactus est (ab omnibus derelictus, nec ullã salutis uiam uidens) unius fidelis famuli manũ ad terminationẽ malorũ inuocare. Et ille obsecutus, uno ictu herum uita priuauit, & seipsum insuper iugulauit. Et sedata est equidem seditio: uerũ reliquæ belli reliquię factionis Milarianę Syllæ aliquandiu repugnarunt, donec ipsæ quoq; cũ alijs profligatæ sunt. Verum tamen post horum finem inter Pompeiũ (cui propter rerum gestarum magnitudinem, quas Romanis partim Syllã adiuuãdo, partim ipse suo marte gessit, Magno cognomen fuit) inter hunc, inquã, & Iulium Cæsarem accensa discordia ad ciuiles cædes Romanos iterum sese cõuertere coegit. Pompeio deinde egregiè omni ex parte superato, & ad Alexandriam interfecto, imminuta est consulum potestas, & sub unius Iulij Cæsaris dominatum redacta, tandemq; seditio sedata. Illo deinde interfecto, aduersus Brutum & Cassium eius interfectores ciuile bellum motum est, authoribus Lepido, & Antonio, & Octauiano Augusto, consulatum gerentibus. Quod bellum cum finem armis non tardè accepisset, & Cassius atq; Brutus uicti occisiq; fuissent, non multò post erupit in apertũ occulta Antonij & Augusti de primatu cõtentio, ac post fusum utrinq; multum cognatum sanguinem, stabilitæ sunt uires Augusti, & ei summa potestas per omnem uitam permansit, postquam consulare imperium ordinem potentiamq; suam in posterum amisit.

Syllæ & Marij seditio.

Marij mors.

Pompeij & Cæsaris bellũ ciuile.

Extat

Extat præterea locus ex Diodori libro sexto, citatus ab Eusebio in libro secundo præparationis Euang.

IGitur de dijs geminas prisci homines posteris tradidere sententias. Quos- *De dijs.*
dam enim æternos & immortales esse perhibent, ut Solem, & Lunam, & & cætera cœli sidera. Præterea uentos & cæteros similem his naturã sortitos. horum enim quenq; æternum habere ortum atq; permansionẽ. Alios dicunt terrestres fuisse deos: sed propter collata in homines beneficia, consequutos fuisse immortales honores atq; gloriam, ut Herculem, Bacchum, Aristæum, itemq; huius generis alios. De terrestrib. autem dijs multa uariaq; memoriæ prodita sunt ab historiarum & fabularum scriptoribus. Et ex historicis quidẽ Euemenis, is qui sacram narrationem conscripsit, nominatim scripsit. At ex fabularum authoribus Homerus. & Hesiodus, & Orpheus. & huius generis alij, monstrosiores fabulas de dijs finxere. Nos uerò quę ab utrisq; conscripta fuere, paucis percurrere conabimur, conuenientię rationem habentes. Igitur Euemenis, qui fuit Cassandri regis amicus, & ab eo coactus est regia quædã munia & longinquas peregrinationes obire, ait se per mediterranea loca ad Oceanum usq; profectum fuisse. cumq; ab Arabia felice soluisset, nauigationem per Oceanum complures dies continuasse, & ad insulas in alto mari positas delatum fuisse, quarũ una præcellat, nomine Panchęa: in qua uiderit habitatores Panchæos pietate pręstantes, & qui deos magnificentissimis sacrificijs, pręcipuisq; donarijs argenteis & aureis honorarent. Esse aũt insulã dijs sacram, & alia plura tum propter antiquitatẽ, tum propter operis copiosum artificium admiranda: de quibus singillatim in libris qui hunc antecesserunt, conscripsimus. Esse aũt in ea in quodã colle, singulari altitudine fanum Iouis Triphylęi, extructũ ab ipso, quo tẽpore in totum orbem regnabat, adhuc inter homines degẽs. In hoc fano columnã esse auream, in qua Panchæis literis summatim scripta habeant gesta Urani, & Saturni, & Iouis. Postea tradit Uranum primũ regẽ fuisse, hominẽ quendã æquum & beneficũ, & motionis siderum scientẽ. qui etiã primus sacrificijs honorauerit cœlestes deos: ideoq; Uranus (id est Cœlũ) fuerit appellatus. Eum filios habuisse ex uxore Uesta Panẽ & Saturnũ. filias uerò Rheam & Cererẽ. Saturnũ regnasse cũ Urano, & ducta in matrimoniũ Rhea, genuisse Iouẽ & Iunonẽ & Neptunũ. Iouem aũt cum in Saturni regnũ successisset, duxisse in matrimonium Iunonẽ & Cererẽ & Themim: ex quib. liberos procreauerit, Curetes ex prima, Proserpinã ex secũda, Mineruã ex tertia. Cumq; Babylonẽ uenisset, usum fuisse hospitio Beli. & postea profectũ ad insulã Panchæam, apud Oceanũ sitã, Urani aui sui arã extruxisse: & inde per Syriã uenisse ad eum qui tũc princeps erat Cassium: à q etiã Cassius mõs. & in Ciliciam profectum, bello deuicisse prętorẽ Cilicẽ. ac peragratis alijs quoq; plurimis gentib. apud omnes honoratũ, & deum fuisse nuncupatum.

Hæc & his similia de dijs, tanquam de mortalibus hominibus, persequutus, sic infert.

Et de Euemero quidem, qui sacram narrationem composuit, hæc à nobis dicta sufficient. Quæ uero Græci de dijs fabulantur, nos secundum Hesiodum & Homerum & Orpheum breuiter percurrere conabimur.

Diodori Siculi Bibliothecæ historicæ Finis.

BASILEAE PER HENRICVM PETRI, MENSE AVGVSTO, ANNO M.D.LIX.

Digitized by Google

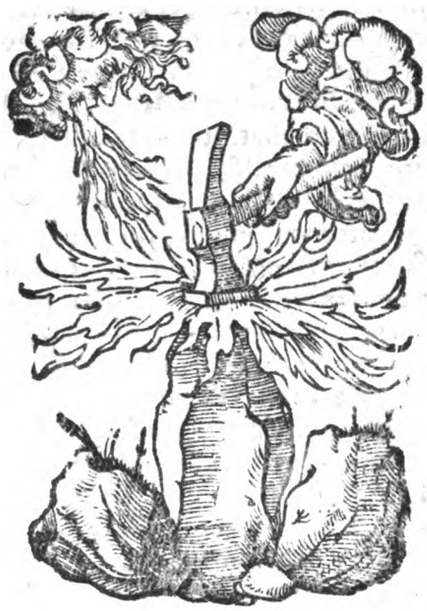

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google